

المكالم الكلمة للأصول

في أحاديث الرسول ﷺ

مندی اقرأ الثقافي: داناوی: ماموستا شیخ مه‌نصور عه‌لی ناصف

ومرگی‌رانی: نوری فارس عه‌مه‌ خان

محمود احمد محمد

پیدا چوته‌ومو سه‌ریه‌رشتی له چاپدانی کردوو

دارالمعرفة

بیروت-لبنان

مندی اقرأ الثقافي

www.igra.dhammad.com

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

التَّاجُ الْجَامِعُ لِلْأَصُولِ

في أحاديث الرَسُول ﷺ

دانراوی: ماموستا شیخ مه‌نصور عه‌لی ناصف

وه‌رگی‌رانی: نوری فارس هه‌مه‌خان

محمود احمد محمد

پینیدا چوته‌وه‌و سه‌رپه‌رشتی له چاپدانی کردووه

به‌رگی پینجه‌م - چاپی چواره‌م

دارالمعرفة

بیتروت، لبنان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

التَّائِبُ الْجَائِعُ لِلْأُصُولِ

- وه رگيراني: نوري فارس حمه خان
- پيداچونه وه و سه ربه رشتي له چاپداني: محمود احمد محمد
- چاپ: جواره م
- سالي چاپ: ۲۰۰۸
- تايپ و ديزاين: كه زال حسين / كۆمپيوته ري شانيا
- تيراز: ۲۰۰۰ دانه
- ژماره ي سپاردن:
- هه له گري: لافه هوشيار محمد علي - كچه زاي م. نوري فارس
- له سه ر ئه ركي كتيبخانه ي ئارام له چاپ دراوه و مافي چاپكردنه وه ي
- بارئيزاوه بو كتيبخانه ي ناوبراو.
- ژماره سپاردني (۲۳۹۷) ي سالي ۲۰۰۸ ي پي دراوه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نامه‌ی ره‌وشت (نه‌خلاق) و کرده‌و‌ی چاکه

(نه‌م باسه سی باسو دوا وتاریکه)

(۱) باسی یه‌که‌م: باسی جوړه‌کانی کرده‌و‌ی چاکه

القسم الرابع: في الأخلاق والسمعیات

كتاب البر والأخلاق. وفيه ثلاثة أبواب وخاتمة: الباب الأول: في أنواع البر

۴۶۵- عَنْ الثَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنِ الْبِرِّ وَالْإِيمِ فَقَالَ: الْبِرُّ حُسْنُ الْخُلُقِ، وَالْإِيمُ مَا حَاكَ فِي صَدْرِكَ وَكَرِهْتَ أَنْ يُطْلَعَ عَلَيْهِ النَّاسُ. رواه مسلم والترمذي^(۱).

نه‌و‌اسی کوړی سه‌معانی نه‌نصاری (ره‌زای خودای لی‌بن) فه‌رمووی: له‌بار‌ه‌ی چاکه و خراپه‌وه پرسیم له پیغه‌م‌به‌ر (درو‌دی خودای له‌سر‌بن) فه‌رمووی: چاکه بریتیه له خووی شیرین و ره‌فتاری به‌رزو ره‌وشتی جوان، خراپه‌یش بریتیه له‌وه که لی‌ی دوو دل بیت و دل ناوی پی نه‌خواته‌وه و له‌همان کاتیشدا چه‌زنه‌ک‌ه‌یت که که‌س پی‌ی بزانی! (م/ت=موسلیم و تیرمیزی. رحم‌تی خودایان لی‌بن).

(۲) که‌وره‌ترین چاکه چاکه کردنه له‌که‌ل بابو داک: (اعظمه بر الوالدين)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَفْ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا - ۲۳/۱۷}.

واته: خودای مه‌زن ده‌فه‌رمووی: یه‌زدانی مه‌زن که خودای تو‌یه فه‌رمانی داوه به هه‌موو که‌سی، به فریشته، به ئاده‌میزاد، به په‌ری، که ته‌نیا عیبادت و طاعت و به‌نده‌یی و خودا په‌رستی به‌س بو‌خو‌ی بکړی و بو‌که‌سی تر نه‌کړی، هه‌روه‌ها فه‌رمانی داوه که من‌دال باش بن بو‌باوک و دایکیان و، وه‌چه خاس بن بو‌بنه‌چه‌یان، له‌هه‌موو کات و شوینیکا دل‌یان رابگرن، به

(۱) مسلم. بر وصلة. ۶۶۴، ۶۶۳. ترمذي. زهد: ۲۲۸۹، ۲۲۸۸. تحفة الأشراف: ۱۱۷۱۲.

تایبته له کاتی پیریاندا، قهت دلیان مه‌یه‌شینن و به‌پیی ته‌وانا یارمه‌تییان بدهن و قسه‌ی ره‌قیان له‌پرودا مه‌که‌ن و پیایاندا هه‌ل مه‌شاخین و ته‌نانه‌ت ئوف چییه‌ پییان مه‌لین، وه زمانتان شیرین بی له‌گه‌لیاندا.

٤٦٥١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ بِحُسْنِ صَحَابَتِي؟ قَالَ: أُمُّكَ. قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: ثُمَّ أُمُّكَ. قَالَ: ثُمَّ مَنْ قَالَ: ثُمَّ أُمُّكَ. قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: ثُمَّ أَبُوكَ. رواه الشيخان^(١).

ئه‌بو هوره‌یره (ره‌زای خودای ئابین) فه‌رمووی: پیاوئ هاته‌ خزمه‌تی هه‌زده‌ت (دروودی خودای له‌سه‌رین) گوئی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! کئ ره‌واترین که‌سه به‌وه که‌ زۆر به‌جوانی هاوریتی و گوزه‌رانی له‌گه‌لدا بکه‌ما فه‌رمووی: دایکت، گوئی: دوا ئه‌و کئی تر؟ فه‌رمووی: دیسان دایکت، گوئی: ئه‌وجا کئی تر؟ فه‌رمووی: دیسانه‌وه هه‌ر دایکت، گوئی: ئه‌وسا کئی تر؟ فه‌رمووی: ئینجا باوکت (ش).

٤٦٥٢- وَعَنْهُ قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَحَقُّ بِحُسْنِ الصُّحْبَةِ؟ قَالَ: أُمُّكَ ثُمَّ أُمُّكَ ثُمَّ أُمُّكَ ثُمَّ أَبُوكَ ثُمَّ أَذْنَاكَ أَذْنَاكَ. رواه مسلم^(٢).

دیسان فه‌رمووی: پیاوئ گوئی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! کئ شایسته‌ترین که‌سه که‌ به‌جوانی ره‌فتاری له‌گه‌لدا بکری؟ فه‌رمووی: یه‌که‌م جار دایکت، دووه‌م جار هه‌ر دایکت، سییه‌م جار هه‌ر دایکت، ئه‌مجار باوکت، ئه‌وجا خزم و که‌سوکاره‌ت به‌پیی نزیک‌ی و دووریان لیقه‌وه! (م).

٤٦٥٣- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: رَغِمَ أَلْفُهُ ثُمَّ رَغِمَ أَلْفُهُ ثُمَّ رَغِمَ أَلْفُهُ. قِيلَ مَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: مَنْ أَذْرَكَ وَالِدَيْهِ عِنْدَ الْكِبَرِ أَحَدَهُمَا أَوْ كِلَيْهِمَا ثُمَّ لَمْ يَدْخُلِ الْجَنَّةَ. رواه مسلم والترمذي^(٣).

^(١) بخاری. آداب. ٥٩٧١. مسلم. بر وصلة: ٦٤٤٧. ابن ماجه. وصايا: ٢٧٠٦. تحفة الأشراف: ١٤٩٠٥.

تجريد/٥. رقم: ١٩١٤ - ٥٩٧١ فتح.

^(٢) مسلم. بر وصلة. ٦٤٤٨، ٦٤٤٧.

^(٣) مسلم بر وصلة. ٦٤٥٧-٦٤٥٩.

ديسان فەرمووی: حەزەرت (درویدی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: ئەه‌ی لووتی بە‌قورداچێ و دووبارەو سێ بارە لووتی بە‌قورداچێ و لووتی بته‌وسیتە‌وه‌! گو‌ترا: کێ ئەه‌ی پی‌غه‌مبەری خودا! فەرمووی: لووتی ئەو کە‌سه‌ی کە باوک و دایکی پیر دە‌بن، کە‌چی لە‌وکاتی پیری‌یه‌دا، بە‌بێ بە‌هانه‌یه‌کی ره‌وا ئە‌وه‌نده خزمه‌تیان نا‌کا کە پی‌ی بجیتە بە‌هەشت، ئیتر خوا بکا بە‌هەردوکیاندا یان بگا بە‌یه‌کیاندا (م/ت = موس‌لیم و تیرمیزی).

٤٦٥٤- وَقَالَتْ أَسْمَاءُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): قَدِمْتُ أُمِّي وَهِيَ مُشْرِكَةٌ فِي عَهْدِ قُرَيْشٍ وَمُدَّتْهُمْ، إِذْ عَاهَدُوا رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَعَ أَبِيهَا، فَاسْتَفْتَيْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقُلْتُ: إِنَّ أُمِّي قَدِمَتْ وَهِيَ رَاغِبَةٌ { أَفَأَصِلُهَا؟ } قَالَ: نَعَمْ صِلِي أُمَّكَ. رواه الشيخان^(٤).

ئە‌سماء (رم‌زای خودای ئێ‌ بێ) فەرمووی: لە‌و سە‌رده‌مه‌دا کە ناموس‌لمانه‌کانی ه‌و‌زی قورە‌هیش په‌یمانی ئاشتی‌یان لە‌گە‌ڵ پی‌غه‌مبە‌ردا (درویدی خودای لەسەر بێ) بە‌ستبوو، دایک‌م لە‌وما‌وه‌دا هات‌بوو بۆ‌لام، ه‌یش‌تا موس‌ولمان نە‌بوو بوو، لە‌گە‌ڵ باوکی‌دا هات‌بوو، لە‌ پی‌غه‌مبە‌رم پرس‌ی گو‌تم: دایک‌م هات‌وو‌ه بۆ‌لامو موس‌ولمان‌یش نی‌یه‌و بە‌ته‌مایشه‌ کە‌من دە‌س‌گیر‌ویی بکە‌م، جا ئایا تۆ ره‌وای دە‌بینی کە سی‌له‌ی ره‌حمی و مافی خو‌یشایه‌تی ئە‌و بە‌جێ بی‌نم یان‌ا؟ فەرمووی: ئا، سی‌له‌ی ره‌حمی دایک‌ت بە‌جێ بی‌نه. (ش = بوخاری و موس‌لیم).

٤٦٥٥- عَنْ بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَبْرُ؟ قَالَ: أُمُّكَ ثُمَّ أُمُّكَ ثُمَّ أَبَاكَ ثُمَّ الْأَقْرَبُ فَلِلْأَقْرَبِ، لَا يَسْأَلُ رَجُلٌ مَوْلَاهُ مِنْ فَضْلٍ هُوَ عِنْدَهُ فَيَمْنَعُهُ إِلَّا دُعَىٰ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَضْلُهُ الَّذِي مَنَعَهُ شَجَاعًا أَفْرَعًا. رواه أبو داود والترمذي^(٥).

بە‌ه‌زی ک‌و‌ری حە‌کیم فەرمووی: باوک‌م فەرمووی: با‌پیر‌م (رم‌زای خودایان ئێ‌ بێ) فەرمووی: گو‌تم: ئەه‌ی پی‌غه‌مبە‌ری خودا! بۆ‌کێ باش ب‌م؟ فەرمووی (درویدی

^(٤) بخاري. هبة. ٢٦٢٠، ٣٠٨٣، ٥٩٧٨، ٥٩٧٩. مسلم. زكاة. ٢٢٢١، ٢٢٢٢. أبو داود. زكاة. ١٦٦٨. تحفة

الأشراف: ١٥٧٢٤.

^(٥) بسند حسن (شرحه).

خودای له‌سەر بئ: هه‌تا پیت ده‌کری له‌پیش پێشدا بۆ دایکت زۆر زۆر باشبه، ئه‌وجا له‌دوا ئه‌و بۆ باوکت زۆر زۆر باشبه، ئینجا له‌دوا ئه‌وان له‌گه‌ڵ خزم و خویش زۆر باشبه، به‌پیتی دووری و نزیکیان. هه‌ر که‌سی داوای شتی له‌ که‌سیکی خۆی بکاو خزمه‌که‌ی ئه‌و شته‌ی هه‌بێ و له‌خۆی زیاده‌ی، به‌لام نه‌یدات، ئه‌وه له‌روژی قیامه‌تدا ئه‌و شته‌ی بۆ ده‌کری به‌هه‌یانیکی سه‌ر که‌ری فره‌ زه‌هراوی. (د/ت - سه‌نه‌د سه‌هه‌ن).

٤٦٥٦- وَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَبْرُ؟ قَالَ: أُمُّكَ وَأَبَاكَ وَأَخْتُكَ وَأَخَاكَ وَمَوْلَاكَ الَّذِي يَلِي ذَاكَ حَقٌّ وَاجِبٌ وَرَجِمَ مَوْصُولَةٌ. رواه أبو داود^(٦).

عه‌ززی پێغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سەر بئ) کرا: ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خودا! بۆ کێ باشبه؟ فه‌رمووی: باشبه له‌گه‌ڵ دایک و باوک و خوشک و برای خۆت و له‌گه‌ڵ ئه‌و خزمانه‌یشتا که به‌هۆی ئه‌مانه‌وه ده‌بن به‌ خزمت، ئه‌مه‌یش که ده‌یڵین قسه‌یه‌کی ره‌وایه‌ و مافی خزمايه‌تی هه‌قه‌ و پێویسته‌ جێ به‌جێ بکری و هه‌میشه‌ گشت خزم و خویشی به‌پیتی ته‌وانا ده‌بێ به‌سه‌ر بکرینه‌وه (د- سه‌نه‌د صالح).

٤٦٥٧- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْأَعْرَابِ لَقِيَهُ بِطَرِيقِ مَكَّةَ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ عَبْدُ اللَّهِ وَحَمَلَهُ عَلَى حِمَارٍ كَانَ يَرْكَبُهُ وَأَعْطَاهُ عِمَامَةً كَانَتْ عَلَى رَأْسِهِ فَقَالَ ابْنُ دِينَارٍ: أَصْلَحَكَ اللَّهُ إِلَهُمُ الْأَعْرَابُ وَإِلَهُمُ يَرْضَوْنَ بِالْيَسِيرِ. فَقَالَ: عَبْدُ اللَّهِ: إِنَّ أَبَا هَذَا كَانَ وَدًّا لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ وَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِنَّ أَبْرَّ الْبَرِّ صِلَةُ الْوَلَدِ أَهْلًا وَدًّا أَبِيهِ. رواه مسلم وأبو داود والترمذي^(٧).

له‌پێگه‌ی مه‌که‌که‌ عه‌ره‌بیکی ده‌شته‌کی تووشی ئیبنو عومه‌ر (ره‌زای خودایان ئیبن ده‌بی، ئیبنو عومه‌ر چاک و چۆنی له‌گه‌ڵ ده‌کا و گویدریژه‌که‌ی ژیر خۆی ده‌دات و می‌زهره‌که‌ی سه‌ری خۆیشی ده‌دات. ئیبنو دیناریش پیتی ده‌لی:

(٦) بسند صالح (شرحه).

(٧) مسلم. بر وصلة. ٦٤٦٠. ترمذي. بر وصلة: ١٩٠٢. تحفة الأشراف: ٧٢٥٩.

خودا باشت بۆ بکا، ئەمانە دەشتەکین، بە کەمیش قاییل دەبن (کەواتە: بۆچی و لاخی ژێر خۆت و میژەری سەری خۆتی دەدەیت؟! ئیبنو عومەریش (ڕەزای خودایان ئی بن) دەفەرموی: کاتی خۆی باوکی ئەم پیاوێ دەستی باوکم بوو، وە من بۆ خوشم بەگویی خۆم لە زاری پیروزی پیغەمبەرم (سەردی خودای لەسەر بن) ژنەوتوو، کە لەم بارەیه‌وه دەیفەرموو: چاکترین کردەوه‌ی چاکە ئەوێه کە منال و وەچە کەسوکارو ئاشنا و دوست و برادەری باوک و بنەچەیی خۆی بەسەر بکاتەوه! (م/د/ت) هەروا بەسەر کردنەوه‌ی ئاشنا و روشنای دایک و نەنک و باپیرو براو خوشک و خزمی ترو پیرانی طەریقەت و مامۆستایانی شەریعەت و میردو ژنیشت سوننەتە. (تەماشای شەرحی صەحیحی موسلیم و اقتران النیرین بفەرموو. (وەرگیڕ)

٤٦٥٨- (ب - ٣ ز - ٦٤ ل - ١٥٧ چاپی یە کەم ف - ٢) (٨).

واتە: ئەم فەرموودەیه لەم شوێنەدا رابوورد: بەرگی سییەم، زنجیرەیی شەست و چوار، لاپەرە سەد و پەنجا و حەوت، چاپی یە کەم، فەرموودەیی ژمارە دوو.

٤٦٥٩- وَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي سَلَمَةَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ بَقِيَ مِنْ بَرِّ أَبِي شَيْءٌ أَبْرَهُمَا بِهِ بَعْدَ مَوْتِهِمَا؟ قَالَ: نَعَمْ الصَّلَاةُ عَلَيْهِمَا وَالْإِسْتِغْفَارُ لَهُمَا وَالْفَادُ عَهْدِهِمَا مِنْ بَعْدِهِمَا وَصِلَةُ الرَّجِمِ الَّتِي لَا تُوصَلُ إِلَّا بِهِمَا وَإِكْرَامُ صَدِيقِهِمَا. رواه أبو داود والبيهقي (٩).

پیاویکی بەنی سەلەمەیی هات گوتی: ئەه‌ی پیغەمبەری خودا! ئایا باوک و دایکم لەپاش مردنیان هیچ چاکە و هەقیکیان لەسەرم دەمیئێ کە لەپاش مردنیان بۆیان بکەم؟ فەرمووی: بەئێ دەمیئێ، دووعای خێریان بۆ بکە و نوێژی مردوویان لەسەر بکە و بۆیان بپاریژەوه‌و لەپاش خۆیان بەلێن و راسپیژیان جێبەجێ بکە و قەدری ریزی ئەو خزمانەت رابگرە کە بەهۆی ئەوانەوه دەبن بە خزمت (وەک مام و میمک و لالە و پووڕو منالی ئەمانە) وە هەروەها قەدری ریزی ئاشنا و روشنایان بگرە (د/بەیه‌قی - س/صالح).

(٨) تقدم في مجلد ثالث، تسلسل/٦٤، ص/١٥٧، ط/١، رقم: ٢٢٢٣.

(٩) بسند صالح (شرحه).

۴۶۶۰ - عَنْ أَبِي الطَّفِيلِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقْسِمُ لَحْمًا بِالْجِعْرَانَةِ وَأَنَا يَوْمَئِذٍ غُلَامٌ أَحْمِلُ عَظْمَ الْجَزُورِ، إِذْ أَقْبَلَتْ امْرَأَةٌ حَتَّى دَنَتْ إِلَيَّ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَامَ إِلَيْهَا فَبَسَطَ لَهَا رِدَاءَهُ فَجَلَسَتْ عَلَيْهِ فَقُلْتُ مَنْ هِيَ فَقَالُوا هَذِهِ أُمُّهُ الَّتِي أَرْضَعَتْهُ. رواه أبو داود^(۱۰):

ئەبو طوفەیل (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: لە جەعرانە پیغەمبەرم دی، گوشتی دابەش دەکرد، ئەوکاتە من توولەک بووم دەمتوانی ئیسکی وشتی هەلبگرم، لەوکاتەدا ژنی هات بۆلای پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) کە لێی نزیک بۆوه پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) هەلسا چوو بە پیریەوهو عاباکە ی خویی بۆ راخست. ژنەکەیش لەسە ی دانیششت. گوتم: ئەم ژنە کییه؟ گوتیان: ئەمە دایەنەکیەتی کە بە مندالی مەکی پێداوه ئەمە حەلیمە ی سەعدی یە. (د- س/صالح).

۴۶۶۱ - عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا أَتَاهُ فَقَالَ: إِنَّ لِي امْرَأَةً وَإِنَّ أُمِّي تَأْمُرُنِي بِطَلَاقِهَا. قَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: الْوَالِدُ أَوْسَطُ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ فَإِنْ شِئْتَ فَأَضِعْ ذَلِكَ الْبَابَ أَوْ احْفَظْهُ^(۱۱):

پیاوی دەچێ بۆ خزمەتی ئەبو دەرداء (خودای ئی رازی بێ) عەرزی دەکا: ژنیکم هەیه دایکم پێم دەلی کە تەلاقی بدەم، ئەبو دەرداش دەفەرموێ: لە پیغەمبەرم بیست دەیفەرموو (دروودی خودای لەسەر بێ): باوک و دایک دەرگا هەرە باشەکی بەهەشتن! ئیتەر تویش ئارەزووی خۆتە: ئەگەر حەزەدەکی ئەو دەرگایە لەکیس خۆت بدە، ئەگەر حەزیش دەکی دەردەستی بکە بۆ خۆت! ئەمە کاتی وایە: کە دایکەکی لەسەر حەق بێ. (ت- س/ص).

۴۶۶۲ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: رِضَا الرَّبِّ فِي رِضَا الْوَالِدِ وَسَخَطُ الرَّبِّ فِي سَخَطِ الْوَالِدِ^(۱۲):

^(۱۰) بسند صالح (شرحه).

^(۱۱) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

عبداللای کوپی عه‌مر (رمزای خودایان ئی بن) له‌ه‌زه‌ته‌وه (دروودی خودای لسه‌ر بن) ده‌فه‌رموئ: ره‌زامه‌ندیی خودا به‌نده به‌ره‌زامه‌ندیی باوک و دایکه‌وه، هه‌روه‌ها ناره‌زایی خودایش به‌نده به‌ناره‌زایی باوک و دایکه‌وه! (ت-س/ص).

۴۶۶۳- عَنْ الْبَرَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْخَالَةُ بِمَنْزِلَةِ الْأُمِّ^(۱۳).

له‌به‌رائه‌وه (خودای ئی رازی بن) له‌ه‌زه‌ته‌وه ده‌فه‌رموئ (دروودی خودای لسه‌ر بن): پوور واته: خوشکی دایک له‌جینگه‌ی دایکه‌وه بۆ قه‌درو ریزو دلپراگرتن، نه‌ک بۆ میرات (ت-س/ص).

۴۶۶۴- وَجَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَصَبْتُ ذُبَابًا عَظِيمًا فَهَلْ لِي مِنْ ثَوْبَةٍ؟ قَالَ: هَلْ لَكَ مِنْ أُمِّ؟ قَالَ: لَا. قَالَ: هَلْ لَكَ مِنْ خَالَةٍ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: فَبَرَّهَا. رَوَى هَذِهِ الْأَرْبَعَةَ التِّرْمِذِيُّ^(۱۴).

پیاوئ هاته‌ خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لسه‌ر بن) فه‌رموئ: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! تووشی گونا‌هینکی زل بووم ئایا ته‌وبه‌و په‌شیمانیم بۆ هه‌یه؟ فه‌رموئ (دروودی خودای لسه‌ر بن): ئایا دایکت ماوه؟ گوتی: نه‌ه، فه‌رموئ: ئه‌ی پوورت هه‌یه؟ گوتی: به‌ئێ هه‌مه‌، فه‌رموئ: ده‌باشبه‌ بۆی، ئیتر ئه‌وه‌ بریتتی گونا‌هه‌که‌ت ده‌که‌وئ (ت-س/ص).

۳) چاکه‌کردن له‌که‌ل مندا‌لدا: (ومنه‌بر‌الابناء)

۴۶۶۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَبَّلَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ وَعِنْدَهُ الْأَقْرَعُ بْنُ حَابِسٍ التَّمِيمِيُّ جَالِسًا. فَقَالَ: الْأَقْرَعُ إِنَّ لِي عَشْرَةَ مِنْ الْوَلَدِ مَا قَبَّلْتُ مِنْهُمْ أَحَدًا. فَتَنَظَّرَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ثُمَّ قَالَ: مَنْ لَا يَرْحَمُ لَا يُرَحَمْ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ^(۱۵).

^(۱۳) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۱۴) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۱۵) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۱) بخاري. آداب. ۵۹۹۷. مسلم. فضائل/۵۹۸۲. أبو داود. آداب: ۵۲۸. ترمذي. بر وصلة: ۱۹۱۱. تحفة الأشراف: ۱۵۴۶.

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: ئه‌قره‌عی کورپی حابیسی ته‌میمی له‌لای پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سەر بئ) دانیشتبوو، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سەر بئ) چه‌سه‌نی کورپی عه‌لی ماچ کرد، که که‌زه‌ای پیغه‌مبه‌ره، ئه‌قره‌ع گوتی: ده‌کورم هه‌یه هیشتا که‌سیانم ماچ نه‌کردوو! پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سەر بئ) سه‌یریکی کردو فه‌رمووی: ئه‌وه‌ی ره‌حم به‌ به‌نده‌گانی خودا نه‌کا خودایش ره‌حم به‌و نا‌کا (ب/د/ت).

٤٦٦٦- وَقَالَ أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَأْخُذُنِي فَيَقْعِدُنِي عَلَى فَخِذِهِ، وَيَقْعِدُ الْحَسَنَ عَلَى فَخِذِهِ الْأُخْرَى، ثُمَّ يَضُمُّهُمَا ثُمَّ يَقُولُ: اللَّهُمَّ ارْحَمْهُمَا فَإِنِّي أَرْحُمُهُمَا. رواه البخاري^(١).

ئوسامه‌ی کورپی زه‌ید (خودایان ئی رازی بئ) فه‌رمووی: جاران پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سەر بئ) منی هه‌ل ده‌گرت و دایده‌نام له‌سەر رانی خو‌ی و چه‌سه‌نی که‌زه‌ایشی هه‌ل ده‌گرت و دایده‌نا له‌سەر ئه‌و رانه‌که‌ی تری و جا هه‌ردوو رانی خو‌ی ده‌نوو‌ساندن به‌یه‌که‌وه‌و ده‌یفه‌رموو: خودایه! ره‌حم به‌م دوو مندا‌له‌ بکه، به‌راستی من زۆر ره‌حم به‌م دووانه‌ ده‌که‌م (ب).

٤٦٦٧- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: جَاءَ أَغْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: أَتَقْبَلُونَ الصَّبِيَّانَ فَمَا تُقْبَلُهُمْ. فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَوْأَمْلِكُ لَكَ أَنْ تَزَعَ اللَّهُ مِنْ قَلْبِكَ الرَّحْمَةَ. رواه الشيخان^(٢).

عائیشه (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: عاره‌بیکی ده‌شته‌کی هاته‌لای پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سەر بئ) گوتی: ئه‌دی ئه‌وه ئیوه مندا‌ل ماچ ده‌که‌ن! سا ئیمه‌ ماچیان نا‌که‌ین! پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سەر بئ) فه‌رمووی: ئه‌دی تو و ده‌لییت، تو‌یی که‌ خودا ره‌حم و میهره‌بانی له‌ناو دلتا سپریوه‌ته‌وه، من ده‌توانم چیت ئی بکه‌م، که‌واته: تو خودای گه‌وره‌ خو‌ی به‌شی نه‌داوی له‌ ره‌حم، ئیتر من چۆن ده‌توانم به‌شت بده‌م (ش- ره‌زای خودایان ئی بئ).

^(١) تجرید/٤/١٦١. رقم/١٤٧١ = ٣٧٢٥، ٣٧٤٧، ٦٠٠٣.

^(٢) بخاری. آداب. ٥٩٩٨ = تجرید/٥/٢٠٤. رقم/١٩٢٠. مسلم. فضائل: ٥٩٨١.

۴۶۶۸- وَعَنْهَا قَالَتْ: جَاءَتْنِي امْرَأَةٌ مَعَهَا ابْنَتَانِ تَسْأَلْنِي، فَلَمْ تَجِدْ عِنْدِي غَيْرَ ثَمْرَةٍ وَاحِدَةٍ، فَأَعْطَيْتُهَا، فَقَسَمْتُهَا بَيْنَ ابْنَتَيْهَا، ثُمَّ قَامَتِ فَخَرَجَتْ، فَدَخَلَ الثَّيْبِيُّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَحَدَّثْتُهُ فَقَالَ: مَنْ يَلِي مِنْ هَذِهِ الْبَنَاتِ شَيْئًا فَأَحْسَنَ إِلَيْهِنَّ كُنَّ لَهُ سِتْرًا مِنَ النَّارِ. رواه الشيخان والترمذي^(۴):

دیسان عائیشہ (خودای لای رازی بن) فہرموی: ژنی دوو کچی خوئی پی بوو، هاته لام سوآلی لیکردم، منیش تاقه دهنکی خورمام هه‌بوو دام پیی، نه‌ویش له‌تی کرد بو هه‌ردوو کچه‌که‌ی و خوئی لیی نه‌خوارد، ئینجا هه‌لساو رویش، که پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لاسر بن) هاته‌وه نه‌مهم بوئی گیرایه‌وه، فہرموی: که‌سی دوو چاری ده‌ستی کچ بی و خودا بیه‌وی به‌هوی کچه‌وه تاقی بکاته‌وه، وه‌باش بی بویان، ئیتر یه‌ک بن یا پتر، خودا له‌روژی قیامه‌تدا به‌هوی نه‌و کچانه‌وه رزگاری ده‌کا له‌ ناگری دۆزه‌خ (ش/ت).

۴۶۶۹- ولسلم والرمذي: مَنْ عَالَ جَارِئَتَيْنِ حَتَّى تُذَرِكَا دَخَلَتْ أُنَا وَهُوَ الْجَنَّةُ كَهَاتَيْنِ^(۵):

پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لاسر بن) ده‌فہرموی: هه‌ر که‌سی دوو کچۆله به‌خو بکا هه‌تا له‌ خه‌م ده‌ره‌خسین، من و نه‌و وه‌ک نه‌م دوو په‌نجیه‌ ئاوا جووت پیکه‌وه ده‌چینه ناو به‌هه‌شت! (م/ت).

۴۶۷۰- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ كَانَ لَهُ ثَلَاثُ بَنَاتٍ أَوْ ثَلَاثُ أَخَوَاتٍ أَوْ ابْنَتَانِ أَوْ أُخْتَانِ فَأَحْسَنَ صُحْبَتَهُنَّ وَاتَّقَى اللَّهَ فِيهِنَّ فَلَهُ الْجَنَّةُ. رواه الترمذي وأبو داود^(۶):

نه‌بو سه‌عیدی خودری (خودای لای رازی بن) فہرموی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لاسر بن) ده‌فہرموی: هه‌ر که‌سی سی کچ، یا سی خوشک، یا دوو کچ، یا دوو

^(۴) تجرید/ ۲ ل/ ۱۰۵. رقم: ۶۷۹ = ۱۴۱۸، ۵۹۹۵. مسلم. بر وصلة: ۶۶۳۶، ۶۶۳۷. ترمذی. بر وصلة:

۱۹۱۵. تحفة/ ۵۰۱۶۳۵.

^(۵) مسلم. بر وصلة: ۶۶۳۸. تحفة الأشراف. ۱۰۸۴.

^(۶) سکت عن درجته الشارح.

خوشکی هه‌بی، وه به‌جوانی ره‌فتارو گوزهرانیان له‌گه‌لدا بکاو له‌ترسی خودا ناهه‌قییان لی نه‌کا، نه‌وه نه‌و که‌سه به‌هه‌شتیه! (ت/د).

۴۶۷۱- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ كَانَتْ لَهُ أُتَى فَلَمْ يَنْدَهَا وَلَمْ يُهْنَهَا وَلَمْ يُؤْزِرْ وَلَدَهُ عَلَيْهَا - قَالَ يَغْنَى الذُّكُورَ - أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ. رواه أبو داود^(۷):

ئیبسو عه‌یباس (خودایان لی رازی بی) فه‌رموی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهر بی) ده‌فه‌رموی: هه‌رکه‌سی میینه‌ی هه‌بی و زینده به‌چالی نه‌کاو سووک و تروی نه‌کاو نازی کوپی نه‌دا به‌سهردا، نه‌وه خودا ده‌یباته به‌هه‌شت (د-س/صالح).

۴۶۷۲- عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: رَزَعَتِ الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةَ حَوْلَةَ بِنْتُ حَكِيمٍ أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خَرَجَ ذَاتَ يَوْمٍ وَهُوَ مُحْتَضِرٌ أَحَدَ ابْنَيْ ابْنَتِهِ وَهُوَ يَقُولُ: إِنَّكُمْ لَتَبْخُلُونَ وَتَجْبُنُونَ وَتُجْهَلُونَ وَإِنَّكُمْ لَمِنْ رِيحَانِ اللَّهِ^(۸):

عومه‌ری کوپی عه‌بدولعه‌زیز (خودایان لی رازی بی) فه‌رموی: ئافره‌ته باشه‌که خه‌وله‌ی کچی حه‌کیم ده‌لی: روژی پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهر بی) له‌مال ده‌رچوو، حه‌سه‌ن (یا حوسه‌ین) ی به‌ باوه‌شه‌وه بوو، که هه‌ردووکیان کوپی فاتیمه‌ی کچی پیغه‌مبه‌رن، ده‌یفه‌رموو: به‌راستی ئیوه نه‌ی جگه‌ر گوشه‌کان! پیاو هه‌م چرووک ده‌که‌ن، هه‌م ترسنوک ده‌که‌ن، هه‌م نه‌فام و نادان ده‌که‌ن! چونکه له‌به‌ر ئیوه هه‌ن نا‌کا شت بیه‌خش و هه‌ر کو‌ی ده‌کاته‌وه ده‌لی: با مندا‌له‌کانم ره‌ش و روت نه‌که‌ون، نه‌وا ده‌بی به‌ چرووک، وه له‌به‌ر ئیوه له‌ شه‌ردا باش تی نا‌کوشتی نه‌بادا ئیوه هه‌تیو بکه‌ون، نه‌وا ده‌بی به‌ ترسنوک، وه له‌به‌ر ئیوه گه‌لی جار له‌ ئاستی هه‌ق خو‌ی گیل ده‌کا نه‌وا ده‌بی به‌ نادان و نه‌فام، وه له‌هه‌مان کاتدا ئیوه رزق و روژییه‌کی چاکن نه‌گه‌ر خودا به‌ ره‌حه‌مت بتاندا به‌ که‌سی (ت).

^(۷) بسند صالح (شرحه).

^(۸) سکت عن درجته الشارح.

۴۶۷۳- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَأَنْ يُؤَذِّبَ الرَّجُلُ وَلَدَهُ خَيْرٌ مِنْ أَنْ يَتَصَدَّقَ بِصَاعٍ^(۹):

جایبری کوپی سه‌مووره (خودای فی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سربن) فهرمووی: پیاو گشت جاری که ته‌می و ته‌سکینی مندالی خوئی ده‌کا له‌وه باشتره که مه‌نی شت بکا به خیرو بیبه‌خشیتته‌وه (ت).

۴۶۷۴- عَنْ أَيُّوبَ بْنِ مُوسَى عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا كَحَلَّ وَالِدٌ وَلَدًا مِنْ لَحْلِ أَفْضَلَ مِنْ أَدَبٍ حَسَنٍ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ الزَّمَذَنِيُّ^(۱۰):

له‌ئه‌ییوبی کوپی مووساوه له‌باوکیه‌وه له‌باپی‌ریه‌وه (ره‌زای خودایان فی بن) له‌حه‌زره‌ته‌وه (دروودی خودای له‌سربن) ده‌فهرموئی: ویل و ته‌می و ته‌سکینی جوان باشترین خه‌لات و به‌خششی باوک و دایکه بو‌مندال! (ت).

۴ به‌سه‌رکردنه‌وه‌ی خزم و که‌سوکار پی‌ویسته، ده‌نگ داب‌رین و پی‌ لی‌داب‌رین له‌که‌ل خزما ناره‌وایه: (تَجِبُ صِلَةُ الرَّحِمِ وَيَحْرَمُ قَطْعُهَا)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَأْتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا - ۲۶/۷۰}.

واته: خودای گه‌وره ده‌فهرموئی: خزم و خویش و هه‌ژارو داماوو ری‌بوار هه‌ر که‌سه‌یان هه‌قی خوئی بده‌ری، وه مائی خووت به‌ناحق خه‌رج مه‌که‌و ده‌ست بلا‌وو ده‌ست به‌قرپ مه‌به.

۴۶۷۵- عَنْ أَبِي أَيُّوبَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ. فَقَالَ الْقَوْمُ: مَا لَهُ مَا لَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): أَرَبَّ مَالَهُ،

^(۹) سکت عن درجته الشارح.

^(۱۰) سکت عن درجته الشارح.

تَعْبُدُ اللَّهَ ، وَلَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا ، وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ ، وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ ، وَتَصِلُ الرَّحِمَ . ذرھا
كأنه كان علی راحلته . رواه الشيخان^(۱) :

ئەبو ئەییوب (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: پیڤه‌مبەر (دروودی خودای لەسر بێ) به
سواریی وشتی بوو، پیاوی هات جلەوی و لاخەکی گرت و رایوه‌ستان و
گوتی: ئەه‌ی پیڤه‌مبەری خودا! کاریکم پێ بفەرموو که بمباته به‌هەشت،
یارانیش گوتیان: چی چی! پیڤه‌مبەریش (دروودی خودای لەسر بێ) فەرمووی:
مەبەستی هەیه بۆ قسەکه‌یتان پێ سەیره . ئەوجا به‌ پیاوه‌کی فەرموو: خودا
بپەرسته و هیچ هاوبه‌شی بۆ دامەنێ و نوێژ بکه‌ و زه‌کات بده‌ و په‌یوه‌ندی به‌
خزم و خوێشه‌وه‌ بکه‌ و بۆیان باشبه‌ و به‌پێی حال پێیان ئی مەبره‌ و یارمه‌تیان
بده‌، ئینجا پێی فەرموو: ده‌ ئینجا به‌ری و لاخەکه‌ به‌رده‌ با بپروا له‌ریگه‌ی
خۆیه‌وه‌.

٤٦٧٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ سَرَّهُ أَنْ
يُنْسَطَ لَهُ فِي رِزْقِهِ ، وَأَنْ يُنْسَأَ لَهُ فِي أَثَرِهِ ، فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ . رواه الثلاثة^(٢) :

ئەبو هورەیره (خودای ئی رازی بێ) له‌ خوێشه‌ویسته‌وه‌ (دروودی خودای لەسر بێ)
ده‌فەرمووی: ئەو که‌سه‌ی که‌ هه‌ز ده‌کا رزق و رۆژی زۆری و ته‌مه‌نی درێژبێ
با خزم دۆست بێ و سیله‌ی ره‌حمی به‌جێ به‌ینێ (ش/د= بوخاری و موسلیم و
ئەبو داوود . رمای خودایان ئی بێ).

٤٦٧٧- وللبخاري وأبي داود والترمذي: لَيْسَ الْوَاصِلُ بِالْمُكَافِي ، وَلَكِنْ
الْوَاصِلُ الَّذِي إِذَا قُطِعَتْ رَحِمُهُ وَصَلَّهَا^(٣) :

هه‌زه‌ت (دروودی خودای لەسر بێ) ده‌فەرمووی: به‌و که‌سه‌ ناگوتری خزم
دۆست که‌ به‌ده‌ستیاو خزم به‌سه‌ر بکاته‌وه‌، به‌لام ئەو که‌سه‌ خزم دۆسته‌ که‌

(١) تجرید/ ٩٢/٢ رقم/ ٦٦٧ = ١٣٩٦، ٥٩٨٢، ٥٩٨٣. مسلم. ایمان: ١٠٦. نسائی. صلاة: ٤٦٧. تحفة: ٣٤٩١.

(٢) بخاری. بیوع: ٢٠٦٧. مسلم. بر وصلة: ٦٤٧٠. أبو داود. زكاة: ١٦٩٣.

(٣) بخاری. آداب. ٥٩٩١.

خزمه‌کانی پشتی تی ده‌که‌ن و رشته‌ی خزمایه‌تی ده‌پرن، به‌لام نه‌و هر به‌سه‌ریان ده‌کاته‌وه‌و پشتییان تی ناکا (ب/د/ت).

۶۷۸-۴ وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الرَّحِمَ شُجْنَةٌ مِنَ الرَّحْمَنِ فَقَالَ اللَّهُ: مَنْ وَصَلَتْهُ، وَمَنْ قَطَعَكَ وَقَطَعَتْهُ. رواه البخاري والترمذي^(۴):

دیسان ئه‌بو هوره‌یره (خودای نازنی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای سه‌ربن) فهرمووی: رحم (به‌کوردی واته: خزمایه‌تی) چلیکه‌له په‌لوپوی رحمان و گورزه‌یی ره‌گو ریشه‌ی تیک ئالاه، هه‌موو ده‌چنه‌وه‌ سه‌ر رحمه‌تی رحمان و ناوه‌که‌ی له‌ناوی رحمان دروست کراوه، که ناوی خودای گه‌وره‌یه‌و به‌واتا میهره‌بان و خاوه‌ن به‌زه‌ییه. خودا بو‌خوی فهرموویه‌تی پیی: ئه‌ی رحم! ئه‌وه‌ی دۆستی تو‌بی و تو‌ی بو‌ی، ئه‌وه‌ دۆستی منیشه‌و منیش ئه‌وم ده‌وی، وه‌ ئه‌وه‌ی تو‌ی نه‌وی منیش ئه‌وم ناوی! (ب/ت).

۶۷۹-۴ → (ب - ۷ز - ۳۰ل - ۱۴۳ف - ۲) (۵).

واته: ئه‌م فهرمووده‌یه‌ له‌ پییشه‌وه‌ له‌م شوینه‌دا رابورد: به‌رگی حه‌وته‌م، زنجیره‌ی سیی، لاپه‌ره (۱۴۳) فهرمووده‌ی ژماره‌ دوو.

۶۸۰-۴ وَعَنْهُ أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ لِي قَرَابَةً أَصْلُهُمْ وَيَقْطَعُونِي وَأَحْسِنُ إِلَيْهِمْ وَيُسَيِّئُونَ إِلَيَّ وَأَحْلُمُ عَنْهُمْ وَيَجْهَلُونَ عَلَيَّ. فَقَالَ: لَئِنْ كُنْتَ كَمَا قُلْتَ فَكَأَنَّمَا تُسِفُّهُمْ أَمْلًا وَلَا يَزَالُ مَعَكَ مِنَ اللَّهِ ظَهْرٌ عَلَيْهِمْ مَا دُمْتَ عَلَى ذَلِكَ^(۶):

دیسان ئه‌بو هوره‌یره (خودای نازنی بن) فهرمووی: پیاوی گوتی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! هه‌ندی خزمه‌ هه‌ن، من دل‌ی ئه‌وان راگیر ده‌که‌م، به‌لام ئه‌وان دل‌ی من ده‌ره‌نجینن، وه‌ من چاکه‌یان له‌گه‌ل ده‌که‌م به‌لام ئه‌وان خراپه‌م له‌گه‌ل

(۴) بخاری. آداب: ۵۹۸۹ (تجريد/ ۲۰/۵ رقم/ ۱۹۱۷).

(۵) تقدم في مجلد سبع تسلسل/ ۲۰ رقم/ ۴۰۹۹.

(۶) مسلم. آداب. ۶۴۷۲.

ده‌که‌ن، وه من چاو پۆشییان لی ده‌که‌م که‌چی ئەوان ناپیاویم له‌گه‌ل ده‌که‌ن،
 فه‌رمووی (دیرودی خودای له‌سه‌ر بێ): ئەگەر وه‌ک خۆت ده‌لییت وابی تۆ به‌ پاداشتی
 باشی خۆت ده‌که‌یت، به‌لام ئەوان وه‌ک تۆ ژێله‌ مۆیان ده‌رخوارد بده‌یت وایه،
 چونکه‌ له‌سه‌ر ئەوه‌ی که‌ تۆله‌ی چاکه‌ی تۆ به‌ خراپه‌ ده‌ده‌نه‌وه‌ خودا ئازاریان
 ده‌دا، وه‌ هه‌تا تۆیش ئەمه‌ ره‌فتارت بێ و وابی له‌گه‌لیانا خودا هه‌ر پشتیوانی
 تۆیه‌ و سه‌رت ده‌خا به‌سه‌ریاندا (م).

۶۸۱- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الرَّجُلُ مُعَلَّقَةٌ
 بِالْعَرْشِ تَقُولُ مَنْ وَصَلَنِي وَصَلَهُ اللَّهُ وَمَنْ قَطَعَنِي قَطَعَهُ اللَّهُ. رواهما مسلم^(۷):

له‌ عایشه‌ی هاوسه‌ری چه‌زه‌ته‌وه‌ (خودای لی رازی بێ) له‌ چه‌زه‌ته‌وه‌
 ده‌فه‌رمووی (دیرودی خودای له‌سه‌ر بێ): خزمایه‌تی دامینی باره‌گای خودای گرتووه‌ و
 ده‌لی: ئەوه‌ی منی ده‌وی و به‌سه‌رم ده‌کاته‌وه‌، خودایش ئەوی بو‌ی و به‌سه‌ری
 بکاته‌وه‌، وه‌ ئەوه‌ی منی نه‌وی خودایش ئەوی نه‌وی! (م).

۶۸۲- عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا
 يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَاطِعٌ رَحِمٍ^(۸):

جوبه‌یری کو‌ری مو‌طعیم (خودای لی رازی بێ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دیرودی
 خودای له‌سه‌ر بێ) ده‌فه‌رمووی: ئەوه‌ی رشته‌ی خزمایه‌تی بپسینێ و سیله‌ی ره‌حم
 بپری پی ناچیته‌ ناو به‌هه‌شت! (ش/د/ت= بوخاری و موسلیم و ئەبو داوود و
 تیرمیزی).

۶۸۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ
 مِنْ أَكْبَرِ الْكَبَائِرِ أَنْ يَلْعَنَ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ « . قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَكَيْفَ يَلْعَنُ الرَّجُلُ
 وَالِدَيْهِ قَالَ: يَسُبُّ الرَّجُلُ أَبَا الرَّجُلِ ، فَيَسُبُّ أَبَاهُ ، وَيَسُبُّ أُمَّهُ . رواهما الأربعة^(۹):

(۷) مسلم. آداب: ۶۴۶۶. بخاری. آداب: ۵۹۸۹.

(۸) بخاری. آداب: ۵۹۸۴ = تجرید/۲۰۱/۵. رقم/۱۹۱۶. مسلم. أدب: ۶۴۶۷. أبو داود. زکاة: ۱۶۹۶.

ترمذی. بر وصلة: ۱۹۰۹. تحفة: ۳۱۹۰.

عەبدوللای کورپی عەمر (رمزای خودایان ئی بن) فەرمووی: خوشەویست (دروودی خودای لەسر بن) دەفەرموئ: تاوانیکی گەئ گەورەیه‌که پیاو لەعنەت و نەفرین لە باوک و دایکی خۆی بکا! یاران فەرموویان: قوربان! جا چۆن چۆنی پیاو نەفرین لە باوک و دایکی خۆی دەکا، بۆچی شتی وا دەبئ؟ فەرمووی (دروودی خودای لەسر بن): مەرج نییه‌که خۆی راستە و خۆی ئەو بکا، بەلام دەچئ جنیو بە باوک و دایکی کابرایه‌کی تر دەدا و کابراکه‌یش جمین دەداتەو بە باوک و دایکی ئەو! (ش/د/ت).

شیخی عەینی (رمزای خودای ئی بن) دەفەرموئ: لەسەر دەمی حەزەرتدا یاران بە لایانەو ستم بوو، که پیاوی وا هەبئ راستەوخۆ جمین بە باوک و دایکی خۆی بدا، وەئ لەم رۆژگارە ئیمەدا نامەردی وا پەیدا بوو لیشیان دەدا، چەن کەسئ گێرایانەو که هەیه باوکی خۆی وەک کار سەربریو، ئەم وەئ و بەلایە لە ولاتی میسردا پەرەئ سەندوو! من که وەرگێری ئەم تاجە پیروزەم لە سالی ۱۹۹۱دا چوومە سەر تەعزییەئ حاجییەکی قورئان خوینی بەدین، لە شاری سلیمانی، لە گەرەکی چوارباخ، که کورەکی خۆی بە خوتو خۆپایی بەناهەق کوشتبووی! (وەرگێڕ)

٤٦٨٤ - عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: أَنَا اللَّهُ وَأَنَا الرَّحْمَنُ خَلَقْتُ الرَّحِمَ وَشَقَقْتُ لَهَا مِنْ اسْمِي فَمَنْ وَصَلَهَا وَصَلْتُهُ وَمَنْ قَطَعَهَا بَتَّئُهُ. رواه الترمذي وأبو داود^(٩):

عەبدورەحمانی کورپی عەوف (رمزای خودای ئی بن) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسر بن) دەفەرموئ: خودای گەورە دەفەرموئ: من هەم ناوم ئەللائیە و هەم ناوم رەحمانە، که رەحمم دروست کرد، لە رەحمانی ناوی خۆم ناوم بۆی داتاشیو، جا هەر کەسئ بەینی هەبئ لەگەل رەحمدا و مەیانەئ

(٩) بخاری. أدب: ۵۶۲۸. مسلم. إيمان: ۲۵۹. أبو داود. أدب: ۵۱۴۲. ترمذی. بر وصلة: ۱۹۰۲.

تحفة/۸۹۱۸.

(١٠) بسند صحيح (شرحه).

خوَش بئ له‌گه‌ل خزمدا ئەوا منیش به‌ینم ده‌بئ له‌گه‌ل ئەوو مه‌یانم خوَش ده‌بئ له‌گه‌لیدا، وه ئەو که‌سه‌یشی به‌ینی نه‌بئ له‌گه‌ل ره‌حم و خزمدا منیش به‌ینم نابئ له‌گه‌ل ئەودا (ت/د- س/ص= تیرمیذی، ئەبو داوود سه‌نه‌د سه‌حیح).

۴۶۸۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَعَلَّمُوا مِنْ أَسَابِكُمْ مَا تَصِلُونَ بِهِ أَرْحَامَكُمْ فَإِنَّ صَلَةَ الرَّجِمِ مَحَبَّةٌ فِي الْأَهْلِ مَثْرَاءٌ فِي الْمَالِ مَنَسَاءٌ فِي الْأَثَرِ. رواه الترمذي وأحمد والحاكم. نَسَّالَ اللَّهُ التوفيق. آمين^(۱):

ئەبو هورەیره (خودای ئازای بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبەر (درویدی خودای له‌سر بئ) ده‌فه‌رمووی: فی‌ری ره‌سه‌ن و به‌چه‌ی خو‌تان بئ، تا‌کوو خزمانی خو‌تان به‌سه‌ر بکه‌نه‌وه‌و په‌یوه‌ندیان پیوه‌ بکه‌ن، چونکه‌ خزم دو‌ستی و خزمه‌تی خزم ده‌بئ به‌هوی خو‌شه‌ویستی له‌ناو که‌سو‌کارداو ده‌بئ به‌مایه‌ی ده‌وله‌مندی و ته‌مه‌نی دو‌روو دریژ (ت/ نه‌حمه‌د/ حا‌کم- س/ص).

ه) چاکه‌ کردن له‌گه‌ل ده‌ست و پیوه‌ندا: (ومنه بر الاتباع)

۴۶۸۶- (ب- ۴ز- ۱۱۰ل- ۳۵۱ف- ۱)^(۱).

۴۶۸۷- عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنْتُ أَضْرِبُ غُلَامًا لِي بِالسَّوْطِ فَسَمِعْتُ صَوْتًا مِنْ خَلْفِي: اغْلَمْ أَبَا مَسْعُودٍ. مَرَّتَيْنِ لِلَّهِ أَقْدَرُ عَلَيْكَ مِنْكَ عَلَيْهِ. فَالْتَفَتُ فَإِذَا هُوَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ هُوَ خُرٌّ لَوْجِهِ اللَّهُ. قَالَ: أَمَا إِنَّكَ لَوْ لَمْ تَفْعَلْ لَلْفَعْتُكَ النَّارُ أَوْ لَمَسْتُكَ النَّارُ^(۲):

ئەبو مەسعوود (خودای ئازای بئ) فه‌رمووی: جارئ له‌ خو‌لامی‌کی خو‌مم ده‌دا گویم لی‌بوو یه‌کئ له‌دوامه‌وه‌ ده‌ی‌گوت: بزانه‌ ئه‌ی ئەبو مەسعود! که‌ خودا

(۱) بسند صحیح (شرحه).

(۲) تقدم في مجلد رابع. تسلسل/ ۱۱۰ رقم/ ۳۸۵.

(۳) بسند صحیح (شرحه).

باشتر ده‌سه‌لاتی به‌سه‌ر تۆدا ده‌شکئی هه‌تا تۆ به‌سه‌ر ئه‌و خولامه‌دا، که ئاورم دایه‌وه روانیم شه‌وه پیغه‌مبه‌ره‌ و ده‌فه‌رموئی، عه‌رزیم کرد: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! و له‌به‌ر ره‌زای خودا ئازادم کرد، فه‌رمووی: ده‌بزانه ئه‌گه‌ر ئازادیت نه‌کردایه ئاگری دۆزه‌خ چه‌زه‌ی ئی هه‌ل ده‌ستاندیت! یا فه‌رمووی: هه‌لی ده‌پرووزاندیت. (د/ت - س/ص).

٤٦٨٨ - (ب - ٣ - ٩٥ - ٢٥٠ - ف - ٣) (٣).

٤٦٨٩ - عَنْ ابْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَمْ تَغْفُو عَنِ الْخَادِمِ فَصَمَتَ ثُمَّ أَعَادَ عَلَيْهِ الْكَلَامَ فَصَمَتَ فَلَمَّا كَانَ فِي الثَّالِثَةِ قَالَ: اغْفُوا عَنْهُ فِي كُلِّ يَوْمٍ سَبْعِينَ مَرَّةً. روى هذه الثلاثة أبو داود والترمذي (٤).

ئیبنو عومه‌ر (خودایان ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیاوئ هاته خه‌مه‌تی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) گوئی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! روژئ چه‌ندجار له‌ خه‌مه‌تکارو نوکه‌ری خو‌مان چاو پو‌شی بکه‌ین؟ پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) هیچ ده‌نگی نه‌کرد کابراکه دیسان قسه‌که‌ی دووباره کرده‌وه، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) دیسان ده‌نگی نه‌کرده‌وه تا له‌جاری سییه‌مدا فه‌رمووی: روژئ چه‌فتا جار (د/ت - س/ح = ئه‌بو داوود و تیرمیذی سه‌نه‌د چه‌سه‌ن).

٤٦٩٠ - عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَنْ لَاءَمَكُمْ مِنْ مَمْلُوكِكُمْ فَأَطِيعُوهُ مِمَّا تَأْكُلُونَ وَآكُسُوهُ مِمَّا تَكْتَسُونَ وَمَنْ لَمْ يُلَاِمْكُمْ مِنْهُمْ فَيُعُوهُ وَلَا تُعَذِّبُوا خَلَقَ اللَّهُ تَعَالَى (٥).

ئه‌بو ذه‌ر (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی، خو‌شه‌ویست (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) ده‌فه‌رموئی: خو‌تان چی جو‌ره خو‌رده‌مه‌نییه‌ك ده‌خو‌ن له‌هه‌مان شت

(١) تقدم في مجلد ثالث. تسلسل/٩٥. رقم/٢٣٧٠.

(٢) بسند حسن (شرحه).

(٥) بسند صالح (شرحه). تقدم في مجلد ثالث تسلسل/٢١ رقم/٢٠٢٩.

ده‌خواردی ئەو به‌نده و خوڵامانه‌شتان بدهن که به ده‌ردتان ده‌خۆن، وه هه‌روه‌ها بۆ جل و به‌رگیش، ئەوانه‌شیان که به‌ده‌ردی ئیوه ناخۆن بیان فروشن و مه‌بن به‌هۆی ئیش و ئازار بۆ دروستکراوانی خودای گه‌وره و مه‌زن! (د-س/صالح) هـ (ب- ۳- ۲۱- ۴۴ف- ۴).

۴۶۹۱- عن رافع بن مکیث (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: حَسَنَ الْخَلْقِ يَمْنُ وَسُوءَ الْخَلْقِ شُؤْمٌ. رواهما أبو داود ^(۶):

رافعی کۆی مه‌کیث (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مه‌بر (دروودی خودای له‌سەر بئ) ده‌فه‌رموئ: ره‌فتاری جوان له‌گه‌ل ده‌ست و پیوه‌ندا مایه‌ی پیت و به‌ره‌که‌ته، به‌دخوویی و به‌د ره‌فتاریش هۆی به‌د فه‌ری و نه‌گه‌تییه! (د-س/صالح).

۴۶۹۲- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ نَشَرَ اللَّهُ عَلَيْهِ كَنَفَهُ وَأَذْخَلَهُ جَنَّتَهُ رَفَقَ بِالضَّعِيفِ وَشَفَقَ عَلَى الْوَالِدَيْنِ وَإِحْسَانٌ إِلَى الْمَمْلُوكِ ^(۷):

جاییر (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: خۆشه‌ویست (دروودی خودای له‌سەر بئ) ده‌فه‌رموئ: ئەم سێ ره‌وشه‌ باشه له‌هه‌ر که‌سیکدا هه‌بن له‌ رۆژی قیامه‌تا خودا له‌ سایه‌ی خۆیدا په‌نای ده‌دا و ده‌یباته‌ به‌هه‌شت.

یه‌که‌م: دڵسووتان به‌زه‌بوون،

دووهم: میهره‌بانی و دڵسوژی له‌گه‌ل باب و داکدا، سییه‌م: چاکه‌ کردن له‌گه‌ل به‌نده و کۆیله‌دا (ت-س/ح).

۴۶۹۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: نِعْمًا لِأَحَدِهِمْ أَنْ يُطِيعَ رَبَّهُ وَيُؤَدِّيَ حَقَّ سَيِّدِهِ ^(۸):

^(۶) بسند صالح (شرحه).

^(۷) بسند صالح (شرحه).

^(۸) بسند حسن (شرحه).

ئەبو هورەیره (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: خوێشەویست (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: ئافەریم بۆ ئەو بەنده و دەست و پێوهنده‌ی که هەم فەرمانی خودای خوێ به‌جێ بێنێ و هەم مافی ئاغا‌ی خوێ به‌ریک و پێکی جێ به‌جێ بکا. (ت-س/ص).

٤٦٩٤- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا ضَرَبَ أَحَدُكُمْ خَادِمَهُ فَذَكَرَ اللَّهَ فَرَفَعُوا أَيْدِيَهُمْ^(٩):

دیسان فەرمووی: خوێشەویست (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: ئەگەر له نوکەری خۆتان داو ناوی خودای هێنا و هانای برده بهر خودا، وهك ئەوه گوتی: توخوا به‌سه، ئیتر دەستی ئی هه‌لگرن و له‌به‌ر خاتری ناوی خودا لێی مه‌ده‌ن (ت).

٤٦٩٥- (ب- ١ ز- ١٢٦ ل- ٣٨٣ ف- ٦)^(١٠).

٤٦٩٦- (ب- ٣ ز- ١٦ ل- ٣٣ ف- ١ + ٢ + ٣ + ٤ + ٥ + ٦ +

٧) + (ب- ٣ ز- ١٧ ل- ٣٧ ف- ١ + ٢ + ٣)^(١١).

٦) به‌زه‌یی هاتنه‌وه‌و دڵسووتان به‌ هه‌تیوو بیوه‌ژن و ئافره‌تی بی دهره‌تان

ومنه رحمة الیتیم والأرملة

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ - ٩٣/٩- ١١}.

واته: كه‌واته تۆش له هه‌تیوو توپه مه‌به‌و دلی مه‌شکینه و ناهه‌قی ئی مه‌که، هه‌روه‌ها له‌و که‌سه‌هیش تووپه مه‌به‌ که پرسیارى شتیکت ئی ده‌کا،

^(٩) سکت عن درجته الشارح.

^(١٠) تقدم في مجلد اول. تسلسل/ ١٣٦ ل/ ٢٨٢ رقم/ ٧٦٢.

^(١١) راجع مجلد ثالث. تسلسل/ ١٦- ارقام/ ٢٠٠٩، ٢٠١٠، ٢٠١١، ٢٠١٢، ٢٠١٣، ٢٠١٤، ٢٠١٥ + مجلد ٣/

تسلسل/ ١٧ رقم/ ٢٠١٦ و ٢٠١٧ و ٢٠١٨.

یا خود داوای شتیکت لی ده‌کا، وه‌باسی نیعمه‌تی خودا بکه که به‌که‌ره‌می
خوی به‌خشیویتی به‌توو سوپاسی بکه له‌سه‌ر ئه‌وه و قه‌ت مه‌کوروزیره‌وه و
مه‌میشه به‌رچاو تیربه‌وه ده‌ست کراوه‌به‌وه هموو حه‌لی به‌پیاوه‌تی کردن و
ده‌ستی هه‌ژار گرتن ده‌وله‌ت و دارایی خوت به‌زیاده‌وه ده‌ربخه!

۴۶۹۷- عَنْ سَهْلَ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَنَا
وَكَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ هَكَذَا. وَقَالَ بِاصْبِغِيهِ السَّبَّابَةَ وَالْوُسْطَى. رواه الأربعة^(۱):

سه‌هلی کوی سه‌عد (خودای لی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر
بن) په‌نجه‌ی شایه‌تمانی و په‌نجه‌ی ناوه‌راستی هه‌لپری و که‌منی بلاوی
کردنه‌وه و فه‌رمووی: من و دالده‌ی هه‌تیو له‌به‌هه‌شتا وه‌کوو ئه‌م دوو په‌نجه‌یه
ئاوا پایه‌مان له‌یه‌که‌وه نزیکه، واته: ئه‌و که‌سه‌ی که به‌خوی ده‌کا تاله‌خه‌م
ده‌رپه‌خسئ له به‌هه‌شتا له‌نزیك پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌بی (ش/د/ت).

۴۶۹۸- ولسلم: كَافِلُ الْيَتِيمِ لَهُ أَوْ لِغَيْرِهِ أَنَا وَهُوَ كَهَاتَيْنِ فِي الْجَنَّةِ. وَأَشَارَ
مَالِكٌ بِالسَّبَّابَةِ وَالْوُسْطَى^(۲):

فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر بن) به‌په‌نجه‌ی دوشاو مژهو
هه‌لمه‌قوته ئامازه‌ی کردو فه‌رمووی: من و سه‌ره‌رشت (کافیل)ی هه‌تیوو
له‌به‌هه‌شتا وه‌ک ئه‌م دوو په‌نجه‌یه ئاوا له‌یه‌که‌وه نیزیکین، ئیتر گریمان ئه‌و
هه‌تیوه هی خوی بی و خوی هه‌قداری بی، وه‌ک ئه‌وه هه‌تیوه‌که هی خزم و
که‌سوکاری خوی بی، یا هی بیگانه‌یی بی جیاوازی نییه. (م. مه‌زاره‌حمه‌تی لی بن).

۴۶۹۹- عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
قَالَ: أَنَا وَامْرَأَةُ سَفْعَاءَ الْخَذَنِيِّ كَهَاتَيْنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. وَأَوْمَأَ يَزِيدُ بِالْوُسْطَى وَالسَّبَّابَةِ امْرَأَةً
آمَتْ مِنْ زَوْجِهَا ذَاتُ مَنْصَبٍ وَجَمَالٍ حَبَسَتْ نَفْسَهَا عَلَى يَتَامَاهَا حَتَّى بَاتُوا أَوْ مَاتُوا.
رواه أبو داود^(۳):

^(۱) تجرید/ ۶۷/۵ رقم/ ۱۷۹۲ = ۵۲۰۴، ۶۰۰۵ فتح.

^(۲) مسلم. زهد: ۷۲۹۴.

^(۳) بسند صحیح (شرحه).

عه‌وفی کوپی مالیک (خودای ئی رازی بئ) ده‌فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سر بئ) به‌په‌نجه‌ی شایه‌تمان و په‌نجه‌ی ناوه‌پاست ئاوا‌ی کردوو فه‌رمووی: ئه‌و ئافره‌تانه‌ی که به‌گه‌نجی و شوخی بی‌وه‌ژن ده‌که‌ون و به‌ره‌به‌ره ده‌موو چاویان هه‌لده‌قرچی ئه‌وه‌نده بی‌وژن‌کووشی ده‌که‌ن و به‌سه‌ر هه‌تیوه‌کانیان هه‌هه‌ل ده‌ترووشکین، وه‌شوو ناکه‌نه‌وه هه‌تا هه‌تیوه‌کانیان له‌هه‌تیووی ده‌ره‌چن و له‌خه‌م ده‌ره‌خسین یاخود ده‌مرن، من و ئه‌م جو‌ره بی‌وه‌ژنانه له‌روژی قیامه‌تدا وه‌ک ئه‌م دوو په‌نجه‌یه واین (د-س/صالح).

۴۷۰ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَبَضَ يَمِينًا بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ إِلَى طَعَامِهِ وَشَرَابِهِ أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ الْبَتَّةَ إِلَّا أَنْ يَغْمَلَ ذُبَابًا لَا يُغْفَرُ لَهُ. رواه الترمذي^(۴).

ئیبینو عه‌بباس (خودایان ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سر بئ) فه‌رمووی: ئه‌وه‌ی هه‌تیووی بگریته لای خو‌ی، که له‌ دوو موسو‌لمان بووین، وه‌به‌نان و ئاوی خو‌ی به‌خیوی بکا، مسو‌گه‌ر خودا ده‌یباته به‌هه‌شت، مه‌گه‌ر ئه‌و گونا‌هه بکا که لی‌خو‌ش‌بوونی بو‌نییه! (ت-س/ضه‌عیف = تیرمیذی به‌سه‌نه‌دیکی ضه‌عیف ئه‌م هه‌دیته‌ی ریا‌یه‌ت کردوه).

۴۷۰ ۱ - عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: السَّاعِي عَلَى الْأَرْزَمَةِ وَالْمَسْكِينِ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، أَوْ كَالَّذِي يَصُومُ التَّهَارَ وَيَقُومُ اللَّيْلَ. رواه الشيخان والترمذي. نَسَأَلُ اللَّهَ التَّوْفِيقَ آمِينَ^(۵).

سه‌فوانی کوپی سوله‌یم (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: خو‌شه‌ویست (درویدی خودای له‌سر بئ) فه‌رمووی: که‌سێ تێ بکو‌شن له‌ پینا‌وی ژنی بئ می‌ردو مرو‌قی هه‌ژارداو ساخ له‌به‌ر ره‌زای خودای گه‌وره به‌خیویان بکا و خزه‌تیان بکا و مه‌سه‌ره‌فیان بکی‌شن، ئه‌وه به‌قه‌د ئه‌و خه‌بات‌گێه‌ر که له‌ رێگه‌ی خودادا خه‌بات

(۴) بسند ضعیف (شرحه).

(۵) بخاری. نفقات: ۵۲۵۲، ۶۰۰۶م، ۶۰۰۷. مسلم. زهد: ۷۲۹۲. ترمذی. بر وصلة: ۱۹۶۹م. نسائی.

زکاة: ۲۵۷۶. ابن ماجه تجارات: ۲۱۴۰. تحفة: ۱۲۹۱۴.

ده‌گیژی و غه‌زا ده‌کا خیری پاداشی بۆ هه‌یه، یان فهرمووی: وه‌ک ئه‌و که‌سه وایه که به‌روژ هه‌ر به‌روژوو بی و به‌شه‌ویش هه‌ر شه‌ونویژ بکا! (ش/ت).

٧) هه‌فه‌کانی هاوسی: (ومنه حقوق الجار)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ - ٣٦/٤}.

واته: نه‌ی ئاده‌میزاده‌کان! عیباده‌ت و به‌نده‌گی ساخی خودا بکه‌ن و هاوپی بۆ بریار مه‌ده‌ن و چاکه بکه‌ن، به‌تایبه‌تی له‌گه‌ل باوک و دایکتانا و له‌گه‌ل خزم و که‌سوکاری خۆتاندا و له‌گه‌ل مندالی بی بابتا و له‌گه‌ل هه‌ژارو که‌داکاندا و له‌گه‌ل دراوسیدا، خوا خزم بی خوا بیگانه بی، وه‌ چاکه بکه‌ن له‌گه‌ل ئه‌و که‌ساندا که هاوپی ده‌ره‌وه‌تان، وه‌ک هاوکارو هاو دوکان و هاو گوزه‌رو هاو فیڕگه و هاوپی، مه‌روه‌ها چاکه بکه‌ن له‌گه‌ل ژنی خۆتاندا و له‌زه‌گه‌ل هاوسه‌رتاندا و له‌گه‌ل ریبواردا و له‌گه‌ل ده‌ست و پیوه‌ند و به‌نده‌و نوکه‌ری خۆتاندا، چ پیاو بن چ ژن.

٤٧٠٢ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا زَالَ يُوصِينِي جِبْرِيلُ بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيَرَّثُهُ. رواه الأربعة^(١).

عائیشه‌ی هاوسه‌ری چه‌زه‌ت (دروودی خودای گه‌وره له‌سه‌ر پیغه‌مبه‌ر بی و ره‌زای خودا له‌و) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بی) فهرمووی: جوبرا ئیل (دروودی خودای له‌سه‌ر بی) ئه‌وه‌نده‌ی ئامۆژگاری کردم له‌ باره‌ی دراوسیوه تاوام زانی که دراوسی له‌یه‌کتري که‌له‌پوور ده‌گرن (ش/د/ت - خودایان فی زانی بی).

٤٧٠٣ - (ب - ٢ ز - ١٧٦ ل - ٣٦٧ ف - ٢ + ٤)^(٢).

^(١) بخاری. أدب. ٦٠١٤، ٦٠١٥. مسلم. أدب: ٦٦٢٠، ٦٦٢٨. ابوداود. أدب: ٥١٥١. ترمذی. بر وصلة: ١٩٤٢.

ابن ماجه. أدب: ٣٦٧٢. تحفة: ١٧٩٤٧. تجرید/٥ رقم/١٩٢٨.

^(٢) تقدم في مجلد ثاني. تسلسل/١٧٦ رقم/١٩٢٥ و ١٩٢٧.

لیرهدا ده‌لئ: بوخاری و ثه‌بو داوود ئەم فەرمووده‌یه‌یان ریوایه‌ت کردووه، به‌لام گفت (له‌فظ) ی ثه‌بو داوود ئاوايه: گوتی: من دوو دراوسیم هه‌یه بو دیاری و ده‌سه‌نه و پیاوه‌تی و چاودیتری کامیان پییش بخه‌م؟ فەرمووی: ئەوه‌یان که ده‌رگاکی نیزیکتره.

٤٧٠٤- عَنْ أَبِي شَرِيحٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ، وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ، وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ. قِيلَ وَمَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: الَّذِي لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَاقِهِ. رواه البخاري ومسلم ولفظه: لا يدخل الجنة من لا يأمن جاره بواقفه^(٣).

ئه‌بو شوره‌یح (خودای ئی رازی بئ) فەرمووی: پیغه‌مبه‌ر (سلای خوی له‌سه‌ر بئ) سی جار له‌سه‌ر یه‌ک فەرمووی: به‌خودا باوه‌رو ئیمانی نییه‌! عه‌زبان کرد: کی؟ ئە‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! فەرمووی: که‌سی که هاوسی له‌ زیان و وه‌زه‌نی بترسی! (ش) گفته‌ی (م): دراوسی زیانه‌ خروو نا ئە‌مین ناچیته‌ به‌هه‌شت.

٤٧٠٥- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَا أَبَا ذَرٍّ إِذَا طَبَخْتَ مَرْقَةً فَأَكْثِرْ مَاءَهَا وَكَعَا هَذَا حِرْثُكَ^(٤).

ئه‌بو زهر (خودای ئی رازی بئ) فەرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) فەرمووی پیم: که مه‌رگه‌ت لینا، هه‌ندی ئاوی زیاتری تی که و ناگات له‌ هاوسی‌کانت بئ و بئ به‌شیان مه‌که (م).

٤٧٠٦- وَذَبَحَ فِي بَيْتِ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عُمَرُو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) شَاةً فَقَالَ: أَهْلَيْتُمْ لِحَارِي الْيَهُودِيَّ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: مَا زَالَ جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُرَكَّهُ. رواه أبو داود والترمذي^(٥).

مالی عه‌بدوللای کوپی عه‌مر (خودایان ئی رازی بئ) مه‌پیکیان سه‌رپری عه‌بدوللا فەرمووی: ئە‌ری به‌شتان لیی برد بو جوله‌که‌که‌ی دراوسیم، چونکی

^(٣) تجرید/ ٥/ ل ٢٠٨/ ق/ ١٩٢٩ = ٦٠١٧ + رقم/ ١٠٥٩ = ٢٥٦٦ = به‌رگی/ ٢/ ل ١٨٦. مسلم. ایمان: ١٧٠.

^(٤) مسلم. ادب: ٦٦٦١. ترمذی. اطعمة: ٨٢٣. ابن ماجه. اطعمة: ٣٣٦٢. تحفة: ١١٩٥١.

^(٥) بسند حسن (شرحه).

من له پیغه‌مبه‌رم بیست ده‌یفه‌رموو (دیودی خودای له‌سربین): جویرائیل نه‌وه‌نده‌ی نامۆزگاری خیری کردم ده‌رباره‌ی هاوسنی، ته‌نانه‌ت گومانم بۆ نه‌وه‌ چوو: که هاوسنی میرات و که‌له‌پوور ده‌گری له‌ هاوسنی! (د/ت - س/ح).

۴۷۰۷ - وَجَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَشْكُو جَارَهُ فَقَالَ: اذْهَبْ فَاصْبِرْ. فَأَتَاهُ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا فَقَالَ: اذْهَبْ فَاطْرَحْ مَتَاعَكَ فِي الطَّرِيقِ. فَطَرَحَ مَتَاعَهُ فِي الطَّرِيقِ فَجَعَلَ النَّاسُ يَسْأَلُونَهُ فَيُخْبِرُهُمْ خَبْرَهُ فَجَعَلَ النَّاسُ يَلْعَنُونَهُ فَعَلَ اللَّهُ بِهِ وَفَعَلَ وَفَعَلَ فَجَاءَ إِلَيْهِ جَارُهُ فَقَالَ لَهُ ازْجِعْ لَا تَرَى مِنِّي شَيْئًا تَكْرَهُهُ. رواه أبو داود^(۶):

پیاوی هاته‌ خزمه‌تی چه‌زرت (دیودی خودای له‌سربین) شکات و سکا‌لای له‌ده‌ستی هاوسی‌که‌ی کرد، فه‌رموی: بچۆ ددان به‌ خۆتدا بگه‌رو صه‌برکه‌، جا پیاوه‌که‌ دوو‌جار یا سی جاری تریش دیسان هاته‌وه‌ بۆ خزمه‌تی بۆ سکا‌لا‌کردن، نه‌وجا فه‌رموی: ده‌برۆ که‌لویه‌له‌که‌ت له‌سه‌ر چه‌قی ری‌گه‌که‌دا فری‌ده‌، نه‌ویش چوو وای کرد، جا خه‌ک لی‌یان ده‌پرسی: نه‌مه‌ چی‌یه‌؟ نه‌ویش باسه‌که‌ی بۆ باس ده‌کردن! نه‌وانیش نه‌حله‌ت و نه‌فرینیان له‌ کابرا ده‌کردو ده‌یانگوت: ساده‌ی خودا واوای لی‌ بکا بۆ خۆی و ره‌فتاری ناهه‌مواری! جا هاوسی‌که‌ی چوو بۆ‌لای و گوتی: وه‌روه‌ ئیت‌ر له‌مه‌ولا هیچ ئازاری له‌من نابینیت (د- س/صالح).

۴۷۰۸ - وَلِلزَّمْذِي: خَيْرُ الْأَصْحَابِ عِنْدَ اللَّهِ خَيْرُهُمْ لِصَاحِبِهِ وَخَيْرُ الْجِيرَانِ عِنْدَ اللَّهِ خَيْرُهُمْ لِجَارِهِ. وَاللَّهُ أَعْلَمُ^(۷):

چه‌زرت (دیودی خودای له‌سربین) ده‌فه‌رموی: باشت‌رین هاوپی (له‌لای خودا) نه‌و که‌سه‌یه‌ که‌ باش بی بۆ هاوپی‌ی خۆی باشت‌رین دراوسیش له‌لای خودا نه‌و دراوسی‌یه‌ که‌ زۆر باشه‌ بۆ دراوسی‌کانی (ت- س/ح).

^(۶) بسند صالح (شرحه).

^(۷) رواه الزمذی بسند حسن (شرحه).

۸) مافه‌کانی موسولمان له‌سەر برای موسولمانی : (حقوق المسلم علی المسلم)
 ۴۷۰۹- (ب - ۱ ز - ۲۰۰ ل - ۵۳۸ ف - ۱) + (ب - ۱ ز -
 ۲۱۸ ل - ۵۶۷ ف - ۱)^(۱).

۴۷۱۰- وللمذی: لِلْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ سِتٌّ بِالْمَعْرُوفِ يُسَلِّمُ عَلَيْهِ إِذَا لَقِيَهُ
 وَيُحِبُّهُ إِذَا دَعَاهُ وَيُشَمِّتُهُ إِذَا عَطَسَ وَيَعُودُهُ إِذَا مَرَضَ وَيَتَّبِعُ جَنَازَتَهُ إِذَا مَاتَ وَيُحِبُّ لَهُ
 مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ. نَسَّالَ اللَّهُ مَوْدَةَ خَلْقِهِ. آمِينَ^(۲) ك

حه‌زەت (سلاوی خودای گەڕەدی لەسەر بێ) دەفەر موی: بە یاسای شەع
 موسولمان ئەم شەش هەقە‌ی لەسەر موسولمان هەیه:

یەكەم: كاتێ تووشی دەبێ سلاو روژ باشی ئی بكا،
 دووهم: ئەگەر خولکی كرد بچێ بۆسەر بانگه‌یشتنه‌كه‌ی،
 سێهەم: كاتێ دەپژمێ دووعای خیری بۆ بكا،
 چوارەم: كاتێ نه‌خۆش ده‌كه‌وی سەری ئی بدات،
 پێنجەم: كاتێ دەمرێ شوین تەرەكه‌ی بكه‌وی،

شەشەم: بە شیوه‌یه‌کی گشتی هەرچی پێخۆشه‌ بۆ خۆی بۆ ئەه‌یش
 ئەوه‌ی پێ خۆش بێ (ت). بە‌پێی فەرمووده‌ی یەكه‌می ئەم باسه‌ ئەم
 هەقه‌یشی لەسەری هەیه: ئەگەر داوای ئاموزگاری و راویژێ لی‌كرد دەبێ
 ئاموزگاری خیری بكا. (وه‌رگێڕ)

۹) میهره‌بانێ و به‌زه‌یی ده‌رباره‌ی دروس‌کراوانی خودای گەوره‌ پێویسته
 الرحمة واجبة لخلق الله تعالى

۴۷۱۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
 يَقُولُ: جَعَلَ اللَّهُ الرَّحْمَةَ مِائَةً جُزْءٍ فَأَمْسَكَ عِنْدَهُ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ ، وَأَنْزَلَ فِي الْأَرْضِ

^(۱) تقدم في مجلد اول. تسلسل/ ۲۰۰ رقم/ ۱۰۵۲ + مجلد اول تسلسل/ ۲۸ رقم/ ۱۱۱۵.

^(۲) سكت عن درجته الشارح.

جُزْءًا وَاحِدًا ، فَمِنْ ذَلِكَ الْجُزْءِ يَتَرَاخَمُ الْخَلْقُ حَتَّى تَرْفَعَ الْفَرَسُ حَافِرَهَا عَنْ وَلَدِهَا خَشْيَةً أَنْ تُصِيبَهُ. رواه الشيخان^(۱):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: بیستم له‌هه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهر بن) ده‌یفه‌رموو: خودا ره‌حه‌مت و میهره‌بانی کردوو به‌سه‌د به‌شه‌وه، نه‌وه‌دو نو به‌شیانی لای خو‌ی هیشتوته‌وه، وه‌ تاقه‌ یه‌ک به‌شیانی ناردوته‌ خواره‌وه بو‌سهر زه‌وی، ئیتر ئه‌مه‌ی که‌ ده‌یبینن مه‌خلووقات ره‌حم به‌یه‌کتری ده‌که‌ن و له‌ناو خو‌یاندنا به‌زه‌بیان به‌یه‌کتری دیته‌وه ئه‌مه‌هه‌مووی به‌شیکه‌ له‌و تاقه‌ به‌شه، ته‌نانه‌ت ئه‌وه‌یشه‌ که‌ ماین (له‌به‌ره‌پویی) سمی خو‌ی هه‌ل ده‌پری نه‌بادا به‌ر به‌چه‌که‌ی بکه‌وی! (ش).

۴۷۱۲- (ب - ۹ ز - ۳ ل - ۱۰ ف - ۱)^(۲).

چاکه‌کردن له‌گه‌ل مندالدا.

۴۷۱۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الرَّاحِمُونَ يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمَنُ أَرْحَمُوا أَهْلَ الْأَرْضِ يَرْحَمَكُمُ مَنْ فِي السَّمَاءِ^(۳):

عه‌بدوللای کو‌ری عه‌مر (خودایان ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بن) ده‌فه‌رموی: میهره‌بانان خودای میهره‌بان بو‌خو‌ی میهریان له‌گه‌ل ده‌نوینی، ره‌حم به‌خه‌لکی سه‌ر زه‌وی بکه‌ن تا خودا که‌وا له‌ ئاسمان ره‌حه‌متان پی بکا (ت- س/ص).

۴۷۱۴- وَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) سَمِعْتُ أَبَا الْقَاسِمِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الصَّادِقَ الْمَصْدُوقَ صَاحِبَ هَذِهِ الْحُجْرَةِ يَقُولُ: لَا تُنَزَّغِ الرَّحْمَةَ إِلَّا مِنْ شَقِيٍّ^(۴):

(۱) تجرید/ ۵ ل/ ۲۰۵ رقم/ ۱۹۲۲ = ۶۰۰۰، ۶۴۶۹ فتح. مسلم. توبة: ۶۹۰۶.

(۲) تقدم في مجلد تاسع. تسلسل ۰۲ رقم/ ۴۶۶۵.

(۳) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۴) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

ئەبو هورەیره (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: ژنەوتم لە حەزەرەتی ئەبولقاسم (واتە: لە خاوەنی ئەم گۆڤە پیروژە کە پیغەمبەری راست و دروستە) دەیفەرموو (دروودی خودای لەسەر بێ): ئەوێ بەدبەخت نەبێ میهر و بەزەیی و روح لە دلی دانانرێ! (د/ت- س/ح).

٤٧١٥- وَجَاءَ شَيْخٌ يُرِيدُ النَّبِيَّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأَبْطَأَ الْقَوْمُ عَنْهُ أَنْ يُوسَّعُوا لَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرًا وَيُوقِرْ كَبِيرًا. روى هذه الثلاثة أبو داود والترمذي^(٥):

پیاویکی پیر دەهات بۆلای پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) هاوپیانیان کەمێ درەنگ مەودایان دا، پیغەمبەریش (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: ئەو کەسێ روح بە بچووکمان نەکا و قەدری گەورەمان نەگرێ لە ئێمە نییە! (د/ت- س/غەریب).

٤٧١٦- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرًا وَيُوقِرْ كَبِيرًا وَيَأْمُرَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ^(٦):

ئێبنو عەبباس (ڕەزای خودای گەورەیان ئی بێ) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) دەفەرموو: ئەوێ بەزەیی نەیتەو بە بچووکمان و قەدری گەورەمان نەزانێ و فرمان نەکا بە چاکە و نەمی نەکا لە خراپە ئەو لە ئێمە نییە! (ت- س/ح).

٤٧١٧- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا أَكْرَمَ شَابٌ شَيْخًا لِسِنِّهِ إِلَّا قَبَضَ اللَّهُ لَهُ مِنْ يُكْرِمُهُ عِنْدَ سِنِّهِ. رواهما الترمذي^(٧):

ئەنەس (خودای ئی رازی بێ) لە حەزەرەتەو دەفەرموو (دروودی خودای لەسەر بێ): هەر لاوێ ریزی پیری بگرێ لەبەر تەمەنی، مسوگەر خوداش کەسێ بۆ ئەو دەرەخسینی کە لەکاتی پیریدا ریزی بگرێ (ت- س/ح).

(٥) بسند غریب (شرحه).

(٦) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(٧) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

٤٧١٨- عَنْ الثُّعْمَانَ بْنِ بَشِيرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادُّهِمْ وَكَرَاهِيَّتِهِمْ وَتَعَاظُفِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمَّى. رواه الشيخان^(٨):

نوعمانی کوپی به‌شیر (خودایان فی رازی بنی) ده‌گیریت‌ه‌وه: حه‌زرت (دیودی خودای له‌س‌ر بنی) ده‌فه‌رموی: موسولمانان له‌ناو خو‌یاند‌ا ده‌بی و‌ه‌ک براب‌ن و دو‌ست و دل‌سو‌زی یه‌کتری بن و له‌گه‌ل یه‌کتری به‌روح‌م و میهره‌بان بن، نموونه‌ی بال‌ا و سه‌ر مه‌شقی‌کی جوان بن بو به‌ته‌نگه‌وه بوونی یه‌کتری، و‌ه‌ک چو‌ن جه‌سته‌یی نه‌گه‌ر نه‌ندامی‌کی بیته‌زان، و‌ه‌ک نه‌وه چاوی ژان بکا، ئیتر هه‌موو گیانی و‌ه‌ک یه‌ک دیت‌ه ژان و هه‌موو نه‌ندامه‌کانی تری شه‌و‌نخوونی له‌گه‌ل ده‌کی‌شن و له‌تاوی ئازاری نه‌و نه‌وانیش تایان لی دی، ده‌بی موسولمانانیش له‌گه‌ل یه‌کتری ئاوا بن! (ش).

٤٧١٩- ولمسلم: الْمُؤْمِنُونَ كَرَجُلٍ وَاحِدٍ إِنْ اشْتَكَى رَأْسُهُ اشْتَكَى كُلُّهُ وَإِنْ اشْتَكَى عَيْنُهُ اشْتَكَى كُلُّهُ^(٩):

حه‌زرت (دیودی خودای له‌س‌ر بنی) ده‌فه‌رموی: موسولمانان و‌ه‌ک یه‌ک که‌س وان، ده‌بی هه‌ست به‌خو‌شی و ناخو‌شی یه‌کتری بکه‌ن، و‌ه‌ک چو‌ن کات‌ی پیاوی چاوی هاته ئیش هه‌موو گیانی له‌تاوی ده‌داته ژان ئاوا، یا سه‌ری هاته ژان هه‌موو جه‌سته‌ی ده‌داته ئیش ده‌بی نه‌وانیش له‌گه‌ل یه‌کتریدا ئاوا هاوه‌ست بن (م).

٤٧٢٠- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ، يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا. ثُمَّ شَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ وَكَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) جَالِسًا إِذْ جَاءَ رَجُلٌ يَسْأَلُ أَوْ طَالِبٌ حَاجَةً أَقْبَلَ عَلَيْنَا بَوَجْهِهِ فَقَالَ: اشْفَعُوا فَلْتُؤْجَرُوا، وَلْيَقْضِ اللَّهُ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِ مَا شَاءَ. رواه الأربعة^(١٠):

(٨) تجرید/ ٥/ ل/ ٢٠٧ - رقم/ ١٩٢٥ = ٦٠١١ فتح الباری. مسلم. ادب: ٦٥٢٩. تحفة الأشراف/ ١١٦٢٧.

(٩) مسلم. ادب: ٦٥٢٢.

(١٠) بخاری. صلاة: ٤٨١، ٢٤٤٦، ٦٠٢٦. مسلم. ادب: ترمذی. بر وصلة: ١٩٢٨. نسائی. زكاة: ٢٥٥٩.

تحفة الأشراف: ٩٠٤٠. تجرید/ ١/ ل/ ٢٩٩ - رقم/ ٢٩٢.

ئەبو موسسا (خودای ئی رازی بێ) له حەزەرەتەو دەفەرمووی (دروودی خودای لەسر بێ): موسوڵمان قەلایە بۆ موسوڵمان و وەك چینی دیوار چنگ دەدەنە یەك! ئینجا پەنجەکانی هەردوو دەستی خۆی تێك ئالان بەیەكدا تا بەتەواوی نیشانیان بدا کە دەبێ ئاوا پشستی یەكتری بگرن، قسەبەر (راوی) دەفەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسر بێ) دانیشتیبوو لەوکاتەدا پیاوی هات دەرووزە ی دەکرد، یا کاریکی تری هەبوو، جا پیغەمبەر (دروودی خودای لەسر بێ) رووی کردە ئیمە و فەرمووی: تکای باش بکەن، بۆ داماوان و نیازمەندان، تا ئەجرو پاداشی باشی لەسەر وەرگیرن، ئەوەیشی بریاری خودای گەورە ی لەسەر بێ و خودا خۆی بەچاکی بزانی لەسەر زمانی پیغەمبەری خۆی جێ بەجێ ی دەکا، ئیتر بوونی ئەو شتە بێ یا نەبوونی بێ (ش/د/ت - خودایان ئی رازی بێ).

٤٧٢١- وَكَانَ اصْحَابُ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي سَفَرٍ مَعَهُ فَأَخَذَ بَعْضُهُمْ مِنْ أَخِيهِ حَبَلًا وَهُوَ نَائِمٌ فَاسْتَقِظَ فَنَزَعَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يُرَوِّعَ مُسْلِمًا. واه أبو داود في المزاح^(١):

لەسەفەریکا یاران لە خزمەتی حەزەرەتەدا بوون، یەکیکیان دەخەوی، برادەریکی بۆ گالته گوریسیکی دەبا، جا کە پیاوێکە لە خەوێکە ی خەبەری دەبێتەو دا دەچلەکی و بۆ گوریسەکی دەشەلەژێ، پیغەمبەریش (دروودی خودای لەسر بێ) کە بەم حالە دەزانی دەفەرمووی: دروست نییە بۆ موسوڵمان کە موسوڵمان داچلەکی، با بۆ سوعبەتیش بێ (د- س/صالح).
٤٧٢٢- (ب- ٢ ز- ١٧٧ ل- ٣٦٨ ف- ٣)^(٢).

٤٧٢٣- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي سَفَرٍ فَأَنْطَلَقَ لِحَاجَتِهِ فَرَأَيْنَا حُمْرَةً مَعَهَا فَرُخَانٌ فَأَخَذْنَا فَرُخَيْهَا فَجَاءَتِ الْحُمْرَةُ فَجَعَلَتْ تَقْرُشُ، فَجَاءَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: مَنْ فَجَعَ هَذِهِ بَوْلَهَا رُدُّوا وَلَدَهَا إِلَيْهَا. وَرَأَى

^(١) بسند صالح (شرح).

^(٢) تقدم في مجلد ثاني. تسلسل/ ١٧٧ رقم/ ١٩٢٠.

قَرِيَّةَ كَمَلٍ قَدْ حَرَّقَهَا فَقَالَ: مَنْ حَرَّقَ هَذِهِ. قُلْنَا نَحْنُ. قَالَ: إِنَّهُ لَا يَتَّبِعِي أَنْ يُعَذَّبَ بِالنَّارِ إِلَّا رَبُّ النَّارِ. رواه أبو داود. نعوذ بالله من النار ونسأله رضاه والجنة آمين^(۱۳).

عبدالوللا (خودای نازنی بن) فهرمووی: له سه‌فه‌ریکا له خزمه‌تی
حه‌زهدا بووین، چووم بوئیشیکی خوُم، کلاو کووریه‌کم دی دوو
به‌چکه‌ی له‌به‌ریوو، به‌چکه‌کانیم گرت، دایکه‌که‌یان به‌ باله‌ کووریه‌ دوامان
که‌وت و به‌ باله‌ ته‌پی به‌سه‌رماندا له‌تاو به‌چکه‌کانی ده‌هات و ده‌چوو،
پیغه‌مبه‌ر (درووی خودای له‌سه‌ر بن) هات فهرمووی: ئه‌وه‌کی جهرگی ئه‌م مه‌له‌ی
سووتاندوو و کووستی خستوو و به‌چکه‌کانی بردوو؟ به‌چکه‌کانی پی
بده‌نه‌وه! ته‌ماشای کرد شاره‌ میرووله‌یه‌کیشمان سووتاندوو، فهرمووی:
ئهی کی ئه‌م شاره‌ میرووله‌ی سووتاندوو؟ گوتمان: ئیمه، فهرمووی:
شتی وامه‌که‌ن، له‌ راستیدا بوک‌ه‌س نه‌هاتوو که به‌ئاگر سزاو نازاری
هیچ شتی بدا مه‌گر بو خودا خو‌ی و به‌س! (د).

۴۷۲۴- له‌شه‌رحه‌که‌دا ده‌فه‌رموی (پر گوپی پیوژی له‌ نووری خودای
گه‌وره‌ بن) له‌ کیتابی جیهاددا له‌سه‌ر باسی ئه‌سرادا ئه‌م فهرمووده‌یه‌ رابوورد
که‌ ده‌فه‌رموی: هه‌ر که‌سی دایک و به‌چکه‌ له‌یه‌ک جیابکا‌ته‌وه، خودا له‌ روژی
قیامه‌تدا له‌ خو‌شه‌ویستانی خو‌یی داده‌بری! (ت- س/ح)^(۱۴).

۴۷۲۵- (ب- ۴- ز- ۴- ل- ۱۵- ف- ۱) + (ب- ۴- ز- ۴- ل- ۱۶- ف- ۳- ۴- ۵- ۶) + (ب- ۴- ز- ۵- ل- ۱۹- ف- ۱- ۲- ۳) + (ب- ۴- ز- ۹- ف- ۳- ل- ۲۸) + (ب- ۳- ز- ۸۲- ل- ۲۱۲- ف- ۴)^(۱۵).

^(۱۳) رواه أبو داود، وسکت الشارح عن درجته.

^(۱۴) رواه الترمذي بسند حسن. راجع مجلد ثامن تسلسل/ ۷۰ رقم/ ۴۵۴۰.

^(۱۵) تقدم في مجلد رابع. تسلسل/ ۴ رقم/ ۲۵۷۴ و ۲۵۷۶ و ۲۵۷۷ و ۲۵۷۸ و ۲۵۷۹ و تسلسل/ ۵ رقم/ ۲۵۸۴، ۲۵۸۵ و ۲۵۸۶ و تسلسل/ ۹ رقم/ ۲۶۰۲ و مجلد ثالث. تسلسل/ ۸۲ رقم/ ۲۳۰۵.

۱۰) باسی دووهم: باسی جوړه‌کانی کرده‌وی خرابه خرابترین خرابه زوړو سته‌مو زیاندانه له مه‌خلووق

الباب الثاني: في أنواع الأثم. أعظمه الظلم وإضرار الخلق

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ - سورة إبراهيم - ٤٢/١٤}.

واته: مه‌رگیز تو واکوومان نه‌به‌ی که خودا بئ ټاگابئ له کارو کرده‌وی ناهه‌مواری سته‌مکارو له سته‌مو زولم و زوړی زوړدار، که گه‌ئ جار وهک گورگی هار به‌رده‌بیته گیانی دروسکراوانی خودا، با خودا زوړ باش ټاگای لییه‌تی، وه له‌به‌ر حیکمه‌تی که خوئ ده‌یزانئ ماوه‌یئ مه‌ودایان دده‌او جلّه‌ویان بو شل ده‌کا و تولّه‌یان دوا ده‌خا، ئیتر نه‌زان واده‌زانئ که تاسه‌ر زولم و زوړ له‌سه‌ره‌وه ده‌بئ، خودایئ نییه که هه‌ق و ناهه‌ق پیرسی، وه‌ئ روژئ ره‌شی زوړدار زوړ نزیکه، خودا تولّه‌یان دوا ده‌خا و هه‌لیان ده‌گری بو حه‌سیر مه‌یدانی روژئ ره‌شیان، که له‌و پوژده‌ا چاویان نه‌بله‌ق ده‌بئ و ره‌ق راده‌وه‌ستئ له‌ترسی قارو سزای خودای گه‌وره.

٤٧٢٦- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الظُّلْمُ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه الشيخان والترمذي^(١):

ټیبنو عومه‌ر (خودایان ټا زای بن) له حه‌زده‌ته‌وه ده‌فه‌رموئ (درویدی خودای له‌سهر بن): زوړو سته‌م ته‌مو مژو تاریکی زوړن، له روژئ قیامه‌تدا زوړ داره‌که ده‌که‌ویته ناویان و وهک کویرئ مزمه‌عیل به‌هیچ لایه‌کا سه‌رده‌رناکا (ش/ت).

٤٧٢٧- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ أَخَذَ مِنَ الْأَرْضِ شَيْئًا بِغَيْرِ حَقِّهِ خُسِفَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَى سَبْعِ أَرْضِينَ. وفي رواية: مَنْ أَخَذَ شَيْئًا مِنَ الْأَرْضِ ظُلْمًا فَإِنَّهُ يُطْرَقُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ سَبْعِ أَرْضِينَ. رواه الشيخان وأحمد^(٢):

^(١) بخاري.مظالم. ٢٤٤٧ = تجريد/ ٣ ل/ ١٥٥ رقم/ ١٠٦١. مسلم. ادب: ٦٥٢٠. ترمذي: بر وصلة: ٢٠٢٠.

دیسان له‌وه‌وه له‌ه‌زه‌ته‌وه ده‌فه‌رموئ (درویدی خودای له‌سر بئ): هه‌ر که‌سئ به‌نا‌ره‌وا پارچه‌یئ زه‌وی زه‌وت بکا، روژئ قیامه‌ت هه‌تا حه‌وت ته‌به‌قه‌ی زه‌وی رو‌ده‌چئ به‌ناخیدا له‌گێ‌پ‌رانه‌وه‌یه‌کا: هه‌ر که‌سئ به‌زو‌رو سته‌م بستی زه‌وی داگیر بکا، له‌روژئ قیامه‌تا به‌هه‌ر حه‌وت چینه‌ی زه‌مینه‌وه وه‌ک که‌له‌مه له‌ملی گادا ئاوا ده‌کری به‌ته‌وق و ده‌کریته ئه‌ستوئ (ش/ئه‌حمه‌د).

٤٧٢٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ كَانَتْ لَهُ مَظْلَمَةٌ لِأَحَدٍ مِنْ عِرْضِهِ أَوْ شَيْءٍ فَلْيَتَحَلَّلْهُ مِنْهُ الْيَوْمَ ، قَبْلَ أَنْ لَا يَكُونَ دِينَارٌ وَلَا دِرْهَمٌ ، إِنْ كَانَ لَهُ عَمَلٌ صَالِحٌ أُخِذَ مِنْهُ بِقَدَرٍ مَظْلَمَتِهِ ، وَإِنْ لَمْ تَكُنْ لَهُ حَسَنَاتٌ أُخِذَ مِنْ سَيِّئَاتٍ صَاحِبِهِ فَحُمِلَ عَلَيْهِ. رواه البخاري.^(٣)

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئا‌رازی بئ) له‌ه‌زه‌ته‌وه ده‌فه‌رموئ (درویدی خودای له‌سر بئ): هه‌ر که‌سئ نا‌ره‌وا‌یه‌کی له‌که‌سئ کردبئ، یا هه‌قی‌کی که‌سی‌کی تری له‌سه‌ر بئ، خوا‌هی نامووس بئ، خوا‌هی شتی‌کی تری بئ، با ئه‌م‌پ‌رو له‌م جیهانه‌دا گه‌ردنی خو‌یی پئ ئازاد بکا له‌وه‌قه، یا له‌و نا‌ره‌وا‌یه، یا به‌هه‌ر شی‌وه‌یئ ده‌توانئ به‌پیی شه‌رع ره‌زای بکا له‌خو‌ی، به‌رله‌وه‌ی که‌بمرئ و بجئ بو‌ئو دنیا و هه‌قه‌که‌بکه‌ویته روژئ‌که‌وه که‌له‌و روژده‌دا دینار و دره‌م پارو پوول نامی‌نئ و به‌ده‌رد ناخوا، ئه‌گینا ئه‌گه‌ر وانه‌کا ئه‌وه حال له‌م دوو خاله‌به‌ده‌ر نییه: ئه‌گه‌ر کرده‌وه‌ی باشی هه‌بئ به‌قه‌د ئه‌وه‌قه له‌کرده‌وه باشه‌که‌ی ده‌درئ به‌خواه‌ن هه‌قه‌که، خو ئه‌گه‌ر گریمان کرده‌وه‌ی باشی نه‌بوو ئه‌وا خراپتر، چونکه له‌خراپه‌ی براده‌ره‌که‌ی که‌هه‌قه‌که‌ی له‌سه‌ریه‌تی هه‌ل ده‌گیرئ و فرئ ده‌دریته سه‌ر ئه‌و (ب- ره‌حه‌ت له‌گو‌پی).

٤٧٢٩- → (ب - ١ ز - ١٤ ل - ٧٩ ف - ٣)^(٤).

(٣) تجرید = مختصر صحیح البخاری بالكوردی. مجلد ثالث ل/ ١٥٧ رقم/ ١٠٦٤ = ٢٤٥٤، ٣١٩٦. فتح

الباری. مسلم. بیوع: ٤١٠٩.

(٣) تجرید = مختصر صحیح البخاری بالكوردی. مجلد ثالث ل/ ١٥٥. رقم/ ١٠٦٢ = ٢٤٤٩، ٦٥٣٤ فتح الباری.

(٤) تقدم في مجلد أول. تسلسل/ ١٤ رقم/ ١٠٠.

لی‌ره‌دا له سه‌ره‌تاوه ناوایه: موسولمان برای موسولمانه، نابئی زؤرو
زؤرداری لی بکا، یا تووشی سه‌خله‌تی و سه‌ر تیاچوونی بکا، یا پشتی
له‌زه‌وی بدا.

۴۷۳- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: اتَّقُوا الظُّلْمَ فَإِنَّ الظُّلْمَ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَاتَّقُوا الشُّحَّ فَإِنَّ الشُّحَّ أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ حَمَلَهُمْ عَلَى أَنْ سَفَكُوا دِمَاءَهُمْ وَاسْتَحْلَوْا مَحَارِمَهُمْ. رواه مسلم^(۵):

جابر (خودای ئی زانی بن) له چه‌زده‌ته‌وه ده‌فه‌رموی (درویدی خودای له‌سه‌ر بن):
خوتان له زؤرو سته‌م بیاریژن، به‌راستی زؤرو سته‌م ته‌م و مژو تاریکی زؤرن،
له رۆژی قیامه‌تا گه‌مارۆی زؤرداره‌که ده‌دن، وه‌ک کویری مزه‌عیل ده‌که‌ویته
ناویان، ده‌وری نه‌وه‌نده تاریک و نوته‌که به‌هیچ لایه‌کا سه‌ر ده‌رناکا، هه‌روه‌ها
خوشتان له پیسکه‌یی و چرووکی بیاریژن، چونکه چرووکی و پیسکه‌یی بوون
به‌هۆی له‌ناوچوونی میله‌ته‌کانی پیش ئیوه، به‌ره‌به‌ره وای لی‌کردن که له‌سه‌ر
مالی دنیا و سامانی جیهان خوینی یه‌کتری بریژن و حه‌لال و حه‌رام نه‌زانن و
ناپه‌وا به‌په‌وا دابنن (م).

۴۷۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: اتَّذَرُونَ مَا الْمُفْلِسُ؟ قَالُوا: الْمُفْلِسُ فِينَا مَنْ لَا دِرْهَمَ لَهُ وَلَا مَتَاعَ. فَقَالَ: إِنَّ الْمُفْلِسَ مِنْ أُمَّتِي يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِصَلَاةٍ وَصِيَامٍ وَزَكَاةٍ وَيَأْتِي قَدْ شَتَمَ هَذَا وَقَذَفَ هَذَا وَأَكَلَ مَالَ هَذَا وَسَفَكَ دَمَ هَذَا وَضَرَبَ هَذَا فَيُعْطَى هَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ وَهَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ فَإِنْ فُتِنَ مِنْ حَسَنَاتِهِ قَبْلَ أَنْ يُقْضَى مَا عَلَيْهِ أَخَذَ مِنْ خَطَايَاهُمْ فَطَرَحَتْ عَلَيْهِ ثُمَّ طُرِحَ فِي النَّارِ^(۶):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی زانی بن) فه‌رموی: پی‌غه‌مبه‌ر (سه‌رو مال و منال و
روح و گیان و هه‌ست و نه‌ست هه‌مووی به‌قوربانی گه‌ردی سه‌ر گوپی پی‌روزی
بن و سه‌لات و سه‌لام و دروود و رحمه‌تی خودای گه‌وره‌و مه‌زنی له‌سه‌ر بن)

(۵) مسلم. أدب: ۶۵۱۹.

(۶) مسلم. أدب: ۶۵۲۲.

فهرمووی: نه‌ری ئیوه ده‌زانن که نابوت کییه؟ گوتیان: له‌نا و ئیمه‌دا نابوت نه‌و که‌سه‌یه که پاره‌و مائی نه‌بی، فهرمووی (درویدی خودای له‌سهر بی): به‌لام نابوتی ئومه‌تی من نه‌و که‌سه‌یه، که له‌روژی قیامه‌تا دی بۆ دیوانی خودا بۆ لیپرسینه‌وه، له‌لایه‌که‌وه نویژی کردووه و روژووی گرتووه و زه‌کاتی داوه و به‌شی خۆی چاکه‌ی هیه، له‌لایه‌کی تریشه‌وه جنیوی به‌م و به‌و داوه، یا بوختانی بۆ که‌سێ کردووه، یا مائی نه‌م و نه‌وی به‌ناپه‌وا خواردووه، یا خوینی خه‌لکی به‌ناه‌ق رشتووه، یا له‌خه‌لکی داوه، یا خراپه‌ی تری کردووه، جا له‌به‌ره‌وه نه‌م چاکه‌یه‌ی ده‌دری به‌م و نه‌و چاکه‌یه‌ی تری ده‌دری به‌وی تر، له‌جیاتی هه‌قی خۆیان، جا نه‌گه‌ر چاکه‌کانی هه‌موو ته‌واو بوون و به‌شی دانه‌وه‌ی نه‌و هه‌قانه‌یان نه‌کرد که‌وان له‌سهری نه‌وا نه‌وجا له‌گونا‌هو تاوانه‌کانی نه‌و خاوه‌ن هه‌قانه‌ دینن و فره‌یان ده‌ده‌نه‌سه‌ر نه‌م، نه‌وسا کلکی ده‌گرن و به‌بی نرخ‌ی تووپی ده‌ده‌نه‌ ناو دۆزه‌خ! (م/ت- ره‌زای خودای ئی بی).

٧٣٢-٤ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَتُؤَذَّنَ الْحَقُّوقُ إِلَى أَهْلِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُقَادَ لِلشَّاةِ الْجَلْحَاءِ مِنَ الشَّاةِ الْقَرَنَاءِ. رواهما مسلم والترمذي^(٧):

دیسان له‌حه‌زه‌ته‌وه ده‌گیریتته‌وه: ده‌فهرمووی (درویدی خودای له‌سهر بی): له‌روژی قیامه‌تا هه‌موو خاوه‌ن مافی مافی خۆی وهرده‌گرێ و مافی که‌س له‌سهر که‌س نامینێ، ته‌نانه‌ت تۆله‌ی بزنی کۆل له‌بزنی شاخدار ده‌سه‌نری بۆی! (م/ت- خودایان ئی رازی بی).

٧٣٣-٤ - (ب - ٣ ز - ٨٧ ل - ٢٢٧ ف - ٤)^(٨).

٧٣٤-٤ - عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا مِنْ ذُلْبٍ أَجْدَرُ أَنْ يُعْجَلَ اللَّهُ تَعَالَى لِصَاحِبِهِ الْعُقُوبَةَ فِي الدُّنْيَا - مَعَ مَا يَدْخِرُ لَهُ فِي الْآخِرَةِ - مِثْلُ الْبُغْيِ وَقَطِيعَةِ الرَّجْمِ. رواه أبو داود والترمذي (رضوان الله عليهما)^(٩):

(٧) مسلم. ادب. ٦٥٢٣.

(٨) تقدم في مجلد ثالث. تسلسل/ ٨٧ رقم/ ٢٣٣٣.

(٩) بسند صحيح (شرحه).

ئەبو بەکره (خودای ئی رازی بێ) فه‌رمووی: خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سه‌ر بێ) ده‌فه‌رموئ: هیچ تاوانی وه‌ك زۆلم و زۆرو پشت هه‌لكردن له‌ خزم و كه‌سوکار شایانی نه‌وه نییه‌ كه‌ خودای كه‌وره له‌ جیهاندا زۆر به‌ زوویی تۆله‌ له‌ خاوه‌نه‌كه‌ی بستین، ئەمه‌ سه‌ره‌پای ئەو هه‌موو سزاو ئازاره‌یش كه‌ له‌و جیهان بۆی دانراوه‌و ئاماده‌كراوه‌ بۆی! (د/ت - س/ص).

٤٧٣٥- وَمَرَّ هِشَامُ بْنُ حَكِيمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) بِالشَّامِ عَلَى أَنَسٍ وَقَدْ أُقِيمُوا فِي الشَّمْسِ وَصَبَّ عَلَى رُءُوسِهِمُ الزَّيْتُ فَقَالَ: مَا هَذَا؟ قِيلَ: يُعَذِّبُونَ فِي الْخَرَاجِ. فَقَالَ هِشَامُ: أَشْهَدُ لَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ يُعَذِّبُ الَّذِينَ يُعَذِّبُونَ النَّاسَ فِي الدُّنْيَا. رواه مسلم^(١٠).

هیشامی کوپی حه‌کیم (خودایان ئی رازی بێ) له‌ شام، له‌لای چهن وه‌رزیریكه‌وه رته‌ ده‌بێ، ده‌پوانی رۆنی داخكراوه‌ به‌سه‌ر سه‌ریانداو له‌به‌ر هه‌تاوی سوور راگیر كراون! ده‌فه‌رموئ: ئەمه‌ چیه‌ ئەمانه‌ بۆ وایان ئی ده‌كری؟ گو‌تیان: ئەوه‌ له‌سه‌ر باج و سه‌رانه‌ ئەم ئازارو ئەشكه‌نجه‌یه‌ ده‌درین! هیشامیش فه‌رمووی: شایه‌تی ده‌ده‌م كه‌ زۆر باش به‌ كوئی خۆم ژنه‌وتم له‌ زاری پی‌وژی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بێ) ده‌یفه‌رموو: خوا سزاو ئازاری ئەوانه‌ ده‌دات كه‌ له‌ جیهاندا سزاو ئازاری خه‌لك ده‌ده‌ن! (م).

٤٧٣٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: دَخَلَتْ امْرَأَةٌ النَّارَ مِنْ جَرَاءِ هِرَّةٍ لَهَا - أَوْ هِرٍّ - رَبَّطَتْهَا فَلَا هِيَ أَطْعَمَتْهَا وَلَا هِيَ أَرْسَلَتْهَا تُرْمَمُ مِنْ خَشَاشِ الْأَرْضِ حَتَّى مَاتَتْ هَزْلًا. رواه الشيخان^(١١).

ئەبو هوره‌یره (خودای ئی رازی بێ) له‌ هه‌زه‌ته‌وه‌ ده‌فه‌رموئ (دروودی خودای له‌سه‌ر بێ): ژنی چوو‌ته‌ ناو ئاگری دۆزه‌خه‌وه‌. به‌هۆی پشێله‌یه‌کی خۆیه‌وه‌، چونكه‌ ده‌یبه‌ستیتته‌وه‌ هه‌تا له‌ برسانا ده‌مری، نه‌خۆی خواردنی ده‌دات و نه‌

(١٠) مسلم. ادب: ٦٦٠٠-٦٦٠٣.

(١١) بخاری. أحاديث الأنبياء: ٢٤٨٢، ٣٣٨. مسلم. حيوان: ٥٨١٩، مسلم. ادب: ٦٦٢٠.

به‌ره‌للاشی ده‌کا، تا بو‌خوی له جبرو جان‌ه‌وه‌ری زه‌وی ملۆمووشی بکا (ش-
رمزای خودایان ئی بن).

٤٧٣٧- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ أَشَارَ إِلَى أَخِيهِ بِحَدِيدَةٍ فَإِنَّ
الْمَلَائِكَةَ تَلْعَنُهُ حَتَّىٰ وَإِنْ كَانَ أَخَاهُ لِأَبِيهِ وَأُمِّهِ. رواه مسلم والترمذي^(١٢):

دیسان ئەو فەرمووی: حەزەرەت (دروودی خودای لەسەر بن) دەفەرمووی: ئەو‌ه‌ی
کە بۆ تۆقاندن و ترساندن بە پارچە ئاسنی، یا بە‌هەر شتیکی تر، هە‌پ‌رە‌شە‌ له
برای ئایینی خۆی بکا، لەو ماوه‌یه‌دا خوش خوش فریشتە‌کان نە‌ح‌لە‌ت و
نە‌فرینی ئی دە‌کە‌ن، هە‌تا واز لە‌و‌کارە‌ دە‌هێ‌نی، گریمان ئەو هە‌پ‌رە‌شە‌ لی‌ک‌راو‌ه
برای باوک و دایکیشی بی که گومانی خراپی ئی نا‌ک‌ری هە‌روه‌هایە (م/ت).

٤٧٣٨- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يُشِيرُ أَحَدُكُمْ عَلَى أَخِيهِ
بِالسَّلَاحِ، فَإِنَّهُ لَا يَذَرِي لَعْلَ الشَّيْطَانِ يَنْزِعُ فِي يَدِهِ، فَيَقَعُ فِي حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ^(١٣):

دیسان لە‌وه‌وه، لە‌هە‌زەرە‌ته‌وه‌ دە‌فەرمووی (دروودی خودای لەسەر بن):
ئە‌ی موسوڵمانینه! نە‌ بە‌پ‌است و نە‌ بە‌درۆ، کە‌ستان رووی چە‌ک مە‌کە‌نە‌ برای
ئایینی خۆتان، چونکە‌ ریی تی دده‌چی کە‌شە‌یتان هە‌لە‌یه‌کی پی بکاو،
لە‌دە‌ستی دەر‌ب‌چی و برا‌کە‌ی بی‌ی‌کی و بە‌ه‌وی ئە‌وه‌وه‌ ره‌هە‌نە‌ی ناو‌ئا‌گری
دۆ‌زە‌خ ببی! (م-خ-).

٤٧٣٩- (ب - ٣ ز - - ١٠٦ ل - ٢٨٥ ف - ٢)^(١٤).

و‌ه‌ئ‌ی لی‌ره‌دا ئاوا‌یه: لە‌ نە‌خۆشینی سە‌ره‌مە‌رگ‌دا، عوبە‌یدو‌ل‌لای کو‌ری
زیاد چوو بۆ لای مە‌ع‌ق‌یلی کو‌ری یە‌سار (خودایان ئی رازی بن) بۆ سە‌رخۆشی
لی‌کردنی و هە‌وا‌ل‌پ‌رسی‌نی و، بۆ مە‌سە‌لە‌یی پ‌رسیاری لی‌ک‌رد، مە‌ع‌ق‌یل

^(١٢) مسلم. ادب. ٦٦٠٩.

^(١٣) تجريد البخاري = مختصر صحيح البخاري بالكوردي، مجلد/ ٥ ل/ ٣٥٦ ط/ ١ رقم/ ٢٠٩٦ = ٧٠٧٢
فتح الباري.

^(١٤) تقدم في مجلد ثالث. تسلسل ١٠٦ رقم/ ٢٤٢٢.

فه‌رمووی: به ته‌مای ژییانی خوّم نه‌ماوم ده‌نا ئەم فه‌رمووده‌یه‌م بوّت نه‌ده‌گیڤرایه‌وه، بۆ خوّم له‌هه‌زه‌تم ژنه‌وت ده‌یفه‌رموو (دروودی خودای له‌سهر بن): هه‌ر به‌نده‌یی خودا بی‌کا به‌سه‌ر گه‌وره‌ی کوّمه‌لّی و گزی و ناپاییان ئی بکا له‌سه‌ر ئەو حاله‌ ده‌وام بکا تا ده‌مری ئەوه بی‌گومان که خودا به‌هه‌شتی ئی قه‌ده‌غه ده‌کا، له‌گیڤرانه‌وه‌یه‌کی تر‌دا: هه‌ر میری بیی به‌سه‌ر گه‌وره‌ی کاروباری موسولمانان، به‌لام به‌باشی تیڤنه‌کوشتی بویان و به‌دلسۆزی نامۆژگاری خیریان نه‌کا و له‌لایه‌نه‌وه دریفییان له‌گه‌ل‌دا بکا، بی‌گومان که ئەو ئەمیره له‌قیامه‌ت‌دا له‌وان جوئی ده‌کریته‌وه، که ئەوان ده‌چنه به‌هه‌شت ئەویان له‌گه‌ل‌دا نابئی عه‌بدوللّا گوئی: ئەی بۆ هه‌تا ئیستا ئەم فه‌رمووده‌یه‌ت بۆم نه‌گیڤراوه‌ته‌وه، فه‌رمووی: بۆیه بۆم نه‌گیڤرایته‌وه...

٤٧٤ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ حَبَّبَ زَوْجَةً أَوْ مَمْلُوكَةً فَلَيْسَ مِنَّا. رواه أبو داود والنسائي^(١٥):

دیسان له‌وه‌وه له‌هه‌زه‌ته‌وه ده‌فه‌رموئی (دروودی خودای له‌سهر بن): ئەو که‌سه‌ی ژنی که‌سیکی تر، یا به‌نده‌ی که‌سیکی تر هه‌لبگیڤرایته‌وه لیی، ئەوه ئەو که‌سه له‌سه‌ر ئایینی ئیمه‌ نییه، که دژی کاری و نا‌ره‌وا و نا‌په‌سهنده. (د/ن - س/ح).

٤٧٤١ - عَنْ حُدَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَكُونُوا إِمْعَةً تَقُولُونَ إِنَّا أَحْسَنُ النَّاسِ أَحْسَنًا وَإِنْ ظَلَمُوا ظَلَمْنَا وَلَكِنْ وَطَنُوا أَنْفُسَكُمْ إِنْ أَحْسَنَ النَّاسُ أَنْ تُحْسِنُوا وَإِنْ أَسَاءُوا فَلَا تَظْلِمُوا^(١٦):

حوزه‌یفه (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بن) ده‌فه‌رموئی: مه‌بن به‌کلکی ئەم و ئەوو به‌چاک و به‌خراب لاسایی خه‌لکی تر بکه‌نه‌وه و هه‌میشه بی‌که‌ن به‌دروشم و بلّین: خه‌لکی چی بکه‌ن منیش ئەوه

^(١٥) بسند حسن (شرحه).

^(١٦) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

ده‌که‌م و چاو له‌وان ده‌که‌م، ئیتیر چاک بی یا خراب، به‌لکوو خوتان سهر به‌خوبن و پرواتان به‌خوتان هه‌بی و سووربن له‌سهر ئه‌م پریاره. ئه‌گهر خه‌لک چاکه‌یان کرد ئیوه‌یش له‌وان جی مه‌مین و وه‌کوو ئه‌وان چاکه‌ بکه‌ن، به‌لام ئه‌گهر خه‌لک خراپه‌یان کرد ئیوه مه‌یکه‌ن و له‌کردنی خراپه‌دا چاو له‌که‌س مه‌که‌ن (ت- س/ح).

٤٧٤٢- عَنْ أَبِي صِرْمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ ضَارَّ أَضَرَ اللَّهُ بِهِ وَمَنْ شَاقَّ شَاقَّ اللَّهُ عَلَيْهِ^(١٧).

ئه‌بو صیرمه (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: حه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌سهر بن) ده‌فه‌رمووی: ئه‌وه‌ی زیانبه‌خشه‌ خودا زیانی ئی بدا، ئه‌وه‌ی زه‌برو زه‌نگ ده‌نوینئ خودا پی بنوینئ! (ت- س/ح).

٤٧٤٣- عَنْ أَبِي بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَلْعُونٌ مَنْ ضَارَّ مُؤْمِنًا أَوْ مَكْرَبًا بِهِ. رَوَى التِّرْمِذِيُّ هَذِهِ الثَّلَاثَةَ^(١٨).

ئه‌بو به‌کر (ره‌زای خودای ئی بن) له‌ حه‌زه‌ته‌وه ده‌فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سهر بن): نه‌حله‌ت لی‌کراوه ئه‌وه‌ی زیان بکه‌یه‌نئ به‌ موسولمانئ یا فی‌ل و ته‌له‌که‌ بازی ئی بکا (ت- سه‌نه‌د غه‌ریب).

٤٧٤٤- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُبْشٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَطَعَ سِدْرَةَ صَوَّبَ اللَّهُ رَأْسَهُ فِي النَّارِ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ^(١٩).

عه‌بدوللای کوی حوبشی (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بن) فه‌رمووی: ئه‌وه‌ی دارموردئ ده‌برئ خودا سه‌ره‌نگریئ بکا له‌ناو ئاگردا (ئه‌بو داوود به‌ سه‌نه‌دیکی موضطه‌ریب ئه‌م فه‌رمووده‌یه‌ی گیراوه‌ته‌وه، وه‌ئێ نه‌سائی به‌ سه‌نه‌دیکی سه‌حیح گیراویه‌ته‌وه).

^(١٧) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(١٨) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

^(١٩) رواه النسائي بسند صحيح (شرحه).

(۱۱) سته مکار ترین کهس نه و کهسه‌یه که خوی زورو ستهم له خوی بکا

أَظْلَمُ النَّاسِ مَنْ يَظْلِمُ نَفْسَهُ

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا - سورة النساء - ۲۹/۴}. (ب- ۱- ز- ۴۰- ل- ۱۷۵).

۴۷۴۵- عَنْ الْحَسَنِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) حَدَّثَنَا جُنْدُبُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ فِي هَذَا الْمَسْجِدِ ، وَمَا نَسِينَا مِنْهُ حَدَّثَنَا ، وَمَا نَخْشَى أَنْ يَكُونَ جُنْدُبٌ كَذَبَ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ رَجُلٌ بِهِ جُرْحٌ ، فَجَزَعَ فَأَخَذَ سِكِّينًا فَحَزَّ بِهَا يَدَهُ ، فَمَا رَقَا الدَّمُ حَتَّى مَاتَ^(۱).

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: بَادَرْنِي عَبْدِي بِنَفْسِهِ ، حَرَمْتُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ. رواه البخاري في آخر بدء الخلق: نسال الله السر والسلامة آمين.

حه‌سه‌ن (خودای نازای بن) فه‌رمووی: له‌م مزگه‌وته‌ی به‌صره‌دا جوندوبی کوپی عه‌بدوللا بۆمانی گپ‌رایه‌وه، له‌وساره نه‌خۆم له‌بیرم چووه‌ته‌وه و نه‌ترسی نه‌وه‌شم هه‌یه که خوانه خواسته جوندوبی هاپیی حه‌زرت درۆ به‌ده‌م پیغه‌مبه‌ره‌وه بکا، جوندوب فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درودی خودای له‌سر بن) فه‌رمووی: له‌نه‌ته‌وه‌کانی پیش ئیوه کابرایی ده‌بی، زامار ده‌بی، جا ئارامی ئی هه‌ل ده‌گیرئ و چه‌قویی دینی و ده‌ستی خویی پی له‌ له‌ ده‌کا، ئیتر خوینه‌که‌ی ناگیرسیته‌وه تاکوو ده‌مرئ، خودای گه‌وره‌یش ده‌فه‌رموئ: ئه‌م به‌نده‌یه‌م ده‌ست پی‌شکه‌ری ئی کردم په‌له‌ی له‌ مردنی خوی کردو ئارامی نه‌گرت، وا منیش له‌سه‌ر ئه‌وه به‌هه‌شتم له‌و حه‌رام کرد! (ب- ره‌حمه‌ت له‌ گوپی نازداری).

(۱۲) باسی دوو زمانی : (ومنه النمیمه)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {هَمَّازٌ مِّثْلُ نَمِيمٍ مِّنْ مَّاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَثِيمٌ - سورة القلم - ۱۲/۶۸}.

(۱) تجرید/ ۲/ ل/ ۷۱ رقم/ ۶۴۸ = ۱۳۶۴، ۲۴۶۲ فتح.

واته: هەرگیز په‌پره‌وی و فه‌رمانبه‌ری زۆر سویند خۆری درۆزنی بئ
نرخ‌ی ریسوای وا مه‌که که زۆر تانه له خه‌ک دهداو به‌ناو خه‌لکدا وه‌ک سه‌گی
پئ سووتا و هه‌رده‌گه‌پئ بۆ دوو‌زمانی و ئاژاوه‌ نانه‌وه، هه‌م خۆی خه‌رنه‌که‌ره‌و
هه‌م رینگه‌ی خه‌ری خه‌ره‌وه‌ندان نادات، شه‌ر فره‌وش و له‌رینگه‌ ده‌رچوو و زۆر
زۆر تاوانباره‌.

٤٧٤٦- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا حَدَّثَ الرَّجُلُ
بِالْحَدِيثِ ثُمَّ انْقَطَعَ فَهِيَ أَمَانَةٌ. رواه أبو داود والترمذي^(١):

جایبر (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ)
ده‌فه‌رمووی: نه‌گه‌ر که‌سه‌ی له‌کاتی قسه‌کردندا لای کرده‌وه به‌م لا‌ولادا هه‌تا
بزانی که‌سی تر گوئی لییا‌نه‌ یانا، نه‌وه نه‌وه قسه‌یه نه‌مانه‌ت و سپارده‌یه و
دروست نییه‌ گوینگر به‌بئ ره‌زای خاوه‌نه‌که‌ی بۆ که‌سی تری بگه‌ی‌رتنه‌وه (د/ت
- س/ح).

٤٧٤٧- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْمَجَالِسُ بِالْأَمَانَةِ إِلَّا ثَلَاثَةً
مَجَالِسَ سَفَكُ دَمٍ حَرَامٍ أَوْ فَرْجٌ حَرَامٌ أَوْ اقْطَاعُ مَالٍ بِغَيْرِ حَقٍّ. رواه أبو داود^(٢):

دیسان فه‌رمووی: هه‌زرت (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) ده‌فه‌رمووی: گشت قسه‌و
باسیکی ناو مه‌جلیس و ناو کوپی دانیشتوان سپارده‌و نه‌مانه‌ته‌و
گه‌ی‌رانه‌وه‌یان له‌سه‌ر شیوه‌ی ته‌چاندن و دوو زمانی دروست نییه‌، ته‌نیا نه‌م
سئ جو‌ره قسه‌یه نه‌بئ:

یه‌که‌م: باسکردنی پیلان گه‌ی‌رانی خوین‌پرشتنی نا‌ره‌وا.

دووه‌م: گه‌ی‌رانه‌وه‌ی باسی داوین پیسی و ده‌ستدریژیکردن له‌ نامووسی خه‌ک.

سه‌یه‌م: باسی زه‌وت کردنی مالی خه‌ک به‌نا‌ره‌وا (د- س/ح).

^(١) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(٢) رواه أبوداود بسند حسن (شرحه).

۴۷۴۸- عَنْ هَمَّامٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا مَعَ حَدِيثَةٍ فَقِيلَ لَهُ إِنَّ رَجُلًا يَرْفَعُ الْحَدِيثَ إِلَى عُثْمَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَقَالَ حَدِيثُهُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): سَمِعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَتَاتٌ^(۳).

هه‌ممام (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: جارئ له‌لای حوزه‌یفه بووین پییان گوت: ئه‌و پیاوه قسه ده‌باته‌وه بو عوسمان (خودای ئی رازی بئ) چه‌زه‌یفه‌یش (خودای ئی رازی بئ) به کابرای گوت: ژنه‌وتم له پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لسه‌ر بئ) ده‌یفه‌رموو: دوو زمان دوو پیی ناچیتته به‌هسته‌وه (ش/د/ت).

۴۷۴۹- → (ب - ۳ ز - ۱۰۸ ل - ۲۹۳ ف - ۳) ^(۴).

۴۷۵۰- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِيَّاكُمْ وَسُوءَ ذَاتِ الْبَنِينَ فَإِنَّهَا الْحَالِقَةُ. رواه الترمذي^(۵):

دیسان ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) له چه‌زه‌ته‌وه ده‌فه‌رموئ (دروودی خودای لسه‌ر بئ): نه‌که‌ن نیوانی خه‌لکی تیک بده‌ن، چونکه له راستیدا کاری واکووی دین ده‌داو دین به‌ریاد ده‌کا! (ت - س/ص).

۴۷۵۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: إِنَّ مُحَمَّدًا (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَلَا أُتَبِّحُكُمْ مَا الْعَضَةُ هِيَ التَّمِيمَةُ الْقَالَةُ بَيْنَ النَّاسِ. رواه مسلم^(۶):

عه‌بدوللای (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: موچه‌مه‌د (دروودو سللوی خودای گه‌وره‌و مه‌زنی له‌سه‌ر بئ) فه‌رمووی: ئاگاداربئ با پیتان بلیم که هه‌لات و بوختیانی زور گه‌وره‌ی ناره‌وای واکه بوئی خوینی ئی دی کامه‌یه؟ بریتییه له دوو زمانی و زور بلیمی که‌ده‌بئ به هه‌وینی تیکدانی نیوانی مه‌ردوم و سه‌ر ده‌کیشتی بو خوینریژی؟ (م).

^(۳) تجرید/ ۵ ل/ ۲۱۴ رقم/ ۱۹۳۹ = ۶۰۵۶، ۵۷۰۹. مسلم. ایمان: ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۸. أبوداود. ادب: ۴۸۷۱.

ترمذی. بر وصلة: ۲۰۲۶. تحفة الأشراف: ۲۳۸۶.

^(۴) تقدم في مجلد ثالث تسلسل/ ۱۰۸ رقم/ ۲۴۵۱ ل/ ۲۹۳ ط/ ۱.

^(۵) مسلم. ادب: ۶۵۷۹.

^(۶) مسلم. ادب: ۶۵۷۹.

۴۷۵۲- عَنْ عَمَّارٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَنْ كَانَ لَهُ وَجْهَانِ فِي الدُّنْيَا كَانَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لِسَانَانِ مِنْ نَارٍ. رواه أبو داود^(۷):

عمه‌مار (خودای نازنی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درووی خودای له‌سر بن) ده‌فهرمووی: نه‌و که‌سه‌ی که له‌م جیهانه‌دا دوو رووی له‌و جیهان دووزمانی ناگرینی ده‌بی! (د- سند صالح).

۱۳) غه‌یبه‌تو له‌پاش مله‌ باسی خه‌لک کردن به‌خرابه: (ومنه الغيبة)
قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيم - سورة الحجرات - ۱۲/۴۹}.

غه‌یبه‌تی یه‌کتری مه‌که‌ن و له‌پاش مله به‌خرابی باسی یه‌کتری مه‌که‌ن، کئ پیی خوشه که گوشتی برای خوی به‌مردووی بجوی و بیخوا، دیاره که که‌س نه‌وه‌ی پی خوش نییه، ده‌برانن که غه‌یبه‌ت و قسه‌ی پاش مله به‌خرابی ریک وه‌ک نه‌وه وایه که گوشتی برای مردووی خوتان بخون، که‌واته: له‌خودا بترسن و فهرمانی مه‌شکینن، دلنیا بن هر کاتی ئیوه به‌لای خودا با بده‌نه‌وه و له‌گونا‌هو تاوانی خوتان به‌راستی نه‌ک هر به‌ده‌م، په‌شیمان ببنه‌وه خودا ته‌ویه و په‌شیمانیتان گیرا ده‌کا، چونکه خودا خودایه‌کی میهره‌بانه...

۴۷۵۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَتَذَرُونَ مَا الْغِيْبَةُ. قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ، قِيلَ: أَفَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِي أَخِي مَا أَقُولُ؟ قَالَ: إِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ فَقَدْ اغْتَبَتْهُ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ فَقَدْ بَهَتْهُ. رواه مسلم وأبو داود والترمذي^(۸):

(۷) بسند صالح (شرحه).

(۸) مسلم. ادب: ۶۵۳۶.

ئەبو هورهیره (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: خوشەوێست (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: ئەری دەزانن غەیبەت و پاشملەیی چییە؟ گوتیان: خودا و پیغەمبەری خودا دەزانن! فەرمووی: ئەوەیە کە باسی برای دینیت بە جوړیکی واکە ی کە خۆی پێی ناخۆش بێ! عەرزێ کرا: ئەی ئەگەر ئەو قەسەیی دەیکەم لە براکەما هەبوو ئەو چۆنە ئەویش هەر غەیبەت و پاشملەییە؟ فەرمووی: غەیبەت ئەوەیە کە ئەو نەنگە ی تۆ دەیلێی تیا دا هەبێ، دەنا ئەگەر نەیبێ ئەو رێک بوختانی پێ دەکە ی. (م/ت - مەزار رحەمتیان ئی بێ).

٤٧٥٤- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: قُلْتُ لِلنَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَسْبُكَ مِنْ صَفِيَّةَ كَذَا وَكَذَا، تَغْنِي قَصِيرَةً. فَقَالَ: لَقَدْ قُلْتَ كَلِمَةً لَوْ مُزِجَتْ بِمَاءِ الْبَحْرِ لَمَزَجَتْهُ. قَالَتْ: وَحَكَيْتُ لَهُ إِنْسَانًا فَقَالَ: مَا أَحْبَبُّ أَلَى حَكَيْتُ إِنْسَانًا وَأَنْ لِي كَذَا وَكَذَا^(٢).

عائیشە (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: گۆتم بە پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) لە صەفییە ئەوەت بەسە کە ئەوەی وایە، عائیشە مەبەستی ئەوەبوو کە صەفییە (خودای ئی رازی بێ) کورتە بالابوو. حەزەرەت (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: بێ گومان ئەم قەسە غەیبەتە ی تۆ گۆتت ئەوەندە تاوانیکی گەورە ی ئەگەر ئامیتە ی هەموو ئاوی دەریاکان بکری هەمووی لیخن و بۆگەن دەکا؟ عائیشە (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: جارێکیش لاسکایی مروڤیکم کردەوه بو ی، فەرمووی: ئەگەر بە مال و سامانیکی زۆریش بوو حەز ناکەم لاسکایی کەس بکە مەوه! (د/ت - س/ص).

٤٧٥٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يُلْغِي أَحَدٌ مِنْ أَصْحَابِي عَنْ أَحَدٍ شَيْئًا فَإِنِّي أَحِبُّ أَنْ أَخْرُجَ إِلَيْكُمْ وَأَنَا سَلِيمُ الصَّدْرِ. رواهما أبو داود والترمذي^(٣).

^(٢) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(٣) سكت عن درجته الشارح.

عه‌بدوللا (خودای ئی رازی بئ) له چه‌زهرته‌وه ده‌فرمووی (دروودی خودای له‌سر بئ):
 که‌س له هاو‌پییانی خۆم قسه‌ی هاو‌پییه‌کی تری خۆم بۆ نه‌هینئ، چونکه
 من هه‌میشه چه‌زده‌که‌م که به دلیکی بئ گه‌ردو سینه‌یه‌کی سافه‌وه بئیم بۆ
 ناوتان (د/ت).

٤٧٥٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنْ مِنْ أَكْبَرِ
 الْكَبَائِرِ اسْتِطَالَةَ الْمَرْءِ فِي عِرْضِ رَجُلٍ مُسْلِمٍ بِغَيْرِ حَقٍّ وَمِنْ الْكَبَائِرِ السَّبْتَانِ بِالسَّبَةِ^(٤):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) فرمووی: چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سر بئ)
 فرمووی: دهم تیوه‌ژه‌ندن له نامووسی پیاوی موسولمان به ناره‌وا یه‌کیکه له
 گونا‌هه‌ره گه‌وره‌کان! دوو جنیویش له باتی یه‌ک جنیو ئه‌ویش یه‌کیکه له
 گونا‌هه‌ره گه‌وره‌کان (د- س/ صالح).

٤٧٥٧- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَمَّا عُرِجَ بِي
 مَرَزْتُ بِقَوْمٍ لَهُمْ أَطْفَارٌ مِنْ نَحَاسٍ يَخْمِشُونَ وَجُوهَهُمْ وَصُدُورَهُمْ فَقُلْتُ مَنْ هَؤُلَاءِ يَا
 جِبْرِيلُ قَالَ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ لُحُومَ النَّاسِ وَيَقْعُونَ فِي أَعْرَاضِهِمْ^(٥):

ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بئ) فرمووی: چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سر بئ)
 فرمووی: که چووم بۆ ميعراج تاقمیکم دی ناخونی مسینیان هه‌بوو، خوش
 خوش روومه‌ت و سینگى خویانیان پئ درنی! گوتم: ئه‌ی جوبرائیل! ئه‌مانه
 کیئ؟ فرمووی: ئه‌مانه ئه‌وانه‌ن که غه‌یبه‌ت ده‌که‌ن و گوشتی خه‌ک
 به‌زیندوویی ده‌جوون و دهم ده‌ژه‌ندنه نامووسیان و به غه‌یبه‌ت و بوختیان
 ئیش به دلیان ده‌گه‌یه‌ن، وه‌ک به قه‌پ گوشت له له‌شیان بپچن ناوا! (د-
 س/ص).

٤٧٥٨- عَنْ الْمُسْتَوْرِدِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ أَكَلَ
 بِرَجُلٍ مُسْلِمٍ أَكَلَهُ فَإِنَّ اللَّهَ يُطْعِمُهُ مِثْلَهَا مِنْ جَهَنَّمَ وَمَنْ كَسَى ثَوْبًا بِرَجُلٍ مُسْلِمٍ فَإِنَّ اللَّهَ

^(٤) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

^(٥) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

يَكْسُوهُ مِثْلَهُ مِنْ جَهَنَّمَ وَمَنْ قَامَ بِرَجُلٍ مَقَامَ سُمْعَةٍ وَرِيَاءٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَقُومُ بِهِ مَقَامَ سُمْعَةٍ وَرِيَاءٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. روى هذه الثلاثة أبو داود^(١):

موسسه‌وړيد (خودای نى رازى بڼ) فهرمووی: پیغه‌مبهر (درویدی خودای لسه‌ر بڼ) ده‌فهرموئ: هر که‌س به‌هوی تیچاندنه‌وه بو پیاویکی موسولمان پارووی بخوا، خودا له دۆزه‌خدا پاروویه‌کی وه که‌ئوه‌ی له ناگر دهرخوارد ده‌داته‌وه، هر که‌سه‌یش به‌هوی تیچاندنه‌وه بو پیاویکی موسولمان جلی له‌بهر بکا خودا له دۆزه‌خدا جلیکی وه که‌ئوه‌ی له ناگر له‌بهر ده‌کا، هر که‌سه‌یش بو ناوبانگو شوهرت و روپامایى خوی بکا به پیاوی باش و خوی له پیاوی بباته پیښه‌وه له‌بهر ته‌ماعی دنیاى، خودا له روژی قیامه‌تدا ناوبانگی نه‌و ربابازه ده‌زپښی و ریسواو ته‌ریقی ده‌کاته‌وه! (د- س/ صالح).

١٤) غه‌یبه‌تى به‌دکار (فاسق) دروسته : (لا غيبة في فاسق)

٤٧٥٩- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ اسْتَأْذَنَ رَجُلٌ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: اذْنُوْا لَهُ يَسْ ، أَخُو الْعَشِيرَةِ أَوْ ابْنُ الْعَشِيرَةِ. فَلَمَّا دَخَلَ أَلَانَ لَهُ الْكَلَامَ؟ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ قُلْتُ الَّذِي قُلْتُ، ثُمَّ أَلَنْتَ لَهُ الْكَلَامَ قَالَ: أَيْ عَائِشَةُ ، إِنَّ شَرَّ النَّاسِ مَنْ تَرَكَ النَّاسُ - أَوْ وَدَّعَهُ النَّاسُ - اتِّقَاءً فَخْشِهِ. رواه الأربعة^(١):

عائیشه (خودای نى رازى بڼ) فهرمووی: پیاوی داواى ریگادانى کرد که بڼ بولای پیغه‌مبهر (درویدی خودای لسه‌ر بڼ) چه‌زهرت (درویدی خودای لسه‌ر بڼ) فهرمووی: ریگه‌ی بدن بابی، کابرایه‌کی زور به‌ده! یا فهرمووی: کابرایه‌کی زور خراپه، به‌لام کاتى کابرا هاته خزمه‌تى پیغه‌مبهر رووی خوش بوو له گه‌لیا منیش گوتم: نه‌ی پیغه‌مبهری خودا! تو له پیښدا قسه‌یه‌کی ناوات فهرموو، که‌چی له پاشدا قسه‌ت نهرم بوو له‌گه‌لیدا! فهرمووی (درویدی خودای لسه‌ر بڼ): نه‌ی عائیشه!

(١) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

(١) مسلم. أدب: ٦٥٣٩، بخاري. أدب: ٦٠٥٤، ٣١٣٢. أبوداود. أدب: ٤٧٩١. ترمذي. بر وصلة: ١٩٩٦.

بی گومان به‌دترین که‌س ئه‌و که‌سه‌یه که خه‌لک له‌ترسی به‌دگوویی و به‌دزمانی و زمانی پیسی، خویانی ئی لاده‌دن، یا فه‌رمووی: خویانی ئی ده‌پاریزن (ش/د/ت- خودایان ئی رازی بیئت).

۴۷۶- وَعَنْهَا قَالَتْ قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَا أَظُنُّ فُلَاكًا وَفُلَاكًا يَغْرِفَانِ مِنْ دِينِنَا شَيْئًا. رواه البخاري^(۲).

دیسان عائیشه (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (برودی خودای له‌س‌ر بن) فه‌رمووی: گومان نابهم که فیساره‌که‌س و ئه‌و فیساره‌که‌س، هیچ له‌م نایینه‌ی ئیمه‌ بزائن! (ب- رحمت له‌ گوپی نازداری).

۴۷۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: كُلُّ أُمَّتِي مُعَاذِي إِلَّا الْمُجَاهِرِينَ، وَإِنَّ مِنَ الْمُجَاهِرَةِ أَنْ يَعْمَلَ الرَّجُلُ بِاللَّيْلِ عَمَلًا، ثُمَّ يُصْبِحَ وَقَدْ سَتَرَهُ اللَّهُ، فَيَقُولَ يَا فُلَانٌ عَمِلْتُ الْبَارِحَةَ كَذَا وَكَذَا، وَقَدْ بَاتَ يَسْتُرُهُ رَبُّهُ وَيُصْبِحُ يَكْشِفُ سِتْرَ اللَّهِ عَنْهُ. رواه الشيخان^(۳).

ئهبو هوره‌یره (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: له‌ پیغه‌مبه‌رم بیست ده‌یفه‌رمو: گه‌لی من سه‌رجه‌م به‌ر عه‌فوو لی‌بووردنی خودا ده‌که‌ون، مه‌گه‌ر ئه‌وانه‌ی که‌خۆ که‌شف که‌رن و لای ئه‌م و ئه‌و به‌بی به‌هانه‌یه‌کی ره‌وا سپری خویان هه‌ل ده‌مالن و راستی له‌ خویان ده‌لین، وه‌ک ئه‌وه‌ کابراییی به‌شه‌و کاریکی ناشیرین ده‌کا، له‌گه‌ل ئه‌وه‌شا خودا بو‌ی ده‌پوشی، که‌چی بو‌به‌یانی ده‌چی تاوانی خۆی ئاشکرا ده‌کا و لای ئه‌م و ئه‌و ده‌یگی‌پریت‌ه‌وه‌ ده‌لی: ئه‌ی فیسارا! من دوی شه‌و ئیشیکی وا وام کرد، ته‌ماشاکه‌ن ئه‌و کابراییه‌خودا به‌شه‌و په‌رده‌ی بو‌ تاوانه‌که‌ی کردووه‌و سپری پۆشیوه‌، که‌چی خۆی ده‌چی به‌ روژ په‌رده‌ی خودا له‌سه‌ر خۆی هه‌ل ده‌داته‌وه‌! (ش- رمای خودایان ئی بن).

(۲) تجريد البخاري بالكوردي/ ۵/ ل/ ۲۱۶ رقم/ ۱۹۴۲ = ۶۰۶۷، ۶۰۶۸.

(۳) تجريد = مختصر صحيح البخاري. مجلد خامس ص ۲۱۶ رقم/ ۱۹۴۴ = ۶۰۶۹. مسلم. زهد/ ۷۴۱۰.

۴۷۶۲- وَجَاءَ أَغْرَابِيٌّ فَأَنَاخَ رَاحِلَتَهُ ثُمَّ عَقَلَهَا ثُمَّ دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَصَلَّى خَلْفَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ثُمَّ أَتَى رَاحِلَتَهُ فَأَطْلَقَهَا ثُمَّ رَكِبَ ثُمَّ نَادَى اللَّهُمَّ ارْحَمْنِي وَمَحَمَّدًا وَلَا تُشْرِكْ فِي رَحْمَتِنَا أَحَدًا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَتَقُولُونَ هُوَ أَضَلُّ أَمْ بَعِيرُهُ أَلَمْ تَسْمَعُوا إِلَى مَا قَالَ؟ قَالُوا: بَلَى. رواه الخمسة^(۴):

عاریبیکی ده‌شته‌کی هات، وشته‌که‌یی پیخ داو نه‌شکیلی کردو نه‌وجا رویشته له مزگه‌وت له پشت پیغه‌مبه‌ره‌وه (درویدی خودای لسه‌ربن) نویژی به جه‌ماعه‌ت کرد، ئینجا چووه بو‌لای وشته‌که‌ی و نه‌ژنوی کرده‌وه و سواری پشتی بوو، له دوایدا ئەم بانگه‌وازه‌ی هه‌لداو گوتی: خودایه! ره‌حمه‌ت بریزه به‌سه‌ر من و موچه‌مه‌ددا، که‌سی تر مه‌که به‌هاوبه‌شمان له‌و ره‌حمه‌ته‌دا! پیغه‌مبه‌ریش (درویدی خودای لسه‌ربن) فه‌رمووی: نه‌ری ئیوه چی ده‌لین، ئەم کابرایه‌ خوی په‌ته‌ریتره یا ولا‌خه‌که‌ی! خو گویتان لییه‌تی ده‌لی چی؟ گوتیان: ئا ئیمه‌یش باش باش گویمان له‌گوته‌که‌یه‌تی (ش/د/ت/ن- رمزای خودایان ئی‌بن) له‌گیرانه‌وه‌یه‌کی شه‌رحه‌که‌دا: چه‌زهره‌ت پیی فه‌رموو: نه‌ی براله‌ی عه‌ره‌با! ره‌حمه‌تی خودا گه‌ل گه‌وره‌یه تو بو‌وا ته‌سک و بچوکی ده‌که‌یته‌وه!

ئەم گیرانه‌وه نه‌وه ده‌که‌یه‌نی که ئەم عاره‌به به‌دکارو فاسق نه‌بووه، به‌لام نه‌زان بوه، وه له‌به‌رنه‌وه غه‌یبه‌تی دروسته، نه‌ک له‌به‌ر فیسق و نیفاق، مه‌به‌ست له‌م جو‌ره غه‌یبه‌ته‌ عیبه‌ته‌ نه‌ک غه‌یبه‌تی روت ئەم فه‌رمووده‌یه‌م بو‌و دایکی سه‌لاح خوینده‌وه ده‌لی: خو‌زگه‌م به‌م پیاوه به‌چاوی خوی چه‌زهره‌تی دیوه و قسه‌ی له‌گه‌ل کردوو ئەم کابرایه، به‌س نییه به‌هه‌شتییه. (وه‌رگیر)

۱۵) نامه‌وس کردن به خیر خیره : (التصدق بالعرض حسن)

۴۷۶۳- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَجَلَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَيْعَجَزُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَكُونَ مِثْلَ أَبِي ضَمْضَمٍ؟ قَالُوا: وَمَنْ أَبُو ضَمْضَمٍ؟ قَالَ: رَجُلٌ

^(۴) تجرید - مختصر صحیح البخاری. مجلد خامس ص ۲۰۶ رقم/ ۱۹۲۴ = ۶۰۱۰.

فِيْمَنْ كَانَ مِنْ قَبْلِكُمْ. كَانَ إِذَا أَصْبَحَ قَالَ اللَّهُمَّ إِنِّي قَدْ جَعَلْتُ عِرْضِي لِمَنْ شِئْتَنِي. رواه أبو داود^(۱):

ئه‌وپره‌حمانی کو‌پی عه‌جلان (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بئ) فه‌رمووی: ئه‌ری ده‌توانن که ئیوه‌یش وه‌کوو ئه‌بو ضه‌م ضه‌م بکه‌ن، عه‌رزیان کرد: ئه‌بو ضه‌م ضه‌م کییه؟ فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سهر بئ): پیاوئی بوو له نه‌وه‌کانی پیش ئیوه، هه‌موو سه‌ر له‌به‌یانانی ده‌یگوت: خودایه! به‌شایه‌تی تو هه‌رکه‌سی به ناره‌وا جنیو به ناموسم ده‌دا که‌ردنی ئازادی! (د-س/صالح) له‌شه‌رحه‌که‌دا ده‌فه‌رمووی (خودای ئی رازی بئ) ئه‌وه‌ی سه‌ر له‌به‌یانی ئاوا بلئی، کار به‌م ئایه‌ته ده‌کا که ده‌فه‌رمووی:

{وَجَزَاءَ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ} - سورة الشوری - ۴۲/۴۰. (ب-ز-۱۰۰-۲۶۰ = چاپی یه‌که‌م).

۱۶) باسی دلبیسی و به‌دگومانی و کینه‌کیشان و هه‌سوودی و به‌خیلی

به‌یه‌کتری بردن : (ومنه ظن السوء والحقد والحسد)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيم - ۱۲/۴۹.

واته: ئه‌ی موسولمانه‌کان! ئه‌ی په‌یره‌وانی قورئان! قورئان داواتان ئی ده‌کا که خوتان له‌گه‌ ئی گومان پیاریزن، هه‌ر له خوتانه‌وه به‌بی هویه‌کی ئاشکرا گومانی خراپ به‌خه‌لک مه‌به‌ن، هه‌تا بو‌تان ده‌کری شت به‌لای باشدا پاساوبکه‌ن چونکه هه‌ندی گومان سه‌رده‌کیشتی بو گوناح، هه‌روا سیخو‌پی و جاسووسی مه‌که‌ن و شوین عه‌یب و عاری خه‌لکی مه‌که‌ون و به‌ناه‌ق په‌رده‌ی خودا له‌سهر نه‌نگی به‌نده‌ی خودا هه‌ل مه‌ده‌نه‌وه، وه‌ئ له‌هه‌مان کاتدا ساویلکه‌یش مه‌بن و له به‌دکاریش زور ئه‌مین مه‌بن.

(۱) رواه ابوداود بسند صالح (شرحه).

٤٧٦٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ، فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ، وَلَا تَحَسَّسُوا، وَلَا تَجَسَّسُوا، وَلَا تَنَاجَشُوا، وَلَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَبَاغَضُوا، وَلَا تَدَابَرُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا. رواه الأربعة^(١):

ئەبو هورەیرە (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: خوۆشەویست (دروودی خودای لاسر بێ) دەفەرموئ: دوورین لە گومان، چونکە گومانی خراپ دەق وەک قەسە ی درۆ وایە و هەکوو درۆ تاوانیکی گەورەیه، هەستیش هەل مەگرن و بەشوین عەیب و نەنگی خەڵکدا مەگەرین و سیخوپی و جاسووسی مەکن و بەر بەرەکانی و قینە بەری مەکن و بەخیلی بە یەکتی مەبەن و کینه و دەغەز بە یەکتی مەکیشن و پشت مەکنە یەکتی و لە یەکتی لووتە لا مەبن! ئەو بەندەگانی خودا! وەک برا بەندە ی خودابن و پشتی یەکتی بگرن و پشتی یەکتی بەرمەدن! (ش/د/ت- خودایان ئی رازی بێ).

٤٧٦٥- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِيَّاكُمْ وَالْحَسَدَ فَإِنَّ الْحَسَدَ يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ. أَوْ قَالَ: الْعُشْبَ. رواه أبو داود وابن ماجه^(٢):

دیسان فەرمووی: حەزەت (دروودی خودای لاسر بێ) فەرمووی: دوورین لە حەسوودی و بەخیلی، چونکە حەسوودی و بەخیلی و کردەوهی چاکە و هەکوو ئاگرو چیلکە وان، یا فەرمووی: وەک ئاگرو پووش وان، چۆن ئاگرو خێرا چیلکە و پووش و پەلاش لووش دەدا، بەخیلیش ئاوا خێرو چاکە ی مروۆ دەماشیتەوه! (د/ماجە).

٤٧٦٦- عَنْ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ذَبَّ إِلَيْكُمْ ذَاءُ الْأَمَمِ قَبْلَكُمْ الْحَسَدُ وَالْبَغْضَاءُ هِيَ الْحَالِقَةُ لَا أَقُولُ تَخْلُقُ الشَّعْرَ وَلَكِنْ تَخْلُقُ الدِّينَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا أَفَلَا تُبَيِّنُكُمْ بِمَا يُبَيَّنُّ ذَاكُمْ لَكُمْ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ. رواه الرمذي في الرقاق^(٣):

^(١) تجريد = مختصر صحيح البخاري/ ٥ رقم/ ١٩٤٢ = ٦٠٦٤، ٥١٤٣، ٦٠٦٦، ٦٧٢٤.

^(٢) سكت عن درجته الشارح.

^(٣) سكت عن درجته الشارح.

زوبه‌یری کوپی عه‌وام (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: حه‌زهرت (درویدی خودای له‌سربن) فهرمووی: دهردی میلله‌ته‌کانی پیشتان واکشان کشان به‌خشه‌خش هات بو‌ ناوتان! واته: نه‌خوشینی به‌خیلی و رقو کینه‌و ده‌غهن، که ئهم دهردانه چه‌قوی سهرتاشن و داسی لا لاموو که‌رن، وه‌ئ مه‌به‌ستم ئه‌وه نییه که موو و قره‌سهر ده‌تاشن، به‌لام دین له کوته‌ره دهردن و ئایین به‌ریاد ده‌که‌ن!

به‌وکه‌سه که گیانی منی به‌ده‌سه دوو پی‌تان ناچیته به‌هه‌شت هه‌تا ئیمان نه‌هینن و باوه‌ر به‌خوداو پیغه‌مبه‌ری خودا نه‌که‌ن، ئیمان و باوه‌ری ساخیش ناهینن و بیرو باوه‌رتان به‌ته‌واوی دانامه‌زری هه‌تا له‌ناو خوتاندا یه‌کتریتان خوش نه‌وی، ئه‌دی با پیشتان بلیم که به‌چی ئه‌مه بو‌ خوتان مسوگر ده‌که‌ن، به‌وه که سلوو روژباشی و چاکو چونی له‌ناو خوتانا په‌خش بکه‌نه‌وه و هه‌میشه ناشت و ته‌بابن و له یه‌کتری ئه‌مین بن (ت- ره‌زای خودای ئی بن).

۱۷) باسی شوینکه‌وتنی عه‌یبه‌ی مه‌ردوم : (ومنه تتبع العورات)

۴۷۶۷- عَنْ أَبِي بَرزَةَ الْأَسْلَمِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَا مَعْشَرَ مَنْ آمَنَ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يَدْخُلِ الْإِيمَانُ قَلْبَهُ لَا تَغْتَابُوا الْمُسْلِمِينَ وَلَا تَتَّبِعُوا عَوْرَاتِهِمْ فَإِنَّهُ مَنْ اتَّبَعَ عَوْرَاتِهِمْ يَتَّبِعِ اللَّهُ عَوْرَتَهُ وَمَنْ يَتَّبِعِ اللَّهُ عَوْرَتَهُ يَفْضَحْهُ فِي بَيْتِهِ. رواه أبو داود والترمذي. لفظه: صَعِدَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْمِنْبَرَ فَتَادَى بِصَوْتٍ رَفِيعٍ فَقَالَ: يَا مَعْشَرَ مَنْ قَدْ أَسْلَمَ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يَفْضِ الْإِيمَانُ إِلَى قَلْبِهِ لَا تُؤْذُوا الْمُسْلِمِينَ وَلَا تُعَيِّرُوهُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا عَوْرَاتِهِمْ فَإِنَّهُ مَنْ تَتَّبَعَ عَوْرَةَ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ تَتَّبِعِ اللَّهُ عَوْرَتَهُ وَمَنْ تَتَّبِعِ اللَّهُ عَوْرَتَهُ يَفْضَحْهُ وَلَوْ فِي جَوْفِ رَحْلِهِ^(۱):

ئهبو برزه‌ی ئه‌سله‌می (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربن) فهرمووی: ئه‌ی کومه‌له‌ی به‌ زمان موسولمان و به‌دل نا موسولمان! غه‌یبه‌تی موسولمانان مه‌که‌ن و شوین عه‌یبه‌یان مه‌که‌ون، چونکه ئه‌وه‌ی شوین

(۱) بسند حسن (شرحه).

عه‌یبه‌یان بکه‌وئ خوداش شوئن عه‌یبه‌ی ئەو ده‌که‌وئ، ئەو که‌سه‌شی خودا شوئن عه‌یبه‌ی بکه‌وئ له‌ناو کونی مائی خوشیابی هەر سووک و پیسوای ده‌کا و عه‌یبه‌ی هەل دەمائی! (د/ت - س/ح) گفته‌ی (ت) ئاوايه: پیغه‌مبەر (دروودی خودای لەسر بئ) سەرکه‌وته سەر دوانگه‌و به‌ ده‌نگی به‌رز فهرمووی: ئەی کۆمه‌له‌ی به‌ دەم موسولمان و به‌دل ناموسولمان! ئازاری موسولمانان مه‌ده‌ن و نه‌نگ و شووره‌یی یان ئی مه‌گرن و تانوو‌تیا‌ن ئی مه‌ده‌ن و شوئن عه‌یبه‌یان مه‌که‌ون و ناموسیان مه‌به‌ن، چونکه‌ ئەوه‌ی شوئن عه‌یبه‌ی برای موسولمانی خۆی بکه‌وئ و بلاوی بکاته‌وه‌و نامووسی ببا خوداش شوئن عه‌یبه‌ی ئەو ده‌که‌وئ و عه‌یبه‌ی بلاو ده‌کاته‌وه‌و له‌ناو کونی ژووره‌وه‌یشی دابی نامووسی ده‌با.

٤٧٦٨- وَنَظَرَ ابْنُ عُمَرَ يَوْمًا إِلَى الْكَعْبَةِ فَقَالَ: مَا أَغْظَمَكَ وَأَعْظَمَ حُرْمَتَكَ وَالْمُؤْمِنُ أَغْظَمُ حُرْمَةً عِنْدَ اللَّهِ مِنْكَ^(٢).

روژئ ئیبنو عومەر (خودایان ئی رازی بئ) سهرنجی خانووی کابه‌ی داو فهرمووی: ئەی کاعبه! به‌ راستی تو زۆر گه‌وره‌یت و زۆر به‌ریزو قه‌دریت، هەم له‌لای خودا و هەم له‌لای به‌نده‌گانی خودا، به‌لام قه‌درو ریژی موسولمان له‌لای خودا له‌ قه‌درو ریژی تویش مه‌زنتره. واته: که‌سئ بئ ریژی به‌ موسولمانئ بکا گوناھی له‌وه زیاتره که بئ ریژی به‌ کابه‌ی پیروژ بکا. (د- س/صالح).

٤٧٦٩- عَنْ مُعَاوِيَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّكَ إِنْ أَتَيْتَ عَوْرَاتِ النَّاسِ أَفْسَدْتَهُمْ أَوْ كَذَبْتَ أَنْ تُفْسِدَهُمْ. فَقَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ: كَلِمَةً سَمِعَهَا مُعَاوِيَةُ مِنَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) نَفَعَهُ اللَّهُ تَعَالَى بِهَا^(٣).

موعاوییه (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبەر (دروودی خودای لەسر بئ) فهرمووی: دیاره تو ئەگەر شوئن نه‌نگ و شووره‌یی خه‌لک بکه‌وی ده‌بئ به‌ هو‌ی خراب بوونیان، یا فهرمووی: نزیکه بیئ به‌هو‌ی خراب بوونیان (چونکه

(٢) بسند صالح (شرحه).

(٣) بسند صالح (شرحه).

خاوه‌ن نه‌نگ و عه‌یب که‌زانی هه‌موو که‌س به عه‌یبه‌که‌ی ده‌زانی و نامووسی چوو و ناوی به به‌دی و خراپی زپاوه، ئیتر ده‌ربه‌ست نایه‌ت و کو له‌عه‌یبه‌و خراپه‌ ناکاته‌وه‌و به‌ره‌به‌ره‌ ده‌بی به‌سه‌ر مه‌شقیکی به‌دو خه‌لکی تریش چاوی ئی ده‌که‌ن، سه‌ره‌نجام کو مه‌ل گشتی سه‌ر ده‌کاته‌ خراپه‌) ئه‌بو ده‌رداء (خودای ئی رازی بئ) ده‌یگوت: موعاوییه‌ (خودای ئی رازی بئ) له‌م وشه‌ پی‌روژه‌یه‌، که‌ به‌ گوئی خوی له‌ زاری هه‌زده‌تی بیستبوو، له‌ سایه‌ی خوداوه‌ سوودیکی باشی ئی وه‌رگرتبوو (د- س/صالح).

۴۷۷- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الْأَمِيرَ إِذَا ابْتَغَى الرِّبِّيَّةَ فِي النَّاسِ أَفْسَدَهُمْ^(۴):

ئه‌بو ئوما مه‌ (خودای ئی رازی بئ) له‌ خو شه‌ویسته‌وه‌ ده‌فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ): فه‌رمانه‌وه‌ا (ئه‌مه‌یر = کاربه‌ده‌ستی میری) ئه‌گه‌ر دل له‌ خه‌لک پیس بکا و لییان به‌شک بئ ئه‌وه‌ به‌ ده‌ستی خوی خراپیان ده‌کا و تووی دوو دلی و به‌د گومانی ده‌نیژی به‌ناویاندا (د- س/صالح).

۴۷۸- وَقِيلَ لِعَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): هَذَا فَلَانٌ تَقْطُرُ لِحَيْتُهُ خَمْرًا فَقَالَ: إِنَّا قَدْ نُهِنَّا عَنِ التَّجَسُّسِ وَلَكِنْ إِنْ يَظْهَرُ لَنَا شَيْءٌ نَأْخُذُ بِهِ. وَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ أَبُو دَاوُدَ^(۵):

گوئیان به‌ عه‌بدوللا (خودای ئی رازی بئ): قوربان! ئه‌وه‌ ئه‌و کابرایه‌یه‌ چۆپاوه‌گی ئاره‌ق له‌ ریشی ده‌تکئ؟ وادیاره‌ ئاره‌قیکی زۆری خواردیته‌وه‌ عه‌بدوللا فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) له‌ ئیمه‌ی یاساخ کردوو که‌ کو له‌بگرین و هه‌ست هه‌لخه‌ین و جاسووسی به‌سه‌ر خه‌لکه‌وه‌ بکه‌ین، له‌م باره‌یه‌وه‌ که‌مئ خۆتان بئ ئاگاکه‌ن و له‌ حالی وادا ته‌غافول و خوگیل کردن باشته‌ له‌ گوئ قوتکردنه‌وه‌و گوئ قولاخ بوون، به‌لام ئه‌گه‌ر شتئ به‌ به‌لگه‌و شایه‌ت روون بووه‌ بو مان ئه‌و کاته‌ ئه‌وه‌ی به‌پیی شه‌ریعه‌ت پیویست بئ ده‌یکه‌ین! (د- س/صالح).

(۴) بسند صالح (شرحه).

(۵) بسند صالح (شرحه).

(۱۸) باسی فیزو ده‌عیه و له‌خوبایی بوون : (ومنه الکبر والاختیال)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيمُ - سورة لقمان - ۳۱/۱۸}.

واته: هه‌رگیز له‌به‌ر فیزو ده‌مار رووی خۆت له‌خه‌ک هه‌ل مه‌چه‌رخینه و به‌پیی پیویست له‌گه‌ل خه‌لکا رووت خۆش بی و قسه‌ت شیرین بی و ره‌فتارت جوان بی، قه‌ت نه‌که‌ی به‌که‌ش و فش و به‌له‌نجه و لاره‌وه به‌سه‌ر زه‌ویدا برۆیت و له‌خۆت بایی ببی، چونکه‌ خودا مرۆی به‌فیزو به‌ده‌عیه و ده‌مارى خوش ناوی!

۴۷۷۲- (ب - ۷ ز - ۵۱ ل - ۲۱۱ ف - ۲) ^(۱).

۴۷۷۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ الْكِبْرِيَاءُ رِدَائِي وَالْعَظَمَةُ إِزَارِي فَمَنْ نَارَعَنِي وَاحِدًا مِنْهُمَا قَدَفْتُهُ فِي النَّارِ. رواه أبو داود ومسلم ^(۲).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بی) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بی) فه‌رمووی: خودای گه‌وره ده‌فه‌رمووی: گه‌وره‌یی و مه‌زنای عابا و که‌وای خۆمن، ئه‌وه‌ی گه‌پو ته‌شقه‌له‌م پی بکا له‌سه‌ر یه‌کی له‌م دوانه‌ تووپی ده‌ده‌مه‌ ناو ناگری دۆزه‌خه‌وه! (د/م).

۴۷۷۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَدْخُلُ النَّارَ أَحَدٌ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ خَرَدَلٍ مِنْ إِيمَانٍ وَلَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ أَحَدٌ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ خَرَدَلٍ مِنْ كِبْرِيَاءٍ ^(۳).

عه‌بدوللا (خودای ئی رازی بی) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بی) ده‌فه‌رمووی: هه‌ر که‌سه‌ی به‌قه‌ی سه‌نگی ده‌نکی خه‌رته‌له‌یی ئیمان و باوه‌ر له‌

^(۱) تقدم في مجلد سابع. تسلسل: ۵۱ ل/ ۲۱۱ ط/ ۱/ رقم/ ۴۸۲.

^(۲) مسلم. ادب: ۶۶۲۳.

^(۳) مسلم. ایمان: ۲۶۲. أبوداود. لباس: ۴۰۹۱.

دلّیابی ناچیته ناو دۆزه‌خ، هر که سیکیش به‌قهی سه‌نگی دانه‌ی خه‌رت‌له‌یی ده‌عیه و فیزو ده‌مار له‌ناو دلّیابی ناچیته ناو به‌ه‌شت (م/ت).

۴۷۷۵- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبَرٍ. قَالَ رَجُلٌ: إِنَّ الرَّجُلَ يُحِبُّ أَنْ يَكُونَ ثَوْبُهُ حَسَنًا وَتَغْلُهُ حَسَنَةً. قَالَ: إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ الْكِبَرُ بَطَرُ الْحَقِّ وَغَمَطُ النَّاسِ. رواهما مسلم والترمذي^(۴):

دیسان فەرمووی: پیغه‌مبەر (درویدی خودای لاسرین) فەرمووی: هر که سێ تۆسقالی فیزو ده‌عیه و ده‌مار له دلّیابی ناچیته به‌ه‌شته‌وه، پیاوی عهرزی کرد: قوربان! نه‌ی پیغه‌مبهری خودا! پیاو هه‌یه حه‌زده‌کا به‌رگی جوان بێ و پیلای جوان بێ نه‌ی نه‌وه چۆنه؟ فەرمووی: له راستیدا خودا خوی جوانه‌و جوانیی پی خوشه‌و کالآ و به‌رگ و پیلای جوان نه‌گه‌ر بۆ فیزو ده‌عیه و ده‌مار نه‌بێ قه‌یناکا و شتیکی جوانه‌و خودا پیی خوشه‌، به‌لام فیزو ده‌عیه نه‌وه‌یه که حه‌ق به‌ح‌ق نه‌زانی و حه‌ق پی شیل که‌یت و به‌چاوی سووک ته‌ماشای خه‌لک بکه‌یت و تانه‌و توانجیان تی بگری (م/ت).

۴۷۷۶- (ب - ۳ ز - ۱۰۶ ل - ۲۸۶ ف - ۴) (۵):

۴۷۷۷- عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُخْشَرُ الْمُتَكَبِّرُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَمْثَالَ الذَّرِّ فِي صُورِ الرِّجَالِ يَغْشَاهُمْ الدُّلُّ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَيَسْأَلُونَ إِلَى سِجْنٍ فِي جَهَنَّمَ يُسَمَّى بُولَسَ تَغْلُوهُمْ نَارُ الْأَثْيَارِ يُسْقَوْنَ مِنْ غُصَّارَةِ أَهْلِ النَّارِ طِينَةَ الْخَبَالِ^(۶):

له‌عه‌مری کوپی شو‌عه‌یبه‌وه له‌باوکیه‌وه له‌باپی‌ری باوکیه‌وه (ره‌زای خودایان لاسرین) فەرمووی: حه‌زده‌ت (درویدی خودای لاسرین) ده‌فەرمووی: له‌روژی قیامه‌تدا فیزو ده‌عیه زله‌کان کاتی حه‌شر ده‌کری‌ن هه‌ریه‌که‌ی به‌قه‌د ورده

(۴) ترمذی. بر وصلة: ۱۹۹۸. ابن ماجه. مقدمة: ۵۹. تحفة: ۹۴۲۱.

(۵) تقدم في مجلد ثالث. تسلسل/ ۱۰۶ رقم/ ۲۴۳۴.

(۶) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

میرووله سووره‌یی ده‌بن، به‌لام شیوه‌یان شیوه‌ی ئاده‌میزاده، له‌هه‌موو لایه‌که‌وه که‌ساسی و سه‌ر شوپری ده‌وره‌ی داو، زیندانی له دۆزه‌خدا هه‌یه ناوی بولیسه جا به‌رو ئه‌و زیندانه لییان ده‌خوپن، له‌وی ده‌که‌ونه بن ئاگری شای ئاگران‌ه‌وه! وه له لیته و چلپاوی که‌لله‌یی بوون (که جهره تاوی له‌شی دۆزه‌خییه‌کانه) له‌باتی ئاو ده‌یان ده‌نی! (ت-س/ص). عه‌مری کوپی شوعه‌یبی کوپی موحه‌مه‌دی کوپی عه‌بدوڵلای کوپی عه‌مری کوپی عاص، تابعی بووه، له‌هر شوینی که ده‌فه‌رموی: عن عمرو بن شعيب عن أبيه عن جده. واته: عه‌مر ده‌گیریت‌ه‌وه له شوعه‌یبه‌وه شوعه‌یب ده‌گیریت‌ه‌وه له باپیره‌ی خویه‌وه که عه‌بدوڵلای کوپی عه‌مری کوپی عاصه (وه‌رگیر).

٤٧٧٨- عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: تَقُولُونَ لِي فِي الثِّيَةِ وَقَدْ رَكِبْتُ الْحِمَارَ وَلَبِسْتُ الشَّمْلَةَ وَقَدْ حَلَبْتُ الشَّاةَ وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَنْ فَعَلَ هَذَا فَلَيْسَ فِيهِ مِنَ الْكِبَرِ شَيْءٌ^(٧):

جوبه‌یری کوپی موطعیم (خودای نازنی بن) فه‌رموی: ئیوه به من ده‌لین گوايه هه‌واو ده‌عیه هه‌یه، به‌لام که‌سێ هه‌وای بێ چۆن ئه‌م ئیشانه ده‌کا که من ده‌یانکه‌م: من سواری گویدرێژ ده‌بم و سه‌رده‌ری و فه‌ره‌نجی له‌به‌رده‌که‌م و مه‌ر ده‌دۆشم و ورده ئیشی تری ناوماڵ ده‌که‌م، پیغه‌مه‌ریش (سه‌ودی خودای له‌سه‌ر بن) ده‌فه‌رموی: که‌سێ ئه‌م جوژه شتانه بکا فه‌ری به‌سه‌ر فه‌یزو هه‌واوه نییه (ت-س/ص).

٤٧٧٩- عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَذْهَبُ بِنَفْسِهِ حَتَّى يُكْتَبَ فِي الْجَبَّارِينَ فَيُصِيبُهُ مَا أَصَابَهُمْ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ التِّرْمِذِيُّ^(٨):

سه‌له‌مه‌ی کوپی ئه‌که‌وه (خودای نازنی بن) ده‌گیریت‌ه‌وه له هه‌زه‌ته‌وه سه‌ودی خودای له‌سه‌ر بن) ده‌فه‌رموی: پیاوی وا هه‌یه ئه‌وه‌نده خوی به‌زل ده‌گرێ و

بسنده‌ صحیح (شرحه).

بسنده‌ حسن (شرحه).

خه‌لکی تر به‌سووک ته‌ماشا ده‌کا هه‌تا له‌لای خودا له‌نا و ریزی سته‌مگه‌رو
زۆرداره مله‌وپه‌کاندا له‌قه‌له‌م ده‌دری! (ت- س/ح).

۴۷۸- وَجَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (مَتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي رَجُلٌ
حُبِّبَ إِلَيَّ الْجَمَالُ وَأُعْطِيتُ مِنْهُ مَا تَرَى حَتَّى مَا أُحِبُّ أَنْ يَفُوقَنِي أَحَدٌ - إِمَّا قَالَ بِشْرَكَ
نَعْلَى. وَإِمَّا قَالَ بِشَيْعٍ نَعْلَى - أَفَمِنْ الْكِبَرِ ذَلِكَ قَالَ: لَا وَلَكِنَّ الْكِبَرَ مَنْ بَطَرَ الْحَقُّ
وَعَمَطَ النَّاسَ. رواه أبو داود في اللباس^(۹):

پیاوی هاته خزمه‌تی چه‌زهره‌ت (درویدی خودای له‌سهر بن) عه‌ری کرد: قوربان!
من پیاویکم ده‌ستوورم وایه چه‌زم له‌ جوانییه، به‌ ره‌نگیکی وا که چه‌زده‌که‌م
له‌هه‌موو شتیکا خووم سه‌ر گوڵیم، ته‌نانه‌ت چه‌زناکه‌م که که‌س به‌نی
پیل‌دوه‌کانی یا قه‌یتانی سو‌له‌کانی له‌می من قوژتر بی، بو جوانی و قوژی و
ته‌رپو‌شیش نه‌مه‌م که‌وام له‌ به‌رچاوت جا ئایا نه‌مه‌ی من ده‌یکه‌م به‌ ده‌مارو
ده‌عیه‌ داده‌نری یا نا؟ فه‌رمووی: نه‌، به‌لام ده‌مارو ده‌عیه‌ هه‌ق پێشیل‌کردنه‌و
خه‌لک به‌ سووک دانانه‌! (ئه‌بو داوود. ره‌زای خودای ئی بی).

۱۹) باسی زمان لووسی و ده‌مه‌پری و هه‌لنانی زۆر: (ومنه الإطراء في المدح)

۴۷۸۱- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعَ النَّبِيَّ (مَتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَجُلًا يُثْنِي
عَلَى رَجُلٍ وَيُطْرِيه فِي الْمَدْحَةِ فَقَالَ: أَهْلَكْتُمْ - أَوْ قَطَعْتُمْ - ظَهَرَ الرَّجُلِ. رواه
الشيخان^(۱۰):

ئه‌بو موسا (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پێغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهر بن)
به‌رگوینی که‌وت پیاوی و ده‌سفی پیاویکی تری ده‌دایه‌وه‌و به‌تانی ده‌هات
له‌به‌ره‌وه‌ فه‌رمووی: پیاوه‌که‌تان به‌م پیاوه‌ل‌دانه‌ کوشت، یا فه‌رمووی: پشته‌ی
پیاوه‌که‌تان شکان (چونکه‌ هه‌لنانی زۆر ملی پیاو ده‌شکینی) (ش- خودایان ئی

^(۹) سکت عن درجته الشارح.

^(۱۰) بخاری. شهادات: ۲۶۶۲، ۶۰۶۰. مسلم. زهد/۷۴۲۹. تحفة الأشراف: ۹۰۵۶.

رازی (بن) له شه‌رحه‌که‌دا ده‌فهرموئ (خودای نِ رازی بن): حه‌دیشیکی طه‌به‌رانی و حاکم هه‌یه ده‌فهرموئ: اِذَا مَدَحَ الْمُؤْمِنُ فِي وَجْهِهِ رَبَّ الْإِيمَانِ فِي قَبْلِهِ: کاتئ له‌روو مه‌تح و تاریفی جوانی موسولمانی ساخ ده‌کری به‌وه نووری ئیمان له‌نا و دلّیا ده‌که‌شیته‌وه. (وه‌رگیڤ).

٤٧٨٢- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: ذُكِرَ رَجُلٌ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأَثْنَى عَلَيْهِ رَجُلٌ خَيْرًا ، فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَيَحْكُ قَطَعْتَ عُتْقَ صَاحِبِكَ - يَقُولُهُ مِرَارًا - إِنْ كَانَ أَحَدُكُمْ مَادِحًا لَا مَحَالَةَ فَلْيَقُلْ أَحْسِبُ كَذَا وَكَذَا . إِنْ كَانَ يُرَى اللَّهُ كَذَلِكَ ، وَحَسِبُهُ اللَّهُ ، وَلَا يُزَكِّي عَلَى اللَّهِ أَحَدًا . رواه الثلاثة^(٢):

ئهبو به‌کهره (خودای نِ رازی بن) فهرمووی: له‌لای پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سهر بن) باسی پیاوئ کرا، پیاوئکی تریش وه‌سفی چاک و باشیی ئه‌وی کرد. پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سهر بن) فهرمووی: هاوار بو تو ئه‌ستوی هاوریکه‌تت شکاندا! وه‌چهن جار له‌سهر یه‌که ئهم وشه‌ی دووباره کرده‌وه، ئه‌وجا فهرمووی: ئه‌گهر که‌سیکتان هه‌رچاری نه‌بوو که‌ویستی وه‌سفی که‌سی بکا با جه‌زمی پیا نه‌ئ و به‌لکو بلئ؟ وا ده‌زانم ئه‌و پیاوه وا وایه، ئه‌مه‌یش به‌مه‌رجئ که ئه‌و کابرایه ریئ تئ بچئ که وه‌که ده‌لئ وابئ، ئیتر خودا بوخوی ناگای له‌ دلّیه‌تی و به‌پیی نیازی دلّی پاداشی ده‌داته‌وه، به‌لام به‌هیچ جوړ نابئ بریار بداو بلئ فیساره که‌س له‌لای خودا پاکه، چونکه شتی وا به‌س خودا بوخوی ده‌یزانئ! (ش/د).

٤٧٨٣- وَجَاءَ رَجُلٌ فَأَثْنَى عَلَى عُثْمَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فِي وَجْهِهِ فَأَخَذَ الْمُقْدَادُ بْنُ الْأَسْوَدِ ثُرَابًا فَحَكَّ فِي وَجْهِهِ وَقَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِذَا لَقِيتُمُ الْمَدَاحِينَ فَاحْكُوا فِي وُجُوهِهِمُ الثَّرَابَ . رواه أبو داود ومسلم والترمذي^(٣):

^(٢) تجرید/ ٢/ ل/ ٢٢٨ ط/ ١/ رقم/ ١١٢٢ = ٢٦٦٢، ٦٠٦١، ٦٠٦٢، مسلم. زهد: ٧٤٢٦. أبوداود. ادب: ٤٨٠٥.

ابن ماجه. ادب. ٣٧٤٤. تحفة/ ١١٦٧٨.

^(٣) مسلم. زهد: ٧٤٢٠. ترمذی. زهد/ ٢٢٩٢. ابن ماجه. ادب: ٣٧٤٢. تحفة الأشراف: ١١٥٤٥.

پیاوئ هات له روو، دهستی کرد به تاریفکردنی عوسمان (خودای ئی رازی بئ) میقدادی کوپی ئه‌سوه‌دیش توژی خوئی هه‌لگرت و وه‌شانندی به‌رووی کابرادا، عوسمان پیی فهرمووی: بوچی وا ده‌که‌ی لیی؟ میقداد فهرمووی: پیغه‌مبهر (دیودی خودای له‌سهر بئ) پیی فهرمووین: کاتی ده‌گهن به‌ستایش خوینان (مه‌دداحین) خۆل بکه‌ن به‌ده‌موو چاویاندا! (د/م/ت - خودایان ئی رازی بئ).

٤٧٨٤- وَجَاءَ وَفَدِ ابْنِي عَامِرٍ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالُوا: أَلَيْتَ سَيِّدَنَا. فَقَالَ: السَّيِّدُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى. قَالُوا: وَأَفْضَلُنَا فَضْلًا وَأَعْظَمُنَا طَوْلًا. فَقَالَ: قُولُوا: بِقَوْلِكُمْ أَوْ بَعْضِ قَوْلِكُمْ وَلَا يَسْتَجِرِّيَكُمُ الشَّيْطَانُ. رواه أبو داوود والإمام أحمد^(٤).

نوینه‌ره‌کانی هوژی به‌نی عامیر که هاتنه خزمه‌تی هه‌زره‌ت (دیودی خودای له‌سهر بئ) گوئیان: تو گه‌وره‌ی ئیمه‌یت، فهرمووی: گه‌وره‌ی هه‌موو لایئ هه‌ر خودایه! گوئیان: وه بو پیاوه‌تیش گه‌وره‌و سه‌روه‌مانیت و بو به‌خشش و ده‌سه‌نه‌یش هه‌ر خۆت ئاغامانیت؟ فهرمووی: ئه‌م قسه‌یه‌تان ریئ تی ده‌چئ یا فهرمووی: قه‌یناکاله‌م بابته‌ بلیئ، به‌لام ئاگاتان له‌خۆتان بئ شه‌یتان نه‌تانکا به‌پی کوپی خوئی و به‌ره‌به‌ره‌ پیئ ئی هه‌لپن و له‌را ده‌ی ده‌ریکه‌ن (د/ ئه‌حمه‌د).

٢٠) باسی جمیئ و جنیئ: (ومنه السب والقذف)

٤٧٨٥- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَيُّمَا امْرِئٍ قَالَ لِأَخِيهِ يَا كَافِرُ. فَقَدْ بَاءَ بِهَا أَحَدُهُمَا إِنْ كَانَ كَمَا قَالَ وَإِلَّا رَجَعَتْ عَلَيْهِ. رواه الأربعة^(٥).

ئیبنو عومه‌ر (خودایان ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبهر (دیودی خودای له‌سهر بئ) ده‌فه‌رموئ: ئه‌و که‌سه‌ی به‌برای موسولمانی خوئی بلیئ: ئه‌ی ناموسولمان!

^(٤) سکت عن درجته الشارح.

^(٥) تجرید ٥/ ل ٢١٣ رقم/ ١٩٣٧ = ٦٠٤٥ = ١٣٩٥ تجرید = ٢٥٠٨ فتح = مجلد رابع ص ٨٢. مسلم.

ئەوی خودا نه‌ناس! ئەوه ئەو قەسەیه بەر یەکیکیان هەر دەکه‌وئ، جا ئەگەر جەمین پی دراوه‌که شایانی جەمینەکه‌بئ ئەوا جەمینەکه بەر ئەو دەکه‌وئ، ئەگینا ئەگەر وانه‌بئ ئەوا جەمینەکه بۆ جەنیو دەرەکه دەگەرێته‌وه. (ش/د/ت).

٤٧٨٦- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: لَا يَزِمِي رَجُلٌ رَجُلًا بِالْفُسُوقِ ، وَلَا يَزِمِيهِ بِالْكَفْرِ ، إِلَّا ارْتَدَّتْ عَلَيْهِ ، إِنْ لَمْ يَكُنْ صَاحِبُهُ كَذَلِكَ. رواه الشيخان^(٢).

ئەبو ەر (خودای ئی رازی بئ) فەرمووی: لە پیڤه‌مبەرم بیست دەیفه‌رموو (دیویدی خودای لەسەر بئ): هەرکه‌سی نیسبەتی گاووری (ناموسولمانی) یا بەدکاری (فاسقی) لە که‌سیکی تر بداو کابرای برادریشی وانه‌بئ وەک ئەو دەلئ ئەوه ئەو بوختیانە دەچیتە‌وه بۆ خۆی و ئەو خۆی (لە جیاتای ئەو) گاوور دەبئ، یا بەدکار دەبئ. (ش- خودایان ئی رازی بئ).

٤٧٨٧- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: سِبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ ، وَقِتَالُهُ كُفْرٌ. رواه الشيخان والترمذي^(٣).

عەبدوللای کۆپی مەسعوود (خودای ئی رازی بئ) دەفه‌رموی: حەزەرت (دیویدی خودای لەسەر بئ) دەفه‌رموی: جۆیندان بە موسولمان فیسق و لە دین دەرچوونەو شەڕ لەگەڵ کردنیشی کوفرو بئ دینییه (مامۆستا مەلا ره‌شید بەگ دەفه‌رموی خودای ئی رازی بئ: یه‌عنی لە کوفره‌وه نزیکه ئەوه‌نده گوناھیکی گه‌وره‌یه) (ش/ت). (وه‌رگێڕ)

٤٧٨٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْمُسْتَبَانِ مَا قَالَا فَعَلَى الْبَادِي مِنْهُمَا مَا لَمْ يَغْتَدِ الْمَظْلُومُ. رواه ابو داود ومسلم والترمذي^(٤).

^(٢) بخاري. مناقب: ٣٣١٧، ٥٦٩٨. مسلم. إيمان/٢١٤.

^(٣) بخاري. إيمان: ٤٨، ٦٠٤٤، ٧٠٧٦ = تجريد/ ١/ ل/ ٦٨ رقم/٤٥. مسلم. إيمان: ٢٨. ترمذي. إيمان:

٢٦٣٥، ١٩٨٢. نسائي. تحريم: ٤١٢٠، ٤١٢١. تحفة/٩٢٤٢.

^(٤) مسلم. ادب: ٦٥٢٤.

ئەبو هورەیره (خودای ئی رازی بئ) فەرمووی: حەزەرەت (دروودی خودای لەسەر بئ) دەفەرموی: ئەو دوو کەسە ی شەپەرە جێئو دەکەن گوناھێ جێئو کانیان بەملی ئەوەیانە کە لەپێشدا جێئو کە دەدا، بەمەرجێ ناهەقی ئی کراوەکە دەسدرێژی نەکا و زیاد لەهەقی خۆی جێئو نەدا (م/ت).

٤٧٨٩- → (ب - ١ ز - ١٩٥ ل - ٥٢٥ ف - ٣) (٥).

لێرەدا ئاواپە: ئەبو هورەیره لە پیغەمبەرەو دەفەرموی (دروودی خودای لەسەر بئ): ئەم دوو خووە خوری کافرو بئ بپرواکانن: یەکەم: تانە و تانۆتدان لە رەسەن و بنەچە ی مەردوم.

دووهم: شیوەن کردن لەسەر مردوو.

٤٧٩٠- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا قَالَ الرَّجُلُ هَلْكَ النَّاسُ. فَهُوَ أَهْلَكُهُمْ. رواه مسلم وأبو داود (٦).

دیسان ئەبو هورەیره لە حەزەرەتەو دەفەرموی (دروودی خودای لەسەر بئ): ئەو پیاوێ دەلئ خەلک خراپ بوون، ئەو خۆی لە هەموویان خراپترە! (م/د).

٤٧٩١- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا مَاتَ صَاحِبُكُمْ فَدَعُوهُ لَا تَقْعُوا فِيهِ. رواه أبو داود. نَسَّالَ اللَّهُ حَفْظَ اللِّسَانِ آمِينَ (٧).

عائیشە ی هاوسەری پیغەمبەر (دروودی خودا لەسەر پیغەمبەر بئ و رەزای خوداش لەو بئ) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بئ) کاتئ کە سێکتان دەمرئ ئیتر دەستی ئی هەلبگرن و بەخراپە باسی مەکەن! (د- س/ صالح). لە شەرحەکەدا دەفەرموی: (پەرگۆپی لە نووری خودا بئ) حەدیشکی تیرمیذی هەیه دەفەرموی: جێئو بە مردوو کە مەدەن، چونکە ئازار بە زیندوو کانیان دەگەیهنئ.

(٥) تقدم في مجلد اول. تسلسل/ ١٩٥ ل/ ٥٢٥ ج/ ١ رقم/ ١٠٢٨/٣.

(٦) مسلم. أدب/ ٦٦٣٦. أبوداود. أدب: ٤٩٨٢. تحفة/ ١٢٦٢٣.

(٧) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

۲۱) باسی نه‌خله‌تکردن و زمان پیسی : (ومنه اللعن والفحش)

۴۷۹۲- → (ب/۳ ز/۱۲۴ ل/۳۲۵ ف/۳) + (ز/۱۳۲ ل/۳۴۰ ف/۴)^(۱).

۴۷۹۳- وَقَالَ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): لَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَاحِشًا وَلَا لَعَانًا وَلَا سَبًّا ، كَانَ يَقُولُ عِنْدَ الْمَعْتَبَةِ مَا لَهُ ، تَرَبَّ جَبِينُهُ. رواه البخاري^(۲).

نه‌نه‌س (خودای ئی رازی بی) فهرمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سمر بی) زور زمان پاک بوو، پیایوکی هه‌رزه‌گوو زمان پیس و نه‌فرینکه‌رو جنیو فروش نه‌بوو، کاتی گله‌یی له‌یه‌کیکمان ده‌کرد زور به‌ناسکی ده‌یفه‌رموو: نه‌وه‌چییه‌تی‌بوو واده‌کا، ناوچاوانی خو‌لای بی (دور نییه‌که‌مه‌به‌ست له‌م وشه‌یه‌نزای باش بی نه‌وکاته: واته: به‌سه‌جده‌ی زور ته‌ویلی خو‌لای بی!) (ب).

۴۷۹۴- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّعَانَيْنِ لَا يَكُونُونَ شُهَدَاءَ وَلَا شُفَعَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه مسلم وأبو داود^(۳).

نه‌بو ده‌رداء (خودای ئی رازی بی) ده‌لئ: پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سمر بی) ده‌فرموئ: نه‌فرین که‌ران (له‌روژی ره‌ستا خیزدا) نه‌پایه‌ی شه‌هیدان و نه‌پایه‌ی تکا‌کاریان پی نادری! (م/د).

۴۷۹۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَنْبَغِي لِصِدِّيقٍ أَنْ يَكُونَ لَعَانًا. رواه مسلم والترمذي^(۴).

نه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بی) ده‌لئ: هه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌سمر بی) ده‌فرموئ: پیاو چاک و له‌عنه‌ت فروشیان نه‌گوتوو! (م/ت).

تقدم في مجلد ثالث تسلسل/ ۱۲۴ ل/ ۲۲۵ ط/ ۱/ رقم/ ۲۵۰۴/۳ + تسلسل/ ۱۳۲ ل/ ۳۴۰ ط/ ۱/ رقم/ ۲۵۲۲/۴.

تجريد (مختصر صحيح البخاري) مجلد/ ۵ ص/ ۲۱۲ رقم/ ۱۹۳۴ = ۶۰۴۶، ۶۰۳۱.

مسلم. بر وصلة (ادب): ۶۵۵۱، ۶۵۵۲، ۶۵۵۳. أبو داود. أدب: ۴۹۰۷. تحفة/ ۱۰۹۸۰.

مسلم. بر وصلة (ادب): ۶۵۵۱.

٤٧٩٦- وَعَنْهُ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ اذْغُ عَلَيَّ الْمُشْرِكِينَ قَالَ: إِنِّي لَمْ أَبْعَثْ لَعْنًا وَإِنَّمَا بُعِثْتُ رَحْمَةً. رواه مسلم^(٥):

ديسان ده‌لی: گو‌ترا: ئه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خودا! ن‌زای شه‌ر له‌ ب‌تپه‌رسه‌کان بکه، فه‌رمووی: من له‌لایه‌نی خوداو ده‌ بۆ ئه‌وه‌ نه‌هاتووم که نه‌فرین و نه‌حله‌ت له‌م و له‌و بکه‌م، به‌لکوو به‌ پی‌چه‌وانه‌وه‌ من بۆیه‌ هاتووم که ب‌بیم به‌مایه‌ی میه‌ره‌بانی و مه‌رحمه‌ت (م- پ‌ر گو‌دی پ‌یروزی له‌ نووری خودا بی).

٤٧٩٧- عَنْ سَمُرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَا تَلَاعَنُوا بِلَعْنَةِ اللَّهِ وَلَا بِغَضَبِ اللَّهِ وَلَا بِالنَّارِ^(٦):

سه‌مووره (خودای ئی رازی بی) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (د‌روودی خودای له‌سه‌ر بی) فه‌رمووی: به‌ یه‌کتری مه‌لین له‌عنه‌تی خودات ئی بی، یا به‌ر قارو غه‌زه‌بی خودا که‌وی، یا به‌ر ناگر که‌وی! (د/ت- س/ص).

٤٧٩٨- وَكَازَعَتِ الرِّيحُ رَجُلًا رِذَاءً عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَلَعَنَهَا - فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَا تَلْعَنُهَا فَإِنَّهَا مَأْمُورَةٌ وَإِنَّهُ مَنْ لَعَنَ شَيْئًا لَيْسَ لَهُ بِأَهْلٍ رَجَعَتِ اللَّعْنَةُ عَلَيْهِ. رواهما أبو داود والترمذي^(٧):

له‌ خزه‌تی هه‌زه‌تدا کابرای، با خو‌ش خو‌ش که‌واکه‌ی هه‌ل ده‌دایه‌وه‌و له‌شی ده‌رده‌خست، له‌ ئه‌نجامدا کابراکه‌ گو‌تی به‌ بایه‌که: به‌ له‌عنه‌ت بی‌ت. پی‌غه‌مبه‌ر (د‌روودی خودای له‌سه‌ر بی) فه‌رمووی: وامه‌لی، له‌عنه‌تی ئی مه‌که، ئه‌م بایه‌ به‌ فه‌رمانی خودا هه‌ل ده‌کاو ده‌وه‌زی! ئه‌مه‌ له‌لای، له‌ لایه‌کی تریشه‌وه‌ ب‌ریاری خودایه‌: ئه‌و که‌سه‌ی له‌عنه‌ت و نه‌فرین له‌ شتی‌ک بکاو ئه‌و شته‌ شایانی ئه‌و له‌عنه‌ته‌ نه‌بی، له‌عنه‌ته‌که‌ی خو‌ی ده‌گه‌ریته‌وه‌ بۆ سه‌رخو‌ی! (د/ت- س/ح).

(٥) مسلم. بر وصلة (ادب): ٦٥٥٦.

(٦) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(٧) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

٤٧٩٩- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا لَعَنَ شَيْئًا صَعِدَتِ اللَّعْنَةُ إِلَى السَّمَاءِ فَتُغْلَقُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ دُونَهَا ثُمَّ تَهْبِطُ إِلَى الْأَرْضِ فَتُغْلَقُ أَبْوَابُهَا دُونَهَا ثُمَّ تَأْخُذُ يَمِينًا وَشِمَالًا، فَإِذَا لَمْ تَجِدْ مَسَاعًا رَجَعَتْ إِلَى الَّذِي لَعَنَ فَإِنْ كَانَ لِدَلِّكَ أَهْلًا وَإِلَّا رَجَعَتْ إِلَى قَائِلِهَا. رواه أبو داود^(٨):

ئەبو دەرداء (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: بەنده‌ی خودا کاتی نەحڵەت لە شتێ دەکا، ئەو نەحڵەتە بەره‌و ئاسمان بەرزەوه دەبێ، بەلام دەرگاکانی ئاسمانی ئی دادەخری، ئەوجا دیسان دیتەوه خوارێ بوۆ زه‌وی، دەرگاکانی ئەویشی ئی دادەخری، ئەوجا بەراست و بە چەپا دەگەڕێ وە ئی دەربازگە‌ی دەست ناکەوی، ئەوسا بەره‌و نەحڵەت لی‌کراوە‌که دە‌پوا، جا ئەگەر نەفرین لی‌کراوە‌که شایەنی ئەو نەفرینە بوو ئەوا دە‌نووسی بە گۆلکیه‌وه، دە‌نا دە‌گە‌پیتە‌وه بوۆ سەر نەفرینکەرە‌که (د- س/صالح). ئەمە‌یه لە کوردیدا دە‌لین: مالی قە‌لب دە‌گە‌پیتە‌وه سەر خاوه‌نی.

٤٨٠٠- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِالطَّعَّانِ وَلَا اللَّعَّانِ وَلَا الْفَاحِشِ وَلَا الْبَذِيءِ. رواه الترمذي. نَسَّالَ اللَّهُ حَسَنَ الْأَخْلَاقِ آمِينَ^(٩):

عەبدوللا (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: بوۆ موسولمان ناشی که توانجده‌رو نەفرینکەر و هەرزە‌گۆو زمان پیس بێ (ت- س/ح).

^(٨) رواه الترمذي بسند صالح (شرحه).

^(٩) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۲۲) باسی قسه دابرين له موسولمان و به‌چاوی سووک ته‌ماشا کردنی موسولمان : (ومنه إحتقار المسلم وهجره)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِّنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَن يَكُونُوا خَيْرًا مِّنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِّنْ نِّسَاءٍ عَسَىٰ أَن يَكُنَّ خَيْرًا مِّنْهُنَّ} - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيم - سورة الحجرات - ۱۱/۴۹.

واته: ئە‌ی که‌سانێ که باوه‌رتان به‌خوداو پی‌غه‌مبه‌ری خودا کردوه! ئە‌ی موسولمانینه! چ پیاوتان چ ژنتان تیزو ته‌لفیزی و لا‌قرتی و گه‌مه و گالته به‌یه‌کتری مه‌که‌ن، له‌وانه‌یه که گالته پی‌کراوه‌کان له‌ای خودا له‌گالته که‌ره‌کان پی‌یان باشت‌بین...

۴۸۰۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَنَاجَشُوا وَلَا تَبَاغَضُوا وَلَا تَذَابِرُوا وَلَا يَبْغِ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا. الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ وَلَا يَحْقِرُهُ. التَّقْوَىٰ هَاهُنَا. وَيُشِيرُ إِلَى صَدْرِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ بِحَسْبِ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ دَمُهُ وَمَالُهُ وَعَرْضُهُ. رواه الأربعة^(۱):

ئە‌بو هورەیره (خودای ئی‌زانی بێ) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر بێ) فه‌رمووی: هه‌سوودی و به‌خیلی به‌یه‌کتری مه‌به‌ن و، کو‌سته کو‌سته له‌یه‌کتری مه‌که‌ن و، کینه و ده‌غه‌ز له‌یه‌کتری مه‌کی‌شن و، پشت له‌یه‌کتری مه‌که‌ن و له‌یه‌کتری لووت‌ه‌لا مه‌به‌ن و، کریار یا فرو‌شیار له‌یه‌کتری هه‌ل مه‌گی‌رنه‌وه، وه وه‌ک برا به‌نده‌ی خودا بن و له‌ناو خو‌تانان ری‌ک و ته‌باب‌ن و بێ به‌برای یه‌کتری، موسولمان برای موسولمانه، نابێ زۆرو ناهه‌قی ئی‌ بکا، نابێ به‌چاوی سووک ته‌ماشای بکا، نابێ پشتی له‌زه‌وی بدا و ده‌سته شکینی بکا، به‌پی‌ی ته‌وانا ده‌بی له‌سه‌ری بکاته‌وه هه‌زه‌ت (درویدی خودای له‌سه‌ر بێ) سێ

^(۱) تجرید (مختصر صحیح البخاری) ۵/ ل ۲۱۵ رقم/ ۱۹۴۱ = ۶۰۶۵، ۶۰۷۱. فتح. مسلم. بر وصلة:

۶۴۷۳-۶۴۷۷. أبو داود. أدب/ ۴۹۱۱. ترمذی. بر وصلة/ ۱۹۳۲. تحفة/ ۲۴۷۹.

جار دهستی نایه سهر دلی و فهرمووی: ته‌قواو ترسی خودا وا لی‌ره‌دا: له‌ناو دلد، به‌سه بو خراپی موسولمان که به چاوی سووک ته‌ماشای برای موسولمانی خوئی بکا! هه‌موو شتیکی موسولمان به موسولمانیکی تر هه‌رامه: خوینی/ مال و سامانی، شهره‌ف و ئابروو نامووسی (ش/د/ت. رمزای خودایان لی بن) .

٤٨٠٢- فهرمووده‌ی (رب اشعث مدفوع...) له به‌رگی هه‌شته‌ما رابوورد له باسی (الاستنصار بالضعفاء) دا له کتابی جیهاددا^(٢).

٤٨٠٣- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَفْتَحُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ وَيَوْمَ الْخَمِيسِ فَيُغْفَرُ لِكُلِّ عَبْدٍ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا إِلَّا رَجُلًا كَانَتْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَخِيهِ شَحَاءٌ فَيَقَالُ أَنْظِرُوا هَذَيْنِ حَتَّى يَصْطَلِحَا أَنْظِرُوا هَذَيْنِ حَتَّى يَصْطَلِحَا أَنْظِرُوا هَذَيْنِ حَتَّى يَصْطَلِحَا. رواه مسلم وأبو داود والترمذي^(٣).

دیسان فهرمووی: پی‌غه‌مبهر (درویدی خودای له‌سهر بن) فهرمووی: هه‌موو روژیکی دوو شه‌مان و پینج شه‌مان ده‌رگاکانی به‌هه‌شت ده‌کری‌نه‌وه و خودا له هه‌موو به‌نده‌یی خو‌ش ده‌بی که هاو‌پی بو خودا دانه‌نی، ته‌نیا له‌و دوو که‌سه نه‌بی که له‌ناو خو‌یاندنا ناکوکن و قینیان له یه‌کتره، یه‌زدان سی جار ده‌فهرمووی به‌ فریشته‌کان: ئەم دوو که‌سه جارێ با بمینن تا له‌ناو خو‌یاندنا ناشت ده‌بنه‌وه ئەوجا قه‌له‌می لی‌بوردن بینن به‌سه‌ر گونا‌هه‌کانیان دا. (م/د/ت).

٤٨٠٤- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تُغْرَضُ أَعْمَالُ النَّاسِ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ مَرَّتَيْنِ: يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ وَيَوْمَ الْخَمِيسِ فَيُغْفَرُ لِكُلِّ عَبْدٍ مُؤْمِنٍ إِلَّا عَبْدًا بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَخِيهِ شَحَاءٌ فَيَقَالُ ائْرُكُوا - أَوْ ارْكُوا - هَذَيْنِ حَتَّى يَفِيئَا. رواه مسلم^(٤).

(٢) تقدم في مجلد ثامن. تسلسل/٣٥ ل/١٠٨ ط/١ رقم/٤٤٣٧.

(٣) مسلم. بر وصلة (ادب): ٦٤٩٠-٦٤٩٣. ترمذي: بر وصلة: ٢٠٢٣. تحفة/١٣٧٠٢.

(٤) مسلم. بر وصلة (ادب): ٦٤٩٢-٦٤٩٣.

دیسان فہرمووی: پیغہمبہر (دیودی خودای لہسربین) فہرمووی: ہہموو
ہہفتہیی دوو جار کردہوہکانی ئادہمیزادہکان لہ حوزووری خودادا
رادہنوینرین، جاری لہ روژی دوو شہمہداو جاری لہ روژی پینج شہمہدا،
وہ خودا لہ ہہموو بہندہیہکی موسولمان خوش دہبی تہنیا لہو بہندہیہ
خوش نابئی کہ لہگہل برای موسولمانیدا قینیان لہیہکترین، خودا بہ
فریشتہکان دہفہرموئی: جاری با ئەم دوو کہسہ بمینن، یا فہرمووی:
دہفہرموئی جاری واز لہم دوانہ بہینن قہلہمی عہفوو (بنووسی لیبورردن)
بہسہر کردہوہی خراپیاندا مہہینن و دویان بخن ہتا کاتی لہنا و
خویاندا ناشت دہبنہوہ! (م).

۴۸۰۵ - عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ، يَلْتَقِيَانِ فَيَصُدُّ هَذَا، وَيَصُدُّ هَذَا، وَخَيْرُهُمَا الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ. رواه الأربعة^(۵):

ئەبو ئەییوبی ئەنصاری (خودای ئازانی بین) لہ حەزەرہتەوہ دہفہرموئی (دیودی
خودای لہسربین): دروست نییہ بو پیاوی موسولمان کہ زیاتر لہ سئی شہو قسہ
دابہرئی لہ برای موسولمانی و قسہی لہگہلدا نہکا، گریمان ئەگەر لہملاو لا
تووشی یەک بوون ئەمیان بہم لادا و ئەویان بہولادا روو وەرگیہرئی! باشی ئەم
دوو موسولمانەیش ئەوہیانہ کہ لہپیشدا روژ باشی و سلاو لہوی تریان بکا.
(ش/د/ت/ن).

۴۸۰۶ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَحِلُّ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَهْجُرَ مُؤْمِنًا فَوْقَ ثَلَاثٍ فَإِنْ مَرَّتْ بِهِ ثَلَاثٌ فَلْيَلْقَهُ فَلْيُسَلِّمْ عَلَيْهِ فَإِنْ رَدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ فَقَدْ اشْتَرَكَ فِي الْأَجْرِ وَإِنْ لَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ فَقَدْ بَاءَ بِالْإِثْمِ وَخَرَجَ الْمُسْلِمُ مِنَ الْهَجْرَةِ^(۶):

(۵) بخاری. ادب: ۶۰۷۷، ۶۲۲۷ = تجرید/ ۵ ل/ ۲۱۷ رقم/ ۱۹۴۵. مسلم. بر وصلة: ۶۴۷۸-۶۴۸۱.

(۶) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

ئەبو هورهیره (خودای ئی رازی بئ) فەرمووی: پیڤه‌مبەر (دروودی خودای لەسەر بئ) دەفەرموئ: دروس نییه بۆ موسولمان کە پتر لە سئ روژ قسەنەکا لەگەڵ موسولماندا، جا ئەگەر هەتا سئ روژ قسە‌ی نەکرد با ئەو بچئ بۆلای و سلاوی ئی بکا، جا ئەگەر وەلامی سلاوەکە‌ی دایە‌وه ئەوا دەبئ بە هاوبەشی پاداشە‌که، ئەگینا هەموو گونا‌هە‌که دەچئ بۆ ئەو، وە سلاوە‌که‌که لە ئۆیالی قسە دابڕینە‌که دەردەچئ! (د- س/ صالح).

٤٨٠٧- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ فَمَنْ هَجَرَ فَوْقَ ثَلَاثٍ فَمَاتَ دَخَلَ النَّارَ^(٧):

دیسان ئەو لە حەزەرە‌وه (دروودی خودای لەسەر بئ) دەفەرموئ: دروست نییه بۆ موسولمان کە زیاتر لە سئ شه‌و قسە دابڕئ لە برای موسولمانی، ئە‌وه‌ی لە سئ شه‌و زیاتر قسە دابڕئ و لەسەر ئەو حاله‌ پێش ناستببۆنە‌وه بمرئ دەچیتە دۆزەخ (د- س/ صالح).

٤٨٠٨- وَقَالَتْ عَائِشَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) اعْتَلَّ بِعَيْرٍ لَصَفِيَّةَ بِنْتِ حُيَيٍّ وَعِنْدَ زَيْنَبَ فَضُلٌّ ظَهَرَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَزَيْنَبَ: أُعْطِيَهَا بِعِيراً، فَقَالَتْ: أَنَا أُعْطِيَ تِلْكَ الْيَهُودِيَّةَ فَغَضِبَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَهَجَرَهَا ذَا الْحِجَّةِ وَالْمُحَرَّمَ وَبَعْضَ صَفَرٍ^(٨):

عائیشە (خودای ئی رازی بئ) فەرمووی: لە سە‌ه‌ه‌ری‌کا حوشتەرە‌کە‌ی ژێر صە‌فییە‌ی هاوسە‌ری حەزەرە‌ت (دروودی خودای لەسەر بئ) نە‌خۆش کە‌وت، زە‌ینە‌بی خیزانی پیڤه‌مبە‌ریش (دروودی خودای لەسەر بئ) حوشتری لە‌خۆ‌ی زیاد‌ی هە‌بوو، پیڤه‌مبەر پێئ فەرموو: زە‌ینە‌ب! وشت‌ری بده‌ بە صە‌فییە‌، زە‌ینە‌بیش گوتی: من وشت‌ر بده‌م بە‌ و ژنە‌ جوولە‌کە‌یه‌! پیڤه‌مبە‌ریش (دروودی خودای لەسەر بئ) توو‌پ‌رە‌ بوو سە‌را سەر مانگی قوربان و مانگی مو‌حەرە‌م و هە‌ندی‌کیش لە مانگی صە‌فەر، لە‌سەر ئە‌وه‌، قسە‌ی لە‌گە‌ڵ زە‌ینە‌ب نە‌رکرد! (د- س/ صالح).

~ رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

~ رواه أبو داود في السنة (شرحه).

۴۸۰۹- وهجر عبد الله بن عمر (رضي الله عنهم) ولده إلى أن مات. روى هذه الأربعة أبو داود^(۹):

عبدوللای کوری عومهریش (رمزای خودایان ن بن) تا مرد قسه‌ی له‌گه‌ل کوریک‌ی خویدا نه‌کرد (د- س/ صالح).

۲۳) باسی ده‌مبازی و مشتومر: (ومنه الجدل والمراء)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلًا} سورة الكهف - → (ب- ۱ز- ۱۸۱ل- ۴۹۵).

۴۸۱۰- عَنِ السَّائِبِ (رضي الله عنه) قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَجَعَلُوا يُثْنُونَ عَلَيَّ وَيَذْكُرُونِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَا أَعْلَمُكُمْ بِغَيْبِي بِهِ. قُلْتُ: صَدَقْتَ يَا بِي أُنْتُ وَأُمِّي كُنْتُ شَرِيكِي فِيمَا الشَّرِيكُ كُنْتُ لَا تُدَارِي وَلَا تُمَارِي. رواه أبو داود والنسائي^(۱):

سائیب (خودای ن رازی بن) فهرمووی: چووم بو خزمه‌تی پیغهمبه‌ر (دیودی خودای له‌سر بن) هاوپییان (رمزای خودایان ن بن) ده‌ستیان کر به وه‌سف کردنی من و باسکردنی من به‌چاکه، پیغهمبه‌ر (دیودی خودای له‌سر بن) فهرمووی: من له ئیوه باشتری ده‌ناسم. منیش گوتم: راست ده‌فه‌رووی ئه‌ی پیغهمبه‌ری خودا! باوک و دایکم به‌قوربانت بن، تو کاتی هاوبه‌ش و شهریکی من بووی به‌راستی هاوبه‌شیکی چاک بووی، نه‌ته‌شقه‌له و که‌رو گیچه‌لت ده‌کردو نه‌لامنجی و هاوردو بردت ده‌کرد، به‌راستی ره‌فتارت شیرین و مامه‌له خوش بووی (د- س/ صالح- ن).

^(۹) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

^(۱) سند أبي داود صالح. قَالَ مُصَنِّفُ التَّاج فِي مُقَدِّمَةِ شَرْحِهِ عَلَى التَّاجِ الْجَامِعِ (الْمُجْتَبَى لِلنَّسَائِيِّ كُلِّهِ صَحِيحٌ) فَهُوَ لِهَذَا الَّذِي بَأْيَدِنَا - رَاجِعَ مَجْلَدٍ أَوَّلٍ ص ۱۶ هامش رقم: ۲ من الأصل العربي. (المترجم)

۴۸۱۱- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ تَرَكَ الْكَذِبَ وَهُوَ بَاطِلٌ بُنِيَ لَهُ فِي رَيْضِ الْجَنَّةِ وَمَنْ تَرَكَ الْمِرَاءَ وَهُوَ مُحِقٌّ بُنِيَ لَهُ فِي وَسْطِهَا وَمَنْ حَسَّنَ خُلُقَهُ بُنِيَ لَهُ فِي أَعْلَاهَا. رواه الترمذي وأبو داود. ولفظه: أَنَا زَعِيمٌ بَيِّنْتُ فِي رَيْضِ الْجَنَّةِ لِمَنْ تَرَكَ الْمِرَاءَ وَإِنْ كَانَ مُحِقًّا وَبَيِّنْتُ فِي وَسْطِ الْجَنَّةِ لِمَنْ تَرَكَ الْكَذِبَ وَإِنْ كَانَ مَازِحًا وَبَيِّنْتُ فِي أَعْلَى الْجَنَّةِ لِمَنْ حَسَّنَ خُلُقَهُ^(۲):

ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سهر بئ) ده‌فرموئ: ئه‌وه‌ی واز له‌ درووی هیچ و پووچی بئ سوود بیئی، به‌ فرمانی خودا له‌نا و حه‌وشه‌ی به‌ه‌شتا خانویه‌کی بو‌ دروست ده‌کری، وه‌ ئه‌وه‌ی واز له‌ ده‌مبازی و هاوردو برد بیئی (هه‌رچه‌ند له‌سهر هه‌قیش بئ) ئه‌وه‌ به‌ فرمانی خودا له‌ ناوه‌پراستی به‌ه‌شتا خانویه‌کی بو‌ دروست ده‌کری، وه‌ ئه‌وه‌ی خووی جوان بئ و ره‌فتاری شیرین بئ به‌ فرمانی خودا له‌لای ژوورووی به‌ه‌شته‌وه‌ کو‌شکی‌کی بو‌ دروست ده‌کری (ت- س/ح-د) گفته‌ی (د): من ده‌بم به‌ که‌فیلی کو‌شکی له‌ ناوه‌پراستی به‌ه‌شتا بو‌ ئه‌و که‌سه‌ی واز له‌درو بیئی باب‌ه‌گالته‌شه‌وه‌ بئ، وه‌ ده‌بم به‌ که‌فیلی کو‌شکی له‌ چله‌ پۆپه‌ی به‌ه‌شتا بو‌ ئه‌و که‌سه‌ی ره‌وشت و ره‌فتاری جوان بئ!

۴۸۱۲- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تُمَارِ أَخَاكَ وَلَا تُمَارِخُهُ وَلَا تُعْذِرُ مَوْعِدَةً فَتُخْلِفَهُ^(۳):

ئیب‌نو‌عه‌یب‌اس (خودایان ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سهر بئ) ده‌فرموئ: ده‌مبازی و گالته‌ی زۆر له‌گه‌ل‌ برای موسولمانتا مه‌که‌و به‌لئینی وایشی مه‌ده‌ری که‌ نه‌یبه‌یته‌ سهر بو‌ی (ت- س/ح).

^{۱۲} رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^{۱۳} رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۴۸۱۳- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كَفَى بِكَ إِثْمًا أَنْ لَا تَزَا مُخَاصِمًا. رواهما الترمذي:

دیسان فہرموی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسر بن) دہفہرموی: تاوان
نہوندہت بہسہ کہ ہہمیشہ شہرانی بی! (ت- س/غریب).

۲۴) بَاسَى بَيْسَكَيْي وَبِهِدْخَوِيي : (وَمِنَ الْبَخْلِ وَسُوءِ الْخُلُقِ)
قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَأَنْفِقُوا مِنْ مَا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيمُ -
سورة المنافقون - ۶۳ / ۱۰}.

== (ب- ز- ۲۳- ۵۸)

۴۸۱۴- عَنْ أَبِي بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَدْخُ الْجَنَّةَ حَبٌّ وَلَا مَثَانٌ وَلَا بَخِيلٌ^(۱):

نہبو بہکر (خودای ن رازی بن) فہرموی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسر بن)
دہفہرموی: نہرمہ برو منہتکرو پیسکہ ناچنہ بہہشت! (ت- س/ح).

۴۸۱۵- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: خَصَلَتَانِ اجْتَمَعَا فِي مُؤْمِنٍ الْبُخْلُ وَسُوءُ الْخُلُقِ. رواهما الترمذي^(۲):

نہبو سہعید (خودای ن رازی بن) دہفہرموی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسر بن)
دہفہرموی: نہم دوو رہوشتہ بہدہ لہ دلی موسولمانا کونابنہوہ: چرووکی
بہدخووی! (ت- س/غریب).

۴۸۱۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْمُؤْمِنُ غَيْرُ كَرِيمٍ وَالْفَاجِرُ حَبٌّ لَيْمٌ. رواه الترمذي وأبو داود^(۳):

^(۱) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(۲) رواه الترمذي بسند غریب (شرحه).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئا رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌س‌ر بئ) ده‌فه‌رمووی: موسولمان دل ساف و نازدارو به‌قه‌درو به‌ریزه، فاجرو به‌دکاریش نه‌رمه‌ بپرو نامه‌ردو فریوبازه! (ت-س/ح-د).

٤٨١٧- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَتَقَارَبُ الزَّمَانُ، وَيَنْقُصُ الْعَمَلُ، وَيُلْقَى الشُّحُّ، وَتَظْهَرُ الْفِتْنُ، وَيَكْثُرُ الْهَرْجُ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّمَ هُوَ؟ قَالَ: الْقَتْلُ الْقَتْلُ^(٤).

دیسان فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌س‌ر بئ) ده‌فه‌رمووی: کات و زه‌مان ته‌نگ ده‌بئ (واته: پیت و به‌ره‌که‌ت نامینئ، خراپه‌ پهره‌ ده‌ستینئ، ته‌مه‌ن کورت ده‌بئ) وه‌ کرده‌وهی چاکه‌ که‌م ده‌بئ و، رژدی و چرووکی ره‌گ داده‌کوئ و فه‌رتنه‌ گه‌ئ به‌ریا ده‌بن و بگه‌رو به‌رده‌ زور ده‌بئ! یاران فه‌رموویان: مه‌به‌ست له‌م بگه‌رو به‌رده‌یه‌ چیه‌؟ فه‌رمووی: مه‌به‌ست بکوژو بپرو کوشت و پرینه! (ش/د/ت).

٢٥) تهنیا له‌ سئ شتدا درو دروسته: (يُحْرَمُ الْكُذْبُ إِلَّا فِي ثَلَاثَ)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّمَا يَفْتَرِي الْكُذِبَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيمُ - سورة النحل - ١٦/١٠٥}.

واته: درو هه‌لبه‌ستن و بوختان کردن تهنیا کارو پیشه‌ی نه‌و که‌سانه‌یه‌ که‌ باوه‌ر به‌ قورئان و ئایه‌ته‌کانی خودا ناکه‌ن، به‌راستی نه‌وانه‌ درو‌زدی‌ته‌واون!

٤٨١٨- عَنْ بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ عِنْدَ جَدِّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَيْلٌ لِلَّذِي يُحَدِّثُ فَيَكْذِبُ لِيُضْحِكَ بِهِ الْقَوْمَ وَيْلٌ لَهُ وَيْلٌ لَهُ. رَوَاهُ أَصْحَابُ السُّنَنِ^(١).

^١ رواد الترمذي بسند حسن (شرحه).

^٢ بخاري. ادب: ٦٠٣٧، ٧٠٦١ تعليقا. أبو داود. فتن: ٤٢٥٥ تحفة الإشراف: ١٢٢٨٢.

به‌هزی کوپی چه‌کیم له باوکیه‌وه له باپیری‌هوه (رمزای خودایان ئی بئی) له پیغه‌مبه‌روهه (دروودی خودای له‌سەر بئی) ده‌فهرمووی: به‌د به‌خت ئەو که‌سه‌ی که به قسه‌ی درۆ خه‌لک دینیتته پیکه‌نین، به‌د به‌خت خووی، دیسان به‌د به‌خت خووی! (د/ت/ن - س/ص).

٤٨١٩ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قَالَ: كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ. رواه أبو داود مسلم^(١):

ئەبو هورهیره (خودای ئی رازی بئی) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سەر بئی) ده‌فهرمووی: به‌سه بو گونا‌هباری پیاو که هەرچی ببیسیت گشتی به‌بئی پا‌کو پیسکردن بگێڕیتته‌وه (د/م).

٤٨٢٠ - عَنْ سُفْيَانَ بْنِ أُسَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كَبُرَتْ خِيَانَةٌ أَنْ تُحَدِّثَ أَخَاكَ حَدِيثًا هُوَ لَكَ بِهِ مُصَدِّقٌ وَأَنْتَ لَهُ بِهِ كَاذِبٌ. رواه أبو داود والإمام أحمد^(٢):

سوفیانی کوپی ئوسه‌ید (خودای ئی رازی بئی) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سەر بئی) ناپاکی و به‌د نه‌هکییه‌کی زۆر گه‌وره‌یه که تو قسه‌یی بکه‌ی بو برای خۆت که ئەو به‌راستی بزانی وه تو به درۆ بو‌ی بکه‌ی! (د-س/ضعیف - ئەحمەد).

٤٨٢١ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَتْ: مَا كَانَ خُلُقُ أَنْبُضَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنَ الْكَذِبِ وَلَقَدْ كَانَ الرَّجُلُ يُحَدِّثُ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِالْكَذِبِ فَمَا يَزَالُ فِي نَفْسِهِ حَتَّى يَعْلَمَ أَنَّهُ قَدْ أَخَذَ مِنْهَا تَوْبَةً^(٣):

عائیشه (خودای ئی رازی بئی) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سەر بئی) رقی گه‌وره‌ی له سویندی درۆ بوو، جاری و ده‌بوو کابراییی درۆیه‌کی له خزه‌تی هه‌زه‌تدا

(١) بسند صحیح (شرحه).

(٢) مسلم. مقدمة: ٧.

(٣) رواه أبوداود بسند ضعيف.

(٤) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

ده‌کرد، ئیتر چه‌زهره‌ت (دروودی خودای لسه‌ربین) دلی لیی پاک نه‌ده‌بووه تا بوی روون ده‌بووه که ته‌وبه‌ی کردووه و له‌و درویه په‌شیمان بوته‌وه! (ت-س/ح).

۴۸۲۲- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا كَذَبَ الْعَبْدُ تَبَاعَدَ عَنْهُ الْمَلِكُ مِيلًا مِنْ ثَنٍ مَا جَاءَ بِهِ. رواهما الترمذي^(۵):

ئیبینو عومەر (خوډایان ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبەر (دروودی خودای لسه‌ربین) ده‌فهرموئ: کاتی که به‌نده‌یی دروویی ده‌کا فریشته میلی لیی دور ده‌که‌وێته‌وه، له‌تاو بوگه‌نی دروکه‌ی! (ت-س/ح).

۴۸۲۳- → (ب- ۳ ز- ۱۲۲ ل- ۳۲۱ ف- ۳)^(۶).

له‌گیڕانه‌وه‌ی ئیهره‌دا ده‌فهرموئ: ئوممو کولثوومی کچی عوقبه (خودای ئی رازی بئ) که یه‌کئ بوو له‌ ژنه‌ کوچکاره‌ پی‌شنه‌کان، له‌وانه‌یان که به‌یعه‌ت و په‌یمان‌یان له‌گه‌ل پیغه‌مبهردا (دروودی خودای لسه‌ربین) به‌ستبوو فهرمووی: به‌گوئی خۆم گویم لی‌بوو پیغه‌مبەر (دروودی خودای لسه‌ربین) ده‌یفهرموو: به‌و که‌سه‌ ناگوتری دروژن که میان‌ه‌ی خه‌لک ریک ده‌خاو قسه‌ی باش له‌ نیوانیان دینئ و ده‌با، با ئه‌و قسه‌یه‌ش که ده‌یکا له‌و به‌ینه‌دا خۆی دروستی بکا. ئوممو کولثووم فهرمووی: گویم له‌ پیغه‌مبەر (دروودی خودای لسه‌ربین) نه‌بووه که ریکه‌ی ده‌مه‌ ته‌قی و قسه‌و باسی ئه‌و خه‌لکه‌ بدا، له‌وه‌ی که بوئی دروئ ئی بئ، مه‌گه‌ر بو یه‌کئ له‌م سئ شته‌:

بو جه‌نگ و بو ناویرژی و ئاشت کردنه‌وه‌ی مه‌ردوم له‌ناو خوینا، بو قسه‌ی خوشی ژن و می‌رد که بو رابواردن و ده‌مه‌ ته‌قی له‌نیوانی خویناندا ده‌یکه‌ن (ش/د/ت) گفت (له‌فظ) ی ئه‌بو داوود ئاوايه: نه‌یشم بیستووه له‌ پیغه‌مبەر (دروودی خودای لسه‌ربین) که ریکه‌ی هیچ دروئیدا بدا جگه‌ له‌م سئ شته‌، هه‌میشه‌ ده‌یفهرموو: من ئه‌م سئ شته‌ به‌ درو دانانیم:

^{۱۵} رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^{۱۶} تقدم في مجلد ثالث تسلسل/ ۱۲۲ ل/ ۲۲۱ ط/ ۱/ رقم/ ۲۵۹۶.

یه‌که‌م: ئه‌و پیاوه‌ی ناو بزئی مه‌ردوم بکا و قسه‌ی راست و درؤ بکا، به‌لام مه‌به‌ستی ریک خسترو ئاشت کردنه‌وه بئ له و قسه‌یه.

دووه‌م: ئه‌و پیاوه‌یش که له جه‌نگ ده‌دوئ.

سییه‌م: ده‌مه ته‌قئ و گفتوگۆی نیوانی ژن و می‌رد که قسه‌ی خوش بو یه‌کتری ده‌که‌ن!

٢٦) باسی دوو روویی و ناپاکی : (ومنه النفاق)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا - سورة النساء - ١٤٥/٤}.

بئ گومان مونا‌ف‌ق و ناپا‌که‌کان وان له‌بن بنی ئا‌گری دۆزه‌خدا و هان له قاتی هه‌ره خواره‌وی جه‌ه‌ننه‌مدا، وه‌ق‌ه‌ت نابینی که که‌سی بیئ به کو‌مه‌کیان و له‌و ئا‌گره‌ رزگاریان بکا.

٤٨٢٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ^(١):

ئهبو هوره‌یره (خودای ن‌رازی بن) له‌ چه‌زده‌ته‌وه ده‌قه‌رموئ (درو‌دی خودای له‌سر بن): نیشانه‌ی ناپاک ئه‌م سئ ره‌وشته‌یه. له‌ کاتی قسه‌ کردندا درؤ ده‌کا، له‌ کاتی په‌یمان داند‌ا ده‌یشکینئ و نایباته‌ سه‌ر، گزی و ده‌سپییسی له‌ ئه‌مانه‌ت و سپارده‌ ده‌کات (ش/د/ت).

٤٨٢٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا، وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النَّفَاقِ حَتَّى يَدْعَهَا إِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ. رواهما الأربعة^(٢):

^(١) تجرید/ ١/ ل/ ٥٣ رقم/ ٣١ - ٣٣، ٣٦٨٢، ٢٧٤٩، ٦٠٩٥. مسلم. ایمان: ٢٠٨. ترمذی: ایمان: ٢٦٦١ م.

نسائی. ایمان: ٥٠٣٦. تحفة: ١٤٢٤١.

^(٢) تجرید/ ١/ ل/ ٥٣ رقم/ ٣٢ - ٣٤، ٢٤٥٩، ٣١٧٨. مسلم. ایمان: ٢٠٧. أبوداود. السنة: ٤٦٨٨. ترمذی.

ایمان: ٢٦٢٢. تحفة/ ٨٩٢١.

عه‌بدوللای کوری عه‌مر (خودایان ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سر بن) ده‌فهرموئی: هه‌ر که‌سی خوو بگری به‌م چوار شته‌وه ئه‌وه منافق و ناپاکی ته‌واوه، ئه‌وه‌ی خوو بگری به‌یه‌کی له‌م چواره‌وه ئه‌وه ره‌گیکی مونا‌فقی و ناپاکی تیادایه تاوازی ئی دینی:

یه‌که‌م: کاتی قسه ده‌کا دروی ناره‌وا بکا به پیشه.

دووهم: کاتی په‌یمان ده‌دا بیشکینی و نه‌یباته سه‌رو هه‌موو ده‌م بی په‌یمان ده‌رچی.

سییه‌م: وه‌عدو به‌لین نه‌باته سه‌رو بی ویزدان و سه‌ر چه‌وت بی.

چواره‌م: له‌کاتی نا‌کوکی و هاوداوا‌یی‌دا ناهه‌قی بکا و به‌هه‌ق رازی نه‌بی (ش/د/ت - خودایان ئی رازی بن).

٤٨٢٦ - (ب - ز - ٤٦ ل - ٢٠٢ ف - ٥) (٣).

٤٨٢٧ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا مِنْ نَبِيٍّ بَعَثَهُ اللَّهُ فِي أُمَّةٍ قَبْلِي إِلَّا كَانَ لَهُ مِنْ أُمَّتِهِ حَوَارِيُونَ وَأَصْحَابٌ يَأْخُذُونَ بِسُنَّتِهِ وَيَقْتَدُونَ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِنَّهَا تَخْلُفُ مِنْ بَعْدِهِمْ خُلُوفٌ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ وَيَفْعَلُونَ مَا لَا يُؤْمَرُونَ فَمَنْ جَاهَدَهُمْ يَدِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ وَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِلِسَانِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ وَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِقَلْبِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَيْسَ وَرَاءَ ذَلِكَ مِنَ الْإِيمَانِ حَبَّةٌ خَرْدَلٍ. رواهما مسلم (٤).

عه‌بدوللای (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سر بن) فهرمووی: هه‌موو پیغه‌مبه‌ری که خودا له پیش مندا ناردوویه‌تی بو ناو میلله‌تی، ئه‌و پیغه‌مبه‌ره له نه‌ته‌وه‌که‌ی خوی چه‌ن ده‌سته برایه‌کی بووه، که هاو‌رینی گیانی به گیانیی بوون و ئه‌و پیغه‌مبه‌ره‌یان کردووه به سه‌ر مه‌شقی خویان و ره‌وشته جوانه‌کانی ئه‌ویان گرتوووه و ره‌فتاریان به ره‌فتاری ئه‌و کردووه، جا به‌ره به‌ره له‌پاش ئه‌وان له نه‌وه و هه‌چی چه‌رخه‌کانی دوا ئه‌وان

(٣) تقدم في مجلد سابع. تسلسل/٤٦ ل/٢٠٢ ط/١ رقم/٤١٧٣.

(٤) مسلم. إيمان: ١٧٧.

چهن چینیکی پاشه به‌ره‌ی نابار په‌یدا ده‌بن و ده‌بن به جیگه داری نه‌وان و،
حالیان وا ده‌بی که قسه و کاریان یه‌ک نابی و کردارو ره‌فتاریان ناشیرینه و
قسه‌یان قوته! به‌بی فرمانی خودا له خو‌یانه‌وه شت داده‌تاشن و ده‌یکه‌ن، جا
هر که‌سی به‌ده‌ست و به کرده‌وه بهر په‌رچیان بداته‌وه و بچی به گزیناندا نه‌وه
موسولمانی چاکه، هر که‌سی به زمان له دژیان بی ه‌روه‌ها، ناخر شت
نه‌وه‌یه که به‌دل حه‌زیان لی نه‌کا و له دل‌ه‌وه رقی لیان بی، نیت‌له‌مه بترازی
به‌قه‌ی ده‌نکه خه‌رت‌له‌یی ئیسلامه‌تی نامینی! (موسلیم. پر گوپی پیروزی له
نووری خودا بی) له فره‌ه‌نگی هه‌نبانه بو‌رینه‌دا ده‌لی: ده‌سته‌برا: دۆستی
خۆشه‌ویستی پیاو‌بو پیاو. (وه‌رگپ)

۴۸۲۸- (ب- ۲ ز- ۱۴۷ ل- ۳۰۱ ف- ۵) + (ب- ۸ ز- ۵۵ ل- ۱۳۳ ف- ۳)^(۵).

۲۷) ره‌گه‌ز په‌رستی ره‌وشتیکی سه‌رده‌وه‌ی نه‌زانیه

العصبية من وصف الجاهلية

۴۸۲۹- عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَيْسَ مِنَّا مَنْ دَعَا إِلَى عَصَبِيَّةٍ وَلَيْسَ مِنَّا مَنْ قَاتَلَ عَلَى عَصَبِيَّةٍ وَلَيْسَ مِنَّا مَنْ مَاتَ عَلَى عَصَبِيَّةٍ^(۱).

جوبه‌یری کوپی موطعیم (خودای لی رازی بی) له حه‌زه‌ته‌وه (دیو‌دی خودای له‌سر
بی) ده‌فه‌رموی: نه‌وه که‌سه‌ی ره‌گه‌ز په‌ست بی له ئیمه‌ نییه، وه نه‌وه که‌سه‌ی له
پیناوی ره‌گه‌ز په‌رستیدا جه‌نگ بکا له ئیمه‌ نییه، وه نه‌وه که‌سه‌ی له‌سه‌ر
ره‌گه‌ز په‌رستی ده‌مری له ئیمه‌ نییه! (د- س/ صالح).

۴۸۳۰- عَنْ وَائِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الْعَصَبِيَّةُ
قَالَ: أَنْ تُعِينَ قَوْمَكَ عَلَى الظُّلْمِ^(۲).

^(۵) تقدم في المجلد الثاني لتسلسل ۱۴۷ ل/ ۲۰۱ ط/ ۱ رقم ۱۷۷۲.

^(۱) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

وائیله‌ی کورپی نه‌سقه‌ع (خودای ئی رازی بی) فه‌رمووی: گوتم: قوربان! نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ره‌گه‌ز په‌رستی کامه‌یه که شه‌رع نه‌هی ئی ده‌کا؟ فه‌رمووی: نه‌ویه که تو به‌ناپه‌وا یاریده‌ی خرم و هوژی خوٚت بده‌ی و کویرانه به‌ه‌ق و ناه‌ق له‌سه‌ریان بکه‌یته‌وه! (د-س/صالح).

۴۸۳۱- عَنْ سُرَاقَةَ بْنِ مَالِكِ بْنِ جُعْشُمٍ الْمُدَلِجِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: خَيْرُكُمْ الْمُدَافِعُ عَنْ عَشِيرَتِهِ مَا لَمْ يَأْتُمْ^(۳):

سوراقه‌ی کورپی مالیکی جوعشوومی مودلیجی (خودای ئی رازی بی) گوتمی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر بی) دوانیکی بۆماندا فه‌رمووی: چاکترینی ئیوه نه‌و که‌سه‌یه که خرم دۆست بی و به‌ه‌ق له‌سه‌ر خرم و هوژی خوٚی بکاته‌وه، به‌مه‌رجی خوٚی تووشی گونا نه‌کا و له‌سه‌ر کردنه‌وه‌که‌ی کویرانه نه‌بی. (د-س/ضعیف).

۴۸۳۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ نَصَرَ قَوْمَهُ عَلَى غَيْرِ الْحَقِّ فَهُوَ كَالْبَعِيرِ الَّذِي رُدِّيَ فَهُوَ يُنَزَّعُ بِذَنْبِهِ. روى هذه الأربعة أبو داود. نسأل الله التوفيق لما يحب ويرضى. آمين^(۴):

عه‌بدوللا (خودای ئی رازی بی) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر بی) ده‌فه‌رمووی: نه‌و که‌سه‌ی به‌ناپه‌وا یارمه‌تی خرم و که‌سوکارو هوژی خوٚی ده‌دا نه‌وه وه‌ک حوشتی به‌ره‌وه‌بوو وایه، که که‌وتبیته‌ناو چالیکه‌وه و به‌کلک هه‌لی بکیشنه‌وه! (د-س/صالح).

(۳) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

(۴) رواه أبوداود بسند ضعيف (شرحه).

(۵) رواه أبوداود بسند ضعيف (شرحه).

۲۸) باسی سییه‌م: باسی رده‌وشتی به‌رز

الباب الثالث: فی مکارم الأخلاق

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ - سورة الحجرات}. (ب- ۵ ز- ۶۶ ل- ۲۳۵).

۲۹) به‌رزترین رده‌وشتی به‌رز رقی خوارده‌وهو تووره نه‌بوون و هه‌وسه‌له‌یه

أعظمها كظم الغيظ وعدم الغضب

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيم - سورة آل عمران - ۱۳۴/۳}

واته: نیشانه‌ی ئه‌و خاوه‌ن ته‌قوایانه‌ی که ئه‌و به‌هه‌شته‌پان و به‌رینه‌یان بۆ ئاماده‌کراوه ئه‌م شتانه‌یه:

یه‌که‌م: له‌هه‌موو کاتی‌کا له‌کاتی خو‌شی و ناخو‌شی‌دا، مالی خو‌یان له‌ری‌گه‌ی خودادا به‌خت ده‌که‌ن.

دووه‌م: به‌حیلم و هه‌وسه‌له‌ن و رقی خو‌یان ده‌خو‌نه‌وه.

سییه‌م: له‌هه‌له‌ی خه‌لک ده‌بوورین، دیاره ئه‌م کارانه زۆرجوان و چاک‌ن و خودا ئه‌و که‌سانه‌ی خو‌ش ده‌وی که ئه‌م کاره باشانه ده‌که‌ن.

۴۸۳۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرْعَةِ، إِمَّا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ. رواه الثلاثة^(۱):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی‌رازی بێ) له‌هه‌زه‌ته‌وه (دروودی خودای له‌سه‌ر بێ) ده‌فه‌رموی: ئه‌و که‌سه‌یه ئازا نییه که پال‌ه‌وانی چاکه و که‌س له‌زۆرانبازیدا ده‌ره‌قه‌تی نایه‌ت، به‌لام ئازاو دلیر ئه‌و که‌سه‌یه که له‌کاتی تو‌په‌ییدا خو‌ی پی ده‌گیرێ و رقی خو‌ی ده‌خواته‌وه! (ش/د).

^(۱) تجرید - مختصر صحیح البخاری/ ۵ ل/ ۲۱۹ رقم/ ۱۹۴۸ = ۶۱۱۴. مسلم. بر وصلة (أدب): ۶۵۸۶.

۴۸۳۴ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا تَعْدُونَ الرُّقُوبَ فِيكُمْ؟ قُلْنَا: الَّذِي لَا يُولَدُ لَهُ. قَالَ: لَيْسَ ذَاكَ بِالرُّقُوبِ وَلَكِنَّهُ الرَّجُلُ الَّذِي لَمْ يُقَدِّمْ مِنْ وَلَدِهِ شَيْئًا، قَالَ: فَمَا تَعْدُونَ الصُّرْعَةَ فِيكُمْ؟ قُلْنَا: الَّذِي لَا يَصْرَعُهُ الرَّجَالُ. قَالَ: لَيْسَ بِذَلِكَ وَلَكِنَّهُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَأَبُو دَاوُدَ^(۲).

عبدالوللا (خودای فی رازی بن) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہر بن) فہرمووی: نیوہ لہناو خوٹاندا کئی بہوہجاخ کویر دادہنیئن؟ گوتمان: ئہوہی منائی نابئی، فہرمووی: ئہوہ وہجاخ کویر نییہ، بہلام ئہوہ پیاوہ وہجاخ کویرہ کہ کس لہ مندالہکانی لہپیش خویدا نامرن، فہرموشی: ئہی کئی بہ پالہوان وٹازاو زورانبار دادہنیئن؟ عہرزمان کرد: ئہو کہسہی کہس نہیدا بہ زہویداو دہرہقہتی نہیئ! فہرمووی: ئہمیش ئہوہ نییہ، بہلام پالہوان ئہوہیہ کہ لہکاتی رق ہہستان و توورہ بووندا خوئی پی رادہگیری و رقی خوئی دہخواتہوہ (م/د).

۴۸۳۵ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَمَّا صَوَّرَ اللَّهُ آدَمَ فِي الْجَنَّةِ تَرَكَهُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَتْرُكَهُ فَجَعَلَ إِبْلِيسُ يُطِيفُ بِهِ يَنْظُرُ مَا هُوَ فَلَمَّا رَأَاهُ أَجُوفَ عَرَفَ أَنَّهُ خُلِقَ خَلْقًا لَا يَتِمَّالِكُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ^(۳).

ئہنہس (خودای فی رازی بن) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہر بن) فہرمووی: کاتی خودا لہ بہہشتا ویئہی ئادہمی کیشا، چہندہ خودا ئارہزوی لی بوو ئہوہندہ ہیشتیہوہ، جا شہیتان دہستی کرد بہ چہرخہ کردن و گرخواردن بہ دہوریداو ہہر سہرنجی دہدا تا تہماشای کرد کہ ہلولہ و ناوسکی چولہ، ئیتر زانی بوش و کلورہ و وا دروست کراوہ خوئی پی ناگیری! (م).

۴۸۳۶ - عَنْ سَهْلِ بْنِ مُعَاذٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ كَظَمَ غَيْظًا - وَهُوَ قَادِرٌ عَلَى أَنْ يُنْفِذَهُ - دَعَاهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى رُءُوسِ الْخَلَائِقِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُخَيِّرَهُ اللَّهُ مِنَ الْحُورِ مَا شَاءَ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ^(۴).

(۲) مسلم. بر وصلة (ادب): ۶۵۸۴.

(۳) مسلم. بر وصلة (ادب): ۶۵۹۲.

سه‌هلی کوپی موعاز (رمزای خودایان ن بئ) فه‌رمووی: حه‌زرت (درویدی خودای له‌سر بئ) فه‌رمووی: ئه‌و که‌سه‌ی بتوانی رقی خو‌ی به‌یه‌کئی بریژئی به‌لام رقه‌که‌ی بخواته‌وه‌و پیئی نه‌ریژئی، ئه‌وه‌ له‌ روژی قیامه‌تدا خودا (له‌به‌ر چاوی ئه‌و هه‌موو عه‌شاماته) ده‌ستی ریژی ن ده‌نی و بانگی ده‌کاو ده‌یکا به‌سه‌ر پشک که‌ به‌ ئاره‌زووی خو‌ی له‌ خو‌ری و په‌ریه‌ چاو جوانه‌کانی به‌هه‌شت هه‌لبریژئی بو‌ خو‌ی! (د/ت - س/ح).

۸۳۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: عَلَّمَنِي شَيْئًا وَلَا تُكْثِرْ عَلَيَّ لَعَلِّي أُعْجِبَهُ. قَالَ: لَا تَغْضَبْ. فَرَدَّدَ ذَلِكَ مِرَارًا كُلُّ ذَلِكَ يَقُولُ: لَا تَغْضَبْ. رواه الترمذي والبخاري واحداً^(۴):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ن رازی بئ) فه‌رمووی: پیاوئ هاته‌ خزمه‌تی حه‌زرت (درویدی خودای له‌سر بئ) عه‌زی کرد: شتیکی وام فی‌ربکه‌ که‌ تیی بگه‌م به‌لام زورنا! فه‌رمووی پیئی: تووپه‌ مه‌به‌، جا پیاوه‌که‌ چهند جارئ ئه‌م قسه‌یه‌ی دووباره‌ کرده‌وه‌و پیئی ده‌گوت: شتیکم فی‌ربکه‌ به‌لام زورنا با تیی بگه‌م، پیغه‌مبه‌ریش (درویدی خودای له‌سر بئ) هه‌ر به‌مه‌ وه‌لامی ده‌دایه‌وه‌و ده‌یفه‌رموو: تووپه‌ مه‌به‌! (ت/ب/ئه‌حمه‌د).

۸۳۸- (ب - ۱ ز - ۱۰ ل - ۶۳ ف - ۵) + (ب - ۴ ز - ۹۰ ل - ۲۷۶ ف - ۱۸)^(۴).

۸۳۹- وَعَنْهُمَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا بَلَغَهُ عَنِ الرَّجُلِ الشَّيْءُ لَمْ يَقُلْ مَا بَالَ فَلَانَ يَقُولُ وَلَكِنْ يَقُولُ: مَا بَالَ أَقْوَامٌ يَقُولُونَ كَذَا وَكَذَا. رواه أبو داود. نسأل الله الحلم ومكارم الاخلاق آمين^(۵):

(۴) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۵) تجريد/مختصر صحيح البخاري/ ۵/ ل/ ۲۲۰ رقم/ ۱۹۴۹ = ۶۱۱۶.

(۶) تقدم في مجلد أول. تسلسل/ ۱۰/ ل/ ۶۳ رقم/ ۸۰.

(۷) سكت عن درجته الشارح.

دیسان عائیشه (خودای ئی رازی بی) فهرمووی: ده‌ستووری پیغه‌مبه‌ر (دیودی خودای له‌سهر بی) وابوو کاتئ شتیکی له‌باره‌ی پیاویکه‌وه پی بگه‌یشته‌یه‌ته‌وه نه‌یده‌فه‌رموو بۆ ئه‌و پیاوه واوا ده‌لئ: به‌لام ده‌یفه‌رموو: ئه‌وه بۆچی هه‌ندی که‌س واوا ده‌لئ! (د- خودای ئی رازی بی).

۲۰) باسی سه‌بر و ئارام و لی‌بوردن و به‌هه‌سه‌له‌یی و نازار کیتی

ومنها الصبر والعفو وتحمل الأذى

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذَلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ} - سورة الشورى - ۴۲/۴۲.

به‌راستی که‌سئ خاوه‌نی سه‌بر و ئارام بی و هه‌روه‌ها خاوه‌نی لی‌بوردن و چاو پۆشی بی، دوو صیفه‌تی گه‌وره‌ی نایابی بۆ خۆی مسۆگه‌ر کردووه، که‌ ئه‌و صیفه‌تانه‌و وینه‌ی ئه‌و صیفه‌تانه‌ له‌ شه‌ریعه‌تا زۆر په‌سه‌ند و گه‌ ئی نایابن.

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّمَا يُوفِي الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ} - سورة الزمر - ۱۰/۳۹.

واته: ئه‌وانه‌ی به‌ پشوون و سه‌بر و ئارام ده‌گرن له‌سهر فه‌رمانه‌ریی خودا و له‌ ژێر باری خودادا، به‌راستی پادا‌شتی بی شو‌مار که‌ له‌ کیشانه‌و پی‌وانه‌ نه‌یه بۆ ئه‌وانه‌یه.

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أُمَمَةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ} - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيم - سورة السجدة - ۲۳/۳۲:

واته: نه‌وه‌ی ئیسرائیل هه‌تا خاوه‌نی هه‌سه‌له‌و سه‌بر بوون، چه‌ندین پی‌شه‌وا‌ی سه‌ر مه‌شقی گه‌وره‌ گه‌وره‌مان له‌ناویانا هه‌ل‌خست، به‌ فه‌رمانی خۆمان رێگه‌ی راستی دین و شه‌ریعه‌تیان به‌و خه‌لکه‌ نیشان ده‌دا و رێنموونی یان ده‌کردن، له‌هه‌مان کاتدا باوه‌ری ته‌واویان به‌ فه‌رمایشتی نامه‌کانی خودا هه‌بوو.

۴۸۴۰- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا أَحَدٌ أَصْبَرَ عَلَى أَدَى يَسْمَعُهُ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ يَدْعُونَ لَهُ وَلَدًا وَيُعَافِيهِمْ وَيَرْزُقُهُمْ. رواه الشيخان^(۱):

ئەبو موسسا (خودای لێ پازی بێ) فەرمووی: پێغه‌مبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: کەس نییه کە ئاوا وەک خودای گەورە بە ئارام و بە هوسەڵە بێ؛ لەسەر ئەو ئازارە‌ی کە بۆ خۆی دە‌ییبیسی ئەوەتانی ب‌تپەرستەکان ب‌ریاری هاوتاو مندالی بۆ دە‌دەن و دە‌لێن: خودا مندالی هەیه، خودا شەریک و هاوبەشی هەیه کەچی لە‌گەڵ ئەم ناماقوولییه‌دا خودا رزق و رۆژییان دە‌دا و ساغ‌لە‌میان دە‌کا! (ش).

۴۸۴۱- → (ب - ۸ - ز - ۶۵ - ل - ۱۵۶ - ف - ۳) ^(۲).

۴۸۴۲- → (ب - ۲ - ز - ۲۰ - ل - ۴۸ - ف - ۱) ^(۳).

۴۸۴۳- وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): الْمُسْلِمُ إِذَا كَانَ مُخَالِطًا النَّاسَ وَيَصْبِرُ عَلَى أَذَاهُمْ خَيْرٌ مِنَ الْمُسْلِمِ الَّذِي لَا يُخَالِطُ النَّاسَ وَلَا يَصْبِرُ عَلَى أَذَاهُمْ. رواه الترمذي^(۴):

پێغه‌مبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) دە‌فەر‌موی: ئەو موسوڵمانە‌ی تێکە‌لیی خە‌لکی ب‌کا و لە‌هە‌مان کاتدا چاو ب‌قووچینی لە‌ هە‌له‌ و ئێش و ئازاریان و بە‌ هوسە‌ڵە‌ بێ لە‌ گە‌لیاندا گە‌لی لە‌ موسوڵمانە‌ باش‌تره‌ کە تێکە‌لییان نە‌کا و چاو‌پووشی لە‌ هە‌له‌ و ئێش و ئازاریان نە‌کا (ت - ره‌زای خودای لێ بێ).

۴۸۴۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ وَمَا زَادَ اللَّهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلَّا عِزًّا وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ. رواه مسلم والترمذي^(۵):

(۱) تجرید/ ۵/ ل/ ۲۱۹، رقم/ ۱۹۴۷ = ۶۰۹۹، ۷۳۷۸. مسلم. صفات المنافقين: ۷۰۱۱. تحفة/ ۷۰۱۱.

(۲) تقدم في مجلد ثامن. تسلسل/ ۶۵/ ل/ ۱۵۶/ ط/ ۱.

(۳) تقدم في مجلد ثاني. تسلسل/ ۲۰/ ل/ ۴۸/ ط/ ۱/ رقم/ ۱۳۶۰.

(۴) سكت عن درجته الشارح.

ئەبو هورەیره (خودای ئی رازی بێ) له چه‌زده‌ته‌وه (دروودی خودای له‌سه‌ر بێ) ده‌گیرێته‌وه: ده‌فه‌رموی: مال به به‌خشین و خیرکردن که‌م ناکا، به‌نده‌یش (به چاو پووشی و لی‌بووردن) خودا زیاتر پله‌و پایه‌ی به‌رزوه‌ ده‌کا، هه‌ر که‌سی‌کیش ساخ له‌به‌ر ره‌زای خودا خاکی و بێ هه‌وا بێ و خۆی به‌که‌م بگرێ مسوگر که خودا زیاتر پایه به‌رزی ده‌کا (م/ت).

٤٨٤٥- وَعَنْهُ أَنَّ رَجُلًا كَانَ يَسُبُّ أَبَا بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) بِحُضْرَةِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَصْحَابُهُ فَصَمَتَ عَنْهُ أَبُو بَكْرٍ ثُمَّ آذَاهُ الثَّانِيَةَ فَصَمَتَ عَنْهُ أَبُو بَكْرٍ ثُمَّ آذَاهُ الثَّالِثَةَ فَأَتَصَرَ مِنْهُ أَبُو بَكْرٍ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَوْجَدْتَ عَلَيَّ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ: نَزَلَ مَلَكٌ مِنَ السَّمَاءِ يُكَذِّبُهُ بِمَا قَالَ لَكَ فَلَمَّا اتَّصَرْتَ وَقَعَ الشَّيْطَانُ فَلَمْ أَكُنْ لِأَجْلِسَ إِذْ وَقَعَ الشَّيْطَانُ. رواه أبو داود. والله أعلم^(٦):

دیسان فه‌رموی: له خزمه‌ت پی‌غه‌مبه‌رو یارانی‌دا جارێ پیاوێ جنیوی به ئەبو به‌کر‌دا، ئەبو به‌کر (خودای ئی رازی بێ) له جاری یه‌که‌م و دووه‌م‌دا قسه‌ی نه‌کرد، به‌لام له‌سه‌ری جاری سی‌یه‌م‌دا وه‌لامی جنیوه‌که‌ی دایه‌وه، پی‌غه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سه‌ر بێ) هه‌ستا که بره‌وات، ئەبو به‌کریش (خودای ئی رازی بێ) فه‌رموی: ئەه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خودا! خۆ له‌وه له‌من دل‌گیر نه‌بووی که وه‌لام دایه‌وه؟ فه‌رموی: له ئاسمانه‌وه فریشته‌ی هاته‌ خواره‌وه‌ ئه‌و قسانه‌ی به‌درو ده‌خسته‌وه که ئه‌و به‌تۆی ده‌گوتن، به‌لام که‌تۆ وه‌لامی جنیوه‌که‌یت دایه‌وه ئیتر فریشته‌که‌ فڕی و شه‌یتان داباری، بۆ منیش ناشی له جی‌گه‌یی دانیشم که شه‌یتانی ئی بێ! (د- س/ص).

(٥) مسلم. بر وصلة (ادب): ٦٥٢٥. تحفة الأشراف/١٤٠٣. رياض/٢ تسلسل/٦٠ رقم/٥٥٦/١٣

ل/١١٢.

(٦) رواه أبو داود بسند صحيح (شرحه).

۳۱) چاره‌ی رق هه‌لسان: (دواء الغضب)

۴۸۴م- عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ صُرَدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: اسْتَبَّ رَجُلَانِ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَبَجَلَ أَحَدُهُمَا نَحْمَرُ عَيْنَاهُ وَتَتَفَيْخُ أَوْذَاجُهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنِّي لَأَعْرِفُ كَلِمَةً لَوْ قَالَهَا هَذَا لَذَهَبَ عَنْهُ الَّذِي يَجِدُ أَغُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ. فَقَالَ الرَّجُلُ هَلْ تَرَى بِي مِنْ جُنُونٍ. رواه الأربعة^(۱):

سوله‌یمانی کو‌ری صوره‌د (خودای ن‌ی رازی بن) ده‌فه‌رمو‌ی: له خزمه‌تی چه‌زده‌تدا (درو‌دی خودای له‌سه‌ر بن) بو‌وین، دوو پی‌او بوو به‌شه‌ره جنیویان، یه‌کیکیان چاوی سوور هه‌ل‌گه‌راو ره‌گی لام‌لی هه‌لسا، پی‌غه‌مبه‌ر (درو‌دی خودای له‌سه‌ر بن) فه‌رمو‌ی: من وشه‌یی ده‌زانم نه‌گه‌ر نه‌م کا‌برایه بی‌لی رقه‌که‌ی ده‌نی‌شی‌ته‌وه، نه‌و فه‌رمووده‌یه نه‌مه‌یه: {أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ}؛ په‌نا ده‌گرم به‌خودا له شه‌ری شه‌یتانی دوور له ره‌حمه‌تی خودا، که‌چی که‌ نه‌م فه‌رمایشته‌ی چه‌زده‌تیا‌ن به‌کا‌برا گوت، کا‌برا گوتی: بو‌ له تو‌وایه من شی‌ت بووم (ش/د/ت).

۴۸۴م- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ لَنَا: إِذَا غَضِبَ أَحَدُكُمْ وَهُوَ قَائِمٌ فَلْيَجْلِسْ فَإِنَّ ذَهَبَ عَنْهُ الْغَضَبُ وَإِلَّا فَلْيَضْطَجِعْ. رواه أبو داود وأحمد^(۲):

نه‌بو زه‌ر (خودای ن‌ی رازی بن) فه‌رمو‌ی: خو‌شه‌وی‌ست (درو‌دی خودای له‌سه‌ر بن) فه‌رمو‌ی پی‌مان: نه‌گه‌ر که‌سیکتان رقی هه‌لسا نه‌گه‌ر به پی‌وه بوو با دانی‌شی‌ت، جا نه‌گه‌ر رقه‌که‌ی دامرده‌وه باشه ده‌نا باراکشی (د- ره‌زای خودای ن‌ی بن).

۴۸۴م- عَنْ عَطِيَّةِ السَّعْدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِنَّ الْغَضَبَ مِنَ الشَّيْطَانِ وَإِنَّ الشَّيْطَانَ خُلِقَ مِنَ النَّارِ وَإِنَّمَا تُطْفَأُ النَّارُ بِالْمَاءِ فَإِذَا غَضِبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَتَوَضَّأْ. رواه أبو داود نسأل الله التوفيق^(۳):

(۱) تجرید/ ۳ ل/ ۴۵۲ رقم/ ۱۳۲۵ = ۳۲۸۲، ۶۰۴۸، ۶۱۱۵. مسلم. بر وصلة/ ۶۵۸۹. أبوداود. ادب: ۴۷۸۱.

تحفة/ ۴۵۶۶.

(۲) سکت عنه الشارح.

عه‌طیه‌ی ئهل - سه‌عدی (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سهر بئ) ده‌فه‌رمووی: توو‌په‌یی له‌شه‌یتانه‌وه‌یه‌و، شه‌یتانی‌ش له‌ ئاگر دروست کراوه‌و، ئاگری‌ش به‌ئاو ده‌کوژیته‌وه‌، جا کاتی که‌سیکتان رقی هه‌ستا و توو‌په‌ بوو با ده‌ست نویژ بگری! (د- س/صالح).

٣٢) باسی یاریده‌دانی موسولمان و داپوشینی عه‌یبه‌و سهری و له‌سهر کردنه‌وه‌ی به‌هه‌ق : (ومنها نصر المسلم وستره والذب عنه)

٤٨٤٨ - عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَلْيَنْصُرِ الرَّجُلُ أَخَاهُ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا، فَإِنْ كَانَ ظَالِمًا فَلْيَنْهَهُ فَإِنَّهُ لَهُ نُصْرَةٌ، وَإِنْ كَانَ مَظْلُومًا فَلْيَنْصُرْهُ. رواه الشيخان والترمذي^(١):

جایبر (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بئ) فه‌رمووی: ده‌شی پیاو له‌هه‌موو حالیکا یاریده‌ی برای موسولمانی خو‌ی بدا، خوا زالم و سته‌کار بئ، خوا مه‌زلووم و سته‌مباری! واته‌: ئه‌گه‌ر زالم و زۆردار بوو نه‌یه‌بلئ که‌ زۆرو سته‌مه‌که‌ بکا، به‌مه‌عنا یاریده‌ی ده‌دا، خو ئه‌گه‌ر مه‌زلووم و زۆر لی‌کراویش بوو ئه‌وه‌ ده‌بئ یاریده‌ی بداو زالم و زۆره‌که‌ی له‌ کو‌ل بخا (ش/ت).

٤٨٤٩ - عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ رَأَى عِزْرَةً فَسَتَرَهَا كَانَ كَمَنْ أَحْيَا مَوْتُودَةً. رواه أبو داود والنسائي^(٢):

عوقبه‌ی کو‌ری عایر (خودای ئی رازی بئ) له‌ پیغه‌مبه‌ره‌وه‌ (دروودی خودای له‌سهر بئ) ده‌فه‌رمووی: هه‌ر که‌سێ له‌شی رووتئ بیوشئ، یا شه‌رم و عه‌یب و سهری که‌سێ بیوشئ به‌قه‌ی ئه‌و که‌سه‌ خیری ده‌گا که‌ کچیکی زینده‌ به‌چال له‌ گو‌پ ده‌ربینئ و له‌سهر ئه‌و حاله‌ له‌ مردن رزگاری بکا (د/ن - ره‌زای خودایان ئی بئ).

^(١) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

^(٢) تجريد/ ٣/ ل/ ١٥٤ - رقم/ ١٠٦٠ - ٢٤٤٤، ٢٤٥٢.

^(٣) سکت عن درجته الشارح.

۴۸۵۰ - عَنْ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ الْجُهَنِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ حَمَى مُؤْمِنًا مِنْ مَنَافِقٍ «. أَرَاهُ قَالَ « بَعَثَ اللَّهُ مَلَكًا يَحْمِي لَحْمَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ وَمَنْ رَمَى مُسْلِمًا بِشَيْءٍ يُرِيدُ شَيْنَهُ بِهِ حَبَسَهُ اللَّهُ عَلَى حِسْرِ جَهَنَّمَ حَتَّى يَخْرُجَ مِنْهَا قَالَ (۳):

موعازی کوپی نه‌نه‌سی جوه‌نی (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: چه‌زده‌ت (درویدی خودای له‌سهر بن) فه‌رمووی: هر که‌سی موسولمانی له زمانی به‌د گوئی بیاریزی له روژی قیامه‌تدا خودا فریشته‌یی ده‌نی‌ری له‌شی له ناگری دوزه‌خ ده‌پاریزی. هر که‌سی دروئی هه‌لبه‌ستی بو موسولمانی وه مه‌به‌ستی نه‌وه بن که نه‌وه موسولمانه‌ی پی زده‌دارو شکست بکا، له روژی قیامه‌تدا خودا له‌سهر پرده‌که‌ی سهر پشتی جه‌ه‌نه‌م رایده‌گری هه‌تا له ئوبالی نه‌وه قسه‌یه‌ی ده‌رده‌چی! (د- س/صالح).

۴۸۵۱ - عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا مِنْ أَمْرٍ يَخْذُلُ أَمْرًا مُسْلِمًا فِي مَوْضِعٍ تُنْتَهَكُ فِيهِ حُرْمَتُهُ وَيُنْتَقَصُ فِيهِ مِنْ عَرْضِهِ إِلَّا خَذَلَهُ اللَّهُ فِي مَوْطِنٍ يُحِبُّ فِيهِ نَصْرَهُ وَمَا مِنْ أَمْرٍ يَنْصُرُ مُسْلِمًا فِي مَوْضِعٍ يُنْتَقَصُ فِيهِ مِنْ عَرْضِهِ وَيُنْتَهَكُ فِيهِ مِنْ حُرْمَتِهِ إِلَّا نَصَرَهُ اللَّهُ فِي مَوْطِنٍ يُحِبُّ نَصْرَهُ. رواهما أبو داود (۴):

جایبر (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: خو‌شه‌ویست (درویدی خودای له‌سهر بن) ده‌فه‌رمووی: موسولمانی نه‌گهر دی وا موسولمانی له‌سهر شتی، که‌سی ده‌یه‌وی سووکی بکا و ئابرووی ببا ده‌بی له‌سهری بکاته‌وه و پشتی بگری، ده‌نا خودایش له‌سهر نه‌وه ناکاته‌وه و پشتی ناگری، به‌تایبه‌تی له‌وه کاته‌ناسکانه‌دا که پر به‌دل هه‌ز ده‌کا خودا یارمه‌تی بدا، به‌لام نه‌گهر له‌کاتی وادا له‌سهری بکاته‌وه و پشتی بگری و نه‌هیلئ نامووسی بچی نه‌وه خودایش له‌کاتی ته‌نگانه‌دا، له‌هه‌ردوو جیه‌نا‌دا، فریای ئو ده‌که‌وی! (د- س/صالح).

(۳) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

(۴) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

۴۸۵۲- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ رَدَّ عَنْ عَرَضِ أَخِيهِ رَدَّ اللَّهُ عَنْ وَجْهِهِ النَّارَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه الترمذي واحمد^(۵):

ئه‌بو دهر داء (خودای ن رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای لسه‌ربن) ده‌فهرموئی: که‌سی پاسی نامووسی برای ئایینی خوی بکا و به‌ر په‌رچی ئه‌وانه بداته‌وه که له‌پاش مله به خراپه باسی ده‌کن، له روژی قیامه‌تدا خودا له ئاگری دوزه‌خ ته‌واو دوری ده‌خاته‌وه (ت/ئه‌حمه‌د).

۴۸۵۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْمُؤْمِنُ مِرْآةُ الْمُؤْمِنِ وَالْمُؤْمِنُ أَخُو الْمُؤْمِنِ يَكْفُ عَلَيْهِ ضِعْفَتُهُ وَيَخُوطُهُ مِنْ وَرَائِهِ. رواه ابو داود والترمذي ولفظه: إِنَّ أَحَدَكُمْ مِرْآةُ أَخِيهِ فَإِنْ رَأَى بِهِ أَدَى فَلْيُمِطْهُ عَنْهُ^(۶):

ئه‌بو هوره‌یره له چه‌زده‌ته‌وه ده‌فهرموئی (درویدی خودای لسه‌ربن): موسولمان ئاوینه‌ی موسولمانه‌و، ده‌بی ناوبه‌ناو پرسپاری ئی بکا، نه‌بادا هه‌له‌یه‌کی هه‌بی و خوی هه‌ستی پی نه‌کا، هه‌تا ئه‌و وه ئاوینه هه‌له‌که‌یی بو ده‌ربخا، موسولمان برای موسولمانه، ده‌شی پاسی سه‌رو مالی برای موسولمانی خوی بکا و له‌پوو و له‌پاش مله‌یش پشتی بگری و له‌سه‌ری بکاته‌وه (د-س/صالح-ت) گفته‌ی (ت): هه‌موو یه‌کی له ئیوه ئاوینه‌ی برای موسولمانیه‌تی، جا ئه‌گه‌ر چلکی، یا ئازاریکی پیوه دی با لیی بکاته‌وه!

۳۳) که‌وره‌یی نکاکاری (شه‌فاعه‌ت) : (ومنها الشفاعة)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {مَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً حَسَنَةً يَكُنْ لَهُ نَصِيبٌ مِّنْهَا وَمَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً سَيِّئَةً يَكُنْ لَهُ كِفْلٌ مِّنْهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُّقِيتًا} - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيم - سورة النساء - ۸۵/۴.

^(۵) سکت عنه الشارح.

^(۶) رواه أبوداود بسند صالح.

واته: هر که‌سئ به‌پئی شهرع تکا له که‌سئ بکا و کاریکی ره‌وای موسولمانیکی پی رایى بکا، ئه‌وه خودا پئی خوشه و له‌باتی ئه‌وه تۆله‌ی چاکى بۆ ده‌کاته‌وه، هه‌روه‌ها هر که‌سئ به‌ناپه‌وا تکیای له که‌سئ بکا و ناهه‌قییه‌کی پئی بکا به‌هه‌ق ئه‌وه ئه‌ویش هاویه‌شه له تاوانی ئه‌و ناپه‌وا ییه‌دا، له راستیدا خودای گه‌وره ناگای له‌هه‌موو شتئ هه‌یه و ده‌سته‌لاتی به‌سه‌ریدا ده‌په‌وا.

٤٨٥٤- حدیثی (المؤمن للمؤمن كالبنيان) له پيشه‌وه رابوورد له‌سه‌ر باسی (الرحمة واجبة لخلق الله) ^(١).

٤٨٥٥- عَنْ مُعَاوِيَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: اشْفَعُوا تُوجَرُوا فَإِنِّي لأُرِيدُ الْأَمْرَ فَأَوْخَرُهُ كَيْمَا تَشْفَعُوا فَتُوجَرُوا فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: اشْفَعُوا تُوجَرُوا. رواه أبو داود والنسائي ^(٢).

موعاوییه (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: تکای باش بۆ شایسته‌کان بکه‌ن، پاداشی باشی له‌سه‌ر وه‌رده‌گرن، من به‌ش به‌حالی خۆم گه‌ئ جار واده‌بئ ده‌مه‌وئ کارئ ئه‌نجام بده‌م، به‌لام هه‌ندئ دواى ده‌خه‌م تا‌کوو ئیوه بین تکام له‌لا بکه‌ن له‌و باره‌یه‌وه، سا به‌شکوو پاداشی باشتان ده‌ست بکه‌وئ! چونکه‌ پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) ده‌یفه‌رموو: تکای ره‌وا بکه‌ن پاداشی باشی له‌سه‌ر وه‌رده‌گرن! (د/ن- رمزای خودایان ئی بئ).

٣٤) باسی راستگویی : (ومنها الصدق)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ} - سورة التوبة - ١١٩/٩.

واته: ئه‌ی موسولمانینه! ترسی خوداتان هه‌بئ، ته‌قواى خودا بکه‌ن، خۆتان بپاریزن له‌بئ فه‌رمانی ئه‌و خودا مه‌زنه، وه هه‌وو کاتئ به‌ده‌م و به‌دل له‌گه‌ل پیاو راستاندا بئ.

^(١) تقدم في مجلد التاسع تسلسل ٩/ رقم/٤٧٢٠.

^(٢) سكت عن درجته الشارح.

۴۸۵۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: عَلَيْكُمْ بِالصَّدَقِ فَإِنَّ الصَّدَقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَصَّدُقُ وَيَتَحَرَّى الصَّدَقَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ صِدِّيقًا وَإِيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ فَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَكْذِبُ وَيَتَحَرَّى الْكَذِبَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَّابًا. رواه الأربعة^(۱):

عبداللای کوری مه‌سعوود (خودای ن رازی بن) فهرمووی: چه‌زهرت (دیودی خودای له‌سر بن) فهرمووی: له راستی ره‌حمه‌ت ده‌باری، هه‌میشه راستی بکه‌ن به پیشه، چونکه راستی ئاده‌میزاد ده‌خاته سهر ریگه‌ی چاکه، کرده‌وی چاکه‌یش ئاده‌میزاد ده‌خاته سهر ریگه‌ی به‌ه‌شت! پیاوی وا هه‌یه‌ئه‌وه‌نده راستگوویه و ئه‌وه‌نده سو‌راخی راستی ده‌کا و ئه‌وه‌نده عه‌ودالی راستییه هه‌تا له‌لای خودا به پیاوی راست و راستال له‌قه‌له‌م ده‌دری و له‌دیوانی خوادا ناوی به راستگو و راستال ده‌نووسری، وه نه‌که‌ن درۆبکه‌ن، چونکه درۆ پیاو ده‌خاته سهر ریگه‌ی ئاگری دۆزه‌خ، پیاوی وا هه‌یه‌ئه‌وه‌نده زۆر درۆ ده‌کا و ئه‌وه‌نده منه‌یی درۆ ده‌کا هه‌تا له‌لای خودا به درۆزن ده‌نووسری. (ش/د/ت- رمزای خودایان ن بن).

۴۸۵۷- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ فِي الْمَعَارِضِ لَمَنْدُوحَةً عَنِ الْكَذِبِ. رواه ابن عدي والبيهقي بسند حسن^(۲):

عیمرانی کوری حوصه‌ین (خودای ن رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دیودی خودای له‌سر بن) فهرمووی: مرو‌ه ده‌توانی به پیچ و په‌نا به قسه‌ی به‌مه‌عنا خو‌ی له‌ درۆ به‌رینیته‌وه. (ئیبنو عه‌دی و به‌یه‌قی ئه‌م فهرمووده‌یه‌یان به‌ رشته‌یه‌کی شیرین گێراوه‌ته‌وه).

^(۱) تجرید/ ۵ ل/ ۲۸ رقم/ ۱۹۴۶ = ۶۰۹۴. تحفة/ ۱/ ۹۳۰. مسلم. بر وصلة/ ۶۵۸۰، ۶۵۸۱، ۶۵۸۲.

ابوداود. أدب: ۴۹۸۹. ترمذی. بروصلة: ۱۹۷۱.

^(۲) بسند حسن.

واته: مَرُوْة ده‌توانی قسه‌یی بکا دوو واتا هه‌لبگرئ، یه‌کئ نزیک، یه‌کئ دور، به‌دیمه‌ن مه‌به‌ستی نزیکه‌که‌یان بی، به‌لام شوینه‌ونی بکا و له‌دل‌ه‌وه مه‌به‌ستی دوره‌که‌یان بی. وه‌ک ئه‌وه تۆبه‌دیمه‌ن به‌م شیعرانه‌ی دواوه، دووعای شیرین بوون و به‌رزه‌وه بوون بۆ ئاغایی بکه‌ی که سته‌م گه‌ری، وه‌لی له‌دل‌ه‌وه مه‌به‌ستت نزای شه‌پیی و له‌خودا داوا بکه‌ی که وه‌ک گولێ به‌هار ته‌مه‌نی کورت بی و به‌مردنی خودا نه‌مرئ و به‌زوویی له‌سینداره‌ بدرئ و به‌پیی خۆی بجیته‌ سه‌ر داری قه‌ناره‌و مژده‌ی کوشتنی به‌هه‌موو لایه‌کا بلّو بییته‌وه. ده‌لێن: لیت للزه‌ور عمر النور: خۆزگا گول به‌قه‌د هه‌لّو ته‌مه‌نی درێژ ده‌بوو. وا مه‌شه‌وره که هه‌زه‌تی عیسا (برووی خودای له‌سرب) و ئیمامی شافعی (خودای ئاززی بی) و گه‌لی له‌زاناکان ئه‌م جوړه قسه‌ی دوو مه‌عنا داره‌یه‌یان به‌کار هیناوه، جارێ هه‌ججاج به‌سه‌حابه‌یی ده‌لێ: رات چۆنه‌ ده‌رباره‌ی من؟ سه‌حابه‌که‌ پیتی ده‌فه‌رموئ: أنت القاسط العادل! خه‌لکه‌که‌ گوتیان: وا په‌سنی جوانی کردی، گوتی: نه‌، مه‌به‌ستی له‌م قسه‌یه‌ و له‌ وشه‌ی (القاسط) ئه‌وه نییه که من عادل و به‌دادم وه‌ک ئیوه‌ تیی ده‌گه‌ن، مه‌به‌ستی ئاماژه‌یه‌ بۆ مه‌عنای (القاسطون) له‌م ئایه‌ته‌دا که ده‌فه‌رموئ:

{وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا - سورة جین - ۱۵/۸۲}.

واته: کۆمه‌له‌ی له‌ریگه‌ ده‌رچوه‌کان ده‌بن به‌گه‌زه‌داری سووته‌مه‌نی نیو دۆزه‌خ. ئه‌مه‌یش شیعه‌رکانه که به‌دیمه‌ن په‌سنی سه‌دامه‌و له‌دل‌ه‌وه نزای شه‌ره‌ لئێ:

ناغا! خوا بتکا به‌گولس به‌هار

به‌زوویی بییه سه‌روه‌ری سه‌ردار[⊗]

⊗ دروسته‌ گول به‌ گول بنووسئ، نه‌ویش جوړیکی تره‌. (وه‌رگێ)

ناوو شوهرتت برپوا شاره‌و شار

دوووبس له سردن، نه‌بی دهرده دار[⊕]

(وه‌رگێڤ) - ۱۹۹۱/۱۰/۱

٣٥) سوعبه‌ت دروسته : (يجوز المزاج)

٤٨٥٨- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ احْمِلْنِي. فَقَالَ إِنَّا حَامِلُوكَ عَلَى وَلَدٍ نَاقَةٍ. قَالَ: وَمَا أَصْنَعُ بَوْلَدِ النَّاقَةِ فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهَلْ تَلِدُ الْإِبِلَ إِلَّا الثُّوقَ^(١):

ئه‌نه‌س (خودای ئی‌رازی بێ) فهرمووی: پیاوی هاته لای پیغه‌مبهر (دروودی خودای لهر بێ) گوتی: ئه‌ی پیغه‌مبهری خودا! ولا‌خیکی سواریم بده‌ری که پیم له زه‌وی برپئ، فهرمووی (دروودی خودای لهر بێ): به‌چکه وشتریکت ده‌ده‌می بۆ خۆت سواری به‌! کابرا گوتی: جاجی له به‌چکه خوشتر بکه‌م! له‌کوێ به‌چکه‌ی خوشتر به‌که‌لکی سواری دئ! پیغه‌مبهر (دروودی خودای لهر بێ) فهرمووی: بۆچی هه‌موو خوشترئ له‌ بنه‌رته‌دا به‌چکه‌ی خوشتر نییه‌! ئه‌ی به‌چکه‌ی چیه‌! (د/ت- س/ص).

⊕ سوپخانه‌للا، له‌به‌ره‌که‌تی ئه‌م تاجه‌ پیرۆزه، ئه‌م دووعایه له‌سه‌دام گیرابوو، وه‌له‌شیه‌ره‌کانا چۆن گوتراوه، ئاوا به‌چاوی خۆمان دیمان.. (به‌ته‌مه‌ن کورتي، به‌پێی خۆی براهیه به‌رداری قه‌ناره‌و ملی کرا به‌په‌تی سێداره‌وه‌و، مژده‌ی له‌سێداره‌دانی به‌هه‌موولایه‌کا بلاو بۆوه). دووعا نه‌گه‌ر له‌کاتو شوینی خۆیدا بکری ر‌ه‌ت بوونه‌وه‌ی نییه‌ وه‌هه‌ر له‌م شوینه پیرۆزه‌دا ئه‌م نزایه‌ش ده‌که‌م، به‌ئومیدی گیرابوونی: (خوایه! ئه‌و ماره‌ س‌پانه‌ی که‌نیستا له‌به‌غداو له‌که‌رکوک، چاوه‌ڕپیی ئه‌وه‌ن که‌س‌پیی له‌شیان دهرچئ و په‌لاماری ئه‌م کورده که‌ساسه‌ بئ که‌سه‌به‌ده‌ن و وه‌ک کوئه‌وه‌یاب پیوه‌ی بده‌ن، خودایه‌! هه‌تا دی باشترو زیاتر س‌پان بکه‌ی، جارئ تر کورد نه‌خه‌یه‌ته‌وه‌ ژێر چه‌پۆله‌ی ئه‌و ماره‌ س‌پانه‌). نامین. وه‌رگێڤ - ۲۰۰۸/۸/۱۲

^(١) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

۴۸۵۹- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَا ذَا الْأَذْنَيْنِ. رواهما أبو داود والترمذي^(۲):

دیسان فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسر بن) دہیفہرموو پیم: ئہی خاوهنی دوو گوئی! (د/ت- س/ص).

۴۸۶۰- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَدْخُلُ عَلَيْنَا وَلِي أَخٍ صَغِيرٍ يُكْنَى أَبَا عُمَيْرٍ وَكَانَ لَهُ نَعْرٌ يَلْعَبُ بِهِ فَمَاتَ فَدَخَلَ عَلَيْهِ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَرَأَاهُ حَزِينًا فَقَالَ: مَا شَأْنُهُ. قَالُوا: مَاتَ نَعْرُهُ، فَقَالَ: يَا أَبَا عُمَيْرٍ مَا فَعَلَ التَّغْيِيرُ. رواه الأربعة^(۳):

دیسان ئہنہس (خودای ئی رازی بن) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسر بن) خوئی لہ ئیمہ جیا نہدہکردهوہ، تہواو تیکہلاوی دہکردين، ئہوہندہ بی دہمارو بی فیزو دہعیہ بوو گالتہو سوعبہتی لہگہلمان دہکرد، تہنانہت برایہکی بچکۆلہم ہہبوو، کہ ناوی ئہبو عومہیر بوو، پییان دہگوت باوکی عومہیر، کیشکہیہکی ہہبوو گہمہی پیی دہکرد، روژی کیشکہکہ مرد، حہزرت (درویدی خودای لہسر بن) ہات بو مالمان، تہماشای کرد ئہبو عومہیر خہمبارہ، فہرمووی: ئہوہ چییہتی؟ عہرزیان کرد: مہلیچکہکہی مردوہو! فہرمووی: ئہی باوکی عومہیر! مہلیچکہکہت چی بہسہر ہات! (ش/د/ت).

۴۸۶۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّكَ لُدَاعِبُنَا. قَالَ: إِنِّي لَا أَقُولُ إِلَّا حَقًّا. رواه الترمذي^(۴):

ئہبو ہورہیرہ (خودای ئی رازی بن) فہرمووی: گوتیان ئہی پیغہمبہری خودا! جاروبار تو گالتہو سوعبہتمان لہگہل دہکہی. فہرمووی: ئہمہ راستہ، بہلام من لہہموو حالیکا ئہوہی راست و دروست نہبی بہدہما نایی (ت- س/ص).

(۲) بسند صحیح (شرحہ).

(۳) تجرید/ ۵ ل/ ۲۲۱ رقم/ ۱۹۵۲ = ۶۱۲۹، ۶۲۰۳. مسلم. آداب: ۵۵۸۷. أبوداود. ادب: ۴۹۶۴. ترمذی.

أدب: ۲۸۳۱. تحفة الأشراف: ۵۱۴.

(۴) بسند صحیح (شرحہ).

۳۶) باسی په‌یمان به‌جی هیتان : (ومنها الوفاء بالوعد)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا - سورة مريم - ۵۴/۱۹}.

واته: وه باسو یادی ئیساعیلی کوپی ئیبراهیم له قورئاندا بکه، ههتا موسولمانان ره‌فتاره جوانه‌کانی بکه‌ن به‌سه‌ر مه‌شق، به‌راستی پیاویکی خاوه‌ن په‌یمان و په‌یمان راست و وه‌عه‌ده به‌جی هاوه‌ر بوو، هه‌روه‌ها فروستاده‌ی خودا بوو، وه‌خاوه‌نی پایه‌ی پیغه‌مبه‌ری بوو.

۴۸۶۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي الْحَمَسَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: بَايَعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بَيْعَ قَبْلِ أَنْ يُبْعَثَ وَبَقِيَتْ لَهُ بَقِيَّةٌ فَوَعَدْتُهُ أَنْ آتِيَهُ بِهَا فِي مَكَانِهِ فَتَسِيْتُ ثُمَّ ذَكَرْتُ بَعْدَ ثَلَاثٍ فَحِجْتُ فَإِذَا هُوَ فِي مَكَانِهِ فَقَالَ: يَا فَتَى لَقَدْ شَقَقْتَ عَلَيَّ أَنَا هَا هُنَا مُنْذُ ثَلَاثٍ أَنْتَظِرُكَ. رواه أبو داود^(۱):

عه‌بدوللای کوپی ئه‌بولحه‌مساء (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: له‌پیش ئه‌وه‌دا که پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر بئ) بکری به‌ پیغه‌مبه‌ر شتیکم لیی کپی، هه‌ندی له به‌هاکه‌ی مابوو له‌سه‌رم، به‌لینم دایه که بوی به‌م بۆ ئه‌و شوینه‌ی، به‌لام له‌یادم چوو، له‌پاش سئ شه‌و بیرم که‌وته‌وه، که چووم هه‌زه‌ت (درویدی خودای له‌سه‌ر بئ) له‌وی بوو، فه‌رمووی: ئه‌ی کوپی لاوا! به‌راستی تووشی سه‌خه‌تی و زه‌حه‌تت کردم، ئه‌مه سئ شه‌وه من لی‌ره چاوه‌پوانت ده‌که‌م. (د- س/صالح).

۴۸۶۳- عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا وَعَدَ الرَّجُلُ أَخَاهُ - وَمِنْ نَيْتِهِ أَنْ يَفِي لَهُ - فَلَمْ يَفِ وَلَمْ يَحِجْ لِلْمِعَادِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ. رواه أبو داود والترمذي^(۲):

زه‌یدی کوپی ئه‌رقه‌م (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر بئ) ده‌فه‌رموی: ئه‌گه‌ر پیاوی به‌لینیکی دا به‌ براده‌ریکی خوی و له‌ دله‌وه

^(۱) بسند صحیح (شرحه).

^(۲) بسند صالح (شرحه).

نیازی وابوو که به‌جیی بیئنی به‌لام له‌کاتی خوڤیا له‌بهر به‌هانه‌یه‌کی ره‌وا بۆی جی‌به‌جی نه‌کرا نه‌وه گونا‌هی ناگا! (د/ت - س/صالح).

۳۷) باسی نه‌رم و نیانی و هیتنی و شینه‌یی : (ومنه الرفق والتاني)

۴۸۶۴ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَا عَائِشَةُ: إِنَّ اللَّهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرَّفْقَ وَيُعْطِي عَلَى الرَّفْقِ مَا لَا يُعْطِي عَلَى الْغَنْفِ وَمَا لَا يُعْطِي عَلَى مَا سِوَاهُ. رواه الأربعة^(۱):

عائیشه (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر بئ) فه‌رمووی: ئه‌ی عائیشه! خودا بۆ خو‌ی‌نه‌رم و نیانه‌و له‌هه‌موو شتی‌کا نه‌رم و نیانیی پی خۆشه‌ نه‌و پاداش و خه‌لات و به‌خششه‌ی خودا ده‌یدا به‌ به‌نده‌ی خو‌ی له‌ پاداشی نه‌رم و نیانی دا له‌سه‌ر هه‌چی تر پاداشی وا باشی ناداتی، نه‌ له‌ پاداشی توند و تیزیداو نه‌ له‌ پاداشی هه‌چی تردا! (ش/د/ت).

۴۸۶۵ - وَعَنْهَا سُنْتُ عَنْ الْبَدَاوَةِ فَقَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَنْدُو إِلَى هَذِهِ التَّلَاعِ، وَإِنَّهُ أَرَادَ الْبَدَاوَةَ مَرَّةً فَأَرْسَلَ إِلَى نَاقَةٍ مُحْرَمَةً مِنْ إِبِلِ الصَّدَقَةِ فَقَالَ لِي: يَا عَائِشَةُ ارْفُقِي فَإِنَّ الرَّفْقَ لَمْ يَكُنْ فِي شَيْءٍ قَطُّ إِلَّا زَانَهُ وَلَا نُزِعَ مِنْ شَيْءٍ قَطُّ إِلَّا شَانُهُ. رواه أبو داود ومسلم^(۲):

له‌ بابته‌ چوون بۆ سه‌یران و ده‌رچوون بۆ هه‌وار له‌ ده‌شت و ده‌ر، پرسیار کرا له‌ عائیشه (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: جاران پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر بئ) بۆ سه‌یران و هه‌وار هه‌ل‌دان جاروبار ده‌رویشه‌ سه‌ر ئه‌م سه‌رچاوه‌ به‌رزانه‌. جارێ ویستی بچێ بۆ سه‌یران و شتریکی تو‌ری نه‌گیراوی بۆ من نارد، له‌ و شتری زه‌کات، پیی فه‌رمووم: ئه‌ی عائیشه! به‌ نه‌رمی بجوولێره‌وه‌

^(۱) تجرید/ ۵/ ل/ ۲۱۱/ رقم/ ۱۹۳۲ + ۶۰۲۴ + رقم/ ۱۲۰۵ = ۲۹۳۵ فتح الباری شرح صحیح البخاری.

مسلم. سلام: ۵۶۲۱.

^(۲) ریاض الصالحین/ ۲/ تسلسل/ ۷۴ رقم/ ۶۲۵/۴. مسلم. بر وصلة: ۶۵۴۵.

له‌گه‌لیا، چونکه نه‌رمی له‌هر شتی‌کا هه‌بی جوانی ده‌کا، وه نه‌رمی له‌هر شتی‌کا نه‌بی ناشیری‌نی ده‌کا (د/م).

٤٨٦٦- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ أُعْطِيَ حَظَّهُ مِنَ الرَّفْقِ فَقَدْ أُعْطِيَ حَظَّهُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَنْ حُرِمَ حَظُّهُ مِنَ الرَّفْقِ فَقَدْ حُرِمَ حَظُّهُ مِنَ الْخَيْرِ. رواه الترمذي وأبو داود ومسلم^(٣):

ئەبو دەرداء (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: پی‌غه‌مبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) دە‌فەر‌مو‌ی: هەر‌کە‌سێ بە‌شه‌ نه‌رم و نیانی‌ی خۆ‌یی پێ دراب‌ی ئە‌وه بە‌شه‌ خێ‌ری خۆ‌یی دە‌س‌گیر بو‌وه، وه هەر‌کە‌سێ له‌ به‌شه‌ نه‌رم و نیانی‌ی خۆ‌ی بێ به‌ش بو‌وب‌ی ئە‌وه له‌ به‌شه‌ خێ‌ری خۆ‌ی بێ به‌ش‌بو‌وه! (ت/د/م).

٤٨٦٧- عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: التَّوَدُّةُ فِي كُلِّ شَيْءٍ خَيْرٌ إِلَّا فِي عَمَلِ الْآخِرَةِ. رواه أبو داود والحاكم^(٤):

له‌ مو‌ص‌عه‌بی کو‌ری سه‌عه‌ده‌وه (خودایان ئی رازی بێ) له‌ باو‌کیه‌وه، له‌ پی‌غه‌م‌به‌ره‌وه دە‌فەر‌مو‌ی (دروودی خودای لەسەر بێ): شێ‌نه‌یی و له‌سه‌ر خۆ‌یی له‌هه‌موو شتی‌کا باشه، مه‌گەر له‌ ئیش و کاری قیامه‌ت‌دا له‌ودا ده‌ست و برد باشه. (د/حا‌کم-خودایان ئی رازی بێ-س/ص).

٤٨٦٨- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْأَكَاةُ مِنَ اللَّهِ وَالْعَجَلَةُ مِنَ الشَّيْطَانِ. رواه الترمذي والبيهقي. نَسَأَلُ اللَّهَ اللُّطْفَ وَالرَّحْمَةَ آمِينَ^(٥):

سه‌ه‌لی کو‌ری سه‌عه‌د (خودای ئی رازی بێ) فەر‌مو‌ی: پی‌غه‌م‌بەر (دروودی خودای لەسەر بێ) دە‌فەر‌مو‌ی: شێ‌نه‌یی و هی‌واشی له‌ خودا‌وه‌یه، وه په‌له‌ په‌ل و هه‌له‌شه‌یی له‌ شه‌یتانه‌وه‌یه (ت-سند غریب-به‌یه‌ه‌قی).

(٣) مسلم. بر وصلة: ٦٥٤٢.

(٤) بسند صحيح (شرحه).

(٥) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

۳۸) باسی شهرم و شکو : (ومنها الحياء)

۴۸۶۹- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْحَيَاءُ لَا يَأْتِي إِلَّا بِخَيْرٍ. فَقَالَ بُشَيْرُ بْنُ كَعْبٍ: مَكْتُوبٌ فِي الْحِكْمَةِ إِنَّ مِنَ الْحَيَاءِ وَقَارًا ، وَإِنَّ مِنَ الْحَيَاءِ سَكِينَةً . فَقَالَ لَهُ عِمْرَانُ أَحَدُكَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَتَحَدَّثَنِي عَنْ صَحِيفَتِكَ. رواه الثلاثة^(۱):

عیمرانی کوپی حوصه‌ین (خودای فی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌س‌ر‌بن) ده‌فه‌رمووی: شهرم و حه‌یا ه‌ر خیر دینیی! بوشه‌یری کوپی که‌عبیش گوتی: له‌کتیبه‌کانی حیکمه‌تیشدا نووس‌راوه: حه‌یا و شهرم سه‌رچاوه‌ی سه‌لاری و مایه‌ی ئارامیه‌ی! عیمرانیش پیی گوت: من پیئت ده‌لیم که پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌س‌ر‌بن) و ده‌فه‌رمووی، که‌چی تو قسه‌ی ده‌فته‌ره شپه‌که‌ی خوتم بو ده‌که‌ی! (ش/د).

۴۸۷۰- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) مَرَّ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَى رَجُلٍ وَهُوَ يُعَاتِبُ فِي الْحَيَاءِ يَقُولُ: إِنَّكَ لَتَسْتَحْيِي . حَتَّى كَأَنَّهُ يَقُولُ قَدْ أَضْرَبَكَ . فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): دَعُهُ فَإِنَّ الْحَيَاءَ مِنَ الْإِيمَانِ. رواه الأربعة^(۲):

ئیب‌نو عومه‌ر (خودایان فی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌س‌ر‌بن) به‌لای پیاویکا ره‌ت بوو، براده‌ریکی له‌سه‌ر شهرمنی گله‌ییی فی ده‌کرد پیی ده‌گوت: تو زور شهرم ده‌که‌ی/ وه‌ک ئاوا‌ی پی بلئی وابوو: که‌شهرم کردنی زور زیانی پی گه‌یاندووی! پیغه‌مبه‌ریش (درویدی خودای له‌س‌ر‌بن) فهرمووی: وازی فی بینه‌ چونکه‌ شهرم و حه‌یا به‌شیکه‌ له‌ باوه‌رو ئیمان! (ش/د/ت).

۴۸۷۱- عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ مِمَّا أُذْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ التُّبُّوَّةِ ، إِذَا لَمْ تَسْتَحْيِ فَأَفْعَلْ مَا شِئْتَ. رواه البخاري وأبو داود وأحمد^(۳):

^(۱) تجرید/ ۵ ل/ ۲۲۱/ رقم/ ۱۹۵۱ = ۶۱۱۷، فتح الباری. مسلم. إيمان. ۱۵۵. تحفة الأشراف: ۱۰۸۷۷.

^(۲) {ریاض/ ۲ ل/ ۲۰۰ رقم/ ۶۸۱/۱ - بوخاری/ ۲۴. مسلم/ ۳۱}. تجرید/ ۱ رقم/ ۲۲ = ۲۳ فتح.

مسلم. إيمان. ۱۵۳.

^(۳) تجرید/ ۵ ل/ ۲۲۰ رقم/ ۱۹۵۰ = ۹۱۲۰ فتح.

ئەبو مەسعود (خودای ئازای بێ) لە حەزەرەتەوێ دەفەرمووی (دروودی خودای لەسەر بێ): ئەو فەرمايشته جوانەى که دەفەرمووی: ئەگەر شەرم ناکەى چى دەکەى بیکە، لە فەرمايشتى پیغه‌مبەرە پیشینه‌کانه که هەتا ئیستایش ماوه و دەما و دەم گەيشتوتەوێ بەم خەڵکە! (ب/د/ئەحمەد).

٤٨٧٢- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: اسْتَحْيُوا مِنَ اللَّهِ حَقَّ الْحَيَاءِ. قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا لَنَسْتَحْيِي وَالْحَمْدُ لِلَّهِ. قَالَ: لَيْسَ ذَلِكَ وَلَكِنَّ الْإِسْتِحْيَاءَ مِنَ اللَّهِ حَقَّ الْحَيَاءِ أَنْ تَحْفَظَ الرَّأْسَ وَمَا وَعَى وَتَحْفَظَ الْبَطْنَ وَمَا حَوَى وَتَذْكُرَ الْمَوْتَ وَالْبَلَى وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ تَرَكَ زِينَةَ الدُّنْيَا فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَقَدْ اسْتَحْيَا مِنَ اللَّهِ حَقَّ الْحَيَاءِ. رواه الترمذي وأحمد والحاكم^(٤).

عەبدوللّا (خودای ئازای بێ) فەرمووی: حەزەرەتى پیغه‌مبەرى خۆشە‌ویستمان (دروود و صلەات و سەلامى خودای گەورەى لەسەر بێ) فەرمووی: شەرم و شکۆ لە خودا بکەن، شەرم و شکۆى راست و دروست، ئیعمەش عەزىمان کرد: قوربان! سوپاس بۆ خودا لە سایەى خوداوه ئیعمە بە شەرمین و شەرم و شکۆ دەکەین. فەرمووی: شەرم ئەو نىیە که سەرکەز کەیت و کەم رووبییت و بەس، وەك ئیوێ تىی دەگەن، بەلام شەرم کردنى بەراستى لە خودا ئەوێه: که سەر خۆى و دەزگاكانى، وەسك خۆى و دەزگاكانى لە حەرام بپاریزى، وە هەمیشە مردن لەبەر چاوت بى و بیری ئەو رۆژەت بى که دەپزى و دەبى بەسوتوو! وە ئەو کەسەى که رۆژى دواى مەبەست بى دەست بەردارى خۆشى و رابواردنى دنیا دەبى و دەربەستى خۆش گوزەرانی نییە، ئیتر ئەو کەسەى که ئەمە بکا ئەوجا شەرمی بەراستى لە خودای خۆى دەکا! (ت/ئە/حاكم). ئەو دەزگایانەى که وان لەناو سەردا ئەم چوار ئەندامەن: چاو و گوێ و لووت و زمان. مەبەستیش لە پاراستنى دەزگای سەك لە حەرام ئەوێه داوینپاک بى و حەلال خۆربى و دلپاک بى و دل پیس و بوغزوى نەبى. (وەرگێڕ)

(٤) بسند صحیح (شرحه).

۴۸۷۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْحَيَاءُ مِنَ الْإِيمَانِ وَالْإِيمَانُ فِي الْجَنَّةِ وَالْبَدَأُ مِنَ الْجَفَاءِ وَالْجَفَاءُ فِي النَّارِ^(۵):

ئەبو ھورەیرە (خودای ئازادی بێ) فەرمووی: پیغەمبەر (درودی خودای لەسەر بێ) دەفەرموی: خاوەنی شەرم و شکۆ خاوەنی باوەڕو ئیمان، ئەھلی ئیمانیش ئەھلی بەھەشتن، زمان پیسی و بێ ویلایش نیشانەی دل رەقی و کەللە بۆشییە، مۆقی دل رەق و کەللە بۆشیش دەستە چیلەیی دۆزەخە! (ت- س/ص).

۴۸۷۴- عَنْ أَبِي أَمَامَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْحَيَاءُ وَالْعِي شُعْبَتَانِ مِنَ الْإِيمَانِ وَالْبَدَأُ وَالْيَبَانُ شُعْبَتَانِ مِنَ النَّفَاقِ. رواهما الترمذي واله أعلم^(۶):

ئەبو ئومامە (خودای ئازادی بێ) فەرمووی: پیغەمبەر (درودی خودای لەسەر بێ) دەفەرموی: شەرم و بی دەموپلی دوو چلن لە پەلوی درەختی ئیمان، دەمپیسی و دەمپەری و زمان لووسیش دوو تەلن لە لقوپی درەختی نیفاق و ناپاکی (ت- س/ح).

۳۹) باسی خو بەکەم گرتن (تەواضوع) : (ومنها التواضع)

۴۸۷۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ أَذْهَبَ عَنْكُمْ عُبْيَةَ الْجَاهِلِيَّةِ وَفَخَّرَهَا بِالْأَبَاءِ الْمُؤْمِنِ تَقَى وَفَاجِرٍ شَقِيٍّ أَتَمَّ بَنُو آدَمَ وَآدَمُ مِنْ تُرَابٍ لَيْدَعَنَّ رَجُلًا فَخَرَهُمْ بِأَقْوَامٍ إِذَا هُمْ فَخَمٌ مِنْ فَخَمٍ جَهَنَّمَ أَوْ لَيَكُونَنَّ أَهْوَنَ عَلَى اللَّهِ مِنَ الْجِجَلَانِ الَّتِي تَذْفَعُ بِأَنْفِهَا التُّنَّ. رواه أبو داود والترمذي:

ئەبو ھورەیرە (خودای ئازادی بێ) فەرمووی: پیغەمبەر (درودی خودای لەسەر بێ) دەفەرموی: خودا قەدەغەیی کردوو لە ئیو کە وەک سەردەمی نەفامی و

^(۵) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۶) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

نه‌زانی به ئیسک و پروسکی باوو باپیره‌وه بنازنو، خۆتانیان پیوه هه‌لکیشن و که‌شو فشیان پیوه بکه‌ن! له‌ ئایینی ئیسلامی پیروژدا شتی وا نییه، به‌لکوو هه‌موو ئاده‌میزادی خۆی له‌خۆیا یه‌کیکه‌ له‌م دوو که‌سه یا موسولمانه‌و له‌ خوداترسه، یا به‌دکاره‌و به‌د به‌خت و چاره‌ ره‌شه! ئیوه له‌ ره‌گه‌زه‌وه جیاییتان نییه چونکه هه‌مووتان نه‌وه‌ی ئاده‌من و ئاده‌میش له‌ خۆله! جا ئه‌وانه‌ی که‌ شانازی ده‌که‌ن به‌و هۆزه به‌دکارانه‌وه که‌ بوون به‌ خه‌لووزی دۆزه‌خ حال له‌م دوو خاله به‌ده‌ر نییه: یا ده‌بی واز له‌وه بێنن، یا ده‌بی ئه‌وه بزائن که‌ به‌وه له‌لای خودا قورسو گران نابن، به‌لکوو به‌هۆی ئه‌وه‌وه له‌لای خودا بی فه‌رو سووکت ده‌بن له‌و قالدونچانه‌ی که‌ به‌ لووت پیسای خه‌ر هه‌ل ده‌ده‌ن و ده‌یبه‌ن بۆ خواردن! (د/ت - س/ص).

٤٨٧٦- عَنْ عِيَّاضِ بْنِ حِمَارٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ أَوْحَى إِلَيَّ أَنْ تَوَاضَعُوا حَتَّى لَا يَبْغِيَ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ وَلَا يَفْخَرَ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ^(٢).

عییاضی کوپی حیمار (خودای ئی رازی بێ) فه‌رمووی: که‌زهره‌ت (دیویدی خودای له‌سهر بێ) ده‌فه‌رموی: خودا وه‌حیی بۆ من کردوه: که‌ تا ده‌توانن بێ هه‌واو بێ ده‌عیه‌ بن و خۆتان به‌که‌م بگرن به‌ جوړیکی وا که‌س زۆرو سته‌م له‌ که‌س نه‌کا و که‌س خۆی له‌که‌س به‌گه‌وره‌تر نه‌زانی و که‌س به‌سه‌ر که‌سا شانازی نه‌کا (د/م).

٤٨٧٧- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: هَلْكَ الْمُتَطَعُونَ. قَالَهَا ثَلَاثًا. رواهما أبو داود ومسلم^(٣).

عه‌بدوللای کوپی ه‌سه‌عوود (خودای ئی رازی بێ) فه‌رمووی: که‌زهره‌ت (دیویدی خودای له‌سهر بێ) سه‌ئ جار له‌سه‌ر یه‌ک. فه‌رمووی: ئه‌وانه‌ی شت زۆر قوول ده‌که‌نه‌وه سه‌ریان تیا ده‌چێ! (د/م).

^(٢) {ریاض ٢/ ل ١٥٥ تسلسل/ ٧١. مسلم/ ٢٨٦٥}. مسلم. بر وصلة: ٦٥٢٥.

^(٣) مسلم. علم: ٦٧٢٥. ابوداود. سنة: ٤٦٠٨. تحفة الأشراف: ٩٣١٧.

٤٠. ره‌وشتی جوان ره‌وشه گه‌وره‌کهی خودا خۆبه‌تی

حَسَنَ الْخَلْقِ خَلَقَ اللَّهُ الْأَعْظَمَ

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ - سورة القلم - ٤/٦٨}.

واته: ئه‌ی موحه‌مه‌دا! ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری ره‌وشت جوان و خوشه‌ویست! به‌راستی تو له‌سه‌ر ره‌وشتیکی گه‌لی گه‌وره‌و مه‌زنیت.

وَقَالَ تَعَالَى: {خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ - سورة الأعراف - ٤/٦٨}.

واته: تو له‌سه‌ر یاسای ره‌سای خودا قه‌رار داوی خۆت بژی و چاوپۆشی و سه‌رفی نه‌زه‌ر بکه‌ به‌پیشه‌ بو خۆت و هه‌ر خزمه‌تی که‌ ئاسانه‌و بو ئه‌وان ده‌کری لییان وه‌ربگره‌و داوای شتی گران و باری ناباریان لی مه‌که‌و فه‌رمانیان پی بده‌ به‌ هه‌موو شتیکی جوان و باش، وه‌ خۆت دوور بگره‌ له‌ ئاده‌میزادی نه‌قامی بی دهماخ.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ - سورة فصلت - ٣٤/٤١}.

واته: هه‌رگیز چاکه‌و خراپه‌ نابن به‌یه‌ک، چاکه‌ هه‌ر چاکه‌یه‌و خراپه‌ هه‌ر خراپه‌یه‌، به‌کاری زۆر جوان و به‌ره‌وه‌شتی زۆر به‌رز شتی خراپ له‌ناودا مه‌هیله‌، ئه‌گه‌ر واتکرد ده‌بینی ناحه‌زو دوژمنت ده‌بن به‌خزمی نزیک و دۆستی گیانی به‌گیانیت، به‌لام ناگات به‌م پایه‌ باشه‌ مه‌گه‌ر ئه‌و که‌سانه‌ی که‌ به‌حه‌وسه‌له‌و به‌سه‌برن، به‌راستی ئه‌و به‌خته‌وه‌رانه‌ی ده‌گه‌ن به‌م پایه‌ پیروزه‌یه‌ خودا پیداوای چاکن!

٤٨٧٨ - عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا شَيْءٌ أَثْقَلُ فِي مِيزَانِ الْمُؤْمِنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ خُلُقٍ حَسَنٍ وَإِنَّ اللَّهَ لَيَبْغِضُ الْفَاحِشَ الْبَذِيءَ. رواه الترمذي وأبو داود^(١):

(١) بسند صحیح (شرحه).

ئەبو دەرداء (خودای ئی رازی بئ) فەرمووی: پیڤه‌مبەر (دروودی خودای لەسەربئ) دەفەرمووی: لە رۆژی ژینە‌وه‌دا هیچ شتێ وەک پەوشتی جوان قورس و گران نییه‌ لەتای تەرازووی چاکە‌ی موسولماندا، بەراستی خودا زۆر رقی لە هەرزە‌گۆی زمانپیسە (ت/د-س/ص).

٤٨٧٩- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَتْ سَمِعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَيُذْرِكُ بِحُسْنِ خُلُقِهِ دَرَجَةَ الصَّائِمِ الْقَائِمِ. رواه أبو داود والترمذي وابن حبان والحاكم^(٢):

عائیشە (خودای ئی رازی بئ) فەرمووی: لە پیڤه‌مبەرم بیست (دروودی خودای لەسەربئ) دەیفەرموو: (موسولمان بە‌هۆی خووی جوان‌ه‌وه‌ دەتوانی بگا بە پایە‌ی رۆژووه‌وان و شە‌ونوێژکەر). (د/ت/ ئیبنو حەببان/حاکم - سە‌نە‌دە‌که‌یان صە‌حیحە).

٤٨٨٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سُمِلَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنْ أَكْثَرِ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ الْجَنَّةَ فَقَالَ: تَقْوَى اللَّهِ وَحُسْنُ الْخُلُقِ. وَسُمِلَ عَنْ أَكْثَرِ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ النَّارَ فَقَالَ: الْفَمُ وَالْفَرْجُ^(٣):

ئە‌بو‌ه‌ورە‌یرە (خودای ئی رازی بئ) فەرمووی: لە پیڤه‌مبەر (دروودی خودای لەسەربئ) پرس‌یارکرا: زۆرتر چی دە‌بێ بە‌هۆی چوونه‌ بە‌هە‌شتی خە‌لک؟ فەرمووی: تە‌ق‌وا و لە‌خودا ترسی و خووی جوان! وە پرس‌یاریشی ئی کرا: ئە‌ی زۆرتر چی دە‌بێ بە‌هۆی چوونه‌ ناو دۆزە‌خی خە‌لک؟ فەرمووی: دە‌م و دامە‌ن! (ت-س/ص).

٤٨٨١- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَتَقِي اللَّهَ حَيْثُمَا كُنْتَ وَأَتَّبِعِ السَّبِيلَ الْحَسَنَةَ تَمَحُّهَا وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ^(٤):

(٢) با‌سانید صحیحە (شرحه).

(٣) بسند صحیح (شرحه).

(٤) بسند صحیح (شرحه).

ئەبو زەر (رمزای خودای لیبی) فەرمووی: پیغەمبەر (درویدی خودای لیسری) فەرمووی: پیم: لە هەموو شوینیی و لەسەر هەموو حالتی ترسی خودات هەبئ و بئ فەرمانی مەکه، بزانی که یاسایه‌کی خوداییه که کرده‌وی باش و کاری چاکه هەمیشه کرده‌وی خراپ و تاوان لا دەبەن، لەگەڵ هەموو کەسیکا رەفتار و گوتار و کردارتان شیرین و جوان بئ (ت-س/ص).

٤٨٨٢- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَبَسُّمُكَ فِي وَجْهِ أَخِيكَ لَكَ صَدَقَةٌ وَأَمْرُكَ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهْيُكَ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ وَإِرشَادُكَ الرَّجُلَ فِي أَرْضِ الضَّلَالِ لَكَ صَدَقَةٌ وَبَصْرُكَ لِلرَّجُلِ الرَّدِيءِ الْبَصَرُ لَكَ صَدَقَةٌ وَإِمَاطَتُكَ الْحَجَرَ وَالشُّوكَةَ وَالْعَظْمَ عَنِ الطَّرِيقِ لَكَ صَدَقَةٌ وَإِفْرَاغُكَ مِنْ ذُلِّكَ فِي ذُلِّ أَخِيكَ لَكَ صَدَقَةٌ. روى هذه الثلاثة الترمذي^(٥):

دیسان فەرمووی: پیغەمبەر (درویدی خودای لیسری) دەفەرمووی: روت خوش بئ لەگەڵ برای موسولمانتا دادەنری بە خیری بوّت، فەرمانی بکە بە چاکەیی، یا نه‌ئ بکە لە خراپەیی دادەنری بە خیری بوّت، شارەزایی پیاوی بکە که ریگە هەلە کردبئ دادەنری بە خیری بوّت، چاوساگی پیاویکی چاوکز بکە دادەنری بە خیری بوّت، بەردی، دپکی، ئیسقانی لە ریگە دور بخەیتەوه دادەنری بە خیری بوّت، تەنانهت ئەگەر چۆپی ئاو لە سەتله‌کە خۆت بکەیتە سەتلی برایه‌کی موسولمانتەوه دادەنری بە خیری بوّت! (ت-س/ح).

٤٨٨٣- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: خَيْرُكُمْ أَحْسَنُكُمْ أَخْلَاقًا. رواه الترمذي ومسلم والبخاري ولفظه: ان من أخيركم أحسنكم خلقاً^(٦):

(٥) بسند حسن (شرحه).

(٦) تجريد/ ٤ ل/ ١٠٧ رقم/ ١٤٢٢ = ٢٥٥٩، ٣٧٥٩، ٦٠٣٥، ٦٠٢٩. مسلم. فضائل: ٥٩٨٧. ترمذي: بر وصلة: ١٩٧٥. تحفة/ ٨٩٣٣.

له عه‌بدوللای کورپی عه‌مره‌وه (ره‌زای خودایان لی‌بی) له پی‌غه‌مبه‌ره‌وه (دی‌ودی خودای له‌سیرین) ده‌فرموی: شازی ئی‌وه ئه‌وانه‌تان که ره‌فتاریان زور جوانه! (ت/م/ب) گفت (له‌فظ) ی بوخاری ناوایه: ئه‌وانه‌تان که ره‌فتاریان زور شیرینه له باشرینه‌کانی ئی‌وه‌ن.

٤٨٨٤- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كُلُّ مَعْرُوفٍ صَدَقَةٌ وَإِنْ مِنَ الْمَعْرُوفِ أَنْ تَلْقَى أَخَاكَ بِوَجْهِ طَلْقٍ وَأَنْ تُفْرِغَ مِنْ دَلُوكَ فِي إِنَاءٍ أُخِيكَ. رواه الأربعة^(٧).

له جابیره‌وه (خودای ن‌زای بی) له پی‌غه‌مبه‌ره‌وه ده‌فرموی (دی‌ودی خودای له‌سیرین): هه‌موو چاکه‌یی خیری‌که، ئه‌وه‌ی شه‌ریعت په‌سه‌ندی بکا به چاکه داده‌نری، وه‌ک ئه‌وه کاتی ده‌گه‌ی به برای ئایینیت روت خوش بی له‌گه‌لیا، یا وه‌ک ئه‌وه له سه‌تله‌که‌ی خوت جامی ناو بده‌ی به براده‌ریکت (ش/د/ت).

٤٨٨٥- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا حَلِيمَ إِلَّا دُوْ عَثْرَةٍ وَلَا حَكِيمَ إِلَّا دُوْ تَجْرِبَةٍ. رواه الترمذي وأحمد والحاكم^(٨).

ئه‌بو سه‌عید له پی‌غه‌مبه‌ره‌وه ده‌فرموی (دی‌ودی خودای له‌سیرین): سه‌لار تا نه‌گلی نابی به‌سه‌لار، دانایش که‌سی‌که که‌خاوه‌ن به‌راورد بی (ت/ئه/حاکم - اسانید صحیحه).

٤٨٨٦- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنْ مِنْ أَحَبَّكُمْ إِلَيَّ وَأَقْرَبَكُمْ مِنِّي مَجْلِسًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَحَابِسْكُمْ أَخْلَاقًا وَإِنْ أَبْغَضَكُمْ إِلَيَّ وَأَبْغَضَكُمْ مِنِّي مَجْلِسًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ الثَّرَكَارُونَ وَالْمُتَشَدِّقُونَ وَالْمُتَفِيهِقُونَ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ عَلِمْنَا الثَّرَكَارُونَ وَالْمُتَشَدِّقُونَ فَمَا الْمُتَفِيهِقُونَ؟ قَالَ: الْمُتَكَبِّرُونَ. رواه الترمذي^(٩).

^(٧) تجرید/ ٥/ ل/ ٢٠٩ رقم/ ١٩٣٦ = ٦٠٢١ فتح. مسلم. زکاة. ٢٣٢٥. ابوداود. ادب: ٤٩٤٧. مسلم. بر وصلة: ٦٦٣٣.

^(٨) باسانید صحیحه (شرحه).

^(٩) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

جایبر (خودای ئی رازی بی) فهرمووی: پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فهرمووی: ئه‌و که‌سانه‌تان که‌ره‌وشتیان زۆر جوانه به‌شیکن له‌و که‌سانه‌تان که‌ له‌ روژی قیامه‌تا زۆر خوشه‌ویستن له‌لای من له‌م مه‌لبه‌ندانه‌دا: له‌ روژی حه‌شرو له‌کاتی کیشانی خێرو شه‌پو له‌سهر حه‌وزی که‌وسه‌رو له‌ به‌هه‌شتدا زۆر نزیکن له‌ دیوانی منه‌وه! وه‌ سازنده‌و ده‌موه‌رو ده‌مه‌راشو قسه‌ زله‌کانیش هه‌ندیکن له‌و که‌سانه‌تان که‌ له‌ روژی ژینه‌وه‌دا زۆر رقم لییانه‌و زۆرم ده‌دزین و زۆر دوورن له‌ دیوه‌خانی منه‌وه. عه‌رزیا‌نکرد: ئه‌ی پیغه‌مبهری خودا! ده‌زانین که‌ سازنده‌ر ده‌مه‌وه‌رو ده‌مه‌راشه‌کان کی‌ن و مانایان چییه‌، به‌لام ئه‌ی مه‌به‌ست له‌ قسه‌زوله‌کان کی‌یه‌؟ فهرمووی: مه‌به‌ست فیز زله‌کانن (ت-س/ح).

٤٨٨٧- عَنْ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ غُرَفًا تُرَى ظُهُورُهَا مِنْ بُطُونِهَا وَبُطُونُهَا مِنْ ظُهُورِهَا. فَقَامَ أَغْرَابِيٌّ فَقَالَ لِمَنْ هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: لِمَنْ أَطَابَ الْكَلَامَ وَأَطْعَمَ الطَّعَامَ وَأَدَامَ الصِّيَامَ وَصَلَّى لِلَّهِ بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامَ. رواه الترمذي وأحمد وابن حبان^(١٠):

عه‌لی (خودای ئی رازی بی) فهرمووی: پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: هه‌ندی کۆشکی وا له‌ناو به‌هه‌شتدا هه‌یه‌ ده‌ره‌وه‌ی له‌ناوه‌وه‌و ناوه‌وه‌ی له‌ ده‌ره‌وه‌ دیاره‌. عاره‌بیکی ده‌شته‌کی هه‌لسا گوتی: ئه‌وه‌ هی کی‌یه‌؟ ئه‌ی پیغه‌مبهری خودا! فهرمووی: هی ئه‌و که‌سه‌یه‌ که‌ قسه‌ی خوش بی و زبانی شیرین بی و نانبده‌بی و هه‌میشه‌ به‌روژ به‌روژوو بی و به‌شه‌ویش ساخ له‌به‌ر ره‌زای خودا شه‌ونویژ بکا، له‌وکاته‌دا که‌ خه‌و خوش ده‌بی و خه‌لکانی تر سه‌ری تی ده‌که‌ن و زووربه‌یان ده‌خه‌ون! (ت/ئه‌/ئیبنو حه‌بان - س/ص).

٤٨٨٨- عَنْ أُمِّ أَبَانَ بِنْتِ الْوَازِعِ بْنِ زَارِعٍ عَنْ جَدِّهَا زَارِعٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) وَكَانَ فِي وَفْدِ عَبْدِ الْقَيْسِ قَالَ لَمَّا قَدِمْنَا الْمَدِينَةَ فَجَعَلْنَا نَتَبَادَرُ مِنْ رَوَاحِلِنَا فَتَقَبَّلُ يَدَ النَّبِيِّ (صَلَّى

(١٠) بسند صحیح (شرحه).

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَجُلَهُ وَالتَّظَرَّ الْمُنْذِرُ الْأَشْجُ حَتَّى أَتَى عَيْتَهُ فَلَبَسَ ثَوْبِيهِ ثُمَّ أَتَى النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ لَهُ: إِنَّ فِيكَ خَلَّتَيْنِ يُحِبُّهُمَا اللَّهُ الْحِلْمُ وَالْأَنَاةُ. قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَا أَتَخَلَّقُ بِهِمَا أَمْ اللَّهُ جَبَلَنِي عَلَيْهِمَا قَالَ: بَلَى اللَّهُ جَبَلَكَ عَلَيْهِمَا. قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَبَلَنِي عَلَى خَلَّتَيْنِ يُحِبُّهُمَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ. رواه أبو داود والترمذي (نص هذه الرواية جاءت في مبحث ومنها تقيل اليد والرجل، في كتاب الأدب ذكرناها هنا اختصاراً)^(۱۱):

نوممو ئه‌بانی کچی وازیعی کوپی زاریع (ره‌زای خودای لی‌بی) له زاریعی با‌پیره‌یه‌وه — که خوی یه‌کیک بووه له وه‌فده‌که‌ی هو‌زی عه‌بدولقه‌یس که چواره‌ده‌که‌س بوون هات‌بوون بو‌ خزمه‌تی پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) — زاریع فه‌رمووی: کاتی گه‌یشتی‌نه مه‌دینه به‌ په‌له په‌له له ولا‌خه‌کانمان دا به‌زین و چو‌وین بو‌ لای پی‌غه‌مبه‌رو په‌لاماری ده‌ست و پی‌یمان داو ده‌ستمان کرد به‌ ما‌چکردنی ده‌ست و پای، وه‌ی مون‌زیری ئه‌شه‌جج هیچ خوی تیک نه‌داو به‌شینیه‌ی چو‌و به‌لای بو‌خچه‌که‌یه‌وه و جله‌کانی ده‌ره‌ینان و ده‌ستی جلی باشی له‌به‌رکرد، ئه‌وجا هات بو‌لای پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) پی‌ی فه‌رموو: په‌راستی دوو ره‌وشتی باش له‌تو‌دا هه‌ن خودا حه‌زیان لی ده‌کا، که بریتین له‌ هیمنی و له‌سه‌ر خویی ئه‌ویش گو‌تی: ئه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خودا! من خو‌م خووم پی‌وه گرتوون یا‌خود خودا کردن و خودا داونی پی‌م؟ فه‌رمووی: خه‌یر، به‌لکو‌و خودا‌کردن و خودا داونی پی‌ت. گو‌تی: سو‌پاس بو‌ خودا که دوو ره‌وشتی وای داومه‌تی که خودا پی‌غه‌مبه‌ری خودا خو‌شیانیان ده‌وی (د/ت — س/ص).

٤٨٨٩ — قال في الشرح: وقال رسول الله (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَادَ الْحَلِيمُ أَنْ يَكُونَ نَبِيًّا. رواه الخطيب^(۱۲):

له شه‌رحه‌که‌دا ده‌فه‌رمووی: خه‌تیب ده‌گی‌ری‌ته‌وه: حه‌زرت (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: پی‌اوی به‌حه‌وسه‌له‌و هیمن چه‌پی له پی‌غه‌مبه‌ر که‌متره.

^(۱۱) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۱۲) سكت عن درجته الشارح.

۴۸۹۰- وقال فيه أيضا: وقال رسول الله (صلى الله عليه وسلم): الحليم سيد في الدنيا وسيد في الآخرة. رواه الخطيب والله أعلم^(۱۳).

دیسان له شه‌رحه‌که‌دا (خودای ن رازی بن) ده‌فرموی: خه‌تیب (خودای ن رازی بن) ده‌گیریتته‌وه: حه‌زرت (درویدی خودای له‌سربین) ده‌فرموی: حه‌لیم (واته: پیاوی به‌حه‌وسه‌له‌و هیمن) له هه‌ردوو جیهاندا ئا‌غاو گه‌وره پیاوه!

۴۱) به‌شی له ره‌وشته جوانه‌کانی پیغه‌مبه‌ر

درویدی
خودای له‌سرب

بعض أخلاق النبي ﷺ

۴۸۹۱- سَأَلْتُ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): مَا كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَصْنَعُ فِي أَهْلِهِ؟ قَالَتْ: كَانَ فِي مِهْنَةٍ أَهْلِهِ، فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ. رواه البخاري^(۱).

له عایشه (خودای ن رازی بن) پرسیارکرا: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربین) له ماله‌وه خه‌ریکی چی بوو؟ فه‌رمووی: خه‌ریکی خزمه‌تی خیزانه‌که‌ی بوو (چیشتی ده‌کرد، گسکی ده‌دا، حوشتی ده‌دوشی، مه‌پوبزنی ده‌دوشی، ئالیکی ده‌دا به‌ ئازهل، دروومانی ده‌کرد، پیلای ده‌دورییه‌وه!) کاتیکیش نویژ ده‌بوو ده‌چوو به‌لای نویژه‌وه. (ب).

۴۸۹۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَوْمًا فَقُمْنَا حِينَ قَامَ فَنَظَرْنَا إِلَى أَغْرَابِيٍّ قَدْ أَذْرَكَهُ فَجَبَدَهُ بِرِدَائِهِ فَحَمَرَ رَقَبَتَهُ وَكَانَ رِذَاءً خَشِينًا، فَالْتَفَتَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ لَهُ: الْأَغْرَابِيُّ أَحْمِلْ لِي عَلَى بَعِيرِي هَذَيْنِ فَإِنَّكَ لَا تَحْمِلُ لِي مِنْ مَالِكَ وَلَا مِنْ مَالِ أَبِيكَ. فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَا وَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ لَا وَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ لَا أَحْمِلُ لَكَ حَتَّى تُقِيدَنِي مِنْ جَبَدَتِكَ الَّتِي جَبَدْتَنِي، فَكُلُّ ذَلِكَ يَقُولُ لَهُ الْأَغْرَابِيُّ وَاللَّهِ لَا أَقِيدُكَهَا. فَلَمَّا سَمِعْنَا قَوْلَ الْأَغْرَابِيِّ أَقْبَلْنَا إِلَيْهِ سِرَاعًا،

(۱۳) سكت عن درجته الشارح.

(۱) {رياض/ ۲ ل/ ۱۵۶ تسلسل/ ۷۱ رقم/ ۶۰۶/۵. بخاري/ ۶۳۶ = تجريد/ ۱ ل/ ۳۷۱ رقم/ ۲۸۱}.

فَالْتَفَتَ إِلَيْنَا النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: عَزَمْتُ عَلَى مَنْ سَمِعَ كَلَامِي أَلَّا يَبْرَحَ مَكَانَهُ حَتَّى آذَنَ لَهُ، ثُمَّ دَعَا رَجُلًا فَقَالَ لَهُ: اخْمِلْ لَهُ عَلَى بَعِيرَتِهِ هَذَيْنِ عَلَى بَعِيرٍ شَعِيرًا وَعَلَى الْآخَرِ ثَمْرًا. ثُمَّ أَلْتَفَتَ إِلَيْنَا فَقَالَ: انْصَرِفُوا عَلَى بَرَكَةِ اللَّهِ تَعَالَى. رواه أبو داود والشيخان نسأل الله مكارم الاخلاق. آمين^(۲):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: روژئی پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) قسه‌ی بۆ ده‌کردین له پاشا هه‌لسا که بپروا، ئیمه‌یش هه‌لساین که بپوین، ههر ئه‌وه‌نده‌مان زانی عاره‌بیکی ده‌شته‌کیی ئی تایین بوو، کردی به له‌شیپۆشه‌که‌یداو یه‌خه‌ی توندگرت و جه‌رانندی و رایکی‌شا بۆ خوئی! له‌شیپۆشه‌که‌ ئه‌وه‌نده زبربوو لاملی پیغه‌مبهری سوورکرده‌وه، پیغه‌مبهر (دروودی خودای گه‌وره‌و پیرۆزی له‌سهرین) ئاووپی ئی دایه‌وه! کابرای تایه‌ن پیی گوت: ئه‌م دوو وشتره‌ی من ده‌بینی ده‌مه‌وئ هه‌ردوگیانم بۆ باربکه‌ی له‌شمه‌ک، خو له‌مالی خوئ یا له‌مالی باوکت بۆم بارناکه‌ی! پیغه‌مبهریش (دروودی خودای له‌سهرین) سئ جار له‌سهر یه‌ک فهرمووی: نه‌خه‌یر له‌مالی خوئم باریان ناکه‌م و داوای لیبوردن له‌خودا ده‌که‌م ئه‌گه‌ر ئه‌م کاره‌ وانه‌بئ. ئه‌وجا فهرمووی: باره‌کانت ناده‌مئ هه‌تا نه‌هیلئ که تو له‌ی ئه‌م کیش کردنه‌ت ئی بستینم. کابراکه‌یش هه‌موو جارئ ده‌یگوت: به‌خودا نایه‌لم که تو له‌ی ئه‌وه‌م ئی بکه‌یته‌وه، جا که ئه‌م مشتومره‌مان ژنه‌وت هه‌لمان کوتایه‌ سه‌رکابرا، پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: داوا له‌و که‌سانه‌ ده‌که‌م که گوئیان له‌م قسه‌یه‌ی منه له‌ شوینی خوئیان نه‌بزوین تا خوئم پییان ده‌لیم. ئه‌وجا پیاوئیکی بانگ کردو پیی فهرموو: هه‌ردوو وشتره‌که‌یی بۆ بارکه‌، حوشتریکیانی له‌ جوو ئه‌و حوشتره‌که‌ی تری له‌ خورما! ئینجا رووی کرده‌وه ئیمه‌و فهرمووی: بپوئن به‌لای کاری خوئانه‌وه به‌ته‌مای به‌ره‌که‌تی خودا (د/ش).

(۲) بخاری. فرض الخمس: ۲۱۴۹، ۵۸۰۹، ۶۰۸۸ - تجرید/ ۲ / ل ۳۹۸ / رقم/ ۱۲۷۲ - ۳۱۴۹. مسلم. زکاة:

۲۴۲۶. ابن ماجه/لباس: ۲۵۵۳. تحفه/۲۰۵.

۴۸۹۳- (ب/ ۴ ز/ ۹۰ ل/ ۲۶۷ ف/ ۱ + ۲ + ۳ + ۴ + ۵ + ۶ + ۷ + ۸ + ۹ + ۱۰ + ۱۱ + ۱۲ + ۱۳ + ۱۴ - ۱۵ + ۱۶ + ۱۷ + ۱۸)^(۳).

۴۲) باسی رینموونی باش : (ومنها الهدی الصالح)

۴۸۹۴- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الْهَدْيَ الصَّالِحَ وَالسَّمْتَ الصَّالِحَ وَالْإِقْتِصَادَ جُزْءٌ مِنْ خَمْسَةٍ وَعَشْرِينَ جُزْءًا مِنَ التُّبُوءِ. رواه أبو داود والترمذي ولفظه: السَّمْتُ الْحَسَنُ وَالتُّزْدَةُ وَالْإِقْتِصَادُ جُزْءٌ مِنْ أَرْبَعَةٍ وَعَشْرِينَ جُزْءًا مِنَ التُّبُوءِ^(۱).

ئبنو عبباس (خودیان لزان یی) فەرمووی: پێغه‌مبەری خودا (درووی خودای نەسەری) فەرموویەتی: رێ پێ نیشاناندانی خەڵک بە جوانی و، شیوە و قەڵافەتی رێکویی و مییانە‌ره‌وی (ئێقتیصاد) لە کاردا بە‌شیکیان لە بیست و پێنج بە‌ش لە پێغه‌مبەرایەتی (د/ت/س/ح) گەفتە (ت) ئاوايە: رەزای سووک و شینەیی و لە‌سەر‌خوویی و مییانە‌ره‌وی بە‌شیکیان لە بیست و چوار بە‌ش لە پێغه‌مبەرایەتی.

۴۳) باسی سه‌خاوەت و بە‌خشنده‌یی و پیاوہ‌تی : (ومنها السخاء والكرم)

۴۸۹۵- (ب - ۴ ز - ۹۰ ل - ۲۷۰ ف - ۷)^(۱).

۴۸۹۶- → (ب - ۴ ز - ۹۰ ل - ۲۶۹ ف - ۴)^(۲).

۴۸۹۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: السَّخِيُّ قَرِيبٌ مِنَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِنَ الْجَنَّةِ قَرِيبٌ مِنَ النَّاسِ بَعِيدٌ مِنَ النَّارِ وَالْبَخِيلُ بَعِيدٌ مِنَ اللَّهِ بَعِيدٌ

(۳) تقدم في مجلد رابع تسلسل/ ۹۰ ل/ ۲۶۷ ط/ ۱/ رقم/ ۳۱۱۶ همتا (۳۱۳۳).

(۱) بسند حسن (شرحه).

(۲) تقدم في مجلد رابع تسلسل/ ۹۰ ل/ ۲۷۰ ط/ ۱/ رقم/ ۳۱۲۲.

(۳) تقدم في مجلد رابع تسلسل/ ۹۰ ل/ ۲۶۹ ط/ ۱/ رقم/ ۳۱۱۹.

مِنَ الْجَنَّةِ بَعِيدٌ مِنَ النَّاسِ قَرِيبٌ مِنَ النَّارِ وَلَجَاهِلٌ سَخِيٌّ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ عَابِدٍ بَخِيلٍ. رواه الترمذي والبيهقي والطبراني^(۳):

له ئه‌بو هوره‌یره‌وه (خودای لازی بن) له چه‌زده‌ته‌وه (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموئ: پیاوی سه‌خی و به‌خشنده‌ نزیکه له ره‌حمه‌تی خوداوو نزیکه له به‌هسته‌وهو نزیکه له خه‌لکه‌وه، وه دووره له دۆزه‌خه‌وه! پیاوی پیسکه و چرووکیش دووره له ره‌حمه‌تی خوداو دووره له به‌هسته‌و دووره له خه‌لک، وه نزیکه له دۆزه‌خه‌وه! ته‌نانه‌ت پیاویکی نه‌زانی نه‌قام – به‌لام سه‌خی و جه‌وامیرو به‌خشنده – له‌لای خودای گه‌وره‌و سه‌روه‌و خۆشه‌ویستره له سو‌فیلکه‌یه‌کی خودا په‌رستی ره‌زیلو پیسکه. (ت- سه‌نه‌د ضه‌عیف / به‌یهه‌قی / طه‌به‌رانی).

۴۸۹۸- → (ب- ۲ ز- ۲۳ ل- ۶۱ ف- ۵)^(۴).

۴۸۹۹- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: مَنْ مَنَحَ مَنِيحَةً لَبَنٍ أَوْ وَرَقٍ أَوْ هَدَى زُقَاقًا كَانَ لَهُ مِثْلُ عِثْقِ رَقَبَةٍ. رواه أحمد والترمذي بسند صحيح. نسال الله صحة القول والفعل والاعتقاد آمين^(۵):

به‌رای کوپی عازیب (خودای لازی بن) فه‌رمووی: له ده‌می پیغه‌مبه‌ر خۆیم بیست ده‌یفه‌رموو (درویدی خودای له‌سهرین): که‌سی ئاژه‌لئ بدا به که‌سی تا شیرو دۆکه‌ی بخوا بۆ خۆی، یا پاره‌یی، یا شتی بدا به قهرز به که‌سی، یا کو‌لانی، یا ریگه‌یی نیشانی نه‌شاره‌زایی یا کویری بدا، ئه‌وه وه‌ک ئه‌وه وایه که ساخ بۆ ره‌زای خودا به‌نده‌یی ئازادبکا (ئه‌/ت-س/ص).

^(۳) بسند ضعیف للترمذي (شرحه).

^(۴) تقدم في مجلد ثاني. تسلسل/ ۲۳ ل/ ۶۱ ط/ ۱ رقم/ ۱۱۸۷.

^(۵) سنده صحيح عند الترمذي.

۴۴) باسی سوپاسکردن له سه‌رچاکه و پیاوه‌تی : (ومنها الشکر علی المعروف)
 قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ -
 سورة الرحمن - ۵۵/۶۰-۶۱}.

پاداشی چاکه هه‌ر چاکه‌یه و به‌س، ده‌ی نابیی به‌هیچ جوړی له نیعمه‌تی
 خودا لووته لابن و باوه‌ریان پی نه‌که‌ن.

۴۹۰۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ لَا
 يَشْكُرُ اللَّهَ لَا يَشْكُرُ النَّاسَ. رواه أبو داود والترمذي ولفظه: مَنْ لَمْ يَشْكُرِ النَّاسَ لَمْ
 يَشْكُرِ اللَّهَ^(۱):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دبرودی خودای له‌سهرین)
 ده‌فه‌رمووی: ئه‌و که‌سه‌ی که سوپاسی خودا نه‌کا سوپاسی مه‌ردوومیش نا‌کا.
 (د/ت-س/ص) گفته‌ی (ت): ئه‌وه‌ی چاکه‌ی خه‌لکی له‌به‌ر چاو نه‌بی چاکه‌ی
 خوداشی له‌به‌ر چاو نییه!

۴۹۰۱- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ أُعْطِيَ عَطَاءً
 فَوَجَدَ فَلْيَجْزِ بِهِ فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَلْيُتِنِ بِهِ فَمَنْ أَتَى بِهِ فَقَدْ شَكَرَهُ وَمَنْ كَتَمَهُ فَقَدْ كَفَرَهُ.
 رواه الترمذي وأبو داود وابن حبان^(۲):

جابر (خودای ئی رازی بن) له‌ه‌زه‌ته‌وه ده‌فه‌رمووی (دبرودی خودای له‌سهرین): کاتی
 که‌سئ به‌خششیکی ده‌ده‌نئ ئه‌گه‌ر هه‌یبوو با تو‌له‌ی بکاته‌وه بو‌خاوه‌ن
 به‌خششه‌که، ئه‌گه‌ر نه‌یبوو بانزای باشی بو‌بکا، چونکه‌ نزای باش به‌و په‌ری
 سوپاس حلیبه، وه‌ شارده‌وه‌ی پیاوه‌تی و هه‌شاردانی چاکه‌ی خه‌لک و
 پی‌نه‌زانینی پیاوه‌تی داده‌نری به‌سه‌پله‌یی و به‌دنه‌کی! (ت/د/ئیبوو هه‌ببان).

۴۹۰۲- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْمَدِينَةَ أَتَاهُ
 الْمُهَاجِرُونَ فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا رَأَيْنَا قَوْمًا أَبْدَلَ مِنْ كَثِيرٍ وَلَا أَحْسَنَ مُوَاسَاةً مِنْ قَلِيلٍ

(۱) بسند صحیح (شرح‌ه).

(۲) بسند صحیح (شرح‌ه).

مِنْ قَوْمٍ نَزَّلْنَا بَيْنَ أَظْهُرِهِمْ لَقَدْ كَفَوْنَا الْمُؤْتَةَ وَأَشْرَكُونَا فِي الْمَهْزَا حَتَّى خِفْنَا أَنْ يَذْهَبُوا بِالْأَجْرِ كُلِّهِ. فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَا مَا دَعَوْتُمُ اللَّهَ لَهُمْ وَأَتَيْتُمُ عَلَيْهِمْ. رواه الترمذي وأبو داود^(۳):

ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: کاتی چه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌سهرین) کوچی کرد بو مه‌دینه، کوچکاران هاتنه خزمه‌تی، گوتیان، ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! هیشتا که‌سی واما نه‌دیوه، که وه‌ک ئه‌م کو‌مه‌له‌ی یاریده‌ده‌رانه که‌وا ئیمه هاتووینه‌ته ناویان و کوچمان کردوه بۆلایان، که‌سمان نه‌دیوه که وه‌ک ئه‌مان ئاوا به‌خشنده‌و ئه‌وه‌نده به‌وی‌ل و ماریفه‌ت بن، ئه‌مانه له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا که خۆیان ده‌ستیان کورته که‌چی ئه‌رکی ئیمه‌ش ده‌کی‌شن و ژنمان پی‌ ده‌ده‌ن و ده‌مان که‌ن به‌هاوبه‌شی هه‌موو خێرو خوشییه‌کی خۆیان، تا ئه‌و راده‌یه مه‌ترسی ده‌که‌ین که هه‌رچی پاداشی باشه هه‌مووی بۆ ئه‌وان بی! پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای گه‌وره‌ی له‌سهرین) فهرمووی: نه‌ه، مه‌ترسی ئه‌وه‌تان نه‌بی، به‌مه‌رجی ئه‌وه که ئی‌وه‌یش له خودا بپارینه‌وه بۆ ئه‌وان و سوپاسیان بکه‌ن و پی‌ بزانن به چاکه‌یان! (ت-س/ص-د).

۴۹۰۳ - عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ صُنِعَ إِلَيْهِ مَعْرُوفٌ فَقَالَ لِفَاعِلِهِ جَزَاكَ اللَّهُ خَيْرًا فَقَدْ أَبْلَغَ فِي النَّسَاءِ. رواه الترمذي وابن حبان بسند صحيح^(۴):

ئوسامه‌ی کوپی زه‌ید (خودایان ئی رازی بن) له چه‌زه‌ته‌وه ده‌فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سهرین): ئه‌و که‌سه‌ی چاکه‌ی له‌گه‌ل بکری و به چاکه‌که‌ره‌که بلی: خودا تۆ‌له‌یه‌کی چاکت بداته‌وه، خودا پاداشی باشت بداته‌وه ئه‌وه به‌مه‌عنا ئه‌وپه‌ری سوپاس و ستایشی ده‌کا. (ت/ئیبینو حه‌بان - س/ص).

(۳) رواه الترمذي في الرهاق بسند صحيح (شرحه).

(۴) بسند صحيح لأبن حبان.

٤٥) خۇپاراستنو پاريز له قارى خوداو له نازارى خه‌لك

الحزر من الله والناس

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ} - سورة آل عمران - ٢٨/٣.

واته: هەر له ئیسته‌وه که مه‌ودای گه‌رانه‌وه‌تان هه‌یه بۆ لای خوداو به‌ر له‌وه‌ی کار له کار بترازی خودا ئیوه ده‌ترسینی له سزاو قاری خۆی، راسته که خودا هه‌میشه به‌چاوی ره‌حمه‌ت ته‌ماشای به‌نده باشه‌کانی خۆی ده‌کا، به‌لام له‌هه‌مان کاتدا سه‌ختگیریشه.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي أَنْفُسِكُمْ فَاحْذَرُوهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ} - سورة البقرة - ٢٢٣.

واته: بزانی که خودای گه‌وه ناگای له نیازو چه‌که‌ره‌ی ناو دلو ده‌روونتانه! هیچ شتی - چاک یا خراب - له خودا ون نابی! تا ده‌توانن پاریز له قاری خودا بکه‌ن و به‌هۆی نیازی پیسی ناو دلتانه‌وه خۆتان دووچاری قاری خودا مه‌که‌ن، بزانی هه‌میشه خودا خاوه‌نی ره‌حمه‌ته، ئه‌گه‌ر ته‌وبه بکه‌ن به ره‌حمه‌تی خۆی ته‌وبه‌تان ئی گه‌را ده‌کا، حیل و حه‌وسه‌له‌ی خودا بۆ پیاوی دانا مه‌ودایه‌کی له‌باره بۆ بیرکردنه‌وه و په‌شیمان بوونه‌وه، به‌لام بۆ مروۆشی نادانی نه‌فام داوو ته‌له‌یه‌و ده‌سخه‌پۆی ده‌کا هه‌تا له‌پر ملی ده‌بی به‌ته‌له‌که‌وه!

٤٩٠٤ - (ب - ٦ ز - ١٢ ل - ٢٤٢ ف - ٤) ^(١).

٤٩٠٥ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يُلْدَغُ الْمُؤْمِنُ مِنْ جُحْرِ وَاحِدٍ مَرَّتَيْنِ. رواه الثلاثة ^(٢).

^(١) تقدم في مجلد سادس. تسلسل/ ١٢ ل/ ٢٤٢ ط/ ١/ رقم/ ٢٩٢٢.

^(٢) تجريد/ ٥ ل/ ٢٢٢ رقم/ ١٩٥٢ = ٦١٣٣ فتح. مسلم. زهد ورفاق/ ٧٤٢٣. أبوداود. أدب: ٤٨٦٢. ابن ماجه. فتن: ٢٩٨٢. تحفة الأشراف: ١٣٢٠٥.

ئەبو ھورەیرە (خودای ئی رازی بئی) له حەزەرەتەو (دروودی خودای لەسەربین) دەفەرموئی: موسولمان دەبئی وریاو ھۆشیاریبئی لەیەك كونه‌وه دوو جار شت پیۆه‌ی نەدا. (ش/د).

٤٩٠٦- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَجِدُونَ النَّاسَ كَابِلٍ مَائَةٍ لَا يَجِدُ الرَّجُلُ فِيهَا رَاحِلَةً. رواه الشيخان والترمذي^(٣).

ئەبنو عومەر (خودایان ئی رازی بئی) له پیغەمبەرەو دەفەرموئی: (دروودی خودای لەسەربین): دەبینن ئەو خەلکە بۆ باشی و خراپی وەك وشتی باری وان، پیاو له سەدیاندە تاقە و لاخیکێ سواری باشی دەستگیر نابئی. (ش/ت).

ولاخی بەرزه که باری بئی بەکەلکی سواری نایئ، چونکه له ژیربارا رهوتی ئی تێك دهچئ و که شخه‌یییه‌که‌ی نامینئ، بۆیه به‌ئه‌سپی ژیر عه‌ره‌بانه ده‌لین: بارگیر. (وه‌رگیر).

٤٩٠٧- عَنْ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّاءِ الْخَزَاعِيُّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: دَعَانِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَقَدْ أَرَادَ أَنْ يَبْعَثَنِي بِمَالٍ إِلَى أَبِي سُفْيَانَ يَفْسِمُهُ فِي فُرَيْشٍ بِمَكَّةَ بَعْدَ الْفَتْحِ فَقَالَ: التَّمِسْ صَاحِبًا. قَالَ: فَجَاءَنِي عُمَرُ بْنُ أُمَيَّةَ الضَّمْرِيُّ فَقَالَ: بَلِّغْنِي أَلَّاكَ تُرِيدُ الْخُرُوجَ وَتَلْتَمِسُ صَاحِبًا. قُلْتُ أَجَلٌ. قَالَ: فَأَنَا لَكَ صَاحِبٌ. قَالَ: فَجِئْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قُلْتُ: قَدْ وَجَدْتُ صَاحِبًا. فَقَالَ: مَنْ؟ قُلْتُ: عُمَرُ بْنُ أُمَيَّةَ الضَّمْرِيُّ. قَالَ: إِذَا هَبَطْتَ بِلَادَ قَوْمِهِ فَاحْذَرُهُ فَإِنَّهُ قَدْ قَالَ الْقَائِلُ أَخُوكَ الْبَكْرِيُّ وَلَا تَأْمَنَّهُ. فَخَرَجْنَا حَتَّى إِذَا كُنْتُ بِالْأَنْبَاءِ قَالَ: إِلَيَّ أُرِيدُ حَاجَةً إِلَى قَوْمِي يُوَدَّانِ فَتَلَبَّثْ لِي قُلْتُ رَاشِدًا فَلَمَّا وَلَّى ذَكَرْتُ قَوْلَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَشَدَذْتُ عَلَى بَعِيرِي حَتَّى خَرَجْتُ أَوْضِعُهُ حَتَّى إِذَا كُنْتُ بِالْأَصَافِرِ إِذَا هُوَ يُعَارِضُنِي فِي رَهْطٍ قَالَ وَأَوْضَعْتُ فَسَبَقْتُهُ فَلَمَّا رَأَيْتُ قَدْ فَتُّهُ انْصَرَفُوا وَجَاءَنِي فَقَالَ: كَأَنَّكَ لِي إِلَى قَوْمِي حَاجَةٌ. قُلْتُ: أَجَلٌ وَمَضَيْنَا حَتَّى قَدِمْنَا مَكَّةَ فَدَفَعْتُ الْمَالَ إِلَى أَبِي سُفْيَانَ. رواه أبو داود. والله تعالى أعلم^(٤).

(٣) تجرید/ ٥/ ل/ ٢٧٨ ط/ ١/ رقم/ ٢٠٢١ = ٦٤٩٤. مسلم. فضائل/ الصحابة/ ٦٤٤٦.

(٤) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

عه‌مری کوپری غه‌فوای خوزاعی (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: له‌باش گرتنی مه‌ککه پیڤه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهری) ویستی که هه‌ندی مال بنیڤری بۆ نه‌بو سوفیان تا دابه‌شی بکا به‌سهر موسولمانه‌کانی قوپه‌یشدا، جا پیڤه‌مبه‌ر منی بانگ کردو فهرمووی: هاو سه‌فه‌ری بۆ خۆت په‌یدا کهو به‌خیری بکه‌وه‌ره ری. عه‌مری کوپری ئومه‌یی‌ه‌ی زه‌مری هاته لام گوتی: بیستومه ده‌ته‌وی بجی بۆ سه‌فه‌رو منه‌ی هاوپی ده‌که‌ی؟ گوتم: ئا نیازم وایه، گوتی: ده‌من ده‌بم به‌ هاو‌پات، گوتی: منیش چومه‌وه بۆ لای پیڤه‌مبه‌رو گوتم: هاو‌پام ده‌ست که‌وت، فهرمووی: کییه؟ گوتم: عه‌مری کوپری ئومه‌یی‌ه‌ی زه‌مریه، فهرمووی: باشه، به‌لام ناگات له‌خۆت بی که گه‌یشتیته گوزه‌ری ولاتی هۆزه‌که‌ی مه‌ترسی ئی بکه، چونکه پیشینان گوتیانه: له‌برای باوک و دایکی خۆت نه‌مین مه‌به! نه‌جا پیکه‌وه که‌وتینه ری رویشتین تا گه‌یشتیته نه‌بواء، ده‌بینم له‌وی گوتی: له‌وه ددان که‌می ئیشم هه‌یه به‌خزمه‌کانم، تۆ لیڤه چاوه‌پیم بکه تا دیمه‌وه بۆ لات، گوتم: برۆ به‌خۆشی بجی و بیته‌وه، جا که رویشت یادی فهرماشته‌که‌ی پیڤه‌مبه‌رم که‌وته‌وه، له‌به‌ر ئه‌وه نه‌وه‌ستام له‌سه‌ری به‌لکوو حوشته‌که‌م ته‌واو توند کرده‌وه و خیرا لیم خوری تا له‌ نه‌بواء ده‌رچووم، که چومه نه‌صافیر ده‌پوانم و له‌وی له‌گه‌ل تا قمی‌کا به‌رنگارم بوون، منیش خیرا لیم خوری و پیشیان که‌وتم، جا که روانی و من له‌ کیسی چووم ئیتر نه‌وان گه‌رانه‌وه و خوی هات بۆلام، گوتی: که‌می ئیشم به‌خزمه‌کانم هه‌بوو بۆیه چووم، منیش گوتم: به‌لئ وانییه به‌لام باوایی! ئینجا رویشتین تا چووینه مه‌که له‌وی ماله‌که‌م دا به‌ نه‌بو سوفیان (د-س/صالح).

٤٦) گومان‌ی باش هه‌م به‌خوداو هه‌م به‌خه‌لک په‌سه‌نده

حسن الظن بالله والناس

٨٠٩٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قَالَ اللَّهُ أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي يَوْمَ يَرَاهُ الشَّيْخَانَ وَالتَّرْمِذِيَّ (١):

(١) تجرید/ ٥/ ل/ ٢٨١/ رقم/ ٢١٢٩ - ٧٤٠٥، ٧٥٠٥، ٧٥٢٧. مسلم. الذکر والدعاء: ٦٧٤٦. ترمذی. دعوات: ٣١٠٢.

ئەبو هورەیره (خودای ئاززی بن) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربین) دەفەرموی: خودای تەواناو سەرورەر دەفەرموی: بەنده‌ی من گومانی چۆن بێ بەمن من وا دەبم لەگەڵی‌دا (ش/ت).

۴۹۰۹ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: حُسْنُ الظَّنِّ مِنْ حُسْنِ الْعِبَادَةِ. رواه ابو داود. نَسَأَلُ اللَّهَ الظَّنَّ الْحَسَنَ وَكَامِلَ التَّوَكُّلِ. آمِينَ^(۲).

دیسان فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربین) دەفەرموی: گومانی باش عاده‌تیکی باشە (د-س/صالح).

۴۷) نایین بریتییه لە تەمەنی و نامۆزکاری باش : (کمال الدین فی النصیحة)

۴۹۱۰ - → (ب - ۱ - ز - ۲ - ل - ۲۳ - ف - ۹) ^(۱).

۴۹۱۱ - → (ب - ۱ - ز - ۸ - ل - ۴۸ - ف - ۲ + ۴ + ۵) ^(۲).

۴۸) راویزکەر ئەمیندارە : (المستشار أمين)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ - سورة آل عمران - ۱۵۹/۳}.

واتە: لە هەموو کاروباریکی گرتندا داوای راویژ لە یارانەت بکە، جا دوا ئەوە کاتێ عەزمت جەزم بوو لەسەکردنی ئیشێ و بیریاری ئیجگاریت دا کە بیکە ئیتر واز لە پاراییی بێنەو پشت بەخودا ببەستەو دەست بکە بەکار، دانیابن کە خودای گەوهو مەزن ئەو کەسانە ی خوش دەوێ کە پشتیان بە خودا قایمە.

۴۹۱۲ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْمُسْتَشَارُ مُؤْتَمَنٌ. رواه اصحاب سنن^(۱).

^(۲) رواه ابوداود بسند صالح (شرحه).

^(۱) تقدم في مجلد اول تسلسل ۲/ل ۲۳ ط/۱ رقم ۱۱.

^(۲) تقدم في مجلد اول تسلسل ۸/ل ۴۸ ط/۱ رقم ۵۶ و ۵۸ و ۵۹.

ئەبو هورهیره (خودای ئی رازی بئ) له پیغه‌مبەرەوه دەفەرموێ (دروودی خودای
 ئەسەربێ): پراوێژکار ئەمێندارەو دەبێ ئەوەی باشە نیشانی پراوێژ خوازی بدا،
 ئەگینا ناپاک و گزیکار دەردەچێ! (د/ت/ن-س/ح).

۴۹۱۳- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ أَفْتَى بِغَيْرِ عِلْمٍ كَانَ إِثْمُهُ
 عَلَى مَنْ أَفْتَاهُ. زَادَ فِي رَوَايَةٍ: وَمَنْ أَشَارَ عَلَى أَخِيهِ بِأَمْرٍ يَغْلَمُ أَنَّ الرُّشْدَ فِي غَيْرِهِ فَقَدْ
 خَانَهُ. رواه أبو داود والحاكم. نسأل الله حسن الرواية وكمال الدارياة آمين^(۲).

دیسان فەرمووی: ھەزەرتی پیغه‌مبەری خوشەویست (دروودی خودای
 ئەسەربێ) دەفەرموێ: کەسێ بەنەزانی فەتوای بۆ بدرێ گوناھەکی بە ئەستۆی
 ئەو کەسە یە کە ئەو فەتوای غەڵەتە ی بۆ داوێ. لە گێڕانەوێکە ئەمە ی
 پێکردووە: وە ئەو کەسە ی شتێ نیشانی بۆ موسوڵمانی خۆی بدا کە بیکە
 یا نە بیکە، لە ھەمان کاتدا بشارانی کە ئەو شتە بە پیچەوانەوێ باشترە ئەو
 گزی و ناپاکیی ئی دەکا (د/حاکم-س/ص).

۴۹) کەسێ خێری نیشانی کەسێ بدا وەك خۆی ئەو خێرە بکات وایە
 الدال على الخير كفاعله

۴۹۱۴- (ب - ۱ ز - ۱۵ ل - ۸۷ ف - ۸)^(۱).

تەماشای (فضل اعانة الغازی) فەرموودە ی یەکەم بکە.

۵۰) شادبوون بە پایە ھەرە بلندەکان بەوێ دەبێ کە مەروۇ کاروباری
 موسوڵمانا رایێ بکاو خزمەتگوزاری مەردوم بێ
 الدرجات العلا في حوائج الناس

۴۹۱۵- (ب - ۱ ز - ۱۴ ل - ۷۹ ف - ۳).

(۱) بسند حسن (شرحه).

(۲) بسند صحيح (شرحه).

(۱) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۱۵ ل/ ۸۷ ط/ ۱/ رقم/ ۱۱۷.

۴۹۱۶- عَنْ حُصَيْنٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: جَاءَ سَائِلٌ لَابْنَ عَبَّاسٍ فَسَأَلَ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: أَتَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ قَالَ نَعَمْ. قَالَ أَتَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ قَالَ نَعَمْ. قَالَ وَتَصُومُ رَمَضَانَ قَالَ نَعَمْ. قَالَ سَأَلْتُ وَلِلْسَائِلِ حَقٌّ إِنَّهُ لَحَقٌّ عَلَيْنَا أَنْ نَصِلَكَ. فَأَعْطَاهُ ثَوْبًا ثُمَّ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: مَا مِنْ مُسْلِمٍ كَسَا مُسْلِمًا ثَوْبًا إِلَّا كَانَ فِي حِفْظِ اللَّهِ مَا دَامَ مِنْهُ عَلَيْهِ خِرْقَةٌ. رواه الترمذي في الرقاق^(۲):

حوصه‌ین (خودای ن‌رازی بن) فه‌رمووی: سوال‌کهری هاته لای ئیبنو عبباس سوالی ئی کرد، ئیبنو عبباسیش فه‌رمووی: نایا شایه‌تی دده‌ی که هه‌ریه‌زادن خودایه‌و به‌س؟ گوتی: ئا، فه‌رمووی: ئه‌ی شایه‌تی دده‌ی که موچه‌مه‌د پیغه‌مبه‌ری خودایه‌؟ گوتی: ئا. فه‌رمووی: روژووی ره‌مه‌زانیش ده‌گری؟ گوتی: به‌ئێ: فه‌رمووی: هاتووی ده‌رووزه‌ ده‌که‌ی، ده‌رووزه‌که‌ر مافی هه‌یه، پیویسته له‌سه‌رمان که بی به‌شت نه‌که‌ین، ئه‌و جاجلکیکی پی‌داو فه‌رمووی: خۆم ژنه‌وتم له‌حه‌زرت خۆی (دیرووی خودای له‌سه‌رین) ده‌یفه‌رموو: هه‌ر موسولمانی پارچه‌یی جل بدا به‌موسولمانی تا پیرۆله‌یه‌کی ئه‌و جله‌ به‌هه‌ریه‌وه‌ بمینی ئه‌و موسولمانه‌ له‌ ئاگاداریی خودادا ده‌بی! (ت).

۴۹۱۷- → (ب- ۳ ز- ۳۰۷ ل- ۳۴۴ ف- ۷)^(۳).

۵۱) عه‌داله‌تو داد بناغه‌ی پاشایه‌تی و ده‌وله‌ته‌: (العدل أساس الملك)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُم لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ - سُوْرَةُ النحل - ۹۰/۱۶}.

۴۹۱۸- → (ب- ۱ ز- ۱۱۴ ل- ۳۴۴ ف- ۷)^(۴).

۴۹۱۹- عَنْ عِيَّاضِ بْنِ حِمَارٍ الْمُجَاشِعِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ذَاتَ يَوْمٍ فِي خُطْبَتِهِ: أَلَا إِنَّ رَبِّي أَوْ إِنَّ رَبِّي أَمَرَنِي أَنْ أَعْلَمَكُمْ مَا جَهِلْتُمْ مِمَّا

^(۲) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۱۴ ل/ ۷۹.

^(۳) تقدم في مجلد ثالث تسلسل/ ۲۰۷ رقم/ ۲۵۹۷.

^(۴) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۱۱۴ رقم/ ۶۸۱.

عَلَّمَنِي يَوْمَ هَذَا. كُلُّ مَالٍ نَحَلْتُهُ عَبْدًا حَلَالٌ وَإِنِّي خَلَقْتُ عِبَادِي حُتَفَاءَ كُلِّهِمْ وَإِنَّهُمْ أَتَتْهُمْ الشَّيَاطِينُ فَاجْتَالَتْهُمْ عَنْ دِينِهِمْ وَحَرَّمْتَ عَلَيْهِمْ مَا أَخَلَلْتُ لَهُمْ وَأَمَرْتَهُمْ أَنْ يَشْرَكُوا بِي مَا لَمْ أُنْزِلْ بِهِ سُلْطَانًا وَإِنَّ اللَّهَ نَظَرَ إِلَى أَهْلِ الْأَرْضِ فَمَقَّتَهُمْ عَرَبَهُمْ وَعَجَمَهُمْ إِلَّا بَقَايَا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَقَالَ إِنَّمَا بَعَثْتُكَ لَأَبْتَلِيكَ وَأَبْتَلِيَ بِكَ وَأَنْزَلْتُ عَلَيْكَ كِتَابًا لَا يَفْسِلُهُ الْمَاءُ تَقْرُوهُ نَائِمًا وَيَقُظَانُ وَإِنَّ اللَّهَ أَمَرَنِي أَنْ أَحْرِقَ قُرَيْشًا فَقُلْتُ: رَبِّ إِذَا يُلْغُوا رَأْسِي فَيَدْعُوهُ خُبْرَةٌ قَالِ اسْتَخْرِجْهُمْ كَمَا اسْتَخْرِجُوكَ وَاغْزُهُمْ نُغْزِكَ وَأَنْفِقْ فَسَنْتَفِقَ عَلَيْكَ وَابْعَثْ جَيْشًا نَبْعَثْ خَمْسَةَ مِثْلَهُ وَقَاتِلْ بِمَنْ أَطَاعَكَ مِنْ عَصَاكَ. قَالَ: وَأَهْلُ الْجَنَّةِ ثَلَاثَةٌ دُو سُلْطَانٍ مُقْسِطٍ مُتَصَدِّقٍ مُؤَفَّقٍ وَرَجُلٍ رَحِيمٍ رَقِيقُ الْقَلْبِ لِكُلِّ ذِي قُرْبَى وَمُسْلِمٍ وَعَقِيفٍ مُتَعَفِّفٍ دُو عِيَالٍ - قَالَ - وَأَهْلُ النَّارِ خَمْسَةُ الضَّعِيفُ الَّذِي لَا زَبَرَ لَهُ الَّذِينَ هُمْ فِيكُمْ تَبَعًا لَا يَتَّبِعُونَ أَهْلًا وَلَا مَالًا وَالْخَائِنُ الَّذِي لَا يَخْفَى لَهُ طَمَعٌ وَإِنْ ذُقَّ إِلَّا خَائُهُ وَرَجُلٌ لَا يُصْنِبُ وَلَا يُمْسِي إِلَّا وَهُوَ يُخَادِعُكَ عَنْ أَهْلِكَ وَمَالِكَ. وَذَكَرَ الْبُخْلُ أَوْ الْكُذِبَ وَالشَّنْظِيرُ الْفَحَّاشُ. رواه مسلم في صفة الجنة^(۲).

عیبازی کوپی حیماری موجاشیعی (خوشتنودی خودای لیبنی) فهرمووی: روژئی پیغه‌مبهر (سیرودی خودای لسه‌رین) له وتاردا فهرمووی: بزانی که خودا فهرمانی پیگردوم که لهو زانسته‌ی خودا نه‌مپرو فیروی خوومی کردوهو و نیوه نایزانی، لهو زانسته‌تان فیبریکهم، خودا فهرمووی: هر مائی خووم بیدهم به به‌نده‌یی له ریگه‌یه‌کی ره‌واوه نه‌و ماله‌ه‌لآله، وه من له به‌ره‌تدا به‌سروشت به‌نده‌کانی خووم له‌سه‌ر پاکی وهق وه‌رگرتن دروست کردوهو، گشتیان به‌سروشت ناماده‌ن بو وه‌رگرتنی هه‌ق، به‌لام له پاشان شه‌یتانه‌کان گریان دده‌ن وه‌ ثابین وه‌ریان ده‌گیرن وه‌وه‌ی من هه‌لام کردوهو بو‌یان نه‌وان لییان هه‌رام ده‌که‌ن، وه پیشیان ده‌لین که به‌ساخته‌و ساخته‌کاری هاوبه‌شی درو بو من دابن‌ین وه‌وانیش به‌گو‌ییان ده‌که‌ن. له‌پیش ره‌وانه‌کردنی مندا خودای گه‌وره سه‌رنج‌یکی دانیش‌توانی سه‌رزوه‌ی دده‌ا، له عه‌رب و ناعه‌ره‌بیان ده‌ره‌نجی و لییان بی‌زار ده‌بی، ته‌نیا له چه‌ند ده‌سته‌یی

(۲) مسلم. جنة ونعيمها: ۷۱۳۶.

نەبىٰ لە خاۋەن نامەكان كە لەسەر ھەق مابوون، ۋە خوداى گەورە بەمنى فرموى: بۆيە من تۆم كردوو بە پىغەمبەر و پەوانەم كردوى بۆ سەر مەردوم تا خۆت تاقى بكەمەو ۋە خەلكىش بەھۆى تۆۋە تاقى بكەمەو نامەيەكىشم بۆت ناردوو ۋە ئاۋ نايشتۆریتەو، چونكە لە سىنگى موسولماناندايە ۋە موو كاتى لەبەر دەخۆيئەو، چ بە خەبەرى و چ خەوتوبى دەورى دەكەيتەو، ۋە خودا فرمانى پىٰ كردوو كە قوپەيش بە نوورى ئەم قورئانە بسووتىنم، ۋەك برووسكە وابىٰ لە گوينايدا. گوتم: ئەى خوداى من! ئاخىر سەرم ۋەك كولپەرى شكاۋ دەشكىنن، من كەم و ئەوان زۆر مەگەر خۆت فرىام بكەوى. فرموى: چۆن ئەوان تۆيان دەر كرد تۆيش ئاۋا ئەوان دەر بكە، ۋە بچۆرە سەريان بۆ جەنگ ئىمە تۆ سەردەخەين بەسەرياندا، ۋە مال و دارايى بەخت بكە، مال و دارايىت دەدەينى، ۋە تۆيەك سوپاينىرە ئىمە خۆمان پىنج سووپاى تر لە ھىزى ئاسمانى دەنىرىن بۆ يارىدەيان. بىكە بە دەستوور بە لەشكرى ئىسلام شەپ بكە لەگەل لەشكرى ئىسلامدا. حەزەت (درودى خوداى لەسەرىن) فرموى: دانىشتوانى بەھەشت يەككىن لەم سىٰ كەسەو لەم سىٰ گرۆيە بەدەرنىن: يا كاربەدەستى داد پەرۋەرى خىركەرى بەخشندەى خاۋەن تەۋفيقەو لەخوداۋە سەكەوتوو، يا پياۋى بەرەحمى بە بەزەيى دلتەرمە، كە لەگەل ھەموو خەزم و خۆيش و موسولمانىكا دلتەرم و بەرەحمە، يا ھەژارى دەسو و دەم و دل و داوين پاكى خاۋەن خىزانەكە بۆ خۆى رەنج دەداو بەرەنجى شانى خۆى بەبىٰ سكا لا خىزانى خۆى بەخىو دەكاو، چاۋى لەدەستى خەلو بلەو خەلكەۋە نىيە. فرموى: خەلكى دۆزەخىش لەم پىنج گرۆيە بەدەرنىن: گرۆى ئەۋگىل و گەلخوۋ بىٰ فەرمانەى كە خۆيان بە ئىۋەدا ھەل دەۋاسن و مال و حالىكيان نىيەو خەمى مال و منال ناخون و نە بۆ دىن و نە بۆ دىنيا ھەول نادن، گرۆى ئەۋ ناپاكە نەۋسن و چلئىس و مالپەرستانەى كە لەھەرلا گوچكەى تەماعيان بۆ دەر بكەوى خۆيانى بۆ دەكوتن و كلكە لەقىى بۆ دەكەن! گرۆى ئەۋ پياۋە فىلاوييانەى كە شەۋو رۆژ بە دەورتا دىن و بۆ ھەل دەگەرپن كە فىل و گزى و ناپاكى لەخۆت و مال و منال و نامووست

بکه‌ن! چه‌زرت (درویدی خودای له‌سهرین) باسی کرۆیه‌کی تریشی کرد که دۆزه‌خین، یا باسی گرۆی ره‌زیلی و رژی‌دی کرد، یا باسی گرۆی درۆی کرد، که ئه‌وانیش دۆزه‌خین، فهرمووی: گریه‌کی تریشیان مرۆی سهر سهری به‌دگۆی به‌دکرداری به‌د ره‌فتاره! (م - خودای ئی رازی بئ).

۵۲) پایانی (خاتمه‌یین) باسی خوشه‌ویستی شیرازه‌ی ناینداری

خوشه‌ویستی خوداو پیغه‌مبه‌ره ^{درویدی}
^{خودای له‌سهر}

خاتمة فی المحبة ملاك الدين فی محبة الله تعالى ورسوله ﷺ

→ (ب - ۱ ز - ۹ ل - ۵۱ نایه‌تی سییه‌م).

۴۹۲۰ - → (ب - ۱ ز - ۲ ل - ۲۱ ف - ۳) ^(۱).

۴۹۲۱ - → (ب - ۱ ز - ۲ ل - ۲۴ ف - ۱۱) ^(۲).

۴۹۲۲ - عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ الْحُبُّ فِي اللَّهِ وَالْبُغْضُ فِي اللَّهِ. رواه أبو داود ^(۳).

ئه‌بوزه‌ر (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فهرمووی: گه‌وره‌ترین کرده‌وی به‌نده خوشه‌ویستییه که ساخ له‌به‌ر ره‌زای خودایی، هه‌روه‌ها رق له‌شت بوونه که ساخ له‌به‌ر ره‌زای خودا رقی له‌و شته‌یین. (د - ره‌زای خوی لیبین).

۵۳) که‌سی به‌راستی خودای خوش بوئی خودا ره‌زای سووک ده‌کاو خوداو

به‌نده‌کانیش ئه‌ویان خوش ده‌وی: (من أحب الله أحبه الله والعباد)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا - سورة مريم}. → (ب - ۷ ز - ۲ ل - ۲۵ ف - ۸).

^(۱) تقدم في مجلد أول تسلسل ۲/ ل ۵۱/ ط ۱/ رقم ۵.

^(۲) تقدم في مجلد أول تسلسل ۲/ ل ۲۴/ ط ۱/ رقم ۱۳.

^(۳) سكت عن درجه الشارح.

۴۹۲۳- (ب - ۷ ز - ۲ ل - ۲۵ ف - ۸) ^(۱).

۴۹۲۴- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قِيلَ لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَرَأَيْتَ الرَّجُلَ يَفْعَلُ الْعَمَلَ مِنَ الْخَيْرِ وَيَحْمَدُهُ النَّاسُ عَلَيْهِ قَالَ: تِلْكَ عَاجِلُ بُشْرَى الْمُؤْمِنِ. رواه مسلم. نَسَأَلُ اللَّهَ فَعَلَ الْخَيْرَاتِ وَتَرَكَ الْمُنْكَرَاتِ آمِينَ ^(۲).

ئەبو زەر (خۆشنوودی خودای لیبی) فەرمووی: عەرزی حەرەت (دیوودی خودای لەسەری) کرا: قوریان: ئەهی پیغه‌مبەری خودا! پیمان بفەرموو هەندئ کەس هەندئ کاری باش دەکەن و خەلکی تر لە کارەکه‌یان رازین و لەسەر ئەوه دەسپی جوانیان دەکەن، جا ئایا ئەوه زیانی نابێ بۆی؟ فەرمووی: ئەه، بەلکوو ئەو شوۆرەتە جوان و پەسنە باشە نۆبەرە میزگینی موسولمانە، لە جیهانا ناو و شوۆرەتی جوان و لەژینه‌وه‌دا پاداشی باش، دەمی چی لەوه باشتەر دەبی، وەك خودا دەفەرمووی: {لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ} (ب - ۶ ز - ۱۱ ل - ۲۳۶ ف - ۲) (م).

۵۴) كەسێ كەسێكى خۆش بۆی ساخ بۆ ره‌زای خودا هه‌شری له‌كەڵ

هه‌شری نه‌ودا ده‌بی: (من أحب قوما حشر معهم)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا - سورة النساء} → (ب/ ۴ ز/ ۱۱۴ ل/ ۳۷۳ ف/ ۲).

۴۹۲۵- عَنْ زُرِّ بْنِ حُبَيْشٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَتَيْتُ صَفْوَانَ بْنَ عَسَّالٍ الْمُرَادِيَّ فَقُلْتُ: هَلْ حَفِظْتَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي الْهَوَى شَيْئًا؟ قَالَ: نَعَمْ كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ فَنَادَاهُ رَجُلٌ أَعْرَابِيٌّ جَافٌ جِلْفٌ كَانَ فِي آخِرِ الْقَوْمِ بِصَوْتٍ جَهْوَرِيٍّ: يَا مُحَمَّدُ يَا مُحَمَّدُ. فَقَالَ لَهُ الْقَوْمُ: مَهْ إِنَّكَ قَدْ نَهَيْتَ عَنْ

^(۱) تقدم في مجلد سابع تسلسل ۲ ل/ ۲۵ ط/ ۱/ رقم/ ۳۹۹۰.

^(۲) راجع مجلد سادس. تسلسل/ ۱۱ رقم/ ۳۹۱۷.

هَذَا، فَأَجَابَهُ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) نَحْوًا مِنْ صَوْتِهِ هَاؤُمْ فَقَالَ: الرَّجُلُ يُحِبُّ الْقَوْمَ وَلَمَّا يَلْحَقْ بِهِمْ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ. قَالَ زِرُّ: فَمَا بَرَحَ يُحَدِّثُنِي حَتَّى حَدَّثَنِي أَنَّ اللَّهَ جَعَلَ بِالْمَغْرِبِ بَابًا عَرْضُهُ مَسِيرَةُ سَبْعِينَ عَامًا لِلتَّوْبَةِ لَا يُغْلَقُ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ قِبَلِهِ وَذَلِكَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ (يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ، أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا). رواه الرمزي (ورد نص هذا الحديث في مبحث (وقت التوبة) قدمناه الى هنا للاختصار المرحوم)^(۱):

زیرپی کوپی حوبه‌یش (رمزای خودای نین) فهرمووی: چوومه خزمه‌تی
 صه‌فوانی کوپی عه‌سسالی مورادی (خودای ئی رازی بن) عهرزیم کرد: ئایا له‌بارهی
 خوشه‌ویستی ره‌واوه هیچت له‌یاد ماوه که له پیغه‌مبه‌ر خویت بیستی؟
 فهرمووی: به‌ئی، له‌سه‌فه‌ریکا له خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ردا بووین (درویدی خودای
 له‌سهرین) کابرایه‌کی عهره‌بی ده‌شته‌کی لووت و شکی که‌لله‌ بۆش، که له دوی
 خه‌لکه‌که‌وه بوو، له‌لای خو‌یه‌وه به‌ ده‌نگی‌کی گپی گه‌وره‌ی به‌رز بانگی
 حه‌زهره‌تی کرد گوتی: هو موحه‌مه‌د! هو موحه‌مه‌د! ئیمه‌یش تیمان خوپی:
 خانه خراب شتی وا مه‌که، ده‌نگ به‌رز مه‌که‌روه، تو له خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ردای،
 شتی وا له خزمه‌تی نه‌و زاته‌دابئی ویلییه‌و قه‌ده‌غیه، ده‌بی به‌ریزو به‌قه‌دره‌وه
 بانگی حه‌زهره‌ت بکری! که‌چی گوتی: به‌خودا ده‌نگم نزم ناکه‌مه‌وه،
 حه‌زهره‌تیش (دروودو سه‌لام و سه‌لاتی خودای له‌سهرین) له‌سهر شیوه‌ی
 ده‌نگی کابرا وه‌لامی دایه‌وه‌و فهرمووی: ئاده‌ی بلی گویم لیته! جا پیاوه‌که
 گوتی: پیاوی وا هه‌یه کو‌مه‌لیکی خوش ده‌وی به‌لام به‌ کرده‌وه‌ی باش به‌وانا
 ناگا ئایا پایه‌ی نه‌م پیاوه‌ چیه؟ ئایا سوود له‌و خوشه‌ویستتیه‌ی وه‌رده‌گری؟
 پیغه‌مبه‌ریش (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: پیاو له قیامه‌تا، له‌هه‌موو
 مه‌ل‌به‌نده‌کانا له‌گه‌ل خوشه‌ویستی خویدا ده‌بی. ئیتر صه‌فوان گه‌لی
 فهرمووده‌ی حه‌زهره‌تی گپرایه‌وه بو‌مان، هه‌تا هه‌ته‌سه‌ر نه‌و فهرمووده‌یه که

(۱) بخاری. فضائل الصحابة: ۳۱۸۸. مسلم. بر وصلة: ۶۶۵۵.

ده‌فهرموی: خودا له رۆژئاوا دا ده‌رگایه‌کی دروست کردوو ده‌توبه، چه‌فتا سال رۆ پانه، ئه‌و ده‌رگایه دا ناخری هه‌تا هه‌تاو له خۆرئاوا ده‌نه‌ی، ئه‌م ئایه‌ته ئیشاره‌ته بۆ کاتی داخستنی ئه‌م ده‌رگایه که خودای بالا ده‌ست و خاوه‌ن شکۆ ده‌فهرموی: {يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا - سورة الأنعام}. (ب - ۶ - ز - ۷ ل - ۱۶۵). (ت-س/ص).

۴۹۲۶- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): مَتَى السَّاعَةُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: مَا أَعَدَدْتُ لَهَا؟ قَالَ: مَا أَعَدَدْتُ لَهَا مِنْ كَثِيرٍ صَلَاةٍ وَلَا صَوْمٍ وَلَا صَدَقَةٍ، وَلَكِنِّي أَحْبَبُ اللَّهَ وَرَسُولَهُ. قَالَ: أَلْتَمَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ. زَادَ فِي رِوَايَةٍ: وَتَحْنُ كَذَلِكَ. قَالَ: نَعَمْ. فَفَرَحْنَا يَوْمَئِذٍ فَرَحًا شَدِيدًا. رواه الشيخان والترمذي والله أعلم^(۲).

ئه‌نه‌س (خودای ئی زانی بێ) فهرموی: عاره‌بیکی ده‌شته‌کی له پیغه‌مبه‌ری پرسی: که‌ی قیامه‌ته؟ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! فهرموی: باشه چیت بۆی ئاماده‌کردوو؟ گو‌تی: وه‌نه‌بی له نو‌یژو رۆژوو خیرۆ سه‌ده‌قه زۆرم ئاماده‌کردبۆ بۆی، به‌لام ده‌ستمایه‌ی ده‌ستم ئه‌وه‌یه که خودا پیغه‌مبه‌ری خودام خۆش ده‌وی! فهرموی: ده‌مژده‌ت لی‌بی تۆ له مه‌لبه‌نده‌کانی قیامه‌تدا له‌گه‌ل ئه‌و که‌سانه‌دا ده‌بی که خۆشت ده‌وین.

له‌ گیرانه‌وه‌یه‌کا ئه‌مه‌ی پتره: ئیمه‌یش پرسیمان: باشه ئه‌مه‌ بۆ ئیمه‌یش هه‌روایه؟ فهرموی: به‌ئێ، هه‌موو که‌سێ له ئیستگا‌کانی قیامه‌تدا، له‌ به‌هه‌شتدا، له‌ هه‌موو مه‌لبه‌نده‌کانی تردا له‌گه‌ل خۆشه‌ویستی خۆیدا ده‌بی. ئیتر ئه‌و رۆژه له‌هۆی ئه‌م مژده‌ خۆشه‌وه‌ شادی و خۆشییه‌کی فره‌گه‌وره‌مان تێ که‌وت! (ش/ت).

(۲) مسلم. بر وصلة: ۶۶۵۲.

۵۵) خۆشه‌ویستی پیاو چاکان و دینی و دیداریان و دانیشتن له‌گه‌لیاندا به‌هره‌یه‌کی زۆر گه‌وره‌یه : (محبة الصالحين وزيارتهم ومجالستهم غنیمة کبری)
 ۴۹۲۷- → (ب - ۵ - ز - ۶۶ - ل - ۲۳۷ - ف - ۲) (۱).

له‌م باسه‌دا له‌دواوه‌ ئاوايه:

(والا رواح جنود مجنّدة فما تعارف منها ائتلف وما تناکر منها اختلف):

له‌ ئه‌زه‌لدا گيانگه‌لیش له‌ناو خۆياندا وه‌ك چهن كۆمه‌له‌ سه‌ربازيكي قالبوو وان، كه‌ ههر كۆمه‌له‌ی جوړه مه‌شقیكي تایبه‌تیان كردبێ، خودا كردوونی به‌چهن چه‌شني جیا جیا، جا بۆیه ئیستا له‌ عاله‌می دنیا دا ده‌ق نموونه‌یه‌كن له‌ عاله‌می ئه‌زه‌لیان، ئه‌وانه‌یان كه‌ هاوته‌حرو هاو‌لفی یه‌كن هوگري یه‌ك ده‌بن و دۆستایه‌تی له‌گه‌ل یه‌ك ده‌به‌ستن، ئه‌وانه‌شیان كه‌ له‌یه‌ك جوداوازن نامۆیی له‌یه‌ك ده‌كه‌ن و دژیی یه‌ك ده‌وه‌ستن! (ش/د/ز)

۴۹۲۸- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الرَّجُلُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ فَلْيَنْظُرْ أَحَدُكُمْ مَنْ يُخَالِلُ. رواه أبو داود والترمذي (۲):

ديسان له‌وه‌وه (خودای ئی رازی بێ) چه‌زهره‌ت (دروودی خودای له‌سه‌ربێ) ده‌فه‌رموێ: بنیاده‌م له‌سه‌ر ئایین و کیشی دۆست و براده‌ری خۆیه‌تی، که‌وايه با باش باش وورد ببیته‌وه‌ که‌ کێ ده‌گری به‌ دۆست و ئاشنای خۆی! (د/ت-ش/ح).

۴۹۲۹- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تُصَاحِبْ إِلَّا مُؤْمِنًا وَلَا يَأْكُلُ طَعَامَكَ إِلَّا تَقِيٌّ (۳):

ئه‌بو سه‌عید (خودای ئی رازی بێ) له‌ پیغه‌مبه‌ره‌وه‌ ده‌فه‌رموێ (دروودی خودای له‌سه‌ربێ): ته‌نیا هاو‌پێتی موسوڵمانی خاوه‌ن باوه‌ر بکه‌و به‌س، وه‌ نان و ئاویشت با ته‌نیا موسوڵمانی له‌خودا ترس ببخوات و به‌س! (د/ت/ئه‌/حاکم-س/ص).

(۱) تقدم في مجلد ثاني تسلسل ۶۶ ط/ ۱ رقم/ ۳۵۳۹.

(۲) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۳) بسند صحيح (شرحه).

۴۹۳۰- عَنْ الْمُقْدَامِ بْنِ مَعْدِيكَرِبَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا أَحَبَّ الرَّجُلُ أَخَاهُ فَلْيُخْبِرْهُ أَنَّهُ يُحِبُّهُ. رواهما أبو داود والترمذي وأحمد والحاكم^(۴):

میقدادی کوپی مه‌عدیکه‌ریب (خودای نِ رازی بئ) له پیغهمبه‌ره‌وه (دیودی خودای له‌سربین) ده‌فهرموئ: کاتئ پیاوئ براده‌ریکی خوئ خوشویست با ناگاداری بکاتوه که خوشی ده‌وی. (د/ت/ئه/حاکم-س/ص).

۴۹۳۱- وَقَالَ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): كَانَ رَجُلٌ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَمَرَّ بِهِ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي لِأَحِبُّ هَذَا. قَالَ: أَغْلَمْتَهُ. قَالَ: لَا قَالَ: أَغْلِمُهُ. قَالَ: فَلَحِقَهُ فَقَالَ إِنِّي أَحْبُّكَ فِي اللَّهِ. فَقَالَ أَحَبُّكَ الَّذِي أَحْبَبْتَنِي لَهُ. رواه أبو داود^(۵):

ئه‌نه‌س (خودای نِ رازی بئ) فهرموئ: پیاوئ له‌لای پیغهمبه‌ره‌وه (دیودی خودای له‌سربین) رت بوو، پیاوئکی دیکه‌یش له‌وی بوو گوتی: ئه‌ی پیغهمبه‌ری خودا! من ئه‌م پیاوهم خوش ده‌وی. فهرموئ: ناگادارت کردوته‌وه؟ گوتی: نه‌ه، فهرموئ: ده‌ ناگاداری بکه‌ره‌وه. پیاوهم‌که‌ش دوا‌ی که‌وت و گرتیه‌وه و پیی گوت: من له‌به‌ر خاتری خودا تو‌م خوش ده‌وی. ئه‌ویش پیی گوت: ئه‌و که‌سه‌ی که‌ تو له‌به‌ر خاتری ئه‌و منت خوش ده‌وی تو‌ی خوش بوئ! (د-خودای نِ رازی بئ).

۴۹۳۲- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَثَلُ الْجَلِيسِ الصَّالِحِ وَالسَّوِّءِ كَمَثَلِ الْمِسْكِ وَنَافِخِ الْكِيرِ ، فَحَامِلُ الْمِسْكِ إِمَّا أَنْ يُخْلِدَ نَفْسَهُ ، وَإِمَّا أَنْ يَبْتَاعَ مِنْهُ ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا طَيِّبَةً ، وَنَافِخُ الْكِيرِ إِمَّا أَنْ يُخْرِقَ ثِيَابَكَ ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ رِيحًا خَبِيثَةً. رواه الثلاثة^(۶):

ئهبو موسا (خودای نِ رازی بئ) له‌ه‌زه‌ته‌وه (دیودی خودای له‌سربین) ده‌فهرموئ: هاوئو و هاوئشینئ باش وه‌ک میسک فروش وایه، هاوئو و

(۴) بسند صحیح (شرحه).

(۵) سکت عن درجته الشارح.

(۶) تجرید البخاری/ ۵/ ل/ ۱۳۲ رقم/ ۸۳۶ = ۵۵۳۴، ۳۱۰۱. مسلم. بر وصلة: ۶۶۲۵. ریاض/ ۱/ ل/ ۲۸۸ رقم/ ۳۶۳. تحفة الأشراف: ۹۰۵۴.

هاوده‌می خراپ وهك مووشه ده‌مه‌چی وایه، میسك فروش یا خوت لئی ده‌کپی، یا خوی به‌شت دهدا، یا هر هیچ نه‌بی بۆ نه‌خوشه‌که‌ی ده‌چی به‌سهرتا، به‌لام مووشه‌ده‌مه‌چی واته: ناسنگهر یا جله‌کانت ده‌سووتینی، یا هیچ نه‌بی بۆ چرووکیکی پیس ده‌یت به‌سهرتا (ش/د- خودایان ئی رازی بی).

۴۹۳۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَنَّ رَجُلًا زَارَ أَخًا لَهُ فِي قَرْيَةٍ أُخْرَى فَأَرْصَدَ اللَّهُ لَهُ عَلَى مَذْرَجِهِ مَلَكًا فَلَمَّا أَتَى عَلَيْهِ قَالَ: أَيْنَ تُرِيدُ قَالَ أُرِيدُ أَخًا لِي فِي هَذِهِ الْقَرْيَةِ. قَالَ: هَلْ لَكَ عَلَيْهِ مِنْ نِعْمَةٍ تَرُبُّهَا قَالَ: لَا غَيْرَ أَلَسْتُ أَحْبَبْتُهُ فِي اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ. قَالَ لِإِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكَ يَا اللَّهُ قَدْ أَحْبَبَكَ كَمَا أَحْبَبْتُهُ فِيهِ. رواه مسلم^(۷).

ئه‌بو هورهیره (خودای ئی رازی بی) له پیغه‌مبه‌روهه (درویدی خودای لسه‌ریی) ده‌فهرموئ: پیاوئ ده‌چی بۆ گوندئ بۆ دیدهنی براده‌ریکی خوی، خودا فریشته‌یی ده‌نی‌رتنه‌ سهر ریگه‌که‌ی، که ده‌گاته لای پیی ده‌فهرموئ: بۆ کوئ ده‌چی؟ ده‌ئئ: ده‌چم بۆ لای براده‌ریکم له‌م گونده. فریشته‌که ده‌فهرموئ: ئایا هیچ نیازیکت پیی هه‌یه؟ ده‌ئئ: خه‌یر، ته‌نیا ئه‌وه نه‌بی که ساخ له‌به‌ر خاتری ره‌زای خودای گه‌وره ئه‌وم خوش ده‌وئ، ده‌فهرموئ: ده‌ من فرستاده‌ی خودام منی ناردوه بۆ لای تو که پی‌ت بلیم: که خودایش توئ خوش ده‌وئ، چونکه تو ئه‌وت له‌به‌ر خودا خوش ده‌وئ (م).

۴۹۳۴- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ عَادَ مَرِيضًا أَوْ زَارَ أَخًا لَهُ فِي اللَّهِ نَادَاهُ مُنَادٍ أَنْ طُيِّبَ وَطَابَ مَمْشَاكَ وَتَبَوَّاتَ مِنَ الْجَنَّةِ مَنَزِلًا. رواه الترمذي بسند حسن^(۸).

دیسان له‌وه‌وه له‌ چه‌زه‌ته‌وه ده‌فهرموئ (درویدی خودای لسه‌ریی): ههر که‌سئ سهر له‌ نه‌خوشتی بدا، یا دینی براده‌ریکی ئایینی خوی بکا، فریشته‌یی له‌ غه‌یبه‌وه له‌لایه‌نی خوداوه بانگی ده‌کا: هه‌ی خوش بیت و به‌خوشتی ئو‌غر بکه‌یت و له‌ به‌ه‌شتا هه‌وار هه‌ل ده‌یت! (ت-س/ح).

(۷) مسلم. بر وصلة: ۶۴۹۵.

(۸) سنده حسن عند الترمذي.

۵۶) دۆستو ناشناو ده‌سته‌براکان له روژی قیامه‌تا له سیبهری باره‌گای خودادا ده‌بن : (المتحابون في ظل العرش يوم القيامة)

۴۹۳۵ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَيْنَ الْمُتَحَابُّونَ بِجَلَالِي الْيَوْمَ أَظْلَهُمْ فِي ظِلِّي يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلِّي. رواه مسلم والترمذي. ولفظه: قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: الْمُتَحَابُّونَ فِي جَلَالِي لَهُمْ مَنَابِرُ مِنْ نُورٍ يَغِطُّهُمْ النَّيُّونَ وَالشُّهَدَاءُ^(۱):

ئەبو ھورەیرە (خودای ئازادی بێ) لە پیغەمبەرەوه دەفەرموێ (دبۆدی خودای لەسەربێ): لە روژی ژینەوه‌دا خودای گەوره دەفەرموێ: ئەو کەسانە‌ی کە لەبەر خاتری شکۆمەندیی من یەکتریان خۆش دەویست لە کوێن؟ با بێن ئەمڕۆ چاکەیان دەدەمەوه لە سیبهری خۆما دایان دەنیم، ئەمڕۆ ئەو روژه‌یه کە جگە لە سیبهری رحمتی من هیچ سیبهری نییه (م/ت) گفتمە‌ی (ت) ئاوايه: خودای گەوره سەرور دەفەرموێ: ئەو کەسانە‌ی کە لەبەر خاتری مەزناهی و شکۆمەندی من یەکیان خۆش دەوی وان بەسەر مینبهری نووه‌وه، پیغەمبەران و شەهیدان خۆزگەیان پێ دەخوازن!

۴۹۳۶ - عَنْ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ مِنْ عِبَادِ اللَّهِ لَأَنَاسًا مَا هُمْ بِالْأَبْيَاءِ وَلَا شُهَدَاءَ يَغِطُّهُمْ الْأَنْبِيَاءُ وَالشُّهَدَاءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِمَكَانِهِمْ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى. قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ تُخَيِّرُنَا مِنْ هُمْ. قَالَ: هُمْ قَوْمٌ تَحَابُّوا بِرُوحِ اللَّهِ عَلَى غَيْرِ أَرْحَامٍ بَيْنَهُمْ وَلَا أَمْوَالٍ يَتَعَاطَوْنَهَا قَوْلَ اللَّهِ إِنَّ وُجُوهَهُمْ لَنُورٌ وَإِنَّهُمْ عَلَى نُورٍ لَا يَخَافُونَ إِذَا خَافَ النَّاسُ وَلَا يَخْزَنُونَ إِذَا خَزَنَ النَّاسُ. وَقَرَأَ هَذِهِ آيَةَ (أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَخْزَنُونَ). رواه أبو داود نسأل الله كمال الامن والايمان واليقين آمين^(۲):

عومەر (خۆشنوودی خودای مەزنی لیبێ) لە پیغەمبەرەوه دەفەرموێ (دبۆدی خودای لەسەربێ): لەناو بەنده یاشەکانی خودادا کەسانیکێ وا باش هەن،

(۱) مسلم. بر وصلة، ۶۴۹۲.

(۲) رواه أبوداود في الرهن في البيع بسند صالح (شرحه).

نه له پیغه‌مبه‌رانی و نه له شه‌هیدانی، که‌چی له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا پایه‌و پله‌یان
ئه‌وه‌نده به‌رزو خو‌ش و نازداره له روژی ژیا‌نه‌وه‌دا پیغه‌مبه‌ره‌که‌ان و
شه‌هیده‌کان خو‌زگه‌یان پی‌ ده‌به‌ن، چونکه ئه‌وه‌نده خاوه‌ن خاترن له‌لای
خودا. یاران (ره‌زای خودایان لی‌بی) گو‌تیان: قوربان! پی‌مان نافه‌رمووی که
ئه‌وانه کی‌ن؟ فه‌رمووی: که‌سانیک‌ن - که له‌به‌ر خو‌شه‌ویستی خودا و له‌هوی
ره‌حمه‌تی ئه‌وه‌وه - یه‌کرتیان خو‌ش ده‌وی، نه‌ خزم و خو‌یشی یه‌کترین، نه
نیازی پارو و پولیان به‌ یه‌کتری هه‌یه، ده‌ی سو‌یند به‌ خودای گه‌ره‌ رو‌یان
یه‌ک پارچه‌ نو‌وره‌ و وان له‌سه‌ر پایه‌ی نو‌ور! له‌ و کاتانه‌دا که‌ مه‌ردوم ده‌که‌ونه
ترس و بیمه‌وه‌ و سه‌ریان لی‌ دیته‌ یه‌ک ئه‌وان باکیان له‌ هه‌یج نییه‌، وه‌ کاتی
مه‌ردوم خه‌م و په‌ژاره‌ دایان ده‌گری، ئه‌وان ئاسوده‌ و بی‌ خه‌من، ئه‌وجا
حه‌زرت بو‌ پشتگیری ئه‌م باسه‌ ئه‌م نایه‌ته‌ی خو‌ینده‌وه‌:

{أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ - سورة يونس}. →
(ب/۶ ز/۱۱ ل/۲۳۵ ف/۱).

۵۷) خو‌شه‌ویستی ده‌بی مامناوه‌ندی بی : (التوسط في الحب مطلوب)

۴۹۳۷- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: حُبُّكَ
الشَّيْءَ يُغْمِي وَيُصِمُّ. رواه أبو داود والإمام أحمد^(۱):

ئه‌بو ده‌رداء (خودای لی‌ رازی بی) له‌ هه‌زرته‌وه‌ ده‌فه‌رمووی (درو‌دی خودای له‌سه‌رین)
که‌ تو‌ شتی‌کت خو‌شویست له‌ ئاستی کو‌یرو که‌ر ده‌بیت و هه‌ست به‌ خراپه‌ی
ناکه‌ی (د/ئه‌-س/ح).

۴۹۳۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَحْسَبُ
حَبِيبَكَ هَوْنًا مَا عَسَى أَنْ يَكُونَ بَغِيضَكَ يَوْمًا مَا وَأَبْغَضَ بَغِيضَكَ هَوْنًا مَا عَسَى أَنْ يَكُونَ
حَبِيبَكَ يَوْمًا مَا. رواه الترمذي والبيهقي والطبراني. والله أعلى وأعلم^(۲):

^(۱) بسند حسن (شرحه).

ئەبو ھورەیرە (رمزای خودای لیبن) فەرمووی: خوشەویست (درویدی خودای
لەسەربن) فەرمووی: تۆ که خوشەویستیکت خوشویست چکیکی تیادا
بھیڵەرەو، مەبادا رۆژێ لە رۆژان ببی بەناحەزت، ھەرەھا که رقیشت لە
ناحەزێ بوو بەشی کاتی ناشتی تیادا بھیڵەرەو نەو کا رۆژێ لە رۆژان
ناشت ببنەو و ببی بە دۆستت!

ئەم فەرودە پیروزیە ئەم پیشەوایانە گێراویانەتەو: (ئیمامی
تیرمذی و ئیمامی بەیھەقی و ئیمامی طەبەرانی (رمزای خودای ھەریان لیبن).
عدد احادیث کتاب البر و الأخلاق مئتان و خمتە و سەون حدیثا فقط:
مامۆستای زاناو دانا، دانەری ئەم تاجە پیروزیە لیردا دەفەرموی:
(ژمارە‌ی فەرمودەکانی نامە‌ی ره‌وشت و کرده‌وی چاکه تەنیا دوو سەد و
حەفتا و پینچ فەرمودە‌یەو بەس).

پایانی میسکه بۆ نامە‌ی چاکە
نامە‌ی یادێ خوا کەوا ھات کاکە!
زیکری سەرمەن بۆ چاوی دلمان
کلەو، بۆزەمی مەلھەمەو دەرمان
نەگەر وانە بوو سووچس گۆل چییە
کە گۆلکارەکی ھەر چس و پەرچیە
چاکە بن ئیمان، زیکری بن تەقوا
و ھەک شیعری نووییە، نەکیش، نەسەر و
نەم جوو شیعەرەش کۆنە یا نووییە
و ھەک چەمسووتەکی بن تام و خوییە!
کەر و دەنگی دوور؟ کوێر و رەنگی نوور؟
کوجا مەرحەبا مەرحەب و تەسبوو!

بِسْمِ رَبِّهِ الشُّكُورِ
عَابِدِهُ الْمَوْسُومِ هَلَا نُورِي
حَمْدُكَ بِاسْمِ رَبِّهِ الْغُفُورِ
عُبَيْدُكَ الْمَذْنِبِ عِبْدُ النُّورِ!
صَلَّى عَلَى رَسُولِهِ الْوَقُورِ
خَادِمِهِ الْمَخْلُصِ كَاكَأِ نُورِي
يَا سَانِلِي عَنِ آيَةِ الْإِبْرَارِ
مِثْلَهُمْ عَلَى لِسَانِي جَارِي:
لِسَانُهُمْ رَطَبٌ بِذِكْرِ الْبَارِي
قَبْلَةَ قَلْبِهِمْ هَوَى الْغَفَّارِ!،
قَمُّهُمْ الْمَكْثَارِ بِأَلَا ذَكَارِ
كَأَنَّهُ فُجُوءُكَ الْعِطَارِ!
إِذَا عَدَا الْعَبْدُ مِنَ الْإِخْيَارِ
يَسْبَحُ فِي خِزَانِ الْأَسْرَارِ
فَسَالُوحٌ فِي لَأَلَةِ الْأَنْسَارِ
سَابِجَةٌ كَالْفَلَكَ فِي الْأَنْهَارِ
الذِّكْرُ بِالْعِشْيِ وَالْإِبْكَارِ
مَنْ شَيْمَةُ الْيَقْظَانِ بِالْأَسْحَارِ
يَا مَنْ سَمِعْتَ الْعِيشَ فِي الدِّيُورِ
أَذَاكَ بِوَمِ بَيْتِكَ الْمَهْجُورِ
أَنْ رَمَتْ خَوْضًا فِي بَحَارِ النُّورِ
بَادِرٌ إِلَى بَدْرِ الدَّجَى الْمَشْهُورِ
أَنْ رَمَتْ رَتْعًا فِي رِيَاضِ النُّورِ
فَالزَّمْ سُلُوكَ الذَّاكِرِ الْمَذْكُورِ

كالنحل من مجاجة الزهور
 تجتمع أرييا بيع بالشذور
 اجمع من الذكر شذا الثغور
 يشتري منك تاجر العطور!
 الى متى تبقى على الجسور
 يغشاك زيف عالم الكدور؟
 بعشيك طيف هالة البدور
 ترضى من الصباح بالكسور؟
 هيا الى لآلئ البحر
 سارع الى مشاهد الدور
 ادفع مقدما مهر الدور
 أعرس على ذرى جبال الطور!
 اجعل سنا لسانك الذكور
 سفير نور قلبك الطهور!
 انزع من القلب هوى الشور
 ازرع به من خيرة البذور
 بأصغره المراء في المشهور
 هما قوام بيته المعمور!!
 ممن لازم الاوراد والاذكارا
 سيقطف الورد والزهرا
 من عاشر الابرار والاخيارا
 وهجر الفجار والاشرارا
 واجتنب الثمام والاوزار
 سيقطف الثمار والانسوار!

قُتِبَ إِلَى إِلَهِكَ يَا عَبْدَهُ
وَأَجْعَلْ دُعَاكَ الشَّفِيعَ عِنْدَهُ
يَا طَالِباً لِأَسْلَمِ الْمَغَانِمِ
وَأَمِلاً فِي أَحْسَنِ الْخَوَاتِمِ!
فَاخْضُ جَنَاحَ الذَّلِّ عِنْدَ الْعَالِمِ
وَكُنْ لَهُ فِي الطَّاعَةِ كَالْخَادِمِ
وَالْمُشَايِخِ ذَوِي الْمَكَارِمِ
كُنْ عَبْدَهُمْ تَكُنْ مِنَ الْإِكْرَامِ
وَكُنْ مَعَ الْقَوْمِ عَلَى التَّفَاهِمِ
وَلَا تَكُنْ فِي عَوْنِ وَاشٍ وَاهِمِ

ایضاح بعض الجمل والكلمات في القصيدة:

۱- فوجونة العطار. فو: الفم. جونة العطار: محفظة العطور عند العطارين يعني من بركة كثرة ذكر الله يتعطر فم الذاكر مثل قنينة العطور. (مثل المؤمن يقرأ القرآن مثل الاترجة ريحها طيب وطعمها طيب) راجع فضائل القرآن.

۲- يا من سئمت العيش في الديجور: كناية عن تولي زمن الشباب وعدم الإستفادة منه، كأنه من شدة اليأس منه قد مله، وجه الشبه بين الامرین: سواد شعر الشباب يشبه ظلام الديجور. البيت المهجور: القلب الخالي من ذكر الله، وبومه: الشيخ الأشمط الغافل عن طاعة الله، يشبه رأسه الاشمط. الغراب الابقع والبوم الآلف للخرائب!

۳- بدر الدجى: كلام الله تعالى، فانه نور وضياء، قد أَخْرَجْنَا مِنَ الظلمات الى النور، وتلاوة القرآن الكريم من افضل الأذكار وأزكاها.

۴- الرتع: الذكر والتسبيح، ورياض النور: مجالس الذكر ومجالس العبادات والمساجد وحلق الذكر، الذاكر المذكور: العبد الذاكر، الكونه يذكر به فهو ذاكر ولكونه يذكره ربه فهو مذكور.

۵- تاجر العطور: المقصود به الله تبارک وتعالی، قال تعالی: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ تِجَارَةٍ تُنْجِيكُمْ مِّنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ. تومنون بالله. وقال تعالی: إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ}.

۶- مهور الحور: عبارة عن الإيمان، ثم المواظبة على الطاعات والاوراد ورياضة النفس، حتى يصل العبد الى مرتبة المكاشفات والكرامات والتجليات الربانية، كما تجلی ربنا لسيدنا موسى فوق جبل الطور.

۷- قوام بيته المعمور: اشارة الى الحديث الشريف: مثل البيت الذي يذكر الله فيه والبيت الذي لا يذكر الله فيه مثل الحي والميت، والى الحديث الآخر: ان الذي ليس في جوفه شيء من القرآن كالبيت الخرب.

۸- فاحفض جناح الذل: أي ان كنت صادقا في طلبك، تعلم الشريعة من العلماء الكرام، قبل كل شيء، ولا تكثر عليهم من الاسئلة الغير الضرورية ثم خذ السلوك من مشايخ الطريقة، لتكون من الذاكرين الله كثيرا والذاكرات، فالشريعة والطريقة كالعين والسَّمْع الاولي نور العين والثانية نور القلب.

۹- وكن مع القوم: أي دع ما يَقُولُهُ المبطلون من الطعن المغرض في العلماء والمشاريخ، فرجال الشريعة (سمى من ان ينال منهم عواء السفهاء، وكبار رجال الصوفية أعظم من ان ينزلهم من عليائهم سخف السخفاء).

(المترجم)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نامه‌ی زیکرو یادی خودای گه‌وره و دوعاو نزاو پارانه‌وو ته‌وبه‌کردن و په‌شیمانی له‌ گوناه

(نهم نامه‌یه پیتنج باسو و پایانیکه)

۵۸) باسی یه‌که‌م: باسی گه‌وره‌یی و یادو زیکری خوداو پایه‌به‌رزیی
زیکرکارانی خودای گه‌وره

کتاب الاذکار والأدعية والاستغفار والتوبة : (وفیه خمسة أبواب وخاتمة)

الباب الأول: في فضائل الذكر والذاكرين

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا، وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً
وَأَصِيلًا - سورة الأحزاب - ۴۱/۳۳ - ۴۲}.

واته: نه‌ی که‌سانئ که باوه‌رتان به ئیسلامی پی‌روژ هه‌یه! یادی خودا
بکه‌ن، له زیکرو فیکری یه‌زدان قه‌ت بی ئاگا مه‌بن، یادی خودا ئارامی گیانه،
ه‌و‌ی سه‌ره‌رزى هه‌ر دوو ژیا‌نه، که‌واته به‌زوری زیکری نه‌و زاته مه‌زنه
به‌که‌ن، به‌تایبه‌تی له به‌یانی و ئیواره‌دا ته‌سبیحات بکه‌ن.

وَقَالَ تَعَالَى: {فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ - سورة البقرة -
۱۵۲/۲}.

واته: نه‌ی به‌نده‌کانم! ئیوه یادی من بکه‌ن، له‌ناو نوێژدا، له‌ناو گشت
تاعه‌تی‌کا، به‌ته‌نیا، به‌کۆمه‌ل، له‌ناو کۆپی زیکردا، به‌ده‌م، به‌زمان، به‌ده‌ست،
به‌قه‌له‌م، به‌کردار، به‌گفتار، له‌خۆشی دا، له‌ناخۆشیدا، به‌هه‌موو بۆنه‌یه‌کی
ره‌واوه، له‌سه‌ر هه‌موو حالئ، له‌هه‌موو بارۆدو‌خیکا، تا به‌ره به‌ره زیکری
خودا ده‌بی به‌ویردی سه‌ر زمانتان و به‌خۆراکی گیانتان، له‌حالئ وادا منیش
یادی ئیوه ده‌که‌م و له‌ناو نه‌نجومه‌نی هه‌ره بالادا باسی باشیتان ده‌که‌م و له‌ناو
فریشته‌کاندا شانازی‌تان پی‌وه ده‌که‌م و پاداشی فره‌باشتان ده‌ده‌مئ. له‌هه‌مان
کاتدا سوپاسی نازو نیعمه‌ت و به‌هره‌کانی من بکه‌ن، که‌خۆتان ده‌زانن چه‌نده
چاکه‌م هه‌یه به‌سه‌رتانه‌وه، نه‌وه‌تا به‌به‌رچاوه‌وه نیعمه‌تانی خودا له‌ژماره
نایه‌ن و مشه‌و بی شوماره‌ن، له‌خواردن، له‌نو‌شین، له‌پۆشاک، له‌خۆشی

ده‌روونی و ئاسایشی گیانی، له به‌هری مال و منال و خیزان و که‌سوکار، له
هاوسه‌رایه‌تی، له ئەندامی ریکوپیکی ناسکی نازدار، وه‌ک چاو، گوئی، لووت،
هه‌ست، ده‌ست، ده‌م، زمان، پی، په‌نجه، ناخون، برژانگ، پیستی ناسک و
نازدار، له‌ش‌ولاری خنجیله و نه‌شمیله، زینهار سه‌د زینهار نه‌که‌ن به نادانی
له‌باتی سوپاسی خودا ناسوپاسیی بکه‌ن و چاکه‌ی ئەوتان له‌به‌ر چاو نه‌بی^(۱).

(۱)

غذاک ربک الجواد بالمن
أعطاک ما منها بدا وما بطن
منحت أعضاء أجدات المهن
فلا یقصدین بأهظ الثمن!
ومن یبیع أصغرها بألف من
من عسجد یشهر له بخس الثمن
ومن یبیع بصره بألف طن
من ذهب یبین له کل الغبن!
یا غارقا فی النعم الی الذقن
أعلم أمامک الكرب والفتن
کیف تكون أن وقعت فی المحن
وقلب الدهر لک ظفر المجن
حشرة الموت سرت فیک کمن
دب علی شجرة للحس من
کالفوخ فی البیض درجت فی الکفن
ثم حشرت بین أضیق السکن!
کیف یشکل الحال فی آتس الزمن
حیث تنادی: یا فلان بن فلان!
یا قادما من وطن الی وطن!
قبض الجنان من هنا ین الثمن؟

وَقَالَ تَعَالَى: {وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُم مَّغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا}. → (ب - ۱ ز - ۱۸۱ ل - ۴۹۶ ف - ۱۱).

۴۹۳۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي. وَأَنَا مَعَهُ حِينَ يَذْكُرُنِي إِنْ ذَكَرَنِي فِي نَفْسِهِ ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي وَإِنْ ذَكَرَنِي فِي مَلٍ ذَكَرْتُهُ فِي مَلٍ هُمْ خَيْرٌ مِنْهُمْ وَإِنْ تَقَرَّبَ مِنِّي شَيْئًا تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعًا وَإِنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ ذِرَاعًا تَقَرَّبْتُ مِنْهُ بَاعًا وَإِنْ أَتَانِي يَمْشِي أَتَيْتُهُ هَرْوَلَةً^(۱).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بی) له چه‌زهره‌وه ده‌فرموئی (دیوودی خودای لسه‌ربین): خودای گهورمو سهروره ده‌فرموئی: به‌نده‌ی من گومانی چوئن بی به‌من من وا ده‌بم له‌گه‌لیدا. له‌و ده‌مه‌دا که ئه‌و ناوی من ده‌باو یادی من ده‌کا خوُم وام له‌گه‌لیدی، جا ئه‌گهر ئه‌و به‌ته‌نیا هه‌رخوئی یادو زیکری من بکا ئه‌وا منیش هه‌ر خوُم به‌نه‌ینئی یادی ئه‌و ده‌که‌م ئه‌گهر ئه‌و له‌ناو ده‌سته‌یه‌کا یادو زیکری من بکا ئه‌وا منیش به‌ ئاشکرا له‌ناو ده‌سته‌یه‌کی باشتردا یادی ئه‌و ده‌که‌م، ئه‌گهر به‌نده‌ بستی له‌من نزیک بیته‌وه من بالئی له‌و نزیک ده‌بمه‌وه، ئه‌گهر ئه‌و بالئی له‌من نزیک بیته‌وه من دوو بال له‌و نزیک ده‌بمه‌وه، ئه‌گهر ئه‌و به‌ رویشتنی ئاسایی بی بۆلای من، من به‌لۆقه ده‌چم به‌پیرییه‌وه، واته: تا به‌نده به‌تاعه‌ت خوئی له‌من نزیک بکاته‌وه من رحمه‌تی خوُم زیاتر له‌و نزیک ده‌که‌مه‌وه (ش/ت. خوشنوودی خودایان لیئی).

من وا ده‌زانم که ئه‌م فهرمووده پیروژه ده‌رگا ناخاته سه‌ر پشت بۆ ئاواتی هیچ و پووچ و گومانی باش به‌ به‌لاش، گهرچی بۆنی ئه‌وه‌ی ئی دی که لایه‌نی هیوا به‌رحمه‌تی خودا قه‌ویتربئی باشته‌وه، هه‌روه‌ک ده‌رگای ره‌شبینی و به‌دییینی به‌بیئ هۆی ره‌وا له‌دئی به‌نده‌دا داده‌خات.

وه‌ک خودای میهره‌بان له‌م فهرمووده‌یه‌دا، که چه‌دیسیکی قودسی و فهرمووده‌یه‌کی پیروزی ره‌ببانییه، به‌نه‌زاکه‌ت گله‌یی له‌و خوا ناسانه بکات که

(۱) تجرید/ ۵ ل/ ۲۸۱ رقم/ ۲۱۲۹ = ۷۴۰۵، ۷۵۰۵، ۷۵۳۷. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۷۴۶.

همیشه خه‌یالی ته‌و مژو دووکه‌لی دۆزه‌خ بووه به پارچه‌یی هه‌وری ره‌شو به‌رچاوی گرتوون و نایه‌لی رۆژی روناکی رحمه‌تی خودا ببینن! گریمان ئه‌گه‌ربیشی بینن ته‌ماوی ده‌ببینن، وه‌ک به‌مانه‌ بفرموی: ئه‌ی به‌نده‌ نازیزه‌کانی من! گوا‌یا من پادشایه‌کی ئه‌وه‌نده‌ ناعه‌دل و بی‌به‌زه‌ییم، هه‌روا له‌خۆمه‌وه‌ به‌بی هۆیه‌کی ره‌وا ئیش و نازارو سزای نازیزانی خۆم بده‌م، ده‌با به‌س بی ره‌شبینی و نا‌ئومیدی! ئه‌وه‌نده‌ ژبانی چهند رۆژی جیهانتان له‌ناو ده‌ریای فرمیسک و دله‌ له‌رزدا مه‌به‌نه‌ سه‌ر، به‌لکوو ئومیدتان به‌ رحمه‌تی خودا قه‌وی بی، چونکه‌ رحمه‌تی من خه‌لاتی ئیوه‌ومانانه‌.

سه‌ره‌نشتی ئه‌وانه‌یش ده‌کا که به‌د ره‌فتارو به‌دکردارو که چ ره‌فتارن، وه‌ک پێیان بفرموی: ئه‌ی به‌نده‌ی تاوانبار! من خۆت ده‌که‌م به‌ سه‌رپشک و حه‌که‌م، ئایا تو خۆت به‌هه‌شت به‌خۆت ره‌وا ده‌بینی، تا من پیتی ره‌وا ببینم! گوا‌یا من پادشایه‌کی ئه‌وه‌نده‌ نه‌زانم که ئه‌وه‌نده‌ی تو‌ی نه‌زانیشی لی نه‌زانم! که‌واته: ئه‌ی به‌نده‌ی به‌دین! ئه‌ی به‌دکاری بی دین!

{فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدَ بِالْذِّينِ، أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمَ الْحَاكِمِينَ، بَلَىٰ وَأَنَا عَلَىٰ ذَلِكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ الشَّاكِرِينَ}. (وه‌رگێ)

۹۴-۴- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ لِلَّهِ مَلَائِكَةً يَطُوفُونَ فِي الطَّرِيقِ ، يَلْتَمِسُونَ أَهْلَ الذِّكْرِ، فَإِذَا وَجَدُوا قَوْمًا يَذْكُرُونَ اللَّهَ تَسَادَوْا هَلُمُّوا إِلَيَّ حَاجَتِكُمْ . قَالَ: فَيَحْفَظُونَهُمْ بِأَجْنِحَتِهِمْ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا . قَالَ: فَيَسْأَلُهُمْ رَبُّهُمْ وَهُوَ أَعْلَمُ مِنْهُمْ مَا يَقُولُ عِبَادِي قَالُوا يَقُولُونَ يُسَبِّحُونَكَ ، وَيُكَبِّرُونَكَ ، وَيَحْمَدُونَكَ وَيُمَجِّدُونَكَ . قَالَ: فَيَقُولُ هَلْ رَأَوْنِي قَالَ فَيَقُولُونَ لَا وَاللَّهِ مَا رَأَوْكَ . قَالَ فَيَقُولُ وَكَيْفَ لَوْ رَأَوْنِي قَالَ: يَقُولُونَ لَوْ رَأَوْكَ كَانُوا أَشَدَّ لَكَ عِبَادَةً ، وَأَشَدَّ لَكَ تَمَجُّدًا ، وَأَكْثَرَ لَكَ تَسْبِيحًا . قَالَ يَقُولُ فَمَا يَسْأَلُونِي قَالَ يَسْأَلُونَكَ الْجَنَّةَ . قَالَ يَقُولُ وَهَلْ رَأَوْهَا قَالَ يَقُولُونَ لَا وَاللَّهِ يَا رَبِّ مَا رَأَوْهَا . قَالَ يَقُولُ فَكَيْفَ لَوْ أَكْهَمُ رَأَوْهَا قَالَ يَقُولُونَ لَوْ أَكْهَمُ رَأَوْهَا كَانُوا أَشَدَّ عَلَيْهَا حِرْصًا ، وَأَشَدَّ لَهَا طَلَبًا ، وَأَعْظَمَ فِيهَا رَغْبَةً . قَالَ فَيَمَّ يَتَعَوَّدُونَ قَالَ يَقُولُونَ مَنْ النَّارِ . قَالَ يَقُولُ وَهَلْ رَأَوْهَا قَالَ يَقُولُونَ لَا وَاللَّهِ مَا رَأَوْهَا . قَالَ يَقُولُ فَكَيْفَ لَوْ رَأَوْهَا

قَالَ يَقُولُونَ لَوْ رَأَوْهَا كَانُوا أَشَدَّ مِنْهَا فِرَارًا ، وَأَشَدَّ لَهَا مَخَافَةً . قَالَ فَيَقُولُ فَأَشْهَدُكُمْ أَنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ . قَالَ يَقُولُ مَلَكٌ مِنَ الْمَلَائِكَةِ فِيهِمْ فَلَان لَيْسَ مِنْهُمْ إِنَّمَا جَاءَ لِحَاجَةٍ . قَالَ هُمْ الْجُلَسَاءُ لَا يَشْقَى بِهِمْ جَلِيسُهُمْ . رواه الذبيحان والترمذي^(۱) .

دیسان ٹہبو ہورہیرہ (خودای ن رازی بن) فہرمووی: حہزرتی پیغہمبہری خوشہویست (دروودو سلاو و سہلام و صہلہوات و رحمتہتی خودای گہورہ و سہروہی لہ سہربئی و سہرو مال و منال و ہست و نیست بہقوربانی گہردی سہر گوپی پیروزی بن) دہفہرمووی: خودا چہنہ فریشتہیہکی گہرؤکی ہیہ ئیشیان ٹہوہیہ بہرئی و بانانا دہسوورپنہوہ، بہشوین ٹہہلی زیکردا دہگہرین، کاتی کورپکی زیکریان دوزیہوہ و دییان وا کوہلئی لہ شوینیکا یادی خودا دہکەن قاو لہیہکتری دہکەن و یہکتری بانگ دہکەن: وەرن بہلای کاری خوتانہوہ، ٹہمہ ٹہوہیہ کہ ئیوہ بوی دہگہرین، فہرمووی: ئیتیر دین ہتا ئاسمانی یہکەم بہ بالیان دہوریان دہدەن و لہسہریہک ہتا بن ئاسمان کہلہکە دہبہستن! فہرمووی: کہ کورپی زیکرہکە تہواو دہبی، فریشتہکان دہچن بۆ ئاسمان، خودای گہورہ لییان دہپرسئی – گہرچی خوی زور باش لہ حالہکە دہزانی – لہکوئی بوون؟ عہرزی دہکەن: لہلای بازی بہندہی باشی تو بووین دہفہرمووی: چیان دہکردو چیان دہگوت؟ دہفہرموون: (سبحان اللہ) دہکەن و تو بہپاک و پیروو بنخوش دہزانن و (الحمد للہ) دہکەن و، سوپاس و ستایشی تو دہکەن و (اللہ اکبر) دہکەن و خودای خویان بہگہورہ دہگرن و بہشان و شکوی تودا ہل دہدەن دہفہرمووی: منیان دیوہ؟ دہلین: خہیر، نہ بہخودا نہیان دیوی، دہفہرمووی: ٹہی ٹہگہر بم بینن چوں دہبن؟ دہفہرمووی: ٹہگہر بتبینن باشتر بہندہییت دہکەن و زیاتر سوپاس و ستایش دہکەن و پتر بہپاک و پیروزت دہزانن دہفہرمووی: ٹہی داوای چیم لی دہکەن؟ دہفہرمون: داوای بہہشتت لی دہکەن. دہفہرمووی: بہہشتیان دیوہ؟ دہفہرمون: نہبہخوا – ٹہی خودایا! – نہیان دیوہ. دہفہرمون: ٹہگہر بیبینن چوں دہبن؟

(۱) تجرید ۵/ ل ۲۵۵ رقم/ ۱۹۹۶ = ۶۴۰۸. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۷۸۰. تحفة الأشراف: ۱۲۷۵۴.

دەفەرموون: ئەگەر بىيىنن باشتەر سوور دەبن لەسەرى و پتر ھەلپەى بۆ دەكەن و زياتر ھەزى ئى دەكەن. دەفەرموئ: ئەى لەچى دەترسن و خۆيانى ئى دەپارێزن؟ دەفەرموون: لە ئاگرى جەھەننەم. دەفەرموئ: ئايا ديويانە؟ ھەزى دەكەن: نە بەخودا نەيان ديوە. دەفەرموئ: ئەگەر بىيىنن چۆن دەبن؟ ھەزى دەكەن: ئەگەر بىيىنن زياتر لە دەستى ھەل دین و باشتەر كۆى ئى دەكەنەو. فەرمووى: ئەوجا خودا دەفەرموئ: دە ئیو بەشایەت بن ئەوا بەتەواوى لییان خوش بووم. فریشتەىی لە فریشتەكان ھەزى خودا دەكا: فیسارە كەسیشیان لەناودا بوو لەوان نییە پیاویكى گوناھكارە بۆ زىكرى خودا نەھاتبوو بۆ ئیشىكى خۆى ھاتبوو، بەرىكەوت لەویو رەت بوو لەگەلیان دانىشت. دەفەرموئ: مەجلیس مەجلیس زكرە، ئەوھى لىی دابنیشى لەپیت و فەرى بى بەش نابى، ئەوا لەویش خوش بووم، كۆمەلى كۆرى وا ھاوئیشینیان لەبەر خاترى ئەوان لەبەد بەختى رزگارى دەبى و بەھوى ئەوانەو ئەویش خوش بەخت دەبى! (ش/ت).

مامۆستا مەلا رەشىد بەگى بابان (رەحمەتى خوداى لىبى) لەم شۆینەدا استسھاد بەم شیعراڤەى سەعدى دەكا، كە ئەمە وەرگەرپراو كەيەتى بەكوردى:

گوڵیكى بۆن خوش روژن لە شوستان

گەشت بە دەستم لە دەستى دوستان

گوتم: تو گولى يا مسكو عبیر

هەستت هەست كردم دلت كرد بەخسیر

فەرمووى: من گلن بى فەر بووم بەلام

روژن دانىشتم لەگەل گوڵ نەندام

جوانیى ھاوئشین منى كرد بەگوڵ

بووم بەھاو دەمى جریوھى بۆلبۆل!!

بەھوى گۆرینی رینووسەو ئەم شیعەرە فارسىیە بە ھەلە نووسراوە راستەكەى ئاوايە:

بگفتا من گلی ناچیز بووودم

ولیکن سدتس باگول نشستم

چونکه خوئی گلی ناچیزه واته گلی بی فه‌ر، نه‌ک گولی ناچیز، واته:
گولی بی فه‌ر، چونکی گل که‌بوو به‌گول ئیتر به‌فه‌ره نه‌ک بی فه‌ر.

(وه‌رگین) - ۱۹۹۲/۱/۸

۱۴۴۱هـ - عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَثَلُ الْبَيْتِ الَّذِي يُذَكَّرُ اللَّهُ فِيهِ وَالْبَيْتِ الَّذِي لَا يُذَكَّرُ اللَّهُ فِيهِ مَثَلُ الْحَيِّ وَالْمَيِّتِ. رواه الشيخان^(۳):

ئهبو موسا (خودای ئی رازی بی) له‌هه‌زه‌ته‌وه (دیوودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموی: مائی که یادی خودای تیا بکری وه‌ک دئی زیندوو وایه پره له‌ خیرو بیرو پیت و فه‌ر، مائی که یادی خودای تیا نه‌کری وه‌ک له‌شی مردوو وایه تاریک و نوته‌ک و بی هه‌ست و سامناکه (ش - خودایان ئی رازی بی).

۱۴۴۲هـ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. فِي يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ. كَانَتْ لَهُ عِدَلٌ عَشْرِ رِقَابٍ وَكَتِبَتْ لَهُ مِائَةُ حَسَنَةٍ وَمُحِيتَ عَنْهُ مِائَةُ سَيِّئَةٍ وَكَانَتْ لَهُ حِرْزًا مِنَ الشَّيْطَانِ يَوْمَهُ ذَلِكَ حَتَّى يُمَسَّى وَلَمْ يَأْتِ أَحَدٌ أَفْضَلَ مِمَّا جَاءَ بِهِ إِلَّا أَحَدٌ عَمِلَ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ. وَمَنْ قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ فِي يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ حُطَّتْ خَطَايَاهُ وَلَوْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ. رواه الشيخان والترمذي^(۴):

ئهبو هوره‌یره (خودای ئی رازی بی) ف پیغه‌مبه‌ر (دیوودی خودای له‌سهرین) فه‌رموی: هه‌ر که‌سی هه‌ر ورئی سه‌دجار بئی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. (ب - ۱ ز - ۱۰۸ ف - ۳). ئه‌وه‌نده‌ی

^(۳) تجرید/ ۵ ل/ ۲۵۵ رقم/ ۱۹۹۵ = ۶۴۰۷. مسلم. بر وصلة: ۱۸۲۰. تحفة الأشراف: ۹۰۶۴.

^(۴) تجرید/ ۵ ل/ ۲۵۲ رقم/ ۱۹۹۲ = ۶۴۰۳، ۲۲۹۲ فتح. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۷۸۳. ترمذی. دعوات:

۲۴۶۸. ابن ماجه. ادب: ۳۷۹۸.

ئازادکردنی ده‌بنده‌ی زه‌رخ‌پرده‌ی خیری ده‌گا، سه‌د چاکه‌ی تریشی بو ده‌نوسری، سه‌د خراپه‌یشی بو ده‌کورژنریته‌وه، ئەو رۆژەیش تا ئیواری گوتنی ئەم زیکره‌ی ده‌بنی به‌قه‌لای قایم بو‌ی و له‌شه‌یتان ده‌پیاریزی! وه‌ که‌سی نییه‌ که‌ کاریکی وای کردبێ له‌مه‌ باشتربێ مه‌گه‌ر که‌سی که‌ ئەو زۆر تری له‌م زیکره‌ کردبێ. هه‌ر که‌سیکیش - له‌ رۆژیکا - سه‌د جار بلی: (سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ). ئەوه‌ هه‌رچی گوناھی پێوه‌ هه‌یه‌ هه‌مووی هه‌ل ده‌وه‌ری، نه‌گه‌رچی به‌قه‌ی که‌فی ده‌ریاش زۆربێ (ش/ت).

۴۹۴۳- وولسلم والترمذي: مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَخَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ عَشْرَ مَرَّاتٍ كَانَ كَمَنْ أَغْتَقَ أَرْبَعَ رِقَابٍ مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ^(۵).

موسلیم و تیرمزی (ره‌زای خودایان لی‌بێ) ده‌گێرنه‌وه‌: هه‌زده‌ت (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمو‌ی: هه‌ر که‌سی ده‌جار به‌کولی دل و به‌ سینه‌یی ساف بلی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَخَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. ئەوه‌ به‌قه‌د ئەو که‌سه‌یه‌ پاداشی بو‌ هه‌یه‌ که‌ چوار که‌س له‌نه‌وه‌ی ئیسماعیل کو‌ری ئیبراهیم ئازاد بکا. (م/ت).

۴۹۴۴- → (ب - ۱ ز - ۱۴ ل - ۷۹ ف - ۳)^(۶).

۴۹۴۵- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: سَبَقَ الْمُفْرِدُونَ. قَالُوا: وَمَا الْمُفْرِدُونَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: الدَّاكِرُونَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالدَّاكِرَاتُ^(۷).

دیسان ئەبو هوره‌یره (خودای ئی‌رازی بن) فه‌رمو‌ی: خو‌شه‌ویست (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمو‌ی: خه‌لوه‌کی‌شه‌کان وه‌ پێشکه‌وتن و بر‌دیانه‌وه‌! یاران

^(۵) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۷۸۵. بخاری. دعوات: ۶۴۰۴. ترمذی. دعوات: ۲۵۵۳. تحفة: ۲۴۷۱. تجرید: ۵/

ل/۲۵۳ رقم/۱۹۹۳.

^(۶) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۲ ل/ ۵۱ ط/ ۱ رقم/ ۵. مجلد اول. تسلسل/ ۱۴ ل/ ۷۹ ط/ ۱/

رقم/۱۰۰.

^(۷) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۷۴۹.

گوتیان: قوربان! خه‌لوه‌کی‌شه‌کان چین؟ فه‌رمووی: ئه‌و چله‌کی‌شانه‌ی که له کوپری هیچ و پووچی مه‌ردوم که‌نارده‌رکن و یادو زیکریکی زوری خودا ده‌کن، واته: ئه‌و ژن و پیاوانه‌ن که خودای گه‌وره به‌م ئایه‌ته په‌سن و تاریفیان ده‌کا ده‌فه‌رموی: {وَالَّذَاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالَّذَاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا} (ب - ۱ ز - ۱۸۱ ل - ۴۹۶ ف - ۱۱ م/ت).

۴۹۶- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: خَرَجَ مُعَاوِيَةُ عَلَى حَلَقَةٍ فِي الْمَسْجِدِ فَقَالَ مَا أَجْلَسَكُمْ قَالُوا جَلَسْنَا نَذْكُرُ اللَّهَ. قَالَ اللَّهُ مَا أَجْلَسَكُمْ إِلَّا ذَاكَ قَالُوا وَاللَّهِ مَا أَجْلَسْنَا إِلَّا ذَاكَ. قَالَ: أَمَا إِلَيَّ لَمْ أَسْتَخْلِفْكُمْ تَهْمَةً لَكُمْ وَمَا كَانَ أَحَدٌ يَمْنُرُنِي مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَقَلُّ عَنْهُ حَدِيثًا مِنِّي وَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خَرَجَ عَلَى حَلَقَةٍ مِنْ أَصْحَابِهِ فَقَالَ « مَا أَجْلَسَكُمْ ». قَالُوا جَلَسْنَا نَذْكُرُ اللَّهَ وَنُحَمِّدُهُ عَلَى مَا هَذَاكَ لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ بِهِ عَلَيْنَا. قَالَ: اللَّهُ مَا أَجْلَسَكُمْ إِلَّا ذَاكَ. قَالُوا: وَاللَّهِ مَا أَجْلَسْنَا إِلَّا ذَاكَ. قَالَ: أَمَا إِلَيَّ لَمْ أَسْتَخْلِفْكُمْ تَهْمَةً لَكُمْ وَلَكِنَّهُ أَتَانِي جَبْرِيلُ فَأَخْبَرَنِي أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُبَاهِي بِكُمْ الْمَلَائِكَةَ. رَوَى الثَّلَاثَةُ مُسْلِمٌ وَالتِّرْمِذِيُّ^(۸):

ئەبو سەعید (خودای ئا‌زانی بن) فه‌رمووی: مو‌عاوییه چوو به‌سه‌ر کوپریکی زی‌کردا له‌ناو مزگه‌وتدا ئەلقه‌یان دا‌بوو، فه‌رمووی: بو‌چی دانیش‌توون؟ فه‌رموویان: دانیش‌تووین یادو زی‌کری خودا ده‌که‌ین، فه‌رمووی: توخوا هه‌ر بو‌ ئه‌وه دانیش‌توون و به‌س؟ فه‌موویان: به‌ئێ به‌خودا هه‌ر بو‌ ئه‌وه دانیش‌تووین و به‌س. فه‌رمووی: ده‌بزانن که من له‌به‌ر ئه‌وه ئی‌وهم سو‌ی‌ند نه‌دا که باوه‌رتان پی نه‌که‌م، به‌ئ‌کوو باوه‌رم به‌قسه‌که‌تان هیه به‌لام له‌به‌ر شتیکی تر ئی‌وهم سو‌ی‌نددا که ئی‌ستا بو‌تانی باس ده‌که‌م، له‌لایه‌کی تریشه‌وه که‌س نییه وه‌ک من پایه‌ی له پی‌غه‌مبه‌ره‌وه (درو‌دی خودای له‌سه‌رین) نزیک بو‌وبی و له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا وه‌ک من ئاوا فه‌رمووده‌و فه‌رمایشتی ئه‌و زاته که‌م بگ‌یریت‌ه‌وه. چونکه من ژن برای پی‌غه‌مبه‌ر بووم و نو‌وسه‌ری سرووشی بووم و زوری‌ش له‌خزمه‌تیدا بووم،

(۸) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۷۹۷. ترمذی. دعاء/۳۳۷۹. نسائی. آداب القضاء: ۵۴۴۱. تحفة/۱۱۴۱۶.

به لām له گهل ئه مه شدا فه رموده یی تا نه چمه بنج و بنه وانی و به باشی لیم روون نه بی نایگپر مه وه ئینجا مو عاو ییه (خودای ن رازی بن) فه رمووی: جاری پیغه مبه ر (دروودی خودای له سربن) ده رچوو، پویششت بو مزگه وت، له وی چوو به سه ر ده سته یی له هاوړیا نییدا، به ئه لقه کوړی زیکیان دابه ستبوو، فه رمووی: بوچی دانیششتوون؟ فه رموویان: دانیششتووین یادو زیکی خودا ده کهین، چه مدو سوپاسی خودا ده کهین له سه ر ئه وه که شاره زای کردووین بو ئایینی ئیسلام و ئه م به هره گهره یه ی پیمان به خشیوه. فه رمووی: توخوا هر ئه وه یه هو ی دانیشتنه که تان؟ فه رموویان: ئه ری به خودا هر بو ئه وه دانیششتووین و به س. فه رمووی: ده بزائن من له بهر ئه وه سویندم نه دان که باوه رتان پی نه که م، به لکوو ری خوش کردنه بو ئه م مژده خوشه یه: جویرائیل ته شریفی هات بولام، فه رمووی پیم: که خودای گهره و سه ره ر شانازیتان پیوه ده کا به سه ر فریشته کاند (م/ت).

۷۹۴- عَنْ حَنْظَلَةَ الْأَسَدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) وَكَانَ مِنْ كُتَّابِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ نَافَقٌ حَنْظَلَةٌ. قَالَ: وَمَا ذَاكَ. قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لَكُونُ عِنْدَكَ تُدَكِّرُنَا بِالنَّارِ وَالْجَنَّةِ حَتَّى كَأَنَّ رَأْيَ عَيْنٍ فَإِذَا خَرَجْنَا مِنْ عِنْدِكَ عَافِسْنَا الْأَزْوَاجَ وَالْأَوْلَادَ وَالضَّيْعَاتِ نَسِينَا كَثِيرًا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنْ لَوْ تَدُومُونَ عَلَى مَا تَكُونُونَ عِنْدِي وَفِي الذِّكْرِ لَصَافَحْتُكُمُ الْمَلَائِكَةُ عَلَى فُرُشِكُمْ وَفِي طُرُقِكُمْ وَلَكِنْ يَا حَنْظَلَةُ سَاعَةً وَسَاعَةً. ثَلَاثَ مَرَّاتٍ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَابْنُ أَبِي حَتْمٍ فِي الرِّقَاقِ وَلَفْظُهُ الْآخِرُ: لَوْ تَدُومُونَ عَلَى الْحَالِ الَّذِي تَقُومُونَ بِهَا مِنْ عِنْدِي لَصَافَحْتُكُمُ الْمَلَائِكَةُ فِي مَجَالِسِكُمْ وَفِي طُرُقِكُمْ وَعَلَى فُرُشِكُمْ وَلَكِنْ يَا حَنْظَلَةُ سَاعَةً وَسَاعَةً وَسَاعَةً^(۹).

چه نظه له ی ئه ل-ئوسهیدی، که میرزایه کی باش بوو، وه یه کیك بوو له نووسه ره کانی پیغه مبه ر (دروودی خودا له پیغه مبه ربی و ره زای خوداش له و)

(۹) مسلم. توبة: ۶۹۰۰. ترمذی. صفة القيامة/۲۴۵۲، ۲۵۱۴. ابن ماجه. زهد/۴۲۳۹. تحفة/۲۴۴۸.

فرمووی: جارئ ئەبو بەکرم پی گه‌یشت فرمووی: تو چۆنیت ئەی
 حه‌نظه‌له؟! گوتم: حه‌نظه‌له ناپاکی سه‌ری ئی هه‌لداوه! فرمووی: سو‌بحانه‌للا!
 ئەوه ده‌لیی چی؟ گوتم: که ده‌چین بو خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین)
 حه‌زرت (دروودی خودای له‌سه‌رین) باسی به‌هه‌شت و دۆزه‌خمان بو ده‌کا، دل
 داده‌هین و وامان ئی دی ده‌لیی به‌چاوی خۆمان ته‌ماشایان ده‌که‌ین و وان به
 به‌رچاومانه‌وه، به‌لام که لای حه‌زرتمان چۆل کردو چووینه‌وه ناوما‌ل و
 منال و پلکاین به‌ خاوو خیزانه‌وه و مشووری مه‌رو مال‌ات و خه‌لو خه‌رمان و
 گوزه‌رانمان خوارد ئیتر ده‌چینه‌ حالیکه‌ی تره‌وه و زۆرمان له‌ نامۆزگارییه‌کانی
 حه‌زرت (دروودی خودای له‌سه‌رین) له‌بیر ده‌چئ! ده‌ی ئەگه‌ر ئەمه‌ دوو رووی و
 مو‌نافقی نییه‌ ئەی چیه‌؟ ئەبو‌به‌کر فرمووی: خو ئەگه‌ر بو ئەمه‌بلیی ده‌سا
 به‌خودا هه‌موومان هه‌رواین! ئیتر من و ئەبو به‌کر چووین بو‌لای پیغه‌مبه‌ر
 (دروودی خودای له‌سه‌رین) عه‌رزیم کرد: ئەی پیغه‌مبه‌ری خودا! حه‌نظه‌له‌ دوو رووی
 سه‌ری ئی هه‌لداوه! فرمووی: ئاده‌ی چۆن؟ چیم عه‌رزی ئەبو به‌کر کرد عه‌رزی
 ئەویشم کرد، فرمووی: به‌و که‌سه که گیانی منی به‌ده‌سه، ئەگه‌ر ده‌وام بکه‌ن
 له‌سه‌ر ئەو حالی دلگه‌رمییه‌ی که له‌لای من هه‌تانه، وه به‌رده‌وام سه‌رگه‌رمی
 یادوزیکری خودا بن، په‌رده له‌ نیوانی ئیوه و فریشته‌کاندا هه‌لده‌گیرئ، ئیتر
 له‌ هه‌موو جییئ، ته‌نانه‌ت له‌سه‌ر نوین و له‌ریگه‌و بانیش فریشته‌کان
 چاکوچۆنی و ته‌وقه‌یان له‌گه‌ل ده‌کرن! ئینجا فرمووی: ئەی حه‌نظه‌له! ئەوه
 قه‌یناکاو، ئەوه نیفاق و دوو روویی نییه‌، چونکه‌ ژیا‌نه‌که‌ خۆی وایه: تاوئ
 بو خودا و تاوئ بو په‌یدا‌کردنی گوزه‌ران و تاوئیکیش بو‌وچان و پشوو! (م).

٤٩٤٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا جَلَسَ
 قَوْمٌ مَجْلِسًا لَمْ يَذْكُرُوا اللَّهَ فِيهِ وَلَمْ يُصَلُّوا عَلَى نَبِيِّهِمْ إِلَّا كَانَ عَلَيْهِمْ تِرَةٌ فَإِنْ شَاءَ
 عَذَّبَهُمْ وَإِنْ شَاءَ غُفِرَ لَهُمْ^(١٠).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بن) له پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌فرمووی (دروودی خودای له‌سهرین) هه‌ر گۆمه‌له‌یی له کۆپیکا دابنیشتن، به‌لام یادی خودای تیانه‌که‌ن، وه سه‌لاوات له‌سه‌ر پیغه‌مبه‌ری خویان نه‌ده‌ن، دلنیا بن که ئه‌و دانیشتنه‌ ده‌بی به‌داخ و خه‌فته‌ بۆیان، ئیتر له‌وه‌دا خودا خوی ئاره‌زوو بکا له‌سه‌ر ئه‌وه سزایان ده‌دا، ئاره‌زووش بکا لییان خوش ده‌بی له‌وه (ت-س/ص).

٤٩٤- رَعْنَهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا قَالَ عَبْدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ قَطُّ مُخْلِصًا إِلَّا فُتِحَتْ لَهُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ حَتَّى تُفْضِيَ إِلَى الْعَرْشِ مَا اجْتَنَبَ الْكِبَائِرَ^(١١).

دیسان فهرمووی: خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: هه‌ر کاتی هه‌ر به‌نده‌یی - به‌دلیکی پاک، به‌سۆزو کۆلی دل - بلی: لا اله الا الله، ئیتر گشت ده‌رگاکانی ناسمان ده‌کرینه‌وه بۆ ئه‌م وشه‌ پیرۆزه‌یه، ئه‌وجا سه‌رده‌که‌وی و ده‌پوا تا خوی ده‌گه‌یه‌نیته‌ لای باره‌گا (عه‌ش)ی خودا، وه له‌وی شایه‌تی بۆ خاوه‌نه‌که‌ی ده‌داو تکای بۆ ده‌کاو خودا لیی خوش ده‌بی، به‌مه‌رجی ئه‌و به‌نده‌یه‌ خوی له‌ گونا‌هه‌ گه‌وره‌کان دوور بگری! (ت-س/ص).

٤٩٥- → (ب - ١ ز - ١١٤ ل - ٣٤٨ ف - ١٥)^(١٢).

لی‌رده‌دا ئاوايه: له ئه‌نه‌سه‌وه له پیغه‌مبه‌ره‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: نه‌گه‌ر گه‌یشتنه‌ باخه‌کانی به‌هه‌شت ده‌میان تی ژهن و خۆتان مه‌ست بکه‌ن! یاران فهرموویان: قوربان! باخه‌کانی به‌هه‌شت چین؟ فهرمووی: ئه‌لقه‌کانی کۆپی زیکرن! (ت-س/ح).

٤٩٥١- وَقَالَتْ عَائِشَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَذْكُرُ اللَّهَ عَلَى كُلِّ أَحْيَانِهِ^(١٣).

عائیشه‌ هاوسه‌ری پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودا له‌خوی و ره‌زای خودا له‌ هاوسه‌ره‌ پاکیزه‌کانی) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) له‌سه‌ر هه‌موو حالێ یادی خودای ده‌کرد (ت-س/ح).

^(١١) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(١٢) تقدم في مجلد اول تسلسل/١١٤ ل/٣٤٨ ط/١ رقم/٦٨٩.

^(١٣) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۴۹۵۲- عَنْ جَابِرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: أَفْضَلُ الذِّكْرِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَفْضَلُ الدُّعَاءِ الْحَمْدُ لِلَّهِ^(۱۴).

جایبر (خودای نِ رازی بن) فه‌رمووی: له پیغه‌مبه‌رم بیست ده‌یفه‌رموو: گه‌وره‌ترین ذیکر که لیمه‌ی (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)یه. وه گه‌وره‌ترین نزاو پارانه‌وه‌یش وشه‌ی پیروزی (الْحَمْدُ لِلَّهِ)یه (ت-س/ح).

۴۹۵۳- وَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ شَرَائِعَ الْإِسْلَامِ قَدْ كَثُرَتْ عَلَيَّ فَأَخْبِرْنِي بِشَيْءٍ أَتَشَبُّهُ بِهِ. قَالَ: لَا يَزَالُ لِسَائِكَ رَطْبًا مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ^(۱۵).

پیاوی گوتی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! به‌راستی ده‌ستورو یاساکانی ئیسلام زۆر بوون و به‌هه‌موویاندا پی راناگه‌م که‌واته شتیکی وام پی بفه‌رموو که بتوانم به‌روکی به‌رنه‌ده‌م و به‌ده‌م و ده‌ست بیگرم، فه‌رمووی: هه‌میشه زمانت پاراویی به‌یادی خودا. (ت-س/ح).

۴۹۵۴- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَلَا أُبَيِّكُمْ بِخَيْرِ أَعْمَالِكُمْ وَأَزْكَاهَا عِنْدَ مَلِكِكُمْ وَأَرْفَعَهَا فِي دَرَجَاتِكُمْ وَخَيْرَ لَكُمْ مِنْ إِنْفَاقِ الذَّهَبِ وَالْوَرَقِ وَخَيْرَ لَكُمْ مِنْ أَنْ تَلْقَوْا عَدُوَّكُمْ فَتَضْرِبُوا أَعْنَاقَهُمْ وَيَضْرِبُوا أَعْنَاقَكُمْ. قَالُوا: بَلَى. يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: ذِكْرُ اللَّهِ تَعَالَى^(۱۶).

ئه‌بو ده‌رداء (خودای نِ رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: هو‌شیاره‌وه بن با پیتان بلیم که باشت‌ترین کرده‌وه‌ی خیری ئیوه چییه؟ که له‌لای پادشای هه‌ره گه‌وره‌تان، که خودای گه‌وره‌وه‌مه‌زنه، باشت‌ربی بو ئیوه له به‌خشینه‌وه‌ی زی‌پو زیو که باشت‌ربی له‌وه‌یش که له ریزی شه‌پدا تووشی دوژمنی دینقان بین و شه‌پکی گه‌رمی و بقه‌ومی له نیوانتاندا ئیوه‌و ئه‌وان به‌شیرو تیر بده‌ن له گه‌ردنییه‌ک و به‌ربنه‌یه‌کتری. یاران فه‌رموویان:

^(۱۴) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(۱۵) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(۱۶) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

ئادهی فهرموو پییمان بهر موو ئهی پیغه مبهری خودا! فهرمووی: ئه وه زیکرو یادی خودای گه وره یه (ت-س/ح).

۴۹۵۵- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَيُّ الْعِبَادِ أَفْضَلُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ: الدَّاكِرُونَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالدَّاكِرَاتُ. قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمِنْ الْغَايِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؟ قَالَ: لَوْ ضَرَبَ بِسَيْفِهِ فِي الْكُفَّارِ وَالْمُشْرِكِينَ حَتَّى يَنْكَسِرَ وَيَخْتَضِبَ دَمًا لَكَانَ الدَّاكِرُونَ اللَّهَ كَثِيرًا أَفْضَلَ مِنْهُ دَرَجَةً^(۱۷).

ئهبو سه عید (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیاوی له پیغه مبهری پرسى: له رۆژی ژیا نه وه دا کام خودا په رستى و بهنده گيیه ده بئ به هو ی پایه ی فره گه وره له لای خودای گه وره؟ فهرمووی: پایه ی ئه و که سانه زۆر گه وره یه که زۆر زیکرو یادی خودا ده که ن، ئیتر چ پیاوین و چ ژن بن. منیش گوتم: ئهی پیغه مبهری خودا! هه تا له پایه ی ئه و که سه یش گه وره تره که غه زا ده کاو خه بات ده گپړئ له ریی خودادا؟ فهرمووی: غه زا که ر ئه گه ر به شیره که ی له کافران و هاو به شپه یدا که ران بدا تا شیره که ی ده شکئ و خویناوی ده بئ هیشتا پایه ی ئه و که سانه گه وره تره له زیکری خودایان کردووه به پیشه! (ت- سه نه د غه ریب).

۴۹۵۶- عَنْ ثَمِيمِ الدَّارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ قَالَ: مَنْ قَالَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَخَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ إِلَهًا وَاحِدًا صَمَدًا لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُؤًا أَحَدٌ عَشْرَ مَرَّاتٍ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ أَرْبَعِينَ أَلْفَ حَسَنَةٍ^(۱۸).

ته میمی داری (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه مبهر (درویدی خودای له سه ربن) ده فهرمووی: هه ر که سئ ده جار بلئ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَخَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ إِلَهًا وَاحِدًا صَمَدًا لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُؤًا أَحَدٌ: هـ (ب - ۷ ز -

(۱۷) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

(۱۸) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

۹۰ ل - ۲۱ ف - ۱) هر که سئ ده‌جار ئاوا بلئی، خودا چل هه‌زار هه‌زار چاکه‌ی بۆ ده‌نووسئ (ت- سه‌ند غریب).

۴۹۵۷- عَنْ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَلَا أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ إِذَا قُلْتَهُنَّ غُفِرَ اللَّهُ لَكَ وَإِنْ كُنْتَ مَغْفُورًا لَكَ. قَالَ: قُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. رَوَى هَذِهِ الْعَشْرَةَ التِّرْمِذِيُّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) ^(۱۹):

عه‌لی (خۆشنوودی خودای گهوره‌ی له‌سه‌رین) فه‌رمووی: هه‌زه‌تی پێغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویست و نازدار (دروودی خودای گهوره‌مه‌زن له‌سه‌رین) پێی فه‌رمووم: گوی بگه‌ با ئه‌م چه‌ن وشه‌یه‌ت فی‌ربکه‌م، ئه‌گه‌ر بیان لی‌یت خودا لی‌ت خۆش ده‌بی، هه‌ر چه‌ند که تو خودا لی‌ت خۆش بووه، ئه‌وجا فه‌رمووی: بلئی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ: هه‌یج خودایی نییه‌ خودای گهوره‌ و مه‌زن نه‌بی، هه‌یج خودایی نییه‌ یه‌زدانی پاک نه‌بی که خودایه‌کی هه‌لیم و هیمن و به‌حه‌وسه‌له‌ و نازداره‌، یه‌زدانی مه‌زن هه‌ر خودای راست و دروسته‌، خودای گهوره‌ی خۆم به‌پاک و بی نه‌نگ ده‌زانم، خاوه‌نی ته‌خت و باره‌گای مه‌زنه‌، سوپاس و ستایش هه‌ر بۆ خودای په‌روه‌ردگاری هه‌موو جیهانیانه‌. (ت-س/غریب).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

یادی تو خوایه! ناراسی گیانه

هایه‌ی سه‌رووتی دانی مه‌ردانه

تیشکی زی‌بینی دای له‌ هه‌ردلی

بلێسه‌ی نوووی لی هه‌ل ده‌قوالی

^(۱۹) رواه الترمذی بسند غریب (شرحه).

شووشه‌ی به‌تالت نوری! هه‌تاکه‌ی
 له‌ یادیو زی‌کری خودا پرناکه‌ی؟
 بووی به‌ دیزه‌ی ره‌ش، دیزو ره‌ش و پیس!
 له‌کن خۆت مه‌لای نه‌ی به‌دی نه‌گریس!
 زرکه‌ تاله‌که‌ت تاکه‌ی ناگه‌یین؟
 که‌شیر بزرکا نیتر نامه‌یین
 که‌لله‌ت له‌ دلت ره‌قترو بۆشتر
 ده‌مت له‌ ده‌ستت شیرترو ره‌شتر!
 گووژالکی کاله‌ بئ ره‌نگ و بۆیه
 شه‌را به‌ردوه‌و سه‌مه‌اره‌ پۆیه
 سیاسه‌ت‌بازی ری‌ک وه‌کوو نه‌وان
 درووت کرد به‌تیر، ده‌مت به‌ که‌وان
 هه‌رۆ به‌ درۆ سه‌د ته‌وبه‌ ده‌که‌ی
 له‌وگش ته‌وبه‌یین ته‌وبه‌یین ناکه‌ی
 وه‌ره‌ تا زووه‌ روو له‌ خوواکه‌
 دۆست کامه‌ران و دوژمن ریسواکه
 به‌ فرمی‌سکی چاو ژه‌نگی دلی ره‌ش
 پاک پاک بشۆره‌ تا ده‌بن گه‌ش گه‌ش
 نه‌وجا مل که‌چکه‌ و سه‌ر کزکه‌ و چاو ته‌ر
 ده‌م و ده‌س و دل پرکه‌ له‌ گه‌وه‌ره‌!
 له‌ میوه‌ی باخی به‌هه‌شتی بال!
 له‌ یادی خودا، له‌ نه‌شقی نه‌ل!

له ده‌ورس قورنسان، له نه‌لّا نه‌لّا
 له سه‌لّا واتدان، له سه‌لّا وچانه‌لّا
 له ده‌م‌دو سه‌ناو نه‌لّا هو نه‌کبه
 له خۆشه‌ویستی جه‌نابی ره‌ه‌به
 ناوی جوانی خوا هه‌موو بکه‌ به
 ته‌وبه‌یین جوانیش بکه‌ هه‌تا سه
 به‌لکوو میهره‌بان گش تاوانی تو
 به‌سپن به‌ خامه‌ی لی‌وووردنی خو
 گو‌یگری نازیز! عیبه‌رت له نو‌وری
 بگره، براكه‌م! نه‌گه‌ر تو ژیری
 ده‌نا تۆش وه‌ک نه‌و بو تو‌زین چاکاو،
 نه‌وس ده‌تکاته‌ کۆله‌وژی سووناو
 دنیا سه‌د چه‌ندان خۆش و نازارین
 ته‌مه‌نت به‌ سال هه‌زار هه‌زار بین
 تا ساوی به‌خت سه‌را سه‌ر یاربین
 به‌بین یادی خوا به‌زه‌ه‌ری ماربین!!
 خو‌ینه‌ری هی‌ژا! دل‌ت له‌لامه
 دل به‌ره‌ قسه‌م چامه‌ به‌ چامه
 گوین مه‌ده به‌وه‌ی شیعه‌که‌م خامه
 سه‌یری دل‌م که‌ زام له‌بان زامه
 له تاوی نی‌وه‌ شین و هه‌رامه
 ده‌نا وه‌ک قه‌ومس چار ده‌ورم دامه

به‌دهس خۆم نییه تیۆهم خۆش ده‌وین

ده‌مرم، گهر یه‌کتان لښ نه‌خۆش که‌وین

خوینەر! یا گوینگر! په‌یره‌وی قورنان!

که‌رچی به‌ خزمه‌ت نه‌که‌یوم قوربان!

له‌به‌ر چاومه‌ شییو‌هی شیرینت

دل‌م چاوی وای له‌ رووی نوورینت!

چاوم چاوی وای له‌ دووعای خیرت

دووعایی بکه‌ به‌خیر و یت!

(وه‌رگنډ - ۱۰/۱/۱۹۹۲)

۵۹) ناوه‌ جوانه‌کانی خودا : (أَسْمَاءُ اللَّهِ الْحُسْنَى)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى فَادْعُوهُ بِهَا} - سورة الأعراف - ۱۸۰/۷.

واته: یه‌زدانی پاک، خودای گهوره، که‌ئی ناوی جوان حوانی هه‌یه، که‌واته به‌و ناوانه بانگی بکه‌ن و بلین: یا الله، یا رحمان، یا رحیم یا عظیم، یا حلیم) هه‌روه‌ها به‌هۆی ناو هیئانی به‌و ناوانه‌وه به‌نده‌یی بو بکه‌ن، وه‌ک ئه‌وه بلین: سبحان الله، بسم الله الرحمن الرحيم. الحمد لله رب العالمين. الرحمن الرحيم. مالك يوم الدين.

وَقَالَ تَعَالَى: {هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ، هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ} - سورة الحشر - ۲۳/۵۹-۲۴.

له‌ فهرمووده‌ی دووه‌می ئه‌م باسه‌دا مه‌عنای ئه‌م ناوه‌ جوانانه‌ی خودادی. (وه‌رگنډ)

۴۹۵۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ لِلَّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا ، مِائَةً غَيْرَ وَاحِدٍ ، مَنْ حَفِظَهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ ، وَهُوَ وَثَرٌ يُجِبُ الْوِثْرَ. رواه الشيخان والترمذي^(۱):

ئه‌بو هورهیره (خودای ئی‌رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: خودا نه‌وه‌دو نو ناوی هه‌یه، له‌سه‌دیه‌کی که‌م، هه‌رکه‌سی له‌به‌ریان بکا و ره‌فت و کار به‌چه‌مک و مه‌به‌ستیان بکا ده‌چیته به‌هه‌شت، خودا خو‌ی تاقه و حه‌ز له‌تاق ده‌کا (ش/ت- خو‌شنوودی خودای لی‌بی).

۴۹۵۹- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ لِلَّهِ تَعَالَى تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا مِائَةً غَيْرَ وَاحِدَةٍ مَنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهِمِّنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ الْغَفَّارُ الْقَهَّارُ الْوَهَّابُ الرَّزَّاقُ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ الْقَابِضُ الْبَاسِطُ الْخَافِضُ الرَّافِعُ الْمُعِزُّ الْمُدِلُّ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ الْحَكَمُ الْعَدْلُ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ الْحَلِيمُ الْعَظِيمُ الْغَفُورُ الشَّكُورُ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ الْحَفِيفُ الْمُنِيفُ الْحَسِيبُ الْجَلِيلُ الْكَرِيمُ الرَّقِيبُ الْمُجِيبُ الْوَاسِعُ الْحَكِيمُ الْوَدُودُ الْمَجِيدُ الْبَاعِثُ الشَّهِيدُ الْحَقُّ الْوَكِيلُ الْقَوِيُّ الْمَتِينُ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ الْمُخْصِي الْمُبْدِئُ الْمُعِذُّ الْمُخْيِ الْمُمِيتُ الْحَيُّ الْقَيُّومُ الْوَاحِدُ الْمَاجِدُ الْوَاحِدُ الصَّمَدُ الْقَادِرُ الْمُقْتَدِرُ الْمُقَدِّمُ الْمُؤَخِّرُ الْأَوَّلُ الْآخِرُ الظَّاهِرُ الْبَاطِنُ الْوَالِي الْمُتَعَالَى الْبَرُّ التَّوَّابُ الْمُنتَقِمُ الْغَفُورُ الرَّؤُوفُ مَالِكُ الْمُلْكِ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ الْمَقْسِطُ الْجَامِعُ الْغَنِيُّ الْمُغْنِي الْمَانِعُ الضَّارُّ النَّافِعُ الثَّوْرُ الْهَادِي الْبَدِيعُ الْبَاقِي الْوَارِثُ الرَّشِيدُ الصَّبُّورُ. رواه الترمذي وابن حبان والحاكم (بمسند غریب للترمذی، ولغیره بسند صحیح - شرحه)^(۲):

دیسان ئه‌بو هورهیره (خودای ئی‌رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: خودای گه‌وره نه‌وه‌دو نو ناوی هه‌یه، سه‌ت یه‌ک که‌م، هه‌ر که‌سی سه‌رژمیریان بکا ده‌چیته به‌هه‌شت، ئه‌و ناوانه ئه‌مانه‌ن:

(۱) بخاری. دعوات: ۶۴۱۰. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۷۵۰. ترمذی. دعوات: ۲۵۰۸. تحفة: ۱۳۶۷۴.

(۲) رواه الترمذی بسند غریب، ورواه ابن حبان والحاكم بسند صحیح (شرحه).

- (۱) ئەللا: یەزدان، خودا. (۲) رەحمان: بەخشنده. (۳) رەحیم: میهرەبان:
- بەرەحم: بەبەزەیی. (۴) مەلیک: پادشاه. (۵) قوددوس: پاک: خاوین: تەمیز.
- (۶) سەلام: ساخ، خوشبەخش. (۷) موئین: دالنیاکەرەوه: هیمن بەخش. (۸)
- موههیمین: چاودیڤ. (۹) العزیز: زال، بالآ دەست.
- (۱۰) جەببار: بەجیر: بەزەبرو زەنگ. (۱۱) مۆتەکەبیر: گەورەترین کەس: هەرە
- گەرە. (۱۲) خالیق: دورستکەر. (۱۳) باری: هینەرەروو: کردگار. (۱۴)
- موصەویر: وینەبەخش: وینەکیڤ: نەخشەبەند. (۱۵) غەففار: تاوانبەخش.
- (۱۶) قەهار: خاوەن قار: هەرە بالآ دەست. (۱۷) وههاب: بەخشنده. (۱۸)
- رەززا: روژیدەر. (۱۹) فەتتاح: گرێکەرەوه: کارگوزار. (۲۰) عەلیم: زانا.
- (۲۱) قابیض: گیانکیڤ. (۲۲) باسیگ: گیانبەخش، خاوەن دەروو. (۲۳)
- خفافض: نهویکەرەوه. (۲۴) رافیع: بەرزکەرەوه.
- (۲۵) موغیز: سەر بەزکەر، پیروزی بەخش. (۲۶) موزیلل: سەرکزکەر.
- (۲۷) سەمیع: بیسەر: ژنەوا: شنەوا. (۲۸) بصیر: بینا. (۲۹) حەکەم:
- فەرمانرەوا. (۳۰) عەدل: دادپەرەو. (۳۱) لەطیف: لەتیف: نازک: ناسک. (۳۲)
- خەبیر: ئاگادار. (۳۳) حەلیم: لەسەرخۆ: بەحەوسەلە. (۳۴) عەظیم: مەزن.
- (۳۵) غەفوور: لیخۆشبوو: تاوانپۆش: لەگوناخۆشبوو.
- (۳۶) شەکوور: سوپاسگوزار. (۳۷) عەلی: پایەبڵند. (۳۸) کەبیر: گەرە.
- (۳۹) حەفیظ: نیگاھبان: پاسەوان. (۴۰) موقیت: زادبەخش. (۴۱) حەسیب:
- بەس. (۴۲) جەلیل: بەقەدر. (۴۳) کەریم: دەهەنده: پیروژ. (۴۴) رەقیب:
- تەماشاکار: چاودیڤ. (۴۵) موجیب: فریارەس: هانا، فریا. (۴۶) واسیع:
- رەحمەت گوشار: بی سنوور. (۴۷) حەکیم: دانا: کاردرۆست. (۴۸) وه‌دوود:
- خۆشەویست: میهرەبان: خاوەن مۆبەت. (۴۹) مەجید: بەشکو: گەرە:
- سەرور. (۵۰) باعیپ: مایە: هو. (۵۱) شەهید: بینەر: ئاگادار. (۵۲) حەق
- راست: درۆست. (۵۳) وه‌کیل: پەنا، پشت و پەنا: پشتیوان. (۵۴) قەوی:
- بەهین: تەوانا. (۵۵) مەتین: پشتدار: قایم. (۵۶) وه‌لی: دۆست. (۵۷) حەمید:
- سوپاسکراو: شایستەیی ستایش. (۵۸) موخصی: سەرژمێر.

(۵۹) موبدی: داهینهر. (۶۰) موعید: زیندو و کهره‌وه: داهینهره‌وه.
 (۶۱) موحیی: زیندو و کهره‌وه: ژیینهر. (۶۲) مومیست: مرینهر.
 (۶۳) حهیی: زیندو. (۶۴) قه‌ییوم: راگر: راگری عالم. (۶۵) واجید: دارا.
 (۶۶) ماجید: خاوه‌ن شکۆ. (۶۷) واحید: تاك: ته‌نیا: تاق: تاقی ته‌نیا.
 (۶۸) صه‌مه‌د: جیی هی‌واو ئومیّد. (۶۹) قادیر: توانا.
 (۷۰) موقته‌دیر: ته‌وانا. (۷۱) موقه‌ددیم: پی‌شخه‌ر. (۷۲) موئه‌خیر: دواخه‌ر:
 پاشخه‌ر. (۷۳) ئه‌ووه‌ل: یه‌که‌مین که‌س: یه‌که‌م: یه‌که‌مین. (۷۴) ئاخیر:
 دواه‌مه‌مین که‌س: دواه‌مه‌مین. (۷۵) ظاهر ئاشکرا. (۷۶) باطین: ون: په‌نه‌ان.
 (۷۷) والی: خاوه‌ن. (۷۸) موته‌عالی: هه‌ره‌ پایه‌به‌رز. (۷۹) به‌رز: باش: چاک،
 خاس: خیرخوا. (۸۰) ته‌وواب: ته‌وبه‌وهرگر: گیراکه‌ری په‌شیمانی.
 (۸۱) مونته‌قیم: تۆله‌سیڻ. (۸۲) عه‌فوو: چاوپۆش. (۸۳) ره‌ئووف: به‌به‌زه‌یی:
 زۆر میهره‌بان. (۸۴) مالیکولمولک: خاوه‌نی مولک و دارایی.
 (۸۵) ذولجه‌لالی وه‌لئیکرام: خاوه‌نی بی‌باکی و بی‌نیازی و خاوه‌نی نیعمه‌تی
 گشتی. (۸۶) موقسیط: دادگر: به‌داد: دادپه‌روه‌ر. (۸۷) جامع: کوکهره‌وه:
 گردکه‌ره‌وه. (۸۸) غه‌نی: بی‌نیاز: بی‌باک: ده‌وله‌مه‌ند.
 (۸۹) موغنی: دارایی به‌خش. (۹۰) مانع: نه‌هیل: قه‌ده‌غه‌که‌ر: مه‌نعه‌ر. (۹۱)
 ضارر: زیانبه‌خش. (۹۲) نافع: سوودبه‌خش. (۹۳) نوور: رووناکی:
 پۆشنایی: بینایی. (۹۴) هادی: رینوین: ره‌هنوما: ری‌نیشاندهر.
 (۹۵) به‌دیع: داهینهر: دروستکه‌ری هه‌موو شتی له‌نه‌بوونه‌وه به‌بی وینه. (۹۶)
 باقی: نه‌مر پایه‌دار. (۹۷) واریث: ماو، میراتگر: میراتبهر. (۹۸) ره‌شید:
 ده‌ستگیر: رابه‌ر. (۹۹) صه‌بوور: به‌صه‌بر: پشوودریژ: به‌ئارام^(۱). (ت-سه‌ند
 غه‌ریب / ئیبنو حه‌ببان / حاکم - س/ص).

^(۱) بسم الله الرحمن الرحيم. ئیمه که موسولمانین دهبی ئهمه بسه‌لینین که زمانی عهرمبی زمانی دینه‌که‌مانه، له‌به‌ر نه‌وه دهبی له‌گه‌ل شوین و کاتدا وشه‌ی عهرمبی، یا جومله‌و رسته‌ی عهرمبی به‌کاربینین، هه‌تا عیبادمه‌ت و تاعمه‌ت و نزاو دووعاو پارانه‌وه‌که‌مان له‌سه‌ر شیومیه‌کی جوان و

رێك و پێك و رساو دامه زراوبی و دووربی له قالوقیل و وتی وتی نهم و نهو چونكه دین و عیبادت دهبی دووربی له تهعه صصوب و رهگهز په رستی و شه ره گه په کی نیوان نه ته وه گه رایه تی.

له راستیدا مه بهستی سه ره کی له عیبادت و تاعمت جیه جیکردنی فه رمانه که ی خودایه له سه ره نهو شیوه یی که خودا نه خشی بۆیکیشاوه، دهنا مه بهست هه لسانی روت نییه بهو تاعه ته، بۆ وینه نه گهر له شه ریه تدا زاناکان فه رموویان: دهبی له نوێژدا سوورتهی فاتحیا بخوینی دهنا نوێژمه که ت دروست نییه، نه گهر تۆ بلایی: من به زمانی خۆم دهیخوینم و به عهرمی نایخوینم، نه وه مه عنای وایه که تۆ نه مره که ی خودا دهشکیانی و به بیانویه کی بئ مه عنا. به لām داخی گرانم له کۆن و نۆدا نهم لایه نه نایینی به تییه نیستلال کراوه بۆ په رو پاگهنده ی نه ته وایه تی و ره گهز په رستی، تۆ ده لئی زمانه که ی من له زمانه که ی تۆ باشتره، بۆیه نوێژ ههر بهو دروسته، من ده لیم: نه ی گوايه زمانه که ی من جیه ته؟ من نوێژ به زمانی خۆم ده که م.. تاد.

با نهم لایه نه جارێ به رکه ناربی، وه ل له هه مان کاتدا تا بۆمان ده کری دهبی خۆمان له تووتی جیا بکهینه وه، واته: دهبی واتا وانا ی عیبادت و زیکری خۆمان بزانی، تا بزانی ده لئین چی. لێرهدا نه وه ی شایانی باسه نه مه یه: نایا ته رجه مه ی نهم ناوه جوانانه ی خودا، به کوردی یا به فارسی، یا به تورکی، یا به ههر زمانیکی تر، دادهنرئ به یه کی له ناوه جوانه کانی خودا یانا؟ له وه لāmدا ده لئین: نهم باسه زۆر دوورو درێژه، لێرهدا جیی نابیته وه، نه مه ده گه پیته وه بۆ سه ره وه لāmی نهم په رسیاره: نایا ته رجه مه ی قورنایی په رۆز دادهنرئ به قورنای یانا؟ وه نوێژی پی ده کری یانا، وه سویندی پی ده خورئ یانا.. تاد.. به لām نه موند هیه که جیی گومان نییه خودا له هه موو زمانیکا ناوی جوان جوانی هیه، که له دیرین ساله وه نهو ناوانه بوون به ناوی خودا، بگه ههر له سه رده می هه زرمته ئاده مه وه (دروودو سا لوی خودای لی بی) نهو ناوانه هیری ئاده م (دروودی خودای له سه ربی) کراون و بوون به ناوی خودا، به پیی نهم نایه ته که ده فه رموی: (وعلم آدم الاسماء کلها): نه سماء یانی لۆغات.

له ته فسیری نامی زێپیندا ده فه رموی: له سه ره ظاهری نایه ته که دهبی لۆغات ته وه قیزی بن، یانی. هه موو زمانی له لایه نی خودای ته عالاوه نیشان دراون به ئاده م وه نه مه بیر زوربه ی زانایانی ئوصووله. (ته فسیری نامی). له لایه کی تریشه وه خودا ده فه رموی: (والله الاسماء الحسنی). ده ی به ته وه فیک له نیوانی نهم دوو نه سمایه دا چه ند ناویکی جوان بۆ خودا له هه موو زمانیکا نیسپات دهبی ههر بۆیه ش له هه موو زمان و له هه موو زمانیکا سویندو نه زرو په یمان و نیازو (نییه ت) و خێرو حوکی شه رعی تر به هۆی نهو ناوانه وه دادمه زری. سه ره پای نه مه ییش

٦٠. ناوه هه‌ره گه‌وره‌که‌ی خودا (نِیسمی نه‌عظمه) : (الإسم الأعظم)

٤٩٦- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) سَمِعَ رَجُلًا يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ أَنِّي أَشْهَدُ أَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْأَحَدُ الصَّمَدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفْوًا أَحَدًا. فَقَالَ: لَقَدْ سَأَلْتَ اللَّهَ بِالْإِسْمِ الَّذِي إِذَا سُئِلَ بِهِ أُعْطِيَ وَإِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ. رواه أصحاب السنن^(١):

عه‌بدوللای کوری بوره‌یده (خودایان ن رازی بن) فه‌رمووی: باو‌کم فه‌رمووی: پی‌اوئی گوتی: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ أَنِّي أَشْهَدُ أَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْأَحَدُ الصَّمَدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفْوًا أَحَدًا: خودایه! بویه داوا له تو ده‌کم چونکه شایه‌تی ده‌دهم که هیچ خودای تر نییه تۆنه‌بی، هه‌ر خۆت خودای راست و دروستیت و به‌س، تو تا‌ک و ته‌نیای پشت و په‌نای، نه‌که‌س له‌تو بو‌وه و نه‌تو له‌که‌س بو‌وی، که‌سیش هاوتای تو نا‌کا، پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ربن) گوئی له‌قه‌سه‌که‌ی بو‌و فه‌رمووی: دل‌نیابه‌که‌ به‌و ناوه له‌خودا پارایته‌وه که‌هه‌ر که‌سێ به‌و ناوه‌ی ئاوا داوای ئی بکا نا‌ئومیدی نا‌کاو ده‌چی به‌ده‌نگییه‌وه (د/ت/ن-س/ح).

دل‌نیام هه‌ر که‌سێ دیمه‌ن و ده‌روونی خۆی پاک و خاوین رابگری و چه‌ل‌آخۆربێ و موسولمانیکی به‌راستی بێ و نیازی پاک بێ و پشت به‌که‌ره‌می خودا ببه‌ستی، ئەم جو‌ره‌ نزایانه‌ی گه‌را ده‌بی، مه‌گه‌ر چۆنه‌ها. (وه‌رگێڕ)

فه‌رمووده‌ی راستر ئەوه‌یه‌ که‌ ناوه‌کانی خودا زۆر زۆرن و چه‌سرنین له‌م نه‌وه‌دو نۆیه‌دا، به‌س ئەوه‌نده‌ هه‌یه‌ مه‌رجه‌ ناوێ که‌ناوی خودایی، به‌هه‌ر زمانێ بێ ده‌بی ناوێکی جوان و په‌سه‌ندبێ و نِیسم عه‌لاموسه‌مما‌بی و پر به‌ به‌ری بێ، نابێ ناوێکی نا‌شیرین و نا‌قۆلابێ باش وایه‌ داتا‌شراویش نه‌بی و ره‌گ و ریشه‌ی له‌ناو کلتور و که‌له‌پوری زماندا هه‌بی، مه‌به‌ست ئەمه‌یه‌ که‌ شیخی به‌یزاوی (خودی ن رازی بن) له‌ ته‌فسیری ئەم نایه‌ته‌دا: {وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ} ده‌فه‌رموئ: (واترکوا تسمية الزائفین فیها اللّٰذین یسمونه بما لا توقیف فیه إذ ربما یوهم معنی فاسدا کقولهم یا ابا المکارم یا ابنیض الوجه). ته‌فسیری سوورمه‌تی نه‌ع‌راف - ١٨٠/٧ - ١٩٨٦/٣/٢٠. (وه‌رگێڕ)

^(١) بسند حسن (شرحه).

→ (ب - ۱ ز - ۹۳ ل - ۲۹۲ ف - ۴).

۴۹۶۱ - (ب - ۶ ز - ۳ ل - ۲۹ ف - ۲۱) (۲).

۴۹۶۲ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ كَانَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) جَالِسًا وَرَجُلٌ يُصَلِّي ثُمَّ دَعَا اللَّهَ ثُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنَّ لَكَ الْحَمْدَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْمَنَّانُ بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ. فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَقَدْ دَعَا اللَّهَ بِاسْمِهِ الْعَظِيمِ الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ وَإِذَا سُئِلَ بِهِ أُعْطِيَ. رواه أبو داود والترمذي (۳).

ئهنهس (خۆشنودی خودای نبی) فهرمووی: له خزمه تی پیغه مبهردا (درویدی خودای لهسهرین) له مزگهوت دانیشتبووین. له و کاته دا پیاوی نوژی دهکرد، له دوا پیدا نزاو کردو فهرمووی: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنَّ لَكَ الْحَمْدَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْمَنَّانُ بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ: خودایا! واهانام هینایه بهرتو، چونکه سوپاس هر بو تویه، هیچ خودایی نییه تونه بی، به خشنده و خاوهن چاکه ی، دورستکری ئاسمانه کان و زهویت له نه بوونه وه به بی وینه، ئه ی خاوهنی شان و شکو! ئه ی خاوهنی خه لات و به ره و نازو نیعمه تی گشتی! ئه ی زیندوی نه مرا! ئه ی راگری بوونه وهر! که وای گوت پیغه مبهردا (درویدی خودای لهسهرین) فهرمووی: به راستی ئه م پیاوه به و ناوه گه وره یه ی خودا لی پاریه وه که هر که سی به و ناوه لی پاریته وه ده چی به ها واریه وه، وه هر که سی به و ناوه داوای شتی لی بکا به شی ده دات! (د/ت-س/غریب).

(۲) تقدم في مجلد سادس تسلسل ۲ ل/ ۲۹ ط/ ۱ رقم/ ۳۱۰.

(۳) بسند غریب (شرحه).

۶۱) باسی دووه‌م: باسی گهوره‌یی (سبحان الله) و (الحمد لله) و (الله أكبر) و (لا اله الا الله) کردن

الباب الثاني: في فضل التسبيح والتحميد والتكبير والتهليل

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {سَبِّحْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ -

سورة الحشر - ۱/۵۹}.

واته: هه‌رچی واه له ئاسمانه‌کان و زه‌ویدا، به‌زمانی قال و به‌زمانی حال ته‌سبیح و ته‌نزیه‌ی خودا ده‌که‌ن و به‌پاک و خاوین و بئ نه‌نگی ده‌زانن و به‌دووری ده‌گرن له هه‌موو نات‌ه‌واوییه‌ک، خودا خودایه‌کی زاله‌و هیج شتی له چنگی قوتار نابئ، خودایه‌کی کار دروست و کردار جوانه‌و هیج ئیشیکی به‌بئ دانایی نییه.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ

حَلِيمًا غَفُورًا - سورة الإسراء - ۴۴/۱۷}.

واته: هه‌موو شتی له‌م بوونه‌وه‌رده‌ا به‌بئ جیاوازی ته‌سبیحاتی خودا

ده‌که‌ن و سوپاس و ستایشی ئه‌و ده‌که‌ن، به‌لام ئیوه له ته‌سبیحاته‌کانیان تی ناگه‌ن، به‌راستی خودا له‌سه‌ر خو‌و به‌حه‌وسه‌له‌و تاوانپو‌شه.

وَقَالَ تَعَالَى: {الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ

ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ - سورة الأنعام - ۶}.

واته: هه‌رچی سوپاس و ستایشه‌ بو‌زاتی ئه‌و خودایه‌ که هه‌موو

ئاسمانه‌کان و زه‌وی له‌نه‌بوون دروست کردوه، وه هه‌روه‌ها تاریکی و رووناکی دروست کردوه، که‌چی له‌گه‌ل ئه‌م به‌لگه‌ روونه‌شدا له‌سه‌ر خودایی خوداو یه‌کتایی ئه‌و، کافره‌کان له‌فرمانی خودا لاده‌ده‌ن و مانه‌ندی بو‌ داده‌نین.

۴۹۶۳ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كَلِمَتَانِ

خَفِيفَتَانِ عَلَى اللِّسَانِ، ثَقِيلَتَانِ فِي الْمِيزَانِ، حَبِيبَتَانِ إِلَى الرَّحْمَنِ، سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ

، سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ. رواه الشيخان والترمذي (۱):

(۱) تجرید/ ۵/ ل ۲۸۵/ رقم/ ۲۱۳۴ - ۶۴۰۶، ۷۵۶۲. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۷۸۶. ترمذی. دعوات: ۲۴۶۷.

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فهرمووی: ئهم دوو وشه‌یه: سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ ، سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ سووکن له‌سهر زمان و قورسن له‌کاتی کیشان و خوشه‌ویستن له‌لای خودای میهره‌بان! (ش/ت).

۴۹۶۴- → (ب - ۱ ز - ۱۱۴ ل - ۳۴۸ ف - ۱۵) + (ب - ۹ ز - ۵۸ ل - ۱۴۶ ف - ۱۲)^(۱).

۴۹۶۵- عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنْ أَبِيهِ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: أَيْعِزُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَكْسِبَ كُلَّ يَوْمٍ أَلْفَ حَسَنَةٍ. فَسَأَلَهُ سَائِلٌ مِنْ جُلَسَائِهِ كَيْفَ يَكْسِبُ أَحَدُنَا أَلْفَ حَسَنَةٍ قَالَ: يُسَبِّحُ مِائَةَ تَسْبِيحَةٍ فَيَكْتُبُ لَهُ أَلْفُ حَسَنَةٍ أَوْ يُحِطُّ عَنْهُ أَلْفُ خَطِيئَةٍ^(۲).

موصعه‌بی کوپی سه‌عد (خودایان ئی رازی بئ) فهرمووی: باوکم (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: له‌خزمه‌تی چه‌زهره‌تی پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویستدا بووین (دروودو سالاو ره‌حمه‌تی خودای له‌سهرین) فهرمووی: کامتان ده‌توانن هه‌موو روژی هه‌زار چاکه‌ په‌یدا بکه‌ن؟ یه‌کئ له‌دانیشتووهره‌کانی حزمه‌تی عه‌رزیکرد: قوریان! چۆن چۆنی هه‌زار چاکه‌ په‌یدا بکه‌ین؟ فهرمووی: هه‌رکه‌سی، له‌سهر هه‌ر شوپیوه‌یی، به‌هه‌ر گوته‌یی سه‌دجار ته‌سبیحات بکا هه‌زار چاکه‌ی بو ده‌نوسری، هه‌زار گونا‌هیشی ئی هه‌ل ده‌وه‌ری! (م/ت).

۴۹۶۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَأَنْ أَقُولَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا طَلَعَتِ عَلَيْهِ الشَّمْسُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَالتِّرْمِذِيُّ^(۳).

له‌ئه‌بو هوره‌یره‌وه (خودای ئی رازی بئ) له‌پیغه‌مبه‌ره‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فهرمووی: تا‌قه‌یه‌کجار بلیم: سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ: ئه‌وه‌م پی خوشتره‌له‌هه‌موو جیهان (م/ت).

^(۱) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۱۱۴ ل/ ۲۴۸ رقم/ ۶۸۹ + مجلد تاسع تسلسل/ ۵۸ ل/ ۱۴۶ ط/ ۱ رقم/ ۴۹۵۰.

^(۲) مسلم. ذكر ودعاء: ۶۷۹۲. ترمذي. دعوات: ۲۴۶۲. تحفة/ ۳۹۲۳.

^(۳) مسلم. ذكر ودعاء: ۶۷۸۷. ترمذي. دعوات: ۲۵۹۷. تحفة الأشراف/ ۱۲۵۱۲.

۴۹۶۷- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَلَا أُخْبِرُكَ بِأَحَبِّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ. قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنِي بِأَحَبِّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ. فَقَالَ: إِنَّ أَحَبَّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ. وَاهِ مُسْلِمُ وَالتِّرْمِذِيُّ. وَلَفْظُهُ: أَحَبُّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مَا اصْطَفَى اللَّهُ لِمَلَائِكَتِهِ: سُبْحَانَ رَبِّي وَبِحَمْدِهِ سُبْحَانَ رَبِّي وَبِحَمْدِهِ^(۵).

ئه‌بو زهر (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: هوشیاربه‌تا خو‌شه‌ویست‌ترین گوتار له‌لای خودا چیه‌یه‌پیتی بلیم؟ گوتم: بفه‌رموو، فه‌رمووی: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ: خو‌شه‌ویست‌ترین گوتاره‌له‌لای خودا. (م/ت) گفتی (ت): باشت‌ترین گوتار له‌لای خودای گه‌وره و سه‌روه‌ر ئه‌م وشه‌یه‌یه‌که‌ه‌لی بژاردوه‌بو ته‌سبیحاتی فریشته‌کانی، که‌ئه‌مه‌یه: سُبْحَانَ رَبِّي وَبِحَمْدِهِ سُبْحَانَ رَبِّي وَبِحَمْدِهِ.

۴۹۶۸- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ. غُرِسَتْ لَهُ نَخْلَةٌ فِي الْجَنَّةِ^(۶).

جایبر (خودای ئی رازی بئ) له‌ پیغه‌مبه‌ره‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: هه‌ر که‌سێ یه‌کجار بلی: سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ: له‌ به‌هه‌شتا دار خورمایه‌کی بو ده‌چه‌قینن! (ت-س/ص).

۴۹۶۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَقِيتُ إِبْرَاهِيمَ لَيْلَةَ أُسْرِى بِي فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ أَقْرِئْ أُمَّتَكَ مِنِّي السَّلَامَ وَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ الْجَنَّةَ طَيِّبَةُ التُّرْبَةِ عَذْبَةُ الْمَاءِ وَأَنَّهَا قِيَعَانٌ وَأَنَّ غِرَاسَهَا سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ^(۷).

عه‌بدوللا (خودای ئی رازی بئ) له‌ پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سهرین): ئه‌و شه‌وه‌ی که‌چووم بو میعراج، تووشی ئیبراهیم (دروودی خودای له‌سهرین) بووم

(۵) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۶۲، ۶۸۶۳. ترمذی. دعوات: ۳۵۹۳. تحفة: ۱۱۹۴۹.

(۶) رواه الترمذی بسند حسن (شرحه).

(۷) رواه الترمذی بسند حسن (شرحه).

فهرمووی: ئه‌ی موحه‌مه‌دا! له زمانێ منه‌وه سلّو له ئومه‌تت بکه، پێشیان
بفه‌رموو که خاکی به‌هه‌شت خاکیکی پاک و به‌پێژه‌و ئاو‌ه‌که‌ی شیرین و
سازگاره‌و زه‌وییه‌که‌ی ده‌شتایی و نه‌رماییه! هه‌ر خودا دایناوه بۆ ناشتنی
نه‌مانی ئه‌م زیکره‌ پیرۆزه: سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ: خودا
پیرۆزو پاکه‌و به‌دووره له هه‌موو نه‌نگ و که‌مو کووپری و نات‌ه‌واوییه‌ک،
سوپاس و ستایش هه‌ر بۆ خودایه، خودا نه‌بی خودای تر نییه، خودا له
هه‌موو که‌س گه‌وه‌تره (ت-س/ح).

۴۹۷۰- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ذَاتَ
يَوْمٍ لِأَصْحَابِهِ: قُولُوا سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ مِائَةَ مَرَّةٍ مَنْ قَالَهَا مَرَّةً كُتِبَتْ لَهُ عَشْرًا وَمَنْ
قَالَهَا عَشْرًا كُتِبَتْ لَهُ مِائَةٌ وَمَنْ قَالَهَا مِائَةً كُتِبَتْ لَهُ أَلْفًا وَمَنْ زَادَ زَادَهُ اللَّهُ وَمَنْ اسْتَغْفَرَ
غَفَرَ اللَّهُ لَهُ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةَ التِّرْمِذِيُّ^(۸):

ئێبنو عومه‌ر (خودایان ئی زانی بێ) فهرمووی: روژێ پێغه‌مبه‌ر (درویدی خودای
نسه‌ربێ) به‌ یارانێ خۆی فهرموو: بڵێن: (سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ مِائَةَ مَرَّةٍ) سه‌د جار
سو‌بحانه‌للاهی وه‌ بیحه‌مدیه‌ی. ئه‌وه‌ی یه‌ک جار ئه‌مه‌ بڵی به‌ده‌ بۆی
ده‌نووسری، ئه‌وه‌ی ده‌جار بیلێ به‌سه‌د بۆی ده‌نووسری، ئه‌وه‌ی سه‌د جار
بیلێ به‌ هه‌زار بۆی ده‌نووسری، ئه‌وه‌ی زیاتر بیلێ خودا زیاتری ده‌دات، وه‌
ئه‌وه‌ی داوای لی‌خۆشبوون له‌ خودا بکا خودا لی‌ی خۆش ده‌بی! (ت-س/ح).

٦٢ ژماردنێ ته‌سبیحات و وێردو سه‌رچاوه‌ی ته‌زییح له‌ چیه‌وه‌وه چۆن په‌یدا‌بووه : (عد التَّسْبِيحِ وَأَصْلُ السَّبْحَةِ)

۴۹۷۱- عَنْ يُسَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَمَرَهُنَّ أَنْ
يُرَاعِينَ بِالْكَتْبِ وَالْتَّقْدِيسِ وَالتَّهْلِيلِ وَأَنْ يَعْقِدْنَ بِالْأَتَامِلِ فَإِنَّهُنَّ مَسْئُولَاتٌ مُسْتَنْطَقَاتٌ^(۹):

^(۸) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(۹) رواه أصحاب السنن بسند صالح (شرحه).

یوسه‌یره (رمزای خودای لیبن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فرمانی دا به ئافره‌تان که ئاگاداری ته‌کیرو ته‌قدیس و ته‌هلیلی کردن بن و به‌گریی په‌نجه بیان ژمی‌رن. چونکه نه‌و جمگه په‌نجان‌ه له روژی قیامه‌تدا خودا پرسیاریان لی ده‌کاو ده‌یان هیئیته قسه که بوچی به‌کاره‌ینراون، دیاره که زیکریان بی کرابی ده‌لین زیکرمان پی کراوه. (د/ت/ن-س/صالح) ته‌کیر: گوتنی (الله اکبر). ته‌قدیس: گوتنی (سبحان الملك القدوس) یا گوتنی (سبح قدوس رب الملائكة والروح) ته‌هلیل: ته‌لیل: گوتنی (لا اله الا الله).

(وه‌رگین)

۹۷۲-۴ وَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقْعُدُ التَّنْبِيحَ - يَمِينِهِ. رواهما أصحاب السنن^(۲):

عه‌بدوللای کوری عه‌مر (خودایان لی رازی بن) فهرمووی: به‌چاوی خوُم پیغه‌مبه‌رم دی (درویدی خودای له‌سهرین) به په‌نجه‌و جمگه‌کانی ده‌ستی راستی ژماره‌ی ویردو ته‌سبیحاتی خوئی ده‌ژمارد. (د/ت/ن-س/ح).
۹۷۳-۴ → (ب - ۱ ز - ۱۰۸ ل - ۳۲۱ ف - ۷)^(۳).

۹۷۴-۴ وَدَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَى امْرَأَةٍ وَبَيْنَ يَدَيْهَا نَوَى أَوْ حَصَى تُسَبِّحُ بِهِ فَقَالَ: أَخْبِرْكِ بِمَا هُوَ أَيْسَرُ عَلَيْكِ مِنْ هَذَا أَوْ أَفْضَلُ. سُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ فِي السَّمَاءِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ فِي الْأَرْضِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ بَيْنَ ذَلِكَ وَسُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا هُوَ خَالِقٌ وَاللَّهُ أَكْبَرُ مِثْلُ ذَلِكَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ مِثْلُ ذَلِكَ. وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مِثْلُ ذَلِكَ. وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ مِثْلُ ذَلِكَ. رواه أصحاب السنن^(۴):

جاری پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) چوو بو لای ئافره‌تی له که‌سوکاری خوئی، ژنه‌که هه‌ندی ناوکه خورمای له‌به‌رده‌ستدا بوو، یا بازئی ورده به‌ردی

^(۲) رواه أصحاب السنن بسند صالح (شرحه).

^(۳) تقدم في مجلد أول تسلسل/ ۱۰۸ ل/ ۲۲۱ ط/ ۱/ رقم/ ۶۳۰.

^(۴) سكت عن درجته الشارح.

له‌به‌رده‌مدا بوو ته‌سبیحاتی ده‌کردو به‌وناوکه خورمایه ده‌یژمارد، چه‌زرت (دروودی خودای له‌سهرین) پیی فهرموو: شتیکت پی ده‌لیم له‌مه ئاساتره بو تو، یا فهرمووی: له‌مه باشتره بو تو که شه‌ویش گوتنی شه‌م یاده‌یه: سُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ فِي السَّمَاءِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ فِي الْأَرْضِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ بَيْنَ ذَلِكَ وَسُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا هُوَ خَالِقٌ وَاللَّهُ أَكْبَرُ مِثْلُ ذَلِكَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ مِثْلُ ذَلِكَ. وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مِثْلُ ذَلِكَ. وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ مِثْلُ ذَلِكَ: به ژمارهی شه‌وهی که خودا دروستی کردوو له ئاسمان و زه‌وی و نیوانی شه‌م دوانده‌هتا ئیستا، وه به ژمارهی شه‌وه‌یش که له‌مه‌ولا خودا دروستی ده‌کا له‌ناو شه‌م دوانده‌ا سوبحانه‌للابی، هه‌روا شه‌للاهو شه‌کبه‌ری، هه‌روا شه‌لحه‌مدو لیلابی، هه‌روا لانیلاشه‌ نیله‌للابی، هه‌روا لاهوله وه‌لا قوه‌ته نیلا بیللابی (د/ت/ن).

۶۲) زیکری (لا حول ولا قوة الا بالله) که‌نجیکه له‌که‌نجینه‌کانی به‌هه‌شت

لا حول ولا قوة الا بالله من كنوز الجنة

۹۷۵- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَخَذَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي عَقَبَةٍ - أَوْ قَالَ فِي ثِيَابٍ، قَالَ: فَلَمَّا عَلَا عَلَيْهَا رَجُلٌ نَادَى فَرَفَعَ صَوْتَهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ. قَالَ وَرَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَى بَغْلِيهِ قَالَ: فَإِذَا كُنْتُمْ لَا تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا. ثُمَّ قَالَ: يَا أَبَا مُوسَى - أَوْ يَا عَبْدَ اللَّهِ أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى كَلِمَةٍ مِنْ كَثَرِ الْجَنَّةِ. قُلْتُ: بَلَى. قَالَ: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. رواه الأربعة^(۱).

شه‌بو موسا (خودای لای رازی بێ) فهرمووی: جارێ پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) خوێ و یارانی له‌هه‌ورازیکه‌وه سه‌رده‌که‌وتن، یا گوتی: به‌پیچپێچیکا سه‌رده‌که‌وتن گشت جارێ که سه‌رده‌که‌وتنه سه‌رمه‌یه‌ی پیاوێ به‌ده‌نگی به‌رز بانگه‌وازی هه‌ل ده‌داو ده‌یگوت: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ: گوتی: پیغه‌مبه‌ر

(۱) بخاری. مغازی: ۴۲۰۵، ۶۲۸۴، ۶۴۰۹، ۶۶۱۰، ۷۲۸۶. تجرید/ ۵/ ل/ ۲۵۰ رقم/ ۱۲۲۵ = ۲۹۹۲، ۴۲۰۵،

۶۲۸۴، ۶۴۰۹، ۶۶۱۰، ۷۲۸۶. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۰۲ - ۶۸۰۲، ترمذی. دعوات: ۲۴۶۱. ابن ماجه. اب:

۲۸۲۴. تحفة الأشراف/ ۹۰۱۷.

(دروودی خودای له‌سهرین) به سواری هیستره ماچه‌یه‌کی خوی بوو، فهرمووی: نه‌وه خو ئیوه بانگی که‌سی ناکهن که که‌پیی، یا بزریی. ئیوه بانگی خودا ده‌کهن، خودا له ههموو شوینتی هه‌یه، وه گوئی له ههموو ده‌نگی هه‌یه، که‌واته نه‌م هاتو هاوارهی پی ناوی. نه‌وجا فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین): نه‌ی نه‌بو موسا! یا فهرمووی: نه‌ی عه‌بدوللا! هوشیاره‌وه‌به با وشه‌یه‌کت پی نیشان بدهم که یه‌کیکه له گه‌نجه‌کانی به‌هه‌شت؟ گوتم: فهرموو، فهرمووی: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. (ش/د/ت).

۴۹۷۶- وللترمذي: مَا عَلَى الْأَرْضِ أَحَدٌ يَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. إِلَّا كُفِّرَتْ عَنْهُ خَطَايَاهُ وَلَوْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ^(۱):

حه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فهرمووی: له‌سه‌ر رووی زه‌وی هه‌ر که‌سی بلی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ: ئیتیر له ههموو گونا‌هی پاک ده‌بیته‌وه، با به‌قه‌ده‌که‌فی ده‌ریایش گونا‌هی زۆرین! (ت-س/ح).

۴۹۷۷- عَنْ قَيْسِ بْنِ سَعْدٍ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ أَبَاهُ دَفَعَهُ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَخْدُمُهُ. قَالَ: فَمَرَّ بِي النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَقَدْ صَلَّيْتُ فَضَرَبَنِي بِرِجْلِهِ وَقَالَ: أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى بَابٍ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ. قُلْتُ بَلَى. قَالَ: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ^(۲):

قه‌یسی کوپی سه‌عدی کوپی عوباده (ره‌زای خودا له‌خوی و بابی) فهرمووی: باو‌کم ناردمیه لای پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) که خزه‌عتی بکه‌م. فهرمووی: جاری نویتزم کردو راکشام، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) که هات قاجیکی تیمه‌وه‌ژهندو ناگاداری کردمه‌وهو فهرمووی: نه‌دی! بایه‌کی له ده‌رگا‌کانی به‌هه‌شتت پی نیشان بدهم، سه‌عد فهرمووی: گوتم: بفهرموو قوربان! فهرمووی: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ: که‌سی ده‌وامی له‌سه‌ر بکا ده‌یگه‌یه‌نیته ناوبه‌هه‌شت.

^(۱) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(۲) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

۹۷۸- وَقَالَ صَفْوَانُ بْنُ سُلَيْمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): مَا نَهَضَ مَلَكٌ مِنَ الْأَرْضِ حَتَّى قَالَ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ^(۴):

صفه‌فوانی کوپی سولهیم (خودای ن‌رانی بی) فهرمووی: هیچ فریشته‌یی له زهوی به‌رزوه نابئ بو ئاسمان هه‌تا بو مووفه‌پکی نه‌ئ: : لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. (ت).

۹۷۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَكْثَرُ مِنْ قَوْلٍ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ فَإِنَّهَا كُنْزٌ مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ^(۵):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ن‌رانی بی) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) پیی فهرمووم: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ: زۆربکه، چونکه نه‌مه گه‌نجیکه له گه‌نجه‌کانی به‌هه‌شت (ت).

۹۸۰- وَقَالَ مَكْحُولٌ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): فَمَنْ قَالَ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ وَلَا مَنَجًا مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ. كَشَفَ عَنْهُ سَبْعِينَ بَابًا مِنَ الصُّرِّ أَذْنَاهُنَّ الْفَقْرُ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ التِّرْمِذِيُّ (وَالْأَوَّلُ بِسَنَدٍ صَحِيحٍ - شَرْحَهُ)^(۶).

مه‌کحوولیش ده‌ئ: هه‌ر که‌سئ بئ: (لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ وَلَا مَنَجًا مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ): پاریز له تاوان و توانایی خودا په‌رستی هه‌ر به ده‌ستی خودا خویه‌تی، په‌ناو پاساریش هه‌ر له‌لای خودا خویه‌تی مه‌کحوولیش ده‌ئ: هه‌ر که‌سئ ئه‌م زیک‌ره بئ خودا ده‌رگای هه‌فتا ته‌نگانه‌ی ئی ده‌کاته‌وه، که هه‌ره بچکۆله‌که‌یان هه‌ژاریی بی. (ت).

۶۴) ویردی باش نوێژ : (الذكر والتسبيح عقب الصلاة)

۹۸۱- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَالَ فِي دُبْرِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَهُوَ ثَانِي رَجُلَيْهِ قَبْلَ أَنْ يَتَكَلَّمَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ

^(۴) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۵) مسكوت عنه.

^(۶) مسكوت عنه.

الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُخَيِّ وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ عَشْرَ مَرَّاتٍ كُتِبَ لَهُ عَشْرُ حَسَنَاتٍ وَمُحِبِّي عَنْهُ عَشْرُ سَيِّئَاتٍ وَرَفَعَ لَهُ عَشْرُ دَرَجَاتٍ وَكَانَ يَوْمَهُ ذَلِكَ فِي حِزْزٍ مِنْ كُلِّ مَكْرُوهِ وَحَرَسَ مِنَ الشَّيْطَانِ وَلَمْ يَنْتَبِعْ لِلذَّلْبِ أَنْ يُذْرِكَهُ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ إِلَّا الشَّرَّكَ بِاللَّهِ تَعَالَى^(۱):

ئه‌بو زهر (خودای ئا رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین)

فهرمووی: هه‌رکه‌سێ له‌پاش نویژی به‌یانی له‌سه‌ر چۆک دانیشتی و به‌رله‌وه‌ی قسه‌ی دنیا‌یی بکا ده‌جار بلێ (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُخَيِّ وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ): ده‌چاکه‌ئێ بۆ ده‌نوو‌سری، وه‌ ده‌ خراپه‌ی بۆ ده‌سه‌ریته‌وه، وه‌ پایه‌یشی ده‌ پله‌ به‌رز ده‌بیته‌وه، وه‌ ئه‌و رۆژه‌یش تا سه‌ر تووشی هیچ ناخۆشییه‌ک نابێ، وه‌ خودا ده‌پاریژی له‌ شه‌یتان وه‌ ئه‌و رۆژه‌ هیچ گونا‌هیکی بۆ نا‌نووسری، مه‌گه‌ر شه‌ریک و ها‌وبه‌ش دا‌بنی بۆ خودای گه‌وره. (ت-س/ص).

۴۹۸۲- عَنْ عُمَارَةَ بْنِ شَيْبٍ السَّبْئِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُخَيِّ وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. عَشْرَ مَرَّاتٍ عَلَى الْإِثْرِ الْمَغْرِبِ بَعَثَ اللَّهُ لَهُ مَسْلَحَةً يَحْفَظُوكَ مِنَ الشَّيْطَانِ حَتَّى يُصْبِحَ وَكُتِبَ اللَّهُ لَهُ بِهَا عَشْرُ حَسَنَاتٍ مُوجِبَاتٍ وَمَحَا عَنْهُ عَشْرُ سَيِّئَاتٍ مُؤَبَّاتٍ وَكَانَتْ لَهُ بِعَدْلِ عَشْرِ رِقَابٍ مُؤْمِنَاتٍ. رواهما الترمذي^(۲):

عوماره‌ی کو‌ری شوبه‌ییی سه‌به‌ئێ (خودای ئا رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر

(درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فهرمووی: ئه‌وه‌ی له‌پاش نویژی شی‌وان ده‌جار بلێ: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُخَيِّ وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) خودا قو‌لێ چه‌سه‌ه‌سی بۆ ده‌نی‌ری تا‌به‌یانی ئی‌شکی ده‌گرن و نا‌گا‌داریی ده‌که‌ن له‌ شه‌یتان، سه‌ره‌پای ئه‌وه‌یش خودا ده‌چاکه‌ی وای بۆ‌ده‌نووسێ که

^(۱) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۲) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

بین به‌هوی چوونه به‌هشت ده‌خراپه‌ی وه‌هایشی بو ده‌سپرت‌ه وه که له‌وانه‌ن پی‌او ده‌بن بو قورداو مال ویرانی ده‌کن، له‌ه‌مان کاتدا هاوتای خیری نازاد کردنی ده‌بنده‌ی موسولمانیش خیری ده‌گا. (ت-س/ح).

۴۹۸۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: خَصَلَتَانِ أَوْ خَلَّتَانِ لَا يُحَافِظُ عَلَيْهِمَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ إِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ هُمَا يَسِيرٌ وَمَنْ يَفْعَلْ بِهِمَا قَلِيلٌ يُسَبِّحْ فِي ذِكْرِ كُلِّ صَلَاةٍ عَشْرًا وَيَحْمَدُ عَشْرًا وَيُكَبِّرُ عَشْرًا فَذَلِكَ خَمْسُونَ وَمِائَةً بِاللَّسَانِ وَالْأَلْفُ وَخَمْسُمِائَةٍ فِي الْمِيزَانِ وَيُكَبِّرُ أَرْبَعًا وَثَلَاثِينَ إِذَا أَخَذَ مَضْجَعَهُ وَيَحْمَدُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ وَيُسَبِّحُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ فَذَلِكَ مِائَةٌ بِاللَّسَانِ وَالْأَلْفُ فِي الْمِيزَانِ. فَلَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَفْعَلُهَا بِيَدِهِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ هُمَا يَسِيرٌ وَمَنْ يَفْعَلْ بِهِمَا قَلِيلٌ قَالَ: يَأْتِي أَحَدُكُمْ - يَعْنِي الشَّيْطَانُ - فِي مَتَامِهِ فَيَنْوُمُهُ قَبْلَ أَنْ يَقُولَهُ وَيَأْتِيهِ فِي صَلَاتِهِ فَيَذْكُرُهُ حَاجَةً قَبْلَ أَنْ يَقُولَهَا. رواه أصحاب السنن^(۷).

عه‌بدوللای کوری عه‌مر (رمزای خودا له‌خوی و بارکی) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سیرین) فه‌رمووی: دوو خووی جوان هه‌ن. یا فه‌رمووی: دوو ره‌وش هه‌ن، هه‌ر به‌نده‌یه‌کی موسولمان ناگادارییان بکا، مسوگه‌ر ده‌چیته به‌هشت، خو‌یان ئاسانن به‌لام ئه‌وانه‌ی که ره‌فتاریان پی ده‌کن که من، یه‌که‌م ئه‌وه‌یه که له‌پاش هه‌موو نویژیکی فه‌رزه‌وه ده‌جار بلئی: (سبحان الله) وه ده‌جار بلئی (الحمد لله) وه ده‌جار بلئی: (الله اکبر) ژماره‌ی ئه‌م وشانه‌یش به‌گوتن و به‌زمان ده‌کاته سه‌ت و په‌نجا به‌لام به‌کیشانی ته‌رازووی خیر ده‌کاته هه‌زارو پینج سه‌دچاکه، دوه‌میش ئه‌مه‌یه: که له‌کاتی خه‌وتنیشدا سیی و چوار (الله اکبر) و سیی و سئ (الحمد لله) و سیی و سئ (سبحان الله) بکا، که به‌گوتنی زمان ده‌کاته سه‌د، وه به‌کیشانی ته‌رازووی خیر ده‌کاته هه‌زار. عه‌بدوللای فه‌رمووی: خو‌م به‌چاوی خو‌م پیغه‌مبه‌رم (درویدی خودای له‌سیرین) دیوه به‌ده‌ستی، به‌په‌نجه‌کانی، ئه‌م ویردانه‌ی ده‌ژمارد. یاران فه‌رموویان: قوربان! ئه‌ی

(۷) بسند صحیح (شرحه).

پیغه‌مبه‌ری خودا! چۆن خۆیان ئاسانن، که‌چی که‌م که‌س کاریان پی ده‌که‌ن! فه‌رمووی: له‌کاتی نووستندا شه‌یتان دی به‌لای هه‌ندیکتانه‌وه و به‌ر له‌وه‌ی ئه‌مانه بلی ده‌یخه‌وینن، له‌ نوێژیشدا ده‌چن به‌لایه‌وه و کاریکی خۆیی وه‌بیر ده‌خاته‌وه به‌ر له‌وه‌ی که‌ ئه‌مانه بخوینن. (د/ت/ن-س/ص).

٦٥ یادخویندن و ویردخویندن به‌یانیان و نیواران

التسبیح والذکر فی الصبح والمساء

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ، وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ - سورة الروم - ٣٠/١٧-١٨}.

واته: نیشانه و به‌لگه و گه‌وره‌یی و پیروزی خودا له نیواران و به‌یانیان و نیوه‌پویاندا زۆرباش روون و ئاشکرایه، هه‌روه‌ها له‌کاتی زه‌رده‌په‌ردا، له‌سه‌راسه‌ری ئاسمانه‌کان و زه‌ویدا ئه‌م به‌لگه و نیشانه ده‌بن به‌هوی ته‌سبیحات و سوپاسی خودا.

٤٩٨٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ وَحِينَ يُمَسِي سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ مِائَةَ مَرَّةٍ. لَمْ يَأْتِ أَحَدٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِأَفْضَلَ مِمَّا جَاءَ بِهِ إِلَّا أَحَدٌ قَالَ مِثْلَ مَا قَالَ أَوْ زَادَ عَلَيْهِنَ. رواه الخمسة الا البخاري^(١):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئه‌زانی بێ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درووی خودای له‌سه‌رین) ده‌فه‌رمووی: هه‌ر که‌سێ سه‌ر له‌به‌یانن و سه‌ر له‌نیواری سه‌دجار بلی: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ: له‌ روژی ژینه‌وه‌دا که‌سێتر کرده‌وه‌ی وانا‌یاب نایه‌نن بۆ مه‌یدانی حیساب، مه‌گه‌ر که‌سێ که‌ ئه‌ویش ئه‌مه‌ی گوته‌ی یا له‌وه پتری کردبێ! (م/د/ت/ن).

٤٩٨٥- عَنْ أَبِي بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) إِنَّهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مُرْنِي بِكَلِمَاتٍ أَقُولُهُنَّ إِذَا أَصْبَحْتُ وَإِذَا أَمْسَيْتُ. قَالَ: قُلِ اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ عَالِمَ الْغَيْبِ

^(١) {رياض/٣ ٢٠٨/ل ط٢/ رقم: ١٤٥١ - مسلم: ٢٦٩٢} . مسلم. ذکر ودعاء: ٦٧٨٤. أبوداود. أدب:

وَالشَّهَادَةِ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ وَمَلِكُهُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي وَشَرِّ الشَّيْطَانِ وَشَرِّكَهٖ. قَالَ: قُلْهَا إِذَا أَصْبَحْتَ وَإِذَا أَمْسَيْتَ وَإِذَا أَخَذْتَ مَضْجَعَكَ^(۲):

ئه‌بو به‌کر (خودای ئی زانی بن) فهرمووی: عهرزی چه‌زده‌تم کرد: قوربان! چه‌ن وشه‌یه‌کم پی بفهرموو، که له‌کاتی به‌یانی و کاتی ئیواره‌دا بیانیلم، فهرمووی: بَلَى: (اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ وَمَلِكُهُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي وَشَرِّ الشَّيْطَانِ وَشَرِّكَهٖ) خودایه! ئه‌ی دروستکه‌ری ئاسمانه‌کان و زه‌وی! ئه‌ی زانا به‌هه‌موو نه‌ینی و ئاشکرایه؟ ئه‌ی په‌روه‌ردگاری هه‌موو شتی! ئه‌ی پادشای هه‌موان! شایه‌تی دده‌م که هیچ خودایی نییه‌ تو نه‌بی، په‌نا ده‌گرم به‌تو له‌شه‌ری ده‌روونی خوم، هه‌روه‌ها له‌شه‌ری شه‌یتان و شیرکی شه‌یتان. فهرمووی: کاتی به‌یانی و کاتی ئیواری و کاتی خه‌وتن ئه‌مه‌ بَلَى (د/ت/ن-س/ص).

۴۹۸۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ إِذَا أَصْبَحَ: اللَّهُمَّ بِكَ أَصْبَحْنَا وَبِكَ أَمْسَيْنَا وَبِكَ نَحْيَا وَبِكَ نَمُوتُ وَإِلَيْكَ النُّشُورُ. وَإِذَا أَمْسَى قَالَ: اللَّهُمَّ بِكَ أَمْسَيْنَا وَبِكَ نَحْيَا وَبِكَ نَمُوتُ وَإِلَيْكَ النُّشُورُ^(۳):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی زانی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌رین) به‌یانیان ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ بِكَ أَصْبَحْنَا وَبِكَ أَمْسَيْنَا وَبِكَ نَحْيَا وَبِكَ نَمُوتُ وَإِلَيْكَ النُّشُورُ.

ئه‌ی خودایه! به‌پشتی تو و رۆژمان کرده‌وه، به‌پشتی تو شه‌و ده‌که‌ینه‌وه، له‌سایه‌ی تووه‌ ده‌ژین و به‌فه‌رمانی تو ده‌مرین، کاتی زیندوو ده‌بینه‌وه ده‌که‌پێینه‌وه بۆلای خوت. ئیوارانی‌ش ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ بِكَ أَمْسَيْنَا وَبِكَ نَحْيَا.. قاتد. (د/ت/س/ص).

^(۲) رواه أصحاب السنن بسند صحيح (شرحه).

^(۳) رواه أصحاب السنن بسند صحيح (شرحه).

۹۸۷- عَنْ ثَوْبَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَالَ إِذَا أَصْبَحَ وَإِذَا أَمْسَى: رَضِينَا بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا، إِلَّا كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يُرَضِّيَهُ^(۴):

ته‌وبان (خودای ئی رازی بی) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: هر که‌سئ کاتی به‌یانی و کاتی ئیواری بئی: (رَضِينَا بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا) یه‌زدانمان به‌خودا قه‌بووله‌و ئیسلاممان به‌ئیین قه‌بووله‌و موحه‌مه‌دمان به‌ پیغه‌مبه‌ر قه‌بووله‌و. هر که‌سئ لهم دوو کاته‌دا ئه‌مه بئی ده‌بی به‌هق له‌سهر خودا که‌ ئه‌و که‌سه رازی بکا! (د/ت/ن-س/ح).

۹۸۸- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَصْبَحْتُ أَشْهَدُكَ وَأَشْهَدُ حَمَلَةَ عَرْشِكَ وَمَلَائِكَتَكَ وَجَمِيعَ خَلْقِكَ أَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا أَصَابَ فِي يَوْمِهِ ذَلِكَ مِنْ ذَنْبٍ وَإِنْ قَالَهَا حِينَ يُمْسِي غُفِرَ لَهُ مَا أَصَابَ تِلْكَ اللَّيْلَةَ^(۵):

ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بی) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فهرمووی: هر که‌سئ سهر له‌ به‌یانیان بئی: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَصْبَحْتُ أَشْهَدُكَ وَأَشْهَدُ حَمَلَةَ عَرْشِكَ وَمَلَائِكَتَكَ وَجَمِيعَ خَلْقِكَ أَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ): خودایه‌! لهم ده‌مه ده‌می به‌یانیه‌دا هم خۆت ده‌که‌م به‌شایه‌ت و هم ئه‌و فریشته‌ه‌لکرانه‌ی که‌ ته‌خت و باره‌گای پیروزی تۆ هه‌لده‌گرن و مه‌شه‌وورن به‌ حه‌مه‌له‌تولعه‌رش و هم گشت فریشته‌کانی تری تۆو، هم هه‌موو دروستکراوانی تۆ، هه‌مووتان ده‌که‌م به‌شایه‌ت له‌سهر ئه‌مه: من شایه‌تی ده‌دم که‌ هر تۆ خودای راست و دروستیت و به‌س، تۆ نه‌بی خودای تر نییه، تاق و ته‌نیای، هاوه‌ل و هاوبه‌شت نییه، هه‌روه‌ها شایه‌تی ده‌دم که‌ موحه‌مه‌د به‌نده‌و پیغه‌مبه‌ری تۆیه. هر که‌سئ سهر له‌بانی ئاوا

^(۴) رواه أصحاب السنن بسند صحيح (شرحه).

^(۵) رواه أصحاب السنن بسند غريب (شرحه).

بَلَىٰ نِیتر بِنِگومان که خودا خُوش ده‌بی له و گونا‌هانه‌ی که له و رُوژده‌دا ده‌بن به‌تووشیه‌وه، نه‌گهر سهر له‌ئیوارِی ئاوا بَلَىٰ خودا خُوش ده‌بی له و گونا‌هانه‌ی که له و شه‌وه‌دا ده‌بن به‌تووشیه‌وه، به‌مه‌رجِی خُوی له گونا‌هه گه‌وره‌کان بی‌پاریزِی و ناهه‌قی له به‌نده‌گه‌ل نه‌کا (د/ت/ن-سه‌ند غه‌ریب).

۴۹۸۹- → (ب- ۵ ز- ۹۰ ل- ۳۲۰ ف- ۹)^(۶).

۴۹۹۰- عَنْ أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: مَنْ قَالَ بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ لَمْ تُصِبْهُ فَجَاءَةٌ بَلَاءٍ حَتَّى يُضْبَحَ وَمَنْ قَالَهَا حِينَ يُضْبَحُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ لَمْ تُصِبْهُ فَجَاءَةٌ بَلَاءٍ حَتَّى يُمَسَّى. قَالَ: فَأَصَابَ أَبَانَ بْنُ عُثْمَانَ الْفَالِجُ فَجَعَلَ الرَّجُلُ الَّذِي سَمِعَ مِنْهُ الْحَدِيثَ يَنْظُرُ إِلَيْهِ فَقَالَ: لَهُ مَا لَكَ تَنْظُرُ إِلَيَّ فَوَاللَّهِ مَا كَذَبْتُ عَلَى عُثْمَانَ وَلَا كَذَبَ عُثْمَانُ عَلَى النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَلَكِنَّ الْيَوْمَ الَّذِي أَصَابَنِي فِيهِ مَا أَصَابَنِي غَضِبْتُ فَتَسَيْتُ أَنْ أَقُولَهَا. وَی هَذِهِ السِّتَةُ أَصْحَابُ السَّنَنِ^(۷):

ئه‌بان‌ی کو‌پی عوسمان (خودایان ئا‌زانی بن) فه‌رمو‌وی: باوکم فه‌رمو‌وی: له پیغه‌مبه‌رم ژنه‌وت ده‌یفه‌رموو: هه‌ر که‌سێ (له‌فط‌ی تیرم‌دی: هه‌ر عه‌بد‌ی هه‌موو رُوژ‌ی به‌یان‌ی و ئی‌وار‌ی) سێ جار بَلَى: (بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ) به‌پی‌رو‌زی نا‌وی خودا دو‌وعا بو‌ خۆم ده‌که‌م و په‌نا ده‌گرم به‌نا‌وی پی‌رو‌زی ئه‌و خودایه که هه‌یج شت‌ی له ئاسمان و زه‌ویدا له‌گه‌ل نا‌وی پی‌رو‌زی ئه‌ودا زیانی ناب‌ی، دَلَنیام که خودا ئا‌گای له خشه‌ی مارو می‌رو‌وه و گشت شت‌ی زۆرباش ده‌زان‌ی. نِیتر ئه‌و رُوژه تا ئی‌وار‌ی تووش‌ی به‌لای نا‌گه‌هان ناب‌ی. گو‌تی: جا کات‌ی ئه‌بان ئی‌فلیج بو‌، ئه‌و پی‌او‌ه‌ی که ئه‌م فه‌رمو‌وده‌یه‌ی ئی بی‌ستبو‌و خه‌سه‌ی لی‌ده‌کردا

ئه‌بان فه‌رمو‌وی: ئه‌وه بو‌ لَیْم مۆ‌رده‌بیته‌وه، ده‌سا به‌خودا نه‌ من درۆم به‌ده‌م عوسمان‌ه‌وه کردو‌وه و نه‌ عوسمان‌یش درۆی به‌ده‌م پیغه‌مبه‌ره‌وه

(۶) تقدم في مجلد خامس. تسلسل/ ۹۰ ل/ ۳۲۰ ط/ ۱/ رقم/ ۳۶۸.

(۷) رواه أصحاب السنن بسند صحيح (شرحه).

کردووه، به‌لام‌ئو روژهی که وام ئی هات تووږه بوو بووم، وه له بیرم نه‌ما که نه‌مه بلّیم (د/ت/ن-س/ص).

۴۹۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا أَمْسَى قَالَ: أَمْسَيْنَا وَأَمْسَى الْمُلْكُ لِلَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ رَبِّ أَسْأَلُكَ خَيْرَ مَا فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ وَخَيْرَ مَا بَعْدَهَا وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ وَشَرِّ مَا بَعْدَهَا رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ وَمِنْ سُوءِ الْكِبَرِ أَوْ الْكُفْرِ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابٍ فِي النَّارِ وَعَذَابٍ فِي الْقَبْرِ. وَإِذَا أَصْبَحَ قَالَ ذَلِكَ أَيْضًا أَصْبَحْنَا وَأَصْبَحَ الْمُلْكُ لِلَّهِ. رواه الخمسة الا البخاري^(۸):

عبدالوللا (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌ستووری وابوو ئیواران ده‌یفه‌رموو: (أَمْسَيْنَا وَأَمْسَى الْمُلْكُ لِلَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ رَبِّ أَسْأَلُكَ خَيْرَ مَا فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ وَخَيْرَ مَا بَعْدَهَا وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ وَشَرِّ مَا بَعْدَهَا رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ وَمِنْ سُوءِ الْكِبَرِ أَوْ الْكُفْرِ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابٍ فِي النَّارِ وَعَذَابٍ فِي الْقَبْرِ): ئه‌وا ئیواره داهات، هه‌موو به‌رده‌وام مو‌لکی خوداین، سوپاس بو‌خودا، هه‌ر خودا خودایه‌و به‌س، خودایه‌کی تاقی ته‌نیا‌یه، بئ هاپو‌یی‌یه، مو‌لک هه‌ر مو‌لکی ئه‌وه، سوپاس و ستایش هه‌ر بو‌ئه‌وه، ئه‌و زاته پیرۆزه‌یه ته‌وانای هه‌موو شتیکی هه‌یه، ئه‌ی په‌روه‌ردگارم! داوای ئه‌و چاکه‌یه‌ت لئ ده‌که‌م که‌وا له‌م شه‌وه‌داو داوای ئه‌و چاکه‌یه‌شت ئی ده‌که‌م که‌وا له‌ داوایه‌وه، په‌ناده‌گرم به‌تو له‌و شه‌په‌ی که‌وا له‌م شه‌وه‌داو له‌و شه‌په‌ی که‌وا له‌ داوایه‌وه، په‌روه‌ردگار! په‌ناده‌گرم به‌تو له‌ ته‌وزه‌لی و ته‌مه‌لی و له‌ ئیفتاده‌یی.

په‌روه‌ردگار! په‌ناده‌گرم به‌تو له‌ سزای دۆزه‌خ و له‌ سزای گو‌ڤ. گو‌تی: به‌یانیا‌نیش هه‌روای ده‌فه‌رموو: به‌لام‌ له‌جیات‌ی (أَمْسَيْنَا وَأَمْسَى الْمُلْكُ لِلَّهِ) ده‌یفه‌رموو: (أَصْبَحْنَا وَأَصْبَحَ الْمُلْكُ لِلَّهِ... تاد). (م/د/ت/ن).

(۸) {ریاض/۲ ل/۳۱۰ رقم/۱۴۵۵ = مسلم: ۲۷۲۳} = ۶۸۴۶. أبوداود. أدب: ۵۰۷۱. ترمذی. دعوات: ۳۳۹.

۴۹۹۲- ولسلم: كَانَ يَقُولُ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، أَعَزُّ جُنْدَهُ، وَكَصَرَ عَبْدَهُ وَغَلَبَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ، فَلَا شَيْءَ بَعْدَهُ^(۹).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: ده‌ستووری پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) وابوو ده‌یفه‌رموو: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، أَعَزُّ جُنْدَهُ، وَكَصَرَ عَبْدَهُ وَغَلَبَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ، فَلَا شَيْءَ بَعْدَهُ) هه‌ر خودا خودایه! تاق و ته‌نیا‌یه، له‌شکری خو‌ی زال کردو سوپای خو‌ی سه‌رخست و به‌نده‌که‌ی خو‌ی که موحه‌مه‌ده سه‌رخست و هه‌ر خو‌ی به‌ته‌نیا له‌شکری گه‌له کو‌مه‌ی کافره‌کانی - له‌شه‌ری غه‌زای خه‌نده‌کا - تی‌ک شکاند، ئه‌وه‌ی راست و دروست بئ هه‌ر خو‌یه‌تی و له‌خو‌ی به‌ولاره مه‌موو شتی هیچ و پوچ و بئ به‌قایه (م).

۴۹۹۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ غَنَامٍ الْبَيَاضِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ اللَّهُمَّ مَا أَصْبَحَ بِي مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنْكَ وَحَدَّكَ لَا شَرِيكَ لَكَ فَلَكَ الْحَمْدُ وَلَكَ الشُّكْرُ. فَقَدْ أَدَّى شُكْرَ يَوْمِهِ وَمَنْ قَالَ مِثْلَ ذَلِكَ حِينَ يُمَسِّي فَقَدْ أَدَّى شُكْرَ لَيْلَتِهِ^(۱۰).

عه‌بدوللای کو‌ری غه‌ننامی به‌یازی (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: ئه‌وه‌ی سه‌ر له‌به‌یانی بلی: (اللَّهُمَّ مَا أَصْبَحَ بِي مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنْكَ وَحَدَّكَ لَا شَرِيكَ لَكَ فَلَكَ الْحَمْدُ وَلَكَ الشُّكْرُ): خودایه! هه‌رچی نازو نیعه‌تم هه‌یه هه‌موو له‌سایه‌ی تو‌وه‌یه‌و به‌س! هه‌ر خو‌تی بو‌خو‌ت، هاو‌پیت نییه، هاو‌به‌شت نییه، سوپاسی به‌راستی هه‌ر بو‌تو‌یه، سقایشی به‌راستی هه‌ر بو‌تو‌یه. ئه‌وه‌ی سه‌ر له‌به‌یانی ئه‌مه بلی ئیتر ئه‌وه ئه‌دای سوپاسی ئه‌و روزه‌ی کردوو، وه ئه‌وه‌ی سه‌ر له‌ئیواری ئه‌مه بلی ئیتر ئه‌وه ئه‌دای سوپاسی ئه‌و شه‌وه‌ی کردوو! (د-س/صالح).

۴۹۹۴- وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) لَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَدْعُ هَؤُلَاءِ الدُّعَوَاتِ حِينَ يُمَسِّي وَحِينَ يُصْبِحُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا

(۹) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۴۸. بخاری. مغازی: ۱۴۱۴.

(۱۰) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

وَالْآخِرَةَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَأَهْلِي وَمَالِي اللَّهُمَّ اسْتُرْ عَوْرَتِي. وَآمِنْ رَوْعَاتِي اللَّهُمَّ احْفَظْنِي مِنْ بَيْنِ يَدَيْ وَمِنْ خَلْفِي وَعَنْ يَمِينِي وَعَنْ شِمَالِي وَمِنْ فَوْقِي وَأَعُوذُ بِعَظَمَتِكَ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِي^(۱۱):

ئیبینو عومهر (خودای ئی زانی بئ) ده‌یفه‌رموو: ده‌ستووری پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) وا بوو ئی‌وارئ و به‌یانی ئهم دوعایه‌ی فه‌راموش نه‌ده‌کرد، ده‌یفه‌رموو: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَأَهْلِي وَمَالِي اللَّهُمَّ اسْتُرْ عَوْرَتِي. وَآمِنْ رَوْعَاتِي اللَّهُمَّ احْفَظْنِي مِنْ بَيْنِ يَدَيْ وَمِنْ خَلْفِي وَعَنْ يَمِينِي وَعَنْ شِمَالِي وَمِنْ فَوْقِي وَأَعُوذُ بِعَظَمَتِكَ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِي): خودایه! داوای لی‌خوش‌بوون و خو‌شی ه‌ردوو جیهانت ئی ده‌که‌م، خودایه! داوای لی‌بوردن و خو‌ش‌حالی‌ت ئی ده‌که‌م، بو‌ دینم، بو‌ دنیا‌م بو‌ خو‌م، بو‌ مال و منال‌م، خودایه! ئاب‌روو ناموس‌م بی‌اریزه‌و ه‌موو عه‌یبه‌و نه‌نگی‌کم بی‌وشه‌، وه‌ ترسم بره‌وی‌نه‌وه‌و د‌ل‌م ئه‌مین بکه‌ره‌وه‌، خودایه! ئاگات لی‌م بئ، ئاگات له‌لای به‌رده‌م بئ، ئاگات له‌لای پشم بئ، ئاگات له‌لای راست و له‌لای چه‌پم بئ، ئاگات له‌ ژوور سه‌رم بئ، په‌نا‌ده‌گرم به‌ گه‌وره‌یی تو‌ که له‌نا‌کاو به‌بئ ئاگا رو‌ب‌چم به‌نا‌خی زه‌ویدا. (د-س/صالح).

۴۹۹هـ - عَنْ مُسْلِمِ بْنِ الْحَارِثِ التَّمِيمِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَسْرَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: إِذَا انْصَرَفْتَ مِنْ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ فَقُلِ اللَّهُمَّ أَجِرْنِي مِنَ النَّارِ. سَبْعَ مَرَّاتٍ فَإِنَّكَ إِذَا قُلْتَ ذَلِكَ ثَمَّ مِتَّ فِي لَيْلِكَ كُتِبَ لَكَ جَوَارٌ مِنْهَا وَإِذَا صَلَّيْتَ الصُّبْحَ فَقُلْ كَذَلِكَ فَإِنَّكَ إِنْ مِتَّ فِي يَوْمِكَ كُتِبَ لَكَ جَوَارٌ مِنْهَا^(۱۲):

موسلیمی کو‌ری حاریسی ته‌میمی (خودای ئی زانی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) به‌نه‌ی‌نی قسه‌یه‌کی له‌لا در‌کانم فه‌رمووی: کاتئ سل‌اوی نو‌یژئ شی‌وانت دایه‌وه (له‌ گ‌یرانه‌وه‌یه‌کا: به‌ر له‌وه قسه‌ له‌گه‌ل که‌سئ بکه‌ی)

^(۱۱) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

^(۱۲) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

حه‌وت جار بلی: (اللَّهُمَّ أَجِرْنِي مِنَ النَّارِ): خودایه ئامانم بده له ئاگری دۆزه‌خ، چونکه هەر شه‌وی ئه‌مه بخوینیت و له‌و شه‌وه‌دا بمیریت پسووله‌ی ئامانت له‌ئاگر بو دهنووسری، وه کاتی نویرتی به‌یانی ده‌که‌ی هه‌مان شت بلی، چونکه هەر روژئی ئه‌مه بخوینتی و له‌و روژه‌دا بمیریت ئیتر پسووله‌ی ئامانت له‌ئاگر بو دهنووسری (د-س/صالح).

۴۹۹۶- وَقَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) مَنْ قَالَ إِذَا أَصْبَحَ وَإِذَا أَمْسَى حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ سَبْعَ مَرَّاتٍ كَفَاهُ اللَّهُ مَا أَهَمُّهُ صَادِقًا كَانَ بِهَا أَوْ كَاذِبًا^(۱۳):

ئه‌بو دارده (خودای ئی رازی بێ) فه‌رمووی: هەر که‌سی به‌یانی و ئیواری هه‌وت جار بلی: {إِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ - سورة التوبة - ۱۲۹/۹}.
واته: بو هه‌موو کارو فرمانیکم یه‌زدانم به‌سه خودایه‌کی هه‌ق و تاق و ته‌نهایه، پشت و په‌نایه، په‌روه‌ر دگای ته‌خت و باره‌گای گه‌وره‌یه. به‌راه فه‌رمووی: هەر که‌سی وا بکا خودا هه‌موو اواتیکی دینیته دی، ئیتر خواه به‌راستی بێ یا به‌درو! (د-س/صالح).

۴۹۹۷- وَكَانَ النَّبِيُّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يُعَلِّمُ بَعْضَ بَنَاتِهِ فَيَقُولُ: قُولِي حِينَ تُصْبِحِينَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ مَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ وَمَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا فَإِنَّهُ مَنْ قَالَ هُنَّ حِينَ يُصْبِحُ حَفِظَ حَتَّى يُمْسِيَ وَمَنْ قَالَ هُنَّ حِينَ يُمْسِي حَفِظَ حَتَّى يُصْبِحَ^(۱۴):

فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (پیودی خودای له‌سهرین) ئه‌مه‌ی فیتری کچیکی خو‌ی ده‌کردو پیتی ده‌فه‌رموو: کاتی به‌یانی ده‌که‌یته‌وه بلی: (سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ مَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ وَمَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا فَإِنَّهُ مَنْ قَالَ هُنَّ حِينَ يُصْبِحُ حَفِظَ حَتَّى يُمْسِيَ وَمَنْ قَالَ هُنَّ حِينَ يُمْسِي حَفِظَ حَتَّى يُصْبِحَ^(۱۴)):

فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (پیودی خودای له‌سهرین) ئه‌مه‌ی فیتری کچیکی خو‌ی ده‌کردو پیتی ده‌فه‌رموو: کاتی به‌یانی ده‌که‌یته‌وه بلی: (سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ مَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ وَمَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا فَإِنَّهُ مَنْ قَالَ هُنَّ حِينَ يُصْبِحُ حَفِظَ حَتَّى يُمْسِيَ وَمَنْ قَالَ هُنَّ حِينَ يُمْسِي حَفِظَ حَتَّى يُصْبِحَ^(۱۴)):

^(۱۳) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

^(۱۴) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

اللَّهُ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا): ته‌سبیح و ته‌نزیه‌ی خودا ده‌که‌م و سوپاس و ستایشی ده‌که‌م، هیژ نه‌ویه که له‌لای خودابی، هرچی خواست و مه‌یلی خودای له‌سه‌ربئی ده‌بی بیی، وه هرچی خواست و مه‌یلی خودای له‌سه‌ر نه‌بی نابئی، نه‌وه‌ی خودا بیه‌وی ده‌بی، وه نه‌وه‌ی خودا نه‌یه‌وی نابئی، باوه‌و یه‌قینم هه‌یه که خودا ده‌سه‌لاتی هه‌موو شتیکی هه‌یه، وه خودا زور به‌روودی ناگایه‌کی زورباشی له‌هه‌موو شتی هه‌یه. چه‌زرت (دروودی خودای له‌سه‌ربئی) فهرمووی: چونکه نه‌وه‌ی کاتی به‌یانی ده‌کاته‌وه نه‌م نزیه بلئی ئیتر هه‌تا ئیواره خودا ده‌پیاریزی، وه نه‌وه‌ی کاتی ئیواره نه‌مه بلئی ئیتر هه‌تا کاتی به‌یانی خودا ده‌پیاریزی. (د-س/صالح).

۹۹۸- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ (فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ) إِلَى (وَكَذَلِكَ تُخْرَجُونَ) أَذْرَكَ مَا فَاتَهُ فِي يَوْمِهِ ذَلِكَ وَمَنْ قَالَهُنَّ حِينَ يُمْسِي أَذْرَكَ مَا فَاتَهُ فِي لَيْلَتِهِ^(۱۵):

ئیبینو عه‌عباس (خودایان ئی رازی بی) فهرمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سه‌ربئی) فهرمووی: نه‌وه‌ی سه‌ر له‌به‌یانی بلئی: {فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ، وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ، {يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُخْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذَلِكَ تُخْرَجُونَ} - سورة الروم - ۱۷/۳۰-۱۹}.

ده‌ی بۆ یادی نه‌و خودایه، وه بۆ حوضوری نه‌و خاوه‌ن هیژو ده‌سته‌لاته ته‌سبیحی بکه‌و به‌دووری بگره له‌گشت که‌مییه‌ک و به‌یانی و ئیواره ته‌سبیحاتی بکه‌و به‌پاک و پیروزی بزانه، دلنیا به‌که سوپاس و ستایش هه‌ر بۆ نه‌وه، له‌ئاسمانه‌کان و له‌زه‌ویدا، له‌هه‌موو کاتی‌کدا، به‌تایبه‌تی له‌کاتی سه‌ر له‌ئیواری و نیوه‌پۆدا، ده‌سته‌لاتی خودا بی سنووه، نه‌وه‌تا له

(۱۵) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

مردوو زیندوو دوست دهکا، وهك ئاده‌میزاد له‌تۆ ماوو بالنده له هیلکه، وهك له مادده‌ی خاک و خوئی بیگیان گیانله‌به‌ران و گیاو گول و مه‌ل و مؤرو زینده‌وه‌رانی تر دروست دهکا، وه له زیندوو مردوو دروست دهکا، وهك تۆماو له گیانله‌به‌رو هیلکه له بالنده، وهك مردنی دوا ژیان و ژیانی پاش مردن، ئه‌وه‌تا له‌لایه‌کی تروهه ئه‌و زه‌وییه ره‌ق و ته‌ق و وشک و برینگه، که له وه‌رزی هاویندا ده‌لیی که‌وله ره‌قی و شکوه بووه له‌کاتی په‌له‌دا نهرم ده‌بیته‌وه‌و به‌ره به‌ره زیت ده‌بیته‌وه‌و گیاو گوژه‌و گول و دارو رووهك - وهك مردوویی له‌ناو گوژه‌وه سهر ده‌ردینئ - له‌ژیر خاکه‌وه سهر ده‌رده‌هینن و چووزو چووزهره‌ی سه‌وزو هه‌مه ره‌نگ کفنی زه‌رد بووی خاک ه‌دپن! ئاوا به به‌رچاو تانه‌وه خودا هه‌موو سالی ئه‌م زه‌وییه له پایزدا ده‌مرینئ و له به‌هاردا زیندووی ده‌کاته‌وه. مه‌تا پیشان‌تان بدا، که ئیوه‌یش ئاوه‌ها زیندوو ده‌بنه‌وه‌و له‌ناو گوژه‌وه هه‌ل ده‌پژینه‌وه سهر پووی زه‌وی!.

فه‌رمووی: (سروودی خودای له‌سه‌رین) ئه‌وه‌ی سهر له‌به‌یانی ئه‌مه بلی ئه‌و رۆژه به‌ره‌ه‌چیه‌کا نه‌گا ئه‌مه بریتی ده‌که‌وی، ئه‌وه‌ی سهر له‌ئیواری ئه‌مه بلی هه‌روه‌ها (د-س/صالح).

۴۹۹- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ قَالَ لِأَيِّبِهِ: يَا أَبَتِ إِنِّي أَسْمَعُكَ تَدْعُو كُلَّ غَدَاةٍ. اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي بَدَنِي اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي سَمْعِي اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي بَصَرِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ. تُعِيدُهَا ثَلَاثًا حِينَ تُصْبِحُ وَثَلَاثًا حِينَ تُمَسِي وَتَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ وَالْفَقْرِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ. تُعِيدُهَا حِينَ تُصْبِحُ ثَلَاثًا وَثَلَاثًا حِينَ تُمَسِي. قَالَ نَعَمْ يَا بُنَيَّ إِنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَدْعُو بِهِنَّ فَأَجِبْ أَنْ أَسْتَنْ بِسُنَّتِهِ. رَوَى هَذِهِ السَّبْعَةُ أَبُو دَاوُدَ^(۱۶):

له عه‌بدول‌په‌حمانی کوپی ئه‌بو به‌که‌روه (ره‌زای خودایان لی‌بی) فه‌رمووی: عه‌رزی باوکم کرد گوتم: بابه! گویم لیته هه‌موو رۆژی به‌یانیان

^(۱۶) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

سَنِّ جَارُو نِيَوَارَان سَنِّ جَا نَم نَزَايَه يَه دَخَوِيَنِي: (اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي بَدَنِي اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي سَمْعِي اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي بَصَرِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ): ئه‌ی خودایه! له‌شم ساخکه‌و گویم ساخکه‌و چاوم ساخکه‌و، خودای ترنیه‌ی تۆنه‌بی. باوکم فهرمووی: خۆم له‌زاری هه‌زه‌تم ژنه‌وتووئه‌م نَزَايَه‌ی دَخَوِيَنَد (دروودی خودای له‌سهرین) بۆیه‌ منیش هه‌زه‌که‌م ره‌فتار به‌ ره‌فتارو سوننه‌تی ئه‌و بکه‌م (د-س/صالح).

٦٦) باسی سییه‌م: باسی دووعاو نزایه، گه‌وری نزاو دووعا

٥٠٠ - → (ب - ٧ ز - ٢٣ ل - ١٢٨ ف - ٢) ^(١).

٥٠٠١ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَيْسَ شَيْءٌ أَكْرَمَ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى مِنَ الدُّعَاءِ. رواه الترمذي والإمام أحمد والحاكم ^(٢):

له‌ ئه‌بو هوره‌یره‌وه (خودای ئی رازی بێ) له‌ هه‌زه‌ته‌وه‌ ده‌فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سهرین): هه‌چ شتی وه‌ك نزاو پارانه‌وه‌ نازدارو به‌رێز نییه‌ له‌لای خودا (ت/ئه‌/حاكم-س/ص).

٥٠٠٢ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الدُّعَاءُ مُخُّ الْعِبَادَةِ ^(٣):

ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بێ) له‌ هه‌زه‌ته‌وه‌ (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: نزاکردن و پارانه‌وه‌ له‌خودا کورۆکی خودا په‌رستی و موخی عیباده‌تی ساخه‌. (ت-س/غریب).

٥٠٠٣ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ لَمْ يَسْأَلِ اللَّهَ يَغْضَبْ عَلَيْهِ ^(٤):

^(١) تقدم في مجلد سابع. تسلسل/٢٣ ل/١٢٨ ط/١ رقم/٤٠٨٠.

^(٢) بسند صحيح (شرحه).

^(٣) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

ئه‌بو هوره‌یره ده‌گیریتته‌وه له چه‌زده‌ته‌وه ده‌فه‌رموئ: (دروودی خودای
له‌سهرین): ئه‌و که‌سه‌ی داوا له خودا نه‌کا خودا پ‌قی ئی ده‌گری (ت).

۵۰۰۴ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَسْتَجِيبَ اللَّهُ لَهُ عِنْدَ
الشَّدَائِدِ وَالْكَرْبِ فَلْيَكْثِرِ الدُّعَاءَ فِي الرُّخَاءِ^(۱):

دیسان له‌وه‌وه له چه‌زده‌ته‌وه ده‌فه‌رموئ: هه‌ر که‌سێ چه‌ز ده‌کا که
خودا له‌کاتی ته‌نگانه‌دا زوو بێ به‌هاواریه‌وه له‌کاتی ناخوشیدا زوو فریای
بکه‌وئ با له‌کاتی خوۆشی و ئاسووده‌یی دا زۆر له‌ خودا بی‌پاریته‌وه! (ت-
س/غهریب) له‌سه‌ر فه‌رمایشتی شه‌رحه‌که: له‌ گیرانه‌وه‌یه‌کی ئیمامی
ئه‌حمه‌ددا (رمزای خودای یه‌نێ) ده‌فه‌رموئ (دروودی خودای له‌سهرین): له‌کاتی خوۆشیدا
خودا بناسه، تا له‌کاتی ته‌نگانه‌دا خودا بتناسیتته‌وه!

۵۰۰۵ - عَنْ عَبْدِ بْنِ الصَّامِتِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا
عَلَى الْأَرْضِ مُسْلِمٍ يَدْعُو اللَّهَ بِدَعْوَةٍ إِلَّا آتَاهُ اللَّهُ إِيَّاهَا أَوْ صَرَفَ عَنْهُ مِنَ السُّوءِ مِثْلَهَا مَا
لَمْ يَدْعُ بِمَآثِمٍ أَوْ قَطِيعَةٍ رَحِمَ. فَقَالَ: رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ إِذَا لُكِّثَ. قَالَ: اللَّهُ أَكْثَرُ:

عوباده‌ی کورێ صامیت (خودای ئی زانی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای
له‌سهرین) ده‌فه‌رموئ: هه‌ر موسوڵمانێ - له‌م جیهانه‌دا - داوای هه‌رشتی له
خودا بکا، بی‌گومان که خودا یا ئه‌و شته‌ی ده‌دات، یا به‌قه‌ده‌وه خراپه‌ی ئی
لا‌ده‌دا، به‌مه‌رجێ که داوای شتیکی گونا‌ه‌نه‌کا، یا نزا‌ی خراپ و دووعای
شه‌ر له‌ که‌سوکاری نه‌کا.

پیاوی‌کیش له‌ کۆمه‌ل گوتی: که‌واته‌ له‌ دووعادا داوای زۆر شت
ده‌که‌ین! پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: خودا زۆرت‌ری له‌ده‌ست
دی بۆ خودا چی تێ ده‌چێ! (ت).

۵۰۰۶ - عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ فَتِحَ لَهُ مِنْكُمْ
بَابُ الدُّعَاءِ فَتَحَتْ لَهُ أَبْوَابُ الرَّحْمَةِ وَمَا سُئِلَ اللَّهُ شَيْئًا يَعْنِي أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ أَنْ يُسْأَلَ الْعَافِيَةَ:

^(۱) سكت عن درجته الشارح.

^(۲) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

ئیبینو عومەر (خودایان ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه مبهەر (دروودی خودای لهسهرین) ده فهرمووی: ههر که سئ له ئیوه ده رگای نزاو پارانه و هی بۆ بکریته و هه وه به راستی هه موو ده رگاگانی ره حمه تی ئی کراوه ته وه، خودا هیچ به خشیشیکی وه که ئه وه پئی خوش نییه که بهنده داوای خوشیی له شو و ئاسوودهیی گیان و ئاسایشی دهروونی ئی بکاو ئه ویش بیداتی (ت).

۵۰۰۷- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الدُّعَاءَ يَنْفَعُ مِمَّا نَزَلَ وَمِمَّا لَمْ يَنْزَلْ فَعَلَيْكُمْ عِبَادَ اللَّهِ بِالْدُّعَاءِ^(۸):

ديسان له وه وه له خوشه و یسته وه ده فهرمووی (دروودی خودای لهسهرین): نزاو پارانه وه سوودی ههیه بۆ هه موو ده ردو به لایئ، خو ئه وه به لایه هاتبئ یا به ریوه بئ! که واته ئه ی بهنده گانی خودا! یه خه ی دووعاو نزاو پارانه وه بهر مه ده ن! (ت).

۵۰۰۸- عَنْ سَلْمَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَرُدُّ الْقَضَاءُ إِلَّا الدُّعَاءُ وَلَا يَزِيدُ فِي الْعُمْرِ إِلَّا الْبِرُّ^(۹):

سه لمان (رهزای خودای گهوره ی لهسهرین) فهرمووی: پیغه مبهەر (دروودی خودای لهسهرین) فهرمووی: دووعاو پارانه و هی ئی ده رچئ هیچی تر چاره نووس رهت ناکاته وه! وه باشی بۆ که سوکارو کرده و هی چاکه ی ئی ده رچئ هیچی تر ته مه ن دریژ ناکا (ت).

۵۰۰۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: سَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُحِبُّ أَنْ يُسْأَلَ وَأَفْضَلُ الْعِبَادَةِ انْتِظَارُ الْفَرَجِ. رَوَى هَذِهِ الثَّمَانِيَةُ التِّرْمِذِيُّ^(۱۰):

عه بدوللا (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه مبهەر (دروودی خودای لهسهرین) فهرمووی: داوا بکه ن له خودا که له به خشش و زیاده که ره می خو ی به شی

(۸) سکت عن درجته الشارح.

(۹) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۱۰) سکت عن درجته الشارح.

باشتان پی بدا. چونکه خودای گه‌وره و سه‌روه ره‌ز ده‌کا که عه‌بدی خو‌ی داوای به‌خشیشی لی بکا. گه‌وره‌ترین خودا په‌رستیش ته‌ویه که به‌نده چاوه‌نواپی ده‌ره‌تان و ده‌رووی کردنه‌وه‌بی! (ت).

۶۷) ده‌ستووو یاسای نزاو پارانه‌وه : (آداب الدعاء)

۵۰۱۰- هـ (ب - ۱ ز - ۱۷۳ ل - ۴۷۲ ف - ۲ + ۳ + ۴ + ۱) (۱).

۵۰۱۱- هـ وَقَالَ أَبُو مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): دَعَا النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ثُمَّ رَفَعَ يَدَيْهِ، وَرَأَيْتُ بَيَاضَ إِبْطَيْهِ. رواهما البخاري (۲):

ئه‌بو مووسا (خودای لی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) دووعای ده‌کرد، له پاشا هه‌ردوو ده‌ستی به‌رز ده‌کرده‌وه، جارئی له‌کاتی دووعا کردندا ته‌وه‌نده زور بالی به‌رزوه کرد چاوم به‌سپیده‌ی هه‌ردوو بنبالی که‌وت. (ب) هـ (ب - ۱ ز - ۱۳ ل - ۴۷۳ ف - ۴).

۵۰۱۲- هـ عَنْ سَلْمَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ رَبَّكُمْ تَبَارَكَ وَتَعَالَى حَيٌّ كَرِيمٌ يَسْتَحْيِي مِنْ عَبْدِهِ إِذَا رَفَعَ يَدَيْهِ إِلَيْهِ أَنْ يَرُدَّهُمَا صِفْرًا (۳):

سه‌لمان (خودای لی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: په‌روه‌دگار‌تان زور به‌شهرم و به‌پیزه، هه‌ر به‌نده‌یی له پارانه‌وه‌دا ده‌ستی هه‌ل بپړی بولای خودا، خودا شهرم ده‌کا که به‌خالی ره‌تیان بکاته‌وه! (د/ت-س/ح).

۵۰۱۳- هـ عَنْ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا رَفَعَ يَدَيْهِ فِي الدُّعَاءِ لَمْ يَحْطُطْهُمَا حَتَّى يَمْسَحَ بِهِمَا وَجْهَهُ (۴):

(۱) تقدم في مجلد أول تسلسل/ ۱۷۲ ل/ ۴۷۲ رقم/ ۹۳۶ و ۹۳۷ و ۹۳۸ و ۹۳۵.

(۲) راجع تجريد/ ۱ ل/ ۲۶۰ رقم/ ۲۴۸ = ۳۹۰، ۸۰۷، ۳۵۶۴. مسلم. صلاة الاستسقاء: ۲۰۷۱، ۲۰۷۲.

(۳) بسند حسن.

(۴) بسند ضعيف (شرحه).

عومه‌ر (خودای نِ رازی بِن) فره‌مووی: ده‌ستووری پیغهمبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) وابوو له پارانه‌وه‌دا که ده‌سته‌کانی هه‌ل ده‌بیری، هه‌تا نه‌یانی هی‌نایه به ده‌موچاویدا دایانی نه‌ده‌نایه‌وه. (د/ت-س/ضعیف).

۵۰۱۴ - عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: مَرَّ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَنَا أَذْغُو بِأَصْبُعِي فَقَالَ: أَحْذِ أَحْذِ. وَأَشَارَ بِالسَّبَابَةِ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ أَبُو دَاوُدَ وَالزَّمَذَنِيُّ^(۵):

سه‌عدی کوپری ئه‌بو وه‌ققاص (خودای نِ رازی بِن) فره‌مووی: جاری خه‌ریک بووم ده‌پارامه‌وه و به‌دوو په‌نجه ئی‌شاره‌تم ده‌کرد، پیغهمبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) له‌و هه‌له‌دا ته‌شریفی هات بو لام فره‌مووی: به‌یه‌ک په‌نجه به‌یه‌ک په‌نجه! وه به په‌نجه‌ی شایه‌تمانی ئاماره‌ی کرد که به‌و په‌نجه‌یه له نزاکه‌ما ئاماره بکه‌م (د/ت-س/ح).

۵۰۱۵ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَسْتُرُوا الْجَذَرَ مَنْ نَظَرَ فِي كِتَابِ أَخِيهِ بَغَيْرِ إِذْنِهِ فَإِنَّمَا يَنْظُرُ فِي النَّارِ، سَلُوا اللَّهَ يَطُورِ أَكْفَكُمُ وَلَا تَسْأَلُوهُ يَظْهَرُهَا فَإِذَا فَرَعْتُمْ فَاَمْسَحُوا بِهَا وَجُوهَكُمْ. رواه أبو داود^(۶):

ئیب‌نو عه‌باباس (خودایان نِ رازی بِن) فره‌مووی: پیغهمبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فره‌مووی: په‌رده بو دارو دیوار مه‌که‌ن (چونکه زیاده ره‌ویییه و خوی خۆ به‌زل زانه‌کانه) هر که سی‌کیش نامه‌ی براده‌ری خۆی بخوینیته‌وه به‌بِن ره‌زای خۆی ئه‌وه ئاگری سوور ده‌خوینیته‌وه، کاتی‌کیش ده‌پارینه‌وه به‌به‌ری ده‌ستتان له‌خودا بپارینه‌وه و له‌پ له‌خودا پان بکه‌نه‌وه و به‌پشتی ده‌ست مه‌پارینه‌وه پشتی ده‌ستتان مه‌که‌نه ئاسمان، که لی‌شبوونه‌وه له‌پارانه‌وه به‌ری ده‌ستتان به‌ئین به‌رووی خۆتاندا. (د-س/ضعیف).

۵۰۱۶ - عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَجُلًا يَذْغُو فِي صَلَاتِهِ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): فَقَالَ: عَجَلْ هَذَا. ثُمَّ دَعَا فَقَالَ

(۵) بسند حسن (شرحه).

(۶) بسند ضعيف (شرحه).

لَهُ أَوْ لغيرِهِ: إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيَبْدَأْ بِتَحْمِيدِ اللَّهِ وَالتَّكْوِينِ عَلَيْهِ ثُمَّ لِيُصَلِّ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ثُمَّ لِيَذْغُ بَعْدُ بِمَا شَاءَ. رواه أصحاب السنن^(۷).

فهضاله‌ی کوپی عوبه‌ید (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) گویی ئی بوو پیاوی له نویژدا ده‌پاراپیه‌وه، سه‌لاواتی له دیاری پیغه‌مبه‌ر نه‌دا، فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین): ئه‌مه به‌په‌له‌یه، ئینجا کابراکه‌ی بانگ کردو به‌ویش و به‌خه‌لکه‌که‌ی تریشی فهرموو: که نویژ ده‌که‌ن له پیشا سوپاس و ستایشی خودا بکه‌ن، ئه‌وجا درود بنیرن بو گیلانی پیغه‌مبه‌رو سه‌لاواتی له‌سه‌ر بده‌ن (دروودی خودای له‌سهرین) ئینجا له‌پاش ئه‌وه هه‌ر نزیاه‌ک ئاره‌زوو ده‌که‌ن بیکه‌ن بو خوتان (د/ن/ت-س/ص).

۵۰۱۷- وَدَخَلَ رَجُلٌ فَصَلَّى فَقَالَ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): عَجَلْتَ أَيُّهَا الْمُصَلِّي إِذَا صَلَّيْتَ فَقَعَدْتَ فَأَحْمَدَ اللَّهَ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ وَصَلَّى عَلَىٰ ثُمَّ ادْعُهُ. قَالَ: ثُمَّ صَلِّي رَجُلٌ آخَرُ بَعْدَ ذَلِكَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَصَلَّى عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَيُّهَا الْمُصَلِّي ادْعُ ثَجَبٌ^(۸).

پیاوی‌کیش هاته ژووره‌وه نویژی کردو گوتی: خودایه! لیم خوش به‌و ره‌حمم پی بکه، پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: ئه‌ی نویژکه‌ر! په‌له‌تکرد، که نویژ ده‌که‌ی دابنیشه، سوپاسی‌کی وا که شایانی خودایی بیکه‌و سه‌لاوات بده له‌سهرمن، ئه‌وجا له‌خودا بیارپه‌وه. گوتی: جا له‌پاش ئه‌و پیاوی‌کی تر نویژی کردو سوپاسی خودای کردو سه‌لاواتی له پیغه‌مبه‌ردا (دروودی خودای له‌سهرین) پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) پیی فهرموو: ئه‌ی نویژکه‌ر! نزا بکه نزات گیرایه! (ت-س/ح).

۵۰۱۸- وَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) كُنْتُ أَصَلِّي وَالنَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ مَعَهُ فَلَمَّا جَلَسْتُ بَدَأْتُ بِالتَّكْوِينِ عَلَى اللَّهِ ثُمَّ الصَّلَاةَ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ثُمَّ دَعَوْتُ لِنَفْسِي فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) سَلْ تُعْطَى سَلْ تُعْطَى. رواهما الترمذي^(۹).

^(۷) بسند صحيح (شرحه).

^(۸) بسند حسن (شرحه).

^(۹) بسند صحيح (شرحه).

عبداللّٰ (خودای ئا رازی بن) فهرمووی: جاری نوپژم دهکرد، پیغه مبهه (درویدی خودای لهسهرین) و نهبو بهکرو عومهرم لهگه‌ل بوون، که دانیشتم له پیشدا وهسپ و سوپاسی خودام کردو دروودم نارد بو پیغه مبهه (درویدی خودای لهسهرین) و ئینجا پارامه وه بو خوم، پیغه مبهه ریش (درویدی خودای لهسهرین) فهرمووی: ئیستا داوا له خودا بکه، ههرچی ئی داوا بکه‌ی دهیداپیئت (ت-س/ص).

۵۰۱۹ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي، اللَّهُمَّ ارْحَمْنِي، إِنْ شِئْتَ. لِيَعْزِمَ الْمَسْأَلَةَ، فَإِنَّهُ لَا مُكْرَهَ لَهُ^(۱۰).

نهبو هورهیره (خودای ئا رازی بن) دهگیرپیتته وه: چه زهت (درویدی خودای لهسهرین) دهفهرمووی: مه‌لین: خودایه! نه‌گه‌ر خوت ئاره‌زوو ده‌که‌ی لیم خوشبه! خودایه! نه‌گه‌ر خوت مه‌یلت هیه ره‌حمم پی بکه، داواکه‌تان یه‌کلای بکه‌نه وه سووربن له‌سهری و به‌جه‌خت داوا له خودا بکه‌ن و نه‌گه‌ر مه‌گه‌ر له دو عاو پارانه وه‌دا مه‌که‌ن چونکه که‌س زوری له‌سهر خودا نییه (تو‌بلیت و نه‌لیت خودا نه‌گه‌ر مه‌یلی له‌سهر نه‌بی نایکا) (ش/د/ت).

۵۰۲۰ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُسْتَجَابُ لِأَحَدِكُمْ مَا لَمْ يَفْعَلْ يَقُولُ دَعَوْتُ فَلَمْ يُسْتَجَبْ لِي. رَوَاهُمَا الْأَرْبَعَةُ^(۱۱).

دیسان ده‌گیرپیتته وه له خوشه‌ویسته وه (درویدی خودای لهسهرین) دهفهرمووی: ههرچی دووعایئ بکه‌ن گشتی گیرا ده‌بی به مه‌رجی په‌له په‌له نه‌که‌ن وه‌ک نه‌وه بلین هه‌ر دووعا ده‌که‌م هه‌ر گیرا نه‌بوو! (ش/د/ت).

۵۰۲۱ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ادْعُوا اللَّهَ وَأَنْتُمْ مُوقِنُونَ بِالْإِجَابَةِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَجِيبُ دُعَاءَ مَنْ قَلَبٍ غَافِلٍ لَاهٍ. وَاهِ التَّمْذِي وَالْحَاكِمُ^(۱۲).

(۱۰) تجرید/ ۵ ل/ ۱۴۷ رقم/ ۱۹۸۲ = ۶۲۳۹، ۷۴۷۷. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۷۵۲.

(۱۱) تجرید/ ۵ ل/ ۲۴۸ رقم/ ۱۹۸۴ = ۶۲۴۰. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۶۹، ۶۸۷۰، ۶۸۷۱.

(۱۲) بسند غریب للترمذی، وسند صحیح للحاکم (شرحه).

دیسان ده‌گیریت‌هوه چه‌زهرت (دروودی خودای لسه‌رین) ده‌فرموی: کاتی
له‌خوا ده‌پارینه‌وه حالتان وایی که باوه‌رتان قایم بی که نزاکه‌تان گیرا ده‌بی
له‌لای خودا، باش باش بزائن که خودا دوعاو نزای وا گیرا ناکا که له دلیکی
کاسی بی ناگاوه‌بی!

۵۰۲۲- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَدْعُوا
عَلَى أَنْفُسِكُمْ وَلَا تَدْعُوا عَلَى أَوْلَادِكُمْ وَلَا تَدْعُوا عَلَى خَدَمِكُمْ وَلَا تَدْعُوا عَلَى أَمْوَالِكُمْ
لَا تَوَافِقُوا مِنَ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى سَاعَةً نِيلَ فِيهَا عَطَاءٌ فَيَسْتَجِيبَ لَكُمْ. رواه أبو داود
ومسلم^(۱۳):

جایبر (خودای نازنی بی) فرموی: خوشه‌ویست (دروودی خودای لسه‌رین)
فرموی: تووک و نزای خراپ نه له خوتان و نه له مال و منال و نوکه‌رو
ده‌ستوپیی خوتان مه‌کن، نه‌وه‌کا ریکه‌وتی نه‌و کارژیره بکه‌ن که خودا هه‌موو
نزایه‌کی تیا گیراده‌کاو دوعا شه‌ره‌که‌تان گیرایی و دواپی په‌شیمان ببنه‌وهو
نه‌و کاته‌یش په‌شیمانی دادناخوا (د/م- ره‌زای خودایان لیبی).

۵۰۲۳- له باسی (گه‌وه‌یی نزاو دوعا) دا رابورد. فرمووده‌ی شه‌شه‌م^(۱۴).

۵۰۲۴- عَنْ ابْنِ إِسْعَدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَ: سَمِعَنِي أَبِي وَأَنَا أَقُولُ اللَّهُمَّ إِلَيَّ
أَسْأَلُكَ الْجَنَّةَ وَنَعِيمَهَا وَبَهْجَتَهَا وَكَدًّا وَكَدًّا وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ وَسَلْسِلِهَا وَأَغْلَالِهَا
وَكَدًّا وَكَدًّا فَقَالَ: يَا بُنَيَّ إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: سَيَكُونُ قَوْمٌ
يَعْتَدُونَ فِي الدُّعَاءِ. فَإِيَّاكَ أَنْ تَكُونَ مِنْهُمْ إِنْ أُعْطِيَ الْجَنَّةَ أُعْطِيَتْهَا وَمَا فِيهَا مِنَ الْخَيْرِ
وَإِنْ أُعْذِتْ مِنَ النَّارِ أُعْذِتْ مِنْهَا وَمَا فِيهَا مِنَ الشَّرِّ^(۱۵):

کوریک‌کی سه‌عدی کوری نه‌بو وه‌ققاص (ره‌زای خودای لیبی) فرموی: باوکم
گوینی لیبوو گوتم: خودایه! داوای به‌ه‌شتت لی ده‌که‌م و داوای نه‌و نازو

^(۱۳) راجع مسلم. جنائز: ۲۱۲۷.

^(۱۴) تقدم في مجلد تاسع تسلسل ۶۶ رقم/۵۰۰۵.

^(۱۵) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

خوشییەت ئی ده‌کەم که له به‌هەشتا هەیه و داوای ئەمەو ئەوهی به‌هەشتت ئی ده‌کەم، وه پەنا ده‌گرم به‌تۆ له ئاگری دۆزەخ و له‌کوۆت و زنجیرو ئەم جوۆره شتانه‌ی! جا باو‌کم فەرمووی: ئەی کوپری خوۆم! به‌گویتی خوۆم گویم ئی بوو له پیڤه‌مبەر (دروودی خودای لەسەربین) ده‌یفه‌رموو: هوۆزئ په‌یدا ده‌بن، پی له پارانه‌وهو دوو عاو نزا هەل ده‌برن. ئەوجا باو‌کم (خودای ئی رازی بین) فەرمووی: ئەی کوپری شیرینم! قەت نه‌که‌ی ببیت به‌یه‌کیک له‌م هوۆزه، بزانه ئەگەر به‌هەشت ببی به‌نصیبت ئەوا به‌ خوۆی و ئەو نازو نیعمه‌ته‌یه‌وه که تیا‌یه‌تی ده‌بی به‌نصیبت، وه ئەگەر خودایش ئامانت بدا له دۆزەخ ئەوا ئامانت ده‌دا له خوۆی و له‌و سزایه‌ی که تیا‌یه‌تی! (د-س/صالح).

۵۰۲۵ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يُعْجِبُهُ أَنْ يَدْعُوَ ثَلَاثًا وَيَسْتَغْفِرَ ثَلَاثًا. رواهما أبو داود^(۱۶):

عه‌بدو‌ل‌ل‌لا (خودای ئی رازی بین) فەرمووی: پیڤه‌مبەری خوۆشه‌ویست (دروودی خودای لەسەربین) حەزی له‌وه بوو که دوو‌عایه‌کی ده‌کرد سئ جار دوو باره‌ی بکاته‌وه که ئیستیغفاری ده‌کرد سئ جار دوو باه‌ی بکاته‌وه (د-س/صالح).

۵۰۲۶ - عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا ذَكَرَ أَحَدًا فَدَعَا لَهُ بَدَأَ بِنَفْسِهِ^(۱۷):

ئوبه‌یی کوپری که‌عب (خودای ئی رازی بین) فەرمووی: ده‌ستووری پیڤه‌مبەر (دروودی خودای لەسەربین) وابوو، که باسی یه‌کیکی ده‌کردو نزا‌ی بو‌ی ده‌کرد، له‌ پیشا دوو‌عای بو‌ خوۆی ده‌کرد ئەوجا بو‌ ئەو (ت-س/ص).

۵۰۲۷ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ دَعَا عَلَى مَنْ ظَلَمَهُ فَقَدْ اتَّصَرَ. رواهما الترمذي^(۱۸):

(۱۶) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

(۱۷) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۱۸) رواه الترمذي بسند ضعيف (شرحه).

عائیشه (ره‌زای خودای لی‌بی) فه‌رمووی: چه‌زرت (درویدی خودای له‌س‌ری‌ن) ده‌فه‌رمووی: که‌س‌ی دو‌وعاو تووک بکا له‌و که‌سه‌ی که‌ زو‌روو سته‌می لی ده‌کا نه‌وه‌ه‌قی خو‌ی لی وه‌رگرتووه‌! (ت-سند ضعیف).

۶۸) نزا‌ی گ‌یراو نزا‌ی په‌سه‌ند : (الدُّعَاءُ الْمَقْبُولُ)

۵۰۲۸- → (ب- ۱ ز- ۱۸۱ ل- ۴۹۱ ف- ۱) (۱).

۵۰۲۹- عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبَسَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَلَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الرَّبُّ مِنَ الْعَبْدِ فِي جَوْفِ اللَّيْلِ الْآخِرِ فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَكُونَ مِمَّنْ يَذْكُرُ اللَّهَ فِي تِلْكَ السَّاعَةِ فَكُنْ^(۱).

عه‌مری کو‌ری عه‌بسه (خودای لی‌زانی بی) فه‌رمووی: ژنه‌وتم له‌ پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌س‌ری‌ن) ده‌یفه‌رموو: له‌ سی‌یه‌کی دو‌ایی شه‌ودا خودا له‌ به‌نده‌ی خو‌ی ته‌واو نزیک ده‌بی‌ته‌وه‌، ده‌ی نه‌گه‌ر بو‌ت ده‌لووی نه‌وا له‌م کاته‌دا خه‌ریکی یادی خودابه‌! (ت-س/ص).

۵۰۳۰- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الدُّعَاءِ أَسْمَعُ قَالَ: جَوْفُ اللَّيْلِ الْآخِرُ وَذُبُرُ الصَّلَوَاتِ الْمَكْتُوباتِ. رواهما الترمذي^(۲).

ئه‌بو ئوما‌مه (خودای لی‌زانی بی) فه‌رمووی: گو‌ترا: ئه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خودا! کام نزا‌یه گ‌یراتره‌؟ فه‌رمووی: دو‌وعای سی‌یه‌کی دو‌ایی شه‌وو دو‌وعای دوا نو‌یزه‌ فه‌رزه‌کان (ت-س/ح).

۵۰۳۱- → (ب- ۱ ز- ۸۶ ل- ۲۷۹ ف- ۱) (۴).

۵۰۳۲- عَنْ صَفْوَانَ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَدِمْتُ الشَّامَ فَأَتَيْتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ فِي مَنْزِلِهِ فَلَمْ أَجِدْهُ وَوَجَدْتُ أُمَّ الدَّرْدَاءِ فَقَالَتْ أَتُرِيدُ الْحَجَّ الْعَامَ؟ قُلْتُ: نَعَمْ.

(۱) تقدم في مجلد اول تسلسل ۱۸۱ رقم/۹۶۵.

(۲) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۳) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۴) تقدم في مجلد اول تسلسل ۸۶ ل/۲۷۹ رقم/۵۴۰.

قَالَتْ: فَادْعُ اللَّهَ لَنَا بِخَيْرِ فَإِنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يَقُولُ: دَعْوَةُ الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ مُسْتَجَابَةٌ عِنْدَ رَأْسِهِ مَلَكٌ مُوَكَّلٌ كُلَّمَا دَعَا لِأَخِيهِ بِخَيْرٍ قَالَ الْمَلَكُ الْمُوَكَّلُ بِهِ آمِينَ وَلَكَ بِمِثْلِ قَالَ: فَخَرَجْتُ إِلَى السُّوقِ فَأَلْقَى أَبَا الدَّرْدَاءِ فَقَالَ لِي مِثْلَ ذَلِكَ يَأْتِرُهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). رواه مسلم وأبو داود^(۵):

صه‌فوانی کو‌پی عه‌بدوللا (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: چوومه شام، چووم بو لای ئه‌بو ده‌رداء، خوئی له‌مال نه‌بوو، ئوممو ده‌ردای ژنی له‌مال بوو، ئوممو ده‌رداء (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: ئه‌م سال ده‌چیت بو‌حه‌ج؟ گوتم: به‌ئی، فه‌رمووی: نزای باشمان بو‌بکه له‌لای خودا، چونکه گه‌ئی جار پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌یفه‌رموو: نزای موسولمان بو‌برای موسولمانی له‌پاشمله‌گیرایه، له‌راسه‌ری فریشته‌یی هه‌یه راسپی‌راره‌وه، هه‌ر چه‌ند موسولمان نزای باش بو‌براده‌ری خوئی ده‌کا ئه‌و فریشته‌یه‌ش ده‌ئی: ئامین، وینه‌ی نزاکی خوئی بو‌توش بی.

صه‌فوان فه‌رمووی: جا چووم بو‌بازار، له‌وئ تووشی ئه‌بو ده‌ردا بووم، ئه‌ویش هه‌مان فه‌رمووده‌ی له‌پیغه‌مبه‌ره‌وه (درویدی خودای له‌سهرین) بو‌گیرامه‌وه (م/د). ۵۰۳۳- ولای داود و الرمذی: إِنَّ أَسْرَعَ الدُّعَاءِ إِجَابَةٌ دَعْوَةُ غَائِبٍ لِغَائِبٍ^(۶): ده‌فه‌رمووی (درویدی خودای له‌سهرین): خیراترین نزا له‌گیرابووندا نزای نادیاره بو‌نادیار، واته نزای موسولمانه بو‌موسولمان له‌پاشمله. (د/ت-س/صالح).

۵۰۳۴- → (ب - ۱ ز - ۱۷۸ ل - ۴۸۴ ف - ۴)^(۷).

۵۰۳۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ثَلَاثُ دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ لَا شَكَّ فِيهِنَّ دَعْوَةُ الْوَالِدِ وَدَعْوَةُ الْمُسَافِرِ وَدَعْوَةُ الْمَظْلُومِ^(۸):

(۵) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۶۶. ابن ماجه. حج: ۲۸۹۵.

(۶) بسند صالح (شرحه).

(۷) تقدم في مجلد أول تسلسل/ ۱۷۸ ل/ ۴۸۴ ط/ ۱/ رقم/ ۹۵۲.

له ئه‌بو هوره‌یره‌وه (خودای ئی رازی بن) چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین)
ده‌فه‌رموی: ئه‌م سئی نزایه به‌بئی گومان گیراده‌بن:

یه‌که‌م: نزای باوک و دایک (چ باش چ خراپ) بۆ منالی خویان، یا له‌منالی خویان.

دووه‌م: نزای ری‌بوار.

سییه‌م: نزای زۆر ئی کراوی سته‌م دیده (دوعای مه‌زلووم!). (د/ئه/ت-س/ح).

۵۰۳۶- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ثَلَاثَةٌ لَا تُرَدُّ دَعْوَتُهُمْ: الصَّائِمُ حَتَّى يُفْطِرَ، وَالْإِمَامُ الْعَادِلُ وَدَعْوَةُ الْمَظْلُومِ يَرْفَعُهَا اللَّهُ فَوْقَ الْعَمَامِ وَيَفْتَحُ لَهَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ وَيَقُولُ الرَّبُّ: وَعِزَّتِي لَا تُصْرُكَ وَلَوْ بَعْدَ حِينٍ^(۸):

دیسان فه‌رموی: خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رموی: نزاو
سکالای ئه‌م سئی که‌سه لای خودا گیرایه و نادریته دواوه.

یه‌که‌م: رۆژوه‌وان هه‌تا به‌ریانگ ده‌کاته‌وه.

دووه‌م: پێشه‌وای دادپه‌روه‌ر (ئیمامی عادل).

سییه‌م: نزای سته‌مبار. دوعاو نزای سته‌مدیده‌ی زۆرلی‌کراو، خودای گه‌وره
بۆ خۆی ژوور هه‌وری ده‌خاو ده‌رگا‌کانی ئاسمانی بۆ ده‌کاته‌وه و ئه‌و
په‌روه‌ردگاره نازداره بۆ خۆی پێی ده‌فه‌رموی: به‌گه‌وره‌یی خۆم زوو یا
دیه‌نگ هه‌ر سه‌رت ده‌خه‌م و دیم به‌هاوارته‌وه، گه‌رچی ماوه‌یه‌کی‌شی پێ بجێ!
(ت-س/ح).

۵۰۳۷- عَنْ سَعْدِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: دَعْوَةُ ذِي النُّونِ إِذْ دَعَا وَهُوَ فِي بَطْنِ الْحُوتِ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ. فَإِنَّهُ لَمَّا يَدْعُ بِهَا رَجُلٌ مُسْلِمٌ فِي شَيْءٍ قَطُّ إِلَّا اسْتَجَابَ اللَّهُ لَهُ. رواهما الترمذي^(۹):

(۸) بسند حسن (شرحه).

(۹) بسند حسن (شرحه).

(۱۰) سکت عن درجته الشارح.

سه‌عد (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبهر (برودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: دووعاکه‌ی یوونس پیغه‌مبهر (برودی خودای له‌سهرین) که له‌ناو سکی نه‌هه‌نگه‌که‌دا هاواری ئی هه‌لساو پارایه‌وه‌ فه‌رمووی: (لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ). په‌روه‌ردگارا! که‌س خودا نییه‌ تو نه‌بی، تو پاک و پی‌وژو به‌دووری له‌ هه‌موو نه‌نگی، بیگومان من سته‌م له‌خۆم کردووه‌و بووم به‌یه‌کئ له‌ سته‌مکاره‌کان. هه‌ر کاتی ئه‌و دووعایه‌ هه‌ر موسولمانی به‌جۆش و کۆلی دَلْ له‌گه‌ل باوه‌ری ته‌واوا ئه‌م نزایه‌ به‌نیازی هه‌ر شتی بکا، به‌نیازیکی پاک، بیگومان خودا نزاکه‌ی گیرا ده‌کا. (تیرمذی گپراویه‌ته‌وه‌ - رمزی خودای لیبن).

من خۆم له‌کاتی ته‌نگانه‌و سه‌خه‌تیدا ده‌وامم له‌سه‌ر ئه‌م نزایه‌ی چه‌زهرتی یوونس (برودی خودای له‌سهرین) کردووه‌و، خودا به‌که‌ره‌می خۆی ده‌رووی ره‌حه‌تی ئی کردوومه‌ته‌وه‌، دیاره‌ ئاده‌میزاد له‌کاتی ته‌نگانه‌دا به‌کۆلی دَلْ و به‌جۆشی سینه‌، وه‌ک سوالکه‌ری پریادی به‌رده‌رگا به‌خودا ده‌گری. به‌لام ئیستا ته‌عه‌ججوبم له‌ حالێ خۆم دئ، که‌ چ زوو وای باری غه‌فله‌ت سواری کۆلم بووه‌وه‌! دیسان چوومه‌وه‌ سه‌رباری به‌ره‌ بووی، ده‌لێی نه‌بام دیوه‌ونه‌ بۆران، خودا ده‌فه‌رمووی:

{وَإِذَا غَشِيَهُمْ مَوَجَّ كَالظُّلُلِ دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ فَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا كُلُّ خَتَّارٍ كَفُورٍ - سورة لقمان - ۳۱/۳۲}.

دووعاو نزاو پارانه‌وه‌و خۆی له‌خۆیا خودا په‌رستییه‌کی په‌سه‌ندوپی‌وژه‌، که‌م تا زۆر نزای هه‌موو که‌سئ به‌پینی حال گیرا ده‌بی، خه‌لاتی خودا جوړی زۆره‌، به‌رابه‌ر هه‌ر نیعه‌تیکی ماددی به‌هره‌یه‌کی گیانی هه‌یه‌، له‌گه‌ل ئه‌م بارودۆخه‌ گشتییه‌دا مه‌رجی سه‌ره‌کی گیرابوونی نزا ئه‌م خالانه‌یه‌:

۱- نزا خوین نه‌هلی زیکرو ته‌قوابی، وای باشه‌ قالب و پرسته‌و صیغه‌ی نزا که‌ مه‌ئوورو بیستراو بئ، له‌کاتی خویندنیا به‌باشی دلی له‌لای بئ.

۲- به‌ نیازی پاک و به‌ باوه‌ری ته‌واوه‌بی، بۆ ته‌جره‌به‌و تاقیکردنه‌وه‌ نه‌بی، ئه‌گه‌ر گیرابوو سوپاسی خودای له‌سه‌ربکا، ئه‌گه‌ر گیراش نه‌بوو نا سوپاس نه‌بی.

۳- منه‌ی کاتی باش و جیگه‌ی پیروژ بکا. وه‌ک روژی عه‌ره‌فه‌و روژی مه‌ینی و کارژی‌ری گیرابوون و ناومالی مزگه‌وت و شوینه‌ی پیروژه‌کانی ترو کاته باشه‌کانی تر، وه‌ک پاش نویژه‌کان.

۴- بۆ بازرگانی و دنیا په‌رستی نه‌بی.

۵- داوای شتی محال و کاری نه‌کرده‌نی نه‌بی، مه‌به‌ست نه‌مه‌یه‌ که پیشینان فه‌رموویانه: نه‌گه‌ر به‌ دوعا ده‌بوو پشقل به‌خورما ده‌بوو. (وه‌رگپ)

۶۹ پارانه‌وه‌ی پیغه‌مه‌ر ^{دروودی} بۆ نومه‌تی : (دعوة النبي ﷺ لامته)

۵۰۳۸- → (ب - ۴ ز - ۹۱ ل - ۲۷۷ ف - ۱) ^(۱).

۵۰۳۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَخِذْ عِنْدَكَ عَهْدًا لَّنْ تُخَلِّفَنِيهِ فَإِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ فَأَيُّ الْمُؤْمِنِينَ آذَيْتُهُ شَتَمْتُهُ لَعَنْتُهُ جَلَدْتُهُ فَاجْعَلْهَا لَهُ صَلَاةً وَزَكَاةً وَقُرْبَةً تُقَرِّبُهُ بِهَا إِلَيْكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه الشيخان ^(۲).

نه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بی) فه‌رمووی: که‌زوت (دروودی خودای له‌سیرین) فه‌رمووی: په‌روه‌ردگاری نازدارم! به‌لین بی له‌توی وه‌رده‌گرم، تو قه‌ت له‌ به‌لینی خوت لانه‌یت، تو خوت باش ده‌زانیت که منیش هر به‌شه‌رو ناده‌میزادم، که‌ئی جار تووپه‌ ده‌بوو له‌سهر تووپه‌یی نزای خراپ له‌یه‌کئی له‌ که‌ئی خوم ده‌که‌م، یا نازاریکی ده‌ده‌م، جا داوات ئی ده‌که‌م که به‌لینم بده‌یتی: نه‌گه‌ر من جارئ نازاریکی موسولمانیکمدا، یا جنیویکم پیی دا، یانه‌فرین و له‌عنه‌تیکم لیی کرد، یا جه‌لده‌م لیی‌دا، وه‌ نه‌و موسولمانه‌ شایسته‌ی نه‌وه‌ نه‌بوو، نه‌وا نه‌و نازاردان و قسه‌یه‌ی منه‌ی بۆ بکه‌ به‌ نویژو زه‌کات و پا‌که‌وه‌که‌رو بیکه‌ به‌هوی نزی‌کبوونه‌وه‌ی له‌ ره‌حه‌متی خوته‌وه، وه‌ به‌وه‌ له‌ روژی ژیانه‌وه‌دا له‌ خوتی نزی‌ک بکه‌روه (ش = ب + م = بوخاری و موسلیم - رم‌زای خودایان لیین).

^(۱) تقدم في مجلد رابع تسلسل/ ۹۱ ل/ ۲۷۷ ط/ ۱ رقم/ ۳۱۲۴.

^(۲) تجرید/ ۵ ل/ ۲۴۹ رقم/ ۱۹۸۷ = ۹۳۶۱. مسلم. بر وصلة: ۶۵۵۷ - ۶۵۶۵.

۷۰) نزاښی که خټرو خوښی هه‌ردوو جیهانی تیا بی نزاښ پر وانا:

جوامع الدعاء

۵۰۴۰ → (ب - ۶ ز - ۳ ل - ۳۹ ف - ۳۹) ^(۱).

۵۰۴۱ - وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَادَ رَجُلًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ قَدْ خَفَتْ فَصَارَ مِثْلَ الْفَرْخِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): هَلْ كُنْتَ تَدْعُو بِشَيْءٍ أَوْ تَسْأَلُهُ إِيَّاهُ. قَالَ: نَعَمْ كُنْتُ أَقُولُ اللَّهُمَّ مَا كُنْتُ مُعَاقِبِي بِهِ فِي الْآخِرَةِ فَعَجَّلْهُ لِي فِي الدُّنْيَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): سُبْحَانَ اللَّهِ لَا تُطِيقُهُ - أَوْ لَا تُسْتَطِيعُهُ - أَفَلَا قُلْتَ: اللَّهُمَّ آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ. قَالَ: فَدَعَا اللَّهَ لَهُ فَشَفَّاهُ. رواه مسلم والترمذي ^(۲).

دیسان نه‌نه‌س (خودای ن رازی بی) فه‌رمووی: جارئ پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سهرین) ته‌شریفی برد بو هه‌والپرسی پیاویکی موسولمان، که نه‌خوش بوو وه‌ک به‌چکه‌ی مه‌ل ئاوهر ووت بکری ئاوا دامالابوو، ده‌تگوت چیلکه‌ی ره‌ق و ته‌قه، چه‌زهره‌ت (درویدی خودای له‌سهرین) پیی فه‌رموو: ئایا هیچ نزاښه‌ک ده‌که‌ی یا داوای شتیکت له‌خودا ده‌کرد له‌مه‌پیش؟. گوتی: به‌ئێ قوربان! هه‌ر ده‌مگوت: خودایه‌! تۆله‌ی ئه‌و جیهانیشم له‌م جیهانه‌دا ئی بسینه‌! چه‌زهره‌ت (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: سوبحانه‌للا له‌م کاره‌ سه‌یره‌! به‌رگه‌ی ئه‌وه‌ ناگری، یا فه‌رمووی: ته‌وانای ئه‌وه‌ت نییه‌، ده‌بوو بتگوتبایه‌: اللَّهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ. گوتی: جا پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سهرین) له‌خودا پاراپه‌وه‌ بو‌ی و خودا چاکی کرده‌وه‌! (م/ت) → (ب - ۶ ز - ۳ ل - ۳۹ ف - ۳۹).

۵۰۴۲ - عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ كَانَ يَدْعُو بِهَذَا الدُّعَاءِ: رَبِّ اغْفِرْ لِي خَطِيئَتِي وَجَهْلِي وَإِسْرَافِي فِي أَمْرِي كُلِّهِ، وَمَا أَنْتَ أَغْلَمُ بِهِ

^(۱) تقدم في مجلد اول تسلسل ۳ ل/ ۲۹ ط/ ۱ رقم/ ۳۷۲۸.

^(۲) مسلم. ذكر ودعاء: ۶۷۷۱. ترمذي. دعوات: ۲۴۸۷.

مِنِّي ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي خَطَايَايَ وَعَمْدِي وَجَهْلِي وَهَزْلِي ، وَكُلَّ ذَلِكَ عِنْدِي ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ ، أَنْتَ الْمُقَدِّمُ ، وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ ، وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ . رواه الشيخان^(۳) :

ئه‌بو موسا (خودای ئی‌رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبهر (برودی خودای له‌سهرین) گه‌ئێ جار ئه‌م نزایه‌ی ده‌کرد ده‌یفه‌رموو: رَبِّ اغْفِرْ لِي خَطِيئَتِي وَجَهْلِي وَإِسْرَافِي فِي أَمْرِي كُلِّهِ ، وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي خَطَايَايَ وَعَمْدِي وَجَهْلِي وَهَزْلِي ، وَكُلَّ ذَلِكَ عِنْدِي ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ ، أَنْتَ الْمُقَدِّمُ ، وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ ، وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ: په‌روه‌ردگارم! لێم خۆشبه‌ خۆشبه‌ له‌ تاوانم، له‌ نادانی و نه‌قامیم، له‌ زیاده‌ ره‌ویم له‌ هه‌موو کاریکما، له‌ وه‌ی که‌ تۆ باشت‌ری ده‌زانی له‌من، ئه‌ی خودایه‌! تاوانه‌کانم هه‌موو بپۆشه‌، چ به‌عمدو ئه‌نقه‌ست بن چ به‌زانیی بن، چ به‌گالته‌وه‌بن! وه‌ ئه‌م جو‌ره‌ تاوانه‌شم هه‌موو هه‌ن! خودایه‌! تاوانی کو‌ن و نو‌یم بپۆشه‌، تاوانی نه‌ینی و ئاشکرام بپۆشه‌، پێشخستن و پاشخستن به‌ ده‌ستی تۆیه‌: پێشخه‌رو پاشخه‌ر هه‌رتۆی! وه‌ هه‌موو شتێ بو‌ تۆ ئاسانه‌. تۆ ده‌سته‌لاتی هه‌موو شتیکت هه‌یه‌! (ش).

٥٠٤٣ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالتَّقَى وَالْعَفَافَ وَالْغِنَى^(٤) :

عه‌بدوللا (خودای ئی‌رازی بئ) فه‌رمووی: خۆشه‌ویست (برودی خودای له‌سهرین) زۆرجار ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالتَّقَى وَالْعَفَافَ وَالْغِنَى: ئه‌ی خودایه‌ من! داخوازی ئه‌م خه‌لاتانه‌ت ئی‌ ده‌که‌م: رێگه‌ی راستم پێ نیشان بده‌، له‌ خودا ترسیم پێ خه‌لات به‌فرموو، رووسووریم پێ خه‌لاتکه‌، دارایی و ده‌وله‌مندی دل و ده‌روون و مالم پێ خه‌لات بکه‌ (م/ت).

^(۳) تجرید/ ۵ ل/ ۲۵۲ رقم/ ۱۹۹۱ = ۶۳۸۹ فتح + رقم: ۱۶۴۱ تجرید = ۴۵۲۲ فتح - به‌رگی/ ۴ ل/ ۴۱۸.

مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۳۹.

^(۴) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۴۲. ترمذی. دعوات: ۳۴۸۹. ابن ماجه. دعاء: ۲۸۲۲ تحفة/ ۹۵۰۷.

۵۰۴۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لِي دِينِي الَّذِي هُوَ عِصْمَةُ أَمْرِي وَأَصْلِحْ لِي دُنْيَايَ الَّتِي فِيهَا مَعَاشِي وَأَصْلِحْ لِي آخِرَتِي الَّتِي فِيهَا مَعَادِي وَاجْعَلِ الْحَيَاةَ زِيَادَةً لِي فِي كُلِّ خَيْرٍ وَاجْعَلِ الْمَوْتَ رَاحَةً لِي مِنْ كُلِّ شَرٍّ^(۵).

له شه‌بو هوره‌یره‌وه (خودای ن‌ی رازی بن) فه‌رمووی: جاران پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) شه‌م نزایه‌ی ده‌خویند اللهم اصلح لی دینی الذی هُوَ عِصْمَةُ أَمْرِي وَأَصْلِحْ لِي دُنْيَايَ الَّتِي فِيهَا مَعَاشِي وَأَصْلِحْ لِي آخِرَتِي الَّتِي فِيهَا مَعَادِي وَاجْعَلِ الْحَيَاةَ زِيَادَةً لِي فِي كُلِّ خَيْرٍ وَاجْعَلِ الْمَوْتَ رَاحَةً لِي مِنْ كُلِّ شَرٍّ: شه‌ی خودای من! دینه‌که‌م - که‌مایه‌ی خو‌شی و باشی‌ی هه‌موو کارو باریکمه - ریک و پیک‌ی بخه‌بو‌م، دنیا‌که‌م - که‌تیا ده‌ژیم و کوزه‌رانی تیا ده‌که‌م - سازی بکه‌بو‌م، دوا روژم - که‌تیادا زیندوو ده‌بمه‌وه - باشی بکه‌بو‌م، خودایه! ژیا‌نی شه‌م جی‌هانم بو‌بکه‌ به‌هو‌ی هه‌موو زیاده‌خی‌ری، مردنیشم بو‌بکه‌ به‌مایه‌ی سه‌رفرازی و چه‌سانه‌وه له‌ده‌ستی هه‌موو شه‌ری (م/ت).

۵۰۴۵- → (ب - ۸ - ز - ۸ - ل - ۲۶ - ف - ۶)^(۶).

۵۰۴۶- عَنْ سَعْدِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: جَاءَ أَغْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ عَلَّمَنِي كَلَامًا أَقُولُهُ قَالَ: «قُلْ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَخُذْهُ لَا شَرِيكَ لَهُ اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ». قَالَ: فَهَؤُلَاءِ لِرَبِّي فَمَا لِي قَالَ: قُلِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَاهْدِنِي وَارْزُقْنِي^(۷).

سه‌عد (خودای ن‌ی رازی بن) فه‌رمووی: عاره‌بیکی ده‌شته‌کی هاته‌لای پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: شه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! وتاریکم

(۵) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۱۴۱.

(۶) تقدم في مجلد ثامن تسلسل ۸/ ل ۲۶ ط ۱/ رقم ۴۲۷۵.

(۷) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۷۸۸.

فَیْرِبْکَ کِه بُو خَوَم بِلَیْم. فه‌رمووی (سروودی خودای له‌سربین): بَلّی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِیکَ لَهُ اللَّهُ أَكْبَرُ کَبِیرًا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ کَثِیرًا سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِینَ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَزِیزِ الْحَکِیم. عاره‌به‌که عه‌رزیکرد: ئەم ستایشانه بُو په‌سنی په‌روه‌ردگارمه، ئەه‌ی چی بُو خَوَم بَلّی؟ فه‌رمووی (سروودی خودای له‌سربین): بَلّی: اللّهم اغفر لی وارحمنی واهدنی وارزقنی: خودایه! لَیْم خوشبه‌و ره‌حمم پیبکه‌و ریگه‌ی هه‌قم پی نیشان بده‌و رۆژیم بده (م).

۵۰۴۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْكَ أُنَبِّتُ وَبِكَ خَاصَمْتُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِعِزَّتِكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَنْ تُضِلَّنِي أَنْتَ الْحَيُّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَالْجَنُّ وَالْإِنْسُ يَمُوتُونَ. رواهما مسلم^(۸).

ئیبینو عه‌بباس (خودایان ئی‌رازی بن) فه‌رمووی: جاران پیغه‌مبه‌ر (سروودی خودای له‌سربین) ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْكَ أُنَبِّتُ وَبِكَ خَاصَمْتُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِعِزَّتِكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَنْ تُضِلَّنِي أَنْتَ الْحَيُّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَالْجَنُّ وَالْإِنْسُ يَمُوتُونَ (م).

→ (ب - ۱ ز - ۱۸۴ ل - ۵۰۱ ف - ۱)^(۸).

۵۰۴۸- وَعَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: رَبِّ أَعِنِّي وَلَا تُعِزَّنِي عَلَيَّ وَانصُرْنِي وَلَا تَنْصُرْ عَلَيَّ وَامْكُرْ لِي وَلَا تَمْكُرْ عَلَيَّ وَاهْدِنِي وَيَسِّرْ الْهُدَى لِي وَانصُرْنِي عَلَيَّ مَنْ بَقِيَ عَلَيَّ رَبِّ اجْعَلْنِي لَكَ شُكَّارًا لَكَ ذِكَّارًا لَكَ رَهَابًا لَكَ مِطْوَاعًا لَكَ مُخْبِتًا إِلَيْكَ أَوْاهًا مُبِيبًا رَبِّ تَقَبَّلْ تَوْبَتِي وَاغْسِلْ حَوْبَتِي وَأَجِبْ دَعْوَتِي وَبُتِّ حُجَّتِي وَسَدِّدْ لِسَانِي وَاهْدِ قَلْبِي وَاسْلُلْ سَخِيمَةَ صَدْرِي. رواه الرمذي وأبو داود^(۹).

(۸) تجرید/ ۵ ل/ ۲۸۰ رقم/ ۲۱۲۷ = ۷۲۸۴ (۷۲۸۲) فتح. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۳۷.

(۸) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۱۸۴ ل/ ۵۰۱ ط/ ۱ رقم/ ۹۸۶.

(۹) بسند صحيح (شرحه).

دیسان فهرمووی: جاران که پیغه‌مبه‌ر (سرودی خودای له‌سهرین) نزای ده‌کرد
 ده‌یفهرموو: رَبِّ اَعْنِي وَلَا تُعِنِّ عَلَيَّ وَالصُّرْنِي وَلَا تَنْصُرْ عَلَيَّ وَاْمَكُرْ لِي وَلَا تَمَكُرْ
 عَلَيَّ وَاِهْدِنِي وَيَسِّرْ الْهَدْيَ لِي وَالصُّرْنِي عَلَيَّ مَنْ بَقِيَ عَلَيَّ، رَبِّ اجْعَلْنِي لَكَ شَكَارًا لَكَ
 ذِكْرًا لَكَ رَهَابًا لَكَ مِطْوَاعًا لَكَ مُخْبِتًا اِلَيْكَ اَوْاٰهًا مُنِيًّا رَبِّ تَقَبَّلْ تَوْبَتِي وَاغْسِلْ حَوْبَتِي
 وَاَجِبْ دَعْوَتِي وَكُبِّتْ حُجَّتِي وَسَدِّدْ لِسَانِي وَاِهْدِ قَلْبِي وَاَسْلُلْ سَخِيْمَةَ صَدْرِي:
 په‌روه‌ردگارم! نه‌ی خودای نازدارم! یاریدم بده‌و مه‌که به ژیره‌وه، سه‌رم
 خه‌و ژیرم مه‌خه، ببه به پشتیوانی من و مه‌به به پشتیوانی دوزمنم،
 رینمونیم بکه‌و ریگه‌ی راستم به ئاسانی پی‌نیشاند، نه‌وه‌ی زورو سته‌م
 لیده‌کا زالمبکه به‌سه‌ریدا، په‌روه‌ردگاری خوم! وام لی بکه که زور سوپاسی تو
 بکه‌م و زور ذیکری تو بکه‌م و یادگو‌یه‌کی باشی تو‌بم و هه‌میشه به نه‌ده‌ب و به
 ته‌وا‌نوع بم له‌خزمه‌تی توداو، نه‌سه‌فخوریم له‌سه‌ر تاوان و زورو زوو
 باده‌مه‌وه بو‌لای تو. نه‌ی خودای من! ته‌وبه‌م قبول بکه‌و په‌شیمانیم
 گیرابکه‌و له‌گونا‌هم خوش به‌و تاوانم بشوره‌ره‌وه و نزام گیراکه‌و ده‌لیل و
 به‌لگه‌م جیگیرو مه‌حکه‌م که‌و زمانم ره‌هاکه‌و دلم شاره‌زاکه‌و کینه‌و ده‌غه‌زی
 سینه‌م ده‌رکه‌و دلم ساف و بیگه‌رد که (ت/د-س/ص).

۵۰۴۹- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَلَّمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
 يَقُومُ مِنْ مَجْلِسٍ حَتَّى يَدْعُوَ بِهَؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ لِأَصْحَابِهِ: اَللّٰهُمَّ اَقِمْ لَنَا مِنْ خَشْيَتِكَ مَا
 يَحُولُ بَيْنَنَا وَبَيْنَ مَعَاصِيكَ وَمِنْ طَاعَتِكَ مَا يُبَلِّغُنَا بِهٖ جَنَّتِكَ وَمِنْ اَلْيَقِيْنِ مَا تُهَوِّنُ بِهٖ عَلَيْنَا
 مُصِيبَاتِ الدُّنْيَا وَتَمَتُّعَنَا بِاَسْمَاعِنَا وَاَبْصَارِنَا وَقُوَّتِنَا مَا اٰخِيْتْنَا وَاجْعَلْهُ الْوَارِثَ مِنَّا وَاجْعَلْ
 ثَارَنَا عَلَيَّ مَنْ ظَلَمْنَا وَانصُرْنَا عَلَيَّ مَنْ عَادَانَا وَلَا تَجْعَلْ مُصِيبَتَنَا فِي دِينِنَا وَلَا تَجْعَلِ الدُّنْيَا
 اَكْبَرَ هَمِّنَا وَلَا مَبْلَغَ عِلْمِنَا وَلَا تُسَلِّطْ عَلَيْنَا مَنْ لَا يَرْحَمُنَا^(۱۰):

ئیبینو عومه‌ر (رمزای خودا له‌خو‌ی و له‌باری) فهرمووی: که‌م و ده‌بوو که پیغه‌مبه‌ر
 (سرودی خودای له‌سهرین) له‌کو‌رپی هه‌لسی، هه‌تا نه‌م دوعاو نزیانه‌ی بو‌هاورپیان

^(۱۰) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

نه‌کردبایه: اللَّهُمَّ اقْسِمَ لَنَا مِنْ خَشْيَتِكَ مَا يَحُولُ بَيْنَنَا وَمِنْ مَعَاصِيكَ وَمِنْ طَاعَتِكَ مَا تُبَلِّغُنَا بِهِ جَنَّاتِكَ وَمِنْ الْيَقِينِ مَا تُهَوِّنُ بِهِ عَلَيْنَا مُصِيبَاتِ الدُّنْيَا وَتَمَتِّعُنَا بِأَسْمَاعِنَا وَأَبْصَارِنَا وَقُوتِنَا مَا أَحْيَيْتَنَا وَاجْعَلْهُ الْوَارِثَ مِنَّا وَاجْعَلْ ثَأْرَنَا عَلَى مَنْ ظَلَمْنَا وَانصُرْنَا عَلَى مَنْ عَادَانَا وَلَا تَجْعَلْ مُصِيبَتَنَا فِي دِينِنَا وَلَا تَجْعَلِ الدُّنْيَا أَكْبَرَ هَمًّا وَلَا مَبْلَغَ عِلْمِنَا وَلَا تُسَلِّطْ عَلَيْنَا مَنْ لَا يَرْحَمُنَا: نه‌ی خودایه! نه‌ونده‌مان به‌ش بو دابنئ له ترس و سامی خوٚت که دورمان بخاته‌وه له بیگویی و نافه‌رمانیی تو، له قاعه‌ت و فهرمانبه‌ری خوشت نه‌ونده‌مان به‌ش پیبده که پیی بگه‌ینه به‌هشتی تو، له یه‌قین و دلنیا‌یی و متمانه‌یش نه‌ونده‌مان به‌ش پی بده که گوئ به‌وه‌ی و چورتم و قوٚرتی جیهان نه‌ده‌ین، گوئمان و چاومان و هیزمان هه‌تا سهر پی ره‌وا ببینه و له‌پاش مردنیشمان بیانکه به‌مایه‌ی سوود و قازانج بو‌مان، ههرکه‌س زورو سته‌م و ناهه‌قیمان لی ده‌کا تو‌له‌ی نی‌مه‌ی لی بستینه، ههرکه‌سن دوشمنایه‌تیمان تی ده‌به‌ستنی سهرمان بخه به‌سه‌ریدا، ئابین و دینمان گرفتاری وه‌ی و موصیبه‌ت مه‌که، دنیا مه‌که به‌ هو‌میدی ههره‌ گهوره‌مان و به‌ نه‌و په‌ری ئاواتمان! نه‌و که‌سانه‌شمان به‌سه‌ردا زال مه‌که که به‌زییان نایه‌ته‌وه پیا‌ماندا. (ت-س/ح).

۵۰۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: اللَّهُمَّ الْفَعْنِي بِمَا عَلَّمْتَنِي وَعَلَّمْنِي مَا يَنْفَعُنِي وَزِدْنِي عِلْمًا الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ وَأَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ حَالِ أَهْلِ النَّارِ^(۱):

نه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ الْفَعْنِي بِمَا عَلَّمْتَنِي وَعَلَّمْنِي مَا يَنْفَعُنِي وَزِدْنِي عِلْمًا الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ وَأَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ حَالِ أَهْلِ النَّارِ. خودایا! نه‌وه‌ی فی‌ری منت کردووه بی‌که به‌ مایه‌ی قازانج بو‌م، وه نه‌وه‌م فی‌رکه که سوودی هه‌بن بو‌م، وه په‌ستا په‌ستا عیلم و زانستی به‌سوود برژینه به‌سه‌رمدا، سوپاس بو‌ خودا له‌سهر هه‌موو حالئ، په‌نا ده‌گرم به‌رحمه‌تی خودا له‌حالئ دانیش‌توانی دو‌زه‌خ! (ت-س/ح).

^(۱) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۵۰۵۱- وَقَالَ شَهْرُ بْنُ حَوْشَبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) لَأُمِّ سَلَمَةَ: يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ مَا كَانَ أَكْثَرُ دُعَاءِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا كَانَ عِنْدَكَ؟ قَالَتْ: كَانَ أَكْثَرُ دُعَائِهِ يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ. قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا أَكْثَرُ دُعَائِكَ بِهَذَا قَالَ: يَا أُمَّ سَلَمَةَ إِنَّهُ لَيْسَ آدَمِيٌّ إِلَّا وَقَلْبُهُ بَيْنَ أَصْبَعَيْنِ مِنْ أَصَابِعِ اللَّهِ فَمَنْ شَاءَ أَقَامَ وَمَنْ شَاءَ أَرَاغَ^(۱۲):

شه‌هری کوپی چه‌وشهب (خودای ن رازی بن) فه‌رمووی: گوتم به‌ نوممو سه‌له‌مه‌ی هاوسه‌ری پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودا له‌سه‌ر پیغه‌مبه‌رو ره‌زای خودا له‌ نوممو سه‌له‌مه‌): نه‌ی دایکی موسولمانان! جاران چه‌زده‌ت (دروودی خودای له‌سه‌رین) که له‌لای تو ده‌بوو به‌زوری دووعاو پارانه‌وه‌ی چی بوو؟ فه‌رمووی: به‌زوری دووعاو نزاو پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) نه‌مه‌بوو: يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ. نه‌ی هه‌لسووړپنه‌ری دلان! دل‌م راگره له‌سه‌ر ئایینی خوټ، منیش عه‌رزیم کرد: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ده‌تبینم به‌زوری نه‌م نزاو ده‌خوینی فه‌رمووی: نه‌ی نوممو سه‌له‌مه‌! بویه‌ و ده‌که‌م چونکه دل‌ی هه‌موو ئاده‌میزادی و له‌ نیوانی دوو په‌نجه‌دا له‌ په‌نجه‌کانی خودا، ئیتر هه‌رکه‌سی خواستی خودای له‌سه‌ر بنی رایده‌گری له‌سه‌ر ئیمان و باوه‌ر، نه‌و که‌سه‌یشی که خواستی خو‌ی له‌سه‌ر نه‌بنی له‌پئی ده‌رده‌کا. (ت-س/ح).

۵۰۵۲- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي جَسَدِي وَعَافِنِي فِي بَصَرِي وَاجْعَلْهُ الْوَارِثَ مِنِّي لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ^(۱۳):

عائیشه (خودای ن رازی بن) فه‌رمووی: جاران پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) ده‌یفه‌موو: اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي جَسَدِي وَعَافِنِي فِي بَصَرِي وَاجْعَلْهُ الْوَارِثَ مِنِّي لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ: (ت-س/ح).

^(۱۲) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(۱۳) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۵۰۵۳- وَعَنْهَا قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ إِنْ عَلِمْتُ أَيْ لَيْلَةٍ لَيْلَةُ الْقَدْرِ مَا أَقُولُ فِيهَا قَالَ: قُولِي اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ كَرِيمٌ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي^(۱۴).

دیسان عائیشہ (خودای نِ رازی بن) فہرموی: عہرزی پیغہمبہرم کرد: ئہی پیغہمبہری خودا! پیم بفہرموو ئہگہر زانیم چ شہوی شہوی لہیلہ تولقہدرہ چی تیا بلیم؟ فہرموی: بلئ: اللہمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ كَرِيمٌ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي: خودایہ! دلنیام کہ تو ہم تاوان بہخشو ہم خہلات بہخش، تو بہخشہرو بہخشندہی، تو بہخشین و لیبورڈنت پی خوشہ، سادہی بہمیہربانی خوٹ بمبہخشہ! (ت-س/ص).

۵۰۵۴- عَنِ الْعَبَّاسِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ عَلَّمَنِي شَيْئًا أَسْأَلُهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ. قَالَ: سَلِ اللَّهَ الْعَافِيَةَ. فَمَكَّثْتُ أَيَّامًا ثُمَّ سَأَلْتُهُ ثَانِيًا فَقَالَ لِي: يَا عَبَّاسُ يَا عَمَّ رَسُولِ اللَّهِ: سَلُوا اللَّهَ الْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ^(۱۵).

عہباس (خودای نِ رازی بن) فہرموی: گوتم: ئہی پیغہمبہری خودا! شتیکی وام فیترکہ لہ خودای گہورہ و سہرود داوای بکہم، فہرموی (درویدی خودای لہسہرین): داوای لہش ساغی و بیوہی لہ خودا بکہ. فہرموی: لہپاش چہند روژیکتی تریش دیسان ہمان پرسیارو داوام نِ کردہوہ، فہرموی (درویدی خودای لہسہرین) ئہی عہباس! ئہی مامہی پیغہمبہری خودا! داوای لہش ساخی و بیوہی ہہردو جیہان لہ خودا بکہن (ت-س/ص).

۵۰۵۵- وَسَأَلَ رَجُلٌ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَيْ الدُّعَاءِ أَفْضَلُ قَالَ: سَلِ رَبَّكَ الْعَافِيَةَ وَالْمُعَافَاةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ. ثُمَّ سَأَلَهُ فِي الْيَوْمِ الثَّانِي فَقَالَ: مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ سَأَلَهُ فِي الْيَوْمِ الثَّالِثِ فَقَالَ: لَهُ مِثْلَ ذَلِكَ. قَالَ: إِذَا أُعْطِيَ الْعَافِيَةُ فِي الدُّنْيَا وَأُعْطِيَتْهَا فِي الْآخِرَةِ فَقَدْ أَفْلَحْتَ^(۱۶).

(۱۴) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۱۵) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۱۶) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

پیاوئ له پیغه‌مبه‌ری پرسى: کام نزا به زور گه‌وره‌یه؟ فه‌رمووی: داواى
ساخى و خوئشى هه‌ردوو جیهان له خودا بکه. جا بو سبه‌ینیش هه‌مان
پرسیارى لی‌کرده‌وه، هه‌زرتیش هه‌مان وه‌لامى پی‌شووی دایه‌وه، بو دوو
سبه‌ینیش هه‌روه‌ها، ئه‌وجا هه‌زرت (برودى خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: ئه‌گه‌ر
ساخى و خوئشى هه‌ردوو جیهانت ده‌ست که‌وئ ئیتر هه‌تا هه‌تایه سه‌رفراز
ده‌بیت! (ت-س/ح).

۵۰۵۶- وَقَامَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَلَى الْمِنْبَرِ ثُمَّ بَكَى فَقَالَ: قَامَ رَسُولُ
اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَامَ الْأَوَّلِ عَلَى الْمِنْبَرِ ثُمَّ بَكَى فَقَالَ: سَلُوا اللَّهَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فَإِنَّ
أَحَدًا لَمْ يُعْطَ بَعْدَ الْيَقِينِ خَيْرًا مِنَ الْعَافِيَةِ^(۱۷):

جارئ ئه‌بو به‌کرى صديق (رمزای خودای لێڤن) سه‌رکه‌وته سه‌ر دوانگه‌و له‌وئ
راوه‌ستاو دوانیکی داو ئه‌وجا دئى گه‌رم بوو ده‌ستیکرد به‌ گریان و فه‌رمووی:
پی‌رار پیغه‌مبه‌ر (برودى خودای له‌سهرین) سه‌رکه‌وته سه‌رمینه‌رو دوانیکی
شیرینی داو دئى پرپوو ده‌ستیکرد به‌ گریان و فه‌رمووی: له‌یه‌زدانی پاک
داواى چاوپوئشى و له‌ش ساخى و بی‌وه‌یی بکه‌ن، چونکه‌ یه‌قین و باوه‌ری
ته‌واوى دئى ئی ده‌رچئ هیچ خه‌لاتیکی خودایی ناگات به‌ عافییه‌ت و
ئاسووده‌یی و بی‌وه‌یی! (ت-سه‌ند غه‌ریب).

۵۰۵۷- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: دَعَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِدُعَاءٍ
كَثِيرٍ لَمْ نَحْفَظْ، قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ دَعَوْتَ بِدُعَاءٍ كَثِيرٍ لَمْ نَحْفَظْ مِنْهُ شَيْئًا. فَقَالَ: أَلَا
أَذَلُّكُمْ عَلَى مَا يَجْمَعُ ذَلِكَ كُلُّهُ تَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا سَأَلْنَاكَ مِنْهُ نَبِيُّكَ
مُحَمَّدٌ وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا اسْتَعَاذَ بِكَ مِنْهُ نَبِيُّكَ مُحَمَّدٌ وَأَنْتَ الْمُسْتَعَانُ وَعَلَيْكَ الْبَلَاءُ
وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ^(۱۸):

ئه‌بو ئومامه (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (برودى خودای له‌سهرین) نزاو
پارانه‌وه‌یه‌کی زوری‌کرد، بو‌مان له‌به‌ر نه‌کرا، گوتمان: قوربان! ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری

^(۱۷) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

^(۱۸) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

خودا! نزایهکی زورت خویند، هیچمان لیی له بهرنه کرد. فهرمووی: هوشیارهوه بن! با نزایهکی واتان پیی نیشان بدهم که ئهوه هه مووی بگریتهوه. ئهی نزا خوین! بلی: اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا سَأَلَكَ مِنْهُ نَبِيُّكَ مُحَمَّدٌ وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا اسْتَعَاذَ بِكَ مِنْهُ نَبِيُّكَ مُحَمَّدٌ وَأَلْتَ الْمُسْتَعَانُ وَعَلَيْكَ الْبَلَاغُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ: ئهی خودایه! داوات لی دهکین که بهشمان بدهی لهو خیرو خوشییانهی که موحه ممه دی پیغه مبهری تو داوای کردوون له تو. وه پهنا دهگرین به تو له شه پری ئهوشته خراپانهی که موحه ممه دی پیغه مبهری تو پهنا ی گرتووه به تو له شه پریان، خودایه! پشتیوان هه رتوی، پشت و پهنا هه رتوی، جیگهی ئومیدو گه یشتن به ئاوات هه رتوی، پاریز له تاوان و تاقه تی تاعت و خودا په رستی هه ر به دهستی خودا خویه تی (تیرمزی (رمزای خودای لی بن) بهرشته یه کی جوان).

۵۰۵۸ - عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُعَلِّمُنَا أَنْ نَقُولَ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْكَلْبَاتِ فِي الْأَمْرِ وَأَسْأَلُكَ عَزِيمَةَ الرُّشْدِ وَأَسْأَلُكَ شُكْرَ نِعْمَتِكَ وَحُسْنَ عِبَادَتِكَ وَأَسْأَلُكَ لِسَانًا صَادِقًا وَقَلْبًا سَلِيمًا وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا تَعْلَمُ وَأَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا تَعْلَمُ وَأَسْتَغْفِرُكَ مِمَّا تَعْلَمُ إِنَّكَ أَتَى غَلَامُ الْغُيُوبِ^(۱۹):

شه دادی کوپی ئهوس (خودای لی رازی بن) فهرمووی: جاران پیغه مبهر (دیووی خودای له سهرین) فیری دهکردین که بلیین: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْكَلْبَاتِ فِي الْأَمْرِ وَأَسْأَلُكَ عَزِيمَةَ الرُّشْدِ وَأَسْأَلُكَ شُكْرَ نِعْمَتِكَ وَحُسْنَ عِبَادَتِكَ وَأَسْأَلُكَ لِسَانًا صَادِقًا وَقَلْبًا سَلِيمًا وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا تَعْلَمُ وَأَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا تَعْلَمُ وَأَسْتَغْفِرُكَ مِمَّا تَعْلَمُ إِنَّكَ أَتَى غَلَامُ الْغُيُوبِ: هه ی یه زدانی پاک! له تو داوا دهکهم که فرسه تم بدهی له سهر پایه داریی له سهر هه ق و تهقوای خوت. له تو داخوازی دهکهم که فرسه تم بدهی له سهر سوپاسی نازو نیعمه تی خوت، وه له سهر عیباده تیکی جوانی خوت، داوای زمانیکی راستگوو دلیکی پاک و بنگه ردو سینه یه کی سافت لی دهکهم،

(۱۹) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

وه په‌ناده‌گرم به‌تو له شه‌پری شه‌وی که خوټ ده‌یزانی، داوا ده‌که‌م له‌تو که به‌شم بده‌ی له و خپرو خوشییه‌ی که خوټ ده‌یزانی له‌تو داوا ده‌که‌م که شه‌و تاوانانه‌م بیوشی که خوټ ده‌یانزانی به‌راستی هر تو ه‌موو په‌نهانییه‌کان زورباش ده‌زانی و به‌ه‌موو نه‌ینییه‌ک زانای (ت-س/ح).

۵۰۵۹- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كَانَ مِنْ دُعَاءِ دَاوُدَ يَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ وَالْعَمَلَ الَّذِي يُبَلِّغُنِي حُبَّكَ اللَّهُمَّ اجْعَلْ حُبَّكَ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ نَفْسِي وَأَهْلِي وَمِنْ الْمَاءِ الْبَارِدِ. قَالَ: وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا ذَكَرَ دَاوُدَ يُحَدِّثُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ أَعْبَدَ الْبَشَرِ^(۲۰).

شه‌بو دهر داء (خودای فی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سرین) فهرمووی: یه‌کئ له پارانه‌وه‌کانی داوود شه‌م‌بوو: اللَّهُمَّ اجْعَلْ حُبَّكَ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ نَفْسِي وَأَهْلِي وَمِنْ الْمَاءِ الْبَارِدِ: خودایه! من داوای خوشه‌ویستی خوټت فی ده‌که‌م، خوشه‌ویستی شه‌و که‌سه‌یش که تو‌ی خوش ده‌وی، ه‌روه‌ها داوات لی‌ده‌که‌م که فرسه‌تم بده‌ی له‌سه‌رکردنی شه‌و کاره باشانه‌ی که دهن به‌مایه‌ی خوشه‌ویستی تو، په‌روه‌ردگاری نازدارم! شه‌ی خودای کردگارم! خوشه‌ویستی خوټ بکه به‌گه‌وره‌ترین ناواتم، که زیاتر له‌خوټ و که‌سوکارم له‌لام شیرین‌ترې، ه‌روه‌ها له‌ناوی سارديش له‌لام شیرین‌ترې. فهرمووی: گه‌لی جار پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سرین) که باسی داوودی ده‌کردو ه‌والی شه‌وی ده‌گپ‌رایه‌وه ده‌یفه‌رموو: له شه‌وی ناده‌م خودا په‌رست‌ترین که‌س داوود پیغه‌مبهر بوو (ت-س/ح).

۵۰۶۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ فِي دُعَائِهِ: اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ يَنْفَعُنِي حُبُّهُ عِنْدَكَ، اللَّهُمَّ مَا رَزَقْتَنِي مِمَّا أَحِبُّ فَأَجْعَلْهُ قُوَّةً لِي فِيمَا تُحِبُّ اللَّهُمَّ وَمَا رَزَوْتَنِي عَنْهُ مِمَّا أَحِبُّ فَأَجْعَلْهُ لِي فِرَاقًا فِيمَا تُحِبُّ^(۲۱).

^(۲۰) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(۲۱) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

عبداللای کوری یه‌زید (خودای نازنی بن) فهرمووی: گه‌لی جار حه‌زرت (درودی خودای له‌سربن) له پارانه‌وه‌یدا ده‌یفهرموو: **اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ يَنْفَعُنِي حُبُّهُ عِنْدَكَ اللَّهُمَّ مَا رَزَقْتَنِي مِمَّا أَحَبُّ فَأَجْعَلْهُ قُوَّةً لِي فِيمَا تُحِبُّ**: ئه‌ی خودایه! خوشه‌ویستی خوت بکه به نصیب خوشه‌ویستی ئه‌و که‌سه‌یش که خوشه‌ویستی ئه‌و سوودی ده‌بن بوم له‌لای تو، خودایه! ئه‌وه‌ی خوم خوشم ده‌وی و ده‌یکه‌ی به نصیب بیکه به ده‌سمایه‌ی خوشه‌ویستی تو، خودایه! ئه‌وه‌یشی خوم حه‌زم لییه‌تی به‌لام تو نایکه‌ی به‌نصیب دیسان بیکه به ده‌سمایه‌ی خوشه‌ویستی خوت. (ت-س/ح).

۵۰۶۱ - عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: عَلَّمَنِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: **قُلِ اللَّهُمَّ اجْعَلْ سِرِّي خَيْرًا مِنْ عَلَانِيَتِي وَاجْعَلْ عَلَانِيَتِي صَالِحَةً اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ صَالِحِ مَا تُؤْتِي النَّاسَ مِنَ الْمَالِ وَالْأَهْلِ وَالْوَلَدِ غَيْرِ الضَّالِّ وَلَا الْمُضِلِّ**. روى الترمذي الثلاثة عشر^(۲۲):

عومهری کوری خه‌تتاب (ره‌زای خودای لیبن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درودی خودای له‌سربن) ئه‌مه‌ی فی‌رکردم فهرمووی: بلی: **اللَّهُمَّ اجْعَلْ سِرِّي خَيْرًا مِنْ عَلَانِيَتِي وَاجْعَلْ عَلَانِيَتِي صَالِحَةً اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ صَالِحِ مَا تُؤْتِي النَّاسَ مِنَ الْمَالِ وَالْأَهْلِ وَالْوَلَدِ غَيْرِ الضَّالِّ وَلَا الْمُضِلِّ**: خودایه! کاریکی و بفهرموو که په‌نامه‌کیم له ناشکرام باشتربن، له هه‌مان کاتدا ناشکرایشم هه‌رباشبن، په‌روه‌دگارا! داوات لی‌ده‌که‌م که به‌شی منیش بده‌ی له‌و به‌شه‌باش و خاسانه‌ی که ده‌یده‌ی به‌م خه‌لکه، واته له‌مال و حال و خیزان و منال، که مال و حال و منالی رحمت بن و له‌پئی دهرنه‌چن و نه‌بن به‌مایه‌ی له ری‌ده‌رچوونی خه‌لکی تریش! (ت-س/غ‌ریب).

^(۲۲) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

(۷۱) نه‌وگوته جه‌دیسیمانه‌ی که به‌کار ده‌هینرین به‌په‌ناگرتن به‌خودای

گهوره : (ما ورد في كلمات الاستعاذة)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ، وَأَعُوذُ بِكَ رَبَّ أَنْ يَخْضُرُونَ - سورة المؤمنون - ۹۷/۲۳ - ۹۸}.

ئه‌ی موچه‌مه‌دا! ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خو‌شه‌ویست! کاتئ ده‌ته‌وی له‌شه‌ری شتئ رزگارت ببئ، به‌تایبه‌ت له‌شه‌ری په‌ری و شه‌یاتینئ، به‌نیازی نزا، به‌زمانیکئ پاک، به‌دلیکئ به‌سوژ به‌فرموو: {رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ، وَأَعُوذُ بِكَ رَبَّ أَنْ يَخْضُرُونَ}. په‌روه‌ردگاری خو‌م! تو خودای منئ، من به‌نده‌ی تو‌م! په‌ناده‌گرم به‌تو له‌وه‌سوه‌سه و خوتووراتئ شه‌یتانه‌کان، که وه‌ک سه‌ره‌سیخورمه‌ له‌ په‌نامه‌کیه‌وه دنه‌ی دل و ده‌روون ده‌دن و هانی مرو‌ة ده‌دن له‌سه‌ر کردنی خراپه‌و گونا‌ه، هه‌روه‌ها په‌ناده‌گرم به‌تو له‌وه که شه‌یاتینئ له‌لای من حازربن و بو‌خته‌دان له‌سه‌ر ناشووب گپم بده‌ن و به‌ده‌ورما‌بئن.

۵۰۶۲ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَتَعَوَّذُ مِنْ جَهْدِ الْبَلَاءِ، وَذَرَكِ الشَّقَاءِ، وَسُوءِ الْقَضَاءِ، وَشَمَاتَةِ الْأَعْدَاءِ. رواه الشيخان والنسائي^(۱):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: گه‌ئ جار پیغه‌مبه‌ر (دیودی خودای له‌سهرین) په‌نای ده‌گرت به‌خودا ده‌یفه‌رموو: اللهم انی أعوذ بك من جَهْدِ الْبَلَاءِ، وَذَرَكِ الشَّقَاءِ، وَسُوءِ الْقَضَاءِ، وَشَمَاتَةِ الْأَعْدَاءِ. خودایه! په‌ناده‌گرم به‌تو له‌به‌لای بپرس بپرو له‌تووشبوونی نه‌گبه‌تی و له‌یه‌خه‌گرتنی چاره‌په‌شی و له‌چاره‌نووسی خراپ و له‌پی‌خو‌شبوون و شاده‌کامی دوشمنان! (ش/ن - خودایان ئی رازی بن).

(۱) تجرید/ ۵ ل/ ۲۴۹ رقم/ ۱۹۸۶ = ۶۲۴۷، ۶۶۱۶. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۱۶. نسائي. استعاذة: ۵۵۰۷

۵۰۶۳ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ ، وَالْعَجْزِ وَالْكَسَلِ ، وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ ، وَضَلَعِ الدِّينِ ، وَغَلَبَةِ الرِّجَالِ^(۱) .

نه نه س (خوشنودی خودای لیبی) فه رموی: گه لی جار جه زهت (درودی خودای له سرین و گیان به قوریانی بی) ده یفه رموو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ ، وَالْعَجْزِ وَالْكَسَلِ ، وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ ، وَضَلَعِ الدِّينِ ، وَغَلَبَةِ الرِّجَالِ: نه ی خودایه! په نا ده گرم به تو له خه م و خه ف و له کول واری و بیکاره یی و له ته مبه لی و ته وه زه لی و له ترسنوکی و له ره زیلی و رژی و چرووکی و له که له که بوونی قهرزو بوون به ژیر باری قهرزه وه و له بوون به ژیر پیی دوشمنانه وه. (ش/د/ت/ن - رمای خودایان لیبی).

۵۰۶۴ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ وَالْهَرَمِ ، وَالْمَأْتَمِ وَالْمَغْرَمِ ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْقَبْرِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ ، وَمِنْ فِتْنَةِ النَّارِ وَعَذَابِ النَّارِ ، وَمِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْغَنَى ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْفَقْرِ ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ ، اللَّهُمَّ اغْسِلْ عَنِّي خَطَايَا بِمَاءِ الثَّلْجِ وَالْبَرَدِ ، وَنَقِّ قَلْبِي مِنَ الْخَطَايَا ، كَمَا نَقَّيْتَ الثُّوبَ الْأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ ، وَبَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ^(۲) .

عائشه (رمای خودای گهرومی لیبی) فه رموی: پیغه مبه ری خودا (درودی خودای مه زنی له سرین) زور جارن ده یفه رموو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ وَالْهَرَمِ ، وَالْمَأْتَمِ وَالْمَغْرَمِ ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْقَبْرِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ ، وَمِنْ فِتْنَةِ النَّارِ وَعَذَابِ النَّارِ ، وَمِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْغَنَى ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْفَقْرِ ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ ، اللَّهُمَّ اغْسِلْ عَنِّي خَطَايَا بِمَاءِ الثَّلْجِ وَالْبَرَدِ ، وَنَقِّ قَلْبِي مِنَ الْخَطَايَا ، كَمَا نَقَّيْتَ الثُّوبَ الْأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ ، وَبَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ:

(۱) بخاری. جهاد: ۲۸۲۳، ۶۳۶۷. أبوداود. صلاة: ۱۵۴۰. نسائی. استعاذه/۵۴۶۷.

(۲) تجرید/ ۵ ل/ ۲۵۰ رقم/ ۱۹۸۹ = ۶۳۷۷، ۸۳۲. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۱۰.

ئه‌ی خودایه! په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له ته‌مه‌لی و ته‌وه‌زه‌لی و، له ئیفتاده‌یی و، له گونا‌ه‌باری و تاوان‌باری و، له قه‌رزازی و قه‌رزکویری و، له ئا‌زاوه و فه‌رتنه‌ی ناو گۆپو، له سزای گۆپو، له گفتاری ئا‌گری دۆزه‌خ و، له سزای ئا‌گری دۆزه‌خ و، له شه‌پی ئاشوویی ده‌وله‌مندی و مالی غه‌زه‌ب، هه‌روه‌ها په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له گرفتاری هه‌ژاری که مرو‌ة تووشی ئا‌زاوه ده‌کا، په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له فه‌رتنه‌ی جه‌اله‌ کویره.

خودایه له‌باتی من به‌رحمه‌تی خۆت گونا‌ه‌کانم به‌ ئاوی به‌فرو ته‌رزه بشۆره‌وه، وه‌ک چۆن شتێ به‌ئاو به‌ ئاوی به‌فرو ته‌رزه بشۆردری ته‌واو پاک ده‌بیته‌وه ئاوا، دلم له تاوان پاک بکه‌ره‌وه وه‌ک بلووری بی‌گه‌ردو بلووری سپی، هه‌روه‌ها له گونا‌ه دوورم بکه‌ره‌وه وه‌ک دووری خۆره‌لات و خۆر ئاوا له یه‌کتی (ش/د/ت/ن - خودایان ئی رازی بێ).

۵۰۶۵ - عَنْ سَعْدِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: تَعَوَّذُوا بِكَلِمَاتِ كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَتَعَوَّذُ بِهِنَ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ وَالْهَرَمِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ. رواه البخاري والرمذي والنسائي^(۴):

سه‌عد (خودای ئی رازی بێ) فه‌رمووی: په‌نا بگرن به‌خودا به‌هۆی گوتنی ئه‌م وشانه‌وه، وه‌ک پی‌غه‌مبه‌ر (سه‌عدی خودای له‌سه‌رین) خۆی ئه‌مه‌ی ده‌کرد، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ وَالْهَرَمِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ: خودایه! په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له ترسنۆکی و له‌چرووکی و ره‌زیلی و، له ته‌مه‌نی که‌سیفی و ئیفتاده‌یی و که‌فته‌کاری و، له گرفتاری و گه‌یه‌وه‌بوون به‌ده‌ستی دنیاوه، له ئازارو سزای ناو گۆپ (ب/ت/ن - خودایان ئی رازی بێ).

۵۰۶۶ - عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: لَا أَقُولُ لَكُمْ إِلَّا كَمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ

^(۴) تجرید/د ۵/ل ۲۵۰/رقم/۱۹۸۸ = ۶۲۷۰، ۲۸۲۲، ۶۳۶۵، ۶۳۷۴، ۶۳۹۰ + {ریاض/۲/ل ۲۸۵/رقم/۱۴۲۱/۱۴}.

وَالْهَرَمَ وَعَذَابِ الْقَبْرِ اللَّهُمَّ آتِ نَفْسِي ثَقْوَاهَا وَزَكَّاهَا أَلْتَ خَيْرُ مَنْ زَكَّاهَا أَلْتَ وَلِيَّهَا وَمَوْلَاهَا اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ وَمِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ وَمِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ وَمِنْ دَعْوَةٍ لَا يُسْتَجَابُ لَهَا. رواه الخمسة الا البخاري^(۵):

زهیدی کوپی نهرقه‌م (خودای نازنی بی): فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربین) خوی نهم نزیایه‌ی چوَن ده‌خویند منیش ئاوا بوَتان ده‌خوینم: ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ وَالْهَرَمِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ اللَّهُمَّ آتِ نَفْسِي ثَقْوَاهَا وَزَكَّاهَا أَلْتَ خَيْرُ مَنْ زَكَّاهَا أَلْتَ وَلِيَّهَا وَمَوْلَاهَا اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ وَمِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ وَمِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ وَمِنْ دَعْوَةٍ لَا يُسْتَجَابُ لَهَا: خودایه! په‌ناده‌گرم به‌تو له‌بیکاره‌یی و ته‌وه‌زه‌لی و ترسنوکی و چرووکی و ئیفتاده‌یی و نازاری گوپ، خودایه! ترسی خوت بخره‌ ناو دلمه‌وه‌و ده‌روونم بکه به‌ خاوه‌ن ته‌قواو پاک و ته‌میزرایبگره، چونکه تو له‌ هه‌موو که‌سی باشت‌ر پاک و خاوینی ده‌که‌یته‌وه، تو خوت له‌ راستی‌دا هه‌م گه‌وره‌ی من و هه‌م خاوه‌نی خودی منیت، خودایه! په‌نا ده‌گرم به‌تو له‌ زانستی بی سوودو، له‌دلی بی ناگاو، له‌ ده‌روونی چاوبرسی و، له‌ دووعاو نزیایی که‌ گیرانه‌بی. (م/د/ت/ن - ره‌زای خودایان لی‌بی).

۵۰۶۷ - وَسَلِّتْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَمَّا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَدْعُو بِهِ قَالَتْ: كَانَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا عَمِلْتُ وَمِنْ شَرِّ مَا لَمْ أَعْمَلْ^(۶):

له‌ عائیشه پرسیارکرا (خودای نازنی بی): پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربین) چوَن ده‌پاراپایه‌وه له‌ خوداو چی ده‌فه‌رموو؟ فه‌رمووی: زور جارن ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا عَمِلْتُ وَمِنْ شَرِّ مَا لَمْ أَعْمَلْ: خودایه! په‌ناده‌گرم به‌تو له‌شه‌ری هه‌موو کرده‌وه‌یه‌کی خوُم و له‌شه‌ری کرده‌وه‌ی که‌سیکی تریش (م/د - ره‌حمه‌تی خودایان لی‌بی).

(۵) مسلم. ذکرودعاء: ۶۸۴۴. نسائی. استعاذة: ۵۴۷۳.

(۶) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۳۳. نسائی. سهو: ۱۳۰۶.

۵۰۶۸- وَقَالَ بَنِي عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) كَانَ مِنْ دُعَاءِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ):
اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ وَتَحَوُّلِ عَافِيَتِكَ وَفُجَاءَةِ نِقْمَتِكَ وَجَمِيعِ سَخَطِكَ:

ئیبینو عومهر (رمزای خودا له‌خوی و له‌بابی) فهرمووی: زور جاران پیغه‌مبه‌ر
(دروودی خودای له‌سهرین) ئەم دووعایه‌شی ده‌کرد: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ
وَتَحَوُّلِ عَافِيَتِكَ وَفُجَاءَةِ نِقْمَتِكَ وَجَمِيعِ سَخَطِكَ: ئە‌ی یه‌زادنی پاک په‌نا ده‌گرم
به‌تۆ له‌وه که خوا نه‌خواسته به‌هره‌و نازو نیعمه‌تی تۆ پشتم تیبه‌که‌ن، له‌وه‌یش
که ئە‌و ئاسووده‌یی‌ه‌ی داوته‌پییم لیم ب‌سه‌نیته‌وه‌و تووشی ده‌ردو مه‌ینه‌تی و
سه‌خه‌تی ب‌بم، هه‌روه‌ها په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له‌وه‌ی که له‌پ‌ر له‌ناکاودا ئاو‌قه‌دی
تۆ‌له‌ی سه‌ختی ناگه‌هانی تو‌ب‌بم، په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له‌هه‌رچی شتی ده‌بی
به‌ه‌وی ناره‌زایی و تو‌وره‌یی تۆ! (م/د - خو‌شندوودی خودایان لی‌بی).

۵۰۶۹- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ
يُعَلِّمُهُمْ هَذَا الدُّعَاءَ كَمَا يَعْلَمُهُمُ السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ
عَذَابِ جَهَنَّمَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ وَأَعُوذُ
بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ^(۸):

ئیبینو عه‌بباس (خو‌شنوودی خودا له‌سه‌ر خو‌یی و بابی) فهرمووی: کاتی خو‌ی
پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) سه‌وره‌تی قورئانی چۆن فی‌ری یاران‌ی ده‌کرد،
به‌و شی‌وه‌یش ئە‌م نزایه‌ی فی‌ر ده‌کردن، ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ
جَهَنَّمَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ
فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ: خودایه‌! په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له‌سزای دۆزه‌خ، په‌نا ده‌گرم
به‌تۆ له‌سزای گو‌ر، په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له‌فه‌رته‌نه‌ی ججاله‌ کو‌یر، په‌نا ده‌گرم به‌تۆ
له‌فه‌رته‌نه‌و ئا‌ژاو‌ه‌ی ژیان و مردن! (د/ت/ن - س/ح).

۵۰۷۰- عَنْ شَكْلِ بْنِ حُمَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَتَيْتَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ عَلَّمْنِي تَعُوذًا أَعُوذُ بِهِ قَالَ: فَأَخَذَ بكَتْفِي قَالَ: قُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ

(۸) مسلم. ذكر ودعاء: ۶۸۷۹. أبوداود. صلاة: ۱۵۴۵.

بِكَ مِنْ شَرِّ سَمْعِي وَمِنْ شَرِّ بَصَرِي وَمِنْ شَرِّ لِسَانِي وَمِنْ شَرِّ قَلْبِي وَمِنْ شَرِّ مَنِيِّ.
رواهما أصحاب السنن^(۹):

شه‌که‌لی کوپی حومه‌ید (خدای ن‌رازی بئن) فهرمووی: چومه خزمه‌تی
حه‌زهرت (دیودی خدای له‌سربئن) عه‌رزی‌مکرد: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! نووشته‌یه‌کم
فیزیکه که بیخوینم و په‌نای پییگرم به‌خودا له شه‌پرووی و وه‌زهنی شتی
خراب، پیغه‌مبه‌ریش (دیودی خدای له‌سربئن) هه‌ردوو ده‌ستی خسته سهر هه‌ردوو
سهر‌شانم و فهرمووی: بَلِّی: اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ شَرِّ سَمْعِیْ وَمِنْ شَرِّ بَصَرِیْ وَمِنْ
شَرِّ لِّسَانِیْ وَمِنْ شَرِّ قَلْبِیْ وَمِنْ شَرِّ مَنِّیْ: نه‌ی یه‌زدانی پاک! په‌ناده‌گرم به‌په‌نای تو
له‌شه‌پی ئه‌م نه‌ندامانه‌ی خوّم: له شه‌پی گویم، له شه‌پی چاوم، له شه‌پی
زمانم، له شه‌پی دلم، له شه‌پی دامه‌ن و توّماوی خوّم! (د/ت/ن-س/ح).

شه‌پی گوئی وه‌ک بیستنی ناره‌وا، شه‌پی چاو وه‌ک نه‌زه‌رو
ته‌ماشاگردنی نادرست، شه‌پی زمان وه‌ک درو و غه‌یبه‌ت و بوختان و قسه‌ی
بی شه‌رعی، شه‌پی دل وه‌ک فیزو ده‌عیه و نه‌خوشینه ده‌روونییه‌کانی تر،
شه‌پی دامه‌ن و توّماو وه‌ک دامه‌نیسی و خو‌په‌حه‌تکردنی ناره‌وا. (وه‌رگیر)

۵۰۷۱- عَنْ أَبِي الْبَسَرِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يَدْعُو:
اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَعُوْذُ بِكَ مِنَ الْهَذَمِ وَاعُوْذُ بِكَ مِنَ التَّرْدِیْ وَاعُوْذُ بِكَ مِنَ الْفَرْقِ وَالْحَرَقِ
وَالْهَرَمِ وَاعُوْذُ بِكَ اَنْ يَّتَخَبَّطَنِی الشَّیْطَانُ عِنْدَ الْمَوْتِ وَاعُوْذُ بِكَ اَنْ اَمُوْتَ فِی سَبِیْلِكَ
مُذْبِرًا وَاعُوْذُ بِكَ اَنْ اَمُوْتَ لَدِیْغًا^(۱۰):

ئه‌بو له‌سه‌ر (خدای ن‌رازی بئن) فهرمووی: جاران پیغه‌مبه‌ر (دیودی خدای
له‌سربئن) ئه‌م نزا‌یه‌ی ده‌کرد: اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَعُوْذُ بِكَ مِنَ الْهَذَمِ وَاعُوْذُ بِكَ مِنَ التَّرْدِیْ
وَاعُوْذُ بِكَ مِنَ الْفَرْقِ وَالْحَرَقِ وَالْهَرَمِ وَاعُوْذُ بِكَ اَنْ يَّتَخَبَّطَنِی الشَّیْطَانُ عِنْدَ الْمَوْتِ
وَاعُوْذُ بِكَ اَنْ اَمُوْتَ فِی سَبِیْلِكَ مُذْبِرًا وَاعُوْذُ بِكَ اَنْ اَمُوْتَ لَدِیْغًا: په‌زدانی پاک

^(۹) بسند حسن (شرحه).

^(۱۰) رواه أبوداود بسند صالح ورواه النسائي بسند صحيح (شرحه).

په‌ناده‌گرم به‌تو له هه‌ره‌س و رووخان و له‌هه‌ل‌دیران و به‌ربوونه‌وهو، له خنکان و، له سووتان و، له ئیفتاده‌یی و، له وه‌یش که له‌کاتی سه‌ره‌مه‌رگا شه‌یتان ده‌ستم ئی بوه‌شینی و، له وه‌یش که له‌کاتی غه‌زادا پشت هه‌لکه‌م و له و کاتی پشت هه‌لکردنه‌دا بمرم و، له وه‌یش که به‌پیوه‌دانی مارو میروو گه‌زنه‌ده بمرم. (د-س/صالح-ن-س/ص).

۵۰۷۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْفَقْرِ وَالْقِلَّةِ وَالذَّلَّةِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ أَظْلِمَ أَوْ أَظْلَمَ^(۱۱).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بێ) فه‌رمووی: جاران خۆشه‌ویست (درویدی خودای له‌سه‌ر بێ) ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْفَقْرِ وَالْقِلَّةِ وَالذَّلَّةِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ أَظْلِمَ أَوْ أَظْلَمَ: خودایه! ئه‌من په‌ناده‌گرم به‌ په‌نای تو له هه‌ژاری و، له بێ خیری و، له که‌ساسی و، له وه‌ی که زۆرو سته‌م له که‌سی بکه‌م، یا که‌سی زۆرو سته‌م ئی بکا (د-س/صالح-ن-س/ص).

۵۰۷۳- وَعَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّقَاقِ وَالنَّفَاقِ وَسُوءِ الْأَخْلَاقِ^(۱۲).

دیسان فه‌رمووی: جاران خۆشه‌ویست (درویدی خودای له‌سه‌ر بێ) ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّقَاقِ وَالنَّفَاقِ وَسُوءِ الْأَخْلَاقِ: خودایه! په‌ناده‌گرم به‌تو له دووبه‌ره‌کی و نا‌کوکی و دوورویی و نا‌پاکی و به‌دخویی (د-س/صالح-ن-س/ص).

۵۰۷۴- وَعَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُوعِ فَإِنَّهُ يَنْسُ الصَّحِيعُ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخِيَانَةِ فَإِنَّهَا يَنْسُ الْبُطَانَةُ^(۱۳).

(۱۱) رواه ابوداود بسند صالح ورواه النسائي بسند صحيح (شرحه).

(۱۲) رواه ابوداود بسند صالح والنسائي بسند صحيح (شرحه).

(۱۳) رواه ابوداود بسند صالح والنسائي بسند صحيح (شرحه).

دیسان فهرمووی: زورجار خوشه‌ویست (دیودی خودای لسه‌رین) ده‌یفهرموو:
اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُوعِ فَإِنَّهُ يَنْسُ الضَّجِيعُ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخِيَاةِ فَإِنَّهَا يَنْسُ
الْبَطَانَةُ: نه‌ی یه‌زدانی پاک: په‌نا ده‌گرم به‌تو له‌ برسیتی، چونکه له‌راستی دا
هه‌ژاری به‌راستی خو‌یه‌تی، په‌نا ده‌گرم به‌تو له‌ گزیتی و ناپاکیتی، چونکه
به‌راستی کینه‌و ده‌غز خو‌یه‌تی. (د-س/صالح-س/ص).

۵۰۷۵- وَكَانَ النَّبِيُّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبَرَصِ
وَالْجُنُونِ وَالْجَدَامِ وَمِنْ سَيِّئِ الْأَسْقَامِ. روى هذه الخمسة أبو داود والنسائي^(۴):

گه‌ئى جار پیغه‌مبه‌ر (دیودی خودای لسه‌رین) ده‌یفهرموو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ
الْبَرَصِ وَالْجُنُونِ وَالْجَدَامِ وَمِنْ سَيِّئِ الْأَسْقَامِ: خودایه! په‌نا ده‌گرم به‌تو له‌به‌له‌کى و،
له‌شیتی و، له‌گولی و، له‌گشت ده‌ردیكى پیس! (د-س/صالح-ن-س/ص).

۵۰۷۶- عن عائشة (رضي الله عنها) قالت: كنت نائمة الى جنب النبي (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ) ففقدته من. → (ب - ۱ ز - ۸۶ ل - ۲۸۰ ف - ۳)^(۵):

۵۰۷۷- وَكَانَ النَّبِيُّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ مُنْكَرَاتِ
الْأَخْلَاقِ وَالْأَعْمَالِ وَالْأَهْوَاءِ. رواه الترمذي بسند حسن. نَسَّالَ اللَّهُ حَسَنَ الْحَالِ
آمِينَ^(۶):

گه‌ئى جار حه‌زرت (دیودی خودای لسه‌رین) ده‌یفهرموو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ
مُنْكَرَاتِ الْأَخْلَاقِ وَالْأَعْمَالِ وَالْأَهْوَاءِ: په‌روه‌دگاری خو‌م! په‌نا ده‌گرم به‌تو له
ره‌فتاری ناپه‌سه‌ندو له‌کرداری گه‌ندو له‌ ثاره‌ووبازی!. (ت-س/ح).

(۴) رواه ابوداود بسند صالح والنسائي بسند صحيح (شرحه).

(۵) تقدم في مجلد اول تسلسل ۸۶ ل/ ۲۸۰ رقم/ ۵۴۲.

(۶) بسند حسن عند الترمذي.

باسی جواره‌م: باسی جه‌ند نزایه‌کی تایبه‌تی

۷۲) نزاکانی مه‌ینه‌تبار (دعوات المکروب)

الباب الرابع: في أدعية مخصوصة دعوات المکروب

۵۰۷۸- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يَقُولُ عِنْدَ الْكَرْبِ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ، وَرَبُّ الْأَرْضِ، وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ. رواه الشيخان والترمذي^(۱):

ئیبینو عه‌بباس (خودایان فی رازی بین) فه‌رمووی: پی‌غه‌میه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) له‌کاتی سه‌خله‌تی و لی‌قه‌وماندا ده‌یفه‌رموو: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ، وَرَبُّ الْأَرْضِ، وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ. (ش+ت - خودایان فی رازی بین).

۵۰۷۹- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) دَعَوَاتُ الْمَكْرُوبِ: اللَّهُمَّ رَحْمَتَكَ أَرْجُو فَلَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَوْصِلْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ. رواه أبو داود وابن حبان^(۲):

ئه‌بو به‌کره (خودای فی رازی بین) فه‌رمووی: خو‌شه‌ویست (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌یفه‌رموو: نزاو پارانه‌وه‌ی پیاوی په‌ریشانی گه‌رۆده نه‌مه‌یه: اللَّهُمَّ رَحْمَتَكَ أَرْجُو فَلَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَوْصِلْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ: خودایه! هومیدی‌هه‌ره گه‌وره‌م به‌مه‌رحمه‌تی تو‌یه، که‌واته به‌قه‌د چاوترووکانی‌کی‌ش چیه‌مه‌م سپیره‌ به‌هیزو باهووی خو‌م، به‌لکوو هه‌رچی کاروبارم هه‌یه خوت چاره‌سه‌ریان بکه‌ بو‌م، له‌تۆ به‌ولاوه خودای ترنیه‌ (د/ئیبینو حه‌بان -/ص).

(۱) بخاری. دعوات: ۷۲۴۵، ۷۲۴۶، ۷۲۴۷، ۷۲۴۸. ترمذی. دعوات: ۲۴۲۵. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۵۸.

تجريد/ ۵ ل/ ۲۴۸ رقم/ ۱۹۸۵.

(۲) بسند صحيح (شرحه).

۵۰۸۰- وَقَالَتْ أَسْمَاءُ بِنْتُ عُمَيْسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَلَا أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ أَقُولُهُنَّ عِنْدَ الْكَرْبِ، اللَّهُ رَبِّي لَا أَشْرِكُ بِهِ شَيْئاً^(۳):

ئه‌سمائی کچی عومه‌یس (خودای ن‌رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) پیئی فه‌رمووم: ئاگاداره‌وه‌ به‌ باچه‌ند وشه‌یه‌کی پارانه‌وه‌ت فیریکه‌م تا له‌کاتی په‌ریشانی‌دا بیانلییت، یا فه‌رمووی: له‌کاتی ته‌نگانه‌دا بیانلی: الله‌ ربی لا‌ اشْرکُ بهِ شَيْئاً: هه‌ر خودا په‌روه‌ردگاری منه‌ هیچ هاوبه‌شی بو‌ په‌یدا ناکه‌م. (د/ن-س/ص).

۵۰۸۱- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا خَافَ قَوْمًا قَالَ: اللَّهُمَّ إِنَّا نَجْعَلُكَ فِي نُحُورِهِمْ وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شُرُورِهِمْ. رواهما أبو داود والنسائي^(۴):

ئه‌بو مووسا (خودای ن‌رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) کاتی ترسی له‌ هوژی ببوایه، ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ إِنَّا نَجْعَلُكَ فِي نُحُورِهِمْ وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شُرُورِهِمْ: خودایه‌! تو ده‌که‌ین به‌ به‌روکیانه‌وه‌و په‌ناده‌گرین به‌تو له‌ شه‌ریان! (د/ن-س/ص).

۵۰۸۲- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَجُلًا يَدْعُو يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ تَمَامَ النِّعْمَةِ. فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ تَمَامُ النِّعْمَةِ. قَالَ: دَعْوَةُ دَعَوْتُ بِهَا أَرْجُو بِهَا الْخَيْرَ. قَالَ: فَإِنَّ مِنْ تَمَامِ النِّعْمَةِ دُخُولَ الْجَنَّةِ وَالْفُرُوقَ مِنَ النَّارِ. وَسَمِعَ رَجُلًا وَهُوَ يَقُولُ: يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ فَقَالَ: « قَدْ اسْتَجِيبَ لَكَ فَسَلْ. وَسَمِعَ رَجُلًا وَهُوَ يَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الصَّبْرَ. فَقَالَ: سَأَلْتَ اللَّهَ الْبَلَاءَ فَسَلَّهُ الْعَاقِبَةَ^(۵) »:

موعازی کوپی جه‌به‌ل (خودای ن‌رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) به‌رگوئی که‌وت پیاوئ ده‌پارایه‌وه‌ ده‌یگوت: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ تَمَامَ

(۳) بسند صحیح (شرحه).

(۴) بسند صحیح (شرحه).

(۵) بسند حسن (شرحه).

النَّعْمَةُ: خودایه! له ره‌حه‌تت داوا ده‌که‌م که به‌هره‌ی ته‌واوم پئی ببه‌خشه. فه‌رمووی: نیعمه‌تی ته‌واو ده‌زانی چیه؟ پیاوه‌که گوتی: مه‌به‌ستم له‌م نزایه ئومیدی خیره‌ی خوشییه. فه‌رمووی (درویدی خودای له‌سهرین): ده‌بزانه که چوونه به‌هه‌شت و سه‌رفرازبوون له‌ ئاگری دۆزه‌خ به‌شیکه له‌ نیعمه‌تی ته‌واو. چه‌زهرت (درویدی خودای له‌سهرین) گوئی لی بوو پیاوی ده‌یگوت: يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ: ئه‌ی خاوه‌ن شانوشکوو قه‌درا فه‌رمووی: نزاکه‌ت گیرا بوو، ده‌ی مرازت عه‌رزى خودا که. گوئی له‌ پیاویکی تربوو ده‌یگوت: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الصَّبْرَ: خودایه! له‌تۆ داوا ده‌که‌م که سه‌برو خوگرتنم پئی ببه‌خشی. فه‌رمووی: له‌خودا داواى به‌لآت کرد، که‌واته داواى سه‌رفرازى و عافیه‌تیشی لیبکه. (ت-س/ح).

۵۰۸۳- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا أَهَمَّهُ الْأَمْرُ قَالَ: يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيثُ^(۶):

ئه‌نه‌س (خوشنوودی خودای لیبئی) فه‌رمووی: ده‌ستووری پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) وابوو، ئه‌گه‌ر کارى سه‌خه‌تی بکردایه ده‌یفه‌رموو: يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيثُ: ئه‌ی زیندووی نه‌مرا! ئه‌ی مایه‌ی بوون و مانى هه‌مو شتی! ئه‌ی راگری بوونه‌وه‌را! په‌نام هی‌نایه به‌ر په‌ناو مه‌رحمه‌ت و میه‌ره‌بانى تۆ (ت-س/غ).

۵۰۸۴- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَابْنُ لُمَيْرٍ قَالَا حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ عَاصِمٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- إِذَا سَلَّمَ لَمْ يَقْعُدْ إِلَّا مِقْدَارَ مَا يَقُولُ «اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَبِكَ السَّلَامُ تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ». وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ لُمَيْرٍ «يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ»^(۷).

(۶) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

(۷) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

دیسان فه‌رمووی: خوشه‌ویست (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی:
خوبیگرن به‌م یاده پیروزه‌وهو هه‌میشه بیگن به‌ویردی سه‌رزماتنان به‌کول و
به‌دل هاواربگن و بلین: ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ: ئه‌ی خودای من! له‌راستیدا
هه‌رخوت خاوه‌نی شان و شکوو قه‌درو ریژی، ئه‌ی خودای پیروزی نازدار!
(ت-س/غ).

۵۰۸۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا أَهَمَّهُ الْأَمْرُ
رَفَعَ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ فَقَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ. وَإِذَا اجْتَهَدَ فِي الدُّعَاءِ قَالَ: يَا حَيُّ يَا
قَيُّوْمُ. رَوَى هَذِهِ الْأَرْبَعَةُ التِّرْمِذِيُّ^(۸):

ئهبو هورهیره (خوشنودی خودای مه‌زنی له‌سهرین) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ری
خوشه‌ویست (صلوات و سه‌لامی خودای گهوره‌ی له‌سهرین) عاده‌تی وابوو کاتی به‌ته‌نگی
کاریکه‌وه ده‌هات سه‌ری هه‌ل ده‌بری بو ئاسمان و ده‌یفه‌رموو: يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ:
ئه‌ی خودای هه‌میشه زیندوو، ئه‌ی خودای مایه‌ی بوون و مانی هه‌موو شتی.
(ت-س/ح).

۷۲) نزا‌ی سه‌فه‌رو هاتنه‌وه له سه‌فه‌ر : (دعاء السفر والرجوع منه)

۵۰۸۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا سَافَرَ
قَالَ: اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ
السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمُنْقَلَبِ وَسُوءِ الْمُنْظَرِ فِي الْأَهْلِ وَالْمَالِ اللَّهُمَّ اطْوِرْنَا الْأَرْضَ وَهَوِّنْ عَلَيْنَا
السَّفَرَ^(۱):

ئهبو هورهیره (خودای ئی‌رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین)
کاتی ده‌چوو بو سه‌فه‌ر، له‌کاتی ده‌رچووندا ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي

(۸) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۱) مسلم. حج: ۲۳۶۲. أبوداود. جهاد: ۲۵۹۹. ترمذي. دعوات: ۲۴۴۷ {رياض/۳ ل/۲۵ تسلسل/۱۷۰ رقم/۹۷۲}.

السَّفَرِ وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمُنْقَلَبِ وَسُوءِ الْمُنْظَرِ فِي الْأَهْلِ وَالْمَالِ اللَّهُمَّ أَطْرِ لَنَا الْأَرْضَ وَهَوِّنْ عَلَيْنَا السَّفَرَ: خودایہ! خوت ہاوپتی لہ سہفہرداو خوت چاودیتری کہ سوکارمانی، خودایہ! پہنادہگرم بہتو لہ رهنج و مہینہتی ریگہو بان و سہفہر، لہوہ کہ خوانہخواستہ بہ پہستی و دلتہنگی لہم سہفہرہم بگہریمہوہو، لہوہیش کہ بچمہوہ بہسہر دیمہنی خراپ و حالی ناخوشی مال و منال و خیزاندا، خودایہ! تہنگی زہویمان بو بکیٹشہو ئەم سہفہرہمان بو ئاسان بفہرموو (م/د/ت/ن - خودایان ن زازی بن).

۵۰۸۷ - عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ إِذَا اسْتَوَى عَلَى بَعِيرِهِ خَارِجًا إِلَى سَفَرٍ كَبَّرَ ثَلَاثًا ثُمَّ قَالَ: سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَى وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هَذَا وَاطْرِ عَنَّا بُعْدَهُ اللَّهُمَّ أَتَيْتَ الصَّاحِبَ فِي السَّفَرِ وَالْخَلِيفَةَ فِي الْأَهْلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمُنْظَرِ وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالْأَهْلِ. وَإِذَا رَجَعَ قَالَهُنَّ. وَزَادَ فِيهِنَّ آيُونَ تَأْيِيدُونَ عَابِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ. رواهما الخمسة إلا البخاري^(۱):

ئیبینو عومہر (رہزای خودای گہورہیان لیبتی) فہرمووی: عادہتی حہزہرت (دربودی خودای لہسربن) وابوو، کاتئی دہچوو بو سہفہرئی کہ بہباشی لہ سہرپشتی و شترہکھی جیتی خوی دہگرت ئەوجا سئی جار لہسہر یہک ئەللأھو ئەکبہری دہکرد، ئەوسا دہیفہرموو: سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ^(۲) اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَى وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هَذَا وَاطْرِ عَنَّا بُعْدَهُ اللَّهُمَّ أَتَيْتَ الصَّاحِبَ فِي السَّفَرِ وَالْخَلِيفَةَ فِي الْأَهْلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمُنْظَرِ وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ

(۱) مسلم. حج: ۲۲۶۲. أبوداود. جہاد: ۲۵۹۹. ترمذی. دعوات: ۳۴۴۷. ریاض/۲ ل/۲۵ رقم/۹۷۲.

⊗ سورمتی زوخوروف - ۴۳ / ۱۳ - ۱۴).

فِي الْمَالِ وَالْأَهْلِ: ئەو خودایه پاک و پیروزه که ئەم و لاخه‌ی بۆ ئیمه رام کرد و وه ئەگەر له سایه‌ی مەرحەمەتی ئەوه وه نه‌بوايه زه‌وتکردنی ئەمه له وزه‌ی ئیمه‌دا نه‌بوو، ئەوه‌شمان له‌یاد نه‌چێ که زوو یا دره‌نگ گه‌وره‌ترین سه‌فه‌رو گه‌رانه‌وه‌مان ئەوه‌یه که ده‌چینه‌وه به‌رده‌ستی خودا، ئەه‌ی خودایه! ئیمه له‌م سه‌فه‌ره‌مانا له‌ ره‌حمەتی تۆ داوا ده‌که‌ین که له‌ چاکه‌و ته‌قوا به‌شی باشمان پێ خه‌لات به‌فرمووی، ئەو کاروئیشه‌ جوانانه‌ بکه‌ین که ده‌بن به‌ مایه‌ی خوشنوویدی و ره‌زامه‌ندیی تۆ، ئەه‌ی خودایه! ئەم سه‌فه‌ره‌مان بۆ ئاسان به‌فرموو، دوورییه‌که‌یمان بۆ نزیک بکه‌ره‌وه. ئەه‌ی خودایه! خۆت هاو‌پڕییت له‌ سه‌فه‌رداو، خۆت چاو‌دیتری که‌سوکارمانی، ئەه‌ی خودایه! من په‌نا ده‌گرم به‌ په‌نای تۆ له‌ ره‌نج و مه‌ینه‌تی رینگه‌ویان و زه‌حمەتی سه‌فه‌ر، له‌وه که‌ خوانه‌ خواسته‌، به‌ په‌ستی و دلته‌نگی له‌م سه‌فه‌ره‌م بکه‌پڕیمه‌وه، له‌وه‌یش که‌ بچه‌وه به‌سه‌ر دیمه‌نی خراب و حالێ ناخۆشی مال و منال و خێزاند. کاتیکیش له‌ سه‌فه‌ره‌که‌ ده‌گه‌راییه‌وه بۆ ماله‌وه ئەم نزایه‌ی به‌ته‌واوی دووباره‌ ده‌کرده‌وه و ئەم چه‌ند وشه‌یه‌ی له‌ دواوه‌ ئی پتر ده‌کرد: (ئایبون تائبون عابدون لرینا حامدون) (م/د/ت/ن).

۵۰۸۸ - قَالَ عَلِيُّ بْنُ رَبِيعَةَ «رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ» قَالَ شَهِدْتُ عَلِيًّا «رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ» أَتَى بِدَابَّةٍ لِيَرْكَبَهَا فَلَمَّا وَضَعَ رِجْلَهُ فِي الرَّكَّابِ قَالَ بِسْمِ اللَّهِ تَلَاكَمَا فَلَمَّا اسْتَوَى عَلَى ظَهْرِهَا قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ ثُمَّ قَالَ (سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ) ثُمَّ قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ تَلَاكَمَا وَاللَّهُ أَكْبَرُ تَلَاكَمَا سُبْحَانَكَ إِنِّي قَدْ ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاعْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ. ثُمَّ ضَحِكَ. فَقُلْتُ مِنْ أَى شَيْءٍ ضَحِكْتَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) صَنَعَ كَمَا صَنَعْتُ ثُمَّ ضَحِكَ، فَقُلْتُ مِنْ أَى شَيْءٍ ضَحِكْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: إِنَّ رَبَّكَ لَيُعْجَبُ مِنْ عَبْدِهِ إِذَا قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ غَيْرُكَ. رواه الترمذي وأبو داود^(۳):

(۳) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

عه‌لی کوپی ره‌بیعه (ره‌زای خودای لی‌بی) فه‌رمووی: به دیاره‌وه بووم
ولاخه‌که‌ی عه‌لییان هی‌ئا بو‌ی که سواری بی، کاتی پی‌ی نایی ئاو زه‌نگی سی
جار فه‌رمووی: باسم الله: به پی‌و‌زیسی ناوی خودا. کاتی‌کیش ریک له‌سه‌ر
پشتی ولاخه‌که دانیش‌ت فه‌رمووی: الحمد لله، سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا
لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ: نه‌جا سی جار فه‌رمووی: الحمد لله، سی
جاریش فه‌رمووی: الله اکبر، نه‌وجا فه‌رمووی: سُبْحَانَكَ إِنِّي قَدْ ظَلَمْتُ نَفْسِي
فَاغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ: نه‌وجا زه‌رده‌خه‌نی‌ه‌کی کرد، منیش
عه‌ر‌زیم‌کرد: نه‌ی فه‌رمان‌ره‌ای موسول‌مانان! بو‌چی پی‌ده‌که‌نی؟ فه‌رمووی:
جاری پی‌غه‌مبه‌ری نازدارو خو‌شه‌ویست (دروودو سه‌لات و سه‌لامی له‌سه‌ری‌ن)
هه‌مان شتی کرد، که‌من نی‌ستا کردم و نی‌نجا پی‌که‌نی، منیش عه‌زیم کرد:
قوربان! بو‌چی پی‌که‌نیت؟ فه‌رمووی: چونکه خودای تو زور خو‌شی دی به‌وه
که به‌نده‌ی خو‌ی بلی: رَبِّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ غَيْرُكَ:
په‌ره‌ردگاری نازدارم! له تاوانه‌کانم ببوره، گونا‌هه‌کانم بی‌وشه، تو‌نه‌بی کی
را‌ده‌ی ده‌که‌وی که له گونا‌هان خو‌ش بی، (ت-س/ص-د).

۵۰۸۹- وَقَالَ بْنُ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا قَفَلَ
مِنَ الْجَبُوشِ أَوْ السَّرَايَا أَوْ الْحَجِّ أَوْ الْعُمْرَةِ إِذَا أَوْفَىٰ عَلَىٰ نَبِيَّةٍ أَوْ فَذَفِدِ كَبَرٍ ثَلَاثًا ثُمَّ قَالَ:
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ آيُونَ
تَائِبُونَ عَابِدُونَ سَاجِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ صَدَقَ اللَّهُ وَعْدُهُ وَنَصَرَ عَبْدُهُ وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ
وَحْدَهُ. واه الشيخان. والله أعلم^(۴):

ئی‌بینو عومه‌ر (خو‌شنو‌دی خودایان لی‌بی) فه‌رمووی: جاران که پی‌غه‌مبه‌ر (درو‌دی
خودای له‌سه‌ری‌ن) له غه‌زا، یا له جه‌ج، یا له عه‌مه‌ره ده‌گه‌پایه‌وه کاتی سه‌رده‌که‌وته
سه‌ر لاشانی، یا سه‌ر لاپانی سی جار نه‌لله‌وه نه‌که‌به‌ری ده‌کردو نه‌وجا
ده‌یفه‌رموو: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ آيُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ سَاجِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ صَدَقَ اللَّهُ وَعْدُهُ وَنَصَرَ عَبْدُهُ وَهَزَمَ
الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ. (ش).

(۴) مسلم. حج: ۲۲۶۵ {ریاض ۲/ ل ۲۷ تسلسل ۱۷۰/ رقم/ ۹۷۴. ابوداود: ۲۶۰۲ وترمذی: ۲۴۴۳}.

۷۴) نزا‌ی ریبوار به‌ریکردن : (دعاء الوداع)

۵۰۹۰ - → له به‌رگی هه‌شته‌مدا رابورد، باسی (تودیع الغزاه واستقبالهم).
لی‌ره‌دا ده‌فه‌رموئ: هه‌ر پیاوئ که ده‌یویست بچئ بۆ سه‌فه‌ر، ئیبنو عومه‌ر
(خودایان لی ازی بی) پیئ ده‌فه‌رموو: له‌من نزیك به‌ره‌وه، با به‌ریت بکه‌م وه‌ك
چۆن پیغه‌مبه‌ر (سیرودی خودای له‌سیرین) ئیمه‌ی له‌سه‌فه‌ردا به‌پئ ده‌کرد، ده‌یفه‌رموو:
(استودع الله دينك وامانتك وخواتم عملك). (د/ت/ن-س/ص).

۵۰۹۱ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أُرِيدُ سَفَرًا فَرُودْنِي. قَالَ: زَوَّدَكَ اللَّهُ التَّقْوَى. قَالَ: زِدْنِي. قَالَ: وَغَفَرَ ذَنْبَكَ. قَالَ: زِدْنِي بِأَبَى أَلْتِ وَأُمِّي. قَالَ: وَيَسِّرَ لَكَ الْخَيْرَ حَيْثُمَا كُنْتَ. رواه الترمذي والحاكم^(۷).
ئه‌نه‌س (خودای لی رازی بن) فه‌رموئ: پیاوئ هاته‌ خزمه‌تی چه‌زده‌ت (سیرودی
خودای له‌سیرین) گوتی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! نیا‌زی ریبواریم هه‌یه، ده‌مه‌وئ
بچم بۆ سه‌فه‌رئ، بفه‌رموو تویشوویه‌کم به‌ه‌رئ، فه‌رموئ: زَوَّدَكَ اللَّهُ التَّقْوَى:
خودا تویشووئ ته‌قواو له‌خودا ترسینت پی خه‌لات بفه‌رموئ. گوتی:
قوربان! دووعایه‌کی تریشم بۆ بکه، فه‌رموئ: خودا له‌گونا‌هیشته‌ خوش
بی: وَغَفَرَ ذَنْبَكَ: گوتی: باوک و دایکم به‌قوربانته‌ بن نزیه‌کی تریشم بۆ بکه،
فه‌رموئ: وَيَسِّرَ لَكَ الْخَيْرَ حَيْثُمَا كُنْتَ: خودایه‌! ئه‌م به‌نده‌ی تو‌یه له‌هه‌رکوی
بی باشی بۆ بکه‌و کاری خیرئ بۆ ئاسان بفه‌رموو. (ت/حا‌کم-س/ح). واته‌:
سوننه‌ته‌ ریبوار داوای دووعای خیر له‌ پیاو چاکان و ماموستا ئایینییه‌کان
بکا، چونکه‌ ئه‌م زاته‌ نازدارانه‌ جینشینئ پیغه‌مبه‌رن و چرای رو‌شنئ ریبازی
شه‌ریعه‌تن، ئه‌وانیش به‌م نزیه‌ نزا‌ی بۆ بکه‌ن و بلین: « زَوَّدَكَ اللَّهُ التَّقْوَى وَغَفَرَ
ذَنْبَكَ وَيَسِّرَ لَكَ الْخَيْرَ حَيْثُمَا كُنْتَ. (وه‌رگی‌)

۵۰۹۲ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ
أُسَافِرَ فَأَرْصِنِي. قَالَ: عَلَيْكَ بِتَقْوَى اللَّهِ وَالتَّكْوِيرِ عَلَى كُلِّ شَرَفٍ. فَلَمَّا أَنْ وَلَّى الرَّجُلُ
قَالَ: اللَّهُمَّ اطْوِ لِي الْأَرْضَ وَهَوِّنْ عَلَيَّ السَّفَرَ. رواه الترمذي بسند حسن. والله أعلم^(۸).

^(۷) بسند حسن (شرحه).

^(۸) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

ئەبو ھورەيرە (خوداى ئى رازى بىن) فەرمووى: پياوئى گوتى: ئەى پىغەمبەرى خودا! دەمەوئى سەفەر بىكەم، بىفەرموو پەندەم دادەو ئامۇژگاريم بىفەرموو فەرمووى: ھەمىشە ترسى خودات لە دلدايى و لە تەقواى خودا بىن ئاگا مەبە، وە لەسەر ھەموو جىگايەكى بەرزىش ئەللاھو ئەكبەر بىكە. كاتىكىش پياوھەكە رۇيشت فەرمووى (درودى خوداى لەسەرىن): **اللَّهُمَّ اطوِرْ لَه الْأَرْضَ وَهَوِّنْ عَلَيْهِ السَّفَرَ:** خودايە! تەنگى زەوى بو بىكىشەو رىئى دوورى بو نزيك بىكەرەو و سەفەرەكەيشى بو ئاسان بىكە (ت-س/ح).

۷۵) نزاى چوونە ھەوارى نوئى : (دعاء النزول في أي منزل)

۵۰۹۳- عَنْ خَوْلَةَ بِنْتِ حَكِيمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ نَزَلَ مِنْزِلًا ثُمَّ قَالَ أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ. لَمْ يَضُرَّهُ شَيْءٌ حَتَّى يَرْتَحِلَ مِنْ مَنْزِلِهِ ذَلِكَ. رواه الترمذي^(۱):

خەولەى كچى ھەكیم (خوداى ئى رازى بىن) فەرمووى: پىغەمبەر (درودى خوداى لەسەرىن) فەرمووى: ھەر كەسى كاتى دەچىتە جىگەيى بلى: **أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ:** پەنا دەگرم بە پىرۆزى وشە تەواوھەكانى خودا لە شەپى ھەموو دروسكراوانى خودا، ئىتر ھىچ شتى زيانى پى ناگەيەنئى ھەتا لەو شوئىن و ھەوارە دەگوئىتەو. (ت-س/ص)^(۱).

(۱) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۱) لە ۱۹۸۷/۶/۱۶ ئەم چەند دېرەم لەسەر ئەم فەرموودەى نووسىو: (ئىستاكە لە ياروھى ھاتمەو، يەكئىيان ئىادا بوو بەرۆزوو بوو، گوتە: خودايە! تەقائول دەكەم بەم ھەدىسانەى پىغەمبەر (درودى خوداى لەسەرىن) ھەوارى نوئى ئەم پياوھەكە كۆچكردووم پى نىشان بدە، سىحان الله كە كىتەبەكەم كەردەو ئەم باسەو ئەم ھەدىسەى بو ئىزەكەم دەرچوو. (ومرگىپ)

★ روونكردنەو:

ياروھى مەيدان! رەمىيەكى سەربازى بوو، لەنزيك باروتخانەو لە خۆرھەلاتى كەركوكەو، زۆرىنەى سەربازو پۇلىسى ئەفسەر و پىشمەرگەو ئەمانە، كە ئەدەم دەكران، لەوئى گوللە باران دەكران، كۆمەلى روداوى راستەقىنەى ھىعلەم لەم جۆرە بابەتە تۆمار كەردبوو، زۆر بەنرخ

۵۰۹۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا سَافَرَ فَأَقْبَلَ اللَّيْلُ قَالَ: يَا أَرْضُ رَبِّي وَرَبِّكَ اللَّهُ أَغُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّكَ وَشَرِّ مَا فِيكَ وَشَرِّ مَا خَلَقَ فِيكَ وَمِنْ شَرِّ مَا يَدْبُ عَلَيْكَ وَأَغُوذُ بِاللَّهِ مِنْ أَسَدٍ وَأَسْوَدَ وَمِنْ الْحَيَّةِ وَالْعَقْرَبِ وَمِنْ سَاكِنِ الْبَلَدِ وَمِنْ وَالِدٍ وَمَا وَلَدَ. واه ابو داود والنسائي^(۷):

عبداللای کوری عه‌مر (خودایان فی رازی بن) فه‌رمووی: جاران پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) که ده‌چوو بو سه‌فه‌ر، که شه‌و داده‌هات له جیگه‌یی، ده‌یفه‌رموو: يَا أَرْضُ رَبِّي وَرَبِّكَ اللَّهُ أَغُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّكَ وَشَرِّ مَا فِيكَ وَشَرِّ مَا خَلَقَ فِيكَ وَمِنْ شَرِّ مَا يَدْبُ عَلَيْكَ وَأَغُوذُ بِاللَّهِ مِنْ أَسَدٍ وَأَسْوَدَ وَمِنْ الْحَيَّةِ وَالْعَقْرَبِ وَمِنْ سَاكِنِ الْبَلَدِ وَمِنْ وَالِدٍ وَمَا وَلَدَ: نه‌ی زه‌وییه‌که! خودای من و تو‌یه که، که یه‌زدانی پاکه، په‌نا ده‌گرم به په‌نای خودا له شه‌رو زیانی توو له، شه‌ری نه‌وه‌ی که له‌ناو تو‌دا هه‌یه‌و، له‌و شه‌ره‌ی که دروست کراوه له‌ناو تو‌داو، له شه‌ری نه‌و جان‌ه‌وه‌رانه‌ی که له‌سه‌ر پشتی تو ده‌خشئی و ده‌پوا، په‌نا ده‌گرم به‌خودا له زیان و شه‌ری شی‌روره شمارو، له‌شه‌ری مارو دو‌پیشک و، له‌خیوی ولات و، له‌شه‌ری شه‌یتان و، له‌شه‌ری وه‌چه‌ی شه‌یتان (د-س/صالح-ن-س/ص).

بوون، چونکه هه‌ر هه‌ج نه‌بی هه‌موو و مقائع و هم‌قایق بوو، و ه‌من خۆم به‌سیفه‌تی پیاوی ناپینی شایه‌تی حال، وه‌ مو‌باله‌غه‌و درۆ و ده‌له‌سه‌ی تیا‌دا نه‌بوو، به‌لام به‌داخه‌وه نه‌م بارودۆخه‌ی ئیستای کوردستان، که جگه له‌باده‌و یارو پارو ته‌لارو قومار، هه‌چی تر بایه‌خی نییه، نه‌م بارو دۆخه سه‌پاوه وای لی کردو‌یین که‌بلێین:

(ئه‌م‌پۆ رۆژی پ‌ولو پارو مه‌ی یارو ته‌لاره، کێ تاقه‌تی خو‌ینده‌وه‌ی ده‌فته‌ره ش‌ری ژیا‌نی پ‌ر له‌ناسۆرو مه‌ینه‌تی خۆبه‌ختکردنی پ‌یشه‌ره‌گه‌ی د‌یرینی هه‌یه، که‌واته هه‌تا زوه‌و لیفه‌ ش‌رێکی پ‌یا‌ده.....).

به‌هه‌ر حال نه‌م اعدام کراوه (ره‌حه‌تی خودای لی بی) سه‌ربازی را‌کردوو بوو، له‌سه‌ر نه‌وه گولله باران کرا که‌له‌حاله‌تی جه‌ربا، له‌خزمه‌تی عه‌سکه‌ری را‌یکردوووه، به‌پۆزوو بوو، دوا‌ی کردنی دوو ر‌کات نو‌پۆزی سه‌لاتی سه‌به‌ر، به‌زمانی به‌پۆزوووه‌و گولله بارانیان کرد، وه‌ه‌زار په‌حه‌مت له‌گیانی پاکی.

وه‌رگ‌ێپ ۲۰۰۸/۸/۳۶

^(۷) بسند صالح لأبي داود وسند صحيح للنسائي (شرحه).

۷۶) نزا‌ی هه‌ستان له کۆری دانیشتن : (دعاء القيام من المجلس)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ، وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَارَ النُّجُومِ

- سورة الطور - ۵۲//۴۸-۴۹}.

واته: کاتئ و یستت له کۆری، یا له شوینئ هه‌ستیت، یا له خه‌و راست بییته‌وه بلئ (سبحان الله و بحمده) به شه‌ویش به‌هوی عیبادت و نوێژه‌وه ته‌سبیح و زیکری خودا بکه، هه‌روه‌ها له‌پاش ئاوابوونی ته‌ستیره‌کانه‌وه ته‌سبیحی خودا بکه. ته‌ماشای ئەم شوینە بکه → (ب - ۷ ز - ۳۵ ل - ۱۶۲ ف - ۲).

۵۰۹۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ جَلَسَ فِي مَجْلِسٍ فَكَثُرَ فِيهِ لَقَطُهُ فَقَالَ قَبْلَ أَنْ يَقُومَ مِنْ مَجْلِسِهِ ذَلِكَ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ. إِلَّا غَفَرَ لَهُ مَا كَانَ فِي مَجْلِسِهِ ذَلِكَ. رواه أصحاب السنن. ولفظ أبي داود: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَقُومَ: مِنَ الْمَجْلِسِ: سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ. فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّكَ لَتَقُولُ قَوْلًا مَا كُنْتَ تَقُولُهُ فِيمَا مَضَى. قَالَ «كَفَّارَةٌ لِمَا يَكُونُ فِي الْمَجْلِسِ»^(۱).

ئەبو هورەیره (خودای ئی زانی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: هه‌ر که‌سئ له کۆریکا دابنیشئ و گاله‌گالی زۆریکا، به‌لام به‌ر له هه‌ستان له کۆره‌که بلئ: سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ: ئیتیر خودا خوش ده‌بئ لیئ له‌وه‌ی له‌و مه‌جلیسه‌دا بووه‌! (د/ت/ن-س/ص).

گفته‌ی ئەبو داوود: جاران چه‌زده‌ت (دروودی خودای له‌سهرین) کاتئ ده‌یویست له کۆری دانیشتن هه‌لبه‌سئ ده‌یفه‌رموو: سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ: پیاوئ گوئی: ئەه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ئەم

(۱) بسند صحیح رواه ابو داود في الأدب (شرحه).

فهرمایشته‌ی که ئیستا ده‌یفه‌رمووی: له‌مه‌وپیش ئه‌مه‌ت نه‌ده‌فه‌رموو؟
فه‌رمووی: هه‌رچی له‌ناو ئه‌م کۆرانه‌دا رووده‌دا گوتنی ئه‌م گوتاره‌ پیرۆزه
ده‌بی به‌که‌ف‌فاره‌تی.

۷۷) گوته‌ی کاتی خویندنی که‌له‌باب‌و کاتی زه‌رینی گویدریژ

القول عند صباح الديكة ونهيق الحمار

۵۰۹۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا سَمِعْتُمْ صِيْحَ الدِّيَكَةِ فَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ ، فَإِنَّهَا رَأَتْ مَلَكًا ، وَإِذَا سَمِعْتُمْ نَهِيْقَ الْحِمَارِ فَاعْبُدُوا بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ ، فَإِنَّهُ رَأَى شَيْطَانًا. رواه الخمسة^(۱):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئا‌رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین)
فه‌رمووی: کاتی گویتان له‌قووقه‌ی که‌له‌شیر بوو داوای به‌هره‌و به‌خشش له
خودا بکه‌ن، چونکه‌ ئه‌وه‌ بۆیه‌ ده‌خوینئ فریشته‌ی بینیه‌و، کاتی گویتان له
زه‌ره‌ی که‌ریش بوو په‌نابگرن به‌خودا له‌شه‌ری شه‌یتان بلین: أعوذ بالله من
الشيطان: چونکه‌ ئه‌وه‌ شه‌یتانی دیوه‌ا (ش/د/ت/ن - ره‌زای خودایان لیبن).

۵۰۹۷- عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَسْبُوا الدِّيَكَ فَإِنَّهُ يُوقِظُ لِلصَّلَاةِ. رواه أبو داود والنسائي بسند صحيح^(۲):

زه‌یدی کۆری خالید (خودای ئا‌رازی بن) فه‌رمووی: خو‌شه‌ویست (دروودی خودای
له‌سهرین) ده‌فه‌رموئ: جنیو به‌که‌له‌باب مه‌ده‌ن، چونکه‌ خه‌لك خه‌به‌ر ده‌کاته‌وه
بو‌نوئژ. (د/ن-س/ص).

له‌شه‌رحه‌که‌دا ده‌فه‌رموئ: له‌گی‌رانه‌وه‌یه‌کی فه‌رمووده‌ی یه‌که‌می ئه‌م
باسه‌دا ده‌فه‌رموئ (دروودی خودای له‌سهرین): کاتی گویتان له‌حه‌په‌و له‌وره‌ی

^(۱) تجرید ۳/ ل ۴۵۷/ رقم/ ۱۳۳۲ = ۳۳۰۳. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۵۷. ابوداود. انب: ۵۱۰۲. ترمذی.

دعوات: ۳۴۵۹.

^(۲) حدیث صحیح.

صه‌گه‌ل و، له زه‌ره‌ی که‌رگه‌ل بوو بَلِّین: أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ: چونکه نه‌وانه شتی وا ده‌بینن که به‌ئیه نابینری وه‌ک شه‌یاتینی و به‌لاو موصیبه‌ت که له ئاسمانه‌وه داده‌بارن. (وه‌رگیږ)

۷۸) نَزَاي هَاتُوجُو بُو مَالٍ : (دَعَاءُ الْخُرُوجِ مِنَ الْبَيْتِ وَدُخُولِهِ)

۵۰۹۸- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ إِذَا خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ قَالَ: بِسْمِ اللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ اللَّهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ نَزِلَّ أَوْ نُضِلَّ أَوْ نُظْلَمَ أَوْ نُظْلَمَ أَوْ نُجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيْنَا^(۱):

ئوممو سه‌له‌مه (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: ده‌ستووی چه‌زده‌ت (درویدی خودای له‌سهرین) وابوو که له‌مال دهرده چوو ده‌یفه‌رموو: بِسْمِ اللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ اللَّهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ نَزِلَّ أَوْ نُضِلَّ أَوْ نُظْلَمَ أَوْ نُظْلَمَ أَوْ نُجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيْنَا: به‌پیروزی ناوی خودا، به‌پشتیوانی خودا، خودا گیان! په‌نا ده‌گرم به‌تو له‌وه‌ی که له‌رئی دهرچین، یا ریگه‌ی راست گوم بکه‌ین و له‌ریگه‌ی هه‌ق هه‌له‌یین، یاخود زۆرو سته‌م و ناهه‌قی له‌که‌سئی بکه‌ین، یاخود که‌سئی به‌نا‌پاره‌وا زۆرو سته‌م و ناهه‌قیمان لی‌بکا، یاخود نا‌پیاوای له‌که‌سئی بکه‌ین، یا که‌سئی نامه‌ردانه‌ نا‌پیاویمان لی‌بکا. (د/ت/ن-س/صالح).

۵۰۹۹- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا خَرَجَ الرَّجُلُ مِنْ بَيْتِهِ فَقَالَ بِسْمِ اللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. قَالَ: يُقَالُ جِنْدٌ هُدَيْتَ وَكُفِّيتَ وَوُقِيتَ فَتَسْحَى لَهُ الشَّيَاطِينُ فَيَقُولُ لَهُ شَيْطَانٌ آخَرُ كَيْفَ لَكَ بِرَجُلٍ قَدْ هُدِيَ وَكُفِّي وَوُقِيَ. رواهما أصحاب السنن^(۲):

ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: هه‌ر که‌سئی ئه‌و ده‌مه‌ی له‌مال دهرده‌چی بلی: بِسْمِ اللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى

(۱) بسند صالح (شرحه).

(۲) بسند صالح (شرحه).

اللَّهُ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ: به پیروزی ناوی خوداو به پشتی خودا و له‌مال دهرده‌چم، هیژو ته‌وانایی هر به دهستی خودا خو‌یه‌تی و به‌س. فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سهرین): ئەو حەلە قەشەتە پێی دەفه‌رمووی: ه‌دیت و کفیت و وقیت: ه‌ه‌قت پێ ناسرا، به‌شی باشی خو‌تت و ه‌رگرت به‌شیکی واکه به‌ست بکا، له خوداو پارانزرایت. جا شه‌یتانی ده‌چێ بو پاریزی، شه‌یتانیکی تر پێی ده‌لی: ئەم پیاوه ه‌یدایه‌ت دراوه و بێ نیاز کراوه و له خوداو پاریزراوه ئیتر تو ده‌توانی چی ئی بکه‌ی. تا زوه له کو‌لی به‌ره‌وه. (د/ت/ن-س/صالح).

۵۱۰۰- عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِذَا وَلَجَ الرَّجُلُ فِي بَيْتِهِ فَلْيَقُلْ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ الْمَوْلَجِ وَخَيْرَ الْمَخْرَجِ بِسْمِ اللَّهِ وَلَجْنَا وَبِسْمِ اللَّهِ خَرَجْنَا وَعَلَى اللَّهِ رَبَّنَا تُوكَلْنَا ثُمَّ لِيُسَلِّمْ عَلَى أَهْلِهِ. رواه أبو داود بسند صالح^(۳).

ئەبو مالیکی ئەشعەری (خودای ئی رازی بێ) فه‌رمووی: پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: کاتی پیاو ده‌چێته‌وه ناو مانی خو‌ی با بلی: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ الْمَوْلَجِ وَخَيْرَ الْمَخْرَجِ بِسْمِ اللَّهِ وَلَجْنَا وَبِسْمِ اللَّهِ خَرَجْنَا وَعَلَى اللَّهِ رَبَّنَا تُوكَلْنَا: ئەو خودا گیان! به‌دل و به‌گیان له‌تو داوا ده‌که‌م که به‌خیرو خو‌شی هاموشو‌و هاتو چو بکه‌ین و بئین و بچین، به‌پیروزی ناوی خودا دین و ده‌چین، ه‌ه‌روه‌ها به‌ پشتی خودای په‌ره‌ردگاری خو‌مان. فه‌رمووی: ئەوجا له‌پاش ئەوه سلو له‌ خیزانی بکا (د-س/صالح).

۷۹) نزا‌ی کاتی باران و باو ه‌ه‌وره‌گره‌ه‌: (الدعاء في المطر والرياح والرعد)

۵۱۰۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الرِّيحُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ تَأْتِي بِالرَّحْمَةِ وَتَأْتِي بِالْعَذَابِ فَإِذَا رَأَيْتُمُوهَا فَلَا تَسُبُّوهَا وَسَلُّوا اللَّهَ خَيْرَهَا وَاسْتَغِيثُوا بِاللَّهِ مِنْ شَرِّهَا. رواه أبو داود والترمذي هنا ومسلم في الصلاة ولفظه: كَانَ

النَّبِيِّ (سَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا رَأَى الرِّيحَ قَالَ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِهَا وَخَيْرِ مَا فِيهَا وَخَيْرِ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا فِيهَا وَشَرِّ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ^(۱):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای لسه‌رین) فهرمووی: با به‌شیکه له رحمه‌تی خوداو مایه‌ی ئاسایش و یارمه‌تییه، گه‌ئ جار رحمه‌ت و خوشی دینئ، وه‌ک بایئ که هه‌وری باران بینئ، وه‌ک بای داراوس، هه‌ندئ جاریش سزاو به‌لا دینئ (وه‌ک له پی‌شه‌وه له سووره‌تی ئه‌حقاف و زارییاتدا رابورد) جا که‌واته کاتئ با هه‌لده‌کا، جنیوی پی مه‌ده‌ن، به‌لکو له خودا بیارینه‌وه که له‌خیری ئه‌و بایه به‌شتان بدا، هه‌روه‌ها په‌نابگرن به‌خودا که له شه‌رو زیانی ئه‌و بایه بتانپاریئ! (د/ت/م).

گفته‌ی (م): جارن پیغه‌مبهر (دروودی خودای لسه‌رین) که‌بای ده‌دی ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِهَا وَخَيْرِ مَا فِيهَا وَخَيْرِ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا فِيهَا وَشَرِّ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ: خودا گیان! منی به‌نده‌ی تو به‌کو و به‌دل و به‌گیان داوات ئی ده‌که‌م که له‌خیری ئه‌م بایه‌و له‌و خیره‌ی وا له‌م بایه‌داو له‌و خیره‌یش که ئه‌م بایه‌ی بو ره‌وانه‌کراوه. → (ب - ۱ ز - ۱۷۶ ل - ۴۸۰ ف - ۵).

۵۱۰۲ - → (ب - ۱ ز - ۱۷۶ ل - ۴۸۷ ف - ۱) گیرانه‌وه‌ی ئیره ده‌فه‌رموی: عایشه (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: جارن پیغه‌مبهر (دروودی خودای لسه‌رین) که هه‌وری به‌ ئاسوی ئاسمانه‌وه ده‌دی ده‌ستی له‌کار هه‌ل ده‌گرت - ته‌نانه‌ت ئه‌گه‌ر له‌ناو نویژیشدا بوايه، که سلاوی له‌و نویژه ده‌دایه‌وه، نویژی تری له‌ دواوه نه‌ده‌کرد - ئه‌وجا ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا: خودایه! ئه‌ی په‌روه‌رگار خۆم! من په‌ناده‌گرم به‌تو له‌ شه‌ری ئه‌مه. کاتیکیش ده‌باری ده‌یفه‌رموو: اللهم صيبا هنيئا: خودایه! بارانیکی لیزمه‌ی به‌خوری خوشی باشمان بو بیارینه (د/ن).

^(۱) {ریاض/ ۴/ تسلسل/ ۲۲۲ رقم/ ۱۷۲۷} تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۱۷۶ رقم/ ۹۴۷.

۵۱۰۳- → (ب - ۱ ز - ۱۷۷ ل - ۴۸۱ ف - ۱) (۳).

۵۱۰۴- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ إِذَا سَمِعَ صَوْتَ الرُّعْدِ وَالصَّوَاعِقِ قَالَ: اللَّهُمَّ لَا تَقْتُلْنَا بِغَضَبِكَ وَلَا تُهْلِكْنَا بِعَذَابِكَ وَعَافِنَا قَبْلَ ذَلِكَ. رواه الترمذي بسند غريب. اللهم آمين غربتنا وآنس وحدتنا. آمين (۴):

ئیبینو عومەر (رهزای خودای گه‌وره یان لیبئی) ده‌فه‌رموئی: جاران یاسای پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سهرین) وابوو کاتی ده‌نگی هه‌وره‌گرمه‌و هه‌وره‌ تریشقه‌ی ده‌بیست ده‌یفه‌رموو (درویدی خودای له‌سهرین): اللَّهُمَّ لَا تَقْتُلْنَا بِغَضَبِكَ وَلَا تُهْلِكْنَا بِعَذَابِكَ وَعَافِنَا قَبْلَ ذَلِكَ: خودایه! به‌قارو خه‌شم و رقی خۆت مه‌مانکوژه‌و، به‌ سزاو عه‌زابی خۆت له‌ناومان مه‌به‌و له‌ پیش هه‌موو شتی‌کا باشمان بو‌بکه‌و هه‌میشه‌ ئاسایشمان پی‌ ببه‌خشه‌. (ت-س/غه‌ریب).

۸۰) نزا‌ی کاتی دیتنی مانگی نوئی: (الدعاء لرؤية الهلال)

۵۱۰۵- عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ إِذَا رَأَى الْهِلَالَ قَالَ: اللَّهُمَّ أَهْلُهُ عَلَيْنَا بِالْإِيمَانِ وَالْإِسْلَامِ وَالْإِسْلَامِ رَبِّي وَرَبُّكَ اللَّهُ (۱):

له‌ طه‌لحه‌ی کوپی عوبه‌یدوللّوه (خودای نزا‌ی بن) ده‌گی‌رنه‌وه ده‌فه‌رموئی: پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سهرین) که‌ مانگی نوئی ده‌دی ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ أَهْلُهُ عَلَيْنَا بِالْإِيمَانِ وَالْإِسْلَامِ وَالْإِسْلَامِ رَبِّي وَرَبُّكَ اللَّهُ: خودایه! به‌خیرو خو‌شی و له‌سهر ئیمان و ئه‌مان و ئیسلامه‌تی هه‌میشه‌ مانگمان بو‌ نوئی بکه‌ره‌وه، ئه‌ی مانگ! تو‌یش وه‌ک ئی‌مه‌ دروسکراوی خودای، خودای من و خودای تو‌و خودای هه‌موو شتی‌ هه‌ر یه‌که‌، که‌ یه‌زدانی پا‌که‌ (ت-س/ح).

(۳) تقدم في مجلد اول تسلسل ۱۷۷ ل/ ۴۸۱ ط/ ۱ رقم/ ۹۴۸.

(۴) حديث غريب (شرحه).

(۱) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۵۱۰۶- عَنْ قَتَادَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ إِذَا رَأَى الْهَلَالَ قَالَ: هِلَالٌ خَيْرٌ وَرُشْدٌ هِلَالٌ خَيْرٌ وَرُشْدٌ هِلَالٌ خَيْرٌ وَرُشْدٌ آمَنْتُ بِالَّذِي خَلَقَكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ. ثُمَّ يَقُولُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي ذَهَبَ بِشَهْرٍ كَذَا وَجَاءَ بِشَهْرٍ كَذَا. رواه أبو داود^(۲).

قه‌تاده (خودای ن‌رانی بن) فهرمووی: کاتی خوئی پیغه‌مبهر (درویدی خودای لسه‌رین) که مانگی نویی ده‌دی ده‌یفهرموو: هِلَالٌ خَيْرٌ وَرُشْدٌ هِلَالٌ خَيْرٌ وَرُشْدٌ هِلَالٌ خَيْرٌ وَرُشْدٌ آمَنْتُ بِالَّذِي خَلَقَكَ: خودایه! بی‌کهی به مانگی نویی خیرو خوشی، نه‌ی مانگه‌که! باوه‌رم هیه به‌و که‌سه که توئی دروست کردووه، که خودای گهوره‌یه. نه‌وجا ده‌شی فهرموو: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي ذَهَبَ بِشَهْرٍ كَذَا وَجَاءَ بِشَهْرٍ كَذَا: سوپاس بو خودا، که‌وا فیساره مانگی رت کردو فیساره مانگی داهینا (د-س/مورسه‌ل).

۸۱) نزا‌ی جاوینکه‌وتنی نۆبه‌ره‌ی میوه‌هات

الدعاء لرؤية الباكورة من التمر

۵۱۰۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّاسُ إِذَا رَأَوْا أَوَّلَ التَّمْرِ جَاءُوا بِهِ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَإِذَا أَخَذَهُ قَالَ: اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي ثَمَارِنَا وَبَارِكْ لَنَا فِي مَدِينَتِنَا وَبَارِكْ لَنَا فِي صَاعِنَا وَمُدَّنَا اللَّهُمَّ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ عَبْدَكَ وَخَلِيلَكَ وَنَبِيَّكَ وَإِنِّي عَبْدُكَ وَنَبِيُّكَ وَإِنَّهُ دَعَاكَ لِمَكَّةَ وَأَنَا أَدْعُوكَ لِلْمَدِينَةِ بِمِثْلِ مَا دَعَاكَ بِهِ لِمَكَّةَ وَمِثْلِهِ مَعَهُ. ثُمَّ يَدْعُو أَصْغَرَ وَلَدٍ يَرَاهُ فَيُعْطِيهِ ذَلِكَ التَّمْرَ. رواه الترمذي. نَسَأَلُ اللَّهَ الْبَرَكَةَ فِي كُلِّ شَيْءٍ. آمين^(۱).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ن‌رانی بن) فهرمووی: جاران موسولمانان که نۆبه‌ره‌ی میوه‌هات ده‌رده‌چوو ده‌یاننه‌ینا بو پیغه‌مبهر (درویدی خودای لسه‌رین) ئه‌ویش وه‌ری ده‌گرتو ده‌یفهرموو: اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي مَدِينَتِنَا وَفِي ثَمَارِنَا وَفِي مُدَّنَا وَفِي صَاعِنَا:

^(۲) رواه أبوداود بسند مرسل (شرحه).

^(۱) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

خودایه! پیت و فه‌رو پیروزی بری‌تره به‌سه‌ر میوه‌ها تماندا، به‌سه‌ر
شاره‌که‌ماندا، به‌سه‌ر مه‌ن و نه‌یاره‌ماندا^(۱) پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) له‌سه‌ر
نزا پیروزه‌که‌ی ده‌رویششت و ده‌یفه‌رموو: خودایه! ئیبراهیم به‌نده‌و دوست و
پیغه‌مبه‌ری تویه، منیش به‌نده‌و پیغه‌مبه‌ری تو، ئه‌و زاته له‌تو پاراوه‌ته‌وه بو
مه‌ککه، منیش ده‌پاریمه‌وه بو مه‌دینه، که دوو قاتی مه‌ککه خیر و خوشی و
پیت و فه‌رو پیروزی بری‌ترین به‌سه‌ر مه‌دینه‌دا. ئه‌وجا بچکوله‌ترین مندا له‌که
حه‌زرت (دروودی خودای له‌سهرین) چاوی لی‌ی بوو بانگی ده‌کردو ئه‌و نوبه‌ره‌یه‌ی
ده‌دایه (ت-س/ص).

۸۲) نزای ترس شکاندن و خه‌وزران : (دعاء منع الفرع والارق)

۵۱۰۸ - عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا فَرَعَ أَحَدُكُمْ فِي النَّوْمِ فَلْيَقُلْ أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ الثَّامَاتِ مِنْ غَضَبِهِ
وَعِقَابِهِ وَشَرِّ عِبَادِهِ وَمِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَأَنْ يَخْضُرُونَ. فَإِنَّهَا لَنْ تَضُرَّهُ. قَالَ وَكَانَ
عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرِو يُلْقِيهَا مَنْ بَلَغَ مِنْ وَلَدِهِ وَمَنْ لَمْ يَبْلُغْ مِنْهُمْ كَتَبَهَا فِي صَكٍّ ثُمَّ عَلَّقَهَا
فِي عُنُقِهِ. رواه أصحاب السنن^(۱):

له‌عه‌مری کو‌ری شو‌عیبه‌وه، له‌باوکییه‌وه، له‌باپی‌رییه‌وه (ره‌زای
خودایان لی‌بی) له‌خوشه‌ویسته‌وه ده‌فه‌رموو: (دروودی خودای له‌سهرین) هه‌رکێ له
نیوه کاتی خه‌وی ئی ده‌شه‌له‌ژی و له‌خه‌ودا ترسی ئی ده‌نیشی با بلی: أَعُوذُ
بِكَلِمَاتِ اللَّهِ الثَّامَةِ مِنْ غَضَبِهِ وَعِقَابِهِ وَشَرِّ عِبَادِهِ وَمِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَأَنْ يَخْضُرُونَ:
په‌نا ده‌گرم به‌فه‌رموده ته‌واوه‌کانی خودا، له‌قارو توو‌په‌یی خودا، هه‌روه‌ها
له‌توله‌سه‌ندنی خودا، هه‌روه‌ها له‌شه‌ری به‌نده‌کانی خودا، به‌تایبه‌تی
له‌وه‌سه‌وه‌سه‌و خوتووراتی شه‌یتانه‌کان، که وه‌ک سه‌ره‌سیخو‌رمه‌ له‌

^(۱) خویندنی ئەم نزایه بو ئی‌مه تا ئیره سوننه‌ته، چونکه مه‌نده‌ی نزاکه هه‌ر بو پیغه‌مبه‌ر

خوی (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌ست ده‌دا. (وه‌رگێڕ)

^(۱) بسند حسن (شرحه).

په‌نامه‌کییه‌وه دنده‌ی دل و دهر وون دهن و هانی خه‌لک دهن له‌سه‌رکردنی خراپه و گونا، هه‌روه‌ها په‌ناده‌گرم به‌تو له‌وه که شه‌یاتینی له‌لای من حازر بن و بو خته‌دان له‌سه‌ر ناشوب گرم بده‌ن و به‌ده‌ورمدا بی‌ن. ئیتر له‌ناو خه‌ودا شه‌یاتینی زیانی پی ناگه‌یه‌نن.

فه‌رمووی: ئیبنو عه‌مر (خودایان ئی رازی بی) ده‌ستووری وا بوو هه‌رکام له‌ مندا له‌کانی ره‌سیده ده‌بوو ئەم نزایه‌ی فی‌رده‌کرد، تا بو خوی له‌پیش خه‌وتندا بیخوینئ بو ئەم مه‌به‌سته، ئەوانه‌شیان که هیشتا ره‌سیده نه‌بوو بوون ئەم نزایه‌ی له‌ کاغه‌زێک ده‌نووسی و ده‌یکرده ملیان (د/ت/ن-س/ح).

له‌ چه‌شنی ئەو نوشتانه‌ی که مه‌لاو مامۆستا ئایینییه‌کان له‌م چه‌رخه‌ی ئیمه‌دا ده‌ینووسن بو موسولمانان. مندا له‌ بووم، قورئانم خه‌تم نه‌کردبوو، نه‌خۆش گه‌تم، ته‌واو بی ره‌نگ و بی هیزی کردم، وه‌ک چیلکه‌ی ره‌ق و وشکم ئی هات، یه‌کئ ده‌یگوت ترساوه، یه‌کئ ده‌یگوت گرفتی کردووه.. تاد. ئەو رۆژگاره داوو دهرمان و دوکتۆر، یا هه‌ر نه‌بوو، یا هیشتا نه‌گه‌یشتبوونه لای ئیمه، باوکم - له‌گه‌ل مردووی خویننه روگوییگردا (رحمته‌ی خودای ئیبن) له‌ برایماوه‌وه بردمی بو خزمه‌تی شیخ مه‌حمودی حه‌فید له‌ داریکه‌ی (رمزای خودای ئیبن) حاله‌که‌ی عه‌رزى شیخ کرد، له‌ یادمه‌ شیخ فه‌رمووی: ئیمه‌ له‌گه‌ل جنۆکه‌کاندا خزمین ناتوانم ئازاریان بده‌م، به‌لام دووعایه‌کی بو ده‌نووسم، وه‌لئ ده‌بی ئەم مندا له‌ ماوه‌ی دوو حه‌فته‌ له‌ ژێر چاودی‌ری خۆمدا بی، پووره وه‌نه‌وشم (رحمته‌ی خودای ئیبن) له‌ داریکه‌ی بوو، له‌لای ئەو مامه‌وه، شیخ (خودای ئی رازی بی) پوورمی بانگ کرد، هه‌ندئ برنج و هه‌ندئ هه‌نجیره زه‌رده‌ی وشک و هه‌ندئ هه‌لوژه‌ره‌شه‌ی وشکی دایه‌و پیی فه‌رموو: به‌یانیان حه‌وت ده‌نک له‌م هه‌جیره له‌ناو شیردا شل شل بکوئینه‌و دوا‌یى به‌ پارچه‌یئ که‌تان بیپالئوه‌و بیگوشه‌و تلپه‌که‌ی فری ده‌و باشیراوی هه‌نجیره‌که بخوات و ئیتر تا نیوه‌پو هه‌یج نه‌خوات، نیوه‌پووش شو‌ربایه‌کی برنجی ترنگی بو بکه‌و شه‌ش حه‌وت ده‌نک له‌م هه‌لوژه ره‌شه‌یه‌ی تیکه‌و که ته‌واو ته‌واو کولا بیده‌ری، ئیواره‌یش هه‌روه‌ها، وه‌ نه‌هیلئ هیچی تر بخوات، شیخ (خودای ئی رازی بی) یه‌که‌م ژهم خوی

سه‌ره‌رشتی چی‌شته‌که‌ی کرد، ئەندازە‌ی برنج و شیرە‌که‌ی نیشان دەداو جار جار دەیفەرموو: با تۆزئ تریش بکۆلئ، یا خەست ببێتەرە.. تاد. لە سایە‌ی خوداوە بەره‌ بەره‌ تەواو تەواو چاک بوومەرە. ئەو نووشتە‌یه‌ی شیخ تا درەنگ مابوو، فاتمە‌ی خوشکم دەلئ: ئەو نووشتە‌یه‌ی کەوتە‌لای عائیشە‌ی خوشکم. بە‌هەر حال خودا بە‌ رحمتی خۆ‌ی رەحم بە‌ حالئ هە‌موو لایە‌کمان بکا. ئامین^(۱).

وە‌ک خەون ئەم یادگارە‌ی ئەو حە‌له‌ی شیخ لە‌یادماوە‌:

۱- بە‌یانیان لە‌سەر بانێژە‌یی نوێژئ بە‌یانئ دەکرد، ئیتر لە‌سەر بە‌رمالە‌که‌ هە‌ڵە‌دە‌سا، تا نزیکئ خۆ‌ر کە‌وتن، هە‌رده‌می دە‌جوولۆ و خەریکی زی‌کرو ویردو دوعا خویندن بوو کە‌سیش لە‌و ماوە‌یە‌دا هە‌قی نە‌بوو بە‌سه‌ریه‌وو ئەو حالە‌تە‌ رۆحییە‌ی ئی تێک نە‌دە‌دا.

۲- رۆژئ دیم شیخ (خودای ئی رازی بئ) کوور بوو بوو، وە‌ک نە‌خۆش بئ وابوو جبه‌یه‌کی کۆنی کورتی مە‌یلە‌وسە‌وزی کالە‌وه‌ بووی لە‌بە‌ردابوو، وا دە‌زانم یا شیخ جافربوو، یا مامۆستا مە‌لا شیخ قادری گلە‌ زە‌رده‌یی بوو، چووتئ کە‌وشی کۆنی مە‌یلە‌وزە‌ردی کە‌مئ بچکۆلە‌ی پئ بوو، جار جارە‌ بە‌تاکئ لە‌و کە‌وشانە‌ سووک سووک کۆلنجی شیخی پئ دە‌کوتا. کە‌ بۆ ئەم دیمە‌نە‌ سە‌یره‌ لە‌ پورم پرسئ، گوئ: ئەو حە‌زەرە‌تی شیخ لە‌شە‌پدا گوللە‌یه‌کی بە‌رکە‌وتوو، گوللە‌کە‌ هیشتا هە‌رماوە‌ لە‌ پشتئدا، ناوبە‌ناو دە‌خزئ و شوینە‌که‌ی دیتەرە‌ سوئ، ئیتر شیخ ئەو جبه‌یه‌ لە‌بەر دە‌کاو بە‌و کە‌وشە‌ شوینئ گوللە‌کە‌ دە‌کوئن بۆئ، ئیتر خودا فە‌رامۆشی دە‌داو ژانی پشتی دە‌شکئ، پورم گوئ: ئەو جبه‌یه‌و ئەو کە‌وشە‌ هئ حە‌زەرە‌ت حاجی کاک ئە‌حمە‌دی شیخە‌ (قدس الله سره‌ العزیز). (وە‌رگێ‌)

^(۱) لە‌کاتی هە‌له‌ بژێ‌ری لە‌م شوینە‌دا عائیشە‌ی خوشکم ئە‌مری خودای کرد، بە‌ر رحمتی خودا

۵۱۰۹- وَشَكَا خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا أَنَا مِنَ اللَّيْلِ مِنَ الْأَرْقِ. فَقَالَ: إِذَا أَوَيْتَ إِلَى فِرَاشِكَ فَقُلِ اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَمَا أَظْلَتِ وَرَبَّ الْأَرْضِينَ وَمَا أَقْلَتِ وَرَبَّ الشَّيَاطِينِ وَمَا أَضَلَّتْ كُنْ لِي جَارًا مِنْ شَرِّ خَلْقِكَ كُلِّهِمْ جَمِيعًا أَنْ يَفْرُطَ عَلَيَّ أَحَدٌ مِنْهُمْ أَوْ أَنْ يَنْغِيَّ عَلَيَّ عَزَّ جَارُكَ وَجَلَّ تَنَازُكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ وَلَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ. رواه الترمذي، والله أعلم^(۱):

خالیدی کوپی وه‌لید (خدای ن‌رازی بن) هاواری برده بهر پیغه‌مبه‌ر (درویدی خدای له‌سهرین) فه‌رمووی: قوربان! نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! به‌شه‌و خه‌وم لی ده‌زپی و له‌تاو بی خه‌وی ناخه‌وم! فه‌رمووی: کاتی ده‌چیته سهر نوینی نوستنه‌که‌ت بلئ: اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَمَا أَظْلَتِ وَرَبَّ الْأَرْضِينَ وَمَا أَقْلَتِ وَرَبَّ الشَّيَاطِينِ وَمَا أَضَلَّتْ كُنْ لِي جَارًا مِنْ شَرِّ خَلْقِكَ كُلِّهِمْ جَمِيعًا أَنْ يَفْرُطَ عَلَيَّ أَحَدٌ مِنْهُمْ أَوْ أَنْ يَنْغِيَّ عَلَيَّ عَزَّ جَارُكَ وَجَلَّ تَنَازُكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ وَلَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ: خودایه! نه‌ی په‌روه‌ردگاری ههر حه‌وت ناسمانه‌کان و نه‌وه‌ی له‌سهر پش‌تیان هه‌یه! نه‌ی په‌روه‌ردگاری هه‌موو شه‌یتانه‌کان و نه‌وانه‌ی که گو‌م‌رایان ده‌که‌ن! نه‌ی خودایه! په‌ناده‌گرم به‌تو، خو‌ت په‌نام بده له‌شه‌ری هه‌موو دروس‌کراوانی خو‌ت سه‌راپا، په‌نام بده له‌وه‌ی که یه‌کئ شالاوم بو بیئئ، یاخود ده‌سد‌ریژیم لی‌بکا، نه‌وه‌ی که له‌په‌نای تو‌دابی هه‌میشه سه‌ری به‌رزه، سو‌پاس و ستای‌شی تو بی پایانه و زور شکو‌مه‌ندو گه‌وره‌یه، له‌تو به‌ولاوه خودای تر نییه، دل‌نیام که ههر خو‌ت خودای راست و دروستیت (ت).

۸۳) نزا‌ی فه‌رزدا‌نه‌وه : (دعاء قضاء الدين)

۵۱۱۰- عَنْ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ مُكَاتِبًا جَاءَهُ فَقَالَ: إِنِّي قَدْ عَجَزْتُ عَنْ كِتَابَتِي فَأَعِنِّي. قَالَ: أَلَا أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ عَلَّمَنِيَهُنَّ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَوْ كَانَ عَلَيْكَ مِثْلُ جَبَلٍ صَبِيرٍ دَيْتَا أَذَاهُ اللَّهُ عَنْكَ، قُلِ: اللَّهُمَّ اكْفِنِي بِحَلَالِكَ عَنْ حَرَامِكَ وَأَغْنِنِي بِفَضْلِكَ عَمَّنْ سِوَاكَ. رواه الترمذي^(۱):

(۲) سکت عن درجته الشارح.

(۱) بسند حسن (شرحه).

بهندهیه کی کاغز پی دراو (موکاته ب) هاته خزمه تی عه لی (خودای لی رازی
بن) گوتی: ته و انام نییه که سهر قه بلانه که م بدهم (واته: ناتوانم قیسته که ی
سهرم له کاتی خویدا بدهم) که واته بار بوویه کم بو نه وه بدهری عه لیش (خودای لی
رازی بن) فهرمووی: هو شیاریه، با ئه م چند وشه یه ت فیریکه م، که کاتی خوی
پیغه مبه ر (دروودی خودای له سهر بن) فیری خومی کردوون، نه گهر گریمان به قه د
چیا ی شه بریش قهرزت له سهر بن، خودا بو تی ده داته وه، بلی: اللَّهُمَّ اكْفِنِي
بِحَلَالِكَ عَنْ حَرَامِكَ وَأَغْنِنِي بِفَضْلِكَ عَمَّنْ سِوَاكَ: خودایه! به حه لالی خوت بی
نیازم بکه له حهرامی خوت، ههروه ها له سایه ی خوشته وه دامای دهستی
که سی ترم مه که! (ت-س/ح).

۵۱۱- وَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْمَسْجِدَ
ذَاتَ يَوْمٍ فَإِذَا هُوَ بِرَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ يُقَالُ لَهُ أَبُو أُمَامَةَ فَقَالَ: يَا أَبَا أُمَامَةَ مَا لِي أَرَاكَ
جَالِسًا فِي الْمَسْجِدِ فِي غَيْرِ وَقْتِ الصَّلَاةِ. قَالَ: هُمُومٌ لِرِمْتَنِي وَذُيُونِ يَا رَسُولَ اللَّهِ.
قَالَ: أَفَلَا أَعْلَمُكَ كَلَامًا إِذَا أَلْتَ قُلْتَهُ أَذْهَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ هَمَّكَ وَقَضَى عَنْكَ ذَنْتَكَ.
قَالَ: قُلْتُ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: قُلْ إِذَا أَصْبَحْتَ وَإِذَا أَمْسَيْتَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ
مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ وَالْبُخْلِ وَأَعُوذُ
بِكَ مِنَ غَلَبَةِ الدَّيْنِ وَقَهْرِ الرِّجَالِ. قَالَ: فَفَعَلْتُ ذَلِكَ فَأَذْهَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ هَمِّي وَقَضَى
عَنِّي ذَنْبِي. رواه أبو داود. نسأل العفو والعافية. آمين^(۱).

ئه بو سه عید (خودای لی رازی بن) فهرمووی: روژی حه زره ت (سه لات و
سه لامی خودای لی بن) ده چی بو مزگه وت، ده پوانی و پیاوی له مزگه وت، له
یاریده ده رانه، ناوی ئه بو ئومامه یه، ده فهرمووی: ئه ی ئه بو ئومامه! خیره که و
له م ده مه دا ده تبینم له مزگه وتا دانیش تووی، ئیستا کاتی نوێژ نییه دیاره
کاریکی ترت هه یه؟ ده لی قوربان؟ بووم به ژیر خه م و خه فه ته وه به هو ی
که له که بوونی قه رزارییه وه. ده فهرمووی: ده هو شیاریه با گوتاریکت فیر بکه م
که گوتت خودا هه م خه م و خه فه ته که ت ده ره وینیتته وه، هه م قه رزه که شت بو

^(۱) سکت عن درجته الشارح.

ده‌داته‌وه. ئەبو ئومامه گوتی: گوتم: فەرموو ئەی پیغەمبەری خودا! دلم له لاتە، فەرمووی: بەیانیان و ئیواران بلی: اللّهُمَّ اِنِّیْ اَعُوْذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ وَاَعُوْذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَاَعُوْذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ وَالْبُخْلِ وَاَعُوْذُ بِكَ مِنْ غَلَبَةِ الدَّيْنِ وَقَهْرِ الرِّجَالِ: ئەبو ئومامه فەرمووی: ئیتر منیش وه‌هام کرد، خودایش هه‌م خه‌مه‌که‌ی ره‌واندمه‌وه، هه‌م قه‌رزه‌که‌ی سه‌رمی یۆ جیبه‌جی کردم. (د).

٨٤) نزاى كاتى ديتنى گرفتارى به دهردى : (الدعاء لرؤية المبتلى)

٥١١٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ رَأَى صَاحِبَ بَلَاءٍ فَقَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَافَانِي مِمَّا ابْتَلَاكَ بِهِ وَفَضَّلَنِي عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقَ تَفْضِيلًا إِلَّا غُفِيَ مِنْ ذَلِكَ الْبَلَاءِ. رواه الترمذي بسند غريب. نَسَّالَ اللَّهُ السَّلَامَةَ وَالتَّوْفِيقَ^(١):

ئەبو هورەیره، (خودای ئی رازی بێ) له حەزەرەتە‌وه (درویدی خودای لەسەڕین) دە‌فەرموی: کەسێ کاتێ گێڕۆدە‌یێ دە‌بینێ بلی: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَافَانِي مِمَّا ابْتَلَاكَ بِهِ وَفَضَّلَنِي عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقَ تَفْضِيلًا: سوپاس بۆ ئەو خودایە‌ی کە منی رزگار کردووه لەم دە‌رده‌ی کە تۆی پێ دووچار کردووه، لە‌زۆر لاوه ئەو خودا گە‌وره‌یه بە‌هرە‌ی زۆری ر‌ژاندووه بە‌سه‌ر مندا، کە ئەو بە‌هه‌رانە‌ی بە‌گه‌‌لی کە‌سی تر له دروس‌کراوانی خۆی نه‌داوه! کاتێ کە‌سێ گێڕۆدە‌یێ دە‌بینێ، لە‌ژێر لی‌وه‌وه یا بە‌دزی ئەو گێڕۆدە‌یه‌وه ئەم نزا پێ‌رۆزه بخوینێ ئیتر له‌ ماوه‌ی ر‌ژاندن‌یدا دوو‌چاری ئەو دە‌رده‌ نابێ! (ت-س/غە‌ریب).

٨٥) نزاى نه‌خۆش : (دعاء المرض)

٥١١٣- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّهُمَا شَهِدَا عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ. صَدَّقَهُ رَبُّهُ فَقَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَأَنَا أَكْبَرُ.

(١) سندە غە‌ریب.

وَإِذَا قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَخَدَهُ. قَالَ يَقُولُ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَأَنَا وَخَدِي. وَإِذَا قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَخَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ. قَالَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَخَدِي لَا شَرِيكَ لِي. وَإِذَا قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ. قَالَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا لِي الْمُلْكُ وَلِي الْحَمْدُ. وَإِذَا قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. قَالَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِي. وَكَانَ يَقُولُ مَنْ قَالَهَا فِي مَرَضِهِ ثُمَّ مَاتَ لَمْ تَطْعَمَهُ النَّارُ. رواه الترمذي بسند حسن^(۱).

ئه‌بو سه‌عیدو ئه‌بو هوره‌یه‌ر (ره‌زای خودایان لی‌بی) گو‌تیان: شایه‌تی ده‌ده‌ین که پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سری‌ن) فه‌رمووی: هر که سنی بلی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ: خودای په‌روه‌ردگار بوی مؤر ده‌کاو ده‌فه‌رمووی: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَأَنَا أَكْبَرُ: راسته، له‌من زیاتر خودای تر نییه، وه من له هه‌موو که‌سێ گه‌وره‌ترم کاتێ ده‌لی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَخَدَهُ: خودا بوی مؤرده‌کاو ده‌فه‌رمووی: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَخَدِي: کاتێ ده‌لی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَخَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ: خودایش ده‌فه‌رمووی: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَخَدِي لَا شَرِيكَ لِي: راسته، من خودای تاک و ته‌نیام و هاوه‌لم بۆ نییه. کاتێ ده‌لی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ: خودایش ده‌فه‌رمووی: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا لِي الْمُلْكُ وَلِي الْحَمْدُ: راسته، خودای تر نییه، بی‌جگه‌ له‌من، سامان و دارایی و پاشایی و سوپاس و ستایش له‌راستیدا هه‌ره‌ی منه‌و به‌س. کاتێ ده‌لی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ: خودایش ده‌فه‌رمووی: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِي: راسته، له‌خۆم به‌ولاوه‌ خودای تر نییه‌ هی‌زو ته‌وانایی به‌س به‌ده‌ستی خۆمه. چه‌زهره‌ت (سه‌لآت و سه‌لامی خودای لی‌بی) فه‌رمووی: هر که‌سێ کاتێ نه‌خۆش ده‌که‌وی ئه‌مه‌ بخوینێ ئه‌گه‌ر له‌و نه‌خۆشینه‌یدا به‌مری ناگر چه‌شکه‌ی نا‌کا! (ت-س/ح).

۸۶) یادو زی‌کری کاتی چوونه بازار: (الذكر عند دخول السوق)

۵۱۱ هـ - عَنْ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ دَخَلَ السُّوقَ فَقَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَخَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُخَيِّ وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا

(۱) حسن عند الترمذي.

يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ أَلْفَ أَلْفِ حَسَنَةٍ وَمَحَا عَنْهُ أَلْفَ أَلْفِ سَيِّئَةٍ وَرَفَعَ لَهُ أَلْفَ أَلْفِ دَرَجَةٍ. وَفِي رِوَايَةٍ: بَدَلْ (وَرَفَعَ لَهُ أَلْفَ أَلْفِ دَرَجَةٍ. وَبَنَى لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ). رواه الترمذي. نسال الله الجنة ونعوذ به من النار آمين^(۱):

عومه‌ر (رمزای خودای گهوره‌ی لینیئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروود و صلوات و سلامی خودای گهوره‌ی له‌سهریئ) فه‌رمووی: که‌سنی که ده‌چیته بازار بلی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَخَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُخَيِّ وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ: خودا هزار هزار چاکه‌ی بو ده‌نوسئ و هزار هزار خراپه‌ی بو ده‌سپریتته‌وه و هزار هزار پله‌و پایه‌ی به‌رزوه ده‌کا! له‌گیرانه‌وه‌یه‌کدا له‌جیاتئ: هزار هزار پله‌و پایه‌ی به‌رزوه ده‌کات، نه‌مه‌یه: ته‌لاریکی له‌به‌هشتا بو دروست ده‌کا (بو خودا چی تی ده‌چی - وه‌رگیئ). (ت-س/غریب).

۸۷) نزا‌ی کاتئ شت له‌به‌رکردن (دوو‌عای حیفظ): (دعاء الحفظ)

۵۱۱۵- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذْ جَاءَهُ عَلِيٌّ فَقَالَ: يَا أَبِی أُنْتُ وَأُمِّی يَا رَسُولَ اللَّهِ ثَقُلْتَ هَذَا الْقُرْآنُ مِنْ صَدْرِي فَمَا أَجِدُنِي أَقْدِرُ عَلَيْهِ. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَا أَبَا الْحَسَنِ أَفَلَا أَعَلَّمُكَ كَلِمَاتٍ يَنْفَعُكَ اللَّهُ بِهِنَّ وَيَنْفَعُ بِهِنَّ مَنْ عَلمَتْهُ وَيُبَيِّتُ مَا تَعَلَّمْتَ فِي صَدْرِكَ. قَالَ: أَجَلْ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَعَلَّمَنِي. قَالَ: إِذَا كَانَ لَيْلَةُ الْجُمُعَةِ فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَقُومَ فِي ثُلُثِ اللَّيْلِ الْآخِرِ فَإِنَّهَا سَاعَةٌ مَشْهُودَةٌ وَالْدُّعَاءُ فِيهَا مُسْتَجَابٌ وَقَدْ قَالَ أَخِي يَعْقُوبُ لِنَبِيِّهِ (سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي) يَقُولُ حَتَّى تَأْتِيَ لَيْلَةُ الْجُمُعَةِ فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَقُمْ فِي وَسْطِهَا فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَقُمْ فِي أَوَّلِهَا فَصَلِّ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ تَقْرَأُ فِي الرُّكْعَةِ الْأُولَى بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَسُورَةَ يس وَفِي الرُّكْعَةِ الثَّانِيَةِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَ(حَم) الدُّخَانَ وَفِي الرُّكْعَةِ الثَّالِثَةِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَالْمُزِيلُ السَّجْدَةَ وَفِي الرُّكْعَةِ الرَّابِعَةِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَتَبَارَكَ الْمُفْصَلُ فَإِذَا

(۱) بسند غریب.

فَرَعْتَ مِنَ التَّشْهُدِ فَاحْمَدِ اللَّهَ وَأَحْسِنِ الْكُتَابَ عَلَى اللَّهِ وَصَلِّ عَلَى وَأَحْسِنِ وَعَلَى سَائِرِ
 النَّبِيِّينَ وَاسْتَغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْإِخْوَانِكَ الَّذِينَ سَبَقُوكَ بِالْإِيمَانِ ثُمَّ قُلْ فِي آخِرِ
 ذَلِكَ اللَّهُمَّ ارْحَمْنِي بِتَرْكِ الْمَعَاصِي أَبَدًا مَا أَبْقَيْتَنِي وَارْحَمْنِي أَنْ أَتَكَلَّفَ مَا لَا يَغْنِيَنِي
 وَارْزُقْنِي حُسْنَ النَّظَرِ فِيمَا يُرْضِيكَ عَنِّي اللَّهُمَّ بَدِيعَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ذَا الْجَلَالِ
 وَالْإِكْرَامِ وَالْعِزَّةِ الَّتِي لَا تُرَامُ أَسْأَلُكَ يَا اللَّهُ يَا رَحْمَنُ بِجَلَالِكَ وَتَوَرُّ وَجْهِكَ أَنْ تُلْزِمَ
 قَلْبِي حِفْظَ كِتَابِكَ كَمَا عَلَّمْتَنِي وَارْزُقْنِي أَنْ أَتْلُوهُ عَلَى النَّحْوِ الَّذِي يُرْضِيكَ عَنِّي اللَّهُمَّ
 بَدِيعَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ وَالْعِزَّةِ الَّتِي لَا تُرَامُ أَسْأَلُكَ يَا اللَّهُ يَا رَحْمَنُ
 بِجَلَالِكَ وَتَوَرُّ وَجْهِكَ أَنْ تُتَوَرَّ بِكِتَابِكَ بَصَرِي وَأَنْ تُطْلِقَ بِهِ لِسَانِي وَأَنْ تُفَرِّجَ بِهِ عَن
 قَلْبِي وَأَنْ تَشْرَحَ بِهِ صَدْرِي وَأَنْ تُغْسِلَ بِهِ بَدَنِي لِأَنَّهُ لَا يُغْنِيَنِي عَلَى الْحَقِّ غَيْرُكَ وَلَا يُؤْتِيهِ
 إِلَّا أَنْتَ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ يَا أَبَا الْحَسَنِ تَفْعَلُ ذَلِكَ ثَلَاثَ جُمُعٍ أَوْ
 خَمْسٍ أَوْ سَبْعٍ تُجَابُ بِإِذْنِ اللَّهِ وَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ مَا أَخْطَأَ مُؤْمِنًا قَطُّ. قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ
 (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): قَوْلُ اللَّهِ مَا لَبِثَ عَلَى إِلَّا خَمْسًا أَوْ سَبْعًا حَتَّى جَاءَ عَلَى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ) فِي مِثْلِ ذَلِكَ الْمَجْلِسِ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِلَيَّ كُنْتُ فِيمَا خَلَا لَا أَخُذُ إِلَّا أَرْبَعَ
 آيَاتٍ أَوْ نَحْوَهُنَّ وَإِذَا قَرَأْتُهُنَّ عَلَى نَفْسِي تَقْلُتُنَّ وَأَنَا أَتَعَلَّمُ الْيَوْمَ أَرْبَعِينَ آيَةً أَوْ نَحْوَهَا
 وَإِذَا قَرَأْتُهَا عَلَى نَفْسِي فَكَأَنَّمَا كِتَابُ اللَّهِ بَيْنَ عَيْنَيَّ وَلَقَدْ كُنْتُ أَسْمَعُ الْحَدِيثَ فَإِذَا
 رَدَّدْتُهُ تَقَلْتُ وَأَنَا الْيَوْمَ أَسْمَعُ الْأَحَادِيثَ فَإِذَا تَحَدَّثْتُ بِهَا لَمْ أَخْرِمُ مِنْهَا حَرْفًا. فَقَالَ لَهُ
 رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عِنْدَ ذَلِكَ: مُؤْمِنٌ وَرَبُّ الْكُفَّةِ يَا أَبَا الْحَسَنِ. رواه
 الترمذي^(۱):

ثیبنو عہبباس (رہزای خودایان لیبی) فہرمووی: جاریٰ لہ خزمہتی
 پیغہمبہردا (درویدی خودای لہسریں) بیوین، لہودہمہدا علی (خودای فی رازی بن) ہات بو
 خزمہتی، فہرمووی: ٹہی پیغہمبہری خودا! باوک و دایکم بہقوریانت بن، ٹہم
 قورنانش لہ سینگما بہندنا بی و بو م زہوت ناکری، دہی بفہرموو: چاریکم
 بفہرموو: پیغہمبہریش (درویدی خودای لہسریں) فہرمووی: ٹہی باوکی حہسہن!

(۱) رواہ الترمذی بسند حسن (شرحہ).

دهی دلت لهلام بی با چهن وشهیهکت فیبر بکه، خودا ئه ووشانه دهکا بهمایه ی سوودو قازانج هم بۆ تۆو هم بۆ ئه و کهسانه یش که له تۆوه فیریان دهبن، ههروه ها فیری هه رچیش ببی به پاشی چه سپی دهکا له ناو دلتا. عه لی (خودای ئی رازی بی) فهرمووی: ئاده ی بفهرموو فیرم بکه ئه ی پیغه مبه ری خودا! فهرمووی: که بوو به شهوی ههینی، ئه گهر ده توانی له سییه کی دوا یی شهودا هه لسه بۆ شه و نوێژ، چونکه ئه م وهخته هه ر عیباده تیکی تیا دا بکری فریشته دینه دیاری ته ماشای دهکن، وه نزاو پارانه وه ی تیا دا گرایه، ئه وه یش که یه عقوب پیغه مبه ری برام کاتی شادبوونه وه به یوسفی کوپی، کوپه کانی تری که کاتی خۆی بوو بوون به هۆی دهر به دهر بونی یوسف، داویان لیی کرد که داوای لیبووردنیان له خودا بۆ بکا، ئه ویش فهرمووی: سوف استغفر لکم: خودا چهزکا به م زوانه له خودای تاوان به خش و میهه بانی خۆم داوای لیخرشبوونتان بۆ دهکم.

وه مه به سستی به عقوب له م دواخستنی دووعایه ئه وه بووه که چاره نواری بکا هه تا شهوی ههینی دی، تا له و شه وه پیروژده داوای لیبووردنیان بۆ بکا، ئه ی عه لی! ئه گهر له و کاته شدا ناتوانی نیوه شهوی ههینی هه لسه، ئه گهر هه ر نه ت توانی له سه ره تای شهوی جومعه وه هه لسه و چوار رکات نوێژی سوننه تی حیفظو زهینروشنی له سه ر ئه م شیوه یه بکه: له رکاتی یه که مدا سوورته ی فاتیحا و سوورته ی یاسین ده خوینیت و، له رکاتی دووه مدا سوورته ی فاتیحا و سوورته ی حامیمی دوخان ده خوینیت و، له رکاتی سییه مدا سوورته ی فاتیحا و سوورته ی (الم تنزیل السجده) ده خوینیت و، له رکاتی چواره مدا سوورته ی فاتیحا و سوورته ی (تبارک الذی بیده الملك) ده خوینیت، که ئه م سوورته له ناو قورئاندا، وا له ناو سوورته کانی به شی موفه صه لدا، جا کاتی له ته حیاتی دوا یی لی بوو یته وه له پیش سلودانه وه دا، یا له پاش سلودانه وه سوپاس و ستایشی خودا زۆر به جوانی بکه و به جوانی سه لاوات له سه رمن بده و هه وه ها سه له وات له سه ر پیغه مبه ره کانی تریش بده، ئه و جا بۆ هه موو موسولمانان بپاریزه وه، به پیاو

ژنیاڼه وه، هه روا بؤ ئه و برایانه یشت که له پیښ تودا له سهر ئیمان مردوون
بپاړیره وه و ئه و جا ئه م دوو عایه بخوینه له سهر ئه م شیوه یه:

الحمد لله رب العالمین، الحمد لله الذی خلق السموات والأرض وجعل
الظلمات والنور، الحمد لله الذی أنزل علی عبده الكتاب، سبحان الله والحمد لله ولا
إله إلا الله والله أكبر، ولا حول ولا قوة الا بالله العلی العظيم، سبحان الله وبحمده،
سبحان الله العظيم اللهم صل وسلم وبارک علی سیدنا محمد وعلی آله، عدد کمال
الله وکما یلیق بکماله، اللهم صل علی محمد وعلی آل محمد کما صلیت علی
ابراهیم وآل ابراهیم، وبارک علی محمد وآل محمد کما بارکت علی ابراهیم وآل
ابراهیم إنک حمید مجید، اللهم وبارک علی سیدنا محمد وعلی سائر اخوانه النبین
والمرسلین عدد خلقک ورضا نفسک وزنة عرشک ومداد کلماتک ما دام ملک الله
تعالی، ربنا اغفر لنا ولاخواننا الذین سبقونا بالإیمان ولا تجعل فی قلوبنا غلا للذین
آمنوا ربنا أنک رؤف رحیم، اللهم أرحنی بک المعاصی. هه تا: (بالله العلی العظيم).

ئهی باوکی هه سهن! سئ شهوی هه ینی، یا پینج شهوی هه ینی، یا
حهوت شهوی هه ینی ئه م نویژو نزیاه ئاوا بکه، ئیتر به فارمانی خودا نیازت
گیرا ده بی و خودا مرازت دها، به و که سهی که منی کردوه به پیغه مبهری
خوی و له گهل ئایینی راست و دروستی خویدا ره وانهی کردووم بؤ سهر
مروځو پهری، ئه م نزیاه بؤ موسولمانی راست هه رگیز هه لهی نییه، به مه رجی
به جوش و به کول و به سوژی دل بی.

ئیبنو عه عباس (خودایان لاری بن) دهیغه رموو: جا به خودا، یا له پاش پینج
هه ینی یا حهوت هه ینی علی هاته وه بؤلای پیغه مبهر (درویدی خودای لسه رین) بؤ
هه مان شوین و کوړو مه جلیس، فهرمووی: ئهی پیغه مبهری خودا! له مه وپیښ
یا چوار نایهت یا دهوری چوار نایهت له بهر ده کرد، که له وه دوا ده ورم
ده کردنه وه له بهر نه مابوون، به لام ئیستا هه رکاتئ به وئ دهوری چل نایهت
له بهر ده که م، له وه دوا که دهوری ده که مه وه ده لئی قورئانه که وا له بهر چاو و
له ناو قورئاندا ده یان خوینم، جاران که فهرمووده که م ده بیست و له بهر م

دهکرد، لهوه دوا که دهمویست دهوری بکه مهوه سهیرم دهکرد له بهر نه ماوه، وهلی ئیستا چهن فهرموده یهیی ده بیستم و گشتیان له بهر دهکهم، له پاشا هرکاتی بمهوی بیانگیرمهوه دهوریان دهکمهوه به تهواوی، یهک پیتیان لی نابویرم!

پیغه مبه ریش (دروودی خودای له سهرین) فهرمووی: ئه ی عه لی! ئه ی نه بولحه سن! ئه ی باوکی حه سه! به خودای که عبه، که یهزدانی پاکه، ده رکه وت که تو موسولمانیت! (ت-س/ح).

۸۸) صه لاواتدان له دیاری پیغه مبه ر (دروودی خودای که وده ی له سهرین)
الصلاة على النبي (صلى الله عليه وسلم)
قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا - سورة الأحزاب - ۵۶/۳۳}.

→ راقه ی نه م ئایه ته له م شوینه دا رابورد: بهرگی حه وته م، لاپه ره/۱۰۰، چاپی یه که م.

۵۱۱۶- عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُمْ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ نُصَلِّي عَلَيْكَ؟ قَالَ: قُولُوا: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَأَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَأَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ. رواه الثلاثة^(۱):

ئه بو حومهیدی ساعیدی (خودای لی رازی بن) فهرمووی: یاران فهرموویان: ئه ی پیغه مبه ری خودا! چۆن صه لاوات له دیاری تو بدهین! فهرمووی (دروودی خودای له سهرین): بلین: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَأَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ

(۱) تجرید/ ۴ ل/ ۴۱ رقم/ ۱۲۵۳ = ۱۳۶۵، ۶۳۶۰ فتح الباری. مسلم. صلاة: ۹۱۰. أبوداود. صلاة: ۹۷۹. ابن ماجه. إقامة الصلاة: ۹۰۵. تحفة: ۱۱۸۹۹.

إِبْرَاهِيمَ ، وَبَارَكَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَأَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ. (ش/د).

۵۱۱۷ → (ب - ۱ ز - ۷۲ ل - ۲۵۳ ف - ۱۳) ^(۱).

۵۱۱۸ → (ب - ۷ ز - ۱۶ ل - ۱۰۰ ف - ۱۸) ^(۲).

۵۱۱۹ → (ب - ۷ ز - ۱۶ ل - ۱۰۰ ف - ۱۸) ^(۳).

۵۱۲۰ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ «رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ» قَالَ: قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذَا السَّلَامُ عَلَيْكَ، فَكَيْفَ نُصَلِّي عَلَيْكَ؟ قَالَ: قُولُوا اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَبَارَكَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ. رواه البخاري^(۴):

ئه‌بو سه‌عید (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: گوتمان: قوربان! سه‌لامکردن له توئه‌مه‌یه که له‌ته‌حیاتا فیرت کردوین، ئه‌ی چوئن سه‌لاواتت له‌سه‌ر بده‌ین؟ فهرمووی: بلیئن: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَبَارَكَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ: (ب).

۵۱۲۱ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ «رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ» عَنِ النَّبِيِّ «مَتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ» قَالَ: مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَكْتَالَ بِالْمِكْيَالِ الْأَوْفَى إِذَا صَلَّى عَلَيْنَا أَهْلَ الْبَيْتِ فَلْيَقُلِ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ وَأَزْوَاجِهِ أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ وَذُرِّيَّتِهِ وَأَهْلِ بَيْتِهِ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ. رواه أبو داود والنسائي^(۵):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) له‌ه‌زه‌ته‌وه ده‌فهرمووی (درویدی خودای لسه‌ربئ): هه‌ر که‌سئ ه‌زه‌ده‌کا به‌ئه‌یاره‌ی قه‌لا په‌چن خیره‌بو خوی بپیوی با

^(۱) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۷۲ رقم/ ۴۸۱.

^(۲) تقدم في مجلد سابع تسلسل/ ۱۶ = ۴۰۵۳ = مجلد اول تسلسل/ ۴۸ رقم/ ۴۸۸.

^(۳) تقدم في مجلد سابع تسلسل/ ۱۶ ل/ ۱۰۰ رقم/ ۴۰۵۳.

^(۴) تجريد/ ۴ ل/ ۴۷۹ رقم/ ۱۶۸۵ = ۴۷۹۸، ۶۲۵۸.

^(۵) بسند صحيح (شرحه).

کاتئ صه‌لاوات له‌سه‌ر ئیمه‌ ده‌دا - که نه‌هلی به‌یتی نویو وه‌تین - با ئاوا
بَلَّيْ: لِلّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ وَأَزْوَاجِهِ أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ وَذُرِّيَّتِهِ وَأَهْلِ بَيْتِهِ كَمَا
صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِيَّاكَ حَمِيدًا مَّجِيدًا: خوداگیان! خیرو بیرو میهره‌بانی و
ره‌حمه‌تی خوت په‌یتا په‌یتا برژینه به‌سه‌ر موچه‌مه‌دا، که پیغه‌مبه‌ری تویه،
به‌سه‌ر خوی و هاوسه‌ره‌کانی‌دا، که دایکانی موسولمانانن، هه‌روا به‌سه‌ر
وه‌چه و نه‌وه‌ی‌دا هه‌روا به‌سه‌ر کسوکاری‌دا ده‌ق وه‌ک ئه‌و خیرو ره‌حمه‌ته‌ی که
رژاندووته به‌سه‌ر ئیبراهیم و که‌س و کارو بنه‌ماله‌و خانه‌واده‌ی ئیبراهیم‌دا،
دلنیام ئه‌ی په‌روه‌ردگاری نازدارم! شایسته‌ی هه‌موو ستایش و
سوپاسینکیت و خودایه‌کی گه‌ئێ گه‌وره‌و پیروژیت (د/ن-س/ص).

۵۱۲۲- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ صَلَّى عَلَيَّ وَاحِدَةً صَلَّيَ
اللَّهُ عَلَيْهِ عَشْرًا. رواه مسلم وأبو داود والترمذي^(۷):

دیسان ئه‌و له‌ چه‌زه‌ته‌وه ده‌قه‌رموی (درووی خودای له‌سهرین) هه‌ر که‌سێ
یه‌ک صه‌لاوات له‌سه‌ر من بدا خودا ده‌ صه‌لاوات له‌سه‌ر ئه‌و ده‌دا. (م/د/ت).

۵۱۲۳- عَنْ حُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ:
الْبَخِيلُ الَّذِي مَنْ ذُكِرَتْ عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ^(۸):

ئیمامی حوسه‌ینێ کوپی ئیمامی عه‌لی (رمزای خودا له‌خوی و باوکی) فه‌رمووی:
پیغه‌مبه‌ر (درووی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: ره‌زیل و به‌خیل ئه‌و که‌سه‌یه که ناوی
من ده‌برئ له‌لای که‌چی صه‌لاواتم له‌سه‌ر نادات (ت-س/ص).

۵۱۲۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: رَغِمَ أَنْفُ
رَجُلٍ ذُكِرَتْ عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ وَرَغِمَ أَنْفُ رَجُلٍ دَخَلَ عَلَيْهِ رَمَضَانُ ثُمَّ أَسْلَخَ قَبْلَ أَنْ
يُغْفَرَ لَهُ وَرَغِمَ أَنْفُ رَجُلٍ أَذْرَكَ عِنْدَهُ أَبَوَاهُ الْكَبِيرَ فَلَمْ يَدْخُلَا الْجَنَّةَ^(۹):

(۷) مسلم. صلاة: ۹۱۱. ابوداود. صلاة: ۱۵۲۰. ترمذي. صلاة: ۴۸۵. نسائي. سهو: ۱۲۹۵. تحفة الأشراف:

۱۳۹۷۴.

(۸) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بن) له حه‌زه‌ته‌وه ده‌فه‌رموئ (دیوودی خودای له‌سهرین): لووتی ئه‌و پیاوه به‌ قوردا چئ و لووتی بته‌وسیتته‌وه که من باسده‌کریم له‌کنی و سه‌لاواتم له‌سه‌رنادا، یا که ره‌مه‌زان دئ ئه‌وه‌نده گوئی پی ناداو ئه‌وه‌نده کاری باش ناکا هه‌تا له پیش ته‌واو بوونی ره‌مه‌زاندا خودا لئی خوش بئ، یا باوک و دایکی، یا یه‌کیکیان به‌پیری ده‌که‌ونه لای و ئه‌وه‌نده به‌دل و به‌گیان خزمه‌تیا ناکات که بین به‌مایه‌ی ره‌حمه‌ت بۆی و به‌هۆی خزمه‌تی ئه‌وانه‌وه خودا بیباته‌ ناو به‌هه‌شت! (ت-س/ح).

۵۱۲۵- عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا ذَهَبَ ثُلُثَا اللَّيْلِ قَامَ فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا اللَّهَ اذْكُرُوا اللَّهَ جَاءَتْ الرَّاجِفَةُ تَتَّبِعُهَا الرَّادِفَةُ جَاءَ الْمَوْتُ بِمَا فِيهِ جَاءَ الْمَوْتُ بِمَا فِيهِ. قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَكْثِرُ الصَّلَاةِ عَلَيْكَ فَكَمْ أَجْعَلُ لَكَ مِنْ صَلَاتِي قَالَ: مَا شِئْتَ. قُلْتُ: الرَّبِيعُ. قَالَ: مَا شِئْتَ فَإِنْ زِدْتَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ. قُلْتُ: فَالْثَّلَاثِينَ. قَالَ: مَا شِئْتَ فَإِنْ زِدْتَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ. قُلْتُ: أَجْعَلُ لَكَ صَلَاتِي كُلَّهَا. قَالَ: إِذَا تُكْفِيَ هَمُّكَ وَيَغْفُرُ لَكَ ذَنْبُكَ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةَ التِّرْمِذِيُّ^(۹).

ئوبه‌یی کوپی که‌عب (خودای ئی رازی بن) فه‌رموئ: جاران پیغه‌مبه‌ر (دیوودی خودای له‌سهرین) له‌حالی ژیا‌نیدا عاده‌تی وابوو، کاتئ دوو سییه‌کی شه‌و ده‌رویشته‌ گه‌ئ جار هه‌ل ده‌ساو ده‌یفه‌رموو: ئه‌ی خه‌لکینه! ئه‌ی ئاده‌میزادینه! هه‌ستن زیکرو یادی خودا بکه‌ن، هه‌ستن زیکرو یادی خودا بکه‌ن، ئای واهات نه‌فخه‌ی یه‌که‌م، واهات ئه‌و ده‌مه‌ی که‌ ئیسرافیل فوو ده‌کا به‌ که‌ره‌ناکه‌داو جیهان سه‌رتاپا دینیتته‌ له‌رزه‌و ته‌کان و جم و جوول و وه‌ک بيشکه‌ی شه‌ق و شرپرایده‌وه‌شینئ، واهات به‌ شوینیدانه‌فخه‌ی دووهم که‌ هه‌موو مردوویی پیی زیندوو ده‌بیته‌وه‌و ئاسمان به‌خۆی و مانگو ئه‌ستیره‌یه‌وه‌ گشتیان وه‌ک زه‌وی ده‌که‌ونه جوول و جوول و هه‌موو به‌رده‌بنه‌وه‌و ده‌که‌ونه خواره‌وه‌، ئه‌ی خه‌لکه‌! واهات مردن به‌خۆی و کیشمه‌ کیشیه‌وه‌! گوتم: قوربان! من سه‌لاوات زۆر ده‌ده‌م له‌ دیداری تو، کاتئ ده‌ستم

(۹) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۱۰) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

کرد به تاعهت و شهونویژ چهندي لهوکاتی خۆمه دابنیم بۆ سهلاوات دان لهسهر تۆ؟ فهرمووی: ئارهزوی خۆته، لهوا کاتی تایبهتی خۆتدا، که داتناوه بۆ تاعهت چهنده خۆت ئارهزوو دهکهی ئهوهندهی ئی تهرخان بکه بۆ دروود دان له دیداری من. گوتم: کهواته چواریهکی وهخته تایبهتییهکهه سهلاوات لهسهر تۆ دهدهم، فهرمووی: (دروودو سهلاوات و سهلام و رحمهتی خودای گهرهوه مهزنی لهسهربێ و، سهرو مال و رۆح و ههست و نهست گشتی بهقوربانی گهردی گوپی پیروزی بێ) ئارهزوی خۆته، ههزدهکهی زیاتر بکه، ئهوه خیری پتره بۆ تۆ گوتم: ده نیوهی؟ فهرمووی: مهیلی خۆته، ههز دهکهی زیاتری بکه، ئهوه بۆ تۆ باشتره، گوتم: ده دوو سییهکی؟ فهرمووی (دروودی خودای لهسهرین): ئارهزوی خۆته، ههزدهکهی زیاتری بکه، ئهوه چاکتره بۆ تۆ گوتم: دهکاتی تاعهتکردنهکهه مهمووی تهرخان دهکهه بۆ سهلاوات دان لهسهر تۆ، فهرمووی (دروودی خودای لهسهرین): کهوابی خهمی هیچت نهبی، ههموو مرازیکي دنیات دیتهدی و خودا له ههموو گوناوهکانیشت خۆش دهبی و سهلاوات و دروودی زۆر لهسهر پیغهمبهری خودا دهبی بهمایهی خیر و خۆشی ههردوو جیهان. (ت-س/ص) بۆ تیگهیشتنی تهواو له نهفخهتین سهیری ئهم شوینه بکه: ♣ (ب- ۷ ز- ۲۲ ل- ۱۲۵ ف- ۸ + ۹ + ۱۰).

۵۱۲۶ م- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَوْلَى النَّاسِ بِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَكْثَرُهُمْ عَلَى صَلَاةٍ. رواه الرمذي وابن حبان بسند صحيح. وسبق بضع أحاديث فيها في باب صلاة الجمعة^(۱):

عهبدوللا (رهزای خودای لیبی) له خۆشهویستهوه (دروودی خودای لهسهرین) دهفهرموئ: له رۆژی قیامهتدا له پیشتترین کهس بهمن ئهوه کهسانهه که دروودو سهلاوات زۆرتتر لهسهر من دهدهن! (ت/ئیبنو حهبان - س/ص). ♣ (ب- ۷ ز- ۱۵۱ ل- ۴۴۰ ف- ۱ + ۲ + ۳) + (ب- ۳ ز- ۱۴۴ ل- ۲۹۳ ف- ۱ + ۲ + ۳ + ۴).

(۱) بسند صحيح.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چوون جومعه ده‌جی گه‌لی هه‌زاره

جه‌ژنیکی گشتی گش بر‌وا داره،،

زی‌ک‌ریش قورن‌انی نه‌خوینه‌ده‌واره

بو خوینه‌ده‌واریش شه‌وقی روخ‌ساره

بی‌که به پیشته زی‌ک‌رو سه‌ل‌وات

قه‌سه‌م به‌خودا ده‌گه‌ی به‌ناوات!

به‌لام بزانه نه‌ی هاو‌پیی خه‌بات!

خوش‌کی هاو‌دینم! بر‌ای هاو ول‌ات!

گه‌ر دل له‌گه‌ل ده‌م هاو‌کاری نه‌کات

زی‌ک‌ری ده‌می روت هیج دادن نادات!

راسته زی‌ک‌ری خوا هو‌راکی گیانه

چ‌رای رو‌شنی هه‌ردوو ژیا‌نه

بو نه‌خوشه‌که‌ی چه‌شنی ری‌جانه

شه‌و چه‌ره‌ی کو‌پ‌ی خودا ناسانه

گو‌ل‌وی لی‌وو ده‌رو زمانه

بو نو‌می وینه‌ی ده‌وری قورن‌انه

راسته له‌ناستی جوانی ناوی خوا

فی‌ل و فه‌ره‌جی شه‌یتان باوی ک‌وا؟

راسته نیم‌ان و ده‌ج و ته‌وبه‌ی جوان

خه‌رمانی کو‌نی تاوانی رووخ‌ان!!

راسته نی‌ستی‌غفار له‌گه‌ل سه‌ل‌وات

وهک دووعاوا نزا مـرازت دهدات
 راسته شه‌فاعت له بو موسوولمان
 ده‌بین به‌مایه‌ی به‌خشینی تاوان!
 نه‌مانه هه‌ووو راستو ره‌وانن
 جیجک‌ه‌ی باوه‌پن، نه‌وهک گوومان
 به‌لام بزانه براس نـازیم!
 داده‌ی موسوولمان! خوشکی به‌پیزم!
 مه‌به‌ست له‌م باسه‌ ته‌نیا نه‌م پشته
 نیمان کیلیس ده‌رگای به‌ه‌شته
 وانه: بو به‌نده ده‌روویس ره‌حمه‌ت
 که‌لی زۆرتـره له ده‌ره‌ی زه‌حمه‌ت
 نه‌وهک به‌ته‌مای ته‌وبه‌و شه‌فاعت
 تاوان تیگوشین، دووربین له‌ تاعه‌ت
 ده‌ق وینه‌ی کیلیس ماری نه‌و ده‌شته
 بکاته‌ کوۆشی به‌پشتی نووشته!
 مه‌به‌ست نه‌مه‌ بوو که‌ عه‌رزتکرا
 به‌بین زیادو که‌م نه‌ی کاکه‌ برا!!
 ده‌نا پروزه‌ردی و سه‌ر شوپی مه‌خشه‌ر
 قه‌لا په‌چن بن له‌ تاوان ده‌فته‌ر
 نقه‌نق بکه‌ین له‌ژێر بارن شه‌ر
 وهک که‌رن چه‌قیو له‌ناو هه‌رگی ته‌ر!
 له‌لاین بزنی دویته‌ی به‌ کوۆل

روو لہسہری بن ساجن تۆزو خوّل
 لہلایى نالای غەدرو زولم و زۆر
 بوّت ھەلکراين و پياتابن مۆر!!
 لہلایى ناوې بھدى سەر زەمین
 لہلایى گۆپى چالای ناگرين!
 سہرپاس رووزەدرى و چاوشوۆپى خوھان
 پیاو چاکانىشمان ھەم بخۆن بوھان
 باشا دھکامیش لہوې بوھستى
 کەشەيتان بھفیل دھستت دھبھستى
 نا نەوہ لہکوې و نا نەمہ لہ کوې
 کارى چاکەى خوّت چەترى سەرت بن
 نوورى قورنائيش زريەى سەرت بن
 سایەى عەرشى خوا بە سېبەرت بن!
 فريشتەى خودا تو پيوشوازي کا
 ھەم خودا رازى و ھەم تو رازى کا
 گەرچى ھەرچى ھات لہلای خوداوە
 خەلاتى خوايە جیگەى سەرچاوە
 بھلام دانايان وایان داناوە
 خوشى لہو کەسەى خوا ناسى ناوە^(۱)

(۱) خواناس، کەسێکە خوا باش بناسی و لہ فەرمانى دەرئەچى (فەرھەنگى خان – خودا لہ شىخى خالى خواھنى خوڤ بى). مەبەست لہم روونکردنەوى فەرھەنگىيە ئەوہیە کە بەرە بەرە خوینەرى کتیبى کوردی واز لہ زاراوەى ناوچەى خوێ بێتى و سەر بۆ مەبەستى وشەى فەرھەنگى دابنەوێتى.

۸۹) باسی پیتجه م: باسی پارانه وه په شیمانی واته: نیستغفارو تهوبه

الباب الخامس: في الإستغفار والتوبة

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا، يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا - سورة نوح - ۷۱ / ۱۰ - ۱۲}.

واته: نوح پیغه مبه (سلاوی خودای لیبی) فهرمووی: پاش ئه م هه موو ته می و ئاموژگاری و بانگه وازه پیشتیانم گوت: له خودای خوتان بپارینه وه داوی لیبوردن و تاوان به خشیی لی بکن، چونکه به راستی خودا خودایه کی تاوان به خش و گونا هپوشه، دهی نه گهر ئیوه واکه و فرمان به رداریی خودا بکن خودا سهره پای ئه وه که لیقان خوش ده بی ده رگای په حمهت و پیت و فه رتان له هه موو لایه که وه بو ده کاته وه و ریژه نه ی بارانتان له ئاسمانه وه بو ده نیروی و مال و دارایی و نه وه و ده چه و مندالتان پی ده به خشی و، گه لی باخ و بولاخی خوش و باشتان پی ده داو، گه لی کاریزو کانیاو و چوم و جوباری جوراو جورتن بو ده ده کاو ده یانکا به مایه ی ئاسایشی ژیانتان و هو ی نارایشی جیهانتان!

۵۱۲۷ م- عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: سَيِّدُ الْإِسْتِغْفَارِ أَنْ تَقُولَ اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ، وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَأَبُوءُ لَكَ بِذُنُوبِي، فَاعْفُرْ لِي، فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ. قَالَ: وَمَنْ قَالَهَا مِنَ النَّهَارِ مَوْقِنًا بِهَا، فَمَاتَ مِنْ يَوْمِهِ قَبْلَ أَنْ يُمَسِيَ، فَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَمَنْ قَالَهَا مِنَ اللَّيْلِ وَهُوَ مُوقِنٌ بِهَا، فَمَاتَ قَبْلَ أَنْ يُصْبِحَ، فَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ. رواه الخمسة إلا مسلماً^(۱).

شه ددادی کوری ئه وس (خودای نازی بن) فهرمووی: پیغه مبه (درویدی خودای به سربین) ده فهرمووی: ئاغای لالانه وه پارانه وه ی هره گه وره ئه وه یه که بلییت: اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ، وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا

(۱) تجرید/ ۵/ ل/ ۲۳۹ رقم/ ۱۹۷۱ = ۶۲۰۶، ۶۲۲۲.

اَسْتَطَعْتُ ، اَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ ، اَبْرءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَاَبْرءُ بِذُنُوبِي ، اغْفِرْ لِي ، فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا اَلْتَّ: خوداوه‌ندا! هر تو پوره‌ردگاری منیت، له‌تو زیاتر خودای تر نییه، من به‌نده و عه‌بدی تو، تو منت دروستکردووه له نه‌بوون، تابتونم په‌یمان و به‌لیننی تو ناشکیئم، په‌ناده‌گرم به په‌نای تو له شه‌ری کرده‌وی به‌دی خو، هم‌میشه چاکه و به‌هری تو له به‌رچاوه و پی ده‌نیم له گونا‌هباریی خو، که‌واته: لیم خوشبه، دل‌نیام به‌س تو ده‌توانی له گونا‌ه خوشبی، که‌سی تر راده‌ی ناکه‌وی لافی پایه‌ی وا بو خوئی لی بدا. پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌س‌رین) فهرمووی: هر که‌سی - له روژدا - نه‌مه بلئی، به‌مه‌رجی به‌دل باوه‌ری پیی ه‌بی، نه‌گه‌ر له‌و روژده‌دا فرمانی خودا به‌جی بیننی و به‌ر له‌هاتنی شه‌و نه‌مری خودا بکا نه‌وه به‌ه‌شتییه، وه هرکه‌سی - له شه‌ودا - نه‌مه بلئی، دیسان به‌مه‌رجی به‌دل باوه‌ری پیی ه‌بی، نه‌گه‌ر له‌و شه‌ودا نه‌مری خودا بکا و به‌ر له‌داهاتنی روژ بمرئ نه‌وه دیسان به‌ه‌شتییه! (ب/د/ن/).

۵۱۲۸ م- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَاللَّهِ إِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ فِي الْيَوْمِ أَكْثَرَ مِنْ سَبْعِينَ مَرَّةً. رواه البخاري^(۱):

نه‌بو هوره‌یره (خودای ن‌رازی بن) له پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌فهرموئی: (درویدی خودای له‌س‌رین): به‌خودا، به‌یه‌زدانی پاک من به‌ش به‌حالی خو، زور زور له‌خودا ده‌پاریمه‌وه، روژی وا ه‌یه پتر له‌ه‌فتا جار له‌خودا ده‌پاریمه‌وه و داوای لیخوشبوونی لی ده‌که‌م و ته‌ویه‌ی له‌خزمه‌تدا نوئی ده‌که‌مه‌وه، نه‌بادا به‌ه‌له‌ه‌یه‌کی کردبی، یا له‌کردنی نه‌رکی سه‌رشانی خو، دا دریغیم کردبی. (بوخاری. پر گوږه‌که‌ی له‌نووربی).

۵۱۲۹ م- عن الاغر المزني (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّهُ لِيغان على قلبي وَإِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ فِي الْيَوْمِ سَبْعِينَ مَرَّةً. رواه مسلم وأبو داود^(۲):

(۱) تجرید/ ۵/ ل/ ۲۴۱/ رقم/ ۱۹۷۷ - ۶۳۰۷.

(۲) مسلم. ذکر و دعاء: ۶۷۹۹. أبوداود. صلاة: ۱۵۱۵. تحفة/ ۱۶۲.

ئه‌غه‌ری موزه‌نی (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: له‌راستیدا منیش هه‌ندی جار گه‌رد له‌دلم ده‌نیشی، جا بویه هه‌موو روژی سه‌دجار، یا زیاتریش، له‌خودا ده‌پاریمه‌وه و داوای لی‌بووردنی ئی ده‌که‌م! (م/ت).

۵۱۳۰م- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ لَمْ تُذْنِبُوا لَدَهَبَ اللَّهُ بِكُمْ وَلَجَاءَ بِقَوْمٍ يُذْنِبُونَ فَيَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ فَيَغْفِرُ لَهُمْ. رواه مسلم والترمذي^(۴):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) له‌ پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌فه‌رمووی (درویدی خودای له‌سهرین) به‌و که‌سه که‌ گیانی منی و له‌ ده‌ستا ئه‌گه‌ر گریمان ئیوه گونا‌هتان نه‌کردایه خودا ئیوه‌ی لاده‌بردو جو‌ره هۆزیک‌ی تری ده‌مینا که‌ گونا‌ه بکه‌ن و له‌خودا بی‌پارینه‌وه تا خودا به‌و به‌هانه‌یه‌وه لی‌تان خوش بئ (م/ت).

۵۱۳۱م- (ب - ۱ ز - ۱۰۸ ل - ۳۱۶ ف - ۲) (۵).

۵۱۳۲م- عَنْ أَبِي بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا أَصْرَ مَنْ اسْتَغْفَرَ وَإِنْ عَادَ فِي الْيَوْمِ سَبْعِينَ مَرَّةً^(۶):

ئه‌بو به‌که‌ره (خودای ئی رازی بئ) له‌ پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌فه‌رمووی (درویدی خودای له‌سهرین): ئه‌و که‌سه‌ی له‌ خودا داوای تاوانپوشی بکا گریمان روژی هه‌فتا جاریش تی هه‌لچیته‌وه به‌سوورو پێداگر له‌سه‌ر تاوان دانانری. (د/ت- س/صالح).

۵۱۳۳م- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) إِنَّ كُنَّا لَنَعُدُّ لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي الْمَجْلِسِ الْوَاحِدِ مِائَةَ مَرَّةٍ، رَبِّ اغْفِرْ لِي وَتُبْ عَلَيَّ إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ. روى هذه الثلاثة أبو داود والترمذي^(۷):

(۴) مسلم. توبة: ۶۸۹۷. ترمذي. دعوات: ۲۵۲۹.

(۵) تقدم في مجلد أول تسلسل/ ۱۰۸ رقم/ ۶۲۵.

(۶) بسند صالح (شرحه).

ثیبِنو عومەر (خودایان ئی رازی بن) فەرمووی: گه‌ئی جار له‌یه‌ک کۆری دانیشتندا سه‌دجارمان ده‌ژمارد که پیغه‌مبەر (درووی خودای له‌سهرین) ده‌یفه‌رموو: رَبِّ اغْفِرْ لِي وَتُبْ عَلَيَّ إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ: خوداوه‌ندا! لیم خوشبه‌و ته‌وبه‌و په‌شیمانیم ئی گیراکه، چونکه هه‌رخۆت گیراکه‌ری په‌شیمانی و میهره‌بانیت (د/ت-س/ص).

۵۱۳۴م- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِيمَا رَوَى عَنِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَنَّهُ قَالَ: يَا عِبَادِي إِنِّي حَرَمْتُ الظَّلْمَ عَلَى نَفْسِي وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ مُحَرَّمًا فَلَا تَظَالَمُوا يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ ضَالٌّ إِلَّا مَنْ هَدَيْتُهُ فَاسْتَهْدُونِي أَهْدِكُمْ يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ جَانِعٌ إِلَّا مَنْ أَطْعَمْتُهُ فَاسْتَطْعِمُونِي أَطْعِمَكُمْ يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ عَارٍ إِلَّا مَنْ كَسَوْتُهُ فَاسْتَكْسُونِي أَكْسُكُمْ يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ تُخْطِئُونَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَأَنَا أَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا فَاسْتَغْفِرُونِي أَغْفِرْ لَكُمْ يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ لَنْ تَبْلُغُوا ضُرِّي فَتَضُرُّونِي وَلَنْ تَبْلُغُوا نَفْعِي فَتَنْفَعُونِي يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أُولَئِكَ وَآخِرَكُمْ وَالسَّكَمَ وَجَنَّتُمْ كَانُوا عَلَى أَتَقَى قَلْبَ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا زَادَ ذَلِكَ فِي مُلْكِي شَيْئًا يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أُولَئِكَ وَآخِرَكُمْ وَالسَّكَمَ وَجَنَّتُمْ كَانُوا عَلَى أَفْجَرِ قَلْبَ رَجُلٍ وَاحِدٍ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي شَيْئًا يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أُولَئِكَ وَآخِرَكُمْ وَالسَّكَمَ وَجَنَّتُمْ قَامُوا فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ فَسَأَلُونِي فَأَعْطَيْتُ كُلَّ إِنْسَانٍ مَسْأَلَتَهُ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ عِنْدِي إِلَّا كَمَا يَنْقُصُ الْمَخِيطُ إِذَا أُذْخِلَ الْبَحْرُ يَا عِبَادِي إِنَّمَا هِيَ أَعْمَالُكُمْ أَحْصِيهَا لَكُمْ ثُمَّ أَوْفَيْكُمْ إِيَّاهَا فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا فَلْيَحْمَدِ اللَّهَ وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ فَلَا يُلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ. رواه مسلم في كتاب البر والزهد والرمزي في الرقاق^(۸):

ئه‌بو زه‌ر (خۆشنوویی خودای لیبی) له‌ پیغه‌مبهره‌وه (درووی خودای له‌سهرین) له‌ فەرمووده‌یه‌کی پیروژ (هه‌دیسێکی قودسی) دا، که له‌ په‌روه‌ردگاری گه‌وره‌و پیروزی خۆیه‌وه ده‌یگێڕێته‌وه فەرمووی: خودای پیروژو گه‌وره ده‌فه‌رموی: ئه‌ی عه‌به‌ده‌کانم! ئه‌ی به‌نده‌کانم! من زۆلم و زۆرو سته‌م له‌سه‌ر خۆم حه‌رام کردووه‌و

^(۷) بسند صحیح (شرحه).

^(۸) مسلم. بر وصلة: ۶۵۱۷.

لەناو ئىوھشا حەرامم کردوھ، کەواتە ئىوھ بەھىچ جوړى زۆرو سەتم لە يەكترى مەكەن، ئەى بەندەكانم! ئىوھ ھەمووتان سەر لىشىواو گومران، مەگەر ئەوانەتان كە من خۆم بىيانخەمە سەر رىگەى راست و رىى ھەقيان پى نىشان بدم، كەوايە داواى رىنموونى ھەر لە خۆم بكەن ھەتا رىنموونىتان بكەم، ئەى بەندەكانم! ھەمووتان رەشوروت و روت و قوت و تىنو و برسین، ئەوانەتان نەبن كە خۆم نان و ئاو و بەرگ و پۆشاكيان پى بدم، كەواتە داواى ئەم شتەنە ھەر لەخۆم بكەن، ھەتا بىياندم پىتان، ئەى بەندەكانم! ئىوھ بەشەو بە رۆژ سەرتان كردۆتە گوناھ و گوناھ دەكەن، وەلحال بەس من لە دەستم دى كە لە ھەموو گوناھى خوش بىم، كەوابو داواى لىخۆشبوون ھەر لەخۆم بكەن، ئەى بەندەكانم، ئىوھ ناگەنە ئەو دارەت و رادەيە كە بتوانن زيانى، ياسوودى، بەمن بگەيەنن، كەواتە مەبەست لەم پەندو تەمى و ئامۆژە سوود، يا زيانى، ئىوھە، نەك سوود و زيانى من، ئەى بەندەكانم! ئەگەر ئىوھ لەيەكەم كەستانەو بىگرى، ھەتا دواكەستان، بە ئادەمیزاد و پەرىتانەو، بەخاس و خراپتانەو، يەك بەيەكتان پياوى باش و لەخودا ترسبن، وەك لە خودا ترستىن كەستان كە موخەمەدە، بەو ھىچ لە سامان و مولك و گەورەيى من زىاد ناكات، ھەرودە ئەگەر لە يەكەم كەستانەو بىگرى ھەتا دواكەستان، بە ئادەمیزاد و پەرى و جنوكەتانەو، بەخاس و خراپتانەو، يەك بەيەكتان پياوى خراپ بن وەك لە خودا دوورتىن كەستان، كە ئىبلىسى نەحلەتییە، بەو ھىچ لەسامان و گەورەيى من كەم نابىتەو، واتە: بوون و نەبوونى ئىوھ بۆ خوايەتى من يەكسانەو چون يەكە، ئەى بەندەكانم! ئەگەر بىتو لەيەكەم كەستانەو تا دواكەستان، بە ئادەمیزاد و جنوكەتانەو لە دەشتىكا بوەستەن و لەيەك دەما، ھەر كەسەتان داواى شتىكم لى بكا، وە لەيەك ھەناسەدا ھەر كەسەيەتان دلخوازی خووى پى بدم، بەو ھىچ لە گەنجینەى من كەم نابىتەو، چۆن دەرزىيەك بژەنى بە ئاوى دەريايەكا ئاوا، لەلكو دەرزىيەكە تۆزقالتى لە ئاوى دەرياكە كەم دەكاتەو، بەلام بەخشىنى دلخوازەكانى ئىوھ ھىچ لە گەنجینەى من كەم ناكاتەو!

ئهی بهنده کانه! هرچی دیته ریتان کرده و هی خوتانه، من زور به ووردی
سه رزمیریان ده که م و ژماره و چهنی و چونیان راده گرم و دواپی به ته و اوپی
دهیاند هه وه پیتان!

جا هرچی هاته وه ریتان کرده و هی خوتانه نه گهر باش بوو نه و
سوپاسی خدای له سهر بکه ن، خ نه گهر به جوریکی تریش بوو نه و
سه رهنشتی خوتان بکه ن و به س، که نه و کاره به ده تان له کاتی خویدا
کردوه، وه گله پی له که سی تر مه که ن! (م/ت).

۵۱۳۵ م- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ لَزِمَ
الْإِسْتِغْفَارَ جَعَلَ اللَّهُ لَهُ مِنْ كُلِّ ضِيقٍ مَخْرَجًا وَمِنْ كُلِّ هَمٍّ فَرْجًا وَرَزَقَهُ مِنْ حَيْثُ لَا
يَحْتَسِبُ. رواه أبو داود والنسائي بسند صحيح^(۹):

ئیبنو عه عباس (خودایان لی رازی بی) پیغه مبه ر (درودی خدای له سهرین)
فرمووی: هر که سی خوو بگری به نیستغفارو پارانه ووهو، داوای
لیخوشبوون له خودا بکا به پیشه ی هه میشه ی، خودا له هه موو ته نگانه یه کدا
دهرووی لی ده کاته ووه هه موو خه میکی دهره وینیتته ووه، له لایه کی واشه وه
رزق و روژی بو دهنیری که خوی خه یالی به لای نه ویدا نه چی (د/ن-س/ص).

۹۰) که وره پی تهوبه و په شیمانی : (التوبة وفضلها)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن
يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُم جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ} - سورة التَّحْرِيم -
۸/۶۶.

واته: ئهی که سانی که باوه رتان هیناوه به خودا، خودا داواتان لی دهکا،
فرمانتان پیده کا که تهوبه یه کی راست و دروستی نیجگاری له سهر دهستی
خودادا بکه ن، هیوا وایه که خدای ئیوه له گوناوه پاکتان بکاته ووه خراپه و

(۹) حدیث صحیح.

گوناهتان بی‌پوشی و بتانخاته چهن به‌هشتیکی وه‌هاوه که جو‌باری زور له‌ژی‌ریانه‌وه له هه‌موو لایه‌که‌وه ره‌وان ده‌بی!

۵۱۳۶ م- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَلَّهِ أَشَدُّ فَرَحًا بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ حِينَ يَتُوبُ إِلَيْهِ مِنْ أَحَدِكُمْ كَانَ عَلَى رَاحِلَتِهِ بِأَرْضِ فَلَاةٍ فَأَنفَلَتْ مِنْهُ وَعَلَيْهَا طَعَامُهُ وَشَرَابُهُ فَأَيَسَ مِنْهَا فَأَتَى شَجَرَةً فَاضْطَجَعَ فِي ظِلِّهَا قَدْ أَيَسَ مِنْ رَاحِلَتِهِ فَبَيَّنَّا هُوَ كَذَلِكَ إِذَا هُوَ بِهَا قَائِمَةً عِنْدَهُ فَأَخَذَ بِخَطَامِهَا ثُمَّ قَالَ مِنْ شِدَّةِ الْفَرَحِ اللَّهُمَّ أَلْتَ عَبْدِي وَأَنَا رَبُّكَ. أَخْطَأَ مِنْ شِدَّةِ الْفَرَحِ. رواه الشيخان والترمذي^(۱):

ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بئ) له پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌فرموی: خودا پتر شادمان ده‌بی به ته‌وبه‌ی به‌نده‌ی خوی که په‌شیمان ده‌بیته‌وه و ده‌گه‌پرته‌وه بۆلای خودا، هه‌تا ئه‌و که‌سه‌تان که له بیابانی‌کا به سواری و لا‌خه‌که‌ی ری ده‌کا، له‌پر ناگه‌هان و لا‌خه‌که‌ی به‌له‌سه‌ ده‌بی و نان و ئاوه‌که‌یشی ده‌فرینئ، جا کاتئ که لیئ نا‌ئومید ده‌بی ده‌چیته‌ بن دره‌ختئ، به نا‌ئومیدی له سیب‌ه‌ره‌که‌یدا پال ده‌که‌وی، جا له‌م حالئ لی‌قه‌ومان و نا‌ئومیدی‌ده‌ له‌پر کابرا ته‌ماشا ده‌کا که‌وا و لا‌خه‌که‌ی، به‌نان و ئاوه‌که‌یه‌وه، له‌لایا به‌دیاریه‌وه راوه‌ستاوه! ئه‌ویش په‌لاماری جله‌وه‌که‌ی بداو جله‌وه‌که‌ی بگری و له‌خوشیا نا‌په‌شوکی و له‌باتی ئه‌وه‌ی بلئ خودایه! تو خودای منی و من به‌نده‌ی تو‌م که‌چی بلئ: خودایه! تو به‌نده‌ی منی و من خودای تو‌م (ش/ت).

۵۱۳۷ م- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ تُوبُوا إِلَى اللَّهِ فَإِنِّي أَتُوبُ فِي الْيَوْمِ إِلَيْهِ مِائَةَ مَرَّةٍ. رواه مسلم والترمذي^(۲):

ئیب‌نو عومه‌ر (خودایان ئی رازی بئ) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رموی: ئه‌ی خه‌لکه! بگه‌رینه‌وه بۆلای خوداو له‌لای خودا ته‌وبه‌ بکه‌ن و له

(۱) مسلم. توبة: ۶۸۹۵. تجريد/ ۵/ ل/ ۲۴۲ رقم/ ۱۹۷۸ = ۶۳۰۸. مسلم. توبة: ۶۸۹۰ - ۶۸۹۶.

(۲) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۹۸.

گونا‌هه‌کانتان په‌شیمان بینه‌وه، له‌راستیدا من به‌ش به‌حالی خوُم له‌روژیکا سه‌دجار له‌خزمت خودادا ته‌وبه‌نوئی ده‌که‌مه‌وه (م/ت).

۵۱۳۸ م- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كُلُّ بَنِي آدَمَ خَطَاءٌ وَخَيْرُ الْخَطَّائِينَ التَّوَّابُونَ. رواه الزمذني وأحمد والحاكم بسند صحيح^(۳):

ئه‌نه‌س (خودای ن‌رازی ب‌ن) له‌پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌فه‌رموئی (دیوودی خودای نس‌رین): هه‌موو ئاده‌میزادی به‌پیی له‌بارابوونی سورشتی ئاماده‌یه بو خه‌تاباریی زوَر، به‌لام چاترینی خه‌تاباران ئه‌و که‌سانه‌ن که زوو زوو ته‌وبه له‌مه‌له‌ی خو‌یان ده‌که‌ن. (ت/ئه‌حمه‌د/حا‌کم-س/ص).

۹۱) کاتی ته‌وبه‌کردن : (وقت التوبة)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّى إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي تُبْتُ الْآنَ وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ أُولَئِكَ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا - سورة النساء - ۱۸/۴}.

واته: ته‌وبه و په‌شیمانی ئه‌و به‌دکاران و تاوانبارانه قه‌بوول نا‌کړی، که تا ده‌که‌ونه گیانه‌للاو دینه‌سهر مردن هه‌ر کرده‌وه‌ی خراب ده‌که‌ن، هه‌روه‌ها ئیمان و ته‌وبه‌ی ئه‌و کافرانه گ‌یرا ناب‌ی که له‌کاتی گیانه‌لادا ته‌وبه له‌کفرده‌که‌ن و ئیعلانی ئیمان ده‌که‌ن، وه‌ک ئه‌وه هه‌ندی که له‌ژیان نا‌ئوم‌ید ده‌بن و سوور ده‌زانن که‌وا ده‌چن به‌سه‌ر ئا‌گری سووردا، له‌م کاتی ت‌وقینه‌دا ده‌لین: ده‌ی وا ئیستا ته‌وبه ده‌که‌م، ده‌ی وا ئیستا با‌وه‌ر به‌خودا ده‌که‌م، به‌ل‌ئ ته‌وبه و با‌وه‌ر ه‌ینانی وا ه‌یچ با‌یه‌خ‌یک‌ی نی‌یه، وه‌ک چ‌و‌ن که‌س‌ئ له‌سه‌ر کفر مر‌دی تاز‌ه ئیمانه‌ینان ه‌یچ سوودی نی‌یه، له‌پاش مردن.

۱- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ يَقْبَلُ تَوْبَةَ الْعَبْدِ مَا لَمْ يُغْرِغْ. رواه الزمذني وأحمد والحاكم^(۱):

ئیبینو عومەر (خوردایان ئی رازی بئ) له خوشه‌ویسته‌وه ده‌قه‌رموی (دروودی خودای له‌سربئ): خودا تہوبہو پەشیمانی بەندە گیرا دەکا، بەمەرچی ئەکەوێتە حالی گیانە‌لا. (ت/ئە/حاکم-س/ح).

له ۱۹۸۷/۲/۱۶ دا ئەم تیبینیەم له‌سەر ئەم ئایەتەو ئەم فەرموودەیه نویسێوه: ئەوهی که گوتی یا جماعه احمکم امانه سلمونی علی فلان.. ئەم شوێنە‌ی بۆ دەرچوو بۆ تیگە‌یشتن لەم مەتە‌له‌ سەرنجیکی وردی باسی (نزای چوونە هه‌واری نوێ) بده: (ب - ز - ۷۵ ل - ۲۲۵).

سەرۆقنکی (عد) گیراوتە سۆم

دە‌لێ مە‌ولوی مە‌وعە‌سمای تۆم!

گولێ‌له‌ سوورەم له‌ چۆ‌ل رواوم

دە‌ له‌ نۆم دەرچێ شە‌ه‌دێ تە‌واوم

(شە‌ه‌د) هە‌نگوینە، مە‌به‌ست یە‌کە‌مە

د‌ل‌م ل‌م باسە‌ خە‌لتانی خە‌مە

تە‌فائول دورستە‌ یا ردوست نییە، ئە‌وه مە‌سه‌له‌یه‌کی ترە، مە‌به‌ستم ئە‌م لایە‌نه‌ نییە، بە‌لام ئە‌وهی که گومانی تیا‌دا نییە نو‌قلانە‌ی باش فرە‌باشە، لە‌م لایە‌نه‌وه تە‌ماشای ئە‌م شوێنە‌ بکە‌ (ب/ع ۴/ز ۷۸/ل ۲۳۲ - ۱+۲+۶).

وه‌کی تریش:

زۆر سە‌رک‌ز هە‌یه‌ بە‌د‌ل وریایە

بە‌دیمە‌ن بێ‌ دەرنگ وە‌کت‌ر گۆ‌یایە

مە‌ن ل‌ه‌و بابە‌تە‌م وە‌ها مە‌زانە:

کۆ‌نە پە‌رسە‌تم، ی‌اخۆ دی‌وانە!

کوشتهی چه پالہی رہشی رۆژگارم

کوردم، نه گینا خه یلن هۆشیارم

زهرگی دهرۆیشن جهرگی کون کردم:

فهرمووی: نهی مه لا له بهرت مردم

بو لا لۆیچن خوین شه رهف مه فرۆشن

نیوه گه وهه رسیین نهک خۆفرۆشن!^(۱)

به لئی وهکی تریش بهنده نه وهنده سافیلکهو خوشباوه پریم که گوئی بو
فالچی شل کهم و دواي خه یالپلاو بکهوم گهرچی زۆر باش ده زانم که
په پره ویکردنی یاسا سروشتیهکانی خودا، بوچاره سه رکردنی کیشه ژيانی و
پهوانی و دهروونیهکانی ئاده میزاد باشتین ریبازهو جواترین دهرمانه بو
هه موو دهردو گیروگرفتیکمان، له بهر نه وه زانا ئاینیهکان دهشی زۆر به
حه کیمانه و زۆر به لیژانانه رابه ریی نهو جه ماوه ره موسولمانه چاوکراوه یه
بکهن، تا به ره به ره پاکۆی بیروباوه پی پووچ له ناو کوومه لدا ده کری، وه له
شوینی خار گول دهنیژئی، هه تا سه ره له نوئی گیانیکی خاوینی نوئی له ناو
مه زرای دل و دهروونی موسولماناندا، له بهر تیشکی ئایه ته پیروژهکانی
قورئان و فهرمووده نازداره ساغهکانی هه زهت (دروودی خودای له سهرین) دهرۆی!

هه تا عیلم و زانست و ئایینی ساخ و دانایی و بهرنامه ریژئی جیهانی و
ئایینی جوان، جئ به جه هل و نه زانی و نه فسانه و ته مه لی و خه یالپلاوی له ق
ده کهن و خویان له جیی نهوان شه تل ده کهن.

گهرچی من نه م لایه نه زۆر باش ده زانم، به لام من قهت له گه ل نهو
راهه له یانه نیم که لایه نه گیانی و مه عنه و ییهکان پشت گوئی بخرین، دلنیام
به رابه ر گشت به هره یه کی ئاشکرا به هره یه کی نهینی خودایی هه یه، خودا

^(۱) خۆفرۆشی: به خن، یابه جیم. (وهه رگیه)

ده فهرموئ: (وأسبغ علیکم نعمه ظاهرة وباطنة): که واته ته وه ککول و پشتبه خودا به ستن و ته سلیم بوون به چاره نووس و ئارامگرتن و دوعاو نزاو نووشتنه و بی هواریی و زوهد و دنیا نه ویستی و ساچان و قنیا تکردن به به شی خودایی و سوفیتی و دهرویشی و خه لوه کییشان و لیپران بۆ خودا و ته رکی دنیا و شتی تری له م بابته له ذاتی خوئیاندا شتیکی هه ق و راستن، هه ر که سئ به پیی شهرع کاریان پی بکا، بیگومان ده گات به ئاواتی خوئی، وه ئی نابئی له هه ندیکیان به هه له تیبگهین، وه ک ته مبه ئی و ته وه زه ئی ناو بنیین ته وه ککول و ده ست بکهین به قورگی شیرداو ناوی بنیین چاره نووس و قه زاو قه ده ر، یا سه رجه م گه لی ئیسلام سه ربکه نه ته رکی دنیا، به ئی تاک و ته را پیوا و خاسی وا هه ن، له م دنیا یه دا وه ک میوان ده ژین، یا ده لیی ریپوارن، ملی ریگه ی ره به ریان گرتوه، به موولی لانا ده ن، ده لیی به په له له سه ر مه زراوه ده گه ری نه وه بۆ ماله وه، ئه م خودا پیدا وانه نابئی سه ربکریته سه ریان و ئاسایشی ره وانی یان ئی تیک بدرئ، جیهان ده ریایه، هه روه ها گه لی ئیسلام ده ریایه کی بی په یه، له به رئه وه کو مه لگه ی ئیسلام ده بی جیگه ی مه لاو شیخ و سوفی و ده رویش و فه یله سوف و دانا و زانا و خوینده وارن نه خوینده واری تیادا بیته وه.

ئه وانه ی که ده یانه وئ به فه توایه کی دوو دیپری، یا به قسه یه کی بی سه رو به ری خوئیان غه سل ده ماغی بۆ زوربه ی موسولمانان بکه ن، ئه وانه له گوئی گادا نووستوون، راسته به رنامه ی ئایین ده شی روون و ئاشکرا و عه مه لی بی، من له ئاستی ئه م راستیه لاریم نییه، به لام ئیعه به مانه وئ و نه مانه وئ ره شه خه لکه که له کوون و نو دا له سه ر ئومید و خه یال و جه زی ده روون و گوئی شلکردن بۆ هه ندئ شتی ئه فسانه یی و ساویلکه یی و خوشباوه ری ده ژین، له به ر ئه وه نابئی مه لاو زانا هه ر مه لاو زانا ی خاصه بن و واز له عاممه به یخن، له م لایه نه وه ده بی ئه م خاله ره چاو بکری: به رنامه ی ئایین ده بی نه رمونیان و جیرو به کیش بی، نابئی توند و تیژو تور ت بی و وه ک پولا و بی که به حال بیچه مینیته وه ده په ری!

ده‌بی له سی‌به‌ری ئاییندا ده‌رویش و فه‌یله‌سووف وهك دوو برای ناشتی
دلسۆزو ته‌با پی‌که‌وه بسازی‌ن و بژین!

چونکه کۆمه‌لگه‌ی ئیسلامی تی‌کلاوی‌کی هه‌ره‌مه‌یه، وهك مزه ناش وایه،
له گه‌نمه قه‌نده هارییه‌وه بی‌گه‌ره تا زورات و گال و هه‌رزنی تی‌یدایه، به‌لام
گرنگ ئه‌وه‌یه که ئه‌میش وهك ئه‌و شۆراوه و پاک و پۆخت بی، جیاوازی
ماددی و مه‌عنه‌وی له‌ناو تاکه تاکه و چینه‌کانی ئاده‌میزاددا دیارده‌یه‌کی
سروش‌تییه، هه‌تا مروّقه له‌سه‌ر ئه‌م بارو دۆخه‌ی ئیستاب‌ئێ ئه‌و جیا‌یه هه‌ر
ده‌مین‌ئێ و له‌سه‌ددا نه‌وه‌دیشی مایه‌ی ره‌حه‌ته دیاره ئه‌م به‌رنامه نه‌رمه
گشتیه که بۆ جۆشدانی گشت چین و به‌ره و لایه‌نه‌کانی کۆمه‌لگا ره‌نگ‌ریژی
کراوه، ئه‌م به‌رنامه‌یه ده‌بی هه‌ل‌ئنجرا‌بی له ده‌ستووره سه‌ره‌کییه‌که‌ی ئیسلام،
که ئه‌مه‌یان به‌س زانا پسپۆره‌کان سه‌ری ئێ ده‌رده‌که‌ون و مافی ئه‌وه‌یان هه‌یه
لینی بکۆلنه‌وه، که‌واته مه‌سه‌له‌کانی فه‌لسه‌فه و کیشه‌کانی که هه‌نووت و
لاهوت و ناسوت و، مه‌سه‌له‌ی وهك (لاهوت لا‌غیره!) یا (الش‌ء هو هوا) یا
قه‌ضای مو‌پرهم و قه‌ضای موعه‌لل‌ه‌ق) یاخود مه‌سه‌له‌کانی وهك: ئیعتیزال و
سه‌له‌فی و مه‌زه‌ب گه‌رایه‌تی و صو‌فی گه‌ری‌تی و شتی ئه‌فسانه‌یی و
خورافات و ئیسرا‌ئیلییان، که‌واته ئه‌م جۆره مه‌سه‌له‌نه‌و ئه‌م چه‌شنه کیشانه
بوارو مه‌وداو ناوه‌ندی تایبه‌تی خۆیان هه‌یه، ده‌بی به‌ شینه‌یی به‌ره به‌ره
بیروبا‌وه‌ره چه‌وته کۆنه‌کان پاکۆ‌ب‌درین و بژار بکری‌ن و، بیروبا‌وه‌ری ساخی
راستی دامه‌زراو له‌به‌رتیشکی ئایه‌ته‌کانی قورئانی پی‌رۆزو، به‌پیی ده‌قی
فه‌رمووده ساغه‌ رو‌شنه‌کانی هه‌زه‌ت (درو‌دی خودای له‌سه‌ری‌ن) په‌خش و
بلا‌وبینه‌وه، وه ئه‌م کاره پی‌رۆزه‌یش ما‌وه‌یه‌کی گه‌ره‌که، ئه‌رک کیشانی‌کی زۆری
ده‌وی، هه‌وسه‌له‌و هیمنی و لی‌زانی و لی‌بووردن و پشوویه‌کی دوورو دریی‌تی
ده‌وی، سه‌رفی نه‌زه‌ری ده‌وی، چا‌وپۆشینی له‌هه‌له‌ی نه‌زانا ده‌وی، شت قه‌ت
به‌شه‌ره جنی‌وو لا‌ق‌رتی و تانه‌و ته‌شه‌رو ته‌وس لی‌دان سه‌رنا‌گری!

وه‌ئێ ئه‌وه‌ی که گومانی تی‌ادا نییه، ته‌علیلی هه‌موو مه‌سه‌له‌یی به
ته‌علیلی‌کی ماددی روت غه‌له‌ته، یا له دیندا هه‌موو شتی مه‌حکوومی عه‌قل

بئی و عهقل حاکمی موتلهق بئی ئهویش غهلهته، و اباشه کۆمه لگای موسولمانان زهغتی زۆری له سهر نه بئی، بهشی خۆی سهر بهستی کاری هه بئی، له ناو شوورای پۆلایینی بقیه و کخه دا نه ژئی، ریزی تهقالیده جوانهکانی بگیری، کۆت و زنجیری زۆری له ئهستۆو مل و دهست و پئی نه کری!

ههتا بۆ خۆی له سنووری رهوادا بای بالی خۆی بدا، ههست بهخۆشی بههره ی جیهانی بکا، له زهت له بههره رۆحی و رهوانییهکان وهربگری، له سیبهری مهزجی خهیاڵ و واقعدا بژی، بۆ نموونه ده بئی سهردان له گۆرچی زیانی له قهلا ی ئاین بدا ههتا ئیمه بیکهین به موشکیلهیهکی گهوره ی ئوصوولی و فیهقی، یا ده بئی تهکیه و خانه قا چ موشکیلهیهکی ئایینی بۆ ئیمه دروست بکا، تا ئیمه موچاره بهیان بکهین، براله! راستترین قسه ئهم فهرمایشتهیه: (ما رآه المسلمون حسنا فهو عند الله حسن). دهی له سه ددا نه وه دو نۆی عادات و داب و نه ریتی ئیستامان کلتوورو که له پووری چه سپاوی به جیماوی چوارده سه دهی له مه و پیشمانه، ئیتر چۆن گالته ی پئی بکهین.

به لگه یهکی گه ئی گه وره له سهر ئه وه که بههره ی رهوانی و نیعمه تی مهعنهوی بایهخی تایبه تی خۆی ههیه، له دل و دهروونی جه ماوه ردا ئهم دروشمه پیروژه یه که خویندکارهکانی زانکۆکانی جه زائیر له م رۆژانه دا هه لیا نکر دووه، که وهک گه وره ترین بورکان له گیتی دا دهنگی داوه ته وه: مروؤ هه ر به نان ناژی!

سوبحانه للآ! له دهی دووه می سه دهی پازده هه می کۆچی دا، له دهی دوا یی چه رخی بیسه مدا، گه وره ترین شوپشی رۆحی له جیهاندا، له جه زائیری قارهکانی ملیۆن شه هیده وه سهر هه ل ده داو بهشی هه ره گه وره ی رابه رهکانی مامۆستا و زانا و رۆشنی رهکانی زانکۆکان و، پر په دم هاوار ده که ن: نه فرهت له ئاره زو و په رستی، نه فرهت له ورگ له وه پراندن، بژی رۆحانییهت و مهعنهوییهت، بمری ماددییهت و ئاره لیتی، که هه وی نی ئهم هه موو کی شه و به ره و بگره و به رده و کوشت و بپرو کوشتن و کوشتاره یه له ناو

خه‌لکانی سه‌ر روی زه‌ویدا، بژی بریاه‌تی و ناشتی له‌ژی‌ر سی‌به‌ری چ‌رو
خستی نایینی راست و دروستدا.

کاکی برای جه‌ماوهری موسولمان هه‌میشه رو‌حانیه‌ت و مه‌عنه‌وییه‌ت
وه‌ک داری به‌ری ده‌یه‌ه‌ژینئ، ئاگری جه‌رگ و ئاواتی دل - به‌ر له‌ ئیقناعی
هوش و سوودی ماددی - هه‌لی ده‌گری و به‌ره‌و کوئی بوئی ده‌یبات!

ئه‌م ئیواره‌یه به‌فروباو باران و زیرانیکی وابوو ماله‌و مال نه‌ده‌کرا،
خه‌ریکبووم نه‌چم بۆ جه‌ماعه‌تی شیوان، که‌چی که‌چوم - به‌ پی‌چه‌وانه‌ی
بۆ‌چوونی منه‌وه - ماشه‌للا مزگه‌ت جمه‌ی ده‌هات له‌ ئاماده‌بوان، ماموستا
مه‌لا عه‌بدوللا خوی له‌و دور دورووه‌وه به‌سه‌ر دووگه‌ره‌کدا هاتبوو تا‌به‌ر
نویژیه‌که‌مان بۆ بکا، له‌کاتی نویژ دابه‌ستندا له‌ هه‌مولایه‌کی هه‌ره‌می
مزگه‌وته‌وه ده‌نگ به‌رز بۆوه‌وه ده‌یانگوت: ره‌حه‌تتان لی‌بئ که‌مئ ته‌که‌ ته‌که‌
بکه‌ن و تۆزئ بچنه‌ پێشه‌وه مزگه‌وته‌که‌ زۆر قه‌ره‌بالغه‌ جئ نابیتته‌وه!

باشه‌ ئه‌و هه‌مه‌که‌ به‌قه‌ره‌ بۆ نه‌بوو به‌ مانعیکی ماددی و به‌ری ریی ئه‌و
دافیع و هانده‌ره مه‌عنه‌وییه‌ پی‌رۆزه‌ی نه‌گرت که‌ پالئ به‌و خه‌لکه‌وه نابوو،
به‌سه‌ر ئه‌و هه‌مه‌که‌ به‌فرو شه‌خته‌یه‌دا به‌ کیشی کردبوون و هی‌نابوونی بۆ
مزگه‌وت؟!

ئه‌ی مزگه‌وتی ئه‌بو به‌کری سه‌دیق! یاخوا هه‌ر ئاوه‌دان بئ، یاخوا
هه‌میشه‌ ئاوا پر له‌مه‌لاو نویژکه‌ری موسولمانی کوردی مه‌ردی پاکی چاک بئ،
یاخوا هه‌میشه‌ ئاوا پر له‌ وه‌عظ و ئامۆژگاری و نه‌صیحه‌ت و خودا په‌رستی
راست و دروستبئ ئامین خودایه‌ بۆنی مزگه‌وتی ئیبراهیم به‌گی که‌رکووکم
ناوه‌ به‌تۆوه‌ بۆیه‌ ده‌لیم:

گه‌ره‌دی به‌ره‌مالت سورمه‌ی چاومه‌

مه‌وعیظه‌ی مه‌لات نان و ناومه‌!

گه‌رچس بن نوورم، نووری ناومه‌،

لئ نووری ناوت نووری چاومه‌!!

۵۱۴۰م- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَنْسُطُ يَدَهُ بِاللَّيْلِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ النَّهَارِ وَيَنْسُطُ يَدَهُ بِالنَّهَارِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ اللَّيْلِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا. رواهما مسلم^(۲):

ئه‌بو موسا (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبهر (دبرودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: خودا له‌شه‌ودا ده‌ستی خو‌ی راده‌هیلئ بو ئه‌و خراپکارانه‌ی که له‌ روژدا خراپه‌یان کردووه، هه‌تا ته‌وبه‌ بکه‌ن و له‌سه‌ر ده‌ستی خودادا له‌ تاوانه‌که‌یان په‌شیمان ببه‌وه، هه‌روه‌ها له‌ روژدا ده‌ستی خو‌ی دریزده‌کا، بو ئه‌و خراپکارانه‌ی که له‌ شه‌ودا خراپه‌یان کردووه، هه‌تا له‌سه‌ر ده‌ستی خودادا ته‌وبه‌ بکه‌ن و له‌تاوانه‌که‌یان په‌شیمان ببه‌وه، ئه‌م ره‌حه‌مت و قه‌بوولی ته‌وبه‌یه‌ هه‌روا به‌رده‌وام ده‌بئ هه‌تا ئه‌و کاته‌ی که روژ ده‌گه‌ریته‌وه‌و له‌باتی ئه‌وه‌ی وه‌ک هه‌موو جارئ خو‌ر له‌ خو‌ر هه‌لاته‌وه‌ هه‌لبئ، که‌چی له‌ روژئاواوه‌ هه‌ل دئ، ئیتر له‌و روژه‌ به‌دواوه‌ ده‌رگای ته‌وبه‌ داده‌خرئ! (م).

۵۱۴۱م- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ تَابَ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ. رواهما مسلم^(۳):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) له‌ هه‌زه‌ته‌وه‌ ده‌فه‌رمووی (دبرودی خودای له‌سهرین): هه‌ر که‌سئ له‌ پیش ئه‌و کاته‌دا که خو‌ر له‌ خو‌رئاواوه‌ هه‌لدئ ته‌وبه‌بکا خودا ته‌وبه‌ی گه‌را ده‌کا (م).

۵۱۴۲م- (ب - ۶ ز - ۷ ل - ۱۶۶ ف - ۱۳) (۴)

۵۱۴۳م- له‌سه‌رباسی (من أحب قوما حشر معهم) دا رابورد، فه‌رمووده‌ی یه‌که‌م.

(۲) مسلم. توبة: ۶۹۲۱.

(۳) مسلم. توبة: ۶۸۰۱.

(۴) تقدم في مجلد سادس تسلسل ۷ ل/ ۱۶۶ ط/ ۱/ رقم/ ۲۸۶۴.

۹۲) هه‌ر جه‌ندی به‌نده له راده به‌دهر تاوانی هه‌بی وه‌لی هه‌رکاتی ته‌وبه‌ی به‌راستی بکا ته‌وبه‌ی گه‌را ده‌بی
يقبل الله توبه عبده وان اسرف

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ...
الآية - (ب - ۶ ز - ۵ ل - ۱۰۵) }.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ - سورة الشورى - ۲۵/۴۲}.

واته: خودای گه‌وره خودایه‌کی به به‌زه‌یی وایه ته‌وبه‌و گه‌رانه‌وه له به‌نده‌کانی خۆی وه‌رده‌گه‌ری و به به‌خشش و میهره‌بانیی خۆی له خراپه‌کانیان - بازو‌ریش بن - ده‌بووری، خودای ئیوه خودایه‌کی داناو زانایه ئاگای له خشه‌ی مارو میروو هه‌یه، هه‌چی ئی و ن نابئ، کاری چاک و خراپی ئیوه‌ی ئاگالییه.

۵۱۴۴م- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِيمَا يَحْكِي عَنْ رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ: أَذْنَبَ عَبْدٌ ذَنْبًا فَقَالَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي. فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَذْنَبَ عَبْدِي ذَنْبًا فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ بِالدَّنْبِ. ثُمَّ عَادَ فَأَذْنَبَ فَقَالَ أَيُّ رَبِّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي. فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عَبْدِي أَذْنَبَ ذَنْبًا فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ بِالدَّنْبِ. ثُمَّ عَادَ فَأَذْنَبَ فَقَالَ أَيُّ رَبِّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي. فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَذْنَبَ عَبْدِي ذَنْبًا فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ بِالدَّنْبِ وَاعْمَلْ مَا شِئْتَ فَقَدْ غَفَرْتُ لَكَ^(۱):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی زانی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودو سلاوو سو‌زو رحمه‌ت و به‌زه‌یی خودای گه‌وره و سه‌روه‌ری لی‌بی و سه‌رو مال و منال و هه‌ست و نه‌ست به‌قوربانی گه‌ردی سه‌رگۆری پی‌روزی بی - له فه‌رمووده‌یه‌کی پی‌رو‌زا، واته: له هه‌دیه‌سیکی پی‌رو‌زا، واته: له هه‌دیه‌سیکی قود‌سیدا، له خودای په‌روه‌ردگاری گه‌وره و سه‌روه‌ری خۆیه‌وه ده‌گیرێته‌وه، خودا

(۱) تجرید/ ۵/ ل/ ۲۸۲ رقم/ ۲۱۳۱ = ۷۵۰۷ فتح الباری. مسلم. توبه: ۶۹۱۹.

ده‌فهرموئ: به‌نده‌یی گوناھئ ده‌کا، له پاشالیی په‌شیمان ده‌بیته‌وه‌و ته‌وبه‌ی به‌راستی ئی ده‌کاو ده‌لئ: خودایه! له گوناھم خوشبه، خودای پیروژو فهدارو گهره‌یش ده‌فهرموئ: ئم به‌نده‌یه‌ی من وه‌ک ئم گوناھه ده‌کا ده‌یشترانی که خودایه‌کی وای هیه ده‌توانئ له‌و گوناھه خوش بی، هر وه‌ک ده‌توانئ له‌سه‌ر ئه‌و گوناھه جه‌زبه‌ی بدا، دیسان ئه‌و به‌نده‌یه گوناھیکی تر ده‌کاته‌وه‌و له‌سه‌ر شیوه‌ی پیشوو له‌خودا ده‌پارپته‌وه‌و که لیی خوش بی، خودایش هه‌مان فهرمایشتی به‌رو ده‌فهرموئته‌وه‌و، دیسانه‌وه‌و ئه‌و به‌نده‌یه گوناھیکی تر ده‌کاته‌وه‌و ده‌لپته‌وه‌و: خودایه! لیم خوش به، خودای گهره‌و فهدارو پیروژیش ده‌فهرموئته‌وه‌و: ئم به‌نده‌یه‌ی من وه‌ک ئم گوناھانه ده‌کا، له هه‌مان کاتدا باوه‌ری به‌من هیه‌و ده‌زانئ که من خودای ئه‌ومو خودایه‌کی وام که وه‌ک ده‌توانم له‌تاوان و گوناھ خوش بم، ده‌یشترانم خاوه‌نی تاوان و گوناھ سزاو نه‌شکه‌نجه‌ بده‌م، ده‌ی هه‌تا تو ئه‌مه‌ حالت بی که گوناھیکت ئی قه‌وما ته‌وبه‌ی ئی بکه‌ی منیش گشت جارئ لیت خوش ده‌بم (ش).

۵۱۴هـ.م - وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لَمْ يَفْعَلْ حَسَنَةً قَطُّ لِأَهْلِهِ إِذَا مَاتَ فَحَرِّقُوهُ ثُمَّ اذْزُرُوا نِصْفَهُ فِي الْبَرِّ وَنِصْفَهُ فِي الْبَحْرِ فَوَاللَّهِ لَئِنْ قَدَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ لَيُعَذِّبَنَّهُ عَذَابًا لَا يُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ فَلَمَّا مَاتَ الرَّجُلُ فَعَلُوا مَا أَمَرَهُمْ فَأَمَرَ اللَّهُ الْبَرَّ فَجَمَعَ مَا فِيهِ وَأَمَرَ الْبَحْرَ فَجَمَعَ مَا فِيهِ ثُمَّ قَالَ: لِمَ فَعَلْتَ هَذَا؟ قَالَ: مِنْ خَشْيَتِكَ يَا رَبُّ وَأَلْتُ أَغْلَمُ. فَقَفَرَ اللَّهُ لَهُ^(۲).

دیسان ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بی) فهرموئ: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فهرموئ: پیاوی بووه هه‌رگیز کرده‌وه‌ی چاکه‌ی نه‌کردوو، هه‌تا له سه‌ره‌مه‌رگا به‌که‌سوکاره‌که‌ی ده‌لئ: که من مردم له‌شه‌که‌م بسوتینن و له ناودنگدا ورد ورد بم هاپن و بمکه‌ن به‌ئاردو له روژیکی ره‌شه‌بادا نیوم بچینن به‌ دهشت و دهرداو ئه‌و نیوه‌که‌ی تریشم بچینن به‌ناو دهریادا، چونکه به‌و خودایه ئه‌گه‌ر خودا ده‌ستی لیم گیر بیئ سزایه‌کی وام ده‌دا که سزای

(۲) تجرید/ ۴/ ل/ ۶۱/ رقم/ ۱۳۷۶ - ۲۴۵۲، ۲۴۷۹، ۶۴۸۰. مسلم. توبه: ۶۹۱۷.

کەسی تر وا به سه ختی نادا، جا که پیاوه که ده مرئی که سوکاره که ی وه سیته که ی به جئ ده هی نن، ئه و سا خودا ئار دوتوزه که ی، چ له سه ر رو ی خاک و چ له نا و ده ریادا هه مو ی کو ده کاته وه و سه رله نو ی زیندو ی ده کاته وه و ده ی کاته وه به پیاوه که ی جار ان و پی ی ده فه رمو ی: له به رچی وات له خوت کرد؟ ده لی: له تر سی تو ئه ی خودایه! وه خوشت با شتر نا گات له نیازی دلم هه یه ئیتر خودا لیی خو ش ده بی (ش).

۵۱۴۶ م- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ رَجُلٌ قَتَلَ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ نَفْسًا فَسَأَلَ عَنْ أَغْلَمِ أَهْلِ الْأَرْضِ فُذُلٌ عَلَى رَأْسِ فَأَتَاهُ فَقَالَ إِنَّهُ قَتَلَ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ نَفْسًا فَهَلْ لَهُ مِنْ تَوْبَةٍ فَقَالَ لَا. فَقَتَلَهُ فَكَمَّلَ بِهِ مِائَةً ثُمَّ سَأَلَ عَنْ أَغْلَمِ أَهْلِ الْأَرْضِ فُذُلٌ عَلَى رَجُلٍ عَالِمٍ فَقَالَ إِنَّهُ قَتَلَ مِائَةً نَفْسٍ فَهَلْ لَهُ مِنْ تَوْبَةٍ فَقَالَ نَعَمْ وَمَنْ يَحُولُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ التَّوْبَةِ يُطْلَقُ إِلَى أَرْضٍ كَذَا وَكَذَا فَإِنْ بَهَا أَنْاسًا يَعْبُدُونَ اللَّهَ فَاعْبُدِ اللَّهَ مَعَهُمْ وَلَا تَرْجِعْ إِلَى أَرْضِكَ فَإِنَّهَا أَرْضُ سُوءٍ. فَانْطَلَقَ حَتَّى إِذَا نَصَفَ الطَّرِيقَ أَتَاهُ الْمَوْتُ فَاخْتَصَمَتْ فِيهِ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ وَمَلَائِكَةُ الْعَذَابِ فَقَالَتِ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ جَاءَ تَائِبًا مُقْبِلًا بِقَلْبِهِ إِلَى اللَّهِ. وَقَالَتِ مَلَائِكَةُ الْعَذَابِ إِنَّهُ لَمْ يَعْمَلْ خَيْرًا قَطُّ. فَأَتَاهُمْ مَلَكٌ فِي صُورَةِ آدَمَ فَيَجْعَلُوهُ بَيْنَهُمْ فَقَالَ: قِيسُوا مَا بَيْنَ الْأَرْضَيْنِ فَبَالَى أَيْتَهُمَا كَانَ أَذْنَى فَهُوَ لَهُ. فَقَاسُوهُ فَوَجَدُوهُ أَذْنَى إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي أَرَادَ فَبَضَّتْهُ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ. روى هذه الثلاثة الشيخان^(۳):

ئەبو سە عەیدی خودری (خودای ئازای بی) فه رمو ی: که زه رت (درو دی خودای نسرین) فه رمو ی: پیاوی له میله ته پی شینه کان نه وه دو نو که س ده کوژی، ئینجا ده پرسئ: کئ زاناترین که سه له ولاتدا، ده لی ن: فی ساره سو فی لکه، جا کابرا که ده چئ بولای و پی ی ده لی: من نه وه دو نو که سم به ده ستی خو م کو شتو وه، ئایا تهوبه م بو هیه؟ خودا ناسکه ده لی: نه، جا کابرا ئه ویش ده کوژی و ده یکا به سه دی ته و او، جا دی سان ده ست ده کاته وه به پرسیارو

(۳) تجرید/ ۴/ ل/ ۷۰/ رقم/ ۱۲۸۳ = ۳۴۷۰. مسلم. توبه: ۶۹۳۹.

ده‌لئ: کئ زاناترین کهسه له ولاتدا؟ نه‌مجاره پیاویکی زانای پئ نیشان ده‌دهن، جا ده‌چئ بۆلای و پئی ده‌لئ: من سه‌د کهسم کوشتووه، ئایا ته‌وبهم بۆ هه‌یه؟ زاناکه ده‌لئ: به‌لئ، وه کهس ناتوانئ رێگه‌ی ته‌وبه‌ت ئی بگرئ، ته‌وبه هه‌موو کاتئ له هه‌موو کهسئ قه‌بوول ده‌کرئ، به‌لام لی‌ره مه‌مینهو برۆ بۆ فیساره ولات له‌وئ تاقمه‌یئ خواناسی باشی لی‌یه، خه‌ریکی خودا په‌رستی و عیباده‌تکردن، برۆ له‌وئ تۆیش له‌گه‌ل نه‌واندا خواناسی بکه‌و مه‌چۆره‌وه بۆ ولاتی خۆت، چونکه خاکیکی شووم و به‌ده، پیاوه‌یش ده‌که‌ویته ری بۆ نه‌و ولاته، ده‌روا تا ده‌گاته نیوه‌ی ری، له‌وئ ده‌مرئ!

جا فریشته‌ی ره‌حمه‌ت و فریشته‌ی عه‌زاب له‌سه‌ر ته‌رمه‌که‌ی حازر ده‌بن و له‌سه‌ری ده‌بن به‌ کێشمه‌ کێشمییان: فریشته‌ی ره‌حمه‌ت ده‌لئ: نه‌مه بۆ ته‌وبه هاتوووه به‌کولئ دل رووی له خودای گه‌وره بووه، که‌واته نه‌مه دیاری ده‌ستی ئیمه‌یه و ده‌یبه‌ین بۆ به‌هه‌شت! فریشته‌ی سزایش ده‌لئ: نه‌مه هه‌رگیز کرده‌وه‌ی چاکه‌ی نه‌کردوو، که‌واته نیچیری خومانه‌و ده‌یبه‌ین بۆ دۆزه‌خ!

جا به‌ فه‌رمانی خودا، فریشته‌یئ له‌ شیوه‌ی ئاده‌میزاددا ده‌چئ بۆ لایان، هه‌ردوولا نه‌و فریشته‌یه ده‌که‌ن به‌حه‌که‌م و فه‌رمانه‌روا، چه‌که‌مه‌که ده‌فه‌رموئ: نیوانی هه‌ردوو شوینه‌که بپیون، ولاته‌که‌ی خۆی و ولاته‌که‌ی که بۆی ده‌چوو، جا له‌کام لایانه‌وه نزیکتر بوو هی ئه‌وه‌یانه، که ده‌یپیون ده‌روانن له‌و جیگه‌یه‌وه نزیکتر ده‌بن که بۆی ده‌چئ، ئیتر فریشته‌ی ره‌حمه‌ت وه‌ری ده‌گرن! (ش).

۵۱۴۷م- عَنِ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ حَدِيثًا أَكْثَرَ مِنْ سَبْعِ مَرَّاتٍ أَسْمَعُهُ يَقُولُ: كَانَ الْكَفَلُ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَا يَتَوَرَّعُ مِنْ ذَنْبٍ عَمِلَهُ فَأَتَتْهُ امْرَأَةٌ فَأَعْطَاهَا سِتْرَيْنِ دِينَارًا عَلَى أَنْ يَطَّأَهَا فَلَمَّا قَعَدَ مِنْهَا مَقْعَدَ الرَّجُلِ مِنْ أَمْرَاتِهِ أُرْعِدَتْ وَبَكَتْ فَقَالَ مَا يُبْكِيكَ أَأَكْرَهْتِكِ؟ قَالَتْ: لَا وَلَكِنَّهُ عَمَلٌ مَا عَمِلْتُهُ قَطُّ وَمَا حَمَلْنِي عَلَيْهِ إِلَّا الْحَاجَةُ، فَقَالَ: تَفْعَلِينَ أَلَيْسَ هَذَا وَمَا فَعَلْتِهِ اذْهَبِي فَبَيْ لَكَ. وَقَالَ: لَا

وَاللّٰهُ لَا اَعْصِي اللّٰهُ بَعْدَهَا اَبَدًا. فَمَاتَ مِنْ لَيْلَتِهِ فَاَصْبَحَ مَكْتُوبًا عَلٰى بَابِهِ اِنَّ اللّٰهَ قَدْ غَفَرَ
لِلْكَفْلِ. رواه الترمذي^(۱):

ئيبينو عومهر (خوښنودۍ خودا له‌خوږۍ و بابۍ) فهرمووۍ: زياتر له‌حهوت جار
نهم فهرمايشتهم له‌زاری پيروزی خوښه‌ويست خوږۍ (دروږدو سوزو بزمۍ خدای لېښ)
به‌گوۍ خوږم ژنه‌وتووو ده‌يفهرموو (دروږدۍ خدای له‌سربۍ): پياوږ بوو له‌نه‌وه‌ی
ئيسرائيل ناوی کيفل بوو، کوۍ له‌گونا‌ه نه‌ده‌کرده‌وه، جارۍ ژنيکی داماو
ده‌پيته‌لای، شه‌ست ليرهي زيرۍ ده‌داتۍ له‌جياتۍ نه‌وه‌ی که‌لاقه‌ی بکا، جا
کاتۍ وه‌ک ژنو مي‌رد له‌به‌ر کوښيدا داده‌نيشۍ بو‌کردنۍ نيشۍ بۍ شه‌رعي،
ژنه‌که وه‌ک شو‌رهبۍ له‌ترسي خودا هل‌ده‌ل‌رزۍ وه‌ک له‌رزو تا دار هل‌
ده‌چو‌قي و ده‌داته‌پر مه‌ی گريان! کيفل‌يش پۍ ده‌لۍ: بو‌ده‌گری، خو‌من زورم
ۍ نه‌کردوويت؟ ده‌لۍ: خه‌ير، به‌لام من ه‌رگيز نهم کارهم نه‌کردووه‌و ئيستاش
که ده‌یکم له‌تاو ناچاربييه، کيفل ده‌لۍ: من هيشتا هيچم نه‌کردووه‌و تو له‌سه‌ر
نهم حالۍ ناچاربييه‌ی خو‌تدا نهمه‌حالتو ناوا له‌خودا ده‌ترسي، نه‌ی من که
نهم ه‌ه‌موو گونا‌هانه‌م ه‌يه‌و ه‌ه‌تا ئيستا هيچ چاکه‌يه‌کم نييه‌ بو‌له‌خودا
نه‌ترسم و بيرۍ له‌به‌رژوه‌ندۍ خوږم نه‌که‌مه‌وه‌و به‌زه‌ييم به‌حالۍ خراپۍ
خو‌مدا نه‌يه‌ته‌وه؟ ده‌ی برۍ هيچم ناوۍ ليټ، له‌به‌ر ره‌زای خودا پاره‌که‌يش بو‌
خو‌ت. ئيت‌ر له‌خوداوه‌کيفل به‌ری چاوۍ دلۍ رو‌شن ده‌بيته‌وه‌و ده‌لۍ: ئيت‌ر با
به‌س بۍ، نا‌ئيت‌ر نا‌گه‌رېمه‌وه‌و بو‌سه‌ر باری تاوان، به‌خودا ئيت‌ر له‌پاش نهمه
ه‌ه‌تا ه‌تايه‌ له‌فه‌رمانۍ خودا ده‌رناچم و بۍ فه‌رمانۍ خودا ناکه‌م، جا ه‌هر نه‌و
شه‌وه‌کيفل ده‌مرۍ، وه‌بو‌به‌يانۍ له‌غه‌يبه‌وه‌ له‌بان سه‌ده‌رگا‌که‌ی
ده‌نووسرۍ، به‌راستی خودا له‌کيفل خوښ بوو! (ت-س/ح) نهم کيفله‌نه‌و
زولکيفله‌ناوداره‌نييه، که له‌سووره‌تی نه‌نبیادا باس کراوه، که گه‌لۍ له‌
موفه‌سسېرو را‌هه‌ زانه‌کان ده‌فه‌رموون: زولکيفل ئيلياس پيغه‌مبه‌ره‌ که له‌
سووره‌تی نه‌نعامدا باس کراوه. (وه‌رگېږ)

^(۱) في الرقائق بسند حسن (شرحه).

۹۳) پایانی: باسی گوشادی و بی سنووری ره‌حه‌تو میهره‌بانی خودای
گهوره: (خاتمة في سعة رحمة الله تعالى)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ
وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ - سورة الأعراف - ۱۵۶/۷}.

رافه‌که‌ی له‌م باسه‌دا رابورد: → (ب - ۶ - ز - ۸ - ل - ۱۷۱ - ف - ۶).

وَقَالَ تَعَالَى: {قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ

- سورة الزمر - الآية → (ب - ۷ - ز - ۲۲ - ل - ۱۲۲ - ف - ۲).

۵۱۴۸ م. → (ب - ۱ - ز - ۶ - ل - ۳۷ - ف - ۱)^(۱).

۵۱۴۹ م. - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَوْ يَعْلَمُ الْمُؤْمِنُ مَا عِنْدَ اللَّهِ مِنْ

الْقُتُوبِ مَا طَمِعَ بِجَنَّتِهِ أَحَدٌ. وَلَوْ يَعْلَمُ الْكَافِرُ مَا عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الرَّحْمَةِ مَا قَبِطَ مِنْ جَنَّتِهِ
أَحَدٌ^(۲).

دیسان نه‌بو هوره‌یره (خودای فی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای

له‌سهرین) فهرمووی: نه‌گهر موسولمان ده‌یزانی که خودا چهنی سزاو تو‌له‌ی

زوری له‌لا هه‌یه که‌س به‌ته‌مای به‌هه‌شت نه‌ده‌بوو، هه‌روه‌ها نه‌گهر کافروبی

باوه‌پیش ده‌یزانی که خودا چهنی ره‌حه‌تی زوره که‌س له به‌هه‌شت نائومی‌د

نه‌ده‌بوو (ش/ت).

۵۱۵۰ م. - فهرمووده‌ی: (جَعَلَ اللَّهُ الرَّحْمَةَ مِائَةً جُزْءٍ) له باسی (الرحمة

واجبة لخلق الله تعالى) دا رابورد فهرمووده‌ی یه‌که‌م^(۳).

۵۱۵۱ م. - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ لِلَّهِ مِائَةَ رَحْمَةٍ أُنْزِلَ مِنْهَا

رَحْمَةٌ وَاحِدَةٌ بَيْنَ الْجَنِّ وَالْإِنْسِ وَالْبَهَائِمِ وَالْهَوَامِّ فِيهَا يَتَعَاطَفُونَ فِيهَا يَتَرَاحَمُونَ وَبِهَا

(۱) تقدم في مجلد اول تسلسل ۶ / ل ۳۷ / رقم ۳۷.

(۲) تجريد ۵ / ل ۲۸۱ / رقم ۲۰۱۲، ۶۴۶۹، ۶۰۰۰. مسلم. توبة: ۶۹۱۳.

(۳) تقدم في مجلد تاسع تسلسل ۹ / رقم ۴۷۱۱.

تَغِطُ الْوَحْشُ عَلَى وَلَدِهَا وَأَخَّرَ اللَّهُ تَسْعًا وَتِسْعِينَ رَحْمَةً يَرْحَمُ بِهَا عِبَادَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.
روى هذه الأربعة الشيخان والترمذي^(۴):

ديسان ئه‌بو هورهيره (خودای نازى بى) فه‌رموى: چه‌زهرت (درودى خودای نسرین) فه‌رموى: خودا سهد رحمه‌تى هه‌یه، يه‌ك رحمه‌تى له‌و سهد رحمه‌ته ناردوته خواره‌وه بۆ ناو په‌رى و ئاده‌میزادو گيانله‌به‌ران و جانه‌وه‌رو مارو می‌روو، جا به‌هوى ئه‌م تاقه په‌رحمه‌ته‌وه‌یه كه ئه‌مانه له‌ناو خویاندا رحم به‌یه‌كترى ده‌كهن و به‌زه‌بیان به‌یه‌كتردا دیته‌وه، ته‌نانه‌ت ئه‌وه‌یش كه دپرنده به‌زه‌یى به‌به‌چكه‌ی خویدا دیته‌وه هه‌ر به‌هوى ئه‌م تاقه رحمه‌ته‌وه‌یه، ئه‌و نه‌وه‌دو نۆ رحمه‌ته‌كه‌ی تریشى هه‌لگرتوه، له‌رۆژى ژینه‌وه‌دا رحمیان پى ده‌كا به‌به‌نده‌كانى خوى! (ش/ت).

۵۱۵۲ م- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ دَفَعَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَى كُلِّ مُسْلِمٍ يَهُودِيًّا أَوْ نَصْرَانِيًّا فَيَقُولُ هَذَا فَكَأَنَّكَ مِنَ النَّارِ^(۵):

ئه‌بو موسا (خودای نازى بى) له‌خۆشه‌ويستته‌وه ده‌فه‌رموى: (درودى خودای نسرین): كاتى رۆژى ژيانه‌وه هات خودای بالا ده‌ست و خاوه‌ن شكۆ گشت موسولمانى يا جووله‌كه‌يى يا گاورى ده‌داته ده‌ستى و پيى ده‌فه‌رموى: ئه‌وا تۆم به‌خشى و له‌جياتى تۆ به‌م كابرايه‌ جیگه‌كه‌ی ناو درزه‌خى تۆ پر ده‌كه‌مه‌وه! (م).

قورئان ده‌فه‌رموى: {وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى}. هه‌چ كه‌سى - با گونهبارىش بى - گوناوه‌كولى كه‌سىكى تر هه‌لنارگى، هه‌موو كه‌سى گوناھى خوى له‌ئه‌ستوى خۆيه‌تى. فه‌لسه‌فه‌ی ئه‌م فه‌رمووده‌یه ئه‌مه‌یه: خودا له‌ئه‌زله‌دا، بۆ هه‌موو كه‌سى دوو جیگه‌ی دروستكردوه، جیگه‌يى له‌به‌هه‌شتاو جیگه‌يى له‌دۆزه‌خا، جا هه‌موو كه‌سى له‌ژيانى دنيای خوىدا،

^(۴) تجريد = مختصر صحيح البخاري/ ۵ ل/ ۲۰۵ رقم/ ۱۹۲۲. مسلم. توبة: ۶۹۱-۶۹۰.

^(۵) مسلم. توبة: ۶۹۲.

به‌هۆی ئیمان‌هه، یا به‌هۆی کوفره‌وه، یه‌کئ له‌م دوو جینگه‌یه‌ بۆ خۆی
مسۆگهر ده‌کا، وه‌ جینگه‌که‌ی تری زوو یا دره‌نگ به‌ چۆلی ده‌مینته‌وه!

جا خودا بۆ ده‌ستی قه‌درنان له‌ موسولمانان به‌ لوتفی خۆی، جئ و
شوینئ جووله‌که‌و گاوره‌کانیش له‌ به‌هه‌شتا خه‌لات ده‌کا به‌ موسولمانان،
هه‌تا به‌ چۆلی نه‌میننه‌وه، چونکه‌ خۆیان به‌ ده‌ستی خۆیان ئه‌و جینگانه‌یان
له‌ کیسی خۆیان داوه‌و جینگه‌ی خۆیانیان له‌ناو دۆزه‌خا بۆ خۆیان مسۆگهر
کردوه‌، هه‌روه‌ها خودا جئ و شوینئ موسولمانه‌کانیش له‌ دۆزه‌خدا ده‌دا به‌
کافره‌کان هه‌تا به‌چۆلی نه‌میننه‌وه، تا ئه‌و به‌لینه‌ی خودا که‌ داویه‌تی به‌
به‌هه‌شت و دۆزه‌خ بێته‌دی، که‌ فهرموویه‌تی پێیان: ولکلیکما علی ملءها:
نه‌وه‌ی که‌ له‌سه‌ر منه‌ هه‌ردوو لاتان، هه‌ر که‌سه‌تان له‌ ئه‌هلی خۆی پرپکه‌م.
جا ئه‌م به‌ دیمه‌ن ئالوگۆڤه‌ ده‌بئ به‌هۆی دانیابوونی ته‌واوی
موسولمانانه‌کان و، به‌هۆی نا‌ئومید بوونی ته‌واوی دۆزه‌خیه‌کان!

مه‌به‌ستی سه‌ره‌کیم له‌م روونکردنه‌وه‌یه‌ ئه‌م خاله‌ گرنگه‌یه‌: له‌م
روژگاره‌ی ئیمه‌دا سئ به‌لای گه‌وره‌ی مالمویرانکه‌ر رووی کردۆته‌ دینه‌
پیرۆزه‌که‌مان:

یه‌که‌م: زوربه‌ی رووناکبیره‌کانمان غه‌ربزه‌ده‌ن و گوۆلی
موسته‌شریقه‌کانیان خواردوه‌.

دووه‌م: زوربه‌ی زۆری موسولمانان له‌ کورۆک و ناوه‌پۆکی ساخی ئیسلام
باش تینه‌گه‌یشته‌وون، شه‌ره‌ گه‌ره‌کی نیوانیان له‌سه‌ر شتی لاوه‌کی دوژمن زۆر
لێزانانه‌ گه‌رمی ده‌کا به‌تایبه‌تی شه‌ره‌بیده‌تی نیوانی کوۆن و نوئ.

سێیه‌م: په‌رۆبه‌سه‌ری بێته‌قوای زۆر په‌یدا بوون، بۆ پاره‌و پوول خوشک
له‌ برا ماره‌ ده‌که‌ن، بازرگانی به‌ ئایینه‌وه‌ ده‌که‌ن، بۆ نه‌گبه‌تی هه‌ندیکیان وه‌ک
شه‌یتان زۆرزان، بگه‌ر مامۆستای شه‌یتان، دوژمنیش له‌ خودای ده‌وی که‌
دره‌ختی پته‌وی سه‌ختی گه‌وره‌ی داربه‌روو به‌ ته‌ورئ بپێته‌وه‌ که‌ کلکه‌که‌ی
له‌ خۆی بئ.

ئه‌م مه‌لا نامه‌لایانه مانیعیان نییه که به پاروویی چهور ته‌ئویلی و دوورو ناله‌بار بۆ ئایه‌ته‌کانی قورئان بکه‌ن که له ته‌حریف و ده‌سکاری و گۆرانکاری گه‌ئۆ خراپ‌تربی، هه‌تا به‌وه زه‌یدو عه‌مر له خۆیان رازی بکه‌ن، یاخود مانیعیان نییه که زوربه‌ی سوننه‌تی حه‌زره‌ت و ریگه‌ی ره‌ه‌به‌ر به‌ درۆ و ده‌له‌سه‌و قسه‌ی پرو پووچ و ئه‌فسانه‌و فه‌رمووده‌ی ده‌سه‌له‌س و حه‌دییسی مه‌وزووع دابنن، تا بلن: نوێخوان!

وه‌ئۆ حه‌للی موسولمانان هه‌ر چۆنی بی (له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که ئیسلام تاقه‌ ئایینی ساخی خودایه) خودا له‌ناویاندا دینی خۆی له‌سه‌ر شیوه‌یه‌کی راست و دروست هه‌تا نزیککی قیامه‌ت ئاگاداریی ده‌کاوه‌ له‌ ته‌حریف و ده‌سکاری ده‌یپاریزی و، مه‌لای له‌ خودا ترسو زانای دانای دلسۆزی بۆ ده‌سازینی، رۆژی له‌ناو عه‌ره‌بدا، رۆژی له‌ناو کورددا، رۆژی له‌ناو تورکدا، رۆژی له‌ ئێران، رۆژی له‌ میسر، رۆژی له‌ ئه‌نده‌نوسیا، رۆژی له‌ ئه‌لبانیا، رۆژی له‌ بوخارا.. تاد، جا به‌نده‌یش وه‌ک دلسۆزیککی ئیوه‌ی موسولمان عه‌رزتان ده‌که‌م:

(عینوانی گه‌وره‌ گه‌وره‌ی ناو کتیبه‌ نوێکان فریوتان نه‌دا، به‌ تایبه‌تی گوێ بۆ پیاوی بی ته‌قوا شل مه‌که‌ن، با به‌ دیمه‌ن ده‌م له‌ بابه‌ته‌ ئایینییه‌کانیش بکوتن! بۆ نمونه‌ حه‌دییسی صه‌حیحی موسلیم و صه‌حیحی بوخاری که‌م نین، ده‌بی زۆر به‌ریزو قه‌دره‌وه‌ ته‌ماشای بکری. ده‌توانم عه‌رزتان بکه‌م هه‌ر که‌س به‌ریزیککی زۆره‌وه‌ ته‌ماشای فه‌رمووده‌ ساخه‌کانی حه‌زره‌ت نه‌کا ئه‌وه‌ جیگه‌ی باوه‌ر نییه، بالافی ئه‌وه‌یشه‌ لی‌بدا که ئیمامی ئه‌عه‌زه‌می سه‌رده‌می خۆیه‌تی، هه‌له‌سه‌نگاندن و ساخکردنه‌وه‌ی فه‌رمووده‌ی حه‌زره‌ت پیاوانی خۆی هه‌یه، شوینی خۆی هه‌یه، کتیبی خۆی هه‌یه، قسه‌لیکردنی به‌بی ریگه‌و جیگه‌ی خۆی نیشانه‌ی بی ته‌قوایی و که‌مه‌ترخه‌مییه‌!).

من نازانم هه‌ندئۆ له‌م مه‌لا نامه‌لایانه بۆ ئه‌وه‌نده‌ په‌رۆشن بۆ ئیسلام! شه‌وو رۆژ خه‌وبه‌وه‌وه‌ ده‌بینن ئیسلام له‌ ئه‌فسانه‌و پرو پووچ و فی‌ل و فه‌ره‌جی شیخه‌

ده‌سپره‌کان و مه‌لا کونه په‌رسته‌کان پاک بکه‌نه‌وه‌و بیبه‌نه‌وه‌و سهر ئیسلامه‌ ساخ و راسته‌که‌ی سهرده‌می حه‌زرت و یارانی که‌چی که‌ ده‌یانجولینئ ده‌بینی ئامانجی سهره‌کیان ئه‌وه‌یه که‌ سوننه‌تی پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) گشتی فت که‌ن و قورئان - به‌ناوی ته‌ئویله‌وه - ده‌سکاری بکه‌ن، له‌ جیگه‌ی شه‌ریعه‌تی خوداو پیغه‌مبه‌ر به‌ یاسا ده‌سکرده‌کانی ئه‌وروپا کار بکه‌ن، گوایه به‌مه‌ خو‌مان ده‌به‌ینه‌ ریزی پیشکه‌وتوانی جیهان! (وه‌رگیز)

۵۱۵۳ م- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَمُوتُ رَجُلٌ مُسْلِمٌ إِلَّا أَدْخَلَ اللَّهُ مَكَائَهُ اَثَارَ يَهُودِيٍّ أَوْ نَصْرَانِيٍّ^(٦):

دیسان فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: هه‌موو موسولمانئ که‌ ده‌مرئ خودا له‌ شوینئ ئه‌و جووله‌که‌یئ، یا گاوری ده‌خاته‌ دۆزه‌خه‌وه (م).

۵۱۵۴ م- عَنْ جُنْدُبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّ رَجُلًا قَالَ وَاللَّهِ لَا يَغْفِرُ اللَّهُ لِفُلَانٍ وَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَالَ: مَنْ ذَا الَّذِي يَتَأَلَّى عَلَيَّ أَنْ لَا أَغْفِرَ لِفُلَانٍ فَإِنِّي قَدْ غَفَرْتُ لِفُلَانٍ وَأَخْبَطْتُ عَمَلَكَ. أَوْ كَمَا قَالَ: وَفِي رِوَايَةٍ: لَا يَسْتُرُ اللَّهُ عَلَى عَبْدٍ فِي الدُّنْيَا إِلَّا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةَ مُسْلِمٌ^(٧):

جوندوب (خودای ئی زازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: پیاوی ده‌لئ به‌خودا خودا له‌ فیساره‌که‌س خوش نابئ، خودای گه‌وره‌یش ده‌فه‌رموئ: ئه‌وه‌ کییه که‌ سویندم ئی ده‌خوا که‌ نابئ له‌ فیساره‌که‌س خوشبم، ده‌سا وا له‌و که‌سه که‌ تو ده‌لئیی لئیی خوش نابم خوش بووم، کرده‌وه‌ی تۆشم - ئه‌ی سویند خۆرا! - پووچ و به‌تال کرده‌وه.

پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) یاریک ئاوا‌ی فه‌رموو، یا هه‌مان واتای به‌ له‌بزیکی تر فه‌رموو له‌ گیرانه‌وه‌یه‌کا: هه‌ر به‌ندیی خودا له‌م جیهانه‌دا په‌رده‌ی

(٦) مسلم. توبة: ٦٩٤٣.

(٧) مسلم. توبة: ٦٦٧٤.

له‌سه‌ر هه‌ل نه‌داته‌وهو گوناوه نه‌نگی بپوشن، مسوگه‌ر که له‌و جیهانی‌شدنا پهرده له‌سه‌ر خراپه‌کانی هه‌ل ناداته‌وهو گوناوه نه‌نگی وه‌ک دنیا بو ده‌پوشن(م).

۵۱۵۵م- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) أَنَّهُ قَالَ: قَدِمَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِسَنِي فَإِذَا امْرَأَةٌ مِنَ السَّنِي تَبْتَغِي إِذَا وَجَدَتْ صَبِيًّا فِي السَّنِي أَخَذَتْهُ فَأَلَصَقَتْهُ بِبَطْنِهَا وَأَرْضَعَتْهُ. فَقَالَ: لَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَتُرَوْنَ هَذِهِ الْمَرْأَةَ طَارِحَةً وَلَدَهَا فِي النَّارِ؟ قُلْنَا لَا وَاللَّهِ وَهِيَ تَقْدِرُ عَلَى أَنْ لَا تَطْرَحَهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَلَّهِ أَرْحَمُ بِعِبَادِهِ مِنْ هَذِهِ بَوْلَدِهَا. رواه الشيخان^(۸):

عومه‌ری کو‌ری خه‌تتاب (خوشنوو‌یی خودای گه‌وره مه‌زنی لی‌بن) فه‌رمووی: جارێ ب‌رکه‌یی دی‌لیان هی‌نا بو پی‌غه‌مبه‌ر (برو‌دی خودای له‌سه‌ری) ژنیکی منال به‌ به‌ریان تیادا بو، مناله‌که‌ی خویی ئی به‌جی‌ما‌بوو، له‌عه‌زه‌ت به‌چه‌که‌ی هه‌ر گ‌ری ده‌خوارد، به‌ناو ژنه‌ دی‌له‌کاندا، له‌ کو‌ی کۆ‌ریه‌یه‌کی مه‌مه‌که‌ خو‌ره‌ی ده‌ست ده‌که‌وت هه‌لی ده‌گرت و دی‌نووسان به‌ سینگ و به‌رو‌کی خو‌یه‌وه‌و مه‌مکی پی‌ی ده‌دا، پی‌غه‌مبه‌ر (برو‌دی خودای له‌سه‌ری) به‌ ئیمه‌ی فه‌رموو: ئایا به‌رای ئی‌وه‌ ئهم ژنه‌ نه‌گه‌ر ساواکه‌ی خوی ده‌ست بکه‌ویت‌ه‌وه‌ فه‌ری ده‌داته‌ ناو ئاگ‌ره‌وه‌؟. گوتمان: نه‌خیر، نه‌ به‌خوا هه‌تا بتوانی شتی وا ناکا، هه‌رگیز له‌و جگه‌ر گو‌شه‌یه‌ی که ئیستا ئاوا په‌رو‌شه‌ بو‌ی تو‌ور نادات! فه‌رمووی (برو‌دی خودای له‌سه‌ری) ده‌سا زۆر باش بزانی که خودا گه‌ ئی به‌ره‌حمته‌ له‌گه‌ل به‌نده‌کانی خویدا هه‌تا ئهم ژنه‌ له‌گه‌ل به‌چه‌که‌ی خویدا! (ش).

۵۱۵۶م- عَنْ أَبِي ذَرٍّ الْقَفَّارِي (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَثْمَالِهَا وَأَزِيدُ وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَجَزَاؤُهُ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا أَوْ أَغْفِرُ وَمَنْ تَقَرَّبَ مِنِّي شَبْرًا تَقَرَّبْتُ مِنْهُ ذِرَاعًا وَمَنْ تَقَرَّبَ مِنِّي

(۸) تجرید/ ۵ ل/ ۲۰۴ رقم/ ۱۹۲۱ = ۵۹۹۹ فتح. مسلم. توبه: ۶۹۱۲. تحفة الأشراف: ۱۰۲۸۸.

ذِرَاعًا تَقَرَّبْتُ مِنْهُ بَاعًا وَمَنْ أَتَانِي يَمْشِي أَتَيْتُهُ هَرَوَلَةً وَمَنْ لَقِيَنِي بِقُرَابِ الْأَرْضِ خَطِيئَةً لَا يُشْرِكُ بِي شَيْئًا لَقِيْتُهُ بِمِثْلِهَا مَغْفِرَةً. رواه مسلم والترمذي ولفظه: قَالَ اللَّهُ يَا ابْنَ آدَمَ إِنَّكَ مَا دَعَوْتَنِي وَرَجَوْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ عَلَى مَا كَانَ فِيكَ وَلَا أَبَالِي يَا ابْنَ آدَمَ لَوْ بَلَغْتَ دُئُوبَكَ عَنَانَ السَّمَاءِ ثُمَّ اسْتَغْفَرْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ وَلَا أَبَالِي يَا ابْنَ آدَمَ إِنَّكَ لَوْ أَتَيْتَنِي بِقُرَابِ الْأَرْضِ خَطِيئًا ثُمَّ لَقِيْتَنِي لَا تُشْرِكُ بِي شَيْئًا لَأَتَيْتَكَ بِقُرَابِهَا مَغْفِرَةً. نَسْأَلُ اللَّهَ وَاسِعَ الْمَغْفِرَةِ آمِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ^(۹):

عدد احاديث كتاب الأذكار والأدعية والاستغفار ثلاثة عشر ومائتان (۲۱۳) فقط.

ئه‌بو زهر (خودای ئا زانی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: خودای سهردارو سهرور ده‌فه‌رمووی: هر که‌سی چاکه‌یی بکا یه‌ک به‌ده پاداشی ده‌ده‌مه‌وه یاز یاتریش، وه هر که‌سی خراپه‌یی بکا یه‌ک به‌یه‌ک پاداشی ده‌ده‌مه‌وه، یالئی خوش ده‌بم، وه هر که‌سی بستنی له‌من نزیک بییته‌وه من بالئی له‌و نزیک ده‌بمه‌وه، ئه‌گهر که‌سی بالئی له‌من نزیک بییته‌وه من دوو شابال له‌و نزیک ده‌بمه‌وه، ئه‌گهر که‌سی به‌رویشتنی ئاسایی بئ بۆ لام، من به‌هه‌راکردن ده‌چم بۆلای. هه‌ر که‌سی نزیک به‌پری زه‌وی به‌گونا‌ه‌وه بئ بۆ مه‌یدانی هه‌ق و حیسابی من (به‌و مه‌رجه که‌س نه‌کا به‌هاوبه‌شم) هه‌یج مانه‌ی نییه‌ که‌ به‌قه‌د گونا‌ه‌کانی به‌لیب‌ووردنه‌وه بچم به‌پیره‌وه‌و، ماده‌م هاوبه‌ش بۆ من دانه‌نی ده‌توانم لئی خوش بيم. (م/ت) گفته‌ی (ت): خودای گه‌وره ده‌فه‌رمووی: ئه‌ی ئاده‌میزاد! هه‌تا تو له‌من بیارییته‌وه‌و هیوات به‌من هه‌بئ و، خۆت به‌به‌نده‌ی من بزانی و من به‌خودای خۆت بزانی، منیش له‌تو خوش ده‌بم، ئیت‌ر کرده‌وه‌ت هه‌رچۆن بئ و هه‌رچی بئ ده‌ربه‌ستی ئه‌وه نیم و هه‌رباکیشم نییه، ئه‌ی ئاده‌میزاد! ئه‌گهر بی‌تو تو به‌پری نزیک زه‌وی تاوانه‌وه بییت بۆ دیوانی من (به‌و مه‌رجه هاوه‌لت بۆمن پریار نه‌دابئ) ئه‌وا منیش به‌نزیک پری زه‌وی لیخۆش‌بوونه‌وه دیم به‌پیره‌وه‌و! ته‌ماشای فه‌رموده‌ی یه‌که‌می نامه‌ی یادو زیکری خودا بکه‌ ما‌مۆستای ما‌مۆستایان مه‌لاره‌شید

(۹) مسلم. ذکر ودعاء: ۱۷۷۴. ابن ماجه. ادب: ۳۲۱. تحفة الأشراف: ۱۱۹۸۴.

بەگى بابان لە كۆتايى ئەم فەرمودەيەدا دەفەرموئ: (خوداى ئى رازى بى) بۆچ
عەبدىكى ئەوئەندە خراپم؟! بە موقابىلى ئەم ھەموو مەرحەمەتەى دا، بەو
ئىقتىدارەى كەبى نىھايەتە، چ جەسارەت و بى ھەيائىيە كە لەگەل ئەم ھەموو
بى دەستەلاتى و زەبوونىيە كە ھەمە گوناھ ئەكەم و كوفرانى نىعمەتەى بى
پايانى = ئەكەم = !! خوا رەحمان پىيكا، ئامىن!.

سوبحانەللا! ئەم پيارە چۆن پياو خاسىك و چۆن زمانزانى بوو، ئەگەر
من ئەم دەقەم بنووسىبايە رەنگ بى ئاوايم نووسىبايە: بۆچى ئەوئەندە
عەبدىكى خراپم، لە موقابىلى ئەو ھەموو مەرحەمەتەى ئەوئەو، لەگەل ئەم
ھەموو بى دەستەلاتى و زەبوونىيە يە كە ھەمە، دەچم گوناھ و كوفرانى
نىعمەتەى بى پايانى ئەو دەكەم، لەگەل ئەو ئىقتىدارەى نىھايەتەى كە
ھەيەتەى، ئەمە چ جەسارەت و بى ھەيائىيەكە.

وہى دەقە ئەصلەكە تا بلىى رەوانبىژە، زمانىكى پاراوى رەسەن، دوورە
لە رەشوکیتى و رەمەکیتى، ھەر لەبەر ئەوئەیشە مرۆى رەشوکی چەژى ئى
وہرناگرئ. لەو باوہرەدام مامۇستای بابان لەسەر ئاماژەى مامۇستا مەلا
حوسەینى پىسكەندى (رمزى خودایان لىبن) كە ئەم كىتبەى ناوناوہ (اقران النیرین
فی مجمع البحرین: بەرابەر وەستانى خۆرو مانگ لە جەمسەرى دوو دەریادا) بە
باوہرى من لە دانانى ئەم ناوہدا، ھەم خۆى ھەم مامۇستا مەلا حسین لەو
موحەددسە مولەمانەن كە ھەزەرەت (دروى خوداى لەسەرىن) لە شانیاندا
دەفەرموئ: (قد كان في الأمم قبلکم محدثون فإن یکن فی امتی منهم أحد فان عمر بن
الخطاب منهم: قال ابن وهب: تفسیر محدثون ملهمون ھ (ب) ۵/ ز ۴/ ل ۲۱/ ف ۳).

لە راستى دا ئەم كىتبە لە زۆرلاوہ دوو چرای رۆشن و دوو دەریای
ھاوسنوورە، كۆى بوخارى و موسلىمە، عەرەبى و كوردیيە، دین و دنیاىە،
ئایین و زمانەوانیيە، كۆن و نوئیە، مەجمەعى ھەدیسە مۆتەفەقو
عەلەيھىيەكانى بوخارى و موسلىمە، مەجمەعى (ما انفرد به البخاري وما انفرد به
مسلم) ھ، بە ئىعتىبارىكى تر پەيوەندىي نىوانى ئوممەتە لەگەل ھەزەرەتدا،

گهرچی مامۆستا موچه‌مه‌د علی قهره‌داغی، له راژهو خزمه‌تی ئەم کتیبه‌دا کۆتایی نه‌کردوه، گه‌لی به‌جوانی، به‌پیی حال و ته‌وانا له‌سه‌ری نووسیوه‌و هه‌له‌ بژیری و بژاری کردوه، وه‌لی کتیبه‌که‌ ئه‌وه‌نده‌ فره‌ لایه‌نه‌ به‌ تاقه‌ که‌سی زه‌وت ناکرێ، بۆیه‌ ده‌لیم: به‌ باوه‌ری من ئەم زیاده‌یه‌ = ئەکه‌م = زیاده‌و پیویست نییه‌، مامۆستا محمد علی قهره‌داغی زیادی کردوه له‌سه‌ر ئەصله‌که‌، چونکه‌ ئەمه‌ فارسی ئامیزه‌، له‌ چه‌شنی ئەم شیعره‌ی سه‌عدیه‌ (خودای ئی رازی بین) که‌ ده‌فه‌رموێ:

کرم بین و لطف خداوندگار

گنه‌ بنده‌ کرده‌ است و او شرمسار

له‌م شیعره‌دا فیعلی (بین) له‌ کۆتایی نیوه‌ی یه‌که‌م کرتاوه‌، هه‌تا دوو باره‌ نه‌بیته‌وه‌، هه‌روه‌ها (کرده‌) له‌ کۆتایی نیوه‌ی دووه‌م کرتاوه‌، ئەم جوژه‌ ته‌عبیره‌ هه‌تا ئیستا هه‌ر باوه‌. وه‌ک ئیقبالننامه‌ ده‌فه‌رموێ:

چارم ناچاره‌ خه‌لالقی نه‌کبه‌ر

منی کرد به‌ سه‌گ، نه‌تۆش به‌ به‌شه‌ر

خۆزگه‌م ئەم یادگاره‌ شاکاره‌ جوانه‌ به‌م سی شیوه‌یه‌ له‌ چاپ ده‌درایه‌وه‌:

۱- کوردییه‌که‌ی به‌ ته‌نیا، کوردییه‌کی په‌تی پته‌وی ره‌سه‌نی جوانی ریکوپیکی ره‌وانبێژ، ئەمه‌ش قه‌یدی نییه‌و دروسته‌، نه‌ده‌بی به‌ ته‌حریف و گوڤانکاری و نه‌ ده‌بی به‌ ناهاقی کردن له‌ دانهر، چونکه‌ ده‌قی ئەصله‌که‌ی ئەو به‌چاپی یه‌که‌م ده‌پاریزێ و جیگه‌ی خۆی ده‌گرێ، هه‌روه‌ک چۆن شیعره‌کانی خانی و عوریان و مه‌ولوی له‌ بادینانی و لوپی و هه‌ورامیه‌وه‌، بۆ سوودی گشتی کراون به‌زاری سوڤانی ئەمیش ئاوا به‌لام نابێ له‌ مه‌به‌ستی مامۆستای بابان لابدرێ، مه‌گه‌ر بۆ ئەمه‌یان ئاماژه‌ بگرێ، وه‌لی گوڤرینی وشه‌و شیوازو داپشتن ئاماژه‌ی ناوێ.

۲- عەرەبىيەكەى بەتەنیا. بەلام لەگەل لىكۆلینەووەو تەحقیق و تەدقیقیكى چاك و جواندا، هەتا ببى بە كتیبیكى عومدەى ئىسلامى، كە جاماعى هەموو حەدىسەكانى بوخارى و موسلىم بى، تەنانەت ئەگەر سەھۆى، بەسەرچوونى، هەلەى، تىكەلى و پىكەلىيەك هەبى، گشتى چاك بكړى و لەبەر سەرچاوو نوسخەى باوەرپىكراوى صەحیحەین - وەك جەلالەین - بەناوى دوو كەسەوہ بڵاو بكړیتەوہ. ئەوجا لەسەر شیۆهەكى لایەق و شیاو لە چاپخانەى كى چاكدا ئەگەر لوا چاپ بكړى. وەلى ئەمە بە هەموو كەسى ناكړى، زانایەكى گەورەى فەرموودەزانى دەوى!

۳- عەرەبىيەكى یوختەكراوى لەگەل كوردییەكى پەتى پتەوى هاوچەرەخدا، بەلام لەحالى وادا بوونى كتیبى كوردى لى دى، لەبەر ئەوہ كەسى تر كړیاری نییەو كاری پى نییە، خەلكى وەكى ئیمە نین كە تاهى خەلك وەستابى هی خۆمان ناخویننەوہ!

لەبەر ئەمە لەم حالەدا كاری بەشەرحى عەرەبى نییە، ئەگەر بە كوردى پەراوێزو راقەى لەسەر بكړى قەیدى نییە!

هەندى كەسى لە گوێى گادا نووستوو وا دەزانى كەمن زۆر بايەخ دەدەم بەلایەنى كوردایەتى، ئەمانە لەگیانى ئەم چەرەخەوہ دوورن، هیشتا لە چەرخی دەقائىقول ئەخباردا دەژین، بەخودا ئیمەى مەلا لە هەموو كەسیكى تر بەر پرسیارترین، ئەگەر خوانە خواستە گەلى كوردپشتى كرده ئایین و رووى كرده شتى تر، چونكە پەندو نامۆزگارى كاتى كار دەكا كە گوێگرو خوینەر چەژى لى وەرېگړى، نەوہك ئەوہندە لى بیگانەبى كە گەمەى پى بى، بەلى ئەگەر ئیمەى مەلاى كورد لەسەر ئەم ئەقلەى ئیستامان بین و دینە پیرۆزەكەمان بە زمانىكى كوردى شیرینی پەتى روون نەكەینەوہ بۆ براكوردە موسولمانەكانمان، كاتىكمان زانى مەلا ژنیش نوێژمان لە پشتهوہ ناكە، چجای رۆشنیرەكانمان، دەستم بەهیچ لایەكى تردا ناكە، تا هەندى سەرنجى خۆم لەسەر ئەم شاكارە جوانە بنووسم، بۆیە جارو بار لەبەر خۆمەوہ لەمىدا

ئاوړيكي بؤ ددهمهوه، بهلام داخهكهه ئيمه كورد كه باوهرو بتمانمان به
خومان نييه، ئهگهر تويژينهويهكي وا لهسهر باس وخواسي بنوسين،
دهلئين: ئهها كردي به چيشتي مجيورا[⊗]

كهچي وهكي تریش هزار باس و خواسي لاههكي لهناو كتيباندا به
زاماني تر، دهخوينهوهو خوش خوش دهلئين: دهم و دس خوش، لاسي
له سهرباسي خوشتره سهر دهكهن جهلالهين چهنده كورت و پوخته، لهگهل
ئوهشدا، پره له لاسي نهحوو صهرف و زمانهواني، تهناوت ههقايهتيشي
تيادايه، هزار رحمت له گوپي ئايهتوللای مەردوخ كه دهفرموي:

لەم خەوگای چەرخا منس شەیدانی

چاویکم کردەوه له بۆ بینانی

هەرچەنم کۆشا کەس خەوەرەو نهو

له تەنیایا منیچ چوووه خەو!

دانه لیره دا دهفرموي: (خودای نازای بن) ژماره ی فرمودهکانی نامه ی
زیکرو نزاو پارانهوه تهنیا (۲۱۳) دووسه دو سیازده فرمودهیهو بهس.

⊗ نموونه ی خۆ بهبجووک زانیمنان و خهلك بهگهوره تهماشاکردن: (لهپاش دهرکردنی پۆستالی
رهشی بهعنی لهخاکي پاکی کوردستان، سهدام دهستهيهکی نارد بوو بؤ گوشتوگۆ لهگهل
سهرکرده کوردهکاندا، بهسهرۆکايهتی عهמידێکی عهسکهری عهرهب. سهر لاهو دا بوو، نهو
ههموو بهرپرس و نهفسهرو گهوره پياوه کوردانه، خوش خوش بهو عهرهبه بهعشييهيان
دهگوت: (سيندي) واو (سيندي) وانا. نهه لهکاتيکا کهلهناو بنکهو پيگاکانی خویانا بوون
ئاوابوون، نهی دهبی لهبهغدا چۆن بن). ومرگير - ۲۰۰۸/۸/۶

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نامه‌ی زوهدو دنیا نه‌ویستی و گوئی به‌دنیادان و دل لاوینه‌کان (الرقاق)

(نهم نامه‌یه جهوت باس و پایانیکه)

۹۴) به‌شی یه‌که‌م: باسی هه‌ره‌شه‌کردن له ده‌سته‌شکیتبوون به‌خو‌شی جیهانه‌وه

کتاب الزهد و الرقاق (وفیه سبعة فصول وخاتمة)

الفصل الأول: في التحذير من الدنيا

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْفُرُورِ} - سورة آل عمران -
۱۸۵/۳. → (ب ۶ ز - ۴ ل - ۹۴ ف - ۳۶).

وَقَالَ تَعَالَى: {إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ} سورة
التغابن. ۱۵/۶۴.

واته: بزائن مال و منال، که دوو به‌هره‌ی خو‌شه‌ویستن له‌ای ئیوه،
که‌رچی مایه‌ی ئاسایش و هو‌ی ئارایشی ژیان‌ی جیهان‌ن و بو‌خواپیداوانیش
گه‌ئی جار مالی ره‌حمه‌ت و منالی ره‌حه‌متن، به‌لام له‌بنه‌په‌تدا هو‌ی
تاقیکردنه‌وه‌ی ئیوه‌ن، نه‌وه‌ی خو‌شه‌ویستی خوداو پیغه‌مبه‌ری خودا
بگو‌ریت‌ه‌وه به‌خو‌شه‌ویستی مال و منال نه‌وه تووشی ئاژاوه‌یه‌کی گه‌وره
بووه‌و له‌و پاداشه‌ گه‌وره‌یه بئی به‌شه که له‌کن خودا هه‌یه.

۵۱۵۷ م- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ) بِمَنْكِبِي فَقَالَ: كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ ، أَوْ غَابِرُ سَبِيلٍ ، وَعُدُّ نَفْسَكَ فِي أَهْلِ
الْقُبُورِ . وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَقُولُ: إِذَا أَمْسَيْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ الصَّبَاحَ ، وَإِذَا أَصْبَحْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ
الْمَسَاءَ ، وَخُذْ مِنْ صِحَّتِكَ لِمَرْضِكَ ، وَمِنْ حَيَاتِكَ لِمَوْتِكَ^(۱).

ئیب‌نو عومەر (خودایان ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین)
سه‌رشانی گرت‌م و فه‌رمووی: له‌م جیهانه‌دا خو‌ت به‌ئاواره‌ داب‌نی، یا خو‌ت به‌

^(۱) تجرید/ ۵ ل/ ۲۵۹ رقم/ ۱۹۹۸ = ۶۴۱۶. {ریاض/ ۲ ل/ ۱۳۲ رقم/ ۵۷۴ تسلسل/ ۶۵ + ۴۷۱ ز/ ۵۵ به‌رگی/ ۲}.

رېبوارو رفته‌نی بزانه! به‌لک‌وو له‌وه پتريش، وای دانئ که مردووی ناو
گوږستانی، که‌واته: له‌م کاوانسه‌رایه‌دا پشتی ئی مه‌که‌روه‌و به‌مالی خوئی
مه‌زانه! ئیبنو عومەر خوئی ده‌یفه‌رموو: ئیواری به‌ته‌مای به‌یانی مه‌به، به‌یانی
به‌ته‌مای ئیواری مه‌به، کاتئ له‌شت ساخه‌ه‌ول بده‌ بؤ کاتئ نه‌ساغیت، زیانت
به‌هل بزانه‌و ه‌ول و کویشی تیا بده‌ بؤ پاش مردنت! (ب).

۵۱۵۸ م- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: نِعْمَتَانِ
مَغْبُورٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ، الصَّحَّةُ وَالْفَرَاغُ. رواه البخاري والترمذي^(۲):

ئیبنوعه‌عباس (خو‌دیان ئی رازی بن) له‌ حه‌زه‌ته‌وه (درو‌دی خو‌دای له‌س‌رین)
ده‌فه‌رموئ: دوو به‌هری گه‌وره‌و گرانبه‌ها ه‌ن، زۆر که‌س له‌و دوو به‌هره‌یه‌دا
به‌ه‌له‌دا چوون و ه‌ه‌زان فروشیان کردوون، وه‌ک که‌سئ له‌ سه‌ودایه‌ کاتئ
بشکئ ناوا:

یه‌که‌میان: ته‌ندروس‌تییه،

دووه‌میان: ده‌ست به‌تالییه، که‌سئ له‌شی ساخ و ده‌ستی به‌تال بئ و
تینه‌کوئی بۆره‌زای خو‌دا نه‌وه‌ نه‌و دوو نيعمه‌ته‌ی تالانفروش کردووه!
(ب/ت).

۵۱۵۹ م- فەرمووده‌ی (قدم ابو عبیده (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) بمال من البحرين)^(۳).

له‌م شوینه‌دا رابورد: کیتابی جیهاد باسی جزیه. به‌رگی هه‌شته‌م.

۵۱۶۰ م- ولمسلم: إِنَّ الدُّنْيَا حُلُوةٌ خَصْرَةٌ وَإِنَّ اللَّهَ مُسْتَخْلِفُكُمْ فِيهَا فَيَنْظُرُ
كَيْفَ تَعْمَلُونَ فَأَتَقُوا الدُّنْيَا وَأَتَقُوا النِّسَاءَ فَإِنَّ أَوَّلَ فِتْنَةٍ بَنَى إِسْرَائِيلَ كَانَتْ فِي النِّسَاءِ^(۴):
حه‌زه‌ت (درو‌دی خو‌دای له‌س‌رین) ده‌فه‌رموئ: راسته‌ که‌ دنیاو مالی دنیا
میوه‌یه‌کی سه‌وزی دل‌گیری شیرین و خو‌شه، وه‌ئ به‌لاش و حه‌لاش نییه‌و

(۲) تجرید = مختصر صحیح البخاری/ ۵/ ل/ ۲۵۹ رقم/ ۱۹۹۷.

(۳) تقدم في مجلد ثامن تسلسل/ ۶۶ رقم/ ۴۵۲۳.

(۴) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۸۲.

لیپریسنه‌وه‌ی هه‌یه، چونکه خودا چین له‌دوا چین ئیوه ده‌کا به جیگه‌داری پیشینان تیادا، تا پروانی که کردارو ره‌فتارتان چونه، که‌واته پاریز له دنیا بکه‌ن، هه‌روه‌ها ئاگاداری خوتان بکه‌ن له داوی ژنان، به‌تایبه‌تی هاوسه‌ره‌کانتان، چونکه یه‌که‌م ئاژاوه‌یی که نه‌وه‌ی ئیسرائیل دووچاری بوون ئه‌وه بوو که‌وتنه داوی ژنانه‌وه (م).

۵۱۶۱-م- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ^(۵):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بن) له چه‌زده‌ته‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فرموو: جیهان زیندانی موسولمانه‌و به‌هه‌شتی کافرانه (م/ت).

۵۱۶۲-م- عَنْ الْمُسْتَوْرِدِ بْنِ شَدَّادٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنْتُ مَعَ الرُّكْبِ الَّذِينَ وَقَفُوا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَى السَّخْلَةِ الْمَيْتَةِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): أَتَرَوْنَ هَذِهِ هَائِلَتْ عَلَى أَهْلِهَا حِينَ أَلْقَوْهَا. قَالُوا: مِنْ هَوَانِهَا أَلْقَوْهَا يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: فَالدُّنْيَا أَهْوَنُ عَلَى اللَّهِ مِنْ هَذِهِ عَلَى أَهْلِهَا. رواهما مسلم والترمذي^(۶):

موسته‌ویدی کوپی شه‌ددا (خودای ئی رازی بن) فرمووی: خۆم یه‌کیک بووم له‌و ده‌سته سواره که له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ردا (دروودی خودای له‌سهرین) له‌سه‌ر که‌لاکی کارژه‌له‌ مرداره‌که راوه‌ستاین، که پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) کردی به‌نمونه‌و بۆ سووکیی دنیا له‌لای خودا و فرمووی: ئایا ئیوه له‌و باوه‌په‌دان که خاوه‌نی ئه‌م که‌لاکه له‌به‌ر سووکی و هیچ و پووچی توو‌پیان داوه. گو‌تیان: به‌ئێ. ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! دیاره له‌به‌ر ئه‌وه برکیان داوه، چه‌زده‌ت (دروودی خودای له‌سهرین) فرمووی: سا ئه‌م دنیا‌یه له‌لای خودا سووکترو هیچ و پووچتره هه‌تا ئه‌م که‌لاکه له‌لای خاوه‌نه‌که‌ی! (م/ت).

۵۱۶۳-م- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَوْ كَانَتِ الدُّنْيَا تَعْدِلُ عِنْدَ اللَّهِ جَنَاحَ بُعْضَةٍ مَا سَقَى كَافِرًا مِنْهَا شَرْبَةَ مَاءٍ^(۷):

(۵) مسلم. زهد ورفاق: ۷۲۴۳.

(۶) مسلم. زهد ورفاق: ۷۲۴۴.

(۷) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

سه‌هلی کوپی سه‌عد (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربین) فه‌رمووی: نه‌گه‌ر نه‌م جیهانه‌له‌لای خودا بایه‌خی بالی می‌شوله‌یه‌کی ببوایه، یه‌ک قوم ناو چییه‌خودا له‌م دنیا‌یه‌نه‌یده‌دا به‌هیچ بی‌باوه‌ری! (ت-س/ص).

۵۱۶۴م- عَنْ مُسْتَوْرِذٍ أَخِي بَنِي فَهْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مِثْلُ مَا يَجْعَلُ أَحَدُكُمْ إِصْبَعَهُ فِي الْيَمِّ فَلْيَنْظُرْ بِمَاذَا يَرْجِعُ^(۸):

موس‌ته‌و‌ری‌دی کا‌که‌ی به‌نی فی‌ه‌ری (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربین) فه‌رمووی: نه‌م جیهانه‌له‌چاو نه‌و جیهان‌دا وه‌ک نه‌وه‌وایه‌که‌یه‌کی‌کتان په‌نجه‌یه‌کی خوئی بزه‌نی به‌ده‌ریادا، جا باش سرنج بده‌ن ده‌بی په‌نجه‌ی چه‌نی ناو هه‌لبگرئ! واته: نه‌و ته‌رییه‌ی که‌به‌په‌نجه‌یه‌وه‌ده‌ن‌ووسئ له‌ناوی ده‌ریاکه، نه‌وه‌نموونه‌ی دنیا‌یه، مه‌نده‌ی ناوی ناو ده‌ریاکه‌یش نموونه‌ی نه‌و جیهانه‌(ت-س/ص) نه‌م فه‌مووده‌یه‌ئیم‌امی موس‌لیم‌یش (ره‌زای خودای لی‌بی) گئی‌راویه‌ته‌وه‌ته‌ماشای (کتاب‌الجنة‌وصفة‌نعیمها) بکه، باسی (باب‌فناء‌الدنیا‌وبیان‌الحشر‌یوم‌القیامه).

۵۱۶۵م- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَلَا إِنَّ الدُّنْيَا مَلْعُونَةٌ، مَلْعُونٌ مَا فِيهَا إِلَّا ذَكَرَ اللَّهُ وَمَا وَالَاهُ وَعَالِمًا أَوْ مُتَعَلِّمًا^(۹):

نه‌بو‌هوره‌یره (خودای ئی رازی بن) له‌حه‌زه‌ته‌وه‌ده‌فه‌رموئ (درویدی خودای له‌سربین): بزائن‌که‌دنیاو‌هه‌رچی‌وا‌له‌دنیا‌دا‌هه‌مووی‌نه‌حله‌تی‌و‌نه‌فرین لی‌کراوه، ته‌نیا نه‌م دو‌وشته‌نه‌بی:

یه‌که‌م: یادو‌زیکری‌خوداو‌نه‌وه‌ی‌ده‌بی‌به‌مایه‌ی‌ره‌زای‌خودای‌گه‌وره.
دو‌وه‌م: مام‌وستاو‌فه‌قی! (ت-س/ح).

(۸) مسلم. جنة ونعيمها: ۷۱۲۶. ترمذی. زهد: ۲۳۲۳. ابن‌ماجه. زهد: ۴۱۰۸.

(۹) رواه الترمذی بسند حسن (شرحه).

۵۱۶۶م- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الرِّهَادَةُ فِي الدُّنْيَا كَيْسَتْ بِتَحْرِيمِ الْحَلَالِ وَلَا إِضَاعَةِ الْمَالِ وَلَكِنَّ الرِّهَادَةَ فِي الدُّنْيَا أَنْ لَا تَكُونَ بِمَا فِي يَدَيْكَ أَوْتَقَّ مِمَّا فِي يَدَيِ اللَّهِ وَأَنْ تَكُونَ فِي ثَوَابِ الْمُصِيبَةِ إِذَا أَتَتْ أَصَبَتْ بِهَا أَرْغَبَ فِيهَا لَوْ أَنَّهَا أُبْقِيَتْ لَكَ^(۱):

نه‌بو زهر (خوشنوودیی خودای گه‌وره‌ی لیبی) له‌ه‌زه‌ته‌وه (دروودو سو‌زو به‌زه‌یی خودای لیبی) ده‌فه‌رموئی: نه‌ویستی و ته‌رکی دنیا به‌وه نابئی که‌ه‌ل‌ل له‌خو‌ت‌ه‌رام بکه‌ی، یا مائی خو‌ت به‌فه‌رو بده‌ی به‌م و به‌و، به‌لام دنیا له‌به‌رچاوکه‌وتن و گوئی پی نه‌دان به‌دنیا نه‌ویه که‌چاو‌ت له‌خی‌رو خی‌رات نه‌ترسی، هه‌میشه‌پشتت به‌خودا قه‌وی بی، به‌ئومی‌دی نه‌و خی‌رو خوشی‌یه‌ی که‌وا له‌ده‌ستی خودادا گوئی به‌وه نه‌ده‌ی که‌وا له‌ده‌ستی تو‌داو چاو‌ت نه‌ترسی و خه‌رجی بکه‌ی بو‌خودا، نه‌مه‌له‌لای، له‌لایه‌کی تری‌شه‌وه نه‌گه‌ر تووشی وه‌یی، قو‌رتی، مو‌صیبه‌تی بو‌وی، ده‌شی نه‌وه‌ت له‌به‌رچاو‌بی: مادام ره‌زابه‌فه‌زای خودا ده‌بی به‌مایه‌ی پا‌داشی باشی خودا به‌و مو‌صیبه‌ته‌رازی بی‌ت و رو‌ودانه‌که‌یت پی با‌شتر بی هه‌تا نه‌وه که‌نه‌و مو‌صیبه‌ته‌نه‌قه‌وما‌یه (ت-س/غریب).

۵۱۶۷م- عَنْ كَعْبِ بْنِ عِيَّاضٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ لِكُلِّ أُمَّةٍ فِتْنَةً وَفِتْنَةُ أُمَّتِي الْمَالُ^(۱):

که‌عبی کو‌پی عی‌یاض (خودای ن‌رازی بی) فه‌رمووی: که‌زه‌ت (دروودو خودای لسه‌رب) فه‌رمووی: هه‌ر گه‌لی فیتنه‌یی، فیتنه‌ی گه‌لی منیش مال‌ه (ت-س/ص).
۵۱۶۸م- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَتَّخِذُوا الضَّيْعَةَ فَرَعْبُوا فِي الدُّنْيَا. رَوَى هَذِهِ السُّنَّةَ التِّرْمِذِيُّ^(۱):

^(۱۰) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

^(۱۱) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۱۲) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

عبدالوللا (خودای ن رازی بن) ده‌گیریت‌ه‌وه له حه‌زرت‌ه‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فرموئ: مال په‌رست مه‌بن مه‌بادا دنیا ببی به ئاواتی هه‌ره گه‌وره‌تان! (ت- س/ح).

۵۱۶۹ م- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الْمَكْثِرِينَ هُمُ الْمُقْلُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، إِلَّا مَنْ أَعْطَاهُ اللَّهُ خَيْرًا، فَتَفَحَّ فِيهِ يَمِينُهُ وَشِمَالُهُ وَبَيْنَ يَدَيْهِ وَرِزَاؤُهُ، وَعَمِلَ فِيهِ خَيْرًا. رواه البخاري^(۱۳).

ئه‌بو زهر (خودای ن رازی بن) فرمووی: شه‌وی له شه‌وان ده‌رچووم، که ته‌ماشام کرد و پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) به تا‌قی ته‌نیا له خه‌به‌ردا‌وییه‌که‌ی مه‌دینه ده‌رواو که‌سی تری له‌گه‌ل نییه، زه‌ینم بو ئه‌وه‌چوو که حه‌زناکا که‌سی تری له‌گه‌ل ب‌روا، له‌به‌ر ئه‌وه دوورو نزیک له سی‌به‌ری ئه‌و شو‌ینانه‌وه که مان‌گه شه‌وه‌که نه‌یده‌گرت‌ه‌وه شو‌ینی که‌وتم، به‌نیازی ئه‌بو ئه‌گه‌ر شتی روی دا لی‌یه‌وه نزیک بم، به‌لام پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ئاو‌پی دایه‌وه و منی دی و فرمووی: ئه‌وه کی‌یه؟ عه‌رزیم کرد: منم ئه‌و زه‌رم خودا بمکا به قوربان‌ت. فرمووی: (وه‌ره) تا‌وی له خه‌مه‌تیدا رو‌یشتم فرمووی: له راستیدا له رو‌ژی ژیا‌نه‌وه‌دا دارا‌کان نه‌داران و له دنیا‌دا کئ ده‌وله‌مه‌ند‌تره له قیامه‌ت‌دا له هه‌موو که‌سی هه‌ژارت‌ه‌، مه‌گه‌ر که‌سی که خودا مال‌ی باشی پئ بدا، ئه‌ویش به‌هه‌ر چوار‌لادا دا‌غانی بکا، به‌راست و به‌چه‌پا له ری‌گه‌ی خودا‌دا بیدا به‌م و به‌وو بی‌به‌خشیت‌ه‌وه بو کاری خیر در‌یغی نه‌کا. ئه‌وجا تا‌ویکی تر له خه‌مه‌تیدا رو‌یشتم.

فرمووی: تو لی‌ره دانی‌شه له شو‌ینیکی ته‌ختانی‌دا دای‌نیشانم، که ده‌روو‌پشتی به‌ردانی بوو، فرمووی: ئا لی‌ره‌دا دانی‌شه‌ی هه‌تا خو‌م ده‌گه‌رپ‌مه‌وه بو‌لات، ئه‌وجا خو‌ی له‌به‌ر ده‌لانه‌که‌وه رو‌یشتم، تا له‌به‌ر چاو‌م گوم بوو، زوری خایاند هه‌ر نه‌هاته‌وه، له دوا‌ییدا که هاته‌وه گو‌یم لی‌ی بوو به‌ده‌م ری‌وه

^(۱۳) تجرید/ ۵ ل/ ۲۰۸ ر‌قم/ ۲۰۵۱ = ۶۶۳۸، ۱۴۶۰. {مسلم. زکاة. باب تغلیظ عقوبة من لا یؤدی

الزکاة ر‌قم/ ۹۹۰ - هامش التجرید ر‌قم/ ۲۰۵۱}

دهیغه رموو: بازینایش بکاو بادزیش بکا! که گه یشته وه لای من خوّم پی رانه گیرا
 گوتم: قوربان! خودا بمکا به بالا گهر دانت، نه وه له قه راخی بهرده لانه که دا قسه ت
 له گهل کئ ده کرد، گویم ئی نه بوو که سئ گوفتو گوّت له گهل دا بکا، فهرمووی: نه وه
 جو برائیل بوو، له ته نیشتی بهرده لانه که دا خوئی پی نیشان دامو فهرمووی: پیّم:
 نهی موحه ممه! مرّده بده به گهل ئیسلامی خوّت: که هر که سئ له سهر
 موسولمانه تی بمرئ، زوو یا درهنگ دچیته به ههشت، دیاره هر که سئ له سهر
 موسولمانه تی بمرئ له سهر فره خواپی و بی پروایی نامرئ، منیش گوتم: نهی
 جو برائیل! نه وهی له سهر موسولمانه تی بمرئ با دزی و حیزیش بکا هر ده چیته
 به ههشت؟ فهرمووی: نا، دیسان گوتمه وه: بادزی و حیزیش بکا؟ فهرمووی وه:
 نا، بادزی و حیزیش بکا سهره نجام هر ده چیته به ههشت، دیسان له خوشی نه
 مرّده گه ورهیه بو دلنیا بوونی ته وای لیّم پرسیی وه: هر که سئ به موسولمانی
 بمرئ، بادزی و حیزیش بکا هر ده چیته به ههشت، فهرمووی: به ئی، با نه ره قیش
 بخواته وه (ش).

۵۱۷۰ م- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَوْ كَانَ
 لِابْنِ آدَمَ وَادِيَانِ مِنْ مَالٍ لَا يَبْقَى تَالِكًا، وَلَا يَمْلَأُ جَوْفَ ابْنِ آدَمَ إِلَّا التُّرَابُ، وَيَتَوَبُّ اللَّهُ
 عَلَى مَنْ قَاتَبَ^(۱۴).

ئیبنو عبباس (خودایان ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه مبهه (دروودی خودای له سهر بن)
 ده فهرمووی: گریمان ئاده میزاد پر دوو شیو زیّری هه بی هه ول و ته قه لالا ده دا
 بو پرشیوئ تریش! ئاده میزاد به هیچ تیّر ناخوا، هر هه لپه ده کا بو پرپیتی
 دنیا تا ده مرئ و چاوی پر ده بی له گلی گوپ، هر که سیکیش له هر گونا هئ
 ته وه بکا - وه که نه وه ته وه له چا و چوویی و چا و چنوکی بکا - خودا ته وه بی
 ئی گیرا ده کا (ش/ت).

۵۱۷۱ م- وَحَطَبُ ابْنِ الزُّبَيْرِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَلَى الْمَتَرِ بِمَكَّةَ فِي خُطْبَتِهِ فَقَالَ:
 يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يَقُولُ: لَوْ أَنَّ ابْنَ آدَمَ أُعْطِيَ وَادِيًا مَلَأَنَ مِنْ

ذَهَبَ أَحَبُّ إِلَيْهِ ثَانِيًا ، وَلَوْ أُعْطِيَ ثَانِيًا أَحَبُّ إِلَيْهِ ثَالِثًا ، وَلَا يَسُدُّ جَوْفَ ابْنِ آدَمَ إِلَّا الثَّرَابُ ، وَيَتَوَبُّ اللَّهُ عَلَى مَنْ تَابَ. رواهما الشيخا والترمذي^(۱۵):

ثیبنو زوبه‌یر (خو‌دی‌ان فی رازی بن) سه‌رکه‌وته سه‌ر مینه‌رکه‌ی مه‌ککه دو‌انیکی دا، فه‌رمووی: ئه‌ی خه‌لکینه! پیغه‌مبه‌ر (درو‌دی خو‌دای له‌سهرین) فه‌رموویه‌تی: ئه‌م ئاده‌میزاده ئه‌وه‌نده چاو‌چنوک و به‌ته‌ماحه ئه‌گه‌ر پر به شیوی زبیری هه‌بی تی‌ری پی ناخوا، به‌لکو‌و هه‌زده‌کا که بی‌کا به دوو شیو، هه‌روه‌ها ئه‌گه‌ر دوو شیوی هه‌بی هه‌ز ده‌کا که بی‌کا به‌سی شیو، وه هه‌روه‌ها هه‌تا پتری هه‌بی هه‌ول و هه‌لپه بو‌ پترده‌دا، ئیتر مه‌گه‌ر گل چاوی ئاده‌میزاد پرپکا، وه‌ی خو‌دا به‌ره‌حمه له‌به‌ر ئه‌وه هه‌رکه‌سی روی له خو‌دابی و له گونا‌ه په‌شیمان ببیته‌وه خو‌دا په‌شیمانیه‌که‌ی گیرا ده‌کا (ش/ت).

۵۱۷۲ م- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَعَسَّ عَبْدُ الدِّينَارِ وَالذَّرْهَمِ وَالْقُطِيفَةِ وَالْخَمِصَةِ ، إِنْ أُعْطِيَ رَضِيَ ، وَإِنْ لَمْ يُعْطَ لَمْ يَرْضَ^(۱۶):

ئهبو هوره‌یره (خو‌دای فی رازی بن) له پیغه‌مبه‌روه (درو‌دی خو‌دای له‌سهرین) ده‌فه‌رموی: پی‌اوی پاره په‌رست و پوله‌کی داوه‌شی و عه‌مری نه‌می‌نی، هه‌ر خه‌ریکی چلکا و خواردن و شه‌ره خو‌رییه، به‌نده‌یی خو‌دای له‌بیرنییه، ده‌لئی نوکه‌ری ئه‌لقه به‌گوئی گو‌وروونی، هه‌ر چاوی له به‌رژه‌وه‌ندی خو‌یی یه، گوئی له مشتی نه‌وسنییه، به‌شی بدری مه‌نووینی، به‌شی نه‌دری له‌گه‌ل دو‌ژمنیه (بو‌خاری - ره‌حمه‌ت له گو‌پی نازی).

۵۱۷۳ م- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَوْ كَانَ لِي مِثْلُ أُحُدٍ ذَهَبًا لَسَرَنِي أَنْ لَا تُمْرَ عَلَيَّ ثَلَاثُ لَيَالٍ وَعِنْدِي مِنْهُ شَيْءٌ ، إِلَّا شَيْئًا أُرْصِدُهُ لِدَيْنٍ. رواهما البخاري^(۱۷):

(۱۵) مسلم. زکاة: ۲۴۱۴. بخاری. رفاق: ۶۴۳۶.

(۱۶) تجرید/ ۲ ل/ ۲۱۴ رقم/ ۱۱۸۸ - ۲۸۸۷، ۲۸۸۶، ۶۴۲۵ (من المتفق علیه ما قرره العسقلاني في خاتمة كتاب الجهاد - المترجم).

(۱۷) تجرید/ ۲ ل/ ۱۴۰ رقم/ ۱۰۴۷ - ۲۲۸۸ فتح.

دیسان له‌وه‌وه چه‌زهرت (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: گریمان به‌قه‌ی کیوی ئو‌خود زی‌پر هه‌بی، چه‌ز ده‌که‌م له‌ماوه‌ی سئ شه‌ودا گشتی دابه‌ش بکه‌م له‌ریگه‌ی خودادا، وه‌ هیچی له‌لای من نه‌مینئ، مه‌گه‌ر ئه‌و چه‌رده‌یه‌ی که‌هه‌ای بگرم بۆ دانه‌وه‌ی قه‌رزئ، یا بۆ جیبه‌جیکردنی مافیکی ره‌وا! (ب).

۵۱۷۴.م- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قَلْبُ الشَّيْخِ شَابٌ عَلَى حُبِّ اتَتَيْنِ طَوْلَ الْحَيَاةِ وَحُبُّ الْمَالِ. رواه الشيخان والرمذي^(۱۸):

دیسان فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: رۆژ به‌رۆژ دنی پیر بۆ خوشه‌ویستی ئه‌م دوو شته‌ تادی گه‌نج ده‌بیته‌وه: بۆ ته‌مه‌نی درێژو، بۆ مائی زۆر. (ش/ت) له‌ گێڕانه‌وه‌یه‌کی تری شه‌یخه‌یندا: بۆ خوشه‌ویستی جیهان و، بۆ هیوای دوورو درێژ.

۵۱۷۵.م- (ب- ۷ ز- ۸۴ ل- ۲۶۲ ف- ۱)^(۱۹).

لی‌ره‌دا ده‌فه‌رموئ: گه‌ته‌ی (له‌فظ)ی موسلیم (ره‌زای خودای لی‌بی) ناوايه: به‌نده‌ هه‌ر ده‌کوپوزیته‌وه‌و ده‌لئ: ماله‌که‌م واو ماله‌که‌م وا، ئاخ‌ر ماله‌که‌ی کامه‌ی هی ئه‌وه ئه‌م سئ شته‌ی لی‌ بترازی:

یه‌که‌م: ئه‌وه‌ی که‌ ده‌یخواو له‌ناوی ده‌با.

دووه‌م: ئه‌وه‌ی که‌ ده‌یپۆشئ و کوئی ده‌کاو ده‌یدرئ.

سییه‌م: ئه‌وه‌ی که‌ ده‌یبه‌خشئ و ده‌یکا به‌ چاکه‌و پاشه‌که‌وتی ده‌کا بۆ رۆژی پاشه‌ رۆژی، ئیتر هه‌رچی له‌م سئ شته‌ بترازی ئه‌وه له‌مائی ئه‌و ده‌رده‌چی و که‌ ده‌مرئ به‌جیی ده‌هیلئ و ده‌بی به‌هی که‌سیکی تر، میراتبه‌ر ده‌یبا بۆ خوی.

۵۱۷۶.م- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَيْكُم مَالُ وَارِثِهِ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ مَالِهِ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا مِنَّا أَحَدٌ إِلَّا مَالُهُ أَحَبُّ إِلَيْهِ. قَالَ: فَإِنَّ مَالَهُ مَا قَدَّمَ، وَمَالُ وَارِثِهِ مَا أَخَّرَ. رواه البخاري^(۲۰):

(۱۸) تجرید/ ۵ ل/ ۲۶۲ رقم/ ۲۰۰۲ = ۶۴۲۰. مسلم. زکاة: ۲۴۰۷.

(۱۹) تقدم في مجلد سابع تسلسل/ ۸۴ ل/ ۲۶۲ ط/ ۱ رقم/ ۴۲۲۴.

عبداللّٰ (خودای ن رازی بن) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہرین) فہرمووی: کامتان مالی میراتبہرہکھی لہ مالی خوی خوشتر دہوی؟ عہرزیانکرد: قوربان! ہہموومان مالی خومانمان خوشتر دہوی لہ مالی میراتبہرہکانمان. فہرمووی (درویدی خودای لہسہرین): دہ بزانن مالی ثادہمیزاد ٹہو مالہیہتی کہ لہ پییش خویہوہ رہتی دہکاو رہوانہی دہکا بو ٹہو جیہان، مالی میراتبہرہکانیشی ٹہوہیہ کہ بہچنگہکپی ہہرکوی دہکاتہوہ تا لہ پرخوی دہمری و مالہکھی لہ پاشی بہجی دہمین! (ب- رحمت لہگوپی نازداری).

۱۷۷ھ م- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ أَكْثَرَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمْ مَا يُخْرِجُ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ بَرَكَاتِ الْأَرْضِ قِيلَ وَمَا بَرَكَاتُ الْأَرْضِ؟ قَالَ: زَهْرَةُ الدُّنْيَا. فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: هَلْ يَأْتِي الْخَيْرُ بِالشَّرِّ فَصَمَتَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَتَّى ظَنَّنَا أَنَّهُ يُنْزَلُ عَلَيْهِ، ثُمَّ جَعَلَ يَمْسَحُ عَنْ جَبِينِهِ فَقَالَ: أَتَيْنَ السَّائِلُ؟ قَالَ: أَتَا. قَالَ: لَا يَأْتِي الْخَيْرُ إِلَّا بِالْخَيْرِ، إِنَّ هَذَا الْمَالَ خَضِرَةٌ حُلْوَةٌ، وَإِنْ كُلَّ مَا أَتَيْتَ الرَّبِيعَ يَقْتُلُ حَبْطًا أَوْ يُلِمُّ، إِلَّا أَكَلَةَ الْخَضِرَةِ، أَكَلْتُ حَتَّى إِذَا امْتَدَّتْ خَاصِرَتَاهَا اسْتَقْبَلَتِ الشَّمْسُ، فَاجْتَرَّتْ وَكَلَطَتْ وَبَالَتْ، ثُمَّ عَادَتْ فَأَكَلْتُ، وَإِنَّ هَذَا الْمَالَ حُلْوَةٌ، مَنْ أَخَذَهُ بِحَقِّهِ وَوَضَعَهُ فِي حَقِّهِ، فَنِعِمَّ الْمَعُونَةُ هُوَ، وَمَنْ أَخَذَهُ بِغَيْرِ حَقِّهِ، كَانَ كَالَّذِي يَأْكُلُ وَلَا يَشْبَعُ. رواه الشيخان^(۲۱).

ٹہو سہعید خودری (خودای ن رازی بن) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہرین) دہفہرمووی: زورتر لہوہ مہترسیقان لی دہکہم کہ خودا لہ پیت و فہری زہوی دہری دہمین بوتان. گوترا: پیت و فہری زہوی مہبہست لی جیہ؟ فہرمووی: ٹہوہیہ کہ دہبی بہ مایہی نارایشت و رہونہقی ژیان جیہان وک زپرو زیو سامانی تر. پیاوئ عہرزی کرد: قوربان! بوچی شتی وا دہبی کہ ٹہم خیرو خوشیہ ببی بہووی خراپہو شہر!

(۲۰) {ریاض ۲/ ل ۱۰۸ تسلسل ۶۰/ رقم ۵۴۵ = بخاری: ۶۴۴۲ = تجرید ۵/ ل ۲۶۵/ رقم ۲۰۰۷}.

(۲۱) تجرید ۲/ ل ۱۲۵/ رقم ۷۰۲ = ۱۴۶۵. مسلم. زکاة: ۲۴۱۹، ۲۴۲۰.

پیغه مبهەر (درویدی خودای لهسهرین) تاماوهیښ راماو مات و خاموش بوو، ههتا زهینمان بو ئهوه چوو که لهه بارهیهوه سرووشی بو دی، پاش ماوهیښ ئارهقی ناوچاوانی خوئی سپری و فهرمووی: پرسیارکه ره که کوانی؟ گوتی: فوربان! نه مه تام، فهرمووی: حیّر هر خیر دینئ و چاکه هر دهبی بههوی چاکه، بهلام مالی دنیا میوهیه کی شیرین و خوشه، وهک سهوزه گیای بههار ناسک و نازداره، هه موو که سئ کهم تا زور حهزی لی دهکا، جا ئهوهی که بهشیوهیه کی رهوا پهیدای بکاو لهسهر شیوهیه کی رهوا جیگهی بکاتهوه ئهوه کو مهک و دهستگیرکی فره چاکه بو، وهلی ئهوهی بهشیوهیه کی نارپهوا پهیدای بکا ئهوه وهک سکهرو ژمهنبورده وایه ههردهخواو هر تیر ناخوا، دهق مالیش وهک سهوزه و گژو گیای بههار وایه، ئیوه دهلین: گوايه گژو گیای بههار شتی چاکه و ئارهلی پی دهژی، بهلام نهه قسهیه گشت کاتی وانیه، چونکه گه لی گژو گیای بههار ئارهل نهگهر هر بیماشیتتهوه و زیاده خوئی تیا بکا تورخه و کاپیچی پی دهکا و دهیکوژی، یا زوری نامینئ که بیکوژی، بهلام ئارهلی گیاخوړ که بهدهم و جهم دیخوا تا که لهگهی ههلی دی ئهوجا خوئی دهدا بهخوړو دهست دهکا به کاویژو بهناسایی ریخ و گمیزی خوئی دهکا و له پاشدا هه میشه لهسهر نهه ناواو دهستوره تی ههلی دهچیتتهوه له گیاخوادرن و وچانگرتنی خوئی، ئه و ئارهله هیچی لی نایهت (ش: بوخاری و موسلیم).

۹۵) پتر له پیویست خانوبه ره دروستکردن ناپه سنده

البناء لغير حاجة مذموم

۱۷۸ هـ.م - عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: رَأَيْتُنِي مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بَنَيْتُ بَيْدَى بَيْتًا ، يُكْنِي مِنِ الْمَطَرِ ، وَيُظِلُّنِي مِنَ الشَّمْسِ ، مَا أَعَانَنِي عَلَيْهِ أَحَدٌ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ تَعَالَى (۱):

(۱) تجرید/ ۵ ل/ ۲۷۳ رقم/ ۱۹۷۴ = ۶۲۰۲.

ثیبینو عومەر (خودایان ئی رازی بن) فهرمووی: له‌سه‌رده‌می پیغه‌مبه‌ردا (دیودی خودای له‌سهرین) به‌ده‌ستی خۆم خانوچه‌که‌یه‌کم دروست کرد بو خۆم، له‌زستاندا په‌نای له‌باران ده‌دام و له‌هاویندا سیبه‌ری ئی ده‌گردد و هه‌تاو لیئی نه‌ده‌دام، خۆم نه‌بی که‌سیکی تر له‌درو سکرانی خودای گه‌وره‌ یاریده‌ی نه‌دام (ب).

۵۱۷۹ م- وَعَنْهُ قَالَ: وَاللَّهِ مَا وَضَعْتُ لَبَنَةً عَلَى لَبَنَةٍ، وَلَا غَرَسْتُ نَخْلَةً، مُنْذُ قُبِضَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). رواهما البخاري في الاستئذان^(۲):

دیسان فهرمووی: ئه‌وه‌تی پیغه‌مبه‌ر (دیودی خودای له‌سهرین) مه‌رگی هه‌قی به‌جی هه‌ناوه، به‌خودا و هه‌ا ئه‌م دنیا یه‌م له‌به‌ر چاو که‌وتوو هه‌شتا خشتیکم نه‌ناوه‌ته‌ سه‌ر خشتی، نه‌مامه‌ خورمایئ چیه‌ نه‌م ناشتوو! (ب- ره‌زای خودای ئی بن).

۵۱۸۰ م- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: مَرَّ بِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَنَا أَطِينُ حَائِطًا لِي أَنَا وَأُمِّي فَقَالَ: مَا هَذَا يَا عَبْدَ اللَّهِ؟ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ شَيْءٌ أَصْلَحُهُ، قَالَ: الْأَمْرُ أَسْرَعُ مِنْ ذَلِكَ^(۳):

عه‌بدوللای کورپی عومەر (خودایان ئی ازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دیودی خودای له‌سهرین) له‌لامه‌وه‌ رابورد، لادیواریکم هه‌بوو، خۆم و دایکم خه‌ریک بووین سواغمان ده‌دا، فهرمووی: ئه‌ی عه‌بدوللای ئه‌وه‌ خه‌ریکی چیت؟ عه‌رزیم کرد: قوربان! خه‌ریکی ئه‌م لا دیواره‌م چاکی ده‌که‌مه‌وه‌! فهرمووی: کئ ده‌لئ که‌ فریای ئه‌م کاره‌ ده‌که‌وی و مه‌رگ به‌رله‌وه‌ یه‌خه‌ت ناگرئ. (د/ت-س/ص).

۵۱۸۱ م- وَعَنْهُ قَالَ: مَرَّ عَلَيْنَا النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَكُنْزُ نَعَالِجٍ خُصًّا لَنَا فَقَالَ: مَا هَذَا؟ فَقُلْنَا قَدْ وَهَى فَنَحْنُ نُصْلِحُهُ. فَقَالَ: مَا أَرَى الْأَمْرَ إِلَّا أَعْجَلَ مِنْ ذَلِكَ. رواهما أبو داود والترمذي^(۴):

(۲) بخاری. استئذان: ۶۳۰۲.

(۳) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۴) بسند صحيح (شرحه).

دیسان فهرمووی: زنجیکمان هه‌بوو په‌پووت بوو بوو خه‌ریکبووین
بیرازمان ده‌کرده‌وه، چه‌زرت (درویدی خودای له‌سربین) له‌لامانه‌وه رت بوو
فهرمووی: نه‌وه خه‌ریکی چین؟ گوتمان: قوربان! زنجه‌که‌مان شلوق بووه
چاکی ده‌که‌ینه‌وه، فهرمووی: کی ده‌لی که ئیوه نه‌وه‌نده ده‌ژین هه‌تا نه‌م
کو‌خه ده‌رووخی! له‌باوه‌ری منا ته‌مه‌ن نه‌وه‌نده‌ی به‌به‌روه نییه‌و دوور نییه
که هیرشی مه‌رگ زووتر نه‌کاته سه‌رتان! (د/ت-س/ص).

۵۱۸۲ م- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَأَى قُبَّةً مُشْرِفَةً فَقَالَ: مَا هَذِهِ؟ قَالُوا: لِفُلَانِ الْأَنْصَارِ فَسَكَتَ وَحَمَلَهَا فِي نَفْسِهِ حَتَّى إِذَا جَاءَ صَاحِبُهَا فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأَعْرَضَ عَنْهُ، صَنَعَ ذَلِكَ مِرَارًا حَتَّى عَرَفَ الرَّجُلُ الْقَضَبَ فِيهِ وَالْإِعْرَاضَ عَنْهُ فَشَكَا ذَلِكَ إِلَى بَعْضِ أَصْحَابِهِ فَأَخْبَرَهُ بِأَمْرِ الْقُبَّةِ فَرَجَعَ فَهَدَمَهَا، فَقَالَ: أَمَا إِنَّ كُلَّ بِنَاءٍ رَبَّالٍ عَلَى صَاحِبِهِ إِلَّا مَا لَا، إِلَّا مَا لَا، يَعْنِي مَا لَا بُدَّ مِنْهُ. رواه أبو داود^(۵).

نه‌نه‌س (رمزای خودای لیبین) ده‌فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربین) جارئ
چاوی به‌باله‌خانه‌یه‌کی به‌رز که‌وت، فهرمووی: نه‌مه چییه؟ گوتیان: هی
فیساره پیاوی نه‌نصاریه‌یه چه‌زرت (درویدی خودای له‌سربین) نه‌و کاته ده‌نگی
نه‌کرد، به‌لام گرتیه دل، هه‌تا روژئ خاوه‌نی نه‌و باله‌خانه‌یی هات بو خزمه‌تی
چه‌زرت (درویدی خودای له‌سربین) کاتی سلأوی لی کرد پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربین)
پشتی تی‌کردو رووی لی وه‌رگیرا، پیاوه‌که چه‌ن جارئ وای کرد، هه‌موو جارئ
پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربین) رووی نه‌ده‌دایئ، جا تی‌گه‌یشت که پیغه‌مبه‌ر
(درویدی خودای له‌سربین) له‌به‌رشتی لی د‌لگیره، ده‌چئ سکا‌لای حا‌لی خو‌ی له‌لای
هه‌ندئ له‌یاران ده‌کا، نه‌وانیش با‌سی باله‌خانه‌که‌ی بو ده‌گیرنه‌وه، نه‌ویش
ده‌چئ ده‌یروو‌خینئ و ته‌ختی ده‌کا و متی ده‌کا له‌گه‌ل زه‌ویدا، هه‌تا روژئ
چه‌زرت (درویدی خودای له‌سربین) ته‌شریفی له‌ویوه ده‌روا سه‌یرده‌کا باله‌خانه‌که
نه‌ماوه، که هو‌ی نه‌وه ده‌پرسی ده‌لین: خاوه‌نه‌که‌ی که زانی تو له‌به‌ر نه‌م
باله‌خانه‌یه رووی پی ناده‌ی، نه‌ویش چوو پوو‌خانی. چه‌زرت (درویدی خودای

(۵) بسند صالح (شرحه).

لهسهرین) فهرمووی: دهی باش باش بزائن که ههموو خانوویی، نهگهر بۆ رهزای خودا نهبی، له رۆژی ژیانه و هدا دهبی به ئوبال و بارگرانی بۆ خاوه نه کهی، وهی ئه وهی که ناچاری بی و بۆ رهزای خودا بی ئه وه قهیناکا، واته: ئه وهی که به پیی کات و شوین بوونی پیویست بی ئه وه قهیدی نییه (د-س/صالح).
 ۵۱۸۳ م- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لَمْ يَلِكْهُ رِزْقٌ قَالَ: التَّفَقُّهُ كُلُّهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ إِلَّا الْبِنَاءَ فَلَا خَيْرَ فِيهِ)^(۶):

دیسان فهرمووی: پیغه مبهه (درووی خودای لهسهرین) فهرمووی: مال خه رچکردن گشتی به خیر حلیبه و له ریگهی خودادایه، مهگهر ئه وهی که بۆ خانوو دروستکردن بی، ئه وه هیچ خیریکی تیا نییه (ت-س/ح).
 ۵۱۸۴ م- وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ النَّخَعِي: الْبِنَاءُ كُلُّهُ وَبَالٌ، قِيلَ لَهُ: أَرَأَيْتَ مَا لَا بُدَّ مِنْهُ؟ قَالَ: لَا أَجْرَ وَلَا وَزَرَ. رواهما الترمذي^(۷).

ئیبراهیمی نه خه عی دهیگوت: خانوو ههموو ئوبال و تۆله و سزایه پییان گوت: ئه دی باشه پییمان به فهرموو ئه وهی که ناچاری بی چۆنه؟ گوتی: ئه وهیان نه خیره ههتا پاداشی لهسهر وهریگری و نه گوناو و تاوانه ههتا لهسهری سزا بدری! (ت).

۹۶ دهوله مهندی له قنیات دایه : (الغني في القناعة)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَى - سورة الضحى - ۹۳-۸}.

واته: ههروهها ئاگای له حالێ تۆ بوو که له بهر خیزانداری نه دارا بووی، تا خودا به هوێ کهسابهتی ههلاک و بازگرانی و تالانی زۆری ناموسولمانه کانه وه دارایی رژاند بهسهرتاو دهوله مهندی کردیت و بی نیازی کردی له جیهان، ههروهها کردیتی به بندهیهکی بهرچاو تیرو به بهشی خودا قنیات کرد.

^(۶) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(۷) سكت عن درجته الشارح.

۵۱۸۵م- → (ب - ۲ ز - ۲۰ ل - ۴۹ ف - ۴۹) ^(۱).

۵۱۸۶م- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا نَظَرَ أَحَدُكُمْ إِلَى مَنْ فَضَّلَ عَلَيْهِ فِي الْمَالِ وَالْخَلْقِ، فَلْيَنْظُرْ إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلَ مِنْهُ ^(۲).

دیسان له وه له چه زره ته وه (درویدی خودای له سرین) ده فهرموئی: نه گهر یه کیك له نیوه چاوی به که سئی که وت که به مال و منال و رهنگو روو له خوئی باشتربوو، به ته ماشای خوار خوشیه وه بکا، نه بادا دل له دل بداو سوپاسی به هره ی خودا نه کاو خوئی به ههره خواروو بزانی. (ش/ت).

۵۱۸۷م- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: انْظُرُوا إِلَى مَنْ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَلَا تَنْظُرُوا إِلَى مَنْ هُوَ فَوْقَكُمْ فَهُوَ أَجْدَرُ أَنْ لَا تَزْدَرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ. روى الثلاثة الشيخان والترمذي ^(۳).

دیسان له وه وه له خوشه ویسته وه (درویدی خودای له سرین) فهرموئی:

ته ماشای له خوتان خوارتر بکه، ته ماشای له خوتان به ره و ژوورتر مه که، چونکی نه وه باشته بو نه وه ی که به به شی خودا شوکر بن و، نه و بهرانه ی که خودا داو نی پیتان به که م و زوری قنیات بکه و له بهر چاوتان نه که وئ و به که می نه زانن، دهنه به پیچه وانه وه له وانه یه به خیلی به وانه بهرن که له نیوه زیاتریان هیه (ش/ت).

۵۱۸۸م- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): مَنْ يَأْخُذْ عَنِّي هَذَا لَإِ الْكَلِمَاتِ فَيَعْمَلْ بِهِنَّ أَوْ يَعْلَمُ مَنْ يَعْمَلُ بِهِنَّ. قُلْتُ: أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَخَذَ يَبْدِي فَعَدَّ خَمْسًا وَقَالَ: اتَّقِ الْمَحَارِمَ تَكُنْ عَبْدَ النَّاسِ، وَارْضَ بِمَا قَسَمَ اللَّهُ لَكَ تَكُنْ أَغْنَى النَّاسِ، وَأُخْسِنَ إِلَى جَارِكَ تَكُنْ مُؤْمِنًا وَأَحِبَّ لِلنَّاسِ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِكَ تَكُنْ مُسْلِمًا وَلَا تُكْثِرِ الضَّحِكَ فَإِنَّ كَثْرَةَ الضَّحِكِ تُمِيتُ الْقَلْبَ. رواه الترمذي والامام أحمد ^(۴).

^(۱) تقدم في مجلد ثاني تسلسل/ ۲۰ ل/ ۴۹ ط/ ۱/ رقم/ ۱۳۶۱.

^(۲) مسلم. زهد: ۷۲۵۴ - ۷۲۵۶. ترمذي. زهد: ۲۵۱۳. ابن ماجه. زهد: ۴۱۴۲. تحفة/ ۱۲۴۶۷، ۱۲۵۱۴.

^(۳) مسلم. زهد: ۷۲۵۶. ترمذي. زهد: ۲۵۱۳.

^(۴) بسند حسن (شرحه).

دیسان فەرمووی: پیغەمبەر (بروودی خودای لەسەربین) کئی ئەم وشانەم ئی وەرەگرتی تا خوئی رەفتاریان پی بکا، یا فی‌ری کەسیکی تریان بکا کە رەفتاریان پی بکا، گوتم: من، ئەه‌ی پیغەمبەری خودا! جا حەزەرەت (بروودی خودای لەسەربین) دەستی گرتەو هەتا پینجی ژماردو فەرمووی: خوٓت لە حرامو ناپەرەواییەکان بپاریزە خودا ناسترین کەس خوٓتی، بە بەشی خودا رازیبە دەولەمەتترین کەس خوٓتی! بوٓ هاوسنی باش و خاسبە خاوەن ئیمان و برواداری فرەخاس خوٓتی، هەرچیت بوٓ خوٓت پی خوشە بوٓ خەلکی تریش پیٓت خوش بیٓ موسولمانی تەواو خوٓتی، زۆریش پیٓ مەکەنە، چونکە پیکەنینی زۆر دل و دەروون دەمرینئ! بەلام رووخووشی و زەرەخەنە بوٓ پیاو یا بوٓ ئن لەگەل ژندا یا لەگەل خوٓیی دا قەیناکا (ت/ئەحمەد-س/خ).

۵۱۸۹-م. عَنْ مِقْدَامِ بْنِ مَعْدِيكَرِبَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا مَلَأَ آدَمِيٌّ رِغَاءً شَرًّا مِنْ بَطْنِهِ بِحَسْبِ ابْنِ آدَمَ أَكَلَاتِ يَقْمَنَ صُلْبُهُ فَإِنْ كَانَ لَا مَحَالَهَ فَنُلْتُ لِبَطْنِهِ وَنُلْتُ لِشَرَابِهِ وَنُلْتُ لِنَفْسِهِ^(۵).

مقدامی کوپی مەعدیكە ریبە (خودای ئی رازی بێ) لە پیغەمبەرەو (بروودی خودای لەسەربین) دەفەرموئ: خراپترین جەوالئی کە ئادەمیزاد پیری بکا ورگیتی، ورگ پرکردن زۆر خراپە، لە راستیدا ئادەمیزاد چەن پاروویی سەر و زیادیه‌تی، ئەوەندەه‌ی بەسە کە بەری دئی بگرتی، وەلئ ئەگەر هەر چاری نەبوو ویستی زۆر بخوا با پەپەرەوی ئەم یاسایە بکا. سکی بکا بە سنی بەشەو، بەشیکی بوٓ خواردنی، بەشیکی بوٓ خواردنەو، بەشیکی بوٓ هەناسەدانی! (ت/ئە/حاکم-س/ص).

۵۱۹۰-م. عَنْ عُثْمَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَيْسَ لِابْنِ آدَمَ حَقٌّ فِي سِوَى هَذِهِ الْخِصَالِ: يَبْتَ يَسْكُنُهُ، وَكُتُبُ يُوَارِي عَوْرَتَهُ، وَجِلْفُ الْخُبْزِ وَالْمَاءِ. رواهما الرمذي وأحمد والحاكم^(۶).

(۵) بسند صحيح (شرحه).

(۶) بسند صحيح (شرحه).

عوسمان (خودای ن رازی بن) فهرمووی: پیغهمبه‌ر (درویدی خودای لسه‌رین) فهرمووی: بنیاده‌م ته‌نیا مافی ئهم چهن شته‌ی هه‌یه‌و به‌س: خانوویی تیادا دابنیشیئت. جلکئی شهرم و عه‌وره‌تی بشاریته‌وه، نانی وشک و ئاوو به‌س! (ت/ئه/حاکم-س/ص).

۵۱۹۱م- عَنْ عُثَيْدِ اللَّهِ بْنِ مِخْصَنٍ عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ النَّبِيَّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ أَصْبَحَ مِنْكُمْ آمِنًا فِي سِرِّهِ مُعَافًى فِي جَسَدِهِ عِنْدَهُ قُوَّةٌ يَوْمَهُ فَكَأَنَّمَا حِيزَتْ لَهُ الدُّنْيَا. رواه الترمذي^(۷):

عوبه‌یدوللای کوپی موحصین له باوکیه‌وه (ره‌زای خودایان لیبئی) له پیغهمبه‌ره‌وه (درویدی خودای لسه‌رین) ده‌فهرمووی: ههر کامیکتان له خوئی ئهمین بن و مه‌ترسی له گیانی خوئی نه‌بن و له‌شی ساخبی و، نان و ئاوی سه‌رو به‌ری روژانه‌ی هه‌بن، ئیتر وه‌کوو هه‌موو جیهان هی ئه‌و بن وایه (ت-س/ح).

۹۷) زینه‌هار خۆتان بپاریزن له‌چاو برستی (حیرص) و هیوای دوورو درێژ

إياك والحرص وطول الأمل

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {ذَرَهُمْ يَأْكُلُوا وَيَتَمَتَّعُوا وَيُلْهِهِمُ الْأَمَلُ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ} - سورة الحجر - ۳/۱۵.

واته: وازیان لیبینه با وه‌ک ئاژهل پریه ورگیان بخۆن و رابویرن و دوا‌ی هیوای هیچ و پووچ و دوورو درێژ بکه‌ون و ئاواتی بن بنیات ده‌سخه‌پۆیان بکا تا له‌پاشه‌ روژدا ده‌زانن که چ په‌ندو که‌تن و ته‌رنیکیان به‌خۆیان داوه.

۵۱۹۲م- فه‌موده‌ی (لا یزال قلب الکبیر شابا فی أثنتین) له‌ دووباس پی‌ش ئه‌م باسه‌دا رابورد. ف- ۱۸. ^(۸)

۵۱۹۳م- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَهْرُمُ ابْنُ آدَمَ وَتَشِبُّ مِنْهُ اثْنَتَانِ الْجِرْصُ عَلَى الْمَالِ وَالْجِرْصُ عَلَى الْعُمُرِ. رواهما الشيخان والترمذي^(۹):

^(۷) رواه الترمذي بسند حسن.

^(۸) تقدم في مجلد تاسع تسلسل/ ۹۴ رقم/ ۵۱۷۴.

له ئه‌سه‌وه (خودای ئی رازی بئ) له پیغه‌مبه‌روه (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموئ: ئاده‌میزاد تا پیرتربیی ئه‌م دوو ره‌وشه‌ی تیادا گه‌نجتر ده‌بیته‌وه: سوور بوون له‌سه‌ر مال و سووربوون له‌سه‌ر ته‌مه‌نی دیژ (ش/ت).

۵۱۹۴م- عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا ذُبَّانٌ جَائِعَانِ أَرْسِلَا فِي غَنَمٍ بِأَفْسَدَ لَهَا مِنْ حِرْصِ الْمَرْءِ عَلَى الْمَالِ وَالشَّرَفِ لِدِينِهِ. رواه الترمذي والإمام أحمد^(۲):

كه‌عبی كوری مالیک (خودای ئی رازی بئ) له خو‌شه‌ویسته‌وه (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموئ: دوو گورگی برسی بکه‌ونه ناو رانی ئه‌وه‌نده‌ی ئه‌م دوو شته زیان به‌ ئایینی مو‌قه‌ ده‌گه‌یه‌نن ئه‌و دوو گورگه‌ ئه‌وه‌نده زیان به‌ وپانه ناگه‌یه‌نن:

یه‌که‌م: حه‌ریصی و سوور بوون له‌سه‌ر دارایی.

دووه‌م: حه‌ریسبوون له‌سه‌ر پایه‌ به‌رزی دنیایی! (ت/ئه-س/ص).
۵۱۹۵م- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ خَطُّ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خَطُّ مُرْبَعًا ، وَخَطُّ خَطِّ فِي الْوَسْطِ خَارِجًا مِنْهُ ، وَخَطُّ خُطًُّا صِغَارًا إِلَى هَذَا الَّذِي فِي الْوَسْطِ ، مِنْ جَانِبِهِ الَّذِي فِي الْوَسْطِ وَقَالَ: هَذَا الْإِنْسَانُ ، وَهَذَا أَجَلُهُ مُحِيطٌ بِهِ - أَوْ قَدْ أَحَاطَ بِهِ - وَهَذَا الَّذِي هُوَ خَارِجٌ أَمْلُهُ ، وَهَذِهِ الْخُطُطُ الصِّغَارُ الْأَعْرَاضُ ، فَإِنْ أَخْطَأَهُ هَذَا نَهَشَهُ هَذَا ، وَإِنْ أَخْطَأَهُ هَذَا نَهَشَهُ هَذَا. رواه البخاري والترمذي^(۳):

عه‌بدوللای کوری مه‌سه‌عوود (خودای ئی رازی بئ) فه‌رموئ: جارئ پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) خه‌تیکی چوار گو‌شه‌ی کی‌شا، له‌ناو خه‌ته‌ چوار گو‌شه‌که‌وه خه‌تیکی تری درێژی راکی‌شا تا ده‌روه، ئنجا له‌ دیوی ناوه‌وه چهن خه‌تیکی ورده‌له‌ی له‌ ته‌نیشت خه‌ته‌که‌ی ناو چوار گو‌شه‌که‌وه کی‌شا، ئه‌وجا فه‌رموئ: ئه‌مه‌ وینه‌ی مرو‌قه‌ و ئاکام و هیوایه‌تی ئه‌م خه‌ته‌یان که‌وا له‌ناو خه‌ته‌ چوارگو‌شه‌که‌داو خه‌ته‌ و ده‌کانی له‌سه‌ره‌ ئه‌مه‌یان وینه‌ی

(۲) بخاری. رفاق: ۶۴۳۱ راجع تجرید/ ۵ ل/ ۲۶۲ رقم/ ۲۰۰۲ = ۶۴۲۰ مسلم. زکاة: ۲۴۱۱.

(۳) بسند صحیح (شرحه).

(۴) تجرید/ ۵ ل/ ۲۶۰ رقم/ ۱۹۹۹ = ۶۴۱۷ فتح.

ئاده‌میزاده، ئەم خەتە چوار گۆشە‌شیان وینە‌ی ئاکامە‌که‌یه‌تی، ئەو‌ه‌تان‌ئ
لە‌مەر چوار لاوه‌ ئابلۆ‌قه‌ی داوه، یا‌ فەر‌مووی: گە‌مارۆ‌ی داوه‌و دهور‌ی
گرت‌ووه، ئەم خە‌ته‌یشیان که‌ دەر‌چوو‌ه‌ته‌ دەر‌وه‌ هیوا‌که‌یه‌تی، ئەم خە‌ت و
کێ‌په‌ وردیلانە‌یش دەر‌دو به‌‌لاو مه‌ینه‌تن، گری‌مان له‌ هە‌ندئ لە‌م دەر‌دو
نازارانە‌یش قوتاری بوو له‌ هە‌ندیکی تریان قوتاری نابئ، سەر‌ه‌نجام پێ‌ش
ئە‌وه‌ی بگا به‌ ئاواتی خۆ‌ی یه‌کئ لە‌م دەر‌دو به‌‌لایانه‌ وه‌ک مار ده‌یگه‌زئ!
(ب/ت) (۱).

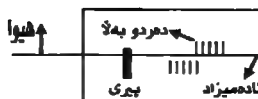
۵۱۹۶ م- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: هَذَا ابْنُ آدَمَ
وَهَذَا أَجَلُهُ. وَوَضَعَ يَدَهُ عِنْدَ قَفَاةِ ثُمَّ بَسَطَهَا فَقَالَ: وَكَمَ أَمَلُهُ وَكَمَ أَمَلُهُ وَكَمَ أَمَلُهُ (۲):

ئە‌نە‌س (خودای ئی‌ زازی بن) فەر‌مووی: پێ‌غه‌مبەر (دروودی خودای لە‌سە‌رین)
فەر‌مووی: ئە‌مه‌ ئاده‌میزاده لە‌م بن دە‌سته‌دا ئە‌مه‌یش ئاکامە‌که‌یه‌تی له‌
بنا‌گویی‌دا، ئە‌وجا حە‌زرت (دروودی خودای لە‌سە‌رین) دە‌ستی له‌ سەر‌پشت‌ملی خۆ‌ی
داناو له‌ پاشا درێ‌ژی کرد بۆ دوور‌و فەر‌مووی: که‌چی هیوا‌که‌ی وا له‌وئ لە‌و
نوور دووره‌! (ت-س/ص).

۵۱۹۷ م- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشَّخِيرِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ:
مَثَلُ ابْنِ آدَمَ وَإِلَى جَنْبِهِ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ مِئَةً إِنْ أَخْطَأَهُ الْمَنَاءُ وَقَعَ فِي الْهَرَمِ (۳):

عە‌بدوللا کۆ‌ری شە‌خخیر (خودای ئی‌ زازی بن) فەر‌مووی: پێ‌غه‌مبەر (دروودی
خودای لە‌سە‌رین) فەر‌مووی: ئاده‌میزاد که‌ به‌‌سه‌دان دەر‌دو مه‌ینه‌ت له‌ چوار دهور‌ی
هە‌لیان داوه‌ گری‌مان له‌ وانه‌یش رزگاری بئ له‌ پیری رزگاری نابئ - چون‌که
پیری دەر‌دی بئ دەر‌مانه‌ - (ت-س/ص).

(۱) ئە‌م شە‌کله‌یش ئە‌و وینە‌یه‌-

(۲) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۳) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

۵۱۹۸ م- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ النَّاسِ خَيْرٌ؟ قَالَ: مَنْ طَالَ عُمُرُهُ وَحَسَنَ عَمَلُهُ. قَالَ: فَأَيُّ النَّاسِ شَرُّ؟ قَالَ: مَنْ طَالَ عُمُرُهُ وَسَاءَ عَمَلُهُ. روى هذه الثلاثة الترمذي^(۷):

ئەبو بەکرە (خودای ئی زانی بێ) فەرمووی: پیاوێ عەزی حەزەرەتی کرد: قوربان! ئەوێ رەوانە کراوی یەزدان! چ کەسێ باشە؟ فەرمووی: ئەو کەسە کە تەمەنی درێژبێ و کاری جوان بێ! گوئی: ئەوێ چ کەسێ خراپە؟ فەرمووی: ئەو کەسە کە تەمەنی درێژبێ و کاری خراپ بێ. (ت-س/ص).

۵۱۹۹ م- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَعْدَرَ اللَّهُ إِلَى أَمْرِي آخَرَ أَجَلَهُ حَتَّى بَلَغَهُ سِتِّينَ سَنَةً^(۸):

ئەبو ھورەیرە (خودای ئی زانی بێ) لە خۆشەویستەو (درویدی خودای لەسەری) دەفەرموێ: ئەوێ خودا ئاکامی دوا بخوا هەتا تەمەنی دەگاتە شەست ساڵ ئێتر ئەو خودا بیانووی ئەو کەسێ بپێوێ بە هانەوێ ئەوێ نەماوێ کە بلی: ئەگەر تەمەن بە بەریەوێ هەبێ فەرمانەکانی خودا بەجێ دەهێنم و تەو بە دەکەم! (ب- رەزای خوای لیبی).

رحمەت لە مەولەوێ کە دەفەرموێ:

نەم تەقەسێ تەو بەسێ حەقیقی تاکەسێ

عەسەر سۆزێ کوا نەسۆزێ دەخەسێ!

۵۲۰۰ م- وَقَالَ عَلِيُّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): ارْتَحَلَتِ الدُّنْيَا مُذْبِرَةً ، وَارْتَحَلَتِ الْآخِرَةُ مُقْبِلَةً ، وَلِكُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا بَنُونَ ، فَكُونُوا مِنْ أَبْنَاءِ الْآخِرَةِ ، وَلَا تَكُونُوا مِنْ أَبْنَاءِ الدُّنْيَا ، فَإِنَّ الْيَوْمَ عَمَلٌ وَلَا حِسَابَ ، وَغَدًا حِسَابٌ وَلَا عَمَلَ. رواهما البخاري. نسال الله التوفيق لما يحبه ويرضاه^(۹):

(۷) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۸) تجريد = مختصر صحيح البخاري بالكوردي/ ۵ ل/ ۲۶۲ رقم/ ۲۰۰۱ = ۶۴۱۹ فتح الباري.

(۹) رواه البخاري تعليقا بين الرقم: ۶۴۱۷ و ۶۴۱۸.

ئیمامی عه‌لی (خوشتندی خودای لیبی) ده‌فهرموی: جیهان باروبنه‌ی خوئی پیچاوه‌ته‌وهو له‌سهر کوچ کردنه و ها‌کا ته‌واو بوو، قیامه‌تیش ملی پیوه‌ناوهو ها‌کا سه‌ری هه‌ل دا، ئەم دووه‌یش که وه‌ک دوو هه‌وئ وه‌هان هه‌ر یه‌که‌یان رۆله‌ی خوئی هه‌یه، هه‌یه پیاوی دنیا‌یه، هه‌یه پیاوی قیامه‌ته، جا ئیوه کوپی قیامه‌ت بن، کوپی دنیا مه‌بن، چونکه هه‌موو منالئ شوینی دایکی خوئی ده‌که‌وئ، ئەم‌پرویش رۆژ رۆژی هه‌ول و تی‌کو‌شانو لی‌پرسی‌نه‌وه نییه، به‌لام سه‌به‌ینی رۆژ رۆژی لی‌پرسی‌نه‌وه‌یه رۆژی هه‌ول و تی‌کو‌شان نییه (ب- خودای ئی رازی بن)^(۱).

۹۸ به‌شی دووه‌م: باسی به‌هره‌و که‌وره‌یی هه‌ژاری و هه‌ژاران

الفصل الثاني: في فضل الفقر والفراء

۵۲۰۱ م- عَنْ سَعْدِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) سِتَّةَ تَفَرٍ فَقَالَ الْمُشْرِكُونَ لِلنَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): اطْرُدْ هَؤُلَاءِ لَا يَجْتَرِئُونَ عَلَيْنَا. قَالَ وَكُنْتُ أَنَا وَابْنُ مَسْعُودٍ وَرَجُلٌ مِنْ هَذِلٍ وَبِلَالٌ وَرَجُلَانِ نَسِيتُ أَسْمَاهُمَا فَوَقَعَ فِي نَفْسِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَقَعَ فَحَدَّثَ نَفْسَهُ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ (وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ). رواه مسلم^(۱).

سه‌عد (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: شه‌ش که‌س بووین له‌ خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ردا بووین، من و ئیبنو مه‌سه‌وود و پیاویکی هوزه‌یلی و بیلال و دوو پیاوی تربووین. که‌ نامه‌وئ ناویان بی‌نم، ها‌وبه‌شه‌پیدا که‌ره‌کان به‌ پیغه‌مبه‌ریان گوت: ئیغه‌ پیشتیاری‌کمان هه‌یه: ئەم هه‌ژاران‌ه‌ ده‌ریکه، تا ئیغه‌میش هاموشۆت بکه‌ین، با‌سامیان لی‌مان نه‌شکی و زات نه‌که‌ن به‌سه‌رمانا. پیغه‌مبه‌ریش (سه‌ودی

^(۱) دنیا باوه‌ژن قیامه‌ت دا‌که

دوو هه‌وین، رۆله‌ی کامیان کا‌که (وهرگیز)

^(۱) مسلم. فضائل الصحابة: ۶۱۹۰، ۶۱۹۱.

خودای له‌سهرین) لهم لایه‌نه‌وه نه‌وه‌ی خودا له چاره‌ی نووسیوو هات به‌دلیاو دلی چه‌که‌ره‌ی کردا جا خودا ئەم ئایه‌ته‌ی ناردە خواروه:

{وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِّنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِّنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ - سورة الأنعام - ۶ / ۵۲}.

واته: ئە‌ی خو‌شه‌ویست! تۆ پی‌غه‌مبه‌ری خودای، نه‌ک پی‌او‌ی دنیا‌یی و سیاسه‌ت‌باز، که‌واته نه‌که‌ی دلی ئە‌و هه‌ژارانە بشکین‌ی و له مه‌جلیسی خۆت به‌قه‌سی ئە‌و بته‌پرستانه ده‌ریان بکه‌ی، ئە‌وانه به‌ روژو به‌شه‌و هه‌میشه سهر گهرمی عیبادەت و به‌نده‌یی ساغ و دروستن بو‌ ره‌زای خودا، حسیب و لی‌کۆلینه‌وه له ئیمان و پازی دلی ئە‌و هه‌ژانە له‌سهر تۆ نییه، تۆ ناب‌ی باوه‌ری ساغی ئە‌م موسو‌لمانە ساغه باشانە به‌رابەر به‌ که‌س‌بی مه‌یلی ئە‌و ناموسو‌لمانە به‌ گزادانە بخه‌يته سهر سه‌وداو، به‌تامای ئیمان‌هێنانی ئە‌و دارایانە دلی پاک‌ی ئە‌و موسو‌لمانە هه‌ژارانە بشکین‌ی، چونکه هه‌ل ده‌گر‌ی ئیمانی ئە‌م هه‌ژاره د‌لسۆزانە له‌لای خودا گه‌ل مه‌زته‌رب‌ی له ئیمانی ئە‌وب‌ی بپروایانە له فهرزی ئیمان‌هێنانیاندا، به‌ل‌ی گشت که‌س‌ی حسیبی خو‌ی له‌سهر خو‌یه‌تی، ته‌نانه‌ت ئە‌م مه‌سه‌له‌یه ئە‌وه‌نده روون و ئاشکراو به‌لگه‌نه‌ویسته تۆو ئە‌وان تییدا چون یه‌کن، هه‌ر وه‌ک حسیبی ئە‌وان به‌ ده‌ست تۆ نییه حسیبی تۆیش به‌ده‌ست ئە‌وان نییه، که‌واته بو‌ ده‌ریان ده‌که‌ی! ئە‌ی خو‌شه‌ویست! ئە‌گه‌ر پاش ئە‌م روونکردنه‌وه‌یه، که‌ گر‌ی دلی کردنه‌وه‌و، ده‌فعی ئیشکالی کردن شتی وا بکه‌ی ئە‌وا تۆ به‌زۆردارو سته‌مگه‌ر حسیب ده‌کریت، دیاره که له‌مه‌ولا تۆ شتی واناکه‌ی، به‌لام ئە‌م روونکردنه‌وه‌یه پایه‌ی به‌رزی هه‌ژاری باوه‌رداری ساغ له‌لای خودا ده‌رده‌خاو هه‌ره‌شه‌یه‌کی تونده له‌و که‌سانه‌ی که له‌مه‌ولا پ‌یشن‌یاری وا ناهه‌ق بو‌ تۆ ده‌که‌ن! * ئیمامی موس‌لیم. هه‌زار ره‌حمه‌ت له‌ گو‌پی پ‌یرو‌زی ب‌ی).

ئهم رشته‌یه: (ورجلان لست اسمیهما)، ده‌لیولفا‌یحینیش (رمزای خودا له خامنه‌ی) ده‌فهرموئی: کانه یعنی ابا بکر و علیا (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) و لعل وجه ابهامه لهما استبعاد القوم (أى المسلمين المخاطبين) طلب أشراف الکفار لِطَرَدَهما فانهما کانا من اعیان قریش و مشاهیرهم و لعل طلب طردهما – أن کان – فلمخالفتهم لهما هم فی الاسلام فأرادوا بذلك التعریض إلى حقارتهم، ولا یطفى أنوار الله أفراد أعدائه.

جا بویه منیش به‌پیی ئهم دوو سه‌رچاوه‌یه و له‌به‌ر رووناکی ئهم شهرحه ئهم رسته‌یه‌م ته‌رجه‌مه کرد، ره‌نگ بی له‌تاجه‌که‌دا یا ریوایه‌تی تربی، که ئه‌مه‌یان گه‌ئی دووره، یا هه‌له‌ی نووسیارو چاپ بی به‌نده گرنگی و بایه‌خیکی گه‌ئی ته‌واو و شیاوم به‌م ته‌رجه‌مه‌یه داوه، به‌لام داخه‌که‌م به‌هوی چاپه‌وه و به‌هوی خالبه‌ندی و شتی واوه هه‌ندی که موکووپری تیکه‌وتوه، خودا یاربئی له‌ثایینده‌دا نه‌و هه‌لانه هه‌موو به‌سه‌ر ده‌گرمه‌وه و راستیان ده‌که‌مه‌وه وه‌ئی له‌چاو حالا هه‌له‌کان زور که‌من. (وه‌رگیی)

۵۲۰۲م- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُعْقِلٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَاللَّهِ إِنِّي لِأُحِبُّكَ. فَقَالَ: انْظُرْ مَاذَا تَقُولُ. قَالَ: وَاللَّهِ إِنِّي لِأُحِبُّكَ. فَقَالَ: مَاذَا تَقُولُ. قَالَ: وَاللَّهِ إِنِّي لِأُحِبُّكَ. ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَقَالَ: إِنْ كُنْتُ تُحِبُّنِي فَأَعِدْ لِلْفَقْرِ تَجْفَافًا فَإِنَّ الْفَقْرَ أَسْرَعُ إِلَيَّ مِنْ يُحِبُّنِي مِنَ السَّيْلِ إِلَى مُنْتَهَاهُ^(۲).

عبداللای کوپری موغه‌فه‌ل (خودای ن‌رازی بی) فه‌رمووی: پیاوئی هاته خزمه‌تی خو‌شه‌ویست (دروودی خودای له‌سهرین) پیی گوت: قوربان! به‌خودا من تۆم زور خو‌ش ده‌وی، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) تا سی جار له‌سه‌ر ئهم شیوه‌یه ئه‌مه‌ی ئی دووپات ده‌کرده‌وه پیی ده‌فه‌رموو: ئاخ‌باش وردبه‌ره‌وه که قسه‌که‌ت کوئی ده‌گریته‌وه! ئه‌ویش هه‌ر سی جار که هه‌ر ده‌یگوت: به‌خودا من تۆم زور خو‌ش ده‌وی، له‌پیناوی خو‌شه‌ویستی تۆدا هه‌رچیم به‌سه‌ربئی پیی رازیم. چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: ده‌ی ئه‌گر به‌راستی تۆ

^(۲) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

منت خوش دهوئى ئەوا پەلەس و ئارەقگیر بۆ خۆت ئامادە بکەو، بیکەرە بەرت، چونکە شاسواری هەژاری بە زوویی سواری کۆلت دەبێ، لە راستیدا هەژاری خیراتر دەگاتە سەر ئەو کەسەى کە منى خوش دهوئى، هەتا لافاوی سەرەو خوارکە کە بە خوێ دەپژێتە ناو ئاوەروگە! (ت-س/ح).

۳- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: عَرَضَ عَلَيَّ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ لِيَجْعَلَ لِي بَطْحَاءَ مَكَّةَ ذُهَبًا فَقُلْتُ لَا يَا رَبِّ وَلَكِنْ أَشْبِعُ يَوْمًا وَأَجُوعُ يَوْمًا أَوْ قَالَ ثَلَاثًا - أَوْ نَحْوَ ذَلِكَ - فَإِذَا جُعْتُ نَصْرَعْتُ إِلَيْكَ وَذَكَرْتُكَ وَإِذَا شَبِعْتُ حَمِدْتُكَ وَشَكَرْتُكَ^(۳):

ئەبو ئومامە (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: پیغەمبەر (درویدی خودای لەسەری) فەرمووی: پەرەردگارم پێی فەرمووم: ئەگەر حەز دەکەى کێوەکانى مەککەت بۆ دەکەم بەزێر، گوتم: ئەه، نامەوئى ئەه پەرەردگارم! بەلام دەمەوئى روژێ تێریم و روژێ برسى، یا فەرمووی: بەلام دەمەوئى روژێ تێریم و سێ روژ برسى، یا شتیکی لەم بابەتەى فەرموو، ئەوجا فەرمووی: هەتا کە برسیم بوو لەتۆ دەپاریتمەوه و دەلالیمەوه لیت، کە تێریش بووم سوپاس و ستایشی تۆ دەکەم! (ت-س/ح).

۵۲۰۴م- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ أَعْظَمَ أَوْلِيَائِي عِنْدِي لِمُؤْمِنٍ خَفِيفُ الْحَاذِ ذُو حَظٍّ مِنَ الصَّلَاةِ أَحْسَنَ عِبَادَةِ رَبِّهِ وَأَطَاعَهُ فِي السِّرِّ وَكَانَ غَامِضًا فِي النَّاسِ لَا يُشَارُ إِلَيْهِ بِالأَصَابِعِ وَكَانَ رِزْقُهُ كَفَافًا فَصَبَرَ عَلَى ذَلِكَ. ثُمَّ نَفَضَ يَدَيْهِ فَقَالَ: عَجَلْتُ مِيتَتُهُ قُلْتُ بَوَاكِيهِ قُلْ ثَرَاءُهُ. رَوَى التِّرْمِذِيُّ هَذِهِ الثَّلَاثَةَ^(۴):

دیسان ئەو لە پیغەمبەرەوه (درویدی خودای لەسەری) دەفەرموئى: لەناو یاران و دوستانى خۆمدا زیاتر خۆزگە بەو موسوڵمانە دەخوازم کە بارى سووک بێ و مال و منالی کەم بێ، بەلام نوێژکەرى چاک بێ، خودا پەرسى باش بێ،

(۳) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۴) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

له‌په‌نایه‌کا به‌جوانی فرمانبردارا ریی خودای خوئی بکا، نه‌ناسراوبئی له‌ناو خه‌لکا ناودارو به‌ناو بانگ نه‌بئی، رزق و روژی سه‌رو به‌ربئی و، ژئیواری به‌قه‌ی حال بئی، ئیتر بو خوئی له‌سه‌ر ئه‌م حاله‌ نارام بگری و به‌به‌شی خودا رازی بئی، هه‌تا له‌هه‌لیکا ئاوا له‌مه‌ینه‌تی جیهان رزگاری ببئی. حه‌زه‌ت (درویدی خودای سه‌ربین) بو روونکردنه‌وه‌ی ئاماژه‌که‌ی ده‌ستی فه‌رمووی: واته: زوو به‌زوو بمری و به‌بئی چه‌رمه‌سه‌ری مه‌رگ بگاته‌ فریای. له‌هه‌مانکاتا شیوه‌نکه‌ری که‌م بئی، میرات و پاشماگه‌ی که‌م بئی! (ت-س/ح).

۵۲۰۵-م → (ب- ۳ ز- ۲۵ ل- ۵۸ ف- ۱) (۵).

۵۲۰۶-م- عَنْ مِرْدَاسِ الْأَسْلَمِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَذْهَبُ الصَّالِحُونَ الْأَوَّلُ فَالْأَوَّلُ، وَيَبْقَى حُفَالَةٌ كَحُفَالَةِ الشَّعِيرِ أَوْ التَّمْرِ، لَا يُبَالِيهِمُ اللَّهُ بَالَةً. رواهما البخاري (۶):

میرداسی ئه‌سه‌له‌می (خودای ئی رازی بئی) له‌حزه‌ته‌وه‌ ده‌فه‌رمووی (درویدی خودای سه‌ربین): پیاوچاکان یه‌ک له‌شوینی یه‌ک به‌رودوا له‌دنیا ده‌رده‌چن، تا ده‌مینیت‌ه‌وه‌ خویری و سه‌سه‌رییه‌کان، که‌ وه‌ک سه‌ره‌کوژه‌ری جو وان، یا فه‌رمووی: که‌ وه‌ک بنبیرنگ و بنبوئی خورمای پووچه‌ل وان، یه‌ک تو‌سقال جیه‌ی خودا ده‌ربه‌ستیان نایه‌ت! (ب).

۵۲۰۷-م- وَقِيلَ لَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): أَلَسْتَ مِنْ فَقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ فَقَالَ: أَلَكِ امْرَأَةٌ تَأْوِي إِلَيْهَا؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: أَلَكِ مَسْكَنٌ تَسْكُنُهُ، قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَأَنْتِ مِنَ الْأَغْنِيَاءِ، قَالَ: فَإِنَّ لِي خَادِمًا قَالَ فَأَنْتِ مِنَ الْمُلُوكِ. رواه مسلم (۷):

پیاوی به‌عه‌بدوللای کوپی عه‌مری گوت: ئه‌ی باشه‌ که‌وایه‌ ئیمه‌ له‌هه‌ژارانی کوچکاران نین؟ عه‌بدوللای پیی گوت: ژنت هه‌یه‌ که‌ له‌لای به‌سه‌ییته‌وه‌؟ گوتی: به‌لئی هه‌مه‌، فه‌رمووی: ئه‌ی مالیکت هه‌یه‌ که‌ سه‌ره‌وتی تیا بکه‌ی و له‌ناویا

(۵) تقدم في مجلد ثالث تسلسل/ ۲۵ ل/ ۵۸ ط/ ۱/ رقم/ ۲۰۵۹.

(۶) تجريد = مختصر صحيح البخاري/ ۵ ل/ ۲۶۴ رقم/ ۲۰۰۵ = ۶۲۴، ۴۱۵۶.

(۷) مسلم. زهد: ۷۲۸۸.

بحه‌ویته‌وه؟ گوتی: به‌لئی خانوشم هه‌یه، فه‌رمووی: ده‌تۆ له ده‌وله‌مهنده‌کانیت، کابرا، گوتی: سا نۆکه‌ریشم هه‌یه. فه‌رمووی: که‌وابی تۆ پاشای (م).

۵۲۰۸-م → (ب- ۲ ز- ۲۰ ل- ۴۹ ف- ۲) (۸).

۵۲۰۹-م → (ب- ۲ ز- ۲۰ ل- ۴۹ ف- ۲) (۹).

لی‌ره‌دا له دواوه ئه‌مه‌ی پتره: خوشی له‌و که‌سه‌ی که له ره‌حمه‌تی خوداوه ملی ریگه‌ی راستی ئیسلامه‌تی ده‌گری و گوزه‌رانیشی سه‌رو به‌رده‌ری دین و به‌حالی خۆی قنیات ده‌کا.

۵۲۱۰-م- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَطْلَعْتُ فِي الْجَنَّةِ فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا الْفُقَرَاءَ، وَأَطْلَعْتُ فِي النَّارِ فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا النِّسَاءَ. رواه الشيخان والترمذي (۱۰).

عیمرانی کوپی حوصه‌ین (خودایان لایازی بێ) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌گیریته‌وه ده‌فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سهرین): سه‌رنجی ناو به‌هه‌شتم دا ته‌ماشام کرد زۆربه‌ی خه‌لکه‌که‌ی هه‌ژاران بوون، سه‌رنجی ناو دۆزه‌خیشم دا روانیم زۆربه‌ی خه‌لکه‌که‌ی ناوی ژنان بوون (ش/ت).

۵۲۱۱-م- عَنْ أَسَمَةَ بْنِ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قُمْتُ عَلَى بَابِ الْجَنَّةِ فَإِذَا عَامَةٌ مِنْ دَخَلَهَا الْمَسَاكِينُ وَإِذَا أَصْحَابُ الْجَدِّ مَحْتَسُونَ إِلَّا أَصْحَابَ النَّارِ فَقَدْ أُمِرَ بِهِمْ إِلَى النَّارِ وَقُمْتُ عَلَى بَابِ النَّارِ فَإِذَا عَامَةٌ مِنْ دَخَلَهَا النِّسَاءُ. رواه الشيخان (۱۱).

ئوسامه‌ی کوپی زه‌ید (ره‌زای خودا له خۆی و باوکی) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: له ده‌رگای به‌هه‌شتا راوه‌ستام که سه‌رنجی دا

(۸) تقدم في مجلد ثاني تسلسل/ ۲۰ ل/ ۴۹ ط/ ۱/ رقم/ ۱۳۶۱.

(۹) تقدم في مجلد ثاني تسلسل/ ۲۰ ل/ ۴۹ ط/ ۱/ رقم/ ۱۳۶۱.

(۱۰) تجريد/ ۲ ل/ ۴۴۰ رقم/ ۱۳۱۰ = ۳۲۴۱، ۵۱۹۸، ۶۴۴۹، ۶۵۴۶.

(۱۱) بخاري. نكاح: ۵۱۹۶ = ۱۷۷۵ تجريد البخاري + (رياض/ ۱ ز/ ۳۲ ل/ ۲۲۵ رقم/ ۲۵۸). مسلم. رقائق: ۶۸۷۲.

وا زورمه‌ی نه‌وانه‌ی که چوونه‌ته ناو به‌هه‌شته‌وه هه‌ژاران بوون، ده‌وله‌مه‌ندو خاوه‌ن پایه‌کان هیشتا هر چه‌پس بوون و چاوه‌پروانی ناگامی لیپرسینه‌وه‌یان ده‌کرد، به‌لام دۆزه‌خییه‌کان بریاریان ده‌رچوو بوو که بیانبه‌ن بو دۆزه‌خ، له ده‌رگای دۆزه‌خیشدا راوه‌ستام که سه‌رنجدا وا زورمه‌ی نه‌وانه‌ی که چوونه‌ته ناوی، ژنان بوون! (ش).

۵۲۱۲-م- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَدْخُلُ قُرَاءُ الْمُسْلِمِينَ الْجَنَّةَ قَبْلَ أَغْيَانِهِمْ بِنِصْفِ يَوْمٍ وَهُوَ خَمْسُمِائَةِ عَامٍ^(۱۲):

ئه‌بو هوریره (خودای ئی رازی بن) له خو‌شه‌ویسته‌وه ده‌فهرمووی (دروودی خودای لسه‌ربن): هه‌ژارانی موسولمانان به‌نیو روژ - که ده‌کاته پینج سه‌د سال - له پینش ده‌وله‌مه‌نده‌کانیانوه ده‌چنه به‌هه‌شت! (ت-س/ص).

۵۲۱۳-م- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: اللَّهُمَّ أَخْنِيْ مِسْكِيْنَا وَأَمْنِيْ مِسْكِيْنَا وَآخِشْرُنِيْ فِيْ زُمْرَةِ الْمَسَاكِيْنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. فَقَالَتْ: عَائِشَةُ لِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: إِنَّهُمْ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ قَبْلَ أَغْيَانِهِمْ بِأَرْبَعِينَ خَرِيفًا يَا عَائِشَةُ لَا تَرُدِّي الْمِسْكِيْنَ وَلَوْ بِشِقِّ ثَمَرَةٍ يَا عَائِشَةُ أَحْبَبِي الْمَسَاكِيْنَ وَقَرَّبِيْهِمْ فَإِنَّ اللَّهَ يُقَرِّبُكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ^(۱۳):

ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لسه‌ربن) فهرمووی: خودایه! به‌هه‌ژاری بمژینه‌و به‌هه‌ژاری بم مرینه‌و له روژی ژیان‌وه‌دا له‌گه‌ل ده‌سته‌ی هه‌ژارندا چه‌شرم بکه! عائیشه‌یش (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: له‌به‌رچی وا ده‌فهرمووی ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! فهرمووی: چونکه هه‌ژاران به‌چل سال به‌ر له ده‌وله‌مه‌نده‌کانیان ده‌چنه به‌هه‌شت، ئه‌ی عائیشه! هه‌رگیز ده‌ست مه‌نئ به‌رووی هه‌ژارانه‌وه، گریمان له‌تی ده‌نکه خورمایه‌کت داونه‌تی بئ به‌شیان مه‌که، ئه‌ی عائیشه! هه‌ژارانت خو‌ش بوئ و نازیان بگره، جا خودایش له روژی ژیان‌وه‌دا نازی تو ده‌گرئ (ت-س/غریب).

^(۱۲) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۱۳) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

۵۲۱۴م- وَقَالَتْ عَائِشَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَ: لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَا عَائِشَةُ إِنَّ أَرَذْتَ اللُّحُوقَ بِي فَلْيَكْفِكَ مِنَ الدُّنْيَا كَزَادِ الرَّاکِبِ وَإِيَّاكَ وَمَجَالَسَةَ الْأَغْنِيَاءِ وَلَا تَسْتَخْلِقِي نَوْبًا حَتَّى تُرَقِّعِيهِ. روى هذه الثلاثة الترمذي^(۱):

عائیشه (همزای خودای نبی) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہرین) پیی فہرمووم: ئہی عائیشہ! ئہگہر دہتہوئی لہ من جیانہ بیئتہوہ و بہ مند ابگہی ئہوا بہقہی تویشووی سواریکی رہفتہنی لہ دنیا بہست بی، نہگہی دنیا بگری بہ کولتہوہ دہنا لہ ہاوپیتی من بہجی دہمیئی، نہکہی ہاوشینی دہولہمہندان بکہی! جلو بہرگیشٹ تاپیبہ نہکہی بہ کوئہی دامہنی! (ت-س/غریب).

درویدی
خودای لہسہر

۹۹) بہشی سییہم: باسی گوزہرانی پیغہمبہر
الفصل الثالث: فی معیشة النبی (صَلَّى اللَّهُ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ)

۵۲۱۵م- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: مَا شَعَ آلُ مُحَمَّدٍ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مُنْذُ قَدِمَ الْمَدِينَةَ مِنْ طَعَامِ الْبُرِّ ثَلَاثَ لَيَالٍ تَبَاعًا ، حَتَّى قُبِضَ^(۱):

عائیشه (خودای لہ رازی بی) فہرمووی: لہو کاتہوہ کہ پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہرین) کوچی کرد بو مہدینہ تا ئہو روژہی کہ خودا بہرہمہت بردیہوہ بو لای خوئی خیزانہکہی سی شہو لہسہر یہک تیہرسکی خویانیان لہنانی گہنم نہخواردوہ! (ش/ت).

۵۲۱۶م- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: تُوْفِيَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَمَا فِي بَيْتِي مِنْ شَيْءٍ يَأْكُلُهُ دُو كَبِدٍ ، إِلَّا شَطْرُ شَعِيرٍ فِي رَفِّ لِي ، فَأَكَلْتُ مِنْهُ حَتَّى طَالَ عَلَيَّ ، فَكَلْتُهُ فَفَنِيَ^(۲):

دیسان عائیشہ (خودای لہ رازی بی) فہرمووی: کاتی حہزہت (درویدی خودای لہسہرین) وہفاتی کرد ئہوہی گیانلہبہر پیی بری لہ رہفہکہما نہبوو، ہہنی جو

(۱) رواہ الترمذی بسند غریب (شرحہ).

(۲) تجرید/ ۵ / ل ۸۴ / رقم/ ۸۱۱۱ = ۵۴۱۶ (۵۴۱۶)، ۶۴۵۴. مسلم. زہد: ۷۳۶۹.

(۲) بخاری. فرض الخمس: ۳۰۹۷، ۶۴۵۱. مسلم. زہد: ۷۳۷۷.

نه‌بی، جا هر لییم ده‌خواردو هر ته‌واو نه‌ده‌بوو تا ماوه‌یه‌کی زوری خایاند، له پاشدا چووم پی‌وام، ئیتیر پیت و به‌ره‌که‌ته‌که‌ی نه‌ماو ته‌واو بوو. (ش/ت).

۵۲۱۷.م- ولسلم و الترمذی: مَا شَبَعَ آلُ مُحَمَّدٍ (مَتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنْ خُبْزِ شَعِيرِ يَوْمَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ حَتَّى قُبُضَ^(۳):

دیسان عائیشه (خودای لی رازی بن) فهرمووی: خیزانی موحه‌مه‌د (دروودی خودای لسه‌ربین) هه‌تا مه‌حه‌مه‌د (دروودی خودای لسه‌ربین) وه‌فاتی کرد دوو روژ له‌سه‌ر یه‌ک تییر سکی خویان نانی جویان نه‌خواردوو (م/ت).

۵۲۱۸.م- ولسلم: لَقَدْ مَاتَ النَّبِيُّ (مَتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَمَا شَبَعَ مِنْ خُبْزِ زَرْبٍ فِي يَوْمٍ وَاحِدٍ مَرَّتَيْنِ^(۴):

دیسان عائیشه (خودای لی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر خوی (دروودی خودای لسه‌ربین) هه‌تا مرد نه‌بووه له یه‌ک روژدا دوو ژهم له نان و پۆن زه‌یتون تییر بخوا (م - خودای لی رازی بن).

۵۲۱۹.م- وَعَنْهَا قَالَتْ: كَانَ يَأْتِي عَلَيْنَا الشَّهْرُ مَا نُوقِدُ فِيهِ نَارًا ، إِنَّمَا هُوَ التَّمْرُ وَالْمَاءُ ، إِلَّا أَنْ نُؤْتَى بِاللَّحْمِ^(۵):

دیسان فهرمووی: جاری وای بووه مانگیکی ره‌به‌ق ده‌رویششت ناگر له مالمندا نه‌ده‌کرایه‌وه بو چیششت و نان! خوراکمان له‌و ماوه‌یه‌دا ته‌نیا خورماو ناوبوو، مه‌گر که‌می گوشتمان بو بهاتبایه، نه‌وسا ناگرمان ده‌کرده‌وه (ش/ت).

۵۲۲۰.م- وَعَنْهَا أَلْهَى قَالَتْ لِعُرْوَةَ: يَا ابْنَ أَخْتِي ، إِنْ كُنَّا لَنَنْظُرُ إِلَى الْهَلَالِ ثُمَّ الْهَلَالِ ، ثَلَاثَةَ أَهْلِي فِي شَهْرَيْنِ ، وَمَا أُوقِدَتْ فِي آيَاتِ رَسُولِ اللَّهِ (مَتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) نَارٌ. فَقُلْتُ: مَا كَانَ يُعِيشُكُمْ؟ قَالَتْ: الْأَسْوَدَانِ التَّمْرُ وَالْمَاءُ ، إِلَّا أَنَّهُ قَدْ كَانَ لِرَسُولِ اللَّهِ

(۳) مسلم. زهد: ۷۳۷۱.

(۴) مسلم. زهد: ۷۳۷۹.

(۵) مسلم. زهد: ۷۳۷۱.

(صلى الله عليه وسلم) حِیرَانٌ مِنَ الْأَنْصَارِ كَانَتْ لَهُمْ مَنَاجِحُ ، وَكَانُوا يَمْنَحُونَ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم) مِنْ أَلْبَانِهِمْ ، فَيَسْقِيَنَاهُ. رواهما الشيخان والترمذي^(۶):

دیسان عایشه (خودای نِ رازی بن) به عوروہی فہرمو: ئەہی خوشکەزای خۆم! جاری وا بووہ سێ مانگی یەك شەوہمان لە سەریەك دەدی، كە دەق دەكاتە دوو مانگی رێك، لەماوہی ئەو دوو مانگەيەدا ئاگر لە مائەكانی خیزانەكانی پیغەمبەردا (دروودی خودای لەسەربن) ئەدەكرایەوہ، عوروہ (خودای نِ رازی بن) فہرمووی: منیش گوتم: پووری! ئەہی باشە بەچی دەژیان؟ فہرمووی: تەنیا بەخورماو ئاوی رووت و بەس! بەلام چەند مائیکى ئەنصارى هاوسای پیغەمبەر بوون، ئازەلى بەشیریان ھەبوو لە شیرى ئەوانە بەشى پیغەمبەریان دەدا، ئەویش ئەو شیرەى دەرخواردی ئیمە دەدا. (ش/ت).

۵۲۲۱.م- (ب - ۴ ز - ۱۹ ل - ۶۵ ف - ۵)^(۷).

لیرەدا ئاویە قەتادە (خودای نِ رازی بن) فہرمووی: گەلى جار كە دەچووین بو خزمەتى ئەنەسى كۆپى مالیک ئاشپەزەكەى لەوئ دەوہستا، خوئشى دەیفەرموو: بفەرموون بخۆن. من ئاگام لیبى پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربن) ھەتا گەیشتەوہ بە حوزورى یەزدانى پاك قەت بەچاوى خوئى نەنانى تیری دیبوو، وە نە بەرخى بریانی دیبوو (ب).

۵۲۲۲.م- عَنْ الثُّغَمَانِ بْنِ بَشِيرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: أَلَسْتُ فِي طَعَامٍ وَشَرَابٍ مَا شِئْتُمْ لَقَدْ رَأَيْتُ كَيْفَ كُمْ (صلى الله عليه وسلم) وَمَا يَجِدُ مِنَ الدَّقْلِ مَا يَمْلَأُ بِهِ بَطْنَهُ. رواه الترمذي ومسلم^(۸):

نوعمانى كۆپى بەشیر (رمزای خودایانی نبین) فہرمووی: ئەوہتانى ئیستاکە لە خواردنو خوادنەوہ چیتان دەوئ ھەيە، بەلام من بەچاوى خۆم پیغەمبەرم

(۶) بخاري. هبة: ۲۵۶۷ = تجريد/ ۲ ل/ ۱۸۶ رقم/ ۱۰۹۶ = ۲۵۶۷، ۲۵۵۸، ۲۵۵۹. مسلم. زهد: ۷۳۷۸.

(۷) تقدم في مجلد رابع تسلسل/ ۱۹ ل/ ۶۵ ط/ ۱ رقم/ ۲۶۹۰.

(۸) مسلم. زهد: ۷۳۸۵. ترمذي. زهد: ۲۳۷۲. تحفة/ ۱۱۶۲۱.

(درویدی خودای له‌سهرین) دیوه پر به‌سکی خوی خورمای قه‌سپی ده‌سگیر نه‌ده‌بوو هه‌تا بیخوات (ت/م- ره‌زای خودایان لیبتی).

م. ۵۲۲۳- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَبِيتُ اللَّيَالِيَ الْمُتَابِعَةَ طَاوِيًا وَأَهْلُهُ لَا يَجِدُونَ عِشَاءً وَكَانَ أَكْثَرُ خُبْزِهِمْ خُبْزَ الشَّعِيرِ^(۹):

ئیبنو عه‌بباس (ره‌زای خودایان لیبتی) ده‌فه‌رموی: گه‌لی جار وا ده‌بوو پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) خوی و خیزانی چهند شه‌وی له‌سه‌ریه‌ک به‌سکی خالی سکیان هه‌ل ده‌گوشی و، به‌برسیتی به‌بی شیو سه‌ریان ده‌نایه‌وه، به‌زوری نانیشیان نانی جو پیغه‌مبه‌ریله‌بوو (ت-س/ص).

م. ۵۲۲۲- عَنْ أَبِي طَلْحَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: شَكَّوْنَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْجُوعَ وَرَفَعْنَا عَنْ بَطْنِنَا عَنْ حَجَرٍ حَجَرٍ فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنْ حَجَرَيْنِ^(۱۰):

ئه‌بو ته‌لحه (خودای ئی رازی بن) فه‌رموی: جاری له‌لای پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) سکا‌لای خالی خو‌مانمان کرد له‌ده‌ست برسیتی، هه‌ریه‌کی سه‌رو به‌ردمان به‌ستبوو به‌سکمانه‌وه تا له‌باتی خواردن سه‌بووریمان پیی بی، جا شه‌و به‌رده‌مان هه‌لمالی و نیشانی هه‌زده‌تمان دا تا بزانی که له‌تاو برسیتی حالمان په‌ریشانه‌که‌چی ته‌ماشامان کرد پیغه‌مبه‌ر خوی (درویدی خودای له‌سهرین) دوو به‌ردی ده‌ره‌ینا له‌سه‌ر سکی! (ت-س/غریب).

م. ۵۲۲۲- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا عِنْدَ أَبِي هُرَيْرَةَ وَعَلَيْهِ ثَوْبَانِ مُمَشَّقَانِ مِنْ كَتَّانٍ فَنَمَخَطُ فَقَالَ: بَخْ بَخْ أَبُو هُرَيْرَةَ يَتَمَخَطُ فِي الْكَتَّانِ، لَقَدْ رَأَيْتُنِي وَإِلَيَّ لِأَخِرٍ فِيمَا بَيْنَ مَنْبَرِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَحُجْرَةِ عَائِشَةَ مَعْشِيًا عَلَيَّ، فَيَجِيءُ الْجَائِي فَيَضَعُ رِجْلَهُ عَلَيَّ غُنْفِي، وَيُرَى أَثْنَى مَجْثُونٍ، وَمَا بِي مِنْ جُنُونٍ، مَا بِي إِلَّا الْجُوعُ^(۱۱):

^(۹) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۱۰) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

^(۱۱) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

موحه‌مهدی کوری شیرین (خودای ن رازی بن) فهرمووی: جاریکیان له‌لای
 ئه‌بو هوره‌یه‌ره بووین، دوو پارچه که‌تانی له‌به‌ردا بوون، به گله‌به‌رانه، که
 گلیکی سووره، ره‌نگ کرا بوون، هنگی کرده ناو دوو توئی یه‌کیکیانه‌وهو
 فهرمووی: به‌ه به‌ه! ئه‌بو هوره‌یه‌ره وای ن هاتووه به‌که‌تان لووت ده‌سپری!
 روژیکیش بوو له به‌ینی مینه‌ره‌که‌ی پیغه‌مبه‌رو هوده‌که‌ی عائیشه‌ی
 هاوسه‌ری حه‌زه‌تدا ده‌که‌وتمو ده‌بوورامه‌وه، هاتوچۆکه‌ریش ده‌هات پیی
 ده‌نا به‌لاملدا له‌و وایه که‌فیم له‌گه‌ل دایه وه هیچ فیثم له‌گه‌ل دا نه‌بوو، به‌لام
 له‌برسانا له‌سه‌ر خۆم چوو بووم. (ت-س/ص).

۵۲۲۳م- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: تَأَمَّ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَى
 حَصِيرٍ فَقَامَ وَقَدْ أَكَّرَ فِي جَنْبِهِ فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ اتَّخَذْنَا لَكَ (أَي فَرَاشًا لَنَا) وَطَاءً.
 فَقَالَ: مَا لِي وَمَا لِلدُّنْيَا مَا أَنَا فِي الدُّنْيَا إِلَّا كَرَائِبٍ اسْتَظَلْتُ تَحْتَ شَجَرَةٍ ثُمَّ رَاحَ
 وَتَرَكَهَا. روى هذه الأربعة الترمذي^(۱۲):

عه‌بدوللا (خودای ن رازی بن) فهرمووی: جاری پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین)
 له‌سه‌ر حه‌سیری نوستبوو که هه‌لسا حه‌سیره‌که چه‌قیبووه ته‌نشتی و
 جیگه‌که‌ی چال بوو بوو، گوتمان: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! بریا رایه‌خیکی
 نه‌رمان بوو دروست ده‌کردی! فهرمووی: من له‌کوئی و دنیا له‌کوئی! من له‌م
 جیهانه‌دا وه‌ک سواریکی ری‌بووار وام که له‌ژیر سیبه‌ری دره‌ختیکا وچانی
 بگری و له‌پاش که‌من هه‌لسی بریو و به‌جیی بیئی! (ت-س/ص).

۵۲۲۳م- عَنْ سَعْدِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: إِنِّي أَوَّلُ رَجُلٍ مِنَ الْعَرَبِ رَمَى
 بِسَهْمٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَقَدْ رَأَيْتُنَا نَغْزُو مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَمَا لَنَا طَعَامَ إِلَّا
 الْحُبْلَةُ وَهَذَا السَّمَرُ حَتَّى إِنَّ أَحَدَنَا لَيَضَعُ كَمَا تَضَعُ الشَّاةُ، ثُمَّ أَصْبَحَتْ بَنُو أَسَدٍ
 يُغْزِرُونِي فِي الدِّينِ لَقَدْ خَبْتُ إِذَا وَضِلَّ عَمَلِي. رواه الترمذي والبخاري^(۱۳):

(۱۲) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۱۳) مسلم. زهد: ۷۳۶۱ - ۷۳۶۲. ترمذي. صفة جهنم: ۲۵۷۵. ابن ماجه. زهد: ۴۱۵۶.

سه‌عدی کوپی مالیک (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: من یه‌که‌م پی‌او بووم له
عەرب که یه‌که‌م تیری هاویشته له ریگه‌ی خودادا، ئەوسا حالمان گه‌ئێ
په‌رپووت بوو گه‌ئێ جار له خزمه‌تی حه‌زه‌تدا که ده‌چووین بو‌غه‌زا خو‌راکمان
ته‌نیا به‌رو گلا‌ی داری ئەو بیابانه‌ بوو، که له ناچاریدا نه‌بی ناخوری،
ته‌نانه‌ت وامان ئی ها‌تبوو که سه‌راومان ده‌کرد وه‌ک پشقلی مه‌رو بزن وابوو،
یه‌کی نه‌ ده‌گرت، کو‌لو کو‌لو ده‌وه‌ستا، من ئاوا له‌گه‌ل گه‌شه‌کردنی ئیسلامدا
په‌روه‌ده‌ بووم که‌چی ئیستا به‌نی سه‌عد له‌سه‌ر ئایینداری سه‌ر زه‌نشتی من
ده‌که‌ن، ته‌نانه‌ت نه‌فامه‌کانیان ده‌لێن سه‌عد نو‌یژیش به‌جوانی نازانی!
به‌راستی ئە‌گه‌ر قسه‌ی ئەوان راست بی‌و سه‌رزه‌نشته‌که‌یان له‌سه‌ر هه‌ق بی‌و
مه‌عنای وایه که من نا‌ئومید ده‌رچووم و ره‌نجم با بردوویه‌تی! (ت/ب).

۵۲۲۴-م- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: خَرَجَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي
سَاعَةٍ لَا يَخْرُجُ فِيهَا وَلَا يَلْقَاهُ فِيهَا أَحَدٌ فَأَتَاهُ أَبُو بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَقَالَ: مَا جَاءَ بِكَ يَا أَبَا
بَكْرٍ. فَقَالَ: خَرَجْتُ أَلْقَى رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَنْظُرُ فِي وَجْهِهِ وَالتَّسْلِيمَ عَلَيْهِ.
فَلَمْ يَلْبَثْ أَنْ جَاءَ عُمَرُ فَقَالَ: مَا جَاءَ بِكَ يَا عُمَرُ. قَالَ: الْجُوعُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ فَقَالَ
رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَنَا قَدْ وَجَدْتُ بَعْضَ ذَلِكَ. فَاذْطَلُّوا إِلَى مَنْزِلِ أَبِي الْهَيْثَمِ
بِنِ التَّيْهَانِ الْأَنْصَارِيِّ وَكَانَ رَجُلًا كَثِيرَ التَّخَلُّلِ وَالشَّاءِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ خَدَمٌ فَلَمْ يَجِدُوهُ
فَقَالُوا لِمَرَأَتِهِ أَيْنَ صَاحِبُكَ فَقَالَتْ ااطْلُقْ يَسْتَغْدِبُ لَنَا الْمَاءَ. فَلَمْ يَلْبَثُوا أَنْ جَاءَ أَبُو
الْهَيْثَمِ بِقِرْبَةٍ يَزْعُمُهَا فَوَضَعَهَا ثُمَّ جَاءَ يَلْتَزِمُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَيُعْذِّدُهُ بِأَيْدِيهِ وَأُمُّهُ ثُمَّ
ااطْلُقَ بِهِمْ إِلَى حَدِيقَتِهِ فَبَسَطَ لَهُمْ بِسَاطًا ثُمَّ ااطْلُقَ إِلَى تَخْلَةٍ فَجَاءَ يَقْنُو فَوَضَعَهُ فَقَالَ
النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَفَلَا تَنْقُتِ لَنَا مِنْ رُطْبِهِ. فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَرَدْتُ أَنْ
تَخْتَارُوا أَوْ قَالَ تَخَيَّرُوا مِنْ رُطْبِهِ وَبُسْرِهِ. فَأَكَلُوا وَشَرَبُوا مِنْ ذَلِكَ الْمَاءِ فَقَالَ: رَسُولُ
اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): هَذَا وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ مِنَ التَّعِيمِ الَّذِي تُسْأَلُونَ عَنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
ظِلٌّ بَارِدٌ وَرُطْبٌ طَيِّبٌ وَمَاءٌ بَارِدٌ. فَاذْطَلِقْ أَبُو الْهَيْثَمِ لِيَصْنَعَ لَهُمْ طَعَامًا فَقَالَ: النَّبِيُّ (صَلَّى
لَهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَا تَلْبَحْنُ ذَاتَ دَرٍّ. قَالَ: فَدَبَحَ لَهُمْ عَنَاقًا أَوْ جَدْيًا فَأَتَاهُمْ بِهَا فَأَكَلُوا فَقَالَ:
النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): هَلْ لَكَ خَادِمٌ؟ قَالَ: لَا. قَالَ: فَإِذَا أَنَا سَبَى فَاتِنَا. فَأَتَى النَّبِيَّ

(صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): بِرَأْسَيْنِ لَيْسَ مَعَهُمَا ثَالِثٌ فَأَتَاهُ أَبُو الْهَيْثَمِ فَقَالَ: النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) اخْتَرَ مِنْهُمَا. فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ اخْتَرْ لِي. فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنَّ الْمُسْتَشَارَ مُؤْتَمَنٌ خُذْ هَذَا فَإِنِّي رَأَيْتُهُ يُصَلِّي وَاسْتَوْصَ بِهِ مَعْرُوفًا. فَأَنْطَلَقَ أَبُو الْهَيْثَمِ إِلَى امْرَأَتِهِ فَأَخْبَرَهَا بِقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَتْ: مَا أَتَيْتَ بِبَالِغٍ مَا قَالَ فِيهِ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَتَّى تَغْفِقَهُ فَقَالَ هُوَ عَتِيقٌ. فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنَّ اللَّهَ لَمْ يَبْعَثْ نَبِيًّا وَلَا خَلِيفَةً إِلَّا وَلَهُ بَطَانَتَانِ بَطَانَةٌ تَأْمُرُهُ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَاهُ عَنِ الْمُنْكَرِ وَبَطَانَةٌ لَا تَأْلُوهُ خَبَالًا وَمَنْ يُوقِ بَطَانَةَ السُّوءِ فَقَدْ وَقِيَ^(۱۴).

ئەبو ھورەیرە (خودای ئا رازی بن) ھەرمووی: روژی پیغەمبەر (درویدی خودای لەسەربن) لە کاتیکی وادا لەمال دەر دەچێت کە عادی نابی لەو کاتەدا لەمال دەر بچێت، یا کەس لەو کاتەدا بچێت بۆلای، جا ئەبو بەکر هات بۆلای، ھەرمووی: ئەو ئەبو بەکر! چی تۆی هینا؟ گوتی: هاتووم دینی پیغەمبەری خودا دێم و تیر تەماشای روخساری نازداری دێم کەم جا زۆری نەخایاند کە عومەریش هات ھەرمووی: ئەو عومەر! چی تۆی هینا؟ ھەرمووی: برسیتی! ئەو پیغەمبەری خودا! ھەرمووی: بەراستی منیش ھەست بە شتیکی وا دێم کەم ئینجا چوون بۆ مالی ئەبو ھەیسەمی کۆری تەبیھانی ئەنصاری، ئەم پیاو ھاخە خورماو رانە مەری زۆری ھەبوو، بەلام نوکەری نەبوو، کە چوون خۆی لەمال نەبوو، گوتیان بەژنەکە: مێردەکەت کوا لە کوێیە؟ گوتی: چوو ھاوی خواردنەو ھەمان بوینی زۆری پێ نەچوو کە ئەبو ھەیسەم ھاو ھە، کوندەھەکی بەکوڵەو ھەبوو، کوندەھەکی داناو ھات دەستی کردە مل پیغەمبەر (درویدی خودای لەسەربن) و خۆش و چۆنی لەگەڵ کردو خۆش خوش پێی دێگوت: باوک و دایک بەقوربانت بن، ئنجا بردیانی بۆناو ھاخەکی و لەوێ رایەخیکی بۆ راخستن و چوو ھیشوویی خورمای ھینا داینا بۆیان. پیغەمبەر (درویدی خودای لەسەربن) ھەرمووی: دەبا لە روتابەکە ھەندیکت ھەلێژاردایە بۆمان. گوتی: ئەو پیغەمبەری خودا! مەبەستم ئەو ھەبوو کە بۆ خۆتان ھەم لە روتابە

(۱۴) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

شیرینه‌ک‌ی و هم له‌هاله مزه‌ک‌ی هه‌لبژرین و بیخون، نیت لهو خورمایه‌یان خواردو له‌ ئاوی کونده‌ک‌یان کرد به‌سهریدا. جا چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) فرمووی: به‌و که‌سه که‌ گیانی من وا له‌ ده‌ستیدا، که‌ یه‌زدانی پاکه، نه‌مه له‌ نازو نیعمه‌تانه‌یه که‌ له‌روژی قیامه‌تدا پرسپارتان ئی ده‌کرئ له‌ باره‌یان‌ه‌وو موحاسبه‌به ده‌کرین له‌ سهریان، سیبهری قینک و ته‌ره خومای خوش و ئاوی سارد (نازو به‌هره له‌مه باشترو خوشتر ده‌بی چیبی، که‌واته نه‌مه به‌ر نه‌و نایه‌ته پیروژه‌یه ده‌که‌وئ که‌ ده‌فرموئ:

{لَمْ تَسْأَلْنِ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ - سورة التكاثر - ۸/۱۰۲}.

واته: سویند به‌خودای مه‌زن له‌پاش نه‌م روونکردنه‌وه‌ی ناو دنیا روژی ده‌بی خودا یه‌که یه‌که پرسپارتان ئی ده‌کا له‌و نازو به‌هره و خوشی و خوشگوزه‌رانیه‌ی که‌ له‌ دنیا‌دا بووتانه، ئایا مافی نه‌و نیعمه‌تانه‌تان به‌جئ هیناوه‌یانا، سوپاستان له‌ سهریان کردووه‌یانا، کردووتان به‌مایه‌و هوئی تاعه‌تی خودا یانا).

نه‌وجا نه‌بو هه‌یسه‌م په‌لامای دا که‌ نانیان بو دورست بکا چه‌قویه‌کی هه‌لگرت ئاژه‌لئ سهربری، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فرمووی: مالاتی شیردار سهرمه‌به‌ره، نه‌وسا گیسکه‌ مییه‌کی سهربری بویان، یا فرمووی: گیسکه‌ نیریکی سهربری بویان و دروستی کردو هینای داینا بویان که‌ نانیان نوش فرمووو له‌ ناخواردن بوونه‌وه پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فرمووی: ئایا نوکه‌رت هه‌یه؟ گوتی: نه‌ه، فرمووی: که‌ دیلمان بو هات وهره بولام. جا واریکه‌وت ته‌نیا تاقه دوو سهر به‌نده‌یان هینا بو پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) زیاترنا، نه‌بو هه‌یسه‌م هاته‌ خزمه‌تی، فرمووی پیی: یه‌کئ له‌م دوانه بو خوت هه‌لبژیره، گوتی: قوریان! نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! تو بومی هه‌لبژیره، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فرمووی: له‌ راستیدا که‌سئ راویژی پی بکری ده‌بی نه‌میندارو دلسوزبی، که‌واته نه‌مه‌یان بو خوت به‌ه، چونکه‌ دیم نه‌مه‌یان نویژی ده‌کرد، وه‌ ئاموژگاری خیزانیششت بکه‌ که‌ بوی باش بن. جا نه‌بو

هه‌یسه‌م گه‌پرایه‌وه بۆلای ژنه‌که‌ی و فه‌رمایشته‌که‌ی پیغه‌مبه‌ری بۆیگپرایه‌وه، ژنه‌که‌یشی فه‌رمووی: ئەگەر تو ژۆر ژۆریش بۆی باش بیت هه‌تا ئازادی نه‌که‌ی ئامۆژگاییه‌که‌ی هه‌زرت (دروودی خودای له‌سهرین) له‌ باره‌یه‌وه به‌ ته‌واوی جیبه‌جئ ناکه‌ی ئەبو هه‌یسه‌میش ده‌لئ: ئەوا ئازادم کردو ئەو ئازاده. جا پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: خودا هه‌ر پیغه‌مبه‌رو فروستاده‌یه‌کی ناردبئ دوو ده‌سته‌ راویژگه‌ری هه‌بووه: ده‌سته‌یه‌کیان هانی ده‌دا له‌سه‌ کردنی چاکه‌و ده‌یگپریته‌وه له‌ خراپه‌، ئەو ده‌سته‌که‌ی تریان بۆ گیره‌ شیوینی دریفی ئی ناکات، وه‌ ئەوه‌ی خو‌ی لادا له‌ ده‌ستوپێوه‌ندی خراپ خودا ده‌پاریژئ و به‌پراستی پارێزراوی به‌پراستی خو‌یه‌تی! (ت-س/ص).

٥٢٢م- وَعَنْهُمْ أَنَّهُمْ أَصَابَهُمْ جُوعٌ فَأَعْطَاهُمْ رَسُولُ اللَّهِ (مَنْ لِي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) تَمْرَةً تَمْرَةً^(١٥).

دیسان فه‌رمووی: تووشی برسیتییه‌کی وا بووین پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌نکه‌ ده‌نکه‌ خوما‌ی ده‌دا پیمان. (ت - خودای ئی رازی بئ).

٥٢٢م- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لِي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَقَدْ أَخِفْتُ فِي اللَّهِ وَمَا يُخَافُ أَحَدٌ وَلَقَدْ أُوذِيتُ فِي اللَّهِ وَمَا يُؤْذَى أَحَدٌ وَلَقَدْ أَتْتُ عَلَى ثَلَاثُونَ مِنْ بَنِي يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ وَمَا لِي وَلِلَّيْلِ طَعَامٌ يَأْكُلُهُ دُو كَبِدٍ إِلَّا شَيْءٌ يُؤَارِبُهُ إِبْطُ بِلَالٍ^(١٦).

ئهنه‌س (ره‌زای خودای لێین) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی سه‌لآت و سه‌لام و ره‌حه‌تی خودای له‌سه‌ربئ و سه‌رو مال و رۆح مال و منال و هه‌ست و نه‌ست به‌قوربانی خاکی به‌رده‌رگای گوپی پیروزی بئ) فه‌رمووی: رۆژئ بوو له‌ پیناوی ئایینی خودادا تووشی گه‌وره‌ترین ترس و بیم بووم، له‌و رۆژانه‌دا که‌س وه‌ك من ئاوا مه‌ترسی له‌ خو‌ی نه‌بوو، رۆژیکیش بوو له‌ پیناوی ئیسلامه‌تی‌دا تووشی ئازارو ئەشکه‌نجه‌یه‌کی وا ده‌بووم که‌ نه‌بیته‌وه وه‌سی

^(١٥) سکت عنه الشارح.

^(١٦) سکت عنه الشارح.

روژو سیی شه‌وی ره‌به‌قم ژماردوو که هه‌رچی گیانله‌به‌ر پیی بژی من و بیلال
نه‌مان بووه بیخوین، توژی خوراک نه‌بی که نه‌ونده کهم بوو له‌بن بالی بیلادا
بوو! (ت- مه‌زار رحمت له‌گژی پی‌مژی)

۵۲۲۵ م- وَقِيلَ لِسهَلٍ (رَحِمَی اللّٰهُ عَنْهٗ): أَكَلَ النَّبِیُّ (صَلَّى اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ) النَّقِیَّ یَعْنِی
الْحَوَارِی؟ فَقَالَ: مَا رَأَى رَسُولُ اللّٰهِ (صَلَّى اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ) النَّبِیَّ حَتَّى لَقِيَ اللّٰهَ. فَقِيلَ لَهُ: هَلْ
كَانَتْ لَكُمْ مَنَاحِلُ عَلَى عَهْدِ النَّبِیِّ (صَلَّى اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ)؟ قَالَ: مَا كَانَتْ لَنَا مَنَاحِلُ. قِيلَ:
فَكَيْفَ كُنْتُمْ تَصْنَعُونَ بِالشَّعْرِ قَالَ: كُنَّا نَنْفَعُهُ فِیطَرٍ مِنْهُ مَا طَارَ ثُمَّ نُكْرِیهِ فَنُفَعُّهُ. رَوَى
هذه الأربعة الترمذی. نسأل الله تمام القناعة وارضاً. آمین^(۱۷):

گو ترا به‌سه‌هل، ئایا پیغه‌مبه‌ر (دروود سلاو سه‌لوات و رحمت و به‌رکه‌تی خودای
که‌ودی له‌سه‌رین) نانی تیری ئارده سپی خواردوو؟ فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروود
خودای له‌سه‌رین) تا نه‌و روژهی چوو وه‌دیداری خودا چاوی به‌نانی سپی
نه‌که‌وتوو!

پیشیان گوت: نه‌ی باشه به‌سه‌رینی پیغه‌مبه‌ر (دروود خودای له‌سه‌رین)
هیله‌کتان بو ئارد بیژانه‌وه هه‌بوو؟ فه‌رمووی: نه‌ه، نه‌مان بوو گو تیان: نه‌ی
ئاردی جو تان چو ئ چار ده‌کرد؟ فه‌رمووی: قوومان لیی ده‌کرد، جا نه‌وه‌ی با
ده‌یبرد ده‌یبردو نه‌وه‌یشی ده‌مایه‌وه به‌ئاو ته‌رمان ده‌کردو ده‌مان گرت‌وه‌و
ده‌مان شیللو ده‌مان کرد به‌ه‌ویر (ت/ب).

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

مه‌به‌ستی سه‌ره‌کی له‌م باسی زوهدو دنیا نه‌ویستی و دل نه‌رم که‌رانه‌ ئه‌م
دوو شته‌یه:-

یه‌که‌م: له‌هه‌موو روژگارێکا ده‌سته‌یه‌ی خواناسی خاسی بو خودا لی‌پروا هه‌ن،
کاریان به‌دنیاو خو‌شی دنیا نه‌ماوه، باده‌ی عیشقی خودایی مه‌ستی کردوون،

^(۱۷) رواه الترمذی بسند صحیح (شرحه). {تجرید/ ۵/ ل ۸۲/ رقم/ ۸۰۸ - ۵۴۱۰، ۵۴۱۳}.

عبادهتی خودایان گردووه به پیشه‌ی همیش‌ه‌ی خو‌یان، له‌زمت و خو‌شی له به‌پر‌ه‌ویکردنی شه‌ری خودا وهرده‌گرن، نه‌مانه به‌موو له ریگ‌ه‌ی ره‌به‌رو له‌شه‌ریعه‌تی خودا لاناده‌ن، هه‌نگاو به هه‌نگاو، بست به‌بست به‌پر‌ه‌وی سوننه‌تی پی‌غه‌مبه‌ر ده‌که‌ن، سه‌ریان بجی سوننه‌تیکیان ناجی، بۆ هه‌موو شتی، که‌م یا زۆر، که‌وره یا بجوک، ئاسان یا گران، چه‌زهرت (برودی خودای لسه‌ری) ده‌که‌ن به سه‌رمه‌شقو، چاو له کردارو ره‌فتاری به‌رزی نه‌و ده‌که‌ن، هه‌تا بۆیان بکری به‌موو له شه‌ریعه‌تی خودا له سوونه‌تی پی‌غه‌مبه‌ر (برودی خودای لسه‌ری) لاناده‌ن، له‌جلو به‌رگا، له هه‌لسان و دانیشتندا، له قسه‌و گو‌فتوگوو شیوه‌ی ناخاوتندا، له خواردن و خواردنه‌ودا، له چۆنی‌تی و چه‌ندی‌تی تاعه‌تدا، ته‌نانه‌ت له لفکه‌ی می‌زمو له قو‌لی کراس و له چۆنی‌تی سو‌لو و پی‌لاوو، له ره‌نگی جلو به‌رگدا، هه‌تا له ده‌ستووری سه‌راوکردندا چاو له ری‌بازی جوانی چه‌زهرت (برودی خودای لسه‌ری) ده‌که‌ن به‌راستی نه‌م خودا پی‌داوانه عیبادو ره‌حمانی هه‌موو سه‌رده‌م و زه‌مانی‌کن، که‌زچی به‌ژماره که‌من به‌لام له‌سایه‌ی خوداوه له هه‌موو لای هه‌ن، خو‌شی له‌و و لات و شوینه‌ی یه‌کی دوانی له‌م دو‌ستانی خودایه تیادا هه‌یه نه‌مانه (أخص الخواص)ن، مه‌دحیان به‌من نانووسری، له‌کاتی ناوه‌ینانیاندا نوورو ره‌حه‌مت ده‌باری.

دووهم: راکیشانی دلی تی‌کرای موسو‌لمانانه بۆلای خو‌شه‌ویستی به‌هره‌گانی ئایین، پتر له خو‌شه‌ویستی نازو نیعه‌تی جیهان، هه‌تا موسو‌لمان به‌هیچ جو‌ری به‌خو‌شی و نازو نیعه‌تی دنیا نه‌گۆری، وه‌ک نه‌قام و له‌ری دهرچوو‌ه‌کان نه‌بی، که به‌ده‌نکی جو‌ دهم‌زپن، به‌لکوو موسو‌لمان ده‌بی هی‌من و داناو زاناو ژیرو هۆشیاری‌ی، هه‌میشه نه‌وه‌ی له‌به‌رچاوبی که جیهان مه‌زرای دوا روژه، که دنیا له‌چاو قیامه‌تدا پی‌نج و دوو روژیکه، که خودا ئاده‌میزادو چنۆکه‌ی بۆ په‌رستنی خو‌ی دهروست کردووه، نه‌ک بۆ ورگ له‌ومراندن و ئاره‌زوو بازی، که خودای که‌وره به‌هوی زینه‌ت و جوانی ناو‌جیهانه‌وه به‌نده‌ی خو‌ی تاقی ده‌کاته‌وه، هه‌ر که‌سه‌ی به‌پی‌ی تواناو له بارابوونی خو‌ی، تاک به‌پی‌ی خو‌ی، کو‌مه‌ل به‌پی‌ی خو‌یان، گوندو شارو لادی و و لات به‌پی‌ی خو‌یان، زاناو دانا‌یان به‌پی‌ی خو‌یان، ئۆمی و نه‌خو‌ینه‌واران به‌پی‌ی خو‌یان، داراو ده‌وله‌مه‌ندان به‌پی‌ی خو‌یان، دهرو‌یشان و هه‌ژاران و لازم‌بوونان

به پېی خوځان، واته: کورت و پوخت ژین تاقیگه یه، جیهان نه زمونگه یه و، جا هر کسه ی له م ژيانه دا، به حیکمه تی خودایی، نه ک به نازاری خوی دهوری کی تایبه تی بی سپړدراوه، هه یه فی رکارو ماموستایه، هه یه فقهی و خویندکاره، وه ک قورئان دمفه رموی: هه موو که سنج جیگه و ریگه ی دوا روژی به پېی هه لسان به نه رکی سهرشانی خوی دیاری ده کرئ قورئان دمفه رموی:

{إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لِّهَا لِنَبْلُوَهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا، وَإِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُزًا - سورة الكهف - ۷/۱۸ - ۸}.

ديسان دمفه رموی: {الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ - سورة الملك}.

ديسان دمفه رموی: {كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَنَبْلُوَكُمْ بِالْشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ - سورة الانبياء - ۲۱/۳۵}.

واته: خودا به پښغه مبه ری خوی دمفه رموی: نه ی خو شه ویست! دل نه ده ی له دل! خو شی جیهان بی به قایه، که فو کو لیکه، پش تی بی نابه سترئ، دنیا پېنج و دوو روژی که، ده ی له م لایه نه وه سه بووری خو ت بدو، دل ت له لای به هر ده نابه گام و خو شی نیو نه چل نه بی، بز انن که نیمه - به حیکمه تی خو مان - کو ل و باری سهر پش تی زه ویمان کردو وه به خش لیکي نازداری جوان بو ی، وه ک بو وکی رازا وه روخساری زه ویمان پېی نارایش ت داو، له هه مان کاتدا له بهر چاوی خه لکی جیهان مان جوان کردو وه، هه تا به م بهر کو له تاقییان بکه ی نه وه، دوو چاری خو شی و ناخو شی یان بکه ین، وه ک هه زاری و دارایی و له ش ساخی و نه خو شی، هه تا بز انین کاری کامیان زور جوانه، کئ ره فتار و کردار و گو فتاری زور په سه نده، مه به ست له ژیا نی جیهان و مردن له زاتی خو یاندا نه م تاقی کردنه و میه، بز انن ماو ده هو لی تاقی کردنه وه کور ته، روژی دئ، به مفرمانی نیمه دور ده گوړئ، ش تی بی به قه بایه خی نامینئ، ئی تر زه و کو ل و باره که ی سهر پش تی فرئ ددها، خش له که ی داده نی، وه ک تازه بو وکی کی ته لاهدراوی روو ته وه کراوی بی یاری بی ناز له و مه ی دانه دا روو ت و قووت لئی ده که وئ، سهرانسهر گو ی زه و ی دمی به

بیا بانیکی کاکی به کاکی کرکایکری چۆل و هوڭی وشک و برینگ. جوانی و خشله کهی بهری دمبیته وه به خاک و خۆل!

کهواته: چۆنیتیی ژبانی جیهان قیسمهت و نه سیبه خوځی له خویدا نیشانهی باشی و بهرزیی نییه، یا نیشانهی خرابی و بهدی نییه، به لکوو رمزا به قهزاو قنیات کردن به بهشی خودا، چ کهم چ زۆر، چ خوش چ ناخوش، له گهل عیبادمتی ساغی خودادا، نه وه نیشانهی چاکییه و به لگهی دهرچوون و سه رکهوتنه له نه زموون و تافیکردنه وهی خوداییدا!

وهکی تریش له خۆبایی بوون و له خۆ گۆران و خۆپهرستی و پارێزکردن له خوداپهرستی و دلرهقی و بیخیری و فیزو دهمیه و زوڤم و زۆرو ستهم و ناههقی و رهزیلی و چرووکی، نه و خووه به دانمیش دهمین به هوځی دهسته شکینی و مال ویرانی و سهرتیا چوون و دهسته خهرو بوون و تهفره خواردن! ریاکاریش بو کاری چاکه وهک قۆپیه وایه!

جا له سه ر نه م یاسایه که ژبان مه زرایه، مردن خه رمان و کۆگایه، جیهان فیرگایه، دین چرایه، خوانه ناسی به لایه، مرؤف له کرداری خوځی بهرپرسیاره، مه حکمه مهی دهکری له سه ری له پاش نه م رۆزگار، جا له سه ر نه م یاسا و بنیاته، وه بو نه م دوو مه به سه ته راست و دروس ته وا باشه که ناوبه ناو، بو رامبوونی دل و هه ناو، فه رمایشتی دل لاوین، نامۆزگاری جوانی هه ست هه ژین، داستانی هه ست بزوین، سه ر گوزه شتهی پشینان، قسه ی نه سه ته فی پشینان، هه قایهت و باس و خواسی خواناسان، فه رمووده و فه رمایشت و باسی ره وشتی پیاو خاسان، نه مانه و وینه ی نه مانه بکرین به شه وچه ره و خۆراک و چراوگی دل و دهر وون و میشکی موسوڤمانان، به دانایانه و لیژانانه نه م په ندو نامۆزو داستانه جوان جوان و خاس خاسانه، له هه ل و باری گونجاوی جونا بدرین به گوځی دلی ناده میزاده کانا، نیتر به فه رمانی خودا، وهک بیسه تراوه و بینراوه، له کۆن و نوڤا، به ره به ره مرؤف دل داده هیښی، سه ر بو حه ق دادمه وین، له خودا نریک دمبیته وه له شه یتان دوور ده که ویته وه، به زه می به دروسکراوی خودادا دپته وه، گیانی برایه تی و خزمایه تی و

که سایه تی و ماف پهرستی و مروؤ دۆستی و خزمه تگوزای و دل هۆشیاری تیادا
دمبووژیته وه، چونکه رهفتاری بهرزی دۆستانی خوداو، گوزهرانی ساده ی پاکي
بیگهردی مهردانی خوداو، میژووی پر شانازی بهنده باشهکانی خودا، نه گهر
بکرین به سهر مهشق دمبن به مایه ی رحمت، دمبن به هوی لابرندی باری
زه حمت، دمبن به کانگای به هه و نازو نیعمه ت، وهك مهره می به ههشت دل نهرم
دمکه ن، دهر وون گهرم دمهکن، چاو پر له حه یاو شهرم دمهکن، تاعه تی خودا له
بهر چاو جوانو شیرین دمهکن، گوناو تاوان له بهر چاو پیسو ناشیرین دمهکن، له
نه نجاما دل خاترجه م دمی، دهر وون ئاسووده و بی خه م دمی، چاو چاوی له
رحمه تی خودا دمی، دل دلی لای حیکمه تی خودا دمی، پیاو کالای ته قوای
له بهردا دمی، له ژیر ئالای پیروزی هه زرمی سهر وهردا دمی، ئافره ت مهردو
له به نای مهردی نه به ردی بیگه ددا دمی! نامووس و ئابرووو شهرمف له خویان
نه مین دمن، تاجی سهر سهری پیاو و ئنی به دین دمن.

به ئی وایه که سی دمی هوی روو له خودابی، تاجی پادشایی له سهردا بی،
به موو له ریبازو سونه تی خوشه ویست لانه دا، رهنجی خوی به بانه دا، ریبازی پیاو
چاکان بگری، شوینپای خاسانی خودا هه لبگری، نه وه با بفره رموی، ریگهی راستی
لی پیروزی بی، به سهر مه شقی گهل و هۆزی، هه موو روژیکی ههر نه ورؤزی بی،
ههروه ها که سی دمی هوی بژی ئازادو مهردو سهر بهس، له خودانه بی نه ترسی له
کهس، به پیی شه ریعه تی خودا به هره له نازو نیعمه تی جیهان وهر بگری، له زرمه ت و
خوشی رهوا له مال و منال و ژن و ژیان وهر بگری، نه وه دیسان با بفره رموی،
دمرگاکانی ژیان له روویا وزن، هه موو پر له نیعمه مه ت و نازن، به لام دمی ناگای
له خوی بی، بی به قایی ژیانی جهنم روژه ی نه م جیهانه ی له بهر چاوی، بو گولی
باخی له کیس خوی نه دا، هاو ده می په ریانی به هه شت و بوی گول و گوئزاری
به مهرحه پای خله و بله و بۆره پیاو بوی نه دا، نه گهر له هه زار هه زار نازو
نیعمه تدا بی، نابی پی بوغرابی، گهر موئک و سامانی سوله یمانی هه بی به قه د
درویشی هه وای نه بی!

بەئى واىە، مەبەس لەم باسە يەككە لەم دوو مەبەسە، بۆ كەسى كەسە
ئەمەى بەسە. دىنا بەھىچ جۆرى مەبەست ئەو نىيە كە سەرچەم موسولمانان
تەركى دىنا بىكەن و بىن بەزاهىدو دەرۋىش و صوفى و، سەرچەم موسولمانان –
بەناوى زوھدو تەركى دىناو - سەربىكەنە تەمەلى و تەوھىدلى و پشت بىكەنە
ئاوۋەدانكردنەوۋى دىناو، لەقە لەنان و سامان و شان و مال و منالى رەھمەت بىدەن و،
ئەو جا لەپەنايەكا وەك ئاوارەو دەرەبەدەرەكان، لەپەناو پاسارىكا، يا لەبن خىۋەت و
چادىرىكا دەستەو سان و دەستە پاچە لى دانىش و چاۋەرۋانى دەستى ئەم و ئەو
بن، تا مەرگ بەخىرى خۆى لەدەست مەينەتى ژيانى جىهان رزگارىان دەكا،
نە حالىكىان بى، نە مالىكىان بى، نە خانەو لانەيەكىان بى، نە دىۋەخان و يا
نەيەكىان بى!

براكەم! شتى وا چۆن دەبى، نەبوۋەو نەدەبى، ئەمە كارى نەكردەنىيە، باشە
ئەى كى ئالاي ئىسلام بەرزوۋە بىكا، ئەى كى سنوۋرى دەۋلەتى ئىسلام بىپارىزى،
شان و شىۋو دەۋلەتى بەھىزى ئىسلام بىپاۋى بەھىزى بە جەرگى دەۋى، بازو
مەجەكى پۇلايىنى دەۋى، سامان و دارايى زۆرى دەۋى، سوپاى گەۋرەى تىرو
تەسەلى پىرچەكى چاك و تىفاقى باشى دەۋى، گوندو شارو خانوۋبەرەو قەلاى قايم و
مەحكەم و سازو رىكۋىپىكى دەۋى، لاۋى خويىنگەرمى زاناي نازاي گەرەكە، زاناي
داناي تىرو تەسەلى بەبىرى زىرى ھۆشيارى دىسۆزى گەرەكە، گەلى يەكپارچەى
يەك گرتوۋى تىكۋىشەرى فىداكارى لەخۇبۋوردوۋى گەرەكە، پادشاۋ پىشەۋاۋ
سەرۋەك و سەردارى بەداداى بە جەرگى نەبەردى بەھىمەتى دىسۆزى خاك و گەلى
گەرەكە!

بەئى مەرد ئەو مەردەيە بە رۆژ پالەۋانى مەيدان بى، لە كارى دىن و دىناىدا
قارەمان بى، بەشەو مۆمى سەر بەرمال بى، ھەامى لەلا حرام و ھەلالى لەلا
ھەلال بى، لە گۆرەپانى غەزاۋ شەپكەدا شاسواربى، وەك پىلنگ و شىرى شەرزە
بەچىنگ و بەھەلمەت بى، وەك گۆى مەيدان وازى بە كەللەى دوزمنى دىن بىكا، لە
مەيدانى كەسابەتى رەۋادا گۆى كۆشش و تىكۋىشەنى بى وچان لە مىروۋلەو ھەنگ
بىباتەۋە! لە مەيدانى عىبادەتى ساغ و خودا پەرسىتى راست و دوستدا ھەسەنى

بەصرى و رابىعەى عەدەۋىيە بى (رەزى خۇدايان لىبى) بۇ خىرو خىرات و پىاۋەتى و بەخشندىيى حاتەمى تەى و سەى ئەحمەدى خانەقابتى (رەحمەتى خۇداى لىبى).

بەئى ئەم سى ستوونە: موسولمانى تواناى دانائى زانا، مال و منال و سامانى رەحمەت، گوندو شارو ولاتى جوان و ئاۋەدان و پىرخىرو خۇشى و قەشەنگو پاك و چاك و قايم و مەحكەم و رىكوپىك، ئەم سى پاىە باشە چاكە دەبن بەقەللى قايمى نىسلام، بەگول و رىخانە بۇ دل و چاۋى دۇست و برادەر، دەبن بەدرك و بىسمار بۇ ناو دل و چاۋى دوژمن!

بەئى تاق و تەرا ھەن، دەروىش مەشرەبن، تىرەكى دىنيا دەكەن، روو لە خۇدا دەكەن، ھەز لە گۆشەگىرى دەكەن، خەلۋە دەكىش، رىيازەت دەكەن، لە ئەشكەۋەت و مزگەۋەت و خەلۋەخانە و تەكپە و خانەقاۋ گۆشەى نەزىرگە و شوپنە پىرۋزەكانا بۇ خۇيان بەبىۋەى و ئازار ۋەك كۆترى ئاشتى دادەنىش و خۇيان بە ئىجگارى تەرخان دەكەن بۇ نزاى باش بۇ موسولمانان و بۇ سەركەۋەتنى سوپاۋ ئاللى نىسلام، بەئى ئەم تاق و تەرايانە لە ھەموو سەدەو سەردەمىكا نمونەيەكى بالان لە ئەھلى صوففەى سەدەمى ھەزەرت خۇى (سەۋدى خۇداى لەسەرىن) لەبەر ئەۋە پىۋىستە لەسەر ھەموو موسولمانىكى ساغ رىزىيان لى بگىرى، بەپىنى تەۋانائى خۇى يارىدەى جوانيان بىدا، تا لەسەر ئەۋ ھالەتى خۇيانە بەردەۋام بن، چونكە بەم تاق و تەرايە نە ولات پەكى دەكەۋى، نە شار وىران دەبى، نە شىرازەى كۆمەل دەپچىرى، بەلگەۋ چەكى دەستى ئەمانە — كە بىرئىيە لە پارانەۋەو نزاۋ دوۋعا — لە چەكى دەستى پىشمەرگەى ناو سەنگەرى سەرسنۋورى نىسلام بەكارترە! (بۇ راست و دروستى ئەم قەسەيە تەماشائى داستانى ئەھلى صوففە بىكە، كە لەپاش ئەم باسەۋە يەكسەر دى).

ھەزەرت (سەۋدى خۇداى لەسەرىن) دەفەر موى: «إِنَّمَا يَنْصُرُ اللَّهُ هَذِهِ الْأُمَّةَ بِضَعِيفِهَا بِذُغْرِيهِمْ وَصَلَاتِهِمْ وَإِخْلَاصِهِمْ». (ب - ۱ ل - ۴۸۳ ف - ۲).

من بەش بەھالى خۇم دەللىم: خۇزگەم بۇم دەكرا، لە گۆشەى مزگەۋەتىكا، ۋەك مامۇستا مەلا ھەمەمىنەشەتە، يا ۋەك ئەۋ ھەزارە ھىندى و پاكستانىيانەى

كەوان لە مەرقەدى شىخ عەبدولقادرى گەيلانى - قدس الله سره العزيز - ئاوا لە شوئىنىكى ئاوادا بۇ خۆم ستارم دەگرتو خەرىكى دوعاو نزاي باش دەبووم بۇ موسوئلمانان، وسوئلمانانى گەرەك بەخىرى خۇيان بەخىويان دەکردم!

با بچىنەو سەرباسەكەى خۇمان: لە راستیدا ئەم جۆره باسو خواسە دل لاوئىنانە دلى ئادەمیزاد نەرم دەكەن، مەیلی بۇ لای ھەقو مروفايەتىو برايەتىو يارمەتى تازە دەكەنەو، لە شەرو خراپەو وەزەنو وەى دوورى دەخەنەو، دەیکەن بە ئەندامىكى بەسوودى لەخودا ترس لەناو کۆمەلدا، کە بۇ ھاوړپى دەبى بەبرا، بۇ دراوسى دەبى بە چرا، بۇ گەرەك دەبى بەپەنا، بۇ شار دەبى بە ھانا، بۇ زىندوو دەبى بەمايەى پەحمەت بۇ مردوو دەبى بەھۆى نەمانى بارى زەحمەت!

بە پىچەوانەيشەو - وەك وا بەبەر چاوەو - ئەوەى سەرى کردە دىنا پەرسى بى خىرو بى فەرە، وەك دارى زرى بى بەرە، نە بۇ خواپە نە بۇ بەندەى خواپە، ھەميشە چاو برسى، چاو چنۆك، ھەرامخۆر، دەسپ، قۆلپ، چونكە تەماعى زۆر، دىنا پەرورەى زۆر، بى ئاگایى لە حالى دەرويشان و لە گوزەرانى پيشينانى باش، گوئى نەدان بە حالى پەشىوى پەريشانان، بەرە بەرە دلى مروفا رەقو رەشو پيس و سيس دەکا، چراى دل و دەروونى دەکوژىنئەو، دەیکا بە وەئسىكى بى ویزدان و بى ھەست، دەبى بە ئازەئىكى بەرەلای وا سەد خۆزگەى بە مەيموون و بەرازا چونكە خودای گەورە بەدانایى خۆى - ئەم مروفاى لەسەر ئەم ياسايە دروست کردوو: کردارى مەگدانەوەى رەفتارىەتى، رەفتارىشى بە پى پەرورەو تەمىي ئامۆزگارىەتى!

وەكى تریش مروفاى دوور لەمەلاو مەگەوت و تەمى و ئامۆزگارى دین، دەبى بە داوى شەیتانەو شەیتانى لەعنەتى بە پەرو پاگەندەو بە بەیتو بالۆرەى خۆى تەفرەى دەداو دلى رادەكیشى بۇ لای كۆرى يارو ياورو گوئى لە مشتانى خۆى، سەرەنجام دايدە برى لە خىرو بىرى نايىنى پىرۆزو دەیکا بە ديارى دەستى خۆى و دەیکا بە دەستە چیلەى ئاگرى دۆزەخ!

ئەمانە وایان لى دى عەشقى ژيانى جىهان دەبن، ژيانى جىهانى دووهمیان وا
لەبەر چاۋ دەكەۋى، گالتهیان بەمەلاۋ مزگەۋوت و فەرمایشتى ئایین و قەسەى ھەق
دى، باۋەرپان بە بەھرەى گىيانى نامىنى، جگە لە ماددە گوى بەھىجى تر نادەن.
بەرە بەرە دەگەنە ئەو پەرى گومرايى و لە رىدەرچوون و ھەرچى ئەقلە کویتى
خۇيان پەسەندى نەکا بە ناشىرىنى دەرزان، وەك خودا دەفەر موى؛

{الَّذِينَ ضَلَّ سَعِيُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يُخْسِبُونَ أَنَّهُمْ يُخْسِبُونَ صُنْعًا - سورة
الكهف - ۱۸/۱۰۸}.

بەئى ھۆيەكى سەرەكى گرنكى دىل رەقبوون و دلرەشبوون دوورىيە لە ملاو
مزگەت و بى ئاگاييە لە شەرىعەتى خودا، خودا لەم ئايەتەدا ئامازە بۇ ئەم
دىاردەمىيە دەكاۋ دەفەر موى؛

{فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ - سورة الحديد - ۱۶/۵۷}.

كە كرۆكى ناۋەرۆكەكەى ئەمەيە: دوور كەۋتنەۋەى زۆر لە كۆرى ئامۇزگارى
دىن و دوور گرتن و پارىزكردن لە فەمايشتى شەرىعەتى خوداۋ بى ئاگايى لە
رىيازى سوننەتەكانى پىغەمبەرانى خودا، بە شىۋەيەكى گشتى، سەر دەكىشى بۇ
رەقەيتى و رەشىتى و پىسىستى دىل و دەرۋون().

لېرەدا بۇ ھاندانى لاۋەكانمان لەسەر خوۋى جوان، بۇ دوور خستەۋەى
موسولمانان لە رەۋەشتى نامەردان و لە صىفەتى ناشىرىنى ناموسولمانان، لەبەر
پووناكى ئەم باسەى ژىر دەستمان، ئەم چامەيەتان پىشكەش دەكەم، بەسەر باسى
(خودا ياربى مۆدەى چاكە بەسەر ناچى)؛

مەلاۋ مزگەۋوت و نوپىژ و جەماعت

مايەس رەحمەتن، كانگاس شەفاعەت

لەھەر لايىن بوون تالانى نەمان

سەرچاۋەس ژيىن و دىىن و نىيمان!

رۆش نەكەرەۋەس ھەردوۋ جىھان

مايەس خۆش بەختىس ھەردوۋ ژيان!

ژین نه‌و ژینه‌یه له سیبهری دین
 ده‌واری زحمه‌ت هه‌ل بده‌ی بو ژین
 ده‌ی وهره مه‌ردبه‌و مه‌ردی خودایه
 له‌گه‌ل خودابه، نه‌ک به‌جودا به
 نه‌وجا مه‌ردانه‌ له‌ناو کوژی ژین
 نیش که بو دنیات، تی‌کو‌شه بو دین
 چونکه فه‌رمووده‌ی پی‌غه‌مبه‌ر وایه:
 (پیاوی راست پیاوی هه‌ردوو دنیا‌یه!)
 ده‌ستم دامینت برای موسولمان!
 به‌خۆت خۆش نه‌که‌ی له‌عینی شه‌یتان
 شه‌یتانی له‌عین به‌رۆژو به‌شه‌و
 ته‌فره‌مان ده‌دا، هه‌تا له‌ناو خه‌و
 شه‌یتان ناحه‌زه‌ دوژمنی دینه
 ده‌یکا به‌چه‌شه‌ خۆشی نه‌م ژینه
 کورده! به‌له‌وچه‌ی ناحه‌ز گوین مه‌ده
 زحمه‌تی: زحمه‌ت، ده‌رمانی: ده‌رده!
 نه‌وه‌ بزانه‌ که نه‌و نامه‌رده:
 دلی له‌ناستت وه‌ک قیرو به‌رده!!
 قسه‌ی شیرینی پلاری سه‌رده
 دوژمنی سه‌رتو بو مالت جه‌رده!
 زه‌می زۆر پی‌سی: مه‌دجیک‌ی جوانه
 مه‌دحه‌که‌ی زه‌مه‌ باشی بزانه
 بیکه‌ به‌یاسا، به‌پی‌چه‌وانه
 به‌گویتی دوژمن که، نه‌ک به‌دۆستانه
 داخی من له‌ده‌ست نه‌م رۆژه‌ره‌شه
 دپک ده‌روپینن له‌جی‌ی وه‌نه‌وشه

چا ولیکهری بوو دنیا تا دویتنی.
نیستا خهرمیزه، گیان ده‌ته‌زیتن!
مادده پهرستی که نیستا باوه
ره‌وره‌وه‌ی ژینسی ته‌واو تییک داوه
له کۆن و نۆدا رووی له‌کون ناوه
به زهره مه‌ردیی تیا‌دا نه‌ماوه
له‌هه‌ندی ولات که مادده باوه:
ته‌لا‌قدر ژنه، ناچیزه پیا‌وه!
سه‌ر یاسی یاسای نه‌م چهره‌ بۆره:
بخۆو بخه‌وه‌و بۆ خۆت راب‌وییره!
نه‌وه‌ی له‌کۆنا په‌سه‌ند و نایاب
به یاسای تازه بووه به‌ خراپ
گهر زه‌می شهرکه‌ی، یا مه‌دخی خیرکه‌ی
ده‌لێن: نه‌م قسه‌ کۆنه‌ هه‌تا که‌ی؟
خزم و که‌سوکار، یه‌ک بن یا هه‌زار
یاری لی‌ ده‌رچن داینی به‌ ره‌شار!
باوک بالوو‌که، دایک تالوو‌که
برا به‌لاییه، خوشک دوو پشکه
خزم و گهل و هۆز مۆده‌ی نه‌مایه
باوی مه‌ی و نه‌ی، سازو سه‌مایه!
خیر و ده‌سه‌نه‌و پیا‌وه‌تی کردن
عاده‌تی کۆنه‌ و که‌ریتی کردن!
لای ده‌له‌مال به‌ر مال و عه‌با
له‌ نویژو رۆژوو نه‌که‌ی مه‌رحه‌با!
پینج هه‌سته‌ت کپکه‌ له‌ناستی راستی
دوور‌با با نه‌لێن: کۆنه‌ په‌رستی!!

گوین مه‌ده به‌هیچ، بژی وه‌ک که‌ر گه‌ل
 نه‌ترسی له‌خوا، نه‌شه‌رم‌ن له‌گه‌ل
 وا دان‌ن چاوت له‌حاست حق کویره
 حق نه‌که‌ نه‌که‌ی، نه‌کی سویره!
 جاران حق تال بوو، نیستاکه‌ شویره
 پاریزی لیب‌که‌ که‌ر زه‌غنت زوره!
 نه‌مه‌ په‌یام‌ن شه‌یتانی پیسه
 نه‌وه‌ی به‌گوئی کا وه‌ک نه‌و نیلایسه
 به‌ بۆی یۆگه‌نی هه‌ست په‌ست و سیه
 دل سست و شیواو چه‌شنی په‌سیسه
 نه‌وه‌نده‌ ستم له‌جه‌ستم باره
 هه‌ستم وه‌ک رۆحم هه‌ناسه‌ی سواره
 که‌وتووینه‌ رۆژن گولله‌ به‌رۆژه
 زه‌حمه‌ت بزانی شه‌وه‌ یا رۆژه
 له‌ ناو ناگر و له‌ ناگر سه‌هۆل
 دروستی ده‌که‌ن به‌ زۆری وه‌ک خوول
 میوه‌ی زستانه‌ له‌هاوین زوره
 له‌ چله‌ی هاوین به‌فر وه‌ک خویره
 به‌لام داخه‌که‌م خوینی هه‌ژاران
 خویرم ده‌بارن چاتر له‌ باران!
 دادو ویژدان و نینصاف غه‌ریب بوون
 بگره‌ گه‌رمابن ته‌واو عه‌جیب بوون!!
 به‌م پییه‌ برپا ها‌کا‌های کرا
 (وه‌کوو‌های ترن)‌های خویتنی برا!
 های شه‌رف به‌ پوول، های دین و ویژدان!
 سه‌ر به‌سه‌ر به‌هوو! سه‌ر به‌سه‌ر به‌ نان

وه‌لن دانیام له سایه‌ی خواوه
 نه‌ه‌لن دین هیشتا به‌شی خو‌ی ماوه
 ده‌نگی‌کی غه‌یبی پر له سو‌زو جو‌ش
 ده‌رژیته ناو دل ده‌خزیته ناو هو‌ش
 وه‌ک له‌ره‌ی شمشال له‌گه‌ل په‌ره‌ی گو‌ش
 نامی‌ته ده‌بی به‌ناستم خو‌ش خو‌ش
 ده‌لن: هه‌تا که‌ی لانه‌و لان ده‌که‌ی؟
 سل له هیلانه‌ی ناو ناسمان ده‌که‌ی؟!
 نه‌و ده‌نگه‌ زه‌نگی رو‌جی بیماره
 که‌ وه‌ک مارانگه‌ز دل‌ی زاماره!
 ده‌لن: هه‌ی کاکه‌ی خاوه‌ن هو‌ش و کو‌ش
 هه‌له‌ تا ماوه بو دینت تن کو‌ش
 با دنیاش وه‌ک گو‌ر نه‌نگ و تاریک بن
 ری‌ی هیوا به‌قه‌د هو‌وی‌ی باریک بن
 ناو می‌د مه‌بن له سایه‌ی خودا
 له‌ناکا و وه‌ک خو‌ر کزنگ‌ن ده‌دا
 دنیا باوه‌ژن، قیامت داکه‌!
 دوو هه‌وین، رو‌له‌ی کامیانی، کاکه‌؟
 واته‌ له‌م شیعه‌ره‌ نه‌م‌م مه‌به‌سته:
 (به‌مادده‌ وه‌ک خوا پشته‌ مه‌به‌ست!)
 ده‌نا ژینی‌ی خو‌ش خه‌لاتی خوایه
 سو‌پاس له‌ سه‌ره‌ی مایه‌ی ره‌زایه
 هیوا بو مرو‌ژ ویتنه‌ی هه‌وایه
 دل‌ی پر هیوا مالتی ناوایه!
 جیایی نی‌وانی نه‌م دوو دنیا‌یه
 گه‌ر راستت ده‌وین به‌قومی بایه

دەنى بە رېشى تۆ چۆن چۆن رەوايە :
 رەزاي خاۋا بدەنى بە قەۋمە بايە ؟!
 نەۋەنى كە مەن دېم بە دوو چاۋى خۆم
 قەلسەقەنى ژيان ۋەھا دەر كەوت بۆم :
 قۇناغ قۇناغە ژىنى چەن سالا
 ھەندىكى شىرىن ، ھەندىكى تالە
 ھەمەۋو قۇناغەن بەشى خۆى خوشە
 چايى دىشلەمەش ناۋ ناۋ بىۋشە !
 كەر بەخت ياربىن لە گشت قۇناغەن
 ژىنى نوپى دەبى بە تازە باغەن ؟
 لاۋىتىۋ پېرى : رەنگو بۆى شەۋ بۆۋ
 بەشەۋ بۆى خوشە بە رۆژ رەنگو بۆۋ
 مەداللىۋ پاكىۋ ، لاۋىۋ خوتىنگەرمى
 پېرىۋ خواناسىۋ ، ھېمەنىۋ نەرمى !
 نەۋەنى جۋانى سىن خۋالى ژىنن :
 دىناۋ بەرەخەۋ ھەشەرى شىرىن !
 مەداللىۋ بەدىۋ ، كەنجىتىۋ پېسى
 پېرىۋ پەيرەۋى پېرە ئېلبېسى
 نەۋەنى پېسى سىن رۆلى خراپ :
 دىناۋ كۆپى تار ، ھەشەرى پېرەزاب !
 رازىكى سەيرە مەش ۋەكۋو تۆ
 سەرم دەرناچىن ، بەلام بىن درۆ :
 مەردن كۆتەيى ژىنى دىنايە
 پاش نەۋىش سەرمەنى ژىنى يالايە !
 تەلىسمى ژىنم تەقسوون ناسايە
 مەتەلن سەيرە ، بە مەن ھەلنايە

هاتم نسا به دل، ده‌پۆم نسا به‌دل
 خه‌سی لڤن ده‌رچن. چیم ده‌سکه‌وت له‌ گل
 لڤن چونکه نه‌مه ویستی خودایه
 به‌هه‌ر حال، خیرس به‌نده‌ی تیدایه
 بس چاره‌و داماو، بن پهر و بآلم
 ناواره‌ی شاران، بن حال و مآلم
 گه‌ر خودا ره‌حمی نه‌کا به‌ حال
 زه‌رنه قووته‌ی زینده به‌ چآلم !!
 بۆیه دل تۆرا و رووت و ره‌جآلم
 ده‌مه‌وین کازن له‌به‌ر دامآلم:
 تاقه‌تی کۆچ و بارم نه‌ماوه
 که‌لکه‌که‌ی کۆچی دوایم هه‌لساوه
 به‌لام پیش نه‌وه‌ی مال‌وا‌یسی که‌م
 رایه‌کم ساوه با تۆمارس که‌م:
 خودا سر پۆشه، نه‌تۆش سر پۆش به
 بن گله‌و رازبه‌و، به‌هۆش و گۆش به
 به‌ دوو شابآلی نایین و زانیین
 دوو جیهان بکه به‌ باخی دوو ژین!
 خۆت بن ناگاکه‌و خه‌سی پاش و پیش
 مه‌خۆو ساویله‌که‌ بژنی وه‌که‌ ده‌رویش
 وادانن تیرس له‌که‌وان ده‌رچوو
 ناو‌ری به‌رو دوا مه‌ده، گه‌ر تیاچوو

وهرگیر: نوری فارس همه‌ خان

۲۹ رهمه‌زان (۱۴۱۲)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(۱) کومه له کمی صوفه : (أهل الصفة)

۵۱۲۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِنْ كُنْتُ لِأَعْتَمِدَ بِكَبِدِي عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْجُوعِ، وَإِنْ كُنْتُ لِأَشُدَّ الْحَجَرَ عَلَى بَطْنِي مِنَ الْجُوعِ، وَلَقَدْ قَعَدْتُ يَوْمًا عَلَى طَرِيقِهِمُ الَّذِي يَخْرُجُونَ مِنْهُ، فَمَرَّ أَبُو بَكْرٍ، فَسَأَلْتُهُ عَنْ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ، مَا سَأَلْتُهُ إِلَّا لِشِبْعِي، فَمَرَّ وَلَمْ يَفْعَلْ، ثُمَّ مَرَّ بِي عُمَرُ فَسَأَلْتُهُ عَنْ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ، مَا سَأَلْتُهُ إِلَّا لِشِبْعِي، فَمَرَّ فَلَمْ يَفْعَلْ، ثُمَّ مَرَّ بِي أَبُو الْقَاسِمِ (مُتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَتَبَسَّمَ حِينَ رَأَى بِي وَعَرَفَ، مَا فِي نَفْسِي وَمَا فِي وَجْهِ ثُمَّ قَالَ: يَا أَبَا هِرٍّ. قُلْتُ: لَيْتَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: الْحَقُّ. وَمَضَى فَتَبِعْتُهُ، فَدَخَلَ فَاسْتَأْذَنَ، فَأَذِنَ لِي، فَدَخَلَ فَوَجَدَ لَبَنًا فِي قَدَحٍ فَقَالَ: مِنْ أَيْنَ هَذَا اللَّبَنُ. قَالُوا: أَهْدَاهُ لَكَ فُلَانٌ أَوْ فُلَانَةٌ. قَالَ: يَا أَبَا هِرٍّ. قُلْتُ: لَيْتَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: الْحَقُّ إِلَى أَهْلِ الصُّفَّةِ فَادْعُهُمْ لِي. قَالَ: وَأَهْلُ الصُّفَّةِ أَصْيَافُ الْإِسْلَامِ، لَا يَأْوُونَ إِلَى أَهْلِ وَلَا مَالٍ، وَلَا عَلَى أَحَدٍ، إِذَا أَتَتْهُ صَدَقَةٌ بَعَثَ بِهَا إِلَيْهِمْ، وَلَمْ يَتَسَاوَلْ مِنْهَا شَيْئًا، وَإِذَا أَتَتْهُ هَدِيَّةٌ أَرْسَلَ إِلَيْهِمْ، وَأَصَابَ مِنْهَا وَأَشْرَكَهُمْ فِيهَا، فَسَاءَنِي ذَلِكَ فَقُلْتُ وَمَا هَذَا اللَّبَنُ فِي أَهْلِ الصُّفَّةِ كُنْتُ أَحَقُّ أَنَا أَنْ أُصِيبَ مِنْ هَذَا اللَّبَنِ شَرْبَةً أَتَقَوَّى بِهَا، فَإِذَا جَاءُوا أَمَرَنِي فَكُنْتُ أَنَا أُعْطِيهِمْ، وَمَا عَسَى أَنْ يَبْلُغَنِي مِنْ هَذَا اللَّبَنِ، وَلَمْ يَكُنْ مِنْ طَاعَةِ اللَّهِ وَطَاعَةِ رَسُولِهِ (مُتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بُدُّ، فَأَتَيْتُهُمْ فَدَعَوْتُهُمْ فَأَقْبَلُوا، فَاسْتَأْذَنُوا فَأَذِنَ لَهُمْ، وَأَخَذُوا مَجَالِسَهُمْ مِنْ الْبَيْتِ قَالَ: يَا أَبَا هِرٍّ. قُلْتُ: لَيْتَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: خُذْ فَأَعْطِهِمْ. قَالَ: فَأَخَذْتُ الْقَدَحَ فَجَعَلْتُ أُعْطِيهِ الرَّجُلَ فَيَشْرَبُ حَتَّى يَرَوْيَ، ثُمَّ يَرُدُّ عَلَيَّ الْقَدَحَ، فَأَعْطِيهِ الرَّجُلَ فَيَشْرَبُ حَتَّى يَرَوْيَ، ثُمَّ يَرُدُّ عَلَيَّ الْقَدَحَ فَيَشْرَبُ حَتَّى يَرَوْيَ، ثُمَّ يَرُدُّ عَلَيَّ الْقَدَحَ، حَتَّى اتَّهَيْتُ إِلَى النَّبِيِّ (مُتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَقَدْ رَوَى الْقَوْمُ كُلُّهُمْ، فَأَخَذَ الْقَدَحَ فَوَضَعَهُ عَلَى يَدِهِ فَظَرَّ إِلَى قَبَسَمَ فَقَالَ: يَا أَبَا هِرٍّ. قُلْتُ: لَيْتَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: بَقِيْتُ أَنَا وَأَنْتَ. قُلْتُ صَدَقْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: أَقْعُدْ فَاشْرَبْ. فَقَعَدْتُ فَشَرِبْتُ. فَقَالَ: اشْرَبْ. فَشَرِبْتُ، فَمَا زَالَ يَقُولُ: اشْرَبْ. حَتَّى قُلْتُ لَا وَالَّذِي بَعَثَكَ

بِالْحَقِّ، مَا أَجِدُ لَهُ مَسْلَكًا. قَالَ: فَأَرِنِي. فَأَعْطَيْتُهُ الْقَدَحَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَاسْمَى، وَشَرِبَ الْفَضْلَةَ. رواه البخاري والترمذي والامام أحمد^(۱):

ئەبو ھورەیرە (خۆشنوویی خودای گەرمی ئی بن) فەرمووی: بەو خودایەیی که کەسی لە ڕەنگ نییە، گەلی جار وام بە سەرھاتووہ لە برسانا، لاکەیی سەرم ھاتووہو خۆم کوتاوہ بەزەویداو لە پی کەوتووم، یا لەتاو برسیتی بەردم شەتەک داوہ بەسەر سکمەوہ، پۆژی لەسەر سەرھری موسولماناندا دانیشتم، لەسەر ئەو ڕینگەیی کەلییەوہ، دەچوون بۆ مزگەوت (سا بەشکوو بە بیانیوی شتیکیوہ یەکیکیان لە گەل خۆی بمباتەوہو تیر نان و ئاوم بکا) جا ئەبو بەکر ھات، ئایەتیکی قورئانم ئی پرسییەوہ، مەبەستم ئەوہو کہ ئەو پرسیارە بکەم بە بیانوو ھەتا لەگەل^۲ خۆیدا بم باتەوہ تیرم بکا، بەلام پۆیشت و تیری نەکردم، ئەنجا عومەر رەت بوو لە لامەوہ، ئایەتیکم لەویش پرسییەوہ ئەویش ھەرۆھا، ئەنجا پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەری) لەلامەوہ، رەت بوو، کەمنی دی زمرەدەخەنەیی گرتی و تی گەیشتم کەچی لە دلامایەو رەنگم بۆچی وایە، فەرمووی: ئەی ئەبو ھیر! گوتم: بفەرموو ئەی پیغەمبەری خودا! سەرم لە ڕیتایە، فەرمووی: شوینم کەوہ. ئیتەر ئەو پیش کەوت و منیش دوا کەوتم، تا گەیشتمە مالەوہو چووہ ژوورەوہو روخصەتی بۆ منیش خواست و منیش چوومە مالەوہ، ھەزەرەت (دروودی خودای لەسەری) روانی ھەندئ شیر لە جامیکا دانراوہ. فەرمووی: ئەم شیرەتان لە کوئی بوو؟ گوتیان: ھی مالی فیسارەکەسە بە دیاری بۆ توایان ناردوہ، فەرمووی: ئەبو ھیر! گوتم: بفەرموو ئەی پیغەمبەری خودا! سەرم لە ڕیتایە، فەرمووی: بگەرە دانیشتوہکانی صوففە بانگیان کە بۆم. ئەبو ھورەیرە (خودای ئی زانی بن) فەرمووی: دانیشتوہکانی صوففە ئەوانەبوون کە میوانی ئیسلام بوون، کەسوکارو مال و منال و خانەخوئی و ئەمانەیان نەبوو، پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەری) ئەگەر خیر

(۱) بخاری: ۶۲۵۲. ریاض/۷۳/۲ رقم/۵۰۲/۱۲. تجرید - مختصر صحیح البخاری/۲۶۶/۵ رقم/۲۰۰۸

رقم/ ۱۸۰۰ = مجلد/ ۵ ل- ۷۷ = ۵۲۷۵، ۶۲۴۶، ۶۲۵۲.

(صہدہقہ) ی بۆ بہاتبایہ دەینا رد بۆ ئەوان و خۆی دەستی بۆی نەدەبرد، بەلام ئەگەر دیاری بۆ بہاتبایہ دەینارد بە شوینیانو خۆشی لئی دەخواردو بەشی ئەوانیشی ئی دەدا منیش ئەمجارە کە ناردمی بەشوینیاندا ئەمەم لەشان گران بوو، چونکی لە دلی خۆمدا گوتم: ئەم تۆزە شیرە چییە بۆ ئەو حەمکە دانیشتوانی صوفقیہ ئەم کەم و ئەوان زۆر بە چی دەردیکیان دەخوا. ئەمە بە من رەواتر بوو کە ژەمیکی ئی بخۆمەووە و هەناویکم تی بیتەوہ پیی، خو کە ئەوانیش هاتن حەزرت (دروودی خودای لەسەری) فەرمانم پی دەکاو، دەبی من شیرەکە بەسەریاندا بگیڕم، جا کەوابی دەبی چی لەم شیرە بەمن بپری، بەلام فەرمانی خداو فەرمانی پیغەمبەری خدا چا ری نییەو دەشی جی بە جی بکری، بۆیە چووم بانگم کردن، ئەوانیش هاتن و لە دەرگاوە روخصەتی چوونە ژوورەوہیان خوا ست و حەزرت (دروودی خودای لەسەری) پیگە دانیشتنی دان و لە مائەوہ دانیشتن و کوپیان بەست لە ھۆدەکەدا، فەرمووی: ئەی ئەبو ھیر! گوتم: بفرموو ئەی پیغەمبەری خدا! فەرمووی: جامە شیرەکە ھەلگرەو بگەپری بە سەریانەوہو شیریان پی بدە با بخۆنەوہ منیش جامەکەم ھەلگرت و گیڕام بەسەریانو، دەمدا بەھەریاوی لئی دەخواردەوہ تا تیر شیری دەخواردەوہ، ئەوجا جامەکە ی دەدامەوہ، ھەتا پیاو گەل یەک لە دوا یەک تیر شیریان خواردەوہ، ھەتا گەیشتمە سەر پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەری) جا جامەکە ی ئی وەرگرت و لەسەر دەستی خۆی دایناو سەیریکی منی کردو زەردەیەک گرتی لە وە ی کە هات بەخەیاڵی مندا کە گواہ شیرەکە بەشمان ناکا، فەرمووی: ئەی ئەبو ھیر! گوتم: بەلئ قوربان! فەرمووی: ماینەوہ خۆم و خۆت! گوتم: بەلئ راست دەفرموویت ئەی پیغەمبەری خدا! فەرمووی: دە ی دانیشە بخۆرەوہ. منیش دانیشتم و خواردەوہ، فەرمووی: دیسان بخۆرەوہ. دیسان خواردەوہ، ئیتەر ھەر دەیفەرموو: پتر بخۆرەوہ، تا خۆم گوتم: ئیتەر ناخۆمەوہ، بەوکەسە ی کە تو ی کردووە بەم پیغەمبەرە راست و دروستەو ئەم ئایینە پا ستە ی لە گەل دا رەوانەکردووی، کە یەزدانی پاکە ئیتەر جیگە ی ناکریتەوہ بۆم!

فهرمووی (درویدی خودای له‌سهرین): ده‌بیده به منیش، منیش جامه‌که‌م دایین، جا سوپاسی خودای کرد له‌سهر ئه‌وه که ئه‌وجامه‌شیره پیت و فه‌ریکی وای تی که‌وت به‌شی ده‌وری حه‌فتا‌که‌سی کرد، ئه‌وجا ناوی خودای لی هی‌ناو ماوه‌که‌ی خوا رده‌وه! (ب/ت/ ئه - ره‌زای خودایان لی بن).

۵۱۲۷- عَنْ فَضَّالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ إِذَا صَلَّى بِالنَّاسِ يَخِرُّ رَجُلًا مِنْ قَامَتِهِمْ فِي الصَّلَاةِ مِنَ الْخَصَاصَةِ وَهُمْ أَصْحَابُ الصُّفَّةِ حَتَّى تَقُولَ الْأَعْرَابُ هَؤُلَاءِ مَجَانِينُ أَوْ مَجَانُونَ فَإِذَا صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) انْصَرَفَ إِلَيْهِمْ فَقَالَ: لَوْ تَعْلَمُونَ مَا لَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ لَأَحْبَبْتُمْ أَنْ تَزْدَادُوا فَاقَةً وَحَاجَةً. قَالَ فَضَّالَةُ: وَأَنَا يَوْمَئِذٍ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). رواه الترمذي بسند صحيح^(۲):

فه‌ضاله‌ی کو‌ری عوبه‌یدوللاً (خودای لی رازی بن) فهرمووی: زۆر جار واده‌بوو که خوشه‌ویست (درویدی خودای له‌سهرین) به‌رنو‌یژی ده‌کرد بۆ موسولمانان، له‌ناو نو‌یژه‌که‌دا چهن پیاو‌ی له‌ کو‌مه‌له‌ی صوفه‌ له‌برسانا له‌به‌ر بی هی‌زی به‌ پی‌وه به‌رده‌بوونه‌وه، هه‌تا به‌ربوونه‌وه‌که‌یان وا له‌ناکا‌وو سه‌یر بوو عاره‌به‌ ده‌شته‌کیه‌کان که ئاگایان له‌ حالیان نه‌بوو وایان ده‌زانی که ئه‌وانه شی‌تن و ده‌یانگوت: ئه‌مانه دیاره شی‌تن بۆیه واده‌که‌ن، پی‌غه‌مبه‌ریش (درویدی خودای له‌سهرین) که نو‌یژه‌که‌ی ته‌واو ده‌کرد ده‌چوو به‌لایانه‌وه‌و دلی ده‌دانه‌وه‌و ده‌یفه‌رموو: ئه‌گه‌ر ده‌تانزانی له‌لای خودا له‌سهر ئه‌م نه‌بوونی و ئارام گرتنه له‌سه‌ری چه‌نده پایه‌و پله‌تان به‌رزو به‌شتان باشه ئه‌گه‌ر ئه‌مه‌تان ده‌زانی ئه‌وا هه‌زتان ده‌کرد که پتر هه‌ژارو نه‌دارا بوونایه. فه‌زاله ده‌یگوت: ئیتر له‌وکاته‌وه من له‌گه‌ل پی‌غه‌مبه‌ردام (ت - س/ص).

^(۲) رواه الترمذي بسند صحيح.

۲) پاراستنی زمان گه‌ره‌که : (حفظ اللسان فرض)

۵۱۲۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مَا يَتَّبِعُ مَا فِيهَا يَهْوِي بِهَا فِي النَّارِ أَبَدًا مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ. رواه الشيخان والترمذي ولفظه: إِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ لَا يَرَى بِهَا بَأْسًا يَهْوِي بِهَا سَبْعِينَ خَرِيفًا فِي النَّارِ^(۱):

ئەبو ھورەیرە لە خوێشەویستەوه دەفەرموێ (بروودی خودای لەسەری): واری دەکەوێ کە بەندەیی قسەیی دەکا، ناچیتە بنج و بناوانی و بەباشی لێی ورد نابیتەوه تا بزانی قسەکە‌ی کوێ دەگریتەوه، ئیتر بەهۆی ئەو قسە‌یەوه دوورتر لە نیوانی پۆژەه‌لات و پۆژناوا دەتەپیتە ناو دۆزەخەوه! (ش/ت) گفەتی (ت): هەیه کە پیاوی قسەیی دەکا، لەو وایە کە قەیدی نییە، بەلام بەهۆی ئەو قسە‌یەوه حەفتا سال دەخریتە دۆزەخەوه.

۵۱۲۹- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ رِضْوَانِ اللَّهِ لَا يُلْقِي لَهَا بَالًا، يَرْفَعُهُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَاتٍ، وَإِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللَّهِ لَا يُلْقِي لَهَا بَالًا يَهْوِي بِهَا فِي جَهَنَّمَ. رواه البخاري والترمذي ولفظه: إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ رِضْوَانِ اللَّهِ مَا يَظُنُّ أَنْ تَبْلُغَ مَا بَلَغَتْ فَيَكْتُبُ اللَّهُ لَهُ بِهَا رِضْوَانَهُ إِلَى يَوْمٍ يَلْقَاهُ وَإِنْ أَحَدَكُمْ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللَّهِ مَا يَظُنُّ أَنْ تَبْلُغَ مَا بَلَغَتْ فَيَكْتُبُ اللَّهُ عَلَيْهِ بِهَا سَخَطَهُ إِلَى يَوْمٍ يَلْقَاهُ^(۲):

دیسان فەرمووی: پیغەمبەر (بروودی خودای لەسەری) دەفەرموێ: وا دەبێ بەندە قسەیی دەکا، ئەوەندەیش دلی ناداتێ، وەلی چونکە ئەو قسە‌یە هۆی پەزنامەندیی خودایە ئیتر بەهۆی ئەوەوه خودای گەوره ئەو بەندە‌یە چەند

(۱) بخاری. رقائوق: ۶۲۷۷، ۶۲۷۸. مسلم. ایمان: ۲۰۲. مسلم. زهد: ۷۴۰۶، ۷۴۰۷. ترمذی. زهد: ۲۳۱۴.

تحفة الأشراف: ۱۴۲۸۳.

(۲) تقدم تخريجه بمثل الحديث الذي قبله (۱). التجريد الصريح - مختصر صحيح البخاري بالكوردي/ج/ ۵ ص ۲۷۲. رقم: ۲۰۱۴ = ۶۲۷۸. فتح الباري شرح صحيح البخاري.

پله و پایه به‌رزوه دهکات، وایش دهبنی به‌نده قسه‌یی دهکا، نه‌ونده‌یش دلی ناداتی به‌لام چونکه نه‌و قسه‌یه هوی ناره‌زایی خودایه به‌هوی نه‌وه‌وه نه‌و به‌نده‌یه ده‌ته‌پیته ناو دۆزه‌خه‌وه! (ب/ت - رمای خودایان لی بن) گفته‌ی تیرمیذی خودای لی رازی بن: هی واهیه له ئیوه قسه‌یه‌کی خیر دهکا، خوی نازانی که نه‌ونده خیری گه‌وره‌یه، جا خودا به‌هوی نه‌و قسه‌یه‌وه نامه‌ی په‌زامه‌ندی خویی بو ده‌نووسی هتا نه‌و پۆژه‌ی که ده‌چیته خزمه‌تی خودا هر لی‌ی پازی دهبن، هی وایش هیه له ئیوه قسه‌یه‌کی به‌د دهکا، خوی نازانی که نه‌ونده خراب و به‌ده، جا خودا له‌سه‌ر نه‌و قسه‌یه رق و قاری لی ده‌گری هتا نه‌و پۆژه‌ی ده‌چیته به‌ر ده‌ستی خودا خوی.

۵۱۳۰ - → (ب - ۴ ز - ۲۰ ل - ۷۰ ج / ۱ ف - ۹) (۳).

۵۱۳۱ - → (ب - ۳ ز - ۹۲ ل - ۲۳۷ ف - ۲) (۴).

۵۱۳۲ - عَنْ سُفْيَانَ الثَّقَفِيِّ «رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ» قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ حَدِّثْنِي بِأَمْرٍ أَعْتَصِمُ بِهِ. قَالَ: قُلْ رَبِّيَ اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقِمْ. قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا أَخَوْفُ مَا تَخَافُ عَلَيَّ؟ فَأَخَذَ بِلِسَانِ نَفْسِهِ ثُمَّ قَالَ: هَذَا^(۵).

له‌سوفیانی ته‌قفیه‌یه‌وه فهرمووی: گوتم: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! کاریکم پین بفهرموو تا بیکم به‌سه‌ر مه‌شق بو خوم، فهرمووی: بلئ: په‌روه‌ردگاری من خودایه‌وه به‌س، نه‌وجا ملی ریگه‌ی پاست بگه‌وه به‌پاسائی سه‌روم په‌سه‌ری برؤ! گوتم: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! زیاتر له چی مه‌ترسی ده‌که‌ی که بو من، به‌سیفه‌تی نه‌وه‌ی که موسولمانم، مه‌ترسی هه‌بن؟ چه‌زه‌ت (دیودی خودای له‌سهرین) زمانی خوی گرت و فهرمووی: له‌ئه‌مه (ت - س/ص).

۵۱۳۳ - عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ «رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ» قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ: مَا التَّجَاةُ؟ قَالَ: أَمْسِكْ عَلَيْكَ لِسَانَكَ وَلْيَسْغَكَ يَتُّكَ وَأَبْكَ عَلَى خَطِيئَتِكَ^(۶).

^(۳) تقدم فی مجلد / ۴ تسلسل / ۲۰ رقم: ۲۷۰۲ / ۹.

^(۴) تقدم فی مجلد / ۲ تسلسل / ۹۲ رقم: ۲۲۵۲ / ۲.

^(۵) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۶) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۸) رواه الترمذی بسند حسن (شرحہ)

ئەبو سەعید لە حەزەرەتەو دەفەر مووی (دروودی خودای لەسەربین): هەموو بەیانییەك كە پۆژ دەبیتهو، گشت ئەندامەکانی ئادەمیزاد لە زمان دەپارێنەو و دەلهچەیی بۆ دەکەن و پیتی دە لێن: ئەو زمان! لە هۆی ئیمەو لە خودا بترسە و تووشمان مەکە، چونکە ئیمە پەيوەندین بەتو وەو حالمان حالی توو، ئەگەر توو راست و رهوان بێ ئەوا ئیمەیش وا دەبین، بەلام ئەگەر توو چەوت و چەوێل و خوارو خێچ بێ ئەوا ئیمەیش دەق وەك توو خوارو لار دەبین! (ت - س / غەریب).

۵۱۳۷- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ عَيَّرَ أَخَاهُ بِذَنْبٍ لَمْ يَمُتْ حَتَّى يَعْمَلَ^(۹).

موعادی کوپی جەبەل (خودای ئی زانی بێ) لە حەزەرەتەو دەفەر مووی (دروودی خودای لەسەربین): کەسێ تانووت بدا لە برادەریکی خۆی لەسەر گوناھیکی کۆن، کە تەو بەی ئی کردبێ ئەو ئەو کەسە خۆشی نامری تا ئەو گوناھە ئەکا (ت - س/ح).

۵۱۳۸- عَنْ وَائِلَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تُظْهِرِ الشَّمَاءَ لِأَخِيكَ فَيَرْحَمَهُ اللَّهُ وَيَبْتَليكَ. روى هذه السبعة الترمذي. نَسأل الله التوفيق لما يحب ويرضى آمين^(۱۰).

وائیلە (خودای ئی زانی بێ) دەگێڕێتەو لە حەزەرەتەو دەفەر مووی (دروودی خودای لەسەربین): شادەکامی و پێخۆشبوونی خۆت بەبرادەری خۆت دەرمەپەرە بۆی، ئەگینا خودا میهرو رحمت لەگەڵ ئەو دەنوینێ و تۆش تووشی ئەزمون و بەلام ئەکا! (ت - س/ح).

(۹) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه)

(۱۰) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه)

(۱۱) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه) (رياض/ ٤٢-٤٤ رقم/ ١ / ١٥٧٧. ترمذي/ ٢٥٠٨).

۳) بی‌وه‌یی له گۆشه‌گیریدایه : (السلامة في العزلة)

۵۱۳۹- (ب - ۸ ل - ۴۹ ف - ۶) (۱).

۵۱۴۰- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ خَيْرُ مَالِ الرَّجُلِ الْمُسْلِمِ الْغَنَمُ، يَتَّبِعُ بِهَا شَعَفَ الْجِبَالِ وَمَوَاقِعَ الْقَطْرِ، يَقْرُؤُ بِدِينِهِ مِنَ الْفَنَنِ. رواه البخاري وابو دواد. والله أعلم (۲).

دیسان له شه‌بو سه‌عیده‌وه (خودای ئی رازی بئ) له پی‌نغه‌مبه‌ره‌وه ده‌فه‌رموئ (دروودی خودای له‌سه‌ربئ): روژیک‌کی وادی، مه‌ردوم ده‌که‌ونه چه‌رخیک‌کی واوه که‌پیاوی موسولمان له‌به‌ر ئاژاوه‌ی زۆرو له‌تاو ئاشووب و فه‌رتنه، به‌ ئایینی خو‌یه‌وه ره‌و ده‌کاوه‌ له‌ ده‌ست تیکه‌لیی خه‌لک هه‌ل دئ و ده‌که‌ویته شو‌ین ران و ئاژه‌ل و مالیاتی خو‌ی و، به‌ لوتکه‌ی شاخه‌کان و به‌له‌وه‌ر گاکانه‌وه گریان ده‌دا، جا شه‌م ران و مالیاته له‌ هه‌ل و مه‌رجیک‌کی واویسی دا باشترین مالی شه‌ موسولمانه‌یه! (ب/د).

۴) باوه‌ری ته‌واو به‌وه‌ ده‌بی که‌ نه‌وه‌ی به‌ ده‌ردت ناخوات و کارت پیتی نییه وازی لی بیتی : (کمال الايمان في ترك ما لا بأس به)

۵۱۴۱- عَنْ عَطِيَّةِ السَّعْدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَبْلُغُ الْعَبْدُ أَنْ يَكُونَ مِنَ الْمُتَّقِينَ حَتَّى يَدَعَ مَا لَا بَأْسَ بِهِ حَذَرًا لِمَا بِهِ الْبَأْسُ. رواه الترمذي والحاكم (۱).

له‌عه‌طییه‌ی سه‌عیدییه‌وه (خودای ئی رازی بئ) له‌ خو‌شه‌ویسته‌وه (دروودی خودای له‌سه‌ربئ) ده‌فه‌رموئ: به‌نده‌ ناگاته‌ پیزی پیاو چاکان هه‌تا له‌ ترسی شه‌وه‌ی که‌ تووشی زیان و خراپه‌ نه‌بئ و، که‌ نه‌که‌ویته ناو بی شه‌رعی یه‌وه‌ واز له‌ هه‌ندی

(۱) تقدم فی مجلد/ ۸ تسلسل/ ۱۱ رقم/ ۶ / ۴۲۰۲. فضل الجهاد.

(۲) بخاری. رقائق/ ۶۴۹۵ (ریاض/ ۲ ز- ۶۹ رقم/ ۵۹۹/۳).

(۱) بسند حسن للترمذي وصحيح للحاكم (شرحه) (ریاض/ ۲ / ۱۴۸ رقم: ۵۹۶/۹ - ترمذي/۲۴۵۳).

شت بهیننی که خوئی له زاتی خویا خراپ و بی شهرعی نییه، وهئی دور نییه که سهره‌نجام سهریکیشتی بو بی شهرعی (ت- س/ح - حاکم- س/ص).

۵۱۴۲- (ب- ۱- ز- ۲- ل- ۲۴ چاپی یه‌که‌م ف- ۱۳)^(۲).

۵۱۴۳- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: تُوْفِيَ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِهِ فَقَالَ يَغْنَى رَجُلٌ: أَبَشِرْ بِالْجَنَّةِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَوْلَا تَذَرِي فَلَعَلَّهُ تَكَلَّمَ فِيمَا لَا يَغْنِيهِ أَوْ بَخِلَ بِمَا لَا يَنْقُصُهُ. رواه الرمذي. نَسَأَلُ اللَّهَ السَّخَاءَ وَالسَّمَاحَةَ آمِينَ^(۳).

ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیاوئی له یاران یه‌زهدت (دروودی خودای له‌سهرین) مرد، پیاوئیکی تریش گوتی، مرژده‌ی به‌ه‌شتت ئی بی، پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: چوئن وا بریار ده‌ده‌ی! تو چووزانی، به‌لکوو قسه‌یه‌کی وای کردبی که کاری پیی نه‌بوو بی، یاگیری و ره‌زیلی له به‌خشینی شتیکی که می وا دا کردبی ئه‌گه‌ر بیشی به‌خشیا به‌ پی یه‌وه دیا ر نه‌ده‌بوو! (ت - خودای ئی رازی بن).

۵) پاداشی هه‌ره‌که‌وره له‌وه‌دایه که سه‌برو نارام بگری له‌سهر بریارو به‌شی خودای که‌وره (به‌شی باشه که خودا بیدات)

الأجر العظيم في الصبر على حكم الله تعالى

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {رَضِيََ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ - توب - ۱۰۰/۹}.

واته: موسولمانه هه‌ره‌پیشینه‌کان - که گرویه‌کیان له کوچکاره‌کان بوون و گرویه‌کیان له یاریده‌ده‌ران بوون- هه‌روه‌ها ئه‌و موسولمانانه‌یش که هه‌ر له ئیستاوه هه‌تا پوژنی قیامه‌ت به جوانی له شوین ئه‌وانه‌وه ملی شارینگه‌ی راستی ئایینی پیروزی ئیسلام ده‌گرن و، بیرو باوه‌ری باشی ئه‌وان و، کرده‌وه‌ی چاک و خووپه‌ه‌شتی به‌رزی ئه‌وان ده‌که‌ن به سه‌رمه‌شق بو

^(۲) تقدم في مجلد أول. تسلسل / ۲ رقم: ۱۵/۱۳. أوصاف الإيمان الكامل.

^(۳) سكت عن درجته الشارح.

خویشان ئەمانه گشتیان خودای گه‌وره له‌وان رازی یه و تاعه‌تیا ن قه‌بول
ده‌کاو، ئەوانیش به هه‌موو جوړی له خودا رازین، چونکی موسولمانی ساخ
ره‌خنه‌ی نییه به‌را بهر به حوكم و پریار و به‌ش و باره‌ی خودای گه‌وره، ئەمه
دروشمی موسولمانی ساغه: به‌شئ باشه كه خودا بیدات، خودا ئاماده‌ی
کردوه بو‌یان به‌هه‌شتانی كه به‌ناوباخ و بو‌لاخ و كوشك و ته‌لار و خانوو
به‌ره‌کانی ناویاندا جو‌بارو رو‌باری زۆری هه‌مه جو‌ر ره‌وان ده‌بی و دی و
ده‌پروا، ئەوه‌نده‌ی تر له‌ناسکی و نازداری و جوانی و خو‌شی یه‌كه‌یان زیاتر
ده‌كا، ئیتر ئەوانیش بو‌ خو‌یان هه‌تا هه‌تایه له‌ناویاندا ده‌مین و له‌ناو ئەو
نازو نیعه‌ته‌دا جاویدان و نه‌مر ده‌بن، له‌پراستی دا پی‌وژی هه‌ره گه‌وره
ئەمه‌یه و به‌س!

٥١٤٤ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَقُولُ
اللَّهُ تَعَالَى: مَا لِعَبْدِي الْمُؤْمِنِ عِنْدِي جَزَاءٌ، إِذَا قَبَضْتُ صَفِيَّهُ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا، ثُمَّ
اِحْتَسَبَهُ إِلَّا الْجَنَّةَ. رواه البخاري^(١)

ئەبو هوریره (خودای لێ رازی بن) فه‌رمووی: خو‌شه‌ویست (درو‌دی خودای
له‌سهرین) فه‌رمووی: خودای گه‌وره ده‌فه‌رمووی: به‌نده‌ی موسولمانی من کاتی كه
گیانی دۆست و خو‌شه‌ویستی ساخ و دلسۆزی ئەه‌لی دنیا‌ی ده‌کیشم، ئەگه‌ر
به‌به‌شی خودا رازی بی‌و، له ژێرباری خودادا ئارام بگرێ و، پاداشی باشی
خو‌ی له‌سهر ئەو كو‌سته له خودا داوا بكاو، هه‌لی بگرێ بو‌ قیامه‌تی، ئەوا
منیش له پاداشی ئەوه‌دا به‌هه‌شتی خه‌لات ده‌كه‌م (ب).

٥١٤٥ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَثَلُ الْمُؤْمِنِ كَمَثَلِ الزَّرْعِ لَا
تَزَالُ الرِّيحُ تُمِيلُهُ وَلَا يَزَالُ الْمُؤْمِنُ يُصِيبُهُ الْبَلَاءُ وَمَثَلُ الْمُتَأَنِّي كَمَثَلِ شَجَرَةِ الْأَرْزِ لَا
تَهْتَزُّ حَتَّى تَسْتَحْصِدَ. رواه الشيخان والترمذي^(٢)

^(١) (رياض/٥٤/١. تسلسل/ ٣ رقم/ ٣٢/٨. بخاری. رقاق/ ٦٤٢٤). - تجريد/ ٢٦٢/٥ رقم: ٢٠٠٤ = ٦٤٢٤

فتح الباري شرح صحيح البخاري.

دیسان فہرمووی: پیغہ مہر (درویدی خودای لہسربین) دہفہ رموی: وینہ و نمونہ‌ی موسولمان وک قہر سیل وایہ، بہبایی لار دہبیتہ وہ، بہ کزہبایی کہرویشکہ دہکا، واتہ: بہزوری تووشی دہردو بہلاو مہینتہ دہبی، تا ببی بہ کہفارہتی گوناہی و بہپاکی بجیتہ وہ خرمہتی خودا، ہرکہ لہ مہینتہ و بہلاکہیش رزگاری بوو دہست دہکا بہ سوپاسی خودا، بہلام ناموسولمان وک درہختی کار وایہ (سہخت و رہق و قنچ و قیتہ) لہرہ ناکا تا ئو دہمہی کہ گزرہ دہکری (واتہ: ناموسولمان کہم دہردوکہم بہلایہ تا لہ ناکاوا دہمری، جا ئو جا خودا ہہ قی بہرودوای لی دہسہنی) (ش/ت - خودایان لی رازی بی).

۵۱۴۶ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا يَزَالُ الْبَلَاءُ بِالْمُؤْمِنِ وَالْمُؤْمِنَةِ فِي نَفْسِهِ وَوَلَدِهِ وَمَالِهِ حَتَّى يَلْقَى اللَّهَ وَمَا عَلَيْهِ خَطِيئَةٌ^(۳).

دیسان لہوہوہ لہ حہزہتہوہ (درویدی خودای لہسربین) دہفہ رموی: دہردو بہلا یہخہی پیای موسولمان و ئافرتی موسولمان بہرنادا، ہہمیشہ یہخہی خویمان و یہخہی مال و منالیان دہگری و لہ کولیان نابیتہوہ ہہتا بہرہبہرہ لہ گوناہ پاکیان دہکاتہوہ، تا ئو کاتہی کہ دہمری و دہکاتہوہ بہ خرمہتی خودا یہک دہنک گوناہی پیوہ نامینئی! (ت-س/ص).

۵۱۴۷ - عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا) قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ النَّاسِ أَشَدُّ بَلَاءً؟ قَالَ: الْأَنْبِيَاءُ ثُمَّ الْأُمَمُ ثُمَّ الْأَمْثَلُ فَلَا أَمَثَلُ فَيَتَلَى الرَّجُلُ عَلَى حَسَبِ دِينِهِ فَإِنْ كَانَ دِينُهُ صَلْبًا اشْتَدَّ بَلَاؤُهُ وَإِنْ كَانَ فِي دِينِهِ رِقَّةٌ ابْتُلِيَ عَلَى حَسَبِ دِينِهِ فَمَا يَبْرَحُ الْبَلَاءُ بِالْعَبْدِ حَتَّى يَتْرُكَهُ يَمْشِي عَلَى الْأَرْضِ مَا عَلَيْهِ خَطِيئَةٌ^(۴).

(۳) بخاری. مرضی: ۵۶۴۳ - تجرید/۵/ ۱۵۲ رقم/ ۱۸۵۸ - ۵۶۴۴، ۷۴۶۶. مسلم. صفات المنافقین: ۷۰۲۲

— ۷۰۲۸. ترمذی. امثال: ۲۸۶۶. تحفة الأشراف: ۱۲۲۷۹.

(۴) رواه الترمذی بسند صحیح (شرحہ).

(۵) رواه الترمذی بسند صحیح (شرحہ).

له موصعه‌بی کو‌ری سه‌عه‌وه له باوکیه‌وه (خودایان ئی رازی بئی) فه‌رمووی:
گوتم: قوریان! ئه‌ی ره‌وانه‌ کرایی خودا! چ که‌سئ دهر‌دو ئازاری زور سه‌خته؟
فه‌رمووی (درو‌دی خودای له‌سهر‌بئی): له‌پیش پیش دا پیغه‌مبه‌ره‌کان دهر‌دو ئازاریان
له‌هه‌موو که‌سیکی تر سه‌خته‌ره، له‌پاش ئه‌وان پیاو‌چا‌کان به‌ پیی به‌رزی
پایه‌و پله‌ی ناو‌خویان، واته: ئاده‌میزاد هه‌تا له‌لای خودا پایه‌ی بلندتر بئی
دهر‌دو به‌لای زور تر ده‌بئی، جا له‌سه‌ر ئه‌م یاسایه: پیاو به‌ پیی ئه‌ندازه‌ی
دینداری خو‌ی تاقی ده‌کریته‌وه، هه‌تا ئایینی قا ی‌متر بئی دهر‌دو به‌لای
سه‌خته‌تر ده‌بئی، ئه‌گه‌ر ئایینیشی کز بوو به‌پیی ئه‌وه تاقی ده‌کریته‌وه، تا
دینی کزتر بئی ئا زاری که‌م تر ده‌بئی، ئیتر دهر‌دو به‌لاو ئیش و ئازار به‌روکی
به‌نده به‌رنادات تاکوو له‌ ئه‌نجامدا وای ئی ده‌کا که‌ هه‌ر له‌ دنیادا، له‌سه‌ر
رووی ئه‌م خا‌که، یه‌ک ده‌نگ گونا‌هی پیوه‌ نامینئی! (ت - س/ص).

۵۱۴۸ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَتْ: مَا رَأَيْتُ الْوَجَعَ عَلَى أَحَدٍ أَشَدَّ مِنْهُ
عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)^(۵):

عائیشه (خودای ئی رازی بئی) فه‌رمووی: نه‌م دیوه که‌س وه‌ک پیغه‌مبه‌ر
(درو‌دی خودای له‌سهر‌بئی) ئاوا ئیش و ئازاری سه‌خت بئی (ت - س/ص).

۵۱۴۹ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا أَرَادَ اللَّهُ
بِعَبْدِهِ الْخَيْرَ عَجَّلَ لَهُ الْعُقُوبَةَ فِي الدُّنْيَا وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدِهِ الشَّرَّ أَمْسَكَ عَنْهُ بِذَلِيلِهِ
حَتَّى يُوفَّى بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ^(۶):

ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بئی) له‌ هه‌زهره‌ته‌وه (درو‌دی خودای له‌سهر‌بئی) ده‌فه‌رمووی:
کاتئ که‌ خودا ئاره‌زووی خیری به‌به‌نده‌ی خو‌ی هه‌بئی، زوو به‌ زوو له‌
جیهاندا توله‌ی تاوانه‌کانی لئ ده‌ستینئ، وه‌لئ هه‌رکاتئ که‌ خوا خواستی
شه‌ری به‌به‌نده‌ی خو‌ی هه‌بئی به‌ری بوو به‌ره‌للا ده‌کاو وازی ئی دینئ تا ملی
پیوه‌ ده‌نئ و له‌سه‌ر تاوانکارییی خو‌ی ده‌پوا، هه‌تا به‌ کو‌لئ گونا‌هو تاوانه‌وه

^(۵) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۶) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

ده‌چیته‌وه به‌رده‌ستی خودا، ئیتیر خودا له قیامه‌تا تۆله‌ی ته‌واوی به‌رودوای ئی ده‌ستینئی. (تیرمذی - رمزای خودای ئی بئ) - به‌سه‌ندیکی حه‌سه‌ن گپراویه‌ته‌وه).

۵۱۵۰ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ عِظَمَ الْجَزَاءِ مَعَ عِظَمِ الْبَلَاءِ وَإِنَّ اللَّهَ إِذَا أَحَبَّ قَوْمًا ابْتَلَاهُمْ فَمَنْ رَضِيَ فَلَهُ الرِّضَا وَمَنْ سَخِطَ فَلَهُ السُّخْطُ^(۷):

دیسان له‌وه‌وه له‌هه‌زه‌ته‌وه (درویدی خودای له‌سربین) ده‌فه‌رموئی: به‌نده‌ی باش پاداشی باشی هه‌ره‌گه‌وره‌ی خوئی له‌سه‌ر تووش بوونی به‌لا و مه‌ینه‌تی گه‌وره‌گه‌وره و هه‌رده‌گری، به‌لئ مه‌ینه‌ت و به‌لای پیاوی موسولمان هه‌تا گه‌وره‌تر بئ پاداشه‌که‌یشی گه‌وره‌تر ده‌بئ، سه‌ره‌رای نه‌مه‌یش خودای گه‌وره نه‌گه‌ر هۆزیکێ خوش بوئ نه‌وا له‌جیهاندا به‌ده‌ردو به‌لا و مه‌ینه‌ت تا قی یان ده‌کاته‌وه، جا نه‌وه‌ی به‌به‌شی خودا رازی بئ، خواه خوش، خوانا خوش، خودایش له‌و رازی ده‌بئ، وه نه‌وه‌ی له‌به‌شی خودای گه‌وره لالووت و ناپازی بئ خودایش له‌و ناپازی ده‌بئ (ت - س/ح).

۵۱۵۱ - عَنْ سَعْدِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مِنْ سَعَادَةِ ابْنِ آدَمَ رِضَاهُ بِمَا قَضَى اللَّهُ لَهُ وَمِنْ شَقَاوَةِ ابْنِ آدَمَ تَرْكُهُ اسْتِخَارَةَ اللَّهِ وَمِنْ شَقَاوَةِ ابْنِ آدَمَ سَخَطُهُ بِمَا قَضَى اللَّهُ لَهُ^(۸):

سه‌عد (خودای ئی رازی بئ) له‌پیغه‌مبه‌ره‌وه (درویدی خودای له‌سربین) ده‌فه‌رموئی: داسه‌کنان و رازیبوونی ئاده‌میزاد به‌وبه‌ش و باره‌ی که خودای گه‌وره له‌چاره‌ی نووسیوه نیشانه‌ی به‌خته‌وه‌رییه‌تی، نیشانه‌ی به‌دبه‌ختی و چاره‌شیی ئاده‌میزادیش نه‌وه‌یه که له‌خودا داوا نه‌کا که چی چاکه نه‌وه‌ی بو بکا، یابه‌و به‌شه‌ رازی نه‌بئ که خودا بوئ بریوه‌ته‌وه! (ت - س/ح).

۵۱۵۲ - عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَوْمَ الْقِيَامَةِ حِينَ يُعْطَى أَهْلُ الْبَلَاءِ الثَّوَابَ لَوْ أَنَّ جُلُودَهُمْ كَانَتْ قُرِصَتَ فِي الدُّنْيَا بِالْمَقَارِضِ. رَوَى التِّرْمِذِيُّ هَذِهِ السَّبْعَةَ^(۹):

^(۷) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(۸) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

جایز (خودای نِ رازی بن) له خوشه‌ویسته‌وه (درویدی سلوو رحمت و بهرمکات و پیروزی خودای گهره و مه‌زنی له‌سهر بن) ده‌فهرموی: روژی قیامت له‌وکاته‌دا که گیروده و گرفتاره‌کان خه‌لات ده‌کرین و پاداشی باشی گه‌وره و هرده‌گرن له‌سهر ئارام گرتنیان له‌سهر مه‌ینه‌تی جیهان، له‌وکاته‌دا سهر ئاسووده و خوش حاله‌کان هه‌ز ده‌که‌ن که ئه‌وانیش له دنیا‌دا به‌مه‌قه‌ست چه‌رمیان لی بگیریه‌ته‌وه و به‌زیندوویی پوستان بکه‌ندنایه‌ته‌وه هه‌تا ئه‌وانیش له‌و خه‌لاته‌ بی به‌ش نه‌بوونایه! (ت - خودای نِ رازی بن - س/غ).

۵۱۵۳- عَنْ حَدِیْقَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: اخْضُوا لِي كَمْ يَلْفُظُ الْإِسْلَامَ. فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتَخَافُ عَلَيْنَا وَتَحْنُ مَا بَيْنَ السِّتْمَاءِ إِلَى السِّبْعِمِائَةِ قَالَ: إِيَّكُمْ لَا تَذَرُونَ لَعَلَّكُمْ أَنْ تُبْتَلَوْا. قَالَ: فَأَبْتَلِينَا حَتَّى جَعَلَ الرَّجُلُ مِنَّا لَا يُصَلِّي إِلَّا سِرًّا^(۹).

حوذه‌یفه (خوشنودی یه‌زدانی مه‌زنی نِ بن) فهرموی: جاری له‌ خه‌مه‌تی هه‌زه‌دا بووین، فهرموی (درویدی خودای له‌سهر بن): ئه‌وه‌ی شایه‌تمانی هی‌ناوه سه‌رژمیریان بکه‌ن بۆم، تا بزانی چهن که‌س موسولمان بوون گوتمان: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! گوايه مه‌ترسی چیت لی‌مان هه‌یه له‌ کاتی‌کا که ژماره‌ی ئی‌مه شه‌ش سه‌د تا چه‌وت سه‌د که‌س ده‌بی؟! فهرموی: ئاخه‌ر ئی‌وه نازان به‌شکم له‌ خودا وه‌ تا‌قی بکری‌نه‌وه و خودا دوو چاری ناره‌حه‌تیتان بکا، تا بزانی خو‌پا‌گرن یانا. گو‌تی: به‌راستی وابوو، له‌وه دوا به‌ره‌نگی‌کی وه‌ها گیرۆ ده‌بووین و امان لی هاتبوو به‌دزی یه‌وه نه‌بوايه نه‌مان ده‌توانی که نو‌ی‌ژیش بکه‌ین (م).

۵۱۵۴- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مُؤْمِنًا حَسَنَةً يُعْطِي بِهَا فِي الدُّنْيَا وَيُجْزِي بِهَا فِي الْآخِرَةِ وَأَمَّا الْكَافِرُ فَيُطْعَمُ بِحَسَنَاتِ

(۹) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

(۱۰) تجريد البخاري / ۲ / ۳۷۰ رقم: ۱۲۴۷ = ۲۰۶۰ فتح. مسلم. إيمان: ۲۵. ابن ماجه. فتن: ۴۰۲۹. تحفة: ۳۳۲۸.

مَا عَمِلَ بِهَا لِلَّهِ فِي الدُّنْيَا حَتَّى إِذَا أَفْضَى إِلَى الْآخِرَةِ لَمْ تَكُنْ لَهُ حَسَنَةً يُجْزَى بِهَا.
وواهما مسلم^(۱۱):

ئهنه‌س (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سهرین)
فهرمووی: خودا ناره‌وایی له هیچ موسولمانن ناکات، ههرچاکه‌یه‌کی هه‌بئ له
ههردوو جیهاندا به‌شی باش و پاداشتی چاکێ له سه‌ری ده‌داتن، به‌لام
(ناموسولمان: کافر: بئ بپروا) له‌باتی ئه‌و چاکانه‌ی که‌له جیهاندا بو خودا
ده‌یانکات ههر له جیهان خویدا نان و ئاوی پئ ده‌درئ و به‌ زۆری مال و
منال و پا‌یه‌ی جیهانی هه‌قی بو ده‌کریته‌وه، هه‌تا کاتن که‌ ده‌مرئ هیچ
چاکه‌یه‌کی نامینن که‌ له قیامه‌تا پاداشتی له‌سه‌ر وه‌ریگرئ! (م = نیمامی
موسلیم ئه‌م فهرمووده‌یه‌ی گێراوه‌ته‌وه) بو ئه‌م بابه‌ته‌ی به‌رده‌ستمان ته‌ماشای
ئه‌م دوو باسه‌ بکه‌ له‌م دوو شوینه‌دا

۵۱۵۵- (ب- ۱ ل- ۵۱۶ ز- ۱۹۱ ف- ۱ + ۲ + ز- ۱۹۲ ف
- ۳ + ۴ ز- ۱۹۵ ف- ۱ + ۲ + ۳ + ۴ + ۵ ز- ۱۹۶ ف- ۱ + ۲
+ ۳ + ۴).^(۱۲)

تا دوا‌یی باسی ته‌رم زۆر فهرمووده‌ی تری له‌م بابه‌ته‌ تیا‌دایه‌: له‌که‌سی
خو‌ی گوم نابئ.

۵۱۵۶- (ب- ۴ ل- ۱۷۱ ف- ۳ + ۴ + ۵ + ۶ + ۷ + ۸ + ۹ + ۱۰
+ ز- ۵۳ ف- ۱ + ۲ ز- ۵۶ ف- ۲ + ز- ۵۷ ف- ۱ + ز- ۵۹ ف- ۲ +
ز- ۶۰ ف- ۸ + ز- ۷۲ ف- ۵ + ز- ۸۰ ف- ۱ + ۳ + ۴).^(۱۳)

(۱۱) تجرید البخار. صفات المنافقین: ۷۰۲۰. تحفة الأشراف / ۱۴۱۹.

(۱۲) راجع: مجلد ۱ تسلسل: ۱۹۱ رقم / ۱۰۰۸، ۱۰۰۹. تسلسل: ۱۹۲ رقم، ۱۰۱۶/۲، ۴، ۱۰۱۷، تسلسل / ۱۹۵
رقم: ۱۰۲۶/۱، ۱۰۲۷/۲، ۱۰۲۸/۳، ۱۰۲۹/۴، ۵ / ۱۰۳۰، تسلسل / ۱۹۶ رقم: ۱۰۳۱/۱، ۱۰۳۲/۲، ۱۰۳۳/۳، ۱۰۳۴/۴.

(۱۳) راجع مجلد رابع / تسلسل / ۵۲ رقم / ۲۸۹۹، ۳ / ۲۹۲۷، الی / ۲۹۴۴/۱۰ و تسلسل / ۵۳ رقم / ۱ / ۲۹۴۵،
۲ / ۲۹۴۶، تسلسل / ۵۶ رقم / ۲ / ۲۹۵۹، تسلسل / ۵۸ رقم / ۱ / ۲۹۶۶، تسلسل / ۵۹ رقم / ۲ / ۲۹۶۸،
تسلسل / ۶۰ رقم / ۸ / ۲۹۷۸، تسلسل / ۷۲ رقم / ۲۰۱۹/۵، تسلسل / ۸۰ رقم / ۳۰۶۳/۱، ۲ / ۲۰۶۵، ۴ / ۳۰۶۶.

(۶) به‌شی جواره‌م: له نامه‌ی زوهد باسی خواکردو چاره‌نووس (قه‌زاو قه‌ده‌ر)

الفصل الرابع: في القضاء والقدر

۵۱۵۷- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: الشَّقِيُّ مَنْ شَقِيَ فِي بَطْنِ أُمِّهِ وَالسَّعِيدُ مَنْ وُعِظَ بغيرِهِ. فَسَمِعَهُ رَجُلٌ فَأَتَى حُدَيْفَةَ فَأَخْبَرَهُ بِذَلِكَ وَقَالَ: وَكَيْفَ يَشْقَى رَجُلٌ بغيرِ عَمَلٍ، فَقَالَ لَهُ حُدَيْفَةُ أَتَعْجَبُ مِنْ ذَلِكَ فَأَتَى سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِذَا مَرَّ بِالطُّفَةِ ثِنْتَانِ وَأَرْبَعُونَ لَيْلَةً بَعَثَ اللَّهُ إِلَيْهَا مَلَكًا فَصَوَّرَهَا وَخَلَقَ سَمْعَهَا وَبَصَرَهَا وَجِلْدَهَا وَلَحْمَهَا وَعِظَامَهَا، ثُمَّ قَالَ: يَا رَبِّ أَذْكَرُ أَمْ أَتَنِي فَيَقْضِي رَبُّكَ مَا شَاءَ وَيَكْتُبُ الْمَلَكُ ثُمَّ يَقُولُ: يَا رَبِّ أَجَلُهُ. فَيَقُولُ رَبُّكَ مَا شَاءَ وَيَكْتُبُ الْمَلَكُ ثُمَّ يَقُولُ: يَا رَبِّ رِزْقُهُ. فَيَقْضِي رَبُّكَ مَا شَاءَ وَيَكْتُبُ الْمَلَكُ ثُمَّ يَخْرُجُ الْمَلَكُ بِالصَّحِيفَةِ فِي يَدِهِ فَلَا يَزِيدُ عَلَى مَا أَمَرَ وَلَا يَنْقُصُ. رواه مسلم^(۱).

عەبدوللّا (خودای نازای بن) فەرمووی: بەدبەخت هە ر لەسکی دایکی دا بە بەدبەخت دەنووسری، بەختەوهریش ئەو کەسە یە کە لە یەکیکی تره‌وه ته‌می وەر بگری، پیاوی گوئی ی لەم قەسە یە دەبی، دەچی بۆ لای حوزەیفە و بۆیدەگیریتەوه دەلی: پیم نالئی کەسی کە هیشتا هیچ کا ریکی خراپی نە کردبی چون چۆنی دەبی بە بەدبەخت؟! حوزەیفە (رمزای خودای لیبی) دەفەرمووی: بۆ ئەوەت لە کن سەیره!! سەیرت لەمەنەیه‌ت، دەسا من بۆ خۆم بەلگە ی راستی ئەم قەسە یەم لە دەمی پیغەمبەر خۆی (دروودی خودای لەسەربین) بیستوو، دەیفەرموو (دروودی خودای لەسەربین): کاتی چل و دوو شەو بەسەر تۆمەدا تی دەپەرئ خودا فریشتەیی دەنیرئ بۆ سەری، وینە ی دەکیشئ و گوئی و چاو و پیست و گوشت و ئیسکەکانی بۆ دروست دەکا. ئەوجا فریشتە کە دەلی: ئە ی پەروردگارم! نیرە یامئ یه؟ جا خودا لە زانستی خۆیدا، لە ئەزەلدا چی بریاردا بوو بە فریشتە کە ی دەفەرموئ و ئەویش دەینووسئ،

(۱) تجرید البخاری/ ۴/ ۴۲۵ رقم: ۱۷۹۴ = ۲۲۰۸، ۲۳۲۲، ۶۵۹۴، ۷۴۵۴. مسلم. قدر: ۶۶۶۵ — ۶۶۷۱. أبو

داود. سنة: ۴۷۰۸. ترمیذی. قدر: ۲۱۳۷، ۲۱۳۷. ابن ماجه. قدر: ۷۶. تحفة الأشراف: ۹۲۲۸.

ئه‌وجا ده‌فهرموی: ئه‌ی په‌روه‌ردگارم! ته‌مه‌نی چه‌نده؟ دیسان خودا چی بفرموی گورج فریشته‌که ده‌ینووسی، له پاشا ده‌فهرموی: ئه‌ی په‌روه‌ردگارم! پوژئی و رزقی چی‌یه و چی نییه؟ دیسانه‌وه خودا چی بریار دابی به فریشته‌که‌ی ده‌فهرموی ئه‌ویش ده‌ینووسی، ئه‌وجا فریشته‌که له‌رحم (منال‌دان) دیته ده‌روه ئه‌و ده‌فته‌ره‌ی که ئه‌و باسو خواسه‌ی ئی نووسراوه هه‌روا له ده‌ستیداو په‌رده‌ی نه‌ینی له‌سه‌ر لاده‌برئی و حاله‌که بو ئه‌هلی خوی ئا شکرا ده‌بی، ئیتر ئه‌وه‌ی که له‌ویدا پئی گوتراوه هه‌ر ئه‌وه‌ی تیا دا ده‌بی نعلی زیاد ده‌کاوه‌که‌م. (م) → (ب - ۱ - ز - ۶ ل - ۴۰ چاپی یه‌که‌م - ف - ۴).

۵۱۵۸ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَكَلَّ اللَّهُ بِالرَّحِمِ مَلَكًا فَيَقُولُ أَيُّ رَبِّ نُطْفَةٍ، أَيُّ رَبِّ عَلَقَةٍ، أَيُّ رَبِّ مُضْغَةٍ. فَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَقْضِيَ خَلْقَهَا قَالَ أَيُّ رَبِّ ذَكَرٌ أَمْ أُنْثَى أَشَقِيٌّ أَمْ سَعِيدٌ فَمَا الرِّزْقُ فَمَا الْأَجَلُ فَيَكْتُبُ كَذَلِكَ فِي بَطْنِ أُمِّهِ. رواه الشيخان^(۲):

له‌ئه‌نه‌سه‌وه هه‌زه‌ت (برودی خودای له‌سه‌رین) ده‌فهرموی: خودای گه‌وره سه‌روه منال‌دان ده‌سپیری به‌فریشته‌یی، جا کاتی تۆمه - واته: نوتفه - له منال‌دانا جی گیر ده‌بی، ئه‌و فریشته‌یه ده‌لی: ئه‌ی په‌روه‌ردگارم! واتۆمه‌که رسگا، ئه‌ی په‌روه‌ردگارم، وابوو به‌ خوینپاره، ئه‌ی په‌روه‌ردگارم! وابوو به‌ گوشت پاره، جا کاتی که خودا بریاری دا دروسکراوی دروست بکا فریشته‌که عه‌رزی ده‌کا: ئه‌ی په‌روه‌ردگارم! نی‌رینه‌یه یا می‌بینه‌یه؟ ئایا به‌ده‌خته یا به‌خته‌وه‌ره؟ رزق و پوژئی چی‌یه؟ ته‌مه‌نی چه‌نده.. ئیتر هه‌ر له‌سکی دا یکی دا ده‌بی که ئه‌م پرسیارو وه‌لامانه گشت له نیو چاوانی ده‌نوسری و ده‌بی به ده‌فته‌ری بو موراجه‌عه‌ی ئه‌و فریشتانه‌ی به‌پرسیاری ژیان و مردنی ئه‌و که‌سه‌ن (ش = ب + م = بوخاری و موسلیم).

^(۲) تقدم تخريجه (الحديث ۱/.....) السابق انفا

۵۱۵۹- (ب - ۷ ز - ۷۵ ل - ۲۵۳ ف - ۱) (۳).

۵۱۶۰- قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ بَيْنَ لَنَا دِينَتَا كَأَنَّ خُلْفَنَا الْآنَ فَيِمَا الْعَمَلُ الْيَوْمَ
أَيِمَّا جَفَّتْ بِهِ الْأَقْلَامُ وَجَرَتْ بِهِ الْمَقَادِيرُ أَمْ فَيِمَّا نَسْتَقْبِلُ؟ قَالَ: لَا. بَلْ فَيِمَّا جَفَّتْ بِهِ
الْأَقْلَامُ وَجَرَتْ بِهِ الْمَقَادِيرُ. قَالَ: فَيِمَّ الْعَمَلُ قَالَ: كُلُّ عَامِلٍ مُيسَّرٌ لَعْمَلِهِ. رواه
مسلم والترمذي ولفظه: قَالَ عُمَرُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ مَا نَعْمَلُ فِيهِ أَمْرٌ مُبْتَدَعٌ أَوْ
مُبْتَدَأٌ أَوْ فَيِمَّا قَدْ فُرِعَ مِنْهُ؟ فَقَالَ: فَيِمَّا قَدْ فُرِعَ مِنْهُ يَا ابْنَ الْخَطَّابِ وَكُلُّ مُيسَّرٍ أَمَّا مَنْ
كَانَ مِنْ أَهْلِ السَّعَادَةِ فَإِنَّهُ يَعْمَلُ لِلْسَّعَادَةِ وَأَمَّا مَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الشَّقَاءِ فَإِنَّهُ يَعْمَلُ
لِلشَّقَاءِ (۴).

عهرزی خو شه ویست کرا: ئه ی پیغه بهری خودا! وه کوو تا ئیستا که له
دایک بووبین و هیچ له باره ی ئایینه وه نه زانین ئاوا ئایینی خو مانمان بووون
بکه ره وه، ده ی بفرموو: پیمان بفرموو: کرده ی ئه م پوی ئیمه ئاخو له
میژ وه، له ئه زه له وه، هر له سه ره تا وه له سه رمان نووسرا وه، به پیی
چاره نووسی که له پیشی پیشه وه بریار درا وه مه رکه بی ئه و قه له مه ی که
پی ی تو مار کرا وه ده می که وشک بو ته وه و بریارو چاره نووسی که و رابوورد وه؟
یاخو چاره نووسی سه ره تای ی (قه ده ری ئه زه لی) نییه، به لکوو له پاش روودانی
به سه رها ته کان که هر که سه ی به که یف و ئاره زووی خو ی ده یانکا ئه وسا
ده بن به چاره نووسمان؟ چه زره ت (درو دی خودای له سرین) فرمووی: خه ی، به لکوو
شتی که له کو نه وه له چاره مان نووسرا وه له ئه زه ل و سه ره تا وه نووسرا وه
برا وه ته وه ئیمه ئیستا ناتوانین له و خه ته ده رچین! عهرزی کرد: جا که وایی
بوچی کارو کرده وه بکه ی، سوودی چییه؟ فرمووی: ئیوه کاری چاکه بکه ن،
هموو کار که ری بوچی دروست کرابی ئه وه ی بو ئاسان ده کری (م/ت) بیژهی
(ت) ئاوا یه: عومه ر (خودای ئی زانی یی) فرمووی: قوربان! ئه ی ره وانه کراوی

(۳) تقدم في مجلد سابع. تسلسل / ۷۵ رقم / ۴۲۵/۱ سورة الليل.

(۴) مسلم. قدر: ۶۶۷۷ - ۶۶۷۹. تجرید / ۲۹۹/۵ رقم / ۲۰۴۲ = ۷۵۹۴، ۷۵۵۱. ترمذی. قدر: ۲۱۳۶

خودا! پیمان بفهرموو: ئاخو ئه‌م کارو فرمانانه‌ی که ئیستا ئیمه ده‌یانکه‌ین ئه‌مانه کاریک‌ی نۆباو (موبته‌ده‌ع)ن، یاخود هه‌ر له‌ کۆن کۆنه‌وه له‌ چاره‌مان نووسراون؟ فهرمووی: ئه‌ی کوپ‌ی خه‌ططاب! هه‌ر له‌ میژوه‌هه‌ بریاردراون و له‌ چاره‌تان نووسراون، وه‌ی ئه‌وه‌نده‌ هه‌یه‌ هه‌ر که‌سی له‌ ئه‌زه‌لدا، له‌ زانستی خودادا بۆ کوئی دروست کرابێ پ‌یگه‌ی ئه‌و شوینه‌ ده‌گریو، له‌سه‌ر ئه‌م بنیاته به‌ختیا ر‌پ‌یگه‌ی چاکه‌ ده‌گریو، به‌دکار پ‌یگه‌ی خراپه‌ ده‌گریو، به‌م پ‌ی‌یه‌ کاری باش نیشانه‌ی به‌هه‌شته‌و کاری خراپ نیشانه‌ی دۆزه‌خه‌.

→ (ب - ۷ ز - ۷۵ ل - ۲۵۳ ج / ۱ رقم / ۱/ ۴۲۱۵).

۵۱۶۱- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: إِنَّ رَجُلَيْنِ مِنْ مُزَيْنَةَ أَتَيَا رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ مَا يَعْمَلُ النَّاسُ الْيَوْمَ وَيَكْذَبُونَ فِيهِ أَشْيَاءَ قُضِيَ عَلَيْهِمْ وَمَضَى فِيهِمْ مِنْ قَدَرٍ قَدْ سَبَقَ أَوْ لِيَمَّا يُسْتَقْبَلُونَ بِهِ؟ مِمَّا أَتَاهُمْ بِهِ نَبِيُّهُمْ وَكَبَّتِ الْحُجَّةُ عَلَيْهِمْ فَقَالَ: لَا بَلْ شَيْءٌ قُضِيَ عَلَيْهِمْ وَمَضَى فِيهِمْ وَتَصْدِيقُ ذَلِكَ فِي كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ (وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا). رواه مسلم والترمذي^(۵):

عیمرانی کوپ‌ی حوصه‌ین (خودای فی‌رازی بن) فهرمووی: دوو پ‌یاوی موزه‌ینه‌یی هاتنه‌ لای پ‌یغه‌مبه‌ر (دروودی خودای که‌وره‌ی له‌سه‌ر بن) گوئیان: ئه‌ی پ‌یغه‌مبه‌ری خودا! پیمان بفهرموو ئه‌م کارو فرمانانه‌ی که‌ ئه‌مه‌رۆ ئه‌و خه‌لکه‌ ده‌یانکه‌ن و خۆیانیا بۆ ماندوو ده‌که‌ن ئایا شتیکه‌ له‌ سه‌ره‌تاوه‌ له‌سه‌ریان بریار دراوه‌و له‌ میژوه‌هه‌ له‌ چاره‌یان نووسراوه‌و برپاوه‌ته‌وه‌ یاخود قه‌ده‌ری ئه‌زه‌لی نییه‌و به‌لکوو به‌ پ‌ی‌ی به‌سه‌ره‌اتی ئایینه‌ده‌یان هه‌رچی بکه‌ن له‌وه‌ به‌رپرسیار ده‌ بن و به‌پ‌ی‌ی کاری له‌مه‌ولایان مامه‌له‌یان له‌گه‌ل ده‌گریو؟ فهرمووی: نه‌ه‌، به‌ پ‌ی‌ی به‌سه‌ره‌اتی له‌مه‌ودوا نییه‌، به‌لکوو ئه‌وه‌ شتیکه‌و هه‌ر له‌ سه‌ره‌تاوه‌ قه‌له‌می قودره‌ت له‌ له‌و حوله‌حفوزانووسیویه‌تی و له‌سه‌ریان

(۵) مسلم. قدر: ۶۶۸۱.

بریار دراوه له میژوهه بویان براوته‌وه، ئیتر ناتوانن لهو خه‌ته دهریچن! قورئان - که نامه‌ی پیروزی خودای خاوه‌ن شکوو بالاده‌سته - به‌لگه‌ی راست و دروستی ئه‌م قسه‌یه که ده‌فرموئ له‌م باره‌یه‌وه:

{وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا، فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا - سورة الشمس - ۷/۹۱-۸}.

واته: (خودای گه‌وره له قورئانی پیروژدا له سورته‌ی (والشمس) دا که ژماره‌که‌ی له ناو سورته‌کانی قورئاندا سوورته‌ی ژماره نه‌وه‌دو یه‌که له ثایه‌تی حه‌وته‌م و هه‌شته‌می ئه‌م سوورته‌دا ده‌فرموئ: سویند به‌ ده‌روونی پر ئه‌فسوونی ئاده‌میزاد، هه‌روا سویند به‌و زاته کردگاره داناو زاناو ئاگاداره‌ی که ئه‌و ده‌روونه سه‌یره‌ی له نه‌بوون دروست کردوه، به‌ سروشت (به‌ فیطره‌ ت) پینگه‌ی خراپه‌و پینگه‌ی چاکه‌ی پی نیشان داوه. (م/ ت - رمزای خودایان لی بن).

۵۱۶۲- عَنْ عَبْدِ الْوَاحِدِ بْنِ سَلِيمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَدِمْتُ مَكَّةَ فَلَقِيتُ عَطَاءَ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ فَقُلْتُ لَهُ: يَا أَبَا مُحَمَّدٍ إِنَّ أَهْلَ الْبَصْرَةِ يَقُولُونَ فِي الْقَدَرِ. قَالَ: يَا بَنِي أَتَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ؟ قُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ: فَاقْرَأِ الزُّخْرُفَ. قَالَ فَقَرَأْتُ: (حَمِّ وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ. إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ وَإِنَّهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا لَعَلِيَّ حَكِيمٌ) فَقَالَ أَتَذَرُنِي مَا أُمُّ الْكِتَابِ قُلْتُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ فَإِنَّهُ كِتَابُ كَتَبَهُ اللَّهُ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَوَاتِ وَقَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ الْأَرْضَ فِيهِ إِنَّ فِرْعَوْنَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ وَفِيهِ (كُتِبَ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَكُتِبَ) قَالَ عَطَاءٌ فَلَقِيتُ الْوَلِيدَ بْنَ عُبَادَةَ بْنَ الصَّامِتِ صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ (مَتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَسَأَلْتُهُ: مَا كَانَ وَصِيَّةَ أَبِيكَ عِنْدَ الْمَوْتِ؟ قَالَ: دَعَانِي أَبِي فَقَالَ لِي يَا بَنِي أَتَقِي اللَّهَ وَاعْلَمْ أَنَّكَ لَنْ تُقَيَّ اللَّهَ حَتَّى تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ كُلِّهِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ فَإِنْ مِتُّ عَلَى غَيْرِ هَذَا دَخَلْتَ النَّارَ إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (مَتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِنَّ أَوَّلَ مَا خَلَقَ اللَّهُ الْقَلَمَ فَقَالَ اكْتُبْ. فَقَالَ: مَا أَكْتُبُ قَالَ اكْتُبِ الْقَدَرَ مَا كَانَ وَمَا هُوَ كَاتِنٌ إِلَى الْأَبَدِ. رواه الترمذي وأبو داود^(۱):

(۱) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه) راجع مجلد اول تسلسل/ ۶ رقم/ ۱۰/ ۴۶.

عه‌بدولوا حیددی کوپری سوله‌یم (ره‌زای خودای لیبن) فهرمووی: چووم بو مه‌ککه، چوومه خزمه‌تی عه‌طای کوپری ره باح، عه‌رزیم کرد: ئه‌ی ئه‌بو موحه‌مه‌دا! خه‌لکی به‌صره دهم له مه‌سه‌له‌ی چاره‌نووس (قه‌ده‌ر) ده‌کو‌تن و مه‌ندیکیان ده‌لین: گوايه چاره‌نووس نییه. عه‌طا، (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پوله‌که‌م! قورئان‌خوینی یانا؟ گوتم: به‌لئ، قورئان خوینم، فهرمووی: ئاده‌ی سووره‌تی زوخرروف بخوینه منیش ده‌ستم کرد به خویندنه‌وه:

{حم. وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ، إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَّعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ، وَإِلَهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا لَعَلِّي حَكِيمٌ - سورة الزخرف - ۴۳ / ۱ - ۴}.

ئینجا فهرمووی: ئایا ده‌زانسی (أُمُّ الْكِتَابِ) چیه؟ گوتم: خوداو پیغه‌مبه‌ری خودا باشتی ده‌زانن، واته: ئه‌مه به‌س ئه‌هلی ته‌فسیرو ئه‌هلی حه‌دیث ده‌یزانن، عه‌طا - که خوی زانایه‌کی گه‌وره‌ی تابیعین بوو، وه‌له ناو فهرمووده زاناکاندا له پایه‌ی یه‌که‌م دابوو - فهرمووی: ده‌ی بزانه که مه‌به‌ست له ئومومولکیتاب له‌م ئایه‌ته‌دا له‌و حولمه‌حفووظه، که ئه‌و نامه‌یه‌یه که خودا له پیش دروست کردنی ئاسمانه‌کان و زه‌ویدا نووسیویه‌تی، به‌وردی روودان و حال و چوونیتی گشت شتیکی تیادا نووسراوه، بو وینه تییدا نووسراوه: فیرعه‌ون گومانی تیادا نییه که خه‌لکی دۆزه‌خه، ته‌نانه‌ت ده‌قی ئه‌م ئایه‌ته - که باسی - سه‌ر تیا‌چوونی ئه‌بو له‌هه‌ب ده‌کا - له‌و نامه‌یه‌دا وه‌ک خوی ئاوا نووسراوه: تبت یدا ابی له‌با (واته: هه‌موو شتی له‌و نامه‌یه‌دا به‌ر له روودانی، کات و شوین و چه‌ندی‌تی و چوونیتی دیاری کراوه، له پیش دروستبوونی ئه‌م جیهانه‌دا به‌ دروودو درێژی هه‌رچی که په‌یوه‌ندی به‌ بوون و په‌یدا‌بوون و به‌سه‌ره‌ات و چاره‌نووسی ئه‌و شته‌وه هه‌بئ نووسراوه) عه‌طا (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: بو خۆم چاوم به وه‌لیدی کوپری عوباده‌ی کوپری صامیت که‌وت، که عوباده‌ی باوکی هاو‌پێ پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لسه‌ربن) بوو، لییم پرسی: ئه‌ی وه‌لیدا! له‌کاتی سه‌ره‌مه‌رگدا پاسپێری باوکت چی بوو، ئایا له باسی سه‌رنویشته‌و چاره‌نووسه وه هیچی نه‌فه‌رموو؟ وه‌لیدا (خودای ئی رازی بن)

فهرمووی: باوکم بانگی کردم، فهرمووی: کوپی شیرینم! همیشه له ترسی خودا بی ناگامه‌به و له خودای خوٚت بترسه، بشزانه هه‌تا باوه‌پنه‌که‌ی به خوداو باوه‌پنه‌که‌ی به چاره‌نوس به هه‌مووی، به چاک و به خراپی، ئه‌وه هیشتا به ته‌واوی له خودا ناترسی، خو خوا نه‌خواستنه‌گه‌ر بیٚت و له‌سه‌ر غه‌یری ئه‌م بیروباوه‌ره به‌ریت و، باوه‌پت به چاره‌نوسی خودایی نه‌بی ئه‌وه ده‌چیته ناو ناگری دوزه‌خه‌وه! چونکه بو خوٚم له زاری پیروزی هه‌زده‌تم بیست ده‌یفه‌رموو: یه‌که‌م شت که خودا دروستی کرد قه‌له‌م بوو، پیی فهرموو: بنووسه خامه فهرمووی: ئه‌ی خودای خوٚم چی بنووسم؟ فهرمووی: سه‌ر نویشت و به سه‌رهاتی هه‌موو شتی به‌دوو‌رو دریژی بنووسه له بنه‌په‌ته‌وه هه‌تا هه‌تایه! (ت - س/غریب - د).

→ (ب - ۱ ز - ۶ ل - ۴۳ ف - رقم/۱۰/۴۶).

۵۱۶۳- وَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ فَرُّوخٍ الدِّیْلَمِي: أَتَيْتُ أَبِي بْنَ كَعْبٍ فَقُلْتُ لَهُ: وَقَعَ فِي نَفْسِي شَيْءٌ مِنَ الْقَدَرِ فَحَدَّثَنِي بِشَيْءٍ لَعَلَّ اللَّهَ تَعَالَى أَنْ يَذْهَبَهُ مِنْ قَلْبِي، فَقَالَ: لَوْ إِنَّ اللَّهَ عَذَّبَ أَهْلَ سَمَوَاتِهِ وَأَهْلَ أَرْضِهِ لَعَذَّبَهُمْ وَهُوَ غَيْرُ ظَالِمٍ لَهُمْ وَلَوْ رَحِمَهُمْ لَكَانَتْ رَحْمَتُهُ خَيْرًا لَهُمْ مِنْ أَعْمَالِهِمْ. وَلَوْ كَانَ لَكَ مِثْلُ جَبَلٍ أَخَذَ ذَهَبًا أَوْ مِثْلُ جَبَلٍ أَحَدٍ تُنْفِقُهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ مَا قُبِلَ مِنْكَ حَتَّى تُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ. فَتَعَلَّمَ أَنَّ مَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَكَ وَأَنَّ مَا أَخْطَاكَ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَكَ. وَأَنَّكَ إِنْ مِتَّ عَلَى غَيْرِ هَذَا دَخَلْتَ النَّارَ وَلَا عَلَيْكَ أَنْ تَأْتِيَ أَخِي عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ فَتَسْأَلَهُ. فَأَتَيْتُ عَبْدَ اللَّهِ فَسَأَلْتُهُ فَذَكَرَ مِثْلَ مَا قَالَ أَبِي وَقَالَ لِي وَلَا عَلَيْكَ أَنْ تَأْتِيَ حَدِيقَةَ. فَأَتَيْتُ حَدِيقَةَ فَسَأَلْتُهُ فَقَالَ مِثْلَ مَا قَالَا وَقَالَ أَنْتَ زَيْدٌ بَنُ ثَابِتٍ فَسَأَلْتُهُ فَقَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِمِثْلِ ذَلِكَ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ^(۷).

عه‌بدوللای کوپی فه‌یرۆزی (خودای نازنی بن) فهرمووی: چووم بو لای نوبه‌یی‌ه‌ی کوپی که‌عب پییم گوت: له‌باره‌ی چاره‌نوسه‌وه دلم که‌می چه‌که‌ره

(۷) سکت عن درجته الشارح.

دہکاو چکئی دوو دلم، بفہرموو قسہیہکم لہم بارہیہوہ بو بکہو، فہرموودہیہکم
 بو بگپرہوہ سا بہشکوو خودای گہورہ دلم ساف بکاو ئہو دلہ پراوکئیہم
 نہمینئ، فہرمووی: سہرچاوی ئہم دلہ پراوکہی تویہ لہم ریزہ پرسیارو
 وہلامہوہ دی: ئہگہر بلین چارہنووس راستہو ہہیہ، دہبی بلین خودا لہ
 ئہزلدا بریاری داوہ، باشہ شتی کہ خودا بہر لہ دروستبوونی بہندہ لہسہری
 نووسیبی کہ دہبی ئہو بہندہیہ ئہو کارہ بکا ئیتر چوئن چوئی سہرزہنشت
 دہکری لہسہر کردنی ئہو کارہ، ئایا لہبارو دوخی ئاواواییدا بہندہ تاوانی
 چیہ؟ کہواتہ لہ سہرکردنی تاوان ئہگہر خودا ئازارو سزای بہندہ بدا ئہوہ
 زور سستم نیہ؟ وہئی بزانیہ دہقی ئایہتی قورئان و فہرمایشتی راست و
 دروستی حہزرت (دیودی خودای لہسہرین) بہم جوڑہ دلہ پراوکئی و خہیالانہ تہعتیل
 ناکرین. چونکہ بوونی چارہنووس لہ دہقی روشنی ئایہت و حہیسدا
 چہسپ و ثابیتہ کہواتہ، گریمان خودای گہورہ ہہموو دانیشتوانی
 ئاسمانہکان و ہہموو دانیشتوانی زہوی چاک و خراپیان چون یہک سزاو
 ئازار بدابہوہ نابئی بہزوردارو سستمگہر (چونکہ خوئی فہرمانداری
 دہستبہرہللایہو ہر خوئی پادشای بی مہرج و بہندہو کہس بالآ دہستی
 نیہو، ہرچی مہیل بکا دہیکاو، لیپرسینہوہی نیہ) ہہروہا ئہگہر رہحم
 بہ گشتیشیان بکا ئہوہ لہ سایہی خوئیہوہیہو کہس مافی ئہوہی نیہ کہ
 رہخنہ لہوہ بگری و بلئ: چوئن خاس و خراپ بہ یہکچاو تہماشا دہکری،
 چونکہ ہہمیشہ رہحمہتی خودا بو بہندہکانی لہ کارو کردہوہی خویان
 باشترہ بویان. جا کہ ئہمہت زانی باش باش بزانیہ کہ چارہنووس راستہو
 دہبی پروات پیی ہہبی، دہنا گریمان تو بہ قہد چپای ئوحدو زیر لہپرگیہی
 خودادا ببہخشیتہوہ ہتا لہسہر ئہم شیوہیہی کہوا بوئ باس دہکم باروہر
 بہ چارہنووس نہکہی ئہوا خودا ئہوہت لی قہبول ناکا: دہبی ئہمہ بزانی: کہ
 ہرچی تووشت دہبی نہدہوو کہ نہیہتہپریت و ئہوہشی تووشت نابئی
 ناگونجی کہ بیتہپریت! خو ئہگہر بیت و لہسہر ئہم باوہرہ نہمری دہچیتہ
 ناگری دوزہخوہ. عہدوللا (خودای لی رازی بی) فہرمووی: لہ پاش دا بو دلنیایی

ته‌واو چوومه خزمه‌تی عه‌بدوللای کوپری مه‌سعوود ئه‌ویش هه‌روای فه‌رموو:
 ئه‌وجا چوومه لای حوذه‌یفه‌ی کوپری یه‌مان، ئه‌ویش هه‌روای فه‌رموو، ئه‌نجا
 چوومه خزمه‌تی زه‌یدی کوپری ثابیت (رمزای خودا له‌گشتیان بئ) ئه‌ویش هه‌مان
 فه‌رمووده‌ی له‌ده‌می حه‌زرت خو‌یه‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) بۆ گێڕامه‌وه. (ئه‌بو
 داوود — رمزای خودای ئی بئ).

۵۱۶۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ
 عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ خَلَقَ خَلْقَهُ فِي ظُلْمَةٍ فَأَلْقَى عَلَيْهِمْ مِنْ نُورِهِ فَمَنْ
 أَصَابَهُ مِنْ ذَلِكَ النُّورِ اهْتَدَى وَمَنْ أَخْطَاهُ ضَلَّ فَلِلَّذَلِكَ أَقُولُ جَفَّ الْقَلَمُ عَلَى عِلْمِ اللَّهِ
 تَعَالَى: رواه الترمذي في الإيمان بسند صحيح^(۸):

عه‌بدوللای کوپری عه‌مر (خودای ئی رازی بئ) فه‌رموو: به‌گوێچکه‌ی خوُم له‌زاری
 پیروزی خو‌شه‌ویستم ژنه‌وت ده‌یفه‌رموو (دروودی خودای له‌سهرین): خودا له‌ناو تاریکی
 سه‌رگه‌ردانیدا دروسکراوانی خو‌ی دروست کرد، له‌جیهانی ماکدا، واته‌: له‌و
 جیهانه‌دا که ماک و هه‌وین و سه‌رچاوه‌یه بۆ ئه‌م جیهانه‌ی ئیستامان، گیانگه‌ل
 سه‌ریان به‌هیچ لایه‌کدا ده‌ر نه‌ده‌کرد، تا خودا هه‌ندی له‌نووری خو‌ی تی گرتن،
 ئیتر ئه‌وه‌ی له‌و نووره‌ی به‌رکه‌وتبێ ریی راست ده‌گرێ، وه‌ ئه‌وه‌ی له‌و نووره‌ی
 به‌ر نه‌که‌وتبێ سه‌ری ئی ده‌شیوێ و گومرا ده‌بێ. حه‌زرت (دروودی خودای له‌سهرین)
 فه‌رموو: جا بۆیه‌ منیش ده‌لیم: چاره‌نووسی هه‌موو شتی هه‌ر له‌میژه‌وه‌ بپرا
 وه‌ته‌وه‌ و ئه‌و قه‌له‌مه‌ی که قه‌زاو قه‌ده‌ری پێ نووسراوه‌ مه‌ره‌که‌به‌که‌ی له‌میژه‌وه‌
 وشک بو‌ته‌وه‌ و کاغه‌زو قه‌له‌م پێچراوه‌ته‌وه‌ و هه‌لگیراوه‌، گشت شتی له‌میژه‌وه‌
 له‌زانستی خودای گه‌وره‌دا دیا ری کراوه‌! (ت - س/ح) تاباش له‌م باسه‌تی بگه‌ی
 ته‌ماشای ئه‌م فه‌رموودا نه‌یش له‌م شوینانه‌دا بکه‌: → (ب - ۱ ز - ۶ ل - ۳۷
 چاپی/ ۱ - ۱ - ۲ + ۳ + ۴ + ۵ + ۶ + ۷ + ۸ + ۹ + ۱۰ + ۱۱ + ۱۲)
 + (ز - ۷ ل - ۴۴ چاپی/ ۱ - ۱ - ۲ + ۳ + ۴ + ۵) + (ب - ۶ ز - ۸ ل
 - ۱۷۲ چاپی/ ۱ - ۱ - ۷ + ۸).

(۸) صحیح عند الترمذی.

۷) ناشئ ویره ویر له‌سهر مه‌سه‌له‌ی خوا خواست و سه‌رنقیشت و قه‌زاو قه‌ده‌ر
بکری: (لا ینبغي التنازع فی القدر)

۵۱۶۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَكُنْ تَتَنَازَعُ فِي الْقَدَرِ فَقَضِبَ حَتَّى اخْمَرَ وَجْهَهُ حَتَّى كَأَنَّمَا فُقِيَ فِي وَجْتِنِهِ الرُّمَانُ فَقَالَ: أَبْهَذَا أَمَرْتُمْ أَمْ بِهَذَا أُرْسِلْتُ إِلَيْكُمْ إِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ حِينَ تَنَازَعُوا فِي هَذَا الْأَمْرِ عَزَمْتُ عَلَيْكُمْ أَلَّا تَتَنَازَعُوا فِيهِ^(۱):

ئه‌بو هوره‌یره (خوشنودیی خودای له‌سهر بئ) فه‌رمووی: جاری پیغه‌مبهر (دیودی خودای له‌سهر بئ) له مال دهرچوو، هات بۆ ناومان، له‌و کاته‌دا ئیمه له‌ناو خۆماندا له‌سهر مه‌سه‌له‌ی چاره‌نووس و خوا نووس مشتومرمان بوو، ئیتر پیغه‌مبهر (دیودی خودای له‌سهر بئ) وه‌ها تووره‌ بوو، وه‌کوو هه‌نا تلیقابئ به‌ هه‌ردوو سهر کولمیدا وه‌ها رووی سوور سووره‌وه‌ بوو، ئه‌وجا فه‌رمووی: ئه‌مه چی حالیکه، که‌ی به‌مه فه‌رمانتان پئ کراوه، یا که‌ی من بۆ ئه‌مه ره‌وانه‌ کراوم بۆ سه‌رتان! نه‌ته‌وه‌کانی پیش ئیوه‌ کاتئ له‌سهر ئه‌م مه‌سه‌له‌ تووشی ئه‌م ویره ویره بوون له‌ ناوچوون، به‌ جه‌ختی ده‌مه‌وی له‌ ئیوه، دیسان دووپاتی ده‌که‌مه‌وه‌ بۆ ئیوه‌ که‌ جاریکی تر نابئ له‌سهر ئه‌م مه‌سه‌له‌یه‌ ئه‌م ویره ویره‌و گیره‌ گیره‌ بکه‌ن! (ت - س/غریب).

۵۱۶۶- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يُؤْمِنُ عَبْدٌ حَتَّى يُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ حَتَّى يَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَهُ وَأَنَّ مَا أَخْطَأَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَهُ. رواهما الترمذي (بسندین غریبین ولكنهما مؤیدان بکثیر من الصحاح)^(۲):

جایبر (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: خوشه‌ویست (دیودی خودای له‌سهر بئ) ده‌فه‌رمووی: به‌نده به‌ ته‌واوی باوه‌ر ناهینئ تا باوه‌ر نه‌هینئ به‌ چاره‌نووس،

^(۱) رواه الترمذي بسند غریب مؤید. بکثیر من الصحاح (شرحه).

^(۲) رواه الترمذي بسند غریب مؤید بکثیر من الأحادیث الصحيحة (شرحه).

به خیر و به شهرت، به چاک و به خرا پی، وه هه‌تا نه‌میش نه‌زانی که هه‌رچی تووشی ده‌بی نابیی که تووشی نه‌بی، نه‌وه‌شی که تووشی نه‌بی ناگونجی که تووشی بیی، واته نه‌وه‌ی که بیته‌ریی ناگری که نه‌یه‌ته‌ریی، وه نه‌وه‌ی که نه‌یه‌ته‌ریی که بیته‌ریی! (ت - س/غریب).

۵۱۶۷- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: سِتَّةٌ لَعْنَتْهُمْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ وَكُلُّ نَبِيٍّ كَانَ: الزَّائِدُ فِي كِتَابِ اللَّهِ، وَالْمُكَذِّبُ بِقَدْرِ اللَّهِ، وَالْمُتَسَلِّطُ بِالْجَبَرُوتِ لِيُعْزَّ بِذَلِكَ مَنْ أَذَلَّ اللَّهُ وَيُذِلَّ مَنْ أَعَزَّ اللَّهُ وَالْمُسْتَحِلُّ لِحَرَمِ اللَّهِ، وَالْمُسْتَحِلُّ مِنْ عِزِّي مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَالتَّارِكُ لِسُنَّتِي. رواه الترمذي والحاكم بسند صحيح. نَسَّأَ اللَّهُ صَحَّةَ الْقَوْلِ وَالْفِعْلِ آمِينَ^(۳):

عائیشه (خودای فی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: نه‌م شه‌ش که‌سه‌یه من نه‌فره‌تم فی کردون، خودا بو خوی نه‌فره‌تی فی کردون، هه‌موو پیغه‌مبه‌ری له‌مه‌وبه‌ر به‌ده‌می خوی له‌عنه‌تی فی کردون: نه‌وه‌ی که‌شتی له‌نامه‌یی له‌نامه‌کانی خودا زیاد بکا، نه‌وه‌ی باوه‌ری به‌خوا نووس و خوا کرد نه‌بی، نه‌وه‌ی که‌به‌زورو به‌زه‌برو زه‌نگ خو بسه‌پینئ و خوی بکا به‌خواهن ده‌سته‌لات، هه‌تا نه‌وه‌ی که‌خودا ژیری خستوه‌ه نه‌و به‌ناه‌قی سه‌ری بخات و نه‌وه‌ی که‌خودا سه‌ری خستوه‌ه نه‌و به‌ناپه‌وا ژیری بخات، نه‌وه‌ی که‌ریزی به‌ستی خودا بشکینئ و ناپه‌وایی له‌به‌ست - هه‌رم - ی مه‌ککه‌و مه‌دینه‌دا بکا، نه‌وه‌ی زورو ناه‌قی له‌که‌سوکاری من بکا، نه‌و ده‌ستی قه‌درو ریزه‌ بشکینئ که‌خودا ناویه‌تی له‌وان، هه‌روه‌ها نه‌وه‌ی که‌پشت له‌پربازو سوننه‌تی من بکا. → (ت / حاکم - س/ص) (ب - ۷ ز - ۲۵ ل - ۱۲۳ چ/۱ ف - ۳).

۸) ناکام و رزق و رؤیای هه ره سه ره تاوه دیاریکراون و سنووریان بۆ دانراوه

الأجال والأرزاق محدودة

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ} - سورة الأعراف - ۷ / ۳۴.

واته: کاتی که رۆژو ماوهیان تهواو بوو وه ناکامیان هات ئیتریه که دهه چیه ناکامیان پێشو پاش، یا کهم و زیاد ناکا.

۵۱۶۸- قَالَتْ أُمُّ حَبِيبَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): اللَّهُمَّ مَتَّعْنِي بِزَوْجِي رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَيَأْبَى أَبِي سُفْيَانَ وَيَأْخِي مُعَاوِيَةَ. فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِنَّكَ سَأَلْتِ اللَّهَ لَآجَالٍ مَضْرُوبَةٍ وَأَثَارَ مَوْطُوءَةٍ وَأَرْزَاقٍ مَقْسُومَةٍ لَا يُعْجَلُ شَيْئًا مِنْهَا قَبْلَ حِلِّهِ وَلَا يُؤَخَّرُ مِنْهَا شَيْئًا بَعْدَ حِلِّهِ، وَلَوْ سَأَلْتِ اللَّهَ أَنْ يُعَافِكَ مِنْ عَذَابِ فِي النَّارِ وَعَذَابِ فِي الْقَبْرِ لَكَانَ خَيْرًا لَكَ، فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ الْقِرْدَةُ وَالْخَنَازِيرُ هِيَ مِمَّا مُسَخَّ، فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمْ يُهْلِكْ قَوْمًا أَوْ يُعَذِّبْ قَوْمًا فَيَجْعَلَ لَهُمْ نَسْلًا وَإِنَّ الْقِرْدَةَ وَالْخَنَازِيرَ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ. رواه مسلم^(۱).

ئومو حه بیه (خۆشنوودی خودای لیبی) فهرمووی: خودایه! ههتا سه ره مانهم پی رهوا ببینه: پیغه مبهری هاوسه رمو، نه بو سوفیانی باوكمو، موعاوییهی برام، پیغه مبهر (سودی خودای لهسهرین) پیی فهرموو: نه مانهی که تو له خودا داویان ده کهی ناکام و ماوهیان بۆ دیا ری کراوه و پۆژو کاتیان بۆ دانراوه، له میژوهه ریگه و شوینیان بۆ نیشانه کراوه، رزق و پۆژی یان به پیی چاره نووسی خودایی بۆ براوه تهوه، تو بلییت و نه لییت ههتا کاتی هاتنی خویان نه بییت خودا هیچیان پێش ناخات، کاتی کاتی هاتنی خوشیان هات خودا هیچیان دوا ناخات، کهواته داوی ئهوه له خودا بکه که له سزای ناگرو له سزای گوپ بت پاریزی، ئه مه بۆ تو زۆر باشتره.

(۱) مسلم. قدر: ۶۷۱۴.

پیاوی‌کیش گوتی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! نهم مه‌یموون و به‌رازانه‌ی که ئیستا هه‌ن ئایا ئه‌مانه له وه‌چه‌ی ئه‌و ئاده‌میزادانه‌ن که خودا له‌کاتی خویدا کردوونی به‌جانه‌وه‌ر؟ فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین): خودای گه‌وره‌و سه‌روه‌ر هه‌ر هۆزیکێ فه‌وتان بئی، یا فهرمووی: هه‌ر هۆزیکێ سزا دابی بیه‌بری کردوون و وه‌چه‌ی ئی نه‌خستوونه‌ته‌وه، سه‌ره‌پای ئه‌وه‌ش مه‌یموون و به‌راز له‌وه‌ پێشیش هه‌ر بوون (م).

۵۱۶۹- وَقَالَ خَالِدُ الْحَدَّاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قُلْتُ لِلْحَسَنِ: يَا أَبَا سَعِيدٍ أَخْبِرْنِي عَنْ آدَمَ - عَلَيْهِ السَّلَام - أَلِلْسَّمَاءِ خُلِقَ أَمْ لِلْأَرْضِ؟ قَالَ: لَا بَلْ لِلْأَرْضِ. قُلْتُ: أَرَأَيْتَ لَوْ اعْتَصَمَ فَلَمْ يَأْكُلْ مِنَ الشَّجَرَةِ؟ قَالَ: لَمْ يَكُنْ لَهُ مِنْهُ بُدٌّ. قُلْتُ: أَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِهِ تَعَالَى: (مَا أَنتُمْ عَلَيْهِ بِفَاتِنِينَ إِلَّا مَنْ هُوَ صَالِ الْجَحِيمِ) قَالَ: إِنَّ الشَّيَاطِينَ لَا يَفْتِنُونَ بِضَلَالَتِهِمْ إِلَّا مَنْ أَوْجَبَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَحِيمَ. وَسَأَلَهُ عَنْ قَوْلِهِ تَعَالَى (وَلَدَلِكْ خَلَقَهُمْ) قَالَ: خَلَقَ هَؤُلَاءِ لَهُدِهِ وَهَؤُلَاءِ لَهُدِهِ. رواهما أبو داود^(۲):

خالیدی هه‌ذداه (خودای ئی زانی بئی) فهرمووی: گوتم به‌ شیخ هه‌سه‌نی به‌ه‌صری (خودای ئی زانی بئی): ئه‌ی باوکی سه‌عیدا! پیم بلی: ئایا باوه ئاده‌م - دروودی خودای ئی بئی - بو ژیان له‌ سه‌ر ئاسمان دروست کرابوو، یا بو ژیان له‌ سه‌ر زه‌وی؟ فهرمووی: نه‌، بو ژیان له‌ سه‌ر زه‌وی دروست کرابوو، عه‌رزیم کرد: قوربان! پیم بلی گریمان باوه ئاده‌م مانی بگرتایه‌و له‌و دره‌خته‌ی نه‌خواردایه که بوو به‌ هۆی ده‌رچوونی له‌ به‌هه‌شت و هاتنه‌ خواره‌وه‌ی بو سه‌ر رووی زه‌وی چی ده‌بوو؟ فهرمووی: چاری نه‌بوو هه‌رده‌بوو لیی بخواردای. گوتم: پیم بلی نهم ئایه‌ته‌ واته‌ی چیه‌ که ده‌فه‌رموی:

{ مَا أَنتُمْ عَلَيْهِ بِفَاتِنِينَ، إِلَّا مَنْ هُوَ صَالِ الْجَحِيمِ - سورة الصافات - ۳۷ / ۱۶۲ - ۱۶۳ }.

(۲) سکت عن درجته الشارح.

فهرمووی واته: شه‌یاتین و جنوکه‌کان ناتوانن که‌س به‌د خوو بکه‌ن و که‌س له خشته ببه‌ن مه‌گه‌ر یه‌کئ که‌له زانستی خودادا رابوور دبئ که ده‌بی داخلی دۆزه‌خ ببئ و خودا له سه‌ره‌تاوه له ئەزه‌لدا ئاگری دۆزه‌خی بو پریار دابئ. له باره‌ی ئەم فهرمایشته‌ی خودای گه‌وره‌یشه‌وه لییم پرسى که ده‌فهرموئ:

{وَلِلّٰكَ خَلَقُهُمْ - سورة هود - ۱۱ - ۱۱۹}.

فهرمووی واته: به‌هه‌شتی‌یه‌کانی بو به‌هه‌شت دروست کردووه و دۆزه‌خییه‌کانیش بو دۆزه‌خ. (ئهبو داوود - رمای خوی ئی بن).

۹) جله‌وی دل له ده‌ستی خودا دایه: (القلوب في قبضة الرحمن)

۵۱۷۰- → (له کیتابی ئەزکاردا، له‌باسی (جوامع الدعاء) دا رابورد، فهرمووده‌ی دوا‌ده‌هه‌م لی‌ره‌دا له ئەنه‌سه‌وه‌یه له پاش رسته‌ی (ثبت قلبي على دينك) وه ده‌فهرموئ: گوتمان: قوربان! ئە‌ی ره‌وانه‌ کر‌اوی خودا! ئیمه به‌ خو‌ت و به‌ دینه‌که‌ت باوه‌رمان هی‌ناوه، جا ئایا له مه‌دوا مه‌ترسی له پ‌ده‌ر چوونمان ئی ده‌که‌ی؟ فهرمووی: به‌ئ، چونکه له پاستیدا جله‌وی دل وا له ده‌ستی خودادا، خو‌ی چو‌ن ئاره‌زوو بکا ئاوا هه‌ئ‌ی ده‌سو‌پ‌ئ‌ئ‌ی! (ت/م) گفته‌ی (م): له پاستیدا هه‌رچی د‌ئ‌ی به‌ره‌ی ئاده‌میزاد هه‌یه سه‌رجه‌م وان له نی‌وانی دوو په‌نجه له په‌نجه‌کانی خودای می‌ه‌ره‌ب‌اندا، وه‌ک تاقه‌یه‌ک دل چو‌ن له نی‌وانی دوو په‌نجه‌دا به‌ ئاسانی هه‌ل ده‌سو‌پ‌ئ‌ئ‌ی، خودایش به‌ ئاره‌زووی خو‌ی ئاوا به‌ ئاسانی بو کوئ خواستی ئی بی دلان به‌ره‌و ئه‌وئ هه‌ل ده‌سو‌پ‌ئ‌ئ‌ی^(۱).

(۱) تقدم فی مجلد تاسع. تسلسل/۷۰ رقم/۵۱/۵۰.

۱۰) نه‌وی له باره‌ی مندالی ناموسولمانه‌کانه‌وه له ناییندا روونکراوه‌ته‌وه ماورد فی أطفال الکفار

۵۱۷۱- (ب - ۱ ز - ۶ ل - ۳۷ ف - ۲) ^(۱).

۵۱۷۲- ئەم فەرمووده‌یه له پێشه‌وه له باسی الفصل الثاني فيما رآه النبي (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): رابوورد، فەرمووده‌ی یه‌که‌م به‌لام له گێڕانه‌وه‌یه‌کی بوخاریدا که له‌م شوینه‌دا به‌یان کراوه، له باتی: پیره‌می‌رده‌که‌ی بن دره‌خته‌که‌یش ئیبراهیم بوو. ئەمه‌یه: پیاوه‌ی بال‌ا به‌رزه‌که‌یش که له ناو باخه‌که‌دا بوو ئیبراهیم بوو، دروودی ئی بئ، منداله‌کانی ده‌وریشی هه‌موو ئەو مندالانه‌ بوون که له‌سه‌ر سروشتی خودا کرد مردوون. بازی له مووسولمانه‌کان عه‌زیان کرد: ئەو پێغه‌مبه‌ری خودا! ئایا مندالانی هاو‌به‌شپه‌یدا که‌رو ناموسولمانه‌کانیش له به‌هه‌شتدا له‌گه‌ڵ ئیبراهیم دا ده‌بن؟ فەرمووی: به‌ئێ ئه‌وانیش له به‌هه‌شتدا له‌گه‌ڵ ئیبراهیمدا ده‌بن ^(۲).

۵۱۷۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) سُئِلَ عَنْ دَرَارِيِّ الْمُشْرِكِينَ فَقَالَ: اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا عَامِلِينَ. رواه الثلاثة ^(۳).

ئەبو هوریره (خودای ئی رازی بئ) فەرمووی: له‌باره‌ی مندالانی هاو‌به‌ش په‌یدا‌که‌ره‌کانه‌وه له پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) پرسیار کرا: ئایا مندالی ئەمانه که به‌مندالی ده‌من به‌هه‌شتین یادۆزه‌خین؟ فەرمووی: خودا خۆی باش ده‌زانئ ئەو مندالانه‌ ئه‌گه‌ر گه‌وره‌ ببوونایه‌و ته‌کلیفیان له‌سه‌ر بوایه‌ کارو کرده‌وه‌یان چی ده‌بوو، به‌لام ماده‌م له پێش ره‌سیده‌بووندا مردوون ئەوه ئه‌رك‌و ته‌کلیفیان له‌سه‌ر نییه، که‌واته به‌هه‌شتین. (ش/د).

^(۱) تقدم في مجلد أول. تسلسل / ۶ رقم / ۲۸.

^(۲) تقدم في مجلد ثامن. تسلسل / ۴ رقم / ۴۲۵۰.

^(۳) بخاری. جنانز: ۱۲۸۴، ۶۵۹۸. مسلم. قدر: ۶۷۰۴. نسائی. جنانز: ۱۹۴۸. تحفة الأشراف: ۱۴۲۱۲.

تجريد / ۲ / ۷۹ رقم: ۶۵۹ = ۱۲۸۲، ۳۲۵۵، ۶۱۹۵.

۵۱۷۴- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: تُوفِّيَ صَبِيٌّ فَقُلْتُ: طُوبَى لَهٗ عُصْفُورٌ مِنْ عَصَافِيرِ الْجَنَّةِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (مَتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): أَوَّلًا تَذَرِينَ أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ الْجَنَّةَ وَخَلَقَ النَّارَ فَخَلَقَ لِهَذِهِ أَهْلًا وَلِهَذِهِ أَهْلًا. وَفِي رَوَايَةٍ: إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ لِلْجَنَّةِ أَهْلًا خَلَقَهُمْ لَهَا وَهُمْ فِي أَصْلَابِ آبَائِهِمْ وَخَلَقَ لِلنَّارِ أَهْلًا خَلَقَهُمْ لَهَا وَهُمْ فِي أَصْلَابِ آبَائِهِمْ. رواه مسلم وأبو داود^(۴):

عائیشه (خودای نِ رازی بِن) فهرمووی: جاری مندالّی مرد، عهرزی حه‌زهرتم کرد: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ئه‌م مناله خوشتی له‌ خوئی چوله‌که‌ی به‌هه‌شته، چونکه بِن گونا‌هه، فهرمووی (درووی خودای له‌سهرین): چوَن وا ده‌لّییت تو خوت ده‌زانی که خودا هه‌م به‌هه‌شتی دروست کردووه، هه‌م دۆزه‌خی دروست کردووه، هه‌روا ده‌سته‌یه‌کی دروست کردووه بو به‌هه‌شت و ده‌سته‌یه‌کی تری دروست کردووه بو دۆزه‌خ (که‌واته: ئه‌ی عائیشه! له‌ خوته‌وه به‌بِن به‌لگه‌یه‌کی روون له‌ شتی وا غه‌یبی و په‌نه‌انیدا په‌له‌ له‌ بریاردان مه‌که). له‌ گِیرا نه‌وه‌یه‌کا: خودا که سانیک‌ی دروست کردووه بو به‌هه‌شت، هه‌ر له‌پشتی باوکیاندا بو ئه‌ویی دروست کردوون، وه که سانیک‌ی تری دروست کردووه بو ناگری دۆزه‌خ هه‌ر له‌ پشتی باوکیاندا بو ئه‌ویی دروست کردوون. (م/د).

۵۱۷۵- وَعَنْهَا قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ذَرَارِيُّ الْمُؤْمِنِينَ، قَالَ: هُمْ مِنْ آبَائِهِمْ. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ بَلَا عَمَلٍ قَالَ: اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا عَامِلِينَ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَذَرَارِيُّ الْمُشْرِكِينَ قَالَ: مِنْ آبَائِهِمْ. قُلْتُ: بَلَا عَمَلٍ قَالَ: اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا عَامِلِينَ. رواه أبو داود بسند صالح^(۵):

دیسان فهرمووی (خودای نِ رازی بِن) گوتم: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! حوکمی مندا‌لانی موسولمانان - که به‌مندالّی له‌ پیش ره‌سیده بووندا ده‌مرن -

(۴) مسلم. قدر: ۶۷۱۰. أبو داود. سنة: ۴۷۱۲. نسائی. جناز: ۱۹۴۶. ابن ماجه. قدر: ۸۲. تحفة:

۱۷۸۷۲

(۵) بسند صالح لأبي داود.

چییه؟ به هه‌شتین یا دۆزه‌خین؟ فهرمووی (دروودی خودای لسه‌ریښ): حالئ ئه‌وانیش وهك حالئ بابیان‌ه‌و، حوكمیان حوكمی بابیان‌ه. گوتم: دیاره به‌بی کرده‌وه؟ فهرمووی: خودا بۆ خوئی باش ده‌زانئ كه ئه‌و مندالانه ئه‌گهر گه‌وره‌بین کرده‌ویان چی ده‌بی. گوتم: قوربان! ئه‌ی مندالانی هاوبه‌شپه‌یداكه‌ران كه‌له پێش ره‌سیده‌بووندا به‌مرن حوكمیان چییه، به هه‌شتی ده‌بن یا دۆزه‌خی؟ فهرمووی (دروودی خودای لسه‌ریښ): ئه‌وانیش حوكمیان حوكمی بابیان‌ه. گوتم: دیاره به‌بی کرده‌وه؟ فهرمووی (دروودی خودای لسه‌ریښ): خوا بۆ خوئی باش ده‌زانئ كه ئه‌و مندالانه ئه‌گهر گه‌وره‌بین کرده‌ویان چی ده‌بی (د-س/صالح).

۱۱) ئه‌وه‌ی له باره‌ی خه‌لكانی سه‌رده‌می پێغه‌مبه‌ر گه‌ردانیه‌وه هاتووه

ماورد في أهل الفترة

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولاً} - سورة الإسراء - ۱۵/۱۷.

واته: ئێمه به خوتوخوڤایی كه‌س سزا ناده‌ین له سه‌ركرده‌وه‌و بیرو باوه‌ری، چ خاس بن چ خراپ، هه‌تا پێغه‌مبه‌رئ ده‌نیرین، ڕێگه‌ی چاكو ڕێگه‌ی خراپه‌یان بۆ روون ده‌كاته‌وه، به‌به‌لگه‌ی رۆشن و به موعجیزه‌ی گه‌وره مه‌هانه‌یان ناهێلئ و بیانووین ده‌بێ و بۆ ڕیان ده‌دا.

۵۱۷۶- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيْنَ أَبِي؟ قَالَ: أَبُوكَ فِي النَّارِ. فَلَمَّا قَفَى (أَيْ ذَهَبَ) النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنَّ أَبِي وَأَبَاكَ فِي النَّارِ^(۱).

ئه‌نه‌س (ره‌زای خودای لێښ) فهرمووی: پیاوی گوئی: ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خودا! باوكم له سه‌رده‌می بئ په‌يامی و پێغه‌مبه‌رگه‌ردانی دا مردووه، ده‌بی جێگه‌ی کوئی‌بی؟ ئا یا جێگه‌ی به هه‌شته یا دۆزه‌خه؟ فهرمووی (دروودی خودای لسه‌ریښ):

(۱) مسلم. ایمان: ۴۹۹. أبو داود سنة: ۴۷۸. تحفة الأشراف: ۲۲۷

باوكت له ناو ئاگردايە كاتى پياوھەكە ويستى بگەرېتەو، ھەزرىت (درودى خوداى لەسەرىن) بۇ زىدە پوونكردنەو و زىدە ھاندانىان لە وەرگرتنى ئايىنى ئىسلامى پىرۆزو، بۇ پتر بىزىز قىز كرىدەو لە بىرو باوھرى كوئى سەردەمى نەزانى، فرمووى: باوكى من و باوكى تو ئىستا وان لە ناو ئاگردا. (د-س/ص).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ھەزرىت (درودى خوداى گەورەى لەسەرىن) گەلى جار لە فرمايشتە روونكەرەوھەكانىدا، بۇ دەربىرىنى ھاودەردى و ھاوسەنگىي سەرچەمى موسولمانان لە ناو خۆياندا، لە خىرو لە شەردا، وەھاي پيشان داوھ كە ئەوئش وەك ئەوان بەندەيەكى بەرپرسىياري بەرفەرمانە، ھەروا بنەچەو وەچەكەى ئەوئش - لەبەردەم عەدالەتى دادگاي خوداى گەورەو بى باكدە- ھالىان وەك ھالى بنەچەو وەچەى ئەو خەلكەى تر وايە، لەم لايەنەو بۇ ئەم مەبەستە پەرورەردەى يە، نەخوى لە خۆيان و نەبنەچەو وەچەى لە بنەچە وەچەى ئەوان جيانەكردۆتەو، بە تايبەتى لە سەرھەتاي دامەزناندى ئىسلامەو ھەزرىت (درودى خوداى لەسەرىن) بە تۆندو تىزى داکوئى لەسەر ئامانجە سەرەككەيەكانى بەرنامەكەى قورئان دەكرد، وەك: يەككىتىي خودا، بىچوونىي خودا، نيشانە پەسەندەكانى خودا، وەك يەكسانى و چونىەكى بەندەكانى خودا، كە ھەموو لە ئادەمن و ئادەمئش لە گلە، پايەو پلەو پىزىيان لەلاى خودا تەنيا بە تەقوايەو بەس، نەك بە بنەچەو وەچە، يابەشيوھى جوان يا بەزورى سامان، بەلام كاتى كە ياساو بەرنامەكانى ئىسلام بەتەواوى جى گىربوون و، عەقىدەو بىروباوھرى ساغى ئىسلامەتى لەسەر شيوەيەكى جوان و پتەو لە ناو دل و دەروونى جەماوھرى گەلى ئىسلامدا بەباشى رەگ و ريشەيان داکوتا، مەترسى ئەو نەما كە ئىتر دەسكارى بنەماكانى ئىسلام بكرى، يابتپەرستى و شتى وا لە ناو موسولماناندا سەر ھەل بداتەو، واتە كاتى كە بتپەرستى و فرە خوايى بنەبىبوون وە بەرنامەى ئىسلام بەباشى سەرى گرت،

ئیتتر چه زرت (درویدی خودای لهسریئ) به جلّه و کیژیی سروسش بهره بهره دهستی کرد به بزارکردنی مه زرای پیروزی ئیسلام، گه ئی لهو کیشه و بهره ئیشکالانه ی چاره سهر کرد که لهوه پیش - بههوی فره بۆنه ی جیا جیاوه - پهیدا بوو، وهك ئه وه که دهفرموئ: له مهو پیش جارن نههیم ئی دهکردن له دیدهنی گوڤستان، بهلام ئهوا ریگهی من دراوه که دیدهنی گوڤی دایکم بکه، که وابوو ئیوهیش له مهودوا دیدهنی گوڤستان بکه، چونکه دیمه نی گوڤو گوڤستان یادی قیامت تازه دهکاته وه. هویه کی گرنگی ئه و کیشه و ئیشکالانه دهگه ریته وه بۆ چهند خالی: وهك جیایی مه عنای لۆغه وی وشه له مه عنای ئیستیلاخی هه مان وشه خوئ، له سهره تاوه ئه م زاراهه شهرعی یانه ی که ئیستا وا باوو ناسراون ئاوا واتا پۆشن و مه به ست زانراو نه بوون، مه به ست و چه مکی بیژوه گفته و عیبارت و رسته به پیئ شوین و حال و کات دهگوڤان، وهك ئه وه پله ی پۆشنیری له ناو کومله دا نزم بوو، باو باوی ئومیتی و بی سه وادی یی بوو، خه لک له بهر شهرو شوپو مه شق کردن له سهر شیرو تیرو فیروبوونی رمبازی و جلیت بازی و خه می نان نه یان ده په رزایه سهر خوینده واری، ته نانه ت ئه و ته قه لایه ی که ئیسلام دهیدا بۆ په خشی زانست هیشتا سهره تای بوو، له بهر ئه وه زاناو مه لاو فه قئ که م بوون، ئه وهیش له وی بوهستی که زۆربه ی نو موسو لمانه کان ماکی دینه کوئه که ی خویمان له ناخی دهروونیاندا هه رمابوو، هه ره مه یه کی ئیجگار زۆر له بیرو باوهرو عاده ت و نه ریتی جووله که و گاورو بته په رست و فره خواو ناگر په رست بههوی ئه م نو موسو لمانانه وه به ناو خه لکه موسو لمانه که دا بلاو بوو بۆوه.

جا له هه ل و مه رجیکی ئاوا دا فره بیر ی نیوه چل و زۆر باوه ری نابه کام و زۆر کیشه و به ره ی زه ق و ره ق سهره ل ده دن، وه ئی له سایه ی خودا وه، به ته وقیفی خودایی، سوورو جیزی پاک و پوختی خه رمانی گول و گولزاری ئیسلام له و هه مکه درک و دال و کاو کوته ل و پووچه ل و کوژه ره جیا وه کرا. ئه م پوخته کردنه ش به کو ششی بی و وچانی چه زرت خوئ و یارانی و

زانایانی نایینی سهری گرت، بگره هم ههوله پیروژه ههتا نیستاش هه
بهردهوامه، چونکه هیشتا ماکی بیرى چوت لهناومانا ههرماوه.

جا پاش هم سهرنجه عهرزی ئیوهی ئازیزی بهپرز دهکهم: زۆربهی ئهو
به دیمه ن جیاوازی یهی کهله نیوان چه نده دیسیکدا رهچاو دهکرین
دهگه پرنهوه بو هم جوړه هوپانه، له بهر ئهوه زانا گه وره کان چونکه
شاره زاییه کی باشیان ههیه له هوو ماکی کیشهکاندا، گه ئی به جوانی و زور
بههاسانی دهتوانن چاره سهریان بو بدوژنهوه، وههتا بوپان بکری حه دیسی
ساغ به زه عیف یا بهمه نسوخ دانانین و، ئه گهر بوړه دژایه تییه که له بهینی
دوو فهرموده ی ساغدا هه بوو ته ئویلیان دهکهن، وه ئی نیمچه مه لاو کۆلکه
خوینه وار هکان تاده بی کیشه که گه وره تر دهکهن و به ساده ترین جیاوازی
فهرته نه یی بهرپا دهکهن.

بو نمونه دوو رای جیا له باره ی جیگه ی ئهو جیهانی باوک و
دایکی پیغه مبهروه هه ن، ئایا بهه شتین یانا؟ چه نده فهرموده یی ده فهرموئ
بهه شتین، فهرموده ی تر هه یه ده فهرموئ: بهه شتی نین. هم
فهرموده یی ئیره گه ئی ته ئویل هه ل دهگری، وه که ئه وه مه به ست له م
فهرموده یی ئیره ئه وه بی که عه بدو لالی باوکی پیغه مبه ر له کاتی ئهو
پرسیار و وه لامه دا، له ناو گوپدا، له ناو ئاگردا بووبی، له بهر گوناوه شتی وا،
نه وه که له سهر بی باوه ری و شتی وا، به لام له وه دوا له بهر خاتری پیغه مبه ر
(درو دی خودای له سهرین) یاله بهر ههر هو یه کی تر پرزگاری بووبی و بجیته
بهه شته وه. به زه ینم حه زه رت (درو دی خودای له سهرین) له سهره تا وه که وای فهرمو وه
مه به سستی چه نده شت بووه: قیژاو یکردن و ته بشیعی بیرو باوه ره کۆنه کان،
هه تا له بهر چاوی موسولمانان بکه ون، دل دانه وه ی کابرای پرسیار که ر؟
گه یان دنی ئهو هه وانه به خه لک تا به بنه چه و وه چه ی خو یان ده ست خه رۆ
نه بن و، ههر که س خو ی بو خو ی هه ول بدا. تکایه بو پتر به هره مه ندی له م
باسه ته ماشای بهرگی شه شه می تاج، لاپه ره (۲۱۳) فهرموده ی ۲۲/ چ/ ۱
ژماره: ۳۹۱۳ چاپی ۲/، بفهرموون.

خوښه‌ری نازیز! نه‌مهی نووسیمان له‌سهر ئهم فهرموده‌یه نمونه‌یه‌که له شیکردنه‌وهو پراځه‌کردنی فهرموده‌کان، نه‌میش کات و کوڅشش و مه‌ودای خوځی ده‌وی، که‌واته من هه‌قمه که به‌ته‌رجه‌مهی حه‌دیسه‌کان ئیکتیفاده‌که‌م، له به‌خشنده‌یی خودای گه‌وره‌ش ئومید ده‌که‌م که‌له‌مه‌ولا، لاو مه‌لاو زانا خواناسه‌کانمان نرخ و سه‌نگی ئهم جوړه ته‌رجه‌مه‌و وه‌رگیرانه بزنان بایه‌خی پی بدن، هه‌تاکه‌ی هر بلین: خو کوردییه‌و خو‌کردی‌یه!! راسته که‌به‌نده – وه‌ک ماموستا مه‌لا ره‌شید به‌گ (خودای فی‌رازی بن) – گوتوومه: نه‌مه شتی‌که بو عوام و نا‌اشنا به‌عولومی عه‌ره‌بی یه‌کراوه، عوله‌ما ئیحتیاجیان پی‌ی نییه، وه‌لی ئیستا وه‌ک ئیقتیباسی له‌م باسه ته‌ئویلی ئه‌و قه‌وله قه‌ردیمه‌تان بو ده‌که‌م به‌م قوله جه‌دیده: ئه‌و زاناو ماموستاو مه‌لایانه‌ی که هه‌ست به‌ناسکی و نازداری و شیرینی ی زمانه‌که‌ی خو‌یان ناکه‌ن و، تام و چیژو چه‌شنی زمانی شیرینی کوردییان نه‌کردوه، به‌زمانیکی تر‌گوش‌کراون ئه‌وانه کاریان به‌م جوړه شا‌کارانه نییه، ئه‌وانه ددانیان پی‌ی ئال ده‌بیته‌وه، وه‌لی نه‌وه‌ی نوی به‌م جوړه کاره جوانه رچه شکینه‌انه چاوو دل و ده‌روونیان گه‌ش و روشن ده‌بیته‌وه!

۵۱۷۷- عَنْ عَامِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْوَائِدَةُ وَالْمَوْءُودَةُ فِي النَّارِ. رواهما أبو داود^(۲):

له عامیره‌وه (خودای فی‌رازی بن) عه‌رزى حه‌زرت (درویدی خودای له‌سهرین) کرا: ژنن کچی‌کی خوځی زینده به‌چال‌کردوه، حوکمی چییه؟ خوڅه‌ویست (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: زینده به‌چال‌که‌ره‌که‌و زینده به‌چال‌کراوه‌که – واته: دایک و که‌که‌ی هه‌ردوکیان وان له ناو ناگرده (د – سه‌نده صالح).

۵۱۷۸- → (ب - ۱ ز - ۲۲۴ ل - ۵۸۵ ف - ۹) ^(۳).

^(۲) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

^(۳) تقدم فی مجلد اول. تسلسل / ۲۲۴ رقم / ۱۱۵۲/۹

لیږه‌دا ده‌فهرمووی: زه‌یدی کوږی ثابیت (خودای لا رازی بئ) فهرمووی:
پیغه‌مبهر (درویدی خودای لسه‌ربئ) جارې به‌سواری قاتریکی خوئی بوو، له‌ناو باخه
خورمایه‌کی به‌نی نه‌ججاره‌کاندا بوو، نیمه‌یش له‌خزمه‌تیدا بووین، له‌پر
هیستره‌که‌ی هل سلّه‌مییه‌وه، وه‌خته‌بوو به‌ری بداته‌وه، که‌ته‌ماشامان کرد وا
پینج – شه‌ش گوږې ده‌رکه‌وتن، فهرمووی (درویدی خودای لسه‌ربئ): کی‌ خواهنی
ئهم‌ گوږانه‌ ده‌ناسی؟ پیاوئی گوتی: من، فهرمووی: ئه‌مانه‌ که‌نگی مردوون؟
گوتی: کوئن‌ خواوه‌نه‌کانیان له‌سه‌رده‌می نه‌زانی پیش‌هاتنی ئیسلام‌ دا
مردوون، له‌کاتی باوی فره‌خوایی (ئیشراک) دا، فهرمووی (درویدی خودای
لسه‌ربئ): ئهم‌ میلیه‌تی موحه‌مه‌ده‌یش له‌گوږه‌کانیندا تاقی ده‌کرینه‌وه‌و
دووچاری پرسیارو نه‌زموون و جه‌ره‌ باب‌ه‌دان و کی‌شه‌و به‌ره‌ ده‌بن، مه‌بادا
لاشه‌ی یه‌کتری نه‌نیژنو، ئهرکی سهرشانی خوتان‌ له‌م‌ لایه‌نه‌وه‌ به‌جئ
نه‌هینن، ئه‌گهر سزای ناو‌ گوږ به‌گوئی خوتان‌ بییستن، ده‌نا داوام‌ له‌ خودا
ده‌کرد که‌ کاریکی وای بکرده‌یه‌ که‌ ئیوه‌یش وه‌ک ئیستای من‌ گویتان‌ له‌ سزاو
نازازی ناو‌ گوږ بوايه. له‌ پاشا رووی کرده‌ نیمه‌و فهرمووی: له‌ سزای ناگر
په‌نا به‌ خودا بگرن.

یاران فهرموویان: نعوذ بالله من عذاب النار: له‌ سزای ناگر په‌نا به‌ خودا
ده‌گرین. فهرمووی: له‌ سزای گوږ په‌نا به‌خوا بگرن. فهرموویان: نعوذ بالله من
عذاب القبر: له‌ سزای گوږ په‌نا به‌ خودا ده‌گرین، فهرمووی: له‌ ناژاوو فهرته‌نه
په‌نا به‌ خوا بگرن، له‌ دیارو نادیارۍ. فهرموویان: نعوذ بالله من الفتن مظهر منها
وما بطن: په‌نا ده‌گرین به‌ خودا له‌ ناژاوو له‌ دیاری و له‌ نادیارۍ. (م/ن). ده‌قی
وه‌لامه‌کانی یاران داده‌نرین به‌رسته‌ی نزای په‌سه‌ندی ه‌دیثی، له‌م‌
شوینانه‌دا، چونکی ه‌زرت (درویدی خودای لسه‌ربئ) په‌سه‌ندی کردوون و پټیان
رازی بووه، بویه‌ منیش عه‌ربه‌یه‌که‌یم نووسی. (وه‌رگڼې)

۱۲) کرده‌وه به‌پیتی سه‌رنه‌نجامیه‌تی : (الأعمال بالخواتیم)

۵۱۷۹- عَنْ سَهْلِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَعْظَمِ الْمُسْلِمِينَ غَنَاءَ عَنِ الْمُسْلِمِينَ فِي غَزْوَةٍ غَزَاهَا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَنَظَرَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَهُ فَقَالَ: مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى هَذَا. فَاتَّبَعَهُ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ، وَهُوَ عَلَى تِلْكَ الْحَالِ مِنْ أَشَدِّ النَّاسِ عَلَى الْمُشْرِكِينَ، حَتَّى جُرِحَ فَاسْتَعْجَلَ الْمَوْتَ، فَجَعَلَ دُبَابَةً سَيْفِهِ بَيْنَ كَتِفَيْهِ حَتَّى خَرَجَ مِنْ بَيْنِ كَتِفَيْهِ فَأَقْبَلَ الرَّجُلُ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مُسْرِعًا فَقَالَ أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ. فَقَالَ: وَمَا ذَاكَ؟ قَالَ: قُلْتُ عَلَى فَلَانٍ، مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَلْيَنْظُرْ إِلَيْهِ. وَكَانَ مِنْ أَعْظَمِنَا غَنَاءَ عَنِ الْمُسْلِمِينَ، فَعَرَفْتُ أَنَّهُ لَا يَمُوتُ عَلَى ذَلِكَ فَلَمَّا جُرِحَ اسْتَعْجَلَ الْمَوْتَ فَقَتَلَ نَفْسَهُ. فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عِنْدَ ذَلِكَ: إِنَّ الْعَبْدَ لَيَعْمَلُ عَمَلِ أَهْلِ النَّارِ، وَإِنَّهُ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَيَعْمَلُ عَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَإِنَّهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ، وَإِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالْخَوَاتِيمِ. رواه البخاري^(۱).

سهل (خودای فی رازی بن) فرموی: پیاویکی موسولمان له غه‌زایه‌کا له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ردا بوو، زورباش له‌و شه‌رده‌ا فریای موسولمانه‌کان که‌وت، که‌چی پیغه‌مبه‌ر (دیودی خودای له‌سهرین) سه‌رنجیکی شه‌و پیاوه‌ی داو فرموی: هرکه‌سی حه‌زده‌کا که‌ له‌ جیهاندا پیاویکی دۆزه‌خی ببینی با ته‌ماشای شه‌م پیاوه‌ بکا. پیاوی له‌ موسولمانان، دورو نزیك شوین شه‌و پیاوه‌ نازایه ده‌که‌وی، تابزانی هو‌ی چیه‌ که‌وا دۆزه‌خی یه، ده‌روانی ده‌م به‌ ده‌م پیاوه‌که‌ باشر ناموسولمانه‌کان به‌رباد ده‌کا تا خوشی زامار ده‌کری، که‌چی که‌ زامار ده‌کری ئوقره‌ ناگری، به‌لکوو په‌له‌ له‌ مردنی خو‌ی ده‌کاو، نووکی شمشیره‌که‌ی خو‌ی له‌ نیوانی ه‌ردوو گو‌ی مه‌مکیدا داده‌نی‌و، به‌ ه‌موو

(۱) بخاری. جهاد: ۲۸۹۸، ۴۲۰۲، ۴۷۰۷، ۶۴۹۳، ۶۶۰۷. تجریدی بخاری/ ۴/ ۳۱۱/ رقم/ ۱۵۷۱ = ۴۲۰۲، ۴۲۰۲.

۴۲۰۷، ۶۴۹۳، ۶۶۰۲. مسلم. ایمان: ۳۰۱ - ۳۰۴، ۶۶۸۳ تحفة الأشراف: ۴۷۸۰، ۴۷۸۷.

هیزی خوی خوی ددها به‌سهریدا، تا نووکه‌که‌ی له ناو شانیه‌وه دهرده‌چی و خوی ده‌کوژی، جا پیاوه‌که خیرا هاته‌وه بۆ لای پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) عهرزی کرد: قوربان! شایه‌تی ددهم که به‌راستی تو پیغه‌مبهری خودایت، فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین): بۆچی چی بووه؟ گوتی: پی‌شبینی یه‌که‌ت راست ده‌چوو، ئه‌وه بوو که تو له‌باره‌ی ئه‌و زه‌لامه‌وه واوات فهرموو، که دۆزه‌خی یه، به‌لئی ئه‌م کابرایه هه‌رچه‌ند خوی زۆر باش فریای موسولمانان که‌وت، به‌لام که تو وات فهرموو من زانیم که ئه‌و کابرایه له‌سهر ئیسلامه‌تی نامری له‌بهر ئه‌وه شوینی که‌وتم، تاب‌ریندار بوو، ئیت‌ر په‌له‌ی له مه‌رگی خوی کردو خوی گوشت، جا پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) به‌م بۆنه‌یه‌وه فهرمووی: به‌نده‌ی وا هه‌یه کرده‌وه‌ی به‌ دیمه‌ن کرده‌وه‌ی دۆزه‌خییه، به‌لام خوی له عیلمی خودادا به‌ به‌هه‌شتی له قه‌لهم دراوه، به‌نده‌ی وایش هه‌یه به‌ پیچه‌وانه‌وه کرده‌وه‌ی به‌ هه‌شتی یه‌و خوی دۆزه‌خی یه، چونکه هه‌مووکاری به‌ پیی سهره‌نجامه‌که‌یه‌تی کتیب بۆ ناخری ده‌گیریته‌وه! (ب).

۵۱۸۰ - (ب - ۷ ز - ۲۵ ل - ۱۳۰ ف - ۱) (۲).

۵۱۸۱ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ خَيْرًا اسْتَغْمَلَهُ. فَقِيلَ: كَيْفَ يَسْتَغْمَلُهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: يُوفِّقُهُ لِعَمَلٍ صَالِحٍ قَبْلَ الْمَوْتِ. رواهما الترمذي في القدر بسندين صحيحين. نَسَأَلُ اللَّهَ حَسَنَ الْخَاتَمَةِ. آمِينَ (۳).

ئه‌نه‌س (خودای ئی‌رازی بئ) له خوشه‌ویسته‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فهرمووی: کاتی خودا خواستی خیری به‌هه‌ر به‌نده‌یی هه‌بی ده‌یخاته کار، عهرزیان کرد: قوربان! چۆن چۆنی ده‌یخاته کار؟ فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین): له پی‌ش مردندا کاریکی باشی بۆرێک ده‌خات (ت - س/ص).

(۲) تقدم فی مجلد سابغ. تسلسل / ۲۵. رقم/ ۴۰۸۲/۱.

(۳) بسند صحيح عند الترمذی

۱۳) گه‌ره‌که کارى چاك زوو به‌زوو بكرى : (تجب المبادرة بالعمل الصالح)

۵۱۸۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ فِتْنًا كَقَطْعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ يُصْبِحُ الرَّجُلُ مُؤْمِنًا وَيُمْسِي كَافِرًا أَوْ يُمْسِي مُؤْمِنًا وَيُصْبِحُ كَافِرًا يَبِيعُ دِينَهُ بِعَرَضٍ مِنَ الدُّنْيَا. رواه مسلم والترمذي^(۱):

ئەبو ھورەیرە (خودای ئی رازی بێ) لە ھەزەرەتەو ھە (سروودی خودای لەسەربێ) دەفەرموئ: بە کردەو ھە باش دەست پێشکەری لە قەومانى ئەو فەرته‌نەو ئاشووبانە بکەن کە ھەك شەو ھەزەنگ خەلك دادەگرن و دنیا تارێک دەکەن، خەلك و سەریان ئی دەشیوئ و پریان ئی دەگوئ، پیاو ھەبە بەیانى موسولمانەو ئیوارە کافەر، ئیوارە موسولمانەو بەیانى کافەر، ئایینى خۆى دەفروشی بۆ شپەر و پرو پیتی جیھان (م/ت).

۵۱۸۳- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ سَبْعًا هَلْ تَنْظُرُونَ إِلَّا فَقْرًا مُنْسِيًا أَوْ غِنًى مُطْفِئًا أَوْ مَرَضًا مُفْسِدًا أَوْ هَرَمًا مُفْنِدًا أَوْ مَوْتًا مُجْهَزًا، أَوِ الدَّجَالَ فَشَرُّ غَائِبٍ يُنْتَظَرُ أَوْ السَّاعَةُ فَالسَّاعَةُ أَذْهَى وَأَمْرٌ. رواه الترمذي وقال حديث حسن^(۲):

دیسان ئەبو ھورەیرە (خودای ئی رازی بێ) لە ھەزەرەتەو ھە دەفەرموئ (سروودی خودای لەسەربێ): بە کردەو ھە باش پێش دەستی لەم ھەوت شتە بکەن: چى لە جیھان چاو ھەپئ دەکەن، جگە لە یەخە گرتنى یەكئ لەم ھەوت شتانە، کە لە پریکا پرتان پیا بکاو بدا بە سەرتاندا: یەكەم ھەژاری، کە ھەموو شتئ لەبەر دەباتەو، دوو ھەم دەولەمەندى، کە پیاو یاخى و بايى دەکا، سییەم نەخوشین کە لەش تێک دەدا، چوارەم پیریى کە مروء دەخەلەفینئ، پینجەم مردنى کوتوپری برسپر! شەشەم جەجال کە خراپترین و بەدترین نادیار (غائب) یكە، کە چاو ھەپوان دەکری، ھەوتەم قیامەت کە ئەمەیان لە ھەموان سامناکترو دیزوارترە! (ت/حاکم - س/ص)

(۱) مسلم. ایمان: ۲۰۹

(۲) حسن عند الترمذي.

۵۱۸۴- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ سِتًّا: طُلُوعُ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا أَوْ الدُّخَانُ أَوْ الدَّجَالُ أَوْ الدَّابَّةُ أَوْ خَاصَّةٌ أَحَدِكُمْ أَوْ أَمْرُ الْعَامَةِ. رواه مسلم والإمام أحمد^(۳):

دیسان فہرموی: خوشہویست (دیودی خودای لہسربن) فہرموی: بہکاری چاکہ ہتا دہتوانن پیشدہستی لہم شہش کارہساتہ سامناکانہ بکہن: یہکہم لہ کارہساتی ہلہاتنی خور لہ خور ئاواوہ کہ نیشانہیہکی گہورہی ہاتنی قیامہتہ، دووم لہو دووکہلہی کہ سہراسہر جیہان دادہگری، وہچل پورژ دہمیئتہوہ، ئہمیش لہ پیش ہہستانی قیامہتدا روو دہدات، سییہم لہ جہجال، چوارہم لہ دابہتو لئہرض، پینجہم لہمہرگ کہوہک ملوژم یہخہی یہک بہیہکتان دہگری و کہستان لہ چنگی قوتاری نابئی، شہشہم لہ ہاتنی پورژ رہستاخیز، واتہ: قیامہت، کہ کارہساتیکی گشتی وایہ ہہموان وہک یہک دادہگری. (م/ئہحمہد- بہر رہحمہتی خودا کہون)

بو زانیاری زیاتر تہماشای ئہم شوینانہ بکہ: بہرگی حہوتہم، لا پہرہ حہفتا و شہش و تہفسیری سوورہتی نہمل، بہرگی شہشہم، لا پہرہ دووسہدو چل و ہہشت، سوورہتی یووسف، فہرموودہی چوارہم، بہرگی شہشہم ل- ۱۶۶ چ/۱ ف- ۳. (وہرگیب)

۱۴) ترسی خودای گہورہ پیروزیہ: (الخوف من الله تعالى)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَخَافُونَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ - سورة آل عمران - ۳/ ۱۷۵}

واتہ: ئہگہر ئیوہ بہراستی موسولمانی تہواون و خاوہنی باوہری پتہون ہہر لہمن بترسن کہ خودای ہہموانم.

۵۱۸۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمَ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلًا، وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا. رواه البخاري والترمذي^(۱):

ئەبو هورەیره (خودای ئی رازی بن) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربین) فەرمووی: ئەو هی من دەیزانم لە بارە ی سام و ترس و بیمی مەرگ و گوپو حەشرو سەخلەتی و مەینەتەکانی پوژی قیامەتەو، ئەگەر ئیو بیزانن کەم پی دەکەن و گە ئی زۆر دەگریان (ب/ت).

۵۱۸۶- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: حُجِبَتِ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ، وَحُجِبَتِ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ. رواه الشيخان والزمذلي^(۱):

دیسان لەووە لە خۆشەویستەو (دروودی خودای لەسەربین) دەفەرمووی: پەردەو پەرژینی دۆزەخ هەوەسبازی و ئارەزوو بازی یە، پەردەو پەرژینی بە هەشتیش بی دلی کردنی نەفسە. (ش/ت) واتە: بەجی هینانی ئارەزووەکانی دەروون وەک ئەو وایە پەردەو پەرژینی دەوری دۆزەخ بە دەستی خۆت لادەیت، ئەوجا بە پیی خۆت بجیتە ناو دۆزەخەو، هەروەها بەجی هینانی ئەرکە ئایینی یەکانیش – کە بەجی هینانیان زۆر ناخۆش و گرانە لەسەر شانی نەفس و دەروون – وەک ئەو وایە پەردەو پەرژینی دەوری بەهەشت بە دەستی خۆت لادەیت و، ئەوجا بە هاسانی خۆت بکە ی بەناو بەهەشتا. تەماشای بەرگی یەکەمی (ریاض الصالحین لاپەرە سەدو سیی و پینج، فەرموودە ی حەوتەم بفرموون، بۆ زانیاری زیاتر (وەرگێڕ).

۵۱۸۷- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْجَنَّةُ أَقْرَبُ إِلَى أَحَدِكُمْ مِنْ شِرَاكِ نَعْلِهِ، وَالنَّارُ مِثْلُ ذَلِكَ. رواه البخاري والإمام أحمد^(۲):

عەبدوللای کوپی مەسعوود (خودای ئی رازی بن) لە خۆشەویستەو دەفەرمووی (دروودی خودای لەسەربین): هەرکامی لە ئیو بگری بەهەشتی لیو نزیکترە لە بەنیلاوی کەوشەکانی، دۆزەخیش هەروەها، واتە: کەس نازانی کە خوا بەهوی چییەو

(۱) بخاری. رفاق: ۶۴۸۶، ۶۴۸۵، ۶۶۳۷.

(۲) تجرید/ ۲۷۴/۵ رقم: ۲۰۱۷ = ۶۴۸۷ فتح. مسلم. الجنة وصفة نعيمها: ۷۰۶۱. ترمذی. صفة

الجنة: ۲۵۵۹. تحفة/ ۳۲۹.

(۳) تجرید/ ۲۷۲/۵ رقم/ ۲۰۱۶ = ۶۴۸۸ فتح.

لیلی خوش دهبی، یابه هوئی چیهیه وه لیلی دهره نجی، کهواته: مروفت تاده توانی کاری خیر زور بکا، وههروهه ها تا ده توانی له خراپه، له گهروهو له بچووکی، له کهم وه زوری، دووربی (ب/ئه حمه د-رحمت له کوئی نازاریان).

۵۱۸۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ «رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ» عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَخْرُجُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ رَجَالٌ يَخْتَلُونَ الدُّنْيَا بِالْدِّينِ يَلْبَسُونَ لِلنَّاسِ جُلُودَ الضَّأْنِ مِنَ اللَّيْنِ وَالسِّنْتَهُمْ أَخْلَى مِنَ السُّكَّرِ وَقُلُوبُهُمْ قُلُوبُ الذَّنَابِ يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: أَبِي يَغْتَرُونَ أَمْ عَلَيَّ يَحْتَرُونَ فَبِي حَلَفْتُ لِأُبْعَثَنَّ عَلَى أُولَئِكَ مِنْهُمْ فِتْنَةً تَدْعُ الْحَلِيمَ مِنْهُمْ حَيْرَانًا^(۱).

ئه بو هورهیره (خودای نازانی بن) له حه زه ته وه ده فره موئی (دیویدی خودای ناسرین): له ئاخیر زه مانا پیاوانی پهیدا ده بن، به فیل و فپ، به ناوی ئایینه وه ههول بو خواردنی جیهان ده وه و، دینی پیروز ده کهن به ماشه و ده سمایه دنیا، ئه مانه به دیمه ن له بهر چاوی خه لک وه که مه رهیمن و به زمانی لووس وه که شه کر شیرین و ده لیلی مه ری پیغه مبه رو که لله ی شه کرن، به لام له دله وه گورگن و کهولی مه ریان پویشیه.

خودای گهروهو سهروهو بالا ده ست و خاوه ن شان و شکو هه ره شه له مانه ده کاو ده فره موئی: ئایا ئه مانه به هوئی صه برو هه وه سه له ی منه وه له خوبایی و ده سه ره پو ده بن، یا خود له بهر سه رکه شی و گومرایی خو یان پر کی شی له من ده کهن و تا ئه م راده یه به سووکی ته ماشای خودا ده کهن! ده ی سویندم به گه وه یی خو م ئه مه یان به سه ره وه ناچی، ده بی تووشی فره ته نه یه کی وایان بکه م. وه که کویری مزه عیل به هیچ لایه کا سه رده رنه کهن، وه که ئه وه یه کی له خو یان ده که م به مایه ی ئاژاوه و ده یکه م به کولکیانه وه، کامیان که خوی به هه وه سه له دارو هیمن ده زانی سه رگه ردان و سه رلی شیواوی بکا. (ت - س/ح).

(۱) رواه الترمذی بسند حسن (شرحه).

۵۱۸۹- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا مِنْ أَحَدٍ يَمُوتُ إِلَّا نَدِمَ، قَالُوا: وَمَا نَدَامَتُهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: إِنْ كَانَ مُحْسِنًا نَدِمَ لَا يَكُونُ ازْدَادَ وَإِنْ كَانَ مُسِيئًا نَدِمَ إِلَّا يَكُونُ نَزَعٌ^(۵):

دیسان له‌وه‌وه له خوشه‌ویسته‌وه ده‌فرموئی (درویدی خودای له‌سرین): هه‌موو که‌سی که ده‌مری په‌شیمان ده‌بیته‌وه! یاران گوتیان: قوربان! له‌به‌رچی؟ فرمووی: نه‌گه‌ر خوی پیاوی باش بوو بئ له‌به‌ر نه‌وه په‌شیمان ده‌بیته‌وه بو زیاتر چاکه‌ی نه‌کردوه، نه‌گه‌ر خوی پیاوی خراب بئ بو نه‌وه په‌شیمان ده‌بیته‌وه که بو له‌خرابه‌ی وازی نه‌هیناوه به ده‌ستی خوی ناگری ناوه به مالی خویه‌وه (ت - س/ح).

۵۱۹۰- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ خَافَ أَذْلَجَ وَمَنْ أَذْلَجَ بَلَغَ الْمَنْزِلَ إِلَّا إِنْ سِلْعَةَ اللَّهِ غَالِيَةً إِلَّا إِنْ سِلْعَةَ اللَّهِ الْجَنَّةُ^(۶):

دیسان فرمووی: که‌زده‌ت (درویدی خودای له‌سرین) فرمووی: که‌سی بترسی و خه‌می خوی هه‌بئ شه‌و ده‌گری به ده‌مه‌وه شه‌و له‌ناو بو‌ی ده‌رده‌چی، که‌سی‌کیش ناوا چالاک بئ و شه‌و بگری به ده‌مه‌وه شه‌و له‌ناو بو‌ی ده‌رچی هه‌ر ده‌گاته هه‌وارو به ناواتی خوی ده‌گا، ناگادار بن کالای خودا زور به‌نرخ و گران به‌هایه، هه‌تا خوتانی پتر بو ماندوو بکه‌ن که‌مه، ناگادار بن مه‌به‌ست له‌کالای خودا به هه‌شتی بالایه خوشی له‌و که‌سه‌ی که‌به‌کوششی بئ ووچان خوی ده‌گه‌یه‌نیتی (ت - س/ح).

۵۱۹۱ → فرمووده‌ی (لایلج النار رخل بکی من خشية الله) رابورد له‌باسی (فضل الجهاد) یدا. (ب- ۸ ز- ۱۱ ل- ۵۲ ض/ ۱ ف- ۱۲)^(۷).

۵۱۹۲ → (ب- ۱ ز- ۲۲۴ ل- ۵۸۴ ف- ۷)^(۸).

(۵) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۶) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۷) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه). تقدم في مجلد ۸/ تسلسل ۱۱/ ل ۵۲ رقم ۴۲۰۸/۱۲.

۵۱۹۳- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنِّي أَرَى مَا لَا تَرَوْنَ وَأَسْمَعُ مَا لَا تَسْمَعُونَ أَطْلُ السَّمَاءَ وَحَقُّ لَهَا أَنْ تَسِطَّ مَا فِيهَا مَوْضِعُ أَرْبَعِ أَصَابِعَ إِلَّا وَمَلَكٌ وَاضِعٌ جَبْهَتَهُ سَاجِدًا لِلَّهِ، وَاللَّهُ لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلًا وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا وَمَا تَلَذَّذْتُمْ بِالنِّسَاءِ عَلَى الْفُرْشِ وَلَخَرَجْتُمْ إِلَى الصُّعْدَاتِ تَجَارُونَ إِلَى اللَّهِ. لَوِذْتُ أَلَى كُنْتُ شَجَرَةً تُفَضَّدُ. روى هذه الستة الترمذي^(۸):

ئەبو ذەر (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ) فەرمووی: هەندێ شت هەن من دەیانبینم بەلام بۆ ئێوە نابینرێن، هەندێ شتیش هەن من دەیانبێستم بەلام بۆ ئێوە نابیسترێن وەک سامناکی و چۆنییتی گوپی تەنگ و تاریک و گەلی لە حال و سەیر و سەمەرە و هەردوو جیهان، ئاسمان چرکە چرکی و هەقیشییتی کە بەکەویتە چرکە چرک و قرچە قرچ، چونکە شوینی هەموو چوار پەنجەیه‌کی فریشتەیی تەویلی خویی لەسەر داناو و کور نووش بۆ خودا دەبا، بە خودا ئەوەی من دەیزانم ئەگەر ئێوە بیزانن گەلی کەم پێ دەکەن و زۆر زۆر دەگریان، لەسەر نووینیش کە یفتان لەگەڵ ئێن نەدەکرد، وە لە تاوانا دەر دەپەرین بۆ پێگە و بانەکان و هاوا رتان دەبردە بەر خودا کە پەناتان بدا، خۆزگەم من درەختی دەبووم یەکی دەبیریم و دەبرامەو و دەچوومەو و پەردە و نه‌بوون و پرزگارم دەبوو لە چەند و چوون و لە بگەر و بەرد و لە کێش و بەرە و هەردوو جیهان! (ت - س/ح).

(۱۵) پشت به خودا به‌ستن : (التوکل علی الله تعالی)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ - سورة الطلاق - ۳/۶۵}.

واتە: خودای مەزن دەفەرمووی: هەرکەسێ بەراستی پشت به خودا ببه‌ستی، ئێتر بۆ هەموو شتێ تەنیا خودای بەسە.

(۸) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه). تقدم في مجلد/ ١ تسلسل/ ٢٢٤ رقم/ ١١٥١/٧

(۹) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۵۱۹۴ - → (ب - ۴ ز - ۸۰ ل - ۲۴۰ ف - ۱) (۱).

۵۱۹۵ - عَنْ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَوْ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَوَكَّلُونَ عَلَى اللَّهِ حَقَّ تَوَكُّلِهِ لَرَزَقْتُمْ كَمَا تُرْزَقُ الطَّيْرُ تَغْدُو خِمَاصًا وَتَرُوحُ بِطَانًا. رواه الترمذي وأحمد والحاكم (۲).

عومەر (خۆشنوودی خودای لیبی) فەرمووی: پیغەمبەر (سروودی خودای لەسەری) فەرمووی: ئەگەر ئێوە بەراستی پشت بە خودا ببەستن، بەلام پشت بەستنیکی بە راستی تەواو، ئەوا خودا وەك چۆن رزق و پۆژی مەل و بالەندەکان بەرپەك و پێکی دەدا، ئاوا رزق و پۆژی ئێوەیش دەدا، ئەو تانی ئەو مەل و بالەندە سەر لە بەیانەکی بەسکی چۆل و برسی لەلانی و جیگەیی خۆیان دەردەچن، بەبێ ئەو تووشە بەرەیه‌کیان پێ بێ، یا عەمارێکیان هەبێ، کەچی سەر لە ئێواری بە تیرو تەسەلی و بە جیقلدانی پەرەو دەگەرێنەو. (ت - س/ص - ئەحمەد/حاكم).

۵۱۹۶ - عَنْ أَسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ اغْلِقْهَا وَأَتَوَكَّلُ أَوْ أَطْلِقْهَا وَأَتَوَكَّلُ قَالَ: اغْلِقْهَا وَتَوَكَّلْ. رواه الترمذي في آخر كتابه (۳).

ئەنەس (خۆشنوودی خودای لیبی) فەرمووی: پیاوی بە سواری و شترێ هات بۆ لای پیغەمبەر (سروودی خودای لەسەری) لە و شترەکەیی دابەزی و هاتە پیشەوەر گوتی: ئەی پیغەمبەری خودا! لە پیشدا و شترەکەم ببەستمەوەر ئەوجا پشت بە خودا ببەستم کە شتیکی بەسەر نەیی، یاخود پێویست بەبەستەنەوەر ناکا، بەلکوو یەکسەر بەرەلای بکەم و پشت بە خودا ببەستم؟ فەرمووی: لە پیشدا ببەستەرەوەر ئینجا پشت بە خودا ببەستە. واتە: رەفت و عەمەل بەهۆو سەبەب درژی تەوەککول نیە. (ت).

(۱) تقدم في مجلد رابع. تسلسل / ۸۰ رقم / ۲۰۶۲/۱.

(۲) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۳) سكت عن درجته الشارح.

۵۱۹۷- → (ب - ۲ ز - ۲۰ ل - ۵۳ ف - ۱۰) (۴).

۵۱۹۸- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ أَخْوَانٌ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَكَانَ أَحَدُهُمَا يَأْتِي النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَالْآخَرُ يَحْتَرِفُ فَشَكَا الْمُحْتَرِفُ أَخَاهُ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: لَعَلَّكَ تُرْزَقُ بِهِ (۵).

نه نه‌س (رمزای خودای نبین) فهرمووی: له سهردهمی پیغهمبه‌ردا (دروودی خودای لسه‌رین) دوو برا هه‌بوون، یه‌کیکیان ده‌هات بو خزمه‌تی پیغهمبه‌ر (دروودی خودای لسه‌رین) له خزمه‌تیدا فی‌ری زانست و ئایین ده‌بوو، نه‌وی تریشیان کارو که‌سابه‌تی ده‌کردو خوشی و براکه‌یشی به‌خیو ده‌کرد، ئیشکه‌ره‌کیان له‌لای پیغهمبه‌ر (دروودی خودای لسه‌رین) سکا‌لای له‌ده‌ست براکه‌ی کرد، که‌گوايه ئیش و کاری بو‌گوزهرانی خو‌ی نا‌کا، فهرمووی: ری‌ی تی ده‌چی که‌خودا له‌به‌ر خاتری نه‌و رزق و پو‌ژی تو‌یش بدا که‌واته: گله‌یی ی ئی مه‌که. (ت - س/ص).

۵۱۹۹- وَكُتِبَ مُعَاوِيَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) إِلَى عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنْ أَكْتُبِيَ لِي كِتَابًا تُرْصِنُنِي فِيهِ وَلَا تُكْثِرِي عَلَيَّ. فَكُتِبَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا إِلَى مُعَاوِيَةَ: سَلَامٌ عَلَيْكَ أَمَّا بَعْدُ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: مَنْ التَّمَسَ رِضَاءَ اللَّهِ بِسَخَطِ النَّاسِ كَفَاهُ اللَّهُ مُؤَوَّنةَ النَّاسِ وَمَنْ التَّمَسَ رِضَاءَ النَّاسِ بِسَخَطِ اللَّهِ وَكَلَهُ اللَّهُ إِلَى النَّاسِ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ. روى هذه الثلاثة الترمذي. نَسَأَلُ اللَّهَ حَسَنَ الْيَقِينِ وَالتَّوَكُّلِ عَلَيْهِ آمِينَ (۶).

مه‌عاوییه (خودای ئی زازی بن) نامه‌یه‌کی بو‌عائیشه (خودای ئی زازی بن) نووسی داوا‌ی ئی کرد: نامه‌یه‌کم بو‌بنووسه‌ په‌ندم داده‌و ئامو‌ژگاریم بکه، به‌لام با‌کورت و پوخت و به‌سوود بئ، نه‌ویش کا‌غه‌زیکی له‌سه‌ر نه‌م شی‌وه‌یه بو‌نووسی: سلا‌و له‌ تو، له‌ پاش سلا‌و، بو‌خو‌م له‌ پیغهمبه‌رم بیست ده‌یفه‌رموو

(۱) تقدم فی مجلد ۲/ تسلسل/ ۲۰ رقم: ۱۰/ ۱۳۶۹.

(۲) واه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۳) سکت عن درجته الشارح.

(درویدی خودای له سرین): که سنی رهزای خودای مه به ست بئی و هه ولی بو بدا -
 نه گهرچی به هوی نه وهیشه وه خه لک له خوی تووړه بکا - نه وه خودا له
 پاداشی نه وه دا له زحمه ت و نه ر و نازاری خه لک پرزگاری دهکا، وه لی که سنی
 مه به ستی ره زامه ندیی خه لک بئی و ده به ستی نه وه نه یی که خودا به هوی
 نه وه وه لیی ده رنجی، نه وه خودا دهیسی پیری به خه لکه که وه له پشتیوانی و
 عینایه ت و چاویری خوی بئی به شی دهکا نیتر دیسان سلاو له سهر تو (ت).

۱۶) به شی پیتجه م: باسی نه و ستانه ی که ده بن به هوی دلنهرم بوون و دلنویزی

الفصل الخامس: فی الرفاق

۵۲۰ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِنَّ
 اللَّهَ تَعَالَى قَالَ مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ، وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ
 أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا اقْتَرَضْتُ عَلَيْهِ، وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالتَّوَّافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ، فَإِذَا
 أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ، وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ، وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا
 وَرَجُلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا، وَإِنْ سَأَلَنِي لِأَعْطِيَنَّهُ، وَلَئِنْ اسْتَعَاذَنِي لِأُعِيذَنَّهُ، وَمَا تَرَدَّدْتُ عَنْ
 شَيْءٍ أَنَا فَاعِلُهُ تَرَدَّدِي عَنْ نَفْسِ الْمُؤْمِنِ، يَكْرَهُ الْمَوْتَ وَأَنَا أَكْرَهُ مَسَاءَتَهُ. رواه
 البخاري والإمام أحمد^(۱):

نه بو هورهیره (خوښنودیی خودای فی بن) فهرمووی: پیغه مبهه (درویدی خودای
 له سرین) فهرمووی: خودای گه وره و سه روه ر ده فهرمووی: که سنی گهر به
 خوښه ویستیکی من بکاو، دوشمنایه تی له گهل دوستیکی مندا بکا، نه وه
 مه عنای وایه که دوژمنایه تی له گهل مندا ده به ستی که واته با خوی ناماده بکا
 بو شهر کردن له گهل خوښا، من خوښ شهری تی ده به ستم و له جیاتی نه و
 دوسته نازدارم بوی ده چمه مهیدانی نه به رد بو نه و ناحه زه ی!

(۱) ریاض / ۱ / ۱۰۵ رقم / ۹۵ / ۱ تجرید البخاری / ۲۷۹ / ۵ رقم / ۲۰۲۲ = ۶۵۰۲ فتح.

و ده‌عبدو به‌نده‌ی من به هیچ شتیکی خوشه‌ویست وهك نه‌وه خوئی له من نزیك ناكاته‌وه، كه وهك به‌کردنی نه‌و شتانه‌ی فهرزم کردووه له سه‌ری به‌وه خوئی له من نزیك بكاته‌وه، به‌ره به‌ره به‌نده‌ی من، به‌کردنی سوننه‌ته‌كان، خوئی له من نزیك ده‌كاته‌وه و خوئی دینیته پی‌شه‌وه، هه‌تا خوشه‌ویست ده‌بی له‌لام، جا کاتی به‌نده گه‌یشته نه‌و پله‌یه كه بیی به خوشه‌ویست و دوستی من، نیتر خوم ده‌بم به‌گوئی و چاوو ده‌ست و پی بوی! هه‌رچی به‌دلی من نه‌بی و بو ره‌زای من نه‌بی نه‌گوئی پی ده‌داو نه‌ته‌ماشای ده‌كاو نه‌ده‌ستی بو ده‌باو نه‌بوی ده‌چی! نیتر منیش بی دلی نه‌و ناکه‌م و دلی ناشکیتم، هه‌رچیم لی داوا بکا به‌بان چاو ده‌یده‌می و به‌ده‌ستی خوم ده‌یده‌می و به‌پی خوم بوی ده‌بم، نه‌گه‌ر په‌نام بو بینی په‌نای ده‌دم، له‌کردنی هیچ شتی وهك نه‌وه سی و دوو ناکه‌م وهك نه‌وه كه‌له کی‌شانی گیانی موسولماندا سی و دوو ده‌كه‌م، چونكه نه‌و هزی له‌مردن نییه، وه منیش هه‌ر چهند هزم له‌بی دلی نه‌و نییه به‌لام مردنیش کاریکی ناچاریه هه‌رده‌بی بیی. (ب/ نه - نوقمی لی‌شاوی میهری خودابن.

۵۲۰۱ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: إِذَا خَرَجْتَ رُوحُ الْمُؤْمِنِ تَلْقَاهَا مَلَكَانِ يُصْعِدَانَهَا. قَالَ حَمَّادٌ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): فَذَكَرَ لَنَا مِنْ طِيبِ رِيحِهَا وَذَكَرَ الْمِسْكَ. وَيَقُولُ أَهْلُ السَّمَاءِ: رُوحٌ طَيِّبَةٌ جَاءَتْ مِنْ قِبَلِ الْأَرْضِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَعَلَى جَسَدٍ كُنْتَ تَعْمُرُونَهُ. فَيَنْطَلِقُ بِهِ إِلَى رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ ثُمَّ يَقُولُ انْطَلِقُوا بِهِ إِلَى آخِرِ الْأَجَلِ. قَالَ: وَإِنَّ الْكَافِرَ إِذَا خَرَجَتْ رُوحُهُ. قَالَ حَمَّادٌ: وَذَكَرَ مِنْ نَتِيجَتِهَا وَذَكَرَ لَعْنًا - وَيَقُولُ أَهْلُ السَّمَاءِ: رُوحٌ خَبِيثَةٌ جَاءَتْ مِنْ قِبَلِ الْأَرْضِ. قَالَ فَيَقَالُ: انْطَلِقُوا بِهِ إِلَى آخِرِ الْأَجَلِ. قَالَ: فَرَدَّ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رِبْطَةً كَانَتْ عَلَيْهِ عَلَى أَفْئِهِ هَكَذَا. رواه مسلم^(۲).

نه‌بو هوره‌یره (خودای لی‌رازی بی) فهرمووی: کاتی كه گیانی بپروا داری ده‌رده‌چی دوو فریشته ده‌یقوزنه‌وهو سه‌رهو ژوور سه‌ری ده‌خه‌ن بو ناسمان،

(۲) مسلم. الجنة ونعيمها، ۷۵۰.

حہماد فہرموی: بودیل، کہ ئەم فہرموودہیەم ئی وەرگرتووہ باسی ئەوہی
 بۆ کردین کہ بۆنی لە بۆنی میسک خوشترە، ئیتر دانیشتوانی ئاسمان
 دەفہرموون: واگیانیکی بۆنخۆشی پاک لەلای زەمینەوہ ہات. ئەہی گیان!
 دروودو رحمتی خودا ہەم لە خۆت و ہەم لەو لەشەیش بئی کہ تۆ ئاوہدانت
 کرد بۆوہ! ئەوجا بە قەدرو ریزوہ دەیبەن بۆ خزمەت خودای گہورہو
 سەرور. جا دەفہرموی: بیبەن بۆ لای سیدرہتولمونتہہا. فہرموی:
 کاتیکیش گیانی ناموسولمان (کافر) دەرہچئی دەیبەن. حہماد فہرموی:
 بودیل باسی ئەوہی بۆ کردین کہ بۆگەنی دئی و نہفرین و لە عنەتی ئی دہکری.
 جا خەلکی ئاسمان دەفہرموون: واگیانیکی چەپەلئی بۆ گەن لەلای زەمینەوہ
 ہات فہرموی: ئەوجا دہگوترئی: بیبەن بۆ سەججین کہ شوینی مولگہی
 دۆزەخی یەکانہ. (لەجەلالہیندا دەفہرموی: ہەندئی کەس دہلین: سەججین
 زیندانیکہ والہبن ہەر حەوت تەبەقہی عەردەوہ، مولگہی ئیبلیس و لە
 شکرہکانیہتی).

ئەبو ہورەیرہ (خۆشنوویی خودای گہورہی لیئی) فہرموی:
 پیغەمبەر (دروودو سلاوو رحمتی خودای لەسەرئ) پارچەئی شالی
 لەبەردا بوو، لەو کاتەدا کہ باسی گەنیوی و بۆگەنی گیانی ناموسولمانہکانی
 دہکرد، ئاوا گرتی بە لووتی خۆیہوہ (وہک بفہرموی: ئای لەو بۆگەنہ دہبئی
 چەند خەست و پیس بئی!). (م).

۵۲۰۲ - (ب - ۱ ز - ۲۲۴ ل - ۵۸۰ ج ۱/ ف - ۱ + ۲) (۳).

لیرہدا پتریی زۆرہ، دەفہرموی: بەرا (خودای ئازای بئی) فہرموی: جارئ
 لەگەل پیغەمبەرہدا (دروودی خودای لەسەرئ) لەگەل تەرمی پیاوی لە یاریدەراندای
 چووین بۆ سەر قەبران، کہ چووینہ ئەوئی ہیشتا ئەلحەدەکہ تەواو نہبوو بوو،
 حەزرت (دروودو رحمت و سلاوی یەزدانی مەزنی لەسەر بئی) دانیشت و

(۲) تقدم فی المجلد الأول. تسلسل / ۲۲۴ رقم/ ۱/ ۱۱۴۵، رقم ۱۱۴۶/۲.

نیمه‌یش کش و مات له دهوری ئەو دانیشترین. چرکه‌مان له خۆمان ب‌ری پیغه‌مبەر (دروودی خودای له‌سهرین) داریکی به دهسته‌وه بوو، خوش خوش ده‌بخشاند له زه‌وییه‌که، ئینجا سه‌ری هه‌ل‌بری و دووجار یاسنی جار له سه‌ریه‌ك فهرمووی: په‌نا بگرن به خودا له سزاو ئازاری گۆر. ئەوجا فهرمووی: کاتی که تهرمی موسولمان له ناو گۆر‌دا داده‌نری و هاو‌پیکانی به‌رو دوا ده‌گه‌رینه‌وه، هیشتا زۆر دوور ناکه‌ونه‌وه و مردووه‌که هیشتا گوئی له خشپه‌ی پیل‌اوه‌کانیان، که دوو فریشته ده‌گه‌نه سه‌ری و دایده‌نیشینن به‌قنگه‌وه و پئی ده‌لین: خودای تو کییه؟ ده‌لی: خودای من یه‌زدانی پاکه، خودای من ئەل‌لایه، ئەوسا پئی ده‌لین: ئەی له‌سهر چی ئاینیکی؟ ده‌لی: موسولمانم له‌سهر ئایینی ئیسلام، ئەوجا پئی ده‌لین: ئەم پیاوه‌ی که ره‌وانه‌کراوه بو‌ ناوتان چیه‌و چی نییه؟ ده‌لی: ئەوه پیغه‌مبهری خودایه (دروودی خودای له‌سهرین) جا ده‌لین: چۆن ده‌زانی؟ ده‌لی به‌وه‌دا ده‌زانم: قورئانم خویندووه و باوه‌رم پئی هیناوه و بروام پئی کردووه، جا مه‌به‌ست له‌م ئایه‌ته ئەم پرسیارو وه‌لامه‌یه که خودا له قورئانا ده‌فهرموئ:

{يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ - سورة إبراهيم - ۲۴/۲۷}.

واته: خودای گه‌وره به‌هۆی ئەم وتاره دامه‌زراوه جوانه‌وه که وشه‌ی (لا اله الا الله محمد رسول الله) یه، موسولمان له هه‌ردوو جیهاندا رزگار ده‌کاوه، دایده‌مه‌زینن له‌سهر ئایینی پاست و دروست، به تایبه‌تی به پیروزی ئەم وشه‌یه ته‌وقیفی ده‌دا که وه‌لامی باشی پرسیاره‌کانی نه‌کیرو مونکه‌ر له ناو گۆر‌دا به گوساخی بداته‌وه. ئەوجا بانگ که‌ری له ئاسمانه‌وه بانگ ده‌کاوه ده‌فهرموئ: ئەدی وایه، قسه‌ی به‌نده‌که‌م گه‌لی پاست و دروسته، که‌واته ئاده‌ی جیگه‌ی له ناو به‌هه‌شتا بو‌ رابخه‌ن و به‌رگی به‌هه‌شتی له‌به‌ر بکه‌ن و ده‌رگای به‌هه‌شتی بو‌ بکه‌نه‌وه. فهرمووی: ئیتر فیئکی و خوشی و بۆن و به‌رامه‌ی به‌هه‌شت ده‌چن به‌سه‌ریداوه، هه‌تا چاوی بر بکا گۆره‌که‌یی بو‌ گوشاد

دہکری و، گۆرہکە ی دەبی بە باخی رازاوەی بەهەشت، ناموسولمان و ناپاکیش (واتە: کافرو مونا فقیش) کاتی لە ناو گۆردا دادەنری، گیانی دەچیتەو و ناو لە شەکە ی، ئەوسا دوو فریشتە دەچنە سەری و، دەینن بەقنگەو و، پیتی دەلین: خودای تۆ کییە؟ ناموسولمانەکە، یاناپاکە کە دەلی: هاها: نازانم. ئەوجا پیتی دەلین: ئایینت چییە؟ دەلی: هاها! نازانم. ئەوسا پیتی دەلین: ئەم کابرایە ی کە رهوانەکراو و بۆ ناوتان چییە و چی نییە، تۆ بەچی دەزانی پیغەمبەرە یانا؟ دیسان دەلی: ها ها نازانم! فەرموی: جا بانگەری لە ئاسمانەو و بانگ دەکا و دەفەرموی: درۆ دەکا، ئادە ی لەناو ئاگردا جیگە ی بۆ خوش کەن و، سکل و پشکو و ئاگری سووری لە باتی دۆشەک بۆ راخەن و، بەرگی ئاگرینی دۆزەخی لەبەرکەن و دەرگایەکی بەرەو دۆزەخ بۆ بکەنەو!

فەرموی: جا شەراو هالای دۆزەخ دی بەسەریداو گۆرەکە ی وا تەنگ و تەسک دەبیتهو و گۆرەوشاریکی وای دەدا پەراسوو هکانی — وەک پەنجەکانی هەردوو دەست ئاوا — بەناو یەکترا تیک دەپەن!

ئەوجا دەیدەنە دەست وەردیانیکی گویرو کەپو لال، وەردیانیکی لەم رەنگە، لەم حالە، دەکەن بە کۆلکیەو، هەتا بە هیچ جوړی رەحمی پی نەکا، پیرە وەردیان گورزیکی ئاسنینی واپی، لە کیوی بدا دەیکا بە تۆزو خاک و خۆل، هەرچەند بەو گورزە یەک توپزی ئی دەدا هەرچی لە نیوانی پۆژەلات و پۆژئاوادا هەیه دەنگی شەققەو زرمەکە ی دەبیست، تەنیا ئادەمیزاد و جندۆکە ی ئی دەرچی، ئیتر لەشی کابرا دەبی بە خاک و خۆل، لە پاشا دیسان گیانی دەریتەو بەبەردا و دیسان گورزیکی تری پیا دەکیشتی و ئیتر هەتا سەر هەروا (د — س/ح — ن — رەحمەتی خودایان ئی بێ).

۵۲۰۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا قُبِرَ الْمَيِّتُ أَوْ قَالَ أَحَدُكُمْ أَنَّهُ مَلَكَانِ أَسْوَدَانِ أَرْقَانِ يُقَالُ لِأَحَدِهِمَا الْمُنْكَرُ وَالْآخَرُ النَّكِيرُ فَيَقُولَانِ: مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ؟ فَيَقُولُ مَا كَانَ يَقُولُ: هُوَ عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ. فَيَقُولَانِ قَدْ كُنَّا نَعْلَمُ أَنَّكَ

تَقُولُ هَذَا. ثُمَّ يَفْسَحُ لَهُ فِي قَبْرِهِ سَبْعُونَ ذِرَاعًا فِي سَبْعِينَ ثُمَّ يُنَوِّرُ لَهُ فِيهِ ثُمَّ يُقَالُ لَهُ
ثُمَّ. فَيَقُولُ: أَرْجِعْ إِلَى أَهْلِي فَأَخْبِرْهُمْ فَيَقُولَانِ نَمْ كَنَوْمَةِ الْعُرُوسِ الَّذِي لَا يُوقِظُهُ إِلَّا
أَحَبُّ أَهْلِهِ إِلَيْهِ. حَتَّى يَبْعَثَهُ اللَّهُ مِنْ مَضْجَعِهِ ذَلِكَ. وَإِنْ كَانَ مُتَأَفِّفًا قَالَ سَمِعْتُ النَّاسَ
يَقُولُونَ: فَقُلْتُ مِثْلَهُ لَا أَذْرِي. فَيَقُولَانِ: قَدْ كُنَّا نَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُولُ ذَلِكَ. فَيُقَالُ لِلْأَرْضِ
الَّتِي عَلَى اللَّهِ. فَتَلْتَمِ عَلَيْهِ. فَتَخْتَلِفُ فِيهَا أَضْلَاعُهُ فَلَا يَزَالُ فِيهَا مُعَذَّبًا حَتَّى يَبْعَثَهُ اللَّهُ
مِنْ مَضْجَعِهِ ذَلِكَ^(۴):

ئەبو ھەریرە (خۆشەویدی خەدای گەرمی لێین) فەرمووی: خۆشەوێست (دروود
رمحەت و سەلوی خەدای گەرم و سەروەری لەسەر بێ) دەفەرمووی: کاتی کە مردوو. یا
فەرمووی: کاتی کە یەکن لە ئیو سەپێردرا بە خاک دوو فریشتە ی رهشی شین
دینە لای، یەکیکیان ناوی مۆنکیرو ئەوی تریان ناوی نەکیرو، جا ئی
دەپرسن: لە ھۆی ئەم پیاووە چیت گوتوو؟ - واتە: دەلێن: ئایا موخەممەد
(سەیدی خەدای لەسەر بێ) بە پیغەمبەر دەزانێ یان؟ - ئەویش لە وەپیش چی
گوتوو لە گۆریشا دیسان ھەر ئەو دەلێتەووە لەبەر ئەو دەلێ: ئەم پیاو
بەندەو پیغەمبەری خەدایە، بە زمانیکی پاراو دەلێ: اشھد ان لا الہ الا اللہ
واشھد ان محمدا عبده ورسوله: شایەتی دەدەم کە ھەر خەدایەو بەس
خەدای تر نییە، ھەروا بە زمان دەلێم و بەدل باوەر دەکەم کە موخەممەدیش
بەندەو پیغەمبەری ئەو. فریشتەکانیش دەفەرموون: خۆشمان ھەر
دەمانزانی کە تۆ وادەلێیت، ئەوسا ھەفتا گەز لە پانی و ھەفتا گەز لە درێژی
گۆرەکە ی بۆ گۆشادو پان و پۆر دەکری، ھەر وھا گۆرەکە ی روناک
دەکریتەووە بۆی و پەر دەبی لە نوورو، پیی دەلێن: فەرموو بۆ خۆت بخەو
خەوی خۆشت بێ، دەلێ: دەچمەووە بۆ لای کە سوکارم پییان دەلێم کەوا
کەوتوو بە سەرچی خێرو خۆشییە کدا، دەلێن: نە، نابێ، بەلام فەرموو
بخەو، وەک زاوایەکی خەوتوو کە خۆشەوێستتین کەسی خەبەری بکاتەو

(۴) رواه الترمذي بسند حسن في الجنائز (شرحہ).

ئاوا، ئیتړ هه‌روا له‌وې ده‌مینیت‌ه‌وه هه‌تا ئه‌و کاته که خودا له‌و شوینی نووستنه‌ی زیندووی ده‌کاته‌وه، ئه‌مه ئه‌گه‌ر موسولمان بوو وا، به‌لام ئه‌گه‌ر ناپاک بوو ده‌لئ: موسولمانه‌کان قسه‌یه‌کی واویان ده‌گوت، به‌قسه‌ی ئه‌وان بئ گوايه پیغه‌مبه‌ره، به‌لام من له‌ترسی گیانی خوّم ئه‌و قسه‌یه‌یه‌م گوتووه، وه‌لئ باوه‌رم پیی نییه. ئه‌وانیش ده‌لئ: خوشمان هه‌ر ده‌مانزانی که تو ئه‌م ناماقولبییه ده‌که‌ی ئه‌وجا ده‌گوترئ به‌ خاک: بیگوشه، ئیتړ خاک وای ده‌گوشئ په‌راسووی راست و چه‌پی تیک ده‌په‌رینئ، ئیتړ هه‌تا روژی راستبوونه‌وه، که خودا زیندووی ده‌کاته‌وه له‌ ویدا ئه‌شکه‌نجه ده‌درئ (ت - س/ح).

۵۲۰۴ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا مِنْ حَافِظٍ رَفَعَا إِلَى اللَّهِ مَا حَفِظَا مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ فَيَجِدُ اللَّهَ فِي أَوَّلِ الصُّحُفَةِ وَفِي آخِرِ الصُّحُفَةِ خَيْرًا إِلَّا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى أَشْهَدُكُمْ أَنِّي قَدْ غَفَرْتُ لِعَبْدِي مَا بَيْنَ طَرَفِي الصُّحُفَةِ. رواهما الرمزي في الجناز (۵).

ئهنه‌س (خودای ئی رازی بئ) ده‌لئ: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای لسه‌رین) ده‌فه‌رموئ: گشت به‌نده‌یی به‌شه‌و دوو فریشته‌و، به‌ روژ دوو فریشته‌ چاودی‌ری ده‌که‌ن و کرده‌وه‌کانی له‌ نامه‌یه‌کدا ده‌نووسن، هه‌موو پوژئ کاتئ دوو فریشته‌کانی شه‌و، یا دوو فریشته‌کانی پوژ نامه‌ی کرده‌وه‌ی به‌نده‌یی ده‌به‌نه‌وه بو‌لای خودا، خودای گه‌وره ئه‌گه‌ر له‌ سه‌ره‌تاو له‌ کو‌تایی ئه‌و نامه‌یه‌دا شتی باش ببینی ده‌فه‌رموئ: ئیوه به‌شایه‌ت بن که‌وا من له‌م په‌ر تا ئه‌و په‌ری ئه‌م نامه‌یه هه‌رچی تیادا نووسراوه له‌م به‌نده‌ی خوّمه خو‌ش بووم (ت).

۵۲۰۵ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ كَانَتْ الْآخِرَةُ هَمَّهُ جَعَلَ اللَّهُ غِنَاهُ فِي قَلْبِهِ وَجَمَعَ لَهُ شَمْلَهُ وَأَتَتْهُ الدُّنْيَا وَهِيَ رَاغِمَةٌ وَمَنْ كَانَتْ الدُّنْيَا هَمَّهُ جَعَلَ اللَّهُ فَقْرَهُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ وَفَرَّقَ عَلَيْهِ شَمْلَهُ وَلَمْ يَأْتِهِ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا مَا قُدِّرَ لَهُ (۶).

(۵) سکت عن درجته الشارح.

(۶) سکت عن درجته الشارح.

دیسان ده‌لئی: پیغهمبهر (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فهرموئی: ههرکه‌سئی به ته‌نگی دوا پوژده‌وبئی و مه‌به‌ستی خودابئی، خودا دلئی ده‌وله‌مهند ده‌کاو رشته‌ی کاروباری بو قایم ده‌کاو، جیهانیش به پیئی خوئی دی به پیریوه، وه ههرکه‌سئی مه‌به‌ستی ههر جیهان بئی و دنیا ئاواتی ههره گه‌وره‌ی بئی، خودا تووشی چاو برسیئی ده‌کاو، کومه‌له‌ی ئی تیک ده‌داو گولوله‌ی ده‌خاته لیژی، له هه‌مان کاتدا نه‌وه‌یش چاره‌نووسی خوئی نه‌بئی، له خوشیی جیهان، پیئی نابری (ت).

۵۲۰۶ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ شِرَّةً وَلِكُلِّ شِرَّةٍ فَتْرَةٌ فَإِنْ كَانَ صَاحِبُهَا سَدَّدَ وَقَارَبَ فَارْجُوهُ وَإِنْ أَشِيرَ إِلَيْهِ بِالْأَصَابِعِ فَلَا تُعْدُوهُ^(۷).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئی) ده‌لئی: پیغهمبهر (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فهرموئی: گشت شتی هه‌لچوون و هه‌لکفانیکی هه‌یه، گشت هه‌لکفانیکیش دامردنه‌وه‌یه‌کی هه‌یه. جا خاوه‌نی ئه‌و هه‌لکفان و دامردنه‌وه‌یه ئه‌گهر له کاری خویدا مام ناوه‌ندی بو، چ بو کاری دین، چ بو کاری دنیا، ئه‌وه ئومیدی چاکه‌تان پیی هه‌بئی، به‌لام ئه‌گهر له راده‌به‌ده‌ربوو، به شیوه‌یه‌کی وا که له گشت لایه‌که‌وه به په‌نجه ده‌ست نیشانیان ده‌کرد، ئه‌وه به هیچی دامه‌نین، چونکه له حاله‌تی وادا به‌نده تووشی چاوه‌وریایی ده‌بئی! (ت - س/ح).

۵۲۰۷ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ: يَا ابْنَ آدَمَ تَفَرَّغْ لِعِبَادَتِي أَمْلَأُ صَدْرَكَ غِنًى وَأَسَدُّ فَقْرَكَ وَإِلَّا تَفَعَّلْ مَلَأْتُ يَدَيْكَ شُغْلًا وَلَمْ أَسَدِّ فَقْرَكَ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ التِّرْمِذِيُّ^(۸).

دیسان له‌وه‌وه له پیغهمبهره‌وه (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فهرموئی: خودای گه‌وره ده‌فهرموئی: ئه‌ی ئاده‌میزاد! ئه‌ی پوله‌ی ئاده‌م! تو خۆت ته‌رخان که بو

^(۷) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۸) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

به ندهی من هتا منیش ناو دلت پر بکم له دهوله مهندي و، ده رگهی هه ژاريت
لی دابخه، نه گینا به ئیش و فرمانی زور سهرت جه نجال ده کم و، له هه مان
کاتدا ده رگهی هه ژا ریشته لی داناخه! (ت - س/ح).

۵۲۰۸ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الطَّاعِمُ الشَّاكِرُ بِمَنْزِلَةِ الصَّائِمِ
الصَّابِرِ. رواه الترمذي وأحمد والحاكم^(۹):

دیسان له وه وه له خوشه ویسته وه ده فهرموئی (درویدی خودای له سهرین):
روژ یخوری سوپاسگوزار له پایه ی روژو وه وانی خاوه ن سه بروو ئارام دایه.
(ت/ نه / حاکم - س/ص).

۵۲۰۹ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: كُنْتُ خَلْفَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
يَوْمًا فَقَالَ: يَا غُلَامُ إِنِّي أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ احْفَظِ اللَّهَ يَحْفَظَكَ احْفَظِ اللَّهَ تَجِدْهُ تُجَاهَكَ
إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللَّهَ وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ وَاعْلَمْ أَنَّ الْأُمَّةَ لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ
يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ لَكَ وَلَوْ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَضُرُّوكَ
بِشَيْءٍ لَمْ يَضُرُّوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ رُفِعَتِ الْأَقْلَامُ وَجَفَّتِ الصُّحُفُ. رواه
الترمذي^(۱۰):

ئیبنو عه بباس (رهزای خودایان یبین) فهرمووی: پوژئی له پاشکوی پیغه مبهردا
سواربوو بووم، فهرمووی (درویدی خودای له سهرین): نهی جوان! تو ناگات له مافه کانی
خودا بئ خودایش چاوی خیری له تو ده بی، له خودا بئ ناگامه به ده بینیت که
هه میسه خودا فزیات ده که وی، داوای شت هه له خودا خوئی بکه، داوای
کو مه کیش هه له خودا خوئی بکه، بشزانه نه گهر نه م خه لکه هه موو کو بینه وه بو
نه وهی که سوودی، یا خود زیانی به تو بگه یه نن، هه شتی، ئایا چاک، ئایا خراب
که خودا له چاره تی نه نوو سیبئ تووشت نابئ، قه له م و کاغه ز پیچراو نه ته وه
هه موو شت هه له سه ره تاوه پراوه ته وه (ت - س/ح).

(۹) بسند صحیح (شرحه).

(۱۰) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۵۲۱۰- عَنْ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: دَغَّ مَا يَرِيكَ إِلَى مَا لَا يَرِيكَ فَإِنَّ الصَّدَقَ طُمَائِنَةٌ وَإِنَّ الْكَذِبَ رِيَّةٌ. رواه الترمذي وأحمد وابن حبان^(۱۱).

حه‌سه‌نی کوپی عه‌لی (خوشنوودی خودایان بی) ده‌فه‌رموی: حه‌زهرت (دیودی خودای له‌سری) ده‌فه‌رموی: نه‌وه‌ی که گومانی خراپه‌ی بی ده‌کری لیلی گه‌پری و دووربه له‌وه‌ی لیلی به گومانی، له‌باتی شتی واکاری بکه که دلت ناوی پی ده‌خواته‌وه، چونکه له راستی دنیایی ده‌باری و، به دروش دل گهرده ده‌گری و سه‌ری بی ده‌شیوی. (ت / نه / یینو حه‌بیان - س / ص).

۵۲۱۱- عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْكَيْسُ مَنْ دَانَ نَفْسَهُ وَعَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ وَالْعَاجِزُ مَنْ أَتْبَعَ نَفْسَهُ هَوَاهَا ثُمَّ تَمَنَّى عَلَى اللَّهِ الْأَمَانِي. رواه الترمذي وأحمد والحاكم^(۱۲).

شه‌ددا‌ی کوپی نه‌وس (خودای نازنی بی) فه‌رموی: حه‌زهرت (دیودی خودای له‌سری) فه‌رموی: ژیرو هو‌شیار نه‌و که‌سه‌یه که مه‌حکه‌مه‌ی خوی بکا، دانا نه‌و مه‌رده‌یه که جلّه‌وی هه‌واو هه‌وه‌س بو نه‌فس به‌ره‌للا نه‌کاو، نه‌فس ترشی بی و خوشی بی ریگه‌ی چاکه‌ی پی بگری و، تی بکوشی بو ژیان پاش مردن، وه هه‌رچی ده‌کا بیری دوا پوژی هه‌بی و بزانی که مردن له پیشه، خو‌پری و نه‌کاره‌یش نه‌و لاژگه‌یه شوین هه‌واو هه‌وه‌س و ناره‌زووی خوی ده‌که‌وی و، که‌چی خوژگه‌ی به‌لاش له خودا داوا ده‌کاو، ناواتی هیچ و پوچ له خوی گه‌وره ده‌خو‌زنی. (ت / نه / حاکم - س / ص).

۵۲۱۲- عَنْ أَبِي دَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ثَلَاثَةٌ يُحِبُّهُمْ اللَّهُ وَثَلَاثَةٌ يَبْغِضُهُمْ اللَّهُ فَأَمَّا الَّذِينَ يُحِبُّهُمْ اللَّهُ فَرَجُلٌ أَتَى قَوْمًا فَسَأَلَهُمْ بِاللَّهِ وَلَمْ يَسْأَلْهُمْ بِقَرَابَةِ بَيْنِهِ وَبَيْنَهُمْ فَمَنْعُوهُ فَتَخَلَّفَ رَجُلٌ بِأَعْقَابِهِمْ فَأَعْطَاهُ سِرًّا لَا يَعْلَمُ بِعَطِيَّتِهِ

^(۱۱) بسند صحیح (شرحه).

^(۱۲) بسند صحیح (شرحه).

إِلَّا اللَّهَ وَالَّذِي أَعْطَاهُ وَقَوْمَ سَارُوا لَيْلَتَهُمْ حَتَّى إِذَا كَانَ التَّوَمُ أَحَبَّ إِلَيْهِمْ مِمَّا يُعْدَلُ بِهِ نَزَلُوا فَوَضَعُوا رُءُوسَهُمْ فَقَامَ أَحَدُهُمْ يَتَمَلَّقُنِي وَيَتْلُو آيَاتِي وَرَجُلٌ كَانَ فِي سَرِيَّةٍ فَلَقِيَ الْعَدُوَّ فَهَزَمُوا وَأَقْبَلَ بِصَدْرِهِ حَتَّى يُقْتَلَ أَوْ يُفْتَحَ لَهُ. وَالثَّلَاثَةُ الَّذِينَ يَبْغِضُهُمُ اللَّهُ الشَّيْخُ الزَّائِي وَالْفَقِيرُ الْمُخْتَالُ وَالْعَبْدُ الظَّلُومُ. رواه الترمذي وابن حبان والحاكم^(۱۳):

ئەبو زەر (خودای ئازای بێ) دەرەرموئ: خوښه‌ویست (دروودی خودای لاسرین) دەرەرموئ: خودا سئ جوړه که‌سی خوښ ده‌وئ و، قینی له‌سئ جوړه که‌سیشه، ئەو جوړه که‌سانه‌ی که خودا خوښی ده‌وئ ئەمانه‌ن: پیاوئ ده‌چئ بو ناو خزمانی، داوایان ئی ده‌کا که‌له‌به‌ر خودا – نه‌ک له‌به‌ر خزمانه‌تی – به‌شی بدن، ئەوانیش به‌شی ناده‌نئ، به‌لام پیاوئکیان به‌دزی ئەوانه‌وه خوئ ده‌گریته دواوه‌و به‌نه‌ینی به‌شی ده‌دا، خودا نه‌بئ و ئەو پیاوه‌یش که شته‌که‌ی ده‌داتئ که‌سئ تر به‌مه‌ نازانئ! کو‌مه‌لیکیش به‌ شه‌و ده‌که‌ونه‌ ری و، ده‌پوئ تا‌خه‌و زوریان بو‌ دینئ و، له‌ هه‌موو شتیکی تر خو‌شتر ده‌بئ له‌ لایان، ته‌نانه‌ت له‌ پوول و پارەیش، جا ئەو حه‌له‌ به‌ کفتی سه‌رده‌نینه‌وه‌و ده‌خه‌ون، له‌ پاشا یه‌کیکیان هه‌ل ده‌سئ و مه‌رای ی له‌به‌ر من ده‌کا و ده‌ست ده‌کا به‌ ذیکرو یادی من و قورئان ده‌خوئئ، پیاوئکیش له‌ ناو لقئ سوپادا ده‌بئ، به‌ره‌نگاری دوشمن ده‌بن، تاقمه‌که‌ی هه‌ل دین، به‌لام ئەو نازایانه‌ سینگ ده‌باته‌ پێشه‌وه‌و شه‌ر ده‌کا، هه‌تا له‌ کاتی هه‌لمه‌تدا ده‌کوژئ یا خودا سه‌ری ده‌خاو شه‌ره‌که‌ ده‌باته‌وه‌.

ئەو سئ جوړه که‌سه‌یش که خودا رقی له‌ چاره‌یانه‌ ئەمانه‌ن: یه‌که‌م: پیری شه‌روا‌پیس، دووم: هه‌ژاری فیزن، سییه‌م: ده‌وله‌مه‌ندی سته‌مکار. (ت/ ئیبنو حه‌ببان/ حاکم – س/ص).

۵۲۱۳- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مُصَلًّا فَرَأَى نَاسًا كَانَهُمْ يَكْتَشِرُونَ فَقَالَ: أَمَا إِنَّكُمْ لَوْ أَكْثَرْتُمْ ذَكَرَ هَٰذِهِ اللَّذَاتِ

لَشَغَلَكُمْ عَمَّا أَرَى فَأَكْثَرُوا مِنْ ذِكْرِ هَازِمِ اللَّذَاتِ الْمَوْتِ فَإِنَّهُ لَمْ يَأْتِ عَلَى الْقَبْرِ يَوْمَ إِلَّا تَكَلَّمَ فِيهِ يَقُولُ: أَنَا بَيْتُ الْعُرْبَةِ وَأَنَا بَيْتُ الْوَحْدَةِ وَأَنَا بَيْتُ الشَّرَابِ وَأَنَا بَيْتُ الدُّودِ. فَإِذَا دُفِنَ الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ قَالَ لَهُ الْقَبْرُ: مَرَحَبًا وَأَهْلًا أَمَا إِنْ كُنْتَ لِأَحَبِّ مَنْ يَمْشِي عَلَى ظَهْرِي إِلَى فَإِذْ وَلَيْتَكَ الْيَوْمَ وَصِرْتَ إِلَيَّ فَسَتَرَى صَنِيعِي بِكَ. قَالَ فَيَتَسَعُّ لَهُ مَدَّ بَصَرِهِ وَيُفْتَحُ لَهُ بَابٌ إِلَى الْجَنَّةِ. وَإِذَا دُفِنَ الْعَبْدُ الْفَاجِرُ أَوْ الْكَافِرُ قَالَ لَهُ الْقَبْرُ: لَا مَرَحَبًا وَلَا أَهْلًا أَمَا إِنْ كُنْتَ لِأَبْغَضِ مَنْ يَمْشِي عَلَى ظَهْرِي إِلَى فَإِذْ وَلَيْتَكَ الْيَوْمَ وَصِرْتَ إِلَيَّ فَسَتَرَى صَنِيعِي بِكَ. قَالَ: فَيَلْتَمِسُ عَلَيْهِ حَتَّى تَلْتَقِيَ عَلَيْهِ وَتُخْتَلِفَ أَضْلَاعُهُ. قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِأَصَابِعِهِ فَأَدْخَلَ بَعْضَهَا فِي جَوْفِ بَعْضٍ قَالَ: وَيُقَيِّضُ اللَّهُ لَهُ سَبْعِينَ نَتِينًا (ثعبانًا) لَوْ أَنَّ وَاحِدًا مِنْهَا نَفَخَ فِي الْأَرْضِ مَا أَتَبَتْ شَيْئًا مَا بَقِيََتِ الدُّلُيَا فَيَنْهَشُنَّهُ وَيَخْدِشُنَّهُ حَتَّى يُفْضَى بِهِ إِلَى الْحِسَابِ. قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنَّمَا الْقَبْرُ رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ أَوْ حُفْرَةٌ مِنْ حُفَرِ النَّارِ. رواه الترمذي^(۴):

ئەبو سەعید (خۆشنودی خودای لیبی) دەرەرموی: پوژئی حەزەرەت (سەددو رحمة و سلاوی خودای گەرەو سەرەرمی لەسەربین) تەشریفی رویشت بو نویرگاکە ی خوی، سەرنجی دا چەند کەسێ وەک ددان ریح بکەنەو و پێبکەن و ابوو، فەرەرموی: (سەددی خودای لەسەربین): ئەدی! ئیو ئەگەر زۆر بە وردی بیر بکەنەو لە خۆشی پسینکە کە، کە گشت خۆشییەک تێک دەدا، ئەم پێکەنینە ی لە بیر دەبردنەو، کەواتە بە زۆری بیر لە خۆشی پسینکە کە بکەنەو، واتە: لە مردن، کە گشت خۆشی و لەزەتی تێک دەدا، چونکە گشت پوژئی گوێ بە خۆی دەلی: من خانە ی ئاوارەبیم، من خانە ی غەریبیم، من خانە ی تەنیا بیم، من خانە ی خاک و خۆلم، من خانە ی کرم و مارو مۆرم!

کاتی کە موسولمان بە خاک دەسپێردری گوێ پێی دەلی: خانە ی نویت پیروزی، مال و حالی تازەت ئاوا و ئاوەدان بی، خۆش هاتی میوانیکی

نازیزی له ناو که سوکاری خۆتدا، له راستیدا کاتئ که تۆ لهسەر پشتمن
بووی زۆر خۆشم دهووستیت، ئیستایش که من بووم به خانه خویت و تۆ
بوویت به میوانی من به چاوی خۆت دهبینیت که چۆن نازیکت دهگرم!

فهرمووی: ئەوجا تا چاوی بر دهکا گۆرهکهی بۆ گوشاد دهکری و
جیگهکهی فهرهح و پان و پۆر دهبی، دهراگایهکیشی بهرهو بهههشت بۆ
دهکریتهوه، ئیتیر دل و دهروون و گیانی مهست دهبن له بۆن و بهرامه
بهههشت! له نازو نیعمهت و خوشییه گیانی یه دا دهبی تا پۆژی ژیانهوه.

فهرمووی: کاتئ که بهندهی بهدکار دهنیژری، یاکاتئ که بهندهی
ناموسولمان دهنیژری گۆر پیی دهلی: بهخیر نهیهیت و بی کهس خۆت!
بهراستی تۆ کاتئ لهسەر پشتمن من بوویت دوژمنی من بوویت زۆر رقم لیث
بوو، وا ئیستا چنگم لیث گیر بووهو کهوتوویت بهر ههویلم خۆم دهزانم چۆن
داخی دلی خۆمت پیی دهپژم.

فهرمووی: ئنجا توند توند دهیگوشی و وادهینووسی ئی بهیهکهوه
پهراسووهکانی تیک دهپهپن. فهرمووی: پیغه مبهر (دروودی خودای لهسهرین)
پهجهکانی ههردوو دهستی خۆی بهناویهکدا تیک پهپاندو نیشانی دا که ناوا
پهراسووی پاست و چهپی بهناو یهکتیدا تیک دهپهپن.

فهرمووی: ئەوسا خودا ههفتا ههژدیهای وای دهکا بهکۆلکهوه گریمان
ئهگر تاقه یهکیکیان تاقه یهکجار لهسەر رووی زهوی بفیشکی ئی ههتا جیهان
جیهان بی ئیتیر سهوزایی ئی شین نابی! ئەوجا هه ههفتاکهیان دهیگر نه ناوو
دهیده نه به رگازو قهپی ئی دهگرن و قهپالی ئی دهدهن! ئیتیر تا ئەو کاتهی
بهلهش زیندوو دهکریتهوهو گیان دهکریتهوه به بهریدا (که ئەو کاته ههشر
دهکری و دهیبهن بۆ لیپرسینهوهو دهیدهن به دادگا) ئەمه حالیهتی! قسه
گیرهوه فهرمووشی: پیغه مبهر (دروودی خودای لهسهرین) فهرمووشی: گۆر یا باخیکه
له باخهکانی به ههشت، یا چاله ناگریکه له چاله ناگرهکانی دۆزهخ! (ت -
س/ح).

۵۲۱۴- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ أَكَلَ طَيِّبًا وَعَمِلَ فِي سُنَّةٍ وَأَمِنَ النَّاسُ بِوَأَيْفِهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ. فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ هَذَا الْيَوْمَ فِي النَّاسِ لَكَثِيرٌ. قَالَ: وَسَيَكُونُ فِي قُرُونٍ بَعْدِي. رواه الترمذي والحاكم. والله أعلم^(۱۵):

دیسان فہرموی: خویشہ‌ویست (درویدی خودای لہ‌سہرین) دہ‌فہرموی: ہر کہس حہ‌ال‌خویشی و، بہ سوننہ‌تی پیغہ‌مبہی (درویدی خودای لہ‌سہرین) رہ‌فتار بکات و، مہ‌ردوم لہ ئیش و ئازارو زیانی دل‌نیابن دہ‌چیئتہ بہ ہہ‌شت! پی‌او‌یکیش گوتی: ئہی پیغہ‌مبہری خودا! لہ سایہی خودا وہ ئہم جوړہ موسولمانہ ئہ‌مرو لہ ناو خہ‌لکا زور زورہ، فہرموی (درویدی خودای لہ‌سہرین): لہ پاش منیش ئہم جوړہ کہسانہ لہ چہن چہ‌رخیکی تریش دا ہر دہ‌بن! (ت/حا - سہ‌نہ د ضعیف).

۱۷) چوونہ بہ ہہ‌شت لہ‌سایہی خودای گہ‌ورہ‌وہیہ

دخول الجنة بفضل الله تعالى

۵۲۱۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قَارِبُوا وَسَدِّدُوا وَاعْلَمُوا أَنَّهُ لَنْ يَنْجُوَ أَحَدٌ مِنْكُمْ بِعَمَلِهِ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَلْت؟ قَالَ: وَلَا أَنَا إِلَّا أَنْ يَتَغَمَّدَنِي اللَّهُ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَفَضْلٍ. وَفِي رَاوِيَةٍ: لَا يُدْخِلُ أَحَدًا مِنْكُمْ عَمَلُهُ الْجَنَّةَ. وَلَا يُجِيرُهُ مِنَ النَّارِ وَلَا أَنَا إِلَّا أَنْ يَتَغَمَّدَنِي اللَّهُ مِنْهُ بِفَضْلٍ وَرَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ^(۱۶):

ئہ‌بو ہورہ‌یرہ (خودای ن‌رازی بن) دہ‌فہرموی: حہ‌زہ‌ت (درویدی خودای لہ‌سہرین) دہ‌فہرموی: ہول و تہ‌قہ‌للائیہ‌کی مام ناوہ‌ندی و پی‌ک و پی‌ک بدہ‌ن و، لہ کاری خیردا دریغی مہ‌کەن، بشرانن کہ کہستان بہ ہوئی کردہ‌وہی خوئیہ‌وہ پزگاری نابی. گوتیان: قوربان! ہہ‌تا تویش؟ فہرموی: بہ‌ئی منیش ہہ‌روا، مہ‌گہر خودای گہ‌ورہ بہ رەحمەت و میہری خوئی دام بگری و نو‌قمی رەحمەتی خویم

(۱۵) بسند ضعیف (شرحہ).

(۱۶) مسلم. صفات المنافقين / ۷۰۴۸ - ۷۰۵۴.

بکا۔ لہ گیرانہ وہیہ کا: کہستان بہ کردہ وہی خوئی نہ دہچیٹہ بہ ہشت و، نہ قوتاری دہی لہ ئاگری دوزخ، تہانہت خوشم ہروا، مہگر بہرہ حمہ تی خودا لہ دوزخ رزگارم بی و بہ ہشتم بہ نصیب بی (ش/ن)۔

۵۲۱۶ - (ب - ۱ - ز - ۱۰ - ل - ۶۲ - ف - ۴ - ۷) (۲)۔

۱۸) سپاردہ ہل دہگیری (نہ مانہت نامینی): (رفع الامانہ)

۵۲۱۷ - عَنْ حَدِيقَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَدِيثَيْنِ رَأَيْتُ أَحَدَهُمَا وَأَنَا أَنْتَظِرُ الْآخَرَ، حَدَّثَنَا أَنَّ الْأَمَانَةَ نَزَلَتْ فِي جَدْرِ قُلُوبِ الرِّجَالِ، ثُمَّ عَلِمُوا مِنَ الْقُرْآنِ، ثُمَّ عَلِمُوا مِنَ السُّنَّةِ. وَحَدَّثَنَا عَنْ رَفْعِهَا قَالَ: يَنَامُ الرَّجُلُ التَّوَمَةَ فَتُقْبَضُ الْأَمَانَةُ مِنْ قَلْبِهِ، فَيَظَلُّ أَثَرُهَا مِثْلَ أَثَرِ الْوَسْتِ، ثُمَّ يَنَامُ التَّوَمَةَ فَتُقْبَضُ فَيَبْقَى أَثَرُهَا مِثْلَ الْمَجْلِ، كَجَمْرِ دَخَرَجْتُهُ عَلَى رَجُلِكَ فَتَقِطُ، فَتَرَاهُ مُتَبَرِّقًا، وَلَيْسَ فِيهِ شَيْءٌ، فَيُصْبِحُ النَّاسُ يَتَبَايَعُونَ فَلَا يَكَاذُ أَحَدٌ يُؤَدِّي الْأَمَانَةَ، فَيَقَالُ إِنَّ فِي بَنِي فَلَانٍ رَجُلًا أَمِينًا. وَيُقَالُ لِلرَّجُلِ مَا أَغْفَلَهُ وَمَا أَظْرَفَهُ وَمَا أَجْلَدَهُ. وَمَا فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ خَرَدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ، وَلَقَدْ أَتَى عَلَى زَمَانٍ وَمَا أَبَالَى أَيْكُمْ بَايَعْتُ لِمَنْ كَانَ مُسْلِمًا رَدُّهُ الْإِسْلَامَ، وَإِنْ كَانَ نَصْرَانِيًّا أَوْ يَهُودِيًّا رَدُّهُ عَلَى سَاعِيهِ، فَأَمَّا الْيَوْمَ فَمَا كُنْتُ أَبَايَعُ إِلَّا فُلَانًا وَفُلَانًا. رواه الشيخان والترمذي (۱)۔

حوندہیفہی کوپی یہمان (خودای ن دانی بن) فہرمووی: پیغہمبہری خودا (درویدی خودای لہسربین) دوو فہرمایشتی لہ بارہی سپاردہوہ پیمان فہرموو، یہکیکیانم بہ چاوی خوم دی ہاتہ دی، کہ بریتی بوو لہ ہاتنی سپاردہ، وہ چاوہ نواری ئوویتیشیانم کہ بیٹہدی، کہ بریتی یہ لہنہمانی ئہمانہت، فہرمایشتی یہکہم ئہوہ بوو فہرمووی پیمان: ئہمانہت - واتہ: سپاردہ - کہ ہاتہ خوارہوہ لہ ناخی دلی پیاو چاکانا پہگو ریشہی داکوتاو جیگہی

(۲) تقدم فی مجلد اول۔ تسلسل / ۱۰ رقم / ۴ / ۷۹، راجع رقم / ۷ / ۸۲۔

(۱) بخاری۔ رفاق: ۶۴۹۷، ۷۰۸۹، ۷۲۷۶ - تجرید / ۵ / ۲۷۶ رقم / ۲۰۲۰

خوی گرت، به‌ره به‌ره قورئانیش ده‌هاته خواره‌وه، ئیتر ئه‌وانیش به‌فیربوونی قورئان و به‌زانینی شهریه‌ت په‌روهرده‌یان کرد. فه‌رمایشتی دووهم ئه‌وه بوو باسی نه‌مانی ئه‌مانه‌تی بو کردین، فه‌رمووی (درویدی خودای نه‌سهرین): کاتی ئه‌مانه‌ت هه‌ل ده‌گیری به‌ره به‌ره نامینی، پیاو ده‌بی خه‌وی ئی ده‌که‌وی و سپارده‌ له‌ دلی وهرده‌گیریته‌وه، به‌ره به‌ره شوینه‌که‌شی له‌ ناو دلا کویر ده‌بیته‌وه!

یه‌که‌مجار شوینه‌که‌ی وه‌ک نیتکه‌یه‌کی ره‌ش ده‌میخته‌وه، دووهمجار که‌ خه‌وی ئی ده‌که‌وی ئه‌وه‌شی ماوه‌ له‌ دلایا ئه‌وه‌یش ده‌پواو هیچی نامینی، ئیتر شوینه‌که‌ی وه‌ک تلوقی ئی دی، نووری ئه‌مانه‌ت، رووناکی ی سپارده‌ که‌ له‌ دل بارده‌کا، وه‌ک ئه‌و پشکوویه‌ وایه‌ که‌ بینیت به‌ قاجی خوتاو شوینه‌که‌ی هه‌لتوقی، سه‌یر ده‌که‌یت قاجت بلوق ده‌کاو بلوقه‌که‌و شوین بلوقه‌که‌ تاماوه‌یی ده‌مین، به‌لام پشکوکه‌ نه‌ماوه‌و سکه‌که‌ دیار نییه‌، ئه‌مانه‌تیش که‌ له‌ دل باری کرد ناوایه‌.

ئه‌وجا بو روون کردنه‌وه‌ی مه‌به‌سته‌که‌ پتر، چه‌ویکی هه‌لگرت و تلانیوه‌ به‌سه‌ر قاجی خویاو، نیشانی دا که‌ پشکوکه‌ ئاوا بنی به‌ قاجی خویا. فه‌رمووی: ئیتر به‌ره به‌ره که‌س متمانه‌ به‌که‌س ناکا، تاوای ئی دی خه‌ک مامه‌له‌و سه‌ودا له‌گه‌ل یه‌کتری ده‌که‌ن به‌لام خه‌ریک ده‌بی که‌که‌س ئه‌مانه‌ت به‌جی نه‌هینی تاوای ئی دی پیاوی ئه‌مین و ده‌سپاک واکه‌م ده‌بی ده‌لین: له‌ ناو فیساره‌ خیلدا پیاویکی ده‌سپاکی ئه‌مین ماوه‌! وای ئی دی ده‌بی به‌پاشاگردانییه‌کی وا قسه‌و گوتاریان بایه‌خی نامینی، پیاوی واپه‌یدا ده‌بی سه‌نگی ده‌نکه‌ خه‌رتله‌یی چییه‌، باوه‌رو ئیمان له‌ دلایا نییه‌، که‌چی پیی ده‌لین: ئای له‌م شا پیاوه‌، چه‌نده‌ ژيرو هوشیاره‌، یا چه‌نده‌ سه‌لارو ناسک و نازداره‌، یا چه‌نده‌ به‌جه‌رگو ئازایه‌!

حوذه‌یفه‌ (خودای ئی رازی بن) ده‌یفه‌رموو: ئه‌و سه‌رده‌مه‌ نه‌ماوه‌ که‌ من ده‌ریه‌ست نه‌بووم که‌ له‌گه‌ل هه‌ر کامیکتانا مامه‌له‌و سه‌ودام بکردایه‌ ترسم

نہ بواہ، چونکہ مامہ لہ کہرہ کہ نہ گہر خوئی موسولمان بواہ، نایین و دینہ کہی نہ یدہ ہیشت کہ گزی و ناپاکیم لی بکا، خو نہ گہر گاوردو جوولہ کیش بواہ سہرکارہ کہی سہری نہ یدہ ہیشت کہ گزی و ناپاکیم لی بکا!

ولی نہ مہرؤ مہ گہر لہ گہل فیسارہ کہس و نہو فیسارہ کہسا بتوانم مامہ لہو سہودا بکہم و لییان دلنایام! (ش/ت).

۱۹) بہ شی شہ شہم: باسی گہورہیی بہ خشش و خیرکردن

الفصل السادس: فضل الصدقة

۵۲۱۸- فہرموودہ کہی نہ بو ذہر: (خرجت ليلة من الليالي فإذا رسول الله (ص) يمشي وحده...) لہ باسی (في التحذير من الدنيا) دا رابورد فہرموودہی سیازدہہم. → (ب-۹ ل-۲۹۰ ز-۹۴ ف-۱۳)^(۱).

۵۲۱۹- وَعَنْهُ قَالَ: كُنْتُ أَمْشِي مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي حَرَّةِ الْمَدِينَةِ عِشَاءً وَكُنْ نَظَرُ إِلَى أَحَدٍ فَقَالَ: يَا أَبَا ذَرٍّ قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: مَا أَحَبُّ أَنْ أَحْدَا ذَلِكَ عِنْدِي ذَهَبٌ أَمْسَى ثَالِثَةً عِنْدِي مِنْهُ دِينَارٌ إِلَّا دِينَارًا أَرْصِدُهُ لِدَيْنٍ إِلَّا أَنْ أَقُولَ بِهِ فِي عِبَادِ اللَّهِ هَكَذَا - حَتَّى بَيْنَ يَدَيْهِ - وَهَكَذَا - عَنْ يَمِينِهِ - وَهَكَذَا - عَنْ شِمَالِهِ. قَالَ: ثُمَّ مَشِينَا قَالَ: يَا أَبَا ذَرٍّ. مَكَانَكَ حَتَّى آتِيكَ. فَأَطْلُقْ حَتَّى تَوَارَى عَنِّي - قَالَ - وَسَمِعْتُ لَقَطًا صَوْتًا فَقُلْتُ لَعَلَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) غَرَضَ لَهُ فَهَمَمْتُ أَنْ أَتْبِعَهُ قَالَ ثُمَّ ذَكَرْتُ قَوْلَهُ لَا تَبْرَحْ مَكَانَكَ حَتَّى آتِيكَ فَلَمَّا جَاءَ ذَكَرْتُ لَهُ الَّذِي سَمِعْتُ فَقَالَ: ذَاكَ جِبْرِيلُ أَتَانِي فَقَالَ: مَنْ مَاتَ مِنْ أُمَّتِكَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ. قُلْتُ: وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ؟ قَالَ: وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ. رواهما الشيخان^(۲).

(۱) تقدم في مجلد تاسع. تسلسل/ ۹۴ رقم: ۵۱۶۹/۱۳.

(۲) تجريد/ ۳/ ۱۴۰ رقم/ ۱۰۴۷ = ۲۳۸۸، ۲۲۲۲، ۶۲۶۸، ۶۴۴۳، ۶۴۴۴، مسلم. زكاة: ۲۳۰۱. ترمذی.

دیسان ئه‌بو زهر (خودای ئی رازی بی) ده‌فهرمووی: شیوان بوو له خزمه‌تی پیغه‌مبهر دابووم، له‌ناو خره‌ به‌رده‌لانییه ره‌شه‌که‌ی مه‌دینه‌دا ده‌پویشتین سه‌یری چپای ئو‌خودمان ده‌کرد، فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین): (ئه‌بو زهر!) گوتم! فهرموو به‌فهرموو ئه‌ی پیغه‌مبهری خودا! واوام له خزمه‌تدا. فهرمووی: ئه‌م کیوی ئو‌خوده ئه‌گهر زیڕ بی و هی من بی حه‌زده‌که‌م گشتی به‌ سئ شه‌و داغان بکه‌م و هه‌مووی بکه‌م به‌ خیرو به‌ پیاوه‌تی و، یه‌ک دیناری له‌ لام نه‌میئنی مه‌گهر ئه‌و دیناره‌ی که‌ هه‌لی بگرم بۆ دانه‌وه‌ی قهرزی.

حه‌ززه‌ت (دروودی خودای له‌سهرین) وه‌ک شت دابه‌ش بکا مستی هاویت بۆ به‌رده‌می و بۆ لای راستی و بۆ لای چه‌پی و، فهرمووی: حه‌زده‌که‌م ئاواو ئاوا به‌سه‌ر به‌نده‌کانی خودادا دابه‌شی بکه‌م. له‌ پاشا پویشتین تا فهرمووی: ئه‌ی ئه‌بو زهر! تو لیڤه‌ مه‌ بزوی تا خۆم دیمه‌وه‌ بۆ لات. ته‌شریفی پویشت تا له‌به‌ر چاوم وون بوو، له‌ پاشا گویم له‌ غه‌لبه‌ غه‌لب و ده‌نگه‌ ده‌نگی بوو، گوتم: ده‌ترسم که‌ پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) شتیکی به‌سه‌ر بی، ته‌مام بوو به‌ شوینیا بچم به‌لام ئه‌وه‌م بیرکه‌وته‌وه‌ که‌ فهرمووی: له‌ جی‌ی خۆت مه‌بزوو تا خۆم دیمه‌وه‌ بۆ لات. جا چاوه‌نواریم کرد که‌ ته‌شریفی ها‌ته‌وه‌ باسی ئه‌وه‌م بۆ یکرد که‌ به‌رگویم که‌وت. فهرمووی: ئه‌وه‌ جیبریل بوو، ها‌تبوو بۆ لام، پیی فهرمووم: ئه‌ی موحه‌مه‌دا! هه‌ر که‌سێ له‌ ئۆمه‌تی تو له‌ سه‌ره‌مه‌رگا له‌ سه‌ر موسو‌لمانه‌تی بم‌ری و، له‌سه‌ر شیرک و فره‌ خوایی و ناموسو‌لمانه‌تی نه‌مری ده‌چیته‌ به‌ هه‌شت! منیش گوتم: ئه‌ی جو‌برائیل! با داوین پیسیش بکا و با دزیش بکا؟ فهرمووی: به‌لێ، با داوین پیسیش بکا و با دزیش بکا. (ش - رم‌زای خوایان ئی بی).

۵۲۲۰ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّهُ خُلِقَ كُلُّ إِنْسَانٍ مِنْ بَنِي آدَمَ عَلَى سِتِّينَ وَثَلَاثِمِائَةِ مَفْصِلٍ فَمَنْ كَبَّرَ اللَّهَ وَحَمِدَ اللَّهَ وَهَلَّلَ اللَّهَ وَسَبَّحَ اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ اللَّهَ وَعَزَلَ حَجَرًا عَنْ طَرِيقِ النَّاسِ أَوْ شَوْكَةً أَوْ عَظْمًا وَأَمَرَ بِمَعْرُوفٍ أَوْ نَهَى عَنْ مُنْكَرٍ عَدَدَ تِلْكَ السِّتِّينَ وَالثَّلَاثِمِائَةِ السَّلَامَى فَإِنَّهُ يَمْشِي يَوْمَئِذٍ وَقَدْ رَزَحَ نَفْسَهُ عَنِ النَّارِ. رواه مسلم وأبو داود^(۳):

عائیشه (رمزای خودای لیبین) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: هه‌موو که‌سی له نه‌وه‌ی ئاده‌م له سهر سی سهدو شه‌ست نه‌ندام دروست کراوه، جا هه‌ر که‌سی هه‌ر پوژئی به‌قه‌د ژماره‌ی نه‌و سی سهدو شه‌ست نه‌ندامه‌ چاکه‌ بکا ئیتر نه‌و پوژه‌ نه‌و که‌سه‌ خوی دور خستوته‌وه له دۆزه‌خ، بو نمونه‌یش نه‌لله‌وه‌ نه‌کبه‌ر کردنی چاکه‌یه‌که، نه‌لحه‌مه‌دو لیل کردنی چاکه‌یه‌که، ته‌لیل کردنی چاکه‌یه‌که، سوبحانه‌للا کردنی چاکه‌یه‌که نه‌سته‌غفیرونلا کردنی چاکه‌یه‌که، به‌ردی یا درکی یا ئیسکی له‌سهر ری خه‌لک دوربخه‌یته‌وه چاکه‌یه‌که، فه‌رمانکردنی به‌چاکه‌یی چاکه‌یه‌که، ری گرتنی له خراپه‌یی چاکه‌یه‌که (م/د). → (ب-۱ز-۱۷۹ل-۸۶ف-۵+۶).

۵۲۲۱- عَنْ حَارِثَةَ بْنِ وَهَبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَصَدَّقُوا فَيُوشِكُ الرَّجُلُ يَمْشِي بِصِدْقَتِهِ فَيَقُولُ الَّذِي أُعْطِيَهَا لَوْ جِئْتُهَا بِهَا بِالْأَمْسِ قَبْلُهَا فَأَمَّا الْآنَ فَلَا حَاجَةَ لِي بِهَا. فَلَا يَجِدُ مَنْ يَقْبَلُهَا^(۴).

حاریته‌ی کوپی وه‌ب (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: خیر بکه‌ن و مال ببه‌خشنه‌وه، ها‌کا وای ئی هات پیاو به‌ مالی خیره‌وه به‌سهر خه‌لکا بسورپه‌ته‌وه به‌لام که‌ سیکی وای ده‌ست نه‌که‌وی که‌ خیره‌که‌ی ئی وه‌ر‌بگری، به‌لکوو نه‌و که‌سه‌ی که‌ خیره‌که‌ی ده‌داتی پی ده‌لی: نه‌گه‌ر دوینی به‌ته‌ینابایه‌ لیم وه‌رده‌گرتی، وه‌ی ئیستا کارم پی نییه‌و وه‌ری ناگرم! له‌ئه‌نجامدا که‌سی ده‌ست نا‌که‌وی خیره‌که‌ی ئی وه‌ر‌بگری (ش- رمزای خودایان ئی بن).

۵۲۲۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَكْثُرَ الْمَالُ وَيَفِضَ حَتَّى يَخْرُجَ الرَّجُلُ بِزَكَاةٍ مَالِهِ فَلَا يَجِدُ أَحَدًا يَقْبَلُهَا مِنْهُ وَحَتَّى تَعُودَ أَرْضُ الْعَرَبِ مُرُوجًا وَأَنْهَارًا. رواهما الشيخان^(۵).

* تقدم في مجلد أول. تسلسل / ۱۷۹ رقم / ۹۵۷/۵، ۹۵۸/۶.

(۴) بخاری. زکاة: ۱۴۱۱، ۱۴۲۴، ۷۱۲۰ = تجرید/ ۱۰۱/۲ رقم / ۶۷۴. مسلم. زکاة: ۲۳۳۴. نسائی. زکاة: ۲۵۵۴

تحفة الأشراف: ۳۲۸۶.

ئه‌بو هورهیره (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبهر (بروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: قیامت هه‌لناسی هه‌تا مال و سامان به‌راده‌یه‌کی وا زۆر ده‌بی ده‌بی به‌لێشاو، تاوا‌ی ئی دئی پیاو به‌زه‌کاتی مالی خۆیه‌وه ده‌سوورپێته‌وه به‌شوین که‌سیکی وادا که‌لیی وهریگری، به‌لام که‌سی وای ده‌ست ناکه‌وی که‌لیی وهریگری قیامت هه‌لناسی تا خاکی عه‌ره‌ب نه‌بیته‌وه به‌می‌رگ و می‌رغوزارو چه‌م و چایهر (ش). ئیمامی نه‌وه‌وی - رحمه‌تی خودای ئی بئ - ده‌فه‌رموی: واتای وایه له‌به‌ر شه‌رو شوپۆ فه‌رته‌نه‌ی زۆر پیاوی ئیشکه‌ر که‌م ده‌بی و خه‌لک بئ هیوا ده‌بن و نایانه‌رژێته‌ سهر مالدار، له‌به‌ر ئه‌وه زه‌وییه‌که به‌به‌یاری ده‌مینێته‌وه ده‌بی به‌می‌رگ و زه‌بن و چایهر، رووبارو چۆمه‌کانیش به‌به‌لاش ده‌پۆن بۆ ناو ده‌ریا، که‌س کشت و کالیان له‌به‌ردا ناکا. (وه‌رگیر)

١٦ی ره‌مه‌زان ١٤٠٦ هـ - ١٩٨٦/٥/٢٤

٥٢٢٣ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَقِيءُ الْأَرْضُ أَفْلاذَ كِبِدِهَا أَمْثَالَ الْأَسْطُورَانِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ فَيَجِيءُ الْقَاتِلُ فَيَقُولُ فِي هَذَا قَتَلْتُ. وَيَجِيءُ الْقَاطِعُ فَيَقُولُ فِي هَذَا قَطَعْتُ رَحِمِي. وَيَجِيءُ السَّارِقُ فَيَقُولُ فِي هَذَا قَطَعْتُ يَدِي ثُمَّ يَدْعُوهُ فَلَا يَأْخُذُونَ مِنْهُ شَيْئًا. رواه مسلم^(٦).

دیسان فه‌رمووی: پیغه‌مبهر (بروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموی: زه‌وی گه‌نجی ناوسکی خۆی پارچه‌ پارچه‌ یه‌ق ده‌کاته‌وه، شووشی زی‌رو زیو - له‌ وینه‌ی پایه‌و کۆله‌که - هه‌ل ده‌پێژێته‌ ده‌ری. پیاو کوژ دئی ده‌لی: من له‌ سهر ئه‌مه خه‌لکم کوشته‌وه، ئه‌وی رسته‌ی خزمایه‌تی پساندووه دئی ده‌لی: من له‌سهر ئه‌مه ده‌نگم له‌ خزمانی خۆم دا‌بریه‌وه، دزی ده‌ست به‌راو دئی ده‌لی: من له‌سهر ئه‌مه ده‌ستم به‌راوه، که‌چی ئه‌و ده‌مه ئه‌م زه‌لامانه ئه‌و گه‌نجه به‌جی ده‌هێلن و ده‌پۆن و هیچی ئی نابهن (م/ت).

(٥) مسلم. زکاة: ٢٢٣٦.

(٦) مسلم. زکاة: ٢٢٣٨. ترمذی. فتن: ٢٢٠٨ تحفة / ١٣٤٢.

۵۲۲۴- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لَأَتَصَدَّقَنَّ اللَّيْلَةَ بِصَدَقَةٍ فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدِ زَانِيَةٍ فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصَدِّقُ اللَّيْلَةَ عَلَى زَانِيَةٍ. قَالَ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى زَانِيَةٍ لَأَتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ. فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدِ غَنِيِّ فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصَدِّقُ اللَّيْلَةَ عَلَى غَنِيِّ. قَالَ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى غَنِيِّ لَأَتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ. فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدِ سَارِقٍ فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصَدِّقُ عَلَى سَارِقٍ. فَقَالَ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى زَانِيَةٍ وَعَلَى غَنِيِّ وَعَلَى سَارِقٍ. فَأَتَى فَقِيلَ لَهُ أَمَا صَدَقْتِكَ فَقَدْ قُبِلَتْ أَمَا الزَّانِيَةُ فَلَعَلَّهَا تَسْتَعِفُّ بِهَا عَنْ زِنَاهَا وَلَعَلَّ الْغَنِيَّ يَتَعَبَّرُ فَيَنْفِقُ مِمَّا أَعْطَاهُ اللَّهُ وَلَعَلَّ السَّارِقَ يَسْتَعِفُّ بِهَا عَنْ سَرِقَتِهِ^(۷):

دیسان فرموی: پیغهمبر (درویدی خودای لسه‌ربن) فرموی: پیاوی ده‌بنی له نه‌وی ئیسرائیل، ده‌لئ: به خودا ده‌بنی ئەم شەو خیرئ بکه‌م، شەو خیره‌که‌ی ده‌باو ده‌ینیته ناو ده‌ستی ژنیکی داوینپیس‌ه‌وه، بۆ به‌یانی خه‌لك ده‌لئ: زۆر سه‌یره! ئیمشه‌و خیر به‌ ژنیکی داوینپیس کراوه، خیر که‌ره‌که ده‌لئ: خودایه! سوپاس بۆ تۆ له‌سه‌ر ئەم خیره‌ به‌م ژنه (چونکه ئەمه خواستی تۆی له‌سه‌ر بووه، خواستی تۆیش بئ دانا‌یی نیه) ده‌بنی خیرئ تر بکه‌م، خیره‌که‌ی ده‌باو ده‌ینیته ناو ده‌ستی پیاویکی ده‌وله‌مهنده‌وه، دیسان بۆ به‌یانی خه‌لك ده‌لئ: ئیمشه‌و خیر به‌ ده‌وله‌مهندي کراوه، پیاوه‌که ده‌لئ خودایه! سوپاس بۆ تۆ له‌ سه‌ر ئەم خیره‌یش به‌م ده‌وله‌مهنده، ده‌بنی خیرئکی تر بکه‌م، خیره‌که‌ی ده‌با و ده‌ینیته ناو ده‌ستی دزیکه‌وه، دیسان بۆ به‌یانی خه‌لكه‌که ده‌لئ: ئای چهند سه‌یره خیر به‌ دزئ کراوه!

پیاوه‌که‌یش ده‌لئ: خودایه! سوپاس بۆ تۆ له‌سه‌ر خیر به‌ ژنی خراپ و به‌ پیاوی ده‌وله‌مهندو به‌ پیاوی دز، شەو له‌ خه‌ودا خه‌وی دی پیا‌یان گوت: هه‌ر سئ خیره‌کانت گیرابوون، سا به‌لکوو ئەو ژنه سه‌لیته‌یه به‌ هو‌ی ئەو خیره‌ی تۆوه ده‌ست له‌و ئیشه‌ خراپه‌ هه‌لبگرئ، به‌ شکوو ده‌وله‌مهنده‌که‌یش

په‌ند وهر‌بگری و شهرم له خوئی بکاو، ده‌ست بکا به به‌خشش و خیر‌کردن لهو مال و سامانه‌ی که خودا پیتی داوه، به‌شکم دزه‌که‌یش به هوئی خیره‌که‌ی تووه واز له دزیکردن به‌ینئی (ش).

۵۲۲۵- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَثَلُ الْبَخِيلِ وَالْمُتَّصِدِّقِ كَمَثَلِ رَجُلَيْنِ، عَلَيْهِمَا جُبَّتَانِ مِنْ حَدِيدٍ مِنْ ثُدْيِهِمَا إِلَى تَرَاقِيهِمَا إِذَا هُمَا الْمُتَّصِدِّقُ ثَقُلَتْ أَثْقَتِ وَانْضَمَّتْ يَدَاهُ إِلَى تَرَاقِيهِ، وَانْضَمَّتْ عَلَيْهِ حَتَّى تُعْفَى أَثَرُهُ وَكَلَّمَا هُمَا الْبَخِيلُ بِصَدَقَةِ الْقَبْضَتْ عَلَيْهِ كُلُّ حَلَقَةٍ مِنْهَا إِلَى صَاحِبَتِهَا وَثَقُلَتْ عَلَيْهِ. قَالَ: فَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: فَيَجْهَدُ أَنْ يُوسَّعَهَا فَلَا تَتَّسِعُ. رواهما الشيخان^(۸):

ديسان فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (سروودی خودای لسه‌ربین) فه‌رمووی: پیاوی ره‌زیل و پیاوی به‌خشنده‌و سه‌خی مانه‌ندی دوو پیاو وان، که یه‌کی سه‌رو زریه‌ی ئاسنینی ته‌سکیان له‌به‌ر دابئی، له‌ ئاستی مه‌کیانه‌وه بی تا چۆله‌مه‌ی خوار قورگیان، جار له‌گه‌ل جاردا به‌خشنده‌ که شتی ده‌به‌خشئی زریه‌که‌ی کشی دئی و گه‌وره‌و فه‌ره‌ح ده‌بی، هه‌تا به‌ره‌ به‌ره‌ وای لی دئی له‌به‌ر پیتی ده‌خشئی!

به‌لام پیاوی ره‌زیل و چروک هه‌ر کاتی ویستی خیری بکا زریه‌که‌ی دیته‌وه یه‌ک و زیاتر قولفه‌کانی ته‌سک ده‌بنه‌وه، تا به‌ره‌ به‌ره‌ هه‌ردوو ده‌ستی توند شه‌ته‌ک ده‌درین به‌ به‌ربینییه‌وه!

فه‌رمووی: له‌ پیغه‌مبه‌رم بیست ده‌یفه‌رموو: جا ره‌زیله‌که‌ هه‌ر هه‌ول و ته‌قه‌لا ده‌دات که کشی بینئی و فه‌ره‌حی بکا به‌لام ناتوانی (ش).

۵۲۲۶- عَنْ عُمَيْرِ مَوْلَى أَبِي اللُّحَمِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: أَمَرَنِي مَوْلَايَ أَنْ أَقْدُدَ لَحْمًا فَجَاءَنِي مِسْكِينٌ فَأَطْعَمْتُهُ مِنْهُ فَعَلِمَ بِذَلِكَ مَوْلَايَ فَضَرَبَنِي فَأَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَدَعَا. فَقَالَ: لِمَ ضَرَبْتَهُ. فَقَالَ: يُعْطَى طَعَامِي بِغَيْرِ إِذْنِي. فَقَالَ: الْأَجْرُ بَيْنَكُمَا^(۹):

(۸) تجرید / ۱۱۳/۲ رقم / ۶۹۲، ۱۴۴۳، ۱۴۴۴، ۲۹۱۷، ۵۲۹۹، ۵۷۹۷. مسلم. زکاة: ۲۳۵۷، ۲۳۵۸، ۲۳۳۰.

(۹) مسلم. زکاة: ۲۳۶۵. نسائی. زکاة: ۲۵۳۶. ابن ماجه: ۲۹۷. تحفة الأشراف: ۱۰۸۹۹.

عومهیر - که بهندهی ثابی له حم بوو، رمزای خودایان ئی بی - فهرمووی:
پوژئی ئاغام پیی گوتم گوشت توئی بکه، لهو کاته دا ههژاری هات، منیش له
گوشته که بهشیم دا، که ئاغام بهئه مهی زانی لیی دام، منیش ئه وهم عهرزی
پیغه مبه (برودی خودای لهسرب) کرد، حه زهت (برودی خودای لهسرب) بانگی کردو
پیی فهرموو: بوچی لیئت داوه؟ گوته: به بی پرسی من خوراکم دها به
خه! فهرمووی (برودی خودای لهسرب): پاداشه کهی بو هر دوکتانه (م).

٥٢٢٧- عَنْ أَسْمَاءَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
أَلْفِيقِي - أَوْ الصَّحِي أَوْ الْفَحِي - وَلَا تُخْصِي فَيُخْصِيَ اللَّهُ عَلَيْكَ^(١٠):

ئه سماء (خودای ئی رازی بی) فهرمووی: پیغه مبه (برودی خودای لهسرب)
فهرمووی: پیم: خیر بکهو دهست مهگره رهو و شت ببه خشه رهو و مهیکه ره
کیسه و تووره کهو پریاسکه و پاره و پوولی خوت به بی سوود که له که مه که،
ئه گینا خودایش له توئی دهگریته و! (م).

٥٢٢٨- وَكَانَ سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فِي إِبِلِهِ فَجَاءَهُ ابْنُهُ عُمَرُ وَكَانَ
رَاكِبًا فَتَزَلَّ فَقَالَ: لِأَيِّهِ: أَنْزَلْتَنِي فِي إِبِلِكَ وَغَنَمِكَ وَتَرَكْتَ النَّاسَ يَتَنَازَعُونَ الْمُلْكَ
بَيْنَهُمْ فَضَرَبَ سَعْدٌ فِي صَدْرِهِ فَقَالَ أَسْكُتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ:
إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْعَبْدَ الْتَقِيُّ الْغَنِيِّ الْخَفِيِّ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ مُسْلِمٌ^(١١):

جاری سه عدی کوپی ئه بو وه ققاص له ناو رانه ووشتره کهیدا بوو،
عومهری کوپی به سواری چوو بو لای و له کنی دابهزی و پیی گوته: باوکه! تو
لیره وا خهریکی رانه وشترو که له مه ریت، که چی ئه و خه لکه یش له وئ له ناو
خویندا له سه ده و له ت و پادشایی کیشمه کیشمیان! باوکیشی مالی به سه ر
سینگیدا و فهرمووی: کوره! ووسبه! به گوئی خوم له زاری پیروزی پیغه مبه ر

(١٠) تجرید // ١١٢ رقم / ٦٨٨ - ١٤٢٤، ١٤٢٣، ٢٥٩٠. فتح. مسلم. زکاة: ٢٣٧٢. نسائی. زکاة: ٢٥٤٩.

تحفة / ١٥٧٤٨.

(١١) مسلم. زهد: ٧٢٥٨.

بیست دہیفہرمو: خودا بہندہی لہ خودا ترسی دہولہمندی گوشہ گیری
خویی خوش دہوی بہ تایبہت کہ بہرچاوی نہبی (م).

(۲۰) بہشی ہوتہم: باسی فرمانکردن بہ چاکہ و جہو گیری لہ خرابہ

الفصل السابع: فی الأمر بالمعروف والنهي عن المنکر

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ - صدق الله العظيم - سورة آل عمران} → (ب - ۵ - ز - ۷۵ ل - ۵۶۱) راقہی ثایہتہکہ لہم شوینہدا رابورد.

۵۲۲۹ - → (ب - ۱ - ز - ۳ ل - ۲۶ ف - ۱) (۱).

۵۲۳۰ - (ب - ۹ - ز - ۲۶ ل - ۷۵ ف - ۴) (۲).

۵۲۳۱ - وَقِيلَ لِأَسَمَةَ بْنِ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا): أَلَا تَدْخُلُ عَلَى عُثْمَانَ فَتُكَلِّمُهُ فَقَالَ: أَتُرَوْنَ أَنِّي لَا أَكَلِّمُهُ إِلَّا أَسْمِعُكُمْ وَاللَّهِ لَقَدْ كَلَّمْتُهُ فِيمَا بَيْنِي وَبَيْنَهُ مَا دُونَ أَنْ أَفْتَحَ أَمْرًا لَا أَحِبُّ أَنْ أَكُونَ أَوَّلَ مَنْ فَتَحَهُ وَلَا أَقُولُ لِأَحَدٍ يَكُونُ عَلَى أَمِيرٍ إِلَّا خَيْرُ النَّاسِ. بَعْدَ مَا سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: يُؤْتَى بِالرَّجُلِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُلْقَى فِي النَّارِ فَتَنْدَلِقُ أَقْتَابُ بَطْنِهِ فَيَدُورُ بِهَا كَمَا يَدُورُ الْحِمَارُ بِالرَّحَى فَيَجْتَمِعُ إِلَيْهِ أَهْلُ النَّارِ فَيَقُولُونَ: يَا فُلَانُ مَا لَكَ أَلَمْ تَكُنْ تَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ فَيَقُولُ: بَلَى قَدْ كُنْتُ أَمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَلَا آتِيهِ وَأَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ وَآتِيهِ. رواه الثلاثة (۳).

بہ نوسامہی کوپی زہیدیان (رمای خودایان نبی) گوت: نہوہ بو ناجیت بو
لای عوسمان و قسہی لہ گہل دا بکہی سا بہ لکوو خودا ناوی بکا بہم
ناگرہدا، فہرموی: لہ نیوہ وایہ کہ دہبی ہر لہ بہرچاوی نیوہ نہم باسہی

(۱) تقدم فی مجلد اول. تسلسل / ۳ رقم / ۱۷/۱

(۲) تقدم فی مجلد تاسع. تسلسل / ۲۶. رقم / ۴۸۲۷/۴ ل - ۷۵.

(۳) تجرید / ۲ / ۴۴۸ رقم / ۱۳۲۰ = ۲۳۶۷، ۷۰۹۸. مسلم. زہد: ۷۴۰۸. تحفة الأشراف: ۹۱.

له‌گه‌ل دا بکه‌م. به خودا له‌م باره‌یه‌وه دوو به دوو گه‌لئ قسه‌م له گه‌لی دا کردووه، به‌لام خۆم ناده‌م له‌و قهره‌یه که من یه‌که‌م که‌س بم ئالای ناره‌زایی مه‌لکه‌م و بېم به مایه‌ی ئازاوه به‌ریا کردن!

له‌همان کاتدا من به‌هیچ فرمان‌پره‌وایه‌کی خوشم نالیم: که باشت‌ترین که‌سه، له سه‌ر ئه‌م فرمان‌یشت‌ده‌دا که له پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) خۆیم بیستوه، چه‌زهرت (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌یفه‌رموو: له پوژی قیامه‌تدا بازی پیاو دینن و تووپی ده‌ده‌نه ناو ئاگره‌وه، ریخۆله‌کانی له کۆمیه‌وه ده‌پژینه به‌ر پی‌ی و فی‌جقه ده‌که‌نه ناو ئاگره‌که‌وه، کابرا وه‌ک گیره به‌ ده‌وری خۆی دا ده‌خولیت‌ه‌وه و ریخۆله‌کانی خۆی گیره ده‌کا، دۆزه‌خیه‌کان له ده‌وری کۆمه‌له ده‌که‌ن و پی‌ی ده‌لین: ئای! فلان که‌س! ئه‌مه‌خۆتی؟! ئه‌وه توو بو؟ توو چیته؟ توو چی ده‌که‌ی لی‌ره؟ خو توو لای خۆی ئامۆزگاری باشی ئیمه‌ت ده‌کرد! ئه‌مه‌ت له چی و ئه‌وه‌ت له‌چی؟ ئه‌ویش ده‌لئ: به‌لئ و ابووم به‌لام داخه‌که‌م بوو خۆم و نه‌بووم، به‌ پی‌چه‌وانه‌وه به‌ ئیوهم ده‌گوت چاکه‌ بکه‌ن و خۆم نه‌یم ده‌کرد، به‌ ئیوهم ده‌گوت خراپه‌ مه‌که‌ن، که‌چی بوو خۆم خراپه‌م ده‌کرد، ئه‌مه‌ی ده‌بیینن سزای ئه‌و که‌سانه‌یه که ئه‌مه ره‌فتارو کرداریان بووه! (ش/د)

۵۲۳۲- → (ب- ۳ ز- ۱۰۸ ل- ۲۹۴ ف- ۵) (۴).

۵۲۳۳- → (ب- ۶ ز- ۶ ل- ۱۴۲ ف- ۲۱) (۵).

۵۲۳۴- → (ب- ۶ ز- ۶ ل- ۱۳۶ ف- ۹) (۶).

۵۲۳۵- عَنْ جَرِيرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: مَا مِنْ رَجُلٍ يَكُونُ فِي قَوْمٍ يُعْمَلُ فِيهِمْ بِالْمَعَاصِي يَقْدِرُونَ عَلَى أَنْ يُغَيِّرُوا عَلَيْهِ فَلَا يُغَيِّرُوا إِلَّا أَصَابَهُمُ اللَّهُ بِعَذَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَمُوتُوا^(۷).

(۴) تقدم في مجلد ثالث. تسلسل/ ۱۰۸ رقم/ ۵/ ۲۴۵۲.

(۵) تقدم في مجلد سادس. تسلسل/ ۶ رقم/ ۲۸۴۶/۲۱.

(۶) تقدم في مجلد سادس. تسلسل/ ۶ رقم/ ۲۸۳۲/۹.

جه‌ریر (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغهمبهر (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فهرموئی: هر پیاوئی له ناو هۆزیکا گوناھئی بکا، ئه‌و هۆزه‌ بتوانن که قه‌ده‌غه‌ی بکه‌ن له‌و گوناھه‌ به‌لام قه‌ده‌غه‌ی نه‌که‌ن ئه‌وه‌ به‌بن گومان به‌ر له‌وه‌ی به‌رن هر له‌ جیهاندا خودا تو‌له‌ی ئه‌و قه‌ده‌غه‌ نه‌کردنه‌یان ئی ده‌ستینئی! (د - سند صالح).

۵۲۳۶- عَنْ الْفَرَسِ الْكِنْدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مُتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا غُمِلَتِ الْخَطِيئَةُ فِي الْأَرْضِ كَانَ مَنْ شَهِدَهَا فَكَّرَهَا. كَمَنْ غَابَ عَنْهَا وَمَنْ غَابَ عَنْهَا فَرَضِيهَا كَانَ كَمَنْ شَهِدَهَا. رواهما أبو داود^(۸):

له‌ عورسی کیندی یه‌وه (خودای ئی رازی بن) له‌ پیغهمبهره‌وه‌ (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فهرموئی: کاتی له‌ خاکیکا گوناھئی ده‌کری، ئه‌وه‌ی له‌ وییه‌ مادام خو‌شی ئی نایه‌و پیی ناخو‌شه‌و خو‌ی لیی به‌ دووره‌ ئه‌وه‌ وه‌ک له‌وئی نه‌بن وایه‌، ئه‌و که‌سه‌یشی که‌ له‌وئی نه‌بن به‌لام ره‌زای له‌ سه‌ریبی ئه‌وه‌ وه‌ک خو‌ی ئه‌و گوناھه‌ بکا وایه‌ (د - س / صالح).

۵۲۳۷- عن أبي هريرة (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مُتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا خَفِيتِ الْخَطِيئَةَ لَا تَضُرِّي إِلَّا صَاحِبَهَا، وَإِذَا ظَهَرَتْ فَلَمْ تَغَيِّرْ ضُرَّتِ الْعَامَةَ. رواه الطبراني^(۹):

ئهبو هوره‌یره‌ له‌ چه‌زهره‌ته‌وه‌ (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فهرموئی (درویدی خودای له‌سهرین) گوناوه‌ تاوان نه‌گهر شاراو‌ه‌بوون، ئه‌وه‌ زیانیان ته‌نیا بو‌ خواوه‌نه‌که‌یان، به‌لام نه‌گهر تاوان به‌ ناشکرا‌بوو وه‌ جل‌ه‌و‌گیری ئی نه‌ده‌کرا ئه‌وه‌ زیانی بو‌ هه‌موانه‌! (گه‌به‌رانی - س/ح).

۵۲۳۸- عَنْ حُدَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مُتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَتَأْمُرُنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ أَوْ لَيُوشِكَنَّ اللَّهُ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عِقَابًا مِنْهُ ثُمَّ تَدْعُوهُ فَلَا يَسْتَجَابُ لَكُمْ. رواه الترمذي والطبراني^(۱۰):

(۷) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

(۸) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

(۹) بسند حسن (شرحه).

خونده‌یفه (خودای ئی رازی بن) له خوشه‌ویسته‌وه ده‌فرمووی (دروودی خودای له‌سهرین): به‌و که‌سه که گیانی منی وا له ده‌ستا، دیاره که خوای گه‌وره‌یه، حال له‌م دوو حاله به‌ده‌رنیه: یا ده‌بن زۆر به‌باشی فرمان بکه‌ن به‌چاکه‌و پێگه‌ی راست نیشانی خه‌لک بده‌ن و جله‌و گه‌ری بکه‌ن له خراپه‌و بئ شه‌رعی، یا خود به‌زوویی خودای گه‌وره‌ سزای سه‌خت و تۆله‌ی توندی ده‌نیرێته‌ سه‌رتان، جا ئه‌وجا هه‌زار هاتو هاوارو دووعاو نزاو پارانه‌وه بکه‌ن خودا هیچی گیرا ناکا. (ت / طه‌به‌رانی - س / ح).

۵۲۳ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا) قَالَ: يَتِمَّا نَحْنُ حَوْلَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذْ ذَكَرَ الْفِتْنَةَ فَقَالَ: إِذَا رَأَيْتُمُ النَّاسَ قَدْ مَرَجَتْ عُهْدُهُمْ وَخَفَّتْ أَمَانَتُهُمْ وَكَانُوا هَكَذَا. وَشَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ قَالَ فَقُمْتُ إِلَيْهِ فَقُلْتُ كَيْفَ أَفْعَلُ عِنْدَ ذَلِكَ جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاكَ قَالَ: الزَّم بَيْتَكَ وَأَمْلِكْ عَلَيْكَ لِسَانَكَ وَخُذْ بِمَا تَعْرِفُ وَدَعْ مَا تُنْكِرُ وَعَلَيْكَ بِأَمْرِ خَاصَّةٍ نَفْسِكَ وَدَعْ عَنْكَ أَمْرَ الْعَامَّةِ. رواه أبو داود والنسائي نسأل الله التوفيق لما يحب ويرضى آمين^(۱۰):

عه‌بدوللای کوپی عه‌مر (خودایان ئی رازی بن) فره‌مووی: جارێکیان له‌خزمه‌تی پێغه‌مبه‌ردا بووین (دروودی خودای له‌سهرین) له‌و کاته‌دا باسی فیتنه‌و ئاژاوه‌کرا، فره‌مووی (دروودی خودای له‌سهرین) هه‌ر کاتێ دیتان که‌وا ئه‌و خه‌لکه‌ بئ پهیمان و نا ئه‌مین بوون و، ئاوا وایان ئی هات و تێکه‌ل و پێکه‌ل بوون و بوون به‌هه‌رچی و په‌رچی، هه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌سهرین) بو‌به‌یانی چو‌نی‌تی ی ئه‌و تێکه‌ل و پێکه‌ل‌یه‌ په‌نجه‌کانی هه‌ر دوو ده‌ستی خو‌ی تێک ئالان‌د. منیش له‌ویدا هه‌لسام و چوومه‌ خزمه‌تی و عه‌رزیم کرد: قوربان! خودا بمکا به‌قوربان‌ت ئه‌گه‌ر ئه‌مه‌ رووی دا چی بکه‌م؟ فره‌مووی: له‌مالی خو‌تدا تو‌یتکه‌ بگه‌رو، زمانی خو‌ت زه‌وت که‌و، لایه‌نی یاسای شه‌رع بگه‌رو، لایه‌نی بئ شه‌رعی به‌رده‌، ئه‌وه‌یشی به‌تایبه‌تی په‌یوه‌ندی به‌دین و دنیا‌ی خو‌ته‌وه‌یه‌ بیگه‌رو به‌ری مه‌ده‌ ئیتر هه‌قت نه‌بئ به‌سه‌ر کارو با‌ری ره‌شه‌ خه‌لکه‌که‌وه‌ (د/ن).

^(۱۰) بسند حسن (شرحه).

^(۱۱) سکت عن درجته الشارح.

۲۱) پایانی (خاتیمه یی)

هه ندى دهنگوباسو باسو خواسى كومه لى له پيشينان

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {كَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ مَا قَدْ سَبَقَ وَقَدْ آتَيْنَاكَ مِنْ لَدُنَّا ذِكْرًا - سورة طه - ۹۹/۲۰}.

واته: چوڼ داستانی جوانی موسولمانانم بو تو روون كرده وه له م چهن ثایه ته ی پیښه وه دا، ناوه هایش داستانی پیشینانی تریشت بو روون ده که یڼه وه، نه مه له کاتیکا که نیمه له گه نجینه ی نادیارى له بن نه هاتووی خو مانه وه نه م یادگار ه نازداره ناوداره مان بو تو نارد، که بریتى یه له م قورثانه پر له یادگارو باسو خواسو و فهرمايشته بهرزانه، که بوون به مایه ی گه وره ترین شانازیی هه ردوو ژيانی خو ت و گه له که ت.

۲۲) داستانی به له کتک و که چه لیک و کویریک

قصة الأبرص والأقرع والأعمى

۵۲۴ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِنَّ ثَلَاثَةَ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ أَبْرَصَ وَأَقْرَعَ وَأَعْمَى فَأَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَتَلِيَهُمْ فَبَعَثَ إِلَيْهِمْ مَلَكًا فَأَتَى الْأَبْرَصَ فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: لَوْ أَنَّ حَسَنَ وَجِلْدِي حَسَنَ وَبَدَنِي عَنَى الَّذِي قَدْ قَدِرَنِي النَّاسُ. قَالَ: فَمَسَحَهُ فَذَهَبَ عَنْهُ قَدْرُهُ وَأُعْطِيَ لَوْثًا حَسَنًا وَجِلْدًا حَسَنًا قَالَ: فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: الْإِبِلُ - أَوْ: قَالَ الْبَقَرُ، شَكُّ إِسْحَاقَ - فِي الْأَبْرَصِ أَوْ الْأَقْرَعَ قَالَ أَحَدُهُمَا الْإِبِلُ وَقَالَ الْآخَرُ الْبَقَرُ، قَالَ: فَأُعْطِيَ نَاقَةً عَشْرَاءَ فَقَالَ بَارَكَ اللَّهُ لَكَ فِيهَا قَالَ: فَأَتَى الْأَقْرَعَ فَقَالَ أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: شَعْرٌ حَسَنٌ وَيَذْهَبُ عَنِّي هَذَا الَّذِي قَدْ قَدِرَنِي النَّاسُ. قَالَ: فَمَسَحَهُ فَذَهَبَ عَنْهُ وَأُعْطِيَ شَعْرًا حَسَنًا - قَالَ - فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: الْبَقَرُ. فَأُعْطِيَ بَقْرَةً حَامِلًا فَقَالَ بَارَكَ اللَّهُ لَكَ فِيهَا - قَالَ - فَأَتَى الْأَعْمَى فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ: أَنْ يَرُدَّ اللَّهُ إِلَيَّ بَصَرِي فَأُبْصِرَ بِهِ النَّاسَ - قَالَ - فَمَسَحَهُ فَرَدَّ اللَّهُ إِلَيْهِ بَصَرَهُ. قَالَ فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: الْغَنَمُ. فَأُعْطِيَ شَاةً وَالِدًا فَاتَّبَعَ هَذَانِ وَوَلَدَ هَذَا، قَالَ: فَكَانَ

لِهَذَا وَادٍ مِنَ الْإِبِلِ وَلِهَذَا وَادٍ مِنَ الْبَقَرِ وَلِهَذَا وَادٍ مِنَ الْغَنَمِ. قَالَ ثُمَّ إِنَّهُ أَتَى الْأَبْرَصَ فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ فَقَالَ: رَجُلٌ مِسْكِينٌ قَدْ انْقَطَعَتْ بِي الْحَيَالُ فِي سَفَرِي فَلَا بَلَاعَ لِي الْيَوْمَ إِلَّا بِاللَّهِ ثُمَّ بَكَ أَسْأَلُكَ بِالَّذِي أَعْطَاكَ اللّٰهُنَّ الْحَسَنَ وَالْجِلْدَ الْحَسَنَ وَالْمَالَ بَعِيرًا أَتَبْلُغُ عَلَيْهِ فِي سَفَرِي. فَقَالَ: الْحَقُّوْكَ كَثِيرَةً. فَقَالَ: لَهُ كَأَنِّي أَغْرَفُكَ أَلَمْ تَكُنْ أَبْرَصَ يَقْدِرُكَ النَّاسُ فَقِيرًا فَأَعْطَاكَ اللَّهُ فَقَالَ إِنَّمَا وَرِثْتُ هَذَا الْمَالَ كَابِرًا عَنْ كَابِرٍ. فَقَالَ: إِنْ كُنْتَ كَاذِبًا فَصَيِّرْكَ اللَّهُ إِلَى مَا كُنْتَ. قَالَ وَأَتَى الْأَقْرَعَ فِي صُورَتِهِ فَقَالَ لَهُ مِثْلَ مَا قَالَ لِهَذَا وَرَدَّ عَلَيْهِ مِثْلَ مَا رَدَّ عَلَيْهِ هَذَا فَقَالَ إِنْ كُنْتَ كَاذِبًا فَصَيِّرْكَ اللَّهُ إِلَى مَا كُنْتَ. قَالَ وَأَتَى الْأَعْمَى فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ فَقَالَ رَجُلٌ مِسْكِينٌ وَأَبْنُ سَبِيلٍ انْقَطَعَتْ بِي الْحَيَالُ فِي سَفَرِي فَلَا بَلَاعَ لِي الْيَوْمَ إِلَّا بِاللَّهِ ثُمَّ بَكَ أَسْأَلُكَ بِالَّذِي رَدَّ عَلَيْكَ بَصْرَكَ شَاءَ أَتَبْلُغُ بِهَا فِي سَفَرِي فَقَالَ قَدْ كُنْتُ أَغْمَى فَرَدَّ اللَّهُ إِلَيَّ بَصْرِي فَخُذْ مَا شِئْتَ وَدَعْ مَا شِئْتَ فَوَاللَّهِ لَا أَجْهَدُكَ الْيَوْمَ شَيْئًا أَخَذْتَهُ لِلَّهِ فَقَالَ أَمْسِكْ مَا لَكَ فَإِنَّمَا ابْتَلَيْتُمْ فَقَدْ رَضِيَ عَنْكَ وَسُخِطَ عَلَى صَاحِبَيْكَ. رواه مسلم هنا والبخاري في بدء الخلق^(١):

ئەبو ھوریرە (خۆشنودی خودای گەردەیی نێبی) فەرمووی: بە گۆیچکە ی خۆم لە دەمی پیغەمبەرم بیست دەیفەرموو (درویدی خودای مەزنی لە سەربە) دەیفەرموو: سێ کەس لە نەوێ ئیسرائیل، واتە: لە بەنی ئیسرائیل: بەلەکیک و کەچەلیک و کویریک، خودا دەیهوێ تاقییان بکاتەو، جا فریشتەیی لەسەر شیوێ پیاوی دەنیری بۆ لایان، فریشتەکە دەچیتە لای بەلەکەکە و پیتی دەلی: زیاتر حەزت لە چییە؟ دەلی: حەزم لە رەنگو بۆیەکی جوان و پیستیکی جوانە و ئەم بەلەکییەشم نەمی، کە بوو بە ھۆی ئەو کە خەلک قیزو بیژم ئی دەکەنەو، فریشتەکە دەستی دەھینێ بەسەر جەستەیدا ئیتر دەنک چەپەلییەکە ی نامینێ، رەنگو بۆیەکی جوان و پیستیکی جوانیشی پی دەدری، ئەوجا فریشتەکە پی دەلی: حەزت لەچی جوړە مالیکە؟ پیاو کە دەلی: حەزم لە ووشتەر، یاخود دەلی: حەزم لە پەشە و لاخە. ئیسحاق – کە یەکیکە لە

(١) بخاری. احادیث الأنبياء: ٢٤٦٤، ٦٦٥٣ - تجرید/٤/٦٧ رقم/١٣٨٢ راجع ریاض/١ ل- ٧٨ رقم/٦٥/٦

راوییه‌کانی ئەم حەدیثە – گومانى له وه‌دا بۆ په‌یدا بوو بوو که به‌له‌ک و که چه‌له‌که کامیان داوای ووشتر و کامیان داوای ره‌شه وولاخی کرد بوو، فهرمووی: جا ووشتره مییه‌کی هه‌راش ئاوسی له سه‌رگوانی دایه‌ و پیتی گوت: خودا پیت و فه‌ری تێ بخات بۆت، فهرمووی: ئینجا فریشته‌که ده‌پروا بۆ لای که چه‌له‌که و پیتی ده‌لی: زیاتر حەزت له چیه‌؟ ده‌لی: زیاتر حەزم له قژیکی جوانه‌ و ئەم که چه‌لییه‌شم نه‌مینێ، که بووه به‌ هوێ ئەوه خه‌لک قیزو بیژم ئی بکه‌نه‌وه. فهرمووی: جا فریشته‌که ده‌ستێ ده‌هینێ به‌ سه‌ریدا، ئیتر که چه‌لییه‌که‌ی ده‌پروا و قژیکی جوانیشی پێ ده‌دری، ئینجا پیتی ده‌فهرمووی: حەز له چی جوړه مائی ده‌که‌ی؟ ده‌لی: له ره‌شه وولاخ، جا مانگایه‌کی ئاوسی ده‌داتێ و پیتی ده‌لی: خودا پیت و به‌ره‌که‌تی تێ بخات بۆت، فهرمووی: ئینجا فریشته‌که ده‌پروا بۆ لای کوێره‌که‌ و پیتی ده‌فهرمووی: زیاتر حەزت له چیه‌؟ ده‌لی: زیاتر حەزم له دوو چاوی ساغ و گه‌شه که خودا بیاندات پیم تا ئەم خه‌لکه‌یان پێ ببینم، فهرمووی: جا ده‌ستێ ده‌هینێ به‌ چاره‌کانیا و خودا چاره‌کانی ده‌داته‌وه، جا پیتی ده‌فهرمووی: ئەه‌ی حەز له چی جوړه سامانی ده‌که‌ی؟ ده‌لی: له مه‌ر، جا مه‌ریکی زاوی به‌رخ به‌ به‌ری ده‌داتێ، ئیتر به‌ره به‌ره ئاژه‌له‌کان زاوژی ده‌که‌ن و ئەوانیش به‌ره‌مه‌یان ده‌هینان، تاوا زۆر ده‌بن ئەمیان بوو به‌ خاوه‌نی پرشیوێ ووشتر و هویان بوو به‌ خاوه‌نی پر دۆلی ره‌شه وولاخ و ئەوی تریشیان بوو به‌ خاوه‌نی پرشیوێ گه‌له‌ پان، فهرمووی: له پاشدا فریشته‌که خۆی ئی گوێرین و له سه‌ر شیوه‌ و شه‌کلی ئەوسای به‌له‌که‌که خۆی هاته‌وه بۆ لای و پیتی گوت: پیاویکی هه‌ژاری دامای ری‌بواری ئی قه‌وماوم، سه‌ر به‌هیچ لایه‌کا ده‌رناکه‌م، سا مه‌گه‌ر یه‌که‌م به‌ پشتیوانی خودا و دوهم به‌ هوێ یارمه‌تی تووه‌ بگه‌مه‌وه شوین و ریی خۆم، جا توبیت و ئەو که‌سه‌ی که ئەم شیوه‌ جوانه‌ و ئەم له‌شه‌ جوانه‌ و ئەم ماله‌ زۆره‌ی پێ داویت ووشتریکم به‌دری، تا له‌م سه‌فه‌ره‌مدا خۆمی پێ بگه‌یه‌نمه‌ ماله‌وه، کابرا گوتی: خاوه‌ن به‌ش زۆرن به‌ر تو ناکه‌وی!

فریشته‌کیش فهرمووی: وهك من تو بناسم وایه، ئه‌ری تو ئه‌و پیاوه به‌له‌که نیت که خه‌لک بی‌زی ئی ده‌کردیته‌وه، وه ئه‌و هه‌ژاره نیت که خودا ده‌وله‌مندی کردیت! گوتی: خه‌یر! من ئهم مال و سامانه‌م له باو باپیرمه‌وه بۆ به‌جیماوه، ئه‌وانیش هه‌ر بووه بوون و پشتاو پشت به‌به‌گزاذه‌یی هاتوونه‌ته خواره‌وه! فریشته‌کیش ده‌لی ئه‌گه‌ر درۆ ده‌که‌ی خودا وهك جاریجارانی خۆت ئی بکاته‌وه. فهرمووی: جا له شیوه‌ی شه‌کلی پێشووێ که چه‌له‌که‌دا چوو بۆ لای ئه‌ویش، چی به به‌له‌که‌که گوت دیسان به میشی واگوت، وه به‌له‌که‌که چی به فریشته‌که گوت دیسان که چه‌له‌که‌ش ئه‌وه‌ی پێ گوت، فریشته‌کیش گوتی: ئه‌گه‌ر درۆ ده‌که‌ی خودا وهك جاریجارانی خۆت ئی بکاته‌وه! فهرمووی: جا له شیوه‌ی شه‌کلی پێشووێ کویره‌کیشدا هاته‌وه بۆ لای و فهرمووی: پیاویکی هه‌ژاری دامای پێواری ئی قه‌وماوم، سه‌ر به‌هیچ لایه‌که‌دا ده‌رناکه‌م، سا مه‌گه‌ر یه‌که‌م به پشتیوانی خوداو دووم به هۆی یارمه‌تی تۆوه بگه‌مه‌وه شوین و پێگه‌ی خۆم، جا تو بییت و ئه‌و خودایه که چاوه‌کانی چاک کردیته‌وه مه‌پێکم بده‌ری به شکوو له‌م سه‌فه‌ره‌مدا پێی بگه‌یه‌مه‌وه ماله‌وه، پیاوه کویره‌که ده‌لی: ئای! منیش وهك ئیستای تو کویر بووم و ده‌زانم کویر چهنده کۆله‌واره، وه خودا چاوی چاک کردمه‌وه، سه‌ره‌پای ئه‌وه‌یشه هه‌ژاریش بووم و ده‌شزانم هه‌ژا ری چهنده ناخۆشه، جا که‌واته به ئاره‌زووی خۆت چی ده‌به‌ی بۆ خۆت بیبه، وه چی ده‌هیلتیه‌وه بۆ من ئاره‌زووی خۆته، به‌و خودایه هه‌رچی ئه‌م‌پۆ تو بیبه‌یت بۆ خۆت له پێگه‌ی خودادا ده‌ست نایه‌نمه‌ پێگه‌ت فریشته‌که گوتی: مائی خۆت بۆ خۆت، من فریشته‌م هه‌وه جیم به مال نییه، له راستی دا رووداوه‌که ئاویه: ئیوه – واته: تۆ به‌له‌ک و که‌چه‌له‌که – له لایه‌ن خودای گه‌وره‌وه تاقی کرانه‌وه، خودا له تۆ رازییه، به‌لام له هه‌ردوو هاوپێکه‌ت ناپازیه (ش).

۲۳) نه‌و مندالانه‌ی که له‌ناو بیتشکه‌دا قسه‌یان کردووه

الذین تکلموا فی المهد

۵۲۴۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَمْ يَتَكَلَّمْ فِي الْمَهْدِ إِلَّا ثَلَاثَةٌ عِيسَى، وَكَانَ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ جُرَيْجٌ، كَانَ يُصَلِّي، فَجَاءَتْهُ أُمُّهُ فَدَعَتْهُ، فَقَالَ أَحِبِّهَا أَوْ أَصَلِّ. فَقَالَتْ: اللَّهُمَّ لَا تُؤْمِتْهُ حَتَّى تُرِيَهُ وَجُوهَ الْمُؤْمِسَاتِ. وَكَانَ جُرَيْجٌ فِي صَوْمَعَتِهِ، فَتَعَرَّضَتْ لَهُ امْرَأَةٌ وَكَلَّمَتْهُ فَأَبَى، فَأَتَتْ رَاعِيًا، فَأَمَكَّتْهُ مِنْ نَفْسِهَا فَوَلَدَتْ غُلَامًا، فَقَالَتْ: مِنْ جُرَيْجٍ. فَأَتَتْهُ فَكَسَرُوا صَوْمَعَتَهُ، وَأَنزَلُوهُ وَسَبُّهُ، فَتَوَضَّأَ وَصَلَّى ثُمَّ أَتَى الْغُلَامَ فَقَالَ: مَنْ أَبُوكَ يَا غُلَامُ قَالَ الرَّاعِي. قَالُوا نَبِيُّ صَوْمَعَتِكَ مِنْ ذَهَبٍ. قَالَ: لَا إِلَّا مِنْ طِينٍ. وَكَانَتْ امْرَأَةٌ تُرَضِعُ ابْنًا لَهَا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ، فَمَرَّ بِهَا رَجُلٌ رَاكِبٌ ذُو شَارَةٍ، فَقَالَتْ: اللَّهُمَّ اجْعَلْ ابْنِي مِثْلَهُ. فَتَرَكَ كَذِبَهَا، وَأَقْبَلَ عَلَى الرَّاكِبِ فَقَالَ اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْنِي مِثْلَهُ. ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى كَذِبِهَا يَمَصُّهُ - قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَمَصُّ إصْبَعَهُ - ثُمَّ مَرَّ بِأُمِّهِ فَقَالَتْ: اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْ ابْنِي مِثْلَ هَذِهِ. فَتَرَكَ كَذِبَهَا فَقَالَ: اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِثْلَهَا. فَقَالَتْ لَهُ لِمَ ذَاكَ؟ فَقَالَ: الرَّاكِبُ جَبَّارٌ مِنَ الْجَبَابِرَةِ، وَهَذِهِ الْأُمَّةُ يَقُولُونَ لَهَا سَرَقَتْ زَيْنَتٍ. وَلَمْ تَفْعَلْ. رواه البخاري وأحمد^(۱).

ئه‌بو هورهیره (ره‌زای خودای گهره‌ی نبی) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودو مه‌لات و سه‌لامی خودای گهره‌ی له‌سهرین) فه‌رمووی: ئه‌م سئێ که‌سه‌ نه‌بی که‌سی تر له‌ بیتشکه‌دا قسه‌ی نه‌کردووه: یه‌که‌م عیسا‌ی کو‌ری مه‌ریه‌م، دووهم هاو‌ریکه‌ی جو‌ره‌یج، پیاو‌ی ده‌بی له‌ نه‌وی ئیس‌رائیل ناوی جو‌ره‌یج ده‌بی، سو‌فیله‌که‌ ده‌بی، خه‌لوه‌ خانه‌یی بو‌ خو‌ی دروست ده‌کا‌و له‌ نا‌و یا‌ خواناسی ده‌کا، جا‌ری نو‌یژ ده‌کا له‌و کاته‌دا دایکی دی‌ بو‌ لای و بانگی ده‌کا ئه‌ی جو‌ره‌یج! ئه‌ویش له‌ دئی خو‌یدا ده‌فه‌رمو‌ی: خودایه‌! نا‌زانم وه‌لامی دایکم بده‌مه‌وه‌ یا نو‌یژه‌که‌م ته‌وا‌و بکه‌م، له‌ پا‌شا‌ و‌ا به‌ باش ده‌زانئێ که‌ نو‌یژه‌که‌ی ته‌وا‌و بکا‌و وه‌لامی دایکی نه‌داته‌وه‌، دایکیشی ده‌گه‌رپه‌ته‌وه‌، بو‌ سه‌به‌ینئێ که‌ دیته‌وه‌ بو‌

(۱) تجرید / ۵۲/۴ رقم / ۱۳۶۸ = ۲۴۳۶، ۱۲۰۶، ۲۴۸۲، ۲۴۶۶.

لای دیسان جورهیج خهریکی نویژ کردن دهبی بانگی دهکاو دهلی: نهی جورهیج! جورهیجیش دهفهرموئ: خودایه! نازانم وهلامی دایکم بدهمهوه یا نویژهکم تهواو بکه، له پاشا وا بهباش دهزانی که نویژهکهی تهواو بکا، دایکیشی دهلی: خودایه! نهیمرنی تا روی داوینپیسانی پی نشان ددهی. لهو لاشهوه نهوهی ئیسرائیل له ناو خویانا باسی خواناسیی جورهیج دهکن که چوئ بو خودا لی براوه، ژنیکی سوزانی دهبی بو جوانی بی وینه دهبی، دهلی: نهگر هرز دهکن من دهچم له خشتهی دهبه و توشی فهرته نهی دهکم، جا ژنهکه دهچئ بو لای، گه لی خهریکی دهبی و دی به لایهوه که نهو ئیشهی له گه لدا بکا، بهلام جورهیج مل ناداو ئاوری لی ناداتهوه، جا ژنهکه دهچئ بو لای شوانی، که له شهودا له خه لوه خانه کهی جورهیجا دهه وایهوه، نهو شوانه دهنی له خوی و سکی پر دهبی و کوپیکی دهبی، دهلی: نه مناله له جورهیجه! نهوانیش دهچن بو گیانی جورهیج و له خه لوه خانه کهی دهی دهینن و خه لوه خانه کهی دهرووخینن و خوشی تیرو پر فلاقه دهکن و دهیده نه بهرجهین، نهویش دهفهرموئ: نهوه چیتانه بو وا له من دهکن، گونا هم چیه؟ دهلین: چونکه ئیشی بی شرعیت له گه ل نه قه حبه یه دا کردووه و نه وه تانی له تو نه زولهی بووه! دهفهرموئ: کوا مناله که له کوئی یه؟ نهوانیش دهیهینن بوی، دهفهرموئ: توژی پشوم بدن با نویژئ بکه، جا دهسنویژ دهگری و نویژ دهکا، که نویژهکه تهواو دهکا دهروا بو لای کوپه ساواکه و دهژنه بی سکیا و دهفهرموئ: نهی کوپه ی ساوا! کی باوکت؟ کوپه کهش دیته زمان و دهلی: باوکی من فیساره شوانه!!

جا نهوسا خه لکه که له راستی ی رووداوه که تی دهگه و داوای لی بووردن له جورهیج دهکن و په لاماری ددهن و دهست دهکن به ماچ کردن و خویانی تی هه لده سوون بو موو فهرک، وه دهلین: خه لوه خانه کهت له زیر بو دروست دهکهینهوه؟ دهفهرموئ: نه، بهلام له قوپ وه جارانی خوی بوم دروست بکه نهوه، سییه جارئ ژنی مه کی دهدا به کوپه کهی — که له نهوهی ئیسرائیل بوو — لهو کاته دا سواریکی قوژی به ناوبانگ به لایا

را ده‌بووری، به سواری وولاخیکی که‌شخه، پایه و نیشانیکی زوری پیوه ده‌بی، ژنه‌که ده‌لی: خودایه! ئەم کوپه‌ی منیش بکه‌ی به سوار چاکیکی ئاوا قۆزو به ناوبانگ! جا کوپه‌که‌ی مه‌که‌که‌ی به‌رده‌داو روو ده‌کاته سواره‌که‌و ته‌ماشایه‌کی ده‌کاو ده‌لی:

خودایه! وه‌ك ئەوم ئی نه‌که‌ی! ئنجا دیسان مه‌که‌که‌ی ده‌گریته‌وه‌و ده‌ست ده‌کاته‌وه به‌ مژینی.

ئەبو هوریره (خودای ئی رازی بێ) ده‌یفه‌رموو: ده‌لیی وا له‌ به‌ر چاوم که‌ چۆن چۆنی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) په‌نجه‌ی دۆشاو مژهی خویی ده‌مژێ و لا‌سکایی حالی مه‌مکخواردنی مندا‌له‌که‌ی ده‌کرده‌وه، هه‌زرت (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: له‌ پاشدا که‌نیزه‌کیکیان هینا، هینا بوویانه‌ی گيرو گازو لییان ده‌داو ده‌یانگوت: حیزی و دزیت کردووه، ئەویش هه‌ر ده‌یگوت: حسبى الله ونعم الوكيل: من هه‌ر خودام هه‌یه که‌ سه‌م بێ و به‌ سه‌م بێ! به‌راستی خودا پشتیوانی چاکه. جا دایکی مناله‌که‌ ده‌لی: خودایه! ئەم کوپه‌ی من وه‌ك ئەم کچه به‌م ده‌رده نه‌به‌ی، دیسان کوپه‌که‌ی مه‌که‌که‌ی دایکی به‌رده‌داو ته‌ماشایه‌کی کچه‌که‌ی کردو گوتی: خودایه! وه‌ك ئەم کچه‌م ئی بکه. جا لی‌رانه‌دا مناله‌که‌و دایکی که‌وته‌نه‌ گو‌فتوگو‌و رازو گله‌یی، دایکی گوتی: ئەو پیاوه شیوه‌ جوانه رت بوو، من گوتم: خودایه! کوپه‌که‌م پیاویکی وه‌ك ئەمه‌ی ئی ده‌رچی که‌چی تو گوتت: خودایه! نه‌مه‌ی به‌ پیاویکی ئاوا، له‌ پاشا ئەم که‌ نیزه‌که‌یان به‌ لی‌دان و تی‌هه‌لدان هینا و پیی ده‌لین: حیزی و دزیت کردووه، منیش گوتم: خودایه! کوپه‌که‌م وه‌ك ئەمه‌ی ئی نه‌ی، که‌چی تو گوتت: خودایه! وه‌ك ئەمه‌م ئی بکه‌ی، ئەمه‌ له‌به‌رچی؟ گوتی: چونکه‌ سواره‌که‌ زۆرداری‌که‌ له‌ زه‌برداره‌کان و مله‌وپرێکه‌ له‌ مله‌وپره‌کان له‌به‌ر ئەوه‌ گوتم: خودایه! نه‌مه‌ی به‌ پیاویکی ئاوا سه‌ته‌مکار، به‌لام ئەم که‌نیزه‌ی که‌ پیی ده‌لین: دزی و حیزی کردووه، بێ تاوان و پاک و بێ گه‌رده‌و سه‌ته‌مبار، نه‌دزی کردووه‌و نه‌ حیزی، له‌به‌ر ئەوه‌ گوتم: خودایه! وه‌ك ئەم سه‌ته‌مبارم ئی بکه‌ی (ب/ ئەحمه‌د).

٥٢٤٢- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَمْ يَتَكَلَّمْ فِي الْمَهْدِ إِلَّا عِيسَى وَشَاهِدُ يُوسُفَ وَصَاحِبُ جُرَيْجٍ وَابْنُ مَاشِطَةَ فِرْعَوْنَ.. رواه الحاكم بسند صحيح. وتقدمت بقية القصص في مواضعها فقصه ابراهيم وولده اسماعيل وأمه - عليهم السلام - تقدمت في تفسير البقرة وقصة وافد عاد سبقت في تفسير الذاريات، وقصة أصحاب الاخدود في تفسير والسماء ذات البروج، ولقصة ذي الكفل في التوبة من كتاب الاذكار وقصة أصحاب الغار في كتاب النية والا خلاص^(٢):

ديسان له‌وه‌وه له پیغه‌مبه‌ره‌وه (درویدی خودای له‌سربین) ده‌فه‌رموئ: جگه له‌م زاتانه که‌سی تر له ناو بی‌شکه‌دا قسه‌ی نه‌کردوه‌وه: عیسا‌ی کوپی مه‌ریه‌م و نه‌و مناله‌ی که‌شایه‌تی‌ی دا بو پاکیی یوسف‌و، نه‌و منداله‌ی که‌شایه‌تی‌ی دا له‌سه‌رپاکیی جوهره‌یج و کوپی ژنه‌ نارایشکه‌ره‌که‌ی فیرعه‌ون! (حاکم - س/ص). پروانه: (به‌رگی/ ٦-ز ٣ ژماره/ ١٢/ ٣٧٠١ وه به‌رگی/ ٧-ز ٣٤ ژ- ١/ ٤١٢٠ + ز- ٦٨ ژ- ٢/ ٤٢٠٩ + به‌رگی/ ٩ زنجیره/ ٨٩ ژ- ٤ + به‌رگی/ ١-ز- ١١ ژ- ٨٥/٣.

٥٢٤٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ سَأَلَ بَعْضَ بَنِي إِسْرَائِيلَ بِأَنْ يُسَلِّفَهُ أَلْفَ دِينَارٍ، فَدَفَعَهَا إِلَيْهِ، فَلَمَّا حَلَّ أَجْلُهَا، خَرَجَ فِي الْبَحْرِ، فَلَمْ يَجِدْ مَرَكَبًا، فَأَخَذَ خَشَبَةً فَتَقَرَّهَا فَأَدْخَلَ فِيهَا أَلْفَ دِينَارٍ، فَرَمَى بِهَا فِي الْبَحْرِ، فَخَرَجَ الرَّجُلُ الَّذِي كَانَ أَسْلَفَهُ، فَإِذَا بِالْخَشَبَةِ فَأَخَذَهَا لِأَهْلِهِ حَطْبًا فَلَمَّا نَشَرَهَا وَجَدَ الْمَالَ. رواه البخاري. نَسَأَلُ اللَّهَ الْيَقِينَ وَحَسَنَ الثَّقَةَ بِاللَّهِ تَعَالَى آمِينَ^(٣):

ديسان نه‌بو هوره‌يره (خودای نازای بن) له پیغه‌مبه‌ری خو‌شه‌ويسته‌وه (درویدی خودای له‌سربین) ده‌فه‌رموئ: پیاوئ (له‌ نه‌وه‌ی ئیسرائیل) هه‌زار دیناری زی‌ر له پیاوئ قهرز ده‌کا، که‌ کاتی دانه‌وه‌ی قهرزه‌که‌ دیت پیاوه‌که‌ ده‌چی بو قه‌راخی ده‌ریا به‌لام پاپو‌ری ده‌ست ناکه‌وئ (تا سواری‌ی و بچی بو لای خاوه‌ن

(٢) رواه الحاكم بسند صحيح.

(٣) تجريد/ ٢ ل- ١٤٢ رقم: ٧٢١ - ١٤٩٨، ٢٠٦٣، ٢٢٩١، ٢٤٠٤، ٢٤٢٠، ٢٧٢٤، ٦٣٦١.

قہرزہ کہو قہرزہ کہی بداتہ وہ). جا لہبر ئەوہ کوۆتکہ داری دہینئی و ناوہ کہی
 ھەل دہکوئی و نامہ یی لہ خوہ وہ بۆ ھاوړیکہی دہنووسی و تیا دا دہنووسی:
 لہ فیسارہ کہسہ وہ بۆ فیسارہ کہس و دہیخاتہ ناو کوۆتکہ دارہ کہوہ و ھەروا
 ھەزار دیناری زیړی تی دہخا و فری دہداتہ ناو دہریاکہ وہ دہئی: خودایہ!
 خۆت ئاگات ئی یەتی پایوړو کہشتی نییہ، کاتی خوۆشی ئەو پیاوہ داوای
 شایەت و کہ فیلی ئی کردم، منیش شایەت و کہ فیلم نہ بوو جگہ لہ تو، جا ئەوا
 من ئەم قہرزہی سہرخۆم بہم دہریایہ دا ناردہ وہ بۆی، ئیتر تویش ئارہزووی
 خوۆتہ من لہ مہ زیاترم لہ دەست نایی، لہو لایشہ وہ کابرای خاوەن قہرز دئی
 ھەتا بزانی برادرہ کہی پارہ کہی بۆ دینئی، بەلام کہس دیار نابئی کہ تہ ماشا
 دہکا کوۆتکہ دارہ کہ دہیینئی، جا دہئی: ئەمہ دہبہ مہ وہ بۆ سووتہ مہنی
 ئەمہ شہوی خیزانم، جاکہ لہ مالہ وہ کوۆتہرہ دارہ کہ دہقلہ شینئی پارہ کہو
 کاغہزہ کہ دہدوۆزیتہ وہ! (ب - خودای ئی رازی بن).

۵۲۴۴ -> (ب - ۶ ز - ۳ ل - ۱۵ ف - ۱۲) (۴).

۵۲۴۵ -> (ب - ۷ ز - ۳۴ ل - ۱۵۹ ف - ۱) (۵).

۵۲۴۶ -> (ب - ۷ ز - ۶۸ ل - ۱۴۲ ف - ۲) (۶).

۵۲۴۷ -> (تہ ماشای باسی تہوبہ بکہ لہ کیتابی ئەزکارد، بہرگی

نویہم لاپەرہ ۲۷۰، فہرموودہی سییہم داستانی کابرای کەنہ وەدو نوۆ کہس
 دہکوۆئی، فہرموودہی چوارہم داستانی کیفل و ژنہ داماوہ کہ (۷).

۵۲۴۸ -> (ب - ۱ ز - ۱۱ ل - ۶۶ ف - ۳) (۸).

(۴) تقدم فی مجلد سادس. تسلسل/ ۳ رقم/ ۱۲ / ۳۷۰۱.

(۵) تقدم فی مجلد سابع. تسلسل/ ۲۴ رقم/ ۱/ ۴۱۳۰.

(۶) تقدم فی مجلد سابع. تسلسل/ ۲۰ رقم/ ۲/ ۴۰۹۹.

(۷) تقدم فی مجلد تاسع. تسلسل/ ۹۲ رقم/ ۲/ ۵۱۴۶.

(۸) تقدم فی مجلد اول. تسلسل/ ۱۱ رقم/ ۲/ ۸۵.

۵۲۴۹ - → (ب - ۶ ز - ۱۰ ل - ۲۱۶ ف - ۲۴) (۹).

۵۲۵۰ - → (ب - ۷ ز - ۷ ل - ۴۹ ف - ۳) (۱۰).

(۲۴) باسی شهیتان و سوپای شهیتان : (أبلیس وجنوده)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُو حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ - صدق الله العظيم - سورة فاطر - ۶/۳۵}.

واته: بیگومان شهیتان دوژمنی ئیوه‌یه، ده‌ی ئیوه‌ش بی‌که‌ن به‌ دوژمنی یه‌که‌می خوٚتان، نه‌که‌ن ببن به‌ پارت و کو‌مه‌لی شهیتان، ده‌نا ده‌بن به‌ هاوده‌می ئاگری دۆزه‌خ، چونکه‌ شهیتان کو‌مه‌له‌ی خو‌ی بانگ ده‌کا هه‌تا ببن به‌ هاوه‌لانی ئاگری دۆزه‌خ.

۵۲۵۱ - → (ب - ۱ ز - ۱۱۸ ل - ۳۶۰ ف - ۱۵) (۱۱).

۵۲۵۲ - عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ أَپَسَ أَنْ يَعْبُدَهُ الْمُصَلُّونَ فِي جَزِيرَةِ الْعَرَبِ وَلَكِنْ فِي التَّحْرِيشِ بَيْنَهُمْ (۱۲):

له‌ جابیره‌وه‌ ده‌لی (خودای ئی رازی بن): پیغه‌مبهر (دیوودی خودای له‌سهرین): ده‌فرموئ: شهیتان له‌وه‌ ئا‌ئومید بووه‌ که‌ جاریکی تر له‌ ناو دانیش‌توانی دوورگه‌ی عه‌ره‌بدا نو‌یژ که‌ران بی‌په‌رستن و به‌نده‌یی بو‌ بکه‌ن، به‌لام هه‌ول ده‌دا که‌ له‌ ناو خو‌یاندا تیکیان به‌ربدا له‌ یه‌که‌تری (م - خودای ئی رازی بن).

۵۲۵۳ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ إِبْلِيسَ يَضَعُ عَرَشَهُ عَلَى الْمَاءِ ثُمَّ يَبْعَثُ سَرَايَاهُ، فَأَذْنَاهُمْ مِنْهُ مَنْزِلَةً أَعْظَمُهُمْ فِتْنَةً يَجِيءُ أَحَدُهُمْ فَيَقُولُ فَعَلْتُ كَذَا وَكَذَا

(۹) تقدم فی مجلد سادس. تسلسل/ ۱۰ رقم/ ۲۹۱۵/۲۴.

(۱۰) تقدم فی مجلد سابع. تسلسل/ ۷ رقم/ ۴۰۰۸/۲.

(۱۱) تقدم فی مجلد اول. تسلسل/ ۱۸ رقم/ ۷۲۲۸/۱۵.

(۱۲) مسلم. توبة: ۷۰۳۶.

فَيَقُولُ: مَا صَنَعْتَ شَيْئًا، ثُمَّ يَجِيءُ أَحَدَهُمْ فَيَقُولُ: مَا تَرَكْتُهُ حَتَّى فَرَّقْتُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ امْرَأَتِهِ. قَالَ: فَيُذْنِبُهُ مِنْهُ وَيَقُولُ: نَعَمْ أَنْتَ:

ديسان جايير (خودای نازنی بی) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویست و نازدار (دروودو سلاوو ره‌حمه‌تی خودای گه‌وره و مه‌زنی له سهر بی) فهرمووی: نه‌هریمه‌ن - واته: ئیبلیس. واته: شه‌یتان - ته‌خت و باره‌گای خوی دوور له ئاوه‌دانی، له‌سهر رووی ئاوی ده‌ریا هلّ ده‌دا، نه‌وجا له شکرو ده‌ستو پیوه‌ندو پیکوپه‌و وچه‌ی خوی به‌هر چوار لادا، ده‌نیږی، بو ئاژاوه نانه‌وه و خراپه به‌ریاکردن، ئیتر کامه‌یان ئاژاوه‌ی گه‌وره تر به‌ریا بکا پایه‌ی نه‌وه‌یانه زیاتر له خویه‌وه نزیك ده‌کاته‌وه، جا یه‌کئ له ده‌سته و به‌سته‌که‌ی ده‌گه‌ریته‌وه و دیته‌وه بو لای و پی‌ی ده‌لئ: من نه‌م خراپه‌یه‌م به‌ فیساره‌ که‌س کرد، شه‌یتان ده‌لئ: جا نه‌وه چیه‌ی وابی هیچت نه‌کردوه! ئیتر هه‌روه‌ها به‌رو دوا دینه‌وه بو لای و ده‌لئ: نه‌م خراپه‌یه‌و نه‌و خراپه‌یه‌مان به‌م و به‌و کرد، به‌لام هیچی به‌ دل‌ی شه‌یتان نابی، تا یه‌کیکیان دیته‌وه ده‌لئ: من له کولکی نه‌و پیاوه نه‌بوومه‌وه هه‌تا ژنه‌ که‌یم پی ته‌لاق دا.

حه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: ئیتر شه‌یتان نه‌وه‌یان له خوی نزیك ده‌کاته‌وه و ده‌لئ: ئافه‌ریم بو خوت، تو زور باشیت! (م).

۵۲۵۴ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: خَرَجَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنْ عِنْدِي لَيْلًا. قَالَتْ: فَعِزْتُ عَلَيْهِ فَجَاءَ فَرَأَى مَا أَصْنَعُ فَقَالَ: مَا لَكَ يَا عَائِشَةُ أَغْرَتِ؟ قُلْتُ: وَمَا لِي لَا يَغَارُ مِثْلِي عَلَى مِثْلِكَ، فَقَالَ: أَقْذِ جَاءَكَ شَيْطَانُكَ؟ قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْ مَعِيَ شَيْطَانٌ؟ قَالَ: نَعَمْ. قُلْتُ: وَمَعَ كُلِّ إِنْسَانٍ قَالَ: نَعَمْ. قُلْتُ: وَمَعَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: نَعَمْ وَلَكِنْ رَبِّي أَعَانَنِي عَلَيْهِ حَتَّى أَسْلَمَ^(۱).

عائیشه (خوشنودی خودای گه‌وره‌ی لینی) فهرمووی: شه‌وی نۆره شه‌وی خۆم بوو، هه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) له لای من بوو له شه‌ودا ده‌رچوو ده‌ره‌وه،

(۱) مسلم. توبة: ۷۰۴۱، ۷۰۲۹.

منیش نه‌وهم له بهر گران بوو، جا که هاته‌وهو زانی من له‌بهرم گرانه
 فهرمووی: ئه‌ی عائیشه! نه‌وه چیته؟ نه‌وه ژار له هه‌ویکانت ده‌کی‌شیت؟ گوتم:
 جا بو نه‌گهر له‌سهر تو ژاریشیان لی بکی‌شم هه‌قی خوّم نییه، فهرمووی: نه‌وه
 چیته، شه‌یتانه‌که‌ت سه‌ری لی داویت؟ گوتم: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! بوچی من
 شه‌یتانم له‌گه‌ل دایه؟ فهرمووی: به‌لێ. گوتم: دیاره هه‌موو که‌سێ شه‌یتانیکی
 هه‌یه؟ فهرمووی: به‌لێ وایه. گوتم: هه‌تا تویش شه‌یتانت له‌گه‌ل دایه؟
 فهرمووی: به‌لێ، منیش شه‌یتانیکم هه‌بوو، به‌لام من خودا زالی کردووم به
 سه‌ریداو شه‌یتانه‌که‌م موسولمان بووه! (م — رحمه‌تی خودای گه‌وره‌ی لی بێ).

٥٢٥٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا مِنْكُمْ مِنْ
 أَحَدٍ إِلَّا وَقَدْ وَكَّلَ اللَّهُ بِهِ قَرِينَهُ مِنَ الْجِنِّ. قَالُوا: وَإِيَّاكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: وَإِيَّايَ إِلَّا أَنَّ
 اللَّهَ أَعَانَنِي عَلَيْهِ فَأَسْلَمَ فَلَا يَأْمُرُنِي إِلَّا بِخَيْرٍ. رَوَى هَذِهِ الْأَرْبَعَةُ مُسْلِمٌ فِي صِفَةِ الْقِيَامَةِ.
 نَسَّالَ اللَّهُ السَّلَامَةَ آمِينَ^(٥):

عه‌بدوللا (خودای لی رازی بێ) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (بریدی خودای له‌سه‌رین) ده‌فهرمووی:
 هه‌ریه‌کێ له ئیوه خودا سپاردوویه‌تی به شه‌یتانی له جنوکه‌و، کردوویه‌تی به
 هاوپی و هاو ملی. گوتمان: هه‌تا تویش ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا!! فهرمووی:
 به‌لێ هه‌تا منیش به‌لام من خودا زالی کردووم به‌سه‌ریدا، له‌بهر نه‌وه هه‌ر
 ریگه‌ی چاکه‌م پی نیشان ده‌دا (م — خودای لی رازی بێ).

٢٥) باسی فریشته که هه‌موویان نازدارن : (الملائكة الكرام)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَمَا يَغْلُمُ جُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا يَكُنْ لِلْبَشَرِ - سُورَةُ
 المدثر - ٧٤ / ٣١}.

واته: سوپاو له شکری خودا له‌بهر زۆری و له‌بهر سه‌یری و گه‌وره‌یی
 جه‌سته‌و نه‌ندامیان و، له‌بهر زۆریی جه‌شن و جوړو ته‌واناییان، که‌س نازانی
 جه‌شن و جوړو ژماره‌یان چۆنه‌و چه‌نده خودا خۆی نه‌بێ.

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {مَا يَلْفُظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ - صدق الله العظيم.
سورة قیامت - ۱۸/۵۰}.

واته: ئاده‌میزاد هر قسه و گوته‌یه‌کی له دم دهرده‌چی فريشته‌یه‌کی
ئاماده و ریا و به‌لایه‌وه یه‌کسه‌ر گوته‌که‌ی ده‌قوزیته‌وه و ده‌ینوسی.
۵۲۵۶- → (ب - ۱ ز - ۴۳ ل - ۱۸۴ ف - ۶)^(۱).

۵۲۵۷- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أُذِنَ لِي أَنْ
أُحَدِّثَ عَنْ مَلَكٍ مِنَ مَلَائِكَةِ اللَّهِ تَعَالَى مِنْ حَمَلَةِ الْعَرْشِ إِنَّ مَا بَيْنَ شَحْمَةِ أُذُنِهِ إِلَى عَاتِقِهِ
مَسِيرَةُ سَبْعِمِائَةٍ عَامٍ. رواه أبو داود والضياء والبيهقي^(۲):

جابر (خواي ئ خوش نوډېن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ری نازدارو خوشه‌ویست
(دروډو سلاوی خودای ئ بین) فهرمووی: ږیگه به من دراوه که باسی فريشته‌یی له و
فريشته‌نه‌ی خودای گه‌وره‌تان بو بکه‌م که ته‌خت و باره‌گای خودایان
هه‌لگرتووه و پیا ن ده‌گوتړی: هه‌لگرانی ته‌خت و باره‌گای خوداوه‌ند
(حه‌مه‌له‌تولعه‌رش) نه‌و باسه‌یش نه‌مه‌یه: یه‌کئ له‌م هه‌لگرانی باره‌گایه‌ له
نهرمه‌ی گوږچکه‌یه‌وه هه‌تا سه‌ر شانی حه‌وت سه‌د ساله‌ رییه! (د-س/ص -
ضیاء و به‌یه‌قه‌ی - رمزای خودایان ئ بین).

عدد أحاديث كتاب الزهد (۲۱۰) مئتان وعشرة. نسال الله العظيم أن تكون
خالصة لوجهه الكريم وأن ينفع بها النفع العميم. انه على ما يشاء قدير. آمين والحمد
لله رب العالمين:

دانهری نه‌م تاجه‌ پیروژه‌ جه‌نابی ماموستا مه‌لا مه‌نصور عه‌ی ناصیف
(رحمه‌تی خودایان ئ بین) لی‌ره‌دا ده‌فهرموئ: ژماره‌ی فهرمووده‌کانی نامه‌ی زهد
(۲۱۰) ته‌نیا دوو سه‌دو ده‌ فهرمووده‌ن و به‌س. ده‌یشفه‌رموئ: له‌ خودای
گه‌وره‌ داوا ده‌که‌م که نه‌م کاره‌مان ساغ بو ره‌زامه‌ندی زاتی خودای نازداربی،

(۱) تقدم فی مجلد اول. تسلسل/ ۴۳ رقم/ ۲۳۶.

(۲) رواه أبو داود فی لزوم السنة بسند صحيح (شرحه).

وه خدا بیکا به مایهی خیره خوشی بو هه موولایی، دلنیام که خدا تهلوانای هه موو شتیکی هیهو خواستی له سهر هه رچی هه بی دهیکا. آمین والحمد لله رب العالمین.

منیش (که وه رگی پری ئەم تاجه پیروزم، که له سایهی خوداوه بووه به مایهی شانازی دین و دونیام) پر به دهم و پر به دل دهلیم: نامین خودایه.

خودایه! رووی رحمتت له م گه لی کوردی پاکی موسولمانی ساغی تو پرسته بی، دهرووی رحمتی هه تا سهر لی بکه ره وه، کو تای بی به مهینه ت و زه حمتی بهینه، به دهستی رحمت دهستی قه درو ریژی لی بنی و کو تای بی به کو تی پی و به زنجیری گهردنی بهینه به رحمتی خو ت نه ک به خاسی خو مان نیمه یش له گه ل هه موو موسولماناندا له ژیر ئالا به رزه که ی هه زه تی پیقه مبه ری خوشه ویست و نازداردا (سروور مه لات و سه لام و رحمتی خودای لی بی) هه شر بکه. نامین والحمد لله رب العالمین والصلاة والسلام علی حبیبنا وشفیعنا ومولانا محمد وآله وصحبه أجمعین.

نووسهر نویتنه ریس چهر خس خو یه تیس

کو نی هس کو نو و نو یس هس نو یه تیس

کو مه له ی ئاده میزادی ئەم چهر خه ی نیمه کو شته ی دهستی سته مه، لغای سته مکاره مله وره کانی له ناو دهمه، مروقی سته مباری زور بو هاتوو بو هه لی ده گه ری که یه خه ی خو یی تیادا داد ری، نه فره ت له باوه قوژهی شه ر بکا، پیشوازی له کوتری ئاشتی بکا، نه وه ی که به راشکاوی بو ی ناگوتری به پیچ و په نا بو ی بچی، نه قه له ره ش خه به ر بکاته وه نه بولبول بتوری نی!

جا وا له م روانگه وه ئەم نزایه ئاراسته ی باره گای به رزی پیروزی خودای گه وره و سه ره ری خو م ده که م، داوایش له موسولمانانی تر ده که م که به دووعا و نزای باشی خو یان هه میشه ئەم گه لی کوردی سه رتو پ موسولمانه به سهر بکه نه وه، چونکه دلنیام که:

دہسنوئٹو دووعا، خیر لہ مالی پاک

سن چہکس چاکن لہ بو پیاوی پاک!

گہر نیارت پاک بن نیشان دہپیکس

دہگہس بہ ناوات بہ پیکو پیکس!

سہرنجی ئەم نزا شیرینہی حەزەرت بەدەن، کە چۆن لە ناو نزاکەدا ھۆی کردنەکە ی پۆشن دەبیتەو، کە دەرەرموئ: {رحم الله حمرا افواههم سلام وأیدبهم طعام وهم أهل أمن وأمان}: رەحمەتی خودا لە ھۆزی حیمیەربئ، ھەمیشە دەمیان بە سلاو و ھە، بە راستی میللەتیکێ نانبەدەن، ھەم بئ و ھەم ئاسایش پەرورەن، ھەر وەك خاوەنی باوەرو پروان و، گەئ بە دینن. ئایەتی قورئانی پیروو فرمودە ی نازداری حەزەرت ھەمووی پەندو حکمەت و گەوھەر، ھەموو وشە یەکیان سەر مەشقیکە بو خۆی، گشت ئایەتی سەر باسیکە بو خۆی، ھەر واگشت رستە یەکی فرمودە ی نازداریش دەبئ بە سەر باسی بابەتی لە یاساو دەستوورەکانی ژین! خودا پیداو ی خوشبەخت ئەو زانا دانایە یە کە بزانی بە جوانی لە گەل ئەم دوو چرا روشنەدا رەفتار بکاو، سوودو بە ھەری ھەمە جوړ لەم دوو مانگو خۆرە وەر بگری!

مسوگەر مرۆی ناوا، بە ختیاری ھەر دوو جیھان بو خۆی مسوگەر دەکا. برای موسولمانی پاکم! ئە ی کوردی مەردی چاکم! لە رەحمەتی خودا نا ئومید مەبن: خودا رەحمەتی گەرە گەرە ی لە لایە، راستە کە گەلەکە ی خوشمان تاكو تەرا پیاو خراپی تیادایە، بە لām لە خودا بە زیادبئ و لوتف و کەرەم و رەحمەتی تا سەربئ لە گەلماندا، زۆربە ی گەلەکە مان موسولمانی باشن و بئ و ھەژاری مالی خویانن و، لە سایە ی خوداوە رئ بە دییی لە دیندا دەکەن، کە واتە جینگە ی خویەتی کە ئیمە ی مەلاو بە پرس یاری ئایینی ئەم گەلە باشە ھەمیشە دلسۆزی خۆمانیان بو دووپات بکەینەو، بە دووعا و نزا ی باش و بە ئامۆژگاری باش بە سەریان بکەینەو، چا و لە بازئ ھەلەو ناریککی و خوی ناباشیان بیوشین.

ئامان سەد ئامان بە ھەر شەھەر گۆرەشەى زۆرۇ بە تانەو تەشەرى رەقو زەقو، بە قسەى توندو رەق خەلك لە دىن مەتەكىننەو، بە تايبەتى ئەوانەيان كە بەھۆى دەمو دووى دەرو دراوسىكانمانەو، بە ھۆى ھۆى رەگەزى و نەتەو گەرىيەو لە ئەھلى دىن زوئىرو دلگرانن، بەندە - پىشت بەرھەمتى خودا (دلنپام لەو كە مەزلوومىيەتى گەلى كورد لەلای خودا شەفاعەتپان بۆ دەكاو، دەبى بە ھۆى كوردنەو دەرووى رەھەمت. لە ئەنجامىشدا ھەر ئەم دىنى پىرۆزى موحەممەدە فرىايان دەكەوئ، لە شەو زەنگى كوفرو بى دىنى رەووشتى) كە لە سەرانسەرى جىھان دا پەرەى سەندو (رەزگارىيان دەكا، دىنا زۆرى بە بەرەو ماو بەشى ھەموو جۆرە بەراووردى دەكا، وەك خودا) لە بارەى وەرگىرەو داگىر پى كوردنى شەو پۆژەو - دەفەرموئ:

{وَتِلْكَ الْأَيَّامُ لَدَاوِلْهَا بَيْنَ النَّاسِ - سورة آل عمران - ١٤٠/٣}.

ھەر وەك لە باوھەرى بەندەدا موسولمانەتى بەراستى و كوردایەتى و مەردایەتى ھەرگىز دژى يەكترى نىن، قەيدى چىيە تو موسولمانىكى پاكى باش بەو، كوردىكى مەردى باشى چاكىش بە لەبەر ئەو مەن گلەيىم لەو موسولمانە و شكانە ھەيە كە بە قەد بىگانەيى دلسۆزو دوستى ئەدەب و وێژەو مێژوو زمانى كوردى نىن، تەنانەت مەدھى بە ھەقى گەلى كوردىش دادەنن بە (عصبىيەت و قەومىيەت و رەگەز پەرستى) ئەمانە ھەيانە - دەق وەك كوردە بىگانە پەرستەكان - ئەگەر بۆيان بلوئ بە كوردى قسە ناكەن، ھەر لەبەر ئەم ھۆيە ئەم جۆرە وشكە موسولمانانە بوون بە ھۆى تەكىنەو زۆر لە پۆشنەرىكانمان لە كۆرى ئايىن. ئىتر بارو لە قاپى خودا كەين و، چەكى نزا ئاراستەى نىشانكەين:

ھەر مەل لائەيىن، ھەر موورى شارىن

تەنپا ئەم كوردە بىن لائە جارن!

خودا پىپى بىدەس پەناو پاسارىن:

لائەيىن رەھەمت، نوورى لائە بارىن

بیکه‌ی به‌هه‌ش‌خه‌ل بو نوووری قورنان
 هه‌ر کوردی بگری ببن به‌عوسمان
 وه‌ک نه‌و دلسوژی قورنانی خوابن
 بو گه‌لی کوردم چراس هیوابن!
 نوخنه‌ی کوردستان ناشت و ناوایه
 په‌حمه‌ت به‌م کورده تاسه‌ر بن خویه!
 وه‌ک خوا پی‌داوان به‌په‌حمه‌تی خوت
 به‌ده‌ستی په‌حمه‌ت پی‌س به‌رده‌ له‌کوت
 له‌جن هه‌واری جارانس زه‌حمه‌ت
 هه‌وار هه‌لب‌دا خه‌رمانی په‌حمه‌ت
 چوون سی‌لاوی نوح لافاوی په‌حمه‌ت
 عی‌راق داپوش‌ش‌ن ورامال‌ن زه‌حمه‌ت!
 دانیشتوانی وه‌کو برا بن
 دهره‌و به‌لایان لـو کـا‌برابن!
 کورده! کوردستان جی‌سی نه‌ولیایه
 هه‌رلاین ده‌چی سه‌ردیکی تیایه
 که‌رکوک گولیکه‌ و له‌نا و دلا
 به‌لگه‌م دانیاله‌ که‌و له‌قه‌لا!
 به‌رنجه‌ زی‌دی ساداتی ساخه
 سه‌یدی به‌رنجه‌ وه‌ک گولـه‌ باخه
 واته‌: کوردستان بو نه‌وه‌ی هه‌زرت
 خودا کردویه‌ به‌په‌نای په‌حمه‌ت
 بو نیمه‌ش که‌و نه‌مه‌تی نه‌وین
 به‌وه‌ به‌مایه‌ی هه‌وینس نه‌وین!

چاکه‌ی کوردستان وا له‌به‌رچاوم
 دوعای بو ده‌کهم هه‌تا‌کو ماوم
 له‌گه‌ل دانیشتوی تازیز! هه‌میشه:
 (چاکه‌ی بن ته‌ما بکه‌ به‌پیشه)
 هه‌تا‌کو مردن له‌زه‌تی نیج‌سان
 ده‌مینن له‌بن ددانس نین‌سان!!
 کورده! کوردوستان گه‌لن ره‌نگینه
 تابلوی به‌هه‌شتی سه‌ر پوی زه‌مین
 کورده! به‌کورتی وه‌سفی کوردستان
 (بوکی سروشته‌و به‌هه‌شتی جیه‌ان!)
 ناله‌م به‌هه‌شته‌ خودای میهره‌بان!
 له‌به‌ر خاتری سیی جزمه‌ی قوورن‌ان:
 گولن خه‌لات که به‌به‌نده‌ی زاهید
 بو ره‌نگی زه‌رم ببین به‌شاهید
 له‌هه‌وری په‌حمه‌ت پاراو کرابین
 بو کوردستانی سه‌وزم چرابین
 په‌یمانی به‌ینی جوت‌ه برابین
 تاسه‌ر ناش‌تیان، به‌ه‌بن هه‌رابین

- وه‌رگیز - ۱۹/۵/۱۹۹۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نامه‌ی ویل و نه‌دهب

(نهم نامه‌یه جهوت به‌ش و پایانی‌که)

(۲۶) به‌شی یه‌که‌م: داوای ری پیدان (استندان)

کتاب‌الادب: (وفیه سبعة فصول وخاتمة)

الفصل الأول: فی الاستندان

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا ذَلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ، {فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّى يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِنْ قِيلَ لَكُمْ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَى لَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيم - سورة النور - ۲۴/۲۷-۲۸}.

واته: نه‌ی که‌سان‌ی با‌وه‌رتان هینا‌وه به‌ خوداو به پیغهمبه‌ری خودا! خود سهر له خوتانه‌وه مه‌پونه ناو هیچ مالنیکه‌وه بیجگه له مالی خوتان، هه‌تا نیجازه‌یان لی ده‌خوانن، له پاش ری پیدانی‌ش کاتی پویشتنه ماله‌وه سلاو له دانیشتووه‌کان بکه‌ن، نه‌مه یاسایه‌کی زور باشه بو ئیوه، خودا نه‌م جووره ده‌ستووره باشانه‌تان بو ده‌نی‌ری هه‌تا بیرکه‌نه‌وه و کاری بکه‌ن خیرو خوشی هه‌موو لایه‌کی تیادابی، نه‌گهر دنیا بوو خانووه‌که ناوهدانی لی نه‌بوو مه‌پونه ناوی، هه‌تا که‌سی له خه‌لکی نه‌و خانووه دی و ریگه‌تان پی دها، نه‌گهر ریگه‌یان پی نه‌دان و گو‌تیان: مه‌یه‌نه ماله‌وه و بگه‌رینه‌وه مه‌یه‌نه ژووره‌وه و بگه‌رینه‌وه بو شوینی خوتان، نه‌وه بو ئیوه له‌وه با شتره که ههر مل بنین و پرپونه ناوی بزائن، که خودا ناگای له هه‌موو کارو کرده‌وه‌یه‌کتانه.

۵۲۵۸- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا فِي مَجْلِسٍ مِنْ مَجَالِسِ الْأَنْصَارِ فَجَاءَ أَبُو مُوسَى فَرَعًا، فَقُلْنَا: مَا شَأْنُكَ؟ قَالَ: إِنَّ عُمَرَ أَرْسَلَ إِلَيَّ أَنْ آتِيَهُ فَأَتَيْتُ بَابَهُ فَسَلَّمْتُ ثَلَاثًا فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ أَحَدٌ فَرَجَعْتُ، ثُمَّ أَرَسَلُ إِلَيَّ فَلَدَهَبْتُ فَقَالَ: مَا مَنَعَكَ أَنْ تَأْتِيَنَا فَقُلْتُ إِنِّي أَتَيْتُكَ فَسَلَّمْتُ عَلَى بَابِكَ ثَلَاثًا فَلَمْ يَرُدُّوا عَلَيَّ أَحَدٌ فَرَجَعْتُ ثُمَّ أَرْسَلَ إِلَيَّ فَلَدَهَبْتُ وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا اسْتَأْذَنَ أَحَدُكُمْ

ثَلَاثًا فَلَمْ يُؤْذَنْ لَهُ فَلْيَرْجِعْ. فَقَالَ عُمَرُ: أَقِمَّ عَلَيْهِ الْبَيْتَةَ وَالْأُوجَعْتُكَ. فَقَالَ أَبِي بْنُ كَعْبٍ: لَا يَقُومُ مَعَهُ إِلَّا أَصْغَرُ الْقَوْمِ. فَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ قُلْتُ: أَنَا أَصْغَرُ الْقَوْمِ. قَالَ: فَادْهَبْ بِهِ فَقُمْتَ فَأَتَيْتَ عُمَرَ فَقُلْتُ: قَدْ سَمِعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ هَذَا. وَفِي رِوَايَةٍ: فَجَاءَهُ أَبِيٌّ فَشَهِدَ بِذَلِكَ وَقَالَ: يَا ابْنَ الْخَطَّابِ لَا تَكُونَنَّ عَدَايَا عَلَى أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ إِنَّمَا سَمِعْتُ شَيْئًا فَأَحْبَبْتُ أَنْ أَتُبِّتَ. قَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ إِنَّمَا سَمِعْتُ شَيْئًا فَأَحْبَبْتُ أَنْ أَتُبِّتَ. رَوَاهُ الْأَرْبَعَةُ^(۱):

ئەبو سەعیدی خودری (خۆشنوودی خودای لیبی) فەرمووی: جارێ دانیشتبوووم لە ناو کوێی لە کوێرەکانی یاریدەدەراندان تەماشام کرد و ئەبو مووسا بە شلەژاوی هات بەرەو ئیمە، گوتمان: ها خێرە واپەشوکاوی؟ گوتی: عومەر ناردبووی بە دوامان، پویشتم بوو لای، کە گەیشتمە بەر دەرگاکی سێ جار سلۆم کرد، بەلام کەسێ وەلامی ئەدامەو، ئیتر منیش گەرامەو، نەچوومە ژوورەو، دیسان ناردیەو بە شوینما، کە چووم فەرمووی: بوو نەهاتیت بوو لام، گوتم: من هاتم بوو لات و سێ جار لەبەر دەرگاکی تەدا سلۆم کرد، کەس وەلامی ئەدامەو، ئیتر منیش گەرامەو، چونکە پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەری) دەفەرموێ: هەر کامیکتان لە شوینی سێ جار داوای پێگادانی کرد بچیتە مائەو بەلام پێگەیان نەدا ئیتر بابگەرپیتەو. ئیستایش عومەر پیم دەلی: بەلگە راست بکەرەو لەسەر ئەم فەرموودەیە کە دەگێرپیتەو ئەگینا ئیشت پێ دەگەینەم! ئەوجا ئوبەیی کوێی کەعب فەرمووی: دەبێ بچوکتینی ئەم کوێی دانیشتنە ئەم شایەتیەت بوو دا. ئەبو سەعید (خودای لایەزی بێ) فەرمووی: منیش گوتم: دەی من بچوکتین کەسم لەناوتاندا، فەرمووی: دەبیە لەگەڵ خۆت، منیش هەلسام و چووم بوو لای عومەر گوتم: من ئەوێم لە پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەری) بیستوو. لە گێرانهوێهەکا: جا ئوبەیی خۆی هات بوو لای عومەر و ئەم شایەتیە داو،

(۱) تجرید/ ۱۴/ ۳ رقم / ۹۲۹ = ۲۰۶۲، ۶۲۴۵، ۷۲۵۲. مسلم. ادب: ۵۵۹۱ (ریاض/ ۲/ ۲۲۵ رقم/ ۸۷۱/ ۲)

گوتیشی: نه‌ی عومه‌ر! نه‌ی کورِی خه‌تقاب! مه‌به به ئیش و ئازار بو یارانِی
موجه‌مه‌د (دروودی خودای له‌سهرین) عومه‌ریش (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی:
سوبجانه‌للا! چه‌ند سه‌یره! من ته‌نیا مه‌به‌ستم نه‌وه بوو که بچه‌ بنج و
بنه‌وانی ئەم مه‌سه‌له‌یه‌و به‌س (ده‌نا خوانه خواسته من چوون به‌خوت و
خوڤایی ئازاری هاوپیانی پیغه‌مبه‌ر ده‌دهم. دروودی خودا له خوئی و ره‌زای
خودا له یارانِی (ش/د/ت- ره‌زای خویان ئی بن).

۵۲۵۹- اسْتَاذَنْ رَجُلٌ عَلَى النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهُوَ فِي بَيْتٍ فَقَالَ: أَلَجُ؟
فَقَالَ النَّبِيُّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لِخَادِمِهِ: اخْرُجْ إِلَى هَذَا فَعَلَّمَهُ الْإِسْتِذَانَ فَقُلْ لَهُ قُلِ
السَّلَامَ عَلَيْكُمْ أَأَدْخُلُ. فَسَمِعَهُ الرَّجُلُ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَأَدْخُلُ. فَأَذِنَ لَهُ النَّبِيُّ
(مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَدَخَلَ. رواه أصحاب السنن^(۲):

پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) له‌ماله‌وه بوو، پیاوئ هات بو خزمه‌تی،
داوای پێگاپی‌دانی کرد: گوتی: نه‌ری بی‌مه ژووره‌وه؟ پیغه‌مبه‌ریش (دروودی
خودای له‌سهرین) به نوکه‌ره‌که‌یی فه‌رموو: ئاده‌ی بچو به‌دهم ئەم کابرایه‌وه، فی‌ری
داوای اجازه وه‌رگرتنی بکه پیی بلن: که بابلی: سلاوتان ئی بن، نه‌ری بی‌مه
ماله‌وه؟ پیاوه‌که گوئی ئی بوو گوتی: سلاوتان ئی بن نه‌ری بی‌مه ژووره‌وه؟
نه‌وجا پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) پێگه‌ی داو هاته ژووره‌وه (د/ت/ن-
س/ح).

۵۲۶۰- وَقَالَ عَمْرٌ: اسْتَاذَنْتَ عَلَى النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ثَلَاثًا فَأَذِنَ لِي^(۳):

عومه‌ر (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: جاری سئ جار داوای پێگادانم کرد
که بی‌مه ژووره‌وه بو لای پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) پیغه‌مبه‌ریش (دروودی
خودای له‌سهرین) پێگه‌ی پئ دام و چوومه ژووره‌وه (ت - س/ح).

۵۲۶۱- (ب - ۳ ز ۴۷ ل - ۱۱۸ ط / ۱ ف - ۵ + ۶ + ۷)^(۴).

^(۲) سند حسن (شرحه) (ریاض ۲۲۶/۲/ رقم/ ۸۷۲/۴. أبو داود: ۵۱۷۷ باسناد صحیح).

^(۳) بسند حسن (شرحه).

له‌گپرانه‌وه‌ی ئیره‌دا: له ئیین عه‌بباسه‌وه (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی:
 پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) نه‌هی ده‌کرد له موسولمانان که کاتئ له سه‌فه‌ر
 ده‌گه‌رینه‌وه له ناکاو له‌شه‌ودا نه‌ده‌ن به‌سه‌ر خیزانیان دا دوو پیاو له‌پاش ئه‌م
 جلّه‌و گیریه‌یه له‌سه‌فه‌ر ده‌گه‌رینه‌وه‌و له‌شه‌ودا له ناکاو ده‌ده‌ن به‌سه‌ر
 ژنه‌کانیاندا، هه‌ر دووکیان یه‌کی سه‌رو پیاو ده‌گرن به سه‌ر ژنه‌کانیان‌ه‌وه!
 (ش-س/ص).

۵۲۶۲- (ب- ۴ ز- ۱۰۶ ل- ۳۴۰ ف- ۲) (۵).

جاییر (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: که باوکم مرد قه‌رزار بوو، له باره‌ی ئه‌و
 قه‌رزوه‌و چووم بو لای پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) که‌له ده‌رگه‌م دا،
 فهرمووی: ئه‌وه کییه؟ گوتم: منم، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) قسه‌که‌ی منی
 دووباره کرده‌وه‌و فهرمووی: منم منم! وه‌کوو ئه‌م جوژه وه‌لامه‌ی پئ ناخوش
 بئ وابوو، چونکه له حالئ وادا نازانئ که کئ له‌به‌ر ده‌رگایه (ش/د/ت/ن).

۵۲۶۳- وَجَاءَ رَجُلٌ يَسْتَأْذِنُ عَلَى النَّبِيِّ (مَثَلُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَامَ عَلَى الْبَابِ
 مُسْتَقْبِلَ الْبَابِ فَخَرَجَ لَهُ النَّبِيُّ (مَثَلُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: هَكَذَا عَنْكَ أَوْ هَكَذَا فَإِلْمَا
 الْإِسْتِئْذَانَ مِنَ النَّظَرِ (۶).

پیاوئ هات بو مائی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) له‌به‌ر ده‌رگا‌که‌دا روو
 به‌رووی چه‌قی ده‌رگا‌که وه‌ستاو، ریخوازیی کرد که بجیته ژووره‌وه‌پیغه‌مبه‌ر
 (دروودی خودای له‌سهرین) خوئ هاته ده‌ره‌وه بو لای و فهرمووی: یا له‌م لای
 ده‌رگا‌که‌وه بوه‌سته یا له‌م لا یه‌وه، چونکه ریخوازیی له‌به‌ر چاو دانراوه. (د-
 س/صالح).

(۴) تقدم فی مجلد ثالث. تسلسل/ ۴۷ رقم/ ۵/ ۲۱۶۲، ۶/ ۲۱۶۲، ۷/ ۲۱۶۴.

(۵) تقدم فی مجلد رابع. تسلسل/ ۱۰۶ رقم/ ۲/ ۲۱۷۷.

(۶) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

٥٢٦٤- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا أَتَى بَابَ قَوْمٍ لَمْ يَسْتَقْبِلِ الْبَابَ مِنْ تِلْقَاءِ وَجْهِهِ وَلَكِنْ مِنْ رُكْنِهِ الْأَيْمَنِ أَوْ الْأَيْسَرِ. رواهما أبو داود^(٧):

عه‌بدوللا کوردی بیشر (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: ده‌ستووری پیغه‌مبه‌ر (دیرودی خودای له‌سهرین) وابوو که ده‌چوو بو مائی، له‌کاتی ریخواییدا رووبه‌رووی ده‌رگا که نه‌ده‌وه‌ستا، به‌لام یا له‌لای راستی ده‌رگا که وه‌ده‌وه‌ستا یا له‌لای چه‌پیه‌وه‌ده‌وه‌ستا، هه‌تا کاتی خاوه‌ن ماله‌که‌که‌فه‌رمووی ئی ده‌کردو، ده‌چوو ده‌وره‌وه‌ (د-س/ صالح).

٢٧) ریخوایزی له‌به‌ر ته‌ماشای چاو دانراوه: (الأذن لمنع النظر)

٥٢٦٥- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا أَطْلَعَ مِنْ جُحْرِ فِي بَابِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَمَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِذْرَى يُرَجِّلُ بِهَ رَأْسَهُ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَوْ أَعْلَمْتُ أَنَّكَ تَنْظُرُ طَعَنْتُ بِهِ فِي عَيْنِكَ إِنَّمَا جَعَلَ اللَّهُ الْإِذْنَ مِنْ أَجْلِ الْبَصَرِ. وفي رواية: فَقَامَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِمِشْقَصٍ فَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَخْتِلُ الرَّجُلُ لِيَطْعَنَهُ. رواه الأربعة^(٨):

سه‌هلی کوردی سه‌عد (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: جارئ پیاوئ له‌درزی ده‌رگا که ی مائی پیغه‌مبه‌روه‌وه‌ (دیرودی خودای له‌سهرین) سه‌ره‌تاکئی ده‌کرد، پیغه‌مبه‌ر (دیرودی خودای له‌سهرین) شانیه‌کی ئاسنی به‌ده‌سته‌وه‌بوو، سه‌ری خویی پی‌دا ده‌هینا، به‌کابرای فهرموو: نه‌گه‌ر ده‌مزانی که تو ته‌ماشای ناوه‌وه‌ده‌که‌ی، نه‌م شانیه‌م ده‌کردبه‌ناو چاوتا، چونکه‌خودا له‌به‌ر ته‌ماشای چاو ریخوایزی داناوه‌. له‌گێرانه‌وه‌یه‌کا: پیغه‌مبه‌ر (دیرودی خودای له‌سهرین) هه‌لسا

^(٧) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

^(٨) تجرید/٥/٢٣٣ رقم/١٩٦٦ = ٦٢٤١، ٥٩٢٤، ٦٩٠١. مسلم. ادب: ٥٦٠٣. نسائی. قسامه: ٤٨٧٤. تحفة الأشاف ٤٨٠٦ (رياض/٢/٢٢٥ تسلسل/١٤٠ رقم/٨٧٧).

به په یکانیکه وه چوو بۆ گیانی، ئیستایش هەر له بهر چاومه که چوون چوونی پیغه مبهەر (درویدی خودای له سهرین) به ماته مات چوو بوی، تا له پر بهرله وهی به ناگابن بیکا به چاویدا، وهی فریا نه کهوت کابرا، پویششت. (ش/د/ت – رهحمهت و رهزای خویان لی بی).

۵۲۶۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: رَسُولُ الرَّجُلِ إِلَى الرَّجُلِ إِذْنُهُ. رواه أبو داود والبخاري^(۲):

ئه بوو هورهیره (خوشنودی خودای گهره ی نبی) فهرمووی: پیغه مبهەر (درویدی رهحمهت و سهلام و مهلات و بهرکات و پیوژی خودای گهره و مهزی له سهرین) فهرمووی: که سنی فروستاده ی بنیری به شوین که سیکا که بانگی بکا بۆ لای، که هات ئیتر داوای پیگادانی پی ناوی (د/ب).

۵۲۶۷- عَنْ الْعِرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: نَزَّلْنَا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خَيْبَرَ وَكَانَ صَاحِبُ خَيْبَرَ مَارِدًا مُنْكَرًا فَجَاءَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ أَلَيْسَ بِكُمْ أَنْ تَذْبَحُوا حُمْرًا وَتَأْكُلُوا ثَمَرًا وَتَضْرِبُوا نِسَاءَنَا فَفَضِبَ يَعْنِي النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَقَالَ: يَا ابْنَ عَوْفٍ ارْكَبْ فَرَسَكَ ثُمَّ نَادِ أَلَا إِنَّ الْجَنَّةَ لَا تَحِلُّ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ وَأَنْ اجْتَمِعُوا لِلصَّلَاةِ. قَالَ: فَاجْتَمَعُوا ثُمَّ صَلَّى بِهِمُ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ثُمَّ قَامَ فَقَالَ: أَيْخَسِبُ أَحَدَكُمْ مُتَكِنًا عَلَى أَرِيكَتِهِ قَدْ يَظُنُّ أَنَّ اللَّهَ لَمْ يُحَرِّمْ شَيْئًا إِلَّا مَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ. أَلَا وَإِنِّي وَاللَّهِ قَدْ وَعَظْتُ وَأَمَرْتُ وَكَهَيْتُ عَنْ أَشْيَاءَ إِنَّهَا لَمِثْلُ الْقُرْآنِ أَوْ أَكْثَرُ وَأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمْ يُحِلَّ لَكُمْ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتَ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا بِإِذْنٍ وَلَا ضَرْبَ نِسَائِهِمْ وَلَا أَكْلَ ثَمَارِهِمْ إِذَا أَعْطَوْكُمُ الَّذِي عَلَيْهِمْ. رواه أبو داود في الجزية^(۳):

عیرباضی کوپی ساری یه (خودای نازنی بن) فهرمووی: کاتی له خزمه تی پیغه مبهردا (درویدی خودای له سهرین) چووینه ناو خه یبهرو قه لای خه یبهرمان گرت،

(۲) بخاری. استنذان: ۶۲۴۶.

(۳) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

خاوەنى خەيبەر - كە پياويكى سەرکەشى بەدرەزا بوو - ھاتە لای پيغەمبەر (درودى خودای لەسەرىن) گوتى: ئەى موحەممەد! ئايا بۆ ئيوە رەوايە كە بەبى پرس و راي ئيمە خود سەر لەخۆتانەووە گويژيژەكانمان سەر بپرن و گۆشتەكەيان بخۆن و، ميوەھاتمان بخۆن و، سەرەپاي ئەوھيش لە ژنەكانيشمان بدەن!

پيغەمبەر (درودى خودای لەسەرىن) تۆرە بوو فەرمووى: ئەى عەبدو رەحمانى كۆپى عەوف! سواری ئەسپەكەت بەو جارېدە: كە بەھەشت تەنيا بۆ موسولمان رەوايەو بەس، ھەر وھا بانگەوازيش بكە كە بۆ نويزژ كۆبينەو. لە دواييدا مەردمەكە كۆبونەووە پيغەمبەر (درودى خودای لەسەرىن) بەرنويژيى بۆ كردن و، لەپاشدا ھەلسايەووە فەرمووى: رەنگ بى لەناو ئيوەى ئومەتى مندا پياوى وا واييتان ھەبى كە لەسەر تەخت و قەنەفەكەى پالى لى بداتەو ئيتروا بزاني كە ھەلأل و ھەرام: رەواو نارەوا ھەر ئەوھيە كە خودا لەم قورئانەدا باسى كردووەو بەس! باش باش ئاگاداربىن كە من - سويندم بە خودای گەرە - لە وەعظ و ئامۆژگارى و ئەمرو نەھى كۆتايى و دريغيم نەكردووە، وەگەى شتى وام پى گوتوون كە بەوينەى قورئان، يا زياتريش! (واتە: فەرموودەكانى ھەزەرەت (درودى خودای لەسەرىن) بەقەد قوئان دەبن، بگرە فەرموودە لە قورئان زۆرتەر. (وەرگير)

ھۆشياربىن! كە خودای گەرە رەواى لەسەر نيبە كە ئيوە خۆسەر خۆتان بكەن بە مالى خاوەن نامەكاندا، مەگرە خويان بە خوشيى خويان ريگەتان پى بدەن، يابە نارەوا بەبى ھويەكى رەوا لە ژنيان بدەن، ياخود بەرو بووم و ميوەھاتيان بخۆن، بەمەرجى كە ئەركى سەرشاني خويان بەرابەر بە ئيوە بەجى بهيئن. (د-س/صالح) → (ب-١ ز-٩ ل-٥٨ چ/١ ف ١١).

٥٢٦٨ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِذْكَ عَلَى أَنْ يُرْفَعَ الْحِجَابُ وَأَنْ تَسْمَعَ سَوَادِي حَتَّى أَتَاهَا. رواه مسلم. نَسْأَلُ اللَّهَ حَسَنَ الْأَدَبِ آمِينَ^(٤).

(٤) مسلم. آداب: ٥٦٣١.

عہدوللا (خودای نِ رازی بی) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہرین) فہرمووی: نیشانہ‌ی پینگہدانی ہاتنی تو بولای من ئہوہبی کہ پہردہ کہ لادرابی و گویت لہ قسہ و رازم بی، ئہم ہرپارہ لہ بہنیماندا بی، ہہتا خوم پیت دہلیم کہ ئیتر بہبی ریخوازی مہیہ. (م).

۲۸) ئہوہی کہ بہبی ریدانی خاوەن مال تہ ماشای ناومالی کہ سی بکا چاوی خوینی نییہ: (یہدر دم الناظر بغیر اذن)

۵۲۶۹- → (ب- ۳ ز- ۸۷ ل- ۲۲۷ ج/ ۱ ف- ۳) (۱).

لیرہدا ئاواہ: ہر کہ سی سہرہ تاتکی بکا بولای مالی کہ سی، بہبی رہزاو ریدانی خوی، ئہوہ دروستہ بوی کہ شتی بکا بہ چاوی داو چاوی دہرپوقینی (م/د).

۵۲۷۰- → (ب- ۳ ز- ۷ ل- ۲۲۷ ف- ۳) (۲).

۵۲۷۱- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ كَشَفَ سِتْرًا فَأَدْخَلَ بَصَرَهُ فِي الْبَيْتِ قَبْلَ أَنْ يُؤْذَنَ لَهُ فَرَأَى عَوْرَةَ أَهْلِهِ فَقَدْ أَتَى حَدًّا لَا يَحِلُّ لَهُ أَنْ يَأْتِيَهُ لَوْ أَنَّهُ حِينَ أَدْخَلَ بَصَرَهُ: اسْتَقْبَلَهُ رَجُلٌ فَفَقَأَ عَيْنَيْهِ مَا غَيَّرَتْ عَلَيْهِ وَإِنْ مَرَّ رَجُلٌ عَلَى بَابٍ لَا سِتْرَ لَهُ غَيْرِ مُغْلَقٍ فَتَنَظَّرَ فَلَا خَطِيئَةَ عَلَيْهِ إِلَّا مَا الْخَطِيئَةُ عَلَى أَهْلِ الْبَيْتِ. رواه الترمذي. نَسَّالَ اللَّهُ كَامِلَ الْأَدَبِ آمِينَ (۳).

ئہو نہر (خوشنوودی خودای گہورہی لیبی) فہرمووی: خوشہویست (درویدو سلاوو پیروزی خودای گہورہی لہسہر بی) فہرمووی: کہ سی پہردہی مالی لابداو خوشہر بہبی ری پیدان چاو بگیپرئ بہناو مال داو، تہ ماشای شہرم و عورہت و عہیبیان بکا، ئہوہ گوناہیکی گہورہی وای

(۱) تقدم فی مجلد ثالث: تسلسل/ ۸۷ ل- ۲۷۷ رقم/ ۲/ ۲۲۲۲.

(۲) تقدم فی مجلد ثالث: تسلسل/ ۸۷ رقم/ ۲/ ۲۲۹۵.

(۳) بسند ضعیف ولكن مؤيد بما قبله

کردوه که شایانی حه‌ده، که‌واته نه‌گه‌ر له‌و کاته‌دا له‌ باتی حه‌دد، پیاوئ شتئ بکا به‌ناو چاویاو چاوی قه‌لیووچ بکا لئی ناگرم و به‌تاوانباری دانانیم، به‌لام نه‌گه‌ر پیاوئ به‌به‌رده‌رگایه‌کا تنی په‌رئ، دهرگا‌که په‌رده‌ی نه‌بوو، وه دانه‌خرا‌بوو، له‌م کاته‌دا ته‌ماشای ناو مائی کرد، نه‌وه نه‌و گونا‌هی له‌سه‌ر نییه، به‌لک‌وو له‌ حائی وادا گونا‌مه‌که‌ی له‌ نه‌ستوئ خاوه‌ن مائه! (ت - س / زه‌عیف).

۲۹) ته‌ماشاکردنی بیانی له‌به‌ر پیداو‌یستی (به‌قه‌ی پیداو‌یستی) دروسته

يجوز النظر للحاجة

۵۲۷۲- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ اسْتَأْذَنَتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي الْحِجَامَةِ فَأَمَرَ أَبَا طَيِّبَةَ أَنْ يَحْجُمَهَا. قَالَ: حَسِبْتُ أَنَّكَ قَالَ كَانَ أَخَاهَا مِنَ الرِّضَاعَةِ أَوْ غُلَامًا لَمْ يَحْتَلِمْ^(۱):

جابر (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: ئوممو سه‌له‌مه (خودای ئی رازی بئ) داوای له پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) کرد، که ریگه‌ی بدا هه‌تا که‌له‌شاخ له‌ خوئ بگریئ، پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سه‌رین) فه‌رمانی کرد به‌نه‌بو ته‌یبه ئیتر نه‌بو ته‌یبه (خودای ئی رازی بئ) که‌له‌شاخی له‌ ئوممو سه‌له‌مه گرت، گوئی: واده‌زانم که نه‌بو ته‌یبه یا‌برای شیریی ئوممو سه‌له‌مه بوو، یا نه‌و کاته منالک‌اریکی می‌رد منال بوو هیشتا ره‌سیده نه‌بوو بوو (د - س / صالح).

۵۲۷۳- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَتَى فَاطِمَةَ بِعَبْدٍ قَدْ وَهَبَهُ لَهَا قَالَ: وَعَلَى فَاطِمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ثَرْبٌ إِذَا قَتَعْتَ بِهِ رَأْسَهَا لَمْ يَبْلُغْ رِجْلَيْهَا وَإِذَا غَطَّتْ بِهِ رِجْلَيْهَا لَمْ يَبْلُغْ رَأْسَهَا فَلَمَّا رَأَى النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَا تَلَقَّى قَالَ: إِنَّهُ لَيْسَ عَلَيْكَ بَأْسٌ إِنَّمَا هُوَ أَبُوكَ وَغُلَامُكَ. رواهما أبو داود في اللباس^(۲):

(۱) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

(۲) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

نه‌نه‌س (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربین) به‌نده‌یه‌کی به‌خشی به‌فاتیمه‌ی کچی و بردی بوی، له‌و کاته‌دا واریکه‌وت فاتیمه (خودای ئی رازی بن) جلکیکی که‌مو کووری وای له‌به‌ردا بوو که ده‌یدا به‌سه‌ر سه‌ریدا قاچی ده‌رده‌که‌وت و، که‌ده‌یدا به‌قاچیا به‌سه‌ریدا نه‌ده‌گه‌یشته‌وه! جا که پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربین) هه‌ستی کرد که‌وا فاتیمه شه‌رم ده‌کاو هه‌ست به‌سه‌خه‌تی ده‌کا پیی فهرموو: بو‌وا خو‌ت سه‌خه‌ت ده‌که‌ی، قه‌یدی نییه‌ بو‌ تو، ئاسایش له‌ خو‌ت تیک مه‌ده، جله‌کانت ئاساییه، چونکه‌ منم باوکت‌م و نه‌ویشه‌ به‌نده‌ی خو‌ته‌ له‌ هوکمی خو‌یی و مه‌هره‌م دایه. (د-س/صالح).

۵۲۷۴- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: كُنْتُ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَعِنْدَهُ مَيْمُونَةُ فَأَقْبَلَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ وَذَلِكَ بَعْدَ أَنْ أَمَرْنَا بِالْحِجَابِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): احْتَجَبَا مِنْهُ فَقُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلَيْسَ أَعْمَى لَا يُبْصِرُنَا وَلَا يَعْرِفُنَا فَقَالَ: أَفَعَمِيَا وَإِنْ أَتَمَّا أَلَسْتُمَا تُبْصِرَانِهِ. رواه أبو داود والترمذي بسند صحيح^(۳):

ئوممو سه‌له‌مه (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: ئیمه‌ی هاوسه‌رانی چه‌زهرت (درویدی خودای له‌سربین) به‌ پیی ئایه‌تی حیجاب فه‌رمانمان پی کرابوو به‌په‌رده‌گرتنه‌وه، جا جارئ من و مه‌یمونه - که‌هه‌ر دوکمان هاوسه‌ری چه‌زهرت بووین - له‌لای چه‌زهرت بووین له‌و کاته‌دا ئیبنو ئوممی مه‌کتوم هات بو‌ خزمه‌تی، که‌ نه‌و هات پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربین) به‌ ئیمه‌ی فهرموو: په‌رده‌ی ئی بگرنه‌وه! گوتمان: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! په‌رده‌ له‌ چی بگرینه‌وه! خو‌ نه‌مه‌ کویره‌ نه‌ده‌مان بینئ و نه‌ده‌مان ناسئ! فهرمووی: باشه‌ خو‌ نه‌وا نه‌و کویره‌و ئیوه‌ نابینئ خو‌ ئیوه‌ کویر نین، گوايه‌ ئیوه‌یش نه‌و نابینن! (د/ت-س/ص).

۵۲۷۵- عَنْ أَبِي أُسَيْدٍ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: لِلنِّسَاءِ اسْتَأْخِرْنَ فَإِنَّهُ لَيْسَ لَكُنَّ أَنْ تَحْقُقْنَ الطَّرِيقَ عَلَيْكُنَّ بِخَافَاتِ الطَّرِيقِ. فَكَانَتِ الْمَرْأَةُ تَلْتَصِقُ بِالْجِدَارِ حَتَّى إِنَّ تَوْبَهَا لَيَتَعَلَّقُ بِالْجِدَارِ مِنْ لُصُوقِهَا بِهِ^(۴):

(۳) بسند صحيح عند الترمذي.

(۴) سكت الشارح عن درجته.

ئەبو ئوسەیدی ئەنصاری (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: گویم ئی بوو پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەری) بە ژنانی دەفەرموو: کلاکەون، ئیو نابێ لە ناو چەق و ناوەرپاستی پێگاوه بپۆن، دەبێ ئیو لە قەراخی پێگاوه بپۆن فەرمووی: ئیتر لەو دوا ژنان لە پێگەوبان خۆیان دەنووسان بە دیواری کۆڵانەکاندا، تەنانەت هەندێ جار ئەوەندە خۆیان دەنووسان بە دیوارەکەو جەڵەکان یان دەگیرا لە گرنجی دیوارەکە. (د - خودای ئی رازی بێ).

٥٢٧٦- وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا) نَهَى النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنْ يَمْشِيَ الرَّجُلُ بَيْنَ الْمَرَأَتَيْنِ. رواهما أبو داود^(٥):

ئێبێنو عومەر (خۆشنوودی خودای گەرمەیان لێبێ) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای گەرمە لەسەری) پێگەی نەداوێ کە پیاوێ لە نیوانی دوو ژندا بپروا بەرێدا، یالە نیوانیاندا دانیشی یان پالکەوێ یان سەماو هەڵپەرکێ بکا، یا شتی وابکا (د - خودای ئی رازی بێ).

٣٠) فەرموودەیی لەبابەتی گەرماو (هەمام) دەو: (حدیث فی الحمام)

٥٢٧٧- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَدْخُلُ الْحَمَّامَ بَغَيْرِ إِزَارٍ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَدْخُلُ حَلِيلَتَهُ الْحَمَّامَ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَجْلِسُ عَلَى مَائِدَةٍ يَدَارُ عَلَيْهَا الْخَمْرُ. رواه الرمذي والحاكم بسند حسن. نَسَأَلُ اللَّهَ حَسَنَ الْحَالِ آمِينَ^(١):

جایبەر (خودای ئی رازی بێ) لە خۆشەویستەو (دروودی خودای لەسەری) دەفەرمووی: ئەوێ باوەرێ تەواوی بە خوداو بە پۆژی دوازی هەیه بابە بێ پەشتەمال نەچیتە ناو هەمامەو، هەروا ئەوێ باوەرێ تەواوی بە خوداو بە پۆژی دوازی هەیه بانەهێلێ حەلال و هاوسەری بچێ بۆ هەمام، هەروا ئەوێ

(٢) سکت الشارح عن درجته

(١) بسند حسن.

باوه‌ری ته‌واوی به خوداو به پوژئی دواویی هه‌یه نابئی دابنیشئی له‌سه‌ر ئه‌و میزه‌ی که ئاره‌ق و مه‌یی له‌سه‌ر ده‌گیژن (ت / حاکم - س/ح).

(۳۱) به‌شی دووه‌م: باسی سلاو (سه‌لام)

الفصل الثاني: في السلام

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَإِذَا حُيِّتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا - سورة نساء - ۸۶/۴}

واته: خودای گه‌وره ده‌فرموئی: هه‌ر کاتئ سلاوتان ئی کرا ئیوه‌ش وه‌لامی ئه‌و سلاوه به جواتر له خوی بده‌نه‌وه، یا هه‌ر هیچ نه‌بی وه‌کوو خوی وه‌لامی بده‌نه‌وه، دلنیا بن که خودا له‌سه‌ر هه‌موو شتئ نیگابانه‌و له که‌م و له زۆر لی‌تان ده‌پرسی‌ته‌وه.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى قَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ بِعِجْلٍ حَنِيذٍ} هود - ۱۱/۶-.

واته: خوی گه‌وره ده‌فرموئی: فریشته فرستاده‌کانی من چون بۆ‌لای ئیبراهیم، موژده‌یان بۆ برد که ساره خاتوونی خیزانی کوپئکی ده‌بی، کاتئ گه‌یشتنه به‌ره‌وه سلاویان له ئیبراهیم کردو فرموویان: (سلاوی خودات ئی بی)، ئه‌ویش زۆر به که‌رمی وه‌لامی سلاوی سه‌ندنه‌وه ئه‌وجا گورج، پویششت گویره‌که‌یه‌کی قه‌له‌وی له‌سه‌ر تاته‌به‌رد برژاوی بۆ هی‌نان و له به‌رده‌میاندا دایناو فرمووی ئی کردن و فرمووی ده‌ی بیسمیلا بخۆن!

وَقَالَ تَعَالَى: {لَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَلَهُمْ مَّا يَدْعُونَ سَلَامٌ قَوْلًا مِنْ رَبِّ رَحِيمٍ - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيم - سورة ياسين - ۵۶/۳۶}.

واته: به‌هه‌شتی یه‌کان له به‌هه‌شتا هه‌موو جوړه میوه‌یه‌کیان هه‌یه، هه‌موو داوایه‌کیان جئ به جئ ده‌کرئ، خودا خوی به زمانی پیروزی خوی بۆ ریزلینانیان سلاویان ئی ده‌کاو ده‌فرموئی: پی‌یان: سلاو له ئیوه.

۵۲۷۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا أَفَلَا أَدْلُكُمْ عَلَى أَمْرِ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ. رواه أبو داود والترمذي ومسلم^(۱):

ئەبو ھورەیرە (خودای ئی رازی بێ) لە خوێشەوێستەو ھە فەرمووی (دروودی خودای لەسەربێ) بەو کەسە کە گیانی منی بە دەسە، کە دیارە ئەو کەسە خودای گەورەییە، تا ئیمان و باوەر نەھێنن دوو پیتان ناچیتە بەھەشت، تا یەکتەریشتان خوێش نەوی مەعنا وایە کە ئیمانتان نەھێناو! جا با پینشتان بلیم کە بە کردنی چی یەکتەریشتان خوێش دەوی: لە ناو خوێتاندان سلاوکردن بکەن بە باو (د/ت/م).

۵۲۷۹- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ. فَرَدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ ثُمَّ جَلَسَ فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَشْرٌ، ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ. فَرَدَّ عَلَيْهِ فَجَلَسَ فَقَالَ: عَشْرُونَ. ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ. فَرَدَّ عَلَيْهِ فَجَلَسَ فَقَالَ: ثَلَاثُونَ^(۲):

عیمرانی کوپی حوصەین (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: پیاوی ھاتە خزمەتی ھەزەرە (دروودی خودای لەسەربێ) گوتی: (السَّلَامُ عَلَيْكُمْ) پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ) وەلامی دایەو، پیاو کە لە خزمەتیدا دانیشت، ئەو جا ھەزەرە (دروودی خودای لەسەربێ) فەرمووی: ئەم پیاو لە پاداشی سلاو کەیدا دە چاکە ی بۆ ھەییە لە پاشدا پیاویکی تر ھات گوتی: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ ھەزەرە (دروودی خودای لەسەربێ) وەلامی دایەو، ئەو جا پیاو کە لە خزمەتیدا دانیشت، ھەزەرە (دروودی خودای لەسەربێ) فەرمووی: ئەم پیاو ھەش لە پاداشی سلاو کەیدا

(۱) مسلم. ایمان: ۱۹۲. ابن ماجہ، مقدمه: ۶۸. رياض/۲/۲۱۲: رقم: ۸۴۸/۴.

(۲) رياض/۲ ل- ۲۱۶ رقم/۱/۸۵۱ تسلسل/ ۱۳۲ - أبو داود: ۵۱۹۵. ترمذی: ۲۶۹۰. قال النووي: رواه أبو داود والترمذي وقال: حديث حسن.

بیست چاکه‌ی بۆ نووسرا، له پاشدا پیاویکی تریش هات گوتی: السَّلَامُ عَلَیْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ: سلاوو رحمت و پیت و فره‌کانی خوداتان ئی بئ. پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) وه‌لامی سلاوه‌که‌ی دایه‌وه، ئه‌وجا پیاوه‌که دانیششت پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: ئه‌م پیاوه‌یش له‌پاداشی سلاوه‌که‌یدا سیی چاکه‌ی بۆ هه‌یه. (د/ت-س/ص).

۵۲۸۰- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِاللَّهِ تَعَالَى مَنْ بَدَأَهُمْ بِالسَّلَامِ. رواهما أبو داود والترمذي^(۳):

ئه‌بو ئومامه (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: شایانتترین که‌س به‌ چاودیری خودای گه‌وره ئه‌و که‌سه‌یه که‌له پێشدا سلاو له‌ خه‌لک ده‌کا. (د/ت - س/ح).

۵۲۸۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: اعْبُدُوا الرَّحْمَنَ وَأَطِعُوا الطَّعَامَ وَأَقْسُوا السَّلَامَ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ. رواه الترمذي بسند حسن والله أعلم^(۴):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) له‌ خو‌شه‌ویسته‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فهرمووی: به‌نده‌یی خودای میهره‌بان بکه‌ن و سلاو بلاو بکه‌نه‌وه، ئیتر به‌ خو‌شی ده‌چنه‌ ناو به‌هه‌شتی! (ت - س/ح).

۳۲) له‌ پێشدا سلاوکردن ئنجا قسه‌کردن

السلام قبل الكلام والسلام على الأهل

۵۲۸۲- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: السَّلَامُ قَبْلَ الْكَلَامِ.^(۱)

(۳) بسند حسن (شرحه).

(۴) بسند حسن (شرحه).

(۱) سند ضعيف (شرحه).

جایز (خودای ن رازی بن) له خوشه ویسته وه ده فہرموی (درویدی خودای لہسہرین):
 له پیشدا سلاؤ ئه و جا قسہی ئاسایی (ت - سند ضعیف).
 ۵۲۸۳ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مُتْلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَدْعُوا أَحَدًا إِلَى الطَّعَامِ حَتَّى يُسَلِّمَ. رواهما الترمذي بسند واحد^(۲):

دیشان جایز (خودای ن رازی بن) له خوشه ویسته وه ده فہرموی (درویدی خودای لہسہرین):
 کەس خولک مەکەن بۆ سەر نان هەتا سلاؤ نهکا (ت - س / ضعیف).
 ۵۲۸۴ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مُتْلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُسَلِّمُ الرَّائِبُ عَلَى الْمَاشِي، وَالْمَاشِي عَلَى الْقَاعِدِ، وَالْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ. رواه الأربعة^(۳):
 ئەبو ھورەیرە (خودای ن رازی بن) له خوشه ویسته وه ده فہرموی: (درویدی خودای لہسہرین):
 باسوار سلاؤ له پیاده بکا، پیادهیش سلاؤ له دانیشتوو بکا،
 ھەروەھا با کەم سلاؤ له کۆمەڵی زۆر بکا و بچووک له گەورە! (ش / د / ت) ئەگەر
 سلاؤ کردن به پیچەوانەیشەوہ بن دروستە. (وەرگێن)

۳۳) سلاؤ له کەسوکار : (السَّلَامُ عَلَى الْأَهْلِ)

۵۲۸۵ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ لِي النَّبِيُّ (مُتْلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَا بُنَيَّ إِذَا دَخَلْتَ عَلَى أَهْلِكَ فَسَلِّمْ يَكُونُ بَرَكَهٌ عَلَيْكَ وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِكَ. رواه الترمذي بسند حسن. نَسَأَلُ اللَّهَ حَسَنَ الْحَالِ آمِينَ^(۱):
 ئەنەس (رەزای خودای ن بێن) فەرمووی: ھەزەرەت (درویدی خودای لہسہرین)
 فەرمووی: پێم: پۆلەکەم! کاتێ دەچیئەوہ بۆ مائەوہ کە چوویتە ژوورەوہ
 سلاؤ له کەسوکارەکەت بکە، ئەو سلاؤ دەبێ بە مایە ی پیت و فەرو
 بەرەکەت و پیروزی، چ بۆ تۆ و چ بۆ ئەوان! (ت - س / ح).

(۲) بسند ضعیف (شرحه).

(۳) تجرید البخاری: ۲۲۲/۵ رقم / ۱۹۶۴ = ۶۲۳۱، ۶۲۳۲، ۶۲۳۴ فتح الباری. مسلم. سلام: ۵۶۱۱. ابو

داود. ادب: ۱۹۹ تحفة الأشراف: ۱۲۲۳۶.

(۱) حسن عند الترمذي.

۳۴) سلاؤ کردن له مندالآنو له ژنان سونہ تہ

السلام على الصبيان والنساء

۵۲۸۶- عَنْ سَيَّارٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنْتُ أَمْشِي مَعَ ثَابِتِ بْنِ أَبِي جَرِيٍّ فَمَرَّ بِصَبِيَّانِ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمَا. وَقَالَ: كُنْتُ أَمْشِي مَعَ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَمَرَّ بِصَبِيَّانِ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمَا. وَحَدَّثَ أَنَسٌ أَنَّهُ كَانَ يَمْشِي مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَمَرَّ بِصَبِيَّانِ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمَا. رواه الخمسة^(۱):

سہ ییار (خودای فی رازی بن) فہرموی: جاری له گہل ثابیتی بونا نیدا دہریشتم، له لای تاقمی مندالہوہ رت بوو، سلاؤی لی کردن و فہرموی: جاری له گہل نہ سدا دہریشتم له لای تاقمی مندالہوہ رت بوو، سلاؤی لی کردن و، فہرموی: جاری له گہل پیغہ مہر دا (درویدی خودای لہ سرین) دہریشتم، له لای تاقمی مندالہوہ رت بوو سلاؤی لی کردن (ش/د/ت/ن - خودایان فی رازی بن).

۵۲۸۷- وَقَالَ أَنَسٌ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): انْتَهَى إِلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَنَا غُلَامٌ فِي الْغُلَمَانِ فَسَلَّمَ عَلَيْنَا ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِي فَأَرْسَلَنِي بِرِسَالَةٍ وَقَعَدَ فِي ظِلِّ جِدَارٍ - أَوْ قَالَ إِلَى جِدَارٍ - حَتَّى رَجَعْتُ إِلَيْهِ. رواه أبو داود وابن ماجه^(۲):

نہ نہس (خودای فی رازی بن) فہرموی: جاری مندال بووم له ناو مندالاندا وازیم دہ کرد، پیغہ مہر (درویدی خودای لہ سرین) ہات تا گہیشٹہ لامان، نہ و جا سلاؤی لی کردین، نجا دہستی منی گرت - یا گوتی گویچکھی منی گرت - و ناردمی بو کار، خوشی له سیبہری دیواریکدا دانیشٹ تا من ہاتمہوہ بو لای، یا گوتی: له پال دیواریکا دانیشٹ تا من گہرامہوہ بو لای (د/ئیبنو ماجہ - س/صالح).

۵۲۸۸- قَالَتْ أَسْمَاءُ بِنْتُ يَزِيدَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): مَرَّ عَلَيْنَا النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي الْمَسْجِدِ يَوْمًا وَعُصْبَةٌ مِنَ النِّسَاءِ قُعُودٌ فَأَلْوَى بِيَدِهِ بِالتَّسْلِيمِ وَأَشَارَ عَبْدُ الْحَمِيدِ بِيَدِهِ. رواه الترمذي وأبو داود^(۳):

(۱) تجید/۲۳۵/۵ رقم/ ۱۹۶۸ = ۶۲۴۷. ترمذی. استنذان: ۲۶۹۶. مسلم. آداب: ۵۶۲۹، ۵۶۳۰.

(۲) بسند صالح لابن ماجہ (شرحہ).

ئه‌سمای کچی یه‌زید (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: پوژیکیان کومه‌ئی
 ئافره‌ت بووین، له‌ مزگه‌وت دانیشتبووین، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) له‌
 لامانه‌وه ره‌ت بوو، به‌ده‌ستی سلاوی ئی کردین (ت - س/ح-د) گفته‌ی (د)
 ئاوايه: چه‌ن ژنی بووین پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) به‌ سه‌رماندا ره‌ت بوو،
 سلاوی ئی کردین.

۳۵) راگه‌یاندن‌ی سلاو: (تبلیغ السلام)

۵۲۸۹- → (ب - ۵ ز - ۳۷ ل - ۱۵۴ ف - ۴) (۱).

۵۲۹۰- عَنْ غَالِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: إِنَّا لَجُلُوسٌ بِبَابِ الْحَسَنِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) إِذْ
 جَاءَ رَجُلٌ فَقَالَ حَدِّثْنِي أَبِي عَنْ جَدِّي قَالَ: بَعَثَنِي أَبِي إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
 فَقَالَ: إِنَّهُ فَأَقْرَبُهُ السَّلَامَ. قَالَ: فَأَتَيْتُهُ فَقُلْتُ: إِنَّ أَبِي يُقْرِئُكَ السَّلَامَ. فَقَالَ: عَلَيْكَ وَعَلَى
 أَيْكَ السَّلَامُ. رواه أبو داود. نَسَّالَ اللَّهُ التَّوْفِيقَ لِمَا يَجِبُهُ وَيَرْضَاهُ آمِينَ (۲).

غالیب (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: جارئ له‌به‌ر ده‌رگاگه‌ی حه‌سه‌ن (خودای ئی
 رازی بئ) دانیشتبووین، له‌ ناكاو پیاوی هات ئه‌م فهرمووده‌یه‌ی گێپرایه‌وه‌ گوته‌ی:
 باوكم بو یگێپرامه‌وه‌ له‌ باپیرمه‌وه‌ فهرمووی: باوكم ناردمی بو لای پیغه‌مبه‌ر
 (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی پیم: به‌پوره‌ لای عه‌رزى بکه، باوكم عه‌رزى
 سلاوی هه‌یه، منیش پویشتمه‌ خزمه‌تی و عه‌رزیم کرد: باوكم سلاوت ئی ده‌کا.
 فهرمووی: سلاو له‌ خوشت و له‌ باوکیشت (د).

۳۶) نه‌وه‌ی له‌ سلاو کردندا ناپه‌سه‌نده: (ما یکره فی السلام)

۵۲۹۱- عَنْ أَبِي جُرَيْجٍ الْهَجَمِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
 فَقُلْتُ: عَلَيْكَ السَّلَامُ يَا رَسُولَ اللَّهِ. فَقَالَ: لَا تَقُلْ عَلَيْكَ السَّلَامُ فَإِنَّ عَلَيْكَ

(۲) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۱) تقدم في مجلد خامس. تسلسل/ ۳۷ رقم/ ۲۴۲۴/۴.

(۲) بسند صحيح (شرحه).

السَّلَامُ تَحِيَّةُ الْمَوْتَى. رواه أصحاب السنن. وزاد الترمذي: ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى فَقَالَ: إِذَا لَقِيَ الرَّجُلُ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ فَلْيَقُلِ السَّلَامَ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ^(۱):

نه‌بو جورهی هوجهیمی (خودای فی رازی بن) فهرمووی: چومه لای پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) گوتم: عَلَيْكَ السَّلَامُ، نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! فهرمووی: مه‌لئ: عه‌له‌یکه سه‌لام، چونکه عه‌له‌یکه سه‌لام سلاوی له مردووه‌کان پی ده‌کری (د/ت/ن - س/ص).

تیرمیذی نه‌میشی لی پتر کردووه: ئینجا چه‌زهرت (درویدی خودای له‌سهرین) رووی تی کردم و فهرمووی: کاتی موسولمان به‌برای موسولمانی ده‌گات بابلیت: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ: سه‌لام و رحمتی خوداتان له‌سهرین: سلاو و رحمتی خوداتان له‌سهرین: دروودو میهره‌بانی خوداتان لی بی.
۵۲۹۲- وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا) سَلَّمَ رَجُلٌ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهُوَ يَقُولُ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ. رواه الترمذي وأبو داود^(۲):

ئیبنو عومر (خودایان فی رازی بن) فهرمووی: جاری پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) گمیزی ده‌کرد، له و کاته‌دا پیاوئ سلاوی لی کرد، به‌لام پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) وه‌لامی سلاوه‌که‌ی نه‌دایه‌وه (ت - س/ص).

۵۲۹۳- عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) قَالَ: لَيْسَ مِنْنا مَنْ تَشَبَّهَ بغيرنا لَا تَشَبَّهُوا بِالْيَهُودِ وَلَا النَّصَارَى فَإِنَّ تَسْلِيمَ الْيَهُودِ الْإِشَارَةُ بِالأَصَابِعِ وَتَسْلِيمَ النَّصَارَى الْإِشَارَةُ بِالأَكْفِ. رواه الترمذي بسند ضعيف^(۳):

له‌عه‌مری کوپی شوعه‌یبه‌وه له‌باوکیه‌وه له‌باپیری‌وه (خودایان فی رازی بن) له‌پیغه‌مبه‌ره‌وه (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فهرموئ: نه‌وه‌ی چاو له‌بیگانه‌بکا له‌ئیمه‌نییه، که‌وايه نه‌لاسای جووله‌که‌و نه‌لاسای گاور مه‌که‌نه‌وه، بشزانن که

(۱) بسند صحیح (شرحه).

(۲) رواه الترمذي بسند صحیح (شرحه).

(۳) بسند ضعيف.

سلاو کردنی جوو ناماژه کردنه به په‌نجه، وه‌سلاو‌کردنی گاور ناماژه کردنه به‌له‌پ! (ت - س/چ).

۳۷) سلاو‌کردن له خاوه‌ن نامه‌کان (أهل الكتاب) : (السلام على أهل الكتاب)

۵۲۹۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَبْدَعُوا الْيَهُودَ وَلَا النَّصَارَى بِالسَّلَامِ فَإِذَا لَقِيتُمْ أَحَدَهُمْ فِي طَرِيقٍ فَاضْطَرُّوهُ إِلَى أَضْيَقِهِ. رواه مسلم وأبو داود والترمذي^(۱):

ئه‌بو هورهیره (خودای نازای بڼ) له پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویست و نازداره‌وه (دروودی خودای گه‌ره‌ی له‌سهرین) ده‌فرموئ: ئیوه له پیشدا سلاو له جووله‌که و گاور مه‌کن، نه‌گه‌ر له ریگه‌یش تووشی یه‌کیکیان بوون و ریگه‌که ته‌نگه‌به‌ر بوو نه‌وا ناچاری بکه‌ن که نه‌و بکه‌ویته ته‌نگه‌به‌ری یه‌که‌وه (م/د/ت).

۵۲۹۵- وَقَالَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ يُسَلِّمُونَ عَلَيْنَا فَكَيْفَ نَرُدُّ عَلَيْهِمْ قَالَ: قُولُوا: وَعَلَيْكُمْ. رواه مسلم وأبو داود^(۲):

هه‌ندی له یاران‌ی هه‌زده‌ت (دروودی خودای له‌سهرین) عه‌ززیان کرد: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! خاوه‌ن نامه‌کان واته: ئه‌هلی کیتاب، که نه‌و میلله‌تانه‌ن که په‌په‌ره‌وی پیغه‌مبه‌ری له پیغه‌مبه‌ره‌کان ده‌که‌ن، وه‌ک گاورو جووله‌که، خاوه‌ن نامه‌کان سلاومان ئی ده‌که‌ن چوون سلاوه‌که‌یان بسه‌ندینه‌وه؟ فره‌مووی: ئیوه‌یش بلین: له ئیوه‌یش (م/د).

۵۲۹۶- → (ب - ۷ ز - ۴۱ ل - ۱۸۳ ف - ۲) (۳).

(۱) مسلم. آداب: ۵۶۲۶. ترمذی. سید: ۱۶۰۲، ۲۶۸۹ تحفة الأشراف: ۱۲۷۰۴.

(۲) مسلم. آداب: ۵۶۱۸. أبو داود. أدب: ۵۲۰۷ تحفة الأشراف: ۱۲۶۰.

(۳) تقدم فی مجلد سابق. تسلسل/ ۴۱ رقم/ ۴۱۹/۲.

۵۲۹۷- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: دَخَلَ رَهْطٌ مِنَ الْيَهُودِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالُوا: السَّامُ عَلَيْكَ. فَفَهَّمْتُهَا فَقُلْتُ: عَلَيْكُمُ السَّامُ وَاللَّعْنَةُ. فَقَالَ: رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَهْلًا يَا عَائِشَةُ، فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الرِّفْقَ فِي الْأَمْرِ كُلِّهِ. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوَلَمْ تَسْمَعْ مَا قَالُوا؟ قَالَ: فَقَدْ قُلْتُ وَعَلَيْكُمْ. رواه الشيخان والترمذي وفي رواية لمسلم: فَسَمِعْتُ عَائِشَةَ فَسَبَّتَهُمْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): مه يا عائشة، فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفُحْشَ وَلَا التَّفَحُّشَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: (واذا جاءوك حيوك بما لم يُحيك به الله) الآية^(۴):

عائیشہ (خودای ن رازی بن) فرمووی: تاقمئ جوو هاتن بو لای پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہرین) کہ هاتن لہ باتی سلاو گوتیان: السام عليك: مردن بو تو! منیش تی گہیشتم و گوتہ: عليكم السام واللعة: مہرگ بو ئیوہ لہ گہل نہ فرہت و لہ عنہ تدا. پیغہمبہریش (درویدی خودای لہسہرین) فرمووی: ئہی عائیشہ! هیواش هیواش لہ سہرہ خوہ، لہ راستیدا خودا نہ رمی و نہرمونیانی لہ ہموو شتیکیا پی خوہ! منیش گوتہ: ئاخر ئہی پیغہمبہری خودا! تو گویت لی نہ بوو کہ گوتیان چی؟ فرمووی: ئاخر منیش گوتہ: وعلیکم: بو ئیوہش! (ش/ت) لہ گیرانہ وہیہ کی موسلیمدا (خودای ن رازی بن): عائیشہ گوئی لی دہبی جنیویان پی دہدا، پیغہمبہریش (درویدی خودای لہسہرین) دہ فرموئی: مہ کہ، ئہی عائیشہ! چونکی خودا حہز لہ ہہرزہ گوئی و ہہرزہ بلئی ناکا. جا خودای گہورہ و سہرور ئہم ئایہ تہی ناردہ خوارہ وہ: واذا جاؤک حيوک بما لم يحک به الله: (ب - ۷ ز - ۴۱ ل - ۱۸۳ چاپی / ۱ ف - ۲).

۵۲۹۸- عَنْ أَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَرَّ بِمَجْلِسٍ وَفِيهِ أَخْلَاطٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَالْيَهُودِ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ. رواه البخاري والترمذي. نسأل الله التوفيق لما يحب ويرضى آمين^(۵):

(۴) تجرید/ ۳۲۸/۲ رقم/ ۱۲۰۵ = ۲۹۲۵، ۶۰۲۴، ۶۰۳۰، ۶۱۵۶، ۶۱۹۵، ۶۴۰۱، ۶۹۲۷. مسلم. آداب: ۵۶۲۱.

ترمذی. استنذان: ۲۷۰۱ تحفة الأشراف: ۱۶۴۳۷.

(۵) بخاری. استنذان: ۶۲۵۴.

نوسامہی کوپی زہید (خودایان فی رازی بن) فہرمووی: جاری پیغہ مہر (درویدی خودای لہسریں) بہ لای کوپیکی دانیششتندا پویششت، کوپرہ کہ تیگہل بوو لہ موسولمان و لہ جوولہ کہ، پیغہ مہر (درویدی خودای لہسریں) سلاوی فی کردن (ب/ت)۔

۲۸) **حوکمی سلاو کردن و حوکمی وہ لای سلاو: (حکم السلام وردہ)**

۵۲۹۹- → (ب - ۱ ز - ۲۰۰ ل - ۵۳۸ ف - ۱) ^(۱)۔

۵۳۰۰- عَنْ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُجْزَى عَنِ الْجَمَاعَةِ إِذَا مَرُّوا أَنْ يُسَلِّمَ أَحَدُهُمْ وَيُجْزَى عَنِ الْجُلُوسِ أَنْ يَرُدَّ أَحَدُهُمْ. رواه أبو داود ^(۲)۔

عہ فی (خودای فی رازی بن) فہرمووی: خوشہ ویست (درویدی خودای لہسریں) فہرمووی: کوہ لئی لہ شوینی کہ وہ برؤن نگہر یہ کیکیان سلاو بکا بریتی ئوانی تریش دہ کہوی، دانیششتوانیش نگہر یہ کیکیان وہ لای سلاو بداتہ وہ بریتی ئوانی دیکہ یش دہ کہوی (د - س / صالح)۔

۵۳۰۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا انْتَهَى أَحَدُكُمْ إِلَى الْمَجْلِسِ فَلْيُسَلِّمْ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَقُومَ فَلْيُسَلِّمْ فَلْيَسِتِ الْأُولَى بِأَحَقَّ مِنَ الْآخِرَةِ. رواه أصحاب السنن ^(۳)۔

ئہ بو ہورہ یرہ (خودای فی رازی بن) لہ خوشہ ویستہ وہ (درویدی خودای لہسریں) دہ فہرمووی: کاتی کہ سی لہ ئیوہ دہ گاتہ ناو کوپی دانیششتن با سلاو بکا، ہورہ ما کاتی دہ یوہی برؤا با دیسان سلاو بکاتہ وہ، چونکہ سلاوی جاری یہ کہم لہ سلاوی جاری دوہم بہ جیتر نییہ! (د/ت/ن - س/ح)۔

^(۱) تقدم مجلد اول. تسلسل / ۲۰۰ رقم / ۱۰۵۲۔

^(۲) بسند صالح (شرحہ)۔

^(۳) بسند حسن (شرحہ)۔

۳۹) سلاو ناکری له ده‌سته‌ی ناره‌زوو په‌رست: (لاسلام علی اهل‌الاهواء)

۵۳۰۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَا تُسَلِّمُوا عَلَى مَنْ يَشْرَبُ الْخَمْرَ وَلَا تَعُودُوهُمْ إِذَا مَرَضُوا وَلَا تَصَلُّوا عَلَيْهِمْ إِذَا مَاتُوا. رواه سعيد بن منصور هكذا والبخاري موقوفا ولكن وصله في الأدب. وسبق في تفسير سورة التوبة قول كعب بن مالك (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) لما تخلف عن تبوك: ونهى النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) المسلمين عن كلامنا^(۱):

له عه‌بدوللای کوپی عه‌مره‌وه (خودایان ن‌رازی بن) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (دیودی خودای له‌سیرین) ده‌فه‌رموی: سلاو مه‌که‌ن له ناره قخورو که نه‌خوشیش که‌وتن سه‌ریان ن‌مه‌ده‌ن و که‌مردیشن نویژیان له‌سه‌ر مه‌که‌ن! (بوخاری).
۵۳۰۳- → (ب- ۶ ز- ۱۰ ل- ۲۱۶ ف- ۲۴)^(۲).

۵۳۰۴- عَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَدِمْتُ عَلَى أَهْلِي وَقَدْ تَشَقَّقَتْ يَدَايَ فَخَلَّقُونِي بِرُغْفَرَانَ فَقَدَوْتُ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدْ عَلَيَّ وَقَالَ: اذْهَبْ فَاغْسِلْ هَذَا عَنكَ. رواه أبو داود في السنة^(۳):

عه‌مما‌ری کوپی یاسیر (خودای ن‌رازی بن) فه‌رموی: له‌سه‌فه‌ر که‌پامه‌وه ده‌سته‌کانم ته‌ره‌کیبون، له‌ماله‌وه گولای زه‌غه‌رانیان بوم تی‌گرت، که‌جوړه‌ بونیکی تایبه‌تی یه‌ به‌ژنان، بو‌به‌یانی که‌چووم بو‌لای پیغه‌مبه‌ر (دیودی خودای له‌سیرین) سلاوم ن‌کرد، که‌چی وه‌لامی نه‌دامه‌وه، وه‌فه‌رموی: بېړی ئه‌م بو‌نه‌ژنانه‌یه‌ له‌ده‌ستت داشوړه (د- س/صالح).

۵۳۰۵- وَمَرَّ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَجُلٌ عَلَيْهِ ثَوْبَانِ أَحْمَرَانِ فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَلَمْ يَرُدْ عَلَيْهِ. رواه أبو داود والترمذي في اللباس^(۴):

(۱) بخاری. إسنذان: ۶۲۵۵. رواه موقوفا علی عبد الله بن عمرو قبل الرقم/ ۶۲۵۵ مباشرة.

(۲) تقدم فی مجلد سادس. تسلسل/ ۱۰ ل- ۲۱۶ رقم/ ۲۹۱۵/۲۴.

(۳) بسند صالح لأبي داود.

(۴) بسند حسن لأبي داود (شرحه).

پیاوی له لای پیغه مبه ره وه (درویدی خودای له سرین) رت بوو، دوو پارچه جلی سووری له بهردا بوو، کابرا سلاوی له پیغه مبه (درویدی خودای له سرین) کرد، به لام پیغه مبه (درویدی خودای له سرین) وه لامی سلاوه که ی نه دایه وه! (ت- س/ح).

۴۰ نووسینو ده ستوره کانی نووسین : (الکتابه وادابها)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ}

— سورة علق — ۳/۹۶-۵.

واته: بخوینه و بزانه که (خودای تو خودایه کی وایه که میهره بانی و به خششی له هه موو که سی پترتره، نهو خودایه به هوئی نووسینه وه به خامه زانیاری پیشانی ناده میزاد داوه و ناده میزادی فیری نهو شتانه کردوه که نه یزانیون.

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: منبأ عن كتاب سليمان — عليه السلام — بلقيس ملكة سبا

{إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، أَلَّا تَعْلُوا عَلَيَّ وَأُتُونِي مُسْلِمِينَ —

سورة النمل — ۲۷/۳۰-۳۱}.

واته: به لقیس، که شارنی ولاتی سه به بوو، نامه که ی سوله یمانی خوینده وه، له پاشدا فرمانی دا پیاو ماقوولانی بهرزی باره گا گرد بوونه وه و پنی گوتن: نامه یه کم بو هاتوه، نامه یه کی مۆرکراوی پیروژه و تیا دا نووسراوه: نه م کاغه زه له لایه نی سوله یمانه وه نیرواوه و پیروزی ده که یین به ناوی خودای به خشنده ی میهره بان و مه به ستمان له نامه که نه مه یه: که خوتان به زل مه گرن دهمارنه تان گری و بین بو لمان و دلسۆزی دهرپن و فرمانبه ری بگرنه گردن و موسولمان بین.

۵۳۰۶ — حه دیسی پیاوی (له نه وه ی ئیسرائیل) هزار دیناری زیپر له

پیاوی قهرز دهکا، له پیشه وه رابوورد له م شوینه دا نهو مندالانه ی که له ناو بییشه که دا قسه یان کردوه. فرموده ی سییه م^(۱).

(۱) تقدم فی مجلد عاشر. تسلسل / ۲۲ رقم / ۵۲۴۲/۲.

۵۳۰۷- → (ب - ۶ ز - ۴ ل - ۶۷ ف - ۷). داسستانه‌که‌ی نه‌بو
سوفیان و هرقه‌لی قه‌یصری رووم^(۲).

۵۳۰۸- عن زید بن ثابت (رَضِیَ اللهُ عَنْهُ) قَالَ: دخلت علی رسول الله (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وبين يديه كاتب فسمعتة يقول: ضع القلم علی أذنك فإنه أذكر للمملي. رواه الترمذي^(۳):

زهید کوری ثابت (خودای فی رازی بی) فهرمووی: جاری چووم بؤ لای
پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) نووسهری له‌بهر ده‌ستیدا بوو، گویم فی بوو
ده‌یفهرموویپی: قه‌له‌مه‌که له‌سهر گوچیچکه‌ت دانئ، چونکه نه‌وه بیرو هوئی
نووسهر تیزتر ده‌کا (ت - س/ ضعیف).

۵۳۰۹- → (ب - ۴ ز - ۳۵ ل - ۱۱۷ ف - ۴)^(۴).

گیژانه‌وه‌ی نه‌گره نه‌مه‌ی پتره: ده‌لیی ههر له‌بهر چاومه که چوئن له
له‌پیدا سپیتی یه‌که‌ی ده‌چریسکایه‌وه (ت).

۴۱) نه‌وه‌ی زمانی که‌لی فیری له شهریان دنییا ده‌بی:

من تعلم لغة قوم أمن من شرهم

۵۳۱۰- عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ (رَضِیَ اللهُ عَنْهُ) قَالَ: أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنْ أَتَعَلَّمَ لَهُ كِتَابَ يَهُودَ. قَالَ: إِنِّي وَاللَّهِ مَا آمَنُ يَهُودَ عَلَى كِتَابٍ. قَالَ: فَمَا مَرُّ بِي نِصْفُ شَهْرٍ حَتَّى تَعْلَمْتَهُ لَهُ، فَلَمَّا تَعْلَمْتَهُ كَانَ إِذَا كَتَبَ إِلَى يَهُودَ كَتَبْتُ إِلَيْهِمْ وَإِذَا كَتَبُوا إِلَيْهِ قَرَأْتُ لَهُ كِتَابَهُمْ. رواه الترمذي بسند صحيح والله أعلى وأعلم^(۱):

(۲) تقدم فی مجلد سادس. تسلسل/ ۴ رقم/ ۲۷۶۰/۷.

(۳) رواه الترمذي بسند ضعیف (شرحه).

(۴) تقدم فی مجلد رابع. تسلسل/ ۲۵ رقم/ ۲۸۱۲/۴.

(۱) بسند صحيح.

زه‌یدی کوری تابیت (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای سهرین) فهرمانی پی کردم که فیتری زمان و نووسینی جووله‌که‌کان بيم بوی، فهرمووی: به خودا بۆ نووسین له جووله‌که هیچ ئەمین نیم. زه‌ید فهرمووی: جانیومانگی نه‌برد که فیتری بووم بوی، ئیتر له‌وه دوا وا فیتر بووم که پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) نامه‌ی بۆ جووله‌که‌کان ده‌نوسی من بۆیم ده‌نوسی، که ئەوانیش نامه‌یان بۆ چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌نوسی من ده‌یم خوینده‌وه بوی (ت - س/ص).

٤٢) به‌شی سیه‌م: رۆژ باشی کردن و چاکو چۆنی که‌ئێ جۆری هه‌یه.

یه‌کیکیان هه‌ئسانه‌ له‌به‌ر بیاوی باش و خاوه‌ن پایه

الفصل الثالث: في أنواع التحية منها القيام لأهل الفضل

٥٣١١ -> (ب - ٥ ز - ٤٥ ل - ١٧٥ ف - ٤) (١):

لی‌ره‌دا گفته‌ی ئەبو داوود ئاوايه: سه‌عد (خودای ئی رازی بن) به‌سواریی که‌ریکی سپی هات، که نزیکه‌وه بوو له نوێژگا‌که چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) به‌یاریده‌رانی فهرموو: هه‌لسن له‌به‌ر ئا‌گا‌که‌تان!

٢- وَقَالَتْ عَائِشَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): مَا رَأَيْتُ أَحَدًا كَانَ أَشْبَهَ سَمَاءَ وَدَلًّا وَهَدِيَا بِرَسُولِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) مِنْ فَاطِمَةَ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهَا فَكَانَتْ إِذَا دَخَلَتْ عَلَيْهِ رَحَّبَ بِهَا وَقَامَ إِلَيْهَا فَأَخَذَ يَدَهَا فَقَبَّلَهَا وَأَجْلَسَهَا فِي مَجْلِسِهِ وَكَانَ إِذَا دَخَلَ عَلَيْهَا قَامَتْ إِلَيْهِ فَأَخَذَتْ يَدَهُ فَقَبَّلَتْهُ وَأَجْلَسَتْهُ فِي مَجْلِسِهَا. رواه أصحاب السنن (٢):

عائیشه (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: که‌سی ترم نه‌دیوه که وه‌ک فاطیمه (خودا روو سووری کا: کرم الله وجهها) به‌شیوه‌و سه‌لاری و سه‌نگینی و ره‌فتار به‌رزی ئاوا ده‌ق له پیغه‌مبه‌ر بچێ (دروودی خودای له‌سهرین) له‌م لایه‌نانه‌وه کوتومت

(١) تقدم في مجلد خامس. تسلسل / ٤٥ ل- ١٧٥ رقم/٤/٢٤٦٩.

(٢) بسند حسن (شرحه).

دهتگوت پیغه مبه‌ر خو‌یه‌تی (دروودی خودای له‌سهرین): هه‌موو جا ری که فاتی‌مه ده‌چوو بو لای پیغه مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) پیغه مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) له‌به‌ری هه‌ل ده‌ساو ده‌ستی ده‌گرت و ناو چه‌وانی یاسه‌ری ماچ ده‌کردو له جی‌گه دانیش‌تنه‌که‌ی خویدا دایده‌نیشاند، که پیغه مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌چوو بو لای فاتی‌مه، ئه‌ویش له‌به‌ری هه‌ل ده‌ستاو ده‌ستی ده‌گرت و ماچی ده‌کردو له شوینه‌که‌ی خویدا دای ده‌نا (د/ت/ن - س/ح).

٥٣١٣- عَنْ أَبِي مِجْلَزٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: خَرَجَ مُعَاوِيَةُ عَلَى ابْنِ الزُّبَيْرِ وَابْنِ عَامِرٍ فَقَامَ ابْنُ عَامِرٍ وَجَلَسَ ابْنُ الزُّبَيْرِ فَقَالَ مُعَاوِيَةُ لِابْنِ عَامِرٍ: اجْلِسْ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَمَثَلَ لَهُ الرَّجَالُ قِيَامًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ. رواه أبو داود والترمذي ولفظه: مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَتَمَثَّلَ لَهُ الرَّجَالُ قِيَامًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ^(٣):

ئه‌بو میجلز (خودای ئی زای بن) فه‌رمووی: مو‌عاوییه هاته ده‌ره‌وه، گه‌یشته کن ئیبنو زوبه‌یرو ئیبنو عامیر دانیش‌تبوون، ئیبنو عامیر له‌به‌ری هه‌لسا، به‌لام ئیبنو زوبه‌یر له‌به‌ری هه‌ل نه‌سا، مو‌عاوییه به‌ ئیبنو عامیری گوت: دانیشه، چونکه بو خو‌م له پیغه مبه‌رم گو‌ی ئی بوو ده‌یفه‌رموو (دروودی خودای له‌سهرین): ئه‌وه‌ی که هه‌ز ده‌کا که پیاوان له خه‌مه‌تیا به پی‌وه رابوه‌ستن ئه‌وه شو‌ینی خو‌ی له دۆزه‌خ دا خو‌ش ده‌کا (د/ت - س/ح) گه‌ته‌ی (ت): ئه‌و که‌سه‌ی شادمانه به‌وه که پیاو گه‌ل له‌به‌ری هه‌لسن باجی قنگی خو‌ی له ئاگر‌دا خو‌ش بکا!

٥٣١٤- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مُتَوَكِّئًا عَلَى عَصَا فَقُمْنَا إِلَيْهِ فَقَالَ: لَا تَقُومُوا كَمَا تَقُومُ الْأَعَاجِمُ يُعْظَمُ بَعْضُهَا بَعْضًا. رواه أبو داود وابن ماجه^(٤):

(٣) بسند حسن (شرحه).

(٤) بسند ضعيف (شرحه).

ئه‌بو ئومامه (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) هاته ده‌روهه بۆ ناومان، به‌گۆچان ده‌پۆیی، ئیمه‌یش له‌به‌ری هه‌لساین، فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین): هه‌ل مه‌سن، وه‌ک بیگانه‌کان مه‌که‌ن که بۆ پێزو قه‌در گرتن له‌به‌ر یه‌کتری هه‌ل ده‌ستن! (د/ ئیبنو ماجه - س/ ضعیف).

۵۳۱ هـ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: لَمْ يَكُنْ شَخْصٌ أَحَبُّ إِلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَكَانُوا إِذَا رَأَوْهُ لَمْ يَقُومُوا لِمَا يَعْلَمُونَ مِنْ كَرَاهِيَّتِهِ لِذَلِكَ. رواه الترمذي بسند صحيح. نَسَأَلُ اللَّهَ الصَّحَّةَ فِي الْقَوْلِ وَالْعَمَلَ آمِينَ^(۵):

ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: که‌س وه‌ک پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ئاوا خۆشه‌ویست و نازدار نه‌بوو له‌لای یاران، له‌گه‌ل ئه‌وه‌یش دا که ته‌شریفی ده‌هات بۆ ناویان له‌به‌ری هه‌ل نه‌ده‌ستان، چونکه سوور ده‌یانزانی که پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ئه‌وه‌ی پێ ناخۆشه! (ت-س/ص).

٤٣) یه‌کیکی تریان: هه‌موو که‌س به‌ پێی پایه‌و پله‌ی خۆی قه‌درو پێزی لێده‌گیری: (ومنها إنزال الناس منازلهم)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {رَهْوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَفَقُّورٌ رَحِيمٌ - سورة أنعام - ۱۶۵/۶}.

واته: خودا ئه‌و خودایه‌یه که ئیوه‌ی کردووه به‌ جێ نشینی یه‌کتری له‌سه‌ر رووی زه‌وی، ئه‌م چینه‌ ده‌پوا چینی تر له‌ جێگه‌ی داده‌نیشی، یا میلله‌تی ده‌فه‌وتی و میلله‌تی تر به‌ جێگه‌یان شاد ده‌بن، هه‌روه‌ها به‌ چه‌ند قات پایه‌و پله‌ی بازیکتانی به‌رزتر کردووته‌وه له‌ پایه‌و پله‌ی بازیکی تریان، بۆ ئه‌وه که به‌مه‌ تاقیتان بکاته‌وه، تا بزانی دارا له‌سه‌ر دارایی خۆی سوپاسی خودا ده‌کات و مافی خاوه‌ن ماف به‌جێ ده‌هێنی یانا، یا زانا به‌ زانیینی خۆی کارده‌کا یانا، یا هه‌ژار له‌سه‌ر هه‌ژاری خۆی سه‌بر ده‌کا یانا، دڵنیا به‌ که

(۵) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

خودای تو نه‌گهر خواستی له‌سهر بئ به گورجی تو له ده‌ستینن، ئاشکرایشه که خودا تاوانپوش و میهره‌بانه.

۵۳۱۶- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّهَا مَرَّتْ بِهَا سَائِلٌ فَأَعْطَتْهُ كِسْرَةً وَمَرَّتْ بِهَا رَجُلٌ عَلَيْهِ ثِيَابٌ وَهَيْئَةٌ فَأَقْعَدَتْهُ فَأَكَلَ فَقِيلَ لَهَا فِي ذَلِكَ فَقَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): أَنْزِلُوا النَّاسَ مَنَازِلَهُمْ. رواه أبو داود ومسلم^(۱):

جاری سوا لکهری هات بۆ لای عائیشه (خودای ئی رازی بئ) له تی نانی داپیی، پیایوکی پوشتو پهرداخی به‌قه‌لافه‌تیش هات بۆ لای، عائیشه داینیشان هتا نانی خوارد، که‌له‌م باره‌یه‌وه له عائیشه پرسیار کرا، فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بئ) ده‌فه‌رمووی: هه‌ر که‌سه‌ی به‌ پیی حالی خوی و به‌قه‌د پایه‌و پله‌و جئ و ری خوی قه‌دری بگرن. (د/م).

۵۳۱۷- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ مِنْ إِجْلَالِ اللَّهِ إِكْرَامَ ذِي الشَّيْبَةِ الْمُسْلِمِ، وَحَامِلِ الْقُرْآنِ غَيْرِ الْغَالِي فِيهِ وَالْجَافِي عَنْهُ، وَإِكْرَامَ ذِي السُّلْطَانِ الْمُقْسِطِ. رواه أبو داود بسند حسن^(۲):

ئه‌بو مووسا (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بئ) ده‌فه‌رمووی: هه‌ر که‌سێ ریزی موسولمانی پیرو قورئانخوینن قورئان له‌به‌رو کار به‌ده‌ستی دادگه‌ر بگرئ به‌مه‌عنا ریزو قه‌دری خودای گه‌وره‌ ده‌گرئ، به‌مه‌رجئ قورئانخوینه‌که‌ پیی ئی هه‌لنه‌برئ و زۆر قوولی نه‌کاته‌وه‌و به‌ره‌ به‌ره‌ بیزار نه‌بئ له‌ ده‌ورکردنه‌وه‌و قورئانخویندنه‌که‌ی (د - س/ح).

٤٤) يَهْكَى تَرِيان دَه‌سْت لَه‌ نَاو دَه‌سْت نَان وَ تَه‌وَقَه‌ كَرْدَنَه: (وَمِنْهَا الْمَصَافِحَةُ)

۵۳۱۸- وَقَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): عَلَّمَنِي النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) التَّشَهُّدَ، وَكَفَى بَيْنَ كَفِّيهِ. رواه البخاري^(۱):

(۱) ذكره مسلم تعليقا المقدمة ص ۱۶ مجلد اول تحقيق الشيخ خليل مأموت شيحا

(۲) بسند حسن.

ثیبینو مه‌سعوود (خودای نِ رازی بِن) فه‌رمووی: ده‌ستم له ناو هه‌ردوو ده‌ستی پیغه‌مبه‌ردا بوو که پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای لسه‌رین) ته‌حیاتی فی‌رکردم (ب).

۵۳۱۹- وَقَالَ قَتَادَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قُلْتُ لَأَنْسَ: أَكَانَتْ الْمُصَافِحَةُ فِي أَصْحَابِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)؟ قَالَ: نَعَمْ. رواه البخاري والترمذي^(۱):

قه‌تاده (خودای نِ رازی بِن) فه‌رمووی: عه‌رزى ئەه‌ه‌سم کرد: ئایا ته‌وقه‌کردن له‌ناو یارانى پیغه‌مبه‌ردا (درویدی خودای لسه‌رین) هه‌بوو؟ فه‌رمووی: ئا، هه‌بوو (ب/ت).

۵۳۲۰- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا مِنْ مُسْلِمَيْنِ يَلْتَقِيَانِ فَيُصَافِحَانِ إِلَّا غُفِرَ لَهُمَا قَبْلَ أَنْ يَفْتَرِقَا. رواه أبو داود والترمذي^(۲):

به‌پرای کورپی عازیب (خودای نِ رازی بِن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای لسه‌رین) فه‌رمووی: هه‌ر دوو موسولمانی که به یه‌کتر ده‌که‌ن ئە‌گه‌ر ته‌وقه‌بکه‌ن، بِن گومان به‌ر له‌وه‌که‌له‌یه‌که‌تری جیا‌ببنه‌وه‌خودا له‌هه‌ردوکیان خو‌ش ده‌بِن. (د/ت- س/ح).

۵۳۲۱- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا لَقِيَ الْمُسْلِمَانِ فَتَصَافَحَا وَحَمِدَا اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ وَاسْتَغْفَرَاهُ غُفِرَ لَهُمَا. رواه أبو داود وابن السني^(۳):

دیسان فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای لسه‌رین) فه‌رمووی: کاتى دوو موسولمان به‌یه‌کتر ده‌گه‌ن ته‌وقه‌له‌گه‌ل یه‌کا بکه‌ن و سوپاسی خودا بکه‌ن و، داواى لی‌خو‌ش‌بوونی ئى بکه‌ن، ئیتر خودا له‌هه‌ردوکیان خو‌ش ده‌بِن (د- س/صالح- ثیبینو سوننى).

۵۳۲۲- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: لَمَّا جَاءَ أَهْلُ الْيَمَنِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَدْ جَاءَكُمْ أَهْلُ الْيَمَنِ وَهُمْ أَوَّلُ مَنْ جَاءَ بِالْمُصَافِحَةِ. رواه أبو داود^(۴):

(۱) بخاری. استنذان: ۶۲۶۵.

(۲) بخاری. استنذان: ۶۲۶۲.

(۳) بسند حسن (شرحه).

(۴) بسند صالح (شرحه).

ئەنەس (خودای ئی زانی بن) فەرمووی: کاتێ خەلکی یەمەن هاتن بۆ مەدینە بۆ خزمەت پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەربین) پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەربین) فەرمووی: خەلکی یەمەن هاتوون بۆ لاتان، ئەوان یەكەم کەسەن کە تەوقە کردنیان داھیناوە. (د-س/ص).

۵۳۲۳- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ الرَّجُلُ مِنَّا يَلْقَى أَخَاهُ أَوْ صَدِيقَهُ أَيْنَحَى لَهُ؟ قَالَ: لَا. قَالَ: أَفِيَلْتَزِمُهُ وَيُقْبَلُهُ قَالَ: لَا. قَالَ: أَفِيَأْخُذُ بِيَدِهِ وَيَصَافِحُهُ قَالَ: نَعَمْ^(۵).

دیسان فەرمووی: پیاوی گوتی: ئەو پێغەمبەری خودا! کاتێ پیاوی لە ئێمە بەبرادەرێکی خۆی دەگا، یابە دوستیکی خۆی دەگا، ئایا بۆی بچەمیتهوه؟ فەرمووی: نە. گوتی: ئەو دەست بکاتە ملی و ماچی بکا؟ فەرمووی: نە. گوتی: ئەو دەست بخاتە ناو دەستی و تەوقە لەگەڵ دا بکا؟ فەرمووی: ئا. (ت - س/ح).

۵۳۲۴- وَعَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا اسْتَقْبَلَهُ الرَّجُلُ فَصَافِحَهُ لَا يَنْزِعُ يَدَهُ مِنْ يَدِهِ حَتَّى يَكُونَ الرَّجُلُ الَّذِي يَنْزِعُ وَلَا يَصْرِفُ وَجْهَهُ عَنْ وَجْهِهِ حَتَّى يَكُونَ الرَّجُلُ هُوَ الَّذِي يَصْرِفُهُ وَلَمْ يَرِ مُقَدِّمًا رُكْبَتَيْهِ بَيْنَ يَدَيْ جَلِيسٍ لَهُ^(۶).

دیسان فەرمووی: دەستووری پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەربین) وابوو کە پیاوی دەچوو بە پیریەوهو تەوقە لەگەڵ دەکرد، دەستی لە ناو دەستی کابرا دەرنەدەھێنا تا پیاوێک دەستی خۆی لە ناو دەستی ئەو دەردەھێنا، هەروەها رووی خۆشی لاوەرنەدەگێرا تا پیاوێک پستی هەڵ دەکرد، کەسیش بە چاوی خۆی پێغەمبەری نەدیوێ کە قاچ درێژ بکا لە ناو مەجلیسدا (ت - س/غریب).

۵۳۲۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مِنْ تَمَامِ التَّحِيَّةِ الْأَخْذُ بِالْيَدِ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ الرَّمَازِيُّ. نَسَأَلُ الْهَذَا أَنْ يَأْخُذَ بِأَيْدِينَا جَمِيعًا آمِينَ^(۷).

(۵) بسند صالح (شرحہ)

(۶) بسند حسن (شرحہ).

(۷) بسند غریب (شرحہ).

له عهبدوللاوه له پیغه مبه ره وه (دروودی خودای له سرین) ده فرموی: نیشانه‌ی
پوژ باشی ته‌واو چاکو چونی چاک نه‌وه‌یه که چاکو چونی که ره‌کان له‌گه‌ل
یه‌کدا ته‌وقه بکه‌ن! (ت - س/غریب).

۴۵) یه‌کێ تریان ده‌ست له‌گه‌ردن کردنه : (ومنها المعافقة)

۵۳۲۶- قِيلَ لِأَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) هَلْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُصَافِحُكُمْ إِذَا لَقِيتُمُوهُ؟ قَالَ: مَا لَقِيتُهُ قَطُّ إِلَّا صَافَحَنِي وَبَعَثَ إِلَيَّ ذَاتَ يَوْمٍ وَلَمْ أَكُنْ فِي أَهْلِي فَلَمَّا جِئْتُ أَخْبَرْتُ أَنَّهُ أَرْسَلَ إِلَيَّ فَأَتَيْتُهُ وَهُوَ عَلَى سَرِيرِهِ فَاتَّزَمَنِي فَكَانَتْ تِلْكَ أَجْوَدَ وَأَجْوَدَ. رواه أبو داود والإمام أحمد^(۱):

به‌ئهو زه‌ریان گوت: کاتی که به خزمه‌تی چه‌زده‌ت (دروودی خودای له‌سرین)
ده‌گه‌یشتن ئایا ته‌وقه‌ی له‌گه‌لتان ده‌کرد؟ فرموی: من به‌ش به‌حالی خۆم
هه‌رچه‌ن به‌خزمه‌تی ده‌گه‌یشتم ته‌وقه‌ی له‌گه‌ل ده‌کردم، پوژی ده‌نی‌ری
به‌دواما، من له‌مال نابم، که هاتمه‌وه پییان گوتم: که پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای
له‌سرین) ناردبووی به‌دواتا، جاکه چوومه خزمه‌تی له‌سه‌ر چارپاکه‌ی خۆی
بوو، نه‌مجاره ده‌ستی کرده‌لم، به‌پاستی نه‌میان هه‌ر زۆر زۆر دل‌گیرو
خۆشتر بوو. (د/ئه - س/صالح).

۵۳۴۷- وَقَالَتْ عَائِشَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): قَدِمَ زَيْدُ بْنُ حَارِثَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) الْمَدِينَةَ وَرَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي بَيْتِي فَأَتَاهُ فَقَرَعَ الْبَابَ فَقَامَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) غُرَيَّاكَ يَجُرُّ ثَوْبَهُ وَاللَّهُ مَا رَأَيْتُهُ غُرَيَّاكَ قَبْلَهُ وَلَا بَعْدَهُ فَاعْتَنَقَهُ وَقَبَّلَهُ. رواه الترمذي بسند حسن^(۲):

(۸) بسند غریب (شرحه).

(۹) بسند صالح (شرحه).

(۷) سند حسن (شرحه).

عائیشه (رمزای خودای لیبن) فهمووی: زهیدی کوپی حاریشه (خودای لی رازی بی) له سه‌فه‌ری گه‌رایه‌وه و هاته‌وه‌بو مه‌دینه، که هات بو لای پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سیرین) له و کاته‌دا پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سیرین) له مالی من بوو، زهید که هات له ده‌رگا‌که‌ی دا، پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سیرین) که زانی نه‌وه زهیده له خوشی‌اندا به‌رووتی چوو به پیری‌ه‌وه، به‌لام به‌دهم ری‌وه جله‌که‌یی له‌به‌ر کرده‌وه، بهو تاقه خودایه نه له‌وه‌پیش و نه له‌وه‌دوا جاریکی ترا به‌رووتی پیغه‌مبه‌رم نه‌دیوه. نه‌وجا پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سیرین) ده‌ستی کرده ملی زهیدو ماچی کرد. (ت - س/ح).

۴۶) یه‌کی تریان ده‌ست و پی ماچ کردنه : (ومنها تقبیل الید والرجل)

۵۳۴۸ - → (ب - ۶ ز - ۲۲ ل - ۲۸۱ ف - ۲۲) (۱).

۵۳۴۹ - نه‌م فهمووده‌یه له پیشه‌وه رابورد، له باسی ره‌وشتی جوان ره‌وشتی هه‌رگه‌وره‌ی خودا خویه‌تی، له گردها به‌هره‌ی پتری تیادایه: ده‌فه‌رمووی: ئوممو نه‌بانی کچی واریعی کوپی زاریع - خودایان لی رازی بی - له زاریعی باپیری‌ه‌وه ده‌گیریت‌ه‌وه - که زاریع خو‌ی یه‌کیک بووه له‌ده‌سته‌ی نوینه‌ری خیل‌ی عه‌بدولقه‌یس - ده‌لی: باپیرم فهمووی: کاتی گه‌یشتی‌نه مه‌دینه به‌په‌له‌په‌ل له و لا‌خه‌کانمان دابه‌زین و خیرا چووین ده‌ست و پی پیغه‌مبه‌رمان ماچ کرد، وه‌لی موندیری نه‌شه‌جج چاوه نواری کرد، تا به‌شین‌یه‌ی چوو به‌لای بوخچه‌که‌یه‌وه و جله‌کانی ده‌ره‌ینان و له‌به‌ری کردن، نه‌وجا له‌سه‌ره‌خو هات بو کن پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سیرین) پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سیرین) پی پی فهموو، تا کو‌تایی فهموو ده‌که که‌له پیشه‌وه رابورد له باسی: (حسن الخلق خلق الله العظیم) (۲).

(۱) تقدم فی مجلد سادس. تسلسل / ۲۲ ل - ۲۸۱ رقم / ۲۲ / ۳۹۷۲.

(۲) تقدم فی مجلد تاسع. تسلسل / ۴۰ ل - ۱۰۲ رقم / ۱۱ / ۴۸۸۸.

۴۷) یه‌کئی تریان ماچ کردنی له‌شو و نیو جاوانه

ومنها قبله الجسد وبين العينين

۵۳۵- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) كَانَ أَسِيدَ بْنِ حُضَيْرٍ الْأَنْصَارِيِّ يُحَدِّثُ الْقَوْمَ وَيُضْحِكُهُمْ لِمَزَاحٍ كَانَ فِيهِ فَطَعَنَهُ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي خَاصِرَتِهِ بَعُودٍ فَقَالَ: أَصْبِرْنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: اصْطَبِرْ. قَالَ: إِنَّ عَلَيْكَ قَمِيصًا وَلَيْسَ عَلَيَّ قَمِيصٌ. فَرَفَعَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنْ قَمِيصِهِ فَاحْتَضَنَهُ وَجَعَلَ يُقَبِّلُ كَشْحَهُ وَقَالَ: إِنَّمَا أَرَدْتُ هَذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ^(۱):

عه‌بدوره‌حمانی کوپی ئه‌بو له‌یلا (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: ئوسه‌یدی کوپی حوضه‌یری ئه‌نصاری پیاویکی‌گالتنه‌ چی بوو، هه‌ندی جار به‌ قسه‌ی خوش یاران‌ی ده‌کرده‌ پێکه‌نین، پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) دارێکی ژه‌ند به‌ که‌له‌که‌یدا، ئوسه‌ید فه‌رمووی: ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خودا! خۆتم بۆ بگه‌ر به‌هه‌قی خۆمت ئی بکه‌مه‌وه‌! فه‌رمووی: وا خۆم گرتووه‌ ده‌ی هه‌قی خۆتم ئی بکه‌ره‌وه‌! ئوسه‌ید فه‌رمووی: قوربان! ئاخه‌ر من کراسم له‌به‌ردا نه‌بوو، له‌و کاته‌دا قه‌برغه‌م رووت بوو، به‌لام توو کراسه‌ له‌به‌ردایه‌، پێغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سه‌رین) کراسه‌که‌ی خۆی هه‌لمالی، هه‌تا ئوسه‌ید به‌ رووتی داره‌که‌ی تێوه‌ ژه‌ندیته‌وه‌، ئوسه‌یدی‌ش باوه‌شی کرد به‌ پێغه‌مبه‌ردا و قه‌برخه‌ی ماچ کردو گوتی: مه‌به‌ستم به‌س ئه‌مه‌ بوو که‌ جه‌سته‌ی موباره‌کی توو ماچ بکه‌م، ئه‌گینا مه‌به‌ستم توو له‌سه‌ندنه‌وه‌ نه‌بوو، ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خودا! (د-س/صالح).

۵۳۵- عَنْ الشَّعْبِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) تَلَقَّى جَعْفَرَ بْنَ أَبِي طَالِبٍ فَأَلْتَزَمَهُ وَقَبَّلَ مَا بَيْنَ عَيْنَيْهِ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ. نَسَأَ اللَّهُ حَسَنَ الْقَبُولِ آمِينَ^(۲):

شه‌عبی (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: جارێ پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) ده‌چی به‌ پیر جه‌غه‌ری کوپی ئه‌بو تالیبه‌وه‌، پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) که‌

(۱) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

(۲) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

پیی ده‌گا ده‌ست ده‌کاته ملی و نیوانی مهر دوو چاوی ماچ ده‌کا (د- س/صالح).

۴۸) یه‌کی تریان مهرجه‌با لی کردن و به خیر هاتنه : (ومنها مرحبا بفلان)
 ۵۳۵۲- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لِفَاطِمَةَ - عَلَيْهَا السَّلَامُ - مَرْحَبًا بِابْنَتِي:

عائیشه (خودای لی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سهرین)
 فهرمووی: به فاطیمه‌ی کچی - (سلای خودای لی بن) مهرجه‌با له کچی خوُم (ب/ت)
 ۵۳۵۳- وَقَالَتْ أُمُّ هَانِيءٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): جِئْتُ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: مَرْحَبًا يَا أُمَّ هَانِيءَ. رواهما البخاري والترمذي^(۲):

نوممو هانی (خودای لی رازی بن) فهرمووی: جاری چووم بو خزمه‌تی
 چه‌زده‌ت (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: نوممو هانی! مهرجه‌با: خوشه‌اتی: به
 خیر بییت. (ب/ت).

۵۳۵۴- وَقَالَ عِكْرِمَةُ بْنُ أَبِي جَهْلٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): جِئْتُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: مَرْحَبًا بِالرَّاكِبِ الْمُهَاجِرِ. رواه الترمذي بسند ضعيف. والله أعلم^(۳):

عیکریمه‌ی کوری نه‌بو جوهل (خودای لی رازی بن) فهرمووی: چوومه خزمه‌ت
 چه‌زده‌ت (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: مهرجه‌با له سواری کوچکه‌را! (ت - س/ضعیف).

۴۹) یه‌کی تریان کوتنی (لبیک وسعدیک)یه : (ومنها لبیک وسعدیک)
 ۵۳۵۵- عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْفِهْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: شَهِدْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَتَيْنَا فَسِرْنَا فِي يَوْمٍ قَانِظٍ شَدِيدِ الْحَرِّ فَتَرْنَا تَحْتَ ظِلِّ الشَّجَرَةِ

(۲) تجرید/ ۱ ل- ۲۳۹ رقم/ ۲۲۴

(۳) بسند ضعیف.

فَمَا زَالَتِ الشَّمْسُ لَيْسَتْ لَأَمْتِي وَرَكِبْتُ فَرَسِي فَأَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (مَنْى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهُوَ فِي فُسْطَاطِهِ فَقُلْتُ: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ قَدْ حَانَ الرَّوْحُ فَقَالَ: أَجَلٌ. ثُمَّ قَالَ: يَا بِلَالُ قُمْ. يَا بِلَالُ قُمْ. فَتَارَ مِنْ تَحْتِ سَمَرَةٍ كَأَنَّ ظِلَّهُ ظِلُّ طَائِرٍ فَقَالَ: لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ وَأَنَا فِدَاؤُكَ. فَقَالَ: أَسْرِجْ لِي الْفَرَسَ. فَأَخْرَجَ سَرَجًا دَقَّتَاهُ مِنْ لَيْفٍ لَيْسَ فِيهِمَا أَشْرٌ وَلَا بَطَرٌ فَرَكِبَ وَرَكِبْنَا^(١):

ئەبو عەبدو رەحمان فیهری (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی لە غەزای حونەیندا لە خزمەتی حەزەتدا بووم (دروودی خودای لەسەربێ) پۆژەکەى زۆر گەرم بوو، جا کەوتینە رێ هەتا لە قرچەى گەرمای نیوژۆدا لامان دایە بێ سیبەرى دارو برەخت، وچانمان گرت هەتا خۆر لای داو هەتاو لار بوو، ئەوجا زریەکەم لەبەر کردو سواری ماینەکەم بووم، چووم بۆ لای پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ) کە لەناو چاتۆلەکیددا بوو، گوتم: ئەى پیغەمبەرى خودا! (سلاوو بەحمەت و بەرەکەتى خودات ئی بێ) واکاتى بارکردنەوهى لای ئیوارەیه، فەرمووی (دروودی خودای لەسەربێ): بەئێ وایە ئینجا فەرمووی: بیلال! هەلسە، بیلال! هەلسە. بیلال لەبەن شیخەلیکەوه دەریەری، بەقەى مەئى سیبەرى مابوو وا بە پرتاوەات، دەیفەرموو: لیبک وسعدیک وانا فداؤک: بفەرموو هەمیشە سەرم لە پیتایە، مەن بە قوربانى تویم! فەرمووی (دروودی خودای لەسەربێ): ماینەکەم بۆ زین کە. ئەوجا بیلال لە چادرەکە زینیکى ئاسایى دەرهینا، تەکەلتوووەکەى لە پيشانی دار خورماوو، هیچ بۆنى فیزو دەعیەى لیو هەدەهات، ئەوجا پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ) خۆى سوار بووو ئیمەیش سوار بووین و هەموو پیکەوه کەوتینە پێ (د).

٥٣٥٦- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ لِي النَّبِيُّ (مَنْى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَا أَبَا ذَرٍّ. فَقُلْتُ: لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَأَنَا فِدَاؤُكَ أَوْ فِدَاؤُكَ. رواهما أبو داود^(٢):

^(١) سکت عن درجته الشارح

^(٢) سکت عن درجته الشارح.

ئەبو زەر (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: پیڤه‌مبەر (دروودی خودای لیسریڤ) پیی فەرمووم: ئەو ئەبو زەر! گوتم: لبيك وسعديك يا رسول الله وانا فداك: بفەرموو هه‌میشه‌ که‌مه‌ربه‌ستم بۆ جی به‌جی کردنی فەرمانی تو، ئەو پیڤه‌مبەری خودا! سەرەرای ئەوه‌یش گیانم ده‌که‌م به‌قوربانت (د).

٥٠) یه‌کێ تریان (باوک و دایکم به‌قوربانت) بێیه : (ومنها فداک ابي وامي)

٥٣٥٧- → (ب - ٥ ز - ١٢ ل - ٨٦ ف - ١) (١).

٥٣٥٨- قَالَ أَبُو بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) لِلنَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): فَدَيْتَاكَ يَا بَائِنَا وَأُمّهَاتِنَا. رواه البخاري. نَسَأَلُ اللَّهَ التَّوْفِيقَ آمِينَ:

ئەبو بەکر (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی به‌ پیڤه‌مبەر (دروودی خودای لیسریڤ): باوک و دایکمان ده‌که‌ین به‌قوربانت (ب).

٥١) یه‌کێ تریان (حفظک الله: خودا ئاگادارت بێ)یه : (ومنها حفظک الله)

٥٣٥٩- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ فِي سَفَرٍ لَهُ فَعَطِشُوا فَأَنْطَلَقَ سَرْعًا النَّاسُ فَلَزِمَتْ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) تِلْكَ اللَّيْلَةَ فَقَالَ: حَفِظَكَ اللَّهُ بِمَا حَفِظْتَ بِهِ نَبِيَّكَ. رواه أبو داود ومسلم. نَسَأَلُ اللَّهَ كَمَالَ حَفِظْهُ لِلْأَرْوَاحِ وَالْأَشْبَاحِ آمِينَ:

ئەبو قەتادە (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: جاری پیڤه‌مبەر (دروودی خودای لیسریڤ) له‌ سه‌فه‌را بوو، یاران توونیان بوو، تیزڕۆکان به‌په‌له‌ وه‌ پییش که‌وتن، من خۆم ئەو شه‌وه‌ مامه‌وه‌ له‌ خزمه‌ت پیڤه‌مبەردا (دروودی خودای لیسریڤ) به‌ ده‌نک لیی جیا نه‌بوومه‌وه‌. فەرمووی: حَفِظَكَ اللَّهُ بِمَا حَفِظْتَ بِهِ نَبِيَّكَ: خودا ئاگادارت بێ وه‌ک چۆن تو ئاگاداری پیڤه‌مبەری خۆت کرد! (د/م).

(١) تقدم في مجلد خامس. تسلسل / ١٢ ل - ٨٦ رقم / ٣٣٣٦.

۵۲) یہ کئی تریان (یا خواہہ میسہ پیکنہ نینی خیرت بی) یہ ومنها أضحك الله سنك

۵۳۶- عَنْ بَنِي عَبَّاسٍ بْنِ مِرْدَاسٍ عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: ضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ لَهُ أَبُو بَكْرٍ أَوْ عُمَرُ: أَضْحَكَ اللَّهُ سِنَكَ. يَا رَسُولَ اللَّهِ. رواه أبو داود وابن ماجه^(۱):

عہ عباسی کوپی میرداس (خودایان لای رازی بن) فہرموی: باو کم فہرموی:
جاری پیغہ مہر (دیودی خودای لہ سرین) پیکنہ نی، تہ بو بہ کر - یا عومہر - پی
فہرمو: أَضْحَكَ اللَّهُ سِنَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ: خودا بکا کہ ہہ میسہ پیکنہ نینی
خیرت بی تہی پیغہ مہری خودا! (د-س/صالح - ماجہ).

۵۳) بہشی چوارہم: باسی نہریت و دہستوری کوری دانیشن الفصل الرابع: في آداب المجالس

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا يَفْسَحِ اللَّهُ لَكُمْ وَإِذَا قِيلَ انشُرُوا فَانْشُرُوا يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ - ۵۸ / ۱۱}.

واتہ: تہی کہ سانی کہ باوہرتان کردوہ بہ خوداو بہ پیغہ مہری خودا!
کاتی پیان گوتن لہ دانیشن گاکاندا تہ کہ تہ کہ بکن و توژی بلاؤ دانیشن با
جیگہی خہ لکی تریش لہ تہ لقی کورہ کدا بییتوہ بہ گویان بکن و تہ کہ تہ کہ
بکن، خودایش فہرہ حی و خوشیتان تی دہ خاوپرگہ و جیگہتان لہ ہہ ردو
جیہاندا بو گوشاد دہکا، ہرودہا ہرکاتی گوترا: ئادہی پہلامار دہن تہو کارہ،
یا تہو فرمانہ راپہرینن، ئیوہش بہ بی سستی و بہ بی بیزاری راستہ و ہن و
کارہ کہ بہ جوانی تہ انجام بدہن، چونکہ دانیان لہوہ کہ خودا پایہی تہو
موسولمانانہ بہرزوہ دہکا کہ فہرمانی خودا بہ جی دہینن و، لہ ہر دو جیہان

(۱) رواہ ابو داود بسند صالح (شرحہ).

دا سہریان بہرزدہ کاتہوہ! ہر وہ کہ لہ ہر دوو ژیان دا خودا پایہو پلہی زانای کارا بہ چہن قاتئ بلند دہ کاتہوہ، لہویش دلنیابن کہ خودا ناگای لہ کارو کردہو تانہ، بہ پیئ مہ بہست و نیازی دلتان پاداشتان دہداتہوہ!

۵۳۶۱- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِيَّاكُمْ وَالْجُلُوسَ بِالطَّرِيقَاتِ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا لَنَا بُدٌّ مِنْ مَجَالِسِنَا نَتَحَدَّثُ فِيهَا. قَالَ: فَإِذَا أَبَيْتُمْ إِلَّا الْمَجْلِسَ فَأَعْطُوا الطَّرِيقَ حَقَّهُ. قَالُوا: وَمَا حَقُّهُ؟ قَالَ: غَضُّ الْبَصَرِ وَكَفُّ الْأَذَى وَرَدُّ السَّلَامِ وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ^(۱):

ئہبو سہعید (خودای لہ رازی بن) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسربین) فہرمووی: نہ کہن لہ سہرہر پی دابنیشن! عہرزیان کرد: ئہی پیغہمبہری خودا! چارمان نیہ، نیشتگہو جئ دانیشتنی ترمان نیہ، ئہی لہ گوئ دوو قسہ بو خو مان بکہین، حہرزہ تیش (درویدی خودای لہسربین) فہرمووی: وای لہ ہات! کہ وابوو مافی ریگہوبان بہ جئ بہینن گوتیان: مافی ریگہوبان چیہ؟ فہرمووی: چاوی خو تا لہ تہماشای نارہوا بگرنو، نازاری کہس مہدہن و مہبن بہ باری نازار بو ہاتو چوکہران، لہ ہمان کاتدا وہلامی سلاو بدہنہوہو، فہرمان بہ چاکہ بکہن و، جلہو گیری لہ خراپہ بکہن (ش/د/ت).

۵۳۶۲- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يُقِيمَنَّ أَحَدُكُمْ الرَّجُلَ مِنْ مَجْلِسِهِ ثُمَّ يَجْلِسُ فِيهِ، وَلَكِنْ تَفَسَّحُوا وَكَوَسَّعُوا. رَوَاهُمَا الْأَرْبَعَةُ. وَزَادَ مُسْلِمٌ فِي رَوَايَةٍ: وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ إِذَا قَامَ لَهُ رَجُلٌ مِنْ مَجْلِسِهِ لَمْ يَجْلِسْ فِيهِ^(۲):

ئیینو عومہر (خودایان لہ رازی بن) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسربین) دہفہرمووی: کہس کہس لہ جیگہی خوئ ہلنہسینئ بو ئہوہی کہ خوئ لہ

(۱) تجرید / ۲ ل - ۱۶۱ رقم / ۱۰۷۰ = ۲۴۶۵، ۶۲۲۹ فتح. مسلم. سلام: ۵۶۱۳. (ریاض / ۱ ل - ۱۷۵ / ۷ / ۱۹۰).

(۲) مسلم آداب: ۵۶۴۷، ۵۶۴۸، ۵۶۴۹، ۵۶۵۰، ۵۶۵۲. ترمذی. استئذان: ۲۷۴۹ تحفة الأشراف: ۷۵۴۱. بخاری. صلاة: ۹۱۱ تحفة: ۷۷۷.

جیگهی ئەو دانیشنی، بەلام تەکە تەکە بکەن و جیگهی یەکتەر بکەنەو (ش/د/ت) لە گێڕانەوێهکی موسلیم دا: دەستووری ئیبنو عومەر وابوو ئەگەر پیاوی جیگەکی خۆی بۆی چۆل بکردایە تیا دانەدەنیشت!

٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَامَ مِنْ مَجْلِسِهِ ثُمَّ رَجَعَ إِلَيْهِ فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ. رواه مسلم وأبو داود والترمذي^(٣):

ئەبو ھورەیرە (خودای ئازانی بێ) لە پیغەمبەرەو (دروودی خودای لەسەربێ) دەفەرموی: کەسێ لە جیگەیی ھەلسا، لە پاشا گەرایەو بۆی خۆی لە پیشتەر پینی تاییکی تر (م/د/ت).

٥٣٦٤- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا إِذَا أَتَيْنَا النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) جَلَسَ أَحَدُنَا حَيْثُ يَنْتَهِي. رواه أصحاب السنن^(٤):

جاییری کوری سەموورە (خودای ئازانی بێ) فەرمووی: کە دەچووین بۆ لای پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ) تەماشامان دەکرد ریز (صەف)ی کۆرەکە تاکوێ گەشتبوو لە ویدا دانەنیشتن (د/ت/ن-س/ح).

٥٣٦٥- وَعَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَتَكًّا عَلَى وَسَادَةٍ عَلَى يَسَارِهِ. رواه الترمذي^(٥):

دیسان فەرمووی: پیغەمبەرەم دی پالی دابووەو شانێ چەپی لە سەرپشتی یەک دا دابوو (ت-س/ح).

٥٣٦٦- وَعَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا صَلَّى الْفَجْرَ تَرْبَعًا فِي مَجْلِسِهِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ حَسَنًا. رواه أبو داود^(٦):

(٣) مسلم. آداب: ٥٦٥٣.

(٤) بسند حسن (شرحه).

(٥) بسند حسن (شرحه).

(٦) بسند حسن (شرحه).

دیسان فہرمووی: جاران پیغہمبہر (دیودی خودای لہسربین) کہ نویژی بهیانی ده‌کرد له شوینی خویدا چوار مشقی داده‌نیششت هه‌تا خور به‌جوانی ده‌ده‌کوت (له‌و ماوه‌یه‌دا ده‌ستی ده‌کرد به‌ قسه‌و گوفتوگو له‌گه‌ل هاپری یانی دا)، (د-س/ صالح).

۵۳۶۷- وقال أبو سعيد (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): كان رسول الله (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إذا جلس أحتبى بیدیه. رواه أبو داود والبزار^(۷):

ئەبو سەعید (خودای ئا‌ رازی بێ) فہرمووی: ناو به‌ ناو پیغہمبہر (دیودی خودای لہسربین) به‌ چیچکانه‌وه داده‌نیششت و، ده‌ستی ده‌گرت به‌بەر ئەژنۆی خۆیه‌وه. (د-س/ ضعیف - به‌ززار).

۵۳۶۸- عن عبد الله بن عمرو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أن رسول الله (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قال: لا يحل لرجل أن يفرق بين اثنين إلا بإذنه‌ما. رواه أبو داود والترمذي^(۸):

عەبدوللای کۆری عەمر (ره‌زای خودایان لێبێ) فہرمووی: خۆشه‌ویست (دیودی خودای لہسربین) ده‌فہرموی: دروست نییہ که‌ پیاو دوو که‌س له‌ یه‌کتر جیا بکاته‌وه‌و خۆی له‌ نیوانیادا دابنیشیت مه‌گه‌ر به‌ ره‌زامه‌ندی خویان. (د/ت-س/ح).

۵۳۶۹- → (ب- ۱ ز- ۱۲۶ ل- ۳۸۱ چاپی/ ۱ ف- ۳)^(۹).

۵۴ نه‌لقه‌دان و که‌وره‌یی کۆری دانیشتن: (التحلق وسعة المجلس)

۵۳۷۱- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْمَسْجِدَ وَهُمْ حَلَقٌ فَقَالَ: مَا لِي أَرَاكُمْ عِزِينَ. رواه أبو داود ومسلم^(۱):

(۷) رواه أبو داود بسند ضعيف (شرحه).

(۸) بسند حسن (شرحه).

(۹) تقدم في المجلد الأول تسلسل / ۱۲۶ ز / ۷۵۹/۳.

(۱) مسلم. صلاة:

جابیری کوپری سه‌مووره (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: جاری پیغه‌مبه‌ر
(درویدی خودای له‌سهرین) چوو بۆ مزگه‌وت، ته‌ماشای کرد یاران ئه‌لقه‌ ئه‌لقه‌ و تا‌قم
تا‌قم دانیشتون فهرمووی: ئه‌وه‌ بۆچی وا کۆمه‌ل کۆمه‌ل ده‌تانبینم
دانیشتون! (د/م).

٥٣٧١- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: خَيْرُ
الْمَجَالِسِ أَوْسَعُهَا. رواه أبو داود^(٢):

ئه‌بو سه‌عید (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین)
فهرمووی: کوپری دانیشتن تا گه‌وره‌تر بئ باشتره (د - س/صالح).

٥٣٧٢- عَنْ أَبِي مِجْلَزٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا جَلَسَ وَسَطَ حَلْقَةٍ قَوْمٍ فَقَالَ
حَدِيثًا: مَلْعُونٌ عَلَى لِسَانِ مُحَمَّدٍ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَنْ قَعَدَ وَسَطَ الْحَلْقَةِ. رواه
الترمذي وأبو داود. نَسَّأَ لَهُ حَسَنُ الْأَدَبِ آمِينَ^(٣):

ئه‌بو میجله‌ز (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: پیاوئ هات له‌ ناوه‌پراستی
ئه‌لقه‌ی کۆره‌که‌دا دانیشتن، حوزه‌یفه‌یش فهرمووی: له‌سه‌ر زمانی موحه‌مه‌د
(درویدی خودای له‌سهرین) نه‌فه‌رت و له‌ عنه‌ت له‌و که‌سه‌ که‌راوه‌ که‌له‌ ناوه‌پراستی
ئه‌لقه‌دا داده‌نیشت، یا فهرمووی: خودا - له‌سه‌ر زمانی موحه‌مه‌د -
نه‌فه‌رتی له‌و که‌سه‌ که‌دوووه‌ که‌له‌ ناوه‌پراستی ئه‌لقه‌دا داده‌نیشت. (ت - س)
/ص - د).

٥٥) جۆره‌ دانیشتیکی ناشیرین : (الجلسة المکروهة)

٥٣٧٣- عَنْ الشَّرِيدِ بْنِ سُوَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: مَرَّ بِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ) وَأَنَا جَالِسٌ هَكَذَا وَقَدْ وَضَعْتُ يَدِي الْيُسْرَى خَلْفَ ظَهْرِي وَأَتَكَّأْتُ عَلَى أَلْيَةٍ
يَدِي فَقَالَ: أَتَقْعُدُ قَعْدَةَ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ^(١):

(٢) بسند صالح (شرحه).

(٣) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

شهریدی کوری سووید (خودای ن رازی بن) فەرمووی: پیغه‌مبەر (دروودی خودای
 لەسەری) لە لامه‌وه رەت بوو، منیش لەسەر ئەم شیوه‌یه دانیشتبوووم: دەستی
 چه‌پیم لە پشت‌مه‌وه دانا بوو، خۆم دابوو بەسەر قنگه‌ پارێزیه‌ی دەست‌مدا
 پیغه‌مبەر (دروودی خودای لەسەری) فەرمووی: چۆن ئاوا وەك كه‌سانێ دادەنیشیت
 كه‌ به‌ر قارو قینی خودا كه‌وتوون (د - س / صالح).

۵۳۷۴ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ أَبُو الْقَاسِمِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِذَا
 كَانَ أَحَدُكُمْ فِي الظِّلِّ فَقَلِّصْ عَنْهُ الظِّلَّ وَصَارَ بَعْضُهُ فِي الشَّمْسِ وَبَعْضُهُ فِي الظِّلِّ
 فَلْيَقُمْ. رواهما أبو داود. نَسَّالَ اللَّهُ الْأَدَبَ فِي كُلِّ حَالٍ آمِينَ^(۱):

ئەبو هورەیره (خودای ن رازی بن) فەرمووی: ھەزەرەتی ئەبو قاسم (دروودی
 خودای لەسەری) فەرمووی: ئەگەر یەکیکتان لەبەن سیبەرێکا بوون، بەرە بەرە
 سیبەرەكە كشایەووە هەندێ لە لەشتان لە سیبەرەكەدا مایەووە هەندیکی
 تری كەوتە بەر خۆر ئیتەر لەو شوێنە بگۆیژنەو! (د - س / صالح).

۵۶) سرتە: چپە: قسە‌ی پەنھانی : (التناجي)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَنَاجَيْتُمْ فَلَا تَنَاجَوْا بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ
 وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ وَتَنَاجَوْا بِالْبَرِّ وَالتَّقْوَى وَأَتَقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ} - سورة
 مجادلة - ۹/۵۸.

واتە: ئەو موسولمانینە! کاتی گوفتوگۆی نەینێ و قسە‌ی پەنامەکی
 دەکەن خۆتان بپاریژن لە سرتە و چپە‌ی پەر لە دوژمنایەتی و تاوان و، بە
 قسە‌ی وا دوژمنایەتی و بێ فەرمانی ھەزەرەتی و یارانی مەکەن، ھەروا لە کاتی
 گوفتوگۆی ئاشکراش دا، بەلکوو ھەمیشە قسە‌ی باش بکەن و باسی تەقوا و
 بەگۆی کردنی خودا بکەن و، باسی شتی باش بکەن، لە ھەمان کاتدا لە خودا

(۱) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

(۲) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

بترسن کہ پوڑی دہبی بہ دہسہوسانی دہچنہوہ بہردہستی و، زوو یادرنہنگ
دہگہرینہوہ بو لای ٹہوو لہ دیوانی ٹہودا گرد دہگرینہوہ.

۵۳۷۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا كُنْتُمْ
ثَلَاثَةً فَلَا يَتَنَاجَى رَجُلَانِ ذُوْنَ صَاحِبَيْهِمَا، حَتَّى تَخْتَلِطُوا بِالنَّاسِ، فَإِنَّ ذَلِكَ يُخْزِنُهُ. رواه
الأربعة^(۱):

عہبدوللا (خودای فی رازی بن) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہرین)
دہفہرمووی: ٹہگہر ٹیوہ سی کس بوون، دوانتا ن پیکہوہ بہبی ٹہویترتان
چیہ مہکن، چونکہ ٹہو چیہیہ پہستی دہکا (ش/د/ت).

۵۳۷۶- → (ب - ۵ ز - ۵۴ ل - ۱۸۶ ط/۱ ف - ۴ + ۵)^(۲).

وہلی لہگرہدا ٹاواہ: ٹہنہس (خودای فی رازی بن) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی
خودای لہسہرین) قسہیہکی پہنامہکی بوم کرد، ہیشتانہو قسہیہم لای کس
نہدرکاندوہ، تہنات ٹومو سولہیمی دایکیشم داوای فی کردم کہ پیلی بلیم
بہویشم نہگوت (ش).

۵۷) پڑمین و نرای باش بو پڑمیو : (العطاس و تشمیت العاطس)

۵۳۷۷- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: عَطَسَ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَجُلَانِ
فَشَمَّتَ أَحَدُهُمَا وَلَمْ يُشَمِّتِ الْآخَرَ، فَقَالَ: الْآخَرُ الَّذِي لَمْ يُشَمِّتْهُ عَطَسَ فَلَانَ فَشَمَّتْهُ
وَعَطَسْتُ أَلَا فَلَمْ تُشَمِّتْنِي؟ قَالَ: إِنَّ هَذَا حَمَدَ اللَّهِ وَإِنَّكَ لَمْ تَحْمَدِ اللَّهَ. رواه
الخمسة^(۱):

(۱) بخاری. استئذان: ۶۲۹۰ تجرید/۲۳۶/۵ رقم/۱۹۷۲. مسلم. سلام: ۵۶۶۰، ۵۶۶۱. أبو داود. أدب:

۴۸۵۱. ترمذی. أدب: ۲۸۲۵. ابن ماجہ. أدب: ۲۷۷۵. تحفة/ ۹۲۵۲.

(۲) تقدم فی المجلد الخامس. تسلسل/ ۵۴ رقم/ ۲۴۸۸/۴ و ۲۴۸۹/۵.

(۱) تجرید البخاری/۲۳۶/۵ رقم/۱۹۶۲ = ۶۲۲۱، ۶۲۲۵ فتح الباری. مسلم. زهد: ۷۴۱۱ - ۴۱۳. أبو داود.

أدب: ۵۰۲۹ ترمذی. أدب: ۲۷۴۲. ابن ماجہ. أدب: ۳۱۳. تحفة الأشراف/ ۸۷۲.

تہ نہ س (خودای فی رازی بن) فہرمووی: لہ خزمہت پیغہمبہر دا دوو پیوا
 پڑمین، پیغہمبہر (درویدی خودای لہسربین) نزای بو یہ کیکیان کردو پیی فہرموو:
 رہحمہتی خودات فی بی، بہ لآم نزای بو تہویتریان نہ کرد، جا تہوہیان کہ نزای
 بو نہ کرد گوتی: قوربان! فیسارہ کہس پڑمی نزات بویکرد، کہچی من
 پڑمیم دووعات بو نہ کردم تہوہ بو؟ فہرمووی (درویدی خودای لہسربین): چونکہ تہو
 لہ پاش پڑمینہ کہ سوپاسی خودای کرد، بہ لآم تو سوپاسی خودات نہ کرد!
 (ش/د/ت/ن).

۵۳۷۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا عَطَسَ
 غَطَّى وَجْهَهُ يَدِهِ أَوْ بَتْرَبِهِ وَغَضَّ بِهَا صَوْتَهُ. رواه الترمذي وأبو داود^(۲):

تہبو ہورہیرہ (خودای فی رازی بن) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسربین)
 دہستووری وابوو کہ دہپڑمی دہم لووتی بہ دہستی یابہ چلہکہی
 دادہپوشی و دہنگی خوئی پی کپ دہکرد (ت/د - س/ص).

۵۳۷۹- عَنْ أَبِي أَيُّوبَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا
 عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ وَلْيَقُلِ الَّذِي يَرُدُّ عَلَيْهِ يَرْحَمُكَ اللَّهُ وَلْيَقُلِ
 هُوَ يَهْدِيكُمْ اللَّهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ. رواه الترمذي والبخاري وأبو داود^(۳):

تہبو تہییوب (خودای فی رازی بن) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسربین)
 فہرمووی: کاتی کہ سینکتان دہپڑمی بابلی: الحمد لله على كل حال: سوپاس بو
 خودا لہسہر ہہموو بارو دوخی. تہو کہسہیشی کہ وہلامی دہداتہوہ بابلی:
 يرحمك الله: رہحمہتی خودات فی بی: خودا رہحمت پی بکا، با پڑمیوہ کہیش
 بہو بلیتہوہ: یہدیکم الله ویصلح بالکم: خودا شارہزای ریگہی راستتان بکاو
 ہیدایہتتان بداو کارتان بسازیئی! (ت/ب/د)

(۲) بسند صحیح (شرحہ)

(۳) (ریاض ۲ ل- ۳۰ ز- ۱۴۲. رقم/۲/۸۷۹- بخاری/۶۲۲۴).

۵۳۸۰ - وَعَطَسَ عِنْدَ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) رَجُلٌ فَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ. قَالَ ابْنُ عُمَرَ: وَأَنَا أَقُولُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ. وَلَيْسَ هَكَذَا عَلَّمَنَا النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بَلْ عَلَّمَنَا أَنْ نَقُولَ الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ. رواه الترمذي^(۴):

له کوپی دانیشتنی ئیبنو عومردا (خودای ن رازی بن) پیای پیژمی و گوئی: الحمد لله والسلام على رسول الله: سوپاس بو خوداو دروود له سهر پیغه مبهری خودا، ئیبنو عومریش فهرمووی: منیش ده لیم: سوپاس بو خوداو دروود له سهر پیغه مبهری خودا، به لام پیغه مبهری (دروودی خودای له سهرین) بو نه مه ناوای فیترنه کردوین، ناوای فیتر کردوین که بلین: سوپاس بو خودا له سهر هه موو باری: الحمد لله على كل حال (ت - س / ض).

۵۳۸۱ - عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: عَطَسَ رَجُلٌ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَيْكَ وَعَلَى أُمَّكَ. إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَلْيَقُلْ لَهُ مَنْ يَرُدُّ عَلَيْهِ يَرْحَمُكَ اللَّهُ وَلْيَقُلْ يَغْفِرُ اللَّهُ لَنَا وَلَكُمْ. رواه أصحاب السنن^(۵):

سالیمی کوپی عوبهیدوللا (خودای ن رازی بن) فهرمووی: له خزمهت پیغه مبهردا (دروودی خودای له سهرین) پیای پیژمی و گوئی: السلام علیکم: سلاوتان لی بی! پیغه مبهری (دروودی خودای له سهرین) فهرمووی: سلاو له خوت و له دایکت، واملین، کاتی یه کیکتان ده پیژمی بابلی: الحمد لله رب العالمین: سوپاس بو خودای په روهردگاری هه موو جیهانیان. نه و که سهیشی که وهرامی دهداته وه پیی بلئ: یرحمک الله، پژمیوه کهیش بهو بلیتته وه: یغفر الله لنا ولکم: خودا له نیمهیش و له ئیوهیش خوش بی (د - س / صالح - ت / ن).

(۴) بسند ضعیف ولكنه مؤيد بالصحيح هنا (شرحه).

(۵) بسند صالح لأبي داود.

۵۸) تاجہن جار پڑمین نزا بو پڑمیو دہکری : (عدد التشمیت)

۵۳۸۲- عَنْ سَلَمَةَ ابْنِ الْأَكْوَعِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: عَطَسَ رَجُلٌ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ لَهُ: يَرْحَمُكَ اللَّهُ. ثُمَّ عَطَسَ أُخْرَى فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): الرَّجُلُ مَزْكُومٌ. رواه الخمسة الا البخاري^(۱):

سہلہ مہی کوری تہکوع (خودای فی رازی بن) دہفہرموی: پیایوئی لہ لای پیغہمبہردا (درویدی خودای لہسربین) پڑمی، حہزرت (درویدی خودای لہسربین) پیئی فہرمو: یرحمک اللہ: بہرہحمہتی خودا کہوی، دیسان جاریکی تریش پڑمی یہوہ، تہمجارہیان پیغہمبہر (درویدی خودای لہسربین) پیئی فہرمو: تہم پیاوہ ہہلامہتیہتی! (م/د/ت-ن- خودایان فی رازی بن).

۵۳۸۳- وَعَنْهُ قَالَ: عَطَسَ رَجُلٌ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَنَا شَاهِدٌ فَقَالَ: يَرْحَمُكَ اللَّهُ. ثُمَّ عَطَسَ الثَّانِيَةَ وَالثَّلَاثَةَ فَقَالَ: هَذَا رَجُلٌ مَزْكُومٌ. رواه الترمذي^(۲):

دیسان دہفہرموی: خوم بہ دیارہوہ بووم، جاری پیایوئی لہ خزمہتی پیغہمبہردا (درویدی خودای لہسربین) پڑمی، پیغہمبہر (درویدی خودای لہسربین) پیئی فہرمو: یرحمک اللہ: خودا بہزہیی پیتابیئتہوہ. پیاوہکہ دوا تہوہ دوو جاری تریش پڑمی یہوہ حہزرت (درویدی خودای لہسربین) فہرمووی: تہم پیاوہ ہہلامہتدارہ! (ت-س/ص).

۵۳۸۴- عَنْ رِفَاعَةَ الزُّرْقِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تُشْمِيتُ الْعَاطِسَ ثَلَاثٌ فَإِنْ شِئْتَ أَنْ تُشْمِتَهُ فَشْمِتْهُ وَإِنْ شِئْتَ فَكُفِّ. رواه أبو داود والترمذي^(۳):

لہریفاعہی زورقی یہوہ (خودای فی رازی بن) لہ حہزرتہوہ (درویدی خودای لہسربین) دہفہرموی: دووعای خیر کردن بو پڑمیو ہتا سی جارہ، لہوہ زیاتر بوو تارہزووی خوتہ، دہیکہی بیکہ، نایکہی مہیکہ (د/ت-س/ص).

(۱) مسلم. زہد/ ۷۴۱۴. أبو داود. ادب: ۵۰۲۷. ترمذی. إسنائذان: ۲۷۴۲. ابن ماجہ. ادب: ۳۷۱۴ تحفة الأشراف: ۵۱۳.

(۲) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۳) بسند صالح (شرحه).

۵۳۸۵- وقال أبو هريرة (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): شِمت أخاك ثلاثا فما زاد فهو زكام.
رواه أبو داود. والله أعلى وأعلم^(۴):

ئەبو ھورەیرەش (خودای لئی پازی بئی) دەفەرموئ: ھەتا سێ جار بە
کردنی دووعای خێر بۆ برای موسولمانی خۆت لە کاتی پێژمندا دوژمنی
کوێریکە، کە لە سێ جار ھەلی بوارد ئەو پێژمە نییە، ئەو ھەلامەت و پەسیوہ.
ئەبو داود. لە بەرگی چوارەمی مەجموعول بەحرەیندا لە لاپەرە - ۵۴۵ - دا،
ماموستا رەشید بابان - بەرەحمەت بئی - دەفەرموئ: تەشمیت لە
(شماتە)یە، یەعنی دوژمن پێ خۆش بوون.

نەقلی بۆ بایی (تەفعیل) بۆ ئیزالەییە، وەك (جلدت البعير) یەعنی پێستم
گوروو تەشمیتیش بە مەعنا دووعاکردنە بۆ لابردنی ئەو شتە کە دوژمن
پێی دلخۆش بئی. (وەپگێڕ)

۵۹) نزای پزمین کردن بۆ خاوەن پەیمانەکان، واتە ئەو ناموسولمانانە ی کە لە
پەنای نیسلامدا دەژین: (أهل الذمة): (تشمیت الذمی)

۵۳۸۶- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ الْيَهُودُ يَتَعَاطَسُونَ عِنْدَ النَّبِيِّ
(مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَرْجُونَ أَنْ يَقُولَ لَهُمْ يَرْحَمُكُمُ اللَّهُ. فَيَقُولُ: يَهْدِيكُمُ اللَّهُ وَيُصْلِحُ
بَالِكُمْ. رواه الترمذي وأبو داود والحاكم^(۱):

ئەبو موسا (خۆشنوویی خودای نێین) دەفەرموئ: گەلی جار و دەبوو جوولەکەکان لە
کەن پێغەمبەر (سورودی خودای لەسەری) کە دەپێژم بە تەمای ئەو بوون کە پێغەمبەر (سورودی
خودای لەسەری) پێیان بفرموی: یرحکم الله: خودا رەحمتان پێ بکا، بەلام پێغەمبەر
(سورودی خودای لەسەری) دەیفەرمو پێیان لە دوا پێژمەکە: یهدیکم الله ویصلح بالکم: خودا
شارەزای پێگە ی ھەفتان بکا و دلتان ساز بکا (ت/د/حاکم - س/ص).

(۴) سکت عنه الشارح.

(۱) بسند صحیح (شرحه).

۶۰) خودا پڑمہی پی خوشہ، ودلی خوشی نایی له باویشک:

أن الله يحب العطاس ويكره التثاؤب

۵۳۸۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْعَطَاسَ وَيَكْرَهُ التَّثَاؤْبَ، فَإِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ وَحَمِدَ اللَّهَ كَانَ حَقًّا عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ سَمِعَهُ أَنْ يَقُولَ لَهُ يَرْحَمُكَ اللَّهُ. وَأَمَّا التَّثَاؤْبُ فَإِنَّمَا هُوَ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَإِذَا تَثَاؤَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيُرِدْهُ مَا اسْتَطَاعَ، فَإِنْ أَحَدَكُمْ إِذَا تَثَاؤَبَ ضَحِكَ مِنْهُ الشَّيْطَانُ. رواه البخاري وأبو داود والترمذي^(۱):

ئەبو ھورەیرە (خودای ئازای بێ) لە پیغەمبەرەو (درویدی خودای لەسەربێ) دەفەرموی: خودا پڑمەیی خوش دەوێ، بەلام باویشکی پی خوش نییە، دەی لەسەر ئەم بنیاتە ئەگەر یەکیکتان پڑمی و، سوپاسی خودای کرد ئیتر دەبی بە ماف و بەهەق لەسەر ھەموو موسولمانی کە ئەو پڑمەو سوپاسەیی گوێ ئی بێ پیی بلی: یرحکمک اللہ، بەلام باویشک لە شەیتانەو، جە ئەگەر کەسیکتان باویشکی ھات با ھەتا دەتوانی بیگیڕیتە دواوە و بەری بگری، چونکە ئیو کە باویشک دەدەن شەیتان لە خوشی یاندا پیتان پی دەکەن، کەوا مایە سستی و خاوی و لەش داھەزاوی بۆ فەرھەم ھیناون. (ب/د/ت).

۵۳۸۸- → (ب - ۱ ز - ۱۰۰ ل - ۳۰۳ ط/۱ ف - ۱) (۲).

۵۳۸۹- عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمْ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْعَطَاسُ وَالتَّعَاسُ وَالتَّثَاؤْبُ فِي الصَّلَاةِ وَالْحَيْضِ وَالْقَيْءِ وَالرُّعَافِ مِنَ الشَّيْطَانِ. رواه الترمذي بسند غريب. والله أعلم^(۳):

لە عەدی کوری ثابیتەو لە باوکیەو لە باپیریەو (خودای گەرە لیان خوش نوودبی) لە پیغەمبەرەو (درویدی خودای لەسەربێ) دەفەرموی: پڑمەو

(۱) (ریاض/۲ ل- ۲۲۹ ز- ۱۴۲ رھم/۱/۸۷۸. بخاری/۶۲۲۳). تەماشای ئەم شوێنە بکە لە ریاضدا، بۆ

باسی پڑمین.

(۲) تقدم فی مجلد/۱ تسلسل/۱۰۰ صحیفە/۲۰۳ طبعە اول. رقم/۵۹۰/۱.

(۳) رواه الترمذي بسند غريب.

وهنهوزو باویشك - لهناو نویردا - له شهیتانهوهن، ههروا بی نویرتی (ههین) و رشانهوهو لووت پژانیش (ت - س / غریب: نابلاو).

بهشی پیتجهه باسی ناوهکان:

(۶۱) باسترین ناو بهلای خودای گهورهوه

الفصل الخامس: في الأسماء: أحب الأسماء الى الله تعالى

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {ادْعُوهُمْ لِأَبَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ فَإِنْ لَمْ تَعْلَمُوا آبَاءَهُمْ فَاِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَمَوَالِيكُمْ - سورة الأحزاب}.

راقه و واتای ئەم ئایەتە پیروزیە لەم دوو شوینەدا رابورد: → (ب - ۵

ز ۲۳ ل - ۱۲۴ جایی یەکەم. ف/۲ + ب/۷ ز/۱۶ ل/۹۳ ج/۱ ف/۱۰).

۵۳۹۰ - عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: إِنَّكُمْ تُدْعَوْنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِأَسْمَائِكُمْ وَأَسْمَاءِ آبَائِكُمْ فَأَحْسِنُوا أَسْمَاءَكُمْ. رواه أبو داود^(۱):

ئەبو دەرداو (خودای ئازادی) فەرمووی: خوشەویست (دروودی خودای لەسەربن)

فەرمووی: ئێوه - لە پۆزی ژینەوهدا - بە ناوی خۆتان و بە ناوی باوکتانەوه

بانگتان دەکەن، کەواتە ناوی جوان لە خۆتان و لە کەسوکارتان بنین! (د -

س/منقطع).

۵۳۹۱ - وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا): إِنَّ اللَّهَ يَدْعُو النَّاسَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

بِأَسْمَائِهِمْ سِرًّا مِنْهُ عَلَى عِبَادَةٍ. رواه الطبراني^(۲):

ئێبنو عبباسیش (خودا لییان خوش نوودبی) دەفەرمووی: لە پۆزی

قیامەتدا خودا ئەم خەڵکە بە ناوی دایکیانەوه بانگ دەکا، هەتا نھینی

بەندەکانی خۆی بیۆشی و، سەر پۆشو پەردە ی سەر عەیب و نەنگیان هەل

نەداتەوه (طەبەرانی - خودای ئی رازی بی).

^(۱) بسند فيه انقطاع ولكن تؤيده الآية (شرحه).

^(۲) سكت عنه الشارح

۳- عَنْ بَنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ أَحَبَّ أَسْمَائِكُمْ عِنْدَ اللَّهِ عَبْدُ اللَّهِ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ. رواه مسلم والترمذي وأبو داود^(۳):

نبینو عومەر (خودا لییان خویش نوودبی) فەرمووی: پیغهمبەر (دروودی خودای له‌سهرین) فەرمووی: خویشه‌ویسترینی ناوتان له‌ای خودا عه‌بدوللّو عه‌بدولره‌حمانه! (م/ت/د).

۴- عَنْ أَبِي وَهَبٍ الْجُشَمِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَسْمَوُا بِأَسْمَاءِ الْأَنْبِيَاءِ وَأَحَبُّ الْأَسْمَاءِ إِلَى اللَّهِ عَبْدُ اللَّهِ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ وَأَصْدَقُهَا حَارِثٌ وَهَمَامٌ وَأَقْبَحُهَا حَرْبٌ وَمُرَّةٌ. رواه أبو داود والنسائي. والله وأعلى أعلم^(۴):

ئەبو وهەبی جوشەمی (خودای ئاززی بن) فەرمووی: پیغهمبەر (دروودی خودای له‌سهرین) فەرمووی: بە ناوی پیغهمبەرەکانەوه‌ خو‌تان ناو‌نێو، ناوی پیغهمبەرەکان بکەن بە‌ناو بو‌ خو‌تان، با‌شت‌رین ناو‌یش له‌ای خودا عه‌بدوللّو عه‌بدولره‌حمانه، راست‌ترین ناو‌یش (که ده‌ق رێکی سروشت و مه‌شرەبی ئاده‌میزادبی) حاریث و هه‌مامه، دزی‌وترین ناو‌یش هه‌رب و مورره‌یه. (د - س/ صالح - ن - س/ص).

دروودی
خودای له‌سهر

۶۲) دروست نییه کهس نه‌بولقاسم - که که‌سناوی پیغهمبەرە

- بکا به که‌سناو - واته به کونیه - بو‌ خو‌ی

لایجوز الکنية بأبی القاسم

۵۳۹۴- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: وَلِدَ لِرَجُلٍ مِنَّا غُلَامٌ فَسَمَّاهُ الْقَاسِمَ. فَقَالُوا: لَا نَكْنِيهِ حَتَّى نَسْأَلَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: سَمُّوْا بِاسْمِي، وَلَا تَكْنُوْا بِكُنْيَتِي. رواه الأربعة^(۱):

(۳) مسلم. آداب: ۵۵۵۲. أبو داود. ادب: ۴۹۴۹. ترمذی ادب: ۲۸۲۴. ابن ماجه. ادب: ۳۷۲۸. تحفة: ۷۷۲۱.

(۴) رواه أبو داود بسند صالح والنسائي بسند صحيح (شرحه).

(۱) مسلم. آداب: ۵۵۵۱

جابر (خودای نِ رازی بن) فهرمووی: پیاوی له ئیمه کوپیکى بوو، ناوی نا قاسم، یارانیش فهرموویان: تا له پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌س‌رین) نه‌پرسین که سناوی ئه‌بو لقاسمی ئی نانین و پیی نالین ئه‌بو لقاسم (چونکه ئه‌بو لقاسم که‌سناوی پیغه‌مبه‌ره (دروودی خودای له‌س‌رین) تا نه‌بی به‌هوی ئیلتیباس و لیگوپان له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ردا) جا که بو ئه‌مه پرسیاریان له حه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌س‌رین) کرد فهرمووی: ناوه‌که‌م بکه‌ن به‌ ناو بو خوتان، به‌لام کونیه‌که‌م مه‌که‌ن به‌ کونیه بو خوتان (ش/د/ت).

٥٣٩٥- وَقَالَ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): نَادَى رَجُلٌ (رجلا بالقيح) فَقَالَ: يَا أَبَا الْقَاسِمِ. فَأَلْفَتَ إِلَيْهِ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي لَمْ أَغْنِكَ إِلَّا مَا دَعَوْتُ فَلَانًا. فَقَالَ نَبِيُّ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) تَسَمَّوْا بِاسْمِي وَلَا تَكْنُوْا بِكُنْيَتِي. رواه الشيخان والترمذي^(٢):

ئه‌نه‌س (خودای نِ رازی بن) فهرمووی: جارئ له به‌قیع پیاوی گازی پیاویکی تری ده‌کرد گوتی: ئه‌ی ئه‌بو لقاسم! پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌س‌رین) ئاوری ئی دایه‌وه، وایزانی که بانگی ئه‌و ده‌کا، پیاوه‌که‌ گوتی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! له‌گه‌ل تۆم نه‌بوو، بانگی ئه‌و پیاوه‌ی تر ده‌که‌م، به‌ویش هه‌ر ده‌لین: ئه‌بو لقاسم. پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌س‌رین) فهرمووی: ناوی من بکه‌ن به‌ناو بو خوتان به‌لام که‌سناوه‌که‌م مه‌که‌ن به‌ که‌سناو بو خوتان. (ش/ت - پهمزای خودایان لیبین).

٥٣٩٦- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: وَلَدَ لِرَجُلٍ مِثًا غُلَامٌ فَسَمَّاهُ الْقَاسِمَ فَقَالُوا: لَا تَكْنِيكَ بِأَبِي الْقَاسِمِ، وَلَا تُنْعِمُكَ عَيْنًا. فَأَتَى النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ فَقَالَ: أَسْمِ ابْنَكَ عَبْدَ الرَّحْمَنِ. رواه الشيخان^(٣):

جابر (خودای نِ رازی بن) فهرمووی: پیاوی له ئیمه (واته: له ئه‌نصاره‌کان: له یاریده‌ده‌ره‌کان) کوپیکى ده‌بی، ناوی نا قاسم. یاران پییان فهرموو: نه‌پیت

^(٢) تجريد البخاری/٣/٢٨٧ رقم/ ١٣٦٢ = ٣١١٤، ٣١١٥، ٢٥٢٨، ٦١٨٦، ٦١٨٧، ٦١٨٩، ٦١٩٦. مسلم. آداب: ٥٥٥١.

^(٣) بخاری. ادب: ٦١٨٤، ٦١٨٩. مسلم. آداب: ٥٥٦٠.

دہلین نہبو لقاسم و نہبہم کہ سناوہ چاوو دلت روشن دہکہینہوہ (چونکہ نہبو لقاسم کہ سناوی پیغہ مہرہو ہر قابیل بہ خوہ تی!) پیاوہ کہیش (خودای ن رازی بن) پویشست بو لای پیغہ مہر (درویدی خودای لہ سرین) و ئەم باسہی بوی باس کرد، فہرمووی (درویدی خودای لہ سرین): کورہ کہت ناوبنی عہدولپرہمان (ش) — خودا لییان خوشنود بی).

۵۳۹۷- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ تَسَمَّى بِاسْمِي فَلَا يَتَكَبَّرُ بِكُنْيَتِي وَمَنْ اِكْتَنَى بِكُنْيَتِي فَلَا يَتَسَمَّى بِاسْمِي^(۴):

دیسان فہرمووی: پیغہ مہر (درویدی خودای لہ سرین) دہفہرمووی: ئەوہی ناوی من دہکا بہ ناو بو خووی با کونیہی من نہکا بہ کونیہ بو خووی، ہر وا ئەوہی کونیہی من دہکا بہ کونیہ بو خووی باناوی من نہکا بہ ناو بو خووی (د/ت — س/ص).

۵۳۹۸- وَقَالَ عَلِيُّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ إِنْ وَلَدَ لِي بَعْدَكَ أَسْمِيَهُ مُحَمَّدًا وَأَكْنِيهِ بِكُنْيَتِكَ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ فَكَأَنَّتْ رُخْصَةً لِي. رواهما أبو داود والترمذي^(۵):

علی (خوشنودین خودای لیبن) فہرمووی: ئەی پیغہ مہرہی خودا! ئەگەر لە دوا ژیانہی تو کوپیکم بوو ناوی دہنیم موحمەدو کونیہ کہی تویش دہکەم بە کونیہی و پینی دہلیم: نہبو لقاسم، ئایا رپگہی ئەمەم ددەہی؟ فہرمووی (درویدی خودای لہ سرین): بەلێ باشە. علی دہیفہرموو: ئەمە بوو بە مۆلەت و روخسەت بو من. (د/ت — س/ص).

۶۲) ناوہ ناپہسەندەکان : (الاسماء المنہی عنہا)

۵۳۹۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَخْتَى الْأَسْمَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِنْدَ اللَّهِ رَجُلٌ تَسْمَى مَلِكُ الْأَمْلَاكِ. رواه الأربعة وزاد مسلم: لا مالك الا الله تعالى^(۱):

(۴) بسند صحیح (شرحہ).

(۵) بسند صحیح (شرحہ).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بی) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (دیوودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموئ: له پوژئی قیامه‌تدا خویریت‌ترین ناو لای خودا ناوی ئه‌و پیاوه‌یه که خۆی ناو ناوه مه‌لیکول ئه‌ملاک (واته: شاهه‌نشاه: شای شایان). (ش/د/ت) موسلیم ئه‌مه‌ی پتره: خاوه‌نی راسته‌قینه‌ی هه‌موو شتی هه‌ر خودای گه‌وره‌یه‌و به‌س.

٥٤٠٠ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَغِيْظُ رَجُلًا عَلَى اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَخْبِئُهُ وَأَغِيْظُهُ عَلَيْهِ رَجُلٌ كَانَ يُسَمَّى مَلِكَ الْأَمْلاَكِ لَا مَلِكَ إِلَّا اللَّهُ تَعَالَى. رواه مسلم^(١):

دیسان له‌وه‌وه له پیغه‌مبه‌ره‌وه (دیوودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموئ: له پوژئی ژینه‌وه‌دا خودای گه‌وره له‌هه‌موو که‌سێ زیات‌ترقی له‌و پیاوه‌یه که ناو نرابێ: شای شایان مه‌لیکول ئه‌ملاک: شاهه‌نشاه، خودای گه‌وره له‌هه‌موو ناوی پتررقی له‌خاوه‌نی ئه‌م ناوه‌یه، ئه‌م ناوه له‌لای خودا له‌هه‌موو ناوی چه‌په‌لتره، شای راسته‌قینه (که خۆی شای گشت شایان بی) ته‌نیا خودای گه‌وره‌یه‌و به‌س (م).

٥٤٠١ - عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَحَبُّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ أَرْبَعٌ سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ. لَا يَضُرُّكَ بَأْيُهُنَّ بَدَأْتَ. وَلَا تُسَمِّنُ غُلَامَكَ يَسَارًا وَلَا رَبَاحًا وَلَا نَجِيحًا وَلَا أَفْلَحَ فَإِنَّكَ تَقُولُ أَنْتُمْ هُوَ فَلَا يَكُونُ فَيَقُولُ لَا. إِنَّمَا هُنَّ أَرْبَعٌ فَلَا تَزِيدُنَّ عَلَيَّ. رواه مسلم وأبو داود والترمذي^(٢):

سه‌مووره‌ی کوپی جوندب (خودای ئی رازی بی) له پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌فه‌رموئ: (دیوودی خودای له‌سهرین) خۆشه‌ویست‌ترین ووتار- لای خودا - ئه‌م چوار وشه‌یه‌یه:

(١) تجرید البخاری/٢٢٥/٥ رقم/١٩٦١ = ٦٢٠٥، ٦٢٠٦. مسلم. آداب: ٥٥٧٥. أبو داود. أدب: ٤٩٦١.

ترمذی. أدب: ٢٨٣٧.

(٢) مسلم. آداب: ٥٥٧٦.

(٣) مسلم. آداب: ٥٥٦٤، ٥٥٦٥. أبو داود. أدب: ٤٩٥٨، ٤٩٥٩. ترمذی. أدب: ٢٨٣٤. ابن ماجه. أدب:

٢٧٢٩ تحفة/ ٤٦١٢.

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ: پاکی و پیروزی هر بوی خودایه، سوپاس هر بوی خودایه، هر خدا خودایه و بهس، خدا له هموو شتی گهره تره، به هر کامی ثم چوار وشهیه دهست پی بکهی قهیدی نییه، بوی تو، کوپی خوشت ناومه نی یه سار، یا ره باح، یا نه جیح، یا نه فله ح، چونکه وا ده بی تو ده پرسیت و ده لییت: ئه ری هین له وی یه؟ جا ئه گهر له وی نه بوو ده لین: نه و لی ره نییه. قسه بیژ ده فهرموی: ثم ناوانه که پیغه مبه (دروودی خودای له سهرین) جلوه گیری فی کردوون ته نیا چوار ناون و بهس، به دم منه وه زیاتریان مه کهن (م/د/ت).

٥٤٠٢ - عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَرَادَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنْ يَنْهَى عَنْ أَنْ يُسَمَّى بِغُلَى وَبِرَكَّةٍ وَأَفْلَحَ وَبِيسَارٍ وَبِنَافِعٍ وَبَنَحْوٍ ذَلِكَ ثُمَّ رَأَيْتُهُ سَكَتَ بَعْدَ عَنْهَا فَلَمْ يَقُلْ شَيْئًا ثُمَّ قُبِضَ وَأَرَادَ عَمْرُ أَنْ يَنْهَى عَنْ ذَلِكَ ثُمَّ تَرَكَهُ. وَاهِ مُسْلِمٌ وَابُو دَاوُدَ وَلَفْظُهُ: إِنْ عِشْتُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ أُلْهِى أُمِّي أَنْ يُسَمُّوا نَافِعًا وَأَفْلَحَ وَبِرَكَّةٍ فَإِنَّ الرَّجُلَ يَقُولُ إِذَا جَاءَ أَتَمَّ بَرَكَهً فَيَقُولُونَ: لَا^(٤).

جابر (خودای فی رازی بن) فهرمووی: پیغه مبه (دروودی سلأوی خودای له سهرین) ویستی که ناوی یه علاو بهر کهت و نه فله ح و یه سار و نافع و ثم جوره ناوانه یاساخ بکا، به لام وهك سهرنجم دا له پاشا لییان بی دهنگ بوو، هتا گیانی پاکی سپارد هیچی وای له باره یانه وه نه فهرموو. عومهریش (خودای فی رازی بن) ویستی که ثم جوره ناوانه قه دهغه بکا، به لام له پاش دا وازی له وه هینا. (م/د/ت) گفته ی نه بو داوود (خودای فی رازی بن) فهرمووی (دروودی خودای له سهرین): ئه گهر مام و نه مردم - خدا یاربی - نایه لم که لی من خو یان ناو بنین: نافع و نه فله ح و بهر کهت چونکه وارپی ده که وی پیایوی ده پرسیت: ده لی: ئه ری بهر کهت لی ره یه؟ نه وانیش ده لین: نه و لی ره نییه! نه وهیش له لای هندی کهس ده بی به هو ی ره شبینی و بهد بینتی.

(٤) مسلم. آداب: تقدم تخريجہ (الحديث ٢).

۶۴) ناوانانی مندالی تازه بوو، گوښکردنی و شیرین کردنی مه‌لاشووی به خورما، یا به شیرینی تر : (تسمیه المولود وتحنیکه بتمر

۵۴۰۳ - → (ب - ۴ ز - ۱۱ ل - ۳۳ ف - ۵) ^(۱).

۵۴۰۴ - → (ب - ۴ ز - ۱۱ ل - ۳۳ ف - ۳) ^(۲).

۵۴۰۵ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: دَهَبْتُ بِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ الْأَنْصَارِيِّ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حِينَ وُلِدَ وَرَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي عَبَاءَةٍ يَهْنَأُ بَعِيرًا لَهُ فَقَالَ: هَلْ مَعَكَ تَمْرٌ؟ فَقُلْتُ: نَعَمْ. فَتَنَاوَلْتُهُ تَمْرَاتٍ فَأَلْقَاهُنَّ فِي فِيهِ فَلَاكِهْنَّ، ثُمَّ فَعَرَّ فَا الصَّبِيَّ فَمَجَّهَ فِي فِيهِ فَجَعَلَ الصَّبِيُّ يَتَلَمَّظُهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حُبُّ الْأَنْصَارِ التَّمْرَ. وَسَمَّاهُ عَبْدَ اللَّهِ. رواه الثلاثة ^(۳).

نه‌نه‌س (خودای ن‌رازی بن) فهرمووی: که عه‌بدوللای کوپی شه‌بو طه‌لحه له دایک بوو، خوُم بردم بو لای پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای لسه‌ربین) که چووم له‌و کاته‌دا پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای لسه‌ربین) بالآ پو‌شیک‌ی له‌به‌ردا بوو، قه‌ترانی ده‌دا له‌وشت‌ریکی خو‌ی، فهرمووی: خورمات له‌گه‌ل خو‌ت هی‌ناوه بو مه‌لاشوو شیرین کردنی؟ گوتم: نا هی‌ناومه، چه‌ند ده‌نک، خورما‌م پی‌ بوو دامن پی‌ی، شه‌ویش هه‌لی دانه ناو ده‌می خو‌یه‌وه‌و جو‌ینی و ئینجا ده‌می منداله‌که‌ی دا چه‌قه‌ندو ما‌جوومی خورما‌که‌ی تفانده ناوی، منداله‌که‌یش ده‌ستی کرد به مل‌چاندنی و زمانی بو ده‌گی‌را، پیغه‌مبه‌ریش (درویدی خودای لسه‌ربین) فهرمووی: خورما دؤ‌ستی یاریده‌ده‌رانه: خورما یاری یاریده‌ده‌رانه! شه‌ه‌تا ساواکه گورج ده‌ستی کرد به قو‌ستنه‌وه‌ی، چه‌زده‌ت (درویدی خودای لسه‌ربین) ناویشی نا عه‌بدوللآ (ش/د - خودا خو‌ش نو‌ودبی لی‌یان).

(۱) تقدم فی مجلد رابع. تسلسل / ۱۱ رقم/۲۶۰۸/۵.

(۲) تقدم فی مجلد رابع. تسلسل / ۱۱ رقم/۲۶۰۶/۳.

(۳) مسلم. آداب: ۵۵۷۷. أبو داود. ادب: ۴۹۵۱. تحفة الأشراف: ۲۲۵ (بروانه: ته‌ج‌رید/۵/۱۰۰ هه‌تا

لا‌په‌ره/ ۱۱۵ بو تی‌گه‌یشتنی ته‌واو له‌م باب‌ه‌ته - و‌مرگی‌ر ۲۰۰۸/۵/۱۹).

۵۴۰۶ - وَكَانَ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُؤْتَى بِالصَّبِيَّانِ فَيَبْرُكُ عَلَيْهِمَا وَيُحَنِّكُهُمَا. رواه مسلم والله أعلى وأعلم^(۴):

فهرمووی: گه‌لی جار مندالی تازه بوویان ده‌مینا بو خزمه‌ت چه‌زرت
(درویدی خودای له‌سیرین) نزای پیروزی و موباره‌کی بو ده‌کردن و به شیرینی گوشتی
ده‌کردن و به خورماو شتی و اماه‌لاشوی شیرین ده‌کردن! (م).

۶۵) گۆرینی ناوی ناشیرین به ناویکی جوان

تغییر الاسم القبیح باسم حسن

۵۴۰۷ - عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمْ) أَنَّهُ جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: مَا اسْمُكَ؟ قَالَ: حَزَنٌ. قَالَ: أَلَيْتَ سَهْلًا، قَالَ لَا أُغَيِّرُ اسْمًا سَمَّيْتُهُ أَبِي. قَالَ ابْنُ الْمُسَيَّبِ، فَمَا زَالَتِ الْحُزُونَةُ فِينَا بَعْدُ. رواه البخاري وأحمد وأبو داود^(۱):

له سه‌عیدی کوری موسه‌ییب‌وه له باوکیه‌وه له باپیری‌وه (خودایان لی
خوشتوودین) فهرمووی: چوومه خزمه‌ت چه‌زرت (درویدی خودای له‌سیرین) فهرمووی:
ناوت چی‌ه! گوتم: ناوم چه‌زنه (واته: هر ده‌وه‌له‌ت و ره‌قن) چه‌زرت
فهرمووی (درویدی خودای له‌سیرین): نا، تو ناوت سه‌هله (واته: نه‌رمانی و ده‌شت و
خوشت و ئاسان) منیش به گویم نه‌کردو عه‌رزیم کرد ناوی ناگویم که باوکم له
منی ناوه!

ئیب‌نو لموسه‌ییب ده‌یفه‌رموو: ئیتر له و ساکه‌وه که باپیرم نه‌م قسه
ره‌قه‌ی له رووی پیغه‌مبه‌ردا کردووه به گوینی نه‌کردووه که خو‌ی ناوین
سه‌هل، سه‌ر ره‌قی و توندی و تیژی‌مان ه‌تا ئیستایش له ناو داماووه لی‌مان
ناپیری (ب/ئه/د).

(۴) مسلم. آداب: ۵۵۸۴، ۶۶۰، تحفة الأشراف: ۱۹۷۵.

(۱) بخاری. ادب: ۶۱۹۰، ۶۱۹۳.

۵۴۰۸- عن ابن عمر (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: ان ابْنَةَ لَعْمَرٍ كَانَتْ تَسْمِي عَاصِيَةَ فَسَمَّاهَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) جَمِيلَةَ. رواه مسلم وابو داود^(۲):

نئینو عومەر (خودا لییان خوْش نوودبی) فەرمووی: کچیکی عومەر ناوی عاصیه بوو (واته: یاخی) پیغه مبهەر (دروودی سلاوی خودای له‌سه‌ری) ناوی نا جه‌میله (واته: جوان) (م/د/ت).

۵۴۰۹- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ عَطَاءٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) قَالَ: سَمَّيْتُ ابْنَتِي بَرَّةً، فَقَالَتْ لِي زَيْنَبُ بِنْتُ أَبِي سَلَمَةَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): نَهَى عَنْ هَذَا الْإِسْمِ وَسَمَّيْتُ بَرَّةً فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ اللَّهُ أَعْلَمُ بِأَهْلِ الْبِرِّ مِنْكُمْ، فَقَالُوا: بِمَ نُسَمِّيْهَا؟ قَالَ: سَمُّوْهَا زَيْنَبُ^(۳):

محەمەدی کوپی عەمری کوپی عەطاء (خودایان لی خوْش نوودبی) فەرمووی: کچیکم بوو ناوم نا بەرە (واته: باش: چاک: خاس) زەینەبی کچی ئەبو سەلەمە (خودای ئی زانی بن) پیی فەرمووم: پیغه مبهەر (دروودی خودای له‌سه‌ری) ئەم ناوه‌ی یاساخ کردووه، منیش کاتی خو‌ی ناوم بەرە بوو، پیغه مبهەر (دروودی خودای له‌سه‌ری) فەرمووی: خوْتان بە پاک و پاکیزە دامەنن و تەزکییه‌ی خوْتان مەکن، هەر خودا بوْ خو‌ی باش دەزانن کە کێتان باشە، یا خراپە. جا دەلێن: قوربان! ئە‌ی ناوی بنێن چی؟ فەرمووی: ناوی بنێن زەینەب (واته: نەرمول. ئێتر ناویان نام زەینەب. (ش/د- خودا لییان خوْش نوودبی).

۵۴۱۰- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: كَانَتْ جُوَيْرِيَةُ اسْمُهَا بَرَّةً، فَسَمَّاهَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) جُوَيْرِيَةَ وَكَانَ يَكْرَهُ أَنْ يُقَالَ: خَرَجَ مِنْ عِنْدِ بَرَّةً. رواهما الثلاثة^(۴):

(۲) مسلم. آداب: ۵۵۶۹. أبو داود. أدب: ۴۹۵۲. ترمذی. أدب: ۲۸۲۸ تحفة / ۸۱۵۵.

(۳) مسلم. آداب: ۵۵۷۳، ۵۵۷۴. أبو داود. أدب: ۴۹۵۳ تحفة الأشراف: ۱۵۸۸۴.

(۴) مسلم. ذکر ودعا: ۶۸۵۱، ۵۵۷۱. أبو داود. صلاة: ۱۵۰۳ تحفة الأشراف: ۶۳۵۸. تجرید/ ۲۲۴/۵ رقم/

ثیبنو عہباس (رمزای خودایان لیبین) فہرمووی: لہ پیش دا جویریہ ناوی بہرہ بوو (واتہ: چاک) پیغہمبہر (درویدی خودای لہسیرین) کہ مارہی کرد بو خوی ناوی نا جویریہ. چونکہ پیی ناخوش بوو بگوتری پیغہمبہر (درویدی خودای لہسیرین) لہلای بہرہوہ دہرچوہ دہری، چونکی تہم قسہیہ بوئی تہوہی لی دی کہ چاکہی بہجی ہیشتبئی. (ش/د).

۵۴۱۱- عَنْ أَسَامَةَ بْنِ أَخْذَرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا يَسْمَى أَصْرَمَ كَانَ فِي الثَّقَفِ الَّذِينَ أَتَوْا رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَا اسْمُكَ؟ قَالَ: أَنَا أَصْرَمُ. قَالَ: بَلْ أَنتَ زُرْعَةُ^(۵).

ئوسامہی کوپی تہخدہری (خودای لی رازی بن) فہرمووی: پیای ناوی تہصرہم بوو (واتہ: گویکرتاگوپیپراو) لہو دہستہیہدا بوو کہ ہاتن بو لای پیغہمبہر (درویدی خودای لہسیرین) پیغہمبہر (درویدی خودای لہسیرین) پیی فہرمووی: ناوت چیبہ؟ گوتی: ناوم تہصرہمہ، فہرمووی: خہیر، بہلکوو تو لہ ئیستا بہدواوہ ناوت زورعیہ (واتہ: مہزراو شینایی) (د-س/صالح).

۵۴۱۲- عَنْ شَرِيحِ بْنِ هَانِي عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّهُ لَمَّا وَقَدَّ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَعَ قَوْمِهِ سَمِعَهُمْ يَكُونُهُ بِأَبِي الْحَكَمِ فِدْعَاةَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَكَمُ وَإِلَيْهِ الْحُكْمُ فَلِمَ تُكْنَى أَبَا الْحَكَمِ. فَقَالَ: إِنَّ قَوْمِي إِذَا اخْتَلَفُوا فِي شَيْءٍ أَتَوْنِي فَحَكَمْتُ بَيْنَهُمْ فَرَضِي كِلَا الْفَرِيقَيْنِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): مَا أَحْسَنَ هَذَا فَمَا لَكَ مِنَ الْوَلَدِ؟ قَالَ: لِي شَرِيحٌ وَمُسْلِمٌ وَعَبْدُ اللَّهِ. قَالَ: فَمَنْ أَكْبَرُهُمْ؟ قَالَ: قُلْتُ شَرِيحٌ. قَالَ: فَأَنْتَ أَبُو شَرِيحٍ^(۶).

شوورہیچی کوپی ہانی فہرمووی: باوکم فہرمووی: تہو کاتہ کہ لہگہل دہستہی نوینہری گہلہکہما چووین بو لای پیغہمبہر (درویدی خودای لہسیرین) پیغہمبہر (درویدی خودای لہسیرین) بہر گوئی دہکوئی کہ بہمن دہلین: تہبولحہکہم (

(۵) رواہ ابو داود بسند صالح (شرحہ).

(۶) رواہ ابو داود بسند صالح (شرحہ).

واته: حوکم به‌دهست: حوکمدار: فرمانداران جا چه‌زرت (درویدی خودای له‌سربین) بانگی کردم و فهرمووی: ته‌نیا هر خودا خوی چه‌که‌مه و حاکمی راست و دروست هر خویه‌تی و حوکم و فرمان‌ره‌وایی و بریاری کوتایی هر به‌دهست خویه‌تی، جا که‌واته بۆ پیّت ده‌لین نه‌بو له‌که‌م و نه‌م که‌سناو و کونی‌یه‌ت له چییه‌وه هاتوو (نه‌مه بۆنی خودایه‌تی لی دی). منیش عه‌رزیم کرد: هو‌ی نه‌وه‌یه که‌وام پیّ ده‌لین چونکه‌ هۆزه‌که‌م له‌ناو خویاندا نه‌گه‌ر له‌سه‌ر شتی تی‌کچوون و ری‌ک نه‌که‌وتن دینه‌ لای من، منیش فرمانی ده‌رده‌که‌م و بریاری ده‌دهم له‌ نیوانیاندا، هر دوو لاپه‌سه‌ندی ده‌که‌ن و پی‌ی رازی ده‌بن، له‌به‌ر نه‌مه پی‌م ده‌گوتری نه‌بول چه‌که‌م. چه‌زرت (درویدی خودای له‌سربین) فهرمووی: نه‌مه شتیکی گه‌لی جوانه، باشه‌ نه‌دی کوپه‌کانت ناو یان چییه؟ گوتم: شوره‌یح و موسلیم و عه‌بدوللّام هه‌یه: فهرمووی: کامه‌یان گه‌وره‌یان؟ گوتم: شوره‌یح، فهرمووی: که‌واته تو ناوت نه‌بو شوره‌یح، واته: باوکی شوره‌یح. (د-س/ صالح-ن).

٥٤١٣- وَقَالَ مَسْرُوقٌ لَقَيْتُ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) فَقَالَ: مَنْ أَلَتْ؟ قُلْتُ: مَسْرُوقُ بْنُ الْأَجْدَعِ. قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: الْأَجْدَعُ شَيْطَانٌ. روى هذه الثلاثة أبو داود^(٧):

مه‌سرووقیش ده‌لی: تووشی عومه‌ر بووم، فهرمووی: تو کی‌یت گوتم: مه‌سرووقی کوپی نه‌جده‌م، عومه‌ر فهرمووی: بۆ خۆم له‌ پیغه‌مبه‌رم بیست ده‌یفه‌رمو (درویدی خودای له‌سربین) نه‌جده‌ع ناوی شه‌یتانی‌که که‌واته نابنی بکری به‌ناوی موسولمان و ئاده‌میزاد (د-س/ صالح).

٥٤١٤- وَغَيْرَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) اسْمَ الْعَاصِ وَغَزِيرَ وَعْتَلَةَ وَشَيْطَانَ وَالْحَكَمِ وَغُرَابٍ وَحُبَابٍ وَشِهَابٍ فَسَمَاءُ هِشَامًا وَسَمَى حَرْبًا سَلْمًا وَسَمَى الْمُضْطَجِعَ الْمُتَبَعِثَ وَأَرْضًا تُسَمَّى عِفْرَةَ سَمَاءًا خَضِرَةً وَشِعْبَ الضَّلَالَةِ سَمَاءُ شِعْبِ الْهُدَى وَبَنَى الزُّلَيْمَةَ سَمَاءَهُمُ بَنَى الرُّشْدَةَ وَسَمَى بَنَى مُغَوِيَةَ بَنَى رِشْدَةَ. رواه أبو داود^(٨):

^(٧) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

^(٨) رواه أبو داود وقال تركت أسانيدھا للاختصار (شرحه).

پیغه‌مبهر (دبرودی خودای لسه‌رین) ئەم ناوانه‌ی گوڤری: عاصی و عه‌زیزو
عه‌ته‌له‌و شه‌یتان و چه‌که‌م و غورا ب و حویاب، شیهابیشی گوڤری و ناوی
هیشام، حه‌ربی ناونا سه‌لم، موزته‌جیعی ناونا مونبه‌عیث، زه‌وی یه‌ک ناوی
عه‌فیره بوو ناوی نا خه‌زیره، شوعه‌بول ضه‌لاله‌تی ناو نا شوعه‌بوله‌ودا، به‌نی
زینیو به‌نی موغویییه‌ی ناونا به‌نی ریشده به‌نی زینیو به‌نی موغویییه، واته:
نه‌وه‌ی خیز، به‌نی ریشده واته: نه‌وه‌ی مه‌رد. (د)

٦٦) ناز ناوو که‌سناو (واته: له‌قه‌بو کونیه): (اللقب والکنیه)

٥٤١٥ → (ب - ٧ ز - ٣٢ ل - ١٥٤ ف - ٧) ^(١).

٥٤١٦ → (ب - ٥ ز - ٩ ل - ٦٣ ف - ٥) ^(٢).

٥٤١٧ → له‌باسی (گالته‌کردن دروسته) دا رابورد. حه‌دیثی (با ابا
عمیر مافعل النغیر) ^(٣).

٥٤١٨ - وَقَالَتْ: عَائِشَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): يَا رَسُولَ اللَّهِ كُلُّ صَوَاحِبِي لَهُنَّ كُنَى،
قَالَ: فَانْكُنِي بِإِنِّكَ عَبْدُ اللَّهِ فَكَانَتْ تُكْنَى بِأُمِّ عَبْدِ اللَّهِ. رواه أبو داود بسند صالح ^(٤):

عائیشه (خودای نازای بن) فه‌رمووی: قوربان! ئەه‌ی ره‌وانه‌ کر‌اوی خودا!
هه‌وی و هاو‌پیکانم هه‌موو که‌سناویان هه‌یه من نه‌بی، هه‌ر که‌سه‌یان به‌ناوی
منداڵیکه‌وه ناوو شو‌ره‌تی ده‌رکردوه، وه‌ک ئوممو سه‌له‌مه‌و ئەه‌وانی تر؟
فه‌رمووی (دبرودی خودای لسه‌رین): ده‌ی تویش به‌ناوی عه‌بدوڵلای کو‌پی ئەسمائی
خوشکته‌وه که‌سناو بو‌ خو‌ت دابنئ و خو‌ت ناوبنئ: ئوممو عه‌بدوڵلای دایکی
عه‌بدوڵلای، خو‌ ئەه‌نده‌ت خو‌ش ده‌وی بو‌نی کو‌پی خو‌تت پییه‌وه ناوه!
فه‌رمووی: ئیتر له‌وه دوا ئوممو عه‌بدوڵلای دایکی عه‌بدوڵلای بوو به‌ که‌سناوی

(١) تقدم فی مجلد سابع. تسلسل/ ٣٢ رقم/ ٤١١٣/٧.

(٢) تقدم فی مجلد خامس. تسلسل/ ٩ رقم/ ٣٢٩٢/٥.

(٣) تقدم فی مجلد تاسع. تسلسل/ ٣٥ رقم/ ٢ ل- ٩١ ج/ ٤٨٦٠/١.

(٤) بسند صالح لأبی داود.

عائیشہ و پیان دہگت: ئوممو عہدوللا. واتہ: دایکی عہدوللا (د-س/صالح). شیخی عہینی - رحمہتی خودای لیبی و لہ پیت و بہرہکەت و ہیممەتی رۆحانیہتی بی بہش نہین) لہ شەرحی صەحیحی بوخاریدا لہ بہرگی بیست و دوودا لہ لاپەرہ (۱۴۲) دا دہفەرموی: لہدوا پیغەمبەر و ئەبو بہکر خۆشەویستترین کەس لہکن عائیشہ عہدوللائی کوپی زوبہیر بوو، عائیشہ پووری بوو، زۆرتەر خۆی بہ خۆی دہکرد و ہەر خۆشی پەرورەدی دہکرد، جا بۆیہ پیغەمبەر (دروودی خودای لەسرین) دایدەنئ بہ کوپی، وە منیش بہو شیوہی سەرەوہ تەرجمەم کرد. ئەم جۆرہ تەعبیر و نیسبەتہ دوورن لہ تەبەننئ، ئەمە ئەو فەرموودەییە دەسەلمینئ کە دہفەرموی: الخالہ بمنزلۃ الأم. پوور لہ جئی دایکە. (وہرگنر)

۶۷) لہکانی بانگ کردندا دروستہ دوایی ناو بکرتینری، یاہەندی پیت لہ ناو فرہ بدری: (يجوز النداء بالترخيم)

۵۴۱۹ - → (ب - ۵ ز - ۳۷ ل - ۱۵۴ ف - ۴) (۱).

۵۴۲۰ - وَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ لِي النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): يَا أَبَا هُرَيْرٍ. رواهما البخاري (۲):

ئەبو ھورەیرہ (خودای ئی زازی بئ) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسرین) پیی فەرمووم: ئەی ئەبو ھیر! (ب).

۵۴۲۱ - → (ب - ۴ ز - ۹۰ ل - ۲۳۷ ف - ۱۲) (۳).

لیرەدا ئاوايە: ئەنەس (خودای ئی زازی بئ) فەرمووی: ئوممو سولەیم لہ ناو بارگە و بنەکەدا بوو، ئەنجەشە - کە ئۆکەریکی رەشکەلە پیغەمبەر بوو و شترەکانی ئی دہخوپی، حەزەرەت (دروودی خودای لەسرین) فەرمووی: ئەی

(۱) تقدم فی مجلد/ ۵ تسلسل / ۳۷ رقم/ ۴/ ۲۴۲۲

(۲) سبق فی مجلد/ ۱۰ تسلسل/ ۱ رقم/ ۵۱۲۶.

(۳) تقدم فی مجلد/ ۴ تسلسل/ ۹۰ رقم/ ۱۲/ ۳۱۲۷.

ئه‌نجه‌ش! هیواش له سه‌ره‌خۆ و لاخه‌كان لیخوره، چونكه با ریان ئافره‌ته كه وهك شووشه ناسكن! (ش).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بۆ روون كردنه‌وه‌ی ئهم باسه ده‌لێن: گهرچی ناو ته‌رجه‌مه ناکرێ به‌لام تیگه‌یشتنی ته‌واو له‌م باسه به‌سراوه به واتاو مه‌به‌ستی ناوه‌كانه‌وه، بگه‌ر په‌یوه‌ندی به‌ رێزمانیشه‌وه هه‌یه، ئایا (ته‌رخیم) یا پاشکرتان‌دی ناو له کوردیدا هه‌یه یا‌نا، ئه‌گه‌ر هه‌یه ده‌ق وهك پاشکرت‌ه‌ی عه‌ره‌بی وایه. ئه‌وه‌ی كه په‌یوه‌ندی به‌ مه‌به‌ستی ئێمه‌وه هه‌یه ئهم پرسیاره‌ گرنگه‌یه: ئایا حوكمی‌کی شه‌رعی كه بۆ واژه عه‌ره‌بی یه‌كه ئیسپات ده‌بی، به‌ هۆی هه‌ر هۆیه‌كه‌وه ئه‌و حوكمه‌ی بۆ ئیسپات ده‌بی، وهك جوانی مه‌عناكه‌ی، یا ناشیرینی له‌ فظه‌كه‌ی، یا هۆیه‌کی رێزمانی، ئایا هه‌مان حوكم بۆ ته‌رجه‌مه‌ی ئه‌و له‌ فظه‌ش ئیسپات ده‌بی یا‌نا؟

كه‌سێ به‌وردی سه‌ره‌نجی ئهم ناوه‌و ته‌فسیره‌كه‌ی بدا له‌م باسه‌ی ژێر ده‌ستماندا، به‌باشی تێ ده‌گا، له‌ بوخاری شه‌ریف و له‌ صه‌حیحی موسلیمی پی‌رۆزدا ده‌فه‌رموێ: أَخْنَعُ الْأَسْمَاءَ عِنْدَ اللَّهِ رَجُلٌ تَسْمَى بِمَلِكِ الْأَمْلاكِ، قال سفيان يقول غيره: تفسيره شاهان شاه. یاسه‌رنجی ئهم فه‌رمایشته‌ی شیخی نه‌وه‌وی (رمزای خودای لێن) بدا هه‌مان مه‌به‌ست به‌باشی تێ ده‌گا، نه‌وه‌وی ده‌فه‌رموێ:

{وَأما قولة فلا تزيدن علي – هو بضم الدال – ومعناه: الذي سمعته أربع كلمات وكذا روايتهن لكم فلا تزيدوا علي في الرواية ولا تنقلوا عني غير الأربع وليس فيه منع القياس على الأربع وأن يلحق بها ما في معناها قال أصحابنا يكره التسمية بهذه الأسماء المذكورة في الحديث وما في معناها}.

ته‌ماشای عه‌ینی به‌رگی ۲۲ لاپه‌ره (۲۱۵) بکه هه‌روه‌ها ته‌ماشای

شه‌رحی صه‌حیحی موسلیم به‌رگی ۱ ل – ۱۱۸ بکه.

جاوا به پیی ته‌وانا بو ئه‌م مه‌به‌سته مه‌عنای ناوه‌کان به کوردی ده‌نوسین و ده‌لێن: عه‌بدوللا واته: به‌نده‌ی خودا: عه‌بدی خودا: خودا په‌رست عه‌بدولپه‌رهمان: به‌نده‌ی خودای میهره‌بان حاریث: کاسب: فرمانکه‌ر. هه‌مام: مشوور خۆر: ده‌ربایست، یاخود: خه‌مخۆر: خه‌مخوار. هه‌رب: شه‌ر، جه‌نگ: جه‌نگی موپه: تال: تالی: قاسم: دابه‌شکه‌ر، قاسم ناوی کوپه‌ گه‌وره‌ی پیغه‌مبه‌ر بوو، له‌به‌ر ئه‌وه ئه‌بولقاسم بوو به‌ که‌سناوو کونی‌ه‌ی هه‌زرت (دروودی ساڵوی خودای له‌سه‌ری) ئه‌م که‌سناوه‌ی هه‌زرت (دروودی خودای له‌سه‌ری) هیمایه‌ بو ئه‌وه که‌ هه‌زرت (دروودی خودای له‌سه‌ری) به‌فه‌رمانی خودا ئه‌و خێرو خوشی و به‌شو و باره‌یه‌ی که‌له‌ خوداوه‌ دانراوه‌ بو به‌نده‌گان به‌ پیی شانی خویان دابه‌شی ده‌کا به‌سه‌ریاندا، جا تائیشتیبا هه‌زات و صیغه‌ت و ناو و نیشانی تایبه‌تی هه‌زرتدا په‌یدا نه‌بی له‌ ژبانی هه‌زرتدا (دروودی خودای له‌سه‌ری) ئه‌م که‌سناوی ئه‌بولقاسمه‌ بو که‌سی تر ده‌ستی نه‌ده‌دا، یه‌سار: ئاسان. یاخود: ده‌وله‌مه‌ندی: دارایی. ره‌باح: قازانج: سوود. نه‌جاح: سه‌رکه‌وتن: سه‌رکه‌وت. ئه‌فله‌ح: پرگار نافع: سوود به‌خش. یه‌علا: به‌رزه: سه‌ربه‌رز. به‌ره‌که: پیت و فه‌رو به‌ره‌که‌ت. زه‌ینه‌ب: نه‌رمۆل: گوشتنه. جوویرییه: که‌نیز. یا که‌نیشک: که‌نی: کچکه: کچۆله. عاصی: یاخی عه‌زیز: ته‌وانا و زال، یه‌کیکه‌ له‌ناوه‌ جوانه‌کانی خودا. عه‌ته‌له: نوێل. غوراب: قه‌له‌ په‌ش.

حوباب: ناوی شه‌یتانیکه. شیهاب: نه‌یزه‌ک: شووله‌ ناگر: ئه‌ستیره‌ کشان. هیشام: دارپر. هه‌رب و سه‌لم: جه‌نگ و ناشتی موزته‌جیع: پالکه‌وتوو. مونبه‌عیث: راپه‌ریو. عه‌فیره: شوپه‌کات. خه‌ضیره: سه‌وزه‌لانی. شوعه‌بول ضه‌لاله: هه‌رده‌ی سه‌رلیشیوان. یاخود ده‌ره‌ی گوهرایی شوعه‌بولهودا: ریگه‌ی راست. یا ریگه‌ی پرگاری. به‌نی زنیه: نه‌وه‌ی حیز. به‌نی موغوییه: خێلی سۆزانی. به‌نی ریشده: نه‌وه‌ی مه‌رد.

جالیره‌دا ده‌لێن: ناو چ به‌عه‌ره‌بی بی وه‌ چ به‌ کوردی یابه‌ هه‌رزمانیکی تری ده‌بی ئه‌م مه‌رجانه‌ی تیا بیته‌جی:

١- ناویکی رێک و پێک که له‌فظ و مه‌عنای وه‌ک یه‌ک جوان و په‌سه‌ندبن.
٢- نه‌بی به‌هۆی لیگۆڤان و په‌شبینی و شتی وا، به‌لکوو بیی به‌هۆی
وریایی و چالاکی و نوقلانه‌ی خێرو فالێ باش و بیی به‌نیشانه‌ی به‌ندایه‌تی
خودا.

٣- نه‌بی به‌هۆی خۆ به‌پاک زانین و بایی بوون و خود په‌سه‌ندی
(ته‌زکییه) و هاوبه‌شی و موشاره‌که له‌ زات و صیقاتی (خودای گه‌وره‌دا).
ئه‌مه له‌لای.

داخه‌که‌م لی‌رده‌دا دوو خال هه‌یه هه‌ردوکیان دل ته‌زین:

١- ناوی ناشیرین - هه‌تا ئیستایش - له‌ ناو عه‌ره‌به‌ ده‌شته‌کی -
یه‌کاندا زۆر زۆره. بگه‌ره له‌ ناو کورده‌واریشدا هه‌ر ماوه.

ب- له‌ناو کورده‌واریشدا ناوی په‌یوه‌ندو موسنه‌د بۆ لای ناوه
جوانه‌کانی خودا زۆر که‌من، وه‌ک: خوا که‌ره‌م، خوا داد، خودا به‌خش،
خودیده. چونکه‌ تا ئیستایش ناوه جوانه‌کانی خودا له‌ کوریدیدا کۆنه
کراونه‌ته‌وه، یاخود له‌ عه‌ره‌بی‌یه‌وه ته‌رجه‌مه‌یه‌کی جوان نه‌کراون. ئیتر په‌نا
به‌ خودا ته‌ماشای باسی ناوه جوانه‌کانی خودا بکه.

(وه‌رگی‌ڤ - ١٩٨٦/٧/٨٤)

به‌شی شه‌شه‌م: باسی هه‌لبه‌ست و هۆنراوه‌و گۆرانی و شتی وا که‌له‌م
بابه‌ته‌بین

٦٨ هه‌لبه‌ست له‌ خودی خۆیدا باش نییه

الفصل السادس: في الشعر والغناء ونحوهما

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشَّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُبِينٌ -

سورة يس - ٦٩/٣٦}.

واته: ئی‌مه (به‌ناردنی قورئان بۆ سه‌ر دلی موحه‌مه‌دی کوپی عه‌بدوللأ
که‌ پی‌غه‌مبه‌ری خودایه) ئه‌و زاته‌مان فی‌ری هونه‌ری هه‌لبه‌ست و هۆنینه‌وه‌ی

شیعرو، یاسای دانانی هۆنراوه نەکردوو، ئەو لە ناو شیتەو و کاری و شیاوی پایە و شانی ئەو نییە، پایە ی پێغمبەری جیا یە لە پلە ی شاعیری، پێغمبەری پایە یەکی پێرۆزە، خەلاتی خوداییە وە ئی شاعیری سۆزی دەروونی ئادەمیزادە، ئەم قورئان و فەرماشتانە ی کە ئیمە ناردوو مانە بۆ موخەممەد شیعرو شتی وانییە وەک ناموسولمانەکان دەلێن، چونکە شیعەر دەستوور و یاسای تایبەتی خۆی هەیە، کێشی هەیە، سەرۆای هەیە، مەعناکەشی بریتی یە لە خەیاڵ و ئەندیشە و ئاوات و خۆزگە و پێرۆ پاگەندە و فیشال و سۆزی دەروونی شاعیران، وە ئی ئەمە بریتی یە لە یاد و ذیکری خودا، رابەری و پێنمای هۆشیاران دەکا بۆ پێرۆزی هەر دوو جیهان و نامە یەکی نوسراوی پێرۆزی ئاسمانی یە، ناوی خۆی بە خۆیە وە یە کە قورئانیکی ئاشکرا و رووناکە و پێرە لە دانایی و بریاری خودا، مەسئەلەکانی شەریعی شەریف.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ، أَلَمْ تَرَاهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ، وَأَنْهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ، إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ كَثِيرًا وَانْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ - سورة الشعراء - ٢٦ / ٢٢٤ - ٢٢٧}.

واتە: قورئان کلام و فەرمودە ی خودایە، نە هیئراوی شەیاتین و نە داھینراوی جنۆکە و نە هۆنراوە ی هەستیاری و هۆنەرە و نە هونەری شاعیرانە، فەرماشتی پێرە نووور و رحمەت و حیکمەت وەک ئەم قورئانە دەبێ، ئەمە لە کوێ و قسە و ها شە و هووشە ی هۆنەران و شاعیران لە کوێ؟ بە پێچەوانە و شاعیران پێشە وای کۆمەلێ سەرکەش و دەستە ی گومپایان، مامۆستای درۆن، پەپرە وەکانیان کە سانیکێ بێ ئیلتیزام وەک خۆیان، تەماشای دەکە ی لە هەموو ناشی ئی دەکەن! لە هەموو مەنجه لیکاً ئەسکوین! وەک دیوانە ی سەرگەردان لە هەموو شیو و دۆل و دەرە یەکا می شە کزەیانە، بەراست و بە درۆ دەم لە هەموو باس و خواستی دەکوئن، بەرێ و بەبێ رێ هەر سەر دەنێنەو، قسە ی دەم

دۇنيانى يەك نىيە، رەفتارو كىرەتلىرىنى لەيەك جىيە، دىمەن و ناو دۇنيانى ئاسمان و
رەتلىرىنى ئەمە رەتلىرىنى سەرەكى شاعىرەنە بە گىشتى، وەلى خوا ھەقە كۆمەلى ئە
شاعىران لەم قەيىدەيە مۇستەسنان، لەگەل ئەو شەكە شاعىران بەلام
مۇسۇلماننى چاكن خاۋەننى دەم و زمانى پاكى، خاۋەن باۋەن مەبدەن، كارو
كىرەتلىرىنى جان و باشە، رەفتارو كىرەتلىرىنى جانە، باۋەن پەن بە دىنى خۇدا
ھەيە، لە سەرى دەكەنەۋە، يادو دىكىرى خۇدا بەزۇرى دەكەن، سەر بۇزۇلم
زۇرو ناھەقى شۇر ناكەن، بە ھۇنراۋەنى ناسك و راست و دروست و بە شىعەرى
جان و دىگىر باسى ئىسلام دەكەن و لەسەر مۇسۇلمانان دەكەنەۋە، ھەقى
خۇيان لە ناھەز و لەكەنە دەستىن كە ستەميان ئى كىرەن!

۵۴۲۲- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَأَنْ يَمْتَلِيَّ
جَوْفَ أَحَدِكُمْ قِيْحًا خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَمْتَلِيَّ شِعْرًا. رواه الأربعة^(۱):

ئىبنى ئومەر (خۇشنىۋىدى خۇدايان لىيىن) فەرمۇۋى: پىغەمبەرى خۇشەۋىست و
نازدار (دروود و رەھمەت و سلاۋو پىرۋىزى خۇداي گەۋرەى لە سەرىنى و سەرو
مال و رۇح و ھەست و نەست بە قۇربانى گەردى سەر گۇپرى پىرۋىزى بىي...
ئامىن) دەفەرمۇۋى: ناۋسەكتان پىرۋى لە كىم و زوۋخاۋ گەلى ئەۋە چاكتە بۇ ئىۋە
كە پىرۋى لە شىعەرو ھۇنراۋ! (ش/د/ت).

۵۴۲۳- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: بَيْنَا نَحْنُ نَسِيرُ مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
بِالْعَرَجِ إِذْ عَرَضَ شَاعِرٌ يُنْشِدُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خُذُوا الشَّيْطَانَ أَوْ أَمْسِكُوا
الشَّيْطَانَ لَأَنْ يَمْتَلِيَّ جَوْفَ رَجُلٍ قِيْحًا خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَمْتَلِيَّ شِعْرًا. رواه مسلم^(۲):

ئەبو سەئىد (خۇداي ئى رانى بىن) فەرمۇۋى: جارى (لە عەرچ) لە خىزمەت
ھەزەتدا بوۋىن، بەرپۋە بوۋىن دەپۋىشتىن، لە ناكاو بوۋىز (شاعىر) ئى سەرى
ھەل دا، بە نقام ھەلبەستى دەخۇيىندەۋە، پىغەمبەر (دروودى خۇداي لەسەرىن)

(۱) تجريد البخارى/۵/۲۲۲ رەقم/ ۱۹۵۵ - ۶۱۵۴ فتح مسلم. شعر: ۵۸۵۲، ۵۸۵۴. ترمذى. ادب: ۲۸۵۲.

ابن ماجه/ ادب: ۳۶۱۰ تحفة الأشراف/ ۳۹۱۹.

(۲) مسلم. شعر: ۵۸۵۵. ترمذى. ادب: ۲۸۵۲. ابن ماجه/ ادب: ۳۶۱۰ تحفة/ ۳۹۱۹.

فەرمووی: ئەو شەیتانە بگرن، یا فەرمووی: ئەم شەیتانە پابگرن، لە راستی دا ناو دلی پیاو پر بێ لە کیم و زووخاو هیشتا ئەوەی باشتەر لەوە کە ناو دلی پر بێ لە هەلبەست و هۆنراو! (م - خودای ئی رازی بێ).

٦٩) پیڤه مبه‌ر ^{دروودی} شیعرى خه‌لكى ده‌خوینده‌وه : (النبي ﷺ قاله متمثلاً)
٥٤٢٤ - → (ب - ٧ ز - ٧٦ ل - ٢٥٥ ف - ٢) ^(١).

٥٤٢٥ - وَسُئِلَتْ عَائِشَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): هَلْ كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَتَمَثَّلُ بِشَيْءٍ مِنَ الشَّعْرِ؟ قَالَتْ: كَانَ يَتَمَثَّلُ بِشَعْرِ ابْنِ رَوَاحٍ وَيَتَمَثَّلُ وَيَقُولُ: وَيَأْتِيكَ بِالْأَخْبَارِ مَنْ لَمْ تَزُود. رواه الترمذي ^(٢).

لە عایشە (خودای ئی رازی بێ) پرسیار کرا: ئایا پیڤه مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بێ) ئیستیشهادی به‌ شیعر ده‌کردو، هەلبەستی که‌سیکی تری به‌ نموونه‌ ده‌هینایه‌وه؟ فەرمووی: ئا، هەلبەستی عەبدوللای کورپی ره‌واحی به‌ بۆنه‌ی هەندئ شته‌وه ده‌خوینده‌وه، وه‌ك ئەوه ئەم هەلبەسته‌ی طه‌ره‌فه‌ی بۆ به‌لگه‌و ئیستیشهاد ده‌خوینده‌وه ده‌یفه‌رموو:
ستبدی لك الأیام ما كنت جاهلاً
(ویاتیك بالأخبار من لم تزود)

واته:

زەمان سامۆستای بێ سامۆستایه

به‌پیتی خۆی هه‌وال دینن بابایه!

به‌په‌خشانی‌ش واته: ئەوه‌ی نایزانی زه‌مانه‌و پۆژگار پیتی ده‌زانئ، گه‌ئ جاریش کابرایئ له‌ لابه‌لاوه به‌ بێ پئ گوتن و پاسپاردن به‌ پئی خۆی هه‌وال و ده‌نگوباست بۆ دینئ (ت - س/ص).

^(١) تقدم في مجلد سابع تسلسل ٧٦ ل/ ٢٥٥ ج/ ١ رقم/ ٤٢١٧.

^(٢) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

۵۴۲۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَصْدَقُ كَلِمَةٍ قَالَهَا الشَّاعِرُ كَلِمَةٌ لَيْدٍ أَلَا كُلُّ شَيْءٍ مَا خَلَا اللَّهَ بَاطِلٌ وَكَأَدَ أُمِّيَةُ بْنُ أَبِي الصَّلْتِ أَنْ يُسَلِّمَ. رواه الشيخان والترمذي^(۳):

ئەبو ھورەیرە (رمزای خودای نبیین) فەرمووی: خۆشەویست (دروودی خودای نەسەیین) فەرمووی: راستترین گوتەیی که هۆنەر گوتیبیتی ئەم گوتەیهی له بیده که دەلی:

ألا كل شئ ما خلا الله باطل

(وكل نعیم لا محلة زائل)

واته:

نەم دنیا یە کاوو با یە

هه ییچ و پوو وچ و بئ نه وایه

نازو به هه ره ی بئ به قایه

نه وه ی راست بئ بهس خوایه

به په خشانیش واته: دنیاو نازو نیعمهت و خۆشی دنیا هه مووی هه یچ و پووچ و کاو با یه، ئەوهی راست بئ و تاسه ربمیین هه خودایه و بهس. هه زهت (دروودی خودای نەسەیین) فەرمووشی: ئومه ییهی کوپی سهلتیش له شیعره کانیه وه وا دهرده کهوئ خه ریک بووه ئیسلام ببئ (ش/ت).

(۷۰) هه لبه ستی وا هه یه پره له حکمهت و دانایی: (أَن مِنَ الشَّعْرِ حِكْمَةٌ)

۵۴۲۷- عَنْ أَبِي بَنْ كَعْبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ مِنَ الشَّعْرِ حِكْمَةً. رواه البخاري وأبو داود والترمذي^(۴):

(۳) تجريد البخارى / ۱۹۱/۴ رقم / ۱۵۰۴ = ۲۸۴۱، ۶۱۴۷، ۶۲۸۹. مسلم. سعر: ۵۸۴۸ — ۵۸۵۲. ترمذي.

ادب: ۲۸۵۰. ابن ماجه / ادب: ۳۷۵۷ تحفة الأشراف: ۱۴۹۷۶.

(۴) تجريد / ۲۲۲/۵ رقم / ۱۹۵۴ = ۶۱۴۵ فتح.

نوبه‌یی کوپری که عب (خودای نِ رازی بن) فره‌مووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای
له‌سیرین) فره‌مووی: به‌راستی بازی له شیعر حیکمه‌ته، هه‌ندی له هه‌لبه‌ست
داناییه‌کی شیرینی واتیادا (ب/د/ت).

۵۴۲۸- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ) فَجَعَلَ يَتَكَلَّمُ بِكَلَامٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِنَّ مِنْ أَلْبَانٍ سِحْرًا وَإِنَّ
مِنْ الشَّعْرِ حُكْمًا^(۲):

ئیبینو عه‌بباس (خوشنوودی خودایان لی‌بی) فره‌مووی: جاری
عاره‌بیکی ده‌شته‌کی هاته خزمه‌تی جه‌زه‌ت (درویدی خودای له‌سیرین) شانی کرد به
قسه‌کردندا، کابرا قسه‌ی له قسه‌ی نه‌سته‌قتر و جواتر بوو، جا به‌م بۆنه‌یه‌وه
پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سیرین) فره‌مووی: له‌راستیدا هه‌ندی قسه‌ی ره‌وان وه
سیحرو جادوو وایه، هه‌روه‌ها هه‌ندی هۆنراو زانستی به‌رزو دانایی یه‌کی
شیرینی تیایه (د-س/صالح).

۵۴۲۹- عَنْ بُرَيْدَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ مِنْ أَلْبَانٍ
سِحْرًا وَإِنَّ مِنْ الْعِلْمِ جَهْلًا وَإِنَّ مِنْ الشَّعْرِ حُكْمًا وَإِنَّ مِنَ الْقَوْلِ عِيَالًا. قَالَ: صَفْصَعَةٌ
أَمَّا قَوْلُهُ: إِنَّ مِنْ أَلْبَانٍ سِحْرًا. فَالرَّجُلُ يَكُونُ عَلَيْهِ الْحَقُّ وَهُوَ بَ مِنْ صَاحِبِ الْحَقِّ
فَيَسْحَرُ الْقَوْمَ بَيَانِهِ فَيَذْهَبُ بِالْحَقِّ وَأَمَّا قَوْلُهُ: إِنَّ مِنْ الْعِلْمِ جَهْلًا. فَيَتَكَلَّفُ الْعَالِمُ إِلَى
عِلْمِهِ مَا لَا يَعْلَمُ فَيَجْهَلُهُ ذَلِكَ وَأَمَّا قَوْلُهُ: إِنَّ مِنْ الشَّعْرِ حُكْمًا. فَهِيَ هَذِهِ الْمَوَاعِظُ
وَالْأَمْثَالُ الَّتِي يَتَعِظُ بِهَا النَّاسُ وَأَمَّا قَوْلُهُ: إِنَّ مِنَ الْقَوْلِ عِيَالًا. فَعَرْضُكَ كَلَامَكَ
وَحَدِيثَكَ عَلَى مَنْ لَيْسَ مِنْ شَأْنِهِ أَوْ لَا يُرِيدُهُ. رواهما أبو داود. نَسَّالَ اللَّهُ التَّوْفِيقَ.
آمین^(۳):

بوره‌یده (خودای نِ رازی بن) فره‌مووی: پیغومبه‌ر (درویدی خودای له‌سیرین)
فره‌مووی: به‌راستی هه‌ندی په‌خشان و قسه‌ی نه‌سته‌ق و ره‌وان هه‌یه وه

(۲) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

(۲) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

جادوو کار له دل و می‌شکی گویگر ده‌کا، هه‌روه‌ها هه‌ندی له‌زانست نه‌فامی و نه‌زانینه، وه‌بازی له‌شیر پره‌ له‌په‌ندو ئامۆزگاری و دانایی، وه‌بازه‌ قسه‌یی هه‌یه‌ بی‌جاکردنه‌. سه‌عه‌سه‌ که‌له‌ زانایانی چینی دوه‌می موسولمانانه‌ ده‌فه‌رموی: ئه‌وه‌ی که‌ ده‌فه‌رموی: به‌راستی هه‌ندی په‌خشانی ره‌وان و قسه‌ی ره‌وان و گوشتوگۆی به‌رز هه‌یه‌ وه‌ک جادوو کار له‌ دل و هۆشی گویگر ده‌کا، ئه‌مه‌ وه‌ک ئه‌وه‌ پیاوی وا هه‌یه‌ هه‌قی که‌سیکی تری له‌ سه‌ره‌، وه‌لی ئه‌م له‌ خاوه‌ن هه‌قه‌که‌ به‌ ده‌مو پلتره‌و قسه‌ زانتره‌، جا به‌ قسه‌ی قوت و به‌ په‌خشانی ره‌وان و پێک و جوان چاو به‌ست له‌ خه‌لکه‌که‌ ده‌کا و گویگره‌کان لاس ده‌دا، مافی کابرا ده‌فه‌وتینی و به‌ نا‌ره‌وا ده‌یبا بۆ خۆی!

ئه‌وه‌یشی که‌ ده‌فه‌رموی: زانستی واهیه‌ زانست نییه‌، به‌لکو نه‌فامی و نه‌زانینه‌. ئه‌مه‌یش وه‌ک ئه‌وه‌ که‌ هه‌ندی له‌ زاناکان – به‌ زۆره‌ ملی (به‌ته‌که‌لوف) – زانست و عیلمه‌که‌یان تیکه‌ل و پیکه‌ل به‌ هه‌ندی شتی تر ده‌که‌ن که‌ نایانزانن، ئیتر ئه‌وه‌ ده‌بی به‌ هۆی ئه‌وه‌ که‌له‌ پایه‌ی زانایان دابه‌زن و بچنه‌ ریزی نه‌زان و نه‌فامان!

ئه‌وه‌یشی ده‌فه‌رموی: بازی له‌ شیر پره‌ له‌په‌ندو ئامۆزگاری و دانایی، ئه‌مه‌یش وه‌ک ئه‌وه‌ په‌ندو ئامۆزگاری و داستان و قسه‌ نه‌سته‌ق و به‌ توێکلانه‌ که‌ خه‌کیان پێ ته‌می ده‌بی، ئه‌وه‌یشی که‌ ده‌فه‌رموی: بازه‌ قسه‌یی هه‌یه‌ بی‌جاکردنه‌، ئه‌مه‌یش وه‌ک ئه‌وه‌ که‌ تو قسه‌یی بۆ که‌سی بکه‌ی که‌ ئه‌وه‌ که‌سه‌یه‌ سه‌ر له‌و قسه‌یه‌ ده‌رنه‌کا و په‌یوه‌ندی به‌ شتی واوه‌ نه‌بی، یا ئه‌وه‌ که‌سه‌یه‌ حزی له‌و قسه‌یه‌ و باسه‌ نه‌بی (د-س/ص).

۷۱) له خزمه‌ت پیغه مبهردا ^{درویدی} ^{خودای لسه‌ر} هه‌لبه‌ست ده‌خویندرا به‌وه‌بو‌ی، نه‌ویش
گوئی لئ ده‌گرت

أنشاد الشعر بحضور النَّبِيِّ ﷺ

۵۴۳۰- عن أبي هريرة (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنْ أَحَا
لَكُمْ لَا يَقُولُ الرِّفْثَ وَهُوَ ابْنُ رَوَاحَةَ قَالَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) ^(۱):

وَفِينَا رَسُولَ اللَّهِ يَتْلُو كِتَابَهُ
إِذَا انْشَقَّ صُرُوفُ مِنَ الْفَجْرِ سَاطِعِ
إِنَّا الْهَدَىٰ بَعْدَ الْعَمَىٰ فِقْلُوبِنَا
بِهِ مَوَاقِنَاتُ أَنْ مَاقَالَ وَاقِعِ
يَبِيتُ يَجَافِي جَنْبَهُ عَنْ فَرَاشِهِ
إِذَا اسْتَثَلَتْ بِالْكَافِرِينَ الْمَضَاجِعِ

رواه البخاري:

ئەبو هورەیره (خودای ئازای یی) فەرمووی: پیغه مبه‌ر (درویدی خودای لسه‌رین)
فەرمووی: ئیبنو ره‌واحە‌ی براتان - که‌ قسه‌ی هیچ و پووچ ناکا -
گوتووێه‌تی:

وَفِينَا رَسُولَ اللَّهِ يَتْلُو كِتَابَهُ
إِذَا انْشَقَّ صُرُوفُ مِنَ الْفَجْرِ سَاطِعِ
إِنَّا الْهَدَىٰ بَعْدَ الْعَمَىٰ فِقْلُوبِنَا
بِهِ مَوَاقِنَاتُ أَنْ مَاقَالَ وَاقِعِ
يَبِيتُ يَجَافِي جَنْبَهُ عَنْ فَرَاشِهِ
إِذَا اسْتَثَلَتْ بِالْكَافِرِينَ الْمَضَاجِعِ

(۱) بخاری. ادب، ۶۱۵۰.

واته: پیغه‌مبه‌ری خودا (دروور سئوی خودای گهره‌ی لیبن) وا له ناو ماندا، له‌گه‌ل شه‌به‌قی به‌یاندای به‌رنویژیمان بۆ ده‌کا و قورئانمان بۆ ده‌خوینن که نامه‌ی پیروزی (خودای گهره‌و مه‌زنه)، پیگه‌ی راستی پی نیشان داوین و له‌ پیگه‌ی چه‌وت رزگاری کردوین و له‌ کویره‌وه‌ری کویری و له‌ چه‌رمه‌ سه‌ری سه‌رگه‌ردانی و له‌ کویره‌ ری سه‌ر کویری قوتاری کردوین، ئیمه‌ به‌ دل باوه‌رمان هه‌یه‌ که هه‌رچی ئه‌و پیغه‌مبه‌ره‌ ده‌فه‌رموی راست و دروست و ره‌وانه‌و زوو یا دره‌نگ دیته‌ دی و رووده‌ات، نیشانه‌یه‌کی به‌ری تری ئه‌و پیغه‌مبه‌ره‌ نازداره‌ ئه‌وه‌یه: کاتن که خه‌لک و بی باوه‌رو ناموسولمانه‌کان تیر خه‌و ده‌بن و له‌ شه‌ودا لال و پال ده‌که‌ون و له‌ گهره‌ی خه‌ودا خرپه‌ی خه‌ویان دی و پرخو هه‌ریانه‌ ئه‌و زاته‌ پیروزه‌ له‌ کاته‌دا له‌ باتی خه‌وتن و پال که‌وتن سه‌ر گهرمی شه‌و نوێژکردنه‌و گهره‌ی عیباده‌ت و خودا په‌رستی یه‌تی! به‌هه‌لبه‌ستیش واته:

وا له‌ ناوماندا ره‌هه‌به‌ری خودا
 نوێژمان بۆ ده‌کا له‌گه‌ل شه‌به‌قدا
 قورئانی نامه‌ی خودا ده‌خوینن
 چاو (به‌نه‌مری گوین) گولاو ده‌پیژینن
 کویر بووین، قوتاری کردین له‌ کویری
 چه‌ن خۆشه‌ خۆشی، پاش تالی و سویری
 دنیایین هه‌رچی ده‌فه‌رموی وایه
 دیته‌ جی چونکه‌ وه‌حی خودایه!
 به‌شه‌و بی‌داره‌ له‌ خه‌وگا دووره
 سه‌ر گهرمی نوێژی سه‌رچاوه‌ی نووره
 به‌تایبه‌ت کاتن که خۆش ده‌بن خه‌و
 بۆ ناموسولمان له‌ پاش نیوه‌شه‌و

(بوخاری - خودای ئی رازی بن).

۵۴۳۱- → (ب - ۵ ز - ۵۷ ل - ۱۹۰ ف - ۱) (۲).

۵۴۳۲- → (ب - ۵ ز - ۵۷ ل - ۱۹۲ ف - ۴) (۳).

۵۴۳۳- → (ب - ۵ ز - ۵۷ ل - ۱۹۱ ف - ۳) (۴).

به‌لام لهم شوینده‌دا ئاوايه: عوروه (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: له خزمه‌ت عایشه‌دا خه‌ریک بووم جمین به‌حه‌سسان بدهم. عایشه (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: جنیوی پی مه‌ده، چونکه‌ ئه‌و پیاوه له کاتی خۆیدا له‌سه‌ر پیغه‌مبه‌ری ده‌کرده‌وه (ش).

۵۴۳۴- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ (مُتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَضَعُ لِحْسَانَ مِنْبَرًا فِي الْمَسْجِدِ يَقُومُ عَلَيْهِ قَائِمًا يُفَاخِرُ أَوْ يُنَافِحُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (مُتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَيَقُولُ رَسُولُ اللَّهِ (مُتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِنَّ اللَّهَ يُؤَيِّدُ حَسَانَ بَرُوحِ الْقُدُسِ مَا يُفَاخِرُ أَوْ يُنَافِحُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (مُتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). رواه الترمذي وأبو داود (۵).

عایشه (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (برودی خودای له‌سیرین) له ناو مزگه‌وتدا مینه‌به‌ریکی دانا بوو بۆ‌حه‌سسان، هه‌موو جارێ‌ی‌حه‌سسان ده‌چوو له‌سه‌ری راده‌وه‌ستاو شانازی به‌مه‌دحی پیغه‌مبه‌ره‌وه‌ ده‌کرد، یا فهرمووی: له‌سه‌ر پیغه‌مبه‌ری ده‌کرده‌وه‌ به‌شيعر هه‌جوی ناحه‌زه‌کانی هه‌زه‌تی ده‌کرد. هه‌زه‌تیش (برودی خودای له‌سیرین) ده‌یفه‌رموو: تا هه‌سسان ئاوا له‌سه‌ر من بکاته‌وه‌ که پیغه‌مبه‌ری خودامو شانازی به‌مه‌دحی منه‌وه‌ بکا خودای گه‌وره به‌هۆی جوهرائيله‌وه‌ ده‌ست به‌پشتی ده‌گرێ‌و پشتیوانی ئی ده‌کا (ت / د - س/ص). (ب - ۵ ز - ۵۷ ل - ۱۹۴ چ/۱ ف - ۵).

(۲) تقدم فی مجلد خامس. تسلسل / ۵۷ رقم / ۲۴۹۵/۱.

(۳) تقدم فی مجلد خامس. تسلسل / ۵۷ رقم / ۴۴۹۸/۴.

(۴) تقدم فی مجلد خامس. تسلسل / ۵۷ رقم / ۴۴۹۷/۳.

(۵) بسند صحیح (شرحه).

۵۴۳- عن أنس (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) دَخَلَ مَكَّةَ فِي عُمْرَةِ الْقَضَاءِ وَعَبَدَ اللَّهَ بَيْنَ رَوَاحَةٍ بَيْنَ يَدَيْهِ يَمْشِي وَيَقُولُ^(۱):

خَلُّوا بَنِي الْكُفَّارِ عَنْ سَبِيلِهِ

الْيَوْمَ نَضْرِبُكُمْ عَلَى تَنْزِيلِهِ

ضَرْبًا يُزِيلُ الْهَامَ عَنْ مَقِيلِهِ

وَيُذْهِلُ الْخَلِيلَ عَنْ خَلِيلِهِ

فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: يَا أَبْنِ رَوَاحَةٍ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَفِي حَرَمِ اللَّهِ تَقُولُ الشَّعْرَ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): خَلَّ عَنْهُ يَا عُمَرُ فَلَهِيَ أَسْرَعُ فِيهِمْ مِنْ نَضْحِ الثَّبَلِ:

نه‌نه‌س (رمزای خودای نبین) فهرمووی: له‌عه‌مره‌تول قه‌ضادا پی‌غه‌مبه‌ر (دیودی خودای له‌سهرین) که‌هاته‌ناو مه‌ککه‌وه، عه‌بدول‌لای کو‌پی ره‌واحه‌له‌به‌رده‌می‌وه ده‌پویش‌ت و ده‌یگوت:

خَلُّوا بَنِي الْكُفَّارِ عَنْ سَبِيلِهِ أَلْيَوْمَ نَضْرِبُكُمْ عَلَى تَنْزِيلِهِ

ضَرْبًا يُزِيلُ الْهَامَ عَنْ مَقِيلِهِ وَيُذْهِلُ الْخَلِيلَ عَنْ خَلِيلِهِ

واته: نه‌ی نه‌وه‌ی کافران! پی‌گه‌ی چه‌زده‌ت چو‌ل‌که‌ن و پی‌گه‌ی ئایینه‌پاکه‌که‌ی به‌رده‌ن، نه‌گینا نه‌مرو‌ بی و سبه‌ینئ بی - له‌سه‌ر هاتنی نه‌م قورئانه‌بو‌سه‌ر دلای موچه‌مه‌د له‌لایه‌ن خوداوه - به‌زه‌بری شیرو تیر که‌لله‌تان له‌له‌شتان جیا ده‌که‌ینه‌وه، وه‌خودا یاربئ واپشیرزه‌تان ده‌که‌ین که‌برا نه‌په‌رژئ‌ته‌سه‌ر برا، وه‌دوست و براده‌رتان دوست و براده‌ری خو‌ی نه‌ناسی‌ته‌وه.

جا عومه‌ر (خودای ئی‌رازی بی) پی‌ی فهرموو: نه‌ی کو‌پی ره‌واحه‌! نه‌وه‌چو‌ن له‌خزمه‌تی چه‌زده‌تداو، له‌ناو به‌ست و چه‌رمی مه‌ککه‌دا، که‌قه‌ده‌غه‌ی

(۱) رواه الترمذی بسند صحیح

خودایه، ناوا شیعوو هه‌لبه‌ست ده‌لیی؟ پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سهرین) پیی
فهرموو: ئه‌ی عومهر! وازی لی بیتهو لیی گه‌پئی، بی گومان که ئه‌م شیعرانه له
تیر باران باشت کاریان لی ده‌کا! (ت - س/ص).

۵۴۳۶- وَقَالَ جَابِرُ بْنُ سَمُرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) جَالَسْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَكْثَرَ
مِنْ مِائَةِ مَرَّةٍ فَكَانَ أَصْحَابُهُ يَتَنَاشَدُونَ الشُّعْرَ وَيَتَذَكَّرُونَ أَشْيَاءَ مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ وَهُوَ
سَاكِتٌ قَرُبًا تَبَسُّمَ مَعَهُمْ. رواهما الترمذي^(۷):

جایبری کوپی سه‌مووره (خودای لی رازی بن) فهرمووی: له‌سه‌د جار زیاتر که
له‌ کوپ (مه‌جلیس) ی پیغه‌مبه‌ردا (دروودی خودای له‌سهرین) دانیشتووم و به‌ چاوی
خۆم دیومه که یاران ی هه‌لبه‌ستیان بو یه‌کتری ده‌خوینده‌وه و داستان و
سه‌رگوزه‌شته و باسو و خواسی سه‌رده‌می نه‌زانی یان له‌ ناو خویندا
ده‌گیرایه‌وه، پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سهرین) ئاگای لی بوو، هیچ ده‌نگی
نه‌ده‌کرد، بگره‌ گه‌ لی جاریش له‌ گه‌لیان پی ده‌که‌نی و ره‌زامه‌ندی خوی - له
گوفتوگۆکه‌یان - به‌ زه‌رده‌خه‌نهی ده‌رده‌بری (ت - س/ص).

۵۴۳۷- عَنْ عَمْرِو بْنِ الشَّرِيدِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنْ أَبِيهِ قَالَ: رَدِّفْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ) فَقَالَ: هَلْ مَعَكَ مِنْ شِعْرِ أُمِّیةَ بْنِ أَبِي الصَّلْتِ شَيْئًا؟ قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: هِیْهِ. فَأَلْشَدُّهُ
بِئْتَا فَقَالَ: هِیْهِ. ثُمَّ أَلْشَدُّهُ بِئْتَا فَقَالَ: هِیْهِ. حَتَّى أَلْشَدُّهُ مِائَةَ بَيْتٍ. رواه مسلم^(۸):

عه‌مری کوپی شه‌رید (ره‌زای خودایان لی بن) له‌ باوکیه‌وه فهرمووی: جاری له
پاشکۆی پیغه‌مبه‌ره‌وه سوار بوو بووم فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین) ئایا هیچ
هه‌لبه‌ستی ئومه‌ییه‌ی کوپی ئه‌بو سه‌لته‌ له‌به‌ره! گوتم: ئا له‌به‌رمه،
فهرمووی: ئاده‌ی بلئی، منیش دوو خشته‌کی (به‌یت) یکم بو ی خوینده‌وه،
فهرمووی: بابئی، ئیتر چه‌ن شیعریکم بو ی خوینده‌وه هه‌ر ده‌یفه‌رموو: بابئی،
هه‌تا سه‌د به‌یتم بو ی خوینده‌وه. (موسلیم - پر گۆپی پیمۆزی له‌ نووری خوابی).

^(۷) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۸) مسلم. شعر: ۵۸۴۶، ۵۸۴۶م.

۷۲) قسه قوول کردنه وه و هاشه و هووشه ناپه سه نده، به لام قسه‌ی کورت و پوخت و به سوود زور په سه نده

التشدد بالكلام مذموم والتجوز فيه ممدوح

۵۴۳۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُبْغِضُ الْبَلِيعَ مِنَ الرِّجَالِ الَّذِي يَتَخَلَّلُ بِلسَانِهِ تَخَلَّلَ الْبَاقِرَةِ بِلسَانِهَا. رواه أبو داود والترمذي^(۱):

عبداللای کوری عهمر (خودایان ن رازی بن) فهرمووی: پیغه مبه‌ر (دیودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: خودا گه‌لی رقی لهو پیاوه دمه‌وه‌ریه که‌له کاتی قسه کردندا زمانی به کون و قوژبنی ده‌میا ده‌گیژی بۆ قسه‌ی زل، وهک چون مانگا له‌کاتی له‌وه‌ردا به زمانی له‌وه‌پوشت ده‌ماشیت‌ه وه ناوا! (د/ت-س/ح).

۵۴۳۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ تَعَلَّمَ صَرْفَ الْكَلَامِ لِيَسْنِيَ بِهِ قُلُوبَ الرِّجَالِ أَوْ النَّاسِ لَمْ يَقْبَلِ اللَّهُ مِنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ صَرْفًا وَلَا عَدْلًا. رواه أبو داود^(۲):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ن رازی بن) له پیغه مبه‌ره وه (دیودی خودای له‌سهرین) ده‌فهرمووی: که‌سئ فیتری ده‌مه‌وه‌ری و قسه زلی ببی، بۆ ئه‌وه‌ی که دلی خه‌لکی پی بکاته خوی له پوژنی قیامه‌تدا خودا نه‌سوننه‌ت و نه‌فه‌رزی لی قبول ناکا. (د-س/صالح).

۳- وَقَالَ بَنُ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَدِمَ رَجُلَانِ مِنَ الْمَشْرِقِ، فَخَطَبَا، فَعَجِبَ النَّاسُ لِبَيَانِهِمَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنَّ مِنَ الْبَيَانِ لَسِحْرًا. أَوْ إِنَّ بَعْضَ الْبَيَانِ لَسِحْرٌ. رواه أبو داود والبخاري^(۳):

(۱) بسند حسن (شرحه).

(۲) بسند صالح (شرحه).

(۳) بخاری. طلب: ۵۷۶۷.

ئیبینو عومەر (خودایان ئازای بئ) فەرمووی: دوو پیایو له لای خوڤه‌لاته‌وه هاتن، خوڤه‌یان دا، خه‌لکه‌که‌یه‌یان سه‌رسام کرد، پیغه‌مبه‌ریش (درویدی خودای له‌سهرین) فەرمووی: به‌راستی بازه‌ قسه‌یی ره‌وانی جوانی وا هه‌یه وه‌ک سیحرو جادوو کار له‌ مێشک و دلی بیسه‌ر ده‌کا (د/ب).

٥٤٤١- وَقَامَ رَجُلٌ فَأَكْثَرَ الْقَوْلَ فَقَالَ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ: لَوْ قَصَدَ فِي قَوْلِهِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (مَنْ لِيَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: لَقَدْ رَأَيْتُ أَوْ أَمَرْتُ أَنْ أَتَجَوَّزَ فِي الْقَوْلِ فَإِنَّ الْجَوَّازَ هُوَ خَيْرٌ. رواه أبو داود بسند صحيح^(٤).

پیایو هه‌ستایه‌وه قسه‌یه‌کی زۆری کرد، عه‌مری کۆری عاصیش فەرمووی: ئه‌گه‌ر قسه‌که‌ی کورت و به‌تام و که‌م و جه‌م بوایه‌ گه‌ئێ باشت‌ر بوو، له‌ پیغه‌مبه‌رم بیست ده‌یفه‌رموو (درویدی خودای له‌سهرین) وابه‌ باشی ده‌زانم، یا ده‌یفه‌رموو: فەرمانم واپیکراوه‌ که‌ قسه‌ی کورت و پوخت و به‌ سوود بکه‌م، چونکه‌ به‌راستی قسه‌ی کورتی پوختی به‌ ده‌م و جه‌م زۆر باشه‌! (د-س/صالح).

٧٣) هۆره‌و گۆرانی : (الحدا و الغناء)

٥٤٤٢- (ب- ٤ ز- ٩٠ ل- ٢٧٣ ف- ٢)^(١).

٥٤٤٣- (ب- ٣ ز- ٣٧ ل- ٨٥ ف- ١)^(٢).

٥٤٤٤- عن عبد الله (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لِيَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الْغِنَاءَ يُنْبِتُ النِّفَاقَ فِي الْقَلْبِ. رواه أبو داود وابن أبي الدنيا^(٣).

(٤) بسند صحيح عند أبي داود.

(١) تقدم في مجلد رابع. تسلسل / ٩٠ رقم / ٣١٨/٢.

(٢) تقدم في مجلد ثالث. تسلسل / ٣٧ رقم / ٢١٠٥/١.

(٣) سكت عنه الشارح.

له عهبدوللاوه (خودای ئی رازی بن) له پیغه مبهروه ده فهرمووی (دروودی خودای له سهرین): به راستی گورانی ناپاکی و نیفاق له دلدا ده پروینتی (د/ ئیبنو ئه بی دونیا) گفته ی ئیبنو ئه بی دونیا، له سهر فهرمایشتی شهرحه که ئاوايه: گورانی تووی ناپاکی له ئاو دلدا ده پروینتی ههروه که چون به ئاو شینایی سهوز ده بی، یادو ذیکری خودایش ئیمان و باوه پر له ئاو دلدا ده پروینتی ههروه که چون به ئاو شینایی سهوز ده بی.

۵۴۴۵ - (ب- ۲ ز - ۱۵۲ ل - ۳۲۲ ف - ۱۹) + (ب- ۱ ز - ۱۶۳ ل - ۴۵۸ ف - ۱) (۴).

۷۴) نه ردین (تاو له کردن) و کوتر بازی هه راهه

اللعب بالنرد والحمام حرام

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رَجَسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ} - صدق الله العظيم - (ب - ۶ ز ۳ ل - ۴۰ ج ۱/ ف - ۴۳).

۵۴۴۶ - عَنْ بُرَيْدَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ لَعِبَ بِالنَّرْدِ شَبِيرٍ فَكَأَنَّمَا صَبَغَ يَدَهُ فِي لَحْمٍ خِنْزِيرٍ وَدَمِهِ. رواه مسلم وابو داود (۱):

بوره یده (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه مبهره (دروودی خودای له سهرین) فهرمووی: هه ره که سنی وازی به تاو له بکا وه که دهستی به گوشت و خوینی به راز رهنگ بکا ئاوايه (واته: وه که پارووی ئی دابگری و بیخوات ئاوايه) (م/د).

۵۴۴۷ - عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ لَعِبَ النَّرْدَ فَقَدْ عَصَى اللَّهَ وَرَسُولَهُ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (۲):

(۴) سبق فی مجلد ۲/ تسلسل ۱۵۲/ رقم ۱۸۲۳/۱۹ + مجلد اول. تسلسل ۱۶۳/ رقم ۹۱۵/۱.

(۱) مسلم. شعر: ۵۸۵۹. أبو داود. أدب: ۴۹۳۹. ابن ماجه. أدب: ۳۷۱۳. تحفة الأشراف: ۱۹۳۵.

(۲) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

ئەبو موسسا (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: حەزەرت (دروودی خودای لەسەربێ) فەرمووی: ئەوەی نەردین و یاری بە تاولە بکا بە پراستی لە خوداو لە پیغەمبەری خودا یاخی بوو بە پراستی بێ گۆی یی و نافەرمانی خوداو پیغەمبەری خودای کردوو! (د- س/ صالح) - ئیبنو ماجە).

۵۴۴۸ - عن أبي هريرة (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (مَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَأَى رَجُلًا يَتَّبِعُ حِمَامَةً فَقَالَ: شَيْطَانٌ يَتَّبِعُ شَيْطَانَةً. رواهما أبو داود وابن ماجه^(۳).

ئەبو ھورەیرە (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ) پیاویکی دی. شوین کۆتری کەوتبوو، فەرمووی: ئەمە شەیتانە و شوینی شەیتان کەوتوو! (د- س/ صالح) - ئیبنو ماجە).

۷۵) یاری رەوا: وازی دروست: (اللعب المباح)

۵۴۴۹ - (ب - ۱ ز - ۱۶۳ ل - ۴۶۰ ف - ۲) ^(۱).

۵۴۵۰ - (ب - ۱ ز - ۱۶۳ ل - ۴۶۰ ف - ۳) ^(۲).

بەلام گێرانهوی ئێرە ئاواپە کە بۆ مەبەستی ئێرە دەست دەدا: ئەنەس (خودای ئی رازی بێ) گوتی: کاتی حەزەرت (دروودی خودای لەسەربێ) تەشریفی هیئا بۆ مەدینە، بە بۆنە تەشریف هیئانی ئەووە قوڵە رەشەکانی حەبەشە ناھەنگیکی نێزە بازی یان گێرا (د- س/ صالح).

۵۴۵۱ - عن عائشة (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَتْ: كُنْتُ أَلْعَبُ بِالْبَنَاتِ فَرُبَّمَا دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ (مَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَعِنْدِي الْجَوَارِي فَأِذَا دَخَلَ خَرَجَن وَإِذَا خَرَجَ دَخَلَن. رواه أبو داود والبخاري^(۳).

^(۲) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

^(۱) تقدم في مجلد أول. تسلسل/ ۱۶۲ رقم/ ۹۱۶/۲.

^(۲) تقدم في مجلد أول. تسلسل/ ۱۶۲ رقم/ ۹۱۷/۳.

^(۳) مسلم. فضائل، ۶۲۲۷، ۶۲۲۸.

عائیشە (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: جاران بووکبووکیان دەکرد، گەلی جار وادەبوو کە پیڤەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ) دەهاتەوه لەو حەلەدا کچان لەلای من بوون، بەبووکلەکان یاریمان دەکرد. جا کە پیڤەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ) دەهاتە ژوورەوه ئیتر کچەکان دەپۆیشتن، کە پیڤەمبەریش (دروودی خودای لەسەربێ) دەپۆیشت کچەکان دەهاتنەوه بۆ لام و دیسان دەستمان دەکردەوه بە وازی کردن بە بووکە شوشەکان (د/ب - خودایان ئی رازی بێ).

→ (ب - ۵ - ز - ۳۷ - ل - ۱۵۷ - ف - ۸).

۵۴۵۲ - وَعَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَدِمَ عَلَيْهَا مِنْ غَزْوَةِ ثُبُوكَ أَوْ خَيْبَرَ وَفِي سَهْوَتِهَا سِتْرٌ فَهَبَّتْ رِيحٌ فَكَشَفَتْ نَاحِيَةَ السَّتْرِ عَنْ بَنَاتٍ لِعَائِشَةَ لُعْبٍ فَقَالَ: مَا هَذَا يَا عَائِشَةُ؟ قَالَتْ: بَنَاتِي. وَرَأَى بَيْنَهُنَّ فَرْسًا لَهُ جَنَاحَانِ مِنْ رَقَاعٍ فَقَالَ: مَا هَذَا الَّذِي أَرَى وَسَطَهُنَّ؟ قَالَتْ: فَرَسٌ. قَالَ: وَمَا هَذَا الَّذِي عَلَيْهِ؟ قَالَتْ: جَنَاحَانِ! قَالَ: فَرَسٌ لَهُ جَنَاحَانِ. قَالَتْ: أَمَا سَمِعْتَ أَنَّ لِسُلَيْمَانَ خَيْلاً لَهَا أَجْنَحَةٌ قَالَتْ فَضَحِكَ حَتَّى رَأَيْتُ نَوَاجِدَهُ. رواه أبو داود والنسائي^(۴):

دیسان فەرمووی: حەزەرەت (دروودی سلادی خودای گەورەو مەزنی لەسەر بێ) کاتی لە غەزای تەتبووک - یافەرمووی: لە غەزای خەیبەر - گەپرایەوه هات بۆ لام، لە ماله‌وه کولێنیکم هەبوو، پەردەیه‌کی پێوه بوو، بایی هەلی کرد پەردەکه‌ی لادا، هەندێ بووکلە‌ی منی تیا‌دا بوون بووکلە‌کان دەرکه‌وتن، فەرمووی (دروودی خودای لەسەربێ) (: ئەمە چییه؟ ئەری عائیشە! گوتم: بووکلە‌ی من، لەناو بووکلە‌کاندا ئەسپێکیان تیا‌دا بوو، دوو بایی پەپۆینی هەبوو، فەرمووی: ئە‌ی ئەوه‌ی کە‌له ناوه‌راستیاندا، دەیبینم چییه؟ گوتم: ئەسپ، فەرمووی (دروودی خودای لەسەربێ): ئە‌ی ئەوه‌ چییه بەسەر پشتی‌ه‌وه؟ گوتم: ئە‌وه دووبالە‌کانیه‌تی! فەرمووی (دروودی خودای لەسەربێ) ئەسپ و دوو بایی هەبێ! گوتم: ئە‌ی بۆ، ئە‌دی بۆچی نەتبیس‌تووه کە سوله‌یمان پیڤەمبەر ماین و

(۴) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

ره‌وگی بالرداری بوون! عائیشه فرمووی: که‌وام گوت پیغه‌مبهر (درویدی خودای
مسرین) وادای له قاقای پیکه‌نین نه‌بیته‌وه ته‌نانه‌ت کاکيله‌کانی وه ده‌رکه‌وتن.
(د/ن - س/ صالح).

۵۴۵۳- → (ب - ۵ ز - ۳۷ ل - ۱۵۳ ف - ۳) (۵).

**به‌شی جه‌وته‌م: باسی چهن رسته‌یی که بوون به باوو عاده‌ت له نه‌ده‌بیات و
ویژه‌ی عه‌ره‌بی دا**

۷۶) یه‌کی له‌وانه‌ کوته‌ی (أما بعد) وه، واته: له‌پاش نه‌مه:

الفصل السابع: فی الفاظ من الأدب : منها قولهم أما بعد

۵۴۵۴- → (ب - ۲ ز - ۳۷ ل - ۹۵ ف - ۲) (۱).

۵۴۵۵- → (ب - ۵ ز - ۱۶ ل - ۹۹ ف - ۳) (۲).

۵۴۵۶- → (ب - ۳ ز - ۱۸ ل - ۳۸ ف - ۱) (۳).

**۷۷) یه‌کی تریان کوته‌ی (زعموا) وه، واته: به‌قسه‌ی کوتووآن کوايه واوا ده‌نین
ومنها قولهم زعموا**

۵۴۵۷- → (ب - ۸ ز - ۷۷ ل - ۱۸۴ ج/ ۱ ف - ۱) (۱).

۵۴۵۸- عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

يَقُولُ: بُنِيَ مَطِيَّةُ الرَّجُلِ زَعَمُوا. واه أبو داود والإمام أحمد (۲):

(۵) تقدم في مجلد خامس تسلسل / ۳۷ رقم / ۲/ ۲۴۳۲.

(۱) تقدم في مجلد ثانى. تسلسل / ۳۷ رقم / ۲/ ۱۳۴۸.

(۲) تقدم في مجلد خامس. تسلسل / ۱۶ رقم / ۳/ ۳۳۴۲.

(۳) تقدم في مجلد ثالث. تسلسل / ۱۸ رقم / ۱/ ۲۰۱۹.

(۱) تقدم في مجلد ثامن. تسلسل / ۷۷ رقم / ۱/ ۴۵۵۷.

(۲) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

ئەبۇ مەسعود (خوداى ئىزى بىن) فەرمۇى: ژنەوتىم لە خوشەويست (دروى
خوداى لەسەرىن) دەيفەرمۇو: قەسەيەكى ژۇر نابەجى يە كە پياو بۇ كارى كە
هيشتا لىي روون نەبى لە خويەو بۇ مەھانە سازى بلى: بەقسەى گوتووان
گوايە واوا دەلىن (د-س/صالح - ئەحمەد).

۷۸) يەكى تريان گوتەى (ويلك) ەو (ويك) ەيە وەيلەكە واتە: مال ويران: خانە
خراپ، وەيچەكە واتە: ەيىرۇ نەيىرۇ: وەيش: ھاوار بۇ تۇ: ھاوار لە من
ومنھا قولھم ويلك او ويك

۵۴۵۹ - → (ب - ۲ ز - ۱۲۸ ل - ۲۵۸ ف - ۱) (۱)

ليىردا دەفەرمۇى: ئەنەس (خوداى ئىزى بىن) فەرمۇى: خوشەويست
(دروى خوداى لەسەرىن) دى وا پياوئى وشترىكى ديارى بەيت ئى دەخوپى
فەرمۇى: سوارى بە گوتى: چۇن سوارى بىم ئەمە وشترى ديارى مەككەيە
فەرمۇيەو: سوارى بە، گوتىەو: ئاخىر چۇن سوارى بىم ئەمە وشترى ديارى
مەككەيە شتى وا چۇن دروستە؟ ەزىرەت (دروى خوداى لەسەرىن) فەرمۇى:
ار كېھا ويلك: سوارى بە ئەى خانە خراپ! شتى وا من دەيزانم ئەك تۇ (ب).

۵۴۶۰ - → (ب - ۴ ز - ۹۰ ل - ۲۷۳ ف - ۱۲) (۲)

لە گىپرانەوئى ئىىردا كە بۇ ئىىرە دەست دەدا دەفەرمۇى: ەزىرەت
(دروى خوداى لەسەرىن) فەرمۇى: بەئەنچەشە كە بە دەنگە خوشەكەى، بە ھۆرە،
وشترەكانى ژيىر ھاوسەرە پاكيىزەكانى پىغەمبەرى ئى دەخوپى: ويك يا
انچەشە رويدك بالقوارير: ەيىرۇ! ئەى ئەنچەشە! ھىواش لە سەرە خۇبە
ولآخەكان بە ھىواش ئى خوپە، چونكە بارىان ئافرەتە كە وەك شووشەو مىنا
ناسكن.

(۱) تقدم فى مجلد ثانى. تسلسل/۱۲۸ رقم/۱۶۵۹.

(۲) تقدم فى مجلد رابع. تسلسل/۹۰ رقم/۲۱۲۷.

۷۹) یه‌کئی تریان کوته‌ی (تربت یمینک)یه: واته: ده‌ستت به قورداجیت:
هه‌زارکه‌ویت

ومنها قولهم: تربت یمینک

۵۴۶۱- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: اسْتَأْذَنَ عَلَيَّ عَمِي مِنَ الرُّضَاعِ بَعْدَ مَا نَزَلَ الْحِجَابُ فَقُلْتُ وَاللَّهِ لَا أَذْنُ لَهُ حَتَّى اسْتَأْذِنَ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَإِنَّهُ لَمْ يُرْضِعْنِي وَلَكِنْ أَرْضَعْتَنِي امْرَأَةُ أَخِيهِ فَسَأَلْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: الَّذِي لَهُ، فَإِنَّهُ عَمُّكَ، تَرَبَّتْ يَمِينُكَ. رواه البخاري^(۱):

عائیشه (خودای نازنی بن) فهرمووی: مامیکی شیریم هه‌بوو، له پاش
فرماندانی خودا به حیجا بگرتنه‌وه‌ی هاوسره‌کانی هه‌زرت له پی‌او
ناخو‌یی، نه‌و مامه‌م ویستی بی بۆ لام. منیش گوتم: به خودا هه‌تا له پیش دا
له هه‌زرت (درووی خودای له‌سهرین) نه‌پرسم ریگه‌ی پی ناده‌م که بی بۆ دینیم،
چونکه خو من مه‌مکی ژنی نه‌وم نه‌خواز دووه، به‌لکوو مه‌مکی براژنی نه‌وم
خواردووه‌ا جا که بۆ نه‌مه له هه‌زرت پرسیا ر کرد فهرمووی: ریگه‌ی بده که
بی بۆ لات بۆ دینی، چونکه نه‌و پی‌اوه مامه‌ی شیریته. (کربت یمینک): نه‌ی
ده‌ستت به خاک و خول. (ب).

۸۰) یه‌کئی تریان وته‌ی (أخسا)، واته: چغه: چغ: چغ: هه‌یدی

ومنها قول الإنسان لآخر أخسا

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: لِأَهْلِ النَّارِ: {قَالَ اخْسَوْا فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ} - سورة المؤمنون -
{۱۰۸/۲۳}.

واته: چغه‌تان لی‌بی، بی ده‌نگ بن و فزهو نقه نه‌که‌ن، له ناو نه‌و ئاگره‌دا
سه‌ر حیزکه‌ن، ئیتر له‌گه‌ل من قسه مه‌که‌ن.

(۱) بخاری. نکاح: ۵۱۰۲.

۵۴۶۲- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لِابْنِ صَالِدٍ: قَدْ خَبَأْتُ لَكَ خَبِيئًا فَمَا هُوَ؟ قَالَ: الدُّخُّ. قَالَ: اخْسَأْ. رواه البخاري والإمام أحمد^(۱):

ئیبینو عه‌بباس (رمزای خودا له خۆی و بابی) فهرمووی: جا چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) به ئیبینو سه‌ییادی فهرموو: من شتی‌کم گرتۆته دلم، ئایا ئه‌وه چیه ده‌توانی هه‌لی بی‌نی؟ ئیبینو سه‌ییادیش گوتی: ئه‌وه دوخ‌خه. چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) پێی فهرموو: چغه! هه‌یدیت ئی بێ (ب/ئه). چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) ئایه‌تی: یوم تاتی السما و بدخان مبین، ده‌گریته دل و، مه‌به‌ستی ئه‌وه ده‌بی ئه‌گه‌ر ئیبینو سه‌ییاد هه‌لیه‌ینا ته‌له‌فقه به وشه‌ی دوخان بکاو، بلی: مه‌ته‌له‌که‌ت دوخانه، به‌لام ئیبینو سه‌ییاد بو‌یه‌له‌نه‌هات، هه‌رچه‌ند توژی بو‌یده‌چی، چونکه دوخ و دوخان له یه‌که‌وه نزیکن:

باسی‌کی سه‌یره وه‌که مه‌ته‌ل وایه

واته: مه‌ته‌ل ناوا ره‌وایه!

ده‌زانی نازیز! نو‌ری پێس وایه:

ئین مه‌ته‌لی‌که به‌نه‌و هه‌لنایه

(وه‌رگیر - ۱۴۱۳/۱/۲ - ۱۹۹۲/۷/۲)

۸۱) ناغا به‌به‌نده‌ی خۆی نه‌لی: (عبدی) واته: عه‌بدی من: به‌نده‌ی

من، به‌نده‌یش به‌ خاوه‌نی خۆی نه‌لی: (ربی) واته: خاوه‌نی من

لايقل السيد عبدی ولايقل المملوك ربی

۵۴۶۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ عَبْدِي وَأَمَتِي. كُلُّكُمْ عِبْدُ اللَّهِ وَكُلُّ نِسَائِكُمْ إِمَاءُ اللَّهِ وَلَكِنْ لِيَقُلْ غُلَامِي وَجَارِيتِي وَفَتَايَ وَفَتَاتِي. رواه مسلم وأبو داود. والفظه: لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ عَبْدِي وَأَمَتِي

(۱) بخاری. أحادیث الأنبياء: ۱۳۵۴، ۲۰۵۵، ۶۱۷۲، ۶۶۱۸. مسلم. فتن: ۷۲۸۳. ترمذی. فتن: ۲۲۲۵. تحفة

الأشراف: ۶۸۵۹، ۶۹۹۰، ۱۵۶۴۹.

وَلَا يَقُولَنَّ الْمَمْلُوكُ رَبِّي وَرَبِّي وَلْيَقُلْ الْمَالِكُ فَتَاىَ وَفَتَاىَ وَلْيَقُلِ الْمَمْلُوكُ سَيِّدِي
وَسَيِّدَتِي فَإِنَّكُمْ الْمَمْلُوكُونَ وَالرَّبُّ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ^(۱):

ئه‌بو هورهیره (خودای ئا رازی بێ) فهرمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین)
فهرمووی: که‌ستان به‌بهنده‌ی خۆتان مه‌لێن: (عبدی) هه‌روه‌ها به‌ کاره‌که‌رو
که‌نیزه‌کی خۆشتان مه‌لێن: (امتی: ئه‌مه‌ته‌ی من) چونکه‌ ئێوه‌ پیاوه‌کانتان
هه‌موو عه‌بدی خودان، ژنه‌کانیشتان هه‌موو ئه‌مه‌ته‌ی خودان، به‌لام پێیان
بلێن: (غلامی و جاریتی: نوکه‌رو خولامه‌که‌م، یاکه‌نی و که‌نین یا پێیان بلێن:
(فتای و فتاتی: پیاوو کاره‌که‌ر (م/د). گفته‌ی ئه‌لو داود: فهرمووی: (دروودی
خودای له‌سهرین): که‌ستان مه‌لێن: (عبدی) یا مه‌لێن: (امتی) هه‌روا مه‌ملووک و
کوێله‌کانیش به‌ پیاوانی ئێوه‌ نه‌لێن: (رَبِّي: (خاوه‌نی من: په‌روه‌رده‌که‌ری من)
یا به‌ژنانی ئێوه‌ نه‌لێن: (رَبَّتِي: خاتوونه‌ی من، خاوه‌نی من: خانمه‌ی
په‌روه‌رده‌که‌ری من) با خاوه‌ن به‌نده‌ پێی بلێ: (فتای: پیاوه‌که‌م) وه‌خاوه‌ن
ئه‌مه‌ته‌ پێی بلێ: (فتاتی: کاره‌که‌ره‌که‌م) ئه‌وانیش که‌ موڵک و زه‌رخریده‌ی
ئێوه‌ن به‌ پیاوانی ئێوه‌ بلێن: (سیدی: ئاغام) وه‌ به‌ ژنانی ئێوه‌ بلێن:
(سیدتی: خاتوون: خانم: ئاغازن) چونکه‌ ئێوه‌ هه‌ردوو لاتان: (چ ئێوه‌ی
ئازادو چ ئه‌وانی به‌نده‌و ئه‌مه‌ته‌) هه‌موو یه‌ک خاوه‌نتان هه‌یه‌، ئه‌ویش
خوداوه‌ندی گه‌وره‌یه‌ که‌ خاوه‌ن و په‌روه‌ردگاری هه‌موانه‌! (ش).

٥٤٦٤ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَقُلْ أَحَدُكُمْ اسْقِ رَبَّكَ، أَطْعِمِ
رَبَّكَ، وَضَيَّ رَبَّكَ، وَلَا يَقُلْ أَحَدُكُمْ رَبِّي، وَلْيَقُلْ سَيِّدِي مَوْلَايَ. وَلَا يَقُلْ أَحَدُكُمْ عَبْدِي
أَمَّتِي. وَلْيَقُلْ فَتَاىَ وَفَتَاىَ وَغُلَامِي. رواه الشيخان^(۲):

دیسان فهرمووی: چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: له‌کاتی
گوفتوگۆدا به‌ کاره‌که‌رو خزمه‌تکاره‌کانتان مه‌لێن: ئاو بده‌به‌ خاوه‌نه‌که‌ت، یا

(۱) مسلم. ألفاظ: ۵۸۳۶.

(۲) مسلم. ألفاظ = تجرید/۱۸۱/۳ رقم/۱۰۹۱.

نان بده به خاوهنه‌كه‌ت، يا ئاوى ده‌سنوێژ بكه به ده‌ستى خاوه‌نه‌كه‌تا، هه‌روا به‌يه‌ك‌تريش مه‌لێن: (ربى: خاوه‌نم) به‌لام بلێن: (سیدی: گه‌وره‌م، مولای: سه‌روه‌رم) وه‌يا مه‌لێن: (عبدی: عه‌به‌ده‌كه‌م، امتی: ئوممه‌ته‌كه‌م) به‌لام بلێن: (فتای: پیاوه‌كه‌م، فتاتى: کاره‌كه‌ره‌كه‌م: كه‌نیشكه‌ى من، غلامى: خولامه‌كه‌م. (ش).

٥٤٦٥- عَنْ بُرَيْدَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُولُوا لِلْمُنَافِقِ سَيِّدًا فَإِنَّهُ إِنْ يَكُ سَيِّدًا فَقَدْ أَسْخَطْتُمْ رَبَّكُمْ عَزَّ وَجَلَّ. وَاه أَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَاللَّهُ أَعْلَى وَأَعْلَمُ^(٢).

بوره‌یده (خودای ئی‌رازی بێ) فه‌رمووی: كه‌زه‌رت (درویدی خودای له‌سه‌رین) فه‌رمووی: به‌ پیاوی ناپاك مه‌لێن: (سید: گه‌وره: ئاغا: سه‌روه‌ر) چونكه‌ نه‌گه‌ر پیاوی ناپاك سه‌روه‌رو گه‌وره‌تان بێ ئه‌وه‌ ده‌گه‌یه‌نێ كه‌ له‌راستیدا خودای گه‌وره‌و سه‌روه‌رتان عاجز كردووه‌و خوداتان له‌ خۆتان ره‌نجاندووه‌ (د/ن).

٨٢) جَنِيو مەدەن بە چەرخ و پۆژگار (ده‌هه‌ن): (لاتسبوا الدهن)

٥٤٦٦- → (ب - ٧ ز - ٢٨ ل - ١٣٦ ف - ١)^(١):

لێره‌دا ده‌فه‌رمووی: كه‌زه‌رت (درویدی خودای له‌سه‌رین) ده‌فه‌رمووی: خودای گه‌وره‌و مه‌زن ده‌فه‌رمووی: ئاده‌میزاد له‌كاتی هاتنی ده‌ردو به‌لاو ناخۆشیدا ده‌چێ جێو به‌چەرخ و پۆژگار ده‌دا (گوايه: ئه‌و ده‌ردو به‌لایه‌ له‌ چاوی چەرخ و پۆژگاری ده‌زانێ، چەرخ و پۆژگاری هه‌ژار چییان به‌ده‌سته‌) من خۆم خاوه‌نی چەرخ و پۆژگارم، گه‌ردشی چەرخ و سووپانه‌وه‌ی شه‌وو پۆژ به‌ ده‌ستی منه‌ (كه‌واته: ئه‌وه‌ی ده‌چێ جێو به‌رۆژگا ر ده‌دا له‌ راستیدا جێو به‌ من ده‌دا (ش/د).

^(٢) سكت عن درجته الشارح.

^(١) تقدم في مجلد سابق. تسلسل/ ٢٨ رقم/ ٤٠٩١.

۵۴۶۷ - → (ب - ۷ ز - ۲۸ ل - ۱۳۶ ف - ۱) (۳).

۵۴۶۸ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لِي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يُؤْذِنِي ابْنُ آدَمَ يَقُولُ يَا خَيَّيَّةَ الدَّهْرِ. فَلَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ يَا خَيَّيَّةَ الدَّهْرِ. فَإِنِّي أَنَا الدَّهْرُ أَقْلَبُ لَيْلَةً وَنَهَارَةً فَإِذَا شِئْتُ قَبَضْتُهِمَا. رواه مسلم والإمام أحمد. نَسَأَلُ اللَّهَ حَسَنَ الْقَوْلِ وَالْفِعْلِ آمِينَ (۳):

دیسان ٹہبو ہورہیرہ (خودای لی پازی بی) فہرمووی: حہزہتی پیغہمبہری خوشہویست و نازدار (سلو دیودی خودای لیبن) فہرمووی: خودای گہورہو سہرہرو مہزن دہفہرمووی: ئادہمیزاد ئازاری من دہدا کہ دہلی: کوستی گہردوون کہوئی: یا خیبہ الدہر: پوژگار رہنجہروبی (بو ٹہمہ دہکاو بو ٹہوہ ناکا، وہک لہ کوردیدا دہلین: چی بکہم لہ دہ ست چہرخی کہچ پہفتار؟) کہواتہ: ئیوہ کہستان ٹہم قسہیہ مہکەن و مہلین: کوستی گہردوون کہوئی (یاپووی پوژ پەش بی!) چونکہ من خوُم خاوەنی گہردوونم و لہ پرا ستیدا گہردوون ہیچی بہ دہست نییہ، وہ ٹہوہ منم کہ گہردش بہ شہوو پوژی گہردوون دہکہم و شہوو پوژ دینم و دہبہم، کہیش ئارہزووم بوو لہ ناویان دہبہم و ٹہم پووپہرہی پوژگارہ وہک توَمار دہپیچمہوہ (م/ ٹہحمہد).

۸۳) مہلی: (خبثت نفسی: دلم ہل دہشیوی: دلم تیک ہل دی، بہلام لہ جیاتی ٹہوہ بلین: لقت نفسی: دلم تیک دہچی: دلم بہیہکادی، بہ میویش مہلین: کہرم: داری میو):

لا تَقُلْ: خَبَثُ نَفْسِي وَلَا تَسْمُوا الْعَنْبَ كَرَمًا

۵۴۶۹ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لِي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ خَبَثُ نَفْسِي. وَلَكِنْ لِيَقُلْ لَقِستَ نَفْسِي (۱):

(۲) تقدم في مجلد سابق. تسلسل/ ۲۸ رقم/ ۴۰۵۴.

(۳) مسلم. الفاظ: ۵۸۲۵.

(۱) مسلم. الفاظ: ۵۸۲۹. بخاری. ادب: ۶۸۰. ابو داود. ادب: ۴۹۷۸.

عائیشه (خودای ئی رازی بئ) فەرمووی: پیڤەمبەر (دروودی سلاوی خودای لەسەربێ) فەرمووی: مەلێن: خبیثت نفسی: دلم هەل دەشیوی، بەلام لە جیاتى ئەوە بلێن: لقست نفسی: دلم تیک دەچێ: دلم تیک هەل دێ: دلم بەیەکادی (ش/د).

۵۴۷۰ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تُسَمُّوا الْعِزَّ الْكَرْمَ، فَإِنَّ الْكَرْمَ الْمُسْلِمَ^(۱):

ئەبو ھورەیرە (خودای ئی رازی بئ) فەرمووی: خۆشەویست (دروودی خودای لەسەربێ) فەرمووی: بەترێ و دارى میو مەلێن (کەرم) چونکە (کەرم) کە بەمەنا ریزدارو نازدارە سیفەرت و ناو و نیشانی پیاوی موسولمانە.

۵۴۷۱ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ الْكَرْمَ. فَإِنَّمَا الْكَرْمُ قَلْبُ الْمُؤْمِنِ. روى هذه الثلاثة الاصول الثلاثة^(۲):

دیسان فەرمووی: ھەزەرەتى پیڤەمبەرى خۆشەویست و نازدار (دروودی سلاوی خودای لەسەربێ) فەرمووی: بەترێ و دارى میو مەلێن: (کەرم) چونکە دلى موسولمان شایستەى ئەم ناوہ جوانەيە. (ش/د).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کەرم بەمەنا کەریمی ەرەبییە، کەریمیش بە مەنا جوامیرو جوانمەردی کوردییە. جا لە کۆندا ئارەقخۆرەکانی ەرەب بەترێ و درەختی ترییان دەگوت: کەرم، چونکە مەى و ئارەقى ئی دروست دەکری، گوايە مەى و ئارەق دەبن بە ھۆى بە خشنەیی و سەخاوەت و جوامیری. جا ھەزەرەت (دروودی خودای لەسەربێ) بۆ ئەوہى موسولمانان دووربخاتەوہ لە ئارەق و مەى و کۆری ئارەقخۆران و ئەم ناوہ جوانە نەبێ بە ھۆى جوولانی مەیلی کۆنیان،

(۱) تجرید البخای ۲۲۴/۵ رقم/ ۱۹۵۸ = ۶۱۸۲، ۶۱۸۳. مسلم. ألفاظ/ ۵۸۲۲ - ۵۸۲۴.

(۲) مسلم. ألفاظ/ ۵۸۲۹. بخاری (تجرید): ۱۹۵۸ = ۶۱۸۳.

له‌رووی نه‌زاکه‌ته‌وه به موسولمانانی فهرموو به میو مه‌لین کهرم، له هه‌مان کاتدا هه‌تا فی‌ریان بکا که ده‌بی شیوازو ده‌ستووری قسه‌و گو‌فتوگوو چو‌ن بی، هه‌تا ناوو خاوه‌ن ناو (اسم و مسمی) شایان و شیاوی یه‌کتری بن، نه‌ک زیددو دژی یه‌کتری بن، به‌م پئی‌یه ناوی جوان بو شتی جوان و ناوی پیس بو شتی پیس! هه‌روه‌ها موسولمان ده‌شی زمان پاک بی، زمان شیرین بی، قسه‌ی ناشیرین نه‌کاو خو‌ی له وشه‌ی ناشیرین بپاریژی. وه‌ک رسته‌ی (خبت نفسی) له‌زمانی عه‌ره‌بیدا، که به مه‌عنا دلم تی‌کچووه‌یه، به‌لام بو‌نی خو‌بشی نه‌فس و ده‌روون پیسی لی دی، ئه‌م وشانه‌یش له کوردیدا ده‌ق وان: دل‌پیس، زمان‌پیس، پیسکه، سه‌رحین، نه‌وس حیزاداخه‌کم ئه‌م خووه‌پیس و عاده‌ته کو‌نه خراپه هه‌تا ئیستاکه‌ش هه‌رماوه، بگره زیادی کردوه، که‌سی ته‌ماشای ره‌فتارو نازناوی ئافره‌ته‌گورانی بیژو سه‌ماکه‌ره‌کانی ئه‌م پوژ‌گاره بکا راست و دروستی ئه‌م قسه‌یه‌ی بو ده‌رده‌که‌وی، سه‌ماکه‌ریکی گورانی بیژی به‌ره‌للا هه‌بوو، له فیلمی سینه‌مادا سه‌مای ده‌کردو گورانی ده‌گوت و پو‌لی پیس پیسی ده‌بینی که‌چی ناوه هونه‌ری‌یه‌که‌ی نورله‌ودا بوو! یه‌کئ تریان ناوی شه‌ریفه فاضل بوو، هه‌یانه ناوی عه‌فاه! یازه‌ره‌ه‌تولعو‌لایه!

به‌چاوی خو‌م وینه‌ی کو‌مه‌لئ ئافره‌تی سه‌ماکه‌رم دی له روسیای ئه‌وسا سه‌مای بالی یان ده‌کرد، له‌به‌رگی گو‌قاریکی عه‌ره‌بی چاپ کرابوو، به خه‌تیکی که‌وره له ژیر وینه‌که‌دا به عه‌ره‌بی نووسرابوو: ه‌ولاء هن اللواتی رف‌عن ر‌ؤس العرب فی بلاد الأ‌جانب! په‌کوو!!

سه‌ری که‌لی عه‌ره‌ب به شتی وا به‌رز نابی، شتی وا سه‌ری گشت مه‌ردیکی پی شو‌پ ده‌بی، سه‌ری نه‌ته‌وه‌ی عه‌ره‌ب به نووری قورئان به‌رز ده‌بی، به ده‌نگی ئه‌للا‌هو ئه‌که‌به‌ری بانگ به‌رزو بلند ده‌بی، که هه‌موو که‌لی له سه‌راسه‌ری جیهاندا پر به‌دل و پر به‌ده‌م هاوار ده‌که‌ن (الله اکبر). به‌عه‌داله‌تی عومه‌رو به‌شجاعه‌تی عه‌لی به ته‌قوای رایعه‌ی عه‌ده‌وییه به‌رز ده‌بی، به جامیعه‌ی ئه‌زه‌رو به ئیستکه‌کانی قورئانی که‌ریم به‌رز ده‌بی!

به‌گوئی خۆم له مه‌ینۆشه‌کانی ئەم سەردەمەم بیستوو بە ئارەق دەلێن:
(حلیب السباع: شیری شیران!).

له راستیدا فەلسەفە‌ی ئەم بەر بەرە‌للای یه ئەم نیازو مەبەستە پیسە‌یه
که ئەم ئایەتە پیرۆزە پەردە‌ی له روو هەل دەمائی که دەفەرموی:
{وَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ كَمَا كَفَرُوا فَتَكُونُونَ سَوَاءً - سورة النساء - ۸۹/۴}.

واته: بە‌دل حەزە‌دە‌کە‌ن که ئیوە‌یش رێک وە‌ک ئەوان بی دین و له خودا
دووربن، له پایە‌ی بە‌رزی بە‌رێزی خۆتان دابە‌زن و بێ‌نە‌رێزی نزمی ئەوان،
هە‌تا بە‌رابەر ئیوە‌ هە‌ست بە‌ پە‌ستی و بێ‌ نرخ‌ و خراپیی خۆیان نە‌کە‌ن و
زمانی حالیان ئەم پە‌ندە‌ کوردی یه‌یه که دە‌لێ: هە‌موو له کین چون یه‌کین.
(وە‌رگێ‌)

(۸۴) مە‌لێ: (ما‌شاء الله و‌شاء فلان: خوداو فیسارە‌کە‌س حە‌زکا)

لاتقل: ما‌شاء الله و‌شاء فلان

۵۴۷۲ - عَنْ حَدِثَةٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُولُوا مَا
شَاءَ اللَّهُ وَشَاءَ فَلَانٌ وَلَكِنْ قُولُوا مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ شَاءَ فَلَانٌ^(۱):

ئە‌بو حو‌زە‌یفە (خودای ئی‌زازی بێ) فە‌رمووی: پی‌غە‌مبەر (سە‌ودی سە‌ودی خودای
سە‌رین) فە‌رمووی: مە‌لێن ما‌شاء الله و‌شاء فلان: خوداو فیسارە‌کە‌س حە‌زکە‌ن
ئە‌وشتە دە‌کە‌م، و‌ا مە‌لێن بە‌لام بێ‌ن: ما‌ شاء الله ثم شاء فلان: یه‌کە‌م خودا حە‌ز
کات دوو‌م مە‌یلی فیسارە‌ کە‌سی ئی‌ بێ‌ ئە‌وشتە دە‌کە‌م. (م/ن) چون‌که
تە‌عبیری یه‌کە‌م بۆ‌نی هاو‌بە‌شی و‌ شە‌راکە‌تی ئی‌ دا، بە‌لام تە‌عبیری دوو‌م ئە‌وه
دە‌گە‌یه‌نی که خواست و‌ ویستی بە‌ندە‌ لە‌دوا خواست و‌ ویستی خودای
گە‌ورە‌یه. (وە‌رگێ‌)

^(۱) سکت عن درجته الشارح.

۵۴۷۳- عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ رَجُلٍ قَالَ: كُنْتُ رَدِيفَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَعَثَرْتُ ذَابْتُهُ فَقُلْتُ: تَعَسَ الشَّيْطَانُ. فَقَالَ: النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَا تَقُلْ تَعَسَ الشَّيْطَانُ فَإِنَّكَ إِذَا قُلْتَ ذَلِكَ تَعَاظَمَ حَتَّى يَكُونَ مِثْلَ الْبَيْتِ وَيَقُولَ بِقُوَّتِي وَلَكِنْ قُلْ بِسْمِ اللَّهِ فَإِنَّكَ إِذَا قُلْتَ ذَلِكَ تَصَاغَرَ حَتَّى يَكُونَ مِثْلَ الدُّبَابِ. رواهما أبو داود والنسائي^(۱):

ثەبو مەلیح (خودای ئی رازی بن) فەرمووی: پیاوی بۆ یگیڕامەوه گوتی: جارێ لە پاشکۆی پیڤەمبەرەوه (بروودی خودای لەسەڕین) سوار بوو بووم، و لاخەکی سەرسمیکی دا منیش گوتم: تعس الشیطان: ملی شەیتان وردبێ، فەرمووی (بروودی خودای لەسەڕین): وا مەلێ و مەلێ: تعس الشیطان: ئەستۆی شەیتان بشکێ، چونکە شەیتان بەوه فش دەبیتهوه تا ئەوەندهی خانوویەکی ئی دێ، دەیشلێ: دیارە ئەمە بە هیزی من رووی دا، بەلام لە کاتی روودانی شتی وادا بلێ: بسم الله: بەناوی خودا، ئیتر بە گوتنی ناوی خودا شەیتان تەواو داماوو کز دەبێ و وا بچووک دەبیتهوه بە قەه میشیکی دەمینێ! (د/ن).

۸۵) پایانی. باسی سەرەتای دروستبوونی بوونه‌وه‌ر

خاتمة في خلق الأشياء

۵۴۷۴- → (ب - ۱ ز - ۶ ل - ۴۳ ف - ۱۰) (۱).

تەماشای باسی خودا کردو چارەنووس لە نامە‌ی زوهد بکە، فەرمووده‌ی شەشەم.

۵۴۷۵- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَعَقَلْتُ نَاقَتِي بِالْبَابِ، فَأَتَاهُ نَاسٌ مِنْ بَنِي تَمِيمٍ فَقَالَ: اقْبُلُوا الْبُشْرَى يَا بَنِي تَمِيمٍ. قَالُوا: قَدْ بَشَّرْنَا فَأَعْطِنَا. مَرَّتَيْنِ، ثُمَّ دَخَلَ عَلَيْهِ نَاسٌ مِنْ أَهْلِ الْيَمَنِ فَقَالَ: اقْبُلُوا

(۱) سكت عن درجته الشارح.

(۲) سبق في مجلد اول. تسلسل/ ۶/ رقم/ ۱۰/ ۴۶.

الْبَشَرَى يَا أَهْلَ الْيَمَنِ، إِذْ لَمْ يَقْبَلْهَا بَنُو تَمِيمٍ. قَالُوا: قَدْ قِيلَ لَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالُوا: جِئْنَاكَ نَسْأَلُكَ عَنْ هَذَا الْأَمْرِ قَالَ: كَانَ اللَّهُ وَلَمْ يَكُنْ شَيْءٌ غَيْرُهُ، وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ، وَكُتِبَ فِي الذِّكْرِ كُلِّ شَيْءٍ، وَخَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ. فَتَنَادَى مُنَادٍ: ذَهَبَتْ نَافُثُكَ يَا ابْنَ الْخُصَيْنِ. فَانْطَلَقْتُ فَإِذَا هِيَ يَقْطَعُ ذُوْنَهَا السَّرَابُ^(۲):

عیمرانی کوپی حوصه‌ین (خوشنودی خودای نبین) فهرمووی: چومو خزمه‌ت حه‌زرت (دروودی خودای لسه‌رین) له‌به‌ر دهرگی مزگه‌وته‌که‌دا و شتره‌که‌مم نه‌شکیل کرد، که سانی له‌به‌نی ته‌میم هاتن بو خزمه‌تی، حه‌زرت (دروودی خودای لسه‌رین) پیی فهرموون: نه‌ی به‌نی ته‌میم! له‌پیت و فهری ئیسلامه‌وه موژده‌ی به‌هشت و پایه‌ی به‌رزقان دده‌می! به‌شاره‌ت و مزگینی وهری‌گرن. گوتیان: مرژده‌ت داوینئ مرژده‌ پیدراوه‌ که چیه‌ به‌مان دهری! دوو‌جار حه‌زرت ئاوی پیی فهرموون، نه‌وانیش له‌مه‌به‌سته‌که‌ی حه‌زرت تی نه‌گه‌یشتن و ئاویان وه‌لام دایه‌وه. له‌وه‌لامه‌که‌یان رووی حه‌زرت (دروودی خودای لسه‌رین) تی‌کچوو، له‌پاشا که‌سانی له‌خه‌لکی یه‌مه‌ن هاتنه‌ خزمه‌تی، که‌نه‌بو مووسای نه‌شعری و هاوریکانی بوون، پیی فهرموون: نه‌ی خه‌لکی یه‌مه‌ن! که‌به‌نی ته‌میم موژده‌یان قه‌بوول نه‌کرد ئیوه‌ قه‌بوولی بکه‌ن. گوتیان: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ئیمه‌ قه‌بوولمانه‌و وا وهرمان گرت. عه‌زریان کرد: قوربان! بویه‌ هاتووینه‌ته‌ خزمه‌تت که‌بارو دو‌خی ئه‌م جیهانه‌مان تی بگه‌یه‌نی که‌چون دروست بووه، فهرمووی (دروودی خودای لسه‌رین): له‌پیش پیش دا هه‌ر ته‌نیا خودا خو‌ی بووه‌و هیچی تر نه‌بووه، له‌پاشا له‌پیش دروست کردنی ئاسمانه‌کان و زه‌وی دا خودا ئاوو عهرشی دروست کرد، عهرشی خودا له‌سه‌ر ئاو بوو، (واته: بی‌جگه‌ له‌عهرش و مادده‌ی ئاو هیچی تر نه‌بوو) هه‌روا خودا له‌تابلوی پاریزراودا، (واته: له‌وحولمه‌حفوظ) دا هه‌موو شتی که‌دروست ده‌کری هه‌مووی نووسی، وه‌خودا ئاسمانه‌کان و زه‌وی له‌نه‌بوون له‌ماوه‌ی شه‌ش پوژدا دروست کرد. له‌م وه‌خته‌دا بانگه‌ری بانگی کردم: نه‌ی

(۲) تجرید/۴۹/۳ رقم/۱۲۸۷ م = ۳۱۹۱، ۳۱۹۰ = فتح الباری. راجع رقم/۱۲۸۷ من التجرید.

عیمرانی کوپی حوصهین! و شتره که ت روئی، ئیتر منیش به شوینیا چووم، که ته ماشام کرد پای کردوه وه و ته واد دور که وتوتوه. (ب). → (ب - ۶ ز - ۱۲ ل - ۲۴۰ ف - ۳۹۲۰/۲).

۵۴۷۶- وَقَالَ عُمَرُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): قَامَ فِينَا النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَقَامًا، فَأَخْبَرَكَ عَنْ بَدْءِ الْخَلْقِ حَتَّى دَخَلَ أَهْلُ الْجَنَّةِ مَنَازِلَهُمْ، وَأَهْلُ النَّارِ مَنَازِلَهُمْ، حَفِظَ ذَلِكَ مَنْ حَفِظَهُ، وَكَسِيَهُ مَنْ كَسِيَهُ. رواهما البخاري في بدء الخلق^(۳).

عومەر (خودای ئی رازی بئ) فه رمووی: پیغه مبهەر (درویدی خودای لسه رین) هه لسه یه وه خوتبه یه کی دا بو مان، له سه ره تای دروست کردنی جیهانه وه هی نای هه تا نه و کاته ی که و جیهان دوایی دی و هه شرو نه شرو حیساب و کیتاب ته واد و ده بن و نه و جا به هه شتی ده چنه جیگه ی خو یان له به هه شتا و دۆزه خیی ده چنه جیگه ی خو یان له دۆزه خدا، ئیتر نه وه ی له بیرى مابئ واله بیرى ماوه، نه وه ی له بیرى چووبینه وه و له بیرى چوته وه! (ب - خودای ئی رازی بئ).

۵۴۷۷- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: خُلِقَتِ الْمَلَائِكَةُ مِنْ نُورٍ وَخُلِقَ الْجَانُّ مِنْ مَارِجٍ مِنْ نَارٍ وَخُلِقَ آدَمُ مِمَّا وُصِفَ لَكُمْ. فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ. رواه مسلم والإمام أحمد^(۴).

عائیشه (خودای ئی رازی بئ) له پیغه مبه ره وه فه رمووی: (درویدی خودای لسه رین): فریشته له نوور دروست کراون، وه جان که باوکی نه و عی جنوکه یه و ناوی ئیبلیس هه له گپی ئاگری بئ دوو که ل دروست کراوه، ئاده میش که بابا گه و ره ی ئیوه یه له وه دروست کراوه که له قورئان دا باس کراوه بو تان له چهن ئایه تیکا، وه که له م ئایه ته دا ده فه رموئ: {وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ - سورة المؤمنون - ۱۲/۲۳}. واته: به ئی له کاتی خویدا ئاده ممان دروست کرد له نه ندازه یی گلی پوخته ی ته پرکراو به ئاو (م/د).

(۳) بخاری. بدء الخلق: ۳۹۲.

(۴) مسلم. زهد: ۷۴۲۰/۷.

۵۴۷۸ - → (ب - ۶ ز - ۳ ل - ۵ ف - ۲) (۵):

له‌م شویینه‌دا ئەم پتری یه‌ی هه‌یه که هی ریوایه‌تی تیرمی‌دی یه،
ده‌فرموئ! ... هه‌ر ئەو کاته هه‌موو که‌سی ته‌مه‌نی خۆی چه‌نده له نیوانی
هه‌ردوو چاوی نووسرابوو، جا ئاده‌م ته‌ماشای کرد وا پیاویکی زۆر نوورانی
له ناویاندا دیاره، عه‌رزى بینایی چاوانی کرد: ئە‌ی په‌روه‌ردگارم! ئە‌مه کی‌یه؟
فه‌رمووی: ئە‌مه داوودی کو‌پى تو‌یه، چل سال ته‌مه‌نم بۆ ی‌نووسیوه، ئاده‌م
عه‌رزى کرد: قوربان! ته‌مه‌نی پتر که خودا فه‌رمووی: هه‌ر ئە‌وه‌یه که بۆ‌یم
نووسیوه، ئاده‌م عه‌رزى کرد: ئە‌ی په‌روه‌ردگارم! ئە‌وا من له ته‌مه‌نی خۆم
شه‌ست سالم دابه‌و، خودا فه‌رمووی: باشه ئە‌وا منیش له‌سه‌ر ئە‌وه ب‌ریارم دا،
جا چه‌نده‌ی خواستی خودای له‌سه‌ر بوو ئاده‌م ئە‌وه‌نده له به‌هه‌شتا مایه‌وه،
له پاشا له به‌هه‌شته‌وه داپه‌رینرا بۆ سه‌ره‌زوی ئیتر ئاده‌م ده‌ستی کرد به
ژماردن سالا‌نی ته‌مه‌نی خۆی، فه‌رمووی: تا کاتیکی زانی فریشته‌ی
گیانکی‌شان هات بۆ لای تا گیانی بک‌یشی، ئاده‌م پ‌یی ده‌فرموئ: تو په‌له‌ت
کرد، زوو هاتووی من هه‌زار سال ته‌مه‌نم بۆ نووسراوه هیشتا شه‌ست سالم
ماوه! فه‌رمووی: تو راست ده‌که‌ی ئە‌مه‌ی ده‌ی‌لی وایه به‌لام تو بۆ خۆت له‌و
هه‌زاره شه‌ست سالی‌ت به‌خشیوه، به داوودی کو‌پت، که‌چی ئاده‌م حاشای
کردو نه‌چووه ژیری، ئاده‌م له یادی چوو بۆ‌یه ته‌وه‌که‌یشی گه‌ئ جارێان شتیان
له یاد ده‌چی! فه‌رمووی: ئیتر هه‌ر له‌و پۆژه‌وه خودا فه‌رمانی ده‌رکرد که له
مامه‌له‌و سه‌ودادا نووسین و قه‌واله‌و شایه‌ت و به‌لگه هه‌بی! (ت- س/ح).

۸۶) چینه‌کانی ئاده‌میزاد: (طبقات بني آدم)

۵۴۷۹ - (ب - ۶ ز - ۳ ل - ۸ ف - ۳) (۱):

له گه‌رده ئە‌مه‌ی له دواوه پتره: هه‌یانه له‌مانه تی‌که‌له.

(۵) تقدم فی مجلد سادس. تسلسل ۲ / رقم ۳۶۹۱/۲.

(۱) تقدم فی مجلد سادس. تسلسل ۲ / رقم ۳۶۹۲.

۵۴۸۰- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَوْمًا صَلَاةَ الْعَصْرِ بِنَهَارٍ ثُمَّ قَامَ خَطِيبًا فَلَمْ يَدْعُ شَيْئًا يَكُونُ إِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ إِلَّا أَخْبَرَنَا بِهِ حَفِظَهُ مَنْ حَفِظَهُ وَكَسِيَهُ مَنْ كَسِيَهُ وَكَانَ فِيهَا قَالَ: أَلَا إِنَّ بَنِي آدَمَ خُلِقُوا عَلَى طَبَقَاتٍ شَتَّى فَمِنْهُمْ مَنْ يُؤَلَّدُ مُؤْمِنًا وَيَحْيَا مُؤْمِنًا وَيَمُوتُ مُؤْمِنًا وَمِنْهُمْ مَنْ يُؤَلَّدُ كَافِرًا وَيَحْيَا كَافِرًا وَيَمُوتُ كَافِرًا وَمِنْهُمْ مَنْ يُؤَلَّدُ كَافِرًا وَيَحْيَا كَافِرًا وَيَمُوتُ مُؤْمِنًا أَلَا وَإِنَّ مِنْهُمْ الْبَطِيءَ الْغَضَبِ سَرِيعَ الْفَيْءِ وَمِنْهُمْ سَرِيعَ الْغَضَبِ سَرِيعَ الْفَيْءِ فَيَلِكُ يَتَلَكَّ أَلَا وَإِنَّ مِنْهُمْ سَرِيعَ الْغَضَبِ بَطِيءَ الْفَيْءِ أَلَا وَخَيْرُهُمْ بَطِيءُ الْغَضَبِ سَرِيعَ الْفَيْءِ أَلَا وَشَرُّهُمْ سَرِيعَ الْغَضَبِ بَطِيءُ الْفَيْءِ أَلَا وَإِنَّ مِنْهُمْ حَسَنَ الْقَضَاءِ حَسَنَ الطَّلَبِ وَمِنْهُمْ سَيِّئُ الْقَضَاءِ حَسَنُ الطَّلَبِ فَيَلِكُ يَتَلَكَّ أَلَا وَإِنَّ مِنْهُمْ السَّيِّئَ الْقَضَاءِ السَّيِّئَ الطَّلَبِ أَلَا وَخَيْرُهُمُ الْحَسَنُ الْقَضَاءِ الْحَسَنُ الطَّلَبِ وَمِنْهُمْ حَسَنُ الْقَضَاءِ سَيِّئُ الطَّلَبِ فَيَلِكُ يَتَلَكَّ أَلَا. وَشَرُّهُمْ سَيِّئُ الْقَضَاءِ سَيِّئُ الطَّلَبِ أَلَا وَإِنَّ الْغَضَبَ جَمْرَةٌ فِي قَلْبِ ابْنِ آدَمَ أَمَا رَأَيْتُمْ إِلَى حُمْرَةِ عَيْنَيْهِ وَالتَّفَاحِ أَوْذَاجِهِ فَمَنْ أَحَسَّ بِشَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ فَلْيَلْصِقْ بِالْأَرْضِ، قَالَ: وَجَعَلْنَا نَلْتَفِتُ إِلَى الشَّمْسِ هَلْ بَقِيَ مِنْهَا شَيْءٌ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَلَا إِنَّهُ لَمْ يَبْقَ مِنَ الدُّنْيَا فِيمَا مَضَى مِنْهَا إِلَّا كَمَا بَقِيَ مِنْ يَوْمِكُمْ هَذَا فِيمَا مَضَى مِنْهُ. رواه الترمذي في الفتن بسند صحيح^(۲):

تہو سہ عیدی خودری (خودای فی رازی بن) فہرمووی: پوڑی پیغہمبہر (دیودی خودای لہسہرین) بہر نویژی نویژی عہصری بو کردین، تہوجا ہہ لہسایہوہ زور بہ دوورو دریژی دوانیکی بو داین، ہہرچی روودہدا - تا تہو کاتہی کہ قیامہت ہہل دہستئ - گشتی باس کرد بومان، تیر تہوہی لہ بیرئ ما لہ بیرئ ما، وہ تہوہی لہ بیرئ چوو لہ بیرئ چوو، یہکئ لہو فہرمایشتانہ تہوہوو فہرمووی (سلاوو دروودو پیتو بہرہکەتو رەحمەتی خودای گہورہی لہ سہرئو و سہرو مالو حالو روحو گیانو دلو چاوو مالو منالو باوکو دایکو ہہست

(۲) رواه الترمذي في السنن بسند صحيح.

و نہست ھمووی بہ قوریانی گہردی بہرناستانہی گورپی پیروزی بی، نامین۔
 خودایہ!) : ھوشیاربن! کہوا نہوہی ئادہم لہ سہر چین چینی جوئی جوئی
 دروست کراون، وک ئوہ ھیانہ بہ موسولمانی لہ دایک دہبن و بہ
 موسولمانی دہژین و بہ موسولمانیش دہمرن، یا وک ئوہ ھیانہ بہ
 ناموسولمانی لہ دایک دہبن و بہ ناموسولمانی دہژین و بہ ناموسولمانیش
 دہمرن، یا وک ئوہ ھیانہ بہ موسولمانی لہ دایک دہبن و بہ موسولمانی
 دہژین بہ لام بہ ناموسولمانی دہمرن، یا وک ئوہ ھیانہ بہ ناموسولمانی لہ
 دایک دہبن و بہ ناموسولمانی دہژین بہ لام بہ موسولمانی دہمرن، دیسان
 ھوشیاربن! کہوا مروقی وا ھیہ درہنگ توورہ دہبی و زوو ئاشت دہبیئتوہ،
 بہراستی ئہم چینہیان باشتین چینیانہ، ھیشہ زوو توورہ دہبی و زوو
 ئاشت دہبیئتوہ، ئہم چینہشیان پاک لہ پاکن، ھیشہ زوو توورہ دہبی و
 درہنگ ئاشت دہبیئتوہ، بزائن کہ ئہم چینہیان خراپترین چینیانہ، بزائن
 ھیانہ ھہم سہر راست و ھہم سہودا خوشن و بہ ئاسانی مافی خہلکی تر
 دہدن و بہ جوانی داوای ھقی خویان دہکن، بزائن کہ ئہم جوورہ کہسانہ
 چاکترین کہسانن، بزائن ھیانہ سہرچہوتن بہ لام سہودا خوشن، ئہم جوورہ
 کہسانہیش پاک لہ پاکن، بزائن ھیانہ ھہم سہر چہوتن و ھہم سہودانا خوشن،
 بزائن کہ ئہمانہیش خراپترین کہسانن، بزائن ھیانہ سہوداراستن بہ لام
 سہودا ناخوشن، ئہم جوورہ کہسانہیش دیاسن پاک لہ پاکن، ھوشیاربن کہوا
 رکو توورہیی وک پشکوئی ناگر وایہ لہ ناو دلی ئادہمیزاددا، ئہدی نابین
 کہ کا برای توورہ بوو چوون چاوہکانی وک پہنگی پشکو سوور دہبن و رگی
 لاملی ھل دہئاوسئ، جا ئہگہر دنیا بوو کہ سیکتان ھستی بہشتیکی
 ئاواکرد با خوئی بدا بہ زہویدا۔ ئہبو سہعید (خودای نازنی بن) فہرمووی:
 تہماشای خورمان کرد تابزائن ھیچی وای ماوہ بو ئاوابوون پیغہمبہریش
 (درویدی خودای لہسربن) فہرمووی: ھوشیاربن! نہوہی کہ ماوہ لہ دنیا لہ چاو
 ئہوہیدا کہ لیئی پویشتوہ وک نہوہی کہ ماوہ لہ مپو لہ چاو ئہوہیدا کہ
 لیئی پویشتوہ۔ (ت - س/ص)۔

عدد أحاديث كتاب الأديب ۱۹۷ سبعة وتسعون ومائة فقط.

مامۆستای دانه‌ر شیخ مه‌نصور علی ناصیف (ره‌حمه‌تی خودایان لی‌بی) ده‌فهرموی: ژماره‌ی فهرموده‌کانی نامه‌ی نهدب ۱۹۷ ته‌نیا سه‌دو نه‌وه‌دو جه‌وت فهرموده‌ن.

(سیّ که‌س له‌م دنیا)

هه‌ر که‌س له‌م دنیا نه‌ده‌ب په‌روه‌ربین

له‌ هه‌ردوو دنیا خواجه! سه‌روه‌ربین!

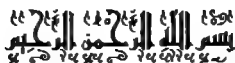
هه‌ر که‌س له‌م دنیا سه‌رپن بپۆشن

به‌ به‌رگی ره‌حمه‌ت خودا ده‌پپۆشن

دوو دل‌دار به‌ شه‌رع به‌یه‌ک گه‌یه‌نی

کونجین له‌ به‌هه‌شت بۆ خۆت ده‌ستین!

(وه‌رگێپ)

نامه‌ی فهرته‌نه‌گهل و نیشانه‌کانی هاتنی قیامت

(نهم نامه‌یه جهوت باس و پایانیکه)

۸۷) باسی یه‌که‌م: ترساندن له فیتنه‌گهل

کتاب الفتن و علامات الساعة: (وفیه سبعة أبواب وخاتمة)

الباب الأول: فی التحذیر من الفتن

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبُ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ - سورة الأنفال - ۲۵/۸}.

واته: خودای گهره‌و مه‌زن له‌م نایه‌ته‌دا ده‌فهرموی: خوتان بیاریزن له‌و موصیبه‌ت و نازاوانه‌ی که تاوانبارو بی تاوان وه‌ک یه‌ک ده‌گریته‌وه‌و ته‌پرو وشک پی‌که‌وه‌ ده‌سوتینن، نه‌وانه‌یش وه‌ک چه‌سپاندنی خراپه‌ له‌ناو خوتاندا، وه‌ک که‌مته‌ر خه‌می له‌ ناموزگاری خیردا، وه‌ک دوویه‌ره‌کی و سه‌ره‌له‌دانی کارگه‌لی ناشایسته‌و نوی باو. بزائن که‌خودا بی باکه، نه‌گهر خواستی له‌سه‌رب بی گه‌لی سه‌ختگیره‌و توله‌ی گه‌لی توندی له‌لایه.

۵۴۸۱ - عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ جَحْشٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: اسْتَيْقَظَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنَ النَّوْمِ مُخْمَرًا وَجْهَهُ يَقُولُ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَنِلَّ لِلْعَرَبِ مِنْ شَرِّ قَدٍ اقْتَرَبَ، فُتِّحَ الْيَوْمَ مِنْ رِذْمِ يَاجُوجَ وَمَاجُوجَ مِثْلُ هَذِهِ. وَعَقَدَ سُفْيَانُ ثَمَانِينَ أَوْ مِائَةً. قِيلَ أَتَهْلِكُ وَلَيْنَا الصَّالِحُونَ قَالَ: نَعَمْ، إِذَا كَثُرَ الْخَبَثُ. رواه الأربعة^(۱):

زه‌ینه‌بی کچی جه‌حش (خودای فی‌رازی بی) که‌ هاوسه‌ری پی‌غه‌مبه‌ر بوو، فهرموی: جار بی پی‌غه‌مبه‌ر (دیودی خودای له‌سرب بی) له‌ خه‌و پاپه‌ری و هات بو‌لام، رووی سوور هه‌لگه‌پاپوو، فهرموی: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ): هه‌ر خودا خودایه‌و به‌س، هاوار له‌ عه‌ره‌ب بو‌ئهم شه‌په‌ی که‌وا رووی تی کردوون، نه‌مپوکه‌ نه‌وه‌نده‌ی

(۱) بخاری. أحادیث الأنبياء: ۲۳۴۶، ۳۵۹۸، ۷۰۵۹، ۷۱۲۵. = تجرید ۱۷/۳ و رقم ۱۳۴۱. مسلم. فتن: ۷۱۶۴.

ترمذی. فتن: ۲۱۸۷. ابن‌ماجه / فتن: ۳۹۵۳.

ئه‌مه له سه‌ددی یه‌ئجوج و مه‌ئجوج کون بووا! سوفیانی فهرمووده‌وان (راوی: موحه‌دیث) سه‌ری په‌نجه‌ی شایه‌تمانی خوویی نووساند به‌بنی په‌نجه‌که‌له‌یه‌وه و کردی به‌ئه‌لقه‌یه‌کی بچکۆله و نیشانی دا که مه‌به‌ستی چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سه‌ری) شتیکی که‌م بووه وه‌ک ئه‌م ئه‌لقه بچکۆله‌یه، زه‌ینه‌ب (خودای ئی‌رازی بن) فهرمووی: منیش عه‌رزیم کرد: قوربان! ئه‌گه‌ر پیاو چاکانیشمان له‌ناودابن هه‌ر ده‌فه‌وتین؟ فهرمووی (دروودی خودای له‌سه‌ری): به‌ئێ که پیسی و گه‌ندیی په‌ره‌ی سه‌ندا! (ش/د/ت).

۵۴۸۲- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: اسْتَقِظَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَيْلَةَ فِرْعَا يَقُولُ: سُبْحَانَ اللَّهِ مَاذَا أُنْزِلَ اللَّهُ مِنَ الْخَزَائِنِ وَمَاذَا أُنْزِلَ مِنَ الْفِئَتِ، مَنْ يُوقِظُ صَوَاحِبَ الْحُجُرَاتِ، قَرُبَ كَاسِيَةٍ فِي الدُّنْيَا عَارِيَةٍ فِي الْآخِرَةِ. رواه البخاري والمزمذی^(۲):

ئوممو سه‌له‌مه (خودای ئی‌رازی بن) فهرمووی: شه‌وی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ری) به‌شه‌له‌ژاوی له‌خه‌و پاپه‌ری، فهرمووی: سوبحانه‌للا! چه‌ن سه‌یره! ئیمشه‌و خودا ده‌رگای گه‌لی گه‌نجینه‌ی بۆ ئوممه‌تم خسته‌ سه‌ر پشت (وه‌ک گه‌نجی گه‌نجینه‌کانی فارس و رووم که‌له‌وه دوا موسولمانان به‌تالانی بردیان) هه‌روه‌ها خودا گه‌لی فیتنه‌و ناشووبیشی نارد! ئه‌ی بۆ مو سولمانیکی خاس دایکانی موسولمانان (واته: خیزانه‌کانی چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سه‌ری) که پیشیان ده‌گوتری ئوممه‌ها توله‌موئمین) خه‌به‌ر بکاته‌وه، هه‌تا هه‌ستن بۆ شه‌و نوێژو خودا په‌رستی. ئای گه‌لی ژن هه‌ن له‌جیهاندا پوشته‌و په‌رداخ، وه‌لی له‌قیامه‌تا رووت و قووتن (به‌خوا ئیستا هه‌ر زۆر زۆرن - وه‌رگێن). (ب/ت).

۵۴۸۳- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: عَثَرَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي مَنَامِهِ فَسَأَلْنَاهُ، فَقَالَ: الْعَجَبُ إِنَّ نَاسًا مِنْ أُمَّتِي يُؤْمُونَ هَذَا الْبَيْتِ بِرَجُلٍ مِنْ قُرَيْشٍ قَدْ لَجَأَ بِالْبَيْتِ حَتَّى إِذَا كَانُوا بِالْبَيْدَاءِ خُسِفَ بِهِمْ. فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ الطَّرِيقَ قَدْ

يَجْمَعُ النَّاسَ. فَقَالَ: نَعَمْ فِيهِمُ الْمُسْتَبِيرُ وَالْمَجْبُورُ وَابْنُ السَّبِيلِ يَهْلِكُونَ مَهْلَكًا وَاحِدًا وَيَصْنَدُرُونَ مَصَادِرَ شَتَّى يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ عَلَى نِيَّاتِهِمْ. رواه الأربعة^(۳):

عائیشه (خودای ن رازی بئ) فهرمووی: جارئ پیغه‌مبهر (درودی خودای لسه‌رین) به‌دهم خه‌وه‌وه سه‌خلت بوو په‌له بچوپکئی ده‌کرد، که هه‌لسا لییمان پرسى، فهرمووی: چهن سه‌یره! پیاویکی قوره‌یشی په‌نا ده‌باته به‌ر که‌عبه، ده‌سته‌یه‌کیش به سوپایه‌که‌وه له ئومه‌تی من دین بوئی، دین تا ده‌گه‌نه بیابانی به‌یدا که ناوی شوینیکئی تایبه‌تییه له ناوه‌ندی مه‌ککه‌و مه‌دینه‌دا، جا له‌وئ هه‌موویان رۆده‌چن به‌ناخی زه‌ویدا. عه‌رزیمان کرد: قوربان! ئه‌ی ره‌وانه کراوی خودا! گه‌ئ جار خاس و خراپ له ریگه به‌ریکه‌وت یه‌ک ده‌گرن ئه‌دی ئه‌و له‌شکره‌یش به‌لکو پیاوی خاسیان تیابئ ئه‌ی ئه‌وه چۆن؟ فهرمووی: به‌لئ وایه هه‌یانه سوور ده‌زانئ بوچی هاتووه‌و خوئی باش ده‌زانئ که بو گیانی ئه‌و پیاوه په‌ناهی‌نهره هاتووه، هه‌شیانه ناچاره‌و به‌زۆر هی‌نراوه، هه‌یشیانه ری‌بواره‌و له‌وان نییه‌و ته‌نیا ئه‌وه‌نده‌یه له‌رئ تووشیان ده‌بی، به‌لام هه‌موو پیکه‌وه به‌یه‌کجار له ناو ده‌چن، له دوا پوژدا هه‌ر که‌سه‌یان خودا به‌ پیی نیازو کرده‌وه‌ی خوئی پاداش یا تۆله‌ی ده‌داته‌وه. (ش/د/ت). → (ب/۲ ز/۱۳۷ ل/۲۷۵ چاپی یه‌که‌م ف-۲/۱۷۲۴).

۵۴۸۴- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا أُنْزِلَ اللَّهُ بِقَوْمٍ عَذَابًا، أَصَابَ الْعَذَابُ مَنْ كَانَ فِيهِمْ، ثُمَّ بُعِثُوا عَلَى أَعْمَالِهِمْ. رواه الشيخان^(۴):

ئیبنو عومه‌ر (خودایان ن خوشنود بئ) فهرمووی: پیغه‌مبهر (درودی خودای لسه‌رین) کاتئ خودا سزایه‌کی نارد هه‌ر هوژی، ئیتر ئه‌و سزایه پاک و پیسیان وه‌ک یه‌ک ده‌گریته‌وه، به‌لام له پاشا خودا که زیندوویمان ده‌کاته‌وه

(۳) مسلم. فتن: ۷۱۷۳. راجع مجلد ۲/ تسلسل/ ۱۳۷ رقم/ ۱۷۲۳.

(۴) بخاری فتن: ۷۱۰۹ = ۲۰۹۹ تجرید/ ۵ ل- ۲۵۷. أخرجه مسلم فى الجنة وصفة نعيمها، باب: الأمرل بحسن الظن بالله تعالى رقم/ ۲۸۷۹ هامش تجرید/ ۵ ل- ۲۵۷ = ۷۱۶۳ تحقيق الشيخ خليل مأمون شيخا. طبعة/ ۱۲/ ۲۰۰۶ م.

هه‌رکه‌سه‌یان به پئی کرده‌وه‌ی تۆله‌ی لی ده‌ستینن، یا پاداشی باشی ده‌داته‌وه! (ش).

۵۴۸۵- ته‌ماشای فهرمووده‌ی یه‌ته‌قاره‌بوززه‌مانو بکه، له باسی (ومنه البخل وسوء الخلق) له نامه‌ی چاکه‌و ره‌وشت^(۵).

۵۴۸۶- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: سَتَكُونُ فِتْنٌ، الْقَاعِدُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْقَائِمِ، وَالْقَائِمُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْمَاشِي، وَالْمَاشِي فِيهَا خَيْرٌ مِنَ السَّاعِي، وَمَنْ يُشْرِفَ لَهَا تَسْتَشْرِفُهُ، وَمَنْ وَجَدَ مَلْجَأً أَوْ مَعَادًا فَلْيَعُدْ بِهِ. رواهما الأربعة^(۶):

دیسان ئه‌بو هوره‌یره (خودای لی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای لسه‌ربن) فهرمووی: فیتنه‌و فهرته‌نه‌گه‌لی ده‌قه‌ومین هه‌تا لییان دووربی و دووریان لی بگری که‌مه، ئه‌وه‌ی بجی به پیریانه‌وه دین به پیری‌وه‌و به‌روکی پی ده‌گرن! ده‌ی هه‌رکه‌سی له‌و ده‌مه‌دا په‌ناو پاساریکی ده‌ست که‌وت باخوی له‌وی قایم بکاو خوی قوتاریکا (ش/د/ت).

۵۴۸۷- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّهَا سَتَكُونُ فِتْنٌ أَلَا تُمْ تَكُونُ فِتْنَةً الْقَاعِدُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْمَاشِي فِيهَا وَالْمَاشِي فِيهَا خَيْرٌ مِنَ السَّاعِي إِلَيْهَا أَلَا فَإِذَا نَزَلَتْ أَوْ وَقَعَتْ فَمَنْ كَانَ لَهُ إِبِلٌ فَلْيَلْحَقْ بِإِبِلِهِ وَمَنْ كَانَتْ لَهُ غَنَمٌ فَلْيَلْحَقْ بِغَنَمِهِ وَمَنْ كَانَتْ لَهُ أَرْضٌ فَلْيَلْحَقْ بِأَرْضِهِ. فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ مَنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ إِبِلٌ وَلَا غَنَمٌ وَلَا أَرْضٌ قَالَ: يَغِيذُ إِلَى سَيْفِهِ فَيَذُقُ عَلَى حَدِّهِ بِحَجَرٍ ثُمَّ لَيْتُجُ إِنْ اسْتَطَاعَ التَّجَاءَ اللَّهُمَّ هَلْ بَلَغْتُ اللَّهُمَّ هَلْ بَلَغْتُ. فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ إِنْ أَكْرَهْتُ حَتَّى يُنْطَلَقَ بِي إِلَى أَحَدِ الصَّفِّينِ أَوْ إِحْدَى الْفِئَتَيْنِ فَضَرَبَنِي رَجُلٌ بِسَيْفِهِ أَوْ يَجِيءُ سَهْمٌ فَيَقْتُلَنِي، قَالَ: يَبُوءُ بِإِثْمِهِ وَإِثْمِكَ وَيَكُونُ مِنَ أَصْحَابِ النَّارِ. رواه مسلم وابو داود^(۷):

(۵) راجع مجلد تاسع. تسلسل/ ۲۴ رقم/ ۴۸۱۷.

(۶) بخاری. مناقب: ۳۶۱. تجرید/ ۵/ ۲۵۶ رقم/ ۲۰۹۷ = ۷۰۸۲ فتح. مسلم. فتن: ۷۱۷۶، ۷۱۷۸.

(۷) مسلم. فتن: ۷۱۷۹. ابو داود. فتن: ۴۲۵۶.

ئەبو بەکره (رمزای خودای لى بى) فهرمووی: هه‌زهرتی پیغه‌مبه‌ری
خۆشه‌ویست و نازدار (برویدی خودای لى سەربى) فهرمووی: به‌لێ فیتنه‌و ناشووب و
ناژاوه‌ گه‌لێ به‌رودوا ده‌قه‌ومین، ئاگادارین له‌ پاشدا فهرته‌نه‌یه‌کی گه‌لێ گه‌وره
به‌رپا ده‌بێ، یه‌خه‌ی موسولمانان به‌گشتی ده‌گرێ، پیاو هه‌تا لییان دووربێ و
دووریان لێ بگرێ هیشتا هه‌ر که‌مه‌، به‌ تایبه‌تی فهرته‌نه‌ گشتیه‌که‌، چونکه
ئهو‌ی ده‌ستی ئهو‌ی تیا‌نه‌بێ چاکتره‌ له‌وه‌ی ده‌ستی ئهو‌ی تیا‌بێ، ئهو‌ی که
ده‌ستی ئهو‌ی تیا‌یه‌ هیشتا باشتره‌ له‌وه‌ی که‌ به‌فیتی ئهو‌ به‌رپابووه‌.
هۆشیاربێ! که‌ ئهو‌ فهرته‌نه‌یه‌ رووی دا یا فهرمووی: قه‌وما ئیوه‌ په‌ری لێ
بگرن و، هه‌ر که‌سێ بجێ به‌لای کاروباری تایبه‌تی خۆیه‌وه‌ توخنی ئهو
فهرته‌نه‌یه‌ نه‌که‌وێ و هه‌ر چۆن بووه‌ له‌ ده‌سته‌ی ئهو‌ فهرته‌نه‌یه‌ خۆی
بدزیته‌وه‌، به‌م ره‌نگه‌ ئهو‌ی وشتری هه‌یه‌ بجێ به‌سه‌ره‌و کاری
وشتره‌کانیه‌وه‌، ئهو‌ی رانی بز و مه‌ری هه‌یه‌ بجێ به‌لای رانه‌که‌یه‌وه‌،
ئهو‌ی زه‌وی و زاری هه‌یه‌ بجێ به‌سه‌ره‌و کاری زه‌وی و زاره‌که‌یه‌وه‌، ئیتر هه‌تا
بۆیده‌کرێ تیکه‌ل به‌ئه‌هلی ئهو‌ فهرته‌نه‌یه‌ نه‌بێ.

پیاوێ عه‌ززی کرد: ئه‌ی ره‌وانه‌کراوی خودا! ئه‌ی ئه‌گه‌ر که‌سێ وشتر و
ران و زه‌وی و زار و شتی وای نه‌بوو چی بکا؟ فهرمووی: شمشیره‌که‌ی بێنێ و
به‌ به‌ردێ ده‌مه‌ تیزه‌که‌ی بشکینێ و ئینجا تاده‌توانی هه‌لبێ و خۆی ده‌رباز
بکا! خودایه‌! تۆ ئاگات لێیه‌ ئه‌وا من پیم گوتن و پیا‌م راگه‌یاند، خودایه‌! تۆ
ئاگات لێیه‌ ئه‌وا من پیم گوتن و پیا‌م راگه‌یاند، خودایه‌! تۆ ئاگات لێیه‌ ئه‌وا
من پیم گوتن و پیم راگه‌یاندن. پیاوێکی تریش عه‌ززی کرد: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری
خودا! ئه‌ی ئه‌گه‌ر به‌ زۆر برده‌میان بۆ شه‌ری براکوژی و له‌ریزی شه‌ردا
کابرایه‌ک له‌ تاقمه‌که‌ی تر به‌شیر یا به‌تیر لێی دام و کوشتمی، یا تیری هات و
کوشتمی ئه‌وه‌ چۆن؟ فهرمووی: ئه‌وه‌ زۆرداره‌که‌ی که‌ تۆ به‌زۆر ده‌با بۆ ئهو
شه‌ره‌ تاوانی خۆی و تاوانی کوژرانی تۆی به‌ئه‌ستۆ ده‌بێ، وه‌ به‌هۆی ئه‌وه‌وه‌
شایانی ئاگری دۆزه‌خ ده‌بێ (م/د).

۵۴۸۸- قَالَ سَعِيدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ (رضی الله عنه): يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ إِنْ دَخَلَ عَلَى بَنِي وَبَسَطَ يَدَهُ لِيَقْتُلَنِي قَالَ: كُنْ كَأَبْنِ آدَمَ. الْقَاتِلُ: (وَكَلَا يَزِيدُ) لَيْنَ بَسَطْتَ إِلَيَّ يَدَكَ لَتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسِطِ يَدِي إِلَيْكَ لِأَقْتُلَكَ. رواه أبو داود والترمذي^(۸):

سه عدی کوپی ئه بو وه قاس (خودای ن زاری بن) فهرمووی: قوربان! ئه ی پیغه مبهری خودا! ئه گهر یه کئی له ناو مائی خوڤا شالووی بو هیڤام و په لاماری دام که بمکوژی من چیبکه م؟ فهرمووی: تویش وهک هابیلی کوپی باوه ئاده م بلئ: {لَئِنْ بَسَطْتَ إِلَيَّ يَدَكَ لَتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسِطِ يَدِي إِلَيْكَ لِأَقْتُلَكَ} إِيَّيْ أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ - سورة مائده - ۲۸/۵}.

واته: به زاتئ که زاتی خودایه ئه گهر تو به ناههق دهست دریزئی بکه ی بو گیانی من و بتهوئ به دهستی خوټ بمکوژی من رهق بوټ راده وه ستم بهرگری له خوڤم ناکه م، چونکه من له وانه نیم که له کاتی وادا دهست دریزبکه م بو گیانی توو به دهستی خوڤم بتکوژم، شتی وا زوشت و ناشیرین له من ناوه شیتته وه، تاوانی واموباره کی توئی (د/ت).

۵۴۸۹- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رضی الله عنه) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِذَا تَوَاجَعَ الْمُسْلِمَانِ سَيَفِيهِمَا فِكْلَاهُمَا مِنْ أَهْلِ النَّارِ. قِيلَ: فَهَذَا الْقَاتِلُ؟ فَمَا بَالُ الْمَقْتُولِ؟ قَالَ: إِنَّهُ أَرَادَ قَتْلَ صَاحِبِهِ. رَوَاهُ الثَّلَاثَةُ^(۹):

ئه بو به کره (خودای ن زاری بن) فهرمووی: به گوئی خوڤم له زاری پیروزی خوڤشه ویستم ژنه وت دهیغه رموو (دیودی خودای له سهربن): هه کاتی دوو موسولمان به شمشیره وه روو به رووی یه کتری وهستان و له یه کتریان دا ئه وا ههردووکیان ده بن به دۆزه خی، عهرزی کرا: قوربان! ئه وا بکوژه که باشه که دۆزه خییه چونکه پیاو کوژه، ئه ی کوژراوه که بوچی؟ فهرمووی: چونکه

(۸) سکت عن درجته الشارح.

(۹) بخاری. ایمان: ۳۱، ۶۸۷۵، ۷۰۸۳ = تجرید/۱/ ۵۰/ رقم ۲۹=۳۱، ۶۸۷۵، ۷۰۸۳. مسلم. فتن: ۷۸۱. أبو

داود. فتن: ۴۲۶۸، ۴۲۶۹. نسائی. تحریم الدم: ۴۱۳۳، ۴۱۳۴. تحفة: ۱۱۶۵.

ئه‌ویش سوور ویستویه‌تی که برادره‌که‌ی بکوژئی و له دله‌وه سوورو مجیز بووه له‌سه‌ر کوشتنی هاوری موسولمانه‌که‌ی (ش/د).

۵۸۹۰- وَلِمُسْلِمٍ: إِذَا الْمُسْلِمَانِ حَمَلَ أَحَدُهُمَا عَلَى أَخِيهِ السَّلَاحَ فَهُمَا فِي جُرْفٍ جَهَنَّمَ فَإِذَا قَتَلَ أَحَدُهُمَا صَاحِبَهُ دَخَلَهَا جَمِيعًا^(۱۰):

حه‌زرت (دیوودی خودای له‌سربین) ده‌فه‌رموئ: کاتئ دوو موسولمان (که برای نایینی یه‌کترن) چه‌ک له‌یه‌کتری هه‌ل بگرن و په‌لاماری یه‌کتری بدن ئه‌وا هه‌دووکیان به‌سه‌ر لیواری دۆزه‌خه‌وه ئه‌نجه‌ل موله‌ق راوه‌ستان، ها ئیستا به‌ربنه‌وه ناوی ها‌تۆزیک‌ی تر، تایه‌کیکیان ئه‌وی ترییان ده‌کوژئی ئه‌وسا هه‌ردووکیان پی‌که‌وه تلۆر ده‌بنه‌ ناو دۆزه‌خه‌وه! (م).

۵۴۹۱- وَلَا بِي دَاوُدَ وَالرَّمْزِي: إِنَّهَا سَكُونُ فِتْنَةٍ تَسْتَظِفُّ الْعَرَبَ قَتَلَاهَا فِي النَّارِ اللَّسَانُ فِيهَا أَشَدُّ مِنْ وَقْعِ السِّيفِ^(۱۱):

حه‌زرت (دیوودی خودای له‌سربین) ده‌فه‌رموئ: فه‌رتنه‌یه‌ی ده‌قه‌ومئ عه‌ره‌ب پا‌کو ده‌دا، ئه‌وه‌ی له‌م فه‌رتنه‌یه‌دا ده‌کوژئی دۆزه‌خییه، له‌و فه‌رتنه‌یه‌دا زمان به‌کارترو کاریگه‌رت‌ره هه‌تا وه‌شاندنی شیرا! (د/ت).

۵۴۹۲- وَلَا بِي دَاوُدَ: إِنَّ السَّعِيدَ لَمَنْ جُنِبَ الْفِتْنِ إِنَّ السَّعِيدَ لَمَنْ جُنِبَ الْفِتْنِ إِنَّ السَّعِيدَ لَمَنْ جُنِبَ الْفِتْنِ وَلَمَنْ ابْتُلِيَ فَصَبَرَ فَوَاهَا^(۱۲):

پی‌غه‌مبه‌ر (دیوودی خودای له‌سربین) سئ جار له‌سه‌ر یه‌ک فه‌رمووی: به‌ختیار ئه‌و که‌سه‌یه که له فه‌رتنه‌کان به‌دووره ئه‌نجا فه‌رمووی: به‌لام ئا‌فه‌ریم بو ئه‌و که‌سه‌ی که گیرۆده‌ی به‌لایئ ده‌بی و ئارامی له‌سه‌ر ده‌گرئ. (د- رم‌زای خودای لیبن).

۵۴۹۳- عَنْ ثَوْبَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ إِنَّ اللَّهَ زَوَى لِي الْأَرْضَ فَرَأَيْتُ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا وَإِنَّ أُمَّتِي سَيَلُغُ مُلْكُهَا مَا زَوَى لِي مِنْهَا وَأُعْطِيتُ

^(۱۰) بخای. فتن: ۷۰۸۳م تعلیقاً. مسلم. فتن: ۷۸۴. نسائی. تحريم الدم: ۴۱۲۷، ۴۱۲۸. موقوفاً. ابن

ماجه. فتن: ۲۹۶۵. تحفة: ۱۱۶۷۲.

^(۱۱) سکت عن درجته الشارح.

^(۱۲) سکت عن درجته الشارح.

الْكُنْزَيْنِ الْأَحْمَرَ وَالْأَبْيَضَ وَإِنِّي سَأَلْتُ رَبِّي لَأُمْتِي أَنْ لَا يُهْلِكَهَا بَسَنَةِ بَعَامَةٍ وَأَنْ لَا يُسَلِّطَ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ سِوَى أَنْفُسِهِمْ فَيَسْتَبِيحَ بَيْضَتَهُمْ وَإِنْ قَالَ رَبِّي قَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنِّي إِذَا قَضَيْتُ قَضَاءً فَإِنَّهُ لَا يُرَدُّ وَإِنِّي أَعْطَيْتُكَ لَأُمْتِكَ أَنْ لَا أَهْلِكَهُمْ بَسَنَةِ بَعَامَةٍ وَأَنْ لَا أَسَلِّطَ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ سِوَى أَنْفُسِهِمْ يَسْتَبِيحُ بَيْضَتَهُمْ وَلَوْ اجْتَمَعَ عَلَيْهِمْ مَنْ بِأَقْطَارِهَا - أَوْ قَالَ مَنْ بَيْنَ أَقْطَارِهَا - حَتَّى يَكُونَ بَعْضُهُمْ يُهْلِكُ بَعْضًا وَيَسْنِي بَعْضُهُمْ بَعْضًا. رواه مسلم والترمذي وأبو داود وزادا: وَإِنَّمَا أَخَافُ عَلَى أُمْتِي الْأَثَمَةَ الْمُضْلِينَ وَإِذَا وَضَعَ السَّيْفُ فِي أُمْتِي لَمْ يُرْفَعْ عَنْهَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَلَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُلْحَقَ قَبَائِلُ مِنْ أُمْتِي بِالْمُشْرِكِينَ وَحَتَّى تَعْبُدَ قَبَائِلُ مِنْ أُمْتِي الْأَوْثَانَ وَإِنَّهُ سَيَكُونُ فِي أُمْتِي كَذَابُونَ ثَلَاثُونَ كُلُّهُمْ يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ وَأَنَا خَائِمُ النَّبِيِّينَ لَا نَبِيَّ بَعْدِي وَلَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمْتِي عَلَى الْحَقِّ ظَاهِرِينَ. لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ^(۱۳):

شه‌ویان (رمزای خودای لن بن) فهرمووی: حه‌زده‌تی پیغه‌مبه‌ری خو‌شه‌ویست و نازدار فهرمووی: خودا ته‌نگی زه‌وی بو کی‌شام و پی‌چایه‌وه و هی‌نایه‌ویه‌ک بو به‌رچاوم، ولاتی زورم دی له روژ‌ه‌لآت و روژ ئاوا، بی‌گومان قه‌له‌مه‌روی ده‌وله‌تی ئوممه‌تی من ده‌گاته نه‌و شوینانه‌ی که دیانم.

خودا ولاتی روم به‌خوی و گه‌نجی زی‌رینه‌وه له‌گه‌ل ولاتی فارسدا به‌خوی و گه‌نجی زی‌وینه‌وه به‌خشیوه‌ پی‌م، من داوام له په‌روه‌ردگاری خو‌م کرد که نه‌م چاکه‌یه‌یش له‌گه‌ل گه‌لی من بکا: که به‌قاتوق‌ری و گرانی گشتی تی‌کرا به‌جاری نه‌یان فه‌وتینئ، دوژمنیکی واشیان (له‌غیری خویان) به‌سه‌ردا زال نه‌کا که به‌ره‌چه‌له‌کیا ناب‌جیته‌ خواره‌وه‌و له‌ره‌گ و ریشه‌ ده‌ریان بینئ و شان و شکوی ئی‌سلام نه‌هیلئ، که‌چی په‌روه‌ردگارم فهرمووی: ئه‌ی موچه‌مه‌دا! بریاری من ره‌دبوونه‌وه‌ی بو‌نییه، جاوا له به‌رخاتری تو به‌لین ده‌دم به‌ئومه‌تت که به‌ قاتوق‌ری و گرانی گشتی تی‌کرا به‌جاری نه‌یان فه‌وتینم، هه‌روا دوژمنیکی واشیان (له‌ناموسولمانان) به‌سه‌ردا زال نه‌که‌م که له‌ره‌گ و ریشه‌ ده‌ریان بینئ،

(۱۳) مسلم، فتن: ۷۸۷. أبو داود، فتن: ۴۲۵۲. ترمذی، فتن: ۲۱۷۶. ابن ماجه، فتن: ۳۹۵۲. تحفة الأشراف: ۲۱۰۰.

گریمان سهر توپ خه لکی سهر روی زهوی سهرانسهر هه موویان گه له کۆمه یان لیبکه ن هیشتا دهره قه تیان نایه ن به لام ئەمه یان به مهرجی ئەوه که له ناو خۆیا نا نه بن به گه لی خو خۆرو سهر و نامووسی یه کتری به تالان نه به ن! (م/ت/د). ئیمامی ئەبو داوود و ئیمامی تیرمزی (خوشنودیی خودایان لیبن) ئەمه شیان لی پتر کردوه: له راستیدا مه ترسی ههره گه وره م (له باره ی گه لی خوشه ویستی خۆمه وه) له سه روکه سه رکه ش و گیره شیوین و مله وره کانیه تی، که به پیچه وانه ی پیشه واه باشه کانیه وه خه لک له ری دهره که ن و ده بن به سه ره مه شقی گومرا کردن، ههرکاتیکیش شمشیر نرایه ملی گه لی من و کوشت و کوشتاری تیکه وت ئیتر هه تا روژی قیامت به رده وام ده بن و روژی لی ره و روژی له وی کوشت و کوشتاری لی نابری، قیامه تیش هه لئاسی تاجه ن هۆزو تیره یی له گه لی من دیسانه وه ده چنه وه ریزی بته رست و فره خواکانه وه هه ندی هۆزیان دیسان بتان ده په رستنه وه. نیشانه یه کی بیگومانی تری نزیکبونه وه ی قیامت ئەوه یه که چه ن هه لاتبارزی، که سیی که سی ده بن، له ناو گه لی مندا سهر هه لده دن و په یدا ده بن، هه موویان به درو لافی پیغه مبه ری لی ده دن، وه لحال داوای وادرویه چونکه من پایان و دواترینی پیغه مبه رانم و له پاش هاتنی من پیغه مبه ری تر هه تا هه تایه نایی.

کۆمه لیکیش (له م گه لی منه) ههره ره پۆن له سه ره ئەم دینه هه قه هه تا نزیک ی قیامت، ئەوه ی له دریان بی زیانیان پی ناگه یه نی!

٥٤٩٤- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ قَالَ فِي الْفِتْنَةِ: كَسَرُوا فِيهَا قَسِيَكُمْ وَقَطَّعُوا فِيهَا أَوْتَارَكُمْ وَالزَّمُوا فِيهَا أَجْوَافَ بُيُوتِكُمْ وَكُونُوا كَأَبْنِ آدَمَ. رواه الترمذي وأبو داود^(١٤):

ئەبو موسا (خودای ن رازی بن) فه رمووی: پیغه مبه ر (درووی خودای له سه رب بن) له باره ی فهرته نه و ئاشووبی نیوانی موسولمانانه وه فه رمووی: له کاتی

^(١٤) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

بہرپابوونی ئاشووریدا تیرو کہوانہ کانتان بشکینن و ژئی کہوانہ کانتان بیسینن و لہ کونی مالہ وہ تان ئوقرہ بگرن و وہ کوو ہابیلی کوپی ئادہم، کہ قابیلی برای کوشتی، ئیوہیش وک ئەو لہ ئاژاوہ بہدووربن و بہہیج جوژی ہاوبہشی تیا مہکن. (ت-س/ص-د).

۵۴۹۵- وَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ خَيْرُ النَّاسِ فِي الْفِتْنَةِ؟ قَالَ: رَجُلٌ فِي مَاشِيَّتِهِ يُؤَدِّي حَقَّهَا وَيَعْبُدُ رَبَّهُ وَرَجُلٌ آخَذَ بِرَأْسِ فَرَسِهِ يُخِيفُ الْعَدُوَّ وَيُخِفُونَهُ^(۱۵):

گوترا: قوربان! ئەو پیغەمبەری خودا! لەکاتی قەومانێ ئاژاوہدا باشتەین کەس کییە؟ فەرمووی: ئەو کەسە یە کە گوریژ لہ ئاشووبە کە دەکاو دەچێ بەلای مالیاتی خۆیەوہ سەرەو کارییان دەکاو مافیان بەجێ دینن و خودای خۆی بەجوانی لہ پەنایە کەوہ دەپەرستێ، ھەروا ئەو پیاوہیشە کە دەستەجڵەوی ئەسپە کەوہ دەگری و لەسەر سنوور بەرەنگاری دوژمنی ئیسلام رادەوہستێ و دوژمن دەترسینن و دوژمنیش ئەو دەترسینن! (ت-س/ح).

۵۴۹۶- وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَا يَنْبَغِي لِلْمُؤْمِنِ أَنْ يُذِلَّ نَفْسَهُ. قَالُوا: وَكَيْفَ يُذِلُّ نَفْسَهُ. قَالَ: يَتَعَرَّضُ مِنَ الْبَلَاءِ لِمَا لَا يُطِيقُ^(۱۶).

پیغەمبەری خۆشەویست (درویدی خودای لەسەربن) دەفەرمووی: بۆ پیاوی موسوڵمان نەھاتووہ کە خۆی سووک و تێوکا بکات. گوترا: قوربان! چۆن چۆنی خۆی سووک و تێوکا دەکا؟ فەرمووی: وەک ئەوہ بچێ بە بەرەو پیری ئەو دەردو بالایانەوہ کە بەرگەیان ناگری! (ت-س/ح).

۵۴۹۷- وَلَمَّا طَلَبَ عَلِيٌّ مِنْ أَهْبَانَ بْنِ صَيْفَى الْفِغَارِيَّ أَنْ يَخْرُجَ مَعَهُ قَالَ: إِنَّ خَلِيلِي وَأَبْنَ عَمِّكَ عَهْدٌ إِلَيَّ إِذَا اخْتَلَفَ النَّاسُ أَنْ أَتَّخِذَ سَيْفًا مِنْ خَشَبٍ فَقَدْ اتَّخَذْتُهُ فَإِنْ شِئْتَ خَرَجْتُ بِهَ مَعَكَ فَتَرَكَهُ عَلِيٌّ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ التِّرْمِذِيُّ. نَسَأَ اللَّهُ السَّلَامَةَ آمِينَ^(۱۷).

(۱۵) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۱۶) رواه الترمذي بسند حسن.

(۱۷) رواه الترمذي بسند حسن.

عه‌لی (رمزای خودای لیبن) داوای له ئه‌هبانی کوپی سه‌یفی غیفاری کرد که له‌گه‌لیا بجی بۆ شه‌ر، ئه‌هبانیش (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: من په‌یمانم داوه به دوستی ئازیزی خۆم (که پیغه‌مبه‌ری ئامۆزای تو‌یه) کاتی که ئه‌م خه‌لکی ئیسلامه بوو به هه‌راو ناخۆشییان و چوون به‌گژی یه‌کترا وه‌ک ئیستا، من له‌و ده‌مه‌دا شمشیریکی دار هه‌لبگرم، جا ئیستا که‌یش وا ئه‌و شمشیره‌ دارینه‌یه‌م دروست کردوو بۆ خۆم! ئه‌گه‌ر حه‌ز ده‌که‌ی ئه‌وا هه‌لی ده‌گرم و به‌وشمشیره‌ دارینه‌وه دیم له‌گه‌لتا، ئیتر عه‌لی وازی لیه‌ینا (ت-س/ح).

٨٨) خه‌به‌ردان له‌ فیتنه‌ گهل و جووره‌کانی : (الإخبار بالفتن وأنواعها)

٥٤٩٨- عَنْ حَدِيقَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَامَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَقَامًا فَمَا تَرَكَ شَيْئًا يَكُونُ فِي مَقَامِهِ ذَلِكَ إِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ إِلَّا حَدَّثَ بِهِ حَفِظُهُ مَنْ حَفِظَهُ وَكَسِيَهُ مَنْ نَسِيَهُ قَدْ عَلِمَهُ أَصْحَابِي هَؤُلَاءِ وَإِنَّهُ لَيَكُونُ مِنْهُ الشَّيْءُ قَدْ نَسِيَهُ فَأَرَاهُ فَأَذْكُرُهُ كَمَا يَذْكُرُ الرَّجُلُ وَجْهَ الرَّجُلِ إِذَا غَابَ عَنْهُ ثُمَّ إِذَا رَأَاهُ عَرَفَهُ. رواه الثلاثة^(١):

حوزه‌یفه (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: جاری پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر بن) هه‌لسایه‌وه له‌سه‌ر مینه‌به‌ر دوانیکی بۆمان خوینه‌وه، له‌ناو ئه‌و دوانه‌دا هه‌رچی روویدایی و هه‌رچی رووده‌دا هه‌تا هه‌لسانی قیامهت حه‌زرت (درویدی خودای له‌سه‌ر بن) باسی کرد بۆمان، ئیتر ئه‌وی له‌یادی مابیی له‌یادی ماوه و (گه‌نجینه‌ی رازو نه‌ینییه‌کان بوو به‌مالی) ئه‌ویشی له‌یادی چووبیته‌وه له‌یادی چۆته‌وه و (ئه‌و گه‌نجی گه‌نجینه‌یه‌ی به‌فیرۆ داناوه). ئه‌م براده‌رانه‌ی من ئه‌م باسه‌ زۆر باش ده‌زانن، من به‌ش به‌حالی خۆم جاری واده‌بی شتی له‌و بابه‌ته‌ رووده‌دا، من له‌بیرم نه‌ماوه به‌لام که رووده‌دات و ده‌بیینم ئه‌وجا یادم ده‌که‌ویته‌وه و له‌دلی خۆما ده‌لیم ئه‌مه ئه‌وه‌یه که پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر بن) باسی کرد بۆمان وه‌کوو چۆن پیاوی له‌پاش ماوه‌یی چاوی به‌چاره‌ی

(١) بخاری. قدر: ٦٦٠٤ = تجرید/ ٥ ل- ٣٠٠ رقم/ ٢٠٤٤. مسلم. فتن: ٧١٩٢. أبو داود. فتن: ٤٢٤٠ تحفة

پیاویکی ناسیاوی خوی بکهویتتهوه، که له یادی نه مایی، به لام که دهیبینی دیسانهوه دهیناسیتهوه! (ب/م/د).

۵۴۹۹- وَعَنْهُ قَالَ: وَاللَّهِ إِنِّي لَأَعْلَمُ النَّاسَ بِكُلِّ فِتْنَةٍ هِيَ كَائِنَةٌ فِيمَا بَيْنِي وَبَيْنَ السَّاعَةِ وَمَا بِي إِلَّا أَنْ يَكُونَ رَسُولُ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَسْرًا إِلَيَّ فِي ذَلِكَ شَيْئًا لَمْ يُحَدِّثْهُ غَيْرِي وَلَكِنْ رَسُولُ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَدَّثَنَا فِي مَجْلِسٍ أَنَا فِيهِ عَنِ الْفَتَنِ فَعَدَّهَا فَقَالَ: مِنْهُنَّ ثَلَاثٌ لَا يَكْذِبْنَ يَدْرَنَ شَيْئًا وَمِنْهُنَّ فِتْنٌ كَرِيحِ الصَّيْفِ مِنْهَا صِفَارٌ وَمِنْهَا كِبَارٌ. قَالَ حَدَّثَنِي: فَلَذَهَبَ أَوْلَيْكَ الرَّهْطُ كُلُّهُمْ غَيْرِي^(۲).

ديسان فرمووی: به زاتی که زاتی خودایه له مپووه ههتا روژی قیامهت هه رچی فیتنهو فهرته نه یی روو ده دات من له هه موو که سیکی تر باشتی لی ده زانم، نه مهیش ته نیا له بهر نه وهیه که پیغه مبهه (درووی خودای له سه ربی) له م بابه ته وه به نه یینی قسه ی بو من کردووه و قسه ی نه وهی بو که سی تر نه کردووه، هه له بهر نه مهیشه که له لای که س نایلیم، به لام جاری پیغه مبهه (درووی خودای له سه ربی) له ناو کوپیکی دانیشتندا باسی گه لی فیتنه ی بو کردین، دهستی کرد به ژماردنیا و فرمووی: (درووی خودای له سه ربی) سییان له وانه که م شت لییان زرگار ده بی، هه ندیکیشیان وه ک بای هاوین وان، وردو درشتیان ههیه. حوزهیغه (رهزای خودای لیبی) فرمووی: نهو دهستهیه که لهو کوپه دا بوون من نه بی که سیان نه ماون. (موسلیم- پر گوپی پیروزی له نووری خودایی).

۵۵۰۰- وَعَنْهُ قَالَ: أَخْبَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِمَا هُوَ كَائِنٌ إِلَيَّ أَنْ تَقُومَ السَّاعَةُ فَمَا مِنْهُ شَيْءٌ إِلَّا قَدْ سَأَلْتُهُ إِلَّا أَنِّي لَمْ أَسْأَلْهُ مَا يُخْرِجُ أَهْلَ الْمَدِينَةِ مِنَ الْمَدِينَةِ^(۳):

ديسان فرمووی: (خودای لی زای بی) ههتا روژی هه ستانه وه (قیامهت) دیت هه رچی کاره ساتی روو ده دا پیغه مبهه (درووی خودای له سه ربی) به منی گوتووه،

(۲) مسلم. فتن: ۷۱۹۱.

(۳) مسلم. فتن: ۷۱۹۴.

شتی نییه که نهیم پرسییی لیی، به‌لام نه‌وه‌م لیی نه‌پرسی که‌چی خه‌لکی مه‌دینه له مه‌دینه دهرده‌کات (م).

۵۵۰۱- عَنْ عَمْرٍو بْنِ أَخْطَبَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْفَجْرَ وَصَعِدَ الْمِنْبَرَ فَخَطَبَنَا حَتَّى حَضَرَتِ الظُّهْرُ فَنَزَلَ فَصَلَّى ثُمَّ صَعِدَ الْمِنْبَرَ فَخَطَبَنَا حَتَّى حَضَرَتِ الْعَصْرُ ثُمَّ نَزَلَ فَصَلَّى ثُمَّ صَعِدَ الْمِنْبَرَ فَخَطَبَنَا حَتَّى غَرَبَتِ الشَّمْسُ فَأَخْبَرَنَا بِمَا كَانَ وَبِمَا هُوَ كَائِنٌ فَأَعْلَمْنَا أَحْقَقْنَا^(۴):

عه‌مری کوپی نه‌خته‌ب (خودای نازکی بی) فهرمووی: روژی پیغه‌مبه‌ر (دروودو سلوو ره‌حمه‌ت و سه‌لات و پیت و فپو به‌ره‌که‌تی خوداو به‌نده‌ی له‌سه‌ریی و، سه‌رو مال و منال و باوک و دایک به‌قوربانی خاکی به‌رده‌م ئاستانه‌ی گوپی پیروزی بی) روژی پیغه‌مبه‌ر به‌رونیژی نویژی به‌یانی بو‌کردین، نه‌وجا سه‌ره‌که‌وته سه‌دوانگه‌که‌و ده‌ستی کرد به‌دواندان بو‌مان و خوتبه‌ی بو‌خویندین تا نویژی نیوه‌پو‌داهات، نه‌وجا له‌دوانگه‌که‌دابه‌زی و نویژی نیوه‌پو‌ی بو‌کردین و، دیسان سه‌ره‌که‌وته‌وه سه‌ر مینه‌به‌ره‌که‌و ده‌ستی کرده‌وه به‌خوتبه‌دان بو‌مان تا نویژی عه‌سر داهات، نه‌جا هاته‌وه خواری و نویژی عه‌سری بو‌کردین و دیسانه‌وه چووه‌وه سه‌ مینه‌به‌ره‌که‌و ده‌ستی کرده‌وه به‌وتاردان بو‌مان تا خو‌ر ئاوابوو، نه‌وه‌ی له‌مه‌وپیش روی داوه‌و نه‌وه‌ی له‌مه‌و دوا رووده‌دا هه‌والی گشتی پیگوتین، جا له‌سه‌ر ئه‌م بنیاته‌ زانا ترینی ئیمه‌ ئه‌و که‌سه‌مانه‌ که‌ زورتی له‌و فهرمایشتانه‌ی چه‌زه‌ت له‌به‌رماوه‌و ره‌وانی کردوون (م).

۵۵۰۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَذْهَبُ الدُّنْيَا حَتَّى يَأْتِيَ عَلَى النَّاسِ يَوْمٌ لَا يَذِرُ الْقَاتِلُ فِيْمَ قَتْلٍ وَلَا الْمَقْتُولُ فِيْمَ قَتْلٍ. فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ يَكُونُ ذَلِكَ قَالَ: الْهَرْجُ. الْقَاتِلُ وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ^(۵):

(۴) مسلم. فتن: ۷۱۹۶.

(۵) مسلم. فتن: ۷۲۲۳.

ئەبو ھورەیرە (رمزای خودای لیبن) فەرمووی: ھەزەرەتی پیغەمبەری
خەشەو یست (سەردی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: بەو کەسە کە گیانی من و
لە دەستی تەوانایی ئەودا، دیارە کە یەزدانی پاکە، دنیا ناخر نابێ تا مەردوم
دەکەونە روژیکێ رەشی واوە پیاو کوژ بوو خوشی نازانی لەسەر چی و
لەبەرچی پیاوی کوشتوو و ھەر وا کوژراو نازانی بوچی دەیکوژن! گوترا:
قوربان! ئەو چۆن وای لیدی؟ فەرمووی: دەبێ بە تالان و بڕۆو بگرەو بەردەو
ئاخوێران و بخوێران، لەو روژەدا بکوژو کوژراو ھەردوو لایان دۆزەخین! (م- پ
گوێزی پیرۆزی لە نوور بێ).

خودا لیخۆشبوو مامۆستا مەلا رەشید بەگی بابان - خودا لیی خوش
بێ - لیژەدا دەفەرموی: (لەم نەوعە زۆرمان دیوەو ئەیشی بینین، چۆن ئەبێ
پیغەمبەر (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خەبەری ئی داوئەبێ؟ (صدق - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -
روحي واهلي ومالي فداه) مەجموعەولبەرحرەین بەرگی سییەم لایەرە (۷۹).

بەندەیش دەلیم:

ناس چەندەم دیو کەلەسە سوخ پێژاو
تەرمەس جەھیلێ لەخوینا گەوزاو
جەستەس بێ تاوان بە گوالە بێژاو
لەچارەس شەھید پەرسیارێ چاشماو!
ناشکرا دەلێ بەزمانی حال
نەک بە نامازە وەکوو کەر و لال!
منی بێ تاوان، منی خێر نەدیو
منی تاقانەس ھەوت خوشکی ھەتیو!
کێ من دەکوژن؟ ناخر لەسەرچی
منی بێوھەس، جوانکەس بێ سووچی!
چۆن بەد بەختن بێ ئەوھەس دەکوژن
بە نەرمی زالم خوینم دەپێژن

قەت باوەی ناکەم ئەوە بە شەربەن
 رەنگ بێن رۆبۆتێ دەسکردی کەربەن
 نووری! بەسیهتێ، ئەم لافاوەی نووج
 بەرەس ناکیرێ بە شیعەری بێ نووج
 مەر خودا رەحمەن بکا بە خالمان
 ئەمین بێن ئەوسا لەسەر و مالمان
 دەنا ئەم داسەنی ناو دەستی زەمان
 پاکۆمان دەدا وەک پالەو سەپان
 مالتی وا هەیه خاوە خێزانێ
 هەریەک بەجۆرێ بوون بەقوربانێ
 باوە بەخکان، دایک لە زیندان
 کوڕ بەشەستیر و کچ بەتیەلەدان
 باپیرو داپیر لە رۆلەو ئەوە
 نانۆمێد مەردن بەسوون بوونەو

۵۵۰۳- أَنْ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَيْسَتْ السَّنَةُ بِأَنْ لَا تُمَطَّرُوا وَلَكِنْ السَّنَةُ أَنْ تُمَطَّرُوا وَتُمْطَرُوا وَلَا تُنْبِتُ الْأَرْضُ شَيْئًا. روى هذه الخمسة مسلم^(١):

دیسان فەرمووی: کەزەت (درووی خودای لەسەربەن) فەرمووی: گرانی و سالی نه هاتی به بێن بارانی نییه، به لام نه هاته سالی راستی نه وهیه که پهستا پهستا بارانتان بو بباری که چی زهوی هیچ شینایی سهوز نهکا! (م).

۵۵۰۴- عَنْ حُذَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: وَاللَّهِ مَا أَذْرَى أَنْسَى أَصْحَابِي أَمْ تَنَاسَوْا وَاللَّهِ مَا تَرَكَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنْ قَائِدٍ فِتْنَةٍ إِلَى أَنْ تَنْقَضِيَ الدُّنْيَا يَبْلُغُ مِنْ مَعَهُ ثَلَاثُمِائَةٍ فَصَاعِدًا إِلَّا قَدْ سَمَّاهُ لَنَا بِاسْمِهِ وَاسْمِ أَبِيهِ وَاسْمِ قَبِيلَتِهِ^(٢).

(١) مسلم. فتن: ۷۲۲۰.

(٢) سكت عن درجته الشارح.

حوزه‌یفه (خودای لای زانی بن) فهرمووی: به خودا نازانم ئایا هاوړیکانم له یادیان نه‌ماوه یا خویانی لی ویل ده‌کن، بهو خودایه‌ی هر هو‌ی خودای به‌هقه هر ناژاوه گیرئ که ده‌ستوپو‌هنده‌که‌ی بگه‌نه سئ سهد که‌س یا زیاتر له ئیستاوه تا جیهان کو‌تایی دئ، پیغه‌مبهر (درویدی خودای لاس‌ربن) ناوی خوی و باوکی و هوزه‌که‌یی یه‌ک به یه‌ک پی گوتووین! نه‌بو داود.

۵۵۰۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَكُونُ فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ أَرْبَعُ فِتْنٍ فِي آخِرِهَا الْفِتَاءُ. رواهما أبو داود^(۸):

عه‌بدوللا (رمای خودای لیبن) له حه‌زهرته‌وه (درویدی خودای لاس‌ربن) ده‌فهرموئ: چوار فهرته‌نه‌ی هه‌ره‌گه‌وره‌له‌ناو نه‌م میلله‌تی ئیسلامه‌دا به‌ریا ده‌بی، له چواره‌میاندا له ناو‌چوون و نه‌مانه! نه‌بو داود.

۵۵۰۶- عَنْ بَنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا) قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَذَكَرَ الْفِتْنِ فَأَكْثَرَ فِي ذِكْرِهَا حَتَّى ذَكَرَ فِتْنَةَ الْأَخْلَاسِ فَقَالَ قَائِلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا فِتْنَةُ الْأَخْلَاسِ؟ قَالَ: هِيَ هَرَبٌ وَحَرْبٌ ثُمَّ فِتْنَةُ السَّرَّاءِ دَخْنُهَا مِنْ تَحْتِ قَدَمَي رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ بَنِي يَزْعُمُ أَنَّهُ مِنِّي وَلَيْسَ مِنِّي وَإِنَّمَا أَوْلِيَايَ الْمُتَّقُونَ ثُمَّ يُصْطَلِحُ النَّاسُ عَلَى رَجُلٍ كَوْرِكٍ عَلَى صِلَعٍ ثُمَّ فِتْنَةُ الدُّهْمَاءِ لَا تَدْعُ أَحَدًا مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ إِلَّا لَطَمَتْهُ لَطْمَةً فَإِذَا قِيلَ انْقَضَتْ تَمَادَتْ يُصْبِحُ الرَّجُلُ فِيهَا مُؤْمِنًا وَيُمْسِي كَافِرًا حَتَّى يَصِيرَ النَّاسُ إِلَى فُسْطَاطَيْنِ فُسْطَاطِ إِيْمَانٍ لَا نِفَاقَ فِيهِ وَفُسْطَاطِ نِفَاقٍ لَا إِيْمَانَ فِيهِ فَإِذَا كَانَ ذَٰلِكُمْ فَانْتَظِرُوا الدَّجَالَ مِنْ يَوْمِهِ أَوْ مِنْ غَدِهِ. رواه أبو داود والحاكم (بسند صحيح)^(۹):

ئیبینو عومه‌ر (خودایان لای زانی بن) فهرمووی: جارئ له خزمه‌تی حه‌زهرته‌دا بووین (درویدی خودای لاس‌ربن) به‌دووړو دریژئ باسی فهرته‌نه‌و ئاشووبه‌کانی بو‌کردین، تا هاته‌سه‌ر باسی فهرته‌نه‌ی نه‌حلاس (نه‌حلاس واته: ژیر زین و

(۸) رواه أبو داود وسكت عن درجته الشارح.

(۹) بسند صحيح.

ژیر کورتان، بویه وای پی ده‌لین چونکه وهک چون ژیر زین به‌بی پهرده‌ی تر ده‌لکی به پشتی و لاخه‌وه نه‌میش ئاوا ده‌لکی به کولکی ئاده‌میزاده‌وه و ئیتر به‌روکی به‌رنادات، واته: وهک قیرو بنیشت ده‌یگری).

پیاوی گوتی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! فهرته‌نه‌ی ئه‌حلاس چیه‌وه چونه؟
 فه‌رموی: قوشقی بوون و گوریزکردن و فه‌ره‌ووده و شره‌ خوری و رووتاندنه‌ویه، ده‌ی له پاش نه‌ویش سه‌ره‌ی فهرته‌نه‌ی سه‌ررایه^(۱) ئاگری ئه‌م فهرته‌نیه‌ پیاوی له که‌سوکاری من ه‌لی ده‌گیرسینئ گوايه ده‌لی: ئه‌و له نه‌وه‌ی منه، به‌لام ئه‌و له من نییه‌و له‌سه‌ر ره‌فتار و ره‌وشتی من نییه‌ (له‌به‌ر ئه‌وه من له‌وه‌و له‌ه‌موو به‌دکاری به‌ریم) چونکه ته‌نیا پیاو چاکان و له‌خودا ترسان دۆست و پشتیوانی منن. جا له پاشدا مه‌ردوومه‌که له‌سه‌ر سه‌روکایه‌تی پیاویکی بی باری ناله‌بار ریڤ ده‌که‌ون که ئه‌و کابرایه‌ بو ئه‌و جینگایه وهک ئاسمان و ریسمان وایه، له‌به‌ر ئه‌وه کاره‌که سه‌ر ناگری، ئینجا سه‌ره‌ی فهرته‌نه‌ی رۆژی ره‌شی وه‌ی باران و ئاگر بارانه، که‌س نامینئ له‌م گه‌ل ئیسلامه که ئه‌م فهرته‌نیه‌ که‌تنیکی پینه‌کا، جار له‌گه‌ل جاردا که دیته سه‌ر نه‌وه‌ی که بکوژیته‌وه که‌چی دیسانه‌وه سه‌ر له‌نوئ ه‌ل ده‌گیرسیته‌وه! له کاتی روودانی ئه‌و فهرته‌نیه‌دا شیرازه‌ی کۆمه‌ل واتیڤ ده‌چئ پیاو به‌یانی موسولمانه که‌چی ئیواره بی بروایه، تا به‌ره به‌ره خه‌لک ده‌بن به‌ دوو به‌ره‌وه: به‌ره‌ی موسولمانه‌تی ساغی په‌تی که‌چی پیی بلئی ناپاکییه‌ تیادانییه، وه به‌ره‌ی ناموسولمانه‌تی په‌تی که‌ زه‌ره‌ موسولمانه‌تی تیادانییه، جا که حال و بارو دۆخ گه‌یشته ئه‌م راده‌یه ئیتر بو سبه‌ی و ئه‌دووی چاوه‌پروانی سه‌ره‌لدانی ججال بکه‌ن! (د/حاکم-س/ص).

(۱) السراء: البطحاء. النهایة بین غریب الحدیث والاثار. دیاره به‌تخانیس ساریه وهک دوو رشته‌ی مامۆستا مه‌لا عه‌بدولکه‌ریم ده‌فه‌رموی. که‌واته ئه‌م قسه‌یه‌وایه:

که‌رده‌لولو له‌که‌س بیابان وهک خه‌و

(ومرگپر- ۱۴/۷/۱۹۹۲)

رۆژی رووناکی لئ کردین به‌شه‌و

۵۵۰۷- عَنْ حُدَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَقْتُلُوا إِمَامَكُمْ وَتَجْتَلِدُوا بِأَسْيَافِكُمْ وَيَرِثَ ذُرِّيَاكُمْ شِرَارُكُمْ. رواه الترمذي بسند حسن^(۱۰):

حوزه‌یفه (خودای ئی رازی بن) له پیغه‌مبه‌روه ده‌فهرموئی (دروودی خودای له‌سربن): به‌و که‌سه که گیانی منی به‌ده‌سه قیامت هه‌ل ناسی تاپیشه‌وای خوتان ده‌کوژن و به‌شمشیر به‌رده‌بنه سه‌رو گوئیلاکی یه‌کتری، نه‌وجا به‌دکارو پیاو خراپه‌کان ده‌بن به‌خاوه‌نی جیهان! پاش نه‌مه قیامت هه‌ل نه‌ستی. (ت-س/ح).

۸۹) باسی دووه‌م: له‌بابه‌ت لایه‌نگرتنی کۆمه‌له‌ی موسولمانانه‌وه

الباب الثاني: في الانضمام إلى الجماعة

۱- (ب/۳ ز- ۱۰۵ ل- ۲۸۰ چاپی/۱ ژ- ۲۴۲۶/۷)^(۱۱).

ئه‌م فهرمووده پیرۆزه‌یه له‌پیشه‌وه له‌م شوینه‌دا رابوورد به‌رگی سییه‌م لاپه‌ره (۲۸۰) چاپی یه‌که‌م. فهرمووده‌ی جه‌وته‌م. له‌ چاپی دووه‌مدا یه‌کسانه به‌ ژماره‌ ۲۴۲۶/۷. گێڕانه‌وه‌ی ئیره‌ پتریی به‌سوودی هه‌یه. ده‌فهرموئی: حوزه‌یفه (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: خه‌لکانی تر له‌باره‌ی خیره‌وه له‌ جه‌زرتیان ده‌پرسی، وه‌ک باسی زه‌کات و نویره‌ ژۆژوو نه‌مانه، به‌لام من له‌باره‌ی سه‌ره‌وه لییم ده‌پرسی، مه‌بادا تووشم ببی، تا خوومی ئی پاریزم، جارئ عه‌رزیم کرد: قوربان! ئاشکرایه که ئیمه له‌ پیش هاتنی ئیسلامدا نوومی نه‌زانی و نه‌قامی بووین، ئیستاکه‌یش نه‌وه‌تانی خودا لئی به‌زیادبن ئه‌م خیره‌و بیره‌ی هیناوه‌ بۆمان، جا له‌ پاش ئه‌م سه‌رده‌مه‌ی خیره‌ی ئیستایه‌ خوانه‌ خواسته‌ شه‌ر ده‌وری دیته‌وه‌ یانا؟ فهرمووی: (ئا) عه‌رزیم کرد: باشه له‌ دوا ئه‌و شه‌ره‌وه سه‌ره‌ی خیره‌ دیته‌وه‌؟ فهرمووی: ئا، به‌لام ئه‌مجاره‌یان لیل و

^(۱۰) رواه الترمذي بسند حسن.

^(۱۱) تقدم في مجلد ثالث. تسلسل / ۱۰۵ ط/ ۱، ۲۹۰ ط/ ۲ رقم ۲۴۲۶/۷.

دووکه‌لاییه! عه‌رزیم کرد: لیلّیه‌که‌ی چییه؟ فهرمووی: کۆمه‌لّی له‌ناو گه‌لی ئیسلامدا په‌یدا ده‌بن خۆیان ناشاره‌زاو نابه‌له‌دن، که‌چی ده‌چن چاو ساخی خه‌لکی تر ده‌که‌ن، چاکه‌و خراپه‌ تیکه‌ل و پیکه‌ل ده‌که‌ن، چاکه‌که‌یان په‌سه‌ند ده‌که‌ی و خراپه‌که‌یان به‌گه‌ند ناکه‌ی.

گوتم: ئه‌ی باشه‌ له‌دوا ئه‌م خیره‌یشه‌وه‌ نۆره‌ی شه‌ر دیته‌وه؟ فهرمووی: به‌لّی کۆمه‌لّی سه‌رکرده‌ی به‌د په‌یدا ده‌بن له‌ دره‌گای دۆزه‌خا راده‌وه‌ستن، مه‌ردوم گاز ده‌که‌ن بۆ سه‌ر گومپرای، ئه‌وه‌ی بجّی به‌ ده‌نگیانه‌وه‌ بۆ ئه‌وی برکی ده‌ده‌نه‌ ناویه‌وه! عه‌رزیم کرد: قوربان! نیشانه‌ی ئه‌وانه‌مان بۆ باس به‌فه‌رموو؟ فهرمووی: ئه‌وانیش له‌ ره‌گه‌زی خۆمان و به‌زمانی ئیمه‌ قسه‌ ده‌که‌ن. گوتم: ئه‌ی باشه‌ ئه‌گه‌ر نه‌مردم و مام تا ئه‌و سه‌رده‌مه‌ فه‌رمانت به‌چییه‌ پیم، موسوّلمان له‌ رۆژی ئاوادا چی بکا؟ فهرمووی: لایه‌نی کۆمه‌له‌ی موسوّلمانان بگه‌رو له‌ پیشه‌وا‌ی ئه‌وان جیا مه‌به‌ره‌وه‌و، له‌گه‌ل کۆمه‌له‌ی زوربه‌ی موسوّلمانان و سه‌رۆکی ئه‌وانبه‌. گوتم: ئه‌ی ئه‌گه‌ر موسوّلمانان نه‌کۆمه‌له‌یان هه‌بوو نه‌ پیشه‌وا ئه‌وه‌ چۆن؟ فهرمووی: له‌وه‌ها بارو دۆخیکا له‌و تاقمه‌ جوئ جوئ یانه‌ له‌ هه‌موویان که‌ ناربگه‌ر، ئه‌گه‌ر هه‌ر چارت نه‌بوو له‌بن شیخه‌لیکا ستار بگه‌رو مه‌چۆره‌ ناو کۆمه‌لیان تا له‌سه‌ر ئه‌و شیوه‌یه‌ مردن ده‌گاته‌ سه‌رت دوور له‌وان! (ت/د).

۵۵۰۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ قَالَ لَنَا: إِنَّكُمْ سَتَرُونَ بَعْدِي أَثَرَةً وَأُمُورًا تُنْكَرُونَهَا. قَالُوا فَمَا تَأْمُرُنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: أَذُوا إِلَيْنِهِمْ حَقُّهُمْ وَاسْأَلُوا اللَّهَ حَقَّكُمْ^(۲).

عه‌بدوللای کوپی مه‌سه‌عوود (خودای لای‌نازی بێ) فهرمووی: خۆشه‌ویست (درویدی خودای له‌سه‌ر بێ) فهرمووی: گومانی تیا‌دا نییه‌ که‌ ئیوه‌ له‌دوا مه‌رگی من تووشی هه‌ندی خۆ خۆیی و خود بی‌نی ده‌بن و فه‌رمانه‌واکان‌تان نازی ئه‌م و

(۲) بخاری. مناقب: ۳۶۰۳، ۷۰۵۲. مسلم. مغازی: ۴۷۵۲. ترمذی. فتن: ۲۱۹۰ تحفة الأشراف: ۹۲۲۹.

ئەو بە نارەوا دەدەن بەسەر ئیوهدا، هەروا گەلی کارو باری ناپەسەند بەچاوی خۆتان لە فەرمانپرواکانتان دەبینن. یاران فەرموویان: قوربان! فەرمانمان بەچی پێدەگەیی لەو کاتەدا؟ فەرمووی: مافی خۆیانیان بدەنی و مافی خوشتان لە خودا بوی (ب/ت).

۵۵۱۰- قَالَ الزُّبَيْرُ بْنُ عَدِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): شَكَّرْنَا إِلَى أَنْسَ بْنِ مَالِكٍ مَا نَلَقَى مِنَ الْحَجَّاجِ فَقَالَ: اصْبِرُوا، فَإِنَّهُ لَا يَأْتِي عَلَيْكُمْ زَمَانٌ إِلَّا الَّذِي بَعْدُهُ شَرٌّ مِنْهُ، حَتَّى تَلْقُوا رَبَّكُمْ. سَمِعْتُهُ مِنْ نُبَيْكُم (مَنْعَى اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). رواهما البخاري والترمذي^(۳):

زوبەیری کۆری عەدیی (رمزای خودای نێبی) فەرمووی: لەدەست زۆرو ستمی حەججاج هاوارمان بردە لای ئەنەس، فەرمووی: ددان بەخۆتاندا بگرن، صەبر بکەن، چونکە زەمانە روژ بەروژ خراپتر دەبێ (کورد گووتنی: ئەمرو خۆزگە بەدوینییه) هەتا روژی قیامت کە دەچنەوێ دیوانی خودای پەرورەدگاری خۆتان ئەم قەسەیه‌شم لە پیغه‌مبەری خوشەویستی ئیوێ بیستووێ (دروودی خودای لەسەربێ). (ب/ت).

۵۵۱۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَنْعَى اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَدُورُ رَحَى الْإِسْلَامِ لِخَمْسٍ وَثَلَاثِينَ أَوْ سِتٍّ وَثَلَاثِينَ فَإِنْ يَهْلِكُوا فَسَيَلُ مِنْ هَلَكٍ وَإِنْ يَقُمْ لَهُمْ دِينُهُمْ يَقُمْ لَهُمْ سَبْعِينَ عَامًا. قُلْتُ أَمَّا بَقِيَ أَوْ مِمَّا مَضَى؟ قَالَ: مِمَّا مَضَى^(۴):

عەبدوڵلای کۆری مەسعوود (رمزای خودای گەرمە نێبی) فەرمووی: پیغه‌مبەر (دروودی خودای لەسەربێ) تاسیی و پێنج - یان سیی و شەش یا سیی و حەوت - سالی ئاشی فەرمانپروایی ئیسلام بەرێک و پێکی دەگەڕێ و دەچێ بەرێو، جا لەپاش ئەوەندە ئەگەر لەناو چوون ئەوا حالی ئەوانیش وەک حالی ئەو میللەتانەیی کە لە پیش ئەوانەوێ لەناو چوون، بەلام ئەگەر لەپاش ئەوەندەیش ئایینەکیان بەرێک و پێکی بۆیان چوو بەرێو ئەوا تا حەفتا سالی

(۳) تجرید/ ۵ ل- ۲۵۵ رەقم/ ۲۰۹۵ = ۷۰۶۸ فتح الباری.

(۴) رواه ابو داود وسكت عن درجته الشارح.

پایه‌دار ده‌بین. گوتم: ئایا چه‌فتا سالی تریش، یا به‌سیی و پینج ساله‌که‌وه تا چه‌فتا سال؟ فهرمووی: به‌سیی و پینج ساله‌که‌وه هه‌تا هه‌فتا سال (ئه‌بو داود — رمزای خوای لیبی).

۵۵۱۲- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ فَارَقَ الْجَمَاعَةَ قِيدَ شِبْرٍ فَقَدْ خَلَعَ رِبْقَةَ الْإِسْلَامِ مِنْ عُنُقِهِ^(۵):

ئه‌بو زهر (رمزای خودای لیبی) له‌ خو‌شه‌ویسته‌وه (دروودی خودای له‌سهر بی) فهرمووی: هه‌ر که‌سێ به‌بست له‌گه‌ل ئیسلام جوێ بیته‌وه‌و له‌ جه‌ماوه‌ری کۆمه‌له‌ی هه‌ره‌ گه‌وره‌ی موسولمانان دابهرێ ئه‌وه‌ سه‌ر رو‌شته‌ی ئیسلام له‌ملی خو‌یدا ده‌مالێ. ئه‌بو داود.

۵۵۱۳- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كَيْفَ أَلْتُمْ وَأَيْمَةً مِنْ بَعْدِي يَسْتَأْذِرُونَ بِهَذَا الْفِيءِ. قُلْتُ: أَمَا وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ أَضْعُ سِنْفِي عَلَى عَاتِقِي ثُمَّ أَضْرِبُ بِهِ حَتَّى أَلْقَاكَ. قَالَ: أَوْلاَ أَذْلِكَ عَلَى خَيْرٍ مِنْ ذَلِكَ؟ تَصْبِرُ حَتَّى تُلْقَانِي. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ أَبُو دَاوُدَ^(۶):

دیسان فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بی) فهرمووی: له‌ دوا‌ی من هه‌ندێ پیشه‌وا په‌یدا ده‌بن، مالی به‌یتولمال ده‌بن بۆ خو‌یان و که‌مه‌تر به‌شی ئیوه‌ی ئی ده‌دن، جا ده‌بی ئه‌و ده‌مه‌ ئیوه‌ حال‌تان چۆن بی، گوتم: به‌و خودایه‌ی که‌ ئه‌م ئایینه‌ راست و دروسته‌ی به‌تۆدا ره‌وانه‌ کردوه‌ تاوی شمشیری خو‌می ئی ده‌ده‌م و ده‌ینیمه‌ سه‌ر نه‌په‌ی شانم و له‌سه‌ر هه‌قی خو‌م له‌و ماله‌ ده‌یوه‌شی‌نم تا ده‌رم و ده‌گه‌مه‌وه‌ به‌ خزه‌تی تۆ، فهرمووی: نا، وانا، به‌لام با ریگه‌یه‌کت پی‌ نیشان بده‌م که‌ گه‌ ئی له‌وه‌ با‌شتر بی که‌ تۆ ده‌یلییت: خو‌ت راده‌گری و ددان به‌ خو‌تدا ده‌گری هه‌تا به‌ رووسووری ده‌گه‌یته‌وه‌ به‌خۆم! (ئه‌بو داوود — رمزای خودای لیبی).

^(۵) رواه ابو داود وسكت عن درجته الشارح.

^(۶) رواه ابو داود وسكت عن درجته الشارح.

۵۵۱۴- خَطَبْنَا عُمَرُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) بِالْجَابِيَةِ فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي قُمتُ فِيكُمْ كَمَقَامِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِينَا فَقَالَ: أَوْصِيكُمْ بِأَصْحَابِي ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ يَفْشُو الْكَذِبُ حَتَّى يَخْلِفَ الرَّجُلُ وَلَا يُسْتَحْلَفُ وَيَشْهَدُ الشَّاهِدُ وَلَا يُسْتَشْهَدُ إِلَّا لَا يَخْلُونُ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلَّا كَانَ تَالِثُهُمَا الشَّيْطَانُ عَلَيْكُمْ بِالْجَمَاعَةِ وَإِيَّاكُمْ وَالْفِرْقَةَ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ مَعَ الْوَاحِدِ وَهُوَ مِنَ الْإِثْنَيْنِ أَبْعَدُ مَنْ أَرَادَ بُحْثُو حَةِ الْجَنَّةِ فَلْيَلْزِمِ الْجَمَاعَةَ مَنْ سَرَّهُ حَسَنَتُهُ وَسَاءَتُهُ سَيِّئَتُهُ فذلِكَ الْمُؤْمِنُ^(۷):

عومەر (رمزای خودای نبی) له جابییه گوتاریکی خویندهوه، فہرمووی: موسولمانینہ! ئەو خوتبەیتان بۆ دەخوینمەوہ کہ پیغەمبەر (دروودی خودای لەسر بن) کاتی خۆی خویندووہیتەوہ بۆ ئیئمە، فہرمووی: راسپییری بئی لیتان ناگاداری ھاوپییانم بن و چاوی خیرتان لییان بئی، ھەر وھا چینی دوا ئەوانیش، ئیتەر لەوہ بەدوا درۆزنی بلاو دەبیئتەوہ، بەرەنگیکی وا پیاو لە خۆیەوہ (بەبئی ئەوہی کہ کەسێ داوای سویندی ئی بکا) لە خۆیەوہ سویند دەخوا، یا شایەت لەخۆیەوہ (بەبئی ئەوہی کہ کەسێ داوای شایەتیی ئی بکا) لە خۆیەوہ شایەتی دەدا، ھۆشیاربەن! ھەر پیاو و ژنیکی بیانی دوو بەدوو پیکەوہ بن و کوپبنەوہ مسوگەر کہ شەیتان کەسی سییەمیانەو دەبئی بە بەربووکی شەپو خەلخەیان دەدا کہ ھەلیان فریوینئی، ھۆشیاربەن! ھەمیشە لەگەڵ کۆمەلئی ھەرە گەرەوہی موسولمانان بن و، دوور بن لە دووبەرەکی نانەوہ، چونکہ شەیتان ھەمیشە لە بنکلیشەئی تاک و تەرادایە، بگرە لە دوان دوورترە تا لە یەکی! ھەر کەسێ دەیەوئ خۆی بگەییەنیئتە ناو کورۆکی بەھەشت با بلکئی بە کۆمەلەئی ھەرە گەرەوہی موسولمانانەوہ لە سەوادی ئەعزەمیان جیانەبیئتەوہ. بزانن موسولمانی ساخ و بپرواداری تەواویش ئەوہی بە کردەوہی خاس دلخۆش بئی و، بە کردەوہی خراپ پەست و زویریئی (ت-س/ص).

^(۷) رواہ الترمذی بسند صحیح (شرحہ).

۵۵۱۵- وَقِيلَ لِلنَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَيْنَا أَمْرَاءُ يَمْتَعُونَنَا حَقًّا وَيَسْأَلُونَا حَقَّهُمْ فَقَالَ: اسْمَعُوا وَأَطِيعُوا فَإِنَّمَا عَلَيْهِمْ مَا حُمِّلُوا وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ. رواهما الترمذي^(۸):

گوترا به پیغہ مبہر (سرودی خودای لہ سرین): قوربان! پیماں بفہرمو و ثہ گہر فہرماندہ وای وامن بوو مافی ئیمہ یان نہدہدا کہچی داوای مافی خویشیانان لیڈہ کردین، لہم حالہ تہدا ئہرکی سہرشانی ئیمہ چییہ؟ فہرمووی: ئیوہ گویرا یہل و فہرمانبہ رداربہن، چونکہ چ ئیوہو چ ئہوان ہر کہ سہتان بہ پیی ئہرکی سہرشانی خوٹان بہرپرسیارن! (ت-س/ص).

۹۰ سہرہ تہای بہر بابوونی فہرتنہ کان کہ یہو لہ کوئیوہ ہہ لڈہ گیر سین

متی ابتدأت الفتنة ومن أين تأتي

۵۵۱۶- عَنْ حَدِيثَةٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا عِنْدَ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَقَالَ: أَيُّكُمْ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَذْكُرُ الْفِتْنَ فَقَالَ قَوْمٌ: نَحْنُ سَمِعْنَاهُ. فَقَالَ: لَعَلَّكُمْ تَعْتَوْنَ فِتْنَةَ الرَّجُلِ فِي أَهْلِهِ وَجَارِهِ قَالُوا: أَجَلٌ قَالَ: تِلْكَ تُكْفِرُهَا الصَّلَاةُ وَالصِّيَامُ وَالصَّدَقَةُ وَلَكِنْ أَيُّكُمْ سَمِعَ الَّذِي تَمُوجُ مَوْجَ الْبَحْرِ؟ قَالَ حَدِيثَةٌ: فَأَسْكَتَ الْقَوْمَ فَقُلْتُ: أَنَا. قَالَ: أَنتَ لِلَّهِ أَبُوكَ. قُلْتُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: تُعَرِّضُ الْفِتْنَ عَلَى الْقُلُوبِ كَالْحَصِيرِ غُودًا غُودًا فَأَيُّ قَلْبٍ أَشْرَبَهَا نُكِتَ فِيهِ نُكْتَةٌ سَوْدَاءٌ وَأَيُّ قَلْبٍ أَلْكَرَهَا نُكِتَ فِيهِ نُكْتَةٌ بَيْضَاءٌ حَتَّى تَصِيرَ عَلَى قَلْبَيْنِ عَلَى أَبْيَضٍ مِثْلِ الصَّبَا فَلَا تُضَرُّهُ فِتْنَةٌ مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ وَالْآخِرُ أَسْوَدُ مُرَبَّادًا كَالْكُوزِ مُجَحَّيًّا لَا يَعْرِفُ مَعْرُوفًا وَلَا يُنْكِرُ مُنْكَرًا إِلَّا مَا أَشْرَبَ مِنْ هَوَاهُ. قَالَ حَدِيثَةٌ وَحَدَّثَنِي أَنْ بَيْنَكَ وَبَيْنَهَا بَابٌ مُغْلَقٌ يُوشِكُ أَنْ يُكْسَرَ. قَالَ عُمَرُ أَكْسَرَا لَا أَبَا لَكَ فَلَوْ أَنَّهُ فُتِحَ لَعَلَّهُ كَانَ يُعَادُ. قُلْتُ لَا بَلْ يُكْسَرُ. وَحَدَّثَنِي أَنْ ذَلِكَ الْبَابَ رَجُلٌ يُقْتَلُ أَوْ يَمُوتُ. حَدِيثًا لَيْسَ بِالْأَغَالِيطِ. رواه الشيخان والترمذي^(۹):

(۸) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۹) تقدم في مجلد ثانى. تسلسل/ ۲۶ رقم/ ۱۲۰۲/۵. بخارى مواقيت الصلاة: ۵۲۵، ۱۴۲۵، ۱۴۹۵، ۲۵۸۶، ۱۹۶. مسلم. فتن: ۷۱۹۷. ترمذي. فتن: ۲۲۵۸. ابن ماجه. فتن: ۲۹۵۵ تحفة/ ۲۲۳۷.

ئه‌م فهرموده‌یه‌یش له‌م شوینه‌دا رابوورد: → (ب - ۲ ز - ۲۶ ل - ۷۲ چ/۱ ف - ژماره/۵/۱۳۰۲) به‌رگی دووهم، زنجیره‌ی (۲۶) لاپه‌ره (۷۲)، فهرموده‌ی پینجه‌م. به‌لام لیڤه‌دا گه‌لی سوودی تری تیا‌دایه، ده‌فهرمو‌ی: حوزه‌یفه (خشنوودی خودای لیڤی) فهرمو‌ی: له‌ خزمه‌ت عومه‌ردا بووین (رمزای خودای لیڤی) فهرمو‌ی: کامتان به‌گو‌یی خو‌ی باسو و خواسی فهرته‌نه‌کانی له‌زاری چه‌زده‌ت خو‌ی (درو‌دی خودای له‌سر بی) ژنه‌وتوو‌ه؟ پیاو گه‌لی فهرمو‌یان: ئیمه‌ لیمان بیستوو‌ه.

عومه‌ر (خودای ئی رازی بی) فهرمو‌ی: ره‌نگ بی ئیوه‌ وابرانن که‌ مه‌به‌ستم فیتنه‌و ئاژاوه‌ی ئه‌و جو‌ره‌ پیاوانه‌ بی که‌ به‌ده‌ست خاوو خیزان و هاوسای خو‌یا‌نه‌وه‌ گرفتار ده‌بن گو‌تیا‌ن: به‌لی. فهرمو‌ی: نه‌ه، مه‌به‌ستم ئه‌وه‌ نییه‌، ئه‌وه‌ نویژو‌ روژوو‌ خیرکردن پاکی ده‌کاته‌وه‌، به‌لام کامتان باسو خواسی ئه‌و فیتنه‌و فهرته‌نه‌یه‌تان له‌ چه‌زده‌ت ژنه‌وتوو‌ه که‌ وه‌ک شه‌پۆلی ده‌ریا شه‌پۆل ده‌دا؟ حوزه‌یفه‌ فهرمو‌ی: خه‌لکه‌که‌ کش و مات بوون، من گوتم: من لییم بیستوو‌ه، فهرمو‌ی: کوره‌! تو‌ باوکیشته‌ مه‌ردی خودا بوو بۆیه‌ رۆله‌ی وه‌ک تو‌ی لیکه‌وتۆته‌وه‌ گوتم: به‌ گو‌یی خو‌م له‌زاری پیرو‌زی چه‌زده‌تم بیست فهرمو‌ی (درو‌دی خودای له‌سر بی): وه‌ک چۆن چه‌سیر ته‌ل ته‌ل ده‌چنری و قامیش و ته‌لی چینه‌کانی ده‌چه‌قینه‌ لاتهنشتی خه‌وتوو‌ چال و چو‌یلی ده‌کا ئاشووب و فهرته‌نه‌یش ئاوه‌ها چین له‌ دوا‌ی چین ده‌چه‌قنه‌ ته‌نشتی دل! جا هر دل‌ی به‌ ئاشووب و فهرته‌نه‌ گو‌ش بکری نوخته‌یه‌کی ره‌شی ئی هه‌ل ده‌که‌نری، ئه‌و دل‌ه‌شی ئاشووب و فهرته‌نه‌ی نه‌وی خالیکی سپیی ئی ده‌نه‌خشینری، تا سه‌ره‌نجام دل‌ان ده‌بن به‌دوو‌ به‌شه‌وه‌: جو‌ریکیان پاک و سپیه‌ وه‌ک به‌ردی مه‌ر مه‌ری ساخی ساف وایه‌، قایم و مه‌حکه‌مه‌و هه‌میشه‌ پاک و چلک هه‌لناگری، تا جیهان جیهانه‌ ئاژاوه‌ زیانی پیناگه‌یه‌نی. جو‌ره‌که‌ی تریشیان ره‌شباویکی ره‌شدیزی ره‌شبو‌ره‌ وه‌ک گو‌زه‌و دی‌زه‌ی ده‌مه‌و بخوون وایه‌، هه‌والی چاکه‌و خراپه‌ نازانی، هر خه‌ریکی که‌یف و هه‌وه‌سو و ئاره‌زوو بازیی خو‌یه‌تی!

حوزه‌یفه (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: گوتم: به عومەر (خودای ئی رازی بئ): که له نیوانی توو ئهو فهرته‌نه‌یه‌دا ده‌رگایی هیه هیشتا داخراوه، وه‌ئی هاگاشکاندیان، عومەر (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: له‌بابی خووت که‌وی، ده‌شکیئری؟ بریا هر هیچ نه‌بئ بکرایه‌ ته‌وه، چونکه ئومید هه‌بوو که پی‌که‌وه بدریته‌وه؟ گوتم خه‌یر به‌لکوو ده‌شکیئری، ئه‌وه‌یشم پیتی گوت که مه‌به‌ست له‌و ده‌رگایه‌ پیاوی‌که یا ده‌کوژری یا ده‌مری (ئهو پیاوه‌یش عومەر خوئی بوو، که به‌شه‌هید بوونی ئهو ده‌رگای فهرته‌نه‌و ئاشووب و ئاژاوه شکاو ئیتر له‌و سیاکه‌وه هه‌تا ئیستا فهرته‌نه‌و ئاژاوه هر رۆژهی له‌ شیوه‌یه‌کا له‌گه‌لی ئیسلام نه‌پراوه — وه‌رگیی).

حوزه‌یفه (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: قسه‌ی راست و دروست و دوغ‌ریم بۆ عومەر کرد، نه‌ک قسه‌ی بئ سهر و بن و هه‌له‌شه‌و په‌له‌شه‌ا. (ش/ت-رمزای خویان لێینی).

۵۵۱۷- عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فِي مَسْجِدِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَمَعَنَا مَرْوَانُ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: سَمِعْتُ الصَّادِقَ الْمَصْدُوقَ يَقُولُ: هَلَكَةُ أُمَّتِي عَلَى يَدَيِ غِلْمَةٍ مِنْ قُرَيْشٍ. فَقَالَ مَرْوَانُ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ غِلْمَةٌ. فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ لَوْ شِئْتُ أَنْ أَقُولَ بَنِي فُلَانٍ وَبَنِي فُلَانٍ لَفَعَلْتُ. قَالَ عَمْرٍو بْنُ يَحْيَى: فَكُنْتُ أَخْرُجُ مَعَ جَدِّي إِلَى بَنِي مَرْوَانَ حِينَ مَلَكَوا بِالشَّامِ، فَإِذَا رَأَهُمْ غِلْمَانًا أَخَذَانَا قَالَ لَنَا عَسَى هَؤُلَاءِ أَنْ يَكُونُوا مِنْهُمْ قُلْنَا أَلَيْتَ أَغْلَمُ. رَوَاهُ الشَّيْخَانُ وَاحِدٌ^(۲):

سه‌عیدی کوپی عه‌مر (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: جاریکیان له مزگه‌وته‌که‌ی پیغه‌مبه‌ردا له‌ خزمه‌تی ئه‌بو هوره‌یره‌دا دانیشتی‌بووم، مه‌روانی کوپی جه‌که‌میشمان له‌گه‌لا بوو، ئه‌بو هوره‌یره‌ (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: له پیغه‌مبه‌ری راستی‌گۆم بیستوه، که فهرمایشتی جی‌که‌ی باوه‌ره، ده‌یفه‌رموو: گه‌لی مین به‌ده‌ستی ده‌سته‌یه‌کی ده‌م‌پروتی هه‌رزه‌کاری هه‌رزه‌و په‌ته‌ری له‌ ناو

(۲) تجرید/ ۴ ل- ۱۱۵ رقم/ ۱۴۲۲ - ۲۶-۰۴، ۲۶-۰۵، ۲۰-۰۸ فتح الباری. مسلم. فتن: ۷۲۵۴.

ده‌چن، که له هۆزی قورەیشن! مەپروانیش گوتی: بە لەعنەتی خودابن چۆن هەرزەکاریکن! ئەبو هورەیرەیش (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: ئەگەر بمەوی دەتوانم ناو نووسیای بکەم و بلییم: لەفیسارە هۆزو فلانە هۆزن. عەمری کوپی یەحیای کوپی سەعیدی کوپی عەمر دەلی: لەو سەر دەمەدا که نه‌وه‌ی مەروان حوکمی شاریان دەکرد، گەلی جار که له‌گەڵ باپیرەمدا دەچووم بو لایان، باپیرم که دەیدین هەموویان ئاوا هەرزەو دەپرووت و منالکارن دەیفەرموو: رەنگە ئەمانەیش لەو دەپرووتانەبن! ئیعمەیش دەمانگوت خۆت باشتی ئی دەزانی! (ش/ئە - رمزی خودایان لێبێ).

۵۵۱۸- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهُوَ مُسْتَقْبِلُ الْمَشْرِقِ يَقُولُ: أَلَا إِنَّ الْفِتْنَةَ هَا هُنَا مِنْ حَيْثُ يَطْلُعُ قَرْنُ الشَّيْطَانِ. رواه الشيخان والترمذي^(۳):

ئێبنو عومەر (رمزی خودایان لێبێ) فەرمووی: پیغەمبەر (سەددی خودای لەسەر بێ) رووی له خۆرەه‌لات بوو ژنەوتم لێی دەیفەرموو: هۆشیاربێ! ئاژاوه‌و فەرتەنه‌ لی‌ره‌وه‌ له‌خاوه‌ر زەمینە‌وه‌ سەر هەل دەدا! لەو جیگە‌وه‌ که شاخی شەیتانی ئی هەلدی (ش/ت).

۵۵۱۹- → (ب - ۵ ز - ۷۳ ل - ۲۵۵ ف - ۱) (۴)

۵۵۲۰- وَعَنْهُ قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنْ بَيْتِ عَائِشَةَ فَقَالَ: رَأْسُ الْكُفْرِ مِنْ هَا هُنَا مِنْ حَيْثُ يَطْلُعُ قَرْنُ الشَّيْطَانِ. يَغْنَى الْمَشْرِقِ. رواه مسلم^(۵):

دیسان ئێبنو عومەر (خودایان ئی رازی بێ) فەرمووی: پیغەمبەر (سەددی خودای لەسەر بێ) لەمائی عایشە‌ی هاوسەری هاخە دەرە‌وه‌و فەرمووی: لەمۆزی بێ بپروایی و نا‌هوسولمانە‌تی لی‌ره‌وه‌ سەر هەل دەدا، لەم شوێنە‌وه‌ که شاخی شەیتانی لی‌وه‌ هەل دی واته: له‌ خۆرەه‌لاتە‌وه‌! (م).

(۳) بخاری. هتن: ۷۰۹۷، ۷۰۹۳، ۷۰۹۰. مسلم. فتن: ۷۲۲۱ - ۷۲۲۶.

(۴) سبق فی مجلد ۵/ تسلسل / ۷۳ رقم / ۲۵۷۶/۱.

(۵) مسلم. فتن: ۷۲۲۴.

۹۱) باسی سیته‌م: باسی خه‌وارچه‌کان و له نایین به‌له‌سه‌بووه‌کان، خه‌وارچ: دهره‌کیسه‌کان

الباب الثالث: فی الخوارج والمارقة من الدين

۵۵۲۱- (ب/ ۸/ ر ۱۰۵/ ف ۲) ناخر چه‌دیسی به‌رگی هه‌شته‌م^(۱).

۵۵۲۲- وَعَنْهُ (أَي عَنْ أَبِي سَعِيدٍ) قَالَ: بَعَثَ عَلِيٌّ وَهُوَ بِالْيَمَنِ بِدَهَبَةٍ فِي ثُرَيْبِهَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَكَسَمَهَا بَيْنَ أَرْبَعَةٍ: غَيِّنَةُ وَالْأَفْرَعُ وَزَيْدُ الْخَيْلِ وَعَلْقَمَةُ فَغَضِبَتْ قُرَيْشٌ فَقَالُوا: أُبْغِطِي صَنَادِيدَ نَجْدٍ وَبَدَعْنَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِلَيَّ إِنَّمَا فَعَلْتُ ذَلِكَ لِأَتَأَلَّفَهُمْ، فَجَاءَ رَجُلٌ كَثُ اللَّحْيَةِ مُشْرِفُ الْوَجْتَيْنِ غَائِرُ الْعَيْنَيْنِ نَاتِيءُ الْأَجِينِ مَخْلُوقُ الرَّأْسِ فَقَالَ: اتَّقِ اللَّهَ يَا مُحَمَّدُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ إِنْ عَصَيْتُهُ يَأْمَنُنِي عَلَى أَهْلِ الْأَرْضِ وَلَا تَأْمَنُونِي. ثُمَّ أَذْبَرَ الرَّجُلُ فَاسْتَأْذَنَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ لِي قَتْلِهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِنَّ مِنْ ضِئْضِئِ هَذَا قَوْمًا يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ حَتَّاجِرَهُمْ يَقْتُلُونَ أَهْلَ الْإِسْلَامِ وَيَدْعُونَ أَهْلَ الْأَوْتَانِ يَمْرُقُونَ مِنَ الْإِسْلَامِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَةِ لَئِنْ أَذْرَكْتُهُمْ لَأَقْتُلَنَّهُمْ قَتْلَ غَادٍ. رَوَاهُمَا الشَّيْخَانُ وَالتِّرْمِذِيُّ^(۲):

دیسان شه‌بو سه‌عید (خودای ن‌رازی بن) فهرمووی: علی - له‌یه‌مه‌ن بوو - له‌ویوه‌ پارچه‌یی زی‌ری پوخته‌ نه‌کراوی بو پیغه‌مبه‌ر نارد، پارچه‌ زی‌ره‌که‌ له‌تاو‌که‌ ولیکا بوو، به‌گلای دار شیلان خو‌شه‌کرا‌بوو، هیشتا خو‌لی ناو‌ کانه‌که‌ی هر پیوه‌ بوو، پیغه‌مبه‌ریش (دیودی خودای له‌س‌ر بن) دابه‌شی کرد به‌سه‌ر شه‌م چوار‌که‌سه‌دا: به‌سه‌ر عویه‌ینه‌و شه‌قره‌عو زه‌یدول خه‌یل و عه‌لقه‌مه‌دا، قورده‌یشیش زیز بوون و گوتیان: ئای! پیغه‌مبه‌ر به‌شی گه‌وره‌ گه‌وره‌کانی

(۱) تقدم فی مجلد ثامن. تسلسل/ ۱۰۵/ رقم/ ۴۶۴۹.

(۲) تجرید البخاری/ ۴/ ۳۵۰ رقم/ ۱۶۰۲ = ۴۳۵۱، ۲۳۴۴، ۳۱۱۰، ۴۶۶۷، ۵۰۵۸، ۶۱۶۳، ۶۹۳۱، ۶۹۳۲، ۷۴۲۳.

۷۵۶۲. مسلم. زکاة: ۲۴۴۸. أبو داود. السنة: ۴۷۶۴. نسائی. زکاة: ۲۵۷۷، ۴۱۱۲ تحفة/ ۴۱۳۲ تقدم فی

مجلد/ خامس. تسلسل/ ۷۸/ رقم/ ۸.

نه‌جد ده‌دا، که‌چی به‌شی ئیمه‌نادا! پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سهر‌بن) فهرمووی: من بویه‌وا ده‌که‌م هه‌تا دلایان هوگری ئیسلام بکه‌م.

کابرایه‌کی ریش پیری، سهر‌کولم ده‌رپه‌پیری، چاو به‌قولا چووی، ناوچاوان قوقزی، سه‌رتاشراویش هات گوتی: ئە‌ی موحه‌مه‌دا! له‌خودا بترسه‌ناهه‌قی مه‌که‌! چه‌زره‌تیش (دروودی خودای له‌سهر‌بن) فهرمووی: (ئه‌گهر من به‌گوئی خودا نه‌که‌م ئە‌ی کئی به‌گوئی ده‌کا! من خودا کردوومی به‌ئه‌میندار له‌سهر دانیش‌توانی زه‌مین که‌چی ئیوه‌هیشتا متمانه‌م پیناکه‌ن به‌قاتان پیم‌نییه‌). ئینجا کابراکه‌رۆیشت، جا یه‌کئی له‌پی‌او گهل داوای له‌چه‌زرت کرد که‌ریگه‌ی بدا هه‌تا بیکوژی، چه‌زرت (دروودی خودای له‌سهر‌بن) فهرمووی: (له‌ئه‌وه‌ی ئە‌مه‌وه‌چه‌ی ده‌که‌ونه‌وه‌، قورئان ده‌خوینن به‌لام له‌گه‌روویان ناچیتته‌خواری، ئە‌وه‌ی سهر‌به‌ئیسلامه‌ده‌یکوژن و ئە‌وه‌ی سهر‌به‌بت و شتی وایه‌وازی لی دینن، ئە‌وانه‌وا به‌په‌له‌له‌ئیسلامه‌تی ده‌رده‌چن وه‌ک چۆن تیرکه‌ده‌دا له‌نیچیر گورج لیی ده‌رده‌په‌رئ ئاوا، ئە‌گهر خووم فریای ئە‌مانه‌بکه‌وم و له‌چه‌رخ‌ی مندا که‌سی له‌مانه‌په‌یدا ببئی وه‌ک چۆن خودا یافتی هوژی عادی برپیه‌وه‌ئاوا یا فتیان ده‌برمه‌وه‌وه‌موویان به‌کوشتن ده‌کوژم!). (ش/ت).

→ (ب - ۵ - ز - ۷۸ - ل - ۳۸۷ - ف - ۸).

۵۵۲۳- وَعَنْهُ قَالَ: بَيْنَا نَحْنُ مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهُوَ يَقْسِمُ قَسْمًا أَتَاهُ ذُو الْخُوَيْصِرَةِ - وَهُوَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي تَمِيمٍ - فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ اغْدِلْ. فَقَالَ: رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): وَبِئْسَ مَا لَكَ، وَمَنْ يَغْدِلُ إِذَا لَمْ يَغْدِلْ قَدْ خَبِتَ وَخَسِرَتْ إِنْ لَمْ أَكُنْ أَغْدِلْ. فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ يَا رَسُولَ اللَّهِ ائْذَنْ لِي فِيهِ، فَأَضْرِبَ عُنُقَهُ. فَقَالَ دَعُهُ فَإِنَّ لَهُ أَصْحَابًا، يَحْقِرُ أَحَدُكُمْ صَلَاتَهُ مَعَ صَلَاتِهِمْ وَصِيَامَهُ مَعَ صِيَامِهِمْ، يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ تَرَاقِيهِمْ، يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ، يُنْظَرُ إِلَى نَصْلِهِ فَلَا يُوجَدُ فِيهِ شَيْءٌ، ثُمَّ يُنْظَرُ إِلَى رِصَافِهِ فَمَا يُوجَدُ فِيهِ شَيْءٌ، ثُمَّ يُنْظَرُ إِلَى نَصِيهِ - وَهُوَ قِدْحُهُ - فَلَا يُوجَدُ فِيهِ شَيْءٌ، ثُمَّ يُنْظَرُ إِلَى قُدْزِهِ فَلَا يُوجَدُ فِيهِ شَيْءٌ، قَدْ سَقَى الْقُرْثَ وَالْدَّمَ، آتَيْتُهُمْ رَجُلٌ أَسْوَدُ إِحْدَى عَصْدِيهِ مِثْلُ ثَدْيِ الْمَرْأَةِ، أَوْ مِثْلُ الْبُضْعَةِ تَدْرَدُرُ

وَيَخْرُجُونَ عَلَى حِينِ فُرْقَةٍ مِنَ النَّاسِ. قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: فَأَشْهَدُ أَنِّي سَمِعْتُ هَذَا الْحَدِيثَ مِنَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَشْهَدُ أَنَّ عَلِيًّا (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَاتَلَهُمْ وَأَنَا مَعَهُ، فَأَمَرَ بِذَلِكَ الرَّجُلِ، فَالْتَمَسَ فَأَتَى بِهِ حَتَّى نَظَرْتُ إِلَيْهِ عَلَى نَعْتِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الَّذِي نَعْتُهُ. رواه الشيخان والترمذي^(٣):

ديسان فهرمووی: جارئ له خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ردا بووین (دروودی خودای لسه‌ربن) خه‌ریک بوو مالی تالانی دابه‌ش ده‌کرد، زول خوویصره (که کابرایه‌کی ته‌میمی بوو) هاته خزمه‌تی گوتی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! شته‌که به عه‌داله‌ت بکه، حه‌زده‌تیش (دروودی خودای لسه‌ربن) فهرمووی: (به‌د به‌خت خوت ئه‌ی مال ویران! ئه‌گه‌ر من شت به عه‌داله‌ت نه‌که‌م ئیتر کیئ ترشت به عه‌داله‌ت ده‌کا! به‌راستی مال ویران و زیان‌کردو خوم ئه‌گه‌ر شت به عه‌داله‌ت نه‌که‌م.

عومه‌ری کوپی خه‌تابیش فهرمووی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ریگه‌م بده بابد‌هم له‌گه‌ردنی، فهرمووی: (وازی لیبینه چونکه ئه‌مه‌ چه‌ند دوست و براده‌ریکی وای هه‌یه نویترو رۆژووی خوتان له‌چاو هی‌ئه‌وانا به‌هیچ داده‌نین، قورئان ده‌خوینن، وه‌ئ له‌گه‌روویان ره‌ت نابئ و ناچیته‌ ناو دلایانه‌وه، ئه‌وانه‌ وا به‌په‌له‌ له‌ ئیسلامه‌تی ده‌رده‌چن وه‌ک چۆن تیره‌که ده‌دا له‌نه‌چیر گورج لیئ ده‌رده‌په‌رئ ئاوا، به‌په‌رنگیکی وا تیره‌هاویره‌که سه‌یری په‌یکانه‌که ده‌کا هیچ خوین و ئه‌ته‌ری پیکانی پیوه‌ نابینئ، سه‌یری کوپی په‌یکانه‌که ده‌کا هیچ پیوه‌ نابینئ سه‌یری کلکی تیره‌که ده‌کا هیچ پیوه‌ نابینئ، سه‌یری په‌په‌ په‌ری تیره‌که ده‌کا هیچ پیوه‌ نابینئ، تیره‌که وا به‌ حوججه‌ت به‌ناو خوین و سه‌خوره‌که‌دا فرکه‌ ده‌کا هیچ له‌گه‌ل خوی نابا، ئه‌مانه‌یش ئاوا که له‌ ئابین ده‌رده‌چن هیچ له‌گه‌ل خوین نابن، نیشانه‌ی ئه‌م له‌دین ده‌رچووانه‌ ئه‌وه‌یه: پیاوئیکی ره‌شیان تیا‌دایه‌ قوئیکی وه‌کوو مه‌مکی ژن وایه، یا وه‌کوو گوله‌نگی گوشتین وایه، گولمه‌ گوشتیکی شله‌که، شله‌ په‌ته‌یه له‌ خویه‌وه دی و ده‌چئ و

(٣) تجرید البخاری/٤/٥٤٥ رقم/ ١٧٤٠ = ٥٠٥٨، ٢٣٤٤، ٤٣٥١، ٤٦٦٧، ٦١٦٣، ٦٩٣١، ٦٩٣٣، ٧٤٣٢، ٧٥٦٢.

ده‌له‌ریته‌وه، ئەم ھۆزە کاتێ سەر ھەڵ دەدەن و لە فەرمانی ئیسلام دەر دەچن
 کە موسولمانان لەناو خۆیاندا بوون بە دوو بەرەو و دوو بەرەکی و ناکۆکییان
 تێ دەکەوێ. ئەبو سەعید (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: گەواھو شایەتی دەدەم
 کە بۆ خۆم ئەمەم لە زاری پیروزی حەزەرت (دروودی خودای لەسەربێ) ژنە و توو،
 ھەروەھا شایەتی دەدەم کە عەلی (رەزای خودای نێبێ) لە گەڵ ئەمانەدا جەنگاو چوو
 بە گزێیان، وە لەو کاتەدا من خۆم لە گەڵ لەشکری عەلی‌دا بووم، عەلی (خودای ئی
 رازی بێ) دەستووری دەر کرد، گەڕان بە شوێن ئەو پیاوێ پەشەدا، جا لەناو
 کوژراوەکاندا بۆی گەڕان بە کوژراوی دۆزیانەو و ھینایان، بە چاوی خۆم
 تەماشای لاشەکەیم کرد، رێک لەسەر ئەو ناو و نیشانەییە بوو کە پیغەمبەر
 (دروودی خودای لەسەربێ) کاتی خۆی باسی کرد بۆمان! (ش/ت) (ب/ ۵ ز/ ۷۸
 ل/ ۲۷۸ ف/ ۸).

۹۲) کوشتاری دەرەکییەکان (الخوارج) فەرزی عەینە. واتە: نەرکە سەر شانی ھەموو کەسێکە : (قتال الخوارج فرض عین)

۵۵۲۴- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ بَغْدِي
 مِنْ أُمَّتِي أَوْ سَيَكُونُ بَغْدِي مِنْ أُمَّتِي قَوْمٌ يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ خَلَاقِيهِمْ يَخْرُجُونَ
 مِنَ الدِّينِ كَمَا يَخْرُجُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ ثُمَّ لَا يَعُودُونَ فِيهِ هُمْ شَرُّ الْخَلْقِ وَالْخَلِيقَةِ.
 رواه مسلم وأبو داود والفظه: سَيَكُونُ فِي أُمَّتِي اخْتِلَافٌ وَفُرْقَةٌ قَوْمٌ يُحْسِنُونَ الْقِيلَ
 وَيُسَيِّئُونَ الْفِعْلَ وَيَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ تَرَاقِيهِمْ يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ مُرُوقَ السَّهْمِ
 مِنَ الرَّمِيَّةِ لَا يَرْجِعُونَ حَتَّى يَرْتَدُّ عَلَى فَوْقِهِ هُمْ شَرُّ الْخَلْقِ وَالْخَلِيقَةِ طُوبَى لِمَنْ قَتَلَهُمْ
 وَقَتْلُوهُ يَدْعُونَ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ وَلَيْسُوا مِنْهُ فِى شَيْءٍ مَنْ قَاتَلَهُمْ كَانَ أَوْلَى بِاللَّهِ مِنْهُمْ.
 قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا سِمَاهُمْ؟ قَالَ: التَّحْلِيْقُ^(۱):

ئەبو زەر (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: پیغەمبەری خودا (دروودی خودای لەسەربێ)
 فەرمووی: (لەدوا خۆم تاقەمەیی پەیدا دەبن، بەناو لە ئۆمەتی من، قورئان

(۱) بخاری. استنباط المرتدین: ۶۹۳۴. مسلم. زکاة: ۲۴۶۷.

دهور ده‌که‌نه‌وه به‌لآن له گه‌روویان تیپه‌ر نابیی و ناگاته ناو دلایان، ئەوانه چۆن تیری نه‌چیری به‌فركه بسمی ئاوا به‌په‌له له ئیسلامه‌تی ده‌رده‌چن و جاریکی تر ناگه‌رینه‌وه بۆ سه‌ری، سه‌رجه‌م دروسکراوانی خودا زماندارو بی زمانی له‌مانه‌ی به‌دتر تیا‌دا نییه‌!. (م/د) گفته‌ی (د): (له‌ناو میله‌تی منیشدا دوو به‌ره‌کی و نا‌کوکی روو ده‌دا، هۆز‌گه‌ی په‌یدا ده‌بن وه‌ستای قسه‌ن، قسه‌ی جوان ده‌که‌ن و کرده‌وه‌ی خراپ! قورئانیش ده‌خوینن به‌لآن له بینیان نا‌چیته خواری و ه‌ک تیری نی‌چیری بسمی ئاوا خیرا له ئیسلامه‌تی ده‌رده‌چن، چۆن ئەو تیره جاریکی تر پاشه‌و پاش ناگه‌رینه‌وه بۆ‌ناو مائی که‌وانه‌که ئەوانیش ئاوا جاریکی تر ناگه‌رینه‌وه سه‌ر ئیسلامه‌تی، ئەوانه گه‌ندترین و به‌دترینی دروست‌کراوانی خودان له زماندارو بی‌زمان، به‌خ به‌خ له‌و که‌سه‌ی که ده‌یان کوژی یا ئەوان ئەو ده‌کوژن، خه‌لک بانگ ده‌که‌ن بۆ به‌گوێ کردنی قورئان به‌لام خوێان فریان به‌سه‌ر قورئانه‌وه نییه، ئەوه‌ی بچێ به‌ گژیا‌ناو ه‌هر که‌سی به‌ه‌هر جوژی شه‌ریان له‌گه‌ل‌دا بکا، نیت‌ه‌هرکی بی، ئەوه ئەو باشت‌ره له‌وان له‌لای خودا!). گوتیان: ئەی پیغه‌مبه‌ری خودا! نیشانه‌یان چییه؟ فه‌رمووی: (سه‌ریان ده‌تاشن).

۵۵۲۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ الْحُرُورِيَّةَ لَمَّا خَرَجَتْ عَلَى عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالُوا: لَا حُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ. قَالَ عَلِيٌّ: كَلِمَةٌ حَقٌّ أُرِيدُ بِهَا بَاطِلٌ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَصَفَ نَاسًا إِنِّي لَا أَعْرِفُ صِفَتَهُمْ فِي هَؤُلَاءِ يَقُولُونَ الْحَقُّ بِأَلْسِنَتِهِمْ لَا يَجُوزُ خَلْقُهُمْ مِنْ أَبْغَضِ خَلْقِ اللَّهِ إِلَيْهِ مِنْهُمْ أَسْوَدُ إِحْدَى يَدَيْهِ طَبِيُّ شَاةٍ أَوْ حَلَمَةٌ تُذِي فَلَمَّا قَتَلَهُمْ عَلِيٌّ وَجَدَهُ. رواه مسلم^(۲):

عه‌بدوللای کوپی ئەبو رافع (زمانی خودای نین) فه‌رمووی: که‌ه‌ه‌روورییه‌کان له‌عه‌لی هه‌ل‌گه‌رانه‌وه ده‌یان گوت: حوکم و ب‌ریار ه‌هر بۆ خودایه، عه‌لیش فه‌رمووی: قسه‌یه‌کی راسته به‌لام ئەوان به‌نیازی پاک نایلین. پیغه‌مبه‌ر (سه‌ری خودای له‌سه‌رین) نیشانه‌ی هه‌ندی که‌سی خراپی بۆ باس کردوین، نیشانه‌و

(۲) مسلم. زکاة: ۲۴۶۵.

دیمانه‌ی شهوانه له مانه‌دا به‌دی ده‌که‌م، به‌زار قسه‌ی هه‌ق ده‌که‌ن، وه‌لی له گه‌روویان تیپه‌ر نا‌کا، له‌و جو‌ره که‌سانه‌ن که‌ خودا زور زور رق‌ی لی‌یانه، یه‌کی‌کی ره‌شیان تیادایه ده‌ستی‌کی لووه له چه‌شنی گوانی مه‌ر یا گو‌ی مه‌مک وایه، جا کات‌ی له‌شکره‌که‌ی عه‌لی (خودای ن‌رازی ب‌ن) کوشتنی شه‌و کابرا ره‌شه‌یان تیادا بوو (م).

۵۵۲۶- عَنْ زَيْدُ بْنُ وَهَبٍ الْجُهَنِيُّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) وَكَانَ فِي الْجَيْشِ الَّذِينَ كَانُوا مَعَ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) إِلَى الْخَوَارِجِ فَقَالَ عَلِيٌّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: يَخْرُجُ قَوْمٌ مِنْ أُمَّتِي يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ لَيْسَ قِرَاءَتُكُمْ إِلَيَّ قِرَاءَتِهِمْ بِشَيْءٍ وَلَا صَلَاتُكُمْ إِلَيَّ صَلَاتِهِمْ بِشَيْءٍ وَلَا صِيَامُكُمْ إِلَيَّ صِيَامِهِمْ بِشَيْءٍ يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ يَحْسِبُونَ أَنَّهُ لَهُمْ وَهُوَ عَلَيْهِمْ لَا تُجَاوِزُ صَلَاتُهُمْ تَرَاقِيَهُمْ يَمْرُقُونَ مِنَ الْإِسْلَامِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَةِ. لَوْ يَعْلَمُ الْجَيْشُ الَّذِينَ يُصَيِّبُونَهُمْ مَا قُضِيَ لَهُمْ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِمْ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَا تُكَلُّوا عَنِ الْعَمَلِ وَآيَةٌ ذَلِكَ أَنَّ فِيهِمْ رَجُلًا لَهُ عِضْدٌ وَلَيْسَ لَهُ ذِرَاعٌ عَلَى رَأْسِ عِضْدِهِ مِثْلُ حَلْمَةِ الثَّدْيِ عَلَيْهِ شَعْرَاتٌ بِيضٌ فَتَذْهَبُونَ إِلَى مُعَاوِيَةَ وَأَهْلِ الشَّامِ وَتَتْرَكُونَ هَؤُلَاءِ يَخْلَفُونَكُمْ فِي ذَرَارِيْكُمْ وَأُمُورِكُمْ وَاللَّهِ إِنِّي لَأَرْجُو أَن يَكُونُوا هَؤُلَاءِ الْقَوْمَ فَإِنَّهُمْ قَدْ سَفَكُوا الدَّمَ الْحَرَامَ وَأَغَارُوا فِي سَرْحِ النَّاسِ فَسِيرُوا عَلَى اسْمِ اللَّهِ. قَالَ سَلَمَةُ بْنُ كَهَيْلٍ فَتَرَانِي زَيْدُ بْنُ وَهَبٍ مَنْزِلًا حَتَّى قَالَ مَرَرْنَا عَلَى قَنْطَرَةٍ فَلَمَّا التَقَيْنَا وَعَلَى الْخَوَارِجِ يَوْمِيذٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ الرَّاسِبِيُّ فَقَالَ لَهُمْ أَلْقُوا الرِّمَاحَ وَسَلُّوا سُيُوفَكُمْ مِنْ جُفُونِهَا فَإِنِّي أَخَافُ أَنْ يُنَاشِدُوكُمْ كَمَا نَاشَدُوكُمْ يَوْمَ حَرُورَاءَ. فَرَجَعُوا فَوَحَّشُوا بِرِمَاحِهِمْ وَسَلُّوا السُّيُوفَ وَشَجَرَهُمُ النَّاسُ بِرِمَاحِهِمْ وَقَتِلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَمَا أَصِيبَ مِنَ النَّاسِ يَوْمِيذٍ إِلَّا رَجُلَانِ فَقَالَ عَلِيٌّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) التَّمَسُّوا فِيهِمُ الْمُخْدَجَ. فَالْتَمَسُوهُ فَلَمْ يَجِدُوهُ فَقَامَ عَلِيٌّ بِنَفْسِهِ حَتَّى أَتَى نَاسًا قَدْ قُتِلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ قَالَ أَحْرَوْهُمْ. فَوَجَدُوهُ مِمَّا يَلِي الْأَرْضَ فَكَبَّرْتُمْ قَالَ: صَدَقَ اللَّهُ وَبَلَغَ رَسُولُهُ فَقَامَ إِلَيْهِ عِيْدَةُ السُّلَمَانِيُّ فَقَالَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَسَمِعْتَ هَذَا الْحَدِيثَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ؟ فَقَالَ: إِي وَاللَّهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ. حَتَّى اسْتَخْلَفَهُ ثَلَاثًا وَهُوَ يَخْلِفُ لَهُ. رواه مسلم وأبو داود^(۳):

زهیدی کوری وههبی جوههنی (خودای ئی رانی بئ) فهرمووی: من خۆم یهکئی بووم لهو لهشکرهدا که لهگهل عهلیدا دهرچوون و چوون بو سهر دهرهکییهکان. عهلی (رهزای خودای ئینب) فهرمووی: موسولمانینه! له پیغه مبهرم بیست دهیفرموو: تاقعهیی له ئۆمهت له کۆمهلهی ئۆمهت ههله دهگه پینه وهو چهکیان لییه لدهگرن، بهبی پیویست له ئاییندا پیی ئی دانهگرن، بهرهنگیکی واورئانخویندن و قورئان رهوانخویندن و نویرئو رۆژووی ئیوه له چاوهی ئهوانا هیچ نییه، قورئان دهور دهکهنه وهو به خه یالی خاوی خویان واهزانن که قورئان له پشتیان، بهلام قورئان له دریان، وهک ئه وه دهلین: لا حکم الا لله: حوکم ههر بو خودایه، فرمان ههر به دهستی خودایه و بهس گوايه ئهم ئایه ته پیرۆزه دهکهن به بهلگه و نیشان و شایهت که دهفرموئ:

{ان الحكم الا لله - نعام - ۶ / ۵۷. یوسف - ۱۲ / ۶۷}.

واته حوکم و بریار ههر بو خودایه.

نویرژهکیان له گهروویان تیپه پرناکا، وهک چۆن تیرئ خیرا نیچیرئ بسمئ و لیئ دهرپه رئ ئهوانیش ئاوا خیرا له ئیسلامهتی دهردهچن، ئه وه لهشکره ی که ئه وه قه دیان دهبن و دهچن به گزئانا ئه گهر بیئت و بزائن که خودای گه وه چی خیرو بیریکی زۆری بو بریارداون و له سهر زمانی موحه ممه دی پیغه مبه ريانا (درویدی خودای له سهر بئ) رایگه یاندوه، ئیتیر پشتیان ئی ده دایه وهو هیچی تر هه ولئ کرده وه ی چاکه یان نه ده داو ههر ئه وه یان بهس بوو! نیشانه ی ئه مانه هیش ئه وه یه که زه لامیکیان تیادایه، قوئیکی تانانیشکه، بازووی نییه، به سهری قوئه کۆله که یه وه له باتی باسک لووی هیه، وهک گۆی مه مک وایه، گوئئ مووی سپی له سهره.

(۳) مسلم. زکاة: ۲۴۶۴. أبو داود. قتال الخوارج: ۴۷۸ تحفة الأشراف: ۱۰۱۰.

ئه‌نجا عه‌لی (رمزای خودای لیبن) فهرمووی: جا که حال وابی ئیتر چۆن ئهم دهره‌کییانه لیڤه له‌ناو ده‌ست و پیی مال و منالی خۆتانا به‌جی ده‌هیلن و ده‌چن بۆ شه‌ر بۆ سه‌ر موعاوییه و خه‌لکی ولاتی شام، شتی وا چۆن ده‌بی، به‌خودا من به‌ش به‌حالی خۆم ئومید ده‌که‌م که ئهم خه‌وارییج و دهره‌کییانه ئهو ده‌سته‌یه بن که پیغه‌مبه‌ر فهرمووی: له‌ ریگه‌ی ئیسلامه‌تی دهرده‌چن، چونکه ئه‌وه‌تانی ئه‌مانه خوینی ناڤه‌وا ده‌ریژن و ئاژهل و مالیاتی خه‌لک له‌سه‌ر له‌وه‌ڤه‌وه ده‌رفینن، که‌واته ناوی خودای لیبه‌ینن و بکه‌ونه‌ڤی و بڤۆن بۆ کوشتریان.

سه‌له‌مه‌ی کوپی کوهیل فهرمووی: ئه‌وجا زه‌یدی کوپی وه‌هب قۆناغ به‌ قۆاغ قسه‌و باسی له‌ری رۆییی له‌شکره‌که‌ی هیئا هه‌تا ئه‌وی که فهرمووی: ئنجا که‌وتینه‌ڤی هه‌تا له‌هه‌واری لاماندا، له‌پاشا له‌ پردی ده‌به‌رجان په‌رینه‌وه، ئهو سه‌رده‌مه سه‌رکرده‌ی خه‌واریجه‌کان عه‌بدوللای کوپی وه‌هبی ئهل - راسیبی بوو، کاتی هه‌ردوو له‌شکره‌که‌ به‌رامبه‌ری یه‌کتری راوه‌ستان، له‌کن پرده‌که‌ عه‌لی ئهم وتاره‌ی بۆ له‌شکره‌که‌ی خۆیدا، فهرمووی: ئاده‌ی دووره‌ هاویژ ره‌هه‌کانتان به‌هاویژن بۆیان و شیر له‌کالان ده‌رکیشتن و به‌شمشیری رووته‌وه په‌لاماریان بدن و مه‌ودای فروفیل و شيله‌و بيله‌یان مه‌دن، چونکه ده‌ترسم دیسانه‌وه وه‌ک رۆژه‌که‌ی هه‌رو راء داواتان لیبه‌که‌ن که له‌به‌ر خاتری خودا ریک بکه‌ون له‌گه‌لیاناو به‌م به‌هانه‌یه دیسانه‌وه ته‌فره‌تان بده‌نه‌وه. ئیتر ئه‌وانیش له‌ دووره‌وه به‌رم دایان گرتن و شمشیریان هه‌لکیشتاوه به‌رمه‌وه هه‌لیان کوتایه سه‌ریان و بوو به‌ تیکبه‌ر بوون و شه‌ڤی ده‌سته‌یه‌خه‌و شه‌ڤه‌نیزه، تا له‌ئه‌نجاما به‌سه‌ریه‌کا گزهره‌یان خستن و هه‌موویان کوشتن، له‌ سوپای ئیمه ئهو رۆژه ته‌نیا دوو که‌س پیکران و به‌س.

عه‌لی (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: ئاده‌ی بگه‌ڤین بۆ بیبائه‌که‌ی ناویان، که گه‌ڤان بۆی نه‌یان دۆزییه‌وه، عه‌لی خۆی هه‌لساو چوو بۆ شه‌ڤه‌رگاکه، سه‌یری کرد وا چه‌ن که‌سی به‌سه‌ریه‌کا ترشاو، فهرمووی: ئاده‌ی ئه‌مانه جیاکه‌نه‌وه، ئه‌وجا ئهو کابرا گۆجه‌یان له‌بن بنه‌وه دۆزییه‌وه، جا عه‌لی (خودای ئی رازی بن)

ئەللاھو ئەكبەرى كىردو فەرمووى: فەرموودەى خودا راستەو پىغەمبەرى خودا رايگە ياندووه بە ئىمەو ئەو بە بوو منىش ئەو فەرموودەىم گىپرايەو بە بۆ ئىوھ عەبيدەى سەلمانى ھەلسا چوو بۆ لای و گوتى: ئەى فەرمانپەرەى موسولمانان! تووئەو خودايەى كە ھەر خۆى خودايە ئايا تۆ بۆ خۆت ئەمەت لە زارى پىغەمبەر (درودى خوداى لەسەر بى) ژنەوتووه؟ فەرمووى: ئەرى بەو خودايەى كە كەسى لە رەنگ نىيە، تا سى جار ئاوا سویندى داو ئەویش ھەرسى جارەكە ئاوا سویندى بۆ خوارد. (م/د - غەرىقى رەحمەتى خوداى گەرمەن).

٩٣) وشەين لەبارەى رووداوھەكى ئەلجەمەلەوھ : (كلمة عن وقعة الجمل)

٥٥٢٧- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زِيَادٍ الْأَسَدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: لَمَّا سَارَ طَلْحَةُ وَالزُبَيْرُ وَعَائِشَةُ إِلَى الْبَصْرَةِ بَعَثَ عَلِيٌّ عُمَارَ بْنَ يَاسِرٍ وَحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ، إِلَى الْكُوفَةِ يَسْتَفِرَانِ النَّاسَ فَصَعِدَ الْحَسَنُ فَوْقَ الْمِنْبَرِ فِي أَغْلَافٍ، وَقَامَ عُمَارُ أَسْفَلَ مِنَ الْحَسَنِ، فَاجْتَمَعْنَا إِلَيْهِ فَسَمِعْتُ عُمَارًا يَقُولُ: إِنَّ عَائِشَةَ قَدْ سَارَتْ إِلَى الْبَصْرَةِ، وَاللَّهِ إِنَّهَا لَزَوْجَةُ نَبِيِّكُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَلَكِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ابْتَلَاكُمْ بِهَا، لِيَعْلَمَ إِيَّاهُ تُطِيعُونَ أَمْ هِيَ. رواه البخاري^(١):

عەبدوللای کۆی زیادی ئەسەدی (خودای ئی زازی بى) کاتى تەلحەو زوبەيرو عائیشە چوون بۆ بەصرە، تا لە دژى عەلى شوپش بەرپا بکەن، گوايە تۆلەى خوینى عوسمان دەستینن، عەلیش عەممارى کۆپى یاسیرو حەسەنى کۆپى عەلیی نارد بۆ کوفە، تا کوو خەلک تیز بکەن بۆ یارمەتى عەلى، حەسەن سەرکەوتە سەر تەوقەسەرى مینبەرەکەو عەمماریش لە خوار ئەووەو راوہستاو ئیمەیش کۆبووینەو، گویم لیبوو عەممار (خودای ئی زازی بى) دەیفەرموو: عائیشە چوو بەصرە، بۆ شەر لەگەل عەلىدا، بەخودا ئەم عائیشەىە لە ھەردوو جیھاندا ھاوسەر و ھاوچووتى پىغەمبەرى ئیوھە، ئیمە لەمە لاریمان نییەو بەم

(١) بخارى. ھتن: ٧١٠٠.

ہے لویستہی لہ گہل عہادی دا لہ ژنیتی پیغہ مہر ناکہ وی، بہ لام کہس نابئی بہ مہ
تہ فرہ بخوا، چونکہ ئە مہ ئە زمونہ، خودا دہیہ وی بہ ہوی ئە وہ وہ تاقیتان
بکاتہ وہ، ہتا بزانی کہ نیوہ بہ گوئی خودا دہکن یا بہ گوئی عائیشہ (واتہ:
دہشی لہ کاتی ئازاودا مروی موسولمان باش باش وردبیٹہ وہ، تا ہق و ناہقی
بو روون دہبیٹہ وہ، ئەوسا لایہنی ہق بگری و لایہنی ناہق بہ ریدا، وہ نابئی کہ
کویرانہ دوا کی کہ سبکہ وی). (ب-خ)

۵۵۲۸- → (ب-۳ ز- ۱۱۰ ل- ۳۰۱ ف- ۳) (۲).

۵۵۲۹- قال امرؤ القیس (۳):

الحرب أول ما تكون فتية
تسعى بزينتها لكل جهول
حتى اذا اشتعلت وشب ضرامها
ولت عجزوا غير ذات حليل
شمطاء ينكر لوئها وتغيّرت
مكروهة للشّم والتّقبيل

واتہ: ئیمروئولقہ یس گوتوویہ تی:

شہر لہ سہرہ تاوہ دہ لیس سہیرانہ
بووکی رازا وہی دہستہی نہزانہ
کاتن گہرم بوو وہک پیہرژنہ
ہہتا دہہرن ہہر بیوہژنہ!
سہری بوژ دہہن، رہنگی دہکوژن
ماچی دہبیژن، بیئس بوگہنہ (*)

(۲) تقدم فی مجلد ثالث. تسلسل / ۱۱۰ رقم / ۲۴۶۱/۳.

(۲) رواہ البخاری تعلیقاً فی صحیحہ بین الرقمین: ۹۵۰، ۹۶۰. فی باب الفتة التي تموج كموجش البحر.

۹۴) باسی چواره‌م: باسی نه‌و که‌سانه‌ی که به‌درو لافی پیغه‌مبه‌رایه‌تییان لیداوه

الباب الرابع: في الذين ادعوا النبوة

۵۵۳۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يُبْعَثَ دَجَالُونَ كَذَّابُونَ قَرِيبًا مِنْ ثَلَاثِينَ، كُلُّهُمْ يَزْعُمُ أَنَّهُ رَسُولُ اللَّهِ. رواه الأربعة^(۱):

نه‌بو هوه‌یره (خودای لآ رازی بئ) فهرمووی: خو‌شه‌ویست (دیرودی خودای له‌سهر بئ) فهرمووی: قیامت هه‌لناسی هه‌تا نزیکه‌ی سیی پیغه‌مبه‌ره دروژنه‌ی ته‌فره ده‌ری هه‌لاتبازی لاسده‌ر په‌یدا ده‌بن، هه‌موویان به‌درو خو‌یان به‌ پیغه‌مبه‌ری خودا ده‌زانن. (ش/د/ت).

۵۵۳۱- لَهُمْ بَهْرَكُهُدَا لَهُ بَاسِي تَرْسَانْدَن لَه فَيْتَنَه گَه‌لدا رابورد، فهرموده‌ی سیژده‌هه‌م: فهرموده‌که‌ی سه‌وبان: ان الله زوى لى الارض^(۲):

۹۵) باسی دوو دروژنه‌که: موسه‌یله‌مه‌و عه‌نه‌سی

مسيلمة والعنسي الكذاب

۵۵۳۲- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَدِمَ مُسَيْلِمَةُ الْكَذَّابُ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْمَدِينَةَ وَجَعَلَ يَقُولُ: إِنْ جَعَلَ لِي مُحَمَّدٌ الْأَمْرُ مِنْ بَعْدِهِ تَبِعْتُهُ. فَقَدِمَهَا فِي بَشَرٍ كَثِيرٍ مِنْ قَوْمِهِ فَأَقْبَلَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَمَعَهُ ثَابِتُ بْنُ قَيْسٍ بْنِ شَمَّاسٍ وَفِي يَدِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قِطْعَةٌ جَرِيدَةٍ حَتَّى وَقَفَ عَلَى مُسَيْلِمَةَ فِي

(*) صالح مه‌هدی عه‌مماش - که ومزیری به‌رگری عیراق بوو - له پاش إنقلابه‌که‌ی (۱۹۶۳) که شهری له‌گهل شو‌رشی کورد دمست پی کرده‌وه، ناوی نا (نزّه وطنیه ربیعیه = سه‌یرانی نیشتمانیی به‌هارانه) ره‌نگ بی ئهمجاره‌ ناوینری (نزّه مهنویه سیستانیّه!!).

(۲۰۰۸/۵/۲۸ - ومه‌گێڕ)

(۱) مسلم. فتن: ۲۲۷۱. بخاری. مناقب: ۳۶۰۹. ترمذی. فتن: ۲۲۱۸. تحفة الأشراف: ۱۴۷۱۹.

(۲) تقدم فی مجلد عاشر. تسلسل ۸۷/رقم ۵۴۹۳.

أَصْحَابِهِ قَالَ لَوْ سَأَلْتَنِي هَذِهِ الْقِطْعَةَ مَا أُعْطَيْتُكَهَا وَلَكِنْ أَتَعَدَّى أَمْرَ اللَّهِ فِيكَ وَلَكِنْ أَذْبَرْتُ لِيَعْقِرَنَّكَ اللَّهُ وَإِنِّي لَأُرَاكَ الَّذِي أُرِيتُ فِيهِ مَا أُرِيتُ وَهَذَا ثَابِتٌ يُجِيبُكَ عَنِّي. ثُمَّ انْصَرَفَ عَنْهُ. قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَسَأَلْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ عَنْ قَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَإِنِّي لَأُرَاكَ الَّذِي أُرِيتُ فِيهِ مَا رَأَيْتُ، فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ رَأَيْتُ فِي يَدَيَّ سِوَارَيْنِ مِنْ ذَهَبٍ، فَأَهْمَنِي شَأْنُهُمَا، فَأَوْحَى إِلَيَّ فِي الْمَنَامِ أَنَّ الْفُخْهَمَا، فَتَفَخَّخْتُهُمَا فَطَارَا فَأَوَلَّتُهُمَا كَذَّابَيْنِ يَخْرُجَانِ مِنْ بَغْدِي، أَحَدُهُمَا الْفَنَسِيُّ، وَالْآخَرُ مُسْلِمَةٌ. وَفِي رِوَايَةٍ: فَأَوَلَّتُهُمَا الْكَذَّابَيْنِ اللَّذَيْنِ أَنَا بَيْنَهُمَا صَاحِبٌ صَنَعَاءُ، وَصَاحِبُ الْيَمَامَةِ: رَوَاهُ الشَّيْخَانُ^(١).

ئيبنو عبباس (خودايان ئازادى بى) فەرمووى: بە سەرىنى پىغەمبەر خۆى (دروودى سلاوى خودای لەسەربى) موسەيلەمەى درۆزن (كە ناوبانگى دەکردوو بە كذاب) هات بۆ مەدينە، عەشاماتىكى زۆرى لە ھۆزەكەى خۆى لەگەڵدا بوو، دەيگوت: ئەگەر موخەمەد لە دواى خۆى كارو بار بسپيرى بە من و بمكات بە جيگەدارى خۆى ديمە سەر دينەكەى و پەپرەوى ئەو دەكەم، پىغەمبەرىش (دروودى خودای ئيبى) سابيتى كۆپى قەيسى كۆپى شەمماسى لەگەڵ خۆى بردو چوو بۆ لاى، سابيت خەتیبى پىغەمبەر بوو، پىغەمبەر (دروودى خودای لەسەربى) پارچە چيلكەيەكى پەلكە خورماى بە دەستەوہ بوو، كە گەيشتە لاى موسەيلەمە لەناو ھۆزەكەيا بوو لە ديارى راوہستا، فەرمووى: ئەگەر داواى ئەم پارچە چيلكەيەشم ئى بكەى ناتدەمى! (چ جاي ئەوہى كە بتكەم بە جينشيني خۆم لە دواى خۆم) تۆ ناتوانى فەرمانى خودا بشكىنى و ئەو فەرمانەى خودا لە بارەى تۆوہ بپيارى داوہ بەتۆرەت نابيتەوہ، خو ئەگەر لە من ھەلگەرييتەوہ خودا لە گلوگۆت دەخات، وات دەبينم كە تۆ ئەو كابرايەيت كە بەخەو حالى بەدى ئەوم پى نیشان دراوہ، ئەوا من دەپۆم ئەمە سابيتە چى قەسەيەكت ھەيە ئەو لەباتى من وەلامت دەداتەوہ. پىغەمبەر

^(١) تجريد البخارىم ٤ ل- ٣٦٢ رقم/١٦٠٨ = ٤٣٧٢، ٣٦٢٠، ٤٣٧٨، ٧٠٣٣، ٧٤٦١ + ٤٣٧٤، ٣٦٢١، ٤٣٥، ٤٣٧٩،

٧٠٣٤، ٧٠٣٧. مسلم. رؤيا: ٥٨٩٤. ترمذى. رؤيا: ٢٢٩٢ تحفة/٦٥١٨، ١٢٥٧٤.

(درویدی خودای له‌سهرین) به‌جیی هیشت و رویششت ئیبنو عه‌بباس (خودایان ئی رازی بن) فهرمووی: له‌بارهی ئهم خه‌ونه‌ی پیغه‌مبه‌ره‌وه که فهرمووی، له‌ئهو هوره‌یره‌م پرسى فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: نووستبووم له‌خه‌وما دیم که له‌هه‌ردوو ده‌ستمدادو بازنی زی‌رم دی، ئه‌وه خه‌مگینی کردم، له‌خه‌وه‌که‌ما سرووشم بو‌کرا: ئاده‌ی فوویان ئی بکه، منیش فووم لی‌کردن، جا هه‌ردووکیان فرین، ئه‌و بازنا‌هم به‌دوو دروژن لی‌ک دایه‌وه که له‌دوای من شو‌په‌تیان بلاو ده‌بیته‌وه‌و ناویان ده‌زپی ئه‌و دوو فره‌دروژنه‌یه‌کیکیان ئه‌سوه‌دی عه‌نسی بوو، یه‌کیکیان موسه‌یه‌لمه‌ی کذاب بوو. له‌گی‌رانه‌وه‌یه‌کا: به‌م دوو دروژنه‌م لی‌کدانه‌وه، که خووم وام له‌نیوانیاندا: به‌کابرای سه‌نعاو به‌کابرای یه‌مامه. (ش - ره‌زای خودایان لینی).

۹۶ سه‌رگوزه‌شته‌ی ئیبنو سه‌ییاد : (ذکر ابن صیاد)

۵۵۳۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) انْطَلَقَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي رَهْطٍ قَبْلَ ابْنِ صَيَّادٍ حَتَّى وَجَدَهُ يَلْعَبُ مَعَ الصَّبْيَانِ عِنْدَ أُطَمٍ بَنَى مَعَالَةَ وَقَدْ قَارَبَ ابْنُ صَيَّادٍ يَوْمَئِذٍ الْحُلُمَ فَلَمْ يَشْعُرْ حَتَّى ضَرَبَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ظَهْرَهُ بِيَدِهِ ثُمَّ قَالَ: أَتَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ؟ فَتَنَظَّرَ إِلَيْهِ ابْنُ صَيَّادٍ فَقَالَ: أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ الْأُمِّيِّينَ. فَقَالَ: ابْنُ صَيَّادٍ لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَتَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ؟ فَرَفَضَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَقَالَ: آمَنْتُ بِاللَّهِ وَبِرَسُولِهِ. ثُمَّ قَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَاذَا تَرَى؟ قَالَ: ابْنُ صَيَّادٍ يَأْتِينِي صَادِقٌ وَكَاذِبٌ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خَلَطَ عَلَيْكَ الْأَمْرُ. ثُمَّ قَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنِّي قَدْ خَبَأْتُ لَكَ خَبِيئًا. فَقَالَ: ابْنُ صَيَّادٍ، هُوَ الدُّخُّ. فَقَالَ: لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) اخْسَأْ فَلَنْ تَعْدُو قَدْرَكَ. فَقَالَ: عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ذَرْنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ أَضْرِبْ عُنُقَهُ. فَقَالَ لَهُ: إِنْ يَكُنْهُ فَلَنْ تُسَلِّطَ عَلَيْهِ وَإِنْ لَمْ يَكُنْهُ فَلَا خَيْرَ لَكَ فِي قَتْلِهِ. رَوَاهُ الْارْبَعَةُ وَزَادَ مُسْلِمٌ: وَانْطَلَقَ بَعْدَ ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَبَى بْنُ كَعْبٍ الْأَنْصَارِيُّ يُؤْمَانِ النَّخْلَ الَّتِي فِيهَا ابْنُ صَيَّادٍ، طَفِقَ رَسُولُ اللَّهِ

(صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَتَّقِي بِجُدُوعِ النَّخْلِ، وَهُوَ يَخْتَلُ أَنْ يَسْمَعَ مِنْ ابْنِ صَيَّادٍ شَيْئًا قَبْلَ أَنْ يَرَاهُ ابْنُ صَيَّادٍ، وَابْنُ صَيَّادٍ مُضْطَجِعٌ عَلَى فِرَاشِهِ فِي قَطِيفَةٍ لَهُ فِيهَا رَمْرَمَةٌ أَوْ زَمْزَمَةٌ، فَرَأَتْ أُمُّ ابْنِ صَيَّادٍ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهُوَ يَتَّقِي بِجُدُوعِ النَّخْلِ، فَقَالَتْ لِابْنِ صَيَّادٍ أَيُّ صَافٍ - وَهُوَ اسْمُهُ - هَذَا مُحَمَّدٌ. فَقَارَ ابْنُ صَيَّادٍ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَوْ تَرَكَتُهُ بَيْنَ^(١).

عبداللّای کورپی عومەر (رمزای خودایان لیبی) فهرمووی: عومهری کورپی خهتاب (خودای ئی رازی بی) له گهل دهستهیی له خزمهتی حهزهدتا (دروودی خودای لسهربین) دهرچوون بو سووسهکردنی باسی ئیبینو صهیباد، که دهیدوزنهوه دهروانن وا له ناو دهستهیی منالا یاری دهکا، له لای قهلائی بهنی مهغاله، نهو کاته ئیبینو صهیباد نزیکي رهسیده بوونی بوو، ئیبینو صهیباد بهخوی نازانی تا پیغهمبهر (دروودی خودای لسهربین) له پشتهوه دهستی دهمالئی به پشتیا، له پاشا فهرمووی: (نایا شایهتی ددهی که من پیغهمبهری خودام؟) ئیبینو صهیباد تهماشای پیغهمبهری کردو گوتی: شایهتی ددهم که تو پیغهمبهری عهره به نه خویندهواره بی سهوا دهکانی. نهجا گوتی: نهی تو شایهتی ددهی که من پیغهمبهری خودام؟ پیغهمبهریش (دروودی خودای لسهربین) شتی وای نهسه لماندو فهرمووی: (باوهرم به خوداو به پیغهمبهرانی خودا هیه). نهجا پیغهمبهر (دروودی خودای لسهربین) فهرمووی پیی: (له ههواله نهینییهکان، له دهنگو باسی غیب چی ئی دهرانی؟) گوتی: راستیشم بو دی و درویشم بو دی، پیغهمبهر (دروودی خودای لسهربین) فهرمووی: (سهریان ئی شیواندوویت) له پاشا پیغهمبهر (دروودی خودای لسهربین) پیی فهرموو: (من شتیکم بو تو گرتوته دلم نایا دهتوانی که ههلی بهینی). گوتی: نهوه دوخخه! پیغهمبهر (دروودی خودای لسهربین) پیی فهرموو: (چغه! رادهت ناکهوی له پلهو پایهی خوت (که کوله نانییه) سههرکهویت).

(١) تجرید البخاری/ ٢ ل- ٦٢ رقم/ ٦٤٢ = ١٣٥٤، ٢٠٥٥، ٦١٧٢، ٦٦١٨. مسلم. فتک ٧٢٨٣. ترمذی. فتن:

عومهری کوپری خه‌تاب (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا!
 لیم گه‌پری با له‌گه‌ردنی بدهم، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: ئه‌گه‌ر
 ئه‌و بئ (واته: ئه‌گه‌ر ججال بئ) تو دهره‌قه‌تی نایه‌ی، ئه‌گه‌ر ئه‌ویش نه‌بئ خیر
 له‌کوشتنیدا نییه‌ بو تو). (ش.د.ت). ئیمامی موسلیم (غرق به‌حری ره‌حه‌تی خودای
 گه‌ره‌بئ) ئه‌مه‌ی پتر کردوه: له‌پاشا جاریکی تریش پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای
 له‌سهرین) خو‌ی و ئوبه‌یی کوپری که‌عب چوون بو ناو ئه‌و باخه‌ خورمایه‌ی که
 ئیبنو سه‌ییاد له‌وئ بوو، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) خو‌ی ده‌دایه‌ په‌نا
 بنکی داره‌ خورماکان و له‌پال ئه‌وانه‌وه‌ به‌ ماته‌ مات به‌ ئاسپایی لیی ده‌چووه
 پیشه‌وه، پیش ئه‌وه‌ی که‌ له‌ ئیبنو سه‌ییاد ئاشکرای بئ دزکه‌ شتیکی ئی
 بیستی ئیبنو سه‌ییاد له‌سهر رایه‌خ پال که‌وتبوو، له‌ناو پارچه‌یی قه‌یفه‌دا
 بوو، له‌به‌ر خو‌یه‌وه‌ له‌ناو قه‌دیفه‌که‌دا ورته‌ ورتی بوو، دایکی، ئیبنو سه‌ییاد
 پیغه‌مبه‌ری دی، که‌وا خو‌ی ده‌داته‌ په‌نا قه‌دی دارخورماکان، بانگی کوپه‌که‌ی
 ده‌کا: صافی! ئه‌وه‌ موحه‌مه‌ده، ئیبنو سه‌ییاد راده‌په‌ری، پیغه‌مبه‌ر (دروودی
 خودای له‌سهرین) فهرمووی: (ئه‌گه‌ر دایکی لیی بگه‌پایی ئاشکرای ده‌کرد).

۵۵۴- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: لَقِيَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَبُو
 بَكْرٍ وَعُمَرُ فِي بَعْضِ طُرُقِ الْمَدِينَةِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَتَشْهَدُ أَنِّي
 رَسُولُ اللَّهِ؟ فَقَالَ هُوَ: أَتَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ؟ فَقَالَ: رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
 آمَنْتُ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ مَا تَرَى؟ قَالَ: أَرَى عَرْشًا عَلَى الْمَاءِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ
 (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) تَرَى عَرْشَ إِبْلِيسَ عَلَى الْبَحْرِ وَمَا تَرَى؟ قَالَ: أَرَى صَادِقِينَ وَكَاذِبًا أَوْ
 كَاذِبِينَ وَصَادِقًا. فَقَالَ: لَيْسَ عَلَيْهِ دَعْوَةٌ^(۱).

ئه‌بو سه‌عید (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: له‌مه‌دینه‌ جارئ پیغه‌مبه‌رو ئه‌بو
 به‌کرو عومهر له‌ریکه‌ ده‌گه‌ن به‌ ئیبنو سه‌ییاد، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین)
 پیی فهرموو: شایه‌تی ده‌ده‌ی که‌وا من پیغه‌مبه‌ری خودام؟ که‌چی ئه‌ویش

(۱) مسلم. فتن: ۷۲۷۵. ترمذی. فتن: ۲۲۴۷ تحفة الأشراف: ۲۴۲۹.

گوئی: ئه‌ی تو شایه‌تی دده‌ی که‌وا من پیغه‌مبه‌ری خودام؟ پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: من باوه‌رو ئیمانم هه‌یه به خوداو به فریشته‌کانی خوداو به‌نامه‌کانی خودا، باشه واز له‌م لایه‌نه‌بینه، توچی ده‌بینی؟ گوئی: ته‌خت و باره‌گای ده‌بینم واه‌سهر ئاوه‌وه! پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: ئه‌وه ته‌خت و باره‌گای ئیبلیس‌ه که له‌سهر رووی ده‌ریا هه‌لی دده‌ا، ئه‌ی چی تر ده‌بینی؟ گوئی: ئه‌وه‌والانه‌ی که بۆم دین جاری واه‌یه دوانیان راسته‌و یه‌کیکیان درۆیه، جاری وایش هه‌یه دوانیان درۆیه‌و یه‌کیکیان راسته. فهرمووی: سه‌ری ئی شیواوه وازی ئی بینن. (م/ت- ره‌زای خودایان لیبن).

۵۵۳- وَعَنْهُ قَالَ: خَرَجْنَا حُجَّاجًا أَوْ عُمَرَاءَ وَمَعَنَا ابْنُ صَائِدٍ فَزَلْنَا مَنْزِلًا فَتَفَرَّقَ النَّاسُ وَبَقِيَ أَنَا وَهُوَ فَاسْتَوْحَشْتُ مِنْهُ وَخَشْتُ شَدِيدَةً مِمَّا يُقَالُ عَلَيْهِ. قَالَ: وَجَاءَ بِمَتَاعِهِ فَوَضَعَهُ مَعَ مَتَاعِي. فَقُلْتُ: إِنَّ الْحَرَّ شَدِيدٌ فَلَوْ وَضَعْتَهُ تَحْتَ تِلْكَ الشَّجَرَةِ فَفَعَلَ قَالَ: فَرُفِعَتْ لَنَا عَنَمٌ فَانْطَلَقَ فَجَاءَ بِعَسٍّ فَقَالَ: اشْرَبْ أَبَا سَعِيدٍ. فَقُلْتُ إِنَّ الْحَرَّ شَدِيدٌ وَاللَّبَنُ حَارٌّ. مَا بِي إِلَّا أَنِّي أَكْرَهُ أَنْ أَشْرَبَ عَنْ يَدِهِ - أَوْ قَالَ آخِذَ عَنْ يَدِهِ - فَقَالَ يَا أَبَا سَعِيدٍ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ آخِذَ حَبَلًا فَأَعْلَقَهُ بِشَجَرَةٍ ثُمَّ أَخْتِنِقَ مِمَّا يَقُولُ لِيَ النَّاسُ يَا أَبَا سَعِيدٍ مَنْ خَفِيَ عَلَيْهِ حَدِيثُ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَا خَفِيَ عَلَيْكُمْ مَغْشَرُ الْأَنْصَارِ أَلَسْتُ مِنْ أَغْلَمِ النَّاسِ بِحَدِيثِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَلَيْسَ قَدْ قَالَ فِيهِ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (فِي الدِّجَالِ) هُوَ كَافِرٌ. وَأَنَا مُسْلِمٌ أَوَلَيْسَ قَدْ قَالَ هُوَ عَقِيمٌ لَا يُولِدُ لَهُ. وَقَدْ تَرَكْتُ وَلَدِي بِالْمَدِينَةِ أَوْ لَيْسَ قَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَا يَدْخُلُ الْمَدِينَةَ وَلَا مَكَّةَ. وَقَدْ أَقْبَلْتُ مِنَ الْمَدِينَةِ وَأَنَا أُرِيدُ مَكَّةَ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ الْخَذِرِيُّ حَتَّى كَذَبْتُ أَنْ أَعْذِرَهُ. ثُمَّ قَالَ أَمَا وَاللَّهِ إِنِّي لَأَعْرِفُهُ وَأَعْرِفُ مَوْلَدَهُ وَأَيْنَ هُوَ الْآنَ. قَالَ قُلْتُ لَهُ تَبَّ لَكَ سَائِرَ الْيَوْمِ. رواهما مسلم والترمذي^(۲):

(۲) مسلم. فتن، ۷۲۷۹. ترمذی. فتن، ۲۲۴۶ تحفة الأشراف: ۴۲۲۸.

دیسان فەرمووی: سالتی کەوتینە رێ لە مەدینەو بۆ مەککە، بۆ حەج یا فەرمووی: بۆ عەرە مەرە دەچووین، ئیبنو صەیدایشمان لە گەڵ بوو، لە قوئاغی لاماندا، مەردوو مەکە ھەریەکە بە لایەکا بلۆوھیان لێکرد، من و ئەو ماینەو، ترسو سامیکی تەواوم ئی نیشیت، لەبەر ئەو قسانە ی کە لەبارە ی ئەووە دەکریت، کە دەلێن ججالە، فەرمووی: جا کەلوپەلە کە ی خۆ ی ھینایە لای کەلوپەلە کە ی من، منیش گوتم: خۆت دەزان ی زۆر گەرمە و گەرماکە ی سەختە ئەو بۆ شت و مەکە کانت لە بن ئەو شیخەلە ی تردا دانانییت، ئەویش لەو ی داینا، فەرمووی: لە دوورەو رانی پەزمان بە دیی کرد، چوو پرکاسە یی شیر ی ھیناو گوتی: ئەبو سەعید! شیر بخۆرەو، منیش راستیکە ی نەم ویست کە شیر ی دەستی ئەو بخۆمەو بە لام لەبەر ئەو گوتم: زۆر گەرمایە و شیریش خۆ ی گەرمە ناخۆمەو ئەویش وە ک ھەست بەو بکا گوتی: ئە ی ئەبو سەعید! لە تاو قسە و پرتە پرتی ئەم خەلکە دەمەو ی پەت ی لە دار ی ھەلخەم و خۆم بخنکیئم. ئە ی ئەبو سەعید! گشت کە س ی فەرموودە و فەرمایشتەکان ی پیغەمبەری ل ی و ن ب ی بە لام لە ئیو و ن ناب ی کە کو مەلەو گە ل ئەنصارو یاریدەدەرانن، تۆ خۆت یەکیکی لەو کەسانە ی کە زۆر باش شارەزای فەرموودەکان ی پیغەمبەرن (دروودی خودای لەسەربن) باشە پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربن) نەیفەرمووە: کە ججال کافرە وەلحال، من موسوڵمانم، ئە دیی ئەو نەیفەرمووە: کە ججال نەزۆکە و منالی ناب ی، بە لام ئەو تانی من منالم ھە یە و منالەکانم ئیستا کە وان لە مەدینە، ئە دیی پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربن) لە بارە ی ججالەو نەیفەرمووە: کە ناچیتە مەککە و مەدینە، کە چی من ئەو تەم لە مەدینەو ھاتووم دەیشچم بۆ مەککە. ئەبو سەعید (خودای ئی رازی بن) فەرمووی: ئەو ھەندە بە کە ساسی سکالای جالی خۆ ی کرد تا خەریکبووم دلم پیی بسووت ی. کە چی ئەنجا ئیبنو صەییاد گوتی: وە ل ی بەخودا من چاک ئەو (واتە: ججال) دەناسم و دەزانم کە کییە و لە کو ی لە دایک دە بی و ئیستا کە ییش لە کو ییە.

فهرمووی: منیش پییم گوت: هه‌تا ماوی هه‌ر ره‌نجه‌پۆ بی و بیی به پهن‌دی پساتی! (م/ت).

۵۵۳۶- وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) يَمْشِي فَلَقِيَ ابْنَ صَائِدٍ فِي بَعْضِ طُرُقِ الْمَدِينَةِ فَقَالَ: لَهُ قَوْلًا أَغْضَبَهُ فَانْتَفَخَ حَتَّى مَلَأَ السَّكَّةَ فَدَخَلَ ابْنُ عُمَرَ عَلَى حَفْصَةَ وَقَدْ بَلَغَهَا فَقَالَتْ لَهُ: رَحِمَكَ اللَّهُ مَا أَرَدْتَ مِنْ ابْنِ صَائِدٍ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنْ مَأْمُورٌ بِخُرُوجٍ مِنْ غَضَبَةٍ يَغْضِبُهَا^(۴):

نافیع (رمزای خودای لیبن) فهرمووی: جارئی ئیبنو عومەر (خودایان فی رازی بین) له کۆلانی له کۆلانه‌کانی مه‌دینه‌دا تووشی ئیبنو سه‌ییاد ده‌بی، قسه‌یه‌کی پی ده‌لی پی تووپه‌ ده‌بی، جا ئیبنو سه‌ییاد وه‌ها هه‌ل ده‌ئاوسی تا پر کۆلانه‌که ده‌کا، نه‌مه‌ ده‌گاته‌وه‌ به‌ دایکه‌ حه‌فصه‌ی هاوسه‌ری حه‌زهره‌ت (دروودی خودای لسه‌رین) که خوشکی ئیبنو عومەر بوو، جا کاتی ئیبنو عومەر ده‌چی بۆ لای دایکه‌ حه‌پسه‌، حه‌پسه‌ پی ده‌لی: به‌رمیهره‌بانی خودا که‌وی، چیت ده‌وی له ئیبنو سه‌ییاد، نه‌دی نازانی که‌وا پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لسه‌رین) فهرموویه‌تی: ججال که‌یه‌که‌م جار هه‌ل ده‌ستی به‌هۆی نه‌وه‌وه‌ ده‌بی که‌له‌ شتیکه‌وه‌ تووپه‌ ده‌بی، که‌واته‌ توومه‌به‌ به‌هۆی هه‌لسانی ججال (م).

۵۵۳۷- وَعَنْهُ قَالَ: لَقِيتُهُ مَرَّةً أُخْرَى وَقَدْ تَفَرَّتْ عَيْنُهُ فَقُلْتُ: مَتَى فَعَلْتَ عَيْنُكَ مَا أَرَى؟ قَالَ لَا أَذْرِي، قُلْتُ: لَا تَذْرِي وَهِيَ فِي رَأْسِكَ قَالَ: إِنْ شَاءَ اللَّهُ خَلَقَهَا فِي عَصَاكَ هَذِهِ. قَالَ: فَتَخَرَّ كَأَشَدِّ نَجِيرِ حِمَارٍ سَمِعْتُ، قَالَ: فَرَزَعَمَ بَعْضُ أَصْحَابِي أُنِّي ضَرَبْتُهُ بِعَصَا كَأَنِّي مَعِيَ حَتَّى تَكْسُرَتْ وَأَمَّا أَنَا فَوَاللَّهِ مَا شَعَرْتُ ثُمَّ دَخَلْتُ عَلَى أَمِّ الْمُؤْمِنِينَ فَحَدَّثْتُهَا فَقَالَتْ مَا تُرِيدُ إِلَيْهِ أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّهُ قَدْ قَالَ: إِنَّ أَوَّلَ مَا يَنْعَثُهُ عَلَى النَّاسِ غَضَبٌ يَغْضِبُهُ. رواهما مسلم^(۵):

(۴) مسلم. فتن: ۷۲۸۶.

(۵) مسلم. فتن: ۷۲۸۷.

دیسان ئیبنو عومەر (خودایان ئی رازی بن) فهرمووی: جاریکی تریش تووشی بووم، چاوی هه‌ل ئاوسابوو، به‌رزوه‌و بوو بوو، پیم گوت: که‌ی چاوت وای لی‌هاتوو؟ گوتی: نازانم، گوتم: چاوت وای به‌سهرته‌وه‌و که‌چی نازانی چی لی‌هاتوو! گوتی: خودای ده‌کرد خودا به‌م دار ده‌سته‌ی تووه‌ دروستی ده‌کرد! فهرمووی: ئه‌وجا وه‌ک که‌ر پرمه‌یه‌کی زۆر توندی کرد، که‌ هه‌رگیز پرمه‌ی وام نه‌بیستوو. فهرمووی: به‌قسه‌ی هه‌ندی له‌ هاوڕیکانم ئه‌وه‌نده‌م ئی دابوو، دار ده‌سته‌که‌ی خۆم تیادا شکاند بوو، به‌لام به‌خوا من ئاگام له‌ خۆم نه‌ما‌بوو، جا که‌ چووم بۆ لای دایکی موسولمانان ئه‌مه‌م باس کرد بۆی، فهرمووی: چیت به‌سهریه‌وه‌، ئاخ‌ر ئاگات لی‌نییه‌ که‌ هه‌زه‌رت (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فهرموئ: یه‌که‌م جار ججال که‌ هه‌ل‌ده‌ستئ و دئ بۆ گیانی خه‌لک له‌ شتی‌که‌وه‌ توو‌ره‌ ده‌بی که‌واته‌ شتی وامه‌که‌ تاتو نه‌بی به‌هۆی هه‌لسانی ججال! (م).

۵۵۳۸- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ قَالَ: رَأَيْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَخْلِفُ بِاللَّهِ أَنَّ ابْنَ الصَّائِدِ هُوَ الدَّجَالُ قُلْتُ أَتَخْلِفُ بِاللَّهِ. قَالَ إِنْ سَمِعْتُ عُمَرَ يَخْلِفُ عَلَى ذَلِكَ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَلَمْ يُنْكِرْهُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَأَبُو دَاوُدَ. نَسَّالَ اللَّهُ السَّلَامَةَ وَالتَّوْفِيقَ آمِينَ^(۱):

موحه‌مه‌دی کوپی مونکه‌دیر فهرمووی: دیومه‌ که‌ جابیری کوپی عه‌بدو‌ل‌لا سویندی به‌خودا ده‌خوارد که‌ ئیبنو صائید ججاله‌، منیش گوتم: چۆن به‌خودا سویند ده‌خۆی له‌سهر ئه‌وه‌، له‌سهرچی بنیاتئ سویند ده‌خۆی؟ فهرمووی: بۆ خۆم گویم له‌ عومەر بوو له‌ خزمه‌ت پیغه‌مه‌ردا (دروودی خودای له‌سهرین) له‌سهر ئه‌مه‌ سویندی ده‌خوارد که‌چی پیغه‌مه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) لی‌ی نه‌ده‌گرت (م/د).

(۱) تجرید/ ۵ ل- ۳۷۸ رقم/ ۲۱۲۴ = ۷۲۵۵ فتح الباری شرح صحیح البخاری. مسلم. فتن: ۷۲۸۲. أبو

داود. ملاحم وفتن: ۴۳۱ تحفة الأشراف: ۳۰۱۹.

فی ثقیف کذاب ومبیر

ئەبۇ نەوقەل (خودای ئازادی بن) فرمەووی: لاشەیی عەبدوللای کۆپی زوبەیرم دی، لە هەورازەکەیی مەدینە بە دارا کرابوو، واتە لەو هەورازە کەوا لە مەککە، بەلام ناوی هەورازی مەدینەییە، چونکە لەسەر ئەو رینگەییە کە لە مەککەو هەچن بۆ مەدینە، لاشەکەیی لەویدا لە سیدارە درابوو، هەر پیاوانی قورەیش و

(۱) مسلم. فضائل: ۶۴۴.

خەلکانى تر بوون بەلایا بە خامۆشى رادەبووردن، لە ترسى ھەججاج نەیان دەوێرا قسە بکەن، بەلام کاتى ەبدوللای کوپى عومەر گەيشتە لای، لە دیارى راوەستاو سى جار فەرمووی: السلام عليك ابا خبيب: سلّو له تۆ ئەى باوکی خوێب! ئەوجا سى جاریش فەرمووی: ئەدىی بەخودا گەلى پىتم گوت کە داكەوھو شتى وامەكە، سەرى خۆت دامەنئ. ئىنجا کە فەرمووی: ئەدىی بەخودا (بەپى ئاگا لى بوونى من) تۆ رۆژوو گرىكى زۆر باش بووى و رۆژووى سوننەت زۆر دەگرتو، شەو نوێژكەرىكى زۆر چاك و خزم دۆستىكى فرە خاس بووى، ئەدى بەزاتى کە زاتى خودایە گەل و مىللەتى کە پیاو خاسى وەك تۆ ئایەخى بى بە راستى گەلى چاکە.

ئىنجا ئىبنو عومەر تى پەرى و رۆيشت، کاتى کە ئەم ھەلوێست و فرمايشتانەى ئىبنو عومەر گەيشتەو بە ھەججاج ناردى لاشەكەيان لە قەدى دار خورماکە داگرت و لەناو گۆرستانى جوولەكەکانا برکیاندا، لە پاشا ھەججاج ناردى بەشوین ئەسمای كچى ئەبو بەكرى صەدیقا، کە دایكى ەبدوللای شەھید کراو بوو، ناردى بە دوايا کە بچى بۆ لای، بەلام ئەسما رازى نەبوو کە بچى بۆ لای، ھەججاجیش كزیرەكەى ناردەو بۆ سەرى: کەوا یا بە پى خۆت دىیت بۆ كنم، یا کەسىكى وا دەنێرم کە ھەتا ئێرە بە پەك كیشت بکا! فەرمووی: دیسان ئەسما مەردانە گوێى پى نەداو گوتى: بەخودا تا نەنێرى بە پرچەکانم بەكىشم بکەن نايم بۆ لات!

فەرمووی: جا ھەججاج گوتى: کوا پىلاوھەکانم لە كوێیە؟ سۆلەکانى کردە پى و بە کەش و فشیكەو بە پرتا و چوو بۆ لای ئەسماء کە گەيشتە كنى پى گوت: خۆ دیت کەچیم لەو دوشمنى خودایە کرد! ئەسماء (رەزای خودای لىبن) فەرمووی: ئەوھى من دیم ئەمەيە: کە راستە تۆ ئەم جیھانەت لەو تىکدا، بەلام ئەویش ئەو جیھانى لە تۆ تىك دا، وەك بىستوو مەتەو گوايە تۆ بە تانەو تەلفىسییەو پى دەلى: کورەكەى ژنە دوو پىشتى! بەلى بەخودا راستە وایە کە من دوو پىشتىم ھەبوو، بە يەكىکیان نان و خواردەمەنى پىغەمبەر و ئەبو بەكرم پى ھەل دەبەست لە لاقەدى ولاخ و ئەوى تریشیان وەك ھەموو ئافرەتى

بۆ کار و فرمان دەم بەستە پشتم، ئەمە هیچ عەیب و عار و نەنگی تیا دا نییە، بەلام بزانه کە پیڤەمبەر (دروودی خودای لەسەربین) بۆ خۆی پێمانی فەرموو: کە لەناو هۆزی بەنی سەقیفا هەم پیڤەمبەرە درۆزنەیی پەیدا دەبێ، هەم زیانە خورۆیەکی خوینمژ! ئەوە بوو پیڤەمبەرە درۆزنەکەمان بەچاوی خۆمان دی کە موختاری کوپی ئەبوو عوبەیدی سەقەفی بوو، وەمن بەش بەحالی خۆم وادەزانم کە زیانە خورۆو خوینمژەکەیش تۆیت! فەرموو: ئیتەر حەججاج بەسەر شوپی و لووت شکاوی ملی خۆی شکاندو لەکن ئەسماء هەستاو وەلامی پێ نەدرایەو (م/ت) [⊗].

٩٨) باسی پێنجەم: باسی غەزاو کوشتارە ھەرە گەورەکان (واتە: ئەل-مەلاحیم). غەزاکردن لەگەڵ تورک و حەبەشەدا:

الباب الخامس: في الملاحم. غزو الترك والجشة

٥٥٤٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلُوا التُّرُكَ، صِغَارَ الْأَعْيُنِ، حُمَرَ الْوُجُوهِ، ذُلْفَ الْأَنْوَفِ كَأَنَّ رُجُوهَهُمُ الْمَجَانُ الْمَطْرَقَةُ، وَلَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلُوا قَوْمًا نِعَالُهُمُ الشَّعْرُ. رواه الخمسة في الجهاد ^(١):

ئەبو ھورەیرە (خودای لێ رازی بێ) لە خۆشەویستەو دەفەرموێ: (دروودی خودای لەسەربین): (قیامەت ھەل ناسێ ھەتا حەنگ لەگەڵ تورکا دەکەن، نیشانە ی ئەم ھۆزە ی توورک ئەو یە چا و بچکولەن، رەنگ سوورو سپین، لووت کورت و داتەپیون، روویان لەبەر خەری و قەلەوی دەلیی قەلخاڤەو بە سیرمە ی زۆر

[⊗] بێوانە: تەجریدی صەریح بەگوردی، بەرگی پێنجەم، لاپەرە (١٢٥) فەرموودە ی ژمارە (١٨٣٣)

ھەتا لەگەڵ ڕافەکەیدا تەواو دەبێ. ھەتا بزانی کە حەججاج چۆن خودا ھەر لەدنیا دا تۆلە ی

سەختی لێ سەند. (وەرگێڕ - ٢٠٠٨/٩/٤)

^(١) تەجرید / ٣ ل - ٢٢٥ رەقم / ١٢٠٣ = ٢٩٢٨، ٢٩٢٩، ٣٥٨٧، ٣٥٩٠، ٣٥٩١. مسلم. فتن: ٧٢٣٩. ترمذی.

فتن: ٢٢١٥. ابن ماجه. فتن: ٤٠٩٦. تحفة الأشراف / ١٣١٢٥.

دهوره گیراوه، قیامت هه‌لناسی هه‌تا له‌گه‌ل هوزیکی تردا ده‌جه‌نگن و شه‌ر ده‌که‌ن پیلایوی مووله‌یی ده‌که‌ن! (ش/د/ت/ن).

۵۵۴۱- ولأبي داود هنا والنسائي في الجهاد: دَعُوا الْحَبْشَةَ مَا وَدَّعُواكُمْ وَاتَّركُوا التَّركَ مَا تَرَكُوكُمْ^(۲):

پیغه‌مبەر (دیودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموی: (هه‌تا حه‌به‌شییه‌کان واز له ئیوه‌ بینن ئیوه‌یش واز له‌وان بینن، هه‌روه‌ها تورکانیش ته‌گهر ته‌وان هه‌قیان نه‌بوو به‌سه ئیوه‌ ده‌ ئیوه‌یش هه‌قتان نه‌بی به‌سهر ته‌وانه‌وه) (د/ن).
۵۵۴۲- → (ب- ۲ ز- ۱۳۷ ل- ۲۷۶ ف- ۲)^(۳):

لی‌ره‌دا ده‌فه‌رموی: (هه‌تا حه‌به‌شییه‌کان هه‌قیان نه‌بوو به‌سهر ئیوه‌ ده‌ ئیوه‌ش هه‌قتان نه‌بی به‌سهر ته‌وانه‌وه، چونکه کابه‌ی شه‌ریف کابرایه‌کی دوو لاق باریکی حه‌به‌شه‌یی ده‌یرووخینی و گه‌نجه‌که‌ی ناوی ده‌ردینی ته‌بودا‌وود. ئیمامی نه‌وه‌وی (ره‌حه‌تی خودای گه‌وره‌ی لی‌بی) ده‌فه‌رموی: ته‌م هه‌وال و ناو‌نیشانه‌ گشتی داده‌نرین به‌ موعجیزه‌ بو‌ حه‌زرت (دیودی خودای له‌سهرین) وه‌ گشتی له‌ زه‌مانی ئیمه‌دا هه‌یه‌و هاتوته‌ دی، به‌ تایبه‌تی ته‌م جو‌ره‌ تورکانه‌ی که‌ پیغه‌مبەر باسی لی‌ کردوون له‌سهر هه‌مان شیوه‌ ناو‌نیشان وه‌ک حه‌زرت فه‌رموویه‌تی ئیستا ته‌ زه‌مانی ئیمه‌دا هه‌ن، وه‌ هه‌تا ئیستا چه‌ندین جار له‌گه‌ل گه‌لی ئیسلامدا شه‌ریان کردووه‌، ته‌م تورکانه‌ چاویان بچوکه‌، ره‌ویان سووره‌، لووتیان قسه‌، ده‌موچاویان پانه‌ ده‌ق وه‌ک قه‌لغانی به‌سیره‌ ده‌وره‌ تیگیراوه‌. فه‌رمایشتی نه‌وه‌وی ته‌واوه‌. (وه‌رگیزی)

۹۹- غه‌زا کردن له‌گه‌ل هیندو عه‌جه‌مدا : (غزوالهند والعجم)

۵۵۴۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: وَعَدَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) غَزْوَةَ الْهِنْدِ فَإِنْ أَذْرَكْتُهَا أَتَّفِقَ فِيهَا نَفْسِي وَمَالِي فَإِنْ أَتَّفَقْتُ كُنْتُ مِنْ أَفْضَلِ الشُّهَدَاءِ

(۲) سکت عن درجته الشارح

(۳) تقدم في مجلد / ثانی / تسلسل / ۱۳۷ / رقم / ۱۷۲۴.

وَإِنْ أَرْجِعْ فَلَأَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ الْمُحَرَّرُ. وَفِي رِوَايَةٍ: عَصَابَتَانِ مِنْ أُمَّتِي أَحْرَزَهُمَا اللَّهُ مِنَ النَّارِ عَصَابَةٌ تَغْزُرُ الْهِنْدَ وَعَصَابَةٌ تَكُونُ مَعَ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ. رواهما النسائي في الجهاد^(۱):

ثبو ہورہیرہ (خودای فی رازی بن) فہرموی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسربین) مژدہی گرتنی ولاتی ہیندی داپیمان، من بہش بہ حالی خوُم نہگہر فریای نہوہ کہوتم سہرو مالی خوُمی تیا بہخت دہکم، نہگہر کوژرام نہوا گہورہترین شہید خوُم، نہگہر گہپایشمہ دواوہ نہوا ثبو ہورہیرہی نازاد کراو لہ ناگری دوزخ خوُم) (ن) لہ گیرانہوہیہکی تری نہسائی دا دہفہرموی: (دو کوُمہل لہگہلی من خودا پہنایان دہدا لہ ناووری دوزخ: کوُمہلیکیان نہوانہن کہ ولاتی ہیند بہشہر دہگرن، کوُمہلہکی تریشیان نہوانہن کہ لہگہل عیسیٰ کوپی مہریہمدا دہبنو لہ ناخر زہمانا لہگہل نہودا شہر لہگہل جہجال دہکەن)۔

۵۵۴۴ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلُوا خُوزًا وَكُرْمَانًا مِنَ الْأَعَاجِمِ، حُمْرَ الْوُجُوهِ، فُطْسَ الْأَلُوفِ، صِفَارَ الْأَغْنِ، كَأَنَّ وُجُوهُهُمْ الْمَجَانُّ الْمُطْرَقَةُ، نِعَالُهُمُ الشَّعْرُ. رواه البخاري في النبوة^(۲):

دیسان فہرموی: حہزہت (درویدی خودای لہسربین) فہرموی: (قیامت ہہلناسی تا کوشتاری خوزستانو ولاتی کرمان نہکەن کہ دوو ولاتن لہ خاکۃ عہجہم، دانیشٹووہکانیان دہموچاویان سوورو لووت فسو چاو وردیلہن ورویانی خربن وگوشتنہ، ریک وہک قہلغانی بہ سیرمہی رئی، سیرمہ ریز کرابی وقات لہ بان قات جووت بہقی کرابی، کہوشیان لہ مووہ!)۔ (ب)

(۱) سکت عن درجته الشارح.

(۲) تجرید/ ۴ ل- ۱۱۴ رقم/ ۱۴۲۲ = ۲۵۹۰ + تجرید/ ۲ ل- ۲۲۵ رقم/ ۱۲۰۲ = ۲۹۲۸، ۲۹۲۹، ۲۵۸۶، ۲۵۹۰، ۲۵۹۱.

١٠٠) کوشتاری رووم، قه‌لاو په‌نلگه‌ی موسولمانان له‌و روژگارده‌دا غووته‌و به‌صره‌یه

قتال الروم وملجأ المسلمين الغوطة والبصرة

٥٥٤٥- عَنْ ذِي مَخْبَرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) وَقَدْ سُئِلَ عَنِ الْهُدْنَةِ فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: سَتُصَالِحُونَ الرُّومَ صَلَاحًا آمِنًا فَتَغْزُونَ أُنْتُمْ وَهُمْ عَدَاؤًا مِنْ وَرَائِكُمْ فَتَنْصَرُونَ وَتَغْتَمُونَ وَتَسْلَمُونَ ثُمَّ تَرْجِعُونَ حَتَّى تَنْزِلُوا بِمَرْجِ ذِي ثُلُولٍ فَيَرْفَعُ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ النَّصْرَانِيَّةِ الصَّلِيبَ يَقُولُ غَلَبَ الصَّلِيبُ فَيَغْضَبُ رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ فَيَدْفَعُهُ فَعِنْدَ ذَلِكَ تَغْدِرُ الرُّومُ وَتَجْمَعُ لِلْمَلْحَمَةِ وَيُثَوِّرُ الْمُسْلِمُونَ إِلَى أَسْلِحَتِهِمْ فَيَقْتُلُونَ فَيَكْرُمُ اللَّهُ تِلْكَ الْعِصَابَةَ بِالشَّهَادَةِ. رواه أبو داود والحاكم^(١):

له باره‌ی پیکهاتنی شه‌ر وه‌ستانه‌که‌وه، که له نیوانی موسولمانه‌کان و رووم‌دا روو ده‌دات پرسیار له زومیخبر کرا فهرمووی: له هه‌زه‌تم ژنه‌وت ده‌یفهرموو (دروودی خودای لسه‌رین): (له‌مه‌ولا له‌گه‌ل رووم‌دا په‌یمانیک‌ی ناشتی ده‌به‌ستن و له یه‌کتری د‌لنیا ده‌بن و پیکه‌وه به‌ دوو قو‌لی ده‌چن به‌گ‌ژ دوشمنیک‌ی هه‌ر دوو لاتاندا، له نه‌نجامدا ئیوه سه‌رده‌که‌ون و تالانیکی زو‌ر ده‌گرن و به‌سه‌لامه‌تی ده‌گه‌رینه‌وه، تا ده‌گه‌نه می‌رگیک‌ی گرداوی، جا له‌وی کابرایئ له نه‌صرانییه‌کان خاچ (صه‌لیب) هه‌ل ده‌ب‌ری و ده‌لئ: خاچ سه‌رکه‌وت و ئیمه برده‌مانه‌وه! پی‌او‌یک‌یش - له موسولمانه‌کان - له‌م قسه‌یه توو‌په ده‌بئ و خاچه‌که وردو خاش ده‌کا ئیتر روومه‌کان نه‌مه ده‌که‌ن به‌ مه‌هانه و په‌یمانیه‌که ده‌شکینن و خو‌یان گرد ده‌که‌نه‌وه و خو‌یان ری‌ک ده‌خن بو کوشتاره هه‌ره گه‌وره‌که، موسولمانه‌کانیش مه‌ردانه په‌لاماری چه‌که‌کانیان ده‌دن و ده‌بئ به‌ جه‌نگ و کوشتار، جا خودای گه‌وره - به‌ خه‌لاتی شه‌هیدی ئه‌م له‌شکری ئیسلامه سه‌ر به‌رزو روو سوور ده‌کا). (د/حا‌کم-س/ص).

^(١) رواه أبو داود والحاكم بسند صحيح (شرحه).

۵۵۴۶- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ فُسْطَاطَ الْمُسْلِمِينَ يَوْمَ الْمَلْحَمَةِ بِالْعُوْطَةِ إِلَى جَانِبِ مَدِينَةٍ يُقَالُ لَهَا دِمَشْقُ مِنْ خَيْرِ مَدَائِنِ الشَّامِ^(۲):

ئەبو دەرداء (رمزای خودای نیین) فهرمووی: پیغه‌مبەر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: روژی کوشتاره‌گه‌وره‌که (که گوشت له‌سهر گوشت ده‌که‌وئ و وه‌ک تان و پوی ته‌ون لاشه‌لاشه‌ده‌ته‌نئ ئەو روژه‌بنکه‌ی پته‌وو‌قه‌لای قایمی موسولمانان له‌غووته‌ده‌بی، له‌ته‌نیشت شاریکه‌وه‌ناوی دیمه‌شقه، که یه‌کیکه‌له‌شاره‌هه‌ره‌باشه‌کانی ولاتی شام). (د- سند صالح).

۵۵۴۷- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَنْزِلُ نَاسٌ مِنْ أُمَّتِي بِغَائِطٍ يُسَمُّونَهُ الْبَصْرَةَ عِنْدَ نَهْرٍ يُقَالُ لَهُ دِجْلَةُ يَكُونُ عَلَيْهِ جِسْرٌ يَكْثُرُ أَهْلُهَا وَتَكُونُ مِنْ أَمْصَارِ الْمُسْلِمِينَ فَإِذَا كَانَ فِي آخِرِ الزَّمَانِ جَاءَ بَنُو قَنْطُورَاءَ عِرَاضُ الْوُجُوهِ صِغَارُ الْأَعْيُنِ حَتَّى يَنْزِلُوا عَلَى شَطِّ النَّهْرِ فَيَتَفَرَّقُ أَهْلُهَا ثَلَاثَ فِرَقَةٍ يَأْخُذُونَ أَذْنَابَ الْبَقَرِ وَالْبَرَّةِ وَهَلَكُوا وَفِرَقَةٌ يَأْخُذُونَ لَأَنفُسِهِمْ وَكَفَرُوا وَفِرَقَةٌ يَجْعَلُونَ دَرَارِيَهُمْ خَلْفَ ظُهُورِهِمْ وَيُقَاتِلُونَهُمْ وَهُمْ الشُّهَدَاءُ^(۳):

ئەبو بەکره (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبەر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: (که‌سانی له‌ئومه‌تی من له‌خاکئ هه‌ل‌ده‌ده‌ن و سهر‌زه‌مینئ ئاوه‌دان ده‌که‌نه‌وه‌نشوو‌نه‌ویی، پیئ ده‌لئین به‌صره، له‌لای روباریکدایه‌پیئ ده‌گوترئ ده‌جله، پردیکی له‌سهر‌دروست ده‌کری، به‌ره‌به‌ره‌خه‌لکی ئەو‌شاره‌زۆر‌ده‌بن و ده‌بی به‌یه‌کی له‌گه‌وره‌شاره‌کانی موسولمانان، جا‌له‌کاتی ئاخ‌زه‌مانا نه‌وه‌ی قه‌نتووراء (نه‌وه‌ی قه‌نتووراء: تورکان) دین بو‌سه‌ریان و شه‌ریان تی ده‌به‌ستن، ئەم‌تورکانه‌ده‌موچاو‌پانن و چاو‌وردیلەن، کاتی دین ده‌گه‌نه‌پیشه‌وه‌تا له‌سهر‌که‌ناری روباره‌که‌بارو‌بنه‌یانی ئی ده‌خەن، خه‌لکی

(۲) رواه ابو داود بسند صالح (شرحه).

(۳) رواه ابو داود بسند صالح (شرحه).

شاره‌کیش دهبن به سئ تاقمه‌وه: تاقمیکیان دوی کلکی گاو گوتال ده‌که‌ون و ده‌که‌ونه ئه‌و هه‌رده‌یه‌و له ناو ده‌چن، تاقمیکیشیان ئامانیان لی وهرده‌گرن و به حوکمی ئه‌وان رازی دهبن و کافر دهبن! تاقمه‌که‌ی تریشیان خیزان و منالی خویان له پشت خویانه‌وه داده‌نین و ده‌جه‌نگین له گه‌لیانداو ده‌چن به‌گژیاندا، ئه‌مانه‌یش شه‌میدانی به‌هه‌ق خویانن! (د- سه‌ند صالح).

۵۵۴۸- عَنْ ثَوْبَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُوشِكُ الْأَمَمُ أَنْ تَدَاعَى عَلَيْكُمْ كَمَا تَدَاعَى الْأَكَلَةُ إِلَى قَصْعَتِهَا. فَقَالَ قَائِلٌ: وَمِنْ قِلَّةٍ نَحْنُ يَوْمَئِذٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: بَلْ أَنْتُمْ يَوْمَئِذٍ كَثِيرٌ وَلَكِنَّكُمْ غُتَاءٌ كَغُتَاءِ السَّيْلِ وَلَيَنْزِعَنَّ اللَّهُ مِنْ صُدُورِ عَدُوِّكُمْ الْمَهَابَةَ مِنْكُمْ وَلَيَقْذِفَنَّ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمُ الْوَهْنَ. فَقَالَ: قَائِلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الْوَهْنُ؟ قَالَ: حُبُّ الدُّنْيَا وَكَرَاهِيَةُ الْمَوْتِ. روى هذه الثلاثة أبو داود^(۱):

سه‌وبان (خودای لی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: (هاکا نه‌ته‌وه‌کانی تر، گه‌له‌ کۆمه‌یان لی کردن و له‌هر چوارلاوه‌ تیتان وروکان و سه‌ریان تی‌کردن، وه‌کوو چۆن چهن خۆرایئ (چهن بخورئ) ده‌وری له‌گه‌نئ چیش‌ت بده‌ن و تیئ وروژین ناوا!) گۆیایه‌ک گوتی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ئایا له‌به‌ر که‌میمان‌ه‌ که‌وا مرخمان لی‌خۆش ده‌که‌ن؟ فهرمووی: (ئه‌ه‌ له‌به‌ر که‌می نییه‌، به‌ل‌کوو ئه‌و سه‌رده‌مه‌ ئیوه‌ زۆر زۆرن، به‌لام وه‌ک پل و پووشی سه‌ر لافاو وان و زۆرو بۆرن نه‌ک که‌م و پوخت! خودایش له‌به‌ر بی ته‌قوایی‌تان له‌به‌ر چاوی دوشمنی خۆتان بی بایه‌ختان ده‌کاو ترسی ئیوه‌یان له‌ دلا نامینئ، سه‌ره‌پای ئه‌وه‌یش و ره‌یش‌تان ده‌با) بیژهرئ گوتی: قوربان! ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! هۆی ئه‌و و ره‌ به‌ردانه‌ چیه‌؟ فهرمووی: (حه‌ز له‌ دنیا ده‌که‌ن و له‌مردن ده‌ترسن).

(۱) رواه أبو داود بسند صالح.

١٠١) مزگه‌وته‌که‌ی عه‌ششار که له نه‌بولله‌یه : (مسجد العشار فی الأبله)

٥٥٤٩- عَنْ صَالِحِ بْنِ دِرْهَمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: انْطَلَقْنَا حَاجِّينَ فَقَا بَلْنَا رَجُلٌ فَقَالَ: لَنَا إِلَى جَنْبِكُمْ قَرْيَةٌ يُقَالُ لَهَا الْأُبْلَةُ؟ قُلْنَا نَعَمْ. قَالَ: مَنْ يَضْمَنُ لِي مِنْكُمْ أَنْ يُصَلِّيَ لِي فِي مَسْجِدِ الْعَشَّارِ رَكْعَتَيْنِ أَوْ أَرْبَعًا وَيَقُولَ هَذِهِ لِأَبِي هُرَيْرَةَ سَمِعْتُ خَلِيلِي أَبَا الْقَاسِمِ (مَلَى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ يَنْعَثُ مِنْ مَسْجِدِ الْعَشَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ شُهَدَاءٌ لَا يَقُومُ مَعَ شُهَدَاءِ بَذَرِ غَيْرِهِمْ. رواه أبو داود بسند صالح. نسأل الله أن يحشرنا معهم آمين^(١).

صالحی کوپی دیره‌م (خوشنوودی خودای مه‌زنی لیبی) فهرمووی: ده‌چووین بو‌حه‌ج، پیاویکمان تووش بوو فهرمووی: له ته‌نشتی ئیوه‌وه گوندی هه‌یه ناوی ئوبوله‌بی؟ گوتیان: ئا هه‌یه، فهرمووی: کامتان گفتم ده‌ده‌نی که له مزگه‌وته‌که‌ی عه‌ششاردا دوو رکات نویژ، یا چوار رکات، یا زیاترم بو‌بکه‌ن و له‌پاشا بلئ: خیرو پاداشی ئەم نویژه بو‌ئه‌بو هوره‌یره. چونکه من له نه‌بو قاسمی دۆستی خۆشه‌یوستی خۆم بیست - که چه‌زهره‌تی پیغه‌مبه‌ره (سودی خودای له‌سهرین) ده‌یفه‌رموو: (له روژی قیامه‌تدا خودای گه‌وره شه‌هید گه‌ئی له مزگه‌وته‌که‌ی عه‌ششاره‌وه چه‌شر ده‌کا، ته‌نیا نه‌وانه له‌گه‌ل شه‌هیدانی به‌دردا چه‌شر ده‌کرین، ئەو پیاوه ئەبو هوره‌یره‌ی فه‌قیی پیغه‌مبه‌ر بوو)^(١). (د-سند صالح).

^(١) رواه أبو داود بسند صالح.

^(١) ئەم فهرمووده‌یه به‌لگه‌یه‌کی چاکه بو ئەم مه‌به‌سته: موسولمان بو‌ی هه‌یه، خیری به‌ده‌نی، یا مالی، یا قه‌ولی نه‌نجام بدا، وه‌ک نویژو روژووو قورئان خویندن و خیرکردن، دوا‌یی پاداشته‌که‌ی به‌خش به ههر موسولمانیکی تر که خۆی بیه‌وی، به‌لکو دروسته که زیندوو خه‌لک راسپی‌ری که له ژبانی خۆیدا، یا له‌پاش مردنی خۆی، ئەم جو‌ره خیرانه‌ی بو‌بکری، ده‌رووی ره‌حمه‌تی خودا زۆره داخستنی نه‌زانیه.

(وه‌رگێڕ)

۱۰۲) ناوه‌دان بوونه‌وه‌ی به‌یتوله‌قدیس نیشانه‌ی ویران بوونی مه‌دینه‌ی دره‌خشانه: (عمران بَیتِ المقدس خراب یثرب)

۵۵۰- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: عُمَرَانُ بَيْتِ الْمَقْدِسِ خَرَابٌ يَثْرِبُ وَخَرَابٌ يَثْرِبُ خُرُوجُ الْمَلْحَمَةِ وَخُرُوجُ الْمَلْحَمَةِ فَتُحْ قُسْطَنْطِينِيَّةٌ وَتُفْتَحُ الْقُسْطَنْطِينِيَّةُ خُرُوجُ الدَّجَالِ. ثُمَّ ضَرَبَ يَدِهِ عَلَى فَخِذِ الَّذِي حَدَّثَهُ - أَوْ مَنْكِبِهِ - ثُمَّ قَالَ إِنَّ هَذَا لَحَقٌّ كَمَا أَلَّكَ هَا هُنَا أَوْ كَمَا أَلَّكَ قَاعِدٌ. رواه أبو داود^(۱):

له موغازی کوپی جه‌به‌له‌وه (خودای نازای بین) له پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌فهرموئ (درویدی خودای له‌سهرین): ناوه‌دان بوون و گه‌شه‌کردنی به‌یتولمه‌قه‌دیس نیشانه‌ی کاوولبوونی مه‌دینه‌یه، ویرانبوونی مه‌دینه‌یش سه‌ره‌تای به‌ریابوونی گوشتاره‌هه‌ره‌گه‌وره‌که‌یه^۰ نه‌ل-مه‌لحه‌مه) به‌ریابوونی گوشتاره‌گه‌وره‌که‌یش کاتی گرتن و نازادکردن فه‌تکردنی قوسطه‌نطینییه، که قوسطه‌نطینییه‌یش گیراو فه‌تح کرا ئیتر ججال^{ه‌ل} ده‌ستی. نه‌جا ده‌ستی مالی به‌رانی نه‌و که‌سه‌دا که قسه‌که‌ی بو‌ده‌کرد (یا ده‌ستی کی‌شا به‌سه‌ر شانی دا) و فهرموئ: هه‌ر وه‌ک چو‌ن بوونی تو‌لیره‌دا هیچ گومانیکی تیادا نییه‌ نه‌م باسو خواسه‌یش ئاوا راست و دروسته‌و گومانی تیادا نییه. یا فهرموئ: هه‌ر وه‌ک چو‌ن تو‌لیره‌دا دانیش‌تویت و نه‌وه‌گومانی تیانییه‌ نه‌م باسه‌یش ئاوا. (د-سند صالح).

۵۵۱- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْمَلْحَمَةُ الْكُبْرَى وَتُفْتَحُ الْقُسْطَنْطِينِيَّةُ وَخُرُوجُ الدَّجَالِ فِي سَبْعَةِ أَشْهُرٍ. رواه أبو داود والترمذي^(۲):

دیشان له‌وه‌وه له پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌فهرموئ (درویدی خودای له‌سهرین): گوشتاره‌هه‌ره‌گه‌وره‌که‌و نازادکردن و گرتنی شاری قوسته‌نته‌نییه‌و په‌یدا‌بوونی ججال له‌ماوه‌ی جه‌وت مانگدا روو ده‌دن. (د/ت-س/ح).

(۱) بسند صالح (شرحه).

(۲) بسند حسن (شرحه).

۵۵۵۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: بَيْنَ الْمَلْحَمَةِ - أَيْ الْعُظْمَى - وَفَتْحِ الْمَدِينَةِ سِتُّ سِنِينَ وَيَخْرُجُ الْمَسِيحُ الدَّجَالُ فِي السَّابِعَةِ. رواه أبو داود بسند صالح^(۳):

له عه‌بدوللای کورپی بوسره‌وه (ره‌زای خودای لیبن) چه‌زهرت (درویدی خودای به‌سرین) ده‌فرموی: له ناوه‌ندی کوشتاره هه‌ره گه‌وره‌که‌دا (واته: شه‌پی کوشتاری هه‌ره گه‌وره) و گرتنی شاری قوسته‌نته‌نییه‌دا شه‌ش ساله، جا له سالی چه‌وته‌مدا جه‌جاله کوره سهر هل ده‌دا. (د-سند صالح).

۱۰۳) گرتنه‌وه‌ی قوسته‌نته‌نییه: (فتح القسطنطنية)

۵۵۵۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَنْزِلَ الرُّومُ بِالْأَعْمَاقِ أَوْ يَدَاقِ فَيَخْرُجَ إِلَيْهِمْ جَيْشٌ مِنَ الْمَدِينَةِ مِنْ خِيَارِ أَهْلِ الْأَرْضِ يَوْمِئِذٍ فَإِذَا تَصَافَوْا قَالَتِ الرُّومُ: خَلَوْا بَيْنَنَا وَبَيْنَ الَّذِينَ سَبَّوْا مِنَّا نُقَاتِلُهُمْ. فَيَقُولُ الْمُسْلِمُونَ لَا وَاللَّهِ لَا نُحَلِّي بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ إِخْوَانِنَا. فَيُقَاتِلُونَهُمْ فَيَنْهَزِمُ ثُلُثٌ لَا يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ أَبَدًا وَيُقْتَلُ ثُلُثُهُمْ أَفْضَلُ الشُّهَدَاءِ عِنْدَ اللَّهِ وَيَفْتَحُ الثُّلُثُ لَا يَفْتَنُونَ أَبَدًا فَيَفْتَحُونَ قُسْطَنْطِينَ فَبَيْنَمَا هُمْ يَقْتَسِمُونَ الْغَنَائِمَ قَدْ عَلَّقُوا سُيُوفَهُمْ بِالزَّيْتُونِ إِذْ صَاحَ فِيهِمُ الشَّيْطَانُ: إِنَّ الْمَسِيحَ قَدْ خَلَفَكُمْ فِي أَهْلِيكُمْ. فَيَخْرُجُونَ وَذَلِكَ بَاطِلٌ فَإِذَا جَاءُوا الشَّامَ خَرَجَ بَيْنَمَا هُمْ يُعَدُّونَ لِلْقِتَالِ يُسَوُّونَ الصُّفُوفَ إِذْ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَيَنْزِلُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأَمَّهُمْ فَإِذَا رَأَوْا عَدُوَّ اللَّهِ ذَابَ كَمَا يَذُوبُ الْمِلْحُ فِي الْمَاءِ فَلَوْ تَرَكَهُ لَالْتَدَابَ حَتَّى يَهْلِكَ وَلَكِنْ يَقْتُلُهُ اللَّهُ بِيَدِهِ فَيُرِيهِمْ دَمَهُ فِي حَرْبَتِهِ^(۴):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی‌زای بن) له چه‌زهرته‌وه ده‌فرموی: قیامهت هه‌لناسی تا رۆم له ئه‌عماق هۆردو به‌زده‌که‌ن. یا فه‌رموی: له‌شکری رۆم له

(۳) بسند صالح.

(۴) مسم. فتن: ۷۲۰۷.

دابیق بارو بنهی لی دهخه ن و دهگه نه دهروپشتی مه دینه ی دره خشان، جا له شکری له مه دینه وه بویان دره دهچن، له و سهرده مه دا باشتیرینی دانیشتیوانی سهر رووی زهوی خویمان، کاتی به رابه ری یه کتری ریز ده به ستن بو شهر روم به موسولمانه کان ده لئین: ئیوه ریمان بو چول کهن، ئیمه به س له گهل نه وانه دا جهنگ ده کهین که دیلیان له ئیمه گرتووه، موسولمانه کانیش ده فهرموون: نا به خودا شتی وا ناکهین و ریگه تان نادهین و نایه لئین په نجه یان بو ببه ن، چون شتی وا ده کهین نه وانه برای ئایینی ئیمه ن، چون پشتیان به رده دهن، ئیتر دهچن به گزیاندا، جا سییه کی له شکری موسولمانه کان ده شکین و هه لدین، نه وانه هه تا هه تایه خودا ته وه و پاشیمانینان لی گرا ناکا، سییه کیکیشیان لی ده کوژرین و ده بن به باشتیرین شه هیدان له لای خودا، سییه که که ی تریشیان شهر ده به نه وه و سهر ده کهون، نه مانه یش هه رگیزاو هه رگیز تووشی ناشووب و دووچاری فیتنه نابن، جا له شکری روم ده شکینن و به شهر شوینیان ده کهون تا ده یانکه نه وه به ناو قوسته نته نییه داو قوسته نته نییه ده گرن، جا له پاش گرتنی قوسته نته نییه پشوویئ ده دن و شیره کانیان به داری زهیتوونا هه ل ده واسن و جهنگ ته واو ده بی و، خه ریک ده بن مالی تالانی دابه ش ده کهن له و ده مه دا له ناکاو شه یقان ده قرشکینن به ناویانداو ده لی: جه جاله کوژه مووشی هه لاتباز له شوینی ئیوه شاد بووه به که س و کارو مال و منالتان! نه م قه سه یه ش له خو یا درویه چونکه جه جال ناچیته مه دینه و هیشتایش هه ل نه ساوه، به لام نه وان له شار دره دهچن و ده پون تا ده گه نه شام، نه وسا جه جال پهیدا ده بی، جا و نه وان خو یان ناماده ده کهن بو شهر، ریزه کانیان ری که ده خه ن، روژی قامه ت بو نویژ ده کری له و کاته دا عیسا ی کوپی مه ریهم (دروودو سلاوی خودای لی بی، له خو ی و له دایکی) له ناسمانه وه داده به زی و به رنویژی ئه و نویژه یان بو ده کا جا که جه جال نه و دوشمنی خودایه هه ر که چاوی به عیسا ده که وی ئیتر وه ک خو یی ناو ناو چون ده تویته وه نه ویش ناوا ده تویته وه، گریمان نه گه ر عیسا وازیشی لی بینن و نه یکوژی خو ی له خو یه وه هه ر له ناو ده چی و ده تلیسیته وه، به لام

خودا به دهستی عیسا دهیکوژئی، وه عیسا خوینی جه جالیان به سهری نیره که یه وه پی نیشان دهدا تا خه لک باش باوهر بکهن که وا جه جال توپیوه! (موسلیم - هزاره رحمتی لیئی).

۵۵۵۴- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: سَمِعْتُمْ بِمَدِينَةِ جَانِبِ مِنْهَا فِي الْبَرِّ وَجَانِبِ مِنْهَا فِي الْبَحْرِ. قَالُوا: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَغْزَوْهَا سَبْعُونَ أَلْفًا مِنْ بَنِي إِسْحَاقَ (مِنْ أَكْرَادِ الشَّامِ الْمُسْلِمِينَ - غَايَةِ الْمَأْمُولِ شرح تاج الأصول). فَإِذَا جَاءَهَا نَزَلُوا فَلَمْ يُقَاتِلُوا بِسِلَاحٍ وَلَمْ يَرْمُوا بِسَهْمٍ قَالُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ. فَيَسْقُطُ أَحَدُ جَانِبَيْهَا. قَالَ نَوَزَ لَا أَعْلَمُهُ إِلَّا قَالَ: الَّذِي فِي الْبَحْرِ ثُمَّ يَقُولُوا الثَّانِيَةَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ. فَيَسْقُطُ جَانِبُهَا الْآخَرُ ثُمَّ يَقُولُوا الثَّالِثَةَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ. فَيَفْرَجُ لَهُمْ فَيَدْخُلُوهَا فَيَغْنَمُوا فَيَنْتَمِئُ هُمْ يَقْتَسِمُونَ الْمَغْنِمَ إِذْ جَاءَهُمُ الصَّرِيخُ فَقَالَ إِنَّ الدَّجَالَ قَدْ خَرَجَ. فَيَتْرَكُونَ كُلُّ شَيْءٍ وَيَرْجِعُونَ. رواهما مسلم^(۲):

ديسان فهرمووی: پیغهمبه (درویدی خودای لسهری) فهرمووی: ئایا ناوی نهو شاره تان بیستوه که لایه کی له وشکایی دایه و لایه کی له ده ریادایه؟ فهرموویان: به ئی، نهی پیغهمبه ری خودا! فهرمووی: (درویدی خودای لسهری): قیامهت هه لناسی هه تا هه فتا هزار کهس له به نی ئیسحاق (واته: له کورده موسولمانه کانی شام) نهو شاره غه زا ده کهن، جا که ده گه نه نهوی (واته: کورده موسولمانه کان که ده گه نه قوسته نته نییه) لهوی بارو بنه ی خوئیانی لی ده خه ن و له ده ورو به ری شاره که هه ل ده دن، ئیتر نه به چه ک شه ر ده که ن و نه تیر ده هاوین، به لکوو ده لین: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ: هه ر خودا خودایه و خودا له هه موان گه وره تره). جا به فهرمانی خودا به به ره که تی نه م وشه پیروزه یه له سه ر ده ستی نهو پاله وان و دلیر مهردانه دا خوئیان ده دن به ده ست وه، جا دیسان دووباره ده لین (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ) ئیتر نهو لاکه ی

تريشی ته سلیم دهن و خوین دهن به دهسته وه، نه و جا سیباره دهلین: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ) ئیتر دهروی ته وایان بو دهکریته وه و دهرژینه ناو شاره که وه، دست دهکن به تالانی گرتن. له کاتی که دهکریک دهن له ناو خویندا تالانی دابهش دهکن له قرقیزه که ری ده قریشکینی و دی بو لایان و دهلی: جه جال هه لساوه، ئیتر نه وانیش هه موو شتی به جی ده هیلن و ده که ریته وه) (موسلیم - پر گوړه پیروژه که ی له نووری خودای که وره بی).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ئهم حه دیسه پیروژه که ئیمامی موسلیم (رهزای خودای لیبن) له صه حیجی موسلیمدا ریوایه تی کردوه مژده یه کی زور خوشه بو هه موو کوردی، وه به هر یه کی گه ئی گه وره یه بو گه لی کورد، چونکه مرگینی نه وه ی تیادایه که له سایه ی خودا وه گه لی کورد تا نزیکه ی قیامت به سهر به رزی و دلیری ده میئن و، له سهر ئایینی ئیسلام به رده وام دهن، وه به شداریی زور باش له جهنگه هره گه وره کانی ئیسلامدا دهکن، ته ناهت له ناخر زه مانیشدا نه وه نده موسولمانیکی پاک و جهنگ که ریکی چاک و هوژیکی ئازاو دلین سوپای مه زنی وایان هه یه که گه وره شاریکی وه ک قوسته نته نییه (که ئیستا پیی دهلین: نهسته نبول) به نه رهی شیرانه یان، به نه عره ته ی پر له سام و شکویان که دهلین: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ) زهنده قی ده چی و خو ی به دهسته وه ددها. نه وه ی که ئیستا له بهر چاوه نه مه یه: سهرده مداره کانی ئهم چه رخه، جه جاله کانی زه مانه، فیرعه ونه کانی سه ده ی بیسته م، هه ولیکی شه یتانانه ددهن بو قه لا چو کردنی کوردان و بو تالان کردنی سه رو مالیان، به لام بیگومان له م ته قه لا پیسه یاندا ژیر ده که ون و سهرنا که ون، به لگه ی روون و ناشکرایش ئهم حه دیسه یه و گه ئی ئیشارات و ئاسارو نه خبری تره، وه ک ئهم حه دیسه ی بوخاری و موسلیم (رهزای خودای لیبن) له به رگی سییه می مه جمه عو لبه حره یندا له لاپه ره (98) دا ئاوا نه قلی ده کا:

أَبُو هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) قَالَ: صَحِبْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ثَلَاثَ سِنِينَ (وفي أخرى أربع سنين. والكلُّ صحيح، بحذف الشهور في الاولى وإدخالها في الثانية) لَمْ أَكُنْ فِي سِنِيٍّ أُخْرَصَ عَلَيَّ أَنْ أُعَيَّ الْحَدِيثَ مِنِّي فِيهِنَّ سَمِعْتُهُ يَقُولُ وَقَالَ هَكَذَا يَدُهُ: بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ تُقَاتِلُونَ قَوْمًا نَعَالُهُمُ الشَّعْرُ، وَهُوَ هَذَا الْبَارِزُ (الظاهر أنَّ برزان الذي بموصل وَهُمْ الْأَكْرَادُ السَّاكِنُونَ هُنَاكَ) خ/٦/٤٦. م-١٠/٣٧٠ لَيْسَ فِيهِ (أي في مسلم) لَا أَوْلَهُ وَلَا آخِرُهُ. عه للامهـى.

عه نیش (رمزای خودای لیبن) ده لئی رانک و چوغه و کلاشی په پوینی به بهن چنراوی کوردانی به چاوی خوئی دیوه، بویه ناماژه بو نه و فهرمایشت و قهوله دهکا که ده فهرموئی: المراد من القوم الاكراد، چونکه وهك عهینی ده فهرموئی: له ریوایه تیکی موسلیما ده فهرموئی: (یلبسون الشعر وعشون في الشعر).

موقاته لهیش له بابی موفاعه له یه، بو موشاره که یه، له مه تنی حه دیسه که دا: کئی سهر ده که وی کئی ژیر ده که وی نه وهی تیادا نییه، مه بهستی سهر کی فهرمووده که نه وهی شه ری کوردو عهره ب (به تایبه تی کورده به رزانییه کان) نیشانه ی نزیکبونه وهی قیامه ته، هه روه ها له مه تنی حه دیسه که دا نه وهی تیادا نییه که شه ره که غه زایه و بو خوایه، یا هه رایه و بو دنیا یه، هونه ری گوفتوگو ئارایی جاری و اه یه و ا پیویست دهکا: نه نجامی کار، نه گهر به دلی گوینگر نه بو خاموشی ئی بکری چاکتره. فتأمل. له خودا به زیاد بنی نه فهرموودانه به لگهی نه وهیشن که کوردان بهر نه فهرمووده یه ده که ون که ده فهرموئی:

لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي عَلَى الْحَقِّ ظَاهِرِينَ لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَذَلَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ كَذَلِكَ.

خودا یاربئ نه وهی پاشقول له گه لی کوردی موسولمان ده دا سهری خوئی له به ردی رهق و ته قی چیا ی هه ندرین ده دا، چونکه نه وهی ده ست له کاری خودا بدا خوئی زیان ده کا، نابینیت کاتی عومه ری کوری خه تاب (خودای ئی رازی بن) ویستی که ئیبنو صهیاد بکوژی هه زره ت (برودی خودای له سهرین) پیی

فرموو: (ئەگەر ئەمە ئەوێ و ئیبنو صەییاد ججال بێ تو دەرەقەتی نایەیت و به تو ناکوژێ!) مەبەستی حەزەت ئەو بوو کە بپاری خودا لەسەر ئەوێ کە لە ئاخەزەمانا ججال هەل دەستی، کەوا بێ بپاری خودا بەکەس هەلناوەشی، بەپێی ئەم فرموودە پێرۆزەیش بپاری خودا لە سەر ئەوێ کە لە ئاخەزەماندا کوردان گەشە دەکەن و لە ریزی لەشکرە سەرکەوتووێ کانی ئیسلامدا فەتەحی گەورە گەورە دەکەن و، دوروشمی هەرە گەورەیان وشی یەکتا پەرستی (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ).

جا لە شوێنی کە حەزەتی ئیمامی عومەر (خودای ئازادی بن) نەتوانی دوژمنی خودا ججالە کۆری نەحەتی بتوێنی، لەبەر ئەوێ کە بپاریو فرمانی خودا لەسەر ئەوێ کە ججال لە ئاخەزەماندا هەل دەستی، ئیتر چۆن چۆنی نەمرۆدەکانی ئەم سەردەمە، دوژمنەکانی خودا دەتوانن گەلی لەشکرەکانی خودا لەناو ببەن و بپاری خودای تەواناوەزن پووچەل بکەنەوه!

وەکی تریش لە خودا بەزیادی بێ روی رەحمەتی هەتا سەر لەگەڵماندابی، هەتا ئەم چەرخییش (لەگەڵ ئەو حەمکە تەقەلا پیسەیشدا) کورد هەر لە زیادی و گەشە کردندان و، هەموو موسوڵمانی پاک و چاکن و، زوربەیان بیوێن و دەروێشی مائی خۆیان و (مەلاو فەقی و حاجی و دەروێش و صوفی و پیرو شیخ و مەشایەخ و تەکیە و مزگەوت و خاناقا و حوجرە فەقی و خۆیەنگای ئایینی) زیاد لە خۆیانیان هەیه، مائیان نییه کە قورئان و بەرمائی تیا دا نەبێ، گەرە و گوندیان نییه کە مەلاو فەقی و مزگەوتی تیا دا نەبێ، قەدری پیاوانی ئایینی و ریزی ئەهلی دین لەناویاندا زۆر باشە، بیرو باوەڕیکی موسوڵمانانە ی ساخی باشی زۆر جوانیان هەیه، لە بێهەستی و نەفامیی ئایینی و ئاقیە خراپ و بیری پڕو پووچ و ئەفسانە و شتی وا زۆر بەدوورن، جەژن و جومعه و رەمەزان و تەراویح و مەولودی و نوێژو جەماعەت و ئەلقە ی زیکو گشت رەوشە جوانەکان لەناویاندا لە باوو برەودان. خودا ئەم بەهراوەیان پێ بهیڵێ و بەزۆری نەزانێ ئامین.

خوینه‌ری نازیزم! من له‌بهر ئه‌وه ناشقی کوردانم چونکه کوردان ناشقی ئه‌مانه‌ن، ناشقی قورئانن، ناشقی موحه‌مه‌دو حه‌سه‌ن و حوسین و عه‌لی و عومه‌رو شافیعی و شیخ عه‌بدول قادری گه‌یلانی و مه‌ولانا خالیدو کاکه ئه‌حمه‌دی شیخ و پیرانی ته‌ریقه‌ت و زانایانی شه‌ریعه‌تن، میله‌تیکی خودا په‌رستی راست و دروستن، خو خوانه خواسته من دروشمی نه‌زانیم به‌رز نه‌کردۆته‌وه که ده‌لی (أنصر أخاك ظالما أو مظلوما: به‌ه‌ق و ناه‌ق له‌سه‌ر برای خو‌ت بکه‌ره‌وه). ئه‌وه‌نده هه‌یه چه‌م بی چه‌قه‌ل نابئ، له‌بهر ئه‌وه نابئ ئیمه به‌هوی چه‌ن تا‌قمه‌یه‌کی له‌ری ده‌رچوو حو‌کی هه‌موو میله‌تی کورد به خراپه بده‌ین. به‌لکوو به پیچه‌وانه‌وه ئیمه ده‌بی چاو پووشی بکه‌ین، نه‌رمونیان بین، هاتو هاواری زۆر نه‌که‌ین و دم به‌هاوار نه‌بین. ئیتر په‌نا به‌خودا.

(وه‌رگیی) - ۱۹۸۷/۶/۱۵

(۱۰۴) نه‌و جه‌له رۆم زۆرن به‌لام سه‌رکه‌وتن بو موسولمانانه:

الروم حينذاك كثير ولكن الغلبة للمسلمين

۵۵۵- عَنْ الْمُسْتَوْرِدِ الْقُرَشِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ قَالَ عِنْدَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: تَقُومُ السَّاعَةُ وَالرُّومُ أَكْثَرُ النَّاسِ. فَقَالَ: لَهُ عَمْرُو أَبْصِرْ مَا تَقُولُ. قَالَ أَقُولُ مَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَئِنْ قُلْتُ ذَلِكَ إِنَّ فِيهِمْ لَخِصَالًا أَرْبَعًا إِنَّهُمْ لَأَخْلَمُ النَّاسِ عِنْدَ فِتْنَةٍ وَأَسْرَعُهُمْ إِفَاقَةً بَعْدَ مُصِيبَةٍ وَأَوْشَكُهُمْ كَرَّةً بَعْدَ فَرَّةٍ وَخَيْرُهُمْ لِمَسْكِينٍ وَيَتِيمٍ وَضَعِيفٍ وَخَامِسَةُ حَسَنَةٍ جَمِيلَةٍ وَأَمْنَعُهُمْ مِنْ ظُلْمِ الْمُلُوكِ^(۱):

موسته‌وریدی قوره‌یشی (ره‌زای خودای گه‌وره‌ی لی‌بی) لای عه‌مری

کوری عاص فهرمووی: له پیغه‌مبه‌رم بیست ده‌یفه‌رموو (دروودی خودای له‌سه‌ریی):

(۱) مسلم، فتن: ۷۲۰۸.

کاتی که قیامه‌ت به‌ریا ده‌بی رۆم له هه‌موو که‌سی زۆرتن. عه‌مریش پی‌ی
 فهرموو: له قسه‌که‌ت ورد به‌ره‌وه‌ بزانه ده‌لی‌ی چی و ئەم قسه‌یه کو‌ی
 ده‌گریته‌وه! فهرمووی: چیم له پی‌غه‌مبه‌ر (برووی خودای له‌س‌رین) بیستوو‌ه ئەوه
 ده‌لیم، زیاتر نالیم! عه‌مریش فهرمووی: له‌سه‌ر ئەم قسه‌یه‌ی تو‌دا ده‌سا ئەم
 میلله‌تانی رۆمه‌ چوار ره‌وشتی چاکیان تیادا هه‌یه:

یه‌که‌م: له‌کاتی ئاژاو‌وه و ئاشووب‌دا زۆر به‌حه‌وسه‌له‌و هیمن و له‌سه‌ر خۆن.

دووه‌م: له‌ پاش قو‌رت و چو‌رت‌م و گرفتاری زو و دینه‌وه سه‌ر خۆیان.

سییه‌م: له‌کاتی هه‌رادا له‌ پاش کشانه‌وه گورج هه‌لمه‌ت ده‌به‌نه‌وه سه‌ر

دو‌ژمنی خۆیان.

چواره‌م: بۆ هه‌ژارو بی نه‌واو هه‌تیوانیش زۆر باشن، سه‌ره‌رای ئەم
 چوار ره‌وشه‌ باشانه‌یش ره‌فتاریکی شیرینی جوانی تریشیان هه‌یه، که له‌گه‌ل
 ئەم چواره‌دا ده‌که‌نه‌ پینج به‌ره‌ی گه‌وره، که ئه‌ویش ئەمه‌یه: که نایه‌لن
 سه‌رو‌ک و پادشاکانیان زۆرو سته‌م و ناهه‌قی بکه‌ن! (م - خودای ئی رازی بی).

٥٥٥٦- عَنْ نَافِعِ بْنِ عُثْبَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
 فِي غَزْوَةٍ فَأَتَى النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَوْمٌ مِنْ قِبَلِ الْمَغْرِبِ عَلَيْهِمْ ثِيَابُ الصُّوفِ
 فَوَافَقُوهُ عِنْدَ أَكْمَةِ فَإِلَهُمْ لَقِيَامَ وَرَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَاعِدٌ، قَالَ: فَقُلْتُ فِي
 نَفْسِي إِلَيْهِمْ فَقُمْ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَهُ لَا يَغْتَالُونَ، ثُمَّ قُلْتُ لَعَلَّهُ نَجَى مَعَهُمْ. فَأَتَيْتُهُمْ فَقُمْتُ
 بَيْنَهُمْ وَبَيْنَهُ قَالَ: فَحَفِظْتُ مِنْهُ أَرْبَعَ كَلِمَاتٍ أَعُدُّهُنَّ فِي يَدِي قَالَ: تَغْزُونَ جَزِيرَةَ
 الْعَرَبِ فَيَفْتَحُهَا اللَّهُ ثُمَّ فَارِسَ فَيَفْتَحُهَا اللَّهُ ثُمَّ تَغْزُونَ الرُّومَ فَيَفْتَحُهَا اللَّهُ ثُمَّ تَغْزُونَ
 الدَّجَالَ فَيَفْتَحُهَا اللَّهُ. قَالَ: فَقَالَ نَافِعُ يَا جَابِرُ لَا تَرَى الدَّجَالَ يَخْرُجُ حَتَّى تَفْتَحَ الرُّومَ.
 رواهما مسلم^(٢):

نافیعی کو‌ری عوتبه (خودای ئی رازی بی) فهرمووی: له غه‌زایه‌کا له خزمه‌تی

پی‌غه‌مبه‌ردا بووین، له‌لای رۆژاوای مه‌دینه‌وه ده‌سته‌یی پیاو هاتنه‌ خزمه‌تی،

^(٢) مسلم. فتن: ٧٢١٣. ابن ماجه: فتن: ٤٠٩١. تحفة الأشراف: ١١٥٨٤.

به‌رگی خوریان له‌به‌ردابوو، که که‌یشتنه کن چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) له‌لای ته‌پۆلکه‌یه‌کا بوو، ئه‌وان به‌ پیوه‌ بوون، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) دانیشتبوو، له‌دلی خو‌ما گوتم: بابچم بۆ لایان، بکه‌ومه‌ نیوانی ئه‌وان و نیوانی پیغه‌مبه‌روه نه‌بادا به‌هه‌لی بزائن و بیکوژن، له‌پاشا گوتم: به‌شکوو رازو قسه‌ی نه‌ینی خو‌ی هه‌بی له‌گه‌لیان، ئاخری خو‌م پی نه‌گیراو چووم و له‌نیوانی ئه‌وان و له‌ نیوانی ئه‌وا وه‌ستامو، ئیتر ئه‌م چوار وته‌یه‌م له‌فه‌رمایشته‌کانی چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) له‌به‌ر کرد، به‌ په‌نجه‌کانم ده‌مژماردن، فه‌رمووی: له‌ پیشا جه‌زیره‌توله‌ره‌ب غه‌زا ده‌که‌ن و خودا فه‌تخی ده‌کا بو‌تان، له‌پاش ئه‌و ولاتی فارس غه‌زا ده‌که‌ن و خودا فه‌تخی ده‌کا بو‌تان، له‌پاش ئه‌ویش ولاتی رۆم غه‌زا ده‌که‌ن و خودا ئازادی ده‌کا بو‌تان. له‌پاشدا ده‌چن به‌گژ ججالا و ئه‌ویش خودا له‌ناوی ده‌با بو‌تان. عه‌بدوله‌لیکی راوی فه‌رمووی: جا نافع (خودای ئی‌رازی بن) به‌ جابیری کوپی سه‌مووره‌ی فه‌رموو: ئه‌ی جابیر! وا ده‌زانی هه‌تا ولاتی رۆم نه‌گیری جه‌جال هه‌لناسی! (م- ره‌زای خودای لی‌بی).

١٠٥) باسی شه‌شه‌م: باسی نیشانه‌ی داها‌تنی قیامهت

الباب السادس: في علامات الساعة

٥٥٥٧- عَنْ سَهْلٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: بُعِثْتُ أَنَا وَالسَّاعَةُ هَكَذَا. وَيُشِيرُ بِأَصْبَعَيْهِ فَيَمُدُّ بِهِمَا. وَفِي رِوَايَةٍ: بُعِثْتُ أَنَا وَالسَّاعَةُ كَهَاتَيْنِ وَضُمَّ السَّابَةُ وَالْوَسْطَى. رواه الشيخان والترمذي^(١):

سه‌هل (ره‌زای خودای لی‌بی) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) دوو په‌نجه‌ی خو‌ی درێژ کردو ئاماژه‌ی پیکردن و فه‌رمووی: من و قیامهت خودا ئاوا به‌رو دوا ناردووینی. له‌گیرانه‌وه‌یه‌کا: په‌نجه‌ی شایه‌تمان و په‌نجه‌ی ناوه‌پاستی جووت کردو فه‌رمووی: من و قیامهت وه‌ک ئه‌م دووه به‌رو دوا هاتین (ش/ت). واته: له‌ سه‌ره‌تای دروستبوونی دنیاوه هه‌تا ئیستا نه‌گه‌ر

^(١) تجرید/٤ ل- ٥١٠ رقم/١١٢ = ٦٥٠٢ فتح. مسلم. فتن: ٧٢٢٩ - ٧٢٤٢.

به قهد په نجهی شایه تمان بی، له نیستا شه وه هه تا قیامهت به قهد زیاده ی په نجهی ناوه پراسته به سهر په نجهی شایه تمانا. ته ماشای بهرگی سییه م هجمه عول به حرین لاپه ره (۱۲۴) بفهرموو. (وهرگیږ).

۵۵۵۸- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَتَى تَقُومُ السَّاعَةُ؟ وَعِنْدَهُ غُلَامٌ مِنَ الْأَنْصَارِ يُقَالُ لَهُ مُحَمَّدٌ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنْ يَعِشَ هَذَا الْغُلَامُ فَعَسَى أَنْ لَا يَذْرِكَهُ الْهَرَمُ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ. رواه مسلم^(۲).

ئهنه س (ره زای خودای نبی) فهرمووی: پیاوی له پیغه مبهری پرسى: قیامهت که ی هه ل ده ستی؟ له و کاته دا کوږیکى منالکاری ئه نصاری له لای پیغه مبهر بوو، ناوی موحه ممد بوو، پیغه مبهر (درودی خودای له سرین) فهرمووی: ئه گهر ئه م کوږه بژی له وانه یه نه گاته پیربوون قیامهت هه ل بستی. (م).

۵۵۵۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَمُرَّ الرَّجُلُ بِقَبْرِ الرَّجُلِ فَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي مَكَانَهُ. رواه الشيخان^(۳).

ئهو هو ره یره (خودای ن زای بی) له پیغه مبهره وه (درودی خودای له سرین) ده فهرمووی: قیامهت هه لناسی تاواى لیډی پیاو ده دا به لای کوږی پیاو داو پیى ده لی: خوږگه م به خوټ؟ خوږگه م بووما یه له شوینی تو! (ش) له گیرانه وه یه کی تری موسلیمدا وه له شهرحه که دا ئاماژه ی بو کراوه ده فهرمووی: (درودی خودای له سرین): به و که سه که گیانی منی به ده سه که یه زادن ی پاکه، دنیا ته واو نابی تاواى لیډی پیاو ده دات به لای گوږداو خو ی ده پلیکینیته له سه ری و ده لی: خوږگه م به خو ی، کاشکی من ده بووم له شوینی خاوه نی ئه م گوږه! که واش ده لی ئوه نه بی له بهر بی دینی خو ی وابل ی، نه، به لام ئوه ونده ده ردو به لای زوره.

(۲) مسلم. فتن: ۷۳۳۶.

(۳) تجرید البخاری ۲۵۹/۵ ترجمه کردیه. رقم/ ۲۱۰۳ = ۷۱۲۱ فتح الباری شرح صحیح البخاری.

مسلم. فتن: ۷۲۲۰ - ۷۲۲۱.

۵۵۶- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُخْرُجَ نَارٌ مِنْ أَرْضِ الْحِجَازِ، تُضِيءُ أَغْنَاقَ الْإِبِلِ بِصُرَى. رواه الشيخان والترمذي^(۴):

دیسان فہرمووی: خوْشہ ویست (درویدی خودای لہسربین) فہرمووی: قیامت ہہ لَناسی ہہ تا ناگری لہ خاکِی حِجَاز دہردہ چئی، گہردنی و شتر لہ شاری بوصرا رووناک دہکاتہوہ. (ش/ت) بوصرا شاری خوْرانہ سی رُوژہ ری لہ دیمہ شقہوہ دووہ (شرحہکہ).

۵۵۶۱- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَضْطَرِبَ أَلْيَاتُ نِسَاءِ دَوْسٍ حَوْلَ ذِي الْخُلَصَةِ. وَكَانَتْ صَنَمًا تَعْبُدُهَا دَوْسٌ فِي الْجَاهِلِيَّةِ بِبَلَاءَةٍ. رواه الشيخان^(۵):

دیسان فہرمووی: حہ زہرت (درویدی خودای لہسربین) فہرمووی: قیامت ہہ لَناسی ہہ تا دووبارہ ژنانی ہوْزی دہوس بہ دہوری زیلخہ لہ صہدا سمت با دہدہنہوہ. زیلخہ لہ صہ ناوی بتی بوو لہ تہ بالہی یہ مہن بوو، لہ سہر دہمی نہ زانی دا ہوْزی دہوس دہیان پەرست (ش).

۵۵۶۲- ولمسلم: لَا يَذْهَبُ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ حَتَّى تُعْبَدَ اللَّاتُ وَالْعُزَّى. فَقَالَتْ عَائِشَةُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنْ كُنْتُ لَأُظُنُّ حِينَ أَنْزَلَ اللَّهُ (هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ) أَنَّ ذَلِكَ تَأْمًا قَالَ: إِنَّهُ سَيَكُونُ مِنْ ذَلِكَ مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ يَبْعَثُ اللَّهُ رِيحًا طَيِّبَةً فَتَوَفِّي كُلُّ مَنْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ خَرْدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ فَيَبْقَى مَنْ لَا خَيْرَ فِيهِ فَيَرْجِعُونَ إِلَى دِينِ آبَائِهِمْ^(۶):

عائیشہ (ہمزی خودای لہسربین) فہرمووی: لہ حہ زہرت ژنہوت (درویدی خودای لہسربین) دہیفہرموو: ئەم شہوو رُوژہ لاناچن تا دیسانہوہ خہ لک سہر لہ نوئی لات و عوززا دہ پەرستنہوہ منیش عہریم کرد: ئەی پیغہ مہبری خودا! خوْ من وام دہ زانی ئەم ئایہ تہ کە خودا نار دوویہ تی مژدہ کە ی تا سہردہ بی و ئایینی

(۴) مسلم. فتن: ۷۲۱۸. بخاری فتن: ۷۱۸ = تجرید/۵/۲۸۵ رقم/۲۱۰۱.

(۵) مسلم. فتن: ۷۲۲۷. بخاری. فتن: ۷۱۱۶.

(۶) مسلم. فتن: ۷۲۲۸.

ئیسلاام هه‌تا هه‌تایه زāl و سه‌رکه‌وتوو ده‌بی به‌سه‌ر ئایینه‌کانی تردا، واته: ئەم ئایه‌ته که ده‌فه‌رموی:

{هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ - ۹ / ۳۳}.

واته: خودا ئەو خودایه‌یه که موچه‌مه‌دی پیغه‌مبه‌ری خویی له‌گه‌ل هیدایه‌ت و دینی ئیسلامدا که ئایینیکی راست و دروسته ناردوو، بۆ ئەوه ئەو پیغه‌مبه‌ره زāl بکا به‌سه‌ر هه‌موو ئەه‌لی دینه‌کانی تردا، یاخود بۆ ئەوه دینه‌که‌ی دهر‌بخا بۆ گشت گیتی و روژێ له‌ روژان - وه‌ک سه‌ده‌می موچه‌مه‌دی مه‌دی بی - گشتیان ببه‌زینی و خوی بی به‌ تاقه‌ دینی سه‌ر رووی زه‌وی، هه‌رچه‌ند فره‌ خواکان ئەمه‌یان پی خوش نه‌بی. ئەدی ئەی پیغه‌مبه‌ری خودا! من وام ده‌زانی که ئەم مژده‌یه‌ی وا له‌م ئایه‌ته‌دا هه‌تا سه‌ر ده‌بی، که‌چی تۆیش وا ده‌فه‌رووی؟! چه‌زهرت (دروودی خودای له‌س‌رین) فه‌رمووی: له‌ راستیدا له‌مه‌ولا ئەوه‌ی له‌م ئایه‌ته‌دا باس کراوه‌ چه‌نده‌ی چه‌زی خودای له‌سه‌ر بی وا ده‌بی و ئەمه‌ رووده‌دا، به‌لام له‌پاشا خودا بایه‌کی خوش هه‌ل ده‌کاو ده‌ینی‌ری، ئیتر ئەوه‌ی که تۆسقالئ ئیمان و باوه‌ر له‌ دلایا بی گیانی ده‌کیشی، ئەوانه‌ ده‌می‌ننه‌وه‌ که بی فه‌رو بی خیرن، ئەوانه‌ ده‌گه‌رینه‌وه‌ سه‌ر ئایینه‌ کۆنه‌ پووچه‌که‌ی باوو باپیریان. (م - ره‌زای خودای لی‌بی).

۵۵۶۳ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُوشِكُ الْفُرَاتُ أَنْ يَخْسِرَ عَنْ كَنْزٍ مِنْ ذَهَبٍ، فَمَنْ حَضَرَهُ فَلَا يَأْخُذْ مِنْهُ شَيْئًا. رواه الأربعة^(۷):

ئەبو هوره‌یره (خودای ئی‌رازی بی) له‌خۆشه‌ویسته‌وه‌ فه‌رمووی (دروودی خودای له‌س‌رین): ها‌کا گه‌نجی له‌ زێڕ له‌بن رووباری فوراته‌وه‌ ده‌رکه‌وت، هه‌ر که‌سی پیا‌دا گه‌یشت با‌هیچی ئی نه‌باو هیچی ئی هه‌لنه‌گرێ. (ش/د/ت).

(۷) تجرید/ ۵ ل- ۲۵۸ رقم/ ۲۱۰۲ = ۷۱۱۹ فتح. مسلم. فتن: ۷۲۰۳، ۷۲۰۴. أبو داود. فتن: ۴۳۱۳.

ترمذی. صفة الجنة: ۲۵۶۹۰ تحفة الأشراف: ۱۲۲۶۲، ۱۲۷۹۵.

له‌گێڕانه‌وه‌یه‌کی موسلیمدا. له‌سه‌ر فهرمایشتی شه‌رحه‌که ده‌فه‌رموئ
(درویدی خودای له‌سه‌رین): قیامه‌ت هه‌لناسی هه‌تا چۆمی فورات وشك ده‌كاو كیوی
زێڕ له‌ بنیه‌وه ده‌رده‌که‌وئ، خه‌لکان له‌سه‌ری ده‌بی به‌شه‌ڕ یان، له‌ هه‌موو سه‌د
که‌سی نه‌وه‌دو نوێ ده‌کوژرئ، هه‌موو پیاویکیان له‌ دلی خویدا ده‌لئ: سا
به‌شکوو من ئەو که‌سه‌بم که قوتارم ده‌بی له‌م شه‌ره‌و شاد بېم به‌م خه‌زنه‌یه‌!

۵۵۶۴- ئەم فهرمووده‌یه له‌ باسی گه‌وره‌یی به‌خشش و خێرکدندا له
نامه‌ی زوه‌دو ریکاقدارابوورد، فهرمووده‌ی شه‌شه‌م که ده‌فه‌رموئ: تقیء
الارض أفلاذ کېدها^(۸):

۵۵۶۵- عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي
غَزْوَةِ تَبُوكَ، وَهُوَ فِي قُبَّةٍ مِنْ أَدَمَ فَقَالَ اغْدُ سِتًّا بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ، مَوْتِي، ثُمَّ فَتَحَ
بَيْتَ الْمَقْدِسِ، ثُمَّ مَوْتَانِ يَأْخُذُ فِيكُمْ كَقَعَاصِ الْغَنَمِ، ثُمَّ اسْتِفَاضَةُ الْمَالِ حَتَّى يُغَطِّيَ
الرَّجُلُ مِائَةَ دِينَارٍ فَيَطْلُ سَاحِطًا، ثُمَّ فِتْنَةٌ لَا يَبْقَى بَيْتٌ مِنَ الْعَرَبِ إِلَّا دَخَلَتْهُ، ثُمَّ هُدْنَةٌ
تَكُونُ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ بَنِي الْأَصْفَرِ فَيَغْدِرُونَ، فَيَأْتُونَكُمْ تَحْتَ ثِمَانَيْنِ غَايَةٍ، تَحْتَ كُلِّ غَايَةٍ
اِثْنَا عَشَرَ أَلْفًا. رواه البخاري في الغزو^(۹):

عه‌وفی کوپی مالیک (خودای ئی زانی بن) فهرمووی: له‌ غه‌زای ته‌بووکا چوومه
خه‌زه‌تی هه‌زه‌ت (درویدی خودای له‌سه‌رین) له‌ناو چاتوولیکی چه‌رمدا بوو،
فهرمووی: له‌به‌ر ده‌می قیامه‌ته‌وه ئەم شه‌ش نیشانه‌یه بژمیهره‌:
یه‌که‌م: مردنی من.

دووهم: گرتنی به‌یتولمه‌قدیس (خانه‌ی خاوین: خانه‌ی پیروژ) ئینجا
قه‌ره‌ مردنیکتان تی ده‌که‌وئ وه‌ک رانی پزوو بگری ئاوا، یا که‌له‌یی مافه‌ته‌ لی
بدا ئاوا، ئەوجا مال به‌ جوړیکی وا ده‌بی به‌ لیشاو، پیاوی وا ده‌بی سه‌د
لیره‌ی زێری ده‌دریتئ که‌چی هیشتا هه‌ر ناپازییه‌و لی ده‌توئ، ئەنجا که‌

(۸) تقدم فی هذا المجلد (مجلد عاشر) تسلسل ۱۹ رقم/۵۲۲۲.

(۹) تجرید/ ۲ ل- ۴۱۴ رقم/ ۱۲۸۴ = ۲۷۱ فتح.

فهرته نه یی بهریا دهبی، مالی عه رب نامینی که سهری پیادانه کا، نه و جا که له نیوانی نیوه و رومدا پیکهاتن و شهر و ستانی دهبی، به لام نه وان ناپاک دهرده چن و په یمان دهشکینن و بهه شتا لهشکروه دین بو سهرتان، که هر لهشکری نالای تایبهتی خوئی هیهو، هه مو نالایه کیش ده وانزه هه زار که سی له ژیر فرمان دایه (ب - بوخاری. رحمت له خوئی و که سوکاری).

۵۵۶۶ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَخْرُجَ رَجُلٌ مِنْ قَحْطَانَ يَسُوقُ النَّاسَ بِعَصَاهُ. رواه الشيخان^(۱):

ئه بو هوریره (خودای ن رازی بن) له خوشه ویسته وه (دیودی خودای لسه ربین) ده فهرموئی: قیامت هه لناسی تا پیاوی له هوزی قه حطان هه ل ده که وی، مه ردوم وه ران به گوچان لی ده خوپی و دهبی به پادشایان. (ش).

۵۵۶۷ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَذْهَبُ الْأَيَّامُ وَاللَّيَالِي حَتَّى يَمْلِكَ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ الْجَهْجَاهُ. رواه مُسْلِمٌ وَالتِّرْمِذِيُّ وَلَفْظُهُ: لَا يَذْهَبُ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ حَتَّى يَمْلِكَ رَجُلٌ مِنَ الْمَوَالِي يُقَالُ لَهُ جَهْجَاهُ^(۱):

دیسان فهرمووی: پیغه مبهه (دیودی خودای لسه ربین) فهرمووی: شه وو روژ هر واده مینی تا پیاویکی ناره سن له مه والیه کان دهبی به پادشای نیسلام، ناوی جه هجاه دهبی. (م/ت) گفته ی (ت): دنیا هه روا وه خوئی ده مینی و نه م شه وو روژه هه روا به ناسایی دین و ده چن هه تا پیاوی له کونه نوکه ره کان. (واته: له مه والیه کان) دهبی به سهر دار ناوی جه هجاه دهبی^(۱).

^(۱) تجرید/ ۸۹/ ۴/ رقم/ ۱۴۰۰ = ۲۵۱۷، ۷۱۱۷. مسلم. فتن: ۷۲۳۷.

^(۱) مسلم. فتن: ۷۲۳۸. ترمذی. فتن: ۲۲۲۸. تحفة الأشراف/ ۱۴۶۷.

^(۱) دهقی نه م فهرموودیه له سه حیچی موسلیمدا (رهزاو رحمتی خودای گه وره لی بی) ناوایه: (حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ الْعَبْدِيُّ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْكَبِيرِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ أَبُو بَكْرٍ الْحَنْفِيُّ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْكَحْمِ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَذْهَبُ الْأَيَّامُ وَاللَّيَالِي حَتَّى يَمْلِكَ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ الْجَهْجَاهُ. قَالَ: مُسْلِمٌ هُمْ أَرْبَعَةُ إِخْوَةٍ شَرِيكَ وَعَبِيدُ اللَّهِ وَعَمِيرٌ وَعَبْدُ الْكَبِيرِ بَنُو عَبْدِ الْمَجِيدِ.

۵۵۶۸- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَقْتُلَ
فِتْنَانِ عَظِيمَتَانِ تَكُونُ بَيْنَهُمَا مَقْتَلَةٌ عَظِيمَةٌ وَدَعْوَاهُمَا وَاحِدَةٌ وَحَتَّى يُبْعَثَ دَجَالُونَ
كَذَّابُونَ، قَرِيبٌ مِنْ ثَلَاثِينَ، كُلُّهُمْ يَزْعُمُ أَنَّهُ رَسُولُ اللَّهِ، وَحَتَّى يُقْبَضَ الْعِلْمُ، وَتَكْثُرَ
الزَّلَازِلُ، وَيَتَقَارَبَ الزَّمَانُ، وَتُظْهَرَ الْفِتْنُ، وَيَكْثُرَ الْهَرْجُ وَهُوَ الْقَتْلُ، وَحَتَّى يَكْثُرَ فِيكُمْ
الْمَالُ فَيَفِضَ، حَتَّى يُوْهِمَ رَبُّ الْمَالِ مَنْ يَقْبَلُ صَدَقَتَهُ، وَحَتَّى يَغْرِضَهُ فَيَقُولَ الَّذِي
يَغْرِضُهُ عَلَيْهِ لَا أَرَبَ لِي بِهِ وَحَتَّى يَتَطَاوَلَ النَّاسُ فِي الْبُنْيَانِ، وَحَتَّى يَمُرَّ الرَّجُلُ بِقَبْرِ
الرَّجُلِ فَيَقُولَ يَا لَيْتَنِي مَكَانَهُ وَحَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا، فَإِذَا طَلَعَتْ وَرَأَاهَا
النَّاسُ آمَنُوا أَجْمَعُونَ، فَذَلِكَ حِينَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ، أَوْ
كَسَبَتْ فِي إِيْمَانِهَا خَيْرًا، وَلَتَقُومَنَّ السَّاعَةُ وَقَدْ نَشَرَ الرَّجُلَانِ ثَوْبَهُمَا بَيْنَهُمَا، فَلَا
يَتَبَايَعَانِهِ وَلَا يَطْوِيَانِهِ، وَلَتَقُومَنَّ السَّاعَةُ وَقَدْ انْصَرَفَ الرَّجُلُ بِلَبَنِ لِفَحْتِهِ فَلَا يَطْعُمُهُ،
وَلَتَقُومَنَّ السَّاعَةُ وَهُوَ يُلِيطُ حَوْضَهُ فَلَا يَسْقِي فِيهِ، وَلَتَقُومَنَّ السَّاعَةُ وَقَدْ رَفَعَ أَكْلَتَهُ
إِلَى فِيهِ فَلَا يَطْعُمُهَا. رواه الأربعة:

دیسان فہرمووی: حہزرت (دروودو سلاوو پیت و فہرو میہربانی
خودای گہوردی لہ سہربئی و، سہرو مال و رُوح و ہست و نہست بہ قوربانی
گہردی سہر گوپی پیروزی بی) فہرمووی: قیامت ہلناسی تا دوو بہردی

مہبہستی نیمامی موسلیم (خودای لی رازی بی) نہودیہ: کہ شیخی شیخہکی (کہ
عہدولکھیری کوری عہدولہجیدہ) سی برای تری ہئیہ ناویان (شہریک و عوبہیدوللاو
عومہیرہ) کہ ہمر جواریان کوری عہدولہجیدن، نہم جوڑہ روونکردنہودی موسلیم (پر
گوپی پیروزی لہ نووربی) بو رافہو شہرحی حالی راویہیکانہ، لیڑہدا مامؤستای گہوردو سہر
مہشق و پشہوام رشید بابان بہسہر جوون (اشتباہ) یکی کردوہ کہ دہفہرموی: موسلیم
نہفہرموی نہوانہ جوار برا بوون، (شورمیک، عوبہیدوللاو، عومہیر، عہدولکھیریم (۱۴) کوری
عہدولہجید). نہو جہہجاہہ کامیانہ؟ یہکیکیانہ؟ یا ہموویانہ یہک لہ دوا یہک نہبن بہ
پادشاہ؟ نہودوی ہیج نیضاحی ناکا. بہسہر جوونہکہ ہاتہ کوتایی، راستکردنہوہکیشی لہ
پشہوہ رابوورد.

(وہرگپر)

زۆر گه و ره ده چن به گژیه کا، کوشتاریکی فره گه و ره و سامناک له نیوانیاندا
روو دهدا، داوای ههردوو لاشیان هه ریه ک داوایه^(۱) وههتا نزیکه‌ی سیی
پیغه مبه ره درۆزنه‌ی جادووگه‌ری لاسده‌ری هه لاتبازی فریودهر په‌یداده‌ن، که
هوموویان به درۆ خویان به پیغه مبه‌ری خودا ده‌زانن و لافی پیغه مبه‌رایه‌تی ئی

(۱) دیتنه گویم وهک خه و دهنگی زهنگی جهنگ

جهنگن بن نامان، بن رها، بن رهنگ

ناگری قینی ده‌سوو تینس سه‌نگ

له‌بۆ قیامت ده‌بن به‌ پی‌شه‌نگ

مووشک و فرۆک وهک دیوو نه‌هه‌نگ

رووی ناسمان ده‌گرن وه‌کوو پووره هه‌نگ

به ناو و دووکه‌ل، هه‌م به ده‌نگه ده‌نگ

نیوه‌رۆ ده‌که‌ن به‌ قووی شه‌وه زه‌نگ

هه‌ر گه‌وره شاره به‌ وزه‌ی نه‌تۆم

وزه‌ی لی ده‌بهرن، ده‌سووتن وه‌ک مۆم

هه‌ر لا سه‌یرده‌که‌ی وه‌ک خو‌لخو‌له‌ی رۆم

رێچکه‌ی جه‌نگ زه‌ده په‌نگه، وه‌کوو گۆم

به‌یه‌کتر ده‌لین: منیش وه‌کوو تۆم

له‌شاری نی‌مه‌ش هه‌ر من ماوم خۆم!

لافاه‌ی خو‌یناو، نه‌شکی سووری چه‌م

لاشه هه‌ل ده‌گرن له‌ چه‌شنی به‌له‌م

ناهی سه‌ته‌بار، دووکه‌لی سه‌ته‌م

تان و پۆ ده‌چنن له‌ بۆ کفنن ته‌م

به‌لکوو رووی زه‌وی داپۆشن سه‌ره‌جه‌م

نه‌ک کفن نه‌بن له‌ جه‌نگی سی‌هه‌م!!

نزیان ده‌که‌م گشت بلین نامین:

له‌شه‌ر به‌دووربین هه‌تا کوو ماوین!

دهدن، وههتا بهره بهره زانا ئایینییهکان دهمرن و بهنه مانی ئهوان عیلم و زانین ههڵ دهگیرئ و شوینه واری کویر دهبیته وهو نامینئ، وه بوومه له رزهش زۆر دهبیئ، وه کات و وهخت بهری کورت دهبیئ (چونکه پیت و فهپ نامینئ، خراپه پهره دهستیئنئ، تههمن کورت دهبیئ) وهفهرته نهو ئاژاوه سهر ههڵ دهمرن و فیتنه له دوا فیتنه روو دهمرن، وه کوشت و برین زۆر دهبیئ، وه ههتا بهشیوهیهکی وا مال زۆر دهبیئ و دهبیئ به لیشاو تهناهت خاوهن مال دهکهوینه مشووری ئهوه وه که یهکی بدۆزیته وه خیر و زهکاتی ئی وهربگری! بگره واری دهکهوئ خاوهن مال ماله کهی پیشکهشی کهسئ دهکا کهچی دهلئ نامهوئ و هیچ کارم پئی نییه، وه ههتا وای لیدئ مهردوم خان و بهرهو کۆشک و تهلاری ئی رادهکیشن و فیزو دهعییه پئوه دهکهن، وه ههتا وای لیدئ پیاو دهدا بهلای گۆپی پیاوداو دهلئ: خۆزگه بهخۆی که له کیشه بهرهی دنیا رزگاری بوو، وه ههتا رۆژ دهگهڕیته وهو خۆر له خۆرئاواوه ههڵ دئ! جاکه خۆر لهوئوه ههلهات و خهڵک بهچاوی خویان دییان ئهوه حهله ههموو ئیمان و باوهپ دههینن، بهلام ئهوه کاته ئهوه رۆژهیه که ئیمان و باوهپ هینان تیادا هیچ سوودی نابخشئ، ئهگهر لهوهپیش ئیمانی نهبووبئ، وه که لهم ئایهتهدا باسی ئهوه کاته دهکاوه دهفرموئ:

{يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا} ۱۵۸ / ۶ → (ب - ۶ - ز - ۷ ل - ۱۶۵ چاپی یهکهم - ف - ۱۳).

قیامت لهپەر رووده دا، ههیه دوو پیاو کهل و پهل و توپه کووتالی خویانیان بلأو کردۆته وه له بهینی خویانا، بهلام فریای ئهوه ناکهون که سهوداکی بپرنه وه، یا دیسانه وه بیپێچنه وه کوتو پر قیامت ههڵ دهستی، ههیه پیاو شیر و شتره کهی ده دوشئ و دهیاته وه بهلام فریای ئهوه ناکهوئ که بیخواته وه لهو ماوهیهدا قیامت ههڵ دهستی، ههیه ئهستیله کهی قور

ده‌داو به‌ری ئه‌ستیله‌که‌ی ده‌گری و ه‌لی فریای ئه‌وه ناکه‌وئ که ئازده‌لی لی ئاو بدا، هه‌یه تیکه‌که‌ی ده‌با بو ده‌می که چی فریا ناکه‌وئ که بیخوا (ش/د/ت).

۱۳ - عَنْ حَدِیْقَةَ الْغِفَارِي (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَطْلَعَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَيْنَا وَخَضَّ نَتَدَاكُرُ السَّاعَةَ فَقَالَ: مَا تَذْكُرُونَ؟ قَالُوا: نَذْكُرُ السَّاعَةَ. فَقَالَ: إِنَّهَا لَنْ تَقُومَ حَتَّى تَرَوْنَ قَبْلَهَا عَشْرَ آيَاتٍ فَذَكِّرُوا لِلدَّخَانِ وَالذَّجَالِ وَالذَّابَّةِ وَطُلُوعِ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا وَتُرُوءِ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَيَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ وَثَلَاثَ خُسُوفٍ خَسَفَ بِالْمَشْرِقِ وَخَسَفَ بِالْمَغْرِبِ وَخَسَفَ بِجَزِيرَةِ الْعَرَبِ وَآخِرُ ذَلِكَ نَارٌ تَخْرُجُ مِنَ الْيَمَنِ تَطْرُدُ النَّاسَ إِلَى مَحْشَرِهِمْ. رواه مسلم والترمذي وأبو داود^(۱۳).

حوزه‌یفه‌ی غیفاری (خودای لی رازی بی) فه‌رمووی: جاری له‌ناو خو‌ماندا گوفت و گو‌مان ده‌کرد، ئیمه له‌ژیر خانیکا بووین، چه‌زده‌ت (دروودی خودای له‌سهرین) له‌سه‌رمانه‌وه له‌سه‌ر خانه‌که‌دا بوو، له‌و کاته‌دا چه‌زده‌ت (دروودی خودای له‌سهرین) هات به‌سه‌رمانا فه‌رمووی: ئه‌وه باسی چی ده‌که‌ن؟. گوتمان: باسی قیامت ده‌که‌ین، فه‌رمووی: قیامت به‌ریا نابئ تا ده نیشانه له پیشیه‌وه نه‌بینن. ئینجا چه‌زده‌ت (دروودی خودای له‌سهرین) باسی ئه‌م نیشانه‌ی کرد: دووکه‌له‌که (که پیشی ده‌لین: ئایه‌تی دوخان، که چل روژ ده‌خایه‌نی، به‌ری هه‌ناسه‌ی کافران ده‌گری، بو موسولمانیش له چه‌شنی هه‌لامه‌ته) و جه‌جال و داببه‌تول ئه‌رز (ده‌عبابن عه‌ردیله) و ده‌رچوونی خو‌ر له خو‌ر ئاواوه و هاتنه‌ خواره‌وه‌ی عیسی‌ای کوپی مه‌ریه‌م (دروودی خودای له‌سهرین) و یه‌ئجووج و مه‌ئجووج و سئ روچوون (خه‌سف): روچوونی له روژه‌لات، روچوونی له روژئاوا، روچوونی له دورگه‌ی عه‌ره‌ب، له دوا ئه‌مانه ئاگری له ولاتی یه‌مه‌نه‌وه ده‌رده‌چی خه‌ک به‌ره‌و خاکی مه‌حشر راده‌پیچی! (م/ت/د).

(۱۳) مسلم. فتن: ۷۲۱۴. أبو داود. ملاحم/ ۴۳۱۱. ترمذی. فتن: ۲۱۸۳ أو ۲۱۸۲، ب و ۲۱۸۳ ج ۲۱۸۳. د.

ابن ماجه. فتن: ۴۰۴۱، ۴۰۵۵ تحفة الأشراف: ۲۲۹۷.

۵۵۷۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يُقَاتِلَ الْمُسْلِمُونَ الْيَهُودَ فَيَقْتُلُهُمُ الْمُسْلِمُونَ حَتَّى يَخْتَبِيَ الْيَهُودِيُّ مِنْ وَرَاءِ الْحَجَرِ وَالشَّجَرِ فَيَقُولُ الْحَجَرُ أَوْ الشَّجَرُ يَا مُسْلِمُ يَا عَبْدَ اللَّهِ هَذَا يَهُودِيٌّ خَلْفِي فَتَعَالَ فَاقْتُلْهُ. إِلَّا الْغُرَقَدَ فَإِنَّهُ مِنْ شَجَرِ الْيَهُودِ. رواه مسلم والترمذي (والبخاري - المرحم)^(۱۴):

ئەبو ھورەیرە (خودای ئازادی بێ) فەرمووی: حەزەرەت (دروودی رەحمەتی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: قیامەت ھەلناسی ھەتا موسولمانان دەچن بەگژ جوولەکەدا، جوولەکە شەپتان لەگەڵ دەکەن، تا لە ئەنجامدا خودا ئیوہ زال دەکا بەسەر ئەواندا، کاتی موسولمانەکان دەست دەکەن بە کوشتاریان جوولەکەکان وا دەشکێن لەبەن بەردو دارو بنچگ و دەوھندا خۆیان پەنا دەدەن و خۆیان دەشارنەو، بەردو دارو درەخت و دەوھنەکە دەلێن: ئەو کاکەو موسولمان! ئەو عەبدی باشی خودا! ئەو بەندەو خاسی خودا! ئەو جوولەکە یەکە لە پشتمەوہ خووی حەشارداوہ، وەرہ ئەو دوژمنی خودایە بکوژە، تەنیا داری دڕکەزی وانالێ، چونکە ئەو لە درەختی جوولەکە یە راستییان ئی نالێ. (ش/ت).

۵۵۷۱- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَبْلُغُ الْمَسَاكِينُ إِهَابَ أَوْ يَهَابَ. رواه مسلم وأبو داود ولفظه: يُوشِكُ الْمُسْلِمُونَ أَنْ يُحَاصِرُوا إِلَى الْمَدِينَةِ حَتَّى يَكُونَ أَبْعَدُ مَسَالِحِهِمْ سَلَاَحٌ^(۱۵):

دیسان فەرمووی: حەزەرەت (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: خانوو بەرە دەگاتە ئیھاب، یا فەرمووی: دەگاتە یەھاب (کە ناوی شوینیکیە چەند میلی لە مەدینەو درەخشانەوہ دوورە) (م/د) گفتمە (د): ھاکا دوژمن موسولمانانی

(۱۴) مسلم. فتن: ۷۲۶۸. تجرید/ ۲ ل- ۲۲۳ رقم/ ۱۲۰۱ = ۲۹۲۵، ۲۵۹۳، + رقم/ ۱۲۰۲ تجرید = ۲۹۲۶ فتح

مسلم. فتن: ۷۲۶۸، ۷۲۶۷، ۷۲۶۶، ۷۲۶۵، ۷۲۶۴.

(۱۵) مسلم. فتن: ۷۲۱۹.

به رهو مه دینه گرتنه ناوو له ههر چوارلاوه به رهو ئه وی ته نگیان پی هه لچنین، به رادهیه کی وا دوورترین سه نگه ریان له سه لاح ده بی (که شوینیکه له خوار خه به ره وه).

٥٥٧٢- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: بَدَأَ الْإِسْلَامُ غَرِيبًا وَسَيَعُودُ كَمَا بَدَأَ غَرِيبًا فَطُوبَى لِلْغُرَبَاءِ. رواه مسلم والترمذي^(١٦):

دیسان فهرمووی: چه زهت (درووی خودای له سرین) فهرمووی: ئیسلام له سه ره تاوه غه ریب و بی که س بوو، دیسانه وه غه ریب و بی که س ده بیته وه خوشی له غه ریبان و بی که سان! (م/ت).

٥٥٧٣- وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الدِّينَ لَيَأْرِزُ إِلَى الْحِجَازِ كَمَا تَأْرِزُ الْحَيَّةُ إِلَى جُحْرِهَا وَلَيَعْقِلَنَّ الدِّينُ مِنَ الْحِجَازِ مَعْقِلَ الْأُرْوِيَةِ مِنْ رَأْسِ الْجَبَلِ إِنَّ الدِّينَ بَدَأَ غَرِيبًا وَيَرْجِعُ غَرِيبًا فَطُوبَى لِلْغُرَبَاءِ الَّذِينَ يُصَلِّحُونَ مَا أَفْسَدَ النَّاسُ مِنْ بَعْدِي مِنْ سُنَّتِي^(١٧):

چه زهت (دروودو ره حمهت و فهری خودای لی بی) فهرمووی: ئایینی ئیسلام دیسان ده کشیتته وه بو ناو ولاتی حیزاو له وی په پکه ده خواته وه، ههر وه کوو چون مار له ناو کونی خویا په پکه ده دا ناوا! ئیسلام خوی قایم ده کاته وه له ناو ولاتی حیزاداو حیزاد ده بیته وه به تاقه قه لاو په ناگای ئیسلام، هه روه ک چون بزنه کیوی له تاو دوژمنی خوی، خوی له لوتکه شاخه کان قایم ده کا ناوا، ئه م دینه له سه ره تاوه غه ریب و بی که س بوو، سه ر له نوی غه ریب و بی که س ده که ویتته وه، چاوو دلئ شه و غه ریب و ته نها و ته نیا بالانه روشن بی، که ئه وهی شه خه لکه ی تر - له پاش من - له ریبازی من تیکی ده ده ن و ده سکاری ده که ن ئه وان سه ر له نوی به پیی ده قی ئایه ته کانی قورئان و فهرمووده کانی سوننهت، ریکی ده خه نه وه دیسانه وه چاکی

(١٦) مسلم. ایمان: ٣٧٠.

(١٧) بخاری. فضائل المدينة: ١٨٧٦ = تجرید/٢/٢٥٦ رقم/٨٦١. مسلم. فتن: ٣٧٢.

دہکے نہ وہ! وہك جارى جاران سوننہت و شہریعہتی من زیندوو دہکے نہ وہ!
(ش/ت).

۵۵۷۴- → (ب - ۳ ز - ۹۲ ل - ۲۳۷ ف - ۱) (۱۸).

۵۵۷۵- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُكَلَّمَ السَّبَّاحُ الْإِلَسَ وَحَتَّى تُكَلَّمَ الرَّجُلُ عَبْدُهُ سَوَاطِهِ وَشِرَاكُ نَعْلِهِ وَتُخْبِرَهُ فَخِذُهُ بِمَا أَحَدَثَ أَهْلُهُ مِنْ بَعْدِهِ. روى هذه الثلاثة الترمذي (۱۹):

ئەبو سەعید (خۆشنوودی خودای لیبی) فەرمووی: پیغەمبەر (سودی خودای لەسەرب) فەرمووی: بەو خواوەی کە گیانی من وا لەناو دەستی دەستەلاتی ئەودا قیامت هەڵناسی تا درندەو دەعبا قسەو گوشتوگوو لەگەڵ ئادەمیزاددا دێکەن، وەهەتا ریشوو قولفی قەمچی و قەیتانی پێلاو لەگەڵ خاوەنیاندا قسە دێکەن، وە هەتا خێزانی پیاو لە نەدیوی و لە پاشملە هەرچی بکا رانی پیاو کە خۆی، یا ئەندامیکی تری، ژنەکە ی چی کردوو بۆی دێگیریتەو (ت-س/ح).

ئەمە موعجیزەیکە زۆر گەورە، ئیستا ئیمە بە چاری خۆمان ئەمە دەبینین، سەعات، چەرخ جگەرە، قەلەم، تەپلەکی جگەرە، دوگمە ی جل و بەرگ، چاویلکە، بووکە شووشە، سوپچی کارەبا، چاوی شووشە، رەشمە ی و لاخ و شتی وا، دار دەست، عەسا، قاپ و قاجاخ و تپو تفاق تری ناو مال، شمەکی تری لەم بابەتە، کامیڤە ی شاراوە ی تیا دایە، دەرنگ و رەنگ تۆمار دەکا، بەبێ ئەوەی کە کەس پێی بزانی، بۆ نمونە میڤرد دەتوانی تۆمارکەریکی شاراوە لەسەر خەتی تەلەفونەکە ی مالهەوی رەبت بکا، هەرچی قسەو قسە ی نەینی ژنەکە یەتی بۆی تۆمار بکا (وەرگێ).

(۱۸) تقدم فی مجلد ثالث. تسلسل/ ۹۲ رقم/ ۲۲۵۱.

(۱۹) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۵۵۷۶- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَوْمًا: أَتَدْرُونَ أَيْنَ تَذْهَبُ هَذِهِ الشَّمْسُ؟ قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: إِنَّ هَذِهِ تَجْرِي حَتَّى تَنْتَهِيَ إِلَى مُسْتَقَرِّهَا تَحْتَ الْعَرْشِ فَتَخِرُّ سَاجِدَةً وَلَا تَزَالُ كَذَلِكَ حَتَّى يُقَالَ لَهَا ارْتَفِعِي ارْجِعِي مِنْ حَيْثُ جِئْتِ فَتَرْجِعُ فَتَصْبِحُ طَالِعَةً مِنْ مَطْلِعِهَا ثُمَّ تَجْرِي حَتَّى تَنْتَهِيَ إِلَى مُسْتَقَرِّهَا تَحْتَ الْعَرْشِ فَتَخِرُّ سَاجِدَةً وَلَا تَزَالُ كَذَلِكَ حَتَّى يُقَالَ لَهَا ارْتَفِعِي ارْجِعِي مِنْ حَيْثُ جِئْتِ فَتَرْجِعُ فَتَصْبِحُ طَالِعَةً مِنْ مَطْلِعِهَا ثُمَّ تَجْرِي لَا يَسْتَنْكِرُ النَّاسُ مِنْهَا شَيْئًا حَتَّى تَنْتَهِيَ إِلَى مُسْتَقَرِّهَا ذَاكَ تَحْتَ الْعَرْشِ فَيُقَالَ لَهَا ارْتَفِعِي أَصْبِحِي طَالِعَةً مِنْ مَغْرِبِكَ فَتَصْبِحُ طَالِعَةً مِنْ مَغْرِبِهَا. فَقَالَ: رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَتَدْرُونَ مَتَى ذَاكُمْ ذَاكَ حِينَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيْمَانِهَا خَيْرًا. رواه الشيخان والترمذي^(۲۰):

ئەبو زەر (خودای ئی زانی بێ) فەرمووی: روژی پیغه‌مبەر (درویدی خودای لەسەربێ) فەرمووی: ئایا دەزانن ئەم خۆره بو کوی دەچی؟ عەرزیان کرد: خوداو پیغه‌مبەری خودا خویان باشی دەزانن، فەرمووی: گشت روژی ئەم خۆره چەرخەیی خوی دەکاو دەپوا هەتا دەگاتە ئارامگای روژانەیی خوی، کەوا لەژێر تەخت و بارەگاوە عەرشی خودادا، جا لەوێ دەکەوێ بە رووداو کوپنوش دەباو لە کوپنوشا دەمیئیتەوهو لەسەر ئەو حالە زیکری خودای خوی دەکا، تاپیی دەگوتری هەلسەرەوه لە شوینی روژانی خۆتەوه دیسانەوه هەلبیرەوه، جا ئەویش دەگەریتەوه لە جیگەیی هەلەاتنی جارانی خۆیه‌وه وەک جاری جارانی هەل دیته‌وه، ئیتر هەموو جاری ئەمە کاریه‌تی و شتیکی وای ئی روو نادا کە خەلک نەیان دیبێ، تا روژی بە ئاسایی دەپواو کەس هەست بە هیچی ناکا، دەپوا تا دەگاتەوه ئارامگاکەیی بن عەرشی و، لەوێ جارانی ئاسایی دەچیته‌وه کوپنوش و چاوه‌پوان دەگاتەوه کە وەک جاری

(۲۰) تجرید البخاری/ ۳/ ۴۲۳ رقم/ ۱۲۹۱ = ۳۱۹۹، ۴۸۰۲، ۴۸۰۳، ۷۴۲۴، ۷۴۳۳. مسلم. ایمان: ۳۹۷، ۳۹۴ -

۳۹۹. أبو داود. حروف وقرءات ۴۰۰۲. ترمذی فتن: ۲۸۶، ۲۲۲۷.

جارانی ریگهی پی بدری و پیی بگوتری له شوینی رژانی خۆته وه ههلبیره وه، به لام ئەم جاره پیی دهگوتری: ههلسه ره وه به لام له خۆرئاوه وه ههلبی، ئه ویش له خۆرئاوا وه ههلدی! ئه و جا چه زهت (سه لام و سه لات و دروود و رهحمهت و فهرو به ره که تی خودای گه وه ره سه ره وه ره له سه ربی و، به پیروزی و به ره که تی سه لا و اتدان له سه ری، خودا هه موو خه م و په ژاره یه کمان بره وینیتته وه له هه موو لایه که وه ده رووی رهحمه تی خۆیمان لی بکاته) ئه و جا چه زهت (دروودی خودای له سه ربی) فه رمووی: ده زانن ئەمه که یه؟ ئەمه ئه و کاتایه که خودا له باره یه وه فه رموویه تی:

{يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا - ٦ / ١٥٨} → (ب - ٦ ل - ١٦٥)

داخه که م جار جاره هه له ی چاپی سه یر رووده دا، مه به سستی رسته و فه رمووده که له سه دا سه دی چه واشه ده کا، وه ک ته فسیری ئەم نایه ته پیروژه که وا له به رگی شه شه مدا له لاپه ره سه دو په نجا و هه شتدا، دیپری هه ره دو اه ی به هه له ئاوا نوو سه را وه: مو سو لمان بووبی. وه لی راسته که ی ئاوا یه: مو سو لمان نه بووبی. خودا یاریی له کو تای ی ئەم ده فته ره وه که لی له م هه له زۆر زه قانه راست ده که مه وه، وه ک ئەم هه له یه له به رگی چوا ره مدا له لاپه ره (١٦٦) دا له سه ری دیپری شازده هه مدا: هه له: حه رام، راست: حرام نییه، هه روا: ب-١ ل-٤٥ دیپری هه شت: هه له: قسه و باسیان بو دامه زینن. راست: قسه و باسیان بو دامه مه زینن. (وه رگین)

٥٥٧٧- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَدِيثًا لَمْ أُنْسِهِ بَعْدَ، سَمِعْتُهُ يَقُولُ: إِنَّ أَوَّلَ الْآيَاتِ خُرُوجًا طُلُوعُ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا وَخُرُوجُ الدَّابَّةِ عَلَى النَّاسِ ضَحَى فَايْتَهُمَا كَأَنْتَ قَبْلَ صَاحِبَتِهَا

فَالْآخِرَىٰ عَلَىٰ أَكْثَرِهَا قَرِيبًا. رواه مسلم وأبو داود، وزاد: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ وَكَانَ يَقْرَأُ الْكُتُبَ الْمُنَزَّلَةَ وَأَظْنُ أَوْلَهُمَا خُرُوجًا طُلُوعُ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا^(٢١):

عەبدوللای کوری عەمر (خودایان ئی زانی بئ) فەرمووی: ئەم فەرموودەییەم لە زاری پیروزی پیغەمبەر خۆی (برووی خودای لەسەری) بیستوو، هیشتا لەبەرم ماوه و لەیادم نەچۆتەوه، بە گویی خۆم گویم لێی بوو فەرمووی: یەكەم نیشانه‌ی هەرە گەورە‌ی هاتنی روژی رەستاخیز کە روودەدا یەکیکە لەم دوو رووداوه گەورە‌یه: یا دەرچوون و هەڵهاتنی خۆره لە خۆرئاواوه، یا پەیدا بوونی دەعبا بن عەردیلەیه کە مەشهوورە بە دابەتول ئەرز، کە لەکاتی چیشته‌نگاودا لە زهوی صەفا دەرەچێ و دەدا بەسەر مەردوومدا، جا ئەم دوو نیشانه‌یه هەر کامێکیان لە پیش ئەوی تریانەوه روویدا ئیتر ئەوی تریشیان دوا بەدوای ئەو بە زوویی روودەدا. (م/د).

ئەبو داود (رەحمتی خودای لێی) ئەمە‌ی پتر کردوو: عەبدوللأ – کە خۆی نامە ناردراو (کتیبە مونه‌زەله)کانی خویند بوو – دە‌یگوت: من واده‌زانم کە دەرچوونی خۆر لە خۆرئاواوه وە پیش دەرچوونی دەعبا بن عەردیلە دەکەوێ. تەماشای ئەم شۆینه بکە، بۆ زانیاری پتر → (ب-٧ز- ١٠ ل- ٧٦).

٥٥٧٨- ولمسلم في الإيمان: إِنَّ اللَّهَ يَنْعَثُ رَجُلًا مِنَ الْيَمَنِ أَلَيْنَ مِنَ الْحَرِيرِ فَلَا تَدْعُ أَحَدًا فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ إِيْمَانٍ إِلَّا قَبَضَتْهُ^(٢٢):

هه‌زەه (برووی خودای لەسەری) دەفەرموێ: خودا لە یەمەنەوه کزە با‌یی هەل‌دەکا، لە ئاو‌ریشم نە‌متر دە‌بێ، ئەو کەسە‌ی تۆسقالێ ئیمان و باوه‌ر لە دایدا‌بێ ئەو کزە‌بایە گیانی دە‌کیشێ! (م).

٥٥٧٩- وللشيخين: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ أَلَا عَلَىٰ شِرَارِ النَّاسِ^(٢٣):

(٢١) مسلم. فتن: ٧٣٠٩. أبو داود. ملاحم وفتن: ٤٣١٠. ابن ماجه. فتن: ٤٠٦٩. تحفة الأشراف/ ٨٩٥٩.

(٢٢) مسلم. إيمان: ٣٠٨.

(٢٣) مسلم. فتن: ٧٣٢٨.

حه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فهرمووی: هه‌تا مه‌ردوم هه‌موو گه‌ندو به‌د نه‌بن قیامت هه‌لناسی (ش).

٥٥٨٠- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى لَا يُقَالَ فِي الْأَرْضِ اللَّهُ. رواه مسلم والترمذي^(٢٤):

ئه‌نه‌س (خودای ئی‌رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: قیامت هه‌لناسی هه‌تا وای لی‌دی که‌س نابیی له‌سهر رووی زه‌وی ناوی خودایینی و بلی: الله، الله! (م/ت).

٥٥٨١- عَنْ حُدَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَكُونَ أَسْعَدُ النَّاسِ بِالْذُّنْيَا لُكْعُ ابْنِ لُكْعٍ. رواه الترمذي بسند حسن^(٢٥):

حوزه‌یفه (خودای ئی‌رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: قیامت هه‌لناسی هه‌تا وای لی‌دی نامه‌ردی کو‌ری نامه‌رد شادما‌ترین که‌س ده‌بی به‌خو‌شیی دنیا: (ت-س/ح).

١٠٦) خیر و که‌وره‌یی به‌نده‌یی و خودا به‌رستی له‌ نا‌خر زه‌مانا

فضل العبادة في آخر الزمان

٥٥٨٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَقَفَ عَلَى أَتَاسٍ جُلُوسٍ. فَقَالَ: أَلَا أَخْبِرُكُمْ بِخَيْرِكُمْ مِنْ شَرِّكُمْ؟ قَالَ: فَسَكْتُوا فَقَالَ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَقَالَ رَجُلٌ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنَا بِخَيْرِنَا مِنْ شَرِّنَا. قَالَ: خَيْرُكُمْ مَنْ يُرْجَى خَيْرُهُ وَيُؤْمَنُ شَرُّهُ وَشَرُّكُمْ مَنْ لَا يُرْجَى خَيْرُهُ وَلَا يُؤْمَنُ شَرُّهُ^(١):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی‌رازی بن) فهرمووی: چه‌ن که‌سی دانیشتبوون پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) له‌ دیاریان راوه‌ستاو فهرمووی: هو‌شیار بن با

^(٢٤) مسلم. ایمان، ٣٤، ٣٧٣.

^(٢٥) رواه الترمذي بسند حسن.

^(١) رواه الترمذي بسند صحيح * شرحه.

پیٲتان بلیم که کامانه‌تان باشن و کامانه‌تان خراپن گوتی: که‌س قسه‌ی نه‌کرد، هه‌تا پیٲغه‌مبهر (درودی خودای له‌سربین) سی جار وای فهرموو، نه‌وسا پی‌یای و گوتی: ئاده‌ی فهرموو پیٲمان بفهرموو نه‌ی پیٲغه‌مبهری خودا! که باش و خراپمان ده‌بی چوئن بی، فهرمووی: باشه‌کانتان نه‌و که‌سانه‌تانن که هومی‌دی خیریان لی ده‌کری و مه‌ردوم له زیان و شه‌ریان دلنیا، خراپه‌کانیشتان نه‌و که‌سانه‌تانن که نه‌ئومی‌دی چاکه‌یان لی ده‌کری و نه خه‌لک له زیان و شه‌ریان دل نیاده‌بن! (ت- س/ ص).

۵۵۸۳- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ الصَّابِرُ فِيهِمْ عَلَى دِينِهِ كَالْقَابِضِ عَلَى الْجَمْرِ. رواهما الترمذي^(۲):

نه‌ه‌س (خودای لی رازی بن) فهرمووی: پیٲغه‌مبهر (درودی خودای له‌سربین) فهرمووی: مه‌ردوم ده‌که‌ونه روژیکه‌وه پی‌یای ئایینداری خوگر له ناویاندا وه‌ک که‌سی وایه که پیشکویئ ئاگری سوور له‌ناو له‌پیدا‌بی! (ت- س / غریب).

۵۵۸۴- عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْعِبَادَةُ فِي الْهَرَجِ كَهَجْرَةِ إِلَيَّ. رواه مسلم والترمذي^(۳):

له مه‌عقیلی کوپی یه‌ساره‌وه (رمزای خودای لی‌بین) پیٲغه‌مبهر (درودی خودای له‌سربین) ده‌فهرموئ: له‌کاتی بشیویی و کوشت و بریندا خودا په‌رستی وه‌ک هیجره‌ت و کوچ کردن بو لای من وایه. (م/ ت).

۵۵۸۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِيَّاكُمْ فِي زَمَانٍ مَنْ تَرَكَ مِنْكُمْ عَشْرَ مَا أَمَرَ بِهِ هَلَكَ ثُمَّ يَأْتِي زَمَانٌ مَنْ عَمِلَ مِنْهُمْ بِعَشْرٍ مَا أَمَرَ بِهِ نَجَا. رواه الترمذي بسند غريب. نسأل الله الامن في الغربة آمين^(۴):

(۲) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

(۳) مسلم. فتن، ۷۲۲۶. ترمذي. فتن، ۲۲۰۱. ابن ماجه. فتن/ ۳۹۸۵.

(۴) رواه الترمذي بسند غريب.

ئه‌بو هوره‌یره (خۆشنوویی خودای لێبن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: ئیوه ئیستا له چه‌رخیکی وادان ئه‌وه‌ی له ئیوه (واته: له یارانێ حه‌زه‌ت) ده‌یه‌کی ئه‌وه‌ی داوای ئی ده‌کری نه‌یکا ده‌فه‌وتی، به‌لام روژی ده‌بی ئه‌وه‌ی له ئیوه (واته: له موسوڵمانان) ده‌یه‌کی ئه‌رکی سه‌رشانی خۆی جیبه‌جی بکا رزگاری ده‌بی! (ت - سه‌نه‌ده‌که‌ی غه‌ریبه، به‌لام وه‌ك دانهر له شه‌رحه‌که‌دا ده‌فه‌رموی: (رمزای خودای لێبن): ئه‌م فهرمووده‌یه‌ی تر له‌م شوینه‌دا پش‌تیوانی ده‌کا، ته‌ماشای به‌رگی شه‌ش‌ه‌م چاپی یه‌که‌م/ لاپه‌ره (١٤٢) بفه‌رموو، فهرمووده‌ی بیست و یه‌ك و بیست و دوو = ژماره‌/ ٢١/ ٣٨٤٦ و ٢٢/ ٣٨٤٧ له چاپی دووه‌م. وه‌رگێڕ

١٠٧) به‌هۆی زۆربوونی تاوان و گوناوه‌ ناهه‌رمانی خوداوه‌ روچوون به‌ناخی زه‌ویدا روو ده‌داو دی و شارو ولات به‌ دانیش‌توووه‌کانیا‌نه‌وه‌ له‌په‌ر رو‌ده‌چن و، که‌لی م‌رو‌فو ن‌اده‌م‌یزاد ده‌بن به‌ مه‌یموون و به‌رازو ده‌عباو ده‌عه‌جانی

حلول الخسف والمسح وأنواع البلاء بكثرة العصيان

٥٥٨٦- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَكُونُ فِي آخِرِ هَذِهِ الْأُمَّةِ خَسْفٌ وَمَسْحٌ وَقَذْفٌ. قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتَهْلِكُ وَفِينَا الصَّالِحُونَ؟ قَالَ: نَعَمْ إِذَا ظَهَرَ الْخَبْثُ^(١):

عائیشه (خودای ئی رازی بن) له حه‌زه‌ته‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموی: له‌چینه‌کانی دوا‌یی ئه‌م ئۆمه‌ته‌دا ئه‌م به‌لایانه‌ روو ده‌ده‌ن: روچوون به‌ ناخی زه‌ویدا، بوون به‌ به‌رازو مه‌یموون و ده‌عباو، به‌رده‌ باران و ئاگر باران و شتی وا. گوتم: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! باشه‌ ئه‌گه‌ر پیاو چا‌کانیش‌مان له‌ناو دا‌بن هه‌ر له‌ناو ده‌چین؟ فهرمووی: به‌لی که‌ ده‌غه‌لی و گه‌ندی و چه‌په‌لی په‌ره‌ی سه‌ندا! (ت - س/ غه‌ریب).

^(١) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

٥٥٨٧- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ خَسْفٌ وَمَسْخٌ وَقَذْفٌ، فَقَالَ: رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَتَى ذَاكَ؟ قَالَ: إِذَا ظَهَرَتِ الْقَيْنَاتُ وَالْمَعَارِزُ وَشَرِبَتِ الْخُمُورُ^(٢):

عیمرانی کوپی حوصه‌ین (ره‌زای خودا له‌خوی و له حوصه‌ینی باوکی) له پیغهمبه‌روه (دیودی خودای له‌سهرین) ده‌فهرموئی: له‌ناو ئەم گه‌لی ئیسلامه‌دا ئەم موصیبه‌تانه‌ روو ده‌ده‌ن: روچوون به‌ ناخی زه‌ویداو، بوون به‌ مه‌یموون و به‌رازو ده‌عباو ده‌عه‌جانی، هه‌روا سه‌نگه‌ باران و شتی وایش روو ده‌ده‌ن جا پیاوئ - له موسولمانان. عه‌رزی کرد: ئەه‌ی پیغهمبه‌ری خودا! ئەمه‌ که‌ی ده‌بی؟ فهرمووی: کاتئ ژنی گو‌رانی بیژو ده‌هۆل و زوپ‌نا و مؤزیقه‌ لی‌دان و بلوئرو ته‌مووره‌ ژه‌ندن زۆر بوون، وه‌ به‌ناشکرا له‌به‌ر چاوی خه‌لک به‌بی ترسی تو‌له‌ لی سه‌ندن مه‌ی و ئاره‌ق خورایه‌وه‌ ئەم به‌لایانه‌ روو ده‌ده‌ن!. (ت - س/ غه‌ریب).

٥٥٨٨- عَنْ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا فَعَلْتَ أُمِّي خَمْسَ عَشْرَةَ خَصْلَةً حَلَّ بِهَا الْبَلَاءُ. فَقِيلَ: وَمَا هُنَّ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: إِذَا كَانَ الْمَغْنَمُ دُولًا وَالْأَمَانَةُ مَغْنَمًا وَالزَّكَاةُ مَغْرَمًا وَأَطَاعَ الرَّجُلُ زَوْجَتَهُ وَعَقَّ أُمَّهُ وَبَرَّ صَدِيقَهُ وَجَفَّ أَبَاهُ وَارْتَفَعَتِ الْأَصْوَاتُ فِي الْمَسَاجِدِ وَكَانَ زَعِيمُ الْقَوْمِ أَرْدَلَهُمْ وَأَكْرَمَ الرَّجُلُ مَخَافَةَ شَرِّهِ وَشَرِبَتِ الْخُمُورُ وَلَبَسَ الْحَرِيرُ وَاتَّخَذَتِ الْقَيْنَاتُ وَالْمَعَارِزُ وَلَعَنَ آخِرُ هَذِهِ الْأُمَّةِ أَوَّلَهَا فَلْيَرْتَقِبُوا عِنْدَ ذَلِكَ رِيحًا حَمْرَاءَ أَوْ خَسْفًا وَمَسْخًا^(٣):

عه‌لی (ره‌زای خودای لیبین) فهرمووی: پیغهمبه‌ر (دیودی خودای له‌سهرین) ده‌فهرموئی: کاتئ گه‌لی من ئەم پازده‌ ره‌وشه‌ به‌ ده‌یان کرد، ئیتر ده‌ردو به‌لاو وه‌ی و دووچار بوون سه‌ریان تی ده‌کا. گو‌ترا: ئەه‌ی ره‌وانه‌ کراوی خودا! ئەو ره‌وشانه‌ چین؟ فهرمووی: کاتئ وای لی‌هات:

^(٢) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

^(٣) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

۱. مالی دہولت و سامانی میللت لہناو چہند کہ سیکا دستا و دستی پی بکری. (وہک ئیستا - ۲۹/۵/۲۰۰۸). (وہرگی)
۲. وہسپاردہو ئہمانہت بہ چاوی تالانی تہماشاکری.
۳. وہزہکات بہ جہریمہو باجو سہرانہ دابنری.
۴. وہ پیاو لہ ہہموو شتیکا بہگوئی ژنی خوئی بکا وہبی گوئی و بی دلی دایکی خوئی بکا.
۵. وہ بو برادہری باش بی.
۶. وہ بو باوکی خراپ.
۷. وہ ہہراو زہناو دہنگہ دہنگ لہناو مزگہوتا بکری.
۸. وہ خویریتیرینی گہل و میللت بیی بہ سہرؤک و سہرداریان!
۹. وہ پیای خراپ (لہ ترسی زیان و وہزن و شہری) قہدرو ریژی لی بگیری!
۱۰. وہ مہی و ئارہق و شہراب بہ ئاشکرا بخوریتہوہ.
۱۱. وہ ئاوریشم لہبہر بکری.
۱۲. وہ ژنی گورانی بیژ - وہک شوان و گاوان و رہنجہر - رابگیری و بو ئوہی گورانی بلئی و ئاہہنگ بگیری مووچہو بہراتی بو بپریتہوہ.
۱۳. وہ ئامیری بہزم و رہزم و زوپنا ژہندن زور بیی.
۱۴. وہ چینی پاشینی ئہم میللتی ئیسلامہیش نہفرہت و لہعنہت لہ چینی پیشینی خویان بکہن، گواہہ ئہمانہ پیشکہوتن خوازن و ئہوان کوئہپرست بوون. کاتئی وای لیہات و ئہم رہوش و رہفتارہ خراپانہ روویاندا ئہو جہلہ یا ئہو خہلکہ چاوپروانی بایہکی سوور بکہن، یا چاوپروانی رۆچوون بہ ناخی زہویدا بکہن، بہہوی بوومہلہرزہو تہقینہوہی بورکان و شتی تری واوہ، یا چاوپروانی بوون بہ دہعباو دہعہجانی بکہن! (ت - سہند غہریب).

۵۵۸۹- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا مَشَتْ أُمِّي الْمُطَيْطِيَاءُ وَخَدَمَهَا أَبْنَاءُ الْمُلُوكِ أَبْنَاءُ فَارِسَ وَالرُّومِ سُلْطَ شِرَارُهَا عَلَى خِيَارِهَا. رواه هذه الأربعة الترمذي^(٤):

ئیبینو عومەر (رمزای خودایان لیبن) فهرمووی: پیئغه‌مبەر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: کاتی ئومه‌تی من به‌که‌ش و فش و له‌نجه‌ولار رویشتن، وه‌نه‌وه‌ی فارس و روم - که‌خویان نه‌وه‌ی پادشایانن - رازهو خزمه‌تیان کردن، نه‌و کاته‌خودا گهندو به‌دو خراپه‌کانیان زال ده‌کا به‌سهر باشه‌کانیاندا (ت- سه‌ند غه‌ریب).

۵۵۹۰- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ لَهُ: يَا أُنْسُ إِنَّ النَّاسَ يُمَصِّرُونَ أَمْصَارًا وَإِنَّ مِصْرًا مِنْهَا يُقَالُ لَهُ الْبَصْرَةُ أَوِ الْبَصِيرَةُ فَإِنْ أَلَّتْ مَرَزَتْ بِهَا أَوْ دَخَلَتْهَا فَإِيَّاكَ وَسَبَاحُهَا وَكِلَاءُهَا وَسُوقُهَا وَبَابُ أَمْرَائِهَا وَعَلَيْكَ بِضَوَاحِيهَا فَإِنَّهُ يَكُونُ بِهَا خَسْفٌ وَقَذْفٌ وَرَجْفٌ وَقَوْمٌ يَبْتَغُونَ يُصْبِحُونَ قِرْدَةً وَخَنَازِيرَ. رواه أبو داود في الملاحم^(٥):

ئه‌نه‌س (خوشنوودی لیبن) فهرمووی: خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سهرین) پیی فهرمووم: ئه‌ی ئه‌نه‌س! خه‌لک چه‌ن گه‌وره‌شاری دروست ده‌که‌ن، شارئ له‌و شارانه‌یا ناوی به‌صره‌ده‌بی یا ناوی بوصه‌یره‌ده‌بی، جا ئه‌گهر دنیا بوو ریئت که‌وته‌ئوئ، یاخود چوویته‌ناوی ئه‌وا خوت له‌م شوینانه‌ی دووربگه‌ره: له‌شووره‌کاته‌که‌ی و له‌میناو به‌نده‌ره‌که‌ی و له‌بازاره‌که‌ی و له‌سه‌راکه‌ی، چونکه‌له‌م شوینانه‌ی روچوون و به‌ردو ئاسن بارین و گه‌رده‌لوول بوومه‌له‌رزه‌شتی و روو ده‌ده‌ن، هوژیکی‌ش که‌شه‌و ده‌خه‌ون ئاده‌میزادن، به‌لام که‌به‌یانی هه‌لده‌ستن بوون به‌مه‌یموون و به‌راز، وه‌ئێ قه‌ینا‌کا ئه‌گهر له‌ده‌ورو به‌ره‌که‌ی بیت. (د- س/ص).

(٤) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

(٥) بسند رجاله رجال الصحيح (شرحه).

(١٠٨) باسی جهوتهم: باسی خلیفه مههدی (خودای لی رازی بن)

الباب السابع: فی الخلیفة المهدی (رَضِیَ اللّٰهُ عَنْهُ)

٥٥٩١- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ الْقُبَيْطَةِ قَالَ: دَخَلَ الْحَارِثُ بْنُ أَبِي رَيْعَةَ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَفْوَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) وَأَنَا مَعَهُمَا عَلَى أُمَّ سَلَمَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا) فَسَأَلَاهَا عَنِ الْجَيْشِ الَّذِي يُخَسَفُ بِهِ وَكَانَ ذَلِكَ فِي أَيَّامِ ابْنِ الزُّبَيْرِ فَقَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): يَعُودُ عَائِدٌ بِالْبَيْتِ فَيَنْعَثُ إِلَيْهِ بَعَثُ فَإِذَا كَانُوا بَيْنَدَاءَ مِنَ الْأَرْضِ خُسِفَ بِهِمْ. فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَكَيْفَ بِمَنْ كَانَ كَارَهَا قَالَ يُخَسَفُ بِهِ مَعَهُمْ وَلَكِنَّهُ يُنْعَثُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى نَيْتِهِ. وَفِي رَوَايَةٍ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَفْوَانَ: أَمَّا وَاللَّهِ مَا هُوَ يَهْدِي الْجَيْشَ الْآتِي لِقِتَالِ ابْنِ الزُّبَيْرِ. رَوَاهُ الْأَرْبَعَةُ^(١).

عبداللای کوری قیبتیه فهرمووی: حاریسی کوری ربیعو عابدوللای کوری صفوان (رمزای خودایان لی بن) چوون بو لای نومو سهلهمه (رمزای خودای لیبن) منیش لهگه لیاندا چووم، له باره ی نهو لهشکره وه که زهوی قوتیان دهدا له نومو سهلهمه یان پرسیار کرد، نه م پرسیارو وه لامه یش له روژانی شوپرشه که ی ئیبنو زهوبه یردا بوو، نومو سهلهمه له وه لاما فهرمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ربین) فهرمووی: په نابهری په نا ده باته بهر کابه توللّو لهشکری ده نیرن بو سه ری، که نهو لهشکره دهگه نه بیابانی لهوی زهوی قوتیان دهداو به ناخی عه ردا ده چنه خواری و نو قم ده بن! منیش عه رزیم کرد: نه ی پیغه مبه ری خودا! باشه نه دیی نهو که سه ی که حه زی لی نه بی به لام به زور هینرابی بو نهو په لاماره نهو حالی چوون ده بی، فهرمووی: نهو یش لهگه ل نهواندا زهوی هه لی دهلووشی به لام له روژی قیامه تدا خودا به پیی نیازی دلی خو ی زیندووی ده کاته وه. له گیرانه وه یه کا: عابدوللای کوری صفوان فهرمووی: نه دی به خودا نهو لهشکره که زهوی لووشیان دهدا نه م لهشکره نییه که ئیستا له شامه وه هاتوون بو کوشتاری عابدوللای کوری زوبه یر. (ش/د/ت).

(١) مسلم. فتن: ٧٦٦٩. ابو داود. المهدی: ٤٢٨٩.

۵۵۹۲- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَكُونُ اخْتِلَافٌ عِنْدَ مَوْتِ خَلِيفَةٍ فَيَخْرُجُ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ هَارِبًا إِلَى مَكَّةَ فَيَأْتِيهِ نَاسٌ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ فَيَخْرِجُونَهُ وَهُوَ كَارَةٌ فَيَبْأِعُونَهُ بَيْنَ الرُّكْنِ وَالْمَقَامِ وَيَبْعَثُ إِلَيْهِ بَعْثٌ مِنَ الشَّامِ فَيُخَسِّفُ بِهِمْ بِالْبَيْدَاءِ بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةِ فَإِذَا رَأَى النَّاسُ ذَلِكَ أَتَاهُ أَبْدَالُ الشَّامِ وَعَصَائِبُ أَهْلِ الْعِرَاقِ فَيَبْأِعُونَهُ بَيْنَ الرُّكْنِ وَالْمَقَامِ ثُمَّ يَنْشَأُ رَجُلٌ مِنْ قُرَيْشٍ أَخُوَالَهُ كَلْبٌ فَيَبْعَثُ إِلَيْهِمْ بَعْثًا فَيُظْهِرُونَ عَلَيْهِمْ وَذَلِكَ بَعْثٌ كَلْبٍ وَالْخَبِيَّةُ لِمَنْ لَمْ يَشْهَدْ غَيْمَةَ كَلْبٍ فَيَقْسِمُ الْمَالَ وَيَعْمَلُ فِي النَّاسِ بِسُنَّةِ نَبِيِّهِمْ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَيُلْقِي الْإِسْلَامَ بِحِرَانِهِ إِلَى الْأَرْضِ فَلَبِثَ سَبْعَ سِنِينَ ثُمَّ يَتَوَفَّى وَيُصَلَّى عَلَيْهِ الْمُسْلِمُونَ. رواه أبو داود^(۲):

نوم و سہلہ مہ (خودای ئی رازی بن) لہ پیغہ مہرہ وہ (دیو دی خودای لہ سرین) دہ فہ رموی: لہ کاتی مردنی جینشینیکدا دہ بی بہ کی شہو بہرہ و دووبہرہ کی، پیاو ویکیش (واتہ: مہدی) لہ خہ لکی مہ دینہ ہہ لدی و دہ پوا بو مہ ککہ، خہ لکی مہ دینہ یش شوینی دہ کھون و ہرچہن خوئی حہزی ئی نابی بہ لام نہ وان دہ یہیننہ دہرہ وہ لہ نیوانی روکن و مہ قام پہ یمانی دہ دہنی و دہ یکن بہ (خہ لیفہ - جینشین) نہ و جا لہ شامہ وہ لہ شکری دہ نیرن بو سہری، کہ دہ گنہ بیابانہ کھی نیوانی مہ ککہ و مہ دینہ لہوی رو دہ چن بہ ناخی زہ ویداو زہوی قوتیان دہ دا، کاتی کہ مہردوم نہ مہ دہینن ئیتر پیاو چاکانی شام (کہ پییان دہ گوتری: نہ بدالی شام: ہاو گوپانی شام) و پیاو ماقولانی عیراق دہ چن بو خزمہ تی و پہ یمانی لہ گہل دہ بہ ستن، لہ پاشا کابرایہ کی قورہ یشی پہیدا دہ بی، وہ بہ پشتی ہوژی کہ لبی خالوانی لہ شکر ریگ دہ خا، ہہ تا بچیت بہ گژ مہ ہدیدا، مہ ہدیش لہ شکری دہ نیریتہ سہریان و لہ شکرہ کھی مہ ہدی سہر دہ کھون بہ سہر لہ شکری کابرا داو لہ شکرہ کھی کہ لب پیس تیگ دہ شکین و مال و سامانیکی بیادایان بہ تالانی ئی دہ گرن، مہ ہدی بو خوئی نہ و مالی تالانییہ بہ عہدالت دابہ ش دہ کاو لہ ناو خہ لکا بہ سوننہت و شہریعہ تی

(۲) بسند رجالہ رجال الصحیح (شرحہ).

پیغه مبهری موسولمانان (درویدی خودای له سرین) رهفتارو کردار دهکا، وه ئایینی نیسلام له ولاتدا پهلوپو داده کوتی و دادهمه زری، نهوجا نهه جینشیننه جهوت سال ناوا ده مینیتته وه، له پاشا دهمری و موسولمانان نویژی مردووی له سر دهکن! (د-ح/ص).

٥٥٩٣- عَنْ أَبِي نُضْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا عِنْدَ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَقَالَ: يُوشِكُ أَهْلُ الْعِرَاقِ أَنْ لَا يُجِبِيَ إِلَيْهِمْ قَفِيزٌ وَلَا دِرْهَمٌ. قُلْنَا مِنْ أَيْنَ ذَاكَ قَالَ مِنْ قِبَلِ الْعَجَمِ يَمْتَنِعُونَ ذَاكَ؟ ثُمَّ قَالَ: يُوشِكُ أَهْلُ الشَّامِ أَنْ لَا يُجِبِيَ إِلَيْهِمْ دِينَارٌ وَلَا مُدَّةٌ. قُلْنَا مِنْ أَيْنَ ذَاكَ قَالَ مِنْ قِبَلِ الرُّومِ. ثُمَّ سَكَتَ هُنَيْئَةً ثُمَّ قَالَ قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَكُونُ فِي آخِرِ أُمَّتِي خَلِيفَةٌ يَخْشَى الْمَالَ حَتَّى لَا يَعْدُهُ عَدَدًا. قَالَ قُلْتُ لِأَبِي نُضْرَةَ أَتَرَى آلَهُ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ فَقَالَ: لَا^(٣).

نه بو نه ضره (خودای فی رازی بن) فهرمووی: جاری له لای جابیر بووین فهرمووی: هاکا خه لکی عیراق خه رچی خه له و خه رمان و، مهکات و باجی مال و خه رچی پوول و پاره یان نه دا! گوتمان: نه وه له بهرچی؟ فهرمووی: عه جهم نهه ولاته داگیر دهکن و قه ده غه ی نه وه یان فی دهکن، له پاشا فهرمووی: هاکا خه لکی شام سه رانه و باج و خه رچی خه له و پوول یان نه دا! گوتمان: نه ی نه وه له بهرچی؟ فهرمووی: به هو ی رومه وه، له پاشا جابیر توژی راما و فهرمووی: پیغه مبهر (درویدی خودای له سرین) فهرمووی: له چینی پاشینی نومه تی مندا جینشیننه ده بی به گوئل و مشت پاره و مال ده به خشیتته وه و به ژماردن نایژمیژی. جه ریری قسه بهر (راوی) ده فهرمووی: گوتم به نه بو نه ضره: ئایا تو له و باوه رده ای که نه وه عومه ری کوپی عه بدولعه زیز بی؟ فهرمووی: نهه. (م).

٥٥٩٤- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مِنْ خُلَفَائِكُمْ خَلِيفَةٌ يَخْشَى الْمَالَ حَتَّى لَا يَعْدُهُ عَدَدًا. رواهما مسلم^(٤).

(٣) مسلم. فتن: ٧٢٤٤.

(٤) مسلم. فتن: ٧٢٤٦.

ئه‌بو سه‌عید (خودای ئی رازی بن) له خۆشه‌ویسته‌وه فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین): جینشینێ له جینشینه‌کانتان مال به‌چنگ و مست - به‌بێ شومار - به‌خه‌لك ده‌به‌خشێ! (م - ره‌حه‌تی خودای لێبێ).

٥٥٩٥ - وَعَنْهُ قَالَ: خَشِينَا أَنْ يَكُونَ بَعْدَ نَبِينَا حَدَثٌ فَسَأَلْنَا نَبِيَّ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: إِنَّ فِي أُمَّتِي الْمَهْدِيَّ يَخْرُجُ يَعِيشُ خَمْسًا أَوْ سَبْعًا أَوْ تِسْعًا. قَالَ قُلْنَا وَمَا ذَلِكَ؟ قَالَ: سِنِينَ. قَالَ: فَيَجِيءُ إِلَيْهِ رَجُلٌ يَقُولُ يَا مَهْدِيُّ أَعْطِنِي أَعْطِنِي. قَالَ: فَيُخَنِّي لَهُ فِي ثَوْبِهِ مَا اسْتَطَاعَ أَنْ يَحْمِلَهُ. رواه الترمذي^(٥).

ديسان فهرمووی: مه‌ترسیمان هه‌بوو که له پاشی مه‌رگی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) شتێ رووبدا، له‌به‌ر ئه‌وه له پیغه‌مبه‌رمان پرسى، فهرمووی: مه‌هدى له‌ناو ئۆمه‌تا هه‌ل ده‌ستێ، پینج یا فهرمووی: هه‌وت، یا فهرمووی: نۆ ده‌ژێ، گوته‌ی: گوتمان پینج و هه‌وت و نۆی چی؟ فهرمووی: سال فهرمووی: هه‌یه پیاوی دێ بۆ لای ده‌لێ: ئه‌ی مه‌هدی! به‌شم بده، ئه‌ی مه‌هدی به‌شم بده، ئه‌ویش پیاوه‌که چه‌ندی بۆ هه‌لبگیرێ به‌لامشت ده‌یکاته کو‌شی! (ت - س/ح).

٥٥٩٦ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَوْ لَمْ يَنْقَ مِنْ الدُّنْيَا إِلَّا يَوْمٌ لَطَوَّلَ اللَّهُ ذَلِكَ الْيَوْمَ حَتَّى يَبْعَثَ فِيهِ رَجُلًا مِثْلِي أَوْ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي يُوَاطِئُ اسْمُهُ اسْمِي وَاسْمُ أَبِيهِ اسْمُ أَبِي يَمْلَأُ الْأَرْضَ قِسْطًا وَعَدْلًا كَمَا مِلَّيْتُ ظُلْمًا وَجَوْرًا. رواه أبو داود والترمذي.

عه‌بدوللا (ره‌زای خودای لێبێ) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: ئه‌گه‌ره‌کوو جیهان تاقه‌یه‌ک روژێ مابێ خودا ئه‌و روژه‌ درێژ ده‌کاته‌وه و قیامه‌ت هه‌ناسێ تا خودا پیاوی له‌ نه‌وه‌ی من ده‌نیرێ، یا فهرمووی: پیاوی له‌ که‌سو و کاری من ده‌نیرێ، سه‌ر رووی زه‌وی پێ ده‌کا له دادو عه‌داله‌ت، وه‌کوو پێپه‌وه له زۆرو سته‌م له پێش هاتنی ئه‌ودا، ئه‌و پیاوه

(٥) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

خو‌ی هاوناوی خو‌مه و باوکی هاوناوی باوکمه (واته: مه‌هدی ناوی موحه‌ممه‌دی کو‌پی عه‌بدوللایه و له نه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ر خو‌یه‌تی (د/ت-س/ص).

۵۵۹۷- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْمَهْدِيُّ مِنْنِي أَجَلِي الْجَبْهَةُ أَقْنَى الْأَنْفِ يَمْلَأُ الْأَرْضَ قِسْطًا وَعَدْلًا كَمَا مُلِئَتْ جَوْرًا وَظُلْمًا يَمْلِكُ سَبْعَ سِنِينَ^(۷):

ئه‌بو سه‌عید (خودای ئی‌رازی بئ) فهرمووی: خو‌شه‌ویست (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: مه‌هدی له‌ خو‌مه، پی‌شه‌ سه‌ری رووته، لووتی در‌یژو که‌وانه‌یی‌ه و سه‌ری لووتی باریکه، سه‌ر رووی زه‌وی پ‌ر ده‌کا له‌ دادو عه‌دالته و ده‌کوو چو‌ن له‌ پی‌ش هاتنی ئه‌ودا پ‌ر بووه له‌ زو‌رو سته‌م، وه‌ حه‌وت سالی‌ش حوکم ده‌کا. (د/حاکم-س/ص).

۵۵۹۸- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْمَهْدِيُّ مِنْ غَيْرَتِي مِنْ وَلَدِ فَاطِمَةَ. رواهما أبو داود والحاكم^(۸):

ئوموو سه‌له‌مه (خودای ئی‌رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: مه‌هدی له‌ نه‌وه‌ی خو‌مه، له‌ نه‌ته‌وه‌ی فاتیمه‌ی کچه‌م. (د/حاکم-س/ص).

۵۵۹۹- عَنْ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: وَقَدْ نَظَرَ إِلَى ابْنِهِ الْحَسَنِ: إِنَّ ابْنِي هَذَا سَيِّدٌ كَمَا سَمَّاهُ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَسَيَخْرُجُ مِنْ صُلْبِهِ رَجُلٌ يُسَمَّى بِاسْمِ لَبِيبِكُمْ يُشْبِهُهُ فِي الْخُلُقِ وَلَا يُشْبِهُهُ فِي الْخَلْقِ^(۹):

عه‌لی (ره‌زای خودای نبین) سه‌رنجی هه‌سه‌نی کو‌پی خو‌ی داو فهرمووی: ئه‌م کو‌په‌ی من گه‌وره‌و سه‌روه‌رو سه‌رداره، وه‌ک پیغه‌مبه‌ر خو‌ی (دروودی خودای له‌سهرین) وای ناو ناوه، له‌ پشته‌ی ئه‌م پیاو‌ی هه‌ل ده‌که‌وی، ناوی موحه‌ممه‌دی

(۷) بسند صحیح (شرحه).

(۸) بسند صحیح (شرحه).

(۹) سکت عن درجته الشارح.

کوپری عه‌بدوللا ده‌بی، وه‌ک ناوی من که پیغه‌مبه‌ری ئیوه‌م، به ره‌فتاری شیرینی و خویی جوانی له پیغه‌مبه‌ری ئیوه ده‌کا، به‌لام به‌شکل و شیوه به ته‌واوی له‌و ناچی و له‌م لایه‌نه‌وه هه‌ندی جیاوازی هه‌یه! (د- نه‌بو داود).

٥٦٠٠- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَخْرُجُ رَجُلٌ مِنْ وَرَاءِ النَّهْرِ يُقَالُ لَهُ الْحَارِثُ بْنُ حَرَاثٍ عَلَى مُقَدِّمَتِهِ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ مَنْصُورٌ يُوْطَى أَوْ يُمَكَّنُ لَأَلِ مُحَمَّدٍ كَمَا مَكَّنْتَ قُرَيْشَ لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَجَبَّ عَلَى كُلِّ مُؤْمِنٍ نَصْرُهُ أَوْ إِجَابَتُهُ. رواهما أبو داود^(١٠):

دیسان عه‌لی (ره‌زای خودای ئیپی) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ری) فه‌رمووی: پیاوی له‌ماوه‌رائونه‌هر په‌یدا ده‌بی، ناوی حاریسی کوپری هه‌رراس ده‌بی، سه‌رکرده‌ی له‌شکره‌که‌ی ناوی مه‌نصور ده‌بی، وه‌ک چۆن قورهبیش بوون به‌هۆی سه‌رکه‌وتنی موچه‌مه‌دو دامه‌زاندنی ئایینه‌که‌ی نه‌و پیاوه‌یش ئاوا ده‌بی به‌هۆی سه‌رکه‌وتنی نه‌وه‌ی موچه‌مه‌دو دامه‌زاندنی دینی موچه‌مه‌د (دروودی خودای له‌سه‌ری) واجب و پیویسته له‌سه‌ر هه‌موو موسولمانی کۆمه‌کی نه‌و پیاوه بکا وه‌بچی به‌ده‌نگیه‌وه (دروودی خودای له‌سه‌ری).

٥٦٠١- له‌شه‌رحه‌که‌دا نه‌قل ده‌کا ده‌لی: هه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌سه‌ری) فه‌رموویه‌تی: مه‌هدی پیاویکه له‌نه‌وه‌ی من، رووی گه‌شو پاک، وه‌ک ئه‌ستیره‌ی دره‌خشان و ورشه‌داری ئاسمان، به‌ره‌نگو روخسارو رواله‌ت له‌هه‌رب ده‌چی، به‌له‌شولار له‌ئیسرائیلی ده‌چی (واته: که‌منی که‌له‌گه‌ته) زه‌وی پرده‌کا له‌دادو عه‌داله‌ت، وه‌کوو چۆن له‌پیش چه‌رخێ ئه‌ودا پر ده‌بی له‌زۆرو سته‌م و نا‌هه‌قی دانیه‌شتوانی ئاسمان و زه‌وی به‌خه‌لافه‌تی نه‌و خوشنوو و رازین! (رویانی / ابو نعیم / دیلمی / تهرانی).

^(١٠) سکت عن درجته الشارح.

١٠٩) کۆمەڵی لە موسولمانان هەر لەسەر هەق دەوام دەکەن هەتا قیامەت
تەواو نزیك دەبێتەو: (لا تزال طائفة على الحق إلى قرب الساعة)

٥٦٠٢- ئەم فەرموودەیە لە بەرگی هەشتەمدا لەسەر باسی (الجهاد
فرض كفاية) دا رابورد، فەرموودەی چوارەم. لە گەردا ئاوايە: گرویی لە
ئۆمەتی من دەست لە هەق هەلناگرن، بە ئاشکرا پەپەرەوی ئی دەکەن، ئەوێ
پشتیان لەزەوی بداو پاشقولیانی ئی دا زیان لەوان نادا، ئەمانە چینی لەدوا چینی
هەروا لەسەر هەق دەمینن تا نزیکی قیامەت تا ئەوچە لە کە خودا لە یەمەنەو
کەزە بایی دەنیری و گیانی هەموو موسولمانی دەکیشتی. (ت/د/م) لێردا
ئەمە ی پترە:

وزاد مسلم: فَيَنْزِلُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَقُولُ أَمِيرُهُمْ نَعَالَ صَلِّ
لَنَا. فَيَقُولُ لَا. إِنَّ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ أَمْرَاءُ. تَكْرِمَةً لِلَّهِ هَذِهِ الْأُمَّةُ^(١):

موسلیم (پەرگۆپی پیرۆزی لە نوورو بۆن و بەرامە ی خوۆشی بەهەشت
بئی) ئەمە ی پترە: کاتی عیسی کۆپی مەریەم (دروودی خودای لەسەربین) لە ئاسمان
دیتە خواری فەرمانرەوای ئەو کاتە ی موسولمانان عەرز ی دەکا: وەرە تۆ
بەرنوێژێکە مان بۆ بکە، عیسیایش (دروودی خودای لەسەربین) دەفەرموێ: نا من
بەرنوێژیتان بۆ ناکەم، خۆت بیکە بۆیان، چونکە ئێو کە ئۆمەتی
موحەممەدن خۆتان لەناو خۆتاندا فەرمانبەر و فەرمانرەوای یەکتەین و دەشی
ئیمام و بەرنوێژو پیۆشەواو ئەمانەتان لە خۆتان بئی، ئەمە پیریاری خودایەو
کردوویەتی بە دەستی ریزو قەدر و لەم ئۆمەتە ی ناو!

٥٦٠٣- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّكُمْ
مَنْصُورُونَ وَمُصْبِيُونَ وَمَفْتُوحٌ لَكُمْ فَمَنْ أَدْرَكَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَلْيَتَّقِ اللَّهَ وَلْيَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ
وَلْيَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَمَنْ كَذَبَ عَلَى مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ^(٢):

(١) تقدم في مجلد ثامن. تسلسل/١٩ رقم/٤٢٥٩/٤. مسلم. جهاد: ٤٩٢٧ - ٤٩٢٥. إيمان: ٢٩٢، ٢٩٠ -

٢٩٢. تجريد/ ٤ ل- ٦٠ رقم/ ١٣٧٤ = ٣٤٤٨، ٣٤٤٧.

(٢) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

عبداللّاه (خودای فی رازی بن) فهرمووی: خوشه‌ویست (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: ئیوه له سایه‌ی خوداوه هر سه‌رکه‌وتوو ده‌بن و تالان و مالی زور ده‌گرن و ولاتیکی زور فەتخ ده‌کن و خه‌لکه‌که‌ی له‌سه‌ر ده‌ستی ئیوه‌دا موسولمان ده‌بن، ده‌ی ئاموزگاریم ئه‌وه‌یه بو ئیوه: هر کامی له ئیوه که‌وته ئه‌و رۆژه، با خودا له یاد نه‌کاوه‌تا ده‌توانی له خودا بترسی، له هه‌مانکادا با فرمان به کاری په‌سه‌ند بکاوه‌جلوگیری له کاری ناپه‌سه‌ند بکا، ئاگادارین هر که‌سی به قه‌ستی درو هه‌لبه‌ستی و سوور بزانی ئه‌وه دروی په‌تییه‌و بینن به دم منه‌وه ئه‌وه باشوینی خو‌ی له‌ناو ئاگری دۆزه‌خدا خوش بکا. (ت-س/ر/ص).

٥٦٠٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا كَانَ أَمْرًاؤُكُمْ خِيَارُكُمْ وَأَغْنِيَاؤُكُمْ سُمَحَاءُكُمْ وَأُمُورُكُمْ شُورَى بَيْنَكُمْ فَظَهَرَ الْأَرْضُ خَيْرٌ لَّكُمْ مِنْ بَطْنِهَا وَإِذَا كَانَ أَمْرًاؤُكُمْ شِرَارُكُمْ وَأَغْنِيَاؤُكُمْ بُخَلَاءُكُمْ وَأُمُورُكُمْ إِلَى نَسَائِكُمْ فَبَطْنُ الْأَرْضِ خَيْرٌ لَّكُمْ مِنْ ظَهْرِهَا. رواهما الترمذي^(٢):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای فی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: هر کاتی فرماندارو کارگیره‌کانتان پیاوی باش بوون و داراو ده‌وله‌مهنده‌کانتان به‌خشنده‌و جوامیر بوون و له‌ناو خۆتاندا کارو بارتان به‌راویژو راو ته‌گیر بوو، ئه‌وه له‌م حاله‌دا ژیا‌نتان مایه‌ی باشییه‌ بو‌تان، به‌لام ئه‌گه‌ر فرمانداره‌کانتان پیاو خراپ و به‌د بوون و داراو ده‌وله‌مهنده‌کانتان رژدو پیسکه‌و چرووک بوون و کاروباری گرنگتان له‌ ده‌ستی ژنه‌کانتاندا بوو ئه‌وه له‌م حاله‌دا مردنتان مایه‌ی خیره‌ بو‌تان! (ت-سند غریب).

له‌ پیرستی سووره‌ته‌کانی قورئاندا ئه‌م دوو شیعره‌م نویسیبوو:

شوورا به‌ زووخرووف رووکه‌ش کراوه

داخه‌م له‌ ناوه‌مان به‌س ناوس ماوه

^(٢) رواه الترمذي بسند غریب (شرحه).

زور شت لہم دینہ لہکار خراوہ

وہک گورگان خوار دوو قولاً خس ماوہ!

(۱۱۰) نیتسا جہ جال وا لہ ناو دوورگہ یہ کا کوٓتو زنجیر کراوہ،
تا نہو کا نہی ھل دہستی : (الدجال الآن في جزيرة موق بالحدید)

۵۶۰ھ - عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ قَيْسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَكُنْتُ فِي صَفِّ النِّسَاءِ الَّتِي تَلِي ظُهُورَ الْقَوْمِ فَلَمَّا قَضَى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) صَلَاتَهُ جَلَسَ عَلَى الْمِنْبَرِ وَهُوَ يَضْحَكُ فَقَالَ: لِيَلْزَمَ كُلُّ إِنْسَانٍ مُصَلَّاهُ. ثُمَّ قَالَ: أَتَذَرُونَ لِمَ جَمَعْتُكُمْ. قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَغْلَمُ. قَالَ: إِنِّي وَاللَّهِ مَا جَمَعْتُكُمْ لِرَغْبَةٍ وَلَا لِرَهْبَةٍ وَلَكِنْ جَمَعْتُكُمْ لِأَنْ تَمِيماً الدَّارِ كَانَ رَجُلًا نَصْرَانِيًّا فَجَاءَ فَبَايَعَ وَأَسْلَمَ وَحَدَّثَنِي حَدِيثًا وَافَقَ الَّذِي كُنْتُ أُحَدِّثُكُمْ عَنْ مَسِيحِ الدَّجَالِ حَدَّثَنِي أَنَّهُ رَكِبَ فِي سَفِينَةٍ بَحْرِيَّةٍ مَعَ ثَلَاثِينَ رَجُلًا مِنْ لَحْمٍ وَجُدَامٍ فَلَعِبَ بِهِمُ الْمَوْجُ شَهْرًا فِي الْبَحْرِ ثُمَّ أَرْفَقُوا إِلَى جَزِيرَةٍ فِي الْبَحْرِ حِينَ مَغْرِبِ الشَّمْسِ فَجَلَسُوا فِي أَقْرَبِ السَّفِينَةِ فَدَخَلُوا الْجَزِيرَةَ فَلَقِيَتْهُمْ دَابَّةٌ أَهْلَبُ كَثِيرِ الشَّعْرِ لَا يَذَرُونَ مَا قُبْلَهُ مِنْ دُبُرِهِ مِنْ كَثَرَةِ الشَّعْرِ فَقَالُوا وَيْلَكَ مَا أَتَتْ؟ فَقَالَتْ أَنَا الْجَسَّاسَةُ. قَالُوا وَمَا الْجَسَّاسَةُ قَالَتْ أَيُّهَا الْقَوْمُ انْطَلِقُوا إِلَى هَذَا الرَّجُلِ فِي الدَّيْرِ فَإِنَّهُ إِلَى خَبَرِكُمْ بِالْأَشْوَاقِ. قَالَ: لَمَّا سَمِعْتُ لَنَا رَجُلًا فَرَقْنَا مِنْهَا أَنْ تَكُونَ شَيْطَانَةً قَالَ: فَأَنْطَلَقْنَا سِرَاعًا حَتَّى دَخَلْنَا الدَّيْرَ فَإِذَا فِيهِ أَكْثَرُ إِنْسَانٍ رَأَيْنَاهُ قَطُّ خَلْقًا وَأَشَدَّهُ وَثَاقًا مَجْمُوعَةً يَدَاهُ إِلَى عُنُقِهِ مَا بَيْنَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى كَعْبَيْهِ بِالْحَدِيدِ قُلْنَا وَيْلَكَ مَا أَتَتْ؟ قَالَ قَدْ قَدَرْتُمْ عَلَى خَبَرِي فَأَخْبِرُونِي مَا أَنْتُمْ قَالُوا نَحْنُ أَنْاسٌ مِنَ الْعَرَبِ رَكِبْنَا فِي سَفِينَةٍ بَحْرِيَّةٍ فَصَادَفْنَا الْبَحْرَ حِينَ اغْتَلَمَ فَلَعِبَ بِنَا الْمَوْجُ شَهْرًا ثُمَّ أَرْفَقْنَا إِلَى جَزِيرَتِكَ هَذِهِ فَجَلَسْنَا فِي أَقْرَبِهَا فَدَخَلْنَا الْجَزِيرَةَ فَلَقِيَتْنَا دَابَّةٌ أَهْلَبُ كَثِيرِ الشَّعْرِ لَا يَذَرِي مَا قُبْلَهُ مِنْ دُبُرِهِ مِنْ كَثَرَةِ الشَّعْرِ فَقُلْنَا وَيْلَكَ مَا أَتَتْ فَقَالَتْ أَنَا الْجَسَّاسَةُ. قُلْنَا وَمَا الْجَسَّاسَةُ قَالَتْ اغْمِذُوا إِلَى هَذَا الرَّجُلِ فِي الدَّيْرِ فَإِنَّهُ إِلَى خَبَرِكُمْ بِالْأَشْوَاقِ فَأَقْبَلْنَا إِلَيْكَ سِرَاعًا وَفَرَعْنَا مِنْهَا وَلَمْ نَأْمَنْ أَنْ تَكُونَ شَيْطَانَةً

فَقَالَ أَخْبِرُونِي عَنْ نَخْلٍ بَيْسَانَ قُلْنَا عَنْ أَىِّ شَأْنِهَا تَسْتَخِيرُ؟ قَالَ أَسْأَلُكُمْ عَنْ نَخْلِهَا
 هَلْ يُثْمِرُ قُلْنَا لَهُ نَعَمْ. قَالَ أَمَا إِنَّهُ يُوشِكُ أَنْ لَا تُثْمَرَ قَالَ أَخْبِرُونِي عَنْ بُحَيْرَةِ الطُّبْرِیَّةِ.
 قُلْنَا عَنْ أَىِّ شَأْنِهَا تَسْتَخِيرُ؟ قَالَ هَلْ فِيهَا مَاءٌ قَالُوا هِیَ کَثِیرَةُ الْمَاءِ. قَالَ أَمَا إِنَّ مَاءَهَا
 يُوشِكُ أَنْ يَذْهَبَ. قَالَ أَخْبِرُونِي عَنْ عَیْنِ زُغَرَ. قَالُوا عَنْ أَىِّ شَأْنِهَا تَسْتَخِيرُ قَالَ هَلْ
 فِی الْعَیْنِ مَاءٌ وَهَلْ یَزْرَعُ أَهْلُهَا بِمَاءِ الْعَیْنِ قُلْنَا لَهُ نَعَمْ هِیَ کَثِیرَةُ الْمَاءِ وَأَهْلُهَا یَزْرَعُونَ
 مِنْ مَائِهَا. قَالَ أَخْبِرُونِي عَنْ نَبِیِّ الْأُمَیِّیْنَ مَا فَعَلَ؟ قَالُوا قَدْ خَرَجَ مِنْ مَكَّةَ وَنَزَلَ یَثْرِبَ.
 قَالَ أَقَاتَلَهُ الْعَرَبُ؟ قُلْنَا نَعَمْ. قَالَ کَيْفَ صَنَعَ بِهِمْ؟ فَأَخْبَرْتَاهُ أَنَّهُ قَدْ ظَهَرَ عَلَى مَنْ یَلِیْهِ
 مِنَ الْعَرَبِ وَأَطَاعُوهُ قَالَ لَهُمْ قَدْ كَانَ ذَلِكَ قُلْنَا نَعَمْ. قَالَ أَمَا إِنَّ ذَاكَ خَیْرٌ لَهُمْ أَنْ
 یُطِيعُوهُ وَإِنِّی مُخْبِرُكُمْ عَنِّی إِلَى أَنَا الْمَسِیحُ وَإِنِّی أَوْشِكُ أَنْ یُؤْذَنَ لِی فِی الْخُرُوجِ
 فَأَخْرُجُ فَأَسِیرٌ فِی الْأَرْضِ فَلَا أَدَعُ قَرْیَةً إِلَّا هَبَطْتُهَا فِی أَرْبَعِینَ لَیْلَةً غَیْرَ مَكَّةَ وَطَیْبَةَ
 فَهَمَّا مُحَرَّمَتَانِ عَلَى کُلِّتَاهُمَا کُلَّمَا أَرَدْتُ أَنْ أَدْخُلَ وَاحِدَهُ أَوْ وَاحِدًا مِنْهُمَا اسْتَقْبَلَنِی
 مَلَكٌ بِیَدِهِ السَّیْفُ صَلَاتًا یَصِلُونِی عَنْهَا وَإِنِّ عَلَى کُلِّ نَفْسٍ مِنْهَا مَلَائِکَةٌ یَحْرُسُونَهَا
 قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَطَعَنَ بِمِخَصَرَتِهِ فِی الْمِنْبَرِ: هَذِهِ طَیْبَةُ هَذِهِ
 طَیْبَةُ هَذِهِ طَیْبَةُ. یَعْنِی الْمَدِیْنَةَ أَلَا هَلْ کُنْتُ حَدِّثُكُمْ ذَلِكَ. فَقَالَ: النَّاسُ نَعَمْ، قَالَ:
 فَإِنَّهُ أَعْجَبَنِی حَدِیثُ تَمِیمٍ أَنَّهُ وَافَقَ الَّذِی کُنْتُ أُحَدِّثُكُمْ عَنْهُ وَعَنِ الْمَدِیْنَةِ وَمَكَّةَ ثُمَّ
 قَالَ: (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): أَلَا إِنَّهُ فِی بَحْرِ الشَّامِ أَوْ بَحْرِ الْیَمَنِ لَا بَلَّ مِنْ قِبَلِ الْمَشْرِقِ مَا
 هُوَ مِنْ قِبَلِ الْمَشْرِقِ مَا هُوَ مِنْ قِبَلِ الْمَشْرِقِ مَا هُوَ. وَأَوْمَأَ بِیَدِهِ إِلَى الْمَشْرِقِ. قَالَتْ
 فَحَفِظْتُ هَذَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَأَبُو دَاوُدَ وَالرَّمْذِیُّ
 وَلَفْظُهُ: حَدَّثَنِی تَمِیمُ الدَّارِیُّ (رَضِیَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) أَنَّ نَاسًا مِنْ أَهْلِ فَلَسْطِینَ رَكِبُوا سَفِینَةً فِی
 الْبَحْرِ فَجَالَتْ بِهِمْ حَتَّى قَدَفَتْهُمْ فِی جَزِیرَةٍ مِنْ جَزَائِرِ الْبَحْرِ فَإِذَا هُمْ بِدَائِبَةٍ لَبَاسَةٍ نَاشِیرَةٍ
 شَعْرَهَا فَقَالُوا: مَا أَتَتْ قَالَتْ أَنَا الْجَسَّاسَةُ. قَالُوا فَأَخْبَرِینَا. قَالَتْ: لَا أَخْبِرُكُمْ وَلَا
 أَسْتَخْبِرُكُمْ وَلَکِنْ ائْتُوا أَقْصَى الْقَرْیَةِ فَإِنَّ ثَمَّ مَنْ یُخْبِرُكُمْ وَیَسْتَخْبِرُكُمْ. فَأَتَيْنَا أَقْصَى
 الْقَرْیَةِ فَإِذَا رَجُلٌ مُوْتَقٍ بِسِلْسِلَةٍ فَقَالَ: أَخْبِرُونِی عَنْ عَیْنِ زُغَرَ. قُلْنَا مَلَأَیْ تَذْفُقُ. قَالَ
 أَخْبِرُونِی عَنِ الْبُحَیْرَةِ قُلْنَا مَلَأَیْ تَذْفُقُ. قَالَ أَخْبِرُونِی عَنْ نَخْلِ بَيْسَانَ الَّذِی بَیْنَ

الْأَرْضُ وَالْفَلَسْطِينَ هَلْ أَطْعَمَ قُلْنَا نَعَمْ. قَالَ أَخْبِرُونِي عَنِ النَّبِيِّ هَلْ بُعِثَ قُلْنَا نَعَمْ. قَالَ أَخْبِرُونِي كَيْفَ النَّاسُ إِلَيْهِ قُلْنَا سِرَاعٌ. قَالَ فَتَزَا نَزْوَةٌ حَتَّى كَادَ. قُلْنَا لِمَا أَتَتْ قَالَ إِنَّهُ الدَّجَالُ وَإِنَّهُ يَدْخُلُ الْأَمْصَارَ كُلَّهَا إِلَّا طَبِيبَةَ. وَطَبِيبَةُ الْمَدِينَةِ. (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى سَائِهَا وَسَلَّمَ)^(۱):

فاتیمه‌ی کچی قه‌یس (رمزای خودای نبیی) فهرمووی: له ریزی ئافره‌تدا (که له پشت ریزی پیاوانه‌وه‌یه) له پشت پیغه‌مبه‌ره‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) نویژم به جه‌ماعه‌ت کرد، حه‌زهره‌ت (دروودی خودای له‌سهرین) که له نویژه‌که بۆوه چووه سهر دوانگه‌کهو له سهری دانیشته، پیده‌که‌نی، فهرمووی: با که‌س له جیگه‌ی خوی نه‌بزوی ئینجا فهرمووی: ئایا ده‌زانن که من له‌بهر چی ئیوهم کو‌کردۆته‌وه؟؟ فهرموویان: خوداو پیغه‌مبه‌ری خودا ده‌زانن! فهرمووی: به‌خودا بۆ نه‌وهم کو‌نه‌کردوونه‌ته‌وه که به‌ته‌مای شتی بم یا مه‌ترسیم له شتی بی به‌لام بۆ یه‌که‌م کو‌کردوونه‌ته‌وه تا ئهم داستانه خو‌ش و سه‌یرو پر سووده‌تان بۆ باس بکه‌م: ته‌میمی داری که جاران کابرایه‌کی نه‌صرانی بوو ئیستا هاتووه و په‌یمانی به‌من داوه و موسولمان بووه، دلستانیکی له بابته جه‌جاله‌وه بۆم گیرایه‌وه، ریکی ئهو قه‌سه‌یه‌ی که من ده‌رباره‌ی جه‌جال بۆ ئیوهم کرد.

ته‌میم قسه‌ی بۆ کردم که جارێ خوی و سیی پیاو له هۆزی له‌خمو هۆزی جوزام سواری پاپۆریکی گه‌وره‌ی ده‌ریایی ده‌بن، تامانگیکی ره‌به‌ق شه‌پۆلی ده‌ریا یارییان پی ده‌کا، له‌پاشا له‌ناو ده‌ریادا له‌په‌نا دوورگه‌یه‌کا له‌کاتی خۆرئاوا بووندا له‌نگه‌ر ده‌گرن، ئه‌وجا له‌ناو به‌له‌مه‌کانی گه‌می‌که‌دا داده‌نیشن و ده‌پۆن بۆ وشکانی و ده‌چنه‌ ناو ئهو دوورگه‌وه که له‌ناو ده‌ریا‌که‌دا بوو، ده‌عبایه‌کی تووکنه‌ی کو‌لکنه‌ی تیسکنه‌یان تووش ده‌بی، له‌بهر تیسک و کو‌لک و مووی زۆر سه‌رو قنگی له‌یه‌ک جیا‌نه‌ده‌کرایه‌وه! پیی

(۱) مسلم. فتن: ۷۳۱۲. أبو داود. ملاحم فتن/ ۴۳۲۶، ۴۳۲۷، ترمذی. فتن: ۲۲۵۲. ابن ماجه. فتن:

دەلێن: خانە خراب! تۆ چیت و چی نیت؟ دەلێ: من جەسساسەم، دەلێن: ئەى جەسساسە چىيە؟ (جەسساسە واتە: سووسەكەرو پيشقەرەولێ جەجال) دەعباكە دەلێ: ئەى پياو گەلینە! بپرۆن بۆ لاى ئەو پياو كە لەناو ئەو دێرەدايە، چونكە بەراستى ئەو ئەلھای دەنگو باسى ئیوھىەتى.

تەمىم گوتى: جا كە ناوى پياوى بۆمان هینا، لەم جیگە پەرۆ چۆل و ھۆلەدا مەترسىمان لى نىشت كە ئەم دەعبايە شەياتینى بى، گوتى: ئىنجا بەپەلە تێمان قوچان تاكوو چووينە ناو دێرەكەو، لەوێ زەلامىكى فیلەتەنى زەبەللاحمان بىنى، ھەرگیزاو ھەرگیز مروقى كەتەى زى وامان نەدیو، زۆر توند پێوھند كرابوو، ھەردوو دەستى كەلەپچە كرابوون بە ملیەو، لە ئەژنۆیەو تا قولە پێى بە كوۆت و زنجیر شەتەك درابوو، پێمان گوت: نەگبەت! تۆ چیت؟ گوتى: من ئەوھم كەوام لەبەر چاوتان و زوو یا درەنگ دەزانن من كىم، بەلام پێم بلێن كە ئیوھ كىن و چىن؟ گوتمان: ئیمە كاسانىكىن لە عەرەب، سواری كەشتیەك بووین واریكەوت دەریا ئالوزا، ئیتر ھەتا مانگى شەپۆل بەملاولادا دەیهیناين و دەبیردین، تا لە ئەنجاما پەنامان هینا بۆ ئەم دوورگەى تۆیەو لەنگەرمان گرت و بە قایەخ دابەزین بۆ ناو دوورگەكەو تووشى دەعبايەكى تیسكنى موودار بووین لەبەر تووك و موو سەرو قنگى لەیەك جیا ناكړتەو، پێمان گوت: نەگبەت! تۆ چیت؟ گوتى: من قەرەوولم: گوتمان: قەرەوولێ چیت؟ گوتى: بچن بۆ لاى ئەو كابرایە كەوا لەناو ئەو دێرەدا، چونكە ئەو ئەلھای باسو خواسى ئیوھىەتى، ئیتر ئیمەیش بە پەلە هاتین بۆ لاى تۆو لەو دەعبايەیش ترساین نەبادا شەياتینى بى جازەبەلللاحكە گوتى: باسى باخە خورماكانى بەیسانم بۆ بكەن، گوتمان: مەبەستت لە چىيەتى، لەچىی ئەو باخە دەپرسیت؟ گوتى: ئایا دارە خورماكان بەردەگرن؟ گوتمان: ئا بەردەگرن گوتى: ئەدی زۆرى نەماو كە بەر نەگرن، گوتى: باسى دەریاچەكەى تەبەرییەم بۆ بكەن. گوتمان مەبەستت لە چىيەتى؟ گوتى: ئایا ناوى تیايە یان نا؟ گوتمان: پەرە لە ئاو، گوتى: ھاكا وشكى كرد، گوتى: باسى كانیاوھەى شارى زوغەرى شامم بۆ بكەن، گوتمان: مەبەستت لە

چییه تی، له چه شتیکی ده پرسی؟ گوتی: ئایا کانیاوه که ئاو هکه ی وشکی نه کردووه؟ ئایا خه لکه که ی شینایی و بهراو له بهر ئاو هکه یدا ده که ن؟ گوتمان: ئا، پره له ئاوو خه لکه که یشی بهراوی له بهر دا ده که ن، گوتی: ئه ی ده نگ و باسی پیغه مبهری عه ره به بی سهوا ده کان چییه و چی نییه، چی به سهر هات و بوو به چی؟ گوتمان له مه که ده رچوو، ئیستا وا له مه دینه، گوتی: پیم بلین ئایا عه ره به کان شهریان له گه لیدا کرد یانا؟ گوتمان: به ئی، گوتی: ئه نجامه که ی چی بوو؟ گوتمان: پیغه مبه ره که یان سهر که وت و ئیستا عه ره به کانی ده ورو بهری هه موو به گوئی ده که ن و وان له ژیر رکیف و فره مان ی ئه ودا، گوتی: ئاوا ی ئی هات؟ گوتمان: به ئی، گوتی: ئه دیی ئه گه ر به گوئی بکه ن ئه وه بو خویان باشه، با پیشتان بلیم که من کیم، من جه جالم، زوری نه ماوه که ریگه م بدری بو ده رچوو و بکه ومه گه پرو چه رخه^(١) کاتی په یدا ده بم ده که ومه چه رخه، به ولاتدا ده سوو پیمه وه، له ماوه ی چل شه ودا هه موو شارو گوندی ده چم، مه که و ته یبه ی ئی ده رچی، به لام ئه م دوو شوینه یه له من قه ده غه یه هه رچه ند که به هوئی بچه ناو یه کئی له م دوو شاره وه،

^(١) مامۆستاره شید بابان لیژمه دا ده فره موئ: به ته مایی! با هه ر له زنجیرایی، تا چه ند هه زار سائی تر! ئه م ما له زنجیرامانی بۆی به فایده تره له خوروو جی، چونکی سائیگ و چه ند مانگی ده وام ئه کاو چه زره تی مه سیح عیسا (علیه الصلاة والسلام) به جه هه ننه می موشه رره ف ئه کا. سه رم له بلیمه تی ئه م پیاوه ده رناچی، ئه م زمانه پاراوه کوردییه ره سه نه ی له کوئ هی ناوه، ئه وه پتر له په نجا سائه به کوردی ده خوینم و ده نووسم و گه ئی فره هه نگ و کتیب و سه رچاوه ی کوردیم له بهر ده ستدایه که چی هه تا دوو دیری کوردی ده نووسم خه باتییکی زوری گه ره که ده لئی شیعی موعه له له قات دادمنیم. (وه رگێر - ١٩٩٢/٨/٢٤).

چه ند رۆژی له مه و بهر، من ئه ند ام بووم، له و لیژنه یه دا که مخطوطاته کانی مه کته به ی شیخ محمدي خالمان له بنه ماله که ی وه رگرت، بو حکومه تی هه ریم، له لیسته که دا ده سنوو سیکی تیا دا بوو به ناوی (قواعد نحو و صرف) ی زمانی کوردی به پینوو سی خوالیخو شبوو (مامۆستا رشید به گی بابان) به لام داخه که م نه مان دۆزییه وه، ئه مه یش به لگه یه کی تره له سه ر بلیمه تی ئه و پیاوه، ره حمه ت له و که سه زانیاری زیاتری هه یه له بابه ت ئه م کتیبی نحو و صرفی مه لای بابانه وه، به زوو یی ئه و زانیارییه بگه یه ئی به جیگه ی خۆی. (وه رگێر - ٢٠٠٨/٩/٥)

فریشتەیی شیریی رووت بە دەستەووە بەرم ئی دەبڕیتەووە نایەلئێ که بڕۆمە ناوی، سەرەرای ئەویش هەموو رینگەو بان و کەلەبەریکیان قۆلئێ فریشتەیی لەسەرە ئیشکی دەگرن!

فاتیمە (خودای ئی رازی بئ) فەرمووی: جا پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربین) داردەستەکەیی دەستی ژەند لە مینبەرەکەووە فەرمووی: ئەم خاکە تەیبەییە، ئەم خاکە تەیبەییە، ئەم خاکە تەیبەییە، واتە: مەدینەییە. ئەو جا فەرمووی (دروودی خودای لەسەربین): ئەووە بوو منیش لەم بابەتەووە قسەم بوو کردن خەلکەکەیش گوتیان: بەلئێ قسەت کرد، فەرمووی: بە راستی ئەم قسەییەیی تەمیم بەدل بوو، چونکە دەق ریکی ئەو قسەییەییە که من کردم بوو ئیووە لە بابەت جەجال و مەدینەو مەککەووە. ئینجا فەرمووی (دروودی خودای لەسەربین): دوورگەکە لە دەریای شام یا لە دەریای یەمەندا نییە، که دەکەوێ لە خۆرئاواوە، وەک تەمیم و هاوڕیکانی وا تئێ گەیشتون، بەلام بئ سوو (شەک) و گومان ئەو دوورگەییە لەلای خۆرەلاتەووە! حەزرت (دروودی خودای لەسەربین) بە دەستی ئامازەیی بوو خۆرەلات کرد که لیڕەووەیی.

فاتیمە (خودای ئی رازی بئ) فەرمووی: ئەم فەرمایشتم لە زاری حەزرت خۆیەووە (دروودی خودای لەسەربین) لەبەر کردووە. (م/د/ت) بێژەیی تیرمزی (رەحمتی خودای لێب) ئاوايە: تەمیمی داری بۆی گیرامەووە که چەن کەسئێ – لە خەلکی فەلەستین – لە دەریادا سواری گەمئێ دەبن، گەمئێکە گریان دەدا تا دەیان کا بەناو دوورگەییەکدا، لەوئێ تووشی دەعبایەک دەبن، دەعباکە واخۆی گۆپیووە تووکی خۆی واگێف کردۆتەووە کەس نایناسیئەووە، دەلئین: توو چیت؟ دەلئێ: من جەسسەسم، دەلئین: دەنگوباس چییە؟ دەلئێ: من نەهیچتان پئێ دەلئیم و نەهیچتان ئی دەپرسم بەلام بڕۆن بوو ئەو پەری ئەم دییە، لەوئێ یەکئێ هەییە، هەم دەنگوباستان ئی دەپرسئێ و هەم دەنگوباستان پئێ دەلئێ، جا که گەیشتیئە ئەوپەر گوندەکە پیاویکمان دی بە زنجیرو کووت و پیوهند کرابوو، گوتی: هەوالئێ کانئێ و سەرچاوەکەیی شاری زوغمەم پئێ بلئین، گوتمان پەرە لە ئاوو ئاوی ئی هەل دەقۆلئێ، گوتی: هەوالئێ دەریاچەکەم پئێ بلئین، گوتمان پەرە

له‌ئاو، ئاوی له‌بهر دهرِوا، گوتی: ئه‌ی پیم بلین باخه خورماکانی به‌يسان – که‌وا له نیوانی فه‌له‌ستین و ئوردندا – به‌رده‌گرن یانا؟ گوتمان ئا به‌رده‌گرن. گوتی: ئه‌ی پیم بلین پیغه‌مبه‌ری ئیسلام هاتوو یانا؟ گوتمان: به‌ئی، گوتی: پیم بلین خه‌لک و مه‌ردوم له‌گه‌ل‌یدا چوئن؟ گوتمان زۆ خیرا ده‌چن به‌ ده‌نگیه‌وه، گوتی: جا له داخا وا خوی راپسکان و واته‌نگه گرتی خه‌ریک بوو خوی قورتاربکا، گوتمان: ئه‌ی تو چیت؟ گوتی: من جه‌جالم، کاتی کاتم دئ ده‌چمه‌هه‌موو شارئ، ته‌یبه‌و مه‌که‌ی ئی دهرچئ، ته‌یبه‌ش واته: مه‌دینه. (دروودی خودا له‌و پیغه‌مبه‌ره نازداره‌بی که نیشته‌جیی ئه‌وییه)!

(۱۱) جه‌جال له‌خۆر هه‌لاته‌وه سه‌ر هه‌ل دهدا وه‌ه‌شاماتیکی

که‌لئ زۆر شویتنی ده‌که‌ون: (یظهر الدجال من المشرق فیتبعه ناس کثیرون)

۵۶۰۶- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَتَّبِعُ الدَّجَالَ مِنْ يَهُودٍ أَصْبَهَانَ سَبْعُونَ أَلْفًا عَلَيْهِمُ الطَّيَالِسَةُ. رواه مسلم^(۱):

ئه‌نه‌سی کوپی مالیک (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: هه‌فتا هه‌زار که‌س له جووله‌که‌ی ئه‌سپه‌هان دوا‌ی جه‌جال ده‌که‌ون، هه‌موو ته‌یله‌سانیان له‌بهر دایه (م).

۵۶۰۷- عَنْ أَبِي بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الدَّجَالُ يَخْرُجُ مِنْ أَرْضِ الْمَشْرِقِ يُقَالُ لَهَا خُرَّاسَانُ يَتَّبِعُهُ أَقْوَامٌ كَأَنَّ وُجُوهُهُمْ الْمَجَانُ الْمُطْرَقَةُ^(۲):

ئه‌بو به‌که‌ره (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: جه‌جال له ولاتیکه‌وه سه‌ر هه‌ل‌ده‌دا، پیی ده‌گوترئ خۆراسان،

(۱) مسلم. فتن: ۷۳۸.

(۲) رواه الترمذی. بسند حسن (شرحه).

دهکه ویته خوره لاتوه، کهسانی شوینی دهکه ون روویان خرپنه و گوشتنه، دهلیی قهلفانی جووت بهقی کراوه و قات له سه ر قات چه رمی تیگیراوه (ت-س/ح).

٥٦٠٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَخْرُجُ مِنْ خُرَاسَانَ رَايَاتٌ سُوْدٌ لَا يَرُدُّهَا شَيْءٌ حَتَّى تُنْصَبَ بِإِيلِيَاءَ. رواهما الترمذي^(٣):

ئه بو هورهیره (خودای ن خوشنوو بن) له پیغه مبه ره وه (برودی خودای له سهرین) ده فهرموئ: چه ن ئالایه کی رهش - له خوراسانه وه - ده رده چن، هیچ شتی بهریان ناگرئ تا له قودس هه ل ده گرئ. (ت- سند غه ریب)^(١).

٥٦٠٩- → (ب- ٥ ز- ٧٠ ل- ٢٤٨ ف- ٢)^(٤).

١١٢) نیشانه کانی جه جاله کوره که خوئی بریتیه له که وره ترین فهرته نه

أوصاف المسيح الدجال الذي هو أكبر فتنة

٥٦١٠- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَامَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي النَّاسِ فَأَتَى عَلَى اللَّهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ، ثُمَّ ذَكَرَ الدَّجَالَ فَقَالَ: إِنِّي أُنْذِرُكُمْ، وَمَا مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا قَدْ أُنْذِرَهُ قَوْمُهُ، لَقَدْ أُنْذِرَهُ نُوحٌ قَوْمَهُ، وَلَكِنْ سَأَقُولُ لَكُمْ فِيهِ قَوْلًا لَمْ يَقُلْهُ نَبِيٌّ لِقَوْمِهِ، تَعْلَمُونَ أَنَّهُ أَغَوْرٌ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِأَغَوْرٍ^(١):

^(٢) رواه الترمذي. بسند غريب (شرحه).

^(١) هه ندئ کهس گلهیی له بهنده دمکه ن که تاج هه دیسی زمعیفی تیادیه نه وانه له حاله که حالی نین، من ته رجهمه ده که م، نه ک په راو دادمنیم من گومانم نییه له ودا که نه م تاجه به راستی تاجه، وه من به ته و فیقی خودا له ته رجهمه ی نه م کتیبه پیرو زدها حوسنی ئیختیارم به نصیب بووه. به خودا خو نه م ره خنه گرانه نه و منین که پیاو خوئی به رده دانه و میانه وه خه ریک بکا، به لام به هه ندئ فرت و فیل موسولمانان ته فره دهمه ن و سه ر له خوینه ران ده شیوینن. به هه رحال. سوپاس و ستایش بو خودا، خودا اصلاحی حالی هه موو لایح بکا.

(وه رگیز)

^(٤) تقدم فی مجلد خامس. تسلسل ٧٠ رقم/٢٥٥٩.

^(١) تجرید/ ٣ ل- ٣٦٩ رقم/ ١٤٤٦ = ٣٠٥٧، ٣٣٣٧، ٣٤٣٩، ٤٤٠٢، ٦١٧٥، ٧١٢٣، ٧١٢٧، ٧٤٠٧، ٧١٣١. مسلم.

فتن: ٧٢٩٠، ٧٢٨٨ - ٧٢٩٣.

ئیبنو عومەر (رهزای خودایان لیبی) فهرمووی: پیغه مبهەر (دروودی خودای له سهرین) هه لسا یه وه دوانیکی بو مهردوومه که دا، سوپاسی که شایسته ی خودایی کردی و ئینجا هاته سهرباسی جه جال و فهرمووی: من هو شیارتان ده که مه وه مه ترسیتان ده که مه بهر له جه جال، هه موو پیغه مبهره کانی تریش له پیش مندا که له کانی خویانیان ناگادار کردو ته وه مه ترسی ئه ویان خستوونه ته بهر، به لام من قسه یه کتان بو ده که م له بابهت ئه وه نه حله تیه وه، که هیچ پیغه مبهری ئه م قسه یه ی نه کردو وه بو گه لی خوی، ئه ویش ئه مه یه جه جال یه که له چاوه، دیاره که خودای گه وره یه که له چاوه نییه! (ش/د/ت).

٥٦١١- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا وَقَدْ أَلْدَرَ أُمَّتَهُ الْأَعْوَرُ الْكَذَّابَ إِلَّا إِيَّاهُ أَعْوَرُ وَإِنْ رَبَّكُمْ لَيْسَ بِأَعْوَرَ وَمَكْتُوبٌ بَيْنَ عَيْنَيْهِ كَ ف ر أَي كافر يقرأه كل مسلم. رواهما الأربعة^(١):

ئه نه س (رهزای خودای لیبی) فهرمووی: پیغه مبهەر (دروودی خودای له سهرین) فهرمووی: گشت پیغه مبهره کانی تریش گه له کانی خویانیان له باره ی فهرته نه ی جه جالی هه لاتبازی کویره مووشه وه ناگادار کردو ته وه، هو شیاربن که جه جال یه که له چاوه و چاوه که ی تریشی زه ده داره، دیاره که خودای پهروه دگاری ئیوه خودایه کی پاکی پیروزی بیگهردی بینهنکه، له بهر ئه وه نه یه که له چاوه و نه چاوی زه ده داره! له ناو چاوانی جه جال ئه م پیتانه نووسراون: (ک ف ر) واته: کافر، هه موو موسلمان ی ده یخوینیتیه وه! (ش/د/ت).

٥٦١٢- عَنْ ابْنِ عَمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: بَيْنَا أَنَا لَائِمٌ رَأَيْتُنِي أَطُوفُ بِالْكَعْبَةِ فَإِذَا رَجُلٌ آذَمُ سَبْطُ الشَّعْرِ أَوْ يَهْرَاقُ يَنْطِفُ رَأْسُهُ مَاءً، فَقُلْتُ مَنْ هَذَا؟ قَالُوا ابْنُ مَرْيَمَ. فَذَهَبْتُ أَلْتَفِتُ فَإِذَا رَجُلٌ أَحْمَرُ جَسِيمٌ جَعَدُ الرَّأْسِ أَعْوَرُ الْعَيْنِ الْيُمْنَى، كَأَنَّ عَيْنَهُ عِنَبَةٌ طَافِيَةٌ، قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالُوا هَذَا الدَّجَالُ. أَقْرَبُ النَّاسِ بِهِ شَبْهًا ابْنُ قَطَنِ. وَابْنُ قَطَنِ رَجُلٌ مِنْ بَنِي الْمُصْطَلِقِ مِنْ خُرَاعَةَ. رواه الشيخان^(٢):

(١) بخاری. فتن: ٧١٣١. مسلم. فتن: ٧٢٩٠. أبو داود. ملاحم وفتن: ٤٣١٦ و ٤٣١٧. ترمذی. فتن: ٢٢٤٥.

(٢) تقدم فی مجلد رابع تسلسل ١١/ رقم ٣١٧٢.

ئهم فهرمووده‌یه له‌م شوینه‌دا رابورد: (ب - ٤ ز - ١١ ل - ٣٨٣ ف - ١). لیڤرده‌دا ده‌فهرموئ: له ئیبنو عومه‌ره‌وه (ره‌زای خودایان لیبن) پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: جارئ نوستبووم له‌ خه‌وما ته‌ماشام کرد وا ته‌وافی کا به‌توللا ده‌کم، ته‌ماشام کرد وا پیاویکی سه‌وزه‌ی گه‌نم ره‌نگ وا له‌وئ قژیکی خاوی هه‌بوو، سه‌ری ئاوی ئی ده‌تکایه‌وه، وتم: ئه‌مه کییه؟ گوتیان: ئه‌مه عیسای کوپری مه‌ریه‌مه، له‌پاشا که ئاوړم دایه‌وه وا پیاویکی سوور فلی فیله‌ته‌نی زه‌به‌لاحی که‌ته‌ی قژلوولی قژ کرژی یه‌کچاو وا له‌وئ، چاوی راستی کوړه‌ بوو، وه‌ک ده‌نکه‌ تریی زه‌قی قو‌قزی له‌ بۆل ده‌رپه‌ریو وابوو، گوتیان: ئه‌مه جه‌جالی جادوو‌گه‌ره، له‌ هه‌موو که‌سئ پتر شیوه‌ی له‌ ئیبنو قه‌ته‌ن ده‌چئ! که‌ پیاوی بوو له‌ هۆزی خوزاعه. (شه‌یخان - بوخاری و موسلم - ئهم حه‌دیه‌سیان گیراوه‌ته‌وه).

٥٦١٣- ولسلم: الدَّجَالُ أَعْوَرُ الْعَيْنِ الْيُسْرَى جُفَالُ الشَّعْرِ مَعَهُ جَنَّةٌ وَنَارٌ فَنَارُهُ جَنَّةٌ وَجَنَّتُهُ نَارٌ^(٤):

حوزه‌یفه (ره‌زای خودای لیبن) فهرمووی: خۆشه‌ویست (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: جه‌جال چاوی چه‌پیشی زه‌ده‌داره‌و کویره‌ مووشه، له‌شی کولکن و تیسکنه، به‌هه‌شت و دۆزه‌خی له‌گه‌له، به‌لام له‌ راستیدا به‌ پیچه‌وانه‌وه‌یه، چونکه دۆزه‌خه‌که‌ی به‌هه‌شته‌و به‌هه‌شته‌که‌ی دۆزه‌خه! (م/ ره‌زای خودای لیبن).

٥٦١٤- ولایي داود: إِنَّ الْمَسِيحَ الدَّجَالَ رَجُلٌ قَصِيرٌ أَفْحَجُ جَعْدٌ أَعْوَرٌ مَطْمُوسُ الْعَيْنِ لَيْسَ بِنَائِيَةٍ وَلَا جَحْرَاءَ فَإِنْ أُلِيسَ عَلَيْكُمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّ رَبَّكُمْ لَيْسَ بِأَعْوَرَ^(٥):

حه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: جه‌جاله‌ کویری هه‌لاتباز کابرایه‌کی که‌ته‌ی کورته‌ بنه‌ی گه‌لاو گه‌لی قژ کرژی یه‌کله‌چاوی کویره‌ مووشه، چاوی سافه‌ له‌گه‌ل گوشتی روومه‌تی‌دا، به‌ره‌نگیکی وا نه‌زه‌قه‌و

(٤) مسلم. فتن: ٧٢٩٣.

(٥) سکت عن درجته‌ الشارح.

نه چووه به قولاً، نه گهر لیټان گور او شته که تان لی تیگچوو بهم نیشانه روون و ناشکرایه بیناسن، جه جال یه کله چاوه، بزائن که خودا کویر نییه و به دور ره له گشت نه نگئی. (نه بو داود - رحمهتی خودای لبین).

۵۶۱۵- عَنْ الْمُغِيرَةِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: مَا سَأَلَ أَحَدٌ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنِ الدُّجَالِ مَا سَأَلْتُهُ وَإِنَّهُ قَالَ لِي: مَا يَضُرُّكَ مِنْهُ. قُلْتُ: لَا أَكْثُهُمْ يَقُولُونَ إِنَّ مَعَهُ جَبَلٌ خُبِرَ وَنَهَرَ مَاءً. قَالَ: هُوَ أَهْوَنُ عَلَى اللَّهِ مِنْ ذَلِكَ. رواه الشيخان^(۱).

موغیره (خودای فی رازی بن) فهرمووی: کهس نه وهندهی من له بابهت جه جاله وه پرسپاری له پیغه مبهر (دروودی خودای له سهرین) نه ده کرد، جاریکیان پیی فهرمووم: روله کهم! چیه وای خه جلی؟ زیانی بو تو نابئی گوتم: بویه نه وهنده ده ترسم چونکه ده لیئ: کیوی نان و چه منی ناوی له گه له. فهرمووی (دروودی خودای له سهرین): با نه وانه یشی له گه ل بی، نه وه لای خودا سووک و ترویه و رادهی نه وهی ناکه ویی که به هوئی نه م جوړه چاو به ست و چاو و پاوه وه سهر له موسولمانی پاک بشیوینئی، به لکوو نه وه ده بی به هوئی به هیژ بوونی باوه پی باوه پردارو ده بی به هوئی راستکردنه وهی به لگهی روشن له سهر ناموسولمانان و ناپاکان! (ش = شهیخان = شهیخان بوخاری و موسلیم - خودایان فی رازی بن).

۵۶۱۶- عَنْ حَذِيفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَأَنَا أَغْلَمُ بِمَا مَعَ الدُّجَالِ مِنْهُ مَعَهُ نَهْرَانِ يَجْرِيَانِ أَحَدُهُمَا رَأَى الْعَيْنِ مَاءً أبيضُ وَالْآخَرُ رَأَى الْعَيْنِ نَارًا تَأْجِجُ فِيمَا أَذْرَكْنَ أَحَدًا فَلَيَاتِ النَّهْرَ الَّذِي يَرَاهُ نَارًا وَلَيُعْمَضُ ثُمَّ لِيَطْأُ رَأْسَهُ فَيَشْرَبُ مِنْهُ فَإِنَّهُ مَاءٌ بَارِدٌ وَإِنَّ الدُّجَالَ مَمْسُوحُ الْعَيْنِ عَلَيْهَا ظَفَرَةٌ غَلِيظَةٌ مَكْتُوبٌ بَيْنَ عَيْنَيْهِ كَافِرٌ يَقْرَأُ كُلُّ مُؤْمِنٍ كَاتِبٍ وَغَيْرِ كَاتِبٍ^(۲).

حوزه یفه (خودای فی رازی بن) فهرمووی: هه زرهت (دروودی خودای له سهرین) فهرمووی: به خودا من له جه جال خوی باشت ده زانم که کاتی هه ل ده ستی

(۱) مسلم. فتن: ۷۳۰۴، ۵۵۸۹. بخاری. فتن: ۷۱۲۲.

(۲) تجرید البخاری/ ۴ ل- ۶۱ رقم/ ۱۳۷۵ = ۲۴۵۰، ۷۱۳۰. مسلم. فتن: ۷۲۹۴.

چی پیییه، دوو رووباری له ته کهه، خوئی بو هر کوئی بجئی ئه و دوو روباره له گه لیا ده پوئن، یه کیکیان له بهر چاو ئاوئیکی روونه و ئه وی تریشیان له بهر چاو ئاگریکی سووری بلیسه داره، هر که سئی تووشی جه جال بوو بابچیته سهر ئه و رووباریان که به ئاگری ده زانی و با چاوی خوئی بقووچینی و سهری خوئی دانه وینی به بی ترسو و بیم ئاوی لی بخواته وه، ده بیینی که ئه وه یان که ئه و به ئاگری ده بیینی ئاوئیکی ساردی فیئکه، له راستی دا جه جال که لافی خواجه تی لی دده داواکه ی درویه کی ئاشکرایه، چونکه خودا ده بی بیگه ردو بیینه نگ بی، به لام جه جال چاویکی سافو لووسه وه که بهری ده ست، تانه یه کی ئه ستووری وه که ته خته په رده وا له سهر چاوی، له نیوانی هه ردو و چاوی نووسراوه: (کافر) هه موو موسولمانی ده یخوینیته وه، چ خوینه وار بی، چ نه خوینه وار بی ده یخوینیته وه! (ش/د).

۵۶۱۷- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الدَّجَالَ يَخْرُجُ وَإِنَّ مَعَهُ مَاءً وَكَارًا فَأَمَّا الَّذِي يَرَاهُ النَّاسُ مَاءً فَنَارٌ تُحْرِقُ وَأَمَّا الَّذِي يَرَاهُ النَّاسُ نَارًا فَمَاءٌ بَارِدٌ عَذْبٌ فَمَنْ أَدْرَكَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَلْيَقَعْ فِي الَّذِي يَرَاهُ نَارًا فَإِنَّهُ مَاءٌ عَذْبٌ طَيِّبٌ. رواهما الثلاثة^(۸):

ديسان له وه وه له چه زه ته وه ده فه رموی: (درووی خودای له سهرین) جه جال کاتی هه ل ده ستی ئاوو ئاگری له گه له، وه لی ئه وه ی که خه لک به ئاوی ده زانن ئه وه ئاگریکی سووری سووتینه ره، وه ئه وه ی که خه لک به ئاگری ده زانن ئه وه ئاوئیکی ساردی فیئکی شیرینی زولاله، ده ی هه رکامی له ئیه - واته: له گه لی ئیسلام - فربای ئه و روژه که وت با خوئی بخاته ناو ئه وه یانه وه که ئه و به ئاگری ده زانی چونکه ئه وه یان ئاوئیکی شیرین و زولال و خوشه! (ش/د).

۵۶۱۸- عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: وَصَفَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الدَّجَالَ ثُمَّ قَالَ: لَعَلُّهُ سَيُذْرِكُهُ مَنْ قَدْ رَأَى وَسَمِعَ كَلَامِي. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ قُلُوبُنَا يَوْمَئِذٍ أَمْثَلُهَا الْيَوْمَ؟ قَالَ: أَوْ خَيْرٌ. رواه أبو داود والترمذي^(۹):

(۸) تقدم تخريجه بمثل الحديث الذي قبله.

ئەبو عوبەیدە (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: خوشەوێست (درویدی خودای لەسەربێ) باسی نیشانەکانی جەجالی بۆ کردین، لە دوایدا فەرمووی: دەگونجی بازئی کەس لەوانە ی کە مە دەبینن (یا خود قسەکانی مە دەبیستن) لە ناییندەدا بە جەجالدا بگەن! گوئیان: ئە ی پیغەمبەری خودا! ئەو رۆژە دلمان چۆن دەبی، ئایا وەک ئەمڕۆمان وا دەبی و پەر لە نووری ئیمان دەبی یانا؟ فەرمووی: (درویدی خودای لەسەربێ) ئومێد دەکەم کە گەلی باشتەر بێ لە ئیستا! (د/ت).

۵۶۱۹- وللزمذي ومسلم: تَعْلَمُونَ أَنَّهُ لَنْ يَرَى أَحَدٌ مِنْكُمْ رَبَّهُ حَتَّى يَمُوتَ وَإِنَّ الدَّجَالَ مَكْتُوبٌ بَيْنَ عَيْنَيْهِ كَ ف ر يقرأه مَنْ كَرِهَ عَمَلَهُ^(۹).

حەزەرەت (درویدی خودای گەرە ی لەسەربێ) دەفەرمووی: خۆتان زۆر باش دەزانن کە هیچ کەسێ لە ئیوە تا نەمری بەچاوی سەر خودای خۆی نابینێ، بەلام جەجال کە بە درۆ لاف و گەزافی خودایەتی ئی دەدا زۆر باش دەبینرێ، بە ئاشکرایش لە نیوانی هەر دوو چاوی نووسراوە: (کافر) ئەو کەسە ی کە حەز لە کرداری نەکا دەیخوینیتەو! (ت/م).

۵۶۲۰- ولأبي داود: مَنْ سَمِعَ بِالدَّجَالِ فَلْيُنْأ عنه فَوَاللَّهِ إِنَّ الرَّجُلَ لَيَأْتِيه وهو يحسبُ أَنَّهُ مُؤْمِنٌ فَيَتَّبِعُهُ مِمَّا يُنْعَثُ به مِنَ الشُّبُهَاتِ أَوْ لِمَا يُنْعَثُ به مِنَ الشُّبُهَاتِ^(۱۰).

حەزەرەت (درویدی خودای لەسەربێ) دەفەرمووی: ئەوێ بیستی کەوا جەجال هەلساوەو ئەوەتا لە فیسارە شوین با خۆی ئی دوور بخاتەووەو نەچی بۆ لای، چونکە بەخودا پیاوی وا هە یە کە دەچی بۆ لای خۆی بە خاوەن باوەرو ئیمان دەزانێ، بەلام کە دەگاتە لای شوینی دەکەوێ، بەهۆی ئەو هەموو چاو بەست و جادوو تەلەسمانە ی کە پیی دراوێ (ئەبوداود).

(۹) سکت عن درجته الشارح.

(۱۰) مسلم. فتن: ۷۲۹۱.

(۱۱) سکت عن درجته الشارح.

۵۶۲۱- عَنْ أَبِي الدُّهْمَاءِ وَأَبِي قَتَادَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالُوا: كُنَّا نَمُرُّ عَلَى هِشَامِ بْنِ عَامِرٍ فَتَأْتِي عِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ فَقَالَ ذَاتَ يَوْمٍ إِنَّكُمْ لَتَجَاوِزُونِي إِلَى رِجَالٍ مَا كَانُوا بِأَخْضَرَ لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنِّي وَلَا أَعْلَمُ بِحَدِيثِهِ مِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: مَا بَيْنَ خَلْقِ آدَمَ إِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ خَلْقٌ أَكْبَرُ مِنَ الدُّجَالِ. رواه مسلم^(۱۲).

کوہلی لہ تابیعین کہ ئہبو دہماو ئہبو قہ تادہیان تیادا بوو (رمزای خودایان نبین) فہرموویان: بہ سہر ہیشامی کوپی عامیردا تی دہپہرین و دہچوین بو لای عیمرانسی کوپی حوصہین (رمزای خودایان نبین) روژئی لہ روژان ہیشام فہرمووی: ئیوہ بہ سہر منددا رہت دہبن و دہچن بو لای بازئی پیاو کہ نہ لہ من زیاتر لہ خرمہ تی حہز رہتدا بوون و نہ لہ منیش زیاتر ناگایان لہ فہرموودہی ئہو زاتہیہ (دروودی خودای لہسہرین) لہ پیغہ مہرم بیست دہیفہرموو (دروودی خودای لہسہرین): لہو حہلہوہ کہ خودا ئادہمی دروست کردوہو تا ئہو دہمہ کہ قیامت ہہل دہستئی فہرتہ نہو ئاژاوہی گہورہی و ہک جہ جال نہ بووہو نہ دہبن! (موسلیم - پیر نارامگای لہ نووربین).

۵۶۲۲- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَمُكُثُ أَبُو الدُّجَالِ وَأُمُّهُ ثَلَاثِينَ عَامًا لَا يُولَدُ لَهُمَا وَلَدٌ ثُمَّ يُولَدُ لَهُمَا غُلَامٌ أَغْوَرٌ أَضْرُ شَيْءٍ وَأَقْلَلُ مَنْفَعَةٍ تَنَامُ عَيْنَاهُ وَلَا يَنَامُ قَلْبُهُ. ثُمَّ نَعَتْ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَبُويَه فَقَالَ: أَبُوه طَوَالَ ضَرْبِ اللَّحْمِ كَأَنَّ أَلْفَهُ مِيقَارَ وَأُمُّهُ امْرَأَةٌ فَرَضَاخِيَّةٌ طَوِيلَةُ الْيَدَيْنِ، فَقَالَ: أَبُو بَكْرَةَ فَسَمِعْنَا بِمَوْلُودٍ فِي الْيَهُودِ بِالْمَدِينَةِ فَدَهَبْتُ أَنَا وَالزُّبَيْرُ بْنُ الْعَوَّامِ حَتَّى دَخَلْنَا عَلَى أَبُويَه فَإِذَا نَعَتْ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِيهِمَا فَقُلْنَا هَلْ لَكُمَا وَلَدٌ فَقَالَا مَكُنَّا ثَلَاثِينَ عَامًا لَا يُولَدُ لَنَا وَلَدٌ ثُمَّ وَلَدَ لَنَا غُلَامٌ أَغْوَرٌ أَضْرُ شَيْءٍ وَأَقْلَلُ مَنْفَعَةٍ تَنَامُ عَيْنَاهُ وَلَا يَنَامُ قَلْبُهُ. قَالَ فَخَرَجْنَا مِنْ عِنْدِهِمَا فَإِذَا هُوَ مُنْجَدِلٌ فِي الشَّمْسِ فِي قَطِيفَةٍ

لَهُ وَلَهُ هَمَّهُمَّةٌ فَكَشَفَ عَنْ رَأْسِهِ فَقَالَ مَا قُلْتُمَا قُلْنَا وَهَلْ سَمِعْتَ مَا قُلْنَا قَالَ نَعَمْ تَنَامُ عَيْنَايَ وَلَا يَنَامُ قَلْبِي. رواه الرمذي. نَسَّالَ اللهُ السَّلامَةَ آمِينَ^(۱۳):

ئەبو بەکرە (خوشنوویدی خودای ئیبنی) فەرمووی: خۆشەویست (دروودی خودای لەسەربین) فەرمووی: باوک و دایکی جەجالت سیدی سالت دەمیننەوه، منالیان نابیی، لە پاشا کوپێکی یەکلەچاویان دەبی، تابلێی بەزیان و بی سوود و بی فەر دەبی، بەچاو دەنوێ وەلی بە دل وریایە. ئەوجا پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربین) نیشانە‌ی باوک و دایکی ئەوی بۆ هەلداین فەرمووی: باوکیشتی قووچیکی تیکسەپراوه، لووتی لە بەرزلی و درێژی دەلیی دەنووکە، دایکیشتی کەتەیه‌کی دوو دەست درێژە. ئەبو بەکرە (خودای ئازادی بن) فەرمووی: بیستمان کە لە مەدینە منداڵێکی جوولەکە‌ی لەم چەشنە‌یه هەیه، لەبەر ئەوه من و زوبەیری کوپی عەوام چوینە لای باوک و دایکەکە‌ی، کە تەماشامان کرد وەک پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربین) نیشانە‌یانی هەلدا هەردووکیان دەق ئاوا بوون، گوتمان: ئایا منداڵتان هەیه؟ گوتمان: سیدی سالتی رەبەق ماینەوه منداڵمان نەدەبوو، لە پاشا کوپێکمان بوو، تا بلێی زیانبەخش و بی فەر، بەچاو دەنوێ کەچی بە دل بەخەبەرە، فەرمووی: کە لەلای ئەوان دەرچووین کوپەکە‌مان دی لەبەر هەتاوێکە تووڕ درابوو پارچەیی قەیفە‌ی لەبەردابوو، لەبەر خۆیه‌وه ورتە ورتی بوو، ئەوجا سەری خۆی هەلدایەوهو گوتی: ئەوه گوتمان چی؟ گوتمان: بۆ گویت لە قسەکانمان بوو، گوتی: ئا، چاوه‌کانم دەخەون وەلی دلەم ناخەوێ (ت-س/ح).

۱۱۳) جەجالت دەچیتە ناو هەموو شارێ، مەککەو مەدینە‌ی لی دەرچی

الدجال يدخل كل بلد إلا مكة والمدينة

۵۶۲۳- → (ب - ۲ - ز - ۱۴۱ - ل - ۲۸۲ - ف - ۲ + ۳)^(۱).

^(۱۳) في ذكر ابن صياد بسند حسن (شرحه).

^(۱) تقدم في مجلد ثانی. تسلسل ۱۴۱/رقم ۱۷۳۸/۲ و ۱۷۳۹/۳.

۵۶۲۴- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَوْمًا حَدِيثًا طَوِيلًا عَنِ الدَّجَالِ، فَكَانَ فِيمَا يُحَدِّثُنَا بِهِ أَنَّهُ قَالَ: يَأْتِي الدَّجَالُ وَهُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيْهِ أَنْ يَدْخُلَ نَقَابَ الْمَدِينَةِ، فَيَنْتَهِي إِلَى بَعْضِ السَّبَاحِ الَّتِي تَلِي الْمَدِينَةَ، فَيَخْرُجُ إِلَيْهِ يَوْمئِذٍ رَجُلٌ وَهُوَ خَيْرُ النَّاسِ أَوْ مِنْ خِيَارِ النَّاسِ، يَقُولُ لَهُ: أَشْهَدُ أَنَّكَ الدَّجَالُ الَّذِي حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَدِيثَهُ، يَقُولُ الدَّجَالُ: أَرَأَيْتُمْ إِنْ قَتَلْتُ هَذَا ثُمَّ أَحْيَيْتُهُ، هَلْ تَشْكُونُ فِي الْأَمْرِ فَيَقُولُونَ لَا. قَالَ: فَيَقْتُلُهُ ثُمَّ يُحْيِيهِ فَيَقُولُ حِينَ يُحْيِيهِ وَاللَّهِ مَا كُنْتُ فِيمَكَ قَطُّ أَشَدَّ بَصِيرَةً مِنِّي الْآنَ. قَالَ: فَيَرِيدُ الدَّجَالُ أَنْ يَقْتُلَهُ فَلَا يُسَلِّطُ عَلَيْهِ. رواهما الشيخان^(۱):

ئەبو سەعید (خودای ئی رازی بن) فەرمووی: روژی پیغمبەر (درویدی خودای لەسەربن) بە درێژیی باسی جەجالی بو کردین، لەناو باسەکەدا فەرمووی: جەجال کە دێ قەدەغە کراوە لێی کە لە دەربەندەکە ی مەدینەو ه رەت بێ و بچیتە ناو شاری مەدینەو، جادی کە بێ بو مەدینە، دێ تا دەگاتە لای شوڕە کاتەکانی دەرەو ه ی مەدینە، لەو ی بارو بنە ی ئی دەخا، جا ئەو روژە پیاوی بو ی دەرەچیی، ئەو پیاو بەشتین کەسە لەو روژەدا. یا فەرمووی: لە چاترینی ئادەمیزادی ئەو روژە، پێی دەلی: گەواھو شایەتی دەدەم کە تۆ ئەو جەجالە ی کە پیغمبەر (درویدی خودای لەسەربن) باسی ئەو ی پیگوتوین، جا جەجال دەلی: ئایا پێم بلێن ئەگەر ئەم پیاو بەگورژم و لە پاشا زیندووی بەکەمەو ه ئیتر هیچ سوودو گومانیکتان دەمینێ لە کاروباری مندا، وە ئەوکاتە زۆر باش دەیسەلمینن کە من خودای ئیوهم؟ دەلین: گومانمان نامینێ و دەیسەلمینن. فەرمووی: جا دەیکورژی و لەپاشا زیندووشی دەکاتەو، پیاو کەیش کە جەجال زیندووی دەکاتەو پێی دەلی: بەخودا هەرگیز وەك ئیستا بە تەواوی لێم روون نەبوو کە تۆ ئەو ی، جا جاری دووهم دەیهو ی بیکورژیتەو بەلام لە خوداو دەستەلاتی ناشکی بەسەریدا (ش).

۵۶۲۵- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَخْرُجُ الدَّجَالُ فَيَتَوَجَّهُ قِبَلَهُ رَجُلٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فَتَلْقَاهُ الْمَسَالِحُ الْمَسَالِحُ الدَّجَالُ فَيَقُولُونَ لَهُ: أَيْنَ نَعْمِدُ فَيَقُولُ أَغْمِدُ إِلَى هَذَا الَّذِي خَرَجَ فَيَقُولُونَ لَهُ: أَوْ مَا تُؤْمِنُ بِرَبَّنَا؟ فَيَقُولُ: مَا بِرَبَّنَا خَفَاءَ. فَيَقُولُونَ أَقْتُلُوهُ. فَيَقُولُ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ أَلَيْسَ قَدْ نَهَاكُم رَبُّكُمْ أَنْ تَقْتُلُوا أَحَدًا ذُوَنَهُ، قَالَ: فَيَنْطَلِقُونَ بِهِ إِلَى الدَّجَالِ فَإِذَا رَأَاهُ الْمُؤْمِنُ قَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ هَذَا الدَّجَالُ الَّذِي ذَكَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: فَيَأْمُرُ الدَّجَالُ بِهِ فَيُشَبِّحُ فَيَقُولُ خُذُوهُ وَشَجُّوهُ. فَيُوسِعُ ظَهْرَهُ وَبَطْنُهُ ضَرْبًا فَيَقُولُ: أَوْ مَا تُؤْمِنُ بِي قَالَ فَيَقُولُ أَلَيْتَ الْمَسِيحُ الْكَذَّابُ قَالَ: فَيُؤَمِّرُ بِهِ فَيُؤَسِّرُ بِالْمُنْشَارِ مِنْ مَفَرِّهِ حَتَّى يُفَرِّقَ بَيْنَ رِجْلَيْهِ، ثُمَّ يَمْشِي الدَّجَالُ بَيْنَ الْقِطْعَتَيْنِ ثُمَّ يَقُولُ لَهُ قُمْ. فَيَسْتَوِي قَائِمًا ثُمَّ يَقُولُ لَهُ: أَتُؤْمِنُ بِي فَيَقُولُ مَا أَزْدَدْتُ فِيكَ إِلَّا بَصِيرَةً، ثُمَّ يَقُولُ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّهُ لَا يَفْعَلُ بَعْدِي بِأَحَدٍ مِنَ النَّاسِ قَالَ: فَيَأْخُذُهُ الدَّجَالُ لِيَذْبَحَهُ فَيَجْعَلُ مَا بَيْنَ رَقَبَتِهِ إِلَى تَرْقُوتِهِ نُحَاسًا فَلَا يَسْتَطِيعُ إِلَيْهِ سَبِيلًا، قَالَ: فَيَأْخُذُ بِيَدَيْهِ وَرِجْلَيْهِ فَيَقْدِفُ بِهِ فَيَحْسِبُ النَّاسُ أَلَمَّا قَذَفَهُ إِلَى النَّارِ وَالْمَا أُلْقِيَ فِي الْجَنَّةِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) هَذَا أَعْظَمُ النَّاسِ شَهَادَةً عِنْدَ رَبِّ الْعَالَمِينَ. رواه مسلم والله أعلم^(۳)

دیسان فہرموی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہرین) فہرموی: کاتنی جہ جال ہل دہستنی، پیایوی (لہ نیماندارہ کان) رووہو لای ٹہو دہکہ ویٹہری، چہ تہو چہ کدارہ کانی جہ جال بہری لی دہبرنہوہو پیئی دہلین: ٹہوہ بو کوی دہچی؟ دہفہرموی: دہچم بو لای ٹہم کابرایہی کہ پہیدا بووہ، دہلین: دیارہ کہوا دہلیی دہلیی بپروا ناکی بہ خودای ٹیمہ؟ دہفہرموی: خودای ٹیمہ دیارو ناشکراو نومایانہو شاراوہو پہنہان نییہ دہلین: ٹادہی بیکوژن، لہناو خویندا دہلین: نابئی چونکہ خوداکہ مان ریگہی نہ داوین کہس بہ بی فہرمانی خوئی بکوژین. فہرموی: ٹہوجا دہیبہن بو لای جہ جال، کہ موسولمانہ کہ چاوی پیئی دہکہوی دہفہرموی: ٹہی خہ لکینہ! ٹہمہ ٹہو جہ جالہیہ کہ

(۳) تجرید البخای/ ۲ ل- ۲۵۹ رقم/ ۸۶۷ = ۷۱۳۲، ۷۸۲ فتح الباری شرح صحیح البخای. مسلم، فتن: ۷۲۰۱.

پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەری) باسی ئەوی بۆ کردووی. فەرمووی: ئەجا جەجاڵ دەستوور دەدا پیاوێ موسوڵمانە کە لەسەر دەم رادەخەن و چوار میخە ی دەکیشتن و ئنجا دەلی: ئادە ی دارگارییەکی باشی بکەن، ئیتەر دارگارییەکی زۆر باشی بە روپشتی دەکەن.

جەجاڵ دەلی: ئایا هیشتا باوەرم پێ ناهینی؟ فەرمووی: ئەویش دەفەرموێ: تۆ جەجاڵە کوژی ھەلاتبازی گەپۆکی. فەرمووی: ئیتەر جەجاڵ دەستوور دەدا لە تەوقە سەریەو بە مشار وە تەختەدار دایدەھینن ھەتا نافەکی، جا جەجاڵ خۆی بەنیوانی ھەردوو کەرتەکیدە دەروا، لەپاشا پێی دەلی: ھەلەسە! ئەویش راست دەبیتهو سەری، جا پێی دەلی: ھا باوەرم پێ دەھینی؟ ئەویش دەلی: ئەوئەندە تر بۆم روون بۆو کە تۆ چیت و چی نیت، ئەو جا دەلی: ئە ی خەلکینە! ئیتەر لەپاش من ناتوانی کەسی تر والی بکا.. فەرمووی: ئەو جا جەجاڵ دەگری تە سەری بپێ بەلام بە فەرمانی خودا بەربینی لەغو غەو یەو ھەتا چەلەمە ی سینگی دەبی بەیە ک پارچە مس! ئیتەر ریگە ی ئەو ی نابێ! فەرمووی: ئەوسا ھەر چوار پەلی دەگری و فرە ی دەدا، لە خەلک وایە کە ئەو فرە ی داوھتە ناو دۆزەخەو، بەلام لە راستیدا دەبری بۆ ناو بەھەشت. پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەری) فەرمووی: لەلای خودای پەرورەدگاری ھەر دوو جیھان گەورەترین شەھید ئەم پیاوێ. (مسلم – رەزای خودای لیبی). سبحان الله! سەرنج بدەن تەنانت جەجاڵ – بە جەجالی خۆی – قایل نییە کە کەسی لە دەستوپێوئەندەکی خۆی بەبی ناگاداریی خۆی کەسی تر لە نیارەکانی بکوژی! کەچی ئیستا لە ھەندی ولات کوشتن و برین ئەوئەندە ئاسان بوو وای لی ھاتوو ھەموو کوێخا گوندی، یا گزیری، یا کاربەدەسی، بەبی پرس و راکردن بە کەس مافی ئەو ی پێ دراو کە خەلکی بی تاوان بە بروبیانوی پڕو پوچ لە سیدارە بدا کەسیکی بە ئینصاف چاوی بە نەخشە ی جیھانی ئیسلامی ئەمڕۆدا بخشین دەبینی بەناو موسوڵمانەکان بەگشت بروبیانویی ملی موسوڵمانە راستەقینەکان دەکەن بە پەتەو!

سبحان الله! له ئیمہ وابوو که هر صہ دامو رژیمة کهی ئهو وایه، به لام
ئیسقا دهر کهوت که رژیمة هر رژیمة، هه میشه دهستدار دهیباو بی دهست
تہامشا دهکات. (وہرگیر - ۲۸/۵/۲۰۰۸)

(۱۱۴) جہ جال جل رؤز ده مینیتہ وه له ولاتدا، له پاشا عیسا
له ناسمان دیتہ خواری و له شام دهیکوزی

يمكث الدجال في الأرض أربعين يوما ثم ينزل عيسى ﷺ فيقتله بالشام

۵۶۲۶- عَنْ الثَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: ذَكَرَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الدَّجَالَ ذَاتَ غَدَاةٍ فَخَفَضَ فِيهِ وَرَفَعَ حَتَّى ظَنَّنَاهُ فِي طَائِفَةِ النَّخْلِ فَلَمَّا رُحْنَا إِلَيْهِ عَرَفَ ذَلِكَ فِينَا فَقَالَ: مَا سَأَلَكُمْ. قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ ذَكَرْتَ الدَّجَالَ غَدَاةً فَخَفَضْتَ فِيهِ وَرَفَعْتَ حَتَّى ظَنَّنَاهُ فِي طَائِفَةِ النَّخْلِ. فَقَالَ: غَيْرَ الدَّجَالِ أَخَوْفَى عَلَيْكُمْ إِنْ يَخْرُجَ وَأَنَا فِيكُمْ فَأَنَا حَاجِبُهُ دُونَكُمْ وَإِنْ يَخْرُجَ وَلَسْتُ فِيكُمْ فَأَمْرُو حَاجِبِ نَفْسِهِ وَاللَّهِ خَلِيفَتِي عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ إِنَّهُ شَابٌّ قَطَطٌ عَيْنُهُ طَائِفَةٌ كَأَنِّي أَشْبَهُهُ بِعَبْدِ الْعَزْزِيِّ بْنِ قُطَيْبٍ فَمَنْ أَدْرَكَهُ مِنْكُمْ فَلْيَقْرَأْ عَلَيْهِ فَوَاتِحَ سُورَةِ الْكَهْفِ إِنَّهُ خَارِجٌ خَلَّةً بَيْنَ الشَّامِ وَالْعِراقِ فَعَاثَ يَمِينًا وَعَاثَ شِمَالًا يَا عِبَادَ اللَّهِ فَاتَّبِعُوا. قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا لَيْتُهُ فِي الْأَرْضِ قَالَ: أَرْبَعُونَ يَوْمًا يَوْمَ كَسَنَةِ وَيَوْمَ كَشْهَرِ وَيَوْمَ كَجُمُعَةٍ وَسَائِرِ أَيَّامِهِ كَأَيَّامِكُمْ. قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ فَذَلِكَ الْيَوْمَ الَّذِي كَسَنَةِ أَتَكْفِينَا فِيهِ صَلَاةَ يَوْمٍ قَالَ: لَا أَفْذَرُوا لَهُ قُدْرَةً. قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا إِسْرَاعُهُ فِي الْأَرْضِ قَالَ: كَالْفَيْثِ اسْتَدْبَرْتُهُ الرِّيحُ فَيَأْتِي عَلَى الْقَوْمِ فَيَذْعُوهُمْ فَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَجِيبُونَ لَهُ فَيَأْمُرُ السَّمَاءَ فْتُمْطِرُ وَالْأَرْضَ فْتَنْبِتُ فْتَرْوِحُ عَلَيْهِمْ سَارِحَتَهُمْ أَطْوَلَ مَا كَانَتْ دُرًا وَأَسْبَغَهُ ضُرُوعًا وَأَمَدَّهُ خَوَاصِرَ ثُمَّ يَأْتِي الْقَوْمَ فَيَذْعُوهُمْ فَيَرُدُّونَ عَلَيْهِ قَوْلَهُ فَيَنْصَرِفُ عَنْهُمْ فَيُصْبِحُونَ مُنْجَلِينَ لَيْسَ بِأَيْدِيهِمْ شَيْءٌ مِنْ أَمْوَالِهِمْ وَيَمُرُّ بِالْخَبَرَةِ فَيَقُولُ لَهَا أَخْرِجِي كُنُوزَكَ. فَتَتَّبِعُهُ كُنُوزُهَا كَيْعَاسِيبِ النَّخْلِ ثُمَّ يَدْعُو رَجُلًا مُمْتَلِنًا شَبَابًا فَيَضْرِبُهُ بِالسَّيْفِ فَيَقْطَعُهُ جَزَلَتَيْنِ رَمِيَةِ الْفَرَسِ ثُمَّ يَدْعُوهُ فَيَقْبَلُ وَيَتَهَلَّلُ وَجْهُهُ يَضْحَكُ فَيَيْنَمَا هُوَ كَذَلِكَ إِذْ بَعَثَ اللَّهُ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ (عَلَيْهِ السَّلَامُ) فَيَنْزِلُ عِنْدَ الْمَنَارَةِ الْبَيْضَاءِ شَرْقَى دِمَشْقَ بَيْنَ مَهْرُودَتَيْنِ وَاضِعًا كَفَّيْهِ

عَلَىٰ أَجْنَحِهِ مَلَكَيْنِ إِذَا طَاطَأَ رَأْسَهُ قَطَرَ وَإِذَا رَفَعَهُ تَحَدَّرَ مِنْهُ جُمَانٌ كَاللُّؤْلُؤِ فَلَا يَجِلُّ لِكَافِرٍ يَجِدُ رِيحَ نَفْسِهِ إِلَّا مَاتَ وَنَفْسُهُ يَنْتَهِي حَيْثُ يَنْتَهِي طَرَفُهُ فَيَطْلُبُهُ حَتَّىٰ يَذْرُكَهُ بِبَابٍ لَّدَ فَيَقْتُلُهُ ثُمَّ يَأْتِي عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ قَوْمٌ قَدْ عَصَمَهُمُ اللَّهُ مِنْهُ فَيَمْسَحُ عَنْ وُجُوهِهِمْ وَيُحَدِّثُهُمْ بَدْرَجَاتِهِمْ فِي الْجَنَّةِ فَيَنْتِمَا هُوَ كَذَلِكَ إِذْ أَوْحَى اللَّهُ إِلَىٰ عِيسَى إِنِّي قَدْ أَخْرَجْتُ عِبَادًا لِي لَا يَذَانُ لِأَحَدٍ بِقِتَالِهِمْ فَحَرَّزُ عِبَادِي إِلَى الطُّورِ. وَيَبْعَثُ اللَّهُ يَاجُوجَ وَمَاجُوجَ وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ فَيَمُرُّ أَوَائِلُهُمْ عَلَىٰ بُحَيْرَةِ طَبْرِئَةَ فَيَشْرَبُونَ مَا فِيهَا وَيَمُرُّ آخِرُهُمْ فَيَقُولُونَ لَقَدْ كَانَ بِهَذِهِ مَرَّةً مَاءٌ. وَيُخْصِرُ نَبِيُّ اللَّهِ عِيسَى وَأَصْحَابَهُ حَتَّىٰ يَكُونَ رَأْسُ الثَّوْرِ لِأَحَدِهِمْ خَيْرًا مِنْ مِائَةِ دِينَارٍ لِأَحَدِكُمْ الْيَوْمَ فَيَرْغَبُ نَبِيُّ اللَّهِ عِيسَى وَأَصْحَابَهُ فَيُرْسِلُ اللَّهُ عَلَيْهِمُ النَّعْفَ فِي رِقَابِهِمْ فَيُضْحِكُونَ فَرَسَى كَمَوْتِ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ يَهْطُ نَبِيُّ اللَّهِ عِيسَى وَأَصْحَابُهُ إِلَى الْأَرْضِ فَلَا يَجِدُونَ فِي الْأَرْضِ مَوْضِعَ شِبْرٍ إِلَّا مَلَأَهُ زَهْمُهُمْ وَتَنَّتُهُمْ فَيَرْغَبُ نَبِيُّ اللَّهِ عِيسَى وَأَصْحَابُهُ إِلَى اللَّهِ فَيُرْسِلُ اللَّهُ طَيْرًا كَأَعْنَاقِ الْبُخْتِ فَتَحْمِلُهُمْ فَتَطْرَحُهُمْ حَيْثُ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ يُرْسِلُ اللَّهُ مَطَرًا لَا يَكُنْ مِنْهُ بَيْتٌ مَدْرٍ وَلَا وَبَرٍ فَيَغْسِلُ الْأَرْضَ حَتَّىٰ يَتْرُكَهَا كَالزَّلْفَةِ ثُمَّ يَقَالُ لِلْأَرْضِ أَلْبِئِي ثَمَرَكَ وَرُدِّي بَرَكَتَكَ. فَيَوْمَئِذٍ تَأْكُلُ الْعِصَابَةُ مِنَ الرُّمَائَةِ وَيَسْتَظِلُّونَ بِقِحْفِهَا وَيُبَارِكُ فِي الرِّسْلِ حَتَّىٰ أَنْ اللَّفْحَةَ مِنَ الْإِبِلِ لَتَكْفِيَ الْفَنَامَ مِنَ النَّاسِ وَاللَّفْحَةَ مِنَ الْبَقَرِ لَتَكْفِيَ الْقَبِيلَةَ مِنَ النَّاسِ وَاللَّفْحَةَ مِنَ الْغَنَمِ لَتَكْفِيَ الْفَخْدَ مِنَ النَّاسِ فَيَنْتِمَا هُمُ كَذَلِكَ إِذْ بَعَثَ اللَّهُ رِيحًا طَيِّبَةً فَتَأْخُذُهُمْ تَحْتَ أَبْطَانِهِمْ فَتَقْفِضُ رُوحَ كُلِّ مُؤْمِنٍ وَكُلِّ مُسْلِمٍ وَيَبْقَى شِرَارُ النَّاسِ يَتَهَارَجُونَ فِيهَا تَهَارُجَ الْحُمْرِ فَعَلَيْهِمْ تَقْرُمُ السَّاعَةُ. رواه مسلم والترمذي وأبو داود^(١):

نه وواسی کوپی سه ممان (رمزای خودای یبیین) فه رمووی: سه ر له به یانییه ک پیغه مبه ر (دروود و سلاو و سلاو خودای له سه رین) به دوورو دریژی باسی چه توونی و هارو هاجی و سووک و تپووی جه جالی بو کردین، ته نانهت و امانزانی که ئیستا و له ناو باخه خورماکاندا، جا سه ر له ئیواری که

(١) مسلم. هتن: ٧٢٩٩. ترمذی. هتن: ٢٢٤٠.

چوینہ وہ بو خزمہ تی ہستی کرد کہ پستی ئو باسو خواسہین،
 فہرمووی: ئوہ چیتانہ کوا پست و خہ مبارن؟ عہرزیمان کرد: ئہی
 پیغہ مہبری خودا! تو سہر لہ بیانی بہ دوورو دریژی باسی سووک و ترویوی و
 ہارو ہاجی و چہ تونی جہ جالت بو کردین، تہانہت لہ ئیمہ وابوو کہ
 ہاتووہ و لہ ناو باخہ خورماکاندا، فہرمووی: من لہ شتی تر دہ ترسم کہ
 زیانی ہبی بو ئیوہ ہتا لہ جہ جال^(۱) ئہ گہر جہ جال ہئسا وہ خوّم مابووم
 لہ ناوتانا ئوہ من لہ جیاتی ئیوہ چاری دہ کم، ئہ گہر لہ پاش منیش ہئسا
 ئوہا ہر کہ سہ چارہ سہری خووی بکا، سہرہ پای ئہ مہیشہ خودا بو خووی
 لہ پاش من سہرہ و کاریی ہموو موسولمانی لہ جیاتی من دہ کا، بزائن کہ
 جہ جال لاویکی موو کرژی سہر ئالوسکاوییہ، چاویکی تروسکہ ناکا، بہ لای
 منہوہ شیوہی لہ عہد و لعوززای کوپی قہ تہن دہ چی، جا ہر کہ سی لہ ئیوہ
 تووشی ئوہ بوو با دہ ئایہ تہ کہی سہرہ تای سوورہ تی کہ ہفی بہ سہردا
 بخوینی، لہ ریگہ یہ کہوہ کہ دہ کہویتی میانی شام و عیراقوہ جہ جال پیدا
 دہ بی و دی بو گیانی ئیوہ گہل، وہ بہ راست و بہ چہ پا ئاژاوہ دہ نیئتہ وہو
 خراپہ بہرپا دہ کا، ئہی بہ ندہ کانی خودا! خو راگرن لہ بہر باری خودادا
 گوتمان: قوربان! ئہی پیغہ مہبری خودا! چہ ندہ لہ ولادتا دہ مینیتہ وہ؟
 فہرمووی: چل روژ، روژیکی بہ قہد سالیکی، روژیکی بہ قہد مانگیکی، روژیکی
 بہ قہد ہفتہ یہ کہ، روژہ کانی تریشی وہ کہ ئہم روژہ ئاسایانہی ئیستای ئیوہ
 گہل وان، ئاوا روژیکی ئاسایین گوتمان: ئہی پیغہ مہبری خودا! ئوہ روژہی
 کہ سالیکی یا ئوہ روژہی کہ بہ قہی مانگیکی یا بہ قہد ہفتہ یہ کہ ئایا نویژی
 یہ کہ روژی ئاسایی بہ سی دہ کا یانا؟ فہرمووی: نہ، بہ لکوو دہ بی بہ

(۱) يقول الشيخ رشيد بيك الباني (رحمه الله) معلقا على مدة بقاء الدجال ومكثه في الأرض:
 (سنة وأربع وسبعون يوما، ولا شك أن ضرره أقل من الرؤساء الظالمين الضالين المضلين، كما قاله
 عليه الصلاة والسلام. اللهم احفظنا من شرورهم انتهى). أقول: أعوذ بالله من الائمة المضلين.
 (الترجم)

ئەندازەى خۆى ئەندازەى بگرن و گشت بىست و چوار سەعاتى پىنج نوپىزى ئاسايى تيا بگەن^(١) وە ھەر نوپىزەى لەكاتى ديارىكراوى خۆيدا بىگەن گوتمان: قوربان ئەى پىغەمبەرى خودا! خىرايىي و سستى لەكاتى گەرانى دا بەناو و لاتدا چۆنە؟ فەرمووى: زۆر خىرايە، وەك بارانى دەم با وايە، دەچىتە سەر ھەندى ھۆز و بانگيان ئى دەكا كە ئيمانى پى بەيىن، ئەوانىش باوھەرى پىدەگەن و بەگوپى دەگەن، ئەويش فەرمان بە ئاسمان دەكا باران دەبارىنى، وە بە زەوى دەلى شىنايى دەپوينى، جا ئاژال و مالاتيان تابلنى بە شەوق و بەشپرو تىرو تەسەل دەبى، بەلام دەچىتە سەر ھەندى ھۆزى تر، داوايان ئى دەكا كە بە خوداى خۆيانى بزانن، ئەوانىش بەرپەرچى دەدەنەو، ئەويش بە جىيان دىلى، كەچى لە پاش ئەو دەكەونە سەخلەتى و قات و قېرى گرانىيەكى واو كە ھىچ مال و سامانيان بە دەستەو نامىنى. جەجال بەلاى كاويلەدا رادەبوورى و پى دەلى: ئەى كەلاو كۆن! ھەرچى گەنج و خەزنەيەك وا لەناوتا يەقى كەرەو و فەرى دە دەرەو ئەويش وا دەكاو، ئىتر ھەرچى خەزنەو گەنجى ناو ئەو كەلاو يە ھەيە ھەمووى وەك پوورەى ھەنگ چۆن

(١) بەزەيىم نوپىزى ھەيى و جەزەگان و مەتر و چىشتەناو و شەونوپىز و سوننەتە دامەزراوەگانى نوپىزە فەرزەگان و باقى مەندەى نوپىزە سوننەتەگانى تىرىش ھەروايە، وەك تەراويىج و سەلات و تەسبيى، ھەروا رۆزووى رەمەزان و رۆزووى سوننەت و ئاومدان كەردنەوى شەوى لەيلەتولقەدر، ھەروا حج و زەكات و سەرفىتە، بە كورتى ھەموو فەرز و سوننەتى لە شەرىعەتدا ئەندازەى خۆى بۇ دەگىرىئ و دەگىرىئ ھەتا ژنى بىنوپىزى بى وەخت (موسەتەھازە) ئەندازە بۇ كاتى پاكى و كاتى بىنوپىزى خۆى رادەگىرى. وەلى ئەم سى رۆزە درىژانە بەرو دوان يا جياحيان، وە سالى كۆچى پىشوو تەواو بوو يانا، ئەومىش لىكۆلىنەومىيەكى خەست و چەرى دەوى، وە گەلى حوكمى شەرى ئى پەيدا دەبى، مەسەلا ئەگەر سالى پىشوو تەواو نەبوو بوو نايە لەو رۆژەدا مانگ چەند جار ھەل دئ و ناوا دەبى گەرچى روانەتى فەرموودەكە وا دەگەيەنى كە خول و سوورپانەوى مانگىش وەك ھى خۆر لە ماوەى ئەو رۆزە درىژانەدا بەگەردى گۆى زەويدا يەك جارە. واتە: ئەو رۆزەى كە بەقەد سالىكە مانگىش وەك خۆر لەو رۆژەدا يەك جار ھەل دئ و يەك جار ناوا دەبى، ھەر وا ئەو رۆزەى كە بەقەد مانگىكە يا بە قەد ھەفتەيەكە. (ومرگىر)

شوینی شاکیان دہکون ئہویش ئاوا شوینی ئہو دہکھوئی، لہ پاشدا پیاوئیکی جہہیل (کہ لہ ہہرہتی لاویدا دہبی) جہجال گازی دہکا بۆ لای خوئی و بہ قہمہ دوو لہتی دہکاو، بہقہد تیراویژئی دوو کھرتہکھی لہ یہکتری دوور دہکھنہوہ، ئہوجا بانگی دہکاتہوہ بۆ لای خوئی و پیاوہک زیندوور دہبیئتہوہ بہ روویہکی گہشو دہم بہ زہردہخنہوہ دیتہوہ بۆ لای، ئیتیر جہجال خہریکی ئہم کھین و بہینہی خوئی دہبی و سہر قال و سہر جہنجالی فیئل و فہرہجی خوئی دہبی لہناکاو خودا عیسیٰ کوپی مہریہم (دروودی خودای لہسہرین) سلوی خودای یئیی) دہنیڑئی، جا لہکن منارہ سپییہکہ دادہبہزی، کہ دہکھویتہ لای خورہلآتی دیمہشقہوہ، دوو دہست جلی لہبہردایہ، بہوہرس و بہزعفران رہنگ کراون، ہر دوو لہپی خوئی لہسہر بالی دوو فریشتہ داناوہ، ئہوہندہ پاک و خاوینہ دہلئی تازہ لہ گہرماو خوئی شوردوہ، کہ سہر دادہنہوینی ئاوی ئی دہتکی، ہر کافرو ناموسولمانی بۆنی ہناسہی بکا کوتوپر دہمرئی، تا چاویشی بر بکا بۆنی ہناسہی دہپوا، جا عیسا (دروودی خودای لہسہرین) منہیی جہجال دہکاو دہگہپئی بہ دوایدا تا لہ دہرگای لوودیپئی دہگاو لہوئی دہیکوژی، ئنجا گرویی دینہ خزمہتی عیسیٰ کوپی مہریہم، ئہوانہ خودا لہ شہری جہجال پاراستوویانی، عیسا دہیانخہوینیئتہوہ خہمیان دہرہوینیئتہوہ، پایہ و پلہی خوئیانیان لہ بہہشتدا پی دہفہرموئی: ئیتیر ئہوا عیسا سہرگہرمی ئہم کاروبارہی خوئیہتی لہناکاو خودا نیگای بۆ دہنیڑئی: ئہی عیسا! ئہوا من چینیکم لہ بہندہکانی خۆم بہرہلا کردوہ، کھس بہ شہروہرا دہرہقہتیان نایی، جا تۆ بہندہ موسولمانہکانم دہرکھو بیانبہ بۆ کیوی توور لہوئی قایمیان بکہ، ئہوجا خودا یہئجووج و ماجووج بہرہللا دہکا، ئیتیر لہ ہموو قوتکھو یال و بہرزییہکھوہ بہتہکان دین و جم دہدہن! کہ بہراییان دہگہنہ سہر دہریاچہی تہبہرییہ ہمووی دہخونہوہ چۆپی ئی دہہرن، جا کاتی دواپیہکھیان دین دہلین: جاری لہ جاران لہم شوینہدا ئاو ہہبوہ، ئیتیر عیسیٰ پیغہمبہری خودا و ہاوپیکانی واگیر دہخون و واتہ

نگاودەبن تەنانەت سەرەگایى بۆ يەکیکیان لەو رۆژەدا لە سەد لیرەى زەردى يەکیکی ئەمپووى ئیووە باشتەرە بۆى، عیساو ھاوپیکانى بە کوڵ و بە سۆزى دل لە خودا دەپارینەووە کە لەناویان بەرئ و بیان فەوتیتى، جا خودا مافەتەیان تى دەخا و کرمى دەداتە گەردنیان و سەرچەم بەیەك دەم ھەموو دەتۆپن، لە پاشا عیساو ھاوپیانی دادەپەرنە خوارەووە بۆ ناو ولات، دەروانن شوینی بستى لەسەر زەوى ئەماوە کە پىرى نەبووبى لە بۆردپن و بۆگەنى ئەوان، جا عیساى پیغەمبەرى خودا و ھاوپیکانى بە دلێكى پاك لە خودا داوا دەکەن و دەپارینەووە، خودایش پارانەووەکیان گىرا دەکا و بالندەیهكى گەورە دەنیرى وەك گەردنى و شترى ملدریژ، ئەو مەلانە کە لاكەکیان ھەل دەگرن و لەکوئى خودا ئارەزووى ھەبى لەوئى تووپیان دەدەن، ئەوسا خودای گەورە بارانیكى سەقامگیر دەنیرى، چ خانوو بەرەو مال، چ دەوارو رەشمال گشتى دەگریتەووە، سەر رووى گۆزى زەوى گشتى وەك ئاوینەى ساف پاك پاك دەشواتەووە، ئەوسا بەزەوى دەگوترى، بیرەووە بەرو دەست بکەرەووە بە پیت و فەر خستەووە وەك جارى جارانت، جا لەو رۆژەدايە کە دەستەيى لە یەك ھەنار تیر دەخۆن، لەبن سیبەرى قاوغەكەشیدا وچان دەگرن و دەحەسینەووە، ئارژەلى لەو پەرخۆرىش پیت و فەریكى وای تى دەکوئى شیرى ژەمى و شترىكى تازەزاو بەشى عەشاماتى دەکا، ژەكى ژەمى مانگایەكى تازەزاو بەشى خیلئى دەکا، فرۆى ژەمى مەپى یا بزنىكى دۆشەنى بەشى تیرەيەك لە ئیلئى دەکا، ئیتەر تاماوەيى ئاوا بەم چەشنە لەم خیر و خوشییەدا دەمیننەووە، تا ناگاہ خودا کزە بايىكى خوش ھەل دەکا، دەدا لەبن باخەلیان و گیانى ھەموو خاوەن باوەرو ھەموو موسولمانى دەکیشتى، دەمینیتەووە خەلكە خراپ و گەندەكەو بەد کارانى ھەردومەكە، وەك كەرگەل و دیلە بە بابە بە بەرچاوى یەکتريیەووە بەبى شەرم و شکۆ لەیەك ھەلدىن و لەیەك دەپەرن، ئیتەر لەسەر ئەو بەدکارانە قىيامەت ھەل دەستى! (م/ت/د).

(١١٥) پاشه‌کی (پایانی): خاتیمه‌یی

عیسا ^{دروودی} ^{خودای لاسر} که له ناسمان دیته خواره‌وه تا ماوه‌یی له سه‌ره‌زه‌مین ده‌مینیت‌ه‌وه، له پاشا به‌ره‌و سۆزو میهره‌بانی و ره‌زامه‌ندی خودای گه‌وره‌و سه‌روه‌ر سه‌رده‌نیت‌ه‌وه‌و ده‌مری ^{دروودی} ^{خودای لاسر}

خاتمة - ينزل عيسى ﷺ فيمكث في الأرض زمنا ثم يتوفى إلى رحمة الله ورضوانه
٥٦٢٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَالَّذِي
نَفْسِي بِيَدِهِ لَيُوشِكَنَّ أَنْ يَنْزَلَ فِيكُمْ ابْنُ مَرْيَمَ (عَلَيْهِ السَّلَامُ) حَكَمًا مُقْسِطًا فَيَكْسِرَ
الصَّلِيبَ، وَيَقْتُلَ الْخَنَزِيرَ، وَيَضَعَ الْحِزْبَةَ، وَيَقْبِضَ الْمَالَ حَتَّى لَا يَقْبَلَهُ أَحَدٌ حَتَّى تَكُونَ
السَّجْدَةُ الْوَاحِدَةَ خَيْرًا مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا ثُمَّ قَالَ: أَبُو هُرَيْرَةَ: وَاقْرَأُوا إِن شِئْتُمْ: وَإِنْ
مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا. رَوَاهُ
الْشَّيْخَانُ وَالتِّرْمِذِيُّ ^(١):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی خو‌ش نو‌دین) فهرمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای
لەسرین) فهرمووی: به‌و که‌سه که گیانی منی به‌ده‌سه، دیاره که یه‌زدانی پاکه،
هاکا عیسا‌ی کو‌پی مه‌ریه‌م (دروودی خودای لەسرین) له ناسمانه‌وه هاته خواره‌وه بو
ناوتان و بوو به دادپرسیکی دادپه‌روه‌ر به سه‌رتانه‌وه، ئه‌و حه‌له‌ خاچ
(سه‌لیب) ده‌شکینتی و به‌راز ده‌کوژی و سه‌رانه‌ هه‌ل ده‌گری (چونکه به‌س
نایینی ئیسلام قه‌بو‌ل ده‌کا) سامان و مالیش وازو‌ر ده‌بی و، ده‌بی به‌ لی‌شاو
به‌ شی‌وه‌یه‌کی وا که‌س وه‌ری ناگری له‌ که‌س، هه‌تا ده‌گاته ئه‌و رانه‌یه (که‌س
تاقه‌تی مالداری نامینتی و مه‌ردوم ده‌زانن که واقیامه‌ت نزیک بو‌ته‌وه له‌به‌ر
ئه‌وه دل‌یان به‌ دنیا خو‌ش نابی و هه‌موو سه‌رده‌که‌نه به‌نده‌یی و خودا
په‌رستی و تا‌عات و نو‌یژو رو‌ژوو، تا‌وا‌ی ئی دی) تاقه‌ یه‌ک سه‌جده‌ باشت‌ر ده‌بی
له جیهان و هه‌رچی وا له جیهان دا.

^(١) تجرید البخاری/ ٣ ل- ٦٢ رقم/ ٩٩٢ - ٢٢٢٢، ٢٤٧٦، ٢٤٤٨، ٢٤٤٩. مسلم. ایمان: ٢٨٧. ترمذی. فتن:

ئه‌وجا ئه‌بو هوره‌یره (خودای لاری بن) فهرمووی: ئه‌گهر چه‌زیش ده‌که‌ن بۆ پشتمانی راست و دروستی ئه‌م باسه ئه‌م ئایه‌ته بخویننه‌وه که ده‌فهرموئ:

{وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا — ۱۵۹/۴}.

واته: گشت که‌سی له ئه‌هلی کیتاب (خاوه‌ن نامه‌کان) له جوله‌که‌و له فه‌له له پیش مردنی عیسادا باوه‌رو ئیمانی پی دینئ، له‌و چه‌رخه‌دا که دیته خواره‌وه له ئاسمان و شه‌ر ده‌کا له‌گه‌ل جه‌جالداو جه‌جال ده‌کوژئی و ره‌فتار ده‌کا به ئایینی ئیسلام وه‌کوو موخته‌هیدئ له موخته‌هیدانی دین، نه‌ک وه‌کوو پیغه‌مبه‌ری که نه‌سخی دینی موحه‌مه‌د بکا، جوله‌که به‌وه که باوه‌ریان به زۆر له پیغه‌مبه‌ره‌کان نه‌بووه و قسه‌یان به درۆ زانیون، شایه‌تی ده‌دا له‌سه‌ر مه‌سیحیه‌کان که له‌پاش به‌رزه‌وه‌بوونی خۆی بۆ ئاسمان یاسای تاکیه‌رستی خودایان گۆڤریوه و له‌باتی ئه‌وه یاسای سی خودایان داهینا، وه شایه‌تی له‌سه‌ر خاوه‌ن نامه‌ی پاش هاتنه خواره‌وه‌یشی به‌وه ده‌دا که ئیمان و باوه‌ریان هیناوه (ش/ئه‌حمه‌د).

۵۶۲۸- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كَيْفَ أَنتُمْ إِذَا نَزَلَ ابْنُ مَرْيَمَ فَيْكُمْ وَإِمَامُكُمْ مِنْكُمْ. رواه الشيخان وأحمد^(۲):

دیسان ئه‌و فهرمووی: چه‌زهره‌ت (درووی خودای له‌سهرین) فهرمووی: ئه‌و کاته‌ی که عیسا له ئاسمانه‌وه دیته خوارئ بۆ ناوتان پیشه‌واکه‌تان که موحه‌مه‌دی مه‌ه‌دییه له خوتانه، ده‌شی ئه‌و چه‌رخه ئیوه خالتان چۆن بی! (ش/ئه‌حمه‌د).

۳- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَاللَّهِ لَيَنْزِلَنَّ ابْنُ مَرْيَمَ حَكَمًا عَادِلًا فَلْيَكْسِرَنَّ الصَّلِيبَ وَلْيَقُتِّلَنَّ الْخَنَزِيرَ وَلْيَضَعَنَّ الْجِزْيَةَ وَلْيَتْرَكَنَّ الْقِلَاصُ فَلَا يُسْعَى عَلَيْهَا وَلَتَذْهَبَنَّ الشُّحَنَاءُ وَالتَّبَاغُضُ وَالتَّحَاسُدُ وَلَيَدْعُوَنَّ إِلَى الْمَالِ فَلَا يَقْبَلُهُ أَحَدٌ^(۳):

(۲) تجرید/ ۴ ل- ۶۰ رقم/ ۱۳۷۴ = ۲۴۴۹، ۲۴۷۱، ۲۴۴۸، ۲۴۴۹. مسلم. ایمان: ۲۹۰، ۲۹۱.

دیسان فہرمووی: پیغہ مہر (درویدی خودای لہسریں) فہرمووی: بہ خودا گومانی نییہ کہ کوپہ کہی مہریہم (درویدی خودای لہسریں) لہ ئاسمان دیتہ خواری و دہبی بہ دادپرسیکی دادپہروہر لہناوتاناو بہ پیئی شہریعتی ئیسلام لہنگہری حق و عدالت رادہگری، بہ لام وک فہرمانداری لہ فہرماندارانی ئہم گہلی ئیسلامہ، نہک وک پیغہ مہری کہ دینی ئیسلام نہسرخ بکاتہوہ، بہ لکوو بہس ئایینی پیروزی ئیسلام قہبوول دہکا، لہبہر ئہوہ خاچ (صہلیب) دہشکینئی و خاچپہرستی قہدہغہ دہکاو، سہرانہ ہل دہگریو، لہبہر زوری و مشہیی سامان و لہبہر ئہوہ کہ کس دلی بہ دنیا خوش نابئی لہبہر نزیکہوہ بوونی قیامہت لہبہر ئہم ہویانہ مال وادہ بیزری کہس لیئی ناپرسی، وشتی گہنج بہرہ للا دہگریو کہس ئاوی پی ناکیشئی، لہلایہکی تریشہوہ قینہ بہری و رقہ بہری و بہخیلی نامینئی و دژمنایہتی و حہسوودی نامینئی، عیسا (درویدی خودای لہسریں) خہلک گاز دہکا کہ مالیان پی بدا، بہ لام مال ئہوہندہ زورو بی ناز دہبی کہس نایہوی! (موسلیم - رہزای خودای لیئی).

۵۶۲۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَخْرُجُ الدُّجَالُ فِي أُمَّتِي فَيَمُكُّ أَرْبَعِينَ - لَا أَذْرِي أَرْبَعِينَ يَوْمًا أَوْ أَرْبَعِينَ شَهْرًا أَوْ أَرْبَعِينَ عَامًا - فَيَبْعَثُ اللَّهُ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ كَأَنَّهُ غُرُورَةُ بَنٍ مَسْعُودٍ فَيَطْلُبُهُ فَيُهْلِكُهُ ثُمَّ يَمُكُّ النَّاسُ سَبْعَ سِنِينَ لَيْسَ بَيْنَ اثْنَيْنِ عِدَاوَةٌ. رواهما مسلم^(۴).

عہدوللای کوپی عہر (خودایان لہ رازی بن) فہرمووی: پیغہ مہر (درویدی خودای لہسریں) فہرمووی: جہجال کہ پیدای دہبی لہ ئومہ تما. عہدوللا فہرمووی: نازانم حہزہت فہرمووی: چل روژ. یا فہرمووی: چل مانگ. یا فہرمووی: چل سال دہمیئتہوہ، جا خودا عیسا کوپی مہریہم دہنیری، عیسا بہ شیوہی شیرینی و بہ ئیسکی سووکیو، لہشولاری پاک و تہمیزی لہ عوروہی کوپی مہسعوود دہکا، کہ نمونہی شیوہ شیرینی و پاک و خاوینی بووہ، جا عیسا

(۳) مسلم. ایمان: ۳۸۹.

(۴) مسلم. فتن: ۷۳۰۷.

دہگہ پڑی بہ شوین جہ جالآ ہتا پیدای دہکاو دہیکوڑی، ئیتر تا حوت سال خہ لک بہ شادی و خوشی و بہ بی شہرو شوپو دوژمنایہ تی دہمیئنہ وہو کہس لہ کہس ناکہ وی۔ (م - رحمہ تی خودای لیبی)۔

۵۶۳۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَيْسَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ نَبِيٌّ - يَعْنِي عِيسَى (عَلَيْهِ السَّلَام) وَإِنَّهُ نَازِلٌ فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُ فَأَعْرِفُوهُ رَجُلٌ مَرْبُوعٌ إِلَى الْخُمْرَةِ وَالْبَيَاضِ بَيْنَ مُمْصَرَّتَيْنِ كَأَنَّ رَأْسَهُ يَقْطَرُ وَإِنْ لَمْ يُصِبْهُ بَلَلٌ فَيَقَاتِلُ النَّاسَ عَلَى الْإِسْلَامِ فَبِدَقِّ الصَّلِيبِ وَيَقْتُلُ الْخَنَزِيرَ وَيَضَعُ الْحِزْبَةَ وَيُهْلِكُ اللَّهُ فِي زَمَانِهِ الْمَلَلَ كُلَّهَا إِلَّا الْإِسْلَامَ وَيُهْلِكُ الْمَسِيحَ الدُّجَالَ (ثم تقع الامنة على الأرض حتى ترتع الأسد مع الابل والنمار مع البقر والذئب مع الغنم وتلعب الصبيان بالحيات) فَيَمْكُثُ فِي الْأَرْضِ أَرْبَعِينَ سَنَةً ثُمَّ يَتَوَفَّى فَيُصَلَّى عَلَيْهِ الْمُسْلِمُونَ. رواه أبو داود والحاكم والامام أحمد^(۵):

ئہبو ہورہیرہ (خوشنودی خودای لیبی) فہرمووی: حہزہت (دیودی خودای لہسریں) فہرمووی: پیغہمبہریکی تر لہ نیوانی من و لہ نیوانی عیسا دا نہ ہاتووہ نہ بووہ، دلنیام کہ عیسا (دیودی خودای لہسریں) لہ ئاسمان دیقہ خواری بو ناو ئیوہ، جا کاتی کہ دیتان وا عیسا ہاتہ خواریوہ بہم نیشانانہ دا بیناسن (عیسا پیاویکی دہستہی بالامیانہی سپی و سوورہ، دوو دہست جلی زہردباوی لہ بہردایہ، لہ بہر پاک و تہمیزی ہہمیشہ دہلیی تازہ لہ گہرماو خوی شور دووہ، تہنات بہ بی تہرپوونیش دہلیی سہری ناوی ئی دہتکی، لہ سہر ئیسلامہ تی دہجہنگی لہ گہل خہ لکا، خاچ ورد دہکاو بہراز دہکوڑی و سہرانہ ہل دہگری، خودا لہ سہردہمی ئہودا ہہموو میللہ تہکانی تر لہ ناو دہبا، جگہ لہ میللہ تی ئیسلام، لہ ئہنجاما عیسا جہ جالہ کوڑہمووش دہکوڑی (و لہ پاشا ئاشتہی و ئاسایش بال دہکیشتی بہ سہر ہہموو ولاتدا، بہ شیوہیہ کی سہیری بی وینہی وا شیر لہ گہل و شترداو، پلنگ لہ گہل گایہلداو،

(۵) بسند صحیح (شرحہ)۔

گورگ لہ گہل مہرو بزندا لہ پووش و گیا بہیہ کہوہ دہلہ و ہرین! مندا لان بہ بنی ترس و مہ ترسی یاری و گہمہ بہ مارو حہ فیان دہکن وک پت). عیسا (درووی خودای لہ سرین) چل سال لہ سہر زہوی دہڑی، لہ پاشا فہوت دہکا، موسولمانان نویژئی مردووی لہ سہر دہکن و کفن و دفنی دہکن. (ئہبو داود/ حاکم / ئہحمہد - س/ص).

۵۶۳۲- وَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَامٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) مَكْتُوبٌ فِي التَّوْرَةِ صِفَةُ مُحَمَّدٍ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ (مَلَى اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا رَسَلَهُمَا يَذْنُ مَعَ مُحَمَّدٍ (مَلَى اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا رَسَلَهُمَا). رواه الزمذبي بسند حسن^(۱):

عہد وللائی کوپی سہلام (خوشنوردی خودای لیبی) فہرمووی: لہ تہوراتا سیفہت و نیشانہی موچہمہدو سیفہت و نیشانہی عیسا ی کوپی مہریہم (درووی خودایان لہ سرین) نووسراوہ، عیسا ییش (درووی خودای لہ سرین) کہ دہمرئی لہ شاری مہدینہی درہخشان لہ پال گوپی حہزرتی موچہمہددا دہنیژئی. (دروودو صہلات و سہلامی خودا لہ سہرگیانی پاکی ہردو لایان بنی) (ت-س/ح).

عدد أحادیث كتاب الفتن (۱۷۰) سبعون ومائة فقط. نسال الله أن تكون خالصة لوجهه الكريم آمين، والحمد لله رب العالمين:

ماموستای دانہر (پہر گوپی پیوژی لہ نووربی) دہفہرمووی: ژمارہی فہرموودہکانی نامہی فیتنہ گہل (۱۷۰) تہنیا سہدو حہفتا فہرموودہیہو بہس. لہ خودای گہورہ داواکارین کہ ئہم کارہمان ساخ بۆ رہزامہندی خودا بنی نامین خودایہ.

بہندہیش دہلیم: بہ راستی من ئہم زاتہ پیوژہم زۆر خوش دہوی واتہ: ماموستای دانہری ئہم تاجہ پیوژہ داوا لہ خودای گہورہو میہرہبان دہکم کہ حہشرم لہ گہل حہشری بنی، لہ ژیر نالا سہرہرہزہکە ی حہزرتی پیغہمبہری خوشہویستدا. نامین خودایہ!.

وہرگیژ - ۱۹۸۷/۷/۷

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نامه‌ی فیتنه‌گهل هاته کۆتایی
 له‌گه‌ل نیشانه‌ی رۆژانی دواایی
 نامه‌ی دوارۆژو به‌هه‌ششت و دۆزه‌خ
 واهات، به‌خێربن، له‌و گۆله‌ به‌خ به‌خ!!
 گهر خودا ویستی مائی نه‌و دنیات
 وه‌ک مائی نیرت شاره‌زات بکات
 ده‌یکا به‌ نصیب نه‌م باسه‌ خاسه
 که‌ بۆ قیامت بۆته‌ پیتاسه!
 نه‌م تاجه‌ش که‌وا تاجول نوصووله
 مایه‌ی نزیکبوون له‌ خواو ره‌سووله
 له‌ ههر مالن بن نویمیدت واین
 به‌خێرو خۆشی تاسهر ناواین،،
 وه‌ره‌ بۆت بکه‌م باسی رازی دل
 له‌ هه‌زار یه‌ک دل ده‌رده‌چن له‌ کل!!
 دل‌یش وینه‌ی گول به‌ ناوو به‌کل
 په‌روه‌رده‌ ده‌بن بۆ ده‌ستی بۆلبوول:
 به‌هۆی گولۆی به‌خه‌ی شه‌ریعت
 گیراو به‌ ده‌ستی نه‌هلی ته‌ریقه‌ت
 به‌ گهرده‌ی پاکی ناستانه‌ی هه‌زه‌ت
 له‌گه‌ل چاکانی نومه‌تی رحمه‌ت
 دلت نازاوکه‌و، بریتزه‌ چاوت
 له‌ناو عیلىنا ده‌نووسه‌رن ناوت
 رووت ده‌بن به‌ مانگ هه‌ل دین له‌ شاران
 ده‌بن به‌ گولێ مه‌جلیسی یاران
 چاو به‌ پلووسکی رێژه‌نه‌ی رحمه‌ت
 له‌دل ده‌شۆرن ژه‌نگاری زه‌حمه‌ت

ده‌رویشی‌کم دی، جه‌ز به‌ لی‌ هاتوو
 بی‌وهی به‌ وینه‌ی که‌رویشکی‌ خه‌وتوو
 ده‌سنویتی ده‌گرت به‌ فرمیشکی‌ سوور
 ده‌یگوت: خودایه‌! هاتووم بو‌ حوزوور!
 داوات لی‌ ده‌که‌م هه‌تاکوو ماوم
 ده‌رویشی‌ بی‌وهی بکه‌ی به‌ناوم!
 چه‌ن خشه‌ ژینی‌ ده‌رویشی‌ بی‌وهی
 خۆزگه‌ی پی‌ ده‌با گه‌ر تی‌ی بگا که‌ی!
 به‌دل‌ ده‌رویشی‌ یاسای‌ دل‌نه‌ری
 پشت له‌ تاوان بی‌و دوور له‌ بی‌ن شه‌ری
 په‌پوواله‌ی بی‌وهی ده‌کا چلا‌و چل‌
 ده‌مژنی‌ به‌ لی‌و شيله‌ی لی‌وی گول‌!
 چاتر له‌و شیره‌ی ده‌کا تل‌وتل‌
 له‌ناو خویناوی‌ ناسکی‌ چاو به‌کل‌
 ده‌رویشم هاتووم گوفتوگ ده‌که‌م
 له‌ خزمه‌ت خوادا ته‌وبه‌ نو‌ ده‌که‌م
 به‌نده‌م، زه‌بوونم، خودام ده‌دوینم
 نه‌فخه‌ی رحمه‌تی‌ وا له‌ناو خوینم!
 سه‌ری به‌نده‌یی‌ داده‌نه‌وینم
 بو‌ خداونه‌دی‌ بی‌جی‌گه‌و شوینم!
 به‌ هه‌زار زمان‌ شایه‌تمان‌ دینم
 هونه‌ر بو‌ نه‌وه‌ من‌ بال‌ نوینم!
 (نفخت فی‌ه: من‌ روحی‌^(١)) دینم
 به‌و بال‌ نوینه‌ خووم ده‌نوینم:
 بو‌قوول‌ی‌ ناخی‌ به‌خه‌ی‌ قه‌زوینم
 بو‌ به‌زی‌ لووتکه‌ی‌ شاخی‌ پی‌تجوینم

^(١) سوورمتی‌ حیجر: ١٥ - ٢٩.

بزویئنه نـه وه، مـن باوه شـیئـنم
 شوکری بههره‌ی وا چۆن بهجن بیئیم!
 بهسته به جهستم: خهسته‌ی ناو نویتم
 دهنـا مـن په‌ری بـی لـانه شوئیم!!
 مـن حـولـوولـی نـیم، وەلـن هـه‌وئـیم
 له‌ناسووت جیایه، به‌خودا سوئیم
 له‌سه‌ر نه‌شقی تو تانه له شوئیم
 وه‌ک ده‌للاج منیش پر له جوئیم
 هه‌ر تو رازی بی چاو ده‌قووچیتم
 نه‌ ده‌ربه‌ست تانه، نه‌ه‌ی جیئیم!
 فریشته‌و په‌ری له‌کوی بهیئیم
 دهرسی نه‌شقی تو لـه! بخوئیم
 کوشته‌ی باده‌ی نه‌شق شه‌هیدی قه‌بره
 هه‌ر شه‌وی نۆ شیت له‌یله تلقه‌دره
 به‌بۆی نه‌شقی تو هه‌ر که‌سی مه‌ست بوو
 کاری نه‌ به‌هۆ، نه‌ به‌ پاو ده‌ست بوو!
 باده‌ی نه‌شقی تو هه‌ر که‌سی مه‌ست کرد
 خه‌لاتی که‌وره‌ی هه‌ردوو دنیای برد
 کارو بار هه‌مووی به‌ ده‌ست یه‌زدانه
 مۆسی شه‌و نه‌وه، عالم په‌روانه
 نه‌نجامی نیمه‌ش هه‌ر لای یه‌زدانه
 که‌رچی سه‌رتاپا له‌شمان تاوانه
 کوپره‌ باوانه، شه‌له‌ باوانه
 قسه‌ی نه‌سته‌قی کوونی کوردانه
 نافه‌ریم ده‌رویش! خاوم گۆش و هۆش
 قسه‌ی نه‌سته‌قت نه‌لقه‌یه بۆ گۆش
 نووری! چیت داوه له‌م دانه‌و داوه
 نه‌م جویره‌ باسه‌ که‌ی باوی ماوه؟!

باسی دولوول و فلسفہ فی لاهووت
 چوئیی فریشتہ و جنوکہ و ناسووت
 ہووہو لاهووہو، حقیقہ تی رووت
 باسی واو عہوام: ناگرو بارووت!
 نہم جوہرہ باسہ پیماوی کہہنووت
 شیئت دہکا، چ جاس پیماوی رہش و رووت
 بہرنامہ نیابین خووش و ناسان
 باسی مافی توو نہرکی سہرشان
 بو پہرسکتنی زاتنی یہزدان
 بو پاراسکتنی سہرو سامان!
 بہ گوہرہ پلہہی ژیریہی ہہموان
 نہک بو گوشینن میٹشکی نینسان!
 لی ورد بوونہوہ لہ کارت خودا
 گہشہ بہ دللی موسولمان دہدا
 دلنیام گہشتن بہناو گہردوونا
 باوہر چہسپ دہکا لہناو دہروونا
 بہوردی نامہی سرووشت سہرنجدہ
 بو چاوی دللت دہرمانی دہردہ
 گشت شتن پپرہ لہ وردہ کاری
 ہیچ فہرقی نییہ کارو شاکاری
 تَأْمِلْ تَرَّ خَطُوطِ الْكُوْنِ
 رَغْمَ مَا فِيهَا مِنْ بَعْدِ الْبُوْنِ
 إِلَيْكَ مِنَ الْمَلَأِ الْأَعْلَى
 رَسَائِلُ فِي تَقْدِيسِ الْمَسْئُولِ
 تَأْمِلْ تَرَّ كَوْنَنَا هَآئِلًا
 خَلَقَنَا اللَّهُ تَامِمًا كَامِلًا
 قَدْ خَطَّ فِيهِ: أَيَا عَاقِلًا
 لَمْ يَخْلُقْ رَبِّي هَذَا بَاطِلًا!!

ففقی اختلاف الیلیل والنهار
 ترسی آیسات لکـون جبار
 بلاد الکـرد زوروا یبا زوار
 اقراوا فیها رموز الاقدار
 خودا خودایمن دانوا زانایه
 شه‌قلی توانایس له‌گشت شت دایه:
 ههرچی به وردی سه‌رنجی ده‌دهی
 قه‌لای ته‌لیسمه‌و، گهردوونن بیتپه‌ی
 گهرده‌ی به وردی سه‌رنجی ده‌دهی
 وا له ناویدا گهردوونن بیتپه‌ی
 نه‌فسووناوییه، ده‌ریا له چاویا
 تنۆکن ناوه، و وه‌ها له ناویا!!
 چاوه‌ن هه‌لبره، بگی‌بره چاوه‌ن
 به‌ناو گهردوونا، زۆری پن ناوه‌ن:
 دیمه‌نی دلگیر، ده‌سکردی یه‌زدان
 یه‌خسیرت ده‌کهن وه‌ک نی‌چیره‌وان!
 سرووشتی ره‌نگین، گوئی ره‌نگاو ره‌نگ
 مه‌لی هه‌مه‌ ره‌نگ، خنجیله‌و خوش ده‌نگ
 له‌ده‌وا ده‌فرن پۆله‌ مه‌لی زۆر
 به‌ری رۆژ ده‌گرن وه‌ک هه‌وری به‌ر خۆر
 نه‌رم نه‌رم ده‌فرن بای بالیان ده‌ده‌ن
 ده‌لێکی رووی زه‌وی باوه‌شێن ده‌کهن
 به‌هه‌ودای غه‌یبی ده‌سکردی یه‌زدان
 له‌ده‌وا به‌ندن وه‌ک نه‌ستتیره‌کان!
 نه‌ستتیره‌ی ناسمان نه‌وه‌نده‌ زۆرن
 وه‌ک تۆزو گهردی ناو تیشکی خۆرن
 له‌به‌ر چاو خۆمان به‌چهندان چۆن
 له‌شویننی خۆیان هه‌موویان خۆن

تابلوی زہردو سوور، خولی مانگو و خور
 رہنگی رہش و بوور، رہنگی نال و موور
 پینج ہستہی مروژ، دہزگای چاوو دل
 رہگو لاسکو گل و کول و چل
 گرانی و سووکی، یا ساردی و گہری
 جوولہ و نارامی، یا زیزنی و نہری
 ہاڑہی بای قہلبہز، قہلبہزہی شہتاو
 خورزمی باران، سیلوی بہ فراو
 خوری زہردہ پپر، شنہی بای شہمال
 گزنگی ہہتاو، ناوازمی شمشال
 لہرہ لہری نہی، کھرویشکھی قہرسیل
 چووزہری ناسک، خنجیلہ و نہ شیل
 ہہزارہی کھرویشک روژی بہ فرہ روژ
 لہتاو برسیتی دہکا لوژہ لوژ!
 باخو بولاخو خاکس رہنگاو رہنگ
 سروشتی شیرین، دیمہنی قہشہنگ
 گول و گولزارو گڑو گیاو چہمن
 سہوزہ گیاو دارو شیخہل و دہوہن
 ناوو نہستیل و چہم و دؤل و شیو
 چیاں لوتکہ بہرز، نزارو نشیو!!
 قاسپہ قاسپی کہو لہسہر ماہی زہرد
 دہخہنہ سہما دلای دارو بہرد!
 ناشکرا دہلین بہ نیمہی بہ شہر
 سہرنجدہن نایہی (فارجع البصر)!
 هل من تفاوت، فی خلق الرحمن
 تری، او فطور، ایہا الانسان
 ألم یبأن أن، تخشع القلوب
 للمؤمنین، لذكر المحبوب

اما آن آن، یعرف المومن
 من خلقه من ماء مهین
 که چس دلنیم له دهسته و سانیم
 وهک چوون دهزانم له سلیمانیم
 ناواش دهزانم نهم باسه وایه:
 مه‌بسه له بوونمان ناسینی خویه
 که خودات ناسی باش ده‌په‌ستی
 له به‌نده‌یی نه و قهت ناکه‌ی سستی
 به لاوی به بووی رحمتی مه‌ستی
 به پیری له بو تاعه‌تی چوستی
 بی‌ره کوردستان ببینه چیا
 زه‌ردو سوورو شین، ره‌شیکی سیا
 کی‌وی وا هه‌یه سه‌وزه وهک گیا
 ده‌یان شاخس تر وه‌ها له بنیا
 لو‌تکه‌ی کی‌وه ره‌ش ها له‌ناو هه‌ورا
 هه‌تا پشتینه‌ی نوقمه له به‌ورا!!
 می‌وه‌ی جو‌راو جو‌ر، تام و ره‌نگ جیا
 په‌ره‌ده‌ی کردوون یهک ناو به ته‌نیا
 مر‌و‌و ناز‌ل، هه‌ریه‌ک له ره‌نگی
 هه‌ریه‌ک شی‌وه‌یی، هه‌ریه‌که‌ی ده‌نگی
 هه‌موو په‌یدا بوون له‌یه‌ک خاکی پاک
 هه‌یان‌ه خراپ، هه‌یان‌ه زۆر چاک
 نه‌مان‌ه ده‌بن بو زانای دانا
 به مایه‌ی ترسی خودای ته‌وانا
 نایه‌ی (جدد بیض) له فاطیر
 نهم جو‌ره باسه باش ده‌کا ظاهیر
 وه‌ره کوردستان به‌ه‌شت ببینه

(١)
 جهه‌ننه‌می (شی وه‌ک خۆی شیرینه)
 جنات تجرّی تحتها الانهار
 جبال تسری فوقها الانوار
 بین ذی وتی حقول الازهار
 نعم الموطن، ونعمت الدار
 اجعلها ربی عرین الاحرار
 وصنها (خدا) من شر الاشعار
 واسکن بها من کرد آخيار
 وارزقهم جما من خیر الاثمار
 افض علیهم من رزق الابرار
 وامنن علیهم بطول الاعمار
 واجعل دارهم قبلۃ الانظار
 یشیع فیها دوام الاعمار
 بکن فیکون، فامر یا غفار
 (بلاد الكرد کونی فی ازدهار)
 وضع عن ظهري، أنقاض الازار
 واشرح لی صدري لفهم الاسرار!
 بمحمد سید الابرار
 اقبل دعائي هذا یا جبار! (١)
 صن وطننا من کل اكدار
 واحفظ شعبنا من کل اضرار
 کوردستانى خوا خوا کردن جوانه
 ده‌سره‌نگینی خواى تیا نمایانه

(١) جهه‌ننه‌می ناوی گوئیکی زۆر جوانی گهرمیانیه، له کهرکوک زۆره، ناماژمیشه بۆ باسی بههشت و جهه‌ننه‌م که‌وا له دواوه دین، له‌م جامه‌یه‌دا شیعره‌ عهرمبیه‌کانیش له‌ سه‌رکیشی ده‌برگه‌یی په‌نجمه. (وه‌رگێڕ)

(١) الجبار من الاسماء الله الحسنی؛ هو المصلح لامور عباده المتکفل بمصالحهم. (المترجم)

ناسى بۆ كوردن مەرد لەم لائە جوانە
 خانەسەى خوۆى بكا بە خەلۆخانە
 نانايكى دەلّال بەرەنجە شانى
 قەراھەم ييتىن لە بۆ خيژانى
 بە بوۆى كاكە حمەد لە سايتمانى
 بىژىو، بمرىن بە موسوولمانى!
 گەرچى بىن فەرم، بەدو بەد ناوم
 لىن حوببىت زۆرى لە بۆ ھيئاوم
 بە گەردى گۆت دەپژم چاوم
 بەلكوو بينابىن ھەتاكوو ماوم!
 ئەمەى من دەيلايىم موسوولمانى خوا!
 پيىم بلان نوخوا عەيبو عارى كوا؟!
 بە شايتى تۆ، خوداى بانى سەر!
 قەبوولمە دىنى خوداو پيغەمبەر
 حوببى نەولياو پياو چاكانى تۆ
 دەكەم بەكەمەند، دەيكەمە ئەستۆ!
 بن عەرديلەكەى بە عەساكەى خال
 دادەنن لەجىن سەجدەى پىر جەمال*
 يا لەسەر لووتى گەورى بەد فەسال
 مۆرى رەش دەنن لە چەشنى زوووخال
 يەنجووچ و مەنجووچ، جەساسەو جەجال
 داستانى پىرپ لە سيجرى دەلّال
 دەدەن باى بال بە مەلى خەيال
 پەيكا بە ساتن ريسى چەن ھەزار سال
 ناشكرا دەلّايىن بە نەھلى رەحمەت
 خۆتان جياوھەكەن لە نەھلى رەحمەت

* بن عەرديلە: دابة الأرض. (المترجم)

قیامت و اهات خه لکه ! وریابن
بو یهک قویشتهی گیانی قریابن !
لاوس و سامان و لهش ساغی و شانی
بکهن به مایهی رمزای یهزدانی
تان و پوی تابلوی نه خشهی قیامت
ده کیشن له بو سه رتاپای نوممهت^(۱)

وهرگپر. نوری فارس حه مه خان حه سن قهره داغی

سلیمانی/ماموستایان/دور الضباط ۱۹۹۲/۹/۵

^(۱) بسم الله الرحمن الرحيم. برای نازیزم موسولمانی پاڤا له خودای گهوره و مهزنی خۆم داوا دهکم که یاریده مان بډاو، لمانا نهم نامه پیروژدها نووکی قه لهم ههمیشه ساخ بو رمزای خودا بخهینه سهر کاغز. دهمهوی عمرزی نیوهی بهرزی بهرز بکه که مه بهستم له بهسنی جوانی کوردستان نهم خالانهیه: ۱- کوردستان خاکیکی پیروژه، پره له شوینی پیروژو مووفهک، ههرمهها به پیی رووبهری لمانا (نیشتمانی نیسلامی - الوطن الاسلامی) دا، پتر له شوینانی تر پره له زاناو موسولمانی پاڤا و چاک، ههروا زانای گهوره گهوره چاکی تیا هه لکه توه که خزمهتی گهوره گهوره نیسلامیان کردوه کهواته، مافی خۆیهتی که دووعای خیری بو بکهین و، به بهسنی جوان له بهر چاوی خه لکه کهی شیرینتری بکهین، تا به جیی نه هیلین و بهر دهوازه نه بن بو همندرمان و، لهم لاولا می شه گزی بکهین، وه بهر بهر له نیسلام دوور بکهونه وه ببن به ته له و زیته و فاقه و داو توپری ریکخراوه دژه نیسلامیه گانه وه، که به ههزارو یهک ناوی جوان - جوان خۆیان رازاندۆته وه، له لایه کی تریشه وه تا دهمکوئی نه و لایه نه دهمز له دلانه بکهین، چ له خۆمان بن چ له بیانی بن، که به ناپه واه لئین: مه لاکان بیگانه بهرستن و، فرپان به سهر کوردو کوردستان و کوردایهتی و نیشتمانبه روهریه وه نییه، به لئج نه مپو نه گهر ئیمه خانه و لانهی خۆمان هه بوایه و، سهر و مال و ناموس و نیشتمان و ههست و نهستان له بهر شالوی نهم و نه ودا نه بوایه، رهنگه منیش نهم قسانهم له شوینیکی تردا بکر دایه. ۲- نه مپو نه و کورده به هوئی سته می رۆژگار وه له هه ندئ مه لایان و پیرو مشایه خان دلگیر بوون و هه یانه قیاسی غایبیش له حازر دهکا و، ده لئج: کۆنه گانیش وهک نوپکان بوون، نه و منده ههیه نه وان له بهر چاو نه مان و مردن شیرینی کردوون له بهر چاو مانا به لأم به خودا وانیه به لگوو زوریهی نه هلی دین له کۆن و نۆدا، باشیان له باشی خه لک و خرابیان له خرابی خه لکی تر باشترو، ههر چۆنی بی گه لی گه لی له رمشه خه لکه کهی ناو بازار چاکترن. له لایه کی تریشه وه سه رنجدان له بوونه وهر تاعهت و عیبادمهت. خودا له قورنانا ده فهرموی:

(إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ. الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَذْكُرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا - ۳ /

(وهرگپر)

{ ۱۹۰ - ۱۹۱ }.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱۱۶) نامہ قیامت و بہشت و دوزخ

فووکردن بہ کھر نادا (نہ فخی صوور)

کتاب القیامۃ والجنۃ والنار. النفخ فی الصور

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَى فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ} صدق الله العظيم - (ب) - ۷ ز - ۲۲ ل - ۱۲۵ ج/۱).

واتہ: بریاری خودایہ فریشتہ ئیسرافیل فوو دہکا بہ صووردا، ئیتر کوٹای بہ جیہانی یہکم دینئی و جیہان سہراسہ خاپوور دہبی، ہرچی گیانلہبہرہ لہ ئاسمان و لہ زہویدا ہموو بیہوش دہکون، یا دہمن، کھسانئ نہبی کہ خودا خواستی لہسہر ئہوہبی کہ بمیننہوہ، ئیتر تا ماوہی چل سال جیہان چوئل و ویرانہ دہبی، ئینجا دووبارہ فوو دہکریتہوہ بہو کھرناہدا، ئیتر ہموو گیانداران زیندو دہبنہوہو کوتوپر ہموویان بہ سہرسامی رہق رادہوستن و وک سہرگہردان تہماشای ئہم لاو لای خویمان دہکھن، چاوہنواپی ئہون کہ دہبی چییان لی بکری.

۵۶۳۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: جَاءَ أَغْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الصُّورُ؟ قَالَ: قَرْنٌ يُنْفَخُ فِيهِ. رواه الترمذي وأبو داود^(۱).

عہدوللای کوپی عہر (خودای لی رازی بن) فہرمووی: عارہبیکی دہشتہکی ہاتہ لای حہزہت (سرودی خودای لہسرین) گوئی: ئہی پیغہمبہری خودا! صوور چییہ؟ فہرمووی: (سرودی خودای لہسرین) سوور شاخیکہ فووی پیادا دہکری. (ت/د/س/ص).

۵۶۳۴- → (ب) - ۷ ز - ۲۲ ل - ۱۲۶ ف - ۹) (۱).

(۱) بستد حسن (شرحہ).

۵۶۳۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ ذَكَرَ الدَّجَالَ إِلَى أَنْ قَالَ: ثُمَّ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَلَا يَسْمَعُهُ أَحَدٌ إِلَّا أَصْعَى لَيْتًا وَرَفَعَ لَيْتًا وَأَوَّلُ مَنْ يَسْمَعُهُ رَجُلٌ يُلُوطُ حَوْضَ إِبِلِهِ فَيَصْعَقُ وَيَصْعَقُ النَّاسُ ثُمَّ يُرْسِلُ اللَّهُ - أَوْ قَالَ يُنْزِلُ اللَّهُ - مَطَرًا كَأَنَّهُ الطَّلُّ أَوْ الظَّلُّ فَتَنْبُتُ مِنْهُ أَجْسَادُ النَّاسِ ثُمَّ يُنْفَخُ فِيهِ أُخْرَى فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ ثُمَّ يُقَالُ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ هَلُمَّ إِلَى رَبِّكُمْ. وَقِفْهُمْ إِنَّهُمْ مَسْئُولُونَ، ثُمَّ يُقَالُ: أَخْرِجُوا بَعَثَ النَّارَ فَيَقَالُ مِنْ كَمْ فَيَقَالُ مِنْ كُلِّ أَلْفٍ تِسْعِمِائَةٌ وَتِسْعَةٌ وَتَسْعِينَ قَالَ: فَذَلِكَ يَوْمٌ يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا وَذَلِكَ يَوْمٌ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ. رواه مسلم^(۳):

دهقی ئەم فەرموودەیه لە صەحیحی موسلیمدا (رمزای خودای نبین) ئاوایه: یەعقوبی کوپی عاصیمی کوپی مەسعودی ئەل - سەقەفی فەرمووی: بۆ خۆم گویم ئی بوو پیاوی هاتە خزمەتی عەبدوللای کوپی عەمەر (رمزای خودای نبین) گوتی: ئەم جوړه فەرموودەیه چییە کە دەیگرپریتەوهو دەلیی: قیامت لە ئەوەندەو لە ئەوەندەدا هەل دەستی؟ ئەویش فەرمووی: (سبحان الله) یان فەرمووی: (لا اله الا الله) من چۆن قەسە وای دەکەم بەس خودا دەزانێ قیامت کە ی هەل دەستی، یا وشەیهکی زیکری تری وای فەموو، ئەوجا فەرمووی: بەراستی نیازم وایە کە لە مەولا بۆ هیچ کەسێ هیچ فەرموودەیی نەگێرمەوه هەتا هەتایە، من وام نەگوتوو، بەلکوو گوتوو:مە: دُنیا بن کە ئەوەندە ی پێ ناچێ تەپرنیکی گەورە دەبینن، خانە ی خودا دەسووتن (حەججاج سووتاندی)، ئەوهو ئەوه دەبی، ئینجا عەبدوللأ (خودای ئی رازی بن) فەرمووی: حەزەت (سروودی خودای لەسەری) فەرمووی: جەجال کە پەیدا دەبی لەناو ئۆمەتە فەرمووی: نازانم فەرمووی: چل روژ یا چل مانگ، یا چل سال. لە دوا ییدا خودای گەورەو سەرور عیسا ی کوپی مەریم دەنیرێ، عیسا (سروودی خودای

(۳) تقدم في مجلد سابع. تسلسل ۲۲/ رقم ۴۰۷۷/۹.

(۳) مسلم. فتن: ۷۳۰۷.

لهسربین) به شیوه‌ی شیرینی و به نیکی سووکی و به لهشولاری پاک و خاوینی دهق له عوروه‌ی کوپی مه‌سعوود دهکا، که نمونه‌ی شیوه شیرینی و پاک و ته‌میزی بووه، جا عیسا (درویدی خودای لهسربین) ده‌گه‌رئی به‌شوین جه‌جالا هه‌تا په‌یدای ده‌کا و ده‌یکوژئی، ئیتر تا جه‌وت سال خه‌لک به شادی و خوشی و بی شه‌رو شوپرو دوزمنایه‌تی ده‌میننه‌وه کهس له کهس ناکه‌وئی و هه‌موو وه‌ک برای خو‌شه‌ویست ده‌ژین، نه‌وجا خودا له‌لای شامه‌وه شه‌مالیکی خوش و فینک ده‌نی‌رئی، جا هر کهس له‌سهر روی زه‌وی به‌قده تو‌سقالی خیر و چاکه یا باوه‌رو ئیمان له‌ناو دل‌یابی نه‌و بایه گیانی ده‌سه‌نی، ته‌نانه‌ت نه‌گه‌ر بیتو یه‌کئی له نیوه خوی بکا به‌ناو جه‌رگه‌ی کیویکا باکه دوا‌ی ده‌که‌وئی بو‌ئه‌وئی و له‌وئی گیانی ده‌کی‌شئی.

عه‌بدوللا (خودای ئی‌رازی بی) فه‌رمووی: ئا نه‌مه‌م به‌گوئی خوم له زاری پیروزی پیغه‌مبه‌ر ژنه‌وتوو ده‌یفه‌رموو: جا ده‌میننه‌وه خه‌لکه به‌دپه‌فتارو به‌دکرداره‌کان، وا به خیرایی په‌لاماری خراپه ده‌دن و دم ده‌ژندنه ئاره‌زووبازی ده‌لئی مه‌لی سووک فین، خووی به دوره‌فتاری ناهه‌مواریان له خو ره‌فتاری درنده‌ی خوینخور ده‌کا، نه‌چاکه به چاکه ده‌زانو و نه خراپه به‌خراپه داده‌نین، جا شه‌یتان دیته به‌ر چاوایان و له رو پییان ده‌لئی: ئه‌رئی به گویم ده‌که‌ن یا نا؟ ده‌لین: ئاده‌ی به‌فرموو، فه‌رمانمان به‌چی پی ده‌که‌ی نه‌ویش فه‌رمانیان پی ده‌کا به په‌رستنی، که‌چی له‌گه‌ل نه‌و حاله‌یشا رزق و رژیان زور مشه‌یه، وه رابواردن و ژئواریان تا بلئی خوشه، له‌دواییدا فووده‌کری به‌صووردا، ئیتر نه‌وه‌ی که گوئی لی‌بی، ده‌سبه‌جی ملی لارده‌بیته‌وه و ده‌مرئی، یه‌که‌م کهس که گوئی ئی ده‌بی پیاوئی ده‌بی له‌وکاته‌دا خه‌ریکه نه‌ستیلی و شتره‌کانی سواخ ده‌دا، که نه‌و ده‌مرئی خه‌لکیش به‌دوا نه‌وا ده‌ست ده‌که‌ن به‌مردن، پاشان خودا بارانی ده‌نی‌رئی. یا فه‌رمووی: بارانی ده‌بارینئی وه‌ک رنه‌باران یا فه‌رمووی: وه‌ک سی‌به‌ر، ئیتر به‌و پروو‌شه‌بارانه جه‌سته‌ی مه‌ردوم سهر له‌نوئی هه‌موو ده‌رویتته‌وه، تا ماوه‌ی چل سال له نیوانی دوو فووه‌که‌دا جیهان چول و هول ده‌بی، له دوا‌یی‌دا جاریکی

تربش فوو دہکریٹہوہ بہ صوورداو کوتوپر مردووہکان ہموو راست دہبنہوو تہماشای دہروپہری خویان دہکن، ئینجا دہگوتری: ئہی بہرہی نادمیزاد! ورن کوپبنہوو لہ حوزوری خودای خوتاندا، وک خودای گہوو مہزن لہ قورئانی پیوژدا دہفہرموی:

{وَقِفُوهُمْ إِنَّهُمْ مَسْتُورُونَ - ۳۷ / ۲۴}.

واتہ: ئادہی رایان بگرن لہ ئیستگای لیپرسینہوہدا، چونکہ ئہوانہ بہرپرسیارن و پرسیاریان لی دہکری لہ کردہوو بیرو باوہریان پاشان دہگوتری: ئادہی نیردہی دوزخ جیاوہکن با پرون بو ناو ئاگرا دہگوتری: بہشی دوزخ چہند لہ چہندہ؟ دہفہرموی: لہ ہموو ہزاری نوہدو نہوہدو نوئی! فہرموی: ئہمہیہ ئہو روژہی کہ لہبہرسامو بیمی سہری لاوو منداں سپی دہبی، وہ قورئان دہفہرموی:

{فَكَيْفَ تَقْرُونَ إِن كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا - سورة المزمل - ۱۷/۷۳}.

واتہ: ئہگہر ہروا لہسہر بی پروای بیمنہوو چون خوتان دہپارینن لہ سزای ئہو روژہی کہ بہسام و ترسو بیمی خوی منالان پیر دہکات. ہروہا ئہوہو ئہو روژہیہ کہ خودای گہورہ لہ بارہیہوو فہرمویہتی:

{يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ - سورة القلم - ۶۸ / ۴۱}.

واتہ: ئہی پیغہمبہری نازدار! باسی ئہو روژہ سہختہ بکہ کہ بہراستی کاتی تہنگ و چہلہمہیہ، کہ داوینی تیا دہکری بہلاداو، لہبہر پیریشانی خہک قاچ و قول ہلہدہکری و لہ مہیدانا قولی رہش و سپی دہر دہکہوی. (م- پرگوپی پیوژی لہنور بی). (ب- ۷ ز- ۵۱ ل- ۲۱۲ ف- ۳).

۵۶۳۶- (ب- ۷ ز- ۲۲ ل- ۱۲۵ ف- ۸)^(۴).

لہ گیرانہوہی ئیرہدا پاش رستہی: مہبہست چل مانگہ ئاویہ: فہرموی: نازانم، ئینجا خودا لہ ئاسمانہوو بارائی دہبارینی وک توماوی

(۴) تقدم فی مجلد سابع. تسلسل/۲۲ رقم/۴۰۷۱/۸.

پیاو، ئیتر هه‌موو مردوو‌ه‌کان وه‌ک چۆن گياو شینایى به‌باران ده‌پوین ئه‌وانیش ئاوا به‌و بارانه‌ ده‌پوینه‌وه‌و زیندوو ده‌بنه‌وه‌، هه‌موو شتی له‌ه‌شی ئاده‌مى، ده‌پزى، ته‌نیا یه‌ک ئیسک نه‌بى، که‌ بیخی جوجکه‌ی سمته‌یه‌تى، که‌ به‌قه‌ی زه‌په‌یه‌ک ده‌بى، وا له‌ کو‌تایى زنجیره‌ی پشتی ئاده‌میزاددا، جا له‌و تو‌سقاله‌ ئیسکه‌وه‌ که‌وا له‌ کو‌تایى برپه‌ره‌ی پشتدا خودا سه‌ر له‌نوێ ئاده‌میزاد له‌ روژی قیامتدا دروست ده‌کاته‌وه‌ (ش).

۵۶۳۷- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لِيَ اللَّهِ عَلَيْهِ رَسَلٌ) قَالَ: كُلُّ ابْنِ آدَمَ يَأْكُلُهُ التُّرَابُ إِلَّا عَجَبَ الذُّكْبِ مِنْهُ خُلِقَ وَفِيهِ يُرْكَبُ. رواه مسلم وأبو داود^(۵).

دیسان ئه‌بو هوره‌یره (ره‌زای خودای نبی) فه‌رمووی: که‌زه‌ت (سپیدی خودای ناسرین) فه‌رمووی: جه‌سته‌ی ئاده‌میزاد هه‌مووی ده‌بیته‌وه‌ به‌ خاک و خۆل، ته‌نیا سه‌ری نووکی گرێی قنگ نه‌بى، له‌ سه‌ره‌تاوه‌ له‌و دروستکراوه‌و، دیسان له‌ویشه‌وه‌ لێک ده‌دریته‌وه‌و سه‌رله‌نوێ له‌وه‌وه‌ دروست ده‌کریته‌وه‌. (م/د).

۱۱۷) زیندوو بوونه‌وه‌و کو‌مه‌لبوون بو‌ لی‌ت‌رسینه‌وه‌ (واته‌: به‌عس و هه‌ش):

البعث والخر

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَوْمَ يَنْعُثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيَنْبُتُهُمْ بِمَا عَمِلُوا أَحْصَاهُ اللَّهُ وَكَسُوهُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ - سورة المجادلة - ۶/۵۸}.

واته‌: هه‌یه‌ بو‌بى بریایان سزای ریسواکه‌ر له‌ روژی‌کا که‌ خودا هه‌موولایه‌کیان سه‌رپاک زیندوو ده‌کاته‌وه‌، ئینجا خودا ئاگاداریان ده‌کاته‌وه‌ به‌وه‌ی که‌ کردوویانه‌ له‌ جیهاندا، خودا هه‌مووی نووسیوه‌و هه‌لژماردوه‌و، به‌لام ئه‌وان له‌ بیرایان چۆته‌وه‌، خودا یه‌ک به‌یه‌ک ده‌یداته‌وه‌ به‌ چاویانا له‌ روژی خۆیدا، خودای گه‌وره‌ ئاگاداری هه‌موو شتی‌که‌.

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {قَالَ مَنْ يُخَيِّ الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ؟ قُلْ يُخَيِّهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ - سورة يس - ۳۶ / ۷۸}.

(۵) مسلم. فتن، ۷۳۴۱. أبو داود. سنة: ۴۷۴۲. نسائی. جنانز: ۲۰۷۶ تحفة الأشراف: ۱۳۸۴.

واته: مروقی بئ پروا دهلی: نه وه کییه ئیسکی رزیو زیندوو دهکاته وه، ئیسکی رزیو بهکی زیندوو دهکریته وه، نهی موحه ممه! نهی خوشه ویست! تو بفهرموو: نهو پهروه ردگار زانای دانای ته وانا یه زیندووی دهکاته وه که یه کهم جار له نه بوون، یا له مایه ی بئ گیانی زه بوون دروستی کردوه، نهو خودایه زانایه به هه موو دروست کردنی!.

وَقَالَ تَعَالَى: {مَا خَلَقُكُمْ وَلَا بِعَنُكُمُ إِلَّا كُنْزُكُمْ وَاحِدَةٌ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ - سورة لقمان - ۳۱ / ۲۸}.

واته: دروستکردنی یه که بهیه کتان و مراندنی یه که بهیه کتان و زیندووکردنه وهی یه که بهیه کتان دهق وه که نه وه وایه که خودا یه که کهس دروست بکاو له پاشا بیمرینی و له پاش مردن زیندووی بکاته وه!.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَا يَبْعَثُ اللَّهُ مَنْ يَمُوتُ بَلَى وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ - سورة النحل - ۱۶ / ۳۸}.

واته: نهو خودا نه ناسانه له بهرنه دانی و کهوده نی خویان سویندی گه وه گه وه دهخون و دهلین: خودا هیچ مردووی زیندوو ناکاته وه، نه، نه، وا نییه، به پیچه وانه وه له کاره که حالی نه بوون خودا به لینی داوه که هه موو گیانله بهره مردوه کان زیندوو دهکاته وه، به لینی خودایش هه وه راسته و دروسته و پاشگهز بوونه وهی تیا نییه، دلنیا بن که خودا به لینی خوئی دهباته سهر، به لام زوربهی ئاده میزاد نه مه نازانن.

وَقَالَ تَعَالَى: {يَوْمَ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَىٰ نُصُبٍ يُوفِضُونَ خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذُلَّةٌ ذَلِكَ الْيَوْمَ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ - سورة المعارج - ۷۰ / ۴۳ - ۴۴}.

واته: نهی خوشه ویست! واز لهو بئ پروایانه بینه، با خه ریکی گه وه گه پ و گالتهی خویان بن، تا لووتیان دهته قی به لووتی روژی رهشی خوینا، که خودا بویپرپونه ته وه، لهو روژهدا که له گوپ دهرده چن به په له دهرپون، وه که چوون له جیهاندا به هه له داوان دهچوون بو لای بت و بهرده بتینه کانیا ناوا، له

هه مان کاتدا چاوحیزو سه رشوین، داماوو که ساس و بی که س و ریسوان، به لی
ئو به دبختانه روژیکی رهشی ئاویان له پیشه، خودا بویپر یونه ته وه.

۵۶۳۸- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: يُبْعَثُ كُلُّ عَبْدٍ عَلَى مَا مَاتَ عَلَيْهِ. رواه مسلم^(۱):

جایبر (خوشنودی خودای لیبی) فرموی: له پیغه مبهرم بیست
دهیغه رموو (دروودی خودای لسه رین) هه موو بهنده یی له سه رچی حالئ ده مرئ، له
قیامتدا له سه ر ئو حاله زیندوو ده کریته وه! (م- رهزای خودای لیبی).

۵۶۳۹- → (ب- ۶- ز- ۶- ل- ۱۴۸- ف- ۲۶) (۲).

واته: ئه م فرموده یه له م شوینه دا له پیشه وه رابورد: له بهرگی
شه شه ما، له زنجیره شه شدا، له لاپه ره ۱۴۸. چاپی یه که م ژماره ی
فرموده که له وی (۲۶) ه. به لام له چاپی دووه مدا ژماره که ی/۲۶/۳۸۵۱.

۵۶۴۰- → (ب- ۷- ز- ۶۳- ل- ۱۴۸- ج/۱- ف- ۳) (۳).

۵۶۴۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُخْشَرُ النَّاسُ عَلَى ثَلَاثِ طَرَائِقَ، رَاغِبِينَ رَاهِبِينَ وَائْتَانَ عَلَى بَعِيرٍ، وَثَلَاثَةً عَلَى بَعِيرٍ، وَأَرْبَعَةً عَلَى بَعِيرٍ، وَعَشْرَةً عَلَى بَعِيرٍ وَيُخْشَرُ بَقِيَّتُهُمُ النَّارُ، ثَقِيلٌ مَعَهُمْ حَيْثُ قَالُوا، وَبَيْتٌ مَعَهُمْ حَيْثُ بَاثُوا، وَتَصْبِحُ مَعَهُمْ حَيْثُ أَصْبَحُوا، وَتُمْسِي مَعَهُمْ حَيْثُ أَمْسَوْا. رواه الشيخان^(۴):

ئهو هورهیره (رهزای خودای لیبی) فرموی: که زهت (دروودی خودای لسه رین)
فرموی: توژی له پیش بهرپابوونی قیامتدا که شری له جیهاندا ده بی، له و

(۱) مسلم. الجنة ونعيمها: ۷۱۶۱. ابن ماجه: زهد/۴۲۳۰.

(۲) تقدم فی مجلد سادس. تسلسل/ ۶/ رقم/ ۳۸۵۱/۲۶.

(۳) تقدم فی مجلد سابج. تسلسل: ۶۳/ رقم/ ۴۲۰۳/۳.

(۴) تجريد البخاری/ ۵- ل- ۲۸۴ رقم/ ۲۰۲۸ = ۶۵۲۲ فتح الباری مسلم. جنة ونعيمها: ۷۱۳۱. نسائی.

جنانز: ۲۰۴۸ تحفة الأشراف: ۱۲۵۲۱.

حه شره‌دا مه‌ردوم به سئ ده‌سته کو ده‌کرینه‌وه، ده‌سته‌ی یه‌که‌م پی‌شهنه‌که‌کانن، ئاره‌زوومه‌ندیی دیداری خودان و له‌رابووردوویان بی‌زارن، چونکه ئه‌وه‌نده تامه‌زروی دیداری خودان، ده‌سته‌ی دووم: ئه‌وانه‌ن که دوو که‌س، یا سئ که‌س، یا چوار که‌س، یا پی‌نج که‌س، یا شه‌ش که‌س، یا هه‌وت که‌س، یا هه‌شت که‌س، یا نو که‌س، یا ده که‌س، به‌رودوا سواری یه‌که‌ و شتر ده‌بن، یا خود دوو که‌س دوو که‌س یا سئ که‌س سئ که‌س پی‌که‌وه له‌ پاشکوی یه‌که‌تره‌وه سواری یه‌که‌ و شتر ده‌بن.. تاد. وه هه‌رچی له‌مانه‌ مایه‌وه ده‌سته‌ی سی‌یه‌من، ئه‌مانه‌ پیاده‌ن و به‌پی ده‌پۆن، ئاگر هه‌شریان ده‌کاو ده‌یانداته به‌رو لییان ده‌خوپی ئیتر چهند رۆژ به‌پۆه‌بن ئاگره‌که له‌گه‌لیانه، شه‌و له‌کوئ شه‌و بکه‌نه‌وه ئاگره‌که‌ش به‌دیارنه‌وه شه‌و ده‌کاته‌وه، نیوه‌پۆ له‌کوئ وچان بگرن ئه‌ویش له‌وی‌دا وچانیان له‌گه‌ل‌دا ده‌گری، له‌کوئ به‌یان بکه‌نه‌وه هه‌روه‌ها، له‌ کوئ ئیواره بکه‌نه‌وه هه‌روا! (ش).

۵۶۴۲- عَنْ بَهْزُ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِنَّكُمْ مَخْشُورُونَ رِجَالًا وَرُكْبَانًا وَتَجْرُونَ عَلَى وُجُوْهِكُمْ. رواه الزمذي بسند صحيح^(۵): → (ب - ۶ ز - ۱۷ ل - ۲۷۸ ج/۱ ف - ۲۱).

۱۱۸) هه‌شر له‌سه‌ر زه‌ویه‌کی نوئ ده‌کری: (الحشر على أرض جديدة) قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَاوَاتُ وَتَرَزُّوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ - سورة إبراهيم - ۱۴/۵ →}.

۵۶۴۳- → (ب - ۶ ز - ۱۵ ل - ۲۵۴ ف - ۴)^(۱).

۵۶۴۴- عَنْ سَهْلٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُخْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى أَرْضٍ بَيْضَاءَ عَفْرَاءَ كَقُرْصَةِ نَقْيٍ. قَالَ سَهْلٌ أَوْ غَيْرُهُ لَيْسَ فِيهَا مَعْلَمٌ لِأَحَدٍ^(۲):

(۵) تقدم في مجلد سادس. تسلسل / ۱۷ رقم/ ۲۹۷۱/۲۱.

(۱) تقدم في مجلد سادس. تسلسل/ ۱۵ رقم/ ۲۹۳۶/۴.

سهل (خودای ن رازی بن) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسیرین) فہرمووی: روژی قیامت مہردوم ہموو لہسہر زہمینیکی سپی مہیلہو سوور حہشر دہکریں، کہ وک کولیرہی باراشی پاکراوی بیژراوہی بی کہپہک وایہ. سهل (یا راویہکی تر - فہرمووی): ئەو زہویہ زہویہکی نویہ، جیاہ لہو عہردہی خویمان، لہبہر ئەوہ نیشانہی خواہندی و پەیوہندی کہسی پیوہ نیہ. (ش).

۵۶۴۵- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَكُونُ الْأَرْضُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ خُبْزَةً وَاحِدَةً، يَتَكَفَّوْهَا الْجَبَّارُ بِيَدِهِ، كَمَا يَكْفَأُ أَحَدُكُمْ خُبْزَتَهُ فِي السَّفَرِ، نَزْلًا لِأَهْلِ الْجَنَّةِ. فَأَتَى رَجُلٌ مِنَ الْيَهُودِ فَقَالَ بَارَكَ الرَّحْمَنُ عَلَيْكَ يَا أَبَا الْقَاسِمِ، أَلَا أَخْبِرُكَ بِنَزْلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ: بَلَى. قَالَ: تَكُونُ الْأَرْضُ خُبْزَةً وَاحِدَةً كَمَا قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَنَظَرَ إِلَيْنَا، ثُمَّ ضَحِكَ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِدُهُ ثُمَّ قَالَ: أَلَا أَخْبِرُكَ بِإِدَامِهِمْ؟ قَالَ: إِدَامُهُمْ بِالْأَمِّ وَلَوْ. قَالُوا وَمَا هَذَا؟ قَالَ: تَوَزَّوْا وَلَوْ يَأْكُلُ مِنْ زَائِدَةٍ كَبِدِهِمَا سَبْعُونَ أَلْفًا. رواهما الشيخان. نسأل الله رضاه والجنة آمين^(۳).

ئەبو سەعید (خودای ن رازی بن) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسیرین) فہرمووی: روژی رەستاخیز گوی زہوی دہبی بہیہ کولیرہ، خوداوہندی بہزہبرو زہنگ بہ دەستی خوئی ئەم دەستاو ئەو دەستی پی دەکا، وەکوو چۆن یەکی لہ ئیوہ لہ سەفەردا کولیرہ بنناگرہ لہناو ناگردا دروست دەکاو ئەم دەست و ئەو دەستی پی دەکا تا توژی پان ببیتەوہ ئاوا، خودا دەیکا بہ نانی میوانداریی بو بہہشتییەکان، لہ ئیستگای حەشردا بہر لہ چوونہ بہہشت دەیخۆن! لہو کاتەدا پیاویکی جوولەکە ہات گوتی: ئەی باوکی قاسم! خودا پیت و فہرت بہسەردا بریژی، با عەرزت بکەم کہ لہ روژی قیامت

(۲) تجرید البخاری/ ۵ ل- ۲۸۲ رقم/ ۲۰۲۷ رقم/ ۶۵۲۱ فتح الباری. مسلم. صفات المنافقین: ۶۹۸۶.

(۳) تجرید البخاری/ ۵ ل- ۲۸۱ رقم/ ۲۰۲۶ رقم/ ۶۵۲۰. مسلم. صفات المنافقین: ۶۹۸۸.

دا یه کهم زیافته تی بههشتیه کان چیه؟ فهرمووی: ئادهی بلئی گوتی: گۆی زهوی دهبی به تافه کولیرهیهک. وهک پیغه مبه (سرودی خودای لهری) فهرمووی: پیغه مبه ریش (سرودی خودای لهری) ته ماشای ئیمه ی کردو ته واپ پیگه نی، تا خری پاشینه کانی دهرکه و تن، چونکه قسه ی جووله که که هی ته ورات بوو، ریکی فهرمایشته که ی حه زهت بوو، پاشان جووله که که گوتی: با پیشت بلیم و عه رزت بکه م که پیخوره که شیان چیه؟ گوتی: بالام و نوونه، یاران فهرموویان: بالام چیه و نوون چیه؟ گوتی: بالام جوانه گاو گاجوته و نوون ماسی و نه هه نگه. له پارچه زیاده گوشته که ی جگهریان حه فتا هه زار بههشتی له وه دهخون (ش - رهزای خودایان لیبی). (ب/۶ ز/۳ ل/۱۱) فهرمووده ی ژماره/۷/۳۶۹۶.

(۱۱۹) فهرمایشتی خودای که و ره و مه زن له رۆژی قیامتدا:

کلام الله جل شأنه يوم القيامة

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {لَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ لِّمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ الْيَوْمَ تُجْزَى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ - سورة غافر - ۴۰ / ۱۷}.

واته: ئه و رۆژه ئه و رۆژه پڕ له سام و بيمه یه که هه موو له گوپ دینه ده ری و له سارای مه حشه ردا خو یان دهرده خه ن، خو یان و کارو کرده و یان ه یچی له خودای که و ره و ن نابی، جا له و رۆژه و پڕ له سام و بيمه دا خودای که و ره ده فهرمووی: ئه مپۆ پادشایی و ا به ده ست کیوه؟ ئه و جا له بهر ئه وه ی که که سنی نییه وه لām بداته وه خودا بو خوی وه لām ده داته وه ده فهرمووی: ئه مپۆ یه زدانی پاکی تاکی ته نیا که سه راسه ر بوونه وه و ا له چنگی ته و انایی ئه و دا خو ی تاقه پادشایه و به س فهرمانی ئه و ره وایه، له م رۆژه دا هه موو که سنی به پیی کرده و ی خو ی پاداشی ده ری ته وه و، که س سته می لی نا کری، رۆژ رۆژی دادو عه داله ته، دلنیابن که لیپرسینه وه ی خودا زور خیرایه.

۵۶۴۶ - → (ب - ۷ ز - ۲۲ ل - ۱۲۵ ف - ۶) ^(۱).

۵۶۴۷ - وَعَنْهُ (ای عن ابن عمر) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): يَطْوِي اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ السَّمَوَاتِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُمَّ يَأْخُذُهُنَّ بِإِيدِهِ الْيُمْنَى ثُمَّ يَقُولُ: أَنَا الْمَلِكُ أَتَيْنَ الْجَبَّارُونَ أَتَيْنَ الْمُتَكَبِّرُونَ؟ ^(۲).

ئیبینو عومەر (رزای خودایان لیبی) فەرمووی: پیغه مبهەر (دروودی خودای لسهربین) فەرمووی: له پوژئی قیامتدا خودای بالا دهست و خاوهن شکۆ ئاسمانهکان وهک تۆمار دهپینچیتهوه ئهجا به دهستی راستی ههلیان دهگریو دهفهرمووی: پادشای تاق و تهنیای بی هاوشان ههرخۆم، پادشا زهبردارهکانی سهرزهوی له کوین؟ پادشا ملهوپو خو به زلزانهکان کوان له کوین؟ (م - رهزای خودای لیبی).

۵۶۴۸ - → (ب - ۷ ز - ۲۲ ل - ۱۲۳ ف - ۴ + ۵) ^(۳).

لیرهدا ئاوايه: ئیبینو عومەر (رهزای خودا له خوئی و له باوکی) به دهستی لاسایی جوولهی دهستی چهزهرتی دهکرد چۆن به ئاماژه خهڵکهکهی حالی دهکردو فەرمووی: چهزهرت (دروودی خودای لسهربین) فەرمووی: خودای بالا دهست و خاوهن شکۆ بههر دوو دهستی ئاسمانهکان که خوئی له نهیوون دروستی کردوون، ههروا زهوییهکانیش، دهگریو دهفهرمووی: خودا ههرمنم، ههر خۆم خودامو بهس. پادشا ههرمنم، پادشا ههرخۆم، چهزهرت (دروودی خودای لسهربین) ههموو جاری به دهستی خوئی نیشانی دهدا که خودا ئاوا پهنجهکانی دهنووقینئ و ئاوا دهیانکاتهوه، عهبدوللا فەرمووی: که سهرنجی مینههرهکهم دا سهرو بنی له ژیر پیی چهزهرتدا دهلهرییهوهو دههات و دهچوو، یا له بهرسامو شکۆ له چهزهرت (دروودی خودای لسهربین) یا به نهیمی هیماکهی، وا بهتوندی دوانگهکه دهههژا مهترسی نهوهم ههموو که لهژیری پیی چهزهرتدا برۆخی!

^(۱) تقدم فی مجلد سابع. تسلسل/ ۶/۲۲/ ۴۰۷۴م.

^(۲) مسلم. صفات المنافقین: ۶۹۸۲. بخاری. توحید/ ۷۴۳۲.

^(۳) تقدم فی مجلد ۷/ تسلسل/ ۲۲ رقم/ ۴۰۷۲/ ۴.

(۱۲۰) سامناکی رؤی قیامت : (أهوال القیامة)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ - سورة الحج}.

→ (ب - ۷ - ز - ۵ - ل - ۳۰ - ف - ۱).

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {سَأَلْ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ. لِلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ. مِّنَ اللَّهِ ذِي الْمَعَارِجِ. تَفْرُجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ. فَاصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلًا - سورة المعارج - ۷۰ / ۱ - ۵}.

واته: سزایه کی سهختی خودایی وا بهر یوه، چاره سهری نییه، کهس ناتوانی بهری بگری، چونکه خودا بریویه ته وه بو ناموسولمانه کان، نهو خودایه کی وایه که خاوه نی ده زگای بلندکردنه وهی زوری فره ریکوپیک و سه یرو بهر یزو پیروزه، فریشته کان و جو برائیل که ناسراوه به گیانی پاک له نیوانی زهوی و ناسمان و عرش و باره گای خوداداو له نیوان پارچه کانی جیهاندا بهو ده زگیاندها هاتوچو ده کن، بهرزی و در یژی نهو نه رده وان و پیله کانه به رویشتنی ناسایی ناده میزاد په نجا هزار ساله، که واته نهی خوشه ویست! به پشوبه، به حه وسه له به، له کارا په له په له مه که، کاری خودا مه مووی حیکمهت و داناییه نه مه نهو سزا سهخت و توندو تیژیه کهوا بهر یوه، که چی گه و جی وا هه یه، کافری سهر که شی وا هه یه، به ته وسه وه له خودا داوا ده کاو ده لی: نه م قورئانه راست و دروستیش بی هر نامانه وی، دهی نهی خودایه! نه گهر نه م قورئانه راسته، نهوا نیمه باوه ری پی ناکهین، که واته تازو وه به رده بارانمان بکه.

۵۶۴۹ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَغْرُقُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يَذْهَبَ عَرْقُهُمْ فِي الْأَرْضِ سَبْعِينَ ذِرَاعًا، وَيُلْجِمُهُمْ حَتَّى يَبْلُغَ أَذَانُهُمْ. رواه الشيخان^(۱):

(۱) تجرید/ ۲۸۶/ ۵ رقم/ ۲۰۲۰ = ۶۵۲۲ فتح. مسلم. جنة ونعيمها: ۷۱۲۴.

ئەبو ھورەیرە (خودای ئازادی بن) فرموی: پیغمبەر (درویدی خودای لەسەربین) فرموی: روژی قیامت مەردوم ئەوەندە ئارەق دەکەن، بەهۆی مەینەتی زۆرەو، ئارەقیان هەفتا گەز بەناخی زەویدا دەچیته خوارەو، لافاوی ئارەقیان هەل دەستی تا دەگاتە لالغاو و بناگووییان! (ش).

۵۶۵۰ -> (ب - ۷ ز - ۶۶ ل - ۲۳۸ ف - ۱) (۳).

۵۶۵۱ - عَنْ الْمُقَدَّادِ بْنِ الْأَسْوَدِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: لُذْنَى الشَّمْسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ الْخَلْقِ حَتَّى تَكُونَ مِنْهُمْ كَمِقْدَارِ مِيلٍ. فَيَكُونُ النَّاسُ عَلَى قَدَرِ أَعْمَالِهِمْ فِي الْعَرَقِ فَمِنْهُمْ مَنْ يَكُونُ إِلَى كَعْبَتِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَكُونُ إِلَى رُكْبَتِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَكُونُ إِلَى حَقْوَتِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يُلْحِمُهُ الْعَرَقُ إِنْجَامًا. وَأَشَارَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَدِهِ إِلَى فِيهِ. رواه مسلم والترمذي (۳).

میقدادی کوپی ئەسوود (خودای ئازادی بن) فرموی: ژنەوتەم لە پیغمبەر (درویدی خودای لەسەربین) دەیفەرموو: روژی قیامت خۆر و لە دروسکراوان نزیک دەبیتهو، بە ئەندازەی میلیکی دەمینێ لیانەو، ئیتر ئەو خەلکە بەپی کردەوی خۆیان لە ئارەقدا دەچەقن بازیکیان تا قۆلەپی، بازیکیان تا ئەژنۆی، بازیکیان تا کەلەکەیی دی، هەندیکیان ئارەق وەک لفاو هەتا لالغاویان دی! پیغمبەر (درویدی خودای لەسەربین) بە دەستی پیروزی ئامازەیی بۆ دەمی خۆی کرد، نیشانی دا کە ئارەق تا ئیترەیی دی. (م/ت).

۱۲۱) لَیْپَرَسِیْنَه‌و‌ی ب‌ه‌ن‌د‌ه‌ک‌ان ل‌ه‌ل‌ای‌ه‌نی خ‌ودا‌و‌ه : (م‌ح‌اسب‌ة الل‌ه ل‌عب‌اد‌ه)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {فَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ. فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا. وَنَقْلَبُ إِلَى أَهْلِهِ مَسْرُورًا - سورة الإنشاق - ۸۴ / ۷-۹}.

(۳) تقدم فی مجلد سابج. تسلسل ۶۶ رقم ۴۲۰۵/۱.

(۳) مسلم. جنه وصفه نعميها: ۷۱۲۵. ترمذي. زهد/۲۴۲۱.

واته: جا کاتی دادگایی خودایی دست دهکا به لیپرسینه وه مهیدانی پرسینه وه گیرا هر که سنی نامه ی کرده وه ی بدری به دست ی راستیه وه نه وه له کاتی لیپرسینه وه دا به ئاسانی لیپرسینه وه ی له گه لدا ده کری، له پاش ته واو بوونی لیپرسینه وه که ی به شادی و به خوشی ده گه ریته وه بو ناو دوست و که سوکاری.

وَقَالَ تَعَالَى: {إِنِ إِلَيْنَا إِيَابُهُمْ. ثُمَّ إِنِ عَلَيْنَا حِسَابُهُمْ} - سورة الغاشية - ۸۸ / ۲۵ - ۲۶.

واته: نه مانه هرچی بکه ن و هرچی بلین و هزارو یه که په له قارّه بکه ن، بو کوئی ده چن، له چنگمان ده رناچن، سه ره نجام به که ساسی و بی که سی دینه وه به رده ستی خو مان، نه وسا لیپرسینه وه یه کی وردی دوورو دریژی سه ختیان له گه ل ده که م.

۵۶۵۲ -> (ب - ۴ ز - ۱۱۲ ل - ۳۶۲ ف - ۱) (۱).

۵۶۵۳ -> (ب - ۶ ز - ۱۳ ل - ۲۴۱ ف - ۳) (۲).

۵۶۵۴ -> (ب - ۷ ز - ۶۷ ل - ۲۴۰ ف - ۱) (۳).

۵۶۵۵ -> (ب - ۶ ز - ۶ ل - ۱۲۶ ف - ۵) (۴).

۵۶۵۶ -> (ب - ۷ ز - ۵ ل - ۳۰ ف - ۱) (۵).

۵۶۵۷ -> (ب - ۷ ز - ۵ ل - ۳۰ ف - ۱). (ب - ۶ ز - ۱۸ ل -

۲۶۶ ف - ۷) (۶).

(۱) تقدم فی مجلد رابع. تسلسل/۱۱۲ رقم/۳۸۷.

(۲) تقدم فی مجلد سادس. تسلسل/۱۳ رقم/۲۹۲۱.

(۳) تقدم فی مجلد ساب. تسلسل/۶۷ رقم/۴۲۰۷.

(۴) تقدم فی مجلد سادس. تسلسل/۶ رقم/۲۸۲۹.

(۵) تقدم فی مجلد ساب. تسلسل/۵ رقم/۳۹۹۵.

(۶) تقدم فی مجلد ساب. تسلسل/۵ رقم/۳۹۹۵ + مجلد سادس. تسلسل/۸ رقم/۳۹۵۷.

۵۶۵۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُمْ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ نَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ: هَلْ تُضَارُّونَ فِي رُؤْيَةِ الشَّمْسِ فِي الظُّهْرِ لَيْسَتْ فِي سَحَابَةٍ قَالُوا: لَا. قَالَ: فَهَلْ تُضَارُّونَ فِي رُؤْيَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ لَيْسَ فِي سَحَابَةٍ قَالُوا: لَا. قَالَ: فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تُضَارُّونَ فِي رُؤْيَةِ رَبِّكُمْ إِلَّا كَمَا تُضَارُّونَ فِي رُؤْيَةِ أَحَدِهِمَا، قَالَ: فَيَلْقَى اللَّهُ الْعَبْدَ فَيَقُولُ: أَيُّ فُلٍ أَلَمَ أَكْرَمَكَ وَأَسَوَّدَكَ وَأَزَوَّجَكَ وَأَسَخَّرَ لَكَ الْخَيْلَ وَالْإِبِلَ وَأَذْرَكَ تَرَأْسُ وَتَرْبَعُ فَيَقُولُ بَلَى. قَالَ فَيَقُولُ: أَفَظَنَنْتَ أَنَّكَ مُلَاقِيٌّ فَيَقُولُ: لَا. فَيَقُولُ: فَإِنِّي أَلْسَاكَ كَمَا نَسِيتَنِي. ثُمَّ يَلْقَى الثَّانِي فَيَقُولُ أَيُّ فُلٍ أَلَمَ أَكْرَمَكَ وَأَسَوَّدَكَ وَأَزَوَّجَكَ وَأَسَخَّرَ لَكَ الْخَيْلَ وَالْإِبِلَ وَأَذْرَكَ تَرَأْسُ وَتَرْبَعُ فَيَقُولُ بَلَى أَيُّ رَبِّ. فَيَقُولُ أَفَظَنَنْتَ أَنَّكَ مُلَاقِيٌّ فَيَقُولُ لَا. فَيَقُولُ فَإِنِّي أَلْسَاكَ كَمَا نَسِيتَنِي. ثُمَّ يَلْقَى الثَّالِثَ فَيَقُولُ لَهُ مِثْلَ ذَلِكَ فَيَقُولُ يَا رَبِّ آمَنْتُ بِكَ وَبِكَتَابِكَ وَبِرُسُلِكَ وَصَلَّيْتُ وَصُمْتُ وَتَصَدَّقْتُ. وَيُلْنِي بِخَيْرٍ مَا اسْتَطَاعَ فَيَقُولُ هَا هُنَا إِذَا - قَالَ - ثُمَّ يُقَالُ لَهُ الْآنَ نَبْعَثُ شَاهِدًا عَلَيْكَ. وَيَتَفَكَّرُ فِي نَفْسِهِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْهَدُ عَلَيَّ فَيَخْتُمُ عَلَى فِيهِ وَيُقَالُ لِفَخِذِهِ وَلَحْمِهِ وَعِظَامِهِ انْطِقِي فَتَنْطِقُ فَخِذُهُ وَلَحْمُهُ وَعِظَامُهُ بِعَمَلِهِ وَذَلِكَ لِيُعَذِّرَ مِنْ نَفْسِهِ. وَذَلِكَ الْمُنَافِقُ وَذَلِكَ الَّذِي يَسْخَطُ اللَّهُ عَلَيْهِ. رواه مسلم^(۷).

ئەبو ھورەیرە (خودای ئازادی بن) ھەرمووی: یاران (دەزای خودایان نییە) ھەرموویان: ئەو پێغەمبەری خودا! ئایا لە روژی دوا روژدا خودای خۆمان بەچاوی سەر دەبینن؟ ھەرمووی: ئەگەر کات نیوەڕۆ بێ و ئاسمانیش سامال بێ بۆ دیتنی خۆر هیچ ئەرکێ، زەحمەتی، دەکێشن؟ گوتیان: خەیر، ھەرمووی: ئەو ئەگەر ئاسمان سایەقە بێ بۆ دیتنی مانگی شەوی چوارە هیچ زەحمەتی دەبینن؟ ھەرموویان: نەخەیر، ھەرمووی: دەسا بەو کەسە کە گیانی منی بەدەسە وەک چۆن بە ئاسانی لەم دووکاتەدا ئەم دوو شتە بەچاوی سەر دەبینن لە قیامەتیشا ئاوا بەبێ ئەرک و سەراسی خودای خۆتان دەبینن. ھەرمووی: کاتێ بەندە دەگاتەو بە خودا پێی دەھەرمووی: ئەو فیسار! من ریزی تۆم نەگرتبوو؟ نەمکردبووی بە سەرگەورەو سەردار؟ ژنم نەدابوو پێت؟ رەوگو

(۷) مسلم. زهد: ۷۳۶. أبو داود. سنة: ۴۷۳۰ تحفة الأشراف: ۱۳۶۶.

رانہ و شترم نہ دابو پیٹ؟ نہ مکردی بہ گہرہو سہرؤک و بہ سہرداری نہ مہیشیتہوہ؟ ملکانہو چواریہکت ورنہ دہگرت لہ مسکینہ کانت؟ ئہویش دہلئ: با، چؤن دہفرمووی وایہ، فہرمووی: خودایش دہفرموئ: ئہی باوہرت بہوہ ہہبوو کہ ئاوا دییتہوہ بہرہدستی من؟ دہلئ: خہیر: خودایش دہفرموئ: دہوامنیش تۆ لہ بیرخؤم دہبہمہوہ وک چؤن تۆ منت لہبیری خۆت بردبؤوہ ئیتر ئاوا لہبہینی خوداو ئہم جؤرہ بہندانہدا - کہ ئہمانہ کافرن و بی پروان - ئہم جؤرہ پرسیارو وہلا مانہ روودہدا، سییہم کہس کہ خودا ہمان پرسیاری ئی دہکا دہلئ: ئہی پەروردگاری خؤم! باوہرم بہتؤو بہنامہی پیروزی تؤو بہ پیغہمبہرانی تۆ ہہبوو، وہکی تریش نوپژم دہکردو رۆژووم دہگرت و خیرم دہکرد، ئیتر تا دہتوانئ لہم وہسپہ شیرینہ دہلئ خودایش دہفرموئ: کہوابئ تۆ لیژہبہ ہر ئیستا شایہتی خۆت ئی راست دہکہمہوہ. ئہویش لہدئی خؤیدا بیر دہکاتہوہ دہلئ: دہبی کئبی کہ شایہتیم ئی بدا، ئہوجا دہمی مؤر دہکری، بہپانی و گوشتی و ئیسکی دہگوترئ: ئادہی ئیوہ قسہ بکہن، جا ئہوان دینہ قسہو کابرا ہرچی کردوہ دہیگیرنہوہ شایہتی ئی دہدن، بؤیہ خودا ئہندامی خؤیی ئی دہکا بہ شایہت تا ہیچ قسہی نہمینئ و بیانوی بپری، ئہم جؤرہ کہسانہیش ئہو دوو روہ ناپاکانہن کہ خودا لییان رہنجاوہو رقی ئی گرتوون. (م - خودای ئی رازی بن).

۵۶۵۹ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَضَحِكَ فَقَالَ: هَلْ تَذَرُونَ مِمَّ أَضْحَكُ؟ قُلْنَا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَغْلَمُ. قَالَ: مِنْ مُخَاطَبَةِ الْعَبْدِ رَبَّهُ يَقُولُ يَا رَبِّ أَلَمْ تُجِرْنِي مِنَ الظُّلْمِ قَالَ يَقُولُ بَلَى. قَالَ فَيَقُولُ فَإِنِّي لَا أُجِزُ عَلَى نَفْسِي إِلَّا شَاهِدًا مِنِّي قَالَ فَيَقُولُ كَفَى بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ شَهِيدًا وَبِالْكَرَامِ الْكَاتِبِينَ شُهُودًا - قَالَ - فَيُخْتَمُ عَلَى فِيهِ فَيَقَالُ لَأَرْكَانِهِ انْطَقِي. قَالَ فَتَنْطِقُ بِأَعْمَالِهِ - قَالَ - ثُمَّ يُخَلَّى بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْكَلَامِ - قَالَ - فَيَقُولُ بُغْدًا لَكُنَّ وَسُحْقًا. فَعَنكَنَّ كُنْتُ أَنَا ضِلُّ. رواه مسلم^(۸).

ئەنەس (رمزای خودای لیبن) فەرمووی: جاری لە خزمەت حەزەتدا بووین (سروودی خودای لەسەری) پێکەنی و فەرمووی: دەزانن لەبەرچی پێکەنیم؟ عەزیمان کرد: خودا و پێغەمبەری خودا زۆر باش دەزانن. فەرمووی: لەو گوشتوگۆیە کە بەندە لەگەڵ خودای خۆیدا دەیکا، کە دەلی: ئەی خودایە! دیارە تۆ پەنای مەنت داوە لە زۆرو سەتەم؟ دەفەرمووی: ئایە نام داوی. دەلی: کەوابی ئەو شایەتە کە یارچەبی لەخۆم نەبی شایەتی ئەو قەبوول ناکەم. خودایش دەفەرمووی: ئەمڕۆ خۆت بەسیت کە ببی بەشایەت لەسەر خۆت لەگەڵ شایەتی فریشتە نووسەرە بەرێزەکان، یانی شایەتی تری پی ناوی. فەرمووی: ئەوساکە مۆر دەنری بەسەر دەمیاو بە ئەندامەکانی تری دەگوتری: ئادەبی ئیوە قسە بکەن فەرمووی: جا ئەوانیش هەرچی کردووە بە قسە دەگێرێنەووە فەرمووی: ئەنجا خودا رێگەی قسەکردنی دەدا، دەمی دەکریتەووە دەلی: قەرتان تێکەوی، مەن بۆ کێمە، خۆم بۆ ئیوەم بوو. (م- رەزای خودای لیبن).

۵۶۶- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُجَاءُ بِابْنِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَأَنَّهُ بَدَجٌ فَيُوقَفُ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ أَعْطَيْتَكَ وَخَوَّلْتُكَ وَأَنْعَمْتُ عَلَيْكَ فَمَاذَا صَنَعْتَ. فَيَقُولُ يَا رَبِّ جَمَعْتُهُ وَكَمَرْتُهُ فَتَرَكْتُهُ أَكْثَرَ مَا كَانَ فَارْجِعْنِي إِلَيْكَ بِهِ. فَيَقُولُ لَهُ أَرْنِي مَا قَدَّمْتَ. فَيَقُولُ يَا رَبِّ جَمَعْتُهُ وَكَمَرْتُهُ فَتَرَكْتُهُ أَكْثَرَ مَا كَانَ فَارْجِعْنِي إِلَيْكَ بِهِ. فَإِذَا عَبْدٌ لَمْ يُقَدِّمْ خَيْرًا فَيَمْنَعْنِي بِهِ إِلَى النَّارِ^(۹):

دیسان فەرمووی: پێغەمبەر (سروودی خودای لەسەری) فەرمووی: لە دوا روژدا ئادەمیزاد دەهینری بۆ لیپرسینەووە، دەلیی بەرخی ساواوە ئەوەندە بی دەستەلاتە، لەبەر دەم دادگای خودادا رادەگێری، خودا پیی دەفەرمووی: خۆت دەزانی کە لە جیهاندا بەشی باشم پیت داو تۆم کرد بە خاوەن سامان و مال و منال و بەخاوەن خاترو بەخاوەن دەستوپێوەندو، گەلی چاکەیی تری لەم

(۹) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

بابه تهم له گه لدا کردی! دهی باشه ئهی تو چیت کرد؟ ده ئی: خدایه! منیش کوم کرده وه له سهر یه که له کهم کردو بهرهم هی ناو به لام که ته واو زور بوو به جیم هیشت، موله تم بده با بچمه وه بو دنیا تا گشتی بهینم بو خزمه تی توو بهختی بکه م له ریگهی تودا! جا یه زدان پیی ده فرموی: ئه مه به دات ناخوا پیم نیشان بده که له پییش خوته وه چیت ناردو وه بو ئیره. دیسان هه مان قسه ی پییشوو دووباره ده کاته وه، جا کاتی که ده رده که وی ئه و بهنده یه چاکه ی له پییش خویه وه ره وانه نه کردو وه بو دواروژی لیی ده خوین بو ناو دوزخ! (ت- س/ غریب).

۶۵۶۱- عَنْ أَبِي بَرْزَةَ الْأَسْلَمِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَزُولُ قَدَمَا عَبْدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ عُمْرِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ وَعَنْ عِلْمِهِ فِيمَا فَعَلَ وَعَنْ مَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَا أَلْفَقَهُ وَعَنْ جَسَمِهِ فِيمَا أَبْلَاهُ. رواهما الترمذي^(۱۰).

ئهو بهرزه (خوشنوودی خدای لیبی) فرموی: پیغه مبه ر (درووی خدای له سهرین) فرموی: له روژی دوا روژدا بهنده رهق راده وه ستینری و ناهیلن پیی له بهر پیی بنی تا ئه م پرسیارانه ی لی ده کری: ته مه نی خوتت له چیدا به سه ربرد، کرده وه ت چی بوو، مالت چون پهیدا ده کردو له چیدا خه رجت ده کرد، له شی خوتت له چیدا پوان و رزان (ت- س/ ص).

۵۶۶۲- عَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ الْخُسَنِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَنْ يَغْزِرَ اللَّهُ هَذِهِ الْأُمَّةَ مِنْ نِصْفِ يَوْمٍ^(۱۱).

ئهو سه عله به ی ئه ل- خوشه نی (خدای لی رازی بی) فرموی: پیغه مبه ر (درووی خدای له سهرین) فرموی: خودا بهرهمه له گه ل ئه م ئومه ته ی مندا له بهر ئه وه خوا یارب ی له سهر نیوروژ په کیان ناخات (د- س/ صالح).

^(۱۰) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۱۱) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

۵۶۶۳- عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ لَا تُعْجِزَ أُمَّتِي عِنْدَ رَبِّهَا أَنْ يُؤَخَّرَهُمْ نِصْفَ يَوْمٍ. قِيلَ لِسَعْدٍ: وَكَمْ نِصْفُ ذَلِكَ الْيَوْمِ؟ قَالَ: خَمْسُمِائَةِ سَنَةٍ. رواهما أبو داود^(۱۲):

سه‌عدی کوپی نه‌بو وه‌ققاص (خوشنودی لی‌بی) فه‌رموی: پیغه‌مبه‌ر (درودی خودای له‌سهرین) فه‌رموی: ئومید ده‌که‌م که‌ه‌م ئومه‌ته‌ی من به‌هوی نیورژه‌وه له‌لای خودا دانه‌مین و له‌دوا روژدا، له‌کاتی چوون بو به‌هشتدا، له‌نه‌ته‌وه‌کانی پیش خو‌یان دوانه‌که‌ون له‌سه‌عدیان پرس‌ی ئه‌و نیورژه‌ه چنده؟ فه‌رموی: پینج سه‌د ساله (د-س/ح).

۵۶۶۴- عَنْ أَبِي أَمَامَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَعَدَنِي رَبِّي أَنْ يُدْخِلَ الْجَنَّةَ مِنْ أُمَّتِي سَبْعِينَ أَلْفًا لَا حِسَابَ عَلَيْهِمْ وَلَا عَذَابَ مَعَ كُلِّ أَلْفٍ سَبْعُونَ أَلْفًا وَثَلَاثُ حَيَّاتٍ مِنْ حَيَّاتِهِ. رواه الترمذي بسند حسن^(۱۳):

نه‌بو ئوامه (خوشنودی لی‌بی) فه‌رموی: پیغه‌مبه‌ر (درودی خودای له‌سهرین) فه‌رموی: په‌روه‌دگارم گف‌تی پیم داوه که‌ه‌فتا هزار که‌س له‌ئومه‌تم، به‌بی پرسینه‌وه سزادان بباته به‌هشت، هر هزاره‌ی ه‌فتا هزار که‌سی تریان له‌گه‌ل دایه، ه‌روا سی لامشتیش به‌لامشتی خو‌ی. (ت-س/ح).

(۱۲۲) تَوَلَّه لِي سَانِدُن : (القصص)

۵۶۶۵- ه‌م فه‌رموده‌یه له‌نامه‌ی چاکه‌و ره‌وشتدا رابورد، له‌سه‌رباسی گه‌ره‌ترین تاوان زورو سته‌م و زیاندان له‌خه‌ک فه‌رموده‌ی سییه‌م. لی‌ره ده‌فه‌رموی شه‌یخان و تیرمزی (رمزای خودایان لی‌بی) گپ‌راویانه‌ته‌وه، بیژه‌ی (ت) ئاویه: ره‌حه‌تی خودا له‌و به‌نده‌یه بی، که‌ه‌قی برایه‌کی موسولمانی له‌سهری، خواهی ناموس بی، خواهی مال بی، به‌پی‌ی خو‌ی

^(۱۲) رواه أبو داود بسند جيد (شرحه).

^(۱۳) رواه الترمذي بسند حسن.

بچی بۆ لای و داوای لی بکا که بههر شیوهیی بووه گهردنی نازاد بکاو، بهپیی شهر رازی بکا لهخوی بهر لهوهی که بمری و بچی بۆ ئه و دنیا و حهقه که بکهوئته روژیکه وه که له و روژهدا دینار و درهم و پارو و پول نامینی و به دادی ناخوا، ئهگینا ئهگهر وانهکا ئه وه حال له م دوو خاله بهدەر نییه: ئهگهر کردهوهی باشی ههبی به قهده و ههقه له کردهوه باشه که ی دهری به خاوهن ههقه که، خو ئهگهر گریمان هیچ کردهوهی باشی نهبوو ئه و خراپتر چونکه له خراپه ی برادره که ی که ههقه که ی لهسهریه تی هه ل دهگیری و فره دهریته سهر ئه و^(۱).

۵۶۶- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَخْلُصُ الْمُؤْمِنُونَ مِنَ النَّارِ، فَيُحْبَسُونَ عَلَى قَنْطَرَةٍ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ، فَيَقْصُ لِبَعْضِهِمْ مِنْ بَعْضٍ، مَظَالِمٌ كَانَتْ بَيْنَهُمْ فِي الدُّنْيَا، حَتَّى إِذَا هُذِّبُوا وَلُفُّوا أَذِنَ لَهُمْ فِي دُخُولِ الْجَنَّةِ، فَوَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَأَحْدَهُمْ أَهْدَى بِمَنْزِلِهِ فِي الْجَنَّةِ مِنْهُ بِمَنْزِلِهِ كَانَ فِي الدُّنْيَا. رواه البخاري في الرقائق^(۲):

ئهو سهعيد (خوشنودی لیبی) فهرمووی: پیغه مبهه (دروودی خودای لهسهرین) فهرمووی: بروداره کان کاتی قوتاریان دهبی له ناگر، لهسهر پردی - که له نیوانی بههشت و دوزخدایه - چهپس دهکرین، تاکو و تۆله ی ئه و ناهه قییانه ی که له جیهاندا لهیه کتریان کردوو لییان دهستیئرئ، تا به تهواوی پاک و خاوین دهکرینه وه ههقی کهسیان لهسهر کهسیان نامینی ئه و جا ریگه یان پی دهری که بچه ناو بههشت، دهسا به و کهسه که گیانی موحه مبهدی بهدهسه، دیاره که یهزادنی پاکه، یهک یهکیان له مالهکانی ناوجیهانیان باشتار شارهزای مالهکانی خویانن لهناو بههشتدا: (ب- رمزای خودای لیبی).

(۱) تقدم فی مجلد تاسع. تسلسل/ ۱۰ رقم/ ۴۷۲۸.

(۲) تجرید البخاری = مختصر صحیح البخاری/ ۲ ل- ۱۵۱ رقم/ ۱۰۵۷ = ۲۴۴۰، ۶۵۳۵ فتح الباری شرح صحیح البخاری.

۱۲۳) وەرگرتنی نامه‌ی کردار : (استلام صحف الأعمال)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: { فَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَيَقُولُ هَآؤُمْ أَفْرؤُوا كِتَابِيَهٗ، } أَنِّي طَنَنْتُ أَنِّي مُلَاقٍ حِسَابِيَهٗ، فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَّاضِيَةٍ، فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ، قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ، كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ الْخَالِيَةِ، وَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ بِشِمَالِهِ فَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُوتَ كِتَابِيَهٗ، وَلَمْ أَذْرَ مَا حِسَابِيَهٗ، يَا لَيْتَهَا كَانَتِ الْقَاضِيَةَ، مَا أَغْنَىٰ عَنِّي مَالِيَهٗ، هَلَكَ عَنِّي سُلْطَانِيَهٗ، خُذُوهُ فَغُلُّوهُ، ثُمَّ الْجَحِيمَ صَلُّوهُ، ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ، إِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ - صدق الله العظيم - سورة الحاقة - ۶۹ / ۱۹ - ۳۳. }

واته:

به قووی به کسه نیسرافیل جیهان
 تیک دهچن و دهچن زهین و ناسمان
 بوونه و هه مووی نوغرو و خاپووره
 وەلن عەرشی خوا لهه حاله دووره
 به قووی دووهه می مردوو به گشتی
 له گوڤ ده دهچن، دهچن بو دهشتی
 دهچن بو دهشتی مه حشر بو حیساب
 لهوین وهرده گرن گش سهرو کیتاب
 خوشی لهو کسهه به دهستی راستی
 نامه‌ی کرداری دهدهنه دهستی
 پر بهدهم دهلن: نهی دۆستو یارم
 وهرن بخوینن نامه‌ی کـردارم!
 نهه نهو روّیه من به هیوانی بووم
 نهو حیسابه‌یه من به ته‌های بووم!!
 نیتر ههتا سهه به خیر و خوشی
 له‌ناو بهه‌ششتی بالادا دهژی

ئاوانى سەرگەم ھەموو دىتە دى
 نەخەم دەيتىن، نە نامورادى!
 ناز و نىعمەت و مەوەى جۇراو جۇر
 وان لەبەر دەستيا، نەزىكن زۇر زۇر!
 فەرىشتەى بەهەشت پىتان دەفەر موون:
 لەم نان و ناوە فەر موون بفر موون!
 نۆشى گىانتان بىن بەرى رەنجەشان
 پىرۆز بىن لىتان ھەول و تىكۆشان
 ۋەى لەو بەدبەختەى نامەى كەردارى
 دەدەنە دەستى چەپى بەدكارى
 لە تاوا دەلن ئاى قۇر بە سەرم
 لەم قورتە گەرەى واھات بەسەرم
 كاشكى نەم نامەم ۋەرنەگرتايە
 ناگام لەم كەينو بەينە نەبوايە
 خۆزگەم بەوانەى كە سەردن نىتر
 زىندوو نابنۆ ھەرگىز جارن تر
 مال و مەلە لىم بوون بە دوشمن
 بوون بە شايتەى نىسپات لەسەر مەن
 كەساس و داماو بىن حال و مەلە
 روورەش و روو زەرد، رووت و رەسەلە
 لەسەر فەرمانى پىرۆزى يەزدان
 سەرۆكى دۆزەخ دەردەكا فەرمان
 نادەى بىگەرن بەكۆت و زنجىر
 دەست و پاى بەستن بە ویتەى يەخسىر
 پىلى داخەن دۆزەخ لە چەشنى تەنور

توووی بدنه ناو ناگزی سوور!
 دهفتا گه زنجیر بکهن به کووتی
 لووتی بشکینن، بشکینن پووتی
 چونکه باووی به خودای گهوره
 نه‌بوو بویه وا حالس بهو ته‌وره!
 مه‌بهس حالیبوون له دۆخو باره
 نه‌ک گیپانه‌وهی ده‌قی کوتاره!

۵۶۶۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُغْرَضُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثَلَاثَ عَرَضَاتٍ فَأَمَّا عَرَضَتَانِ فَجِدَالٌ وَمَعَاذِيرُ وَأَمَّا الْعَرَضَةُ الثَّالِثَةُ فَعِنْدَ ذَلِكَ تَطِيرُ الصُّحُفُ فِي الْأَيْدِي فَآخِذٌ بِيَمِينِهِ وَآخِذٌ بِشِمَالِهِ. رواه الترمذي^(۱):

ئەبو هورەیرە (رمزای خودای لێین) فەرمووی: پیغەمبەر (سروودی خودای لەسەڕین) فەرمووی: روژی دوا روژ مەردوم سێ جار نمایشت دەکریڤ و رادەنوینرین، بو خودا، بەلام دوو جاریان هەربریتین لە مشت و مێو مەهانەو بیانوو هیئانەوه، بەلام، لە دواجاردا کە سییەم جارە، نامە‌ی کردار دەدریتە دەستیان، ئیتر هەیه دەدریتە دەستی راستی و هەیه دەدریتە دەستی چەپی.
 (ت - خودای ئی رازی بێ).

(۱۲۴) تەرازووی کێشانی کردەوه‌ی خێرو شەر: (المیزان)

۵۶۶۸- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّهَا ذَكَرَتْ النَّارَ فَبَكَتْ فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): مَا يُبْكِيكِ؟ قَالَتْ: ذَكَرْتُ النَّارَ فَبَكَيْتُ فَهَلْ تَذْكُرُونَ أَهْلِيكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَقَالَ: أَمَّا فِي ثَلَاثَةِ مَوَاطِنَ فَلَا يَذْكُرُ أَحَدٌ أَحَدًا: عِنْدَ الْمِيزَانِ حَتَّى يَعْلَمَ أَيَخِفُ مِيزَانُهُ أَوْ يَثْقُلُ وَعِنْدَ الْكِتَابِ حِينَ يُقَالُ (هَآؤُمْ أَقْرَأُوا كِتَابِيهِ) حَتَّى يَعْلَمَ أَيْنَ يَقَعُ كِتَابُهُ أَفَى يَمِينِهِ أَمْ فِي شِمَالِهِ أَمْ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِهِ وَعِنْدَ الصِّرَاطِ إِذَا وُضِعَ بَيْنَ ظَهْرَيْنِ جَهَنَّمَ. رواه أبو داود^(۱):

(۱) سكت عن درجته الشارح.

(۱) بسند صالح (شرحه).

عائیشه (خودای نازای بئ) بیر له ئاگری دوزخ دهکاته‌وه دهست دهکا به گریان، پیغهمبهر (دروودی خودای گهره‌ی له‌سهرین) پیی ده‌فهرموئ: نه‌وه بوچی ده‌گری؟ ده‌فهرموئ: بیرم له دوزخ کرده‌وه و گریانم هات، نه‌ی پیغهمبهری خودا! ئایا ئیوه له رۆژی دوا رۆژدا بیرى که‌سوکاری خوتانتان ده‌بئ؟ ده‌فهرموئ: نه‌وه‌ی راست بئ له‌م سئ جیگه‌دا که‌س بیرى که‌سی نییه: یه‌که‌م: له‌کاتی تهرانووی کی‌شانی چاکه‌و خراپه‌دا، تابوی روون ده‌بیته‌وه که کی‌شه‌که‌ی سووکه یا قورسه.

دوهم: له‌کاتی وهرگرتنی نامه‌ی کرداردا، له‌وکاته‌دا که موسلمان نامه‌ی کرداری به دهستی راستی وهرده‌گری و له خوشیاندای ده‌لئ (هاؤم اقرءوا کتابیه) له‌م کاته‌یشدا له پیش وهرگرتنی نامه‌که‌یدا که‌س نایه‌ره‌ژیته سهرکه‌س، تابوی وهرده‌که‌وی که به دهستی راستی یا به دهستی چه‌پی، یا له پشتیه‌وه نامه‌که‌ی ده‌ده‌نه دهستی.

سییه‌م: له‌وکاته‌دا که پردی سیراط له‌سهر پشتی دوزخ داده‌نری. (د- س/ صالح).

۵۶۶۹- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَأَلْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنْ يَشْفَعَ لِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَقَالَ: أَنَا فَاعِلٌ. قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَيْنَ أَطْلُبُكَ؟ قَالَ: أَطْلُبُنِي أَوَّلَ مَا تَطْلُبُنِي عَلَى الصِّرَاطِ. قُلْتُ: فَإِنْ لَمْ أَلْقَكَ عَلَى الصِّرَاطِ؟ قَالَ: فَاطْلُبْنِي عِنْدَ الْمِيزَانِ. قُلْتُ: فَإِنْ لَمْ أَلْقَكَ عِنْدَ الْمِيزَانِ قَالَ: فَاطْلُبْنِي عِنْدَ الْحَوْضِ فَإِنِّي لَا أَخْطِئُ هَذِهِ الثَّلَاثَ الْمَوَاطِنَ^(۲).

نه‌نه‌س (ره‌زای خودای نیین) فهرمووی: داوام له پیغهمبهر کرد (دروودی خودای له‌سهرین) که له رۆژی دوا رۆژدا تکام بو بکا، فهرمووی: تکات بو ده‌که‌م. گوتم نه‌ی پیغهمبهری خودا! کویت بو بگه‌ریم؟ فهرمووی: یه‌که‌مجار له‌سهر پردی سیرات بۆم بگه‌رئ. گوتم: نه‌گهر له‌سهر پردی سیرات به خزمه‌ت نه‌گه‌یشتم؟

(۲) رواه الترمذی بسند حسن (شرحه).

فهرمووی: له لای تهرازوی کیشانی کردار بۆم بگهڕی. گوتم: نهگهر لهویش تووشت نهبووم؟ فهرمووی: له لای ههوزی کهوسهر بۆم بگهڕی، چونکه من لهم سێ شوینه بههر نیم. (ت-س/ح).

٥٦٧٠- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ سَيَخْلَصُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي عَلَى رُءُوسِ الْخَلَائِقِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَنْشُرُ عَلَيْهِ نِسْفَةً وَتِسْعِينَ سِجْلًا كُلُّ سِجْلٍ مِثْلُ مَدِّ الْبَصَرِ، ثُمَّ يَقُولُ اللَّهُ: أَتُنْكِرُ مِنْ هَذَا شَيْئًا؟ أَظْلَمَكَ كَتَبْتِي الْحَافِظُونَ؟ يَقُولُ: لَا يَا رَبَّ. فَيَقُولُ: أَفَلَاكَ عَذْرٌ فَيَقُولُ: لَا يَا رَبَّ. فَيَقُولُ بَلَى إِنَّ لَكَ عِنْدَنَا حَسَنَةً فَإِنَّهُ لَا ظُلْمَ عَلَيْكَ الْيَوْمَ فَتَخْرُجُ بِطَاقَةٍ فِيهَا أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ فَيَقُولُ احْضُرْ وَزَنْتَكَ فَيَقُولُ يَا رَبَّ مَا هَذِهِ الْبِطَاقَةُ مَعَ هَذِهِ السَّجَلَاتِ فَقَالَ إِنَّكَ لَا تُظْلَمُ. قَالَ فَتُوضَعُ السَّجَلَاتُ فِي كِفَّةٍ وَالْبِطَاقَةُ فِي كِفَّةٍ فَطَاشَتِ السَّجَلَاتُ وَثَقُلَتِ الْبِطَاقَةُ فَلَا يَثْقُلُ مَعَ اسْمِ اللَّهِ شَيْءٌ. رواهما الترمذي^(٣):

عهدوللای کوپی عهمر (رهزای خودای لیبین) فهرمووی: ههزهرت (درووی خودای لهسهرین) فهرمووی: له رۆژی دوا رۆژدا خودا پیاوی له ئۆمهتم جیا دهکاتهوه، له بهر چاوی خهکی ههموو جیهان رهپو راست رایدهگریو، نهوهو نو دهفتهری پر له گوناحی بۆ دهوردهکاتهوه، ههر دهفتهری تا چاو بر بکا زله، نهجا خودا دهفهرموئ: ئایا حاشا دهکهی له شتی لهمانهی که لهناو ئهم تۆمارانهدا نووسراوه؟ یا ئایا فیهشته نووسهره ئاگادارهکانی من که بهسهر ئیوهوه چاودیرن، هیچ زۆرو ستهم و ناههقییهکیان ئی کردوویو، شت ههیه که به ناپهوا لهسهریان نووسییهت؟ دهلئ: خهیر، ئهی خودایه! خودایش دهفهرموئ: ئهی باشه هیچ مههانهی. بههانهیهکت ههیه؟ دهلئ خهیر، ئهی پهروهردگار! خودا دهفهرموئ: بهلام یهک چاکهی تو له لای ئیمه ههیه، ئهمرو زۆرو ستهم لهتو ناکری، ئهوجا پسهولهیهک دهردههینن، ئهمهی تیادا نووسراوه: (أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)

^(٣) رواه الترمذي بسند حسن في كتاب الإيمان

إِلَّا اللَّهَ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ): شایه‌تی ددهم که‌وا له خودا به‌ولاه
خودایه‌کی به‌هقی ترنیه‌و، موچه‌مه‌دیش هم به‌نده‌و هم ره‌وانه‌کراوی
خودایه. نه‌وجا خودا ده‌فرموی: خوت ناماده‌ی کیشانی نه‌م کرده‌وی خوت به،
ده‌لی: نه‌ی خودایه! نه‌م پسووله‌ بچکوله‌یه له‌گه‌ل نه‌و گشت تو‌ماره‌ گه‌ورانه‌دا
ده‌بی چی پی بکری؟ ده‌فرموی: زوروسته‌م له‌تو ناکری. فرموی: جا
تو‌ماره‌کان ده‌چن به‌حه‌واداو پسووله‌که‌ش قورس ده‌بی. به‌تیشکی وشه‌ی
یه‌کتایی خودا خرمانی تاوان بوو به‌ کاوبا له‌ راستیدا هیچ شتی له‌گه‌ل ناوی
خودادا قورس نابی. (ت-س/ح).

دوور نییه‌ نه‌م پیاوه له‌ پیش مردنیدا به‌ ماوه‌یه‌کی زور که‌م، موسولمان
بووبی، جگه‌ له‌سه‌رمایه‌ی نیمان و باوه‌ر فریای کرده‌وه‌ی چاکه‌ی تر
نه‌که‌وتبی، له‌ کاتی وادا له‌ گونا‌هی پیشوو پاک ده‌بیته‌وه، چه‌زده‌ت (سودی
خودای له‌سیرین) ده‌فرموی: الإسلام یهدم ما کان قبله → (ب - ۵ ز - ۲۱ ل -
۱۴۱ ج/۱ ف - ۴). (وه‌رگین)

۱۲۵) پردی سیرات که‌وا به‌سه‌ریشتی دوزخه‌وه : (الصراط جسر علی النار

۵۶۷۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ثُمَّ
يُضْرَبُ الصِّرَاطُ بَيْنَ ظَهْرَانِي جَهَنَّمَ، فَأَكُونُ أَوَّلَ مَنْ يَجُوزُ مِنَ الرُّسُلِ بِأَمَّتِهِ. هَذَا جُزْءٌ
مِنَ الْحَدِيثِ الطَّوِيلِ الْآتِي فِي إِخْرَاجِ الْمُؤَحِّدِينَ مِنَ النَّارِ. ستأتي ترجمته هناك إن شاء
الله تعالى^(۱):

۵۶۷۲- وسيأتي في حديث الشفاعة: وَبَيِّكُم قَائِمٌ عَلَى الصِّرَاطِ يَقُولُ: رَبِّ
سَلِّمْ سَلِّمْ وَفِي حَافَتِي الصِّرَاطِ كَلَالِيبٌ مُعَلَّقَةٌ - إلى آخر الحديث - ستأتي ترجمته
هناك إن شاء الله تعالى^(۲):

(۱) رفاق. بخاری: ۶۵۷۳.

(۲) رفاق. بخاری: ۶۵۷۳.

۵۶۷۳- و سیاتی فی شفاعۃ غیر الرسل: (فی عنوان: یشفع النبیون والمؤمنون باذن الله تعالى): فَمِمْرُ الْمُؤْمِنُونَ كَطَرَفِ الْعَيْنِ وَكَالْبَرْقِ.. الی آخر الحدیث، ستاتی ترجمته هناك إن شاء الله تعالى^(۳):

۵۶۷۴- عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: شِعَارُ الْمُؤْمِنِ عَلَى الصَّرَاطِ: رَبِّ سَلِّمْ سَلِّمْ. رواه الترمذي^(۴):

له موغیره ی کوپری کوپری شوعبه وه (خودای نازنی بن) له چه زرده ته وه (درویدی خودای له سرین) ده فهرموی: له سهر پردی سیرات دروشمی موسولمان نه مهیه: خودایه! به خوشی، خودایه! به بیوهی، خودایه! به بیوهی (ت- س/غریب).

۱۲۶) نه ستیری ژوانگه : (الحوض المورود)

۵۶۷۵- عَنْ سَمُرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ لِكُلِّ نَبِيٍّ حَوْضًا وَإِنَّهُمْ يَتَبَاهَوْنَ أَهْلَهُمْ وَارِدَةً وَإِلَى أَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَكْثَرَهُمْ وَارِدَةً. رواه الترمذي^(۱):

سه مورده (خودای نازنی بن) له خوشه ویسته وه (درویدی خودای له سرین) ده فهرموی: گشت پیغه مبرئ نه ستیریکی سازگاری هیه، له نیستگادا گه له کانیان ناوی لی ده خوئنه وه، پیغه مبره کان له ناو خویاندا شانازی به وه وه ده کن که نه ستیلی کامیان عه شامات پتر دینه سهری بو ناو خواردنه وه، من بهش به حالی خووم ئومید ده کهم کهوا من له گشتیان زیاتر عه شامات بینه سهر نه ستیله کهم! (ت- س/غ).

۵۶۷۶- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خَرَجَ يَوْمًا فَصَلَّى عَلَى أَهْلِ أَحَدٍ صَلَاتَهُ عَلَى الْمَيِّتِ، ثُمَّ انْصَرَفَ إِلَى الْمَنَسْرِ فَقَالَ: إِنِّي فَرَطْتُ لَكُمْ، وَأَنَا شَهِيدٌ عَلَيْكُمْ، وَإِنِّي وَاللَّهِ لَأَنْظُرُ إِلَى حَوْضِي الْآنَ، وَإِنِّي أُعْطِيتُ مَفَاتِيحَ

^(۳) بخاری. توحید: ۷۴۳۹.

^(۴) رواه الترمذي بسند غریب ولكنه مؤيد بالصالح الأتية، فإنه مذكور فيها (شرحه).

^(۱) رواه الترمذي بسند غریب (شرحه).

خَزَائِنِ الْأَرْضِ - أَوْ مَفَاتِيحِ الْأَرْضِ - وَإِنِّي وَاللَّهِ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمْ أَنْ تُشْرَكُوا بَعْدِي، وَلَكِنْ أَخَافُ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنَافَسُوا فِيهَا. رواه البخاري ومسلم وزاد: وَتَقَسَّلُوا قَتَلَكُمْ كَمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ. قَالَ عُقْبَةُ: فَكَأَنِّي آخِرُ مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (مُتَى) اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ^(١):

عوقبهی کوپی عامیر (خوشنودی خودای نبین) فهرمووی: خوشه ویست (درویدی خودای لهرسین) روژی ته شریفی چوو نویژی مردووی له سهر شه هیدانی غه زای ئو خود کرد، له پاشا چوو سهر دوانگه و فهرمووی: من پیشره وی ئیوه بۆ سهر حه وزه که، خۆم شایهت و ئاگادارم به سهرتانه وه، له ههردوو جیهاندا کرده وه کانی ئیوه پی نیشان دهری، سویندم به خودا ئا ئیستا له مدهمدا چاوم له حه وزه که مه، بئگومان کلله کانی گه نجینه کانی زه وی هه موو خه لاتکراوه به من، یا فهرمووی: کلله کانی زه وی دراوون به من، به خودا تازه من مه ترسیم له وه نه ماوه که ئیوه له پاش من بچنه وه سهر بته رستی و فره خواپی، که گوته موسولمان یانی یه زدانپهرست، واته: دور له فره خواپی، به لام مه ترسی ئه وهم لیقان هیه که له سهر پرپویتی دنیا به ره ره کانی بکه (ب/م). موسلیم (ره زای خودای نبین) ئه مه ی پتر کردوه: وه بچن به گژیه کاو تیکبه رین و له ناو بچن، وه ک چۆن نه ته وه کانی پیش ئیوه به هو ی شتی واوه له ناو چوون. عوقبه (خودای نازانی بن) فهرمووی: ئه و جاره دوا جار بوو که پیغه مبه ر (درویدی خودای لهرسین) له سهر دوانگه ببینم.

٥٦٧٧- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (مُتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَنَا فَرَطُكُمْ عَلَى الْحَوْضِ مَنْ وَرَدَ شَرِبَ وَمَنْ شَرِبَ لَمْ يَظْمَأْ أَبَدًا وَلَيَرِدَنَّ عَلَى أَقْوَامٍ أَعْرَفُهُمْ وَيَعْرِفُونِي ثُمَّ يُحَالُ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ. فَأَقُولُ أَنَّهُمْ مِنِّي فَيَقَالُ: لَا تَدْرِي مَا أَحْدَثُوا بِكَ فَأَقُولُ: سَحَقًا سَحَقًا لِمَنْ غَرِبَ بَعْدِي. رواه الشيخان^(٢):

(١) تجرید/ ٢ ل- ٦١ رقم/ ٦٤١ = ١٣٤٤، ٢٥٩٦، ٤٠٤٢، ٤٠٨٥، ٦٤٢٦، ٦٥٩٠. مسلم. فضائل: ٥٩٣٢.

(٢) بخاری. فتن: ٧٠٥٠، ٧٠٥١. مسلم. فضائل: ٥٩٣٦. تحفة الأشراف: ٤٧٨٢.

سەھلى كۆرى سەعد (خۆشئودىيى خوداى ئېيىن) فەرمووى: پېغەمبەر (دروود) مەلاتو سەلامى خوداى گەرەى لەسەرىن) فەرمووى: خۆم پېشپەرەى ئىوھم لەسەر ھەزەكە، لە پېش ئىوھە دەچم لەگوئى ھەزەكە جى و رېتان بۆ ئامادەكەم، ئەوانەى كە دىن بۆ ئەوئى لە ئاوەكەى دەخونەو، ھەركەسىش لىيى بخواتەو ھەرگىز تىنووى نابى، گەلى كەس دىن بۆلام بۆ ئاوخواردنەو، مەن باش باش ئەوان دەناسم ئەوانىش باش باش مەن دەناسن، كەچى رېگەيان پى نادى كە بگەنە لای مەن، دەلىم: ئەو بۆ؟ خۆ ئەمانە لەكن خۆى لە ئۆمەتى مەن بوون؟ پىم دەگوتى: تۆ نازانى كە لەپاش تۆ چى خراپەيەكەيان بەرپاكرەبوو، مەنىش دەلىم: دەى قەر لەوانە كەوئى كە لەپاش مەرگى مەن دىنەكەيان دەستكارى كەدووە! (ش).

→ (ب - ۱ - ز - ۹ - ل - ۵۶ - ف - ۷۰/۹).

۵۶۷۸- وللبخاري: بَيَّنَّا أَنَّا قَائِمٌ إِذَا زُمِرَةٌ، حَتَّى إِذَا عَرَفْتَهُمْ خَرَجَ رَجُلٌ مِّنْ بَنِي وَبَيْنَهُمْ فَقَالَ: هَلُمَّ. فَقُلْتُ أَيْنَ؟ قَالَ: إِلَى النَّارِ وَاللَّهِ. قُلْتُ: وَمَا شَأْنُهُمْ؟ قَالَ: إِنَّهُمْ ارْتَدُّوا بِغَدَاكَ عَلَى أَذْبَارِهِمُ الْقَهْقَرَى. فَلَا أَرَاهُ يَخْلُصُ مِنْهُمْ إِلَّا مِثْلُ هَمَلِ النَّعَمِ^(۱):

پېغەمبەر (دروودى خوداى لەسەرىن) فەرمووى: جارى راوەستابووم لەسەر سەرچاوەكەى خۆم ئەوەندەم زانى كۆمەلئى خەلك هاتن، كە هاتنە پېشەو ناسىمنەو، كەچى فرىشتەيى لە شىوھى پىاوئىكدا كەوتە نىوانى مەن ئەوانەو، نەيھىشت پتر بىنە بەرەو، ئەوجا فەرمووى: دەى وەرن، گوتم: دىاننىرى بۆ كوئى؟ فەرمووى: بەخودا دىاننىرم بۆ دۆزەخ، گوتم: بۆ چىيان كەدووە؟ فەرمووى: ئەمانە لەدواى تۆ پاشەو پاش لە دىن ھەرگەرابوون و لەتۆ ھەلگەرابوونەو، جاواىزانم زۆر كەم لەم كۆمەلانە قورتارىيان دەبى، ھەك چۆن وشتى بەرەلا كرابى و پىشت گوئى خرابى كەم وا دەبى ئەو وشتەرە لەناو نەچى. (ب - خوداى ئى رازى بى).

(۱) تجريد/۵/۲۹۵ رقم/۲۰۴۱ = ۶۵۸۷ فتح الباری.

٥٦٧٩- قَالَ زَيْدُ بْنُ أَرْقَمَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَتَرَلْنَا مَنْزِلًا فَقَالَ: مَا أَنْتُمْ جُزْءٌ مِنْ مِائَةِ أَلْفٍ جُزْءٍ مِمَّنْ يَرُدُّ عَلَى الْحَوْضِ. قَالَ قُلْتُ: كَمْ كُنْتُمْ يَوْمَئِذٍ قَالَ: سَبْعُمِائَةٍ أَوْ ثَمَانِمِائَةٍ. رواه أبو داود. نَسَّالَ اللَّهُ الشَّرْبَ مِنَ الْحَوْضِ. آمين^(٥).

زهیدی کوپی ثهرقم (خودای لی خوش نوودبی) فهرمووی: جاری له خزمه تی هه زه تدا (دروودی خودای له سربین) بووین، له هه واری لاماندا، هه زه ت (دروودی خودای له سربین) فهرمووی: ئیوه به یه ک به ش له سه د هه زار به شی ئه وانه یش نابن که دین بۆلام بۆ سه ر هه وزی که و سه ر. گوتم: به زه ید: ئه و هه له ئیوه چه ندکه س ده بوون؟ فهرمووی: هه وت سه د که س تا هه شت سه دکه س ده بووین (د = ئه بو داود).

١٢٧) چۆنیتی ئه و هه وزه و ناوه که ی: (صفة الحوض وشرابه)

٥٦٨٠- عَنْ ابْنِ عُمرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ أَمَامَكُمْ حَوْضًا مَا بَيْنَ نَاحِيَّتَيْهِ كَمَا بَيْنَ جَرَبَاءَ وَأَذْرَحَ. رواه الثلاثة^(١).

ئیبینو عومه ر (رمزای خودایان لیبین) فهرمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودای له سربین) فهرمووی: هه وزی له ده رگای به هه شتا وا له پیشتانه وه، له جه رباوه تا ئه زروح ده بی (ش).

٥٦٨١- عَنْ حَارِثَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْحَوْضُ كَمَا بَيْنَ الْمَدِينَةِ وَصَنْعَاءَ^(٢).

حاریسه (رمزای خودای لیبین) فهرمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودای له سربین) فهرمووی: هه وزه که م له مه دینه وه تا سه نعاء ده بی. (ش).

^(٥) سکت عن درجته الشارح.

^(١) تجرید البخاری/٢٩٤/٥ رقم/ ٢٠٣٩ = ٦٥٧٧. مسلم. فضائل: ٥٩٤١، ٥٩٤٠. أبو داود. سنة: ٤٧٤٥.

^(٢) تجرید/٢٩٦/٥ رقم/ ٢٠٤٢ = ٦٥٩١. مسلم. فضائل/٥٩٢٨، ٥٩٥٣.

۵۶۸۲- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ قَدْرَ حَوْضِي كَمَا بَيْنَ أَيْلَةَ وَصَنْعَاءَ مِنَ الْيَمَنِ، وَإِنَّ فِيهِ مِنَ الْأَبَارِقِ كَعَدَدِ نُجُومِ السَّمَاءِ. رواهما الشيخان (رضوان الله تعالى عليهما) (۳):

ئەنەس (رمزای خودای نبی) فەرمووی: پێغه مبهەر (بروودی خودای لاسرین) فەرمووی: ئەندازەى حەوزەكەى من لە هەندى شويىنيا لە ئەيلەو كەوا لەشام تا صەنعا دەبى كەوا لەيەمەن (ئىستى پىتەختى يەمەنە) وەك ژمارەى ئەستىرەى ئاسمانيش سوراخى لىيە (ش).

۵۶۸۳- وللبخاري: حَوْضِي مَسِيرَةُ شَهْرٍ، مَأْوَةٌ أَبْيَضُ مِنَ اللَّبَنِ، وَرِيحُهُ أَطْيَبُ مِنَ الْمِسْكِ، وَكَيْزَالُهُ كَنُجُومِ السَّمَاءِ، مَنْ شَرِبَ مِنْهَا فَلَا يَظْمَأُ أَبَدًا (۴):

پێغه مبهەر (بروودی خودای لاسرین) دەفەرمووی: ئەندازەى حەوزەكەى من رى مانگەرييەكە، ئاوەكەى لەچرى شير سپى ترە، بۆنى لە بۆنى مسك خوشترە، گۆزەلەو شەريەكانى دەورى ئەوەندە زۆر، بەقەد ئەستىرەى ئاسمان دەبن، ئەوەى لى بخواتەوە ئىتر هەرگىزاو هەرگىز تىنووى نابى (ب).

۵۶۸۴- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا آيَةُ الْحَوْضِ؟ قَالَ: وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَأَيُّتُهُ أَكْثَرُ مِنْ عَدَدِ نُجُومِ السَّمَاءِ وَكَوَاكِبِهَا، أَلَا فِي اللَّيْلَةِ الْمُظْلِمَةِ الْمُصْحِحَةِ آيَةُ الْجَنَّةِ مَنْ شَرِبَ مِنْهَا لَمْ يَظْمَأْ آخِرَ مَا عَلَيْهِ يَشْخَبُ فِيهِ مِيزَابَانِ مِنَ الْجَنَّةِ مَنْ شَرِبَ مِنْهُ لَمْ يَظْمَأْ عَرَضُهُ مِثْلُ طُولِهِ مَا بَيْنَ عَمَانَ إِلَى أَيْلَةَ مَأْوَةٍ أَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ وَأَخْلَى مِنَ الْعَسَلِ. رواه مسلم والترمذي (۵):

ئەبو زەر (خودای نازى بن) فەرمووی: گوتم ئەى پێغه مبهەرى خودا! قاپ و قاجاخى سەر حەوزەكەى تۆ چىيە؟ فەرمووی: سویندم بەو كەسەى گيانى موخەمەدى بەدەستە ژمارەى ئەو قاپ و قاجاخ و سوراخى و پيالەو

(۳) تجرید/۲۹۴/۵-رقم/۲۰۴۰- ۶۵۸۰ فتح الباری مسلم. فضائل: ۵۹۵۰.

(۴) تجرید/۲۹۲/۵-رقم/۲۰۲۸- ۶۵۷۹. مسلم. فضائل: ۵۹۴۴.

(۵) مسلم. فضائل: ۵۹۴۵.

پهرداخانهی که وان لهسهری له ژماره‌ی نه‌ستیره‌ی ئاسمان زیاتره، له تاریکه شه‌ودا که ئاسمان سایه‌قه‌ی سامال بی، هه‌موو حاجه‌تی بههشتن - له‌به‌ر نه‌وه هه‌رکه‌سێ پێیان بخواته‌وه ئیتر هه‌تا هه‌تایه جاریکی تر تینووی نابێ، له بهههشته‌وه دوو پلوسک ده‌پژێته ناوی، پانییه‌که‌ی ده‌ق به‌قه‌د درێژییه‌که‌یه‌تی، له عه‌مه‌انه‌وه تا نه‌یله ده‌بی، ئاوه‌که‌ی له‌شیر سپی ترو له هه‌نگوین شیرین‌تره (م - خودای ئازادی بی).

۵۶۸۵- عَنْ ثَوْبَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنِّي لِعَقْرِ حَوْضِي أَدُودُ النَّاسِ لِأَهْلِ الْيَمَنِ أَضْرِبُ بَعْصَايَ حَتَّى يَرْفُضَ عَلَيْهِمْ. فَسُئِلَ عَنْ عَرْضِهِ فَقَالَ: مِنْ مَقَامِي إِلَى عَمَانَ. وَسُئِلَ عَنْ شَرَابِهِ فَقَالَ: أَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ وَأَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ يَغْتَفِيهِ مِيزَابَانِ يَمْدَانِهِ مِنَ الْجَنَّةِ أَحَدُهُمَا مِنْ ذَهَبٍ وَالْآخَرُ مِنْ وَرَقٍ. (رواه مسلم في مبحث حوض نبينا (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) المترجم)^(۱):

سه‌وبان (رمزای خودای نین) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درودی خودای له‌سه‌ربن) فه‌رمووی: به‌خودی خۆم له‌به‌ریان‌ی هه‌وزه‌که‌مدا راده‌وه‌ستم، گوری گوری له‌و خه‌لکه ده‌که‌م و به‌دار دووریان ده‌خه‌مه‌وه له‌به‌ر خاتری خه‌لکی یه‌مه‌ن، تا ئاوه‌که‌ی بجێ بو‌نه‌وان لیی پرسیاکرا که چه‌نده پانه؟ فه‌رمووی: لی‌ره‌وه تا عه‌مان ده‌بی له‌ باره‌ی چۆنی ئاوه‌که‌شیه‌وه لییان پرسی فه‌رمووی: له‌شیر سپیی ترو، له هه‌نگوین شیرین‌تره، دوو پلوسکی له‌به‌ههشته‌وه تی ده‌پژێ، یه‌کیکیان له‌ زی‌ره، یه‌کیکیان له‌ زیوه، له‌ ئاوی بهههشت ئاوی بو‌دینن.

۵۶۸۶- عَنْ أَبِي سَلَامٍ الْحَبَشِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: بَعَثَ إِلَيَّ عُمرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ فَحَمَلْتُ عَلَى الْبَرِيدِ. قَالَ فَلَمَّا دَخَلَ عَلَيْهِ قَالَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ لَقَدْ شَقَّ عَلَى مَرْكَبِي الْبَرِيدُ. فَقَالَ يَا أَبَا سَلَامٍ مَا أَرَدْتُ أَنْ أَشُقَّ عَلَيْكَ وَلَكِنْ بَلَّغْنِي عَنْكَ حَدِيثَ فِي شَأْنِ الْحَوْضِ فَأَحْبَبْتُ أَنْ تُشَافِهَنِي بِهِ. قَالَ أَبُو سَلَامٍ: حَدَّثَنِي ثَوْبَانُ عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: حَوْضِي مِنْ عَدَنَ إِلَى عَمَانَ الْبَلَقَاءِ مَاؤُهُ أَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ وَأَحْلَى

(۱) مسلم. فضائل: ۵۹۶۶.

مِنَ الْعَسَلِ وَأَكَاوِيَهُ عَدَدُ نُجُومِ السَّمَاءِ مَنْ شَرِبَ مِنْهُ شَرْبَةً لَمْ يَظْمَأْ بَعْدَهَا أَبَدًا أَوَّلُ النَّاسِ وَرُودًا عَلَيْهِ فَقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ الشُّعْتُ رُءُوسًا الدُّنْسُ ثِيَابًا الَّذِينَ لَا يَنْكَحُونَ الْمُتَنَعِّمَاتِ وَلَا تُفْتَحُ لَهُمُ السُّدُودُ. قَالَ عُمَرُ: لَكِنِّي نَكَحْتُ الْمُتَنَعِّمَاتِ وَفُتِحَ لِي السُّدُودُ وَنَكَحْتُ فَاطِمَةَ بِنْتَ عَبْدِ الْمَلِكِ لَا جَرَمَ أَنِّي لَا أَغْسِلُ رَأْسِي حَتَّى يَشْعَثَ وَلَا أَغْسِلُ ثَوْبِي الَّذِي يَلِي جَسَدِي حَتَّى يَتَسَخَّ. رواه الترمذي. نَسَأَلُ اللَّهَ التَّوْفِيقَ آمِينَ^(۷):

ئەبو سەللەمی حەبەشی (خودای ئی رازی بن) فەرمووی: عومەری کوپی عەبدولعەزیز ناردی بە شوینما، بە سواریی هیستەر چووم بو لای، کە چوومە لای گوتم: ئەی فەرمانڕەوای موسولمانان! تاقەتی سواریی و سەفەرم نەماوە، فەرمووی: ئەی باوکی سەللەم! مەبەستم ئەوە نەبوو کە تووشی مەینەتت بکەین، بەلام بیستووێ کە لە بارەیی حەوزە کە پیغەمبەرەو فەرموودە یەکتە لەلا هەیە، حەزەدە کەم کە ئەو فەرموودە پیروزیە بە گوێی خۆم لە دەمی خۆتی ببیستم. ئەبو سەللەم فەرمووی: سەویان بۆ یگیڕامەو فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربن) فەرمووی: ئەندازەیی حەوزە کەم لە عەدەنەو تاعە ممانی بە لقا دەبێ، کە شوینیکی لە شام، ئاوە کە لە شیر سپیترەو، لە هەنگوین شیرینترە، پیالەو فەجانی کانی سەری بە قەد ژمارەیی ئەستێرەیی ئاسمانن، هەرکەسەیی یە کجار لێی بخواتەو ئیتر لەو دوا هەرگیز تینووی نابێ، یە کەم دەستە کە دەچنە سەری هەژارانی کۆچەرانی، کە سەرکۆلکەن و جل چلکەن و ژنی ناسک و نازدار مارە ناکەن و، فەرموو فەرموویان ئی نا کرێ بو چون بو مالی گەرە پیاوان.

عومەری کوپی عەبدولعەزیز فەرمووی: بەلام من ئافەرەتی ناسک و نازدارم هیناوە فاتیمەیی کچی عەبدولمەلیک خیزانی منە کە باوک و باپیری خەلیفە بوون، مالی گەرە پیاوانیش دەچم کە وابوو دەبێ سەرم نەشۆرم تا کۆلکەن و گیف دەبێ و، جەلە کانی بەریشم نابێ بشۆرم تا چلکەن دەبن. (ت- س / غەریب).

(۷) بسند غریب ولکنه مؤید بالصحاح التی قبله (شرحه).

له دینی پیروزی ئیسلامدا پاک و پوختی و تهمیزی زور په‌سهنده، به تایبته‌تی پاک‌ی زبان و دهم و دامه‌ن و جل و به‌رگ و مال و دهرمال. سهرباسی پاک‌ی و خاوینی له په‌راوی شهریه‌تدا ههمیشه ده‌که‌ویته پیش پیشه‌وه. نه‌مه هیلی سهره‌کی ئیسلامه، یاسایه‌کی دامه‌زراوی چه‌سپاوه له ئاییندا، وه‌ی ههموو یاسایی ناوازه و شازیکی هه‌یه، وه‌ک حالی ئه‌م چلکن و کولکن و مرو‌خاکیانه، وه‌ی ههموو که‌س باش باش بزانی مه‌به‌ست له‌م چلکنی و کولکنیه‌ پیسی و پو‌خلی و قیزه‌ونی نییه. من خوم به‌ چاوی خوم له‌م (چلکن و پلکنانه‌م) دیوه، ههموو ئیسک سووکی ره‌نگ نوورانین، له‌ش و جل و به‌رگیان نویژین!

وه‌ی ئه‌وه‌نده هه‌یه گوی به‌ له‌ش په‌روه‌ری ناده‌ن، دهربه‌ستی که‌شخه‌یی نین خویان تاسولووس ناده‌ن، نه‌ ته‌پو‌شن، نه‌ له‌شپه‌روه‌رن، له‌ ترسی‌خودا ئاگیان له‌ خزمه‌تی خویان نییه، له‌تاو مردن ئاگیان له‌ ژیان نییه. (وه‌رگیی)

(۱۲۸) هه‌وزی که‌وسه‌ر : (الکوش)

۵۶۸۷- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَغْفَى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِغْفَاءً فَرَفَعَ رَأْسَهُ مُتَبَسِّمًا فِيمَا قَالَ لَهُمْ وَإِمَّا قَالُوا لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لِمَ ضَحِكْتَ فَقَالَ: إِنَّهُ أُنْزِلَتْ عَلَيَّ آيَةُ سُورَةِ (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ) حَتَّى خَتَمَهَا فَلَمَّا قَرَأَهَا قَالَ: هَلْ تَذَرُونَ مَا الْكَوْثَرُ. قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: فَإِنَّهُ نَهْرٌ وَعَدِّيهِ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ فِي الْجَنَّةِ وَعَلَيْهِ خَيْرٌ كَثِيرٌ عَلَيْهِ حَوْضٌ تَرِدُ عَلَيْهِ أُمَّتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ آيَتُهُ عَذْدُ الْكَوَاكِبِ. رواه أبو داود^(۱):

ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بێ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ریی) سه‌رخه‌ویکی شکاندو سه‌ری هه‌لپری و زه‌رده‌خه‌نیه‌کی کرد، یا خوی

(۱) بسند صحیح (شرحه).

فرموی: بہوان، یا ئەوان فرموویان بہو: ئەی پیغەمبەری خودا! بۆچی پیکەنی؟ فرموی: تۆزئ لەمەو بہر سوورەتیکم بۆ ہات. ئەوجا خویندیہوہ: {بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ، اِنَّا اَعْطٰیْكَ الْکُوْثَرَ} تا کو تایی هینا.

کاتی لە خویندەنەوہکە ی بۆوہ فرموی: ئایا دەزانن کەوسەر کەوا لە {اِنَّا اَعْطٰیْكَ الْکُوْثَرَ} دا چییە؟ فرموویان: خودا و پیغەمبەری خودا باشی دەزانن، فرموی: کەوسەر چۆمیکە وا لەناو بہەشتا، خودای بالا دەست و خاوەن شکۆ گفتی ئەو سەرچاوەیە بە من داوہ، خێرو بیرکی گەلی زۆری لەسەرہ، حەوزیکی لەسەرہ لە رۆژی قیامتدا ئۆمەتم دەچنە سەر ئەو حەوزو ئاوہ، بە ژمارە ی ئەستیرە ی ئاسمان جام و پیالەو سوراحی لەسەرہ. (د-س/ص) → ب- ۷ ز- ۸۶ ل- ۲۶۴ ف- ۱ + ۳).

۵۶۸۸- → (ب- ۷ ز- ۸۶ ل- ۲۶۵ ف- ۳) (۲).

۵۶۸۹- → ب- ۷ ز- ۸۶ ل- ۲۶۶ ف- ۴) (۳).

(۱۲۹) تەکەردن ھەبەو ھەقە : (الشفاعة ثابتة)

قَالَ اللهُ تَعَالٰی: {مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ اِلَّا بِاِذْنِه - سورة البقرة}.

→ (ب- ۵ ز- ۸۲ ل- ۲۹۸ ف- ۱).

وَقَالَ اللهُ تَعَالٰی عَلٰی لِسَانِ بَعْضِ الْکُفَّارِ: {فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِينَ وَلَا صَدِیْقٍ حَمِیْمٍ - سورة الشعراء - ۲۶ / ۱۰۰ - ۱۰۱}.

واتە: کافرەکان لە دۆزەخا لەناو خۆیانوا لەگەڵ بتهکانیاندا دەیکەن بە مشت و مپو قەرە قپو ھاوردو برد، بە بتهکان دەلین: بەخودا بەراستی ئیمە گومراو سەرلێشیواو بووین، کە لە دنیا دا شتی هیچ و پووچی وەک ئیوہمان

(۲) تقدم فی مجلد سابع تسلسل ۸۶ رقم/۴/۴۲۳۰.

(۳) تقدم فی مجلد سابع تسلسل ۸۶ رقم/۴/۴۲۳۱.

ده کرد به هاوتاو هاوشانی خودای په روهردگاری حیهانیان، له راستیدا نیمه تاوانباره گه وره کان دهسته شکیانیان کردین و دهستیان برین و ئاوا گومراو مالتویرانیان کردین، بویه وا لهم روزه دا ئاوا بیکه س که وتووین، نه که سی هیه تکایه کمان بو بکا، نه دوستی کی دلسوزمان هیه که لهم روزه ره شه دا چاریکمان بکات.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَى وَهُمْ مِّنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ} - صدق الله العظيم - سورة الأنبياء - ۲۸/۲۱.

کهس بو کهس نابین به تکا که برین
مه خودا بو خوئ ره زاس له سه برین
هه تا تکا کار له ترس خودا
ده له زین نه کا عه زاس بدا

۱۳۰) باسی نکا کردنی پیغه مبهری خویمان هه زره تی موحه ممه دی
خرشه ویست و نازادار (دروودی خودای له سه برین به هه زاران هه زان
شفاعة نبینا محمد (صلى الله عليه وسلم)

۵۶۹۰ - عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: شَفَاعَتِي لِأَهْلِ الْكِبَائِرِ مِنْ أُمَّتِي. قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ فَقَالَ لِي جَابِرٌ: يَا مُحَمَّدُ مَنْ لَمْ يَكُنْ مِنْ أَهْلِ الْكِبَائِرِ فَمَا لَهُ وَلِلشَّفَاعَةِ. رَوَاهُ الزَّمَذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ^(۱):

جابر (خوژنوودی خودای نبین) فهرمووی: پیغه مبهر (دروودی خودای له سه برین) فهرمووی: هه تا خاوه نی گونا هه ره گه وره کانیش له ئومه تی من هه یانه بهر شه فاعهت و تکای من ده که ون! موحه ممه دی کوپی عه لی فهرمووی: جابر پیی گوتم: نهی موحه ممه د! که سی که خاوه نی گونا هی هه ره گه وره نه بی چ کاریکی به شه فاعهت هه یه! (ت/د-س/ح).

(۱) بسند حسن (شرحه).

۵۶۹۱- عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَتَانِي آتٍ مِنْ عِنْدِ رَبِّي فَخَيَّرَنِي بَيْنَ أَنْ يُدْخِلَ نِصْفَ أُمَّتِي الْجَنَّةَ وَبَيْنَ الشَّفَاعَةِ فَاخْتَرْتُ الشَّفَاعَةَ وَهِيَ لِمَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا. رواه الترمذي^(۲):

عه‌وفی کورپی مالیک (رهزای خودای لیبن) فهرمووی: پیغهمبهر (دروودی خودای لسه‌ربن) فهرمووی: فریشته‌یه‌کی راسپارده له لایهن خوداوه هات بؤلام و خومی کرد به سهرپشک که‌یه‌کی لهم دوو خه‌لاته هه‌لبرژیرم: یا له‌پر نیوه‌ی ئومه‌تم بچنه به‌هه‌شت، یاخود له قیامه‌تدا خوم شه‌فاعه‌تیاں بؤ بکه‌م، منیش ئه‌وهم هه‌لبرژارد که له قیامه‌تدا شه‌فاعه‌تیاں بؤ بکه‌م، ئهم تکارو شه‌فاعه‌ته‌یش هه‌موو ئه‌و که‌سانه ده‌گریته‌وه که له سهرئیمان ده‌مرن و ئیمان ده‌رده‌به‌ن (ت).

۵۶۹۲- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَنَا أَوَّلُ النَّاسِ يَشْفَعُ فِي الْجَنَّةِ وَأَنَا أَكْثَرُ الْأَنْبِيَاءِ تَبَعًا^(۳):

ئه‌نه‌س (رهزای خودای لیبن) فهرمووی: پیغهمبهر (دروودی خودای لسه‌ربن) فهرمووی: من یه‌که‌م که‌سم که له به‌هه‌شتا تکا ده‌که‌م له‌ناو پیغهمبهره‌کانیشدا که‌س نییه که به‌قه‌د من په‌یره‌وانی زور بن. (م- رهزای خودای لیبن).

۵۶۹۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَحَدِيفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَجْمَعُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى النَّاسَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُومُ الْمُؤْمِنُونَ حَتَّى تُزْلَفَ لَهُمُ الْجَنَّةُ فَيَأْتُونَ آدَمَ فَيَقُولُونَ يَا أَبَانَا اسْتَفْتِحْ لَنَا الْجَنَّةَ. فَيَقُولُ: وَهَلْ أَخْرَجَكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ إِلَّا خَطِيئَةُ أَبِيكُمْ آدَمَ لَسْتُ بِصَاحِبِ ذَلِكَ اذْهَبُوا إِلَى ابْنِي إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللَّهِ قَالَ: فَيَقُولُ إِبْرَاهِيمُ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَسْتُ بِصَاحِبِ ذَلِكَ إِمَّا كُنْتُ خَلِيلًا مِنْ وَرَاءَ وَرَاءَ اذْهَبُوا إِلَى مُوسَى (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الَّذِي كَلَّمَهُ اللَّهُ تَكَلِيمًا. فَيَأْتُونَ مُوسَى (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَقُولُ: لَسْتُ بِصَاحِبِ ذَلِكَ اذْهَبُوا إِلَى عِيسَى كَلِمَةِ اللَّهِ وَرُوحِهِ. فَيَقُولُ

^(۲) بسند لامطعن فيه (شرحه).

^(۳) مسلم. إيمان: ۴۸۲، ۴۸۳.

عِيسَى: (مَلَى اللّٰهُ عَلَيْهِ رَسَلَمَ) لَسْتُ بِصَاحِبِ ذَلِكَ. فَيَأْتُونَ مُحَمَّدًا (مَلَى اللّٰهُ عَلَيْهِ رَسَلَمَ) فَيَقْرُونَ فَيُؤْذَنُ لَهُ وَتُرْسَلُ الْأَمَانَةُ وَالرَّحِمُ فَتَقُومَانِ جَنَّتِي الصَّرَاطِ يَمِينًا وَشِمَالًا فَيَمْرُؤُوكُمْ كَالْبَرْقِ. قَالَ قُلْتُ: يَا بِي أَنْتَ وَأُمِّي أَيْ شَيْءٍ كَمَرَّ الْبَرْقُ قَالَ: أَلَمْ تَرَوْا إِلَى الْبَرْقِ كَيْفَ يَمْرُؤُ وَيَرْجِعُ فِي طَرْفَةِ عَيْنٍ ثُمَّ كَمَرَّ الرِّيحُ ثُمَّ كَمَرَّ الطَّيْرُ وَشَدَّ الرَّجَالُ تَجْرِي بِهِمْ أَعْمَالُهُمْ وَنَيْكُمُ قَائِمٌ عَلَى الصَّرَاطِ يَقُولُ رَبِّ سَلِّمْ سَلِّمْ حَتَّى تَعْجِزَ أَعْمَالُ الْعِبَادِ حَتَّى يَجِيءَ الرَّجُلُ فَلَا يَسْتَطِيعُ السَّيْرَ إِلَّا زَحْفًا - قَالَ - وَفِي حَافَتِي الصَّرَاطِ كَلَالِيبُ مُعَلَّقَةٌ مَأْمُورَةٌ بِأَخْذِ مَنْ أَمَرَتْ بِهِ فَمَخْدُوشٌ نَاجٍ وَمَكْدُوشٌ فِي النَّارِ. وَالَّذِي نَفْسُ أَبِي هُرَيْرَةَ بِيَدِهِ إِنَّ قَعَرَ جَهَنَّمَ لَسَبْعُونَ خَرِيفًا. رواهما مسلم في الإيمان^(۱):

ثَبَو هوردهیره و حوزدهیفه (رمزای خودایان نبین) فهرموویان پیغهمبر (دروودی خودای لسه‌ربین) فهرمووی: خودای پیروزو گه‌وره، له روژی دوا روژدا، مهر دوم کو ده‌کاته‌وه، موسولمانه‌کان راده‌وستن، به‌هشت تهاو لیان نزیک ده‌بیته‌وهو به‌چاو ده‌بیبنن، ده‌چنه لای باوه ئاده‌م عهرزی ده‌که‌ن: نه‌ی باوکی ئیمه! داوا بفهرموو با دهرگای به‌هشتمان لی بکه‌نه‌وه، با بوئن و به‌رامه‌و شنه‌ی رحمه‌تی بی به‌سهرماندا، ده‌فهرموئی: من یارای نه‌وه‌م نییه، نه‌دی چی ئیوه‌ی له به‌هشت کردوته دهرئی جگه له تاوانه‌که‌ی باوکتان، به‌هوئی گونا‌هه‌که‌ی منه‌وه ئیوه که نه‌وه‌ی منن له به‌هشت دهرکران، که‌واته نه‌وه به‌من ناکرئی، بچنه لای ئیبراهیمی کوپم که دوستی خوشه‌ویستی خودایه. فهرمووی ئیبراهیمیش دیسان ده‌فهرموئی: من یارای نه‌وه‌م نییه، من دوستی دووراو دور بووم، من دوستی پشت په‌رده‌بووم، له‌منیش نزیکتر هیه، بچنه لای موسا، (دروودی خودای لسه‌ربین) که خودا به‌خودی خوئی، به‌بی میانگه‌رو ناوه‌ندیارو واسیته، قسه‌و گوفتوگوئی له‌گه‌ل کردوه، که دهرپونه خزمه‌تی، موسایش ده‌فهرموئی: من یارای نه‌وه‌م نییه، برپون بو لای عیسا، که له‌سهر فهرموده‌ی خودا به‌وشه‌ی (کن فیکون: بیه‌ئیر ده‌بی) له‌دایک بووه، وه گیانیکی پا‌که له تهره‌ف خوداوه، عیسا‌یش ده‌فهرموئی: من یارای نه‌وه‌م نییه، سهره‌نجام ده‌چنه خزمه‌تی مو‌حه‌مه‌د (دروودی

(۱) مسلم. ایمان: ۴۸۱.

خودای لسه‌رین) جا حه‌زرت ده‌که‌ویته‌ خۆی، ریگهی پی دهری که تکا بکا، نه‌وجا ده‌سپاکی و خزمایه‌تی له‌ شیوه‌ی دوو که‌سدا دین، له‌لای راست و له‌لای چه‌پی پردی سیراته‌وه، له‌هه‌ردوو به‌زه‌وه راده‌وه‌ستن، ده‌بن به‌ شایه‌ت و داوا کار له‌ تیپه‌ری‌بووه‌کان، یه‌که‌مه‌کانتان به‌ سه‌رپشتی پردی سیراتدا وه‌ک برووسکه‌ تئ ده‌په‌رن. گوتی: گوتم: قوربان! ئە‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! باوک و دایکم به‌سه‌ر گه‌ردانت بن، چۆن چۆنی وه‌کوو برووسکه‌ تئ ده‌په‌رن، ئە‌مه‌ واتای چی؟ فه‌رمووی: ئە‌دی نه‌تان دیوه‌ که‌ برووسکه‌ به‌ چاو‌تروکاندنئ دیت و ده‌پوا، ئە‌وانیش ئاوا به‌چاو لیکنانی به‌ سه‌رپردی سیراتدا تئ ده‌په‌رن، نه‌وجا وه‌کوو مه‌ل و بالنده‌ی خیرا تیده‌په‌رن، نه‌وجا وه‌ک هه‌راکردنی پیاوی به‌حوججه‌ت رابکا ئاوا راده‌بوورن، خیرایی و سستیایان به‌پیی کرده‌وه‌یانه، واته‌: خیرایی و سستی هه‌رکه‌س به‌پیی باشی و خراپی کرده‌وه‌که‌یه‌تی.

پیغه‌مبه‌ری ئی‌وه‌ش (دروود و سه‌لام و سلّو و دروود و سه‌له‌وات و ره‌حه‌متی خودای گه‌وره‌ و مه‌زنی له‌سه‌ری و سه‌رو مال و منال و هه‌ست و نه‌ست هه‌مووی به‌قوربانی گه‌ردی سه‌رگۆری پیروزی بئ) له‌وکاته‌دا له‌سه‌رپردی سیرات راوه‌ستاوه‌ و بۆتان ده‌پاریته‌وه‌ و به‌ په‌رۆشه‌وه‌ خۆش خۆش هه‌ر ده‌فه‌رموی: خودایه‌! به‌خۆشی، خودایه‌! به‌ییوه‌ی، خودایه‌! له‌به‌ر بوونه‌وه‌ رزگاریان بفه‌رموو، تا به‌ره‌ به‌ره‌ نه‌وانه‌ دینه‌ پیشه‌وه‌ که‌ کرده‌وه‌کانیان له‌باره‌ی‌اندا نییه‌ که‌ بیان په‌رینیتیه‌وه‌، تاوای ئی دئ به‌نده‌گه‌ل ده‌که‌ونه‌ چنگه‌ پرووزه‌ و به‌ چنگه‌ کرئ و به‌قنگه‌خشکی ده‌په‌رنه‌وه‌، به‌هه‌ردوو لیواری پردی سیراته‌وه‌ قولاپ هه‌لاواسراوه‌، کاریان نه‌وه‌یه‌ کییان پی بگوترئ ئاده‌ی بیگرن ده‌یگرن، ئیتر هه‌مو که‌سئ به‌هه‌ر په‌له‌قاژه‌یی بووه‌ ده‌یه‌وی خۆی قوتار بکا، هه‌ندی به‌ رووشاوی ورووکاوی رزگاریان ده‌بئ، هه‌ندی‌کیش ده‌په‌سترتینه‌ ناو ناگری دۆزه‌خه‌وه‌! ئە‌بو هوره‌یره‌ (خودای ئی‌دانی بئ) ده‌فه‌رموی: به‌و که‌سه‌ که‌ گیانی ئە‌بو هوره‌یره‌ی به‌ده‌سه‌، دیاره‌ که‌ یه‌زدانی پاکه‌، ناخی قوولایی دۆزه‌خ هه‌فتا سه‌له‌ ریگه‌یه‌. → (ب - ۴ ز ۸۱ ل - ۲۴۶ ف - ۳۰۳/۲). (م - رمای خودای لیبن).

۵۶۹۴- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا فَخْرَ وَبِيَدِي لَوَاءُ الْحَمْدِ وَلَا فَخْرَ وَمَا مِنْ نَبِيٍّ يَوْمَئِذٍ آدَمَ فَمَنْ سِوَاهُ إِلَّا تَحْتَ لَوَائِي وَأَنَا أَوَّلُ مَنْ تَنْشَقُّ عَنْهُ الْأَرْضُ وَلَا فَخْرَ قَالَ فَيَفْزَعُ النَّاسُ ثَلَاثَ فَرَغَاتٍ فَيَأْتُونَ آدَمَ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - فَيَقُولُونَ: أَأَنْتَ أَبُونَا آدَمُ فَاشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ. فَيَقُولُ: إِنِّي أَذْنَبْتُ ذَنْبًا أَهْبَطْتُ مِنْهُ إِلَى الْأَرْضِ وَلَكِنْ اثْرُوا نُوحًا. فَيَأْتُونَ نُوحًا - عَلَيْهِ السَّلَامُ - فَيَقُولُ إِنِّي دَعَوْتُ عَلَى أَهْلِ الْأَرْضِ دَعْوَةً فَأَهْلِكُوا وَلَكِنْ اذْهَبُوا إِلَى إِبْرَاهِيمَ. فَيَأْتُونَ إِبْرَاهِيمَ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - فَيَقُولُ: إِنِّي كَذَبْتُ ثَلَاثَ كَذَبَاتٍ. ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): مَا مِنْهَا كَذِبَةٌ إِلَّا مَا حَلَّ بِهَا عَنْ دِينِ اللَّهِ وَلَكِنْ اثْرُوا مُوسَى. فَيَأْتُونَ مُوسَى - عَلَيْهِ السَّلَامُ - فَيَقُولُ: إِنِّي قَدْ قَتَلْتُ نَفْسًا وَلَكِنْ اثْرُوا عِيسَى. فَيَأْتُونَ عِيسَى - عَلَيْهِ السَّلَامُ - فَيَقُولُ: إِنِّي عُذْتُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ اثْرُوا مُحَمَّدًا (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَأْتُونَنِي فَأَنْطَلِقُ مَعَهُمْ. قَالَ أَنَسٌ فَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: فَأَخْذُ بِحَلْقَةِ بَابِ الْجَنَّةِ فَأَقْعَقُهَا فَيَقَالُ مَنْ هَذَا؟ فَيَقَالُ: مُحَمَّدٌ. فَيَفْتَحُونَ لِي وَيَرْجِّحُونَ فَيَقُولُونَ مَرْحَبًا فَأَخِرُ سَاجِدًا فَيُلْهِمُنِي اللَّهُ مِنَ الثَّنَاءِ وَالْحَمْدِ فَيَقَالُ لِي ارْفَعْ رَأْسَكَ سَلْ تُعْطَ وَاشْفَعْ تُشْفَعْ وَقُلْ يُسْمَعْ لِقَوْلِكَ وَهُوَ الْمَقَامُ الْمَحْمُودُ الَّذِي قَالَ اللَّهُ (عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا). رواه الترمذي^(۵):

شهبو سه عید (رمزای خودای نبین) فره مووی: پیغهمبهه (درویدی خودای لهسهرین) فره مووی: له روژی دوا روژدا من سرگه وره ی سرجهه نه وه ی ئادههه، ئالای سوپاس و ستایش و سهروه ریم به دهسته وه یه و پیشینان و پاشینان سوپاسم دهکن، مه بهستم له کردنی ئهه قسه یه شانازی و خو هه لکیشان نییه، به لکوو مه بهستم له مه به یانی حاله، لهو روژدها هه موو پیغهمبهه رهاکن له ئادهه وه بیگره هه تا ئهوانی تریان هه موویان سرجهه له ژیر ئالای مندان، وه من یه کهم کهس دهیم که خاک (گوپ) دهه دهکاته وه بومو له گوپ درده چیم، وه مه بهستم له

(۵) رواه الترمذي بسند حسن فی التفسیر (شرحه). راجع مسلم. ایمان ۴۷۸ - ۴۸۱ و راجع: بخاری.

قسهیهش باسکردنی چاکهی خودایه بهسهر منهوهو بهیانی حاله، ئهگینا مهبهستم بهخۆوه نازین نییه. فهرمووی: جا خه لکه که سئ جار راده چهن و هانا ده به نه بهر ئادهم (دروودی خودای لهسهرین) عهرزی ده کهن: تو باوکمانی، که واته له لای خودای خۆت تکامان بۆ بکه، ده فهرمووی: راسته که من باوکی ئیوه، به لام من له بههشتا بووم، گونا هیکم له دهست دهرچوو، به هوئی ئه وه وه داپه ریم بۆ سهر زهوی، وه لی برۆن بۆ لای نوح (دروودی خودای لهسهرین) که ده چنه خزمه تی، ده فهرمووی: من تووک و نزای خراپم له سهر تاپا خه لکی زهوی کردو گوتم:

وَقَالَ نُوحٌ {رَّبِّ لَا تَذَرْ عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا - سورة نوح - ٢٦/٧١}.

پهروه ردگار! ئهی خودای من! قهر بخهره کافران و تاقیان لی بپهرو سهری رووی زهوییان لی پاک بکه ره وه. ئه وه بوو له سهر داوای من خودا قهری تی خستن و تاقیان لی دهر نه چوو، که واته برۆن بۆ خزمه تی هه زه تی ئیبراهیم (دروودی خودای لهسهرین) که ده چنه خزمه تی، ده فهرمووی: من سئ درۆم کردو وه → (ب - ٤ ز - ١١٥ ل - ٣٧٦ ف - ٣١٦٧/٣).

پیغه مبه ر (دروودی خودای لهسهرین) فهرمووی: ههر سئ درۆکه ش بۆ ره زای خودا بووهو بۆ بهرگری له ئایینی خودای گه وه بووه. فهرمووی: بچه لای موسا، که ده چنه خزمه تی، ده فهرمووی: من پیاویکم کوشتووه، برۆن بۆ خزمه ت عیسا، عیسا یش (دروودی خودای لهسهرین) ده فهرمووی: به ناهه ق له جیاتی خودا هه ندی منیان په رستووه، بچن بۆ خزمه تی موچه ممه د، ده لی لی له بهرچاومه که پیغه مبه ر (دروودی خودای لهسهرین) فهرمووی: جا ئاوا ئه لقه ریزی دهرگای بههشت ده گرم و ته قه ی لی هه لده ستینم و دهرگای بههشتی پی ده کوتم، تا ده لین: ئه وه کییه؟ ده لین: ئه وه موچه ممه د. ئیتر دهرگا که ده که نه وه بۆم و خوشه اتن و خیرها تنم لی ده که ن و ده فهرموون: خوش هاتی. ئه و جا منیش له په وروو کوپنووشی بۆ خودا ده به م، جا خودا بۆ خوی ستایش و سوپاسی که شایانی ئه وجی و مه قامه بی ده یخاته ناو دلم و ده یکه م، جا پیم ده گوتری: ئهی خوشه ویست! سهرت له کوپنووش هه لپه ر،

داوات چہیہ بیکہ، ہرچی داوا بکہ ی دہیدہم پیئت، تکا بکہ تکات دہگیری،
فہرموو بفہرموو قسہ بکہ گویمان لہ قسہ تہو قسہ ت نادریتہ دواوہ، ٹہمہ ٹہو
پایہ و بارہگا پہ سہندہیہ کہ خودا لہ شانیا فہرموویہ تی

{عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّخْمُودًا - سورة الإسراء - ۱۷۷۹}۔ (ت-س/ح)۔

→ (ب - ۱ ز - ۱۸۱ ل - ۴۹۱ پیس ژمارہ ۱/۹۷۳) + (ب - ۶ ز

- ۱۸ ل - ۲۷۳ ف - ۳۹۶۶/۱۶)۔

۵۶۹۵- عَنْ مَعْبُدِ بْنِ هِلَالٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: الطَّلَفْنَا وَمَعَنَا ثَابِتُ الْبُنَانِيِّ شَفِيعاً
إِلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) فَأَتَيْنَا إِلَيْهِ وَهُوَ يُصَلِّي الضُّحَى فَاِسْتَأْذَنَ لَنَا ثَابِتٌ
فَدَخَلْنَا عَلَيْهِ وَاجْلَسَ ثَابِتًا مَعَهُ عَلَى سَرِيرِهِ فَقَالَ لَهُ: يَا أَبَا حَمْزَةَ إِنَّ إِخْوَانَكَ مِنْ أَهْلِ
الْبَصْرَةِ يَسْأَلُونَكَ أَنْ تُحَدِّثَهُمْ حَدِيثَ الشَّفَاعَةِ. قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ مَاجَ النَّاسُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ فَيَأْتُونَ آدَمَ
فَيَقُولُونَ لَهُ اشْفَعْ لِدُرَّتِكَ. فَيَقُولُ لَسْتُ لَهَا وَلَكِنْ عَلَيْكُمْ بِإِبْرَاهِيمَ - عَلَيْهِ السَّلَامُ -
فَإِنَّهُ خَلِيلُ اللَّهِ. فَيَأْتُونَ إِبْرَاهِيمَ فَيَقُولُ لَسْتُ لَهَا وَلَكِنْ عَلَيْكُمْ بِمُوسَى - عَلَيْهِ السَّلَامُ -
فَإِنَّهُ كَلِيمُ اللَّهِ. فَيُؤْتِي مُوسَى فَيَقُولُ لَسْتُ لَهَا وَلَكِنْ عَلَيْكُمْ بِعِيسَى - عَلَيْهِ السَّلَامُ -
فَإِنَّهُ رُوحُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ. فَيُؤْتِي عِيسَى فَيَقُولُ لَسْتُ لَهَا وَلَكِنْ عَلَيْكُمْ بِمُحَمَّدٍ (صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأُوتِي فَأَقُولُ أَنَا لَهَا. فَأَنْطَلِقُ فَاِسْتَأْذِنُ عَلَى رَبِّي فَيُؤْذَنُ لِي فَأَقُومُ بَيْنَ يَدَيْهِ
فَأُحَمِّدُهُ بِمَحَامِدِ لَا أَقْدِرُ عَلَيْهِ إِلَّا أَنْ يُلْهِمُنِيهِ اللَّهُ ثُمَّ أَخْبِرُهُ لَهُ سَاجِداً فَيَقَالُ لِي يَا مُحَمَّدُ
ارْفَعْ رَأْسَكَ وَقُلْ يُسْمِعْ لَكَ وَسَلْ تُعْطَى وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ فَأَقُولُ رَبِّ أُمِّي أُمِّي. فَيَقَالُ
الطَّلِقْ فَمَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ بُرَّةٍ أَوْ شَعِيرَةٍ مِنْ إِيْمَانٍ فَأَخْرَجَهُ مِنْهَا. فَأَنْطَلِقُ
فَأَفْعَلُ ثُمَّ أَرْجِعُ إِلَى رَبِّي فَأُحَمِّدُهُ بِتِلْكَ الْمَحَامِدِ ثُمَّ أَخْبِرُهُ لَهُ سَاجِداً فَيَقَالُ لِي يَا مُحَمَّدُ
ارْفَعْ رَأْسَكَ وَقُلْ يُسْمِعْ لَكَ وَسَلْ تُعْطَى وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ. فَأَقُولُ أُمِّي أُمِّي. فَيَقَالُ لِي
الطَّلِقْ فَمَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرَدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ فَأَخْرَجَهُ مِنْهَا. فَأَنْطَلِقُ فَأَفْعَلُ
ثُمَّ أَعُودُ إِلَى رَبِّي فَأُحَمِّدُهُ بِتِلْكَ الْمَحَامِدِ ثُمَّ أَخْبِرُهُ لَهُ سَاجِداً فَيَقَالُ لِي يَا مُحَمَّدُ ارْفَعْ
رَأْسَكَ وَقُلْ يُسْمِعْ لَكَ وَسَلْ تُعْطَى وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ فَأَقُولُ يَا رَبِّ أُمِّي أُمِّي. فَيَقَالُ لِي

اُتْلِقْ فَمَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ أَدْنَىٰ أَدْنَىٰ مِنْ مِّثْقَالِ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيمَانٍ فَأُخْرِجْهُ مِنَ النَّارِ فَاتُطْلِقْ فَأَفْعَلْ. هَذَا حَدِيثٌ أَنَسٍ الَّذِي أَتَانَا بِهِ فَخَرَجْنَا مِنْ عِنْدِهِ فَلَمَّا كُنَّا بظَهْرِ الْجَبَانِ قُلْنَا لَوْ مَلْنَا إِلَى الْحَسَنِ فَسَلَّمْنَا عَلَيْهِ وَهُوَ مُسْتَخْفٍ فِي دَارِ أَبِي خَلِيفَةَ - قَالَ - فَدَخَلْنَا عَلَيْهِ فَسَلَّمْنَا عَلَيْهِ فَقُلْنَا يَا أَبَا سَعِيدٍ جِئْنَا مِنْ عِنْدِ أَخِيكَ أَبِي حَمْزَةَ فَلَمْ نَسْمَعْ مِثْلَ حَدِيثِ حَدَّثَنَا فِي الشَّفَاعَةِ قَالَ هِيَ. فَحَدَّثَنَاهُ الْحَدِيثَ. فَقَالَ هِيَ. قُلْنَا مَا زَادَنَا. قَالَ قَدْ حَدَّثَنَا بِهِ مُنْذُ عِشْرِينَ سَنَةً وَهُوَ يَوْمِئِذٍ جَمِيعٌ وَلَقَدْ تَرَكْنَا شَيْئًا مَا أَذْرَى أَنَسِي الشَّيْخُ أَوْ كَرِهَ أَنْ يُحَدِّثَكُمْ بِهِ فَتَكَلَّمُوا. قُلْنَا لَهُ حَدَّثْنَا. فَضَحِكَ وَقَالَ: خَلَقَ الْإِنْسَانُ مِنْ عَجَلٍ مَا ذَكَرْتُ لَكُمْ هَذَا إِلَّا وَأَنَا أُرِيدُ أَنْ أَحَدِّثْكُمْوه. قَالَ: ثُمَّ أَرْجِعْ إِلَى رَبِّي فِي الرَّابِعَةِ فَأَحْمَدُهُ بِتِلْكَ الْمَحَامِدِ ثُمَّ أَخْبِرْ لَهُ سَاحِدًا فَيَقَالَ لِي يَا مُحَمَّدُ ارْفَعْ رَأْسَكَ وَقُلْ يُسْمَعُ لَكَ وَسَلْ تُعْطَ وَاشْفَعْ تُشْفَعْ. فَأَقُولُ يَا رَبُّ الدُّنَى لِي لِيَمَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. قَالَ لَيْسَ ذَاكَ لَكَ - أَوْ قَالَ لَيْسَ ذَاكَ إِلَيْكَ - وَلَكِنْ وَعِزَّتِي وَكِبْرِيَانِي وَعَظَمَتِي وَجَبْرِيَانِي لِأُخْرِجَنَّ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. رواه مسلم في الإيمان والبخاري في التوحيد^(۶):

مہعبہ دی کوپی ہلال (رمزای خودای لیبین) فہرمووی: سابیتی بونانیمان کرد بہ تکاکارو چوون بولای نہنہسی کوپی مالیک (رمزای خودا لہ مہموو لایان بن) کہ گیششتینہ خرمہتی نویژئی چیششتہنگاوی دہکرد، سابیت روخسہتی بو خواستین، چوونہ ژورہوہ بو خرمہتی، سابیت لہلای خویدا لہسہر کورسییہکہی جیکردہوہ دانیششتین. سابیت عہری کرد: ئہی باوکی حہمزہ! ئہم برادرہ بہصرہییانہ کہ ہاتوون بولای تو دہیانہوئی فہرموودہکہی تکاو شہفاعہتیان بو بگیڑیتہوہ.

نہنہس (خودای ن رازی بن) فہرمووی: موخہمہد (درویدی خودای لہسہرین) فہرمووی: کہ روژی قیامت بوو خہلک دہوروژین بہناویہکاو تاس دہیانباتہوہ دہشہلہژین و ہاوار دہبن بو ئادہم و پیی دہلین: تکا بکہ بو

(۶) مسلم، ایمان: ۴۷۸، بخاری، توحید: ۷۵۱۰.

نەوھەكەت، دەفەرموئ: ئەوھ بۆ من دەست نادا، بېرۆن بۆ لاى ئىبراھىم (دېرودى خوداى لەسەرىن) چونكە ئەو دۆستى ئازىزى خودايە، كە دەچنە خزمەتى دەفەرموئ: ئەوھ بۆ من دەست نادا بېرۆن بۆ لاى مووسا كە ھاوپىزى خودايە، كە دەچنە لاى مووسا دەفەرموئ: ئەوھ بۆ من دەست نادا، بېرۆن بۆ لاى عىسا (دېرودى لەسەرىن) كە گىيانىكى پىرۆزە لەلايەنى خوداوەو بەفەرموودەى (كُن فَيَكُون) ى خۆى بوو، كە دەچنە لاى عىسا (دېرودى لەسەرىن) دەفەرموئ: ئەوھ بۆ من دەست نادا، بەلام بېرۆن بۆ لاى موھەممەد (دېرودى خوداى لەسەرىن) كە ھاقتە لاى من، دەلیم: ئەمە بۆ من باشە، جا دەپۆم داواى رىگا دەكەم بۆ لاى پەرەردگارم، رىگەم پى دەدەن، لە خزمەتى خودادا رادەوھەستم، بە جورىكى تايبەتى كە خودا دەىخاتە ناو دلمەوھ سوپاس و ستايشىكى واى دەكەم كە ئىستا يارای ئەوھم نىيە، لە دوايىدا لەپەوروو كورنووشى بۆ دەبەم، پىم دەبىژرى: ئەى موھەممەد! سەرت ھەلپە قسە بكە، قسەت رەوايە، گوئى بۆ قسەت شل دەكرى، فەرموو داوا بكە، ھەموو داوايەكت دەدرى پىت، فەرموو تەكا بكە تەكاى تۆ قەبوول دەكرى. ئەو ھەلە منىش دەلیم: خودايە! بەزەيىت بە ئومەتى مندا بىتەوھ، خودايە! بەزەيىت بە ئومەتى مندا بىتەوھ، جا دەبىژرى: بچۆ ھەر كەسئى بەقەد سەنگى دەنكە خەرتەلەيئى باوھەرو ئىمان لە دلىا بئى لە دۆزەخ دەرى بىنە. منىش دەچم ئەوانە گشت لەئاگر دەردەھىنم، دىسانەوھ دەگەرپىمەوھ بۆ خزمەتى پەرەردگارم، بە دەستوورى جارەكانى پىشوو سوپاس و ستايش و كورنووش و گوشتوگوو داواى رەھمەت بۆ ئومەتم لە نىوانماندا دەبئى، ئەمجارە دەبىژرى، بچۆ ھەر كەسئى بەقەد گەئى گەئى گەئى كەمتر لە سەنگى دەنكە خەرتەلەيئى باوھەرو ئىمان لەناو دلىا بئى لە دۆزەخ دەرى بىنە. جا دەچم ئەوانەيىش دەردەھىنم.

مەعبەد دەلئى ئەمە دەقى ئەو فەرموودەيە، كە ئەنەس بۆ ئىمەى گىرايەوھ. بەلام كە لەلاى ئەو چوويىنە دەرى و گەيشتىنە لاى سەرووى قوقزايى دەشتەكە، گوتمان: با سەرى لە ھەسەنى بەصرىش بدەين، ئەوكاتە ھەسەنى بەصرى لە ترسى ھەججەجى خوينىرئىز خۆى شارەدبووھ، لەمالى

ئەبو خەلىفەدا خۇي ھەشار دابوو، ھەرمووى: ئەى باوكى سەئىد! ئەى شىخى بەصرى! لە خەزەت ئەبو ھەمزەى برادەرى ئازىزى تۆۋە ھاتووين، ھەرموودەيەكى لەبابەت تەكاكارييەۋە بۇ گىپراينەۋە ھىشتا شتى وامان نەبىستوو، ھەرمووى: ئادەى بىگىپرنەۋە بۇم، با بزانم چىيە، ئىمەيش ھەرموودەكەمان بۇ گىپراۋە، ھەرمووى: ئىي! ھەرزىمان كەرد: ھەر ئەۋەندەيە لەۋە پەترى بۇ نەگىپراۋىنەۋە، ھەسەنى بەصرى (رەزەى خوداى لىيىن) ھەرمووى: بىست سائ لەمەۋپىش ئەم ھەرموودەيەى بۇ ئىمە گىپراۋەتەۋە، ئەۋ ھەلە ئىمامى ئەنەس (خوداى ئى رازى بىن) ھەپەتى ھىزو جۆشى زەنگى و زەينروشنى بو، ۋەلى ديارە ئىستا پىرەمىرد شتىكى لە ھەرموودەكە پەپاندوۋە، جا نازانم خۆشى – لەبەر ئىختىيارىي – ئەۋەى لەبىر چۆتەۋە، ياخود ھەزى نەكردوۋە كە ئەۋەتان بۇ بگىپرەتەۋە نەبادا بە ئومىدى ئەۋ مژدەيە لە خودا پەرسىتى و تاعەت ساردەبنەۋە و پىشتى لى بدەنەۋە. ھەرزىمان كەرد: قوربان! دەى تۆ ئەۋ زىادەيەمان بۇ بگىپرەۋە، ئەۋىش پىكەنى و ھەرمووى: ۋەك خودا دەھەرمووى:

{خُلِقَ الْإِنْسَانُ مِنْ عَجَلٍ – سورة الأنبياء – ۲۱ / ۳۷}.

ئادەمىزاد ئەۋەندەبى ھەۋسەلەۋ نەسەرەۋتە، ئەۋەندە بى ئارامە دەئلىي لە پەلەپەل دروست كراۋە، ھەر بۇيە من ئەمەم بۇ گىپراۋە تا ئەۋى تىرشىيان بۇ رىۋايەت بىكەم. ھەسەن ھەرمووى: ئەمە تەۋاۋى ئەۋ ھەرموودەيەيە كە ئەنەس بۇ ئىۋەى گىپراۋەتەۋە: ھەزەت (درودى خوداى لەسەرىن) ھەرمووشىيەتى: لە جارى چۈاردەمدا كە دەگەپىمەۋە بۇ ھوزۋورى پەروەدگارم بە دەستۋورى جارەكانى پىشەن سوپاس و ستايشى دەكەم و كورپنوۋشى بەندەيى بۇ دەبەم پىم دەبىژرى: ئەى موحەممەد! سەرھەلپە لە سەجەدە، ھەرموۋ قسە بىكە بە قسەت دەكەين، داۋاۋ داخۋازىت چىيە ھەرموۋ ھەرزى بارەگەى پەروەردگارتى بىكە ھەتا بىدا بە تۆ، تەكا بىكە ھەر تەكەيى تۆ بىكەى پەسەندە، تەكەى تۆ گىرايە، مەنىش دەئلىم: ئەى پەروەدگارم! رىگەم پى بدە ئەۋانەيشى كە گوتوۋيانە لا الە الا اللە: تەنبا يەزدانى پاك خوداى بەھەقەۋ بەس. ئەۋانەيش

له‌سەر فەرمانی تۆ له ئاگر دهر بهینم؟ خودا ده‌فرموی: ئه‌وه هی تۆ نییه، یا فەرمووی: ده‌فرموی: ئه‌وه بۆ تۆ نابێ، به‌لام به‌خششی تایبه‌تی خۆمه، به‌ گهره‌یی و شان و شکۆ مه‌زناهی و یاریی خۆم سویند ده‌خۆم، ههر که‌سی به‌ سینه‌ی ساف، به‌ راستی گوتبیتی: لا اله الا الله: ههر خودا خودایه‌و خودای تر نییه، بۆ خۆم له دۆزه‌خ ده‌ری ده‌هینم! (ش = مسلیم و بوخاری (رمزای خودایان لێین).

۵۶۹۶- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَجْمَعُ اللَّهُ النَّاسَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَهْتُمُونَ لِذَلِكَ فَيَقُولُونَ: لَوْ اسْتَشْفَعْنَا عَلَى رَبِّنَا حَتَّى يُرِيحَنَا مِنْ مَكَانِنَا هَذَا قَالَ: فَيَأْتُونَ آدَمَ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَقُولُونَ أَلَيْتَ آدَمُ أَبُو الْخَلْقِ خَلَقَكَ اللَّهُ بِيَدِهِ وَكَفَّحَ فِيكَ مِنْ رُوحِهِ وَأَمَرَ الْمَلَائِكَةَ فَسَجَدُوا لَكَ اشْفَعْ لَنَا عِنْدَ رَبِّكَ حَتَّى يُرِيحَنَا مِنْ مَكَانِنَا هَذَا. فَيَقُولُ لَسْتُ هُنَاكُمْ - فَيَذْكُرُ خَطِيئَتَهُ الَّتِي أَصَابَ فَيَسْتَخِي رَّبَّهُ مِنْهَا وَلَكِنْ ائْتُوا نُوحًا أَوَّلَ رَسُولَ بَعَثَهُ اللَّهُ - قَالَ - فَيَأْتُونَ نُوحًا (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَقُولُ: لَسْتُ هُنَاكُمْ - فَيَذْكُرُ خَطِيئَتَهُ الَّتِي أَصَابَ فَيَسْتَخِي رَّبَّهُ مِنْهَا - وَلَكِنْ ائْتُوا إِبْرَاهِيمَ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الَّذِي اتَّخَذَهُ اللَّهُ خَلِيلًا. فَيَأْتُونَ إِبْرَاهِيمَ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَقُولُ: لَسْتُ هُنَاكُمْ - وَيَذْكُرُ خَطِيئَتَهُ الَّتِي أَصَابَ فَيَسْتَخِي رَّبَّهُ مِنْهَا - وَلَكِنْ ائْتُوا مُوسَى (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الَّذِي كَلَّمَهُ اللَّهُ وَأَعْطَاهُ التَّوْرَةَ. قَالَ فَيَأْتُونَ مُوسَى - عَلَيْهِ السَّلَامُ - فَيَقُولُ لَسْتُ هُنَاكُمْ - وَيَذْكُرُ خَطِيئَتَهُ الَّتِي أَصَابَ فَيَسْتَخِي رَّبَّهُ مِنْهَا - وَلَكِنْ ائْتُوا عِيسَى رُوحَ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ. فَيَأْتُونَ عِيسَى رُوحَ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ فَيَقُولُ لَسْتُ هُنَاكُمْ. وَلَكِنْ ائْتُوا مُحَمَّدًا (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَبْدًا قَدْ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ. قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَأْتُونِي فَأَسْتَأْذِنُ عَلَى رَبِّي فَيُؤْذَنُ لِي فَإِذَا أَنَا رَأَيْتُهُ وَقَعْتُ سَاجِدًا فَيَدْعُنِي مَا شَاءَ اللَّهُ فَيَقَالُ يَا مُحَمَّدُ ارْفَعْ رَأْسَكَ قُلْ تُسْمَعُ سَلْ تُعْطَى اشْفَعْ تُشَفَّعْ. فَأَرْفَعُ رَأْسِي فَأَحْمَدُ رَبِّي بِتَحْمِيدِ يَعْلَمُنِيهِ رَبِّي ثُمَّ أَشْفَعُ فَيَحْدُ لِي حَدًّا فَأُخْرِجُهُمْ مِنَ النَّارِ وَأَدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ ثُمَّ أَعُودُ فَأَقْعُ سَاجِدًا فَيَدْعُنِي مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَدْعُنِي ثُمَّ يَقَالُ لِي: ارْفَعْ رَأْسَكَ يَا مُحَمَّدُ قُلْ تُسْمَعُ سَلْ تُعْطَى اشْفَعْ تُشَفَّعْ. فَأَرْفَعُ

رَأْسِي فَأَحْمَدُ رَبِّي بِتَحْمِيدٍ يُعَلِّمُنِيهِ ثُمَّ أَشْفَعُ فَيَحْدُ لِي حَدًّا فَأُخْرِجُهُمْ مِنَ النَّارِ
وَأَدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ - قَالَ فَلَا أَذْرَى فِي الثَّالِثَةِ أَوْ فِي الرَّابِعَةِ قَالَ - فَأَقُولُ يَا رَبَّ مَا بَقِيَ
فِي النَّارِ إِلَّا مَنْ حَبَسَهُ الْقُرْآنُ أَيْ وَجَبَ عَلَيْهِ الْخُلُودُ. رواه الأربعة^(۷):

ئەنەس (خۆشنودی خودای نبی) فەرمووی: حەزەرەتی پیغەمبەری
خەشەو یست (دروودی خودای لەسەرب) فەرمووی: روژی دوا روژ خودا ئەو خەڵکە
هەموویان کو دەکاتەو، ئەنجا دەکەوێتە مشووری ئەو دەلێن: ئادەیی با
کەسێ بکەین بە تەکاڕ هەتا لای پەرەردگارمان تەکامان بو بکا کە لەم
سەخەلتی و شوینە ناخۆشە بمانەوینێتەو. فەرمووی: جا دەچنە خەزەمت
حەزەرەتی ئادەم (دروودی خودای لەسەرب) عەززی دەکەن: تو ئەی ئادەم! تو باوکی
هەموو ئادەمیزادی، خودا بە دەستی خۆی دروستی کردووی، لە گیانی خۆی
گیانی کردووە بە بەرتا، فەرمانی بەفریشتەکان فەرموو کۆپنووشیان بو
بردیت، کەوابوو تو لەلای خودا خاترداری کەواتە لەلای خودای خۆت تەکامان
بو بکە تا کوو لەم شوینە پەر لە سەخەلتی و مەینەتییه مان رزگارمان ببی.
ئادەم دەفەرموی: ئەو بەمن ناکرێ، یادی گوناھەکی خۆی دەکاتەو کە لە
بەری دەرەختی گەندمی خواردو لە بەهشت دەرکرا، لەبەر ئەو شەرم لە
خودا دەکاو دەفەرموی: بەلام بچنە لای حەزەرەتی نوح (دروودی خودای لەسەرب) کە
یەکەم پیغەمبەر بوو کە خودا رەوانەیی کردووە بو سەر ئادەمیزاد فەرمووی:
کە دەچنە لای نووحیش (دروودی خودای لەسەرب) دەفەرموی: ئەو بەمن ناکرێ،
ئەویش یادی گوناھەکی خۆی دەکاتەو لەبەر ئەو شەرم لەخودا دەکاو
دەفەرموی: بەلام بچنە لای ئیبراھیم (دروودی خودای لەسەرب) کە خودا کردوویەتی
بە دوستی نازیزی خۆی. کە دەچنە خەزەمتی حەزەرەتی ئیبراھیم (دروودی خودای
لەسەرب) دەفەرموی: ئەو بەمن ناکرێ، ئەویش یادی گوناھەکی خۆی
دەکاتەو دەفەرموی: من ئەو گوناھەم کردووە، لەبەر ئەو شەرم لە خودا
دەکاو روو لە خودا نانێ و دەفەرموی: بەلام بچن بو خەزەمت مووسا (دروودی

(۷) بخاری. رفاق: ۶۵۶. مسلم. ایمان: ۴۷۴.

خوداى لەسەرىن) كە خودا بەبى ئاوەندىار قسەو گوڤتوگۆى لەگەلدا كردووەو مووساش دەفەرموئ: ئەو بەمن ناكړئ ئەویش باسى گوناھەكەى خۆى دەكاو لەبەر ئەو شەرم لەخودا دەكاو دەفەرموئ: بەلام بړۆن بۆ لاى عيسا (درودى خوداى لەسەرىن) كە گيان و فەرموودەى خودايە، كە دەرۆنە خزمەتى، دەفەرموئ: ئەو بەمن ناكړئ، بەلام بچن بۆ خزمەت موخەممەد (درودى خوداى لەسەرىن) كە بەندەيەكى ئازيزى خودايە، خودا لە گوناھى بەرو دواى خۆش بوو فەرمووى: پيغەمبەر (درودى خوداى لەسەرىن) فەرمووى: ئەوجا دین بۆ كن من، رىگە دەخوالم بۆ خزمەتى خودا، رىگەم پى دەدرئ، جا كە لەويدا پەرورەدگارى خۆم بەچاوى سەر دەبينم لەپەروو كورنووشى بەندەيى بۆ دەبەم، ئيتەر ئەوەندەى خودا خۆى حەزىكا ئەوەندە لە كورنووشدا لىم دەگەرئ، تا دەبىژرئ: ئەى موخەممەد! بلئ گويم لیتە، داواكە تا بتدەمئ، تەك بكە تكاى تۆ دەگیرئ، ئەوكاتە سەرم بەرز دەكەمەو، بە جۆرە سوپاس و ستايشىكى شيرين كە شايانى ئەو پایەيە بى سوپاسى خودا دەكەم، كە ئەوستايشە خودا خۆى فيرم دەكا، كە تكاى خۆم ەرزى خودا دەكەم، خودا سنوورىكم بۆ ديارى دەكا، ئەوانەى بەر ئەو سنووە بكەون لە دۆزەخ دەريان دەهيئەم دەيانخەمە بەهەشتەو، ديسان دەچمەو بۆ حوزوورو بە دەستوورى جارى پيشوو دەكەم و خودايش بەهەمان شيووم لەگەل دەكاتەو و سنوورىكى ترم بۆ ديارى دەكا، وەك ئەو ەركەسى حەجى نەكردبى، يا رۆژووى نەگرتبى، وە بەم جۆرە، جا ئەوانيش لە دۆزەخ دەردەهيئەم دەيانخەمە بەهەشتەو. فەرمووى: ئەدى نازانم لەجارى سيئەمدا، يا لەجارى چوارەمدا پيغەمبەر (درودى خوداى لەسەرىن) فەرمووى: ئەوجا دەليئ: ئەى پەرورەدگارم! كەس لە دۆزەخدا نەماو، ئەوانە نەبى كە قورئان گلى داوئەتەو واتە: ئەو گاورو ناموسولمانانەى كە بەپيئى دەقى ئايەتەكانى قورئان بە ئىجگارى هەتا هەتايە لەناو دۆزەخدا دەميئەو!

(ب/م/د/ت).

۵۶۹۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَوْمًا أَتَى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِلَحْمٍ، فَرَفَعَ إِلَيْهِ الدِّرَاعُ، وَكَانَتْ تُعْجِبُهُ، فَهَسَّ مِنْهَا نَهْسَةً ثُمَّ قَالَ أَنَا سَيِّدُ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَهَلْ تَذَرُونَ مِمَّ ذَلِكَ يُجْمَعُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ، يُسْمِعُهُمُ الدَّاعِي، وَيَنْفُذُهُمُ الْبَصَرُ، وَتَذَوُّو الشَّمْسُ، فَيَبْلُغُ النَّاسُ مِنَ الْغَمِّ وَالْكَرْبِ مَا لَا يُطِيقُونَ وَلَا يَحْتَمِلُونَ فَيَقُولُ بَعْضُ النَّاسِ لِبَعْضٍ: اتُّوا آدَمَ فَيَأْتُونَ آدَمَ - عَلَيْهِ السَّلَام - فَيَقُولُونَ: يَا آدَمُ أَنْتَ أَبُو الْبَشَرِ خَلَقَكَ اللَّهُ بِيَدِهِ. وَفَخَّ فِيكَ مِنْ رُوحِهِ، وَأَمَرَ الْمَلَائِكَةَ فَسَجَدُوا لَكَ، اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ، أَلَا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ أَلَا تَرَى إِلَى مَا قَدْ بَلَّغْنَا فَيَقُولُ آدَمُ إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ، وَإِنَّهُ نَهَانِي عَنِ الشَّجَرَةِ فَعَصَيْتُهُ، نَفْسِي نَفْسِي نَفْسِي، اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي، اذْهَبُوا إِلَى نُوحٍ، فَيَأْتُونَ نُوحًا فَيَقُولُونَ يَا نُوحُ إِنَّكَ أَنْتَ أَوَّلُ الرُّسُلِ إِلَى أَهْلِ الْأَرْضِ، وَقَدْ سَمَّاكَ اللَّهُ عَبْدًا شَكُورًا اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ، أَلَا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ، أَلَا تَرَى مَا قَدْ بَلَّغْنَا فَيَقُولُ لَهُمْ: إِنَّ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ، وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ، وَإِنَّهُ قَدْ كَانَتْ لِي دَعْوَةٌ دَعَوْتُهَا عَلَى قَوْمِي نَفْسِي نَفْسِي نَفْسِي اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي، اذْهَبُوا إِلَى إِبْرَاهِيمَ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَأْتُونَ إِبْرَاهِيمَ، فَيَقُولُونَ يَا إِبْرَاهِيمُ، أَنْتَ نَبِيُّ اللَّهِ وَخَلِيلُهُ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ أَلَا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ أَلَا تَرَى مَا قَدْ بَلَّغْنَا فَيَقُولُ لَهُمْ إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ، وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ، وَذَكَرَ كَذِبَاتِهِ نَفْسِي نَفْسِي نَفْسِي، اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي اذْهَبُوا إِلَى مُوسَى، فَيَأْتُونَ مُوسَى (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَقُولُونَ: يَا مُوسَى أَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ، فَضَّلَكَ اللَّهُ بِرِسَالَتِهِ وَبِكَلَامِهِ عَلَى النَّاسِ، اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ أَلَا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ فَيَقُولُ إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ، وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ، وَإِنِّي قَدْ قَتَلْتُ نَفْسًا لَمْ أُوْمَرْ بِقَتْلِهَا، نَفْسِي نَفْسِي نَفْسِي، اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي، اذْهَبُوا إِلَى عِيسَى (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَأْتُونَ عِيسَى فَيَقُولُونَ يَا عِيسَى أَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحَ مِنْهُ، وَكَلَّمْتَ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا اشْفَعْ لَنَا أَلَا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ فَيَقُولُ عِيسَى إِنَّ

رَبِّی قَدْ غَضِبَ الْیَوْمَ غَضَبًا لَمْ یَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ، وَلَنْ یَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ - وَلَمْ یَذْکُرْ لَهُ ذَنْبًا - نَفْسِی نَفْسِی نَفْسِی، اذْهَبُوا إِلَى غَیْرِی اذْهَبُوا إِلَى مُحَمَّدٍ (صَلَّى اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ) فَيَأْتُونَ مُحَمَّدًا (صَلَّى اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ) فَيَقُولُونَ يَا مُحَمَّدُ أَلَتَ رَسُولُ اللّٰهِ وَخَاتَمُ الْأَنْبِیَاءِ، وَقَدْ غَفَرَ اللّٰهُ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ، اشفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ أَلَا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ فَأَنْطَلِقُ فَأَتِی تَحْتَ الْعَرْشِ، فَأَقْعُ سَاجِدًا لِرَبِّی عَزَّ وَجَلَّ ثُمَّ یَفْتَحُ اللّٰهُ عَلَیَّ مِنْ مَحَامِدِهِ وَحُسْنِ الثَّنَاءِ عَلَیْهِ شَيْئًا لَمْ یَفْتَحْهُ عَلَیَّ أَحَدٍ قَبْلِی ثُمَّ یَقَالُ يَا مُحَمَّدُ ارْفَعْ رَأْسَكَ، سَلْ نُعْطَهُ، وَاشْفَعْ تُشْفَعُ، فَأَرْفَعُ رَأْسِی، فَأَقُولُ أُمْنِیَ يَا رَبِّ، أُمْنِیَ يَا رَبِّ فِیْقَالُ يَا مُحَمَّدُ أَذْخِلْ مِنْ أُمَّتِكَ مَنْ لَا حِسَابَ عَلَیْهِمْ مِنَ الْبَابِ الْأَیْمَنِ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ وَهُمْ شُرَكَاءُ النَّاسِ فِیْمَا سِوَى ذَلِكَ مِنَ الْأَبْوَابِ، ثُمَّ قَالَ وَالَّذِی نَفْسِی بَیْدهِ إِنَّ مَا بَیْنَ الْمِصْرَاعَیْنِ مِنْ مَصَارِیعِ الْجَنَّةِ كَمَا بَیْنَ مَكَّةَ وَحِمَیْرَ، أَوْ كَمَا بَیْنَ مَكَّةَ وَبُصْرَی. رواه مسلم والترمذی^(۸):

ئەبو ھورەیرە (رمزای خودای یبین) فەرمووی: روژیک مەرگه‌ی گوشتیان هینا بو پیغه‌مبەر (دروودی خودای لەسەربین) پیغه‌مبەر (دروودی خودای لەسەربین) حەزی لە گوشتی دەست بوو، لەبەر ئەوە دەستیکیان بو دانا، قەپالێکی ئی گرتو فەرمووی: لە دوا روژدا خۆم سەرورەری بەرە‌ی ئادەمیزادەم، ئایا دەزانن ئەوە بو؟ روژی دوا وژ خودا پێشینان و پاشینان لەیەك دەشتی تەختی پاندا کو دەکاتەو، بانگکەرئ بانگیان بکا هەموویان گوئیان لییەتی و دەنگی یەك کەس بەهەموویان دەگا، کەسیکیش تەماشایان بکا هەموویان دەبینئ، خوریان ئی نزیک دەبیته‌و تەواو تەواو، مەردوم دەکەونە خەم و پەژارەو تەنگانە‌یەکی واو، نە وزەیان لە بەردا دەمیئئ و نە بەرگە دەگرن. لەناو خویانا بە یەکتری دەلین: با بچین بو خزمەت باوہ ئادەم، دەچنە خزمەتی، دەلین: ئە‌ی ئادەم! تو باوکی هەموو ئادەمیزادی، خودا بەدەستی خو‌ی

(۸) بخاری. أحادیث الأنبياء: ۳۳۱۱. مسلم. إيمان: ۴۹ = تجريد البخاری = مختصر صحيح البخاری/۴

دروستی کردوویت، له گیانی خۆی کردوو به بهرتا، فه رمانی به فریشته کان کرد کوپنووشیان بۆ بردیت، که وابوو تۆ له لای خودا خاترت ههیه، له بهر ئه وه له خزمەت خودادا تکامان بۆ بکه، نابینی که چیمان به سهر هاتوو، سهیرناکهی تووشی چی رۆژیکی رهش بووین، ئادهم (دروودی خودای لهسهرین) دهفه رموی: ئه مپۆ پهروه دگام رقیکی ئه و تۆی گرتوو، نه له مه و بهرو نه له مه و دوا نه رقی وای هه لساوه و نه رقی وای هه ل دهستی، کاتی خۆی خودا قه دهغه ی لی کردم که له و دره خته نه خۆم، به لام من به گویم نه کردو بۆ فه رمانی ئه و مکرد، من به ته نیا خه می خۆمه و به س (نفسی نفسی: خۆم خۆم) بچنه لای که سیکی تر: بپۆنه خزمەت نوح پیغه مبه ر، ئه و جا ده چنه خزمەت نوح و عه زی ده که ن: ئه ی نوح! تۆ یه که م پیغه مبه ری ره وانه کراوی خودای بۆ سه ر خه لکی سه ر رووی زه وی، خودا له قورنانا ناوی ناوی به نده ی سوپاسگوزار وه ک دهفه رموی:

{دُرِّيَّةٌ مِّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا - سورة الإسراء - ۳/۱۷}.

که واته له خزمەت پهروه دگارتا تکامان بۆ بکه، خۆ ده بینیت حالمان چهن په ریشانه و چیمان به سهر هاتوو، نوح پییان دهفه رموی: ئه مپۆ پهروه دگام رقیکی سه ختی وای هه لساوه، که نه له مه و پییش و نه له مه و پاش نه رقی وای هه لساوه و نه رقی وای هه ل دهستی، وهکی تریش من خودا نزایه کی گیرای پی خه لاتکردم، به لام له جیهانا ئه و نزایه م له گه له که ی خۆم کرد، ئیتیر رووی ئه و مه نه ماوه، نه فسی نه فسی، خۆم خۆم، بچن بۆ خزمه تی ئیبراهیم (دروودی خودای لهسهرین) ده چنه خزمەت ئه ویش ده لێن: له خه لکی سه رزه وی خودا تۆی هه لبێژاردوو و کردوویت به دۆستی ئازیزی خۆی، له خزمەت خودا تا تکامان بۆ بهر موو، خۆ ده بینیت که چۆن تووشی ئه م هه مکه خه م ناخووشیه بووین، دهفه رموی: ئه مپۆ پهروه دگام رقیکی ته وای هه لساوه، بۆ عوزرخوایی باسی درۆکانی خۆی ده کا، دهفه رموی: نه فسی نه فسی: خه می خۆمه و به س خه می خۆمه و به س! بچن بۆ خزمەت

مووسا پیغه‌مبەر (درویدی خودای لسه‌ربین) ده‌چن ده‌لین ئه‌ی مووسا! تۆ فرستاده‌ی نازداری یه‌زدانی پاک، خودا به‌ په‌یام و نامه‌ی گوفتوگوو له‌گه‌لتا باوی تۆی داوه به‌سه‌ر هه‌موو مه‌ردومدا، ده‌ی له‌ خزمه‌ت خودادا تکامان بۆ بکه‌، خۆ خۆت چاوت له‌ حالمانه‌ که‌ توشی چی گو‌به‌ندی بووین، پییان ده‌فه‌رموی: ئه‌وه‌ راسته‌و وه‌ک ده‌لین هه‌مووی وایه‌، به‌لام ئه‌مپۆ تکای وا گه‌وه‌و گشتی به‌ هه‌موو که‌س ناکرێ، چونکه‌ ئه‌مپۆ خودا رقیکی وه‌های هه‌لساوه‌، سه‌ره‌رای ئه‌وه‌یش من کاتی خۆی پیایوێکم له‌ خۆمه‌وه‌ کوشت، خودا فه‌رمانی پێ نه‌کرد بووم که‌ بیکۆژم، ئاوا عوزرخوایی کردو فه‌رمووی: نه‌فسی نه‌فسی، من ته‌نیا مشووری خۆم ده‌خۆم و به‌س، بچن بۆ خزمه‌ت عیسا (درویدی خودای لسه‌ربین) ده‌چن عه‌رزێ ده‌که‌ن. ئه‌ی عیسا! تۆ هه‌م پیغه‌مبهری خودای، هه‌م به‌ ساوایی له‌ بێشکه‌دا قسه‌و گوفتوگوو له‌گه‌ل مه‌ردومدا ده‌کرد، هه‌م ئه‌و وشه‌ پیروژه‌ یه‌زدانییه‌ی که‌ خودا بۆ خۆی گه‌یانندی به‌ مه‌ریه‌می دایکی تۆ، که‌وا بوو ئاده‌ی بفه‌رموو له‌ خزمه‌ت خودای خۆتا تکامان بۆ بکه‌و له‌م سه‌خه‌له‌تییه‌ رزگارمان بکه‌، خۆ خۆت چاوت له‌بارو دۆخمانه‌ که‌ چیمان به‌سه‌ر هاتووه‌، ده‌فه‌رموی: ئه‌مپۆ په‌روه‌ردگارم رقیکی گه‌وره‌ی واوای هه‌لساوه‌، نه‌فسی نه‌فسی: خۆم خۆم، بپۆن بۆ لای که‌سیکی تر، بپۆن بۆ خزمه‌ت موحه‌مه‌د! جا ئه‌وجا دینه‌ لای من، ده‌لین: ئه‌ی موحه‌مه‌د! تۆ خاوه‌نی گه‌لی به‌هره‌ی گه‌وره‌ گه‌وره‌ی، وه‌ک ئه‌وه‌ پیغه‌مبهری خودای، دوا‌هینه‌ری پیغه‌مبهرانی و دوا پیغه‌مبهری، خودا له‌ گونا‌هیی به‌رو دوات خۆش بووه‌، که‌واته‌ فه‌رموو بفه‌رموو تکاو شه‌فاعه‌تمان بۆ بکه‌ له‌لای خودای خۆت، خۆ خۆت ده‌بینی که‌وا‌ین له‌چی گو‌به‌ندی‌کا. ئیتر منیش ده‌رده‌چم و خۆم ده‌گه‌یه‌نمه‌ ژێر ته‌خت و باره‌گای خوداو له‌وێ کو‌پنووشیکی دوورو درێژی پڕ له‌ستایشی جوان ده‌به‌م بۆ خودای خۆم، خودا زه‌ینم ده‌کاته‌وه‌، جو‌ره‌ ستایشیکی زۆر نایاب و سوپاسیکی جوان جوانی خۆییم فێر ده‌کاو ده‌یخاته‌ ناو دله‌مه‌وه‌، که‌له‌وه‌ به‌ر فێری که‌سی تری نه‌کردبێ، له‌پاشدا ده‌فه‌رموی: ئه‌ی موحه‌مه‌د! سه‌رت هه‌لپه‌، داوا بکه‌، هه‌رچی داوا بکه‌ی ده‌یده‌م به‌تۆ، تکا بکه‌ هه‌ر تکیه‌ بکه‌ی،

گه‌وره بئی یا بچووک، گیرای ده‌کم ئیتر منیش سهرم به‌رز ده‌که‌مه‌وه و ده‌لیم: ئه‌ی خودایه! به‌زه‌ییّت بیته‌وه به‌گه‌لی مندا، ئه‌ی خودایه به‌زه‌ییّت به‌گه‌لی مندا بیته‌وه، جا ده‌گوتری: ئه‌ی موحه‌مه‌د! ئه‌و حه‌فتا هه‌زار که‌سانه‌ی که پرسینه‌وه‌یان له‌سهر نییه، له‌گه‌لی خۆت، ئه‌وانه له‌ده‌رگای لای راستی ده‌رگا‌کانی به‌هه‌شته‌وه بی‌هه‌ره ناو به‌هه‌شته‌وه، ئۆمه‌ته‌که‌شت له‌هه‌موو ده‌رگا‌کانی تریشدا بۆ‌چوونه ژووره‌وه هاوبه‌شی خه‌لکه‌که‌ی تریش بن، به‌و که‌سه که‌ گیانی موحه‌مه‌دی به‌ده‌سه، که‌ دیاره‌ خودای گه‌وره‌یه، به‌ینی دوو لاشیپان له‌ لاشیپانی ده‌رگای به‌هه‌شت به‌قده به‌ینی مه‌که‌و هه‌جهر ده‌بی. یا فهرمووی: به‌قده مابه‌ینی مه‌که‌و بو‌صرا ده‌بی! (م/ت).

(۱۳۱) پیغه‌مبه‌ران و باوه‌ردارانیش (به‌فرمانی خودا) نکاده‌که‌ن بۆ‌که‌سیکی تر

يَشْفَعُ النَّبِيُّونَ وَالْمُؤْمِنُونَ بِإِذْنِ اللَّهِ تَعَالَى

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: يَوْمَئِذٍ لَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَرَضِيَ لَهُ قَوْلًا - سورة طه - ۲۰ / ۱۰۹).

له‌و رۆژهدا که‌ ئه‌و کاره‌ساته‌ روو ده‌دا شه‌فاعه‌ت و تکا‌کاری یی که‌س سوودی نییه، مه‌گه‌ر تکا‌ی که‌سی که‌ خودای می‌هه‌بان خۆی ریگه‌ی بداو قسه‌و تکا‌که‌ی ئه‌وی له‌ لایه‌سه‌ند بی.

۵۶۹۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَقِيقٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنْتُ مَعَ رَهْطٍ بِإِيلِيَاءَ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْهُمْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: يَدْخُلُ الْجَنَّةَ بِشَفَاعَةِ رَجُلٍ مِنْ أُمَّتِي أَكْثَرُ مِنْ بَنِي تَمِيمٍ. قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ سِوَاكَ قَالَ: سِوَايَ. فَلَمَّا قَامَ قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالُوا هَذَا ابْنُ أَبِي الْجَدْعَاءِ^(۱):

عه‌بدو‌ل‌لای کو‌ری شه‌قیق (ره‌زای خودای نبی) فهرمووی: له‌ شاری قودس چوومه ناو تا‌قمه‌یی، پی‌او‌یکیان تیابوو فهرمووی: له‌ پیغه‌مبه‌رم بیست

(۱) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

دهیغه‌رموو (دروودی خودای له‌سهرین): به‌هوی تکای پیاوی له ئومه‌تی من پتر له هۆزی به‌نی ته‌میم ده‌چنه به‌هشت. گو‌ترا: قوربان! ئە‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! خو ئه‌و پیاوه خۆت نیت؟ فه‌رمووی: من نیم یه‌کیکی تره، جاکه پیاوه‌که‌ی ئە‌م فه‌رمووده‌یه‌ی گێ‌رایه‌وه کو‌ره‌که‌ی چۆ‌ل کردو رویش‌ت پرسیم ئە‌مه کی‌بوو؟ گو‌تیان: ئە‌مه ئیبنو ئە‌بولجه‌دعاء بوو! (ت-س/ص).

۵۶۹۹- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنْ مِنْ أُمَّتِي مَنْ يَشْفَعُ لِلْفِتَامِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَشْفَعُ لِلْقَبِيلَةِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَشْفَعُ لِلْعُصْبَةِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَشْفَعُ لِلرَّجُلِ حَتَّى يَدْخُلُوا الْجَنَّةَ^(۲):

ئە‌بو سه‌عید (خۆش‌نودی خودای لێ‌ین) فه‌رمووی: هه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: تکار‌ی وا له ناوگه‌ی مندا هه‌ل ده‌که‌وی، بۆ‌چه‌ن کو‌مه‌لی گه‌وره گه‌وره تکا ده‌کا، هی وایان هه‌یه بۆ‌ هۆ‌زی تکا ده‌کا، هی وایان هه‌یه بۆ‌ ده‌سته‌یی تکا ده‌کا، هی واشیان هه‌یه بۆ‌ یه‌ک پیاو تکا ده‌کا، هه‌ر که‌سه‌یان به‌پێ‌ی پایه‌ی خۆ‌ی له‌لای خودا تکا ده‌کا، به‌ زۆ‌ری تکا‌که‌یان گێ‌را ده‌بی‌و ئە‌وانه‌ی که تکیان بۆ‌ ده‌که‌ن به‌هوی تکای ئە‌وانه‌وه ده‌چنه به‌هشت. (ت-س/ح).

۵۷۰۰- عَنِ الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَشْفَعُ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي مِثْلِ رِبْعَةٍ وَمُضَرٍّ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ التِّرْمِذِيُّ^(۳):

حه‌سه‌نی به‌صری (ره‌زای خودای لێ‌ین) فه‌رمووی: بیستوومه له‌ که‌سیکی باوه‌رپێ‌کراو که هه‌زه‌تی پیغه‌مبه‌ری خه‌شویسته (دروودو ره‌حه‌ته‌و سه‌لام و سه‌لاواتی خودای گه‌وره‌ی له‌سهرین) فه‌رموویه‌تی: له‌ رۆ‌ژی دوا رۆ‌ژدا عوسمان کو‌ری عه‌ففان تکا ده‌کا بۆ‌ خه‌لکانی که ژماره‌یان ئە‌وه‌نده‌ی ژماره‌ی هۆ‌زی ره‌بیعه‌و هۆ‌زی موزه‌ر ده‌بی‌و. (ت).

(۲) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۳) سكت عن درجته الشارح.

۵۷۰۱- فرموده‌ی (یشع الشهید فی سبعین من أهل بیته) له جیهاددا رابورد، له سهر باسی (شهید تکا بؤ خه لکیکی زور دهکا) ^(۴).

۵۷۰۲- فرموده‌ی (یشع يوم القيامة ثلاثة: الانبياء..). نه میش ههروهه له هه مان شوینی فرموده‌ی پیشوودا رابورد ^(۵).

۵۷۰۳- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ نَاسًا قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ نَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) نَعَمْ. قَالَ: هَلْ تُضَارُّونَ فِي رُؤْيَةِ الشَّمْسِ بِالظُّهْرِ صَحْوًا لَيْسَ مَعَهَا سَحَابٌ وَهَلْ تُضَارُّونَ فِي رُؤْيَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةً الْبَدْرُ صَحْوًا لَيْسَ فِيهَا سَحَابٌ. قَالُوا لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: مَا تُضَارُّونَ فِي رُؤْيَةِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا كَمَا تُضَارُّونَ فِي رُؤْيَةِ أَحَدِهِمَا إِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَذُنٌ مُؤَدَّنٌ لِيَتَّبِعَ كُلُّ أُمَّةٍ مَا كَانَتْ تَعْبُدُ. فَلَا يَبْقَى أَحَدٌ كَانَ يَعْبُدُ غَيْرَ اللَّهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى مِنَ الْأَصْنَامِ وَالْأَنْصَابِ إِلَّا يَتَسَاقَطُونَ فِي النَّارِ حَتَّى إِذَا لَمْ يَبْقَ إِلَّا مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ مِنْ بَرٍّ وَفَاجِرٍ وَغَيْرِ أَهْلِ الْكِتَابِ فَيُدْعَى الْيَهُودُ فَيَقَالُ لَهُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ قَالُوا: كُنَّا نَعْبُدُ عَزِيزَ ابْنِ اللَّهِ. فَيَقَالُ كَذَبْتُمْ مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ صَاحِبَةٍ وَلَا وَلَدٍ فَمَاذَا تَبْغُونَ قَالُوا عَطِشْنَا يَا رَبَّنَا فَاسْقِنَا. فَيُشَارُ إِلَيْهِمْ أَلَّا تَرُدُّونَ فَيُخْشَرُونَ إِلَى النَّارِ كَأَنَّهَا سَرَابٌ يَخْطِمُ بَعْضُهَا بَعْضًا فَيَتَسَاقَطُونَ فِي النَّارِ. ثُمَّ يُدْعَى النَّصَارَى فَيَقَالُ لَهُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ قَالُوا: كُنَّا نَعْبُدُ الْمَسِيحَ ابْنَ اللَّهِ. فَيَقَالُ لَهُمْ كَذَبْتُمْ. مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ صَاحِبَةٍ وَلَا وَلَدٍ. فَيَقَالُ لَهُمْ مَاذَا تَبْغُونَ فَيَقُولُونَ عَطِشْنَا يَا رَبَّنَا فَاسْقِنَا. قَالَ: فَيُشَارُ إِلَيْهِمْ أَلَّا تَرُدُّونَ فَيُخْشَرُونَ إِلَى جَهَنَّمَ كَأَنَّهَا سَرَابٌ يَخْطِمُ بَعْضُهَا بَعْضًا فَيَتَسَاقَطُونَ فِي النَّارِ حَتَّى إِذَا لَمْ يَبْقَ إِلَّا مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ تَعَالَى مِنْ بَرٍّ وَفَاجِرٍ أَنَا هُمْ رَبُّ الْعَالَمِينَ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى فِي أَدْنَى صُورَةٍ مِنَ الَّتِي رَأَوْهُ فِيهَا. قَالَ فَمَا تَنْتَظِرُونَ تَتَّبِعُ كُلُّ أُمَّةٍ مَا كَانَتْ تَعْبُدُ. قَالُوا يَا رَبَّنَا فَارْقِنَا النَّاسَ فِي الدُّنْيَا أَفْقَرًا مَّا كُنَّا إِلَيْهِمْ وَلَمْ نَصَاحِبْهُمْ. فَيَقُولُ أَنَا رَبُّكُمْ. فَيَقُولُونَ نَعُودُ بِاللَّهِ مِنْكَ لَا نُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا - مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا - حَتَّى إِنَّ

(۴) تقدم فی مجلد ثامن. تسلسل/۱۳ رقم/۴۳۲۴.

(۵) تقدم فی مجلد ثامن. تسلسل/۱۳ رقم/۴۳۲۵.

بَعْضُهُمْ لِيَكْذَابٌ أَن يَنْقَلِبَ. فَيَقُولُ هَلْ بَيْنَكُم وَبَيْنَهُ آيَةٌ فَتَعْرِفُونَهُ بِهَا فَيَقُولُونَ نَعَمْ. فَيُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ فَلَا يَبْقَىٰ مَنْ كَانَ يَسْجُدُ لِلَّهِ مِنْ تَلْقَاءِ نَفْسِهِ إِلَّا أَذِنَ اللَّهُ لَهُ بِالسُّجُودِ وَلَا يَبْقَىٰ مَنْ كَانَ يَسْجُدُ اتِّقَاءَ وَرْيَاءَ إِلَّا جَعَلَ اللَّهُ ظَهْرَهُ طَبَقَةً وَاحِدَةً كُلَّمَا أَرَادَ أَن يَسْجُدَ خَرَّ عَلَىٰ قَفَاهُ. ثُمَّ يَرْفَعُونَ رُءُوسَهُمْ وَقَدْ تَحَوَّلَ فِي صُورَتِهِ الَّتِي رَأَوْهُ فِيهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمْ. فَيَقُولُونَ أَنْتَ رَبُّنَا. ثُمَّ يُضْرَبُ الْجِسْرُ عَلَىٰ جَهَنَّمَ وَتَحِلُّ الشَّفَاعَةُ وَيَقُولُونَ اللَّهُمَّ سَلِّمْ سَلِّمْ. قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الْجِسْرُ قَالَ: دَخَضُ مَرَلَةٌ. فِيهِ خَطَاطِيفُ وَكَالَالِيبُ وَحَسَكٌ تَكُونُ يَتَجَدَّدُ فِيهَا شَوِيكَةٌ يُقَالُ لَهَا السَّغْدَانُ فَيَمُرُّ الْمُؤْمِنُونَ كَطَرْفِ الْعَيْنِ وَكَالْبَرْقِ وَكَالرَّيْحِ وَكَالطَّيْرِ وَكَأَجَاوِيدِ الْخَيْلِ وَالرَّكَّابِ فَنَاجٍ مُسَلِّمٌ وَمَخْذُوشٌ مُرْسَلٌ وَمَكْدُوسٌ فِي نَارِ جَهَنَّمَ. حَتَّىٰ إِذَا خَلَصَ الْمُؤْمِنُونَ مِنَ النَّارِ قَوَّالِدَىٰ نَفْسِي بِيَدِهِ مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ بِأَشَدَّ مُنَاشِدَةً لِلَّهِ فِي اسْتِقْصَاءِ الْحَقِّ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ لِلَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ فِي النَّارِ يَقُولُونَ رَبَّنَا كَانُوا يَصُومُونَ مَعَنَا وَيُصَلُّونَ وَيَحْجُونَ. فَيَقَالُ لَهُمْ أَخْرِجُوا مَنْ عَرَفْتُمْ. فَتَحَرَّمُ صُورُهُمْ عَلَىٰ النَّارِ فَيُخْرِجُونَ خَلْقًا كَثِيرًا قَدْ أَخَذَتِ النَّارُ إِلَىٰ نِصْفِ سَاقِيهِ وَإِلَىٰ رُكْبَتَيْهِ ثُمَّ يَقُولُونَ رَبَّنَا مَا بَقِيَ فِيهَا أَحَدٌ مِمَّنْ أَمَرْتَنَا بِهِ. فَيَقُولُ ارْجِعُوا فَمَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ دِينَارٍ مِنْ خَيْرٍ فَأَخْرِجُوهُ. فَيُخْرِجُونَ خَلْقًا كَثِيرًا ثُمَّ يَقُولُونَ رَبَّنَا لَمْ نَذَرْ فِيهَا أَحَدًا مِمَّنْ أَمَرْتَنَا. ثُمَّ يَقُولُ ارْجِعُوا فَمَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ دِينَارٍ مِنْ خَيْرٍ فَأَخْرِجُوهُ. فَيُخْرِجُونَ خَلْقًا كَثِيرًا ثُمَّ يَقُولُونَ رَبَّنَا لَمْ نَذَرْ فِيهَا مِمَّنْ أَمَرْتَنَا أَحَدًا. ثُمَّ يَقُولُ ارْجِعُوا فَمَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ فَأَخْرِجُوهُ. فَيُخْرِجُونَ خَلْقًا كَثِيرًا ثُمَّ يَقُولُونَ رَبَّنَا لَمْ نَذَرْ فِيهَا خَيْرًا. وَكَانَ أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ يَقُولُ إِنْ لَمْ تُصَدِّقُونِي بِهَذَا الْحَدِيثِ فَأَقْرَءُوا إِنْ شِئْتُمْ (إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكُ حَسَنَةً يُضَاعِفْهَا وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا) فَيَقُولُ: اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ شَفَعَتِ الْمَلَائِكَةُ وَشَفَعَ النَّبِيُّونَ وَشَفَعَ الْمُؤْمِنُونَ وَلَمْ يَبْقَ إِلَّا أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ فَيَقْبِضُ قَبْضَةً مِنَ النَّارِ فَيُخْرِجُ مِنْهَا قَوْمًا لَمْ يَعْمَلُوا خَيْرًا قَطُّ قَدْ عَادُوا حُمَمًا فَيُلْقِيهِمْ فِي نَهْرٍ فِي أَفْوَاهِ الْجَنَّةِ يُقَالُ لَهُ نَهْرُ الْحَيَاةِ فَيُخْرِجُونَ كَمَا تُخْرِجُ الْحَبَّةُ فِي حَمِيلِ السَّيْلِ أَلَا تَرَوْنَهَا تَكُونُ إِلَى الْحَجَرِ أَوْ إِلَى الشَّجَرِ مَا

يَكُونُ إِلَى الشَّمْسِ أَصْفَرُ وَأَخْيَضُ وَمَا يَكُونُ مِنْهَا إِلَى الظِّلِّ يَكُونُ أَبْيَضَ. فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ كَأَنَّكَ كُنْتَ تَرَعَى بِالْبَادِيَةِ قَالَ: فَيَخْرُجُونَ كَاللُّؤْلُؤِ فِي رِقَابِهِمُ الْخَوَاتِمُ يَعْرِفُهُمْ أَهْلُ الْجَنَّةِ هَؤُلَاءِ عَتَقَاءُ اللَّهِ الَّذِينَ أَدْخَلَهُمُ اللَّهُ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ عَمَلٍ عَمِلُوهُ وَلَا خَيْرٍ قَدَّمُوهُ ثُمَّ يَقُولُ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ فَمَا رَأَيْتُمُوهُ فَهُوَ لَكُمْ. فَيَقُولُونَ رَبَّنَا أَعْطَيْتَنَا مَا لَمْ نُعْطِ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ. فَيَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي أَفْضَلُ مِنْ هَذَا فَيَقُولُونَ يَا رَبَّنَا أَيُّ شَيْءٍ أَفْضَلُ مِنْ هَذَا. فَيَقُولُ رِضَايَ فَلَا أَسْخَطُ عَلَيْكُمْ بَعْدَهُ أَبَدًا. رواه الشيخان والترمذي. فلهذا مزيد الحمد ووافر الشكر^(۱):

ئەبو سەعیدی خەدری (رەزای خەدای ئێبێ) فەرمووی: چەند کەسێ عەرزی حەزەرە تیان کرد: ئەو پێغەمبەری خودا! ئایا لە روژی دواڕۆژدا خەدای خۆمان دەبینین؟ فەرمووی: بەئێ دەبینن لە پاشدا فەرمووی: ئایا بە روژی نیوەڕۆ ئاسمان سایەقەیی سامال بێ و دەنگ هەوری پێوێ نەبێ، لە دیتنی خۆردا هیچ ئەرکی، زەحمەتی، دەبینن، یاخود ئایا شەوی چوار دەی مانگ کە ئاسمان سایەقەیی ساف بێ، هیچ هەوری نەبێ، بۆ چاوپێکەوتنی مانگ هیچ ئەرک دەکێشن؟ گوتیان: نەخێر ئەو پێغەمبەری خودا! فەرمووی: دەوێ بەبێ ئەرک و کێشەو بەرە وەک بینینی ئەم دوانە لە روژی دوا ڕۆژدا بەچاوی سەر بەخۆشی و ئاسانی خەدای خۆتان دەبینن، کە خەدایەکی پێڕۆز و گەورە. کە روژی دوا ڕۆژ بوو، بانگەری بانگەواز دەکا. هەموو میلەتی لە جیهاندا چی پەرستوو بە شوینی ئەو بکەوێ، ئێتر ئەوانەیی کە بت و ئەم جوێ شتانەیان پەرستوو و غەیری خەدایان پەرستوو و پەیکەری بەرد و داریان کردوو بە خەدای پەرستوو یا ئەم هەموو دەکەوێ ناو دۆزەخەو، هەتا دەمینێتەو ئەوانەیی کە خەدایان پەرستوو: لە چاک و لە خراپ و لە پاشماوەی خاوەن نامەکان، ئەوجا بانگی جوولەکە دەکەن و پێیان دەلێن: ئێو کێتان دەپەرست؟ دەلێن: عۆزەیری کۆری خەدایان دەپەرست. پێیان

(۱) تەجرید ۴/۳۱ - ۱۶۵۱ - ۴۵۸۱ + تەجرید. رەقەم ۲۱ = ۲۲ فەتخ - بەرگی یەکەم لاپەرە ۴۱/مەسەلم.

دهلین: درو ده‌کن خدا نه‌هاوسه‌ی بووه نه مندا، ده‌ی چیتان ده‌وی؟
 دهلین: خدایه! توونیمانۀ ئاومان بده‌ری بیخوینه‌وه، پییان ده‌فرموون: بچن
 بو نه‌ویوه ئاو بخوینه‌وه، جا به‌ره و ئاگر خریان ده‌که‌نه‌وه ده‌یانتۀ پیئنه‌ناوی،
 ئاگره‌که له دووره‌وه ده‌لیی به‌رده‌خوئییه‌و له‌وان وایه که نه‌وه ئاوه به‌لام
 ئاونییۀ، ئاگره، بلیسه‌و نیله‌نیل و کلپه‌ی له‌گه‌ل خویدا شه‌ر ده‌کا، ئیتر
 هه‌موویان ده‌که‌ونه‌و نه‌وی، نه‌مجا بانگی فه‌له‌کان ده‌که‌ن و پییان دهلین: ئیوه
 چیتان ده‌په‌رست؟ دهلین: مه‌سیحی کوپی خودامان ده‌په‌رست، پییان
 ده‌فرموون: درو ده‌کن خدا نه‌هاو سه‌ری هه‌یه و نه مندا، وه‌ک له قورئاندا
 فه‌رموویه‌تی:

{وَأَنَّهُ تَعَالَى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا - سورة الجن - ۳/۷۲}.

ده‌ی چیتان ده‌وی؟ دهلین: نه‌ی په‌روه‌ردگاری ئیمه! تینوومانۀ ئاومان
 بده‌ری بیخوینه‌وه، پییان دهلین: به‌رون بو نه‌ویوه له‌وی ئاو بخوینه‌وه، نه‌وجا
 مۆلیان ده‌دن به‌ره و دۆزه‌خ، ئاگره‌که له‌لای نه‌وانه‌وه ده‌لیی به‌رده‌تراویلکه‌یه
 له‌به‌ر نه‌وه له‌وان وایه ئاوه، بلیسه‌که‌ی له‌گه‌ل خویدا کوئه‌که ده‌دا! ده‌ته‌پیئنه
 ناو ئاگره‌که‌وه، هه‌تا به‌س نه‌وانه ده‌میئنه‌وه که هه‌ر خودای گه‌وره‌یان
 په‌رستوه به‌چاک و به‌خراپیانۀوه، نه‌وجا په‌روه‌ردگاری هه‌ر دوو جیهان -
 که پاک و پیروزی بئ خه‌وش و بیگه‌رد و گه‌وره‌یه - له‌سه‌ر شیوه‌یی دی
 بۆلایان، که له‌و شیوایه‌دا نایناسنه‌وه، ده‌فرموئ: نه‌وه چاوه‌پوانی چی
 ده‌که‌ن؟ نه‌وه‌تانی هه‌موو میله‌تی چی په‌رستوه شوینی نه‌وه که‌وتوه، جا
 دهلین: نه‌ی خدایه! خۆت ئاگات لییه که ئیمه له جیهاندا له به‌رخاتری تو
 ده‌ستمان له‌که‌سوکار و ئازیزی خۆمان و خه‌لکانی تریش هه‌لگرت و
 هاو‌پیتیمان نه‌کردن، له‌کاتی‌که‌دا که زۆر کارمان پییان هه‌بوو، که‌وابوو
 فریامان که‌وه، له‌م سه‌خه‌تییه‌ رزگارمان که، خودایش ده‌فرموئ: من خودای
 ئیوه‌م، دهلین: په‌نا ده‌گرین به‌خودا له‌تو، ئیمه هه‌چ هاوبه‌ش دانانیین بو
 یه‌زدانی پاک. تا دووجار یا سئ جار، نه‌م گفتوگو‌یه دووباره ده‌که‌نه‌وه،

تەنانت ھەندىكىيان خەرىك دەبن لە ئايىن ۋەرىگەپىڭ، چونكە ھەلۋىست ئەۋەندە شلۇق دەبى. جا خودا دەفەرموى: ئايا لە نىۋانى ئىۋە ئەۋا ھىچ نىشانەيەك ھەيەكە بەۋ نىشانەيە بىناسنەۋە؟ دەلىن: ئا، ھەيە، ئەۋكاتە خودا دەروويان لى دەكاتەۋە، ئەنجا ھەموو موسولماننى كورنوشى بۇ دەبا، ۋەلى ئەۋانەى كە لە جىھاندا بۇ خۇپەراندنەۋە بۇ چاۋە رووپامايى و ناوبانگ كورنوشيان بردوۋە دەمىننەۋە لەپاش ئەۋان دەچن كە كورنوش بىەن بۇ خودا، بەلەن لە خوداۋە پشتيان رەق دەبى و دەبى بەيەك پارچە تەختە ھەرچى ھەل دەدەن ناتوانن سەجدە بىەن، لە پاشا موسولمانەكان سەر لە كورنوش ھەل دەبىڭ، دەبىنن خودا چوۋەتەۋە سەر شىۋە راستەقىنەكەى خۇى و دەفەرموى: مەن خوداى ئىۋەم، دەلىن: بەلى تۇ خوداى ئىمەى، جا شوينى دەكەن، ئەۋجا پردى سىرات بە سەر پشتى دۆزەخدا ھەل دەدى، ئەمجا كاتى تەكاردن دادى، ئەۋانەيشى كە تەك دەكەن ئەۋكاتە خۇش خۇش ھەر دەلىن: خودايە! بەخۇشى خودايە! بەبىۋەى، خودايە! بەسەلامەتى. گوترا: ئەى پىغەمبەرى خودا! دەبى ئەۋ پردە چۇن پردى بى؟ فەرموى: پردىكى خزو خلىسكانە، چىنگال و قولاپ و دىركە ئاسنىنەى زۇرى پىۋەيە، ئەۋ جۇرە دىركە لە نەجد زۇرە پىۋەى دەلىن: حوشترخوار (ئەبۇ سەئىد دەفەرموى: ژنەتوۋمە كە ئەۋ پردە لەموو بارىكتەرە، لە شمشىر تىژتەرە) ھەزەرەت (درودى خوداى لەسەرىڭ) فەرموى: جا دەست دەكرى بە گوزەركردن، موسولمانى ۋا ھەيە تىژ تى دەپەرى بە چاۋترووكانى بەسەرىا دەپەرىتەۋە، ھەيە ۋەك برووسكە، ھەيە ۋەك باى تىژ، ھەيە ۋەك مەل فركەى لى دەكا، ھەيە ۋەك ماينى رەسەنى چاك بەسەرىدا تىۋى دەتەقىننى، ھەيە ۋەك سۋارى وشتى باش تى دەپەرى. جا ھەيە بە ساخ و سەلامەتى قوتارى دەبى، ھەيە بە زامارى و رووشاۋى بەرەلەى دەكەن، ھەيشە دەتەپىتە ناو دۆزەخەۋە، موسولمانان ئەم سى چەشنەيان ھەيە، جا جۇرى يەكەم و جۇرى دوۋەمىيان كە خۇيان لە ئاگرى دۆزەخ دەرباز دەبن و لە رىزگار بوونى خۇيان دۇنيا دەبن، ئەۋ ھەلە بىرى براندەرە موسولمانەكانيان دەكەنەۋە كە ۋان لەناو دۆزەخدا،

بەو كەسە كە گىيانى منى بەدەسە، كە خوداى تاق و تەنباى بى كەسە، وەك
چۆن ئىوہ لە جىھاندا ئەگەر كارىكى ئالۆزاوتان ھەبى سەرى لى دەرئەكەن، بە
كول و بەدل لە خودا دەپارپنەوہ كە رووى راستىتان لەو كارەدا بو دەرېخت،
ئەوانىش لەو رۆژەدا ئاوا پەر بە دل لە خودا داوا دەكەن كە رەحم بە حالى
پەرىشانى ئەو برادەرەنەيان بكا كەوان لەناو دۆزەخدا، تەكايان بو دەكەن،
باسى چاكەكانيان دەكەن، تا خودا بەھوى ئەو چاكەكانەيانەوہ رەحميان پى
بكا، دەفەرموون: ئەى پەرودەگارى ئىمە! خوت ئاگادارى كە ئەوانىش وەك
ئىمە رۆژوويان دەگرت، نوپژيان دەكرد، ھەجيان دەكرد، ئەم چاكەيان
دەكردو ئەو چەكەيان دەكرد، ھەتا خودا تەكەيان گىرا دەكاو پىيان
دەفەرموون: كى دەناسن بپۆن لە دۆزەخ دەريان بىنن، جا لەبەر ئەوہى ئەوان
يەزدانپەرست بوون و شىوہى يەزدانپەرستىش خودا بو خوى
قەدەغەيكردوہ لە ئاگرى دۆزەخ كە بىخوات و شىوہيان تىك بدا، كە دەچن بو
لايان بە شىوہياندا باش دەيانناسنەوہو خەلكىكى زۆر لە دۆزەخ دەردەھىنن،
ھى وايان ھەيە تا نىوہى پووزى ئاگر گرتوويەتەوہ، ھەيانە تا ھەردو
ئەژنوى دەگرى، ئەوجا دەچنەوہ خزمەتى خودا ەرزى دەكەن: ئەى خودايە!
ئەوانەى كە تۆ فەرموت پىمان دەرمان ھىنان لەئاگر، دەفەرموى: بپۆنەوہ لە
دلى ھەر كەسىكا بەقەد سەنگى دىنارى چاكەتان بىنى دەرى ھىنن، دەچنەوہ
خەلكىكى گەلى زۆرى تر دەردەھىنن و دىسان دەچنەوہ خزمەتى و ەرزى
دەكەنەوہ: ئەوانەى ترىشمان لەسەر فەرمانى تۆ لە ئاگر دەرھىنا، دەفەرموى:
دىسانەوہ بگەرپنەوہ ئەوہى سەنگى نىودىنار خىرتان لەناو دلیدا بىنى دەرى
بھىنن، ھەمدىسان خەلكىكى زۆرى تر دەردەھىنن و دەلین: خودايە وەك تۆ
فەرموت پىمان ئەوانەى ترىشمان ھىنايەدەرى، دەفەرموى: ھەمدىسانەوہ
بگەرپنەوہ ئەوہى بەقەد تۆزقالى، بەقەد ئەو تۆزو گەردەى كە لەناو تىشكى
خۆرى ناو دەلاقەدا ھەيە خىرتان لەناو دلیدا دۆزىيەوہ زياد لە ئيمان دەرى
بھىنن،، ھەمدىس دەچنەوہ خەلكىكى زۆرى تر دەردەھىنن و دەلین: خودايە!

هیچمان تیدا نه‌هیشت، دوزه‌خمان له‌وانه پاک کرده‌وه که به‌قده تۆزقالتی چاکه له‌ناو دلیدابی.

ئەبو سەعید خودری (خۆشنوودی خودای لیبی) فەرمووی: ئەگەر بۆ راست و دروستی ئەم فەرموودەیە بە‌من باوە‌رناکەن حەز دەکەن فەرموون ئەم نایەتە بخویننە‌وه که دە‌فەرموی:

{إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكَ حَسَنَةً يُّضَاعِفْهَا وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا - سورة النساء - ۴/۴۰}.

واتە: لە راستیدا خودا به‌قده مسقاله زەرەیی زۆرو سته‌م له‌کەس نا‌کا، سەنگی گەردی، به‌قده بالی می‌شۆله‌یی نا‌هەقی، نا‌پە‌وایی، بی دادی، له‌هیچ شتی نا‌کا، گریمان کەسی به‌قده سەنگی گەردو تە‌پۆتۆزی چاکە‌ی هە‌بی خودا بۆی دە‌کا به‌چە‌ندقاتو، به‌می‌هە‌بانی خۆی پا‌داشی باشی گە‌ورە‌ی خا‌وه‌نە‌کە‌ی دە‌داتە‌وه‌!

ئە‌وجا کۆ‌ورە‌ی رە‌حمە‌تی خودا به‌جاری دە‌جۆشی، ئە‌و زاتە بالادە‌ست و شکۆ‌مە‌ندە دە‌فەرموی: فە‌ریشتە‌کان تە‌کای خۆیان کرد، موسو‌لمانان و پ‌رواداران - هەر کە‌سە‌یان بە‌پیی پایە‌و پ‌لە‌ی خۆیان - تە‌کای خۆیان کرد، مایە‌وه‌ سەر‌خۆم، مایە‌وه‌ سەر‌خە‌لاتی هە‌ره‌ مە‌زنی خودا خۆی کە‌ له‌ هە‌موو بە‌رە‌حمی بە‌رە‌حمترە، دیارە‌ خە‌لاتە‌کە‌شی له‌ هی هە‌موان گە‌ورە‌تر و زۆ‌ترە! جا خودا چ‌نگی له‌ دانیش‌توانی ناو دۆزه‌خ دە‌گری، کۆ‌مە‌لیکی زۆ‌ر زۆ‌ری لی دە‌ردینێ، کە‌ جگە‌ له‌ با‌وه‌ر به‌خودا ئە‌وه‌ی پیی بلی چاکە‌ قە‌ت نە‌یان کردو‌وه، له‌ناو دۆزه‌خا بوون، بە‌کلۆی خە‌لووز، ئە‌وجا هە‌لیان دە‌داتە‌ ناو رۆ‌باری ژیانە‌وه، کە‌وا له‌ناو دە‌رووی بە‌هە‌شتا، ئیتر وە‌ک چۆ‌ن تۆ‌مە‌ی ناو لی‌وه‌ی باراناو، کە‌ لافاو هە‌لی دە‌گری و دە‌یه‌ینێ، تا له‌ گوێ نا‌وه‌کە، له‌ پال بە‌ردیکا، یا له‌ پال داریکا دە‌گیرسی‌تە‌وه‌و خیرا سە‌وز دە‌بی ئە‌وانیش نا‌وا بە‌و رە‌نگە‌ زوو به‌ زوو لە‌م بە‌رو ئە‌وبە‌ری رۆ‌باری ژیانە‌وه

دەروینەو و گورج سەردەردەهینن! دەق ئاوا بەبێ کەم و زیاد، خۆرەنگی سپیواشە بەلام هی بەرخۆر زەردباو و سەوزکەلو بەشەوقە!

یاران (خودایان ئی خوشنوو بئی، سەرو سامان بە قوربانی گەردی سەر گۆڤی پیرۆزیان بئی) عەزیزان کرد: قوربان! دیارە لە دەشت شوانیت کردوو، بۆیە وا شارەزای لەم جوۆرە دیاردەیانە! خوشەویست (دروودی خودای لەسەربین) فەرمووی: ئەوجا وەک چۆن مرواری لە سەدەف دیتە دەروو ئەوانیش ئاوا پاک و بێگەرد لە چۆمەکە دینە دەری، پارچەخشلی، وەک نیشانە، وا لەگەردنیا، نیشانە و مۆری یەکتایی خودایە، خەلکی ناو بەهەشت بەو ناو نیشانە دەیان ناسنەو پێیان دەلێن: ئەمانە ئازاد کراوەکانی خودان، ئەوانەن کە خودا خستوونیهتە بەهەشتەو، بەبێ ئەوەی کە کردەویەکی باشیان کردبێ، یا چاکەیهکیان لە پێش خۆیانەو وەوانەکردبێ. لە دوایدا خودا دەفەرموێ: بچنە ناو بەهەشت، هەرچیتان بەرچاو کەوت بۆ خۆتان، دەلێن: ئەی خودایە! ئای لەم بەشە باشە، شتی وا نایابت بە کەسی تر نەداوە، دەفەرموێ: لەمەیش باشترم لە لایە بۆ ئێو، دەلێن: ئەی خودایە! دەبێ لەمە باشتر چیی! دەفەرموێ: رەزامەندی خۆم، ئیتر هەتا هەتایە لێتان عاجز نابم. (ش/ت).

۱۳۲) بەخشندەیی خودا گەلی گەورەیه، دەرھینانی یەزدانی پەرستەکان لە

دوزخ : (سعة الكرم الإلهي وإخراج الموحدين من النار)

۵۷۰۴ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) أَنَّ نَاسًا قَالُوا لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ تَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ فَقَالَ: رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): هَلْ تُضَارُّونَ فِي رُؤْيَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ. قَالُوا: لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: هَلْ تُضَارُّونَ فِي الشَّمْسِ لَيْسَ دُونَهَا سَحَابٌ. قَالُوا: لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: فَإِنَّكُمْ تَرَوْنَهُ كَذَلِكَ يَجْمَعُ اللَّهُ النَّاسَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُولُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ شَيْئًا فَلْيَتَّبِعْهُ. فَيَتَّبِعُ مَنْ كَانَ يَعْْبُدُ الشَّمْسَ الشَّمْسَ وَيَتَّبِعُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ الْقَمَرَ الْقَمَرَ وَيَتَّبِعُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ الطُّوَاعِغَ الطُّوَاعِغَ

وَبَقِيَ هَذِهِ الْأُمَّةُ فِيهَا مُتَافِقُوهَا فَيَأْتِيهِمُ اللَّهُ - تَبَارَكَ وَتَعَالَى - فِي صُورَةٍ غَيْرِ صُورَتِهِ
الَّتِي يَعْرِفُونَ فَيَقُولُ أَنَا رَبُّكُمْ. فَيَقُولُونَ نَعُودُ بِاللَّهِ مِنْكَ هَذَا مَكَائِنَا حَتَّى يَأْتِيَنَا رَبُّنَا فَإِذَا
جَاءَ رَبُّنَا عَرَفْنَاهُ. فَيَأْتِيهِمُ اللَّهُ تَعَالَى فِي صُورَتِهِ الَّتِي يَعْرِفُونَ فَيَقُولُ أَنَا رَبُّكُمْ. فَيَقُولُونَ
أَلَيْتَ رَبُّنَا. فَيَتَّبِعُونَهُ وَيَضْرِبُ الصِّرَاطُ بَيْنَ ظَهْرَيْنِ جَهَنَّمَ فَأَكُونُ أَنَا وَأُمَّتِي أَوَّلَ مَنْ يُجِزُ
وَلَا يَتَكَلَّمُ يَوْمَئِذٍ إِلَّا الرُّسُلُ وَدَعَايُ الرُّسُلِ يَوْمَئِذٍ اللَّهُ سَلَّمَ سَلَّمَ. وَفِي جَهَنَّمَ
كَلاِبٌ مِثْلُ شَوْكِ السَّغْدَانِ هَلْ رَأَيْتُمُ السَّغْدَانِ. قَالُوا: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: فَإِنَّهَا
مِثْلُ شَوْكِ السَّغْدَانِ غَيْرَ أَنَّهُ لَا يَعْلَمُ مَا قَدَرُ عِظْمِهَا إِلَّا اللَّهُ تَخْطِفُ النَّاسَ بِأَعْمَالِهِمْ
فَمِنْهُمْ الْمُؤَبَّقُ بِعَمَلِهِ وَمِنْهُمْ الْمُجَارَى حَتَّى يُنْجَى حَتَّى إِذَا فَرَعَ اللَّهُ مِنَ الْقَضَاءِ بَيْنَ
الْعِبَادِ وَأَرَادَ أَنْ يُخْرِجَ بِرَحْمَتِهِ مَنْ أَرَادَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ أَمَرَ الْمَلَائِكَةَ أَنْ يُخْرِجُوا مِنَ
النَّارِ مَنْ كَانَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا مِمَّنْ أَرَادَ اللَّهُ تَعَالَى أَنْ يَرْحَمَهُ مِمَّنْ يَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا
اللَّهُ. فَيَعْرِفُونَهُمْ فِي النَّارِ يَعْرِفُونَهُمْ بِأَثَرِ السُّجُودِ تَأْكُلُ النَّارُ مِنْ ابْنِ آدَمَ إِلَّا أَثَرَ
السُّجُودِ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَى النَّارِ أَنْ تَأْكُلَ أَثَرَ السُّجُودِ. فَيُخْرِجُونَ مِنَ النَّارِ وَقَدْ امْتَحَشُوا
فَيَصَبُّ عَلَيْهِمْ مَاءُ الْحَيَاةِ فَيَنْتَبِثُونَ مِنْهُ كَمَا تَنْبُتُ الْجَبَّةُ فِي حَمِيلِ السَّيْلِ ثُمَّ يَفْرُغُ اللَّهُ
تَعَالَى مِنَ الْقَضَاءِ بَيْنَ الْعِبَادِ وَيَبْقَى رَجُلٌ مُقْبِلٌ بَوَاجْهِهِ عَلَى النَّارِ وَهُوَ آخِرُ أَهْلِ الْجَنَّةِ
دُخُولًا الْجَنَّةِ فَيَقُولُ أَيْ رَبِّ اصْرِفْ وَجْهِي عَنِ النَّارِ فَإِنَّهُ قَدْ قَسَبَنِي رِيحُهَا وَأَحْرَقَنِي
ذِكَاؤُهَا فَيَدْعُو اللَّهَ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَدْعُوهُ ثُمَّ يَقُولُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى هَلْ عَسَيْتَ إِنْ
فَعَلْتُ ذَلِكَ بِكَ أَنْ تَسْأَلَ غَيْرَهُ. فَيَقُولُ لَا أَسْأَلُكَ غَيْرَهُ. وَيُعْطِي رَبُّهُ مِنْ عَهْدِهِ
وَمَوَائِقَ مَا شَاءَ اللَّهُ فَيَصْرِفُ اللَّهُ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ فَإِذَا أَقْبَلَ عَلَى الْجَنَّةِ وَرَأَاهَا سَكَتَ
مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَسْكُتَ ثُمَّ يَقُولُ أَيْ رَبِّ قَدَّمَنِي إِلَى بَابِ الْجَنَّةِ. فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ أَلَيْسَ
قَدْ أُعْطِيتَ عَهْدَكَ وَمَوَائِقَكَ لَا تَسْأَلُنِي غَيْرَ الَّذِي أُعْطَيْتَكَ وَيْلَكَ يَا ابْنَ آدَمَ مَا
أَغْدَرَكَ. فَيَقُولُ أَيْ رَبِّ وَيَدْعُو اللَّهَ حَتَّى يَقُولَ لَهُ فَهَلْ عَسَيْتَ إِنْ أُعْطَيْتَكَ ذَلِكَ أَنْ
تَسْأَلَ غَيْرَهُ. فَيَقُولُ لَا وَعِزَّتِكَ. فَيُعْطِي رَبُّهُ مَا شَاءَ اللَّهُ مِنْ عَهْدِهِ وَمَوَائِقَ فَيَقْدُمُهُ إِلَى
بَابِ الْجَنَّةِ فَإِذَا قَامَ عَلَى بَابِ الْجَنَّةِ انْفَهَشَتْ لَهُ الْجَنَّةُ فَرَأَى مَا فِيهَا مِنَ الْخَيْرِ
وَالسُّرُورِ فَيَسْكُتُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَسْكُتَ ثُمَّ يَقُولُ أَيْ رَبِّ أَذْخَلْنِي الْجَنَّةَ. فَيَقُولُ

اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لَهُ أَلَيْسَ قَدْ أُعْطِيََتْ عُهُودُكَ وَمَوَائِقُكَ أَنْ لَا تَسْأَلَ غَيْرَ مَا أُعْطِيََتْ
وَيْلَكَ يَا ابْنَ آدَمَ مَا أَغْدَرَكَ. فَيَقُولُ أَيْ رَبِّ لَا أَكُونُ أَشَقَى خَلْقِكَ. فَلَا يَزَالُ يَدْعُو
اللَّهَ حَتَّى يَضْحَكَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى مِنْهُ فَإِذَا ضَحِكَ اللَّهُ مِنْهُ قَالَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ. فَإِذَا
دَخَلَهَا قَالَ اللَّهُ لَهُ تَمَنَّهُ. فَيَسْأَلُ رَبَّهُ وَيَتَمَنَّى حَتَّى إِنَّ اللَّهَ لَيَذْكُرُهُ مِنْ كَذَا وَكَذَا حَتَّى
إِذَا انْقَطَعَتْ بِهِ الْأُمَانِيُّ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى ذَلِكَ لَكَ وَمِثْلُهُ مَعَهُ. قَالَ: عَطَاءُ بْنُ يَزِيدَ وَأَبُو
سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ لَا يَرُدُّ عَلَيْهِ مِنْ حَدِيثِهِ شَيْئًا. حَتَّى إِذَا حَدَّثَ أَبُو هُرَيْرَةَ
أَنَّ اللَّهَ قَالَ لِذَلِكَ الرَّجُلِ وَمِثْلُهُ مَعَهُ. قَالَ أَبُو سَعِيدٍ وَعَشْرَةُ أَمْثَالِهِ مَعَهُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ.
قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ مَا حَفِظْتُ إِلَّا قَوْلَهُ ذَلِكَ لَكَ وَمِثْلُهُ مَعَهُ. قَالَ أَبُو سَعِيدٍ أَشْهَدُ أَلَى
حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَوْلُهُ: ذَلِكَ لَكَ وَعَشْرَةُ أَمْثَالِهِ. فَقَالَ أَبُو
هُرَيْرَةَ: مَا حَفِظْتُ إِلَّا قَوْلَهُ: ذَلِكَ لَكَ وَمِثْلُهُ مَعَهُ. رواه مسلم والبخاري^(۱):

ئەبو ھورەیرە (خۆشەنۆویی یەزدانی مەزنی لێبێن) ڤەرمووی: چەند کەسێ عەرزی
حەزەرەتیان کرد: ئەو پێغەمبەری خودا! ئایا ئێمە لە روژی دوا روژدا خودای
خۆمان بە چاوی سەر دەبینین؟ خۆشەویست (دروودی خودای لەسەربێن) ڤەرمووی:
شەوی چوار دەو مانگ کە هیچ ھەوری نەبێ بۆ دیتنی مانگ هیچ کەلەکە لە
یەکتەر دەکەن وەک سەری مانگ کە بۆ دیتنی مانگی یەکشەو دەگەرێن،
ڤەرموویان: خەیر، ئەو پێغەمبەری خودا! ڤەرمووی: ئەو بۆ خۆر بە روژی
نیوەرۆ ئەگەر سایەقەوێ ساف بێ لە دیتنیا هیچ ئەرکێ، زەحمەتی دەبینن
یاناه، نۆرەپری یەک لە یەک تر دەکەن؟ ڤەرموویان: خەیر، ئەو پێغەمبەری
خودا! ڤەرمووی: دەنیووە بەو چەشنە خودا دەبینن، لە روژی دوا روژدا خودا
ئەو خەلکە ھەموو گرد دەکاتەو، دەڤەرمووی: ھەر کەسێ لە جیھاندا بۆکێ
بەندەیی و پەرستشی کردوو بە شوینی ئەو بکەوێ، ئیتەر ئەو خۆری
پەرستوو شوین خۆر دەکەوێ، ئەوێ مانگی پەرستبێ شوین مانگ
دەکەوێ، ئەوێ بتی پەرستبێ شوین بت دەکەوێ، ئەوێ ھەر شتیکی

(۱) بخاری. توحید: ۷۴۳۷. مسلم. ایمان: ۴۵۰.

پہرستی جگہ لہ خدا شوین ئہو شتہ ناہقہ دہکھوئی، ئہم گہلی ئیسلامہ دمینیئتہوہ، بہ پاک و ناپاکییہوہ، ئہو ناپاکانہی کہ بہدم موسولمانن و بہ دل گاورن ئہوانہیشیان لہناودایہ، ئہو حہلہ خدا لہسہر شیوہیی دی بۆ لایان کہ ئہوان لہ شہرعا شتی وایان نہبیستووہ لہبہر ئہوہ نایناسن، خدا دہفہرموئی: من خودای ئیوہن. دہلین: نہ، تو خودای ئیمہ نیت، پہنا دہگرین بہ خدا لہ تو، کہ لہم دوا تاقی کردنہوہماندا زہفہرمان پی نہبینی!

ئہمہ جیگہمانہ تا خودای خویمان دی بۆ لامان، ہر کاتی خودای خویمان ہات دیناسین، ئیتر خودای گہورہو بیچوون لہسہر ئہو شیوہیہی کہ لہ شہریعتا بۆیان روون کراوہتہوہ دی بۆ لایان و دہیناسنہوہ، دہفہرموئی: من خودای ئیوہم، دہلین: بہلئی تو خودای ئیمہی، ئہوجا شوینی دہکھون. جا پردی سیرات بہ سہرپہرشتی دوزہخدا رادہکیشری، من و ئوہتم یہکم کہس دہبین کہ بہسہریا دہپہرینہوہ، لہ بہرسام و ترس و بیم ئہو خہلکہ وک زمانیان بہسترابی وایہ، زمانیان گو ناکا، بہس پیغہمبہرہکان (دروورہحستہر سلام و صلات و ہرکاتی خودای گہورہی مہزنیان لین) بہس ئہوان زات دہکھن کہ قسہ بکھن، داوای ئہو رۆژہی پیغہمبہرانیش ہر ئہوہیہ، خوش خوش دہفہرموون خودایہ! بہخوشی، خودایہ! بہبیوہی، خودایہ! بہسہلامہتی، خودایہ! نہگلین. لہ جہہننہمدا جوړہ قولاپ و قہلہنگی ہیہ، قہلبہدارن، قہلبہکانیان وک دہرکہکھلہوئی وایہ، خو بہچاوی خوٹان دہرکہ کھلہویتان دیوہ فہرموویان: ئا، ئہی پیغہمبہری خودا! فہرمووی: دہرپک وک دہرکی دہرکہ کھلہوئی وان، وہلئی خودا بۆ خوئی نہبی کہسی تر نازانی کہ ئہو قہلبانہ چہندہ گہورہو زلو قہبہن، جا ئہو قہلبانہ خہلک دہرفینن بہپینی خراپی کردہوہیان، ئیتر بازیکیان بہہوئی کردہوہی بہدی خویانہوہ بہ فہتارہت دہچن، بازیکیشیان بہ چنگہکری و پہلہ پرووزہ ہرچوئی بی خویمان دہرباز دہکھن و خودا لہو مہینہتہ قوتاریان دہکا، تا کاتی خودا مہحکمہی بہندہکان تہواو دہکا، بہہشتی بوجیی خوئی و دوزہخی بۆ جیی خوئی دہچی، وہکاتی ئہوہ دی کہ یہزدان دہیہوئی بہ مہرہبانینی خوئی زور کہسان لہ دوزہخ دہربیننی،

فرمان به فریشته گهل دهدا: که ئەوانەى هیچ هاوبهشیان بۆ خودا دانه ناوه و لهو دهستهیهن که دهلێن: لا اله الا الله و خودا به مهرحه مهتی خۆی ویستی خیری پێیان ههیه، فرمان دهدا به فریشته گهل که ئەوانه له ناگر دهریئزن، فریشته کان به شوینه واری کورنووشدا له ناو ناگردا دهیان ناسنه وه، چونکه هه موو ئەندامیکی مروّ ئاگری دزهخ دیخوا بیجگه لهو ئەندامانهی که له کاتی سهجدهدا دهکونه سهرزوی، ئەو حهوت ئەندامه خودا قه دهغهی کردوون له سهر ناگر، کاتی له دۆزهخ دهردهچن بوون به سووته مه پۆ، ئەوجا ئاوی ژیانیان پیا دهکری، جا بهو ئاوه وهک تۆمهی ناو لیوهی لافاو سهوز دهبنه وه، ئیتر خودا به تهواوی له دادپرسی بهنده کان ئی دهبیته وه، تهنها پیاوی دهمیئیه وه که دواترین بههشتیه که دهچیه ناو بههشت، رووی له ئاگری دۆزهخه، دهلی: خودایه! رووم لهم ناگره وهرگیره، به راستی ههوا بۆگه نه که ی پروکاندوومی و تینه که ی سووتاندوومی، چهنده خودا حهز دهکا ئەوهنده له خودا دهپاریته وه، ئەوجا خودای گهره و پیرۆز دهفهرموئ: خو ئەگهر ئەمهت له گهل بکه م به تهمانیت داوای شتی ترم ئی بکه ی؟ دهلی جگه له وه داوای هیچی ترت ئی ناکه م، ئەوهنده ی خودا مهیلی له سهری بئ بهلێن و پهیمان به خودا دهدا، که له وه پتر داوای شتی تر نهکا، ئەو حهله خودا رووی له ناگره که دوور دهخاته وه و روو دهکاته بههشت و خوشی و گهشی و ناسک و نازداری ناو بههشت له دووره وه دهبینی، چهنده خودا مهیلی له سهری بئ ئەوهنده بئ دهنگ دهبی، له پاشدا دهلی: خودایه! ئەه ی خودای من بمبه ره بهرده گاری بههشت، خودایش پئی دهفهرموئ: خانه خراپ! ئەه ی تۆ بهلێن و پهیمان به من نهدا که له وه زیاتر داوای هیچی ترم ئی نه که ی، ئەه ی ئاده میزادا! چهنده بئ پهیمانی، دهلی: ئەه ی خودایه! واو ئەه ی خودایه! وه زۆر دهپاریته وه، تا خودا دهفهرموئ: پئی: خو به تهمانیت که ئەوه م پئ بهخشیت داوای شتی تر بکه ی، دهلی: خهیر به گهره یی تۆ، ئەوهنده ی خودا ویستی له سهری بئ بهلێن و پهیمان به خودا دهدا، که له مه زیاتر داوای هیچی تر ناکا. خودا دهیباته بهرده م دهرگای بههشت، کاتی له بهر دهرگای بههشتا

راوەستا نازدارى و خوشى و باشى و گەشى بەهەشتى بۆ دەردەكەوى، ديسان ئەوەندەى خودا مەىلى لىبى ئەوەندە بى دەنگ دەبى، پاشان دەلى: ئەى خوداىە! بىمبەرە ناو بەهەشت^(۱) خوداى گەرەو پىرۆزىش پىى دەفەرموى: ئەرى تۆ ئەو ھەمكە بەلىن و پەيمانەت بەمن ئەدا كە لەو پتر داواى ھىچى تر نەكەى؟ خانە خراپ! مەوقىكى چەند پەيمانەشكىنى! دەلى: ئەى خوداى من! بانەبە بە بەدبەخت ترىنى دروستكراوانى تۆ، ئىتر ئەوەندە لە خودا دەپارىتەو تا خوداى پىرۆز گەرە پىى پى دەكەنى و رەكەى دەنىشیتەو بەزەى پىادا دیتەو پىى دەفەرموى: ھەرت لەچىيە بەبى قەيدو شەرت داواى بكە، داواىەكى زۆر لە خودا دەكاو دلى بۆ ھەرچى بچى ئاواتى بۆ دەخوازى، خودا خوشى مامۆستايى دەكاو دىخاتە سەر دەمى كە داواى ئەو ئەو بەكە لەو بەھرە نازو نىعمەتانەى كە خۆى نايانزانى، ھەتا ھىچ تەمناو خۆزگەو ئاواتىكى نامىنى، ئەو ھەلە خوداى گەرە دەفەرموى: ئەو ھى داوات كەردووە ئەوەندەى ترىش بۆ تۆ!

كە ئەبو ھورەيرە (خوداى ئازى بى) ئەم فەرموودەىە گىراپەو ئەبو سەعیدى خەدرى لەوى دانىشتبوو، تا ئىرە ھىچ قەسەىەكى نەبوو، بەلام لىرەدا فەرموى: شاىەتى دەدەم و خودا دەكەم بە شاىەت كە من ئەم وتەىەى داوادم لە دەمى پىغەمبەر خۆىەو ئاوا لەبەر كەردووە، ئەو دە ئەوندەى تر بۆ تۆ.

ئەبو ھورەيرە (خوداى ئازى بى) فەرموى: من ھەر ئەو دەم لەبەر كەردووە كە ھەزەرت (دەردى خوداى لەسەرىن) دەفەرموى: ئەو ھى داوات كەردووە ئەوەندەى ترىش بۆ تۆ.

(۱) لە بەهەشت خۆشتەر ئەم كەفتوكۆيە

تەنزیل روتبەىە ئەم داواى تۆيە!

بابەس بىن نازىز! وەكەى سەلى

(وەرگىز)

بۆ تەتەى بەهەشت تاكەى دەنالى!

۵۷۰۵- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُدْخِلُ اللَّهُ أَهْلَ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ يُدْخِلُ مَنْ يَشَاءُ بِرَحْمَتِهِ وَيُدْخِلُ أَهْلَ النَّارِ النَّارَ ثُمَّ يَقُولُ: انْظُرُوا مَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ فَأَخْرِجُوهُ. فَيُخْرِجُونَ مِنْهَا حُمَمًا قَدِ امْتَحَشُوا. فَيُلْقَوْنَ فِي نَهْرِ الْحَيَاةِ أَوْ الْحَيَا فَيَنْبُتُونَ فِيهِ كَمَا تَنْبُتُ الْحَبَّةُ إِلَى جَانِبِ السَّبِيلِ أَلَمْ تَرَوْهَا كَيْفَ تَخْرُجُ صَفْرَاءَ مُلْتَوِيَةً. رواه مسلم والبخاري في الرقائق^(۲):

ئەبو سەعیدی خوردی (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: خۆشەویست (دیویدی خودای لەسەربێ) فەرمووی: ئەوەی بەهەشتی بێ خودا بە رحمەتی خۆی کێ ئارەزوو بکا دەیخاتە بەهەشت، دۆزەخییەکانیش دەخاتە دۆزەخەوه پاشان دەفەرموێ: چاوبگێن بەناو دۆزەخا هەر کەسیکتان چاوپێ کەوت کە لەناو دڵیدا بەقەد سەنگی دەنکە خەرتەلەیی ئیمان و باوەڕ هەبێ لە دۆزەخ دەری بهینن، لەسەر ئەم فەرمانە مەزنەى خودا خەلکیکی زۆر لە دۆزەخ دەردەهینن، وەک سووتەمەرپۆ بوون بەقەرەبرووت، ئەوجا هەلیان دەدەنە ناو چۆمى ژيانەوه یا فەرمووی: هەلیان دەدەنە ناو رووباری بارانەوهوه، جا لەناو ئەوچەمەدا سەر لەنوێ وەک تۆمەى کەنار ئاو دەپوینەوه، خۆ دیوتانە دانەویڵەى دەم لافاو چۆن لە قەراخەوه لەناو ئاوماڵەکەدا دەگیرسییتەوه و سەوزوشین دەبیتهوه، لە سەرەتاوه چوو زەرەکەى زەردباویکی بێ هیزی لاوازی نووشتاوهیه، بەلام لەپەر دەکەوێتە خۆی و گەورەو بۆشناخ دەبێ ئەوانیش ئاوا. (م/ت).

۵۷۰۶- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَمَّا أَهْلُ النَّارِ الَّذِينَ هُمْ أَهْلُهَا فَإِنَّهُمْ لَا يَمُوتُونَ فِيهَا وَلَا يَحْيَوْنَ وَلَكِنْ نَاسٌ أَصَابَتْهُمْ النَّارُ بِذُنُوبِهِمْ - أَوْ قَالَ بِخَطَايَاهُمْ - فَأَمَاتَهُمْ إِمَاتَةً حَتَّى إِذَا كَانُوا فَحَمًا أُذِنَ بِالشَّفَاعَةِ فَجِئَ بِهِمْ ضَبَائِرُ ضَبَائِرَ فَبُشُوا عَلَى

(۲) تجريد البخارى = مختصر صحيح البخارى/ ۱ ل- ۴۱ رقم/ ۲۱ = ۴۵۸۱، ۴۹۱۹، ۶۵۶۰، ۶۵۷۴، ۷۴۳۸،

۷۴۳۹. مسلم. إيمان: ۴۵۶.

أَهَارَ الْجَنَّةِ ثُمَّ قِيلَ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ أَفِضُوا عَلَيْهِمْ. فَيَنْبُتُونَ نَبَاتَ الْحَبَّةِ تُكْرُونَ فِي حَمِيلِ السَّيْلِ. فَقَالَ: رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ كَانَ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَدْ كَانَ بِالْبَادِيَةِ^(۳):

دیسان فہرموی: خوشہویست (دروود سادی خودای لہسربین) فہرموی: ئەو دۆزەخییانەى كە بە ئیجگاری دۆزەخین ئەوانە هەتا هەتایە لەسەر ئەم حالە دەمیننەو، نە ئەوەتە بۆ خویان بمەن و بەمەردن لە ئیش و ئازاری دۆزەخ قورتاریان ببێ، نە ئەوەتە بەخۆشی و ئاسوودەیی بۆ خویان بژین. بەلام ئەو دۆزەخییانەى كە خاوەن باوەر و بەهۆی تاوانەو. یا فہرموی: بەهۆی گوناھەو دووچاری ئاگربوون ئەوانە لەپاش ماوەی لەسەر فەرمانی خودا ئاگرەكە بە مراندن دەیان مریئێ، هەتا دەبن بە خەلووز، تا ماوەی ناو دۆزەخیان تەواو دەبێ، بۆیە ئەیانمەریئێ تا هەست بە ئیش و ئازاری زۆری دوورو درێژ نەكەن، ئەوكاتە رێگای تكاو تەكاكاری دەدرێ، لاشەكانیان لێرەو لەوێ وەك پارچە گەمە سەپاون بە سەریەكاو، كۆمەل كۆمەل بوون بەسەرەو پەستراون بەسەریەكا، لەسەر ئەو حالە تەختە تەختەو كۆمەل كۆمەل دەیان مینن، لە گوێ جۆگا ئاوەكانی بەهەشت وەك شەمەك هەلیان دەریژن دەلێن: ئادەى ئەى بەهەشتییەكان! ئاو بکەن بەسەریاندا، ئتر بەو ئاوە وەك تۆمەى ناو ئاوماڵك دەریژنەو بەرە بەرە شین دەبنەو زیندوو زیت دەبنەو. هەندێ لە ئامادە بوانی ناو كۆپەكە فہرموی: دەلێی پیغەمبەر (دروودی خودای لہسربین) زۆر لە دەشت و دەر ژیاوە بۆیە وا بەم شیوہیە شارەزایی چاکی لە چۆنییتی حالی كەژو كیو هەیه! (م = ئیمامی موسلیم - رمزای خودای لێبن).

۵۷۰۷ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَكَانَ فِي قَلْبِهِ مِنَ الْخَيْرِ مَا يَزِنُ شَعِيرَةً ثُمَّ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَكَانَ فِي قَلْبِهِ مِنَ الْخَيْرِ مَا يَزِنُ بُرَّةً، ثُمَّ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَكَانَ فِي قَلْبِهِ مِنَ الْخَيْرِ مَا يَزِنُ ذَرَّةً. رواهما مسلم والترمذي. فلهربنا كل حمد وكل شكر^(۴):

(۳) مسلم. ایمان: ۴۵۸. ابن ماجه. زهد/ ۴۲۰۹ تحفة الأشراف/ ۴۲۴۶.

(۴) مسلم. ایمان: ۴۷۷. بخاری. ایمان: ۴۴ = تجرید/ ۱ ل- ۶۲ رقم/ ۴۱ = ۴۴۷۶، ۶۵۶۵، ۷۴۱۰، ۷۴۴۰، ۷۵۰۹، ۷۵۱۰، ۷۵۱۶.

ئەنەس (رەزای خودای لیبی) دەفەرموی: خوشەو یست (بروودو سەلامی خودای گەورە
سەرین) دەفەرموی: ئەوی بلی: لا اله الا الله: هەر یەزدانی پاك خودای راست و
درووستەو بەس، لە هەمان کاتدا بەقەد سەنگی دەنکە جۆی چاکە لەناو دایا
هەبێ لە دوا رۆژدا زوو یا دەرنگ لە ئاگری دۆزهخ دەردەچێ هەروا ئەو
کیشی دەنکە گەنمی، یا سەنگی بچووکترین میروو لە خێرو چاکە لەناو
دایابی لە ئاگری دۆزهخ دەردەچێ! (م/ت).

۱۲۲) چۆنیتی بەهەشت و باسی کارگزارانی بەهەشت:

صفة الجنة و (ذكر) خدمها

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ، بِأَكْوَابٍ وَأَبَارِيقَ وَكَأْسٍ مِنْ مَّعِينٍ، لَا
يُصَدَّغُونَ عَنْهَا وَلَا يَنْزِفُونَ، وَأَفْكَهَةٌ مِّمَّا يَتَخَيَّرُونَ، وَلَحْمٍ طَيِّرٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ، وَخُورٍ عَيْنٍ،
كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ، جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ -سورة الواقعة- ۱۷/۵۶- ۲۴}.

نۆکەری هەمیشە جەھێلی بۆشناخ کە هەوێ دەمیان بێ، کە نەمرو
پایەدارین، بەسەریاندا دەگەڕێن، کە مەریبەستەن بۆ خزمەتیان، سینی پڕسەر
لە پیالەو فنجان و کووبی پڕشەرا بیان پییە، جۆرەها سوراحی و مەسینە
جوان جوانیان پییە، کە پڕن لە جۆرەها خواردنەوێ خوش و پاک و نایاب،
دەگێڕن بەسەریاندا، بە تاییبەت مەو و بادەیی لەو پیالانەدا دەگێڕن
بەسەریاندا کە لەسەر چەشمەیی هەل دەقوڵێ کە قەت و شک ناکا و هەمیشە
لەبەری دەروا، مەو و بادەو بەهەشت مەینۆش مەست و سەرخۆش ناکا، وە
عەرەقی دنیا نابێ بەوێ سەر ئیشەو خوشی و بێ ریزی و سووک و تپۆیی،
هەروەها ئەو خزمەتچییانە، میوەی نایابی هەلبژاردە، گوشتی ناسکی مەل و
پەلەو بەدلی خویان هەلدەبژێرن و حەزیان لەچی بێ پێشکەشیان دەکەن،
هەروەها پەری سوورو سپی، چاورەشی، چاوقەوێ، چاو جوان کە لە سافی و
ئاواری و ناسک و نازاداریدا دەلیی پەری گۆلن، یا دەلیی مرواری بێ گەردی
بێ تۆزو گەردن، هەروەها ئەم پەری یانەیش دین بە دەوریاندا و دەبن بە
هاودەم و هاوسەریان، ئاوا ئەو بەختەوەرانی لە ئەنجاما لەپاش هەول و

تی‌کۆشان و ره‌نجیکی جوان و صه‌برو ئارام گرتن له‌به‌ر باری خودادا، له‌سه‌ر زه‌حمه‌تی ژین، له‌سه‌ر جێبه‌جێکردنی فه‌رمانی دین، شاد ده‌بن به‌مرازی خۆیان و ده‌گه‌ن به‌به‌شی باشی خۆیان و پاداشی چاک له‌سه‌ر چاکه‌کانیان و ه‌رده‌رگن و له‌سی‌به‌رو به‌ری باخی ره‌نجه‌شانی خۆیاندا ده‌حه‌سینه‌وه.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَّنْثُورًا، وَإِذَا رَأَيْتَ ثَمَّ رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمُلْكًا كَبِيرًا، عَلَيْهِمْ ثِيَابٌ سُدُوسٌ خُضَرٌ وَسَبْرَقٌ وَحُلُوا أَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ وَسَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا، إِنَّ هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعْيُكُمْ مُّشْكُورًا - سورة الإنسان - ۷۶ / ۱۹ - ۲۲}.

واته: ئۆكه‌ر هه‌وه‌لی ده‌میان بێ، نه‌مرو جاوید بن، له‌ده‌وریان ده‌گه‌ڕێن، كه‌مه‌ر به‌سته‌ن بۆ خزمه‌ت، له‌به‌رچاو ده‌لێی دو‌پو‌گه‌وه‌رن، ئه‌وه‌نده‌ پاك و ناو‌چاو و روناك و ئیسك سووك و رووخۆش و ره‌فتار به‌رز، وا به‌چۆسته و چالاکی و چابووکی دین و ده‌چن به‌ناو مه‌جلیسدا ده‌لێی ترش و خوین، یا ده‌لێی گۆی ملوینكه‌ی مرواری پچ‌راوه‌ن. له‌هه‌رلاسه‌یر ده‌كه‌ی هه‌ر ناز و نیعمه‌ت و مو‌لك و سامان و به‌هره‌یه، جل و به‌رگی ئاو‌ریشمی سه‌وزی ناسك و نه‌رم و ئه‌ستوو‌رو ته‌نکیان له‌به‌ردایه، با‌زنی زێ‌رو زیوینیان له‌ده‌ستدایه، خودا بۆ زی‌ده‌ ریزو قه‌درگرتن به‌ده‌ستی خو‌ی با‌ده‌یه‌کی پاکی پاكه‌وه‌كه‌ریان ده‌رخوارد ده‌دا، ئیتر ئه‌وه‌ی ده‌یخوا‌ته‌وه ناو‌دل و ده‌روونی ده‌شوا‌ته‌وه، له‌خۆشیی هه‌ستی و له‌زه‌تی حیسه‌سی مه‌یل ب‌ری ده‌كاو، دل ده‌دا‌ته ته‌ماشای جه‌مالی یه‌زدانی، له‌زه‌ت و چێژ و خۆشی له‌شادبوون به‌دیداری خودای میهره‌بان و ه‌رده‌گری و له‌غه‌یری خودا مه‌یل ب‌ر ده‌بی و مانی به‌مانیی یه‌زدان ده‌بی، یه‌ك ده‌م لێی بێ ناگابێ و ه‌ك ماسی له‌ناو دا‌ب‌راو ده‌خنکی! مر‌ده‌یان ده‌ده‌نی و پ‌ییان ده‌لێن:

ئهمه‌یه پاداشی باشی كرده‌وه‌ی چاكه‌ی ئیوه، هه‌ول و كۆششی ئیوه به‌زایه نه‌چوو، ئه‌وه‌تانێ خودا لێی قه‌بو‌ول كردن، پاداشی باشی له‌سه‌ری

دانهوه، بۆتان بوو به مایه‌ی سوپاس و ستایش و شۆره‌ت و ناوی جوان و سه‌ربه‌ری و رووسووری هه‌ردوو جیهان^(۱).

۵۷۰۸- فهرموده‌ی (اعددت لعبادی الصالحین مالا عین رات...) له‌م شوینه‌دا رابورد → (ب - ۷ ز - ۱۵ ل - ۸۴ ف - ۲)^(۱).

۵۷۰۹- له‌ کیتابی جیهاددا له‌سه‌ر باسی (فی فضل الجهاد) دا رابورد فهرموده‌ی (لقاب قوس أحدکم فی الجنة...) تاد^(۲).

۵۷۱۰- عَنْ سَهْلِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَوْضِعُ سَوَاطِ فِي الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا. رواه البخاري في بدء الخلق. نَسَأَلُ اللَّهَ رِضَاهُ وَالْجَنَّةَ آمِينَ^(۳).

سه‌هل (خۆشنودی خودای نبین) ده‌فه‌رمووی: خۆشه‌ویست (دیو و سلاوی خودای نبین) فه‌رمووی: به‌قه‌د جیگه‌ی قه‌مچییه‌ك له‌ به‌هه‌شتا چا‌ك‌تره‌ له‌ هه‌موو جیهان و له‌ هه‌رچی له‌ناو جیهاندا هه‌یه‌ (بوخاری - رم‌ای خودای نبین).

(۱) ته‌ماشای به‌هه‌شتنامه‌که‌ی گۆتایی ته‌م باسی به‌هه‌شته‌و پێشه‌کییه‌که‌ی به‌فه‌رموو. خوینه‌ری نازیز! گوئیگری خۆشه‌ویست! هه‌زده‌که‌م ته‌مه‌ بزانی. له‌ راشه‌ی نایه‌ته‌گان، له‌شی کردنه‌وه‌ی فه‌رمووده‌گان و له‌ لێك دانه‌وه‌یان دلتیابه‌، سویندم به‌ زاتی که‌ زاتی خودایه‌ شك نابه‌م که‌ بۆ هه‌واو هه‌وه‌س له‌ خۆمه‌وه‌ به‌بێ پشت به‌ستن به‌سه‌رچاوه‌یه‌کی روون ته‌فسیری نایه‌تی، یا ته‌رجه‌مه‌ی هه‌دیستیکم نووسیبی، له‌سه‌رانه‌ری ته‌م کتێبه‌ پیرۆزه‌دا به‌هه‌موو به‌رگه‌کانیه‌وه‌. که‌سێ به‌ وردی سه‌رنجی سه‌رچاوه‌گانی ته‌م ته‌رجه‌مه‌یه‌ بدا، که‌ تا ئیستا چه‌ند جار باسیانم کردوه‌، ته‌وسا ده‌زانی که‌ به‌نده‌ به‌ باشی له‌وسه‌رچاوانه‌ حالێ بووم و گه‌لێ له‌ هێماو په‌مزیانم روون کردۆته‌وه‌. وه‌ه‌لێ ته‌وه‌نده‌ هه‌یه‌ رای ته‌و سه‌رچاوانه‌ش له‌ناو خۆیاندا یه‌ك نییه‌، گه‌لێ جار رای جه‌لاله‌ین له‌رای به‌یزاوی جیایه‌، رای ته‌وه‌وی له‌ رای عه‌ینی یا عه‌سقه‌لانی جیایه‌، گرنگ ته‌وه‌یه‌ واتا که‌ی من لێکم داوته‌وه‌ له‌ یه‌کێ له‌و رایانه‌ به‌ده‌ر نییه‌. (وه‌رگێڕ)

(۱) تقدم مجلد سابغ. تسلسل/ ۱۵ رقم/ ۴۰۳۲/۲.

(۲) تقدم مجلد ثامن. تسلسل/ ۱۵ رقم/ ۴۰۳۰/۴.

(۳) تجريد البخاری = التجريد الصريح = مختصر صحيح البخاری/ ۳ ل - ۳۱۷ رقم/ ۱۱۹۱ = ۲۸۹۲، ۲۷۹۴، ۲۲۵۰، ۶۴۱۵، ۲۷۹۲، ۲۷۹۶، ۶۵۶۸. راجع تجريد رقم/ ۱۱۵۰ = ۲۷۹۲ فتح. مسلم. إيمان: ۴۸۵۴.

۱۳۴) باسی خانووی بههشت و خاكو زیخو جهوی

بناء الجنة وحصاؤها وبراها

۵۷۱۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مِمَّ خُلِقَ الْخَلْقُ؟ قَالَ: مِنَ الْمَاءِ. قُلْنَا الْجَنَّةُ مَا بَنَاهَا قَالَ: لَبَنَةً مِنْ فِصَّةٍ وَلَبَنَةً مِنْ ذَهَبٍ وَمِلَاطُهَا الْمِسْكُ الْأَذْفَرُ وَحَصْبَاؤها اللَّوْلُؤُ وَالْيَاقُوتُ وَتُرْبَتُهَا الزُّعْفَرَانُ مَنْ يَدْخُلُهَا يَنْعَمُ وَلَا يَبْئَسُ وَيُخَلَّدُ وَلَا يَمُوتُ لَا تَبْلَى ثِيَابُهُمْ وَلَا يَفْنَى شَبَابُهُمْ. ثُمَّ قَالَ: ثَلَاثَةٌ لَا تُرَدُّ دَعْوَتُهُمُ الْإِمَامُ الْعَادِلُ وَالصَّائِمُ حِينَ يُفْطِرُ وَدَعْوَةُ الْمَظْلُومِ يَرْفَعُهَا فَوْقَ الْعِمَامِ وَتُفْتَحُ لَهَا أَبْوَابُ السَّمَاءِ يَقُولُ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ وَعَزَّتِي لَأَنْصُرَنَّكَ وَلَوْ بَعْدَ حِينٍ. رواه الترمذي^(۱):

ئەبو ھورەیرە (خودای ئازادی بن) ھەرمووی: ھەرزەم کرد: قوربان! دروسکراوان لەچی دروست کراون؟ ھەرمووی: لەئاو. گوتمان: خانووی بەهەشتت لەچی دروست کراوە؟ ھەرمووی: خشتی لە زیوو خشتی لە زێر، ناواخو ناوچینەکە میسکی ھەر بۆن خۆشە، چەوو زیخەکە میرواری و یاقووتە، خاكو خۆلەکە زەعفەرانە، ئەوێ تیێ بچی دێکەوێ بەسەر خۆشی و نازو نیعمەتدا، ھەتا ھەتایە ناخۆشی نابینی، ھەتا ھەتایە بەخۆشی دەژی قەت نامری، جلیان نەکوێ دەبی و نە دەدری، قەت پیر نابن، ھەمیشە لاو جەھیل دەبن. ئەوجا ھەرزەت (درووی خودای لەسەری) ھەرمووی: ئەم بەشەیی ئەم ھەرموودە بە لەسەر باسی - الدعاء المقبول - دا رابورد. (ت).

۱۳۵) چینهکانی بەهەشت و دەرگاکانی و پایەکانی

طبقات الجنة وأبوابها ودرجاتها

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ - سورة يونس - ۹/۱۵}.

^(۱) سكت عن درجته الشارح.

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ - سورة يونس - ۱۰ / ۲۵}.

وَقَالَ تَعَالَى: {إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا، خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حِوَلًا - سورة الكهف - ۱۸ / ۱۰۷ - ۱۰۸}.

(ب - ۷ ز - ۱ ل - ۱۶).

وَقَالَ تَعَالَى: {عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى، عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَى - سورة النجم - ۵۳ / ۱۴ - ۱۵}.

وَقَالَ تَعَالَى: {إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِّ، {جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ - صدق الله العظيم - سورة البقرة - ۷/۹۸ - ۸}.

لهم ثایه‌ته پیروزانه‌دا نه‌م زانیاریانه‌مان بو‌روون ده‌بیته‌وه: که موسولمانانی خاوه‌ن باوه‌پی ساخی ته‌واو، خاوه‌نی چه‌ندین کرده‌وی باش، خودا به‌هوی پیروزی نووری نیمانه‌وه ده‌یانخاته سهر ریگهی بههشت، له‌دوا روژدا ده‌یانباته ناو بههشتانی نازو نیعمه‌ت، که قورئان ناوی ناوون: جه‌نناتی نه‌عیم، ناو که سهرچاوه‌ی هه‌موو جوړه ژیانیکه له‌هه‌موو لایه‌کیانه‌وه کفاره‌ی دی، به‌بن باخه‌کانیاند، له‌ناو کو‌شک و حه‌وشه‌و ته‌لارو ماله‌کانیاند، خودا هه‌میشه بانگه‌وازی ناگاداری کردنه‌وه له‌ئیوه ده‌کا که به‌هوی باوه‌پی ساخ و کاری باشه‌وه خو‌تان بگه‌یه‌ننه ئه‌و بههشته‌ی که خانه‌ی بیوه‌یی و خو‌شی و سه‌لامه‌تی و ناشتییه و قورئان پیی ده‌فه‌رموی: (دار السلام). بزائن ته‌وفیق به‌ده‌ست خودایه، هه‌رکه‌سی خو‌ی مه‌یلی هه‌بی ریگهی راستی پی نیشان دده‌ا، ئیتر به‌کوردی و کورتی، کورت و پوخت پی‌اوی خاوه‌ن باوه‌پی ساخ، خاوه‌نی کرده‌وی باش له‌بههشتی به‌ریندا ده‌ژی، به‌ژیانیکی زو‌ر خو‌ش، به‌بیوه‌ی، به‌بی ئیش و ئازار، خودا لیی رازییه، ئه‌ویش له‌خودای خو‌ی زو‌ر مه‌منونه، به‌ژیانیکی نه‌ب‌راوه‌ی جاویدان، چین و پایه‌ی بههشت زو‌ر مه‌منونه، به‌ژیانیکی نه‌ب‌راوه‌ی

جاویدان، چین و پایه‌ی به‌هشت زور زورن و کومه‌ل کومه‌لن، وه کومه‌له‌ی جه‌نناتی نه‌عیم، وه داری سه‌لام، وه کومه‌له‌ی جنناتی فیرده‌وس، وه جه‌نناتی مه‌ئوا، وه کومه‌له‌ی جه‌نناتی عهدن، له راستیدا ئیمان و باوه‌ری ساخ و کرده‌وه‌ی باش و ترسی خوداو ئومیدی قه‌وی به‌رحمه‌تی خودا مایه و سه‌رچاوه‌ی هه‌موو به‌هره‌یه‌کی هه‌ردوو جیهانه.

۵۷۱۲- → (ب - ۲ ز - ۲۶ ل - ۷۲ ف - ۱۳۰۱/۴) لی‌ره‌دا ئه‌م پترییه هه‌یه: (فی الجنة ثمانية أبواب: له به‌هشتا هه‌شت ده‌رگا هه‌یه) → (ب - ۲ ز - ۲۶ ل - ۷۱ ف - ۷ + ۲ = ژماره ۱۲۹۹/۲ و ژماره ۱۳۰۴/۷)^(۱).

۵۷۱۳- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: بَابُ أُمِّي الَّذِي يَدْخُلُونَ مِنْهُ الْجَنَّةَ عَرْضُهُ مَسِيرَةُ الرَّائِبِ الْجَوَادِ ثَلَاثًا ثُمَّ إِنَّهُمْ لَيُضْغَطُونَ عَلَيْهِ حَتَّى تَكَادَ مَنَاكِبُهُمْ تَزُولُ. رواه الترمذي^(۲).

ئیبنو عومەر (رمزای خودایان لی‌ین) فه‌رمووی: حه‌زده‌ت (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: ده‌رگای تو‌مه‌تم که لی‌وه‌ی ده‌چنه ناو به‌هشت سی رۆژه ری‌یه، به‌رۆیی‌نی سواری نه‌سپی ره‌سه‌نی چاک، له‌گه‌ل ئه‌وه‌شا هه‌شتا به‌پاله په‌ستۆیه‌کی وا ده‌چنه ژووره‌وه خه‌ریکه شانیان له‌جی بجی (ت).

۵۷۱۴- له سه‌ره‌تای نامه‌ی خه‌بات و تیکۆشاندا رابورد، یه‌که‌م فه‌رمووده^(۳):

۵۷۱۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: فِي الْجَنَّةِ مِائَةٌ دَرَجَةٍ مَا بَيْنَ كُلِّ دَرَجَتَيْنِ مِائَةٌ عَامٌ^(۴).

له ئه‌بو هوره‌یره‌وه (رمزای خودای لی‌ین) له حه‌زده‌ته‌وه (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: له به‌هشتا سه‌دپایه هه‌یه، له نیوانی هه‌موو دوو پایه‌یه‌کا سه‌د سه‌اله ری‌یه (ت- س/ح).

^(۱) تقدم في مجلد ثانى. تسلسل/ ۲۶ رقم/ ۱۳۰۱/۴ + مجلد/ ۲ تسلسل/ ۲۶ رقم/ ۱۲۹۹/۲ و رقم/ ۱۳۰۴/۷.

^(۲) سكت عن درجته الشارح.

^(۳) تقدم مجلد ثامن. تسلسل/ ۱۱ رقم/ ۴۲۹۷/۱.

^(۴) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۵۷۱۶- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ مِائَةَ دَرَجَةٍ لَوْ أَنَّ الْعَالَمِينَ اجْتَمَعُوا فِي إِحْدَاهُنَّ لَوَسَّعَتْهُمْ^(۵):

ئەبو سەعید (رمزای خودای یثیب) لہ حەزرتەوہ (درویدی خودای لەسەربین) دەفرەموئ: لہ بەھەشتا سەد پایە ھەیە، ئەگەر ھەرچی خەلک ھەیە لہ یەکیکیاندا کۆببنەوہ دەیانگری و بەشیان دەکا. (ت- س / غەریب)

۵۷۱۷- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: (وَفَرَشَ مَرْفُوعَةً..)
→ (ب - ۷ ز - ۳۹ ل - ۱۷۶ ف - ۲)^(۶).

(۱۳۶) سەرجاوە و رووبارەکانی بەھەشت : (أَنْهَارُ الْجَنَّةِ وَعيونها)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعدَ الْمُتَّقُونَ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ أُكُلُهَا دَائِمٌ وَظِلُّهَا تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَعُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ - سورة الرعد - ۱۳ / ۳۵}.

واتە: چۆنئیتی ئهنتیکهیی و نهستهقی ئهو بهههشته نازداره که بهلئینی پی دراهه له لایهنی خوداوه بۆ خاوهن تهقواکان، که خویان دهپاریزن له کاری بی شهرعی و نارهوا ناوایه: جۆبارانی زۆری جوان جوان به بن دارو درهخت و میرگ و باخ و چهمن و گول و گولزارهکانیا، بهناو تهلارو گوشت و هۆدهو بالهخانه و خان و ژیر خانهکانیا، زۆر بهجوانی دهخولیتتهوه، ههیه جۆباری ئاوی سازگاری شیرینه، ههیه جۆگهی پالفتهی ههنگینه، ههیه روباری مهی و شهراب و بادهی پاکي رهنگینه، ههیه چهمی شیري سافه، له گهرودا گهوارایه، بهری داره بهریهکانی، میوهی درهخت و باخهکانی ههیشهیین و ههموو کاتی بهردهوامن، سیبهری خهست و فینک و خوشیشی ههروا بهردهوامه، ئهم بهههشته ناسک و نازداره ئهنجامی رهجهشانی ئهو زاته خودا پیداوانهیه که له خودا دهترسن، که پاریزن له گوناھ دهکن، که شهرم و شکو له ههق دهکن. ئهنجامی ژیانی کافرهکانیش ناگری دۆزهخه.

^(۵) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

^(۶) تقدم في مجلد سابق. تسلسل ۲۹ رقم/ ۴۱۴۷.

وَقَالَ تَعَالَى: {فِيهِمَا عَيْنَانِ تَجْرِيَانِ - سورة الرحمن - ۵۵ / ۵۰}.

واته: ههیه له هه‌یه‌کی له و بهه‌شتانه‌دا دوو کاریز هه‌میشه ئاویان له‌به‌ر ده‌پوا.

وَقَالَ تَعَالَى: {فِيهِمَا عَيْنَانِ نَضَّاخَتَانِ - سورة الرحمن - ۵۵ / ۶۶}.

واته: له و بهه‌شتانه‌دا دوو سه‌رچاوه هه‌یه فواره ده‌که‌ن.

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا أَنْهَارٌ مِنْ مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَأَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ وَأَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ وَأَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى - سورة محمد - ۴۷ / ۱۵}.

واته: شیوهی شیرینی بهه‌شت و حالی غه‌ریبی ئاویه، له‌سه‌ر گه‌فت و به‌لینی خودا تاپو ده‌کری له‌سه‌ر نه‌هلی ته‌قوا، پره له چه‌م و روباری ئاوی پاکی شیرینی بو‌نخۆشی سازگار، هه‌روا پره له چه‌م و روباری مه‌ی و باده‌و شه‌راب، تام و بو‌نیکی زۆر خو‌ش و به‌له‌زه‌تی هه‌یه له ده‌می ئه‌وانه‌دا که ده‌یخۆنه‌وه، پره له چۆمی هه‌نگوینی پالفته.

۵۷۱۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: سَيِّحَانُ وَجَيْحَانُ وَالْفُرَاتُ وَالنَّيْلُ كُلُّ مِنْ أَنْهَارِ الْجَنَّةِ. رواه مسلم^(۱).

ئه‌بو هوره‌یره (خۆش‌نوودی خودای لی‌بی) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ری) فه‌رمووی: سه‌یحان و، جه‌یحان و، فورات و، نیل هه‌موویان له رووباره‌کانی بهه‌شتن (م).

۵۷۱۹- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سُئِلَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنِ الْكَوْثَرِ فَقَالَ: ذَاكَ نَهْرٌ أَعْطَانِيهِ اللَّهُ يَغْنَى فِي الْجَنَّةِ أَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ وَأَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ فِيهَا طَيْرٌ أَعْنَاقُهَا كَأَعْنَاقِ الْجُزُرِ. قَالَ عُمَرُ بْنُ هَذِهِ لِنَاعِمَةَ. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَكَلْتَهَا أَلْعَمُ مِنْهَا^(۲).

(۱) مسلم. جنه و نعيمها: ۷۰۹۰.

(۲) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

ئەنەس (خۆشەودیی خودای لێڤ) فەرمووی: لە بارە‌ی کەوسەرەوه پرسیاریان لە پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەرب) کرد، فەرمووی: ئەوه رووباریکە و لە به‌هشتا، خودای گەرەوه سەرورەر داویتی به‌من، لە شیر سپیترەو لە هەنگوین شیرینترە، جوړە مەلیکی وای وای تیا دا گەردنیا وە گەردنی و شتر وایه.

عومەر فەرمووی: بە راستی ئەو مەلانی ناسک و نازدارن. پیغەمبەریش (دروودی خودای لەسەرب) فەرمووی: ئەو کەسانە‌ی کە دەیانخۆن گە‌لی لەوان ناسک و نازدارترن. (ت-س/ح).

۵۷۲- عَنْ حَكِيمِ بْنِ مُعَاوِيَةَ عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ بَحْرَ الْمَاءِ وَبَحْرَ الْعَسَلِ وَبَحْرَ اللَّبَنِ وَبَحْرَ الْخَمْرِ ثُمَّ تُشَقُّ الْأَنْهَارُ بَعْدُ. رواهما الترمذي^(۳):

حەکیمی کوپی موعاوییه لە باوکییه‌وه (ڕەزای خودایان لێڤ) لە پیغەمبەرەوه (دروودی خودای لەسەرب) فەرمووی: لە به‌هشتا دەریای ئاو، دەریای هەنگوین و، دەریای شیر، دەریای مە‌ی هەیه، ئەوجا هەموو رووبارەکانی تری به‌هشت لەم چوار رووبارە گەرەیه‌وه هەڵدەگیرین، وە ک ما‌کاوو جوگەکانی سەری! (ت-س/ص).

۱۲۷) دارو دره‌خت و میوه‌ی به‌هشت : (أشجار الجنة وفاكهتها)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٌ، فِيْهَا أَلْأَلَاءُ رَبُّكُمَا تُكْدَّبَانِ، دَرَاتًا أَفْئَانِ، فِيْهَا أَلْأَلَاءُ رَبُّكُمَا تُكْدَّبَانِ، فِيْهِمَا عِتَانٌ تَجْرِيَانِ، فِيْهَا أَلْأَلَاءُ رَبُّكُمَا تُكْدَّبَانِ، فِيْهِمَا مِنْ كُلِّ فَاكِهَةٍ زَوْجَانِ، فِيْهَا أَلْأَلَاءُ رَبُّكُمَا تُكْدَّبَانِ، مُتَكَيِّينَ عَلَى فُرُشٍ بَطَائِنُهَا مِنْ إِسْتَبْرَقٍ وَجَنَى الْجَنَّتَيْنِ دَانٌ، فِيْهَا أَلْأَلَاءُ رَبُّكُمَا تُكْدَّبَانِ، فِيْهِنَّ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ لَمْ يَطْمِئِنَّهُنَّ أَنْسَ قُلُوبُهُمْ وَلَا جَانٌّ، فِيْهَا أَلْأَلَاءُ رَبُّكُمَا تُكْدَّبَانِ، هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ، فِيْهَا أَلْأَلَاءُ رَبُّكُمَا تُكْدَّبَانِ، وَمِنْ دُونِهِمَا جَنَّاتٌ، فِيْهَا أَلْأَلَاءُ رَبُّكُمَا تُكْدَّبَانِ،

^(۳) رواه الترمذي بسند صحيح.

مُدْهَامَتَانِ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، فِيهِمَا عَيْنَانِ نُضَاحَتَانِ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، فِيهِمَا فَاكِهَةٌ وَنَخْلٌ وَرُمَانٌ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، فِيهِنَّ خَيْرَاتٌ حِسَانٌ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، مُتَكِنِينَ عَلَى رَفْرَفٍ خُضْرٍ وَعَبْقَرِيٍّ حِسَانٍ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، تَبَارَكَ اسْمُ رَبِّكَ ذِي الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ - سورة الرحمن - ۵۵ / ۴۶ - ۷۸.

واته: ههیه بۆ که سئ که به راستی له گه ورهیی و پایه و شان و شکوی خودای گه وره بترسئ دوو بههشت، دوو باخ و سهرا، که پرن له کۆشک و ته لارو باله خانه و ژیرخان و خانوبه ره ی رازاوه، ههروا پرن له پهری و هاوسهری هه لال و که نیزو کاره که رو نوکه رو خزمه تکار، پرن له داری بهری و رهزو داری گول و گژو گیا و گول و گولزار دوو سه رچه شمه ی گه وره وهک ماکا و به ناویانا، به هه موو کون و قوژبنیکیاندا به ئاره زووی دلی دانیشتوو هکانیان وهک بۆری ساردو گهرمی ئه م چه رخه، له سهرو له خوار، ده خولینه وه له هه موو میوه یی دوو جوړ ههیه، وهک ته پو وشک، کۆن و تازه، فه ریک و گه ییوو، به پووله و کامل، ناسراو و نه ناسراو، ئه و له خودا ترسانه له ناو ئه و بهه شته ناسک و نازارانه دا ته و او بی ترس و دلنیا ده بنو، وهک ئاغای مالی خویان پشتی ئی دده نه و راحه تی خویان و هه رده گرنو، له سه ر نوین و فه رش و دۆشهک و رایه خی چاکی نایابی واکه ناوه خن و به ره که شیان له باشتین قورماش بی، وهک ئاوریشمی ساخو، دیباجی ئه ستوو رو ره قی بی مامه ند له نایابیدا، ئه و ئاغایانه له سه ر ئه مانه پال دده نه وه و هه ست به هه وانه وه و هه سانه وه ده کن. سه رین، پشتی، بالیف، دۆشهک، قالی، هه رچی دل دهیخوازی له بهه شتا ههیه، ئیتر له هه موو لایه که وه مایه ی هه وانه وه و بهختیار بیان بۆ ئاماده کراوه، له لایه که وه خانوبه ره ی ریکوپیکی جوان، باخ و بۆلاخی جوانی که س نه دیو، پر گول و ریحانه و گولزارو لاله زار، دیمه نی رهنگینی شیرینی دلگیری دلرفین، قاپ و قاچاخی زیرو زیوین، جل و بهرگو و خشلی جوانی گه وه رو یاقوت و

زومپرووت و مروارى و مەرجان و ئەلماس و شتى لەمانەيش چاكتى، لە ھەمووى سەيرتەر بەرى باخەكانيان ھەميشەىە دەسبەرەو بەبى ھىچ ئەرگ و زەحمەتى بى رنەو بىخۆ، لەلايەكى تروە پەرى و حۆرى ناسك و نازدارى چاوقەوى، چاوان، چاورەشى برۆقەيتانى، رەنگى سىپى و سوور وەك ياقووت و مەرجان، ساف و ئاودارو لووس و پووس وەك گۆى مروارى، تا بلىي رەفتار جوان، شىوہ شيرىن، خوو بەرز، دەنگو رووخوش، مېردپەرور، چاويان بېرپوہ تە ھاوسەرەكانى خويان و بەس، بەكچى كەوتوونە تە لايان، لە پيش ئەواندا كەس دەستى بۆ نەبردوون، نەمروۆ و نە پەرى. بەلى ئەمە پاداشى ئەو لە خودا ترسانەىە، چونكە پاداش لە چەشنى كردارە، پاداشى چاكە ھەرچاكەىەو پاداشى خراپەيش ھەر خراپەىە.

پاداشيش بەپيى چاكى و چۆنىتى و چەندىتى و خراپى كردارە، لەبەر ئەو، ئەراى كەوان لە پاىەى دووہمدا، بۆ ئەوانيش سەر دوو بەھەشت ھەىە، بەلام بۆ خوشى ناگەنە دوو بەھەشتەكى پيشوو، وەلى ئەم دوو بەھەشتەى ئەمانيش لەبەر زۆرى و چرى و پرى دارو درەخت و سەوزايى و شىنايى و سىبەرى دارو درەخت و گول و ريحانە لە دوورەوہ رەش دەكەنەوہ رەشباو دەنوینن، ئەمانيش دوو كاريزيان تىادايە، وەك فوارە لەسەرچاوەكەيانەوہ ھەميشە ھەل دەقولین و، ئەوجا بەناويانا شوین بە شوین و باخ بە باخ و ھۆدە بە ھۆدە دەخولینەوہ، ميوەىەكى چاكى نايابى زۆرو مشەيان تىادايە، لە ھەموو جۆرى، وەك خورما و ترى و ھەنارو ھەنجىرو زەيتوون و مۆزو گويزو خەيارو كالك، لەناو ئەو دوو بەھەشتەو ھۆدەو سابات و دەوارو شوینەكانى تریدا پەرى نازدارو جوان و پاكيژەو سەلارو داوینپاك و خوو بەرز ھەن، كە كەس دەستى بۆ نەبردوون، بە كچى چوونە تە لای مېردەكانيان و ھەموو جارېكيش كە دەچنە لايان دەبنەوہ بە كچ، پال دەدەنەوہ لەسەر چەن پشتى سەوزى ناياب، كە لەبەر نايابى و دەگمەنى و فرەناسكى و نازدارى و جوانى و بى وینەى دەلىي لەشارى عەبقەرەوہ ھاتوون، كە شارى جنۆكەكانەو لە باوہرى ئىوہدا ھەرچى شتى چاك بى و عەجىب و عەنتىكەبى ھى ئەو شارەىە، دەى ئەى بەرەى ئادەم! ئەى نەوہى

ئادهم! هه‌روا ئه‌ی به‌ره‌ی په‌ری و جنۆکه ئیتر بۆ پێ له نازو نیعمه‌ته‌کانی خودا نانین، ده‌ی ئه‌مانه هه‌موویان چاکه‌و به‌هره‌و نازو نیعمه‌تی خودان که له‌گه‌ڵ ئیوه‌دا ده‌یکا، ده‌ی کامیان به‌ نیعه‌ت نازانن و باوه‌رتان پێی نییه‌، به‌راستی ده‌رکه‌وت و هه‌میشه دیار و نمایانه که ناوی خودا زۆر پی‌رۆز و مووفه‌رکه‌، هه‌روا ده‌رکه‌وت که په‌روه‌ردگاری تۆ پاک و پی‌رۆز و بێ نه‌نگه‌و خاوه‌نی چاکه‌و خه‌لاتی گه‌وره‌یه‌.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَأَصْحَابُ الْيَمِينِ مَا أَصْحَابُ الْيَمِينِ، فِي سِدْرٍ مَّخْضُودٍ، {وَطَلْحٍ مَّنْضُودٍ، وَظِلٍّ مَّمْدُودٍ، وَمَاءٍ مَّسْكُوبٍ، وَفَاكِهَةٍ كَثِيرَةٍ، لَّا مَقْطُوعَةٍ وَلَا مَمْنُوعَةٍ - سورة الواقعة - ۵۶ / ۲۷ - ۳۳}.

۵۷۲۱- → (ب - ۷ ز - ۳۹ ل - ۱۷۵ ف - ۱) (۱).

۵۷۲۲- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَشَجَرَةً يَسِيرُ الرَّكَّابُ الْجَوَادُ الْمُضْمَرَّ السَّرِيعَ مِائَةَ عَامٍ، مَا يَقْطَعُهَا (۲).

ئهبو سه‌عید (خودای ئی‌رازی بێ) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌گیرێته‌وه ده‌فه‌رموی: ده‌رختێ هه‌یه له به‌هه‌شتا سواری ئه‌سپی خێرای زۆر چاک که ئاماده‌ کرایی بۆ قوچ و ته‌راتین، سه‌د سال به‌ غار به‌ بن لقه‌کانی‌دا ده‌پروا ناگاته ئه‌و په‌ری (ش/ت).

۵۷۲۳- عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ وَذَكَرَ لَهُ سِدْرَةُ الْمُنْتَهَى يَسِيرُ الرَّكَّابُ فِي ظِلِّ الْفَنَنِ مِنْهَا مِائَةَ سَنَةٍ أَوْ يَسْتَظِلُّ بِظِلِّهَا مِائَةَ رَاكِبٍ فِيهَا فَرَّاشُ الذَّهَبِ كَأَنَّ ثَمَرَهَا الْقِلَاقُ. رواه الترمذي بسند حسن. اللهم حسن لنا الحال وأسعدنا في الدارين يا رحمن آمين (۳).

(۱) تقدم في مجلد سابع. تسلسل ۲۹/ رقم ۴۱۴۶/.

(۲) تجريد البخاری = مختصر صحيح البخاری/ ۲ ل- ۴۴۵ رقم/ ۱۳۱۵ - ۳۲۵۱ فتح الباري. راجع فتح رقم/ ۲۲۵۲ - تجريد/ ۱۳۱۶ = ۲۲۵۲، ۴۸۸۱، ۲۲۵۲ + تجريد رقم/ ۱۱۵۱ - ۲۷۹۲ فتح. مسلم. حنه ونعيمها: ۷۰۶۹. بخاری. رفاقك ۶۵۵۲، ۶۵۵۳.

(۳) رواه الترمذي بسند حسن.

ئەسمائی کچی ئەبو بەکر (رمزای خودایان لێئێ) فەرمووی: بەگوێی خۆم گویم لیبوو پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەری) لەبارەى سیدرەتولمونتەهاو دەیفەرموو: سەد ساڵ سوار بە سیبەری وردەلقەکانىدا دەپوا. یا فەرمووی: سەد سوار لە سیبەریاندا دەخەوینەو، پەپولەى زێڕینیان پیوێه، بەدەورى سیدرەدا دەخولینەو و لەسەر لقەکانى دەنیشنەو، ئەوەندە عەنتیکە و سەیرن نەبیته‌و، بەرەکەى دەلێى کووپەلەى هەجەرە (ت- س/ح).

(۱۲۸) هۆدەو مالى بهههشتیه‌کان : (غرف أهل الجنة)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ غُرَفٌ مِّنْ فَوْقِهَا غُرَفٌ مَّبْنِيَّةٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَعْدَ اللَّهِ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ الْمِيعَادَ - سورة الزمر - ۲۰/۳۹}.

حالى دۆزه‌خیه‌کان ئەو بوو باس کرا، بەلام کەسانى کە لە خودای خویان دەترسن و باوە‌پى ساخ و کردەوێ باشیان هەیه کۆشکى چەن نەو و بەلەخانەى بڵند و بەرزیان بۆ هەیه، هۆدە لە بان هۆدە، قات لە بان قات دروست کراون، ئاو جۆگە جۆگە بە ناویاندا لە سەر و لە خوار، دەخولیتەو، ئەم بەلێنانە گەفتى خودایه، گەفت و بەلێنى خودایش هەقەو راستەو پاشگەزبوونەوێ تیا دا نییه.

۵۷۲۴- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ أَهْلَ الْجَنَّةِ لَيَتَرَاءَوْنَ أَهْلَ الْغُرَفِ مِنْ فَوْقِهِمْ كَمَا تَتَرَاءَوْنَ الْكَوْكَبَ الدُّرِّيَّ الْغَائِرَ مِنَ الْأَفْقِ مِنَ الْمَشْرِقِ أَوْ الْمَغْرِبِ لِتَفَاضُلِ مَا بَيْنَهُمْ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ تِلْكَ مَنَازِلُ الْأَنْبِيَاءِ لَا يَبْلُغُهَا غَيْرُهُمْ. قَالَ: بَلَى وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ رِجَالٌ آمَنُوا بِاللَّهِ وَصَدَّقُوا الْمُرْسَلِينَ. رواه الشيخان والترمذي^(۱):

(۱) تجريد البخارى = مختصر صحيح البخارى/ ۳ ل- ۴۴۶ رقم/ ۱۳۱۷ - ۳۲۵۶، ۶۵۵۶ فتح البارى شرح صحيح البخارى. مسلم. جنة ونعيمها: ۷۰۷۳.

ئەبو سەئیدى خودى (خوشنودىيى خودای لیبن) فەرمووی: خوشەوێست (دروودی خودای لەسەربن) فەرمووی: بەهەشتییەکان کە تەماشای خەلکی بālەخانەکان دەکەن کەوان لە سەر وویانەو، وەها پیاواندا هەل دەپوانن وەك چا و بۆ ئەستێرە بگێرن ئاوا، دەق وەك چۆن ئێو چا و دەگێرن بۆ ئەو ئەستێرە گەشەنەى کە تەوا و تەوا و دوور کەوتوونەتەو و لە کەناری ئاسمان نزیکبوونەتەو و لە خۆر هەلاتەو یا لە خۆر ئاوا وە خەریکن ئاوا دەبن! دیارە کە ئەم بەرزى و نزمییەیش لەبەر جیاوازیی پلە و پایەى نیوانیانە. یاران فەرموویان: ئەى پیغەمبەرى خودا! دیارە ئەو جیگە بەرزانە هەوارو بارەگای پیغەمبەرانن، پیغەمبەران نەبێ کێ دەگاتە ئەوێ؟ فەرمووی: وانیه، بەو خودایە کە هەرخۆی خودایە کە گیانی هەموومان وا لە دەستی تەوانایی ئەودا، زۆرکەسى تریش دەگەنە ئەوپایە بەرزانە، کە خۆیان پیغەمبەر نەبوون بەلام باوەرپی ساخیان بە خودا هەبوو و بە دەم و بە دل و بە کردووی باش باوەریان بە پیغەمبەران بوو (ش/ت).

۵۷۲۵- عَنْ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَغُرَفًا يُرَى ظُهُورُهَا مِنْ بُطُونِهَا وَبُطُونُهَا مِنْ ظُهُورِهَا. فَقَامَ إِلَيْهِ أَغْرَابِيٌّ فَقَالَ لِمَنْ هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: هِيَ لِمَنْ أَطَابَ الْكَلَامَ وَأَطْعَمَ الطَّعَامَ وَأَدَامَ الصِّيَامَ وَصَلَّى لِلَّهِ بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامَ. رواه الترمذي بسند غريب. نَسَأَلُ اللَّهَ تَعَالَى فِي الْوَحْدَةِ وَالْغُرَةِ. آمِينَ^(۲):

عەلى (خودای ئی زانی بن) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربن) فەرمووی: خانووی جوانی وا لە بەهەشتا هەیه وەك مینابەند دەرەوێ لە ناو وەو ناو وەوێ لە دەرەو وە جوان جوان دیارە. عەرەبیکی دەشتەکی فەرمووی: ئەى پیغەمبەرى خودا! ئەو جوړە خانووە هێ کییه؟ فەرمووی: هێ ئەو کەسانەیه کە گفت و لفتیان شیرین بێ و، قەسیان خوش بێ و نانبدەبن و، هەمیشە بەرۆژووبن، کە خەلکیش دەخەون ئەوان هەل دەستن شەو نوێژ دەکەن بۆ خودا (ت- سند غریب).

(۲) رواه الترمذي بسند غريب.

(۱۳۹) خیتوہنگا کانی بہشت: (خیام الجنۃ)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ - سورة الرحمن - ۷۲/۵۵ - ۷۳} لےباسی (أشجار الجنة وفاكهتها) رابوردد.

۵۷۲۶ - → (ب - ۷ ز - ۳۸ ل - ۱۷۴ ف - ۳) ^(۱).

۵۷۲۷ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ لِلْمُؤْمِنِ فِي الْجَنَّةِ لَخَيْمَةً مِنْ لَوْلُؤَةٍ وَاحِدَةٍ مُجَوَّفَةٍ طُولُهَا سِتُّونَ مِيلًا لِلْمُؤْمِنِ فِيهَا أَهْلُونَ يَطُوفُ عَلَيْهِمُ الْمُؤْمِنُ فَلَا يَرَى بَعْضُهُمْ بَعْضًا. رواهما الشيخان والترمذي. نسأل الله أن نكون من أهلها. آمين ^(۲):

نہم فرمودہ ییش ریوایہت و گیارانہ وہیہ کی ترہ لہ ہمان فرمودہ ی پیشوو کہ لہم شوینفہدا رابورد: (ب/۷ ز/۳۸ ل/۱۷۴ ف/۳). جیاوازییہ کی کہ می ہہیہ لہوی دہ فرموی: دریرئیہ کہی شہست میلہ، لہ گیارانہ وہیہ کی تری موسلیمدا (رمزای خودای لین و پرگنہ پی پیڈی لہ نووی خودا بن) دہ فرموی: بہر زاییہ کہی شہست میلہ. واتہ: نہم چادرہ شہشگوشہیہ. (وہرگیں)

(۱۴۰) بازارہ کانی بہشت: (أسواق الجنة)

۵۷۲۸ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَسُوقًا يَأْتُونَهَا كُلُّ جُمُعَةٍ فَتُهْبُ رِيحُ الشَّمَالِ فَتَحْشُو فِي وَجُوهِهِمْ وَثِيَابِهِمْ فَيَزْدَادُونَ حُسْنًا وَجَمَالًا فَيَرْجِعُونَ إِلَى أَهْلِيهِمْ وَقَدْ اِزْدَادُوا حُسْنًا وَجَمَالًا فَيَقُولُ لَهُمْ أَهْلُهُمْ وَاللَّهِ لَقَدْ اِزْدَدْتُمْ بَعْدَنَا حُسْنًا وَجَمَالًا. فَيَقُولُونَ وَأَنْتُمْ وَاللَّهِ لَقَدْ اِزْدَدْتُمْ بَعْدَنَا حُسْنًا وَجَمَالًا. رواه مسلم (رضوان الله تعالى عليه ونور ضريحه - المترجم) ^(۱).

^(۱) تجرید/ ۴ ل - ۴۹۸ رقم/ ۱۷۰۳ = ۴۸۷۹، ۳۲۴۳، ۴۸۸۰، ۴۸۷۸. مسلم. جنۃ ونعیمہا: ۷۰۸۷، ۷۰۸۰۰

^(۲) تقدم تخريجه في الحديث السابق.

^(۱) مسلم. جنۃ وصفہ نعيمہا: ۷۰۷۵.

ئەنەس (رمزای خودای گەورە پیرۆزی لێڤ) فەرمووی: حەزەرەتی پیغەمبەری خوشەوێست و نازدار (دروود سلوو رحمت و بەرەکەت و پیرۆزی خودای گەورە سەرورە لەسەربەر، سەر مال و مئال و باوک و دایک و کەسوکا و هەمووی بە قوریانی خاکی بەر ئاستانە کۆپی پیرۆزی بێ - ئامین - ۲۰/۵/۳۰) فەرمووی: لە بەهەشتا بازارێ هەیە، دەبی بە سەیرانگای خەڵکەکە، هەموو روژی هەینیەک بەهەشتییەکان بو گەشت و گوزار دەچن بو ئەو، جابای شەمال هەلەکا، دەموچاوو جل و بەرگەکانیان گولاو پەرژین دەکا، ئیتر ئەوەندە تر جوانتر و نازدارتر دەبن جا لەسەر ئەم حالە تازەیه کە دەچنەو بو مالهەویان خێزانەکانیان پێیان دەفەرموون: بەخودا لەم ماوەیەدا کە چوونەتە دەرەو ئەوەندە تر شەوق و رەونەقتان هەلەیناوه، ئەوانیش وەلامیان دەدەنەو بەخودا ئیوەیش هەروا جوترو نازدار تر بوون. (موسلیم - رحمتی خودای لێڤ)^(۱).

۵۷۲۹ - عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ لَقِيَ أَبَا هُرَيْرَةَ فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: أَسْأَلُ اللَّهَ أَنْ يَجْمَعَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ فِي سُوقِ الْجَنَّةِ. فَقَالَ سَعِيدٌ أَفِيهَا سُوقٌ؟ قَالَ: نَعَمْ أَخْبَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّ أَهْلَ الْجَنَّةِ إِذَا دَخَلُوهَا تَزَلُّوا فِيهَا بِفَضْلِ أَعْمَالِهِمْ ثُمَّ يُؤَدَّنُ فِي مِقْدَارِ يَوْمِ الْجُمُعَةِ مِنْ أَيَّامِ الدُّنْيَا فَيَزُورُونَ رَبَّهُمْ وَيُنِيرُ لَهُمْ عَرْشُهُ وَيَتَبَدَّى لَهُمْ فِي رَوْضَةٍ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ فَيُوضَعُ لَهُمْ مَنَابِرُ مِنْ نُورٍ وَمَنَابِرُ مِنْ لَوْلُؤٍ وَمَنَابِرُ مِنْ يَاقُوتٍ وَمَنَابِرُ مِنْ زَبَرْجَدٍ وَمَنَابِرُ مِنْ ذَهَبٍ وَمَنَابِرُ مِنْ فِضَّةٍ. وَيَجْلِسُ أَذْنَاهُمْ - وَمَا فِيهِمْ مِنْ ذَنْبٍ - عَلَى كُتُبَانِ الْمَسْكِ وَالْكَافُورِ وَمَا يُرَوْنَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَرَاسِيِّ بِأَفْضَلٍ مِنْهُمْ مَجْلِسًا، قَالَ: أَبُو هُرَيْرَةَ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَهَلْ تَرَى رَبَّنَا؟ قَالَ: نَعَمْ قَالَ هَلْ تَتَمَارَوْنَ فِي رُؤْيَةِ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ. قُلْنَا لَا. قَالَ: كَذَلِكَ لَا تَتَمَارَوْنَ فِي رُؤْيَةِ رَبِّكُمْ وَلَا يَبْقَى فِي ذَلِكَ الْمَجْلِسِ رَجُلٌ إِلَّا حَاضِرَةُ اللَّهِ مُحَاضِرَةٌ

^(۱) قوربان! هیمەتێ، نوری فیدات بێ

چاوێکی خیرت لەمنی کەدات بێ

بە دووعای خیرت نێمەت لەیادبێ

بۆ سنت نەبێ، لە بۆ خۆدات بێ! (وەرگێڕ)

حَتَّى يَقُولَ لِلرَّجُلِ مِنْهُمْ يَا فَلَانُ ابْنُ فَلَانٍ أَتَذْكُرُ يَوْمَ قُلْتَ كَذَا وَكَذَا فَيَذْكُرُهُ بَعْضُ غَدَرَاتِهِ فِي الدُّنْيَا فَيَقُولُ يَا رَبِّ أَفَلَمْ تَغْفِرْ لِي؟ فَيَقُولُ: بَلَى فَبَسْعَةٍ مَغْفِرَتِي بَلَغَتْ مَنَزِلَتَكَ هَذِهِ. فَبَيَّتَمَا هُمْ عَلَى ذَلِكَ غَشِيَتْهُمْ سَحَابَةٌ مِنْ فَوْقِهِمْ فَأَمْطَرَتْ عَلَيْهِمْ طَيْبًا لَمْ يَجِدُوا مِثْلَ رِيحِهِ شَيْئًا قَطُّ وَيَقُولُ رَبُّنَا تَبَارَكَ وَتَعَالَى قُومُوا إِلَيَّ مَا أَعْدَدْتُ لَكُمْ مِنَ الْكَرَامَةِ فَخُذُوا مَا اسْتَهَيْتُمْ. قَالَ فَنَاتَى سَوْقًا قَدْ حَفَّتْ بِهِ الْمَلَائِكَةُ فِيهِ مَا لَمْ تَنْظُرِ الْعُيُونُ إِلَى مِثْلِهِ وَلَمْ تَسْمَعْ الْأَذَانُ وَلَمْ يَخْطُرْ عَلَى الْقُلُوبِ فَيَحْمَلُ لَنَا مَا اسْتَهَيْتَا لَيْسَ يُبَاعُ فِيهَا وَلَا يُشْتَرَى وَفِي ذَلِكَ السُّوقِ يَلْقَى أَهْلُ الْجَنَّةِ بَعْضُهُمْ بَعْضًا قَالَ فَيَقْبِلُ الرَّجُلُ ذُو الْمَنَزِلَةِ الْمُرْتَفِعَةِ فَيَلْقَى مَنْ هُوَ ذُوهُ - وَمَا فِيهِمْ ذَنْبٌ - فَيُرْوِعُهُ مَا يَرَى عَلَيْهِ مِنَ اللَّبَاسِ فَمَا يَنْقَضِي آخِرُ حَدِيثِهِ حَتَّى يَتَخَيَّلَ إِلَيْهِ مَا هُوَ أَحْسَنُ مِنْهُ وَذَلِكَ أَنَّهُ لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ أَنْ يَخْزَنَ فِيهَا، ثُمَّ نَنْصَرِفُ إِلَى مَنَازِلِنَا فَتَلْقَانَا أَرْوَاجُنَا فَيَقْلُنَ مَرَحَبًا وَأَهْلًا لَقَدْ جِئْتَ وَإِنَّ بِكَ مِنَ الْجَمَالِ أَفْضَلَ مِمَّا فَارَقْنَا عَلَيْهِ. فَنَقُولُ: إِنَّا جَالِسْنَا الْيَوْمَ رَبَّنَا الْجَبَّارَ وَيَحَقُّ أَنْ نَنْقَلِبَ بِمِثْلِ مَا الْقَلْبَانَا^(۲):

سه‌عیدی کوپی موسه‌ییب (رمزای خودای لیبی) فه‌رمووی: به‌ نه‌بو هوره‌یره
(خودای نازای بن) گه‌یشتم فه‌رمووی: له‌خودا داوا ده‌که‌م که‌ من و تو له‌ بازاره‌که‌ی
به‌ه‌شتا کوپکاته‌وه، منیش گوتم: بوچی به‌ه‌شت بازارپی تیادا ه‌یه؟
فه‌رمووی: به‌لئی، له‌م باره‌یه‌وه پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربن) ه‌ه‌والی داوه به‌من
که: کاتی خه‌لکی به‌ه‌شت ده‌چنه‌ ناو به‌ه‌شت چوونه‌ ناو به‌ه‌شته‌که‌یان له
سایه‌ی خوداوه‌یه، به‌لام به‌پیئی زوری و که‌میی کرده‌وه‌کانیان پایه‌ی به‌رز یا
پله‌ی نزم وهرده‌گرن، نه‌وجا له‌ به‌ه‌شتا ه‌موو سه‌ری ه‌فته‌یی له‌ روژی
ه‌ینی (جومعه) دا خودا ریگه‌یان پیی ده‌دا ده‌چن بو سه‌ردان و دینی
په‌روه‌دگاریان، واته: ه‌ه‌مووکاتی که‌ به‌ نه‌ندازه‌ی حه‌وت روژ له‌ روژه‌کانی
جیهان لییان ده‌پوا له‌ روژی حه‌وته‌میاندا ده‌چن بو دینی خودا، له‌ باخی له
باخه‌کانی به‌ه‌شت دا خوی یان پیی نیشان ده‌داو، به‌بی په‌رده‌و رووپوش

(۲) رواه الترمذی بسند غریب (شرحه).

ده‌بینن جا له دیوانی خودادا بازیکیان له‌سەر مه‌شخه‌لی نور داده‌نیشن، بازیکی تریان له‌سەر مینه‌رو مه‌شخه‌لی مرواری داده‌نیشن، بازیکی تریان له‌سەر مه‌شخه‌لی یاقوت داده‌نیشن، هه‌ندیکی تریان له‌سەر مه‌شخه‌لی زوبه‌رد داده‌نیشن، یا له‌سەر مه‌شخه‌لی زێر، یا له‌سەر مه‌شخه‌لی زیو، هه‌ره خوارووه‌که‌یان که پایه‌ی به‌پیی کرده‌وی له‌گشتیان نزم‌تر بئ له‌سەر ته‌بۆلکه‌ی میسک و کافور داده‌نیشن، له‌به‌هشتا پایه‌به‌رزو پایه‌نزم هه‌یه، به‌لام خوێری و ناکه‌سی تیا‌دا نییه، ته‌بۆلکه‌ نشینه‌کان هه‌ست به‌ هاوسه‌رکه‌می ناکه‌ن و کینه‌و ده‌غز له‌ مه‌شخه‌ل نشینه‌کان ناکیشن به‌باش و باره‌ی خویان له‌لای خودا زۆر زۆر رازین و شوکرانه‌ی له‌سەر ده‌بژێرن.

ئهو هوره‌یره (خودای ئازای بێ) فهرمووی: گوتم: قوربان! ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! که‌وابی دیاره‌ له‌و جیهان به‌چاوی سه‌ر په‌روه‌ردگاری خۆمان ده‌بینن! فهرمووی: ئه‌دی! ئایا له‌ دیتنی خۆری نیوه‌پۆو له‌ دیتنی مانگی شه‌وی چوارده‌دا هیچ شه‌ک و گۆمانیکتان هه‌یه؟ عه‌زیمان کرد: نه‌، ئه‌گه‌ر شتی وا روون و ئاشکرا گومانی تیا‌دابی، ئیتر هیچ شتی به‌ به‌لگه‌و شایه‌ت ئیسپات نابێ، فهرمووی: ده‌ی به‌ هه‌مان ره‌نگ ئاوا به‌ ئاشکراو به‌ ئاسانی خودا ده‌بینن و هه‌ر که‌سی له‌ شوینی خۆیه‌وه‌ چاوی به‌ خودا ده‌که‌وی و له‌ دیتنی ئه‌وزاته‌ پیرۆزه‌دا هیچ شه‌ک و گۆمانیکتان نامینی، یه‌ک به‌ یه‌کیش خودا خه‌لکی ئه‌و کۆپی دانیشتنه‌ دینیته‌ گیره‌گان، یه‌که‌ به‌ یه‌که‌ پێیان ده‌فهرموێ: ئه‌ی فیساری کۆپی فیسار! فیساره‌ رۆژت له‌ بیر، که‌واوات ده‌گوت؟ هه‌ندی له‌ بێپه‌یمانی و تاوان و گونا‌می خۆیی وه‌یر ده‌خاته‌وه‌، هینی کاتی جیهانی، به‌نده‌که‌یش ده‌لی: ئه‌ی په‌روه‌ردگارم! ئه‌ی تو له‌مانه‌ لیم خوش نه‌بووی؟ ده‌فهرموێ: با، ده‌نا ئه‌گه‌ر به‌هۆی لی‌بوردن و بئ سنووری چا و پۆشیی منه‌وه نه‌بوا‌یه‌ تو نه‌ ده‌گه‌یشتیته‌ ئه‌م پایه‌ مه‌زنه‌ که‌ له‌ خزمه‌ت خودادا دابنیشی و ته‌ماشای جه‌مالی بکه‌ی، ئیتر ئه‌وا له‌م خوشی و نازو نیعه‌ته‌دان له‌ پر په‌له‌ هه‌ورئ له‌ سه‌ره‌وه‌ ده‌یانگرێته‌ ناو، دایان ده‌پۆشی و، بۆن و به‌رامه‌یه‌کی واخۆش به‌سه‌ریاندا ده‌بارینی که‌ هه‌رگیز بۆنی و خوشیان نه‌دی، ئه‌وجا

خودای گہرہو پیروزمان دہفہرموی: ئادہی فہرموون ہہستن بچن بہلای ئہو نازو نہوازوشہی کہ بوم ئامادہکردون، ہہرچی ئارہزوو دہکن بیبہن بؤ خوتان، جا ئہوجا دہچین بؤ ناو بازارپئ فریشتہ لہ ہہموو لایہکہوہ دہورہیان داوہ، ئہو بہہرہو خوشییہی لہو بازارپہدایہ نہ کہس بہچاو دیویہتی، نہ بہگوئ باسی شتی وای بیستوہ، نہ بہ خہیالییش بہ دلیدا رابووردوہ، ئیتہ بہ کہیفی خومان دہکہوینہ ناو ئہو بازارپہوہ، حہزمان لہ ہہرچی ہہبئ ہہلئ دہگرن بومان و دہیبہنہوہ بومان بؤ ناو کوشک و تہلارہکانمان، شتی ئہو بازارپہ بہلاشہ بہ خوپڑایہ، بہبئ کرین و فروشتنہ. لہناو ئہو بازارپہدا خہلکی بہہشت دہگن بہ یہکتری. فہرموی: واپئ دہکہوئ کہ پیایوی خاوہن پایہی بہرز دہگا بہ پیایوی لہخوی خوارتر - گہرچی بہہشتییہکان ہہموویان سہردہستہو بہقہدرو بہرینن و، خویرپی و خوارو خیچییان تیادا نییہ - کہ چاویان بہیہک دہکہوئ لہ قوزی و کہشخہی جل و بہرگہکہی تاس دہبیاتہوہ، بہلام لہبہر ئہوہی دلئ لہخوی دانہمیئ، بہر لہوہی کہ خہیالہکہی تہواو ببئ تہماشا دہکا کہ لہ دلئ خویدا جل و بہرگہکہی خوی لہ ہینی ہاوپئیکہی ہاشترہ، ئہمیش بویہ وایہ چونکہ نابئ کہس لہ بہہشتا خہم و پہژارہی ہہبئ، یا ہہست بہ ہاوسہرکہمی بکا، پاشان دہچینہوہ بؤ مالہوہمان ژنہکانمان دین بہ پیرمانہوہ دہلین: خوش ہاتیتہوہ سہر چاوان، دہزانی توگہلئ لہ جاران جواتربووی، کہ لہکن ئیمہ بووی ئاوا جوان نہبووی، ئہویش دہفہرموی: ئہمرو ہاونشیننی خودای دلنہواییکہر بووین، کہوابو جینگہی خویہتی بہم شیوہ شیرینہ بگہریننہوہ بؤ مالہوہ! (ت- سہند غریب).

۵۷۳۰- عَنْ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَسُوقًا مَا فِيهَا شِرَاءٌ وَلَا بَيْعٌ إِلَّا الصُّورَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ فَإِذَا اشْتَهَى الرَّجُلُ صُورَةً دَخَلَ فِيهَا. رواهما الترمذي - نَسَّالَ اللَّهُ رِضاهُ وَالْجَنَّةَ آمِينَ^(۳):

(۳) رواہ الترمذی بسند غریب (شرحہ).

ئیمامی عهلی (رمزای خودای لیبی) فهرمووی: خوشهویست (دروودی خودای لیسربین) فهرمووی: له بههشتدا بازارئی ههیه، کرپن و فروشتی تیدا نییه، بهس وینهو پهیکهری پیاوو ژنی تیدایه، هر پیاوئی یا هر ژنی حهزی لههر کامی لهو وینهو پهیکهره جوانانه ههبی دهچیته ناوی و ئیتر رهنگو روالهت و شیوهی دهق وهک هی نهو پهیکهره وا دهبی، بهلام جهوههرهکهی ناگوژی و خوی هر خوی دهبی! (ت- سهند غریب)

۱۴۱) له بههشتدا هر کهسی نارهزوو بکا کهشتوکال دهکا، یا رهوکرداری دهکا: (الرَّزْعُ وَالْخَيْلُ فِي الْجَنَّةِ لِنِشَاءِ)

۵۷۳۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يَوْمًا يُحَدِّثُ وَعِنْدَهُ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْبَادِيَةِ. أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ اسْتَأْذَنَ رَبَّهُ فِي الزَّرْعِ فَقَالَ: اللَّهُ لَهُ أَلَسْتُ لِيَمَّا شِئْتُ قَالَ: بَلَى وَلَكِنِّي أَحِبُّ أَنْ أَزْرَعَ. فَاسْرِعْ وَبَدِرْ فَبَادَرَ الطَّرْفَ نَبَاتُهُ وَاسْتَوَازُهُ وَاسْتَحْصَادُهُ وَتَكْوِيرُهُ، فَكَانَ أَمْثَالَ الْجِبَالِ فَيَقُولُ اللَّهُ ذُوْلِكَ يَا ابْنَ آدَمَ، فَإِنَّهُ لَا يُشْبِعُكَ شَيْءٌ، فَقَالَ الْأَعْرَابِيُّ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لَا تَجِدُهُ إِلَّا قُرْشِيًّا أَوْ أُنْصَارِيًّا، فَإِلَهُمْ أَصْحَابُ زَرْعٍ، وَأَمَّا نَحْنُ فَلَسْنَا بِأَصْحَابِ زَرْعٍ. فَضَحِكَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). رواه البخاري في التوحيد^(۱):

ئهبو هورهیره (رمزای خودای لیبی) فهرمووی: پیغهمبهر (دروودی خودای لیسربین) روژیکیان فهرمایشتی دهفهرموو، پیاویکی دهشتهکیش له خزمهتیدا بوو، فهرمووی: له بههشتا پیاوئی له خودا داوا دهکا که ریگهی بدا که کهشتوکال بکا، خودایش پینی دهفهرموئی: له چیت کهمه وا حهز له چاندن دهکهی، دهلی: له هیچم کهم نییه نهوهی پیم خوش بی ههمه، بهلام وهک خولیاپی مهراقم پهپروهته سهر نهوه کشتوکال بکه! جا خودا ریگهی پی دهدا، گورج توو دهوشینی، به چاوترووکانی سهوز دهبی و نیر دهبی و راست دهبیتهوهو

(۱) تجرید البخاری ۲/ ل- ۱۲۰ رقم/ ۱۰۲۲ = ۲۳۴۸، ۲۵۱۹ فتح الباری شرح صحیح البخاری.

پئی دهگاو وهختی دروینهی دی و دهوریتهوه و هک کیو کومهل کوکهل خرپ ههل دهری و دهبی به شاراو خهرمان و جوخین و شتی وا، خودای گهوره له رووی نازگرتنهوه پیی دهرمووی: نهی ئادهمیزادی چاو برسی! به هیچ تیر ناخوی، دهها نه میش هه مووی بو تو! عاره به دهشتنشینه کیش قسه یه کی خوشی کرد، فهرمووی: قوربان! نهی پیغهمبهری خودا! بهو خودایه بی و نه بی نهو پیاهو کشتیاره له خوتانه له ئیمه نییه، جایان قوره شیه یان نه نصارییه، چونکه نهوان فهلان و فیری کهشتوکالن، به لام ئیمه فیری نهوه نین ئیمه خاوهن ئاره لین، بهدوای له وهردا دهگه پین! له بهر نهوه پیمان ناکری به دیار کهشتوکالهوه به سترینهوه. هه زهت (درویدی خودای لهسهرین) له خوشی شه حاله پیکه نی. (بوخاری - رحمت له گۆپی نازداری).

۵۷۳۲- عَنْ بُرَيْدَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ فِي الْجَنَّةِ مِنْ خَيْلٍ؟ قَالَ: إِنْ اللَّهُ أَذْخَلَكَ الْجَنَّةَ فَلَا تَشَاءُ أَنْ تُحْمَلَ فِيهَا عَلَى فَرَسٍ مِنْ يَاقُوتَةٍ حُمْرَاءَ لَهُ جَنَاحَانِ يَطِيرُ بِكَ فِي الْجَنَّةِ حَيْثُ شِئْتَ إِلَّا فَعَلْتَ، قَالَ: وَسَأَلَهُ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ فِي الْجَنَّةِ مِنْ إِبِلٍ؟ قَالَ: فَلَمْ يَقُلْ لَهُ مِثْلَ مَا قَالَ لِصَاحِبِهِ قَالَ: إِنْ يُدْخِلُكَ اللَّهُ الْجَنَّةَ يَكُنْ لَكَ فِيهَا مَا اشْتَهَتْ نَفْسُكَ وَلَدَّتْ عَيْنُكَ^(۲).

بوره یده (همزای خودای نبین) فهرمووی: پیای پرسی له پیغهمبهه (درویدی خودای لهسهرین) قوربان! ئایا بههشت و لاخی بهزهی تیادییه؟ فهرمووی: نهگه خودا تووی برده ناو بههشت، نهگه ئارهزوو بکهی سواری نه سپیکی بالداری شی ده بیت، که دوو بالی هه بی، که له یهک یاقوتی ئال دروست کراوه، به ئارهزووی خوت له بههشتا هه رایهکت بوئ بال دهگریتهوه و دهتبا بو نهوئ! فهرمووی: پیایکی تریش لیی پرسی: قوربان! نهی له بههشتا و شتر هه یه! پیغهمبهه (درویدی خودای لهسهرین) وهک پیاهه کهی تری پئی نه فهرموو، به لام وه لامیکی

(۲) بسند مسکوت عنه.

گشتىيى دايەوہ فەرمووى: ئەگەر خودا دەتباتە بەهەشت ئىتر ھەموو شتى بە دلى تۆيە، ھەرچى بەدل ھەزى لى بکەى، يا لەبەر چاوت خۆش و شيرين بى ھى خۆتە. (تيرمىزى – پەرگۆرى پيرۆزى لە نوورى خودابى).

دانەرى ئەم تاجە پيرۆزە (رحمەتى خوداى گەورەى لىين) لە شەرحەكەيدا دەفەرمووى: ترمىزى (رمزى خوداى لىين) ئەم ھەدىسەى بە سەندىكى مەسكوتووعەنھو رىوايەت كردووە، واتە: لىي بى دەنگ بووە، بە چاك و خراپ لىي نەدواوە، بەلام ئىمامى تيرمىزى لە ھەدىسەكەى دواى ئەم ھەدىسەوہ دەفەرمووى: ئەم ھەدىسە گەرچى مۇرسەلىشە بەلام لە ھەدىسەكەى پيش خۆى كە مەسعوومە رىوايەتى كردووەو كە ھەدىسكى مۇتتەصیلە ئەم مۇرسەلە لەو مۇتتەصیلە ئەصحح ترە! تەماشای شەرحى تحفە الاحوزى لەسەر جامع الترمىزى بفەرموو. كەواتە: سەنەدەكەى مەسكوتووعونھوى تەواو نىيە.

واتە: رشتەكەى قسە لى نەكرائى تەواو نىيە داخەكەم كەم دەرفەتى و كەم رەواجى كتیبى كوردى گەلى لەم فەوائىدوزەوائىدانەى لە كىسماندا خۆزگەم خودا بە بەخششى خۆى بەرگەتى دەخستە تەمەنمان و سەرگەوتووى دەكردين لە دەرفەتیکا باسكى تىرو تەسەلم لەسەر فەرموودەو زانستى فەرموودە لەسەر شىوہىكەى نوئ دەنووسى.^(۱)

^(۱) سوپاس بۆ خودا پوختەيەكى باشم لەم بابەتە گەلە كردووە، بەپى توانای خۆم، بەرمبەرەو كەمە كەمە، بەپى بوار لە تەرجمەى تەجرىدى بوخارىدا، پىادە دەكەم، كە لەسايەى خوداوە ئىستا بەرگى يەكەمى تەجرىدە كە والەژىر چاپا. كاتى ھەلەبژىرى چاپى يەكەمى ئەم بەرگە ۱۰/۲ / ۱۹۹۸. بەلام سوپاس بۆ خودا ئىستا تەجرىدى بوخارى بەپىنج بەرگ چاپ بووە، خودا ياربى لەبەرگەكانى مختصرى صحيحى موسليم دا، لەمەودوا، ئەوەندەى بتوانم لەم جۆرە زانست و زىيارىيانە پىادە دەكەم. ئىتر پەنا بەرپەحمەتى خودا.

(وەرگىز - ۲۰۰۸/۹/۸)

سوپاس بۆ خودا تەجرىدى بوخارى بە پىنج بەرگ تەواو بوو، وە ھەر پىنجى ئىستا چاپكراوە. (وەرگىز - ۲۰۰۸/۵/۲۰)

له‌راستی دا نرخ و گرنگیی فرموده لهم سئ شته دایه: مه‌تن، سه‌نده،
موحه‌ددیس (مه‌نن: دهق، سه‌نده: رشته). متن ده‌بئ چۆن بئ؟ مه‌تن، واته:
ده‌قی وشه‌و رسته‌کانی فرمایشته‌که له‌سه‌ر شه‌و شیوه‌یه‌ی که له‌زاری
پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) یا له‌زاری چینی دوا پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای
له‌سهرین) وه‌گیراوه‌و ریوایه‌ت کراوه، که‌رچی جاروبار له‌به‌ر هو‌ی هونه‌ری که‌م یا
زۆر قسه‌ی راوییه‌کانیشی تیکه‌ل ده‌بئ، تا ده‌ق ده‌به‌ستئ و ده‌بئ به‌ متن و
قالبی نه‌گو‌ری خوی وهرده‌گری – متن که‌ شه‌مه‌ و اتاکه‌ی بوو ده‌بئ شه‌مه
مه‌رجانه‌ی تیادا هه‌بئ:

۱- هه‌له‌ی زمانه‌وانی و میژوویی و هونه‌ری تیدانه‌بئ، هه‌رچۆن بئ
ده‌بئ ریک بئ له‌گه‌ل وه‌جه‌ئ له‌ وجوه‌ی قه‌واعیدی لو‌غه‌ی عه‌ره‌بییدا شه‌مه‌ له
کو‌ندا پاک‌ژکراوه.

۲- به‌لیغ و فه‌صیح و ره‌وان و ره‌وانبیزو نه‌سته‌ق و ره‌سه‌ن بئ و ناریک و
ناره‌سه‌ن و ره‌مه‌کی و ره‌شوکی نه‌بئ. شه‌میش هه‌روا له‌ میژوه‌ه ساخ بو‌ته‌وه.

۳- مه‌به‌ست و واتاکه‌یشی به‌ پیچه‌وانه‌ی ده‌قی ئایه‌تی قورئان شه‌بئ
هه‌روا به‌ پیچه‌وانه‌ی خووی به‌رزو پالفته‌ی بیرو باوه‌ری ساغی ره‌سای
دامه‌زراوی تیک‌پرای موسو‌لمانان نه‌بئ. به‌لکو‌و مه‌به‌ستیکی جوانی
کو‌مه‌لایه‌تی یا ئایینی تیدا بئ.

۴- پشیویی و ئالۆزی و شیواو و تیادانه‌بئ و قسه‌ی بئ سه‌رو به‌ر نه‌بئ.

۵- به‌ پیچه‌وانه‌ی حه‌قائیقی ته‌بیعی و راسته‌قینه‌ سروشتیه‌کان نه‌بئ،
شه‌گر به‌ ته‌ئویلیکی دووریش بووه‌ ده‌بئ له‌گه‌ل شه‌مه‌ مه‌رجانه‌دا بسازی،
که‌رچی مه‌رجی تریش زۆرماوه.

سه‌نه‌دیش ده‌بئ بئ گه‌رد بئ، واته: شه‌و پیاوانه‌ی که‌ شه‌و
فرموده‌یه‌یان به‌ریز له‌ ده‌می یه‌کتری تا سه‌ر هه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌سهرین)
گیراوه‌ته‌وه‌ ده‌شئ ئاوابن: هاو چه‌رخ بووبن، به‌ خزمه‌ت یه‌کتری گه‌یشتب،
موسو‌لمانی ساخ بن، نیازیان پاک بئ، زیره‌ک و به‌زه‌ین و زه‌ین رو‌شن و زاناو

داناو لىزان بن، بەپىي شويىن و حال و جيگەو ريگە ئەھل بن بۇ گىرپانەوھى ئەو
 ھەدىسە. بە ھىچ جورى جيگەى گومان نەبن، لە ھەمان کاتدا راستگۆو
 راستال و بەدين و خودا ناسى خاس بن، لەناو زانا ھەرموودە زانەکاندا
 ناسراوبن.

موھەدىسەکانىش – گەرچى خوشيان يەکیکن لە پياوانى رشتەو
 زنجيرەى ھەرموودەکەو دەبى گشت مەرچەکانى ئەوانيان تىادا بى، بەلام
 جياوازييەکیان ھەيە لەبەر ئەو – دەبى شارەزاييەکی تەواويان لە زانستى
 ھەرموودەدا ھەبى، ئاگايان لە کون و قوربىنى زانستى ھەروودە شوناسى
 ھەبى، کورت و پوخت دەبى موھەددىس – يا بە کوردیيەکەى خۇمان بلىن
 ھەرموودەزان – مامۆستای مامۆستايان بى و لە رجالی جەرح و تەعدیل بى
 وەك ئىمامى بوخارى و ئىمامى موسليم (رەزای خودايان لىبن).

جا ئەم کۆمەلە مەرچەى سەرھە لەھەر ھەرموودەيەکا ھاتە دى ئەوا ئەو
 ھەدىسە صەھیحەو راست و دروست و ھەرموودەيەکی ساخەو، بەپىي پایەو
 پلەى خۆى، کە مۆتەواوتەرە، يا ئاحادە، کارو رەفت و ەمەلى پى دەکرى، ئىتر
 خودا بۇ بیرو باوەرو تاعەت و بەندەگى کردن بى، خودا بۇ کردارو رەفتارو
 گوتارو مامەلەو رەوشت و مەبەستەکانى تری کۆمەلەيەتى بى. بەلام ئەگەر
 رەخنەو خراپەيى لەیەکى لەم مەرچانەدا رووىدا ئەوا بەپىي بەھىزی و لاوازی
 ئەو قەدح و رەخنەو زەدەداريە پایەو پلەى ئەو ھەدىسە دادەبەزى و بەپىي
 یاساو دەستوورەکانى زانستى ھەرموودەناسى تەصنیف و تەبویب و ریز
 بەندی دەکرى. جا مەبەستم لەم قسیە ئەم ئەجامەيە: ئەم شەن و کەو و گىرەو
 کیشەيە بە ھەموو کەس ناکرى، ئەمە پياوى خۆى دەوى، لە پيش ھەموو
 مەرچىکا ئەم جورە زاتانە دەبى دارای تەقواو ناو و شورەتى جوان بن و جيگەى
 متمانەو باوەرى جەماوەرى موسولمان بن. وەکی تریش بلیمەت و زاناو داناو
 لىزان و شارەزاو پسپۆر بن و شارەزاييەکی تەواوى دین و دنیايان لە مەیدانى
 ئەو بابەتەدا ھەبى کە ھەرموودە باس لیکراوەکە پەيوەندى پىوھى ھەيە، جا
 گەرچى زانا پيشینەکان (رەزاو رەحمتى خودايان لىبن) لەم بوارەدا کۆتاييان نەکردووە،

بەلەم لەبەر ھەندى ھۆى نوئى، ئەگەر ديسان لەسەر ئەم بياناتە كۆمەلئى زاناي گەرە گەرەى لەخودا ترسى پسپۆرى خاوەن تەقوا و ەرعو ناوو شۆرەتى ئايىنى جوان، دلسۆزى گەلى ئىسلام، دوور لە ھەوسپەرستى و ئارەزوو بازى و رەچاوكردنى بەرژەوھەندى دنياىى تەسك و ترووسك، لەبەر رۆشناىى دەقى ئايەتە پىرۆزەكانى قورئان و ھەدىسە ساغ و دروستەكانى ھەزەرەت (درودى خوداى لەسەرىن) و تىشكى ھەقائىقى عىلمى - ئەو ھەقائىقەكانى كە گەيشتوونەتە پلەى يەقىن و بتمانە پىكردن - ئەگەر كۆمەلئى زاناي ئاوا سەر لەنوئى بەزانستى فەرموودە دابچنەوو بۆ بەرژەوھەندى ئىسلام و بەتايبەتى بۆ بەرژەوھەندى گشتىى فەرموودە شەن و كەوئىكى دلسۆزانەى خەرمانى سامانى بەپىت و فەرى سوننەت و فەرمایشتەكانى ھەزەرەت (درودى خوداى لەسەرىن) بکەنەوو، بە يارىدەى عىلمى ھەدىسى كۆن، تەتویری شیوازی تەعن و جرح و تەعدیل، سەر لەنوئى، لەسەر ریبازو شیوازیكى نوئى بکەن و تەصنیف و تەبویب و ریزبەندى و پلە بەندى فەرموودەكان بکەنەوو، پلەى بەھىزى و لاوازیان - لەبەر رۆشناىى ئەم ھەولە نوئیە - بۆ دابنێنەوو، ئەگەر كایكى پىرۆزى ئاوا ئەنجام بدرى، بەراستى دەبى بەمايەى خىرو یىرو خوشى و بەھرەيەكى زۆر زۆر بۆ گەلى ئىسلام دەبى بە تىرىكى كاریگەر و دەدرى لە توئى دلى ئەو دۆرمانەى ئىسلام كە ھەمیشە لە كەمىندا خویمان مەلاس داوو بۆ كەلین و ھەل دەگەرپن، تا خەنجەرى زەھراوى خویمان تامشتووھەكى لە كۆلەى ئىسلام بدەن!

وھلئى كاریكى وا گران و گرنگ بە ھەموو كەس ناكرى، مەگەر بەلێژنەيەكى پسپۆرى ھەلېژاردەى نىو دەولەتى ئىسلامى، یا بەزانكۆيەكى گەرەى وەك جامیعولئەزھەرى پىرۆز بكرى، چونكە شتى وا سەرەپاى شارەزایى و پسپۆرى ھونەرى، تەواناىى سامانىشى گەرەكە، موختەبەر و ئەزمونگە و تاقیگە و روانگەى گەرەكە، كۆمەكى و راویژو ھاریكاریى سەدان پزىشك و زانای ئاسمانى و زەویناس و دەریاشوناس و دەرووناس و فەلاو كشتیاری پسپۆرى دەوى. ھەول و كۆششى نیازپاكى تاكە كەسیش بى سوود و بەھرە نابى، ئەویش وھلئى بەپىنى خوئى ھەر باشە. ئەوھى من ئاگام

لیبئی ئیستا ههولێ وا پیرۆز لهسهر زۆر ئاست ههیه، هه دیس و علمی
هه دیس له زانکۆ و فیرگا و پهیمانگا ئیسلامیهکاندا بایه خێکی گرنکی پێ
دهدری، خوا یاربێ له ئاییندهیهکی نزیکدا کتیبه سههرهکییهکانی هه دیس به
حاسیه و کۆمپوتهر بهرمهجه دهکړین!!

ئیسلام ئهمرۆ له سایه ی خداوه هیژیکێ گه ورهیه، لهسهر رووی زهوی،
رۆلێکی گه لێ گه وره دهبینی لهسهر هه موو ئاستی، دۆست و دوژمن ئهمرۆ
ئهوه باش دهزانن، خۆزگا ئیمه ی کوردیش له م قوناغه ناسکه ی ئهمرۆدا له م
بارو دۆخه حالێ ده بووین و براهه تیی پتر له ملیاری موسولمانان
نه ده گۆرپییه وه به زهرده خه نه ی درۆی لایه نه رامیاریه بێ باره کان^(*)!

گه رچی کار به دهستانێ موسولمانهکانی دهورو به ریشمان ئه و
موسولمانه ساغه نین که له زۆرو سته م و چه وسانه وه ی نه ته وایه تیایان ئه مین
بین، چونکه ره گه ز په رستی و عیلمانییه ت و به رژه وه ندیی میلی خویان
کویری کردوون، گوێ به هه ق و نا هه ق ناده ن!

وه لێ ئه م قسه هه له ق و مه له قانه ی که ئیستا باوه، که هه ر کۆلکه مه لاو
کۆلکه ئه فه ندیه ک هه ل ده ستی ده م له ته عدیل و ته جریحی هه دیس ده داو،
به بێ له بارابوونی ته واو ده م له هه لسه نگاندنی هه دیسی سه حیحی
پیغه مبه ر (درودی خودای له سه رین) ده کوتی ئه مه سه ره تای ده م برده بۆ
قودسییه تی قورئانی پیروزی ش، ئه مه ده بێ به به رای ی هیژشیکێ گه وره بۆ
هه لته کاندنی به ردی بنچینه ی ئایینی ئیسلام، که له میژوه سه لیبییه ت و
سه هیونییه ت ره نگریژی بۆ ده که ن! گه رچی چرای خودا به فووی ده سته ی
شه ی تان نا کوژی ته وه و ده ریا به ده می سه گ گلاو نابێ، به لام به ته نگه وه
نه بوونی خۆیشمان سه راستی زۆرمان بۆ ده سازینی^(*).

(*) اللهم هل بلغت. (ومرگێر - ٢٠٠٨/٥/٣٠)

(*) ئه مه ئیستا وایه. په نا به خودا. (ومرگێر - ٢٠٠٨/٥/٣٠)

جا لہ دوا ئہم تویرینہ وہیہ ریگہ چارہ ی زور ہہیہ بو تہ ئویلی
 حہ دیس، وک ئہوہ لہ موتہ شایبہات بی، یا ہلہو بہ سہرچوونی فہرمو
 دہگیرہوہ (راوی) بی، یا ئہو مہرجانہ ی کہ فہرموودہ زانہ گہورہکان دایان
 ناوہ تییدا نییہ، یا بہ پیچہوانہ ی حہ دیس لہ خو ی ساختہ، گہ ی سازاندن
 (تہ ئویل) ی تری ئاوا جوان و ناسک و دور لہ بیریزی کردن، بہ قودسییہ تی
 کتیبہ عومدہکانی حہ دیس ہہیہ.

ئہوہ ی کہ جیی گومان و رخنہ نییہ ئہم راستہ قینہ یہیہ: کہ بیروباوہرو
 ئاقیدہ و شیوہ ی عبادت و چوئیتی تاعت و خودا پہرستی لہ ئیسلامدا زو
 زور رہساو سازو شیرین و دامہ زراوو ریو و پیو و ناسک و نازدارہ، ئہوہیش لہ
 سایہ ی ئہو ہموو حہ دیسہ ساخ و پیروزانہ وہیہ کہ بوون بہ سہرچاوہ ی ئہو
 ئاقیدہ ساخو و ئہو عباداتہ جوان و ہقانہ، کہواتہ فہرموودہ ی لہم بابہتہ
 پنداویستی بہ پیادا چوونہوہ نییہ بگرہ بو چوئیتی عبادت و تاعت و
 شیوہ ی خودا ناسین باشترین سہرچاوہو سہر چہ شمہ کتیبہ کوئہکانی
 فیقی ئیسلامیہ، زاناکان (رمای خودای لیئ) لہم لایہنہوہ ہیچیان بو دوا خو یان
 نہ میشتوتہوہ. زاناکانی ئہم چہرخہ دہتوانن بہ تہوفیق لہ نیوانی
 راجوانہکانی ئہواندا چارہ سہری گہ ی لہ کیشہکانی ئہمرومان بکن، وہ ی بہ
 ہیچ جوړ نابی تہوفیق سازاندن لہ نیوانی ئہو راجو ی جوئیانہدا بگاتہ
 رادہ ی تیکہ لی و پیکہ لی و تہوفیق! (وہرگیر)

۵۷۳۳- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) أَنَّ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى
 اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْمُؤْمِنُ إِذَا اشْتَهَى الْوَلَدَ فِي الْجَنَّةِ كَانَ حَمْلُهُ وَوَضْعُهُ فِي
 سَاعَةٍ وَاحِدَةٍ كَمَا يَشْتَهَى. رواهما الترمذي^(۲):

ئہو سہعید خودری (رمای خودای لیئ) دہفہرموی: پیغہمبہر (دیودی خودای
 لہسربن) دہفہرموی: کاتی موسولمان لہ بہہشتا نارہزووی منال دہکا، مانہوہ ی
 منالہکہ لہناو سکی دایکیداو لہ دایکبوونی و گہورہبوونی و تہمنی ہمووی
 بہیہک کاریر تہواو دہبی، خو ی چوئ حہزدہکا منالہکہ ئاوادہبی (ت-س/ح).

(۲) رواہ الترمذی بسند حسن (شرحہ).

۱۴۲) جُونِیْتِی و شِیْوَهی دانِیشتوانی به‌هشت : (أوصاف أهل الجنة)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ، وَكَرَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِّنْ غِلٍّ إِخْوَانًا عَلَىٰ سُرُرٍ مُّتَقَابِلِينَ، لَا يَمَسُّهُمْ فِيهَا نَصَبٌ وَمَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرَجِينَ - سورة الحجر - ۴۵/۱۵}.

دیارو ئاشکرایه که له خودا ترسه‌کان له دوا روژدا وان له‌ناو نازو نیعمه‌تی نه‌پراوه‌ی به‌هشتا، که پره له باخچه و باخ و بولاخ و ره‌زی جورا و جور، باخه‌کانی به‌هشت نه‌ونده ناسک و نازدارن و جوانن دهق ده‌لیی نه‌فسی به‌هشت خوین، خو ئاوو کانیاو و سه‌رچاو و روبار له به‌هشتا به‌بی شوماره، له‌به‌ر نه‌وه له که‌سی وایه که به‌هشتیه‌کان وه که مه‌لی ئاوی له‌ناو ئاودا ده‌ژین! به نازوه، به‌ریزه‌وه پییان ده‌فرموون: فرموون: به خیره خوشی به‌بیوه‌ی به‌ناستی پرّونه ناو ئهم به‌هشته‌وه، بو خوتان به ناسووده‌یی، به‌بی دهر دو به‌لا هه‌تا هه‌تایه له ناویدا بژین، دلّیان له ناستی یه که ساف ده‌که‌ین، کینه و ده‌غه‌زی ناو دلّیان وه که موو له ماست بکیشیت ئاوا راده‌کیشین و دلّیان به‌رابه‌ریه‌کتری پر ده‌که‌ین له دوستی و خوشه‌ویستی و برایه‌تی، وه‌کوو برای دایکی و باوکی له‌ناو خویاندا ته‌با له‌سه‌ر کورسی و ته‌خت و قه‌نه‌فه‌ی جوانی که‌شخه به‌رابه‌ریه‌کتری داده‌نیشن و کوپری قسه و گوشتوگویی لی گهرم ده‌که‌ن و به‌زم و ره‌زم و ئاهه‌نگی خوش ده‌گیپن، قه‌ت نه‌ماندوو ده‌بن، نه نه‌خوش ده‌که‌ن، نه ره‌نج ده‌گیشن، نه‌تووشی ناخوشی و مه‌ینه‌ت ده‌بن، له‌و به‌هشتانه‌دا له‌سه‌ر ئهم حاله خوشه جاویدانن و هه‌رگیز له‌وئی بارو کوچ ناکه‌ن و ناچن بو ولاتی تر.

وَقَالَ تَعَالَى: {إِنَّ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغْلٍ فَاكِهُونَ، {هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ فِي ظِلَالٍ عَلَى الْأَرَائِكِ مُتَكِئُونَ، {لَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَلَهُمْ مَّا يَدْعُونَ، سَلَامٌ قَوْلًا مِّن رَّبِّ رَحِيمٍ - سورة يس - ۵۵/۳۶-۵۸}.

واته: به‌راستی به‌هشتیه‌کان، که خویان له سایه‌ی خوداوه بوون به خاوه‌ن و خییوی به‌شی خویان له به‌هشتا، جیگه و شوینی خویانیان له

بههشتا هتا هتایه له‌سەر تاپۆ کراوه به‌راستی ئەم خودا پیداوانه وان له‌ناو خوشی و که‌یف و سه‌فادا، کارو پیشه‌یان هەر رابواردنی خوش و عیش و نوشه خو‌یان و هاوسه‌ره‌کانیان وان له بن سیبهری خه‌ست و خو‌لی خوشدا، له‌سەر کورسی و قه‌نه‌قه‌ی که‌شخه پالی ئی دهنه‌وه، میوه‌ی خوشی زۆر له‌بهر ده‌ستیان دایه، هەرچی تریش داواکه‌ن له خزمه‌تیان دایه، ئاواتی ههره‌گه‌وره‌شیان به‌وه دیته‌دی که خودا به‌خودی خو‌ی سلاویان ئی ده‌کا یا به‌هو‌ی فریشته‌کانیه‌وه سلاویان پی دهنه‌ی نه‌ی و فریشته‌کان پییان ده‌فهرموون: خودای میهره‌بان ده‌فهرمو‌ی: سلاو بو ئیوه‌بی، درودتتان لی‌بی.

۵۷۳۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَهْلُ الْجَنَّةِ جُرَدٌ مُرْدٌ كُحْلٌ لَا يَفْنَى شَبَابُهُمْ وَلَا تَبْلَى ثِيَابُهُمْ^(۱).

ئەبو هوریره (خودای ئی رازی بی) فه‌رمو‌ی: پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویست (درو‌دی خودای له‌سهرین) ده‌فهرمو‌ی: به‌هه‌شتیه‌کان بی موو بی ریش و سمیلن، له‌ش ساف و لووسن، چا‌وره‌ش و چا‌وبه‌کلن، هه‌میشه هه‌رلا‌وو گه‌نجن، هه‌رگیز پیرو نیختیار نابن، جل و به‌رگیشیان کۆن نابن. (ت-س/ح).

۵۷۳۵- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَدْخُلُ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ جُرَدًا مُرْدًا مُكْحَلِينَ أَبْنَاءَ ثَلَاثِينَ أَوْ ثَلَاثٍ وَثَلَاثِينَ سَنَةً^(۲).

موعازی کو‌ری جه‌به‌ل (خودای ئی رازی بی) فه‌رمو‌ی: هه‌زه‌ت (درو‌دی خودای له‌سهرین) فه‌رمو‌ی: به‌هه‌شتی که ده‌چنه به‌هه‌شت له‌ناو به‌هه‌شتا له‌ش بی موون، بی ریش و سمیلن، چا‌وره‌ش و چا‌وبه‌کلن، ته‌مه‌نیان سیی ساله. یا فه‌رمو‌ی: ته‌مه‌نیان سیی و سی ساله. (ت-س/ح).

(۱) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۲) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۵۷۳۶- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ مَاتَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ مِنْ صَغِيرٍ أَوْ كَبِيرٍ يُرَدُّونَ بَنَى ثَلَاثِينَ فِي الْجَنَّةِ لَا يَزِيدُونَ عَلَيْهَا أَبَدًا وَكَذَلِكَ أَهْلُ النَّارِ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ التِّرْمِذِيُّ^(۳):

ثَبَو سَهَعِيد (خودای نازی بن) فہرموی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسربین) دہفہرموی: ثہوہی بہ مندالی ہمری، یا بہ گہورہیی ہمری، کاتی دہچیثہ ناو بہہشت لہ تہمہنی سیی سالی دایہ، ئیتر ہہرگیز لہوہ زیاتر نابی، تہمہنی دوزہخیش ہروایہ. (ت- سند غریب).

۵۷۳۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ أَوَّلَ زُمْرَةٍ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ عَلَى صُورَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَذْرِ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُوكُهُمْ عَلَى أَشَدِّ كَوْكَبٍ دُرَّى فِي السَّمَاءِ إِضَاءَةً، لَا يُبُولُونَ وَلَا يَتَغَوَّطُونَ وَلَا يَتَفَلُّونَ وَلَا يَمْتَخِطُونَ، أَمْشَاطُهُمُ الذَّهَبُ، وَرَشْحُهُمُ الْمِسْكُ، وَمَجَامِرُهُمُ الْأَلْوَةُ، وَأَزْوَاجُهُمُ الْحُورُ الْعِينُ، أَخْلَاقُهُمْ عَلَى خَلْقِ رَجُلٍ وَاحِدٍ عَلَى صُورَةِ أَبِيهِمْ آدَمَ، سِتُونَ ذِرَاعًا فِي السَّمَاءِ. زَادَ فِي رِوَايَةٍ: وَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ زَوْجَتَانِ يُرَى مُحُّ سَاقِيهِمَا مِنْ وَرَاءِ اللَّحْمِ مِنَ الْحُسْنِ لَا اخْتِلَافَ بَيْنَهُمْ وَلَا تَبَاغُضَ قُلُوبُهُمْ قَلْبٌ وَاحِدٌ يُسَبِّحُونَ اللَّهَ بُكْرَةً وَعَشِيًّا. رَوَاهُ الشَّيْخَانُ وَالتِّرْمِذِيُّ^(۴):

ثَبَو ہورہیرہ (ہزای خودای نبین) فہرموی: خوشہویست (درویدی خودای لہسربین) فہرموی: یہکہم دہستہیی کہ دہچنہ ناو بہہشت لہسہر شیوہی مانگی شہوی چواردہن ناوا جوان و ناسک و نازدارن، لہناو ریزی بہہشتیہکانی تردا دیارین، دہستہی دواۓ ثہوان و ہک گہشترین ثہستیرہی ئاسمان وان، خہلکی بہہشت نہ گمیز دہکہن، نہ سہراو دہکہن، نہ چلم دہسپرن، نہ تفو بہلغہم رودہکہن (نہقرخن و لرخنن) شانہکانیان زیہرہ، ئارہقیان میسکہ، بخووریان عوودہ، ژنہکانیان پیریہہ چاو جوانہکانی

(۳) رواہ الترمذی بسند غریب (شرحہ).

(۴) مسلم. جنة ونعيمها: ۷۰۷۶، ۷۰۷۷، ۷۰۷۸. تجريد/ ۲/ ل- ۴۴۲ رقم/ ۱۳۱۲ = ۲۲۴۵، ۲۲۴۶، ۲۲۵۴، ۲۲۷۷.

بههشته، رهفتارو رهشتیان وهك يهك جوانه، لهسه ر شیوه و قه لافه تی
 ناده می باوکیانن، بالایان شهست بال دریژه. له گپرانه وهیه کا ئه مه ی پتره:
 هر پیاهیان دوورنی هیه له بههشته پیاوی رهبن نییه، هه موو ژندارن،
 ژنه کانیان، له بهر جوانی و ناسکی و نازداری مؤخی ناو لوولاقیان له ژیر
 چهرم و گوشته وه دیاره، وهك له ناو مینادابی ئاوا، جیاوازی و دژایه تی و
 ناخوشی و ناكوکیان له نیواندا نییه و رق و دهغه زو کینه له یه کتری ناکیشن،
 له ناو خوینا زور ته بان و ریکن و هه موویان یهك دَلن و دلیان له ئاستی یهك
 پاکه، بهیانی و ئیواره یادو ته سبیحاتی خودا دهکن. (ش/ت) → (ب ۶ ز -
 ۳ ل - ۵ ف - ۳۶۹۱/۲).

۵۷۳۸- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِنَّ
 أَهْلَ الْجَنَّةِ يَأْكُلُونَ فِيهَا وَيَشْرَبُونَ وَلَا يَتَغَلَّوْنَ وَلَا يَبُولُونَ وَلَا يَتَغَوَّطُونَ وَلَا يَمْتَخِطُونَ.
 قَالُوا: فَمَا بَالُ الطَّعَامِ قَالَ: جُشَاءٌ وَرَشَحٌ كَرَشَحِ الْمِسْكِ يُلْهَمُونَ التَّسْبِيحَ وَالتَّحْمِيدَ
 كَمَا يُلْهَمُونَ النَّفْسَ. رواه مسلم^(۵).

جابر (خودای نازنی بن) فهرمووی: له پیغه مبهرم بیست دهیغه رموو: له
 بههشته بههشتیه کان دهخون و دهخونه وه، بهلام تف و گمیزو پیشاوو
 پیسای ناکه، چلم و بهلغه میان نییه تا بیسپن، دهم و لووت و سنگیان پاکه و
 چلم و تف و بهلغه م و کلم و شتی وایان نییه.

یاران فهرموویان: قوربان! ئه ی ئه و خوراکه ی که دهیخون چی لیدی؟
 فهرمووی: ده بی به قرقینه و ئارهق له چه شنی گولاوی میسک، وهك چون
 ئیستا ئیوه له سایه ی خوداوه ری هه ناسه دانتان بو ئاسایی و سانایی کراوه
 ئاوا له خوداوه به ئاسانی و سانایی هه میشه خوو دهگرن به ته سبیحات و
 یادو ستایشکردنی خوداوه (م- رهحه تی خودای لیبی).

۵۷۳۹- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُعْطَى الْمُؤْمِنُ فِي
 الْجَنَّةِ قُرَّةٌ كَذَا وَكَذَا مِنَ الْجَمَاعِ. قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْ يُطِيقُ ذَلِكَ؟ قَالَ: يُعْطَى قُرَّةٌ مِائَةٍ.

(۵) مسلم. جنة ونعيمها: ۷۰۸۱. أبو داود. سنة: ۴۷۴۱. تحفة الأشراف: ۲۳۰۰

ئەنەس (رمزای خودای لیبی) فەرمووی: خوشەوێست (دروودی خودای لەسەرب) فەرمووی: لە بەهەشتا وەها وەها موسوڵمان تەوانای سەرجیی هەیە! گوترا: ئەو پیغەمبەری خودا! جا توانای ئەوەندە زۆری هەیە وەك تۆ دەفەرمووی؟ فەرمووی: هێزی سەد میڤردی ئیستای ئیوهی پی دەدری، کەواتە تەوانایی ئەوهی هەیە (ت-س/ص).

۵۷۴- عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَوْ أَنَّ مَا يُقَالُ ظُفْرٌ مِمَّا فِي الْجَنَّةِ بَدَأَ لَتَزَخَّرَتْ لَهُ مَا بَيْنَ خَوَافِقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَوْ أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ أَطْلَعَ قَبْدًا أَسَاوَرُهُ لَطَمَسَ ضَوْءَ الشَّمْسِ كَمَا تَطْمَسُ الشَّمْسُ ضَوْءَ النَّجْمِ. رواهما الترمذي. نَسَّالَ اللَّهُ رِضَاهُ وَالْجَنَّةُ آمِينَ^(۷):

سەعدی کوپی ئەبو وەققاس (رمزای خودای لیبی) دەفەرمووی: حەزەت پیغەمبەری خوشەوێست و نازدارو گەرەو سەرور (دروودو سلاو و محەت و بەرمکاتی خودای گەرەو سەرورە لەسەرب و سەر مال و منال و هەست و نەست بەقوریانی گەردی سەر ئاستانە کۆبی پێدزی ب) دەفەرمووی: نینۆکی چەندێ هەل دەگرێ ئەگەر ئەوەندە لەشتی ناو بەهەشت لە دنیا دا دەربکەوێ کون و قوژبەنی ئاسمان و زەوی دەرازیته‌وهو شەوق دەداتەوهو پێ دەبێ لە نوورو لە بۆن و بەرامەیی خوش، ئەگەر گریمان پیاویکی بەهەشتی سەربکیشیته ناو جیهان و خشلەکانی دەربکەون شەوقی خۆر دادەپۆشی و لەبەر شەوقی ئەو خۆر شەوقی نامینی، هەرەك چۆن لەبەر شەوقی خۆر ئەستێرەو مانگ شەوقیان نامینی! (ت- سەند غەریب).

(۱۴۳) شیوه‌ی شیرینی ژنی بەهەشت : (صفة نساء الجنة)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {فِيهِنَّ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ - سورة الرحمن}.

ئەم ئایەتە بە تەواوی لەسەر باسی (دارو درەخت و میوه‌ی بەهەشت) دا رابورد.

^(۷) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

وَقَالَ تَعَالَى: {إِنَّا أَنشَأْنَاهُنَّ إِنْسَاءً، فَجَعَلْنَاهُنَّ أَبْكَارًا، غُرُبًا أَثَرَابًا، لِأَصْحَابِ الْيَمِينِ - سورة الواقعة - ۶۵ / ۳۵ - ۳۸}.

واته: پەری بههشت بێ و خودا به دەستی رهنگینی قوردردەتی خۆی بۆ دوست و خوشەویست و نازیزانی خۆی دروستیان بکا دەبی چۆن نازەنینانی بن، لە پیش هەموو شتیكا ئەو بەهره خوشەیی که لە جیهاندا ژن شانازی پیوه دەکاو پیوهی دەنازی، پیاویش زۆر حەزی ئی دەکا لەو پەرییانهدا هەیه، که بریتیه لە کچینی و کچیتی، ئەو پەرییانه هەمیشە کچن، گشت جاری که میردهکانیان دەچنە لایان، دەبنەوه بەکچ، هەموو میرد پەروەرن و نازی میردهکانیان دەگرن، هەموو هاوتەمەن، لە سێرهی میردهکانیانان، لە عەموو نووییەکان، دەبن بە ژن و هاوسەری ئەسحابول یەمین.

۵۷۴۱ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَقَدْ وَدَّ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ رَوْحَةً خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا وَلَقَابُ قَوْسٍ أَحَدِكُمْ أَوْ مَوْضِعُ قَدَمِهِ مِنَ الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا وَلَوْ أَنَّ امْرَأَةً مِنْ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ أَطْلَعَتْ إِلَى الْأَرْضِ لَأَضَاءَتْ مَا بَيْنَهُمَا وَلَمَلَّتْ مَا بَيْنَهُمَا رِيحًا وَلَنَصِيفُهَا عَلَى رَأْسِهَا خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا. رواه البخاري والترمذي^(۱):

ئەنەس (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربین) فەرمووی: بەقەد جیگەیی کهوانی، یا بەقەد شوین پیی یەکیکتان لە بەهەشت چاکترە لە گشت جیهان و ئەوهی لە جیهاندا هەیه. گریمان ژنی لە نافرهتانی دانیشتوانی بەهەشت سەر بکیشی بۆ سەرزهوی لەم پەری زهوییەوه هەتا ئەوپەری زهوی پردهکات لە بۆنی خوش، ئەو سەر پۆشەیی کهوا بەسەریهوه لە سەراسەری جیهان بەخۆی و نازو نیعمەتیەوه چاکترە. (ب/ت).

۵۷۴۲ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الْمَرْأَةَ مِنْ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ لَيَرَى بَيَاضَ سَاقِهَا مِنْ وَرَاءِ سَبْعِينَ حُلَّةً حَتَّى يَرَى مُخَهَا وَذَلِكَ

(۱) تجرید/ ۲ ل- ۲۸۳ رقم/ ۱۱۵۲ = ۲۷۹۶ فتح.

بِأَنَّ اللَّهَ يَقُولُ (كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَالْمَرْجَانُ) فَأَمَّا الْيَاقُوتُ فَإِنَّهُ حَجَرٌ لَوْ أُدْخِلْتَ فِيهِ سِلْكَاً ثُمَّ اسْتَصْفَيْتَهُ لَأَرَيْتَهُ مِنْ وَرَائِهِ^(۲):

عبداللّٰ (خودای فی رازی بن) فہرمووی: خوشہ ویست (درویدی خودای لہسیرین) فہرمووی: سپیتی پووی ژنی بههشتی لہسر حہفتا دہست جلہوہ دیارہ، تہانہت ئہوہندہ جوان و ناسک و نازدارو ساف و لووسہ موخی ناو لوولاقیشی دیارہ، ئہمہیہ کہ خودا لہوہسپاندا دہفہرمووی: کانہن الیاقوت والمرجان: ئہو ژنانہ ئہوہندہ ناسک و نازدارو ساف و لووس و بیگہردو سوورو سپین دہلّٰی یاقوت و مہرجانن. چونکہ یاقوت بہردیکی بہرخہ لہبہر روونی و بیگہردی ئہگہر ہودایہکی پیوہ بکہی لہ دیوی دہروہ دیارہ (تیرمیزی - رہزای خودای لیبن).

۵۷۴۳- عَنْ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَمُجْتَمَعًا لِلْخُورِ الْعَيْنِ يُرْفَعْنَ بِأَصْوَاتٍ لَمْ يَسْمَعْ الْخَلَائِقُ مِثْلَهَا يَقُلْنَ نَحْنُ الْخَالِدَاتُ فَلَا نَبِيدُ وَنَحْنُ النَّاعِمَاتُ فَلَا نَبَأُ وَنَحْنُ الرَّاغِبَاتُ فَلَا نَسْخَطُ طُوبَى لِمَنْ كَانَ نَسَا وَكُنَّا لَهُ. رواهما الترمذي. نَسَأَلُ اللَّهَ رِضَاهُ وَالْجَنَّةَ آمِينَ^(۳):

ئیمامی علی (رہزای خودای لیبن) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسیرین) فہرمووی: لہ بہهشتا پیریہ چاو جوانہکان کوپ دہبہستن و لہ باخچہیہکا کو دہبنہوہ، بہ ئاوازیکی زور خوش نقامیک دہلّٰن و دہیکہن بہ چریکہیہکی وا خوش کہس نہیبیستی: دہچرن: ئیمہ نہمرین، ہہتا ہہتایہ دہژین، ہہرگیز نامرین، لہناو ناچین، ئیمہ نازدارین، قہد بن ناز ناکہوین، ئیمہ لہ خودای خویمان رازین، بہ ہہشی خویمان دہنازین، لہ میردہکانمان خوش نوودین، لہ دہستہ خوشکہکانمان بن گلہیین، قہت لیان بیزار نابین، خوشی لہو کہسہ کہ میردی ئیمہیہو ئیمہ ہاوسہری ئہوین! (ت- سند غہیب).

(۲) بسند مسکوت عنہ.

(۳) رواہ الترمذی بسند غریب (شرحہ).

۱۴۴) یه‌که‌م که‌س که ده‌چنه به‌هسته‌وه موجه‌مه‌دو ئومه‌ته‌که‌یه‌تی

أول من يدخل الجنة النبي محمد ﷺ وأُمته

۵۷۴۴- له سه‌ه‌تای باسی شه‌فاعة‌ته‌وه رابورد، فه‌رموده‌ی: (أنا أول الناس يشفع في الجنة وأنا أكثر الأبياء تبعاً)^(۱).

۵۷۴۵- → (ب - ۴ ز - ۸۱ ل - ۲۴۹ ف - ۳۰۷۶/۱۰) حدیثی: (أنا أكثر الانبياء تبعاً يوم القيامة وأنا أول من يقرع باب الجنة)^(۲).

۵۷۴۶- وَعَنْهُ (أَي عَنْ أَنَسُ - الْمُرْجَم) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَنَا أَوَّلُ شَفِيعٍ فِي الْجَنَّةِ لَمْ يُصَدِّقْ نَبِيٌّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ مَا صُدِّقْتُ وَإِنَّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ نَبِيًّا مَا يُصَدِّقُهُ مِنْ أُمَّتِهِ إِلَّا رَجُلٌ وَاحِدٌ^(۳):

دیسان ئیمامی ئه‌نه‌س (ره‌زای خودای نبین) ده‌فه‌رموی: هه‌زه‌تی پی‌غه‌مبه‌ری خو‌شه‌ویستی خوداو خو‌شه‌ویستی گه‌لی ئیسلام (دروود و صلوات و سلام و رحمت و به‌ره‌کاتی خودای گه‌وره‌ی له‌سه‌رب و سه‌رو مال و منال و دایک و باوک و که‌سوکاو مه‌ست و نه‌ست گشتی به‌یه‌ک جار به‌قوربانی گه‌ردی ژیر پی‌ی دینکه‌دانی گه‌ری پج‌زی بئ) ئه‌نه‌س فه‌رموی: ئه‌و هه‌زه‌ته‌ نازداره‌ فه‌رموی: له‌ به‌ه‌شتا من یه‌که‌م تکاکارم، که‌س له‌ پی‌غه‌مبه‌ره‌کانی تر ئه‌وه‌نده‌ی من خه‌لک ئیمانی له‌سه‌ر شی‌وه‌یه‌کی هه‌ق پی‌ نه‌هیناوه‌، بزانی که‌ پی‌غه‌مبه‌ری وابوو له‌پیش منه‌وه‌ یه‌ک پیاو له‌ ئومه‌تی ده‌عوته‌ی باوه‌ری پی‌ کردوو و ئومه‌تی ئیجابیه‌ی بریتی بووه‌ له‌یه‌ک که‌س و به‌س. (م- ره‌زای خودای نبین).

۵۷۴۷- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: آتَى بَابَ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَاسْتَفْتَحَ فَيَقُولُ الْخَازِنُ مَنْ أَنْتَ فَأَقُولُ مُحَمَّدٌ. فَيَقُولُ بِكَ أَمْرٌ لَا أَفْتَحُ لِأَحَدٍ قَبْلَكَ. روى هذه الأربعة مسلم^(۴):

(۱) تقدم في المجلد العاش. تسلسل/ ۱۳۰ مبحث (شفاعة نبينا محمد (ص) رقم الحديث/ ۵۶۹۲/۳.

(۲) تقدم في مجلد رابع. تسلسل/ ۸۱ رقم/ ۳۰۷۶/۱۰.

(۳) مسلم. إيمان: ۴۸۴.

(۴) مسلم. إيمان: ۴۸۵.

دیسانهوه ئههس (خودای ئا رازی بێ) فهرمووی: خوشهویست (درویدی خودای لهسهرین) فهرمووی: روژی دواروژ دهپومه بهردهگاری بههشت و له درهگا دهدهم، دهركهوانی بههشت دهفهرموئ: تو کییت؟ دهلیم: منم موحهمهدهم، دهفهرموئ: خوشم فهرمانم پی کراوه که له پیشا بو توئی بکهمهوه، وه له پیش هاتنی تودا بو کهسی تری نهکهمهوه، کهواته باشه بفهرموو وا بووت دهکهمهوه. (م - رمزای خودای لیبی).

۵۷۴۸ - عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَيَدْخُلَنَّ الْجَنَّةَ مِنْ أُمَّتِي سَبْعُونَ أَلْفًا أَوْ سَبْعُمِائَةِ أَلْفٍ مُتَمَسِكِينَ، آخِذًا بَعْضُهُمْ بِبَعْضٍ، لَا يَدْخُلُ أَوَّلُهُمْ حَتَّى يَدْخُلَ آخِرُهُمُ الْجَنَّةَ، وَوُجُوهُهُمْ عَلَى ضَوْءِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ. رواه الشيخان^(۵):

سههلی کوپی سهعد (رمزای خودای لیبی) فهرمووی: خوشهویست (درویدی خودای لهسهرین) فهرمووی: له ئومهتی من ههفتا ههزار کهس. یا فهرمووی: ههوت سهدهزار کهس به یهک ریز به یهکجار دهچنه ناو بههشت، بهریز دهستی پهکتریان گرتوو، وهک له ریزی نویردا راوهستابن ناوا، لهسهر ئهم حاله ههموویان پیکهوه لهیهک کاتا دهچنه ژوووه، دیاره دهگای بههشت زورپانه، دهموو چاویان ئهوهنده جوان و به شهوقه وهک مانگی شهوی چوارده دهرهوشیتهوه (ش) شهیخان = ئیمامی بوخاری و ئیمامی موسلیم، که دادهنرین بهریشسپیی و ماموستای ههموو فهرمووده زانهکانی تر - رمزای خودا له ههموویان بێ).

(۵) بخاری. رفاق: ۶۰۵۴. مسلم: ۵۲۵.

۱۴۵) کهسانی به‌بئی لیپرسینه‌وه ده‌چنه ناو به‌هشت

الذین یدخلون الجنة بغير حساب

۵۷۴۹- → (ب- ۴ ز- ۸۰ ل- ۲۴۰ ف- ۱)^(۱).

لیره ئەم چەند پتری یه به‌سوودانه‌ی هه‌یه: حەفتا هەزار کەس لە پیشیانە‌وه‌یه، به‌بئی لیپرسینه‌وه‌و سزادان ده‌چنه به‌هشت لی‌ره‌دا ده‌فرموی: عووکاشه‌ی کوپی می‌حصه‌ن عەرزی حەزرتی کرد: قوربان نزام بۆ بکه که خودا بمکا به‌یه‌کئی له‌وانه؟ فرموی: اللهم اجعله منهم: خودایه! بیکه‌ی به‌کەسێ له‌م خودا پێداوانه.

حه‌دیس - با مه‌ئال و نه‌نجامی ریوایه‌ته‌ جیا جیاکانیشی یه‌ک بئی به‌لام - له‌ زوربه‌ی گێڕانه‌وه‌کانی‌دا زیاده‌ی به‌سوود زۆره. که‌واته: بۆیه ئیمه‌ تابۆمان ده‌کړئ هه‌موو ریوایه‌تی ته‌رجمه‌ به‌کەین باشت‌ره. (وه‌رگێڕ)

۱۴۶) زوربه‌ی خه‌لکی به‌هشت له‌ ئومه‌تی موحه‌مه‌دن

الامة الحمديّة أكثر أهل الجنة

۵۷۵۰- → (ب/ ۷ ز/ ۵ ل/ ۳۰ ف/ ۱) + (ب/ ۶ ز/ ۱۸ ل/ ۲۶۶)^(۱).

۵۷۵۱- عَنْ ابْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَهْلُ الْجَنَّةِ عِشْرُونَ وَمِائَةٌ صَفٍّ ثَمَانُونَ مِنْهَا مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ وَأَرْبَعُونَ مِنْ سَائِرِ الْأُمَمِ. رواه الترمذي بسند حسن. نَسَأَلُ اللَّهَ التَّوْفِيقَ آمِينَ^(۲).

ئيبنو بو‌ره‌یده فرموی: باو‌کم فرموی: پێغه‌مبەر (برووی خودای له‌سهرین) فرموی: خه‌لکی به‌هشت سه‌دو‌بیست ریزن. هه‌شتا ریزیان له‌م ئومه‌تی ئیسلامه‌ن، چل ریزی‌شان له‌ نه‌ته‌وه‌کگانی ترن (ت- س/ ح).

(۱) تقدم فی مجلد رابع. تسلسل/ ۸۰ رقم/ ۲۰۶۲/۱.

(۲) تقدم فی مجلد سابع. تسلسل/ ۵ رقم/ ۱ + مجلد سادس. تسلسل/ ۱۸ رقم/ ۳۹۷۵/۷.

(۲) رواه الترمذي بسند حسن.

۱۴۷) یہ کہم خوراک و یہ کہم خوار دہوہی خہ لکی بہشت جیہ ما اول طعام اهل الجنة وما شربهم عليه

۵۷۵۲- عَنْ تَوْبَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) مَوْلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كُنْتُ قَائِمًا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَجَاءَ حَبْرٌ مِنْ أَحْبَارِ الْيَهُودِ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُحَمَّدُ. فَلَدَفَعْتُهُ دَفْعَةً كَادَ يُصْرَعُ مِنْهَا فَقَالَ: لِمَ تَدْفَعُنِي فَقُلْتُ أَلَا تَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ. فَقَالَ الْيَهُودِيُّ: إِنَّمَا نَدْعُوهُ بِاسْمِهِ الَّذِي سَمَّاهُ بِهِ أَهْلُهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِنَّ اسْمِي مُحَمَّدٌ الَّذِي سَمَّانِي بِهِ أَهْلِي. فَقَالَ الْيَهُودِيُّ: حِثُّ أَسْأَلُكَ. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): أَيْتَفَعُكَ شَيْءٌ إِنْ حَدَّثْتُكَ. قَالَ: أَسْمَعُ بِأُذُنِي فَتَكْتُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِعُودٍ مَعَهُ. فَقَالَ: سَلْ. فَقَالَ الْيَهُودِيُّ: أَيْنَ يَكُونُ النَّاسُ يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): هُمْ فِي الظُّلْمَةِ ذُوْنَ الْجِسْرِ، قَالَ: فَمَنْ أَوَّلُ النَّاسِ إِجَارَةٌ؟ قَالَ: فَقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ؟ قَالَ الْيَهُودِيُّ: فَمَا تُخَفِّتُهُمْ حِينَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ؟ قَالَ: زِيَادَةُ كَيْدِ الثُّونِ، قَالَ: فَمَا عِدَاؤُهُمْ عَلَى إِثْرِهَا؟ قَالَ: يُنَحَرُ لَهُمْ تَوْرُ الْجَنَّةِ الَّذِي كَانَ يَأْكُلُ مِنْ أَطْرَافِهَا، قَالَ: فَمَا شَرَابُهُمْ عَلَيْهِ؟ قَالَ: مِنْ عَيْنٍ فِيهَا تُسَمَّى سَلْسِيلًا، قَالَ: صَدَقْتَ، وَحِثُّ أَسْأَلُكَ عَنْ شَيْءٍ لَا يَعْلَمُهُ أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ إِلَّا نَبِيٌّ أَوْ رَجُلٌ أَوْ رَجُلَانِ، قَالَ: يَتَفَعُكَ إِنْ حَدَّثْتُكَ، قَالَ: أَسْمَعُ بِأُذُنِي. قَالَ: حِثُّ أَسْأَلُكَ عَنِ الْوَلَدِ قَالَ: مَاءُ الرَّجُلِ أَيْضُ وَمَاءُ الْمَرْأَةِ أَصْفَرُ فَإِذَا اجْتَمَعَا فَعَلَا مَنِيَّ الرَّجُلِ مَنِيَّ الْمَرْأَةِ أَذْكَرَا بِإِذْنِ اللَّهِ وَإِذَا عَلَا مَنِيَّ الْمَرْأَةِ مَنِيَّ الرَّجُلِ أَكْثَا بِإِذْنِ اللَّهِ. قَالَ الْيَهُودِيُّ: لَقَدْ صَدَقْتَ وَإِنَّكَ لَنَبِيٌّ ثُمَّ انْصَرَفَ فَدَهَبَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَقَدْ سَأَلَنِي هَذَا عَنِ الَّذِي سَأَلَنِي عَنْهُ وَمَا لِي عَلِمْتُ بِشَيْءٍ مِنْهُ حَتَّى أَتَانِي اللَّهُ بِهِ. رواه مسلم في الغسل في كتاب الطهارة. نسأل الله تمام الطهارة آمين^(۱).

سہو بان (رمزای خودای نبین) فہرموی: لہ خرمہت حہزہ تدا (دیودی خودای
لہسہرین) راوہ ستا بووم، مالوومی ہات گوتی: سلاؤ لہ توئہی موحمہد!
السلام علیک یا محمد۔ منیش پالیکی وا توندیم پیوہی نا خہریک بوو پیی

بكهوئ، گوتی: بۆچی پالم پیوه دهنیی؟! گوتم: ئەهی بۆچی نالییت ئەهی پیغه مبهری خودا! گوتی: بهوناوهوه بانگی دهکهین که که سوکاری لیی ناوه! چه زهت (دروودی خودای لهسهرین) فهرمووی: بهائی من ناوم موحه ممه دهو که سوکارم بهو ناوه منیان ناوناوه، مالومه که گوتی: هاتووم پرسیارت لیی بکه، پیغه مبهر (دروودی خودای لهسهرین) فهرمووی: ئەگهر قسهی ههقت بۆ بکه، موسولمان دهبیئت؟ گوتی: به گویئ خوّم دهبیستم چه زهت (دروودی خودای لهسهرین) داریکی به دهستهوه بوو، دهیژهند له زهوییه که وه فهرمووی: ئادهی پرسیارت چییه بپرسه گوتی: ئەو رۆژهی که ئەم زهوی و ئاسمانه دهگۆرین به زهوی و ئاسمانیکی تر ئەم خه لکه له کوئ دهبن؟ پیغه مبهر (دروودی خودای لهسهرین) فهرمووی: لهسهر پردی سیرات دهبن گوتی: ئەهی کئ یه کهم کهس دهبی که لیی دهپه پرتیهوه؟ فهرمووی: هه ژارانئ کۆچکاران ئەو هه ژارانئ که له مه که وه له تاو کافره کان کۆچیان کرد بۆ مه دینه گوتی: کاتئ دهچنه بههشت یه کهم خواردنیان چییه؟ فهرمووی: پارچه زیاده گوشته کهی جهرگی نههنگه گوتی: ئەهی گهرماو گهرم له دوا ئەو چی تر دهخوئن؟ فهرمووی: جوانه گاکهی بههشتیان بۆ سهر دهبرن، که له دهورو بهری بههشتا بۆ خوئ دهلهوه را!.

گوتی: ئەهی چی بهسهردا دهخونهوه؟ فهرمووی: له ئاوی ئەو سه رچه شمهیهی بههشت که ناوی سه له سه بیله. گوتی: راست دهکهی، هاتویشم شتیکی ترت لیی دهپرسم که کهس نایزانئ جگه له پیغه مبهران، مه گهر پیاوئ یا دوانی تریش بیزانن، فهرمووی: ئەگهر من پیئت بلیم و بیزانم تو ئیسلام دهبی و — له ئیسلامبوونت قازانج به خوئ دهگهیهنئ؟ گوتی: جارئ با گویم له قسه کانت بی. مالومه که گوتی: هاتووم له بارهی منداله وه لیئت دهپرسم، فهرمووی: ئاوی پیاو سپییه، ئاوی ژن زهرده، که له گهل یه کا دروست بوون و ئاوی پیاو سهر ئاوی ژن کهوت به فهرمانی خودا نیرینهیان دهبی، به لام ئەگهر ئاوی ژن سهر ئاوی پیاو کهوت ئیتر به فهرمانی خودا میینهیان دهبی.

مالوومەكە گوتى: راستت فەرموو: بەراستى تۆھەق پىغەمبەرىت، ئەوجا گەپرايەوھو رۆيشت. پىغەمبەرىش (دېئودى خوداى لەسەرىن) فەرمووى: كاتى ئەم پىرسىيارانەى ئى دەكردم تا ئەو چىركەيە ئاگام لە وەلامى ھىچيان نەبوو، وەئى خودا بەسرووش يەك بەيەك وەلامەكانى بۆم نارد. (م- رەحمەتى خوداى لىيىن) → (ب/۶ ز/۳ ل/۱۱ ف/۳۶۹۶/۷) + (ب/۱ ز/۳۰ ل/۱۴۶ ف/۲۶۳/۶).

۱۴۸) دانىشتوانى بەھەشت لە بەھەشتا نەمرو جاويدان و ھەتا ھەتايە

لە بەھەشتا دەبن: (أهل الجنة مخلصون فيها ابدًا)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَأَمَّا الَّذِينَ سَعِدُوا فَبِئْسَ الْجَنَّةُ خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ عَطَاءٌ غَيْرَ مَجْذُوذٍ - سورة هود - ۱۱/۱۰۸}.

واتە: ئەو كەسانەيش كە خودا پىداون و بەختەوھن ئەوھ وان لەناو بەھەشتا، ھەتا ھەتايە بە ئىجگارى بەبى پسان ئەم خەلاتى خودايە بۆ ئەوان بەردەوام دەبى و پىرانەوھى نابى، مەگەر ئەو ماوھ نەبى كە پەروردگارى تۆ بەدانايى خۆى، بۆ زیادە خۆش نوودى ئەوان ويستى لەسەر ئەوھبى كە بيانىات بۆ جىگەيى لە بەھەشت خوشترىش، گەرچى ئەوان ئەگەر بە خۆيان بى وەك قورئان دەفەرموئ: {خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَنْفِرُونَ عَنْهَا جَوْلًا} وەئى خودا مەسلەھەت و قازانجى بەندە باشتەر دەزانى تا خۆى لەبەر ئەوھ جارو بار كەمە كەمە بۆجى گۆركى و ئاوو ھەوا گۆپىن دەيانبات بۆ شوئىنى خوشترا! (ئەم تەفسىرەم لە شوئىنى تر نەديوھ، ئەمە بۆ چوون و دیدى خۆمە - وەرگىڤ. → (ب- ۷ ز- ۱۰ ف- ۱۶).

۵۷۵۳- → (ب- ۷ ز- ۲ ل- ۱۹ ف- ۲)^(۱).

لێرە ئەم زیادە سوودەى ھەيە: جارچى جاپەدەدا: ئەى خەلكى بەھەشت! گوى بگرن، ئەوانىش گوى قولاخ دەكەن و لە دلىشەوھ دەترسن

(۱) تقدم فى مجلد سابغ. تسلسل ۲/رقم ۲۹۸۴/۲.

ئه‌وجا بانگه‌واز ده‌کری: ئه‌ی دانیش‌توانی دۆزه‌خ! گوئی بگرن ئه‌وانیش هه‌موو گوئی قوڵاخ ده‌که‌ن، له‌ دلێشه‌وه‌ دلێان خوش ده‌بی و ده‌لێن ده‌ی به‌لکوو به‌ر تهاکاری بکه‌وین و له‌ دۆزه‌خ رزگارمان بی.

۵۷۵۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ يَنْعَمُ لَا يَبْأَسُ لَا تَبْلَى ثِيَابُهُ وَلَا يَفْنَى شَبَابُهُ^(۲):

ئه‌بو هورهیره (خودای ئه‌ی رازی بی) ده‌فه‌رموی: هه‌زه‌تی پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویست (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموی: ئه‌وی بجیتته به‌هه‌شت ده‌که‌وی به‌سه‌ر خێرو خوشیداو ده‌که‌ویتته ناو نازو نیعمه‌ته‌وه، ئیتر هه‌تا هه‌تایه ره‌نج و ناخووشی و ناره‌حه‌تی نابینی، جل و به‌رگی نه‌ده‌ دپڕی و نه‌کۆن ده‌بی، چونکه هه‌میشه جلی نوێ له‌به‌ر ده‌که‌ن، هه‌میشه‌یش گه‌نج و جه‌هیل و لاو ده‌بی. قه‌ت قه‌ت پیر نابێ.

۵۷۵۵- → (ب- ۶ ز- ۸ ل- ۱۶۹ ف- ۳)^(۳).

۱۴۹) په‌رده‌ لاده‌دری و به‌هه‌شتیه‌کان په‌روه‌رنکاری که‌وره‌و هه‌ژای خۆیان به‌چاوی سه‌ر ده‌بیتن: (کشف الحجاب عن أهل الجنة فيرون ربهم جل شأنه)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَجُودَ يُؤْمِنُ لَأُصْرِفَ إِلَىٰ رَبِّهَا نَاطِرَةً} سورة القیامة- ۲۲/۷۵-
{۲۳} → (ب- ۷ ز- ۵۸ ل- ۲۳۰ ف- ۲).

۵۷۵۶- → (ب- ۱ ز- ۴۴ ل- ۱۹۰ ف- ۲)^(۱).

۵۷۵۷- → (ب- ۷ ز- ۳۸ ل- ۱۷۴ ف- ۲)^(۲).

۵۷۵۸- → (ب- ۶ ز- ۱۱ ل- ۲۳۵ ف- ۱/۳۹۱۶)^(۳).

(۲) مسلم. جنة ونعيمها: ۸۵.

(۲) تقدم في مجلد سادس. تسلسل/ ۸ رقم/ ۳۸۶۸.

(۱) تقدم في مجلد اول. تسلسل/ ۴۴ رقم/ ۳۳۸/۲.

(۲) تقدم في مجلد سابع. تسلسل/ ۲۸ رقم/ ۴۱۴۴/۲.

۱۵۰) خودای میهره‌بانی و نه‌وازشت له‌گه‌ل خه‌لکی به‌ه‌شتا ده‌نویتی و کالای ره‌زامه‌ندی خویبان به‌بالا ده‌بری

ملاطفة الله لأهل الجنة وإحلال الرضوان عليهم

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللَّهِ أَكْبَرُ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ - سورة التوبة - ۷۲/۹}.

خودای میهره‌بان به‌به‌خشنده‌یی خوی به‌لین و واده‌ی داوه‌ی به‌موسولمانه‌ ساغه‌کان، چ‌پی‌او بن‌چ‌ژن، که‌چهن به‌ه‌شتیکیان پی‌خه‌لات ده‌فهرموی، که‌چهن چه‌ماوی به‌ناویاندا زور به‌جوانی دیت و ده‌پ‌واو، به‌ناو باخ و بولاخ و شوینه‌کانی تریشیدا ده‌خولینه‌وه. هه‌روه‌ها به‌لینی نه‌وه‌یشی پی‌داون که‌خانه‌ی جوان جوانی پاک و ته‌میزیشیان پی‌ده‌دا، که‌وان له‌جه‌نناتی عه‌دندا، که‌به‌راستی نه‌و به‌ه‌شتانه‌ جیگه‌ی حه‌وانه‌وه‌و نیشته‌جی بوونن، جیگه‌ی نیجگاری نیوه‌ن، هه‌روه‌ها واده‌ی نه‌وه‌یشی پی‌داون که‌کالای ره‌زامه‌ندی خوی به‌بالایان بری، که‌نهم خه‌لاتی ره‌زامه‌ندی خودایه‌گه‌لی له‌و شتانه‌گه‌وره‌ترو، به‌هرمه‌ندترو به‌نرختره، به‌راستی به‌شی‌گه‌وره‌و هاتنه‌دی ئاواتی هه‌ره‌گه‌وره‌نهمیه.

۵۷۵۹- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ لِأَهْلِ الْجَنَّةِ يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ يَقُولُونَ لَيْلِكَ رَبَّنَا وَسَعْدُكَ. وَالْخَيْرُ فِي يَدِكَ يَقُولُ هَلْ رَضِيتُمْ يَقُولُونَ وَمَا لَنَا لَا نَرْضَى وَقَدْ أُعْطِيتَا مَا لَمْ تُعْطِ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ. يَقُولُ أَنَا أُعْطِيتُكُمْ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ. قَالُوا يَا رَبِّ وَأَيُّ شَيْءٍ أَفْضَلُ مِنْ ذَلِكَ يَقُولُ أَحِلُّ عَلَيْكُمْ رِضْوَانِي فَلَا أَسْخَطُ عَلَيْكُمْ بَعْدَهُ أَبَدًا. رواه الشيخان والترمذي^(۱).

(۲) تقدم في مجلد سادس. تسلسل ۱۱/ رقم ۳۹۱۶.

(۱) تجريد البخاری - مختصر صحيح البخاری/ ۵/ ۲۸۷/ رقم ۲۰۳۳ = ۶۵۴۹، ۷۵۸. مسلم. جنة ونعيمها: ۷۰۷۰. ترمذي. صفة الجنة: ۲۵۵۵. تحفة الأشراف: ۴۱۶۲.

ئەبو سەعید (خودای ئازادی بێ) فەرمووی: پیڤەمبەر (درویدی خودای لەسەربێ) فەرمووی: خودای گەورە بە خەلکی بەهەشت دەفەرموێ: ئەو خەلکی بەهەشت! دەلێن: فەرموو بۆ فەرموو ئەو پەرەردگارمان! سەرمان لە ریتایە و چاکە و خێر هەمووی بە دەس تۆیە و بەس. دەفەرموێ: ئایا رازی بوون؟ دەلێن: بۆ رازی نابین، سەرە رای ئەم هەموو بەشە باشە ی که تۆ داوتە بە ئیمە هیشتا خوانە خواستە لووتە لابین! دەفەرموێ: لەو چاکترتان دەدەمێ دەلێن: خودایە! دەبێ چوێ لەمە جاتریی و چوێ تر لەم نازو نیعمەتە ی بەهەشتە باشتربێ؟ دەفەرموێ: بەهرە ی رەزامەندیی خۆمتان خەلات دەکەم، ئیتر هەتا هەتایە لە ئیو رازی دەبم و قەت لیقان نارەنجیم. (ش/ت).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ئیمامی بوخاری (رەزای خودای لێبێ) لە حەزەرەتەو دەگیرێتەو حەزەرەت (درویدی خودای لەسەربێ) دەفەرموێ: ان من الشعر حكمة: بازە شیعری حیکمەتە: واتە: قسە ی نەستەقی راستی هەقە، سوود و قازانجی دین و دنیای تیا دایە جا لەم روانگەو دەمەوێ باسی بەهەشتتان بۆ بکەم بە شیعەر، لە چارچێوە ی ئایەت و فەرموودەکانی ئەم باسەدا که لە پیڤەشەو رابووژدن، وشە بە وشە ئەم شیعەرانەم بە پیی تەفسیری بەیزاوی و تەفسیری نامی و مواهب الرحمن و جەلالەین و، بە پیی شەرحی ئیمامی نەووەوی لەسەر صەحیحی موسلیم و عینی و تحفة الاحوذی و غایەتولمەئمول و النهایە فی غریب الحدیث و لاأثرو تەفسیری خال و تەفسیری شوببەر و دەلیلولفالحین و قەستەلانی راست کردۆتەو، مەگەر شیعری که پەییوەندی بە باسەکەو نەبێ و بە بۆنە ی هاو چۆنییەو گوترابی، تەنانەت زۆر گەرام بۆ حەدیسێ که بیکەم بە بەلگە ی بوونی کارەکەر و کەنیزەک لە بەهەشتا، تا لە سایە ی خوداوە لەعەینیدا ئەم حەدیسەو چەن ئەسەرێکی ترم دەست کەوت حەدیسەکە دەفەرموێ:

وقال أبو هريرة: أن في الجنة حوراء يقال لها العيناء إذا مشت مشى حولها سبعون ألف وصيفة عن يمينها وعن يسارها كذلك، وهي تقول: أين الامرون بالمعروف والناهون عن المنكر.

واٽه: له بههشتا پهرييه کي سوورو سپي هيه، ناوی عینایه: ناوی چاو جوانه، کاتې دهکه ویتته ری حه فتا هزار کاره کر له لای راستیه وه و حه فتا هزار که نیزه که له لای چه پیه وه له خرمه تیدا دهرپون، ده لئ: که سانی که له جیهاندا کارو پیشه یان نه وه بووه فرمانیان کردووه به چاکه و ریڼگی خراپه یان نه داوه و ماموستای خیرپوون و پاسه وانی رهفتاری جوان بوون له کوښ، من و وینه ی من یو نه و جوړه که سانه ی!

وہکی تریش شیعر بۆ منال، بۆ قوتابی و فہقی، بۆ نیمچہ خوینہوارو
نہ خویندہوار دەوریکی بالا دەبینی و، ئیمان و بیرو باوەری ساخ وەك نەخشی
بەرد، ھەر لە سەرەتاوە لەناو دڵ و دەرونیانا دەروینئ.

من بهش به حالی خۆم ئەوەندەى سوودو بەهرەى کردەىى (فیملی)م له شیعەرەکانى عەقیدەى کوردی شیخ سەمیع (رمزای خودای نین) وه شیعەرەکانى ئیقبالنامە وەرگرتوووە قەت ئەوەندەم سوودو قازانچ له خویندنى شەرحە عاقائیدو تەهزیبولکەلام وەرئەگرتوووە!ئەوەندە هەیه شیعەرەکانى بەندەهەر چۆن بن و لایەنى هونەرى و ویژەییەکان هەر کەم و کووپییهکی هەبێ، ناوەرۆک و مەبەست و مەعناکانیان راست و دروست و ساغ و سەرچاوهى کۆمەلنى زانیارى جوانن له بابەتى خۆیاندا، با بڵیین ئەگەر شیعەریش نەبن قسەى راست و دروست و هەق و جوانن، تا بڵیى رۆک و پێک و رهوانن، هەتا رەنگ بێ بۆ ئەوەیش دەست بەدەن کە سەرەخۆ له نامیلکەیهکا چاپ بکړن، ئەگەر هەندى له شیعەرەکانى بەرگەکانى تری تاجیشیان بخړیتە پال هەر دەبێ، ئەوکاتە دەبێ بەپێى پارچە هەلبەستەکان عینوان و سەرباسیان بۆ دابنرێ وەک: گەلى بەروانە. یەسنى وەیسى قەرەنى. یەسنى ئیمامى ئەنەس.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بـه ناوای خودای پادشای بیچوون
 نهـم نامه دهکـم بهـو ناوه گولگـوون !
 سوپاس بوّ خودا، دروود له هـرزت
 رهـزا له یاران، رحمت له نومـمت
 دروود په پاپـهـی وهک شه سـتـه باران
 له سـهـر سهـرجه مـی گـش پیغه مـهـران !
 نهـوجا وادیـمه سهـرباسـی بهـه شـت
 ژماره مـی دهـرگای دهـق دهـکاته هـه شـت
 چه ندین چینی هـس، به پایـه ش سـهـده
 نهـم لانه خوښه له کیس خوټ مـهـده
 چین ته به قه یـه، دهـره جـه ش پایـه
 فـیردهـوس له نهـلـته به قـه دایـه
 خـشـتن له زیـو، خـشـتن له زیـون
 بهـناواخنـی، مـی سـک چه سـپیون !
 دوړو یا قووتـه زیـخو چه وبیان
 زه عفـه رانی ساخ خاکو خوټی پان

موسولمان! به‌هشت خووش و نازداره
 مالتی دوا روژی تووی باوه‌پداره!
 نامان به قسه‌ی نهم و نهو نه‌که‌ی
 بو کهلوه کۆن به‌هشت له‌دهست ده‌ی!
 دنیا مه‌زرایه، به‌کرده‌وه‌ی چاک
 ناوه‌دانس که، وه‌ک دلی رووناک
 من نالیم کاکه! تهرکی دنیا که
 کۆشکت برمیته و قولخی په‌یا که
 به‌لام من ده‌لیم روو له‌خوداکه
 دنیا باوه‌ژن، قیامت داکه!
 به‌چاک ده‌یکه‌ی به‌دایکن دلسۆز
 ده‌تکا به‌کوین، بییه‌ناغای هۆز
 سه‌رتاپای به‌هشت کول و گولزاره
 هر لاسه‌یر ده‌که‌ی کۆشک و ته‌لاره
 ناوو هه‌وا که‌ی چه‌شنی به‌هه‌اره
 نازو نیعمه‌تی به‌به‌ن شوواره!
 نه‌گه‌رمه‌و نه‌سارد، فینک و خوشه
 نه‌جیگه‌ی نووستوو، نه‌جیتی سه‌رخۆشه
 جیگه‌ی دانیشتوو به‌هۆش و گۆشه
 نه‌جیگه‌ی نووستوو، نه‌جیتی نه‌خۆشه
 هر سه‌ه‌یر ده‌که‌ی باخ و بۆل‌خه
 سیبه‌ری خه‌ست و ته‌لارو باخه!!
 دانیشتوو ساخه، زۆر به‌ده‌ماخه
 نه‌جیگه‌ی خه‌فت، نه‌شویتی داخه!
 له‌سه‌ر مه‌ش‌خه‌ل و مینه‌به‌ری نوورن

له‌خودا نزیك، له‌مردن دوورن!!
 هه‌موویان لاون، جوانن، رووسووورن
 نه‌تانه‌ له‌ شوین، نه‌شهل و کوورن!
 هه‌میشه‌ وریان، گشت هاوته‌مه‌نن
 بو‌نخو‌ش و روو‌نخو‌ش، چون یاسه‌مه‌نن!
 پییری و نه‌خو‌شی و مردن ناسیتن
 که بو‌تی‌کدانی ژینمان هه‌وینن
 نه‌شه‌کره‌ هه‌یه، نه‌هه‌س زه‌ختی خوین
 نه‌که‌فته‌کاری، نه‌که‌وتووی ناو نوین
 نازیم! به‌هه‌شت له‌سه‌ر هه‌تا خو‌ار
 (جنات تجری تحتها الانهار!)
 جو‌گه‌ی بن دره‌خت کانی ناو ته‌لار
 له‌گشت لا په‌خشن وه‌ک گولای به‌هار
 هه‌نگوین و شیرو ناویکی سازکار
 باده‌یه‌کی پاک، نه‌وه‌ چوار رووبار!
 له‌ناو به‌هه‌شتا ده‌که‌ن سه‌رو خو‌ار
 به‌یه‌که‌یه‌که‌و، به‌چوار چوار
 دیمه‌نی شیرین، می‌رگ و می‌رغو‌زار
 رووبه‌ری به‌هه‌شت ده‌که‌ن به‌گول‌زار
 جو‌ری مه‌ل و مۆر، چه‌شنی گول و دار
 من ده‌لیم: ملیو‌ن، تو بلی ملیار!
 فهرش و رایه‌خی به‌سه‌دان هه‌زار
 تیا راخ‌راوه‌ له‌سه‌ره‌و له‌خوار
 په‌ری چاو جوان، ناسک و نازدار
 وه‌ک گۆی سه‌رواری ساقی‌کی ناودار

دہم نوقل و نہ بات، رووہت گول ھہ نار
 خوش پروو، خوش رہفتار، سہنگین و سہلار
 تازہ مہم کردوو، دین بہ لہنجہ و لار
 دلدارہی دہکھن لہگل دوست و یار!
 خوا خہلق کردوون بہین عیب و عار
 دہبن بہ ھاوسہر بو پیاوی دیندار
 لہ بہشت ھہیہ رہشمال و دہوار
 بو بووک و زاوا دہنہ نو ھہوار
 سہیران و سابات، رنہی بن دہوار
 دہخاتہ یادیان روژی کوچو بار!
 مہر لہناو بہشت کوچو ھہکھی پار
 لہ یادمان بچن، نہی خودا، ھاوار!
 مہر بہشت وینہی پھری جوان بن
 خوشی لہ و کسہی لہلای میوان بن
 ھہیشہ کچن، کشت ھاوتہ مہن
 رووخوش و بوخوش وک یاسہ مہن!
 چاو پھشو قہوی، رووہت سپی و سوور
 ددان مرواری، گہردن چون بلوور
 دہم و چہم و مہم، گفت و لغت و لیو:
 خونچہ و نیرگس و، بہہی و شہ کرہ سیو!!
 دہنگخوشن، جوانن، مہردن، نہ مہرن
 بو میردی خواناس ژن و ھاوسہرن!
 رہبہن و بن ژن لہ بہشت نییہ
 ژن ھہیہ مروٹ، ھہیہ پھریہ
 پھری! تو لہگول گلہی دہکھی:

دہ قہرمووی: نہی گول! تو ان ھہ تاکہی؟!
 بووی بہ بایہ قوش لہ ناو کھ لاوہ
 تازہ ھہ واری تازہ ت ھہ ل داوہ!
 گولیش گلہیی نہوہی بوو لہ تو
 نیتر لہ بہر تو، کھس نہو ناکا بو!!
 بہ ھہشتی ناغای مائی خویمان
 دارای باشترین گہنج و سامان
 نوکھری نہہر، ھہ میسہ جہ ھیل
 سہ لارو بوشناخ، دل سوزو بہ ویل!
 چابوک و چالاک، دہ لئی ترشو خوین
 بو پاژو خرمہت، تاقم تاقم دین
 خرمہ تیان دہ کھن بہ دل و بہ گیان
 بہ دہوریانا دین بہ قوربان قوربان!
 پیالہ پردہ کھن لہ بادہی نایاب
 لہ سرچاوہیی کانہ بو شہاب!
 پیشکش دہ کھن بہ پیاوو ژنان
 لہ گہل میوہ جات، لہ گہل گوشت و نان!
 نازیز! لہ بہ ھہشت مہینوشی خوشہ
 ھہتا دہتوانی پیتر بنوشہ!!
 نہشہیی دہدا بہ ھہستی مہینوش
 ھہتا ھہتایہ قت نابین سہرخوش
 دہبن بہ مایہی مان و ھوشی ساغ
 تامو بوئی خوشہ چہشنی سیوی باغ!
 خشی زیرو زیو، مرواری و یاقوت
 گہو ھہرو نہ لاس، ھاویشم و زومپوت

نه وه نـدـه زۆر نـ بـه بـ شـ و مـان
 له بهر كـه نـيز و خـزمـهـتـگـوزـان!
 تا نه چـيه به هـهـشـت نـازـانـي چـيه
 قـسـهـي هـيچـ و پـوـوچ له به هـهـشـت نـيه
 ده چـن بـۆ سـهـيرـان، ده چـن بـۆ بـازار
 به لـام ره و ناكـهـن وهـك ره وهـكـهـي پـار!
 مـهـر لـهـنا و به هـهـشـت زـامـي ره و ي پـار
 نه و جا سـارـيـژـيـن، نهـي خـودا! هـا و ار!
 خـا و يـتـه به هـهـشـت، پـاك و تـهـمـيزه
 دـو و ر له پـيـسـايـي و نـازـار و مـيـزه!!
 به قـرـيـتـهـيـن بـۆنـخـۆش وهـك گـوـلـاو
 خـۆراكيـان هـهـمـو و دهـبـيـن به هـهـلـاو!
 به هـهـرـهـي زۆر گـهـوره كه بـيـن مـانـهـند
 نه وهـيـه كه خـوا لـيـت رهـزا مـهـند
 له هـهـمـو و خـۆشـتر خـودا بـيـنـيـنه
 به چـاوـي سـهـرـي نهـم نهـهـلـي دـيـنه!
 گـهـر رـشـيـنهـي نو و ر سـهـر بهـسـتي كـردـي
 گـفـت و لـفـتـي خـۆش سـهـر بهـسـتي كـردـي
 نـيـتـر بـهـبۆـنـي به هـهـشـت دهـمـردـي
 دهـبـو و به بـهـندـت به هـهـشـت به كـورـدي!^(۱)
 له دهـسـتي پـهـرـي و خـزم و كهـسـوكـار
 رات دهـكـرد بـۆ لـاي خـوداي كـردـگـار!
 نه گـهـر تـيـن بـگـهـي نهـوسـا دهـزـانـي

^(۱) بهند: چهپس و زيندان. (هه‌مبانه بۆرينه‌ی هه‌زار (رحمه‌تی خودای ليبي). (ومرگير)

که تو له کن خوا راسته میوانی!
 کاتن له باده‌ی شهرابن ته هوور
 هست دهبن، دهبن به پارچه‌ی نوور
 له ته لخی خاکس سه‌چاوه‌ی نه‌هات
 پاک دهنه‌وهو، ده‌گهن به ناوات!!
 جا نه‌راده‌بن له به‌هشت و هوور
 په‌روانه ناسا، ده‌چن بو حوزوور!
 به‌دیداری حق شادمان دهبن
 به مانس یه‌زدان خاوه‌ن مان دهبن!

لما استقر في قنائه	ضمن النجا من قنائه
ويلتذون بلقائه	كما يبقون ببقائه
وقع الصادق على مائه	يروى ظمأه من سقائه
لقد ظفر بنجائه...	كما قد نجا من شقائه

شیخی قازی به‌یزاوی (رمای خودای نبین) له‌رافه‌کردنی: (وسقاهم ربهم شرابا طهورا) دا ده‌فرموی: یرید به‌نوعا آخر یفوق النوعین المتقدمین، ولذلك اسند سقیه الی الله عز وجل ووصفه بالطهوية فإنه يطهر شاربه عن الميل إلى اللذات الحسية والركون إلى ما سوى الحق فيتجرد لمطالعة جماله ملتذا بلقائه باقیا ببقائه وهي منتهی درجات الصديقین ولذلك ختم بها ثواب الابرار).

واته: مه‌به‌ست له‌م (شهرابن ته‌هووره) جوړیکی تری باده‌یه، که له دوو جوړه‌که‌ی پیشوو نایاب‌تره، که یه‌که‌میان کافووری تی ده‌کری و دووه‌میان زه‌نجه‌فیل، نه‌م جوړه نایاب‌تره بویه ده‌فرموی: خودا بو خوی ده‌یگیړی به‌سر باده‌نووشه‌کانداو، ده‌ینوشتی پییان! هر له‌به‌ر نه‌وه‌شه که په‌سنی ده‌کاو ده‌فرموی: نو‌شکراویکی پاک و پا‌که وه‌که‌ره، چونکه مه‌ینو‌شه که پاک

دهکاتهوه، له خوشی ههستی مهیل بپری دهکاو، له کهمتین مهیل و ئارهزوو بۆلای غهیری خودای راست و دروستی گهورهو شکۆ مهند، ئیترا لئ دهپری بۆ موتالاکردنی جهمالی خوداوهندی و واز له غهیری ئهو دینئی و، خوشی و چیت له دیداری پهروهردگار وهردهگری، تاواي لیدی بهبی ئهو ههناکاو دهکاته پایهی پیاو چاکانی خودا، مانی به مانی خودا دهبی و، خوشنوودی له دیداری ئهو وهردهگری و پایهداری به پایهداری ئهو دهبی، ههر لهبهر ئهم مهبهستهیه که خوداوهند بهم پایهیه کوتایی به پاداشی باشی چاکه خوازان دینئی.

بۆیه ئهم دهقام راگواستهوه بۆ ئیره تا خوینهر و گوینگری بهپریز له دروستی کاره که دلینابن و، نهلین: ئهم جوړه قسهیه لاف و گهزافی دهرویش و سۆفییانهو، زاناگه ورهکان شتی وایان نهفهرموه.

خۆزگه بهره بهره مهلاو مامۆستاکانمان ئهم کتیبه گهوانهیان تهرجمه دهکردو، دهیانکرد به کوردی، دنیا زۆری به بهرهوه ماوه، تهفسیری بهیزاوی یا مهداریک یا جهلالهین، یا کهششاف، یا مینهاجی نهوهوی، یا شهرحی عهقائیدی نهسهفی، ئهمانه گهنجینهیهکی گهورهن، وردهکاری و رهنگپڕتییهکی جوانیان تیادا کراوه.

مهبهست له گلهیی پهری لهگول کیناییه له گلهیی له پیاری پیری خوداناس که تهمن لهگهڵ پپو پیرهژنی ناو کهلاوه کوئی دنیا دا خهرج دهکاو کوچ ناکا بۆلای خیزانی بهههشتی، ئهویش وهلامی دهواتهوه: چۆن دهبی من لهبهر ژنی واز له ههموو کهس و کار بێم و بێم بۆ لای تۆ. (وهرگیر)

(۱۵۱) باس و خواسی دۆزهخ و دهرگاکانی : (النار وابوابها وأوصافها)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ الْمُتَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا

— سورة النساء — ۱۴۵/۴

له سهر باسی (ومنه النفاق) دا له کیتابی نه خلا هدا رابورد. → (ب/ ۹ ز/ ۲۶ ل/ ۷۴).

وَقَالَ تَعَالَى: {وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ، لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَابٍ لِّكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَّقْسُومٌ - سورة الحجر - ۱۵/۴۳-۴۴}.

دلنیابن که دوزخ مولگهی هه موو نه وانه یه که سهر به شهیتانن، دوزخ جهوت قاته، له بهر نه وه جهوت دهرگای هیه، گشت دهرگایی بۆ به شی له و گومراییانه دیاری کراوه.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ}.

وَقَالَ تَعَالَى: {كُلًّا إِلَيْهَا لَطَى، نَزَاعَةٌ لِلشَّوَى، تَدْعُو مَنْ أَذْبَرَ وَكُؤْلَى، وَجَمَعَ فَأَوْعَى - سورة المعارج - ۷۲/۱۵-۱۸}.

کهس له بهر دهردی خوی سهرکه سی تری ناپه رژی، حالی شپریان وا به بهرچاوه وه وه ئی له بهر شپه رزه یی نایانپه رژیته سهریه کتری، نه که له بهر نه وه که یه کتری نابینن، تاوانباره کان له و رۆژه سهخته دا وه که پیشه ی هه میشه یان هه خه می خویانه، له بهر نه وه جهز ده کهن به هه ر نرخی بی خویان رزگار بکهن، نه گهر بویان ده ست بدا کوپو براوژن و هۆزو خزم و گشت خه لکانی ترو هه موو جیهان به گیاندارو بی گیانی هه ده دن به تۆله ی خویاندا، به لکوو رزگاریان ببی له و سزایه! به لام خه یالیان خاوه به دهستی خویان ئاگریان ناوه به مائی خویانه وه، ئاگریان بهر داوه ته گیانی خویان، چون ئاگری، ئاگریکی بلیسه داره، بلیسه ی به هه ر چوارلادا هه لپه ده کاو په لاماری کافره کان ده داو، نیله نیل ده کاو گرپه گرپ به رز ده بیته وه، به ره ره کوئیان ده که وئ دایده پلۆخینی و پیسته که ی لی دانه رنی، به تایبه ت چه رمی ده موچاوو پیستی سهریان دانه مائی. به زمانیکی پاراوی ره وان ده خوړیته نه و که سانه ی که له دنیا دا پشتیان له هه ق و له ئیمان کردبوو، که هه ر خه ریکی که له که کردنی پارو پوول بوون، بانگیان ده کاو ده ئی وهرن بۆ لای من.

وَقَالَ تَعَالَى: {سَاصِلِيهِ سَقَرٌ، وَمَا أَذْرَاكَ مَا سَقَرٌ، لَا تُبْقِي وَلَا تَذَرُ،} {لَوَاحَةٌ
لِّلْبَشَرِ، عَلَيْهَا تِسْعَةُ عَشَرَ - سورة المدثر - ۲۶/۷۴ - ۳۰}.

له ناییندهی نزیکدا ئەو بەدبەختە، ئەو کابرا نەگبەتە بە دەستی خۆم
لەناو ئاگری سەقەردا سووری دەکەمەوه، مەگەر هەر خودا بۆ خۆی بزانی
سەقەر چۆنەو چییە! هەرچی بەرەهەوێڵ بکەوێ سەرنگوونی دەکا، قولاخیشی
ناهیڵیتەوه، ئادەمیزاد دەکا بە سووتەمەرۆ، نۆزده فریشتە، یاخود نۆزده
چەشن فریشتە سەر پەرشتی دەکەن.

وَقَالَ تَعَالَى: {إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ، وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ، يَصْلَوْنَهَا يَوْمَ الدِّينِ
- سورة الإنفطار - ۱۳/۷۲ - ۱۵}.

دانیابن کە لە روژی قیامتدا خێرەو مەندان وان لەناو نازو نیعمەتدا،
کافرەکانیش - کە بەسروشت بە درەوشتن - وان لەناو نێرینەهێ ئاگری
جەحیمدا، لە روژی تۆلەسەندندا لەناویدا وەک گۆزەو دیزەهێ ناو کلی ئاگر
سوور دەکرنەوه.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ، فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ، وَمَا أَذْرَاكَ مَا هِيَهْ، نَارٌ
حَامِيَةٌ - سورة القارعة - ۸/۱۰۱ - ۱۱}.

واتە: وە ئەو کەسانەیش کێشانەو تایی ترازوو چاکەیان سووکە وان
لەناو هاوییدەدا، هەر خودا بۆ خۆی دەزانی کە هاوییه چییەو چی نییه، ئەوه
نیستا بە تۆ نازانری، بەراستی ئاگریکی سووری بەجۆش و تاوه، گەرە بەلام
گەرم.

وَقَالَ تَعَالَى: {كَلَّا لَيَنبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ، وَمَا أَذْرَاكَ مَا الْحُطَمَةُ، نَارُ اللَّهِ
الْمُوقَدَةُ، الَّتِي تَطْلُعُ عَلَى الْأَفْنِدَةِ، إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَّدَةٌ، فِي عَمَدٍ مُّمدَّدةٍ - سورة
الهمزة - ۹/۱۰۴ - ۹}.

نەه، نەه، وانییە وەک بەتەمایە:

سالى بيهيلىن ههتا ههتايه

ھاڪا توووردا بۆناو دوتمه
 كه له دۆزخا قاتى دوو هه
 هه خوا دهزانى دوتمه چيه
 ناوړى خودايه له ویننه نيه
 هووورم دهبا هه تا ناخى دل
 گوډى دل دهکاته پارچيى سکل!
 دهوړهيان ده دات وهک هوډه قه پات
 کوټى وينه پک پتيان کوټ دهکات

سهراوهى نهه راقهيه تهفسيرى بهيزاوى و نامى و خال و جهلالهين و
 شوبهرو غايهتولمهئمووله (رهزاي خودا له دانهرهکانيان بى) پک گوريىکى
 دريژه، لهههرو دوو سهروه بهستراوه به دوو ميخهوه، قولفيکى زورى پيوهيه،
 کارو بهرخ بهو قولفانه جهله دهکرىن، له داوى راوهسوئسکه دهچى.
 بهيزاوى (رهزاي خوداي لينى) له راقهيه (في عمد ممدده) دا دهفرموى: اى موثقين
 في اعمدة ممدودة مثل المقاطر التي تقطر فيها اللصوص!

مونجيد دهلى: المقطرة: خشبة فيها خروق يدخل فيها أرجل المسجونين وهى
 خشبة من قطار الابل لان المحبوسين فيها على قطار واحد مضموم بعضهم الى بعض،
 أرجلهم في خروق خشبة مغلقة على قدر سعة سوقهم.

ههنبانه بوړينه دهفرموى: کوټ: دارى نهستوورى قاچى زيندانى.
 ماموستا مهلا عهبدولکريم (خوداي لى رازى بن) دهفرموى: واته: نهو ئادهميزاده
 تانهدهرى ناوو ناتوره دهروستکهراڼه نهخريڼه ناو هوډهيهکى قهپاتى دهرگا
 داخراوهوهو پيکانيان نهخرييته ناو کوټهوهو، نهو کوټه دريژهو، بهشى زور
 کهس نهکا شيخي خال - پرگوډى پيروزى له نوورى خودا بى) ناوا نهه چهن
 نايهتانه راقه دهفرموى: باوانه زانئ، بهراستىي فرئ نهدریته ناو ناگريکى

به تینی تی شکینه ره وه، تو چوزانیت که نهو ئاگره چونه؟ ... ئاگریکی
هه لگرسینراوی خوییه، که هوورم ده باته سهر دلان.. بیگومان نهو ئاگره
ده وره یان نه داو دایان نه گری له هه موو لایه که وه به رهنگیکی وا، که ری
دهرچوونیان نه بی، له گه ل نه میسه که هه موو نه به سترینه وه له ناو چه ند
کوئیکی قورسی دریژی راکشاوا.

به یزای له سووره تی حیجردا، له نایه تی چلو چواردا ده فرموی: ...
{طبقات ينزلونها بحسب مراتبهم في المتابعة وهي جهنم ثم لظى ثم الحطمة ثم السعير
ثم سقر ثم الجحيم ثم الهاوية.

به لام غایه تولمه ئموول (له سووره تی موئیندا، له بهرگی چواره مدا)
ته به قه و قاته کانی دوزخ ئاوا ریز ده فرموی: جهه نم، حوته مه، له ظا،
سه عیر، سه قهر، هاوییه، جه حیم، کتیبه که ئاخرو ئوخریه تی، چه زده کهم بو
گوینگو خوینه ری روون بکه مه وه که بهنده له سه رچی شیوه یی به هره م له سه ر
چاوه کانی وه رگی پانه کهم وه رگرتوووه چوون چوونی له بهرگی نویباودا
پیشکه شی ده کهم و مامه له وه ره فتار له گه ل ده قه سه رچاوه کاند ده کهم. نه وه تا
ده بینن نه ته فسیره که به شیعره، شیعریش توژی به ری ته عبیری ته سکه،
وه که په خشان نییه، له گه ل نه وه یشا ده بینن نه ته فسیره وه که جوگه له یه کی
ئاوی روونی جوان، وشه به و شه له و سه رچه شمه سازگارانه هه لقولاوه و هیچ
ته حریف و ده ستکارییه کی ناحه زانه ی تیادا نییه، وه لی نه وه ند ده یه نه ته
جوړه ته فسیره مه به ست زوو ده دا به ده سته وه، له روچی قورئانه که وه
نزیکتره، هه تا وه رگه پانی پیتاوپیتی، مه عناو مه به ست چه ند رول ده بینن
له فزو گوته یش ئاوا ده وری کاریگر له ناخی ده ووندا ده بینن، به تایبه ت
سه جعو سه رواو کیشی سفت و سول. ئیتر په نا به خودا. (وه رگی)

۵۷۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: نَارُكُمْ هَذِهِ
الَّتِي يُوقِدُ ابْنُ آدَمَ جُزْءًا مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنْ حَرِّ جَهَنَّمَ. قَالُوا: وَاللَّهِ إِنْ كَانَتْ لَكَافِيَةً

يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: فَإِنَّهَا فَضِّلَتْ عَلَيْهَا بِتِسْعَةِ وَسِتِّينَ جُزْءًا كُلُّهَا مِثْلُ حَرِّهَا. رواه الشيخان والترمذي^(۱):

ئەبو ھورەیرە (خەزنوویی خەدای ئیبن) فەرمووی: حەزەرەت (دروودی خەدای لەسەربین) دەفەرمووی: ئەم ئاگرە ی ئووە کە ئادەمیزاد دەیکاتەووە یەک بەش لە حەفتا بەشی ئاگرە دۆزەخ گەرمە یاران (رەزای خەدایان ئیبن) فەرموویان قوربان! ئەو پیغەمبەری خەدای بەخودا، ئەگەر ئاگرە دۆزەخ بە ئەندازە ی ئەمیش گەرم بێ ھەر سەرو زیادە، فەرمووی: دەسا شەست و نوو جار لەم ئاگرە گەرمتەرە، دەق حەفتا ئەوەندە ی ئەم گەرمە. (ش/ت).

۵۷۶۱ - → (ب/ ۱ ز/ ۴۷ ل/ ۱۹۷ ف/ ۸)^(۲).

۵۷۶۲ - ولمسلم والترمذي: يُؤْتَى بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لَهَا سَبْعُونَ أَلْفَ زِمَامٍ مَعَ كُلِّ زِمَامٍ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ يَجُرُّونَهَا^(۳):

موسلیم و تیرمیزی (خەدایان لی خۆش نووویی) دەگیرنەووە کە حەزەرەت (دروودی خەدای لەسەربین) فەرموویەتی: ئەو رۆژە کە دۆزەخ دەھینن، دۆزەخ واتە: جەھەننەم، بە حەفتا ھەزار فریشتە بە حەفتا ھەزار ھەوسار بەکیشی دەکەن.

۵۷۶۳ - وَغَنَّهُ قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذْ سَمِعَ وَجْبَةً فَقَالَ: تَذَرُونَ مَا هَذَا؟ قُلْنَا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: هَذَا حَجَرٌ رُمِيَ بِهِ فِي النَّارِ مِنْذُ سَبْعِينَ خَرِيفًا فَهُوَ يَهْوِي فِي النَّارِ الْآنَ حَتَّى انْتَهَى إِلَى قَعْرِهَا. رواه مسلم^(۴):

دیسان ئەبو ھورەیرە (خەدای لارازی بێ) فەرمووی: لە خەزەتی حەزەرەتدا بووین (دروودی خەدای لەسەربین) رەبەیەکی بەرگووی کەوت فەرمووی: دەزانن ئەم گەرمیە چی بوو؟ گوتمان: قوربان خەدای پیغەمبەر باشی دەزانن. فەرمووی:

(۱) مسلم. جنة ونعيمها: ۷۰۹۴.

(۲) تقدم في مجلد اول. تسلسل/ ۴۷ رقم/ ۸/ ۲۵۴.

(۳) مسلم. جنة ونعيمها: ۷۰۹۳. ترمذي. صفة جهنم: ۲۵۷۳ و ۲۵۷۴. تحفة الأشراف: ۹۲۹۰.

(۴) مسلم. جنة ونعيمها: ۷۰۹۶.

ئەو بەردىك بوو حەفتا سائە لە لیواری دۆزەخەو بەردراوەتەو، لەو ساو
 ھەر بەردەبیئتەو تا ئیستا گەیشتە بنی و ئەو بوو ئیو گویتان لە گرمەکی
 بوو. (م = موسلیم. (رمزای خودای نبین)).

۵۷۶۴- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَخْرُجُ عُنُقٌ مِنَ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
 لَهُ عَيْنَانِ تُبْصِرَانِ وَأُذُنَانِ تَسْمَعَانِ وَلِسَانٌ يَنْطِقُ يَقُولُ إِنِّي وَكَلْتُ بِثَلَاثَةِ بְكَلٍّ جَبَّارٍ
 عَنِيذٍ وَبِكَلٍّ مِنْ دَعَا مَعَ اللَّهِ إِلَهاً آخَرَ وَبِالْمُصَوِّرِينَ^(۵):

دیسان فەرمووی: حەزەت (دروودی خودای مەزنی لەسەربین)
 دەفەرمووی: لە رۆژی قیامتەدا گەردنیک وەك گەردنی حوشتەر، لەناو ئاگرى
 دۆزەخەو دیتە دەرەو، گەرچى پارچەین ئاگرى ساخە، بەلام دوو چاوى
 ھەيە پێیان دەبینی، دوو گوێی ھەيە پێیان دەبیستی، زمانى ھەيە قسەى
 پێدەکا، بە زمانیکى رەوان دەلی: ئەم سێ نەگبەتە دراوونەتە دەست خۆم:
 یەكەم: زۆردارى زەبەردارى بەزەبرو زەنگى ملھوپى سەركەش.

دووەم: فرە خوا، واتە: كەسێ كە لەگەڵ خودای گەورەدا خودایەكى تر
 پەرسى. سێیەم: وێنە گرەكان (ت-س/ص).

۵۷۶۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ) قَالَ: لَوْ أَنَّ رُضَاضَةً مِثْلَ هَذِهِ وَأَشَارَ إِلَى مِثْلِ الْجُمُحَةِ أُرْسِلَتْ مِنَ السَّمَاءِ
 إِلَى الْأَرْضِ وَهِيَ مَسِيرَةٌ خَمْسِمِائَةِ سَنَةٍ لَبَلَّغَتْ الْأَرْضَ قَبْلَ اللَّيْلِ وَلَوْ أَنَّهَا أُرْسِلَتْ مِنْ
 رَأْسِ السُّلْسِلَةِ لَسَارَتْ أَرْبَعِينَ خَرِيفًا اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ قَبْلَ أَنْ تَبْلُغَ أَصْلَهَا أَوْ قَعَهَا^(۶):

عەبدوللای كورى عەمر (رمزای خودایان نبین) گوتی: پیغەمبەر (دروودی خودای
 لەسەربین) فەرمووی: ئەگەر پارچە بەردی بەقەد ئەمە، كە بەقەد كەللە سەرى
 دەبوو، لە ئاسمانەو بەر بدیئتەو بۆ سەر زەوى كە ماوەى پێنج سەد سائە
 رێیە، بەر لەوێ شەو دابیئت دەگاتە سەر زەوى، بەلام ئەگەر ئەو بەردە

(۵) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۶) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

له‌سه‌ری زنجیری له زنجیره‌کانی دۆزه‌خه‌وه به‌هه‌مان خیرایی به‌ر بدریته‌وه
حه‌فتا سال به‌شه‌وو به‌ روژ هه‌ر بروو نه‌وه‌ستی هیشتا ناگاته ئه‌و په‌ری. یا
فه‌رمووی: ناگاته بن بنی! (ت-س/ص).

۵۷۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَوْقَدَ عَلَى
النَّارِ أَلْفَ سَنَةٍ حَتَّى اخْمَرَتْ ثُمَّ أَوْقَدَ عَلَيْهَا أَلْفَ سَنَةٍ حَتَّى ابْيَضَّتْ ثُمَّ أَوْقَدَ عَلَيْهَا
أَلْفَ سَنَةٍ حَتَّى اسْوَدَّتْ فَهِيَ سَوْدَاءُ مُظْلِمَةٌ^(۷):

ئه‌بو هوره‌یه‌ر (خودای ئی رازی بێ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ری)
فه‌رمووی: هه‌زار سال ئاگری دۆزه‌خ خوش کرا تا سوور سوور بوو، ئه‌نجا
هه‌زار سالی تر خوش کرا تا سپی بوو، ئه‌وجا هه‌زار سالی تر خوش کرا تا
ره‌ش ره‌ش بوو ئیستا که له‌م ده‌مه‌دا ره‌ش و تاریکه‌. (ت- رسته‌که‌ی بێ
ده‌نگی ئی کراوه‌).

۵۶۷- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لِسِرَادِقِ النَّارِ
أَرْبَعَةُ جُدُرٍ كَيْفُ كُلِّ جِدَارٍ مِثْلُ مَسِيرَةِ أَرْبَعِينَ سَنَةً^(۸):

ئه‌بو سه‌عه‌ید (ره‌زای خودای ئه‌یی) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ری)
فه‌رمووی: سووادیقه‌که‌ی دۆزه‌خ، که ناوی له‌م ئایه‌ته‌دایه‌ که ده‌فه‌رموی:
{وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ إِنْ أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ
نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سِرَادِقُهَا وَإِنْ يَسْتَغِيثُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ
الشَّرَابُ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا - سورة الكهف - ۲۹/۱۸}.

واته: ئه‌ی خوشه‌ویست! تۆ به‌و که‌سانه‌ به‌فه‌رمو، که ده‌یان‌ه‌وی تۆ روو
نه‌ده‌ی به‌ موسولمانه‌ هه‌زاره‌کان و رووبکه‌یته‌ ئه‌وان، پییان به‌فه‌رمو: هه‌ق -واته-
شتی راست و دروست به‌س ئه‌وه‌یه‌ که له‌لای خودای ئیوه‌وه‌ بێ، نه‌ک ئه‌وه‌ بێ که
له‌سه‌ر هه‌واو ئاره‌زووی ده‌روون بێ، بێ باکیی خودایان پێ رابگه‌یه‌نه‌، ئیمه‌

^(۷) مسکوت عنه (شرحه‌).

^(۸) رواه الترمذي بسند ضعيف (شرحه‌).

هه‌ق و راستی و ناهه‌قی و ناراستیمان بۆ روون کردوونه‌ته‌وه، ئیتر ئه‌و خه‌لکه ئاره‌زووی خۆیانه‌ ری‌ی هه‌ق هه‌ل ده‌بژێرن و باوه‌ر به‌ دینی خودا ده‌که‌ن و پاداشی باشی خۆیان وهرده‌گرن ئه‌وا لییان پیروژ بێ، یاخود ری‌ی ناهه‌ق ده‌گرن و کافر ده‌بن و تۆله‌و سزای سه‌خت و ئاوی دۆزه‌خ بۆ خۆیان مسۆگهر ده‌که‌ن ئه‌وا چش، چاویان وهرده‌هات، جاپ بده‌ که‌ خودا بۆ کافره‌کان - که‌ به‌هۆی بێ باوه‌رییه‌وه‌ بوون به‌سته‌مکار - ئاویکی ئیجگار سامناکی بۆ ئاماده‌ کردوون، که‌ بلیسه‌و زیانه‌ی ئاگره‌ که‌ وه‌کوو سورا‌دیق - واته‌: وه‌کوو ئاخله‌و دیوار - که‌مارۆیان ده‌دا، کاتێ دۆزه‌خییه‌کان له‌ناویدا له‌ توونیاندا هاوارده‌که‌ن بۆ ئاو، ئاویکی له‌ کوڵی وایان ده‌ده‌ن، وه‌کوو خه‌ته‌ی زه‌یت و دۆوکی رو‌نی داخکراو وایه، کاتێ نزیکێ ده‌موچاویان ده‌کریته‌وه‌، هه‌ر هه‌لاوی تینه‌که‌ی ده‌موچاویان داده‌ پلۆخینێ و، چه‌رمی ده‌موچاویان داده‌مالێته‌ ناوی! به‌راستی خواردنه‌وه‌ی وا داخی له‌کوڵ به‌دترین خواردنه‌وه‌یه، به‌راستی ئاگری وا خراپترین پشتی و سه‌رینه‌. بچینه‌وه‌ سه‌ر باسی فرموده‌که‌:

پیغه‌مبه‌ر (سودی خدای له‌سه‌رین) فرمویی: سورا‌دیقه‌که‌ی دۆزه‌خ، بریتییه‌ له‌ چوار لادیواری ئه‌ستور، هه‌ریه‌کی چل ساڵ ری ئه‌ستوره‌! (ت- به‌رشته‌یه‌کی بێ هیژ).

۵۷۶۸ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الصُّعُودُ جَبَلٌ مِنْ نَارٍ يُتَصَعَّدُ فِيهِ الْكَافِرُ سَبْعِينَ خَرِيفًا وَيَهْوِي فِيهِ كَذَلِكَ مِنْهُ أَبَدًا... → (ب - ۷ ز - ۵۷ ل - ۲۶۶ ف - ۲)^(۹).

۵۷۶۹ - عَنْ عُثْبَةَ بْنِ غَزْوَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الصَّخْرَةَ الْعَظِيمَةَ لَتُلْقَى مِنْ شَفِيرِ جَهَنَّمَ فَتَهْوِي فِيهَا سَبْعِينَ عَامًا وَمَا تُفْضِي إِلَيَّ قَرَارَهَا. قَالَ: وَكَانَ عُمَرُ يَقُولُ أَكْثَرُوا ذِكْرَ النَّارِ فَإِنَّ حَرَّهَا شَدِيدٌ وَإِنْ قَعَرَهَا بَعِيدٌ وَإِنْ مَقَامِعَهَا حَدِيدٌ^(۱۰).

(۹) تقدم في مجلد سابع. تسلسل/ ۵۷ رقم/ ۴/ ۴۱۹۲.

(۱۰) رواه الترمذي بسند ضعيف (شرحه).

عوقبہ ی کوپی غزوان (رمزای خودای لبین) فہرموی: پیغہمبہر (دروودی خودای لہسربین) فہرموی: لہ لیواری دوزخہوہ تاویری گہورہ گلور دہکریتہوہ حہفتا سال بہ ناویدا ہر تلور دہبیٹہوہ، یہک دہم چییہ لہ خولوربوونہوہ ناکہوی، کہچی ہیشتا ہر ناگاتہ ناخی بنی. گوتی: جاران عومہر (خودای لہ رازی بی) دہیفہرمو: لہ یاد کردنہوہی ناگری دوزخ دریغی مہکن، ہہمیشہ لہ یادتان بی، چونکہ بہراستی گہرمییہکھی بہتینہ، ناخی بنہکھی زور قوول و بہرینہ، گورزو کوتہکہکانیشی ناسنینہ! (ت- سہند زہعیف).

۵۷۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا رَأَيْتُ مِثْلَ النَّارِ نَامَ هَارِبُهَا وَلَا مِثْلَ الْجَنَّةِ نَامَ طَالِبُهَا. رَوَى هَذِهِ السَّبْعَةُ التِّرْمِذِيُّ^(۱۱).

نہبو ہورہیہ (خودای لہ رازی بی) دہکیریتہوہ لہ حہزہتہوہ (دروودی خودای لہسربین) دہفہرموی: چی ہہیہ کہ وک ناگری دوزخ ناوا سامناک و بہردہوام و بہ نازاربی، کہچی خہلک لہ جیاتی نہوہی لہبہری رابکہن و بہ ہہموو شیوہیی وریابن و خویانی لہ دوربخنہوہ، کہچی دہچن خویانی لہ گیل دہکن وک نووستن ناوا، چیش ہہیہ کہ وک بہہشت ناوا خوش و باش و بی پایان بی، کہچی نہوہی بہتہمایہتی لہباتی خوی بؤ بکوتی تا خوی بگہیہنیتی، کہچی دہچی دہنوی و گوئی پی نادا (ت- بہرشتہیہکی لاوان نہم فہروودہیہی گیراوتہوہ).

۱۵۲) چونیستی دوزخہی: (صفة أهل النار)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا سَوْفَ نُصْلِيهِمْ نَارًا كُلَّمَا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَّلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَزِيزًا حَكِيمًا - سورة النساء - ۵۶/۴}.

^(۱۱) رواہ الترمذی بسند ضعیف (شرحہ).

دلنیا بن له وه که ئه وه که سانه ی باوه پ به و به لگه و نیشانانه ناکه ن، که خودا کردوونی به به لگه له سهر راستیی ئایینی خودا، دلنیا بن ئه م کافرانه له روژی دوا روژدا له ناو نیڕینه ی ئاگری دۆزه خدا ده یانگه وزینم، ئه مه حالی شریانه: هه موو جاری که چه رم و پیستی له شیان وه ک چیشت ته واو کولوا داپزی و، ره گ و ریشه و ده ماری گشت بوو به قهره برووت، که ئه وه ورده ده مارانه جیگه و سهر چاوه ی سهره کی هه ست کردنن به ئیش و ئازار، هه روا له ناو چه رمی جه سته دا له گشت شوینیکی تری له ش پترن، هه موو جاری که پیستیان ئاوا به ته واوه تی کولاً به سهر یه کاو ته واو ته واو سووتا ئه وسا سهر له نوێ پیسته که یان گوشته وزوون ده هیئیه وه ده بیته وه به چه رمیکی ساخی نه سووتاو، بویه ش ئاوا گشت جاری پیسته که یان ده گوپین، هه تا جار له گه ل جاردا پتر هه ست به ئیشه که بکه ن، خودا بالاً ده سته و هیچی له ده ست ده رناچی، له هه مان کاتدا کار جوان و دانایه و ناهه قی له که س ناکا.

۵۷۷۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا بَيْنَ مَنْكِبِي الْكَافِرِ فِي النَّارِ مَسِيرَةُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ لِلرَّاكِبِ الْمُسْرِعِ. رواه الشيخان^(۱):

ئه بو هورهیره (رمزای خودای لیبی) فه رمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودای له سهرین) فه رمووی: به ینی هه ردو و شانی ناموسولمان، له دۆزه خدا، سی روژه ریگه یه، بو سوای خیرا. (ش = ب + م: بوخاری و موسلیم).

۵۷۷۲- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ضِرْسُ الْكَافِرِ أَوْ نَابُ الْكَافِرِ مِثْلُ أَحَدٍ وَغَلْظُ جِلْدِهِ مَسِيرَةُ ثَلَاثٍ. رواه مسلم والرمذي ولفظه: إِنَّ غِلْظَ جِلْدِ الْكَافِرِ اثْنَانِ وَأَرْبَعُونَ ذِرَاعًا وَإِنَّ ضِرْسَهُ مِثْلُ أَحَدٍ وَإِنَّ مَجْلِسَهُ مِنْ جَهَنَّمَ كَمَا بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةَ^(۲):

دیسان فه رمووی: چه زه رت (دروودی خودای له سهرین) فه رمووی: کاکیله و که لبه ی ناموسولمان، له ناو دۆزه خدا، به قه د کیوی ئوحوود ده بی، ئه ستووری

(۱) تجرید/ ۲۸۹/ ۵ رقم/ ۲۰۳۴ = ۶۵۵۱. مسلم جنة ونعيمها: ۷۱۱۵.

(۲) مسلم جنة ونعيمها: ۷۱۱۴.

پیستیشی سئی رۆژه رییه. (م/ت) بیژهی (ت) ئاوايه: ئهستوورایی پیستی ناموسولان له ناو دۆزه خدا چل و دوو باله، خریه (کاکيله) شی به قهه چپای ئوحوده، جیگهی دانیشتنیشی به قهه نیوانی مهککه و مه دینه دهبی.

۵۷۷۳- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ضُرْسُ الْكَافِرِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِثْلُ أَحَدٍ وَفَخْدُهُ مِثْلُ الْبَيْضَاءِ وَمَقْعَدُهُ مِنَ النَّارِ مَسِيرَةَ ثَلَاثِ مِثْلِ الرِّبْدَةِ^(۳):

دیسان فهرمووی: حه زههت (درویدی خودای لهسهرین) فهرمووی: له رۆژی دواروژدا کاکيله ی بئ برهوا به قهه چپای ئوحود دهبی، رانیشی به قهه کیوی به یزاه دهبی، شوین قنگیشی که له ناو ئاگره کهدا داده نیشی سئی قوناغه وهک ئیره و ره به زه (ت-س/ح).

۵۷۷۴- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الْكَافِرَ لَيُسْحَبُ لِسَانُهُ الْفَرْسَخَ وَالْفَرْسَخَيْنِ يَتَوَطَّؤُهُ النَّاسُ^(۴):

ئیبینو عومهه (رهزای خودایان لیبین) فهرمووی: خوشه ویست (درویدی خودای لهسهرین) فهرمووی: له دۆزه خا، هه روا له مه لبهنده کانی حه شرو ئیستگا کاندای زمانی بئ برهوا فرسه قئ - دوو فرسه ق دریژ دهبی و وهک رایه خ له سهه زهوی و له بهر پیی خه لکا راده خری و خه لک پیشیلی دهکهن. (ت- سند غریب).

۵۷۷۵- → (ب - ۷ ز - ۶ ل - ۴۲ ف - ۵)^(۵).

۱۵۳) خواردن و خواردنهوهی دۆزه خی : (شراب أهل النار و طعامهم)

۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الْحَمِيمَ لَيَصْبُ عَلَى رُءُوسِهِمْ فَيَنْقُدُ الْحَمِيمُ حَتَّى يَخْلَصَ إِلَى جَوْفِهِ فَيَسْلِتُ مَا فِي جَوْفِهِ حَتَّى يَمْرُقَ مِنْ قَدَمَيْهِ وَهُوَ الصَّهْرُ ثُمَّ يُعَادُ كَمَا كَانَ^(۱):

^(۳) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(۴) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

^(۵) تقدم في مجلد سابق. تسلسل ۶/رقم ۴۰۰۵/۵.

ئەبو ھورەیر (خۆشنوودی یەزدانی لەسەر بێ) ڤەرمووی: ھەزەرەت (درووی خودای لەسەری) ڤەرمووی: ئاوی داخی لەکۆل دەکری بەسەر سەری دۆزەخییەکاندا، لەشی دەیدەلێنی تا دەگاتە ناوسکی، ئەوسا ریکۆلەکانی دادەپلۆخینی و جەرگ و ھەناوی پارچە پارچە وەک تیری ڤرکە ی بکا ئاوا لەناو لنگیەو ڤرکە دەکا وەک ڤرکە دەیفڕینی، ئەوجا دووبارە وەک جاری جارێ چاک دەکریتەو ھەو سەر لەنووی وای ئی دەکەنەو، ئیتەر ھەموو جاری ھەروا، ئەمە ئەو (سەر) و توندنەو ھەو ھە ئەم ئایەتە باسی دەڤەرمووی:

{ هَٰذَا نَ خَصَمَانِ اخْتَصَمُوا فِي رَبِّهِمْ فَالَّذِينَ كَفَرُوا قُطِعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِّنْ نَّارٍ يُصَبُّ مِنْ فَوْقِ رُؤُوسِهِمُ الْحَمِيمُ يُصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ وَالْجُلُودُ، وَلَهُمْ مَقَامِعٌ مِّنْ حَدِيدٍ، كُلَّمَا أَرَادُوا أَن يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا فِيهَا وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ - سورة الحجۃ جالاً - ۲۲/۱۹ - ۲۲ }.

واتە: کۆمەلە موسولمانان و کۆمەلە ناموسولمانان، لە ھەموو سەر دەمیکا، لە چەرخی گشت پیڤەمبەریکا، دووگرووی ناحەزی یەکتەر، لەسەر دینی دروستی خودا شەپو ھەرایانەو کیڤشەو بەرەیانە، موسولمانەکان چونکە لەسەر ھەقن بەکامی خویان بە مرازی خویان دەگەن، بەلام کافرەکان - واتە: ناموسولمانەکان - لەسەر ناھەقن، لەبەر ئەو ھەو لەدوا روژدا کالای ناگیرن بە بالایان دەبەردری، ئاویکی داخی لەکۆل کە چەپۆکان ھکا، دەکری بەسەر تەوقە سەریاندا ئەو ئاوە ئەوئەندە گەرم و لەکۆلە وەکوو یەک دیوی ناو ھەو دیوی دەرەویان دا دەپلۆخینی، جەرگ و ھەناویان لەگەڵ چەرم و پیستیان وەک مۆم دەتوینیتەو، سەرەرای ئەویشە ھەموو جاری بە کوتەکی پۆلایی و بەگورزو چەکوش و قەمچی ئاسنین کوتەک کاری و میرازیکی چاک چاکیان دەکەن، خەم و پەریشانی وا بەربینیان دەگری دەکەنە ھەولێ دەرچوون، جا تین دەدەنە خویان و خویان دەگەینەنە سەر لیواری دۆزەخ،

به لām هه موو جارئ له ویوه به زهبری کوتهک دهیان به نه وه بۆ ناو نیڕینهی
ئاگرهکه، ئه و جا به ته و سه وه بۆ ئازاردانی گیانیان و بۆ سزای دهروونی پێیان
ده بیژری: زووکه ن بنۆشن ئازاری سووتانی زۆر به سوئی. ئیتر هه تا هه تایه
ههروه ها (ت-س/ص).

۵۷۷۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَرَأَ هَذِهِ
الْآيَةَ: (اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ) ثُمَّ قَالَ: لَوْ أَنَّ قَطْرَةً مِنْ
الرِّقْمِ قُطِرَتْ فِي دَارِ الدُّنْيَا لَأَفْسَدَتْ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا مَعَايِشَهُمْ فَكَيْفَ بِمَنْ يَكُونُ
طَعَامَهُ^(۲):

ئیبینو عه بباس (خۆشنوودی خودایان لیبئی) فه رمووی: هه زه رت
(درودی خودای له سهری) ئه م ئایه ته پیرۆزه ی خوینده وه که ده فه رمووی:
{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ - سورة
آل عمران - ۱۰۲/۳}.

راقه که ی له پێشه وه له م شوینه دا رابورد (ب- ۱- ز- ۱۴۷ ل- ۴۲۷ ف
- ۵). له دوا یی دا هه زه رت (درودی خودای له سهری) فه رمووی: ئه گه ر یه ک تنۆک له و
زه قومه ی که له م ئایه ته دا یادکرا وه بته کێته ناو خانهی جیهان، ژیان و گوزه ران
به هه موو خه لکی جیهان تال ده کات، ده ی ده بی گوزه رانی ئه و که سه ی که
خۆراکی ئه وه بی چۆن بی و، له چی ده ردو مه ی نه تیکا بی، واته: تنۆکی له و
ژه قنه مووته ی که له م ئایه ته دا هه یه که ده فه رمووی:

{إِنَّ شَجَرَةَ الرِّقْمِ، طَعَامُ الْأَثِيمِ - سورة الدخان - ۴۳/۴۴}.

واته: له راستیدا به ری داری زه قنه مووت خوارده مه نی ناو دۆزه خی
تاو نبارانه. (ت-س/ص).

(۲) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه) راجع فی مجلد اول. تسلسل/۱۴۷ رقم/۸۴۸/۵ تفسیر الآیه.

۵۷۷۸- عَنْ أَبِي أَمَامَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: (وَيُسْقَى مِنْ مَاءٍ صَدِيدٍ يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسِغُهُ) قَالَ: يُقَرَّبُ إِلَى فِيهِ فَيَكْرَهُهُ فَإِذَا أُذْنِي مِنْهُ شَوَى وَجْهَهُ وَوَقَعَتْ فَرْوَةُ رَأْسِهِ فَإِذَا شَرِبَهُ قَطَعَ أَمْعَاءَهُ حَتَّى يَخْرُجَ مِنْ دُبُرِهِ يَقُولُ اللَّهُ (وَسَقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ) وَيَقُولُ: (وَإِنْ يَسْتَفِيئُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ) (۳):

ئەبو ئومامە (ڕەزای خودای یەبێ) لە حەزەرەتەو (درویدی خودای لەسەڕین) دەگێڕێتەو: دەفەرەمۆی: حەزەرەت (درویدی خودای لەسەڕین) لەبارەى فەرمايشتى خودای گەورەو:

{مَنْ وَرَّأَاهُ جَهَنَّمَ وَيُسْقَى مِنْ مَاءٍ صَدِيدٍ، يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسِغُهُ وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ وَمِنْ وَرَائِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ - سورة إبراهيم - ۱۴ / ۱۶-۱۷}.

واتە: ئەم جوړە لەخودا یاخیایانە بۆ کوێ دەچن، لە چنگی خودا چۆن قوتار دەبن، مردن لە پیشیانە، لەپاش مردنیش دوزەخ بەرى ئی بریونەتەو، دەیانقۆزیتەو بۆ ناو خوێ، سزای ناھەمواری بەئیش و ئازاری واویان بۆ ئامادەکراوە ھەرگیز نەبیئتەو بە خەیاڵی کەسدا نەیی: لە جوگەلەى کیم و زووخ و خوین و خوڕ، کە لە لەشى سوتاوی زاماری بیماری دۆزەخییەکان چۆراوگەى ھەل دەنیشی ئائەلەو جەرەاتاوە ئاویان دەرخوارد دەدری، ھەرچەندە دەکا بۆی قووت ناچی، جار لەگەل جارا بەزۆرمژی ئی دەدا لە بینى دەگێری، حالى واشپ دەبێ ھەر ساتیکى بەمردنیکە، وە ئی تا مردن نەبێ بەھوی رزگاری بۆی قەت نامری، ئیتەر ھەتا دی جار لەدوا جار سزای قورستر دەبێ، لە سزایی قوتاری نابێ سزایی سەختەر پیشی ئی دەبریتەو بەروکی پی دەگری.

تہو تہامہ فہرموی: حہزہت لہ بارہی تہم ئایہتہوہ فہرموی: کہ
 ئاوہ کہ دہبن بہلای دہمیہوہ پیئی ناخوشہ، ہر کہ نریکی دہبیٹہوہ گورج
 دہموچاوی دہبرئیئی، چہرمی کاسہی سہری وک تویکلی مؤز دادہمالئی و
 بہردہبیٹہوہ دہمیٹیہوہ کہللہسہرہ رووتہکہ، جا کاتی بہنا بہدلی بہزور
 دہیخواتہوہ ریخولہکانی ہلا ہلا دہکاو کوتہکوتہ لہ کوئیہوہ دینہ دہرہوہ!
 وک خودا دہفہرموی:

{وَسُقُوا مَاءَ حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءُهُمْ - سورة محمد - ۱۵/۴۷}.

واتہ: تہوانہی کہ لہ دوزخا بہ ئیجگارین ئاویکی گہرمی وایان
 دہرخوارد دہدری ریخولہکانیان پارچہ پاچہ دہکا. ہرہوہا دہفہرموی:
 {وَإِنْ يَسْتَفِئُوا يُعَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ - سورة الکہف - ۲۹/۱۸}.

تہفسیری تہم ئایہتہ چہند پہرہیئی لہمہوپیش رابورد (ت- سہند غہیب).

۵۷۷۹- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كَالْمُهْلِ
 کعکر الزیت فاذا قرب الیہ سقطت فروة وجهه فیہ وَلَوْ أَنَّ ذُلُومًا مِنْ غَسَّاقٍ يُهْرَاقُ فِي
 الدُّنْيَا لِأَتَتْ أَهْلُ الدُّنْيَا. روى هذه الأربعة الترمذي^(۱):

تہم فہرموودہیہ لہم شویئہدا رابورد: (ب/۷ ز/۵۳ ل/۲۱۹ ف/۱). لیئہدا
 تہمہی پترہ: تہگہر پڑسہتلی لہغہسساق لہسہر رووی زہوی برئی خہلکی
 جیہان ہموو بؤگہن دہبن. (ت- س/غ) مہبہست لہم غہسساقہ تہم
 غہسساقہیہ کہ لہم ئایہتہدا دہفہرموی:

{هَذَا فَلْيَذُقُوهُ حَمِيمٌ وَغَسَّاقٌ - سورة ص - ۵۷/۳۸}.

واتہ: تہمہ حالی بہدی دوزخیانہ، خواردنہوہشیان ئاوی داخی
 لہکولہ، لہ گہرمانا چہپؤکان دہکا، ہرہوہا لہ جہرہتاوی ناوسک و لہشی
 دوزخیان ئاویان دہرخوارد دہدری. (وہرگیی)

^(۱) رواہ الترمذی بسند غریب (شرحہ).

۱۵۴) دادو فریادی دوزخ خیان له تاو ترسناکی دوزخ

أهوال أهل النار وأستغاثتهم

۵۷۸۰- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُلْقَى عَلَى أَهْلِ النَّارِ الْجُوعُ فَيَعْدِلُ مَا هُمْ فِيهِ مِنَ الْعَذَابِ فَيَسْتَغِيثُونَ فَيُعَاثُونَ بِطَعَامٍ مِنْ ضَرِيعٍ لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِنْ جُوعٍ فَيَسْتَغِيثُونَ بِالطَّعَامِ فَيُعَاثُونَ بِطَعَامٍ ذِي عُصَّةٍ فَيَذْكُرُونَ أَنَّهُمْ كَانُوا يُجِيزُونَ الْفُصَصَ فِي الدُّنْيَا بِالشَّرَابِ فَيَسْتَغِيثُونَ بِالشَّرَابِ فَيُرْفَعُ إِلَيْهِمُ الْحَمِيمُ بِكَالِإِبِ الْحَدِيدِ فَإِذَا ذُتْ مِنْ وَجْهِهِمْ شَوَتْ وَجُوهُهُمْ فَإِذَا دَخَلَتْ بُطُونُهُمْ قَطَعَتْ مَا فِي بُطُونِهِمْ فَيَقُولُونَ: اذْعُوا خَزَنَةَ جَهَنَّمَ فَيَقُولُونَ أَلَمْ تَكُ تَأْتِيكُمْ رُسُلُكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا: بَلَى. قَالُوا: فَادْعُوا وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ. قَالَ: فَيَقُولُونَ: اذْعُوا مَالِكًا فَيَقُولُونَ: (يَا مَالِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ): قَالَ فَيُجِيبُهُمْ (إِنَّكُمْ مَا كُنْتُمْ) قَالَ: فَيَقُولُونَ: اذْعُوا رَبُّكُمْ فَلَا أَحَدَ خَيْرَ مِنْ رَبِّكُمْ فَيَقُولُونَ: (رَبَّنَا عَلَبْتَ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَالِّينَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ) قَالَ: فَيُجِيبُهُمْ (اخْسَتُوا فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ) قَالَ: لَعْنَةُ ذَلِكَ يَسُوءًا مِنْ كُلِّ خَيْرٍ وَعِنْدَ ذَلِكَ يَأْخُذُونَ فِي الزَّفِيرِ وَالْحَسْرَةِ وَالْوَيْلِ. رواه الترمذي والله أعلم^(۱):

ئەبو دەرداء (خۆشەنۆویی خودای گەرمەیی نەبی) فەرمووی: خۆشەوێست (درویدی خودای لەسەرین) فەرمووی: برسییتییهکی سەختی و تووشی دوزەخییەکان دەبن ھاوتای ئەو ئیش و ئازارە دەکا کەوان لەناویدا، ئەوسا دەست دەکەن بە دادو فەریاد، جا بە خۆراکی ئاگرینەو کە لە وێنەی درکی و شتر خۆرە، دەچن بە ھاواریانەو، بە لام هیچ دادیکیان نادا، نەپیی قەلەو دەبن، نە گوشتی پی دەگرن، نە برسیتییان دەشکینن، وەک لە قورئاندا ئاماژە بو ئەمە دەکا و دەفەرموی: {لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِنْ ضَرِيعٍ، لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِنْ جُوعٍ - سورة الغاشية - ۷-۶/۸۸}.

(۱) رواه الترمذي. وهو مؤيد بالقرآن (شرحه).

دیسان دەست دەکەن بەهات و هاوارو دەلین: هاوار خۆراکمان فریابخەن، ئەنجا خۆراکیکیان دەدەن، خوش خوش لە گەروویان دەگیرێ، ئەوجا بێردەکەنەوه که له دنیادا که تیکه له قورگیان دەگیرا بەناو دەیان برده خوارەوه، لەبەر ئەوه هاوار دەکەن ئاومان فریابخەن، جا بە قولایی ئاسنین ئاوی لە کولیان بۆ درێژ دەکەن، که قاپە ئاوهکه له دەموچاویان نزیک دەبێتەوه یەکسەر دەموچاویان دادەپلۆخین، هەر که دهگاته ناوسکیان هەرچی لەناو سکیاندا هیه پاره پارهی دهکا. ئەمەش وهك له قورئاندا ئاماژە بۆ ئەم دوو حالە دهکا که دهفرموئ:

{إِنَّ لَدَيْنَا أَنْكَالًا وَجَحِيمًا، وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَذَابًا أَلِيمًا - سورة الزمل - ۱۲/۷۳-۱۳}.

واته: دلنیا بن که خودا لهناو گەنجینهی قاری خۆیدا چەندان سزای سهختی بۆ هەلگرتوون، وهك پێوهندو کووت و زنجیرو ئاگری سوور، وهك خواردەمەنی وا که له گەروو دەگیرێ، نه قووت دهچێ، نه دهتفیتەوه، وهك سزای سهختی تایبەتی زۆر به ئیش و ئازارو سوێ. یا دهفرموئ:

{وَإِنْ يَسْتَغِيثُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ}.... یا دهفرموئ: {وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ...} راقه ی ئەم دوو ئایەته تۆزی له مهو پێش رابورد.

ئەنجا لهناو خۆیا نا به یهکتر دەلین: له وهردیانهکانی دۆزهخ بپارێنهوه، ئەوجا ئەم گفتوگۆیه له نێوانی ئەوان و له نێوانی ئەوان و پێشخزمهتهکانی دۆزهخدا روودهدا، که قورئانی پێرۆژ ئاوا دهیگیڕیتەوه:

{وَقَالَ الَّذِينَ فِي النَّارِ لِخَزَنَةِ جَهَنَّمَ ادْعُوا رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا مِّنَ الْعَذَابِ، قَالُوا أَوْلَمْ تَأْتِكُمْ رُسُلُكُم بِالْبَيِّنَاتِ؟ قَالُوا بَلَى قَالُوا فَادْعُوا وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ - سورة غافر - ۵۰/۴۹}.

واته: دۆزهخییهکان لهناو ئاگرهکهدا به دهڕگاوان و بهر پرسیارهکانی دۆزهخ دەلین: داوا له خودا بکهن به لکوو روژێ سزیمان له سههر لایبا، ئەوانیش له وهلاما پێیان دەلین: ئەوه نه بوو پیغمبهره کانتان هاتن بۆ

ناوتان و بهلگهی روشن روشن و موعیزهی گه‌وره گه‌وریان نیشان دان و نیوه له‌بەر لاساری و سهرکeshیی خوتان باوه‌رتان پی نه‌کردن و رۆژی رهشی وه‌ک ئەم رۆژی خوتانتان به درۆ ده‌زانی؟ ده‌لین: به‌ری به‌خودا راست وابوو، جا ده‌رگاوانه‌کان پییان ده‌لین: ده‌هه‌راتوو هاوار بکه‌ن و بیارینه‌وه، دادنادا، هه‌ر بۆ خوتان بگه‌قن گه‌قینی کافران بی سووده.

حه‌زهرت (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: ئەوجا به‌یه‌کتر ده‌لین: با له مالیک بیارینه‌وه، جا له‌سهر ئەم شیوه‌یه ئەم پرسیارو وه‌لامه له نیوانی ئەوان و مالیکی سهرگه‌وره‌ی کاربه‌ده‌ستانی دۆزه‌خدا رووده‌دا که قورئان ده‌یفه‌رمووی:

{وَنَادُوا يَا مَالِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رُبُّكَ قَالَ إِنَّكُمْ مَّا كُنْتُمْ - سورة الزخرف - ۷۷/۴۳}.

واته: بانگ ده‌که‌ن: ئەهی مالیک! داوا له خودای خۆت بکه با له ناومان بباو هه‌تا هه‌تایه له کۆلمان بکاته‌وه، هه‌تا له‌م سزایه‌ رزگار ببین، مالیکیش له پاش هه‌زار سال ئەم وه‌لامه‌یان ده‌داته‌وه: ئەمه جیگه‌تانه‌و لی‌ره نابزوان هه‌تا هه‌تایه، دۆزه‌خ جیگه‌ی ئیجگاریتانه. حه‌زهرت (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: ئەوجا له‌ناو خویانا ده‌لین: له خودای خوتان بیارینه‌وه، خودا له‌هه‌موو که‌سێ باشته‌ره، ئەو له‌هه‌موو که‌س به‌ره‌حمته‌ره، به‌لکوو لی‌مان خۆش بی، ئەوجا وه‌ک قورئان ده‌یفه‌رمووی: ده‌لین:

{قَالُوا رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَالِّينَ، رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ، قَالَ اخْسَرُوا فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ - سورة المؤمنون - ۱۰۶/۲۳ - ۱۰۷-۱۰۸}.

واته: ئەهی په‌روه‌ردگاری ئیمه، چاره‌په‌شی خۆمان زۆری بۆ هینابووین و لای لی بریبووینه‌وه‌و خۆشمان هۆزیکی سهر لی‌شیواو بووین، وا ئیستا هه‌ستمان به‌هه‌له‌ی خۆمان کردوو‌ه‌و پی له‌تاوانه‌کانی خۆمان ده‌نین، ئەمجاره به‌ره‌مه‌تی خۆت له‌م ئاگره‌ ده‌رمان بکه‌و بمان به‌ره‌وه‌ بۆ جیهان،

جا نه گهر ئیمه سهر له نوێ وهك جاری پێشوو له تاوان و گوناھ تی هه لچووینه وه ئیتر بیانوو مان نامینی و ده بین به تاوانبارو سته مکاری ئیجگاری و مافی قسه و پارانه وه تکامان نامینی. جا خودا له پاش تیپه ربوونی دوو نه وهنده ی ماوه ی دنیا به سهر پارانه وه یاندا - ئاوا وه لامیان ده داته وه ده فهرمو ی: چغه تان لیبی) ههتا ههتایه له ناو ئه م ئاگره دا ئاوا به دامای و سهر شوپی ده ژین، ئیتر نه خه له تی ئقته تان لیوه بی یا فره بکه ن. فهرمو ی: ئیتر ئه وکاته له هه موو خیری نا ئومید ده بن و ده ست له خویان ده شو ن و ده ست ده که ن به هانکه هانگو ئاخ و داخ و دادو هاوار. (ت).

۱۵۵) نه و که سه ی له دوزه خا سزای له هه مو ان سوو کتره: (اهون اهل النار

۵۷۸۱- عَنْ الثُّعْمَانَ بْنِ بَشِيرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّهُ قَالَ: وَهُوَ يَخْطُبُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِنَّ أَهْلَ النَّارِ أَهْلَ النَّارِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَرَجُلٌ تَوَضَّعَ فِي أَخْمَصِ قَدَمَيْهِ جَمْرَتَانِ يَغْلِي مِنْهُمَا دِمَاعُهُ. رواه الشيخان والترمذي^(۱).

نوعمانی کوپی به شیر (رهزای خودای لیبی) خوتبه ی ده دا فهرمو ی: له خوشه ویستم بیست ده یفه موو (درویدی خودای له سهری): له روژی دوا روژدا خاوه نی سوو کترین سزا له ناو دوزه خا کابرایه که دوو سکل ده خه نه سهر هه ردوو به ری پی، میشکی پیان دیته کو ل وهك مه نجه لی سهر ئاگر (ش/ت).

۵۷۸۲- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ أَهْلَ النَّارِ عَذَابًا مِنْ لَهُ نَعْلَانِ وَشِرَاكَانِ مِنْ نَارٍ يَغْلِي مِنْهُمَا دِمَاعُهُ كَمَا يَغْلِي الْمِرْجَلُ مَا يَرَى أَنَّ أَحَدًا أَشَدَّ مِنْهُ عَذَابًا وَإِنَّهُ لَأَهْوَأُهُمْ عَذَابًا^(۲).

(۱) تجرید البخاری = مختصر صحیح البخاری با کوردی ۲۹۲/۵ رقم/ ۲۰۳۶ = ۶۵۶۲. مسلم. ایمان:

۵۱۵. ترمذی صفة جهنم: ۳۶۰۴.

(۲) مسل. ایمان: ۵۱۶.

دیسان فہرموی: حہزرت (درویدی خودای لہسہرین) فہرموی: ئہو دوزہخییہی کہ ئیش و نازاری لہ ہموو کہس سووکتہ کابرایہ کہ جووتی پیلای ئاگرینی لہ پیدایہ، جووتی قہیتانی ئاگرینی پیوہیہ، مؤخی ناوکاسہی سہری وک دیزہی سہر ئاگر پییان دہکولی، لہ خوی وایہ کہس لہو نازاری گرافتر نییہ، بہلام ئہو لہ چاو خہلکی تردا لہ ہموو کہسی نازاری ہیواشتہ (م/ئہحمد).

۵۷۸۳- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَهْوَنُ أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا أَبُو طَالِبٍ وَهُوَ مُتَّعِلٌ بِنَعْلَيْنِ يَغْلِي مِنْهُمَا دِمَاغُهُ. رواهما مسلم والإمام أحمد. نسأل الله واسع الرحمة. آمين^(۳).

ئیبنو عہباس (خوشنوودی خودای گہورہی لیبی) فہرموی: خوشہویست (درویدی خودای لہسہرین) فہرموی: ئہبو تالیبی مامی پیغہمہر، باوکی ئیمامی علی، لہ دوزہخا سزای لہ گشت کہسی سووکتہ، سزاکہی ئہوہیہ: جووتی پیلای ئاگرینی وا لہ پیدا، میشکی پییان دہکولی وک ئاوی لہکولی سہرئاگر. (م/ئہحمد).

۱۵۶) کوفتوگوی خودا لہکال ہندی دوزہخی: (تکلیم اللہ لبعض اهل النار)

۵۷۸۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ رَجُلَيْنِ مِمَّنْ دَخَلَ النَّارَ اشْتَدَّ صِيَاحُهُمَا فَقَالَ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ أَخْرِجُوهُمَا. فَلَمَّا أَخْرَجَا قَالَ لَهُمَا: لَأَيِّ شَيْءٍ اشْتَدَّ صِيَاحُكُمَا قَالَا فَعَلْنَا ذَلِكَ لِتَرْحَمَنَا. قَالَ: إِنَّ رَحْمَتِي لَكُمْ أُنْطَلِقَا فَتَلْقِيَا أَلْفُسَكُمَا حَيْثُ كُنْتُمَا مِنَ النَّارِ. فَيَنْطَلِقَانِ فَيُلْقِي أَحَدُهُمَا نَفْسَهُ فَيَجْعَلُهَا عَلَيْهِ بَرْدًا وَسَلَامًا وَيَقُومُ الْآخَرُ فَلَا يُلْقِي نَفْسَهُ فَيَقُولُ لَهُ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ: مَا مَنَعَكَ أَنْ تُلْقِي نَفْسَكَ كَمَا أُلْقَى صَاحِبُكَ؟ فَيَقُولُ: يَا رَبِّ إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ لَا تُعِيدَنِي فِيهَا بَعْدَ مَا أَخْرَجْتَنِي. فَيَقُولُ لَهُ الرَّبُّ: لَكَ رَجَاؤُكَ. فَيُذْخَلَانِ جَمِيعًا الْجَنَّةَ بِرَحْمَةِ اللَّهِ تَعَالَى. رواه الترمذي بسند ضعيف^(۱).

(۳) مسلم. ایمان: ۵۱۴.

(۱) رواه الترمذي بسند ضعيف.

ئەبو ھورەیرە (رمزای خودای لیبی) فەرمووی: پیغەمبەر (درویدی خودای لەسەربین) فەرمووی: دوو پیاوی دۆزەخی دەست دەکەن بە دادو فوغان و هات و ھاوارو دادو فەریادو کورووزانەو. خودای بالا دەست و شکۆمەندیش دەفەرموی: ئادەیی دەریان بێنن، کە دەریان دینن خودای گەرە پێیان دەفەرموی: ئەم هات و ھاوڕەتان لەچییه؟ دەلێن: بۆیە وامان کرد تا تۆ بەزەیییت پیاماندا بییتەوە خودا دەفەرموی: رەحمەتی من بۆ ئێوە ئەوێه کە بچن خۆتان فەرەبدەنەوە ناو جیگەکەیی خۆتان لەناو ئاگردا، ئەوانیش دەپۆن و یەکیکیان خۆی دەھاوێتە ناو ئاگرەکەو خودا ناو ئاگرەکەیی بۆ دەکا بە جیگە یەکی فینک و خۆش، ئەوێتریان لە دیاری لیواری ئاگرەکە رادەووستی و خۆی فەری ناداتە ناوی، خودای گەرەو سەرور پێی دەفەرموی: بۆچی وەکی ھاوڕاکەیی خۆت خۆت نەھاوێشتە خواری؟ دەلی: ئەی پەرورەدگار! ئومید دەکەم کە جاریکی تر نەمخەیتەوە ناو ئاگر، خودایش دەفەرموی: ئاومیدت ناکەم، ئەوجا بەمێرەبانی خوداوەندی گەرە ھەردووکیان پیکەو دەچنە بەهشت. (ت-سند زەعیف).

۱۵۷) ئەوشتانەیی بەهشت و دوزخ تێیاندا ھاوبەشن

ما اِشترك فيه الجنة والنار

۵۷۸۵- → (ب- ۷ ز- ۳۳ ل- ۱۵۷ ف- ۲) (۱).

واتە: ئەم فەرموودەیی کەوا لەم شوێنەدا لە پیشەوە لە بەرگی ھەوتدا لە زنجیرە سییی و سێدا لە لاپەرە سەدو پەنجاو ھەوتدا لە چاپی یەکەم رابورد، ژمارەیی فەرموودەکە لەوێ دوو.

۵۷۸۶- → (ب- ۷ ز- ۳۳ ل- ۱۵۶ ف- ۱) (۲).

(۱) تقدم فی مجلد سابع. تسلسل/ ۳۳ رقم/ ۴/ ۴۱۱۷.

(۲) تقدم فی مجلد سابع. تسلسل/ ۳۳ رقم/ ۱/ ۴۱۱۶.

۵۷۸۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَدْخُلُ أَحَدُ الْجَنَّةِ إِلَّا أَرَى مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ، لَوْ أَسَاءَ، لِيَزْدَادَ شُكْرًا، وَلَا يَدْخُلُ النَّارَ أَحَدٌ إِلَّا أَرَى مَقْعَدَهُ مِنَ الْجَنَّةِ، لَوْ أَحْسَنَ، لِيَكُونَ عَلَيْهِ حَسْرَةٌ. رواه البخاری:

ثَبُوبُ هُورَهیره (رمزای خودای نبین) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہرین) فہرمووی: ہہموو کہسئی لہ بہہہشتا بہ چاوی خوی جیگہی خوی لہناو دوزخا دہبینی، پیی دہلین: ثہمہ جیگہت بوو نہگہر خراپہ کاربوویتایہ، ہہتا پتر سوپاسی خودا بکا، ہہروہا گشت دوزخہخیہکیش لہناو دوزخا جیگہی خوی لہ بہہہشتدا دہبینی، پیی دہلین: ثہمہ جیگہی تو بوو نہگہر ریگہی راستت بگرتایہو کاری باشت بگردایہ، بہلام بہکردنی خراپہ ثہم شوینہ خوش و باشت لہ کیس خوت دا، بویہش نیشانی دہدن ہہتا زیاتر داخ و خہفت بخوات و ثاہی سہرد ہہلکیشتی. (بوخاری. رحمست لہ کچوی نازداری).

۵۷۸۸- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ الْجَنَّةَ وَالنَّارَ أَرْسَلَ جِبْرِيلَ إِلَى الْجَنَّةِ فَقَالَ انْظُرْ إِلَيْهَا وَإِلَى مَا أَعْدَدْتُ لأَهْلِهَا فِيهَا قَالَ: فَجَاءَهَا وَنَظَرَ إِلَيْهَا وَإِلَى مَا أَعَدَّ اللَّهُ لأَهْلِهَا فِيهَا قَالَ: فَرَجَعَ إِلَيْهِ قَالَ: فَوَعِزَّتِكَ لَا يَسْمَعُ بِهَا أَحَدٌ إِلَّا دَخَلَهَا. فَأَمَرَ بِهَا فَحُفَّتْ بِالْمَكَارِهِ فَقَالَ: ارْجِعْ إِلَيْهَا فَانْظُرْ إِلَى مَا أَعْدَدْتُ لأَهْلِهَا فِيهَا قَالَ: فَرَجَعَ إِلَيْهَا فَإِذَا هِيَ قَدْ حُفَّتْ بِالْمَكَارِهِ فَرَجَعَ إِلَيْهِ فَقَالَ وَعِزَّتِكَ لَقَدْ خِفْتُ أَنْ لَا يَدْخُلَهَا أَحَدٌ. قَالَ: اذْهَبْ إِلَى النَّارِ فَانْظُرْ إِلَيْهَا وَإِلَى مَا أَعْدَدْتُ لأَهْلِهَا فِيهَا. فَإِذَا هِيَ يَرْكَبُ بَعْضُهَا بَعْضًا فَرَجَعَ إِلَيْهِ فَقَالَ وَعِزَّتِكَ لَا يَسْمَعُ بِهَا أَحَدٌ فَيَدْخُلُهَا. فَأَمَرَ بِهَا فَحُفَّتْ بِالشَّهَوَاتِ فَقَالَ: ارْجِعْ إِلَيْهَا. فَرَجَعَ إِلَيْهَا فَقَالَ: وَعِزَّتِكَ لَقَدْ خَشِيتُ أَنْ لَا يَنْجُوَ مِنْهَا أَحَدٌ إِلَّا دَخَلَهَا. رواه الترمذي وصاحباہ بسند صحیح. نسأل الله التوفيق لنا وللمسلمين آمين والحمد لله رب العالمين^(۴):

ديسان ثہبو ہورہیرہ (رمزای خودای نبین) فہرمووی: حہزرتی پیغہمبہری خوشہویست (درویدی خودای گہورہی لہسہرین) فہرمووی: کاتئی خودا بہہہشت و

(۴) رواه الترمذي وصاحباہ بسند صحیح.

دوزخ دروست دہکا، حہزرتی جوبرائیل (درودی خودای لہسربین) دہنیری بؤ سہیری و پیئی دہفہرموی: بپؤ تہماشای بکہ، پروانہ چی نازو نیعمہت و چاکہ و بہہریہکم تیادا رازاندوتہوہ بؤ بہہشتیان! فہرموی: جوبرائیلیش دہچی و تہماشای خوی و نازو بہہری ناوی دہکا، ئہوجا دہگہریتہوہ بؤ خزمہتی خوداو دہفہرموی: بہگہورہیی تۆ، ئہوہندہ خوش و نازدارو دلگیرہ، ئہو کہسہی بہس ناوہکہی ببیستت خوی دہگہیہنیتت، ئہوجا خودا فہرمان دہکا بہ ناخوشی پەرژین دہکری. واتہ: بہ ئہرکہ ئایینیہکان و بہبی دلئی نہفس پەرژین کراوہ، گشت جارئ کہ موسولمان ئہرکیکی ئایینی سہرشانی خوی بہجئ دینئ، یا بی دلئیہکی دہروونی خوی دہکا تہلئ لہو پەرژینہ لا دہباو ری بؤ خوی خوش دہکا کہ بچیتہ ناو بہہشت ئہوجا خودا بہ جوبرائیل (درودی خودای لہسربین) دہفہرموی: ئیستا بپؤرہوہ تہماشای بکہرہوہ، فہرموی: کہ دہچی سہیری دہکا دہروانئ بہ ئہرکی ئایینی و بی دلئی دہروون دہوری گیراوہ، دیارہ کردنی ئہوہیش نہفس پیئی ناخوشہ، جا دہچیتہوہ بؤ لای خوداوہندو عہرزی دہکا: بہ گہورہیی تۆ دہترسم کہس تیی نہچی. دہفہرموی: بچؤ بؤ سہیری دوزخ، تہماشای خوی و تہماشای ئہو سزایہی ئامادہم کردوہ بؤ دانیشتوہکانی بکہ، کہ دہچی سہرنج دہدا وا ئاگری دوزخ لہگہل خویدا کۆلہکہی داوہو چین لہبان چین سواری یہک بووہو شہپۆل دہدا، دہگہریتہوہ بؤ خزمہتی و دہفہرموی: سویندم بہ گہورہیی تۆ ئہوہی بہس ناوی ببیستت ئیتر توخنی ناکہوئ، ئہوجا خودا فہرمان دہدا بہ ئارہزووبازی و ہوہس دہوری دہگرن و دہفہرموی: ئہمجار بچؤرہوہ بؤ لای، ئہویش دہچیتہوہو تہماشای دہکاتہوہو دہفہرموی: سویندم بہ گہورہیی تۆ مہترسی ئہوہم ہییہ کہ کہس لیئ قوتار نہبی و ہہموو کہسیکی تی بچی (ت/د/ن-س/ص).

بؤ تیگہیشتنی تہواو لہم فہرموودہیہ تہماشای ریاض الصالحین بکہ،

بہرگی یہکہم لاپہرہ - ۱۳۵ ف - ۷ تہرجہہ کوردییہکہی. (وہرگیر)

الخاتمة. نسأل الله حسنها

آخِرُ مَنْ يُخْرَجُ مِنَ النَّارِ وَيَدْخُلُ الْجَنَّةَ

٥٧٨٩- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنِّي
لَأَعْلَمُ آخِرَ أَهْلِ النَّارِ خُرُوجًا مِنْهَا، وَآخِرَ أَهْلِ الْجَنَّةِ. دُخُولًا رَجُلٌ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ
كَبُورًا، فَيَقُولُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لَهُ: اذْهَبْ فَادْخُلِ الْجَنَّةَ. فَيَأْتِيهَا فَيُخَيَّلُ إِلَيْهِ أَنَّهَا
مَلَأَى، فَيَرْجِعُ فَيَقُولُ يَا رَبِّ وَجَدْتُهَا مَلَأَى؟ فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ: اذْهَبْ فَادْخُلِ الْجَنَّةَ.
فَيَأْتِيهَا فَيُخَيَّلُ إِلَيْهِ أَنَّهَا مَلَأَى. فَيَقُولُ يَا رَبِّ وَجَدْتُهَا مَلَأَى، فَيَقُولُ اذْهَبْ فَادْخُلِ
الْجَنَّةَ، فَإِنَّ لَكَ مِثْلَ الدُّنْيَا وَعَشْرَةَ امْتَالِهَا أَوْ إِنَّ لَكَ مِثْلَ عَشْرَةِ امْتَالِ الدُّنْيَا. فَيَقُولُ:
تَسْخَرُ مِنِّي، أَوْ تَضْحَكُ مِنِّي وَأَنْتَ الْمَلِكُ. قَالَ لَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
ضَحِكَ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ. قَالَ: وَكَانَ يُقَالُ ذَلِكَ أَذَى أَهْلِ الْجَنَّةِ مَنْزِلَةً. رواه
الشيخان^(١):

عەبدوللّا (رمزى خوداى ئېيى) فەرمووى: خوشەويست (درودى خوداى لەسەرىن) فەرمووى: ئەو كەسەى كە لەدوا ھەموو كەسنى لە دۆزەخ دەردەچى و لەدوا ھەموو كەسىكىش دەچىتە بەھەشت دەزانم كىيەو ھالى چۆنە. پياويكە بە گاكۆلكە لە دۆزەخ دەردەچى، خوداى پىرۆزو گەورە دەفەرموئى: بىرۆ بچۆرە بەھەشتەو، ئەويش دەچى بەلام بە خەيال و دەزانى كە لە بەھەشتا جىگە نەماوەو ھەمووى پىر بوو جىگەى ئەو نابىتەو، لەبەر ئەو دەگەریتەو دەلى: پەرەردگارم! چووم جىگەم دەست نەكەوت، ھەمووى پىر بوو، خوداى پىرۆزو گەورەيش دەفەرموئى: بىرۆ بچۆرە بەھەشت، ئەويش ديسان دەچىتەو، بەلام ديسان وا بە خەيالى دا دى كە بەھەشت پىرە، ديسانەو دەگەریتەو دەلى: ئەى خودايە! دەبينم ھەمووى پىر بوو. خودا پىنى

(۱) بخاری. رفاق: ۶۵۷۱. مسلم. ایمان/۶۷۰.

دہ فہرموی: من پیٹ دہ لیم برؤ بچورہ بہشت، بہقہد دنیاو دہ ئوہندہی
 تریش بو تو۔ یا دہ فہرموی: دہ ئوہندہی جیہان بو تو، پیاوہ کیش - لہ
 دلی خویدا دہ لی: من چہند جار چووم جیگہ نہ ماوہ ئہ میش ہروا
 دہ فہرموی: وادیارہ گالتہم پی دہکا بویہ - عہرزی خودا دہکا: تو پادشای
 ہہ موانی بو گالتہ بہداماویکی وک من دہکے۔ یا فہرموی: دہ لی کہ تو
 پادشای بو تہ لفیسی بہمن دہکے!۔ عہدوللای راوی ئہم فہرموودہیہ
 فہرموی: سہ یرم کرد پیغہ مہر (درویدی خودای لہ سرین) لہ عہنتیکہ یی قسہی ئہو
 پیاوہ وا پیگہنی ددانہ پیشینہکانی وہدہرکہوتن، چونکہ خودا ئہو ہہ موو
 خہلاتہی دہکا کہچی ئہویش ئاوا قسہی لہ روہ! فہرموودہ گپرہوہ
 دہ فہرموی: جاران وا باو بوو: دہیانگوت: کہ ئہم پیاوہ لہ ناو بہہشتیہکاندا
 پایہی لہ ہہ موان کہ مترہ! (ش = بوخاری و موسلیم - رہزای خودایان لیٹی)۔

۵۷۹۰ - وَعَنْهُ عَنِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنِّي لَأَعْرِفُ آخِرَ أَهْلِ
 النَّارِ خُرُوجًا مِنَ النَّارِ. رَجُلٌ يَخْرُجُ مِنْهَا رَحْفًا فَيَقَالُ لَهُ: اطْلُقْ فَادْخُلِ الْجَنَّةَ فَيَذْهَبُ
 فَيَدْخُلُ الْجَنَّةَ فَيَجِدُ النَّاسَ قَدْ أَخَذُوا الْمَنَازِلَ فَيَقَالُ لَهُ: أَتَذْكُرُ الزَّمَانَ الَّذِي كُنْتَ فِيهِ
 فَيَقُولُ: نَعَمْ. فَيَقَالُ لَهُ: تَمَنَّ. فَيَتَمَنَّى فَيَقَالُ لَهُ: لَكَ الَّذِي تَمَنَيْتَ وَعَشْرَةُ أَضْعَافِ الدُّنْيَا
 - قَالَ - فَيَقُولُ: أَتَسْخَرُ بِي وَأَنْتَ الْمَلِكُ؟ قَالَ: فَلَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ) ضَحِكَ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ^(۲):

دیسان فہرموی: حہرہت (درویدو سلوو رہمت و پیت و فہو پیئزی خودای گہرمو
 سہرہری لہ سرین) فہرموی: من دہزائم کی لہ دواۓ ہہ موو کہسی لہ دوزخ
 دہرہچئی و، دہچیتہ بہہشتہوہ، پیاویکہ بہ چنگہ کپئی دیتہ دہرہوہ، لہ
 دوزخ، خودای پیروزو گہوہ پیی دہ فہرموی: برؤ بچورہ بہہشتہوہ، ئہویش
 دہروا دہچیتہوہ دہروائی وا خہلک ہہ موو جیگہی خویان گرتوہ، جا پیی
 دہبیٹری: ئایا سہرہمی رابووردووی خوئت لہ یادہ؟ دہ لی: نا، پیی

(۲) مسلم. ایمان: ۴۶۱. بخاری. رفاق: ۶۵۷۱، ۷۵۱۱.

دهبیژری: دهبه ئارهزوی خۆت ئاوات بخوازه، ئه‌ویش وا ده‌کا، ئه‌وجا پێی ده‌بیژری: هه‌رچیت داواکردوه له‌گه‌ڵ ده‌ ئه‌وه‌نده‌ی جیهاندا هه‌مووی بۆ تۆبێ. فه‌رمووی: ئه‌ویش ده‌لی: تۆ لای خۆت پادشایت که‌چی گالته به‌بی نه‌وایه‌کی وه‌کی من ده‌که‌ی. فه‌رمووی: به‌ چاوی خۆم چاوم لی بوو پێغه‌مبه‌ر (درووی خودای له‌سه‌رین) وا پێکه‌نی دندانه پێشینه‌کانی ده‌رکه‌وتن (م/ت).

۵۷۹۱- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنِّي لِأَعْلَمُ آخِرَ أَهْلِ الْجَنَّةِ دُخُولًا الْجَنَّةَ وَآخِرَ أَهْلِ النَّارِ خُرُوجًا مِنْهَا؟ رَجُلٌ يُؤْتَى بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقَالُ: اغْرَضُوا عَلَيْهِ صِغَارَ دُثُوبِهِ وَارْفَعُوا عَنْهُ كِبَارَهَا. فَتُغْرَضُ عَلَيْهِ صِغَارُ دُثُوبِهِ فَيَقَالُ: عَمِلْتَ يَوْمَ كَذَا وَكَذَا، كَذَا وَكَذَا وَعَمِلْتَ يَوْمَ كَذَا وَكَذَا، كَذَا وَكَذَا. فَيَقُولُ: نَعَمْ. لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُنْكِرَ وَهُوَ مُشْفِقٌ مِنْ كِبَارِ دُثُوبِهِ أَنْ تُغْرَضَ عَلَيْهِ. فَيَقَالُ لَهُ: فَإِنَّ لَكَ مَكَانَ كُلِّ سَنَةٍ حَسَنَةً. فَيَقُولُ: رَبُّ قَدْ عَمِلْتُ أَشْيَاءَ لَا أَرَاهَا هَا هُنَا، فَلَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَضْحَكُ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ. رواهما مسلم والترمذي^(۳):

ئه‌بو زه‌ر (خودای لایانی بێ) فه‌رمووی: ئه‌و دۆزه‌خیه‌ی له‌دوا هه‌موان له‌ دۆزه‌خ ده‌رده‌چی و له‌دوا هه‌موانیش ده‌چیته‌ ناو به‌هه‌شت ده‌زانم کییه‌: پیاویکه‌، له‌ رۆژی قیامتدا ده‌یه‌ین بۆ دیوانی خودا، ده‌بیژری: ئاده‌ی ورده‌تاوانه‌کانی خویی بۆ ده‌وربکه‌نه‌وه‌، به‌لام تاوانه‌ گه‌وره‌کانی بسپرنه‌وه‌، جا گونا‌هه‌ بچکۆله‌کانی پێ نیشان ده‌دری و پێی ده‌بیژری: فیساره‌ رۆژ ئه‌وه‌و ئه‌وه‌ت کردوه‌، فیساه‌ رۆژ ئه‌وه‌و ئه‌وه‌ت کردوه‌، ئه‌ویش به‌ ناچاری ده‌لی: به‌لی هه‌مووم کردوون، ناتوانی که‌ حاشایان لی‌بکا، به‌لام له‌ دله‌وه‌ هه‌ر ده‌ترسی که‌تاوانه‌ گه‌وره‌کانیشی بۆ ده‌وربکه‌نه‌وه‌، که‌چی پێی ده‌گوتری: له‌ جیاتیی هه‌ریه‌کی له‌ خراپه‌کانت یه‌ک چاکه‌ت بۆ هه‌یه‌! که‌وا ده‌زانی ترسه‌که‌ی ده‌ره‌ویته‌وه‌و ته‌ماع ده‌یگری و ده‌لی: په‌روه‌دگارم! گه‌لی تاوانی تریشم کردوه‌، بۆچی لی‌رده‌ا نایانبینم و ده‌وریان ناکه‌نه‌وه‌ بۆم، تا بکری‌ن به‌ چاکه‌

(۳) مسلم. ایمان: ۴۶۶. ترمذی. صفة جهنم/۲۵۹۶.

ہو۔! جا ئے ہو زہر فہر مووی: پیغہ مہرم دی، بہم روودا وہ خوشہ، وا پیکہ نی
ددا نہ پیشینہ کانی وہ دہر کہ و تن! (م/ت — رمزای خودایان لیبن).

۵۷۹۲- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: آخِرُ
مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ رَجُلٌ، فَهُوَ يَمْشِي مَرَّةً وَيَكْبُو مَرَّةً وَتَسْفَعُهُ النَّارُ مَرَّةً، فَإِذَا مَا جَاوَزَهَا
الْتَفَتَ إِلَيْهَا فَقَالَ: تَبَارَكَ الَّذِي نَجَّانِي مِنْكَ لَقَدْ أَعْطَانِي اللَّهُ شَيْئًا مَا أَعْطَاهُ أَحَدًا مِنْ
الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ. فُتْرِفَعُ لَهُ شَجَرَةٌ فَيَقُولُ: أَيُّ رَبِّ أَذْنِي مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ فَلَا سَظِلَّ
بِظِلِّهَا وَأَشْرَبُ مِنْ مَائِهَا. فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: يَا ابْنَ آدَمَ لَعَلَىٰ إِنْ أَعْطَيْتُكَهَا سَأَلْتَنِي
غَيْرَهَا. فَيَقُولُ: لَا يَا رَبِّ. وَيُعَاهِدُهُ أَنْ لَا يَسْأَلَهُ غَيْرَهَا وَرَبُّهُ يَعْذِرُهُ لِأَنَّهُ يَرَىٰ مَا لَا
صَبْرَ لَهُ عَلَيْهِ فَيَذِيبُهُ مِنْهَا فَيَسْتَظِلُّ بِظِلِّهَا وَيَشْرَبُ مِنْ مَائِهَا، ثُمَّ تُرْفَعُ لَهُ شَجَرَةٌ هِيَ
أَحْسَنُ مِنَ الْأُولَىٰ فَيَقُولُ: أَيُّ رَبِّ أَذْنِي مِنْ هَذِهِ لِأَشْرَبُ مِنْ مَائِهَا وَأَسْتَظِلُّ بِظِلِّهَا لَا
أَسْأَلُكَ غَيْرَهَا. فَيَقُولُ يَا ابْنَ آدَمَ أَلَمْ تُعَاهِدْنِي أَنْ لَا تَسْأَلَنِي غَيْرَهَا فَيَقُولُ: لَعَلَىٰ إِنْ
أَذْنَيْتُكَ مِنْهَا تَسْأَلَنِي غَيْرَهَا. فَيُعَاهِدُهُ أَنْ لَا يَسْأَلَهُ غَيْرَهَا وَرَبُّهُ يَعْذِرُهُ لِأَنَّهُ يَرَىٰ مَا لَا
صَبْرَ لَهُ عَلَيْهِ فَيَذِيبُهُ مِنْهَا فَيَسْتَظِلُّ بِظِلِّهَا وَيَشْرَبُ مِنْ مَائِهَا. ثُمَّ تُرْفَعُ لَهُ شَجَرَةٌ عِنْدَ
بَابِ الْجَنَّةِ هِيَ أَحْسَنُ مِنَ الْأَوَّلِينَ. فَيَقُولُ: أَيُّ رَبِّ أَذْنِي مِنْ هَذِهِ لِأَسْتَظِلُّ بِظِلِّهَا
وَأَشْرَبُ مِنْ مَائِهَا لَا أَسْأَلُكَ غَيْرَهَا. فَيَقُولُ: يَا ابْنَ آدَمَ أَلَمْ تُعَاهِدْنِي أَنْ لَا تَسْأَلَنِي
غَيْرَهَا قَالَ: بَلَىٰ يَا رَبِّ هَذِهِ لَا أَسْأَلُكَ غَيْرَهَا. وَرَبُّهُ يَعْذِرُهُ لِأَنَّهُ يَرَىٰ مَا لَا صَبْرَ لَهُ
عَلَيْهَا فَيَذِيبُهُ مِنْهَا فَإِذَا أَدْنَاهُ مِنْهَا فَيَسْمَعُ أَصْوَاتَ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَيَقُولُ: أَيُّ رَبِّ
أَدْخَلْنِيهَا. فَيَقُولُ: يَا ابْنَ آدَمَ مَا يَصْرِيئُ مِنْكَ أَيْرُضِيكَ أَنْ أُعْطِيَكَ الدُّنْيَا وَمِثْلَهَا
مَعَهَا؟ قَالَ: يَا رَبِّ أَتَسْتَهْزِئُ مِنِّي وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ؟ فَضَحِكَ ابْنُ مَسْعُودٍ فَقَالَ: أَلَا
تَسْأَلُونَنِي مِمَّ أَضْحَكَ فَقَالُوا: مِمَّ تَضْحَكَ قَالَ هَكَذَا ضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ) فَقَالُوا: مِمَّ تَضْحَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: مِنْ ضَحِكِ رَبِّ الْعَالَمِينَ حِينَ قَالَ
أَتَسْتَهْزِئُ مِنِّي وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ فَيَقُولُ: إِنِّي لَا أَسْتَهْزِئُ مِنْكَ وَلَكِنِّي عَلَىٰ مَا أَشَاءُ
قَادِرٌ. رواه مسلم^(۴).

(۴) مسلم. ایمان: ۴۶۲.

عبداللای کوری مهسعود (رهزای خودای لیبی) فهرمووی: هزرتی پیغه مبهری نازدارو خوشه ویست (دروود سلای خودای لیسری) دهرمووی: دواترین کهسی که دهچیته بههشته وه پیاویکه به هلسوکه وت پهله پروسکی دپروا، به دم ریگه وه ناگره که شالو دبا بؤ دموچاوی و دموچاوی هه ل دکوپووزینی، روی دهبی به سووته مه پؤ، که له ناگری دوزخ رزگاری دهبی خیسسه یکی ئی دهکاو دهلی: پیروزو بهه فیره نهو خودایه ی که منی له چنگی تو قوتارکرد، ئای له بهشه باشه ی که خودا به منی داوه، له پیشینان و له پاشینان به کهسی تری نه داوه، نه و جا دپروانی را شیخه لی له دوروه دیاره دهلی: نهی په رور دگارم! له ورهخته وه نریکم بکروه، تا له بن سیبهره کهیدا وچانی بگرم و له ئای کانیا وه که ی بنی نوش بکه م! خودای بالا دهست و شکومه ندیش دهرمووی: نهی نه وه ی ئادهم! رهنگه نه گهر نه وه ت پی بدهم داوای شتی ترم ئی بکه ی! دهلی خهیر نهی په رور دگاری من! به لئین و پهیمانی دداتی که داوای هیچی تری ئی نه کا، خودایش بهزه وی پیدا دیته وه، چونکه دهیبینی ئوقره ی ئی هه لگراوه بؤ سیبهره بههره ی نهو شیخه له. نه و جا دهیباته بنی و له سیبهره کهیدا داده نیشی و له کانیا وه که ی بنی دهخاته وه، نه و جا درهختیکی جواتر له درهحتی پیشوو دهیبینی، له پاش هه مان گفتوگوو به لئین و پهیمانی نهویشی دداتی، دیسان درهختیکی جواتر له دوو درهخته که ی پیشوو له بهر دم دهرگای بهه شتدا دهیبینی و داوای دهکاو، له دوا هه مان رازو گلهیی و پهیمانی پیشوو نهویشی دداتی، که دهچیته نه وی گویی له دهنگی بهه شتییه کان دهبی، دهلی: نهی په رور دگاری من! توخوا بمبه ره ژوروه! خودایش دهرمووی: نهی ئادهمیزاد! چهنده ووپکن و په لپگرو بی بارو بی پهیمانیت، بهچی له کو لم دهبیته وه، نه ری به وه رازی دهبیت و کوتایی به داوات دینی نه گهر دوو نه ونده ی جیهانت له ناو بهه شتدا بدهمی! نهویش شتی وا به زور دهزانی بویه دهلی: نهی خودایه! خوتو لای خوت خودا وهندی هه ر دوو جیهانی که چی مه زاق به هه ژاریکی وه ک من ده که ی! ئیبینو مهسعود پیکه نی و فهرمووی: بؤ لیم ناپرسن که بؤچی پی ده که نم؟ گوتیان: بؤ پی ده که نی؟ فهرمووی: پیغه مبه ریش (دروودی خودای لیسری) ئاوا پیکه نی، یارانیش (خوشنودی

خودایان لیبین) فہرموویان ئہی پیغہمبہری خودا! بہچی پی دہکەنی؟ فہرمووی: بہوہ پی دہکەنم کہ پیارہکە عہرزى خودا دہکا: خو تو لای خوٚ خوداوہندی ہەردوو جیہانی کہچی مہزاق بہ داماوئیکی وەک من دہکەى، خوداوہند سہیری لہ قسہکەى دئ و لہ قسہکەى پی دہکەنى! خودایش دہفہرموئ پیی: من مہزاق بہ تو ناکەم و مہبەستم راستەقینہیہ نەک گالتە، بہ لام کەس بالآ دەستى من نییہ ئہوہى ئارہزوى بکەم دہیکەم! (م).

۱۵۹) ئہو بہہشتیانہی کہ کہترین بہشیان ہہیہ ئہو بہہشتیانیش کہ لہ لای خودا نازدارترین کەسن

أهل الجنة منزلة وأكرمهم على الله تعالى

۵۷۹۳ - → (ب - ۷ ز - ۱۵ ل - ۸۵ چاپی / ۱ ف - ۳) ^(۱).

واتە: ئہم فہرموودہیہ لہ پیشہوہ رابورد، لہ بہرگی حەوتەمدا، لہ زنجیرہ پازدەدا، لہ لاپەرہ ہەشتاو پینجدا چاپی / ۱ ژمارہکەى لہوئ ژمارہ سییہ. بہ لام لیئرہ ئہم پترییہی ہہیہ.

قَالَ رَبِّ فَأَعْلَاهُمْ مَنْزِلَةً قَالَ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ أَرَدْتُ غَرَسْتُ كَرَامَتَهُمْ يَدِي وَخَتَمْتُ عَلَيْهَا فَلَمْ تَرَ عَيْنٌ وَلَمْ تَسْمَعْ أُذُنٌ وَلَمْ يَخْطُرْ عَلَى قَلْبٍ بَشَرٌ. قَالَ: وَمِصْدَاقُهُ فِي كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ (فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ الْآيَةِ. جزاء بما كانوا يعملون):

موسسا (دروود سلوی خودای لیبین) فہرمووی: ئہی خودایہ! ئہی ئہو بہہشتیانہی کہ لہ بہرزترین پایەدان چوئن؟ فہرمووی: ئہوانہ خوٚم ہەلم بژاردوون و بہ دەستى خم درەختى سەر بہرزى ئہوانم ناشتووہ و مؤرم کردووہ، بہرہی وانایاب نہ بہچاو بینراوہ و نہ بہگوئ بیسراوہ و نہ بہدئی کەسدا ہاتووہ و نہ بہ خەیاڵیدا رابووردووہ. حەزرت (دروودى خودای لەسەربین)

(۱) تقدم فی مجلد سابغ. تسلسل / ۱۵ رقم / ۴۸/۲.

فرمودی: به لگهی راست و دروستیی ئەم فرمایششتهیش له نامه‌ی خودادا هیه، که له سوورەتی سهجدهدا دهفرموی:

{فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءِ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ - سورة السجدة - ۱۷/۳۲}. و تاکه‌ی لهم شوینه‌دا رابورد: (ب/۲ ز/۲۶ ل/۷۳ ف/۷).

۵۷۹۴- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ أَدْنَى أَهْلِ الْجَنَّةِ مَنْزِلَةٌ لِّمَن يَنْظُرُ إِلَى جَنَانِهِ.... لهم شوینه‌دا رابورد: (ب - ۷ ز - ۵۸ ل - ۲۳۰ ف - ۲) (۲).

۵۷۹۵- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَدْنَى أَهْلِ الْجَنَّةِ الَّذِي لَهُ ثَمَانُونَ أَلْفَ خَادِمٍ وَالثَّانِ وَسَبْعُونَ زَوْجَةً وَتُنْصَبُ لَهُ قُبَّةٌ مِّن لُّؤْلُؤٍ وَزَبَرْجَدٍ وَيَأْقُوتُ كَمَا بَيْنَ الْجَابِيَةِ إِلَى صَنْعَاءَ، إِنَّ عَلَيْهِمُ التَّيجَانَ إِنَّ أَدْنَى لُّؤْلُؤَةٍ مِنْهَا لَتُضِيءُ مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ. رواهما الترمذي:

ئەبو سه‌عید (ره‌زای خودای نبین) له پیغه‌مبه‌ری خو‌شه‌ویسته‌وه (دروودو سلاوو ره‌حمەت و به‌رەمت و پیروزی خودای گه‌وره‌ی لسه‌ری و سه‌رو مال و مئال و باوک و دایک و که‌سوکار و هه‌ست و نه‌ست گه‌شتی به‌ قوربانی گه‌دی سه‌ر گۆپی پیروزی بن) ده‌فرموی: ئەو به‌هه‌شتییانه‌ی که‌ نزمترین پایه‌یان هیه‌یه‌ یه‌کی هه‌شتا هه‌زار نو‌که‌رو هه‌فتاو دوو ژنی هیه‌یه‌، گو‌مه‌زیک‌ی بو‌ هه‌ل ده‌دن، هه‌ر هو‌ده‌یه‌کی له‌ یه‌کێ لهم گو‌هه‌رانه‌یه‌: له‌ مرواری و زوم‌پرووت و، یاقووت، ئەو گو‌مه‌زه‌ له‌ جابییه‌وه‌ هه‌تا سه‌نعا پانه‌، جابییه‌ له‌ په‌نا دی‌مه‌ش‌قدایه‌ له‌شام، سه‌نعا‌یش له‌ یه‌مه‌نه‌، تاج‌ی وایان له‌ سه‌ردایه‌، ئایه‌خی ده‌نکه‌ مرواییه‌کان‌ی نیوان‌ی خو‌ره‌ل‌ات و خو‌رئاوا رو‌شن ده‌کاته‌وه‌! (ت- به‌سه‌ندیکی غه‌ریب گێ‌راویه‌تیه‌وه‌).

۵۷۹۶- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ سَأَلَ اللَّهَ الْجَنَّةَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ قَالَتِ الْجَنَّةُ: اللَّهُمَّ أَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ. وَمَنْ اسْتَجَارَ مِنَ النَّارِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ قَالَتِ النَّارُ اللَّهُمَّ أَجِرْهُ مِنَ النَّارِ. رواه الترمذي والنسائي. والله تعالى أعلم (۴).

ئەنەس (رەزای خودای لیئیی) فەرمووی: ھەزەرەتی پیغەمبەری خوشەویست (دروودو سلاو رحمتی خودای گەورە لەسەری) فەرمووی: ھەر کەسێ سێ جار داوای بەهەشت لە خودا بکا، وەك ئەوە بلی: خودایە! داوای بەهەشتت لی دەکەم، بەهەشت لەلای خوێوە دەلی: خودایە! بیخەرە ناو بەهەشتەو، ھەر کەسیکیش سێ جار پەنا بگرێ بەخودا لە دەستی دۆزهخ، دۆزهخ دەلی: خودایە! پەنای بدە لە دۆزهخ. (ت/ن-س/ص).

عدد احادیث كتاب القیامة والجنة والنار (۱۷۷) سبعة وسبعون ومائة فقط، فصار جميع ما في الجزء الخامس (۱۲۴۲) مضموما إلى ما في الاجزاء الأربعة السابقة فيكون عدد احادیث الكتاب كله (۵۸۸۷) سبعة وثمانون وثمانمائه وخمسة آلاف. اسأل الله ان تكون خالصة لوجهه الكريم. آمين والحمد لله رب العالمين:

مامۆستای دانەری ئەم تاجول ئوصوولە پیروۆزە مەلا شیخ مەنصور عەلی ناصیف (رەزاو رحمتی خودای گەورەیان لیئیی) دەفەرمووی: ژمارە ی سەرچەمی فەرموودەکانی نامە ی قیامت و بەهەشت و دۆزهخ (۱۷۷) تەنیا سەد و ھەفتا و ھەوت فەرموودەن و بەس، کەوابوو سەرچەمی فەرموودەکانی بەرگی پیجەم دەکەنە (۱۲۴۲) تەنیا ھەزار و دوو سەد و چل و دوو فەرموودەو بەس، لەگەڵ ھەموو فەرموودەکانی گشت بەرگەکانی تریدا، لە سەرەتای کتیبکەو ھەتا کۆتایی، ژمارە ی سەرچەمی فەرموودەکان دەکاتە (۵۸۸۷) تەنیا پینج ھەزار و ھەشت سەد و ھەشتا و ھەوت فەرموودە، لە خودا داوا دەکەم کە ئەم کارە پیروۆزەمان ساغ لەبەر رەزامەندی زاتی پیروۆزی خوێ بێ. ئامین والحمد لله رب العالمین.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

لہ ۲۰ / ۹ / ۱۹۷۸ء لہ کوتابی ٹم تہرجہ مہدا لہ کوتابی رہشنوس (موسوہ ددہ) ی تہرجہ مہی بہرگی پتتجہ می ٹہصلہ عہرہ بیہ کہدا ٹہم بہ بی زیادو کہم نووسیوہ:

من کہ وەرگپری ٹم نامہ پیروزہم بہ شانازیہ وہ دلیم: لہ خودا بہ زیادبی کہ ٹم خزمہ تہ گہورہ یم بہ ٹہجام گہیاند، بہرامبہر بہ ٹایینو گہلو نیشتمان. لہ سایہی خوداوہ لی بوومہ وہ لہ وەرگپرائی ٹم نامہ پیروزہ (التاج الجامع للأصول فی أحادیث الرسول) لہ ہودہ کہی دائیرہی خودا، لہ خہستہ خانہی سہربازی کہرکوک، لہ شاری کہرکوک کی نازدارو خوشہ ویست، خودابی چاوتنی کا، لہ سہعات حوت و چارہک، رۆزی سیٹہ ممہ، حہقدہی شہشلان (شہووال) ی سالی ۱۳۹۸ ی کۆچی. ریکہ وتی سہعات یہک و نیوی پاش نیوہ رۆزی ۱۹ / ۹ / ۱۹۷۸ ی زایینی.

سوپاس و ستایش بۆ خودای گہورہ و سہروہ و سہردار، درودو رہحمہت لہ سہر گیانی پاکی پیغمبرو کہسو کارو یارانی.

ٹہمپوکیش کہ شہممہیہ (۱۸) ی جیمادو سانی سالی ۱۴۱۳ کۆچیہ، بہ ریکہ وتی ۱۲ / ۱۲ / ۱۹۹۲ بہ دہستی خۆم لہ نووسینی پاکنوسی ٹم بہرگہ بوومہ وہ، کہ ٹہمہ دوا بہرگہ لہ ۲۰ / ۱ / ۱۹۷۴ء دہستم کردوہ بہ وەرگپرائی تاجی پیروز، کہواتہ بہ نزیکہی نۆزدہ سال ٹہوسا بہ تہواوی تہواوم کردوہ، لہم ماوہدا سہرومپ سہرگہرمی ساخکردنہ وہی مہبہستہ کانی ٹم فہرمودہ پیروزانہ بووم، کہ زۆریہ یان تا بلتی قورس و گران و پرواتان، ہہروا بہ ٹاسانی نازانرین و فامی تہواویان گپخواردن و لیکنۆلینہ ویہکی چپو خہستی گہرہ کہ.

لہ راستیدا ٹم وەرگپرائہ ہہر وەرگپرائیکی روت نییہ، بہ لکوک شہرحیکی ساخکەرہ وہی کورت و پوخت و راست و رہوانیشہ بۆ تیگہیشتنی تہواو لہ زوریہی واتای فہرمودہ قورسہ کان، دہق لہ شیوہی تہفسیری جہلالہینی پیروز بۆ فامی مہبہستہ کانی قورٹانی پیروز ہہردوولا زو مہبہست و واتای فرہ مہبہست دہدن بہ دہستہ وہ، ٹہمیش لہ سایہی خودای گہورہ و مہزنہ وہیہ لہ خودا بہ زیاد بی.

مه به ستم له م قسه یه به خۆوه نازین نییه، مه به ستم وه سپو مه دحی به
 حه قی ئەم تاجه پیروژه یه، بگره له م جوړه مه دحانه م له زاری گه ئی پیاوی زانای
 دانای کوردی مه ردی موسولمانی چاکی پاک به گوئی خۆم ژنه وتووه، یه کئی له و
 زاته به پێزانه جانابی مامۆستا مه لا عه بدولکه ریمی موده پێسه، که له سایه ی
 خوداوه زۆر زۆر له ته رجه مه که ی به نده رازییه، له مانگی ده ی ئەمسالدا که له
 مزگه وتی شیخ عه بدولقادی گه یلانی - قدس الله سره العزیز - به خزمه تی
 گه یشتم زۆر زۆر له حاله که رازی بوو، تا هاته سه ر ئەوه فه رمووی: نوری برام!
 به راستی کاک محمود ناشری خێره که بووه به هۆی بلاوکردنه وه ی ئەم تاجه ی که
 تو وهرت گێراوه ته سه ر زمانی شیرینی کوردی!

مامۆستای مامۆستایان، داناو زانای فه ره هیژا جه نابی خوالیخۆشبوو
 (مامۆستا شیخ عه دبوره ئووفی نه قشبه ندی) که کوپه زای شیخ ئەمینی پیژوه یه و
 ئیجازه ی عیلمی مه لایانه ی لای مامۆستا مه لا مه حه ممه دی ره ئیس وه رگرتووه. که
 که سایه تییه کی کوردی روشنبری زانستی و ئایینی ناسراوی هه لکه وتووه، به
 زمانی عه ره بی و فارسی و کوردی به شیعو په خشان نووسینی به پێزی هه یه.
 ئەم چامه شیرینه ی به خامه ی ره نگینی له په سنی تاج و ریاض الصالحیندا
 نووسیوه، وا لیتره دا په خشی ده که ینه وه، خودا له هه ردوو جیهاندا پاداشی زۆر
 که وره ی بداته وه و ئاواتی به ینیتته دی و پرگۆپی پیروزی له رحمه ت و به ره که ت بێ.

بسمه تعالی هانوم اقرنوا کتابیه

تقدیما لفضیلة مولانا وأستاذنا نوری فارس دام ظلّه:

أزهر روض أم الريدحان أم عطر

کتابکم، أم سرور النفس أم وطر

قرنته فجرس في كل جارية

کأنما أنا وهو الماء والشجر

تلوت أبياتک السحر الحلال فقد

يعطر الكون ریا نشرها العطر
 بالنور كالورد والنور كشمس ضحی
 تجلو وتحلو، تقول: كلها سكر
 أهدي سلاما دواما نحو من قد غدا
 من تاجه تاج شاهنشاه یستتر؟
 اینکر الشعراء النور؟ فرقان ذا
 بین المسمی وأسماء لها اثر
 لابد للمبتدا فی الفضل من خبر
 فنوری (نور علی نور) له خبر
 أنت المشار الیه بالضمیر فلا
 خففت یا علما حاشاک تنکسر!
 یا حبذا قاتلا قد قال فیک لنا
 له المحاسن فی الدارين والظفر
 مولای کل لسانی عن جوابک وال
 مأمول تأیید عذری حین أعتذر
 یوما بجزوی ویوما بالعقیق وبال
 سیامه زرتکمو ویالها اثر
 قد استلبتم بوصل عن جفونی کری
 وهل ترى عالما یجیس ولا یدر؟!
 ما حق طرفی هدانی نحو حسنکم
 الا أعذبه وهما هو السهر
 کأسا دهاقا یریق العین من أسف
 ماذا الخیال بیالی یبعث الصور
 لو حظ رحلی علی فوق نجوم السما
 ألفت ثمة خیالا منك یتنظر

لیل المحبین مبسوط جوانبہ
 والنوم لا تآلف العینان والبصر
 وإنما أنا شخص من حبیك من
 دأبی ابتداء دعاء صدقه الخیر
 لطفا دعاء لنا فی حسن خاتمة
 لا سیما بطن لیل أو بدا السحر
 فقم بنا نطبخ صساء صافية
 عن خوان مکتوب مولانا، له النشر
 لله الفاظه الغر العذوب فقد
 علت علی الدر والدر لها در
 فمن یقول هی الدر الثمین قل:
 أخطأت ان لم تقل عنها ولا صغر
 لكم یراع بفضل الله ماضية
 مهما غدا ینظم أو راح ینتشر
 کلتا یدیہ غیث حال ترجمة
 یزهو بکرد وبالأعراب یعتبر
 لله درک یا کردی فارسنا
 لا زال یأ عبیر منك ینتشر
 أنت المشار الیه بالبنان فلا
 تبلى بنانک دوما کنت تستطر
 یا خادم العلم فوزا بالفلاح فقد
 تجرت ربما نفس عن کله الخسر
 قد شرف الله مصرأ أنت ساکنه
 وزاد فخرا بک الکتاب والزبر
 سناک یا بن کرام الکاتبین سبی

قریحتی فلذا مدحی لکم عسر
 أری ریاضکم للصالحین کتا
 ج بالجواهر زینت طافها ثمر
 وقلعة الباع فی نظمی لمدمومو
 هی اقتضت أننی فی القول اختصر
 قد احتالت فؤاد النقشبندی فکن
 فیہ مکینا رنوقا ذا لکم وزر
 لا زلت تحبر قلبا أنت ساکنه
 ولا تزال بک العلیاء یفتخر
 وهذه سلوة العشاق قد ختمت
 فرج بها کربنا یا من له القدر
 وزد فراسة مولانا ونوره فی
 کلام من فی یدیہ سبح الجبر
 أنتم نظمی بدمدی للحمید ولی
 أمنية الخیر فی الختم لک الشکر

عبدالرؤوف النقشبندی

فهرس المواضع

زنجیره	پښتې سهره باسه كان	لا پهره
۱	نامه ی رده وشتو کرده و دی چاکه	۲
۲	باسی یه کهم: باسی جورمکانی کرده و دی چاکه	۲
۳	گه ورمترین چاکه چاکه کردنه له گهل بابو داك	۳
۴	چاکه کردن له گهل مندا لدا	۹
۵	به سر کردنه و دی خرمو که سوکار پیویسته دنگ دابرین و بی لیدابرین له گهل خرما نارمویه	۱۳
۶	چاکه کردن له گهل دست و پیومندا	۱۸
۷	به زموی هاتنه و ده دلسووتان به هه تیوو پیومزن و نافرمتی بی دهرمتان	۲۱
۸	مافه گانی هاوسج	۲۴
۹	مافه گانی موسولمان له سر برای موسولمانی	۳۷
۱۰	میهرمبانی و به زمی دهرباری دروسکراوانی خودای گه و ره پیویسته	۳۳
۱۱	باسی دووم: باسی جورمکانی کرده و دی خراپه خراپترین خراپه زورو ستم و زیاندانه له مه خلوق	۴۱
۱۲	ستمکار ترین کهس نه و کهسه یه که خوی زورو ستم له خوی بکا	۴۱
۱۳	باسی دوو زمانی	۴۴
۱۴	غهبهت و له پاش مله باسی خه لک کردن به خراپه	۴۴
۱۵	غهبهتی به دگار (فاسق) دروسته	۴۷
۱۶	نامووس کردن به خیر خیره	۴۹
۱۷	باسی دلپسی و به دگومانی و کینه کیشان و همسوودی و به خیلی به یه کتری بردن	۵۰
۱۸	باسی شوینکه و تنی عهبه ی مهردوم	۵۲
۱۹	باسی فیزو دعهیه و له خوبایی بوون	۵۵
۲۰	باسی زمان لووسی و دهمته پری و هه لئانی زور	۵۸
۲۱	باسی جمن و جنیو	۶۰
۲۲	باسی نه حله تکردن و زمان پیسی	۶۳
۲۳	باسی فسه دابرین له موسولمان و به چاوی سووک تماشاش کردنی موسولمان	۶۶
۲۴	باسی دهمبازی و مشتومر	۷۰
۲۵	باسی پیسکه یی و به دخوویی	۷۲
۲۶	تهنیا له سج شتدا درو دروسته	۷۳
۲۷	باسی دوو روویی و ناپاکی	۷۶

زنجیره	پېرستى سەرەباسەكان	لا پەرە
۲۸	رمگەز پەرستى رهوشتيكى سەردەمى نەزانییه	۷۸
۲۹	باسى سىنیهم: باسى رهوشتي بهرز	۸۰
۳۰	بهرزترین رهوشتي بهرز رق خواردنه‌وه و توورپه نه‌بوون و جهوسه‌لهیه	۸۰
۳۱	باسى صه‌برو نارام و لی‌بوردن و به جهوسه‌لهیه و نازار کیشی	۸۳
۳۲	چاره‌ی رق هه‌لسان	۸۶
۳۳	باسى یاریدمدانی موسولمان و داپوشینی عه‌یبه و سرى و له‌سەر کردنه‌وى به‌هه‌ق	۸۷
۳۴	گه‌ورمیی تکاکاری (شه‌فاعمت)	۸۹
۳۵	باسى راستگویی	۹۰
۳۶	سوعبەت دروسته	۹۳
۳۷	باسى په‌یمان به‌جئ هینان	۹۵
۳۸	باسى نهرمو نیانی و هیمنی و شینمیی	۹۶
۳۹	باسى شهرمو شکۆ	۹۸
۴۰	باسى خۆ به‌که‌م گرتن (ته‌واضوع)	۱۰۰
۴۱	رهوشی جوان رهوشه گه‌ورمکه‌ی خودا خۆیه‌تی	۱۰۲
۴۲	به‌شی له رهوشته جوانه‌کانی پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهری)	۱۰۸
۴۳	باسى رینموونی باش	۱۱۰
۴۴	باسى صه‌خاوەت و به‌خشندمیی و پیاویتی	۱۱۰
۴۵	باسى سوپاسکردن له سهرچاکه‌و پیاویتی	۱۱۲
۴۶	خۆپاراستن و بارئز له قاری خودا و له نازاری خه‌لک	۱۱۴
۴۷	گومانى باش هه‌م به‌خودا و هه‌م به خه‌لک په‌سه‌نده	۱۱۶
۴۸	نایین بریتییه له ته‌مى و نامۆزگاری باش	۱۱۷
۴۹	راویژگەر نه‌مبنداره	۱۱۷
۵۰	که‌سئ خیرئ نیشانی که‌سئ بدا وه‌ک خۆی نه‌و خیرە بکات وایه	۱۱۸
۵۱	شادبوون به پایه ههره بئنده‌کان به‌وه دمبئ که مروؤف کاروباری موسولمانان رایى بکاو..	۱۱۸
۵۲	عه‌دالەت و داد بناغه‌ی پاشایه‌تی و دموئه‌ته	۱۱۹
۵۳	پایانئ (خاتمه‌یئ) باسى خۆشه‌ویستی شیرازه‌ی نایبنداری خۆشه‌ویستی خودا....	۱۲۲
۵۴	که‌سئ به‌راستی خودای خۆش بوئ خودا ره‌زای سووک ده‌کاو خودا و به‌نده‌مکانیش....	۱۲۲
۵۵	که‌سئ که‌سیکی خۆش بوئ ساخ بۆ ره‌زای خودا جه‌شری له‌گه‌ل جه‌شری نه‌ودا دمبئ	۱۲۳

زنجیره	پېږستی سهره باسه كان	لا پهره
۵۶	خوشه ویستی پیاو چاکان و دیني و دیداریان و دانیشتن له که لایاندا به هر میه کی زور	۱۲۶
۵۷	دوست و ناشناو دهسته بر اکان له روژی قیامت له سیبهری باره گای خودادا دهن	۱۲۹
۵۸	خوشه ویستی دهن مامناو مندی بی	۱۳۰
۵۹	نامه ی زیکرو یادی خودای گه وره و دو عاو نزاو پاران هوه و ته و به کردن و ..	۱۳۶
۶۰	باسی یه که م: باسی گه وره یی یادو زیکری خوداو پایه به رزیی زیکر کارانی خودای گه وره	۱۳۶
۶۱	ناوه جوانه کانی خودا	۱۵۳
۶۲	ناوه هره گه وره که ی خودا (نیمی نه عقم)	۱۵۸
۶۳	باسی دووم: باسی گه وره یی (سبحان الله و) (الحمد لله و) (الله اکبر و) (لا اله الا الله) کردن	۱۶۰
۶۴	ژماردنی ته سبب حات و ویردو سهر چاوه ی ته زبیح له چیه ووه و چون په یدابووه	۱۶۳
۶۵	زیکری (لا حول ولا قوه الا بالله) گه نجیکه له گه نجینه کانی به هه شت	۱۶۵
۶۶	ویردی پاش نویژ	۱۶۷
۶۷	یاد خویندن و ویرد خویندن به یانیان و نیواران	۱۷۰
۶۸	باسی سیئه م: باسی دو عاو نزا یه گه وره یی نزاو دو عا	۱۸۰
۶۹	دهستو ورو پاسای نزاو پاران هوه	۱۸۳
۷۰	نزا ی گراو نزا ی په سهند	۱۸۹
۷۱	پاران هوه ی پیغه مبه ر (دروودی خودای له سهر بی) بؤ نومه تی	۱۹۳
۷۲	نزا یی که خپرو خوشی هه ردو و جیهانی تیا بی نزا ی پر و انا	۱۹۴
۷۳	نه و گوته حه دیسیبانه ی که به کار دهن ینرین به به ناگرتن به خودای گه وره	۲۰۶
۷۴	باسی چواره م: باسی چهند نزا یه کی تاییه تی	۲۱۴
۷۵	نزا کانی مهینه تبار (دعوات المکروب)	۲۱۴
۷۶	نزا ی سه فهرو هاتنه وه له سه فهر	۲۱۷
۷۷	نزا ی ریښوار به ږت کردن	۲۳۱
۷۸	نزا ی جوونه هه واری نوئ	۲۳۲
۷۹	نزا ی هه ستان له کوږی دانیشتن	۲۳۴
۸۰	گوته ی کاتی خویندن ی که له باب و کاتی زهرینی گویند ریژ	۲۳۵
۸۱	نزا ی هاتو چو بؤ مال	۲۳۶
۸۲	نزا ی کاتی باران و باو هه وره مگر مه	۲۳۷
۸۳	نزا ی کاتی دیتنی مانگی نوئ	۲۳۹

زنجيره	پښتني سهره باسه كان	لا پوره
۸۴	نزای چاوپيکه و تنی نوښه رمی میوهات	۲۳۰
۸۵	نزای ترس شکندنو و خه وزران	۲۳۱
۸۶	نزای قهرزدانه وه	۲۳۲
۸۷	نزای کاتی دیتنی گرفتاری به دهر دئ	۲۳۳
۸۸	نزای نه خوش	۲۳۴
۸۹	یادو زیگری کاتی چوونه بازار	۲۳۵
۹۰	نزای کاتی شت له بهر کردن (دووعای حیف)	۲۳۶
۹۱	سه لواتدان له دیاری پیغه مېهر (دروودی خودای گه وری له سهرین)	۲۳۷
۹۲	باسی پنجه م: باسی پارانه و هو په شیمانی واته: نیستغفارو ته ویه	۲۳۸
۹۳	گه وری ته ویه و په شیمانی	۲۳۹
۹۴	کاتی ته ویه کردن	۲۴۰
۹۵	هر چهن دئ بنده له راده به دهر تاوانی همن و دئ هدرکات ته ویه ی بهرستی بکا	۲۴۱
۹۶	پایان: باسی گوشادی و بی سنو وری رحمت و میهرمانی خودای گه وره	۲۴۲
۱	نامه ی زوهدو دنیا نه ویستی و گوی به دنیا نه دان و دل لاوینه کان	۲۴۳
۲	بهشی یه که م: باسی هره شه کردن له دهسته شکینبوون به خوشی جیهانه وه	۲۴۴
۳	پتر له پیویست خانوبهره دروست کردن ناپه سمنده	۲۴۵
۴	دو له مهندي له قنیا دایه	۲۴۶
۵	زینهار خوتان بیاریزن له چاو برستی (حیرص) و هیوای دوورو دریژ	۲۴۷
۶	بهشی دووم: باسی بهر مو گه وری هدراری و هدراران	۲۴۸
۷	بهشی سینه م: باسی گوزهرانی پیغه مېهر (دروودی خودای له سهرین)	۲۴۹
۸	کومه له که ی صوفه	۲۵۰
۹	پاراستنی زمان گهر که	۲۵۱
۱۰	بی و می له گوشه گیریدایه	۲۵۲
۱۱	باوهری ته و او یوه دمی که نه وری به دهر دت ناخوات و کارت پی نییه وازی ئی بینی	۲۵۳
۱۲	پاداشی هره گه وره له و مدایه که صه برو نارام بگری له سهر بریارو بهشی خودای	۲۵۴
۱۳	بهشی چوارم: له نامه ی زوهد باسی خوا کردو چارمنووس (قهزاو قه دهر)	۲۵۵
۱۴	ناش ویره ویر له سهر مه سله ی خوا خواست و سهر نفیشت و قهزاو قه دهر بگری	۲۵۶
۱۵	ناکام و رزق و روژی ههر له سهر متاوه دیاری کراون و سنو وریان بؤ دانراوه	۲۵۷

زنجيره	پښتني سمره بآسه كان	لا پاره
۱۶	جلهوى دل له دهستى خودا دايه	۳۶۱
۱۷	نهوى له باره مندالى ناموسولمانه كانه وه له ناييندا روون كراوتمه وه	۳۶۲
۱۸	نهوى له باره خه لكانى سرده مى پيغه مېهر گهر دانيه وه هاتو وه	۳۶۴
۱۹	كرده وه به پيى سر نه نجاميه تى	۳۷۰
۲۰	گهر كه كارى چاك زوو به زوو بكرى	۳۷۲
۲۱	ترسى خوداى گه وره پيروزيه	۳۷۳
۲۲	پشت به خودا به ستن	۳۷۷
۲۳	به شى پينجهم: باسى نهو شتانه ي كه ده بن به هوى دنهرم بوون و دلسوزي	۳۸۰
۲۴	چوونه به ههشت له سايه ي خوداى گه وره مويه	۳۹۲
۲۵	سپارده هه ل دمگري (نه مانعت ناميني)	۳۹۴
۲۶	به شى شه شم: باسى گه وره ي به خشخو خير كردن	۳۹۶
۲۷	به شى دهوتم: باسى هه رمانكردن به چاكه و چله و گيري له خراپه	۴۰۳
۲۸	پايان (خاتيمه ي) هه ندئ دهنكو باس و باس و خواسى كومه لئ له پيشينان	۴۰۷
۲۹	داستانى به له كيك و كه چه ليك و كوړيك	۴۰۷
۳۰	نهو مندا لانه ي كه له ناو بيشكه دا قسه يان كړدو وه	۴۱۱
۳۱	باسى شميتان و سوباي شمي تان	۴۱۶
۳۲	باسى فريشته كه هه موويان نازدارن	۴۱۸
۳۳	نامه ي وېل و نه ده ب	۴۲۵
۳۴	به شى يه كه م: داواي رنييدان (استرآن)	۴۲۵
۳۵	ريخوازي له بهر ته ماشاى چاو دائرا وه	۴۲۹
۳۶	نهوى كه به بن ري دانى خاوه ن مال ته ماشاى ناو مالى كه سى بكا چاوى خوينى نيه	۴۳۲
۳۷	ته ماشا كردنى بيانى له بهر پيداويستى - به قى پيداويستى - دروسته	۴۳۳
۳۸	هه رموودمى له بابمى گه رماو (همام) وه	۴۳۵
۳۹	به شى دووم: باسى سلاو (سه لام)	۴۳۶
۴۰	له پيشدا سلاو كردن تنجا قسه كردن	۴۳۸
۴۱	سلاو له كه سوكار	۴۳۹
۴۲	سلاو كردن له مندا لان و له ژنان سوننه ته	۴۴۰
۴۳	راگه ياندى سلاو	۴۴۱

لا پره	پښتني سهره باسه كان	زنجيره
۴۴۱	نه وى له سلاو كړندى ناپه سهنده	۴۴
۴۴۲	سلاو كړندى له خاوم نامه كان (اهل الكتاب)	۴۵
۴۴۵	حوكمى سلاو كړندى و حوكمى وهلامى سلاو	۴۶
۴۴۶	سلاو ناكړئ له دهسته نارمزوو په رست	۴۷
۴۴۷	نووسين و دهستوورمگانى نووسين	۴۸
۴۴۸	نه وى زمانى كه ئى فېرى له شهربان دنيا دې	۴۹
۴۴۹	به شى سينهم: روژ باش كړندى و چاك و چوئى كه ئى جوړى ههيه.....	۵۰
۴۴۹	په كېكيان هه لسانه لمبه ر پياوى باش و خاوم پايه	۵۱
۴۵۱	په كېكى تريان: هه موو كه سى به پى پايه وېله خوى قه درو رېزى ئى دمكړئ	۵۲
۴۵۲	په كې تريان: دهست له ناو دهست نان و ته وځه كړندى	۵۳
۴۵۵	په كې تريان: دهست له گهر دى كړندى	۵۴
۴۵۶	په كې تريان: دهست و پى ماچكړندى	۵۵
۴۵۷	په كې تريان: ماچكړندى له شو و نيو جاوانه	۵۶
۴۵۸	په كې تريان: مېرجه با ليكړندى و به خېر هاتنه	۵۷
۴۵۸	په كې تريان: گوتنى (لبيك وسعديك) ميه	۵۸
۴۶۰	په كې تريان: گوتنى (باوك و دايكم به قوربانى) بېيه	۵۹
۴۶۰	په كې تريان: (حفظك الله: خودا ناگادارت بى) په	۶۰
۴۶۱	په كې تريان: (ياخوا هه مېشه پېكمنينى خېرت بى) په	۶۱
۴۶۱	به شى چوارم: باسى نه ريت و دهستوورى كورې دانېشتن	۶۲
۴۶۴	نه لقه دان و گهورمى كورې دانېشتن	۶۳
۴۶۵	جوړه دانېشتنېكى ناشيرين	۶۴
۴۶۶	سرتنه: چپه: قسه ي پنهانى	۶۵
۴۶۷	پژمېن و نزاى باش بؤ پژمى و	۶۶
۴۷۰	تا چېن جار پژمېن نزا بؤ پژمى دمكړئ	۶۷
۴۷۱	نزاى پژمېن كړندى بؤ خاوم پېمانه كان، واته نه و ناموسولمانانه كېله په ناي.....	۶۸
۴۷۲	خودا پژمى پى خوښه، وه ئى خوښى نايى له باوېشك	۶۹
۴۷۳	به شى پېنجه م: باسى ناوه كان: باشتړين ناو به لاي خوداي گهورموه	۷۰
۴۷۴	دروست نيه كه س نه يو لقاسم — كه كه سناوى پېنجه مېره (دروى خودى لسمه) — بكا په	۷۱

زنجيره	پښتني سهره باسه كان	لا پهره
۷۲	ناوه ناپه سهندمگان	۴۷۶
۷۳	ناونانی مندالی تازه بوو، گوشکردنی و شیرین کردنی مه لاشووی به خورما، یا....	۴۷۹
۷۴	گوړپښی ناوی ناشیرین به ناویکی جوان	۴۸۰
۷۵	نازناوو که سناو (واته: له قهلب و کونیه)	۴۸۴
۷۶	لهکاتی بانگکردندا دروسته دوايي ناو بکرتیږی، یا هندی پیت له ناو فره بدری	۴۸۵
۷۷	بهشی شه شهم: باسی هه لېه ستاو هوڼراومو گورانی و شتی وا که له م بابه ته بن	۴۸۸
۷۸	هه لېه ست له خودی خویدا باش نییه	۴۸۸
۷۹	پیغه مېهر (دروودی خودای له سهری) شیعری خه لکی ده خوینده وه	۴۹۱
۸۰	هه لېه ستی وا هیه پره له حکیمت و دانایی	۴۹۲
۸۱	له خزمهت پیغه مېهر دا (په سهری) هه لېه ست ده خویند رایه وه بوی، نهویش	۴۹۵
۸۲	قسه قوول کردنه وه و هاشمو هووشه ناپه سهنده، به لام قسه ی کورت و پوخت و....	۵۰۰
۸۳	هوڼروم گورانی	۵۰۱
۸۴	نهر دین (تاو له کردن) و کوتر بازی حه رامه	۵۰۲
۸۵	یاری رهوا: وازی دروست	۵۰۳
۸۶	بهشی حه و ته م: باسی چهن رسته یی که بوون به باوو عادهت له نه ده بیات و ویزدی عه ره بی	۵۰۵
۸۷	یهکی له وانه گوته ی (اما بعد) وه، واته: له پاش نه مه	۵۰۵
۸۸	یهکی تریان گوته ی (زعموا) وه، واته: به قسه ی گوتوان گوايه واوا ده تین	۵۰۵
۸۹	یهکی تریان گوته ی (ویلک) مو (ویحک) ميه وميله که واته: مال ویران: خانه خراب....	۵۰۶
۹۰	یهکی تریان گوته ی (تربت یمینک) ميه: واته: ده ست به قوردا چیت: هه زار که ویت	۵۰۷
۹۱	یهکی تریان: گوته ی (اخصا) ه، واته: چغه: چغ: چغ: هه یدئ	۵۰۷
۹۲	ناغا به به ننده ی خو ی نه ئی: (عبدی) واته: عه بدی من: به ننده ی من، به ندمیش به...	۵۰۸
۹۳	جنیومه دن به چهرخ و روژگار (دهر)	۵۱۰
۹۴	مه ئی: (خبیت نفسی، دل م هه دل دشوئ: دل م تیک هه دل دی، به لام له حیاتی نه وه....	۵۱۱
۹۵	مه ئی: (ما شاء الله و شاء فلان: خوداو فیسار که س حه زکا)	۵۱۴
۹۶	پایانی: باسی سهرتای دروست بوونی بوونه وهر	۵۱۵
۱	چینه کانی ناده میزاد	۵۱۸
۲	نامه ی فهرته نه گهل و نیشانه کانی هانی قیامهت	۵۲۲
۳	باسی یه که م: ترساندن له فیتنه گهل	۵۲۲

زنجیره	پښتني سهره باسه كان	لا پهره
۴	خه بهردان له فیتنه گهل و جوړمکانی	۵۳۲
۵	باسی دووم: له بابا ت لایه نگرتنی کومه له ی موسولمانانه وه	۵۳۹
۶	سهرمتای بهرپا یوونی فهرته نه کان که یه و له کویتو هه لدمگیر سین	۵۴۴
۷	باسی سیهلم: باسی خه واریچه کان و له نایین به له سه بووه کان، خه واریج: دهرکی	۵۴۸
۸	کوشتاری دهرمکییه کان (الخوارج) فهرزی عهینه. واته: نهرکه سهرشانی هه موو....	۵۵۱
۹	وشه یی له باره ی رووداو مکه ی نه لجه مه له وه	۵۵۶
۱۰	باسی چوارم: باسی نه و که سانه ی که به درو لای پیغه مبهرایه تیپان لیډاوه	۵۵۸
۱۱	باسی دوو دروژنه که: موسه یله مه و عه نه سی	۵۵۸
۱۲	سهرگوژمشته ی نیبنو صهیاد	۵۶۰
۱۳	له هوژی سه قیف هه لاتبازیک و خوینمزیک هه ل دمکه ون	۵۶۷
۱۴	باسی پینجهم: باسی غه زاو کوشتاره هه ره که وره کان (واته: نه ل-مه لاهیم). غه زاگردن..	۵۶۹
۱۵	غه زاگردن له گهل هیندو عه جه د	۵۷۰
۱۶	کوشتاری رووم، قه لاوپه ناگه ی موسولمانان له و روژگارمدا غووته و به صرمیه	۵۷۲
۱۷	مرزه وته که ی عه ششار که له نه بوللمیه	۵۷۵
۱۸	ناوتمان بوونه و ی بهیتوله قدیس نیشانه ی ویران بوونی مه دینه ی دره خشانه	۵۷۶
۱۹	گرته نه و ی قوسته نته نییه	۵۷۷
۲۰	نه و حه له روژ زوړن به لام سهرکه و تن یو موسولمانانه	۵۸۲
۲۱	باسی شه شهم: باسی نیشانه ی داهاتنی قیامت	۵۸۵
۲۲	خپرو که وره یی به ندمه یی و خودا بهرستی له ناخر زه مانا	۶۰۱
۲۳	به هوژی زوړبوونی تاوان و گوناوه نافهرمانی خوداوه روچوون به ناخی زمویدا....	۶۰۳
۲۴	باسی جه وته م: باسی خه لیفه مه هدی (غوبه ی نازکی بن)	۶۰۷
۲۵	کومه لئ له موسولمانان هه ره له سهر هه ق دموام دمکه ن هه تا قیامت ته و او....	۶۱۲
۲۶	نیستا جه جال و ا له ناو دوورگه یه کا کویت و زنجیر کراوه، تا نه و کاته ی هه ل دستي	۶۱۵
۲۷	جه جال له خوړ هه لاتوه سهر هه ل دمدا وه عه شاماتیکی گهل زوړ شوینی دمکه ون	۶۲۱
۲۸	نیشانه کانی جه جاله کوړه که خوی بریتیه له گهورترین فهرته نه	۶۲۲
۲۹	جه جال دمچپته ناو هه موو شاری، مه ککه و مه دینه ی لی دهرچي	۶۲۹
۳۰	جه جال چل روژ دمیتیتوه له ولاتدا، له پاشا عیسا (درویدی غوبه ی لسمه یی) له ناسمان	۶۳۳
۳۱	پاشه کی: عیسا (درویدی غوبه ی لسمه یی) که له ناسمان دپته خوارمه و تا ماوویع له سهر زه مین...	۶۳۹

لا پەرە	پېرستى سەرەباسەكان	زنجىره
۶۵۴	نامەى قىامەتو بەھەشتو دۆزەخ. ھوۋکردن بە كەپناڧا (نەفخى صوور)	۳۲
۶۵۸	زىندوو بوونەھوو كۆمەلىوون بۇ لېپرسىنەھو (واتە: بەعسو ھەشر):	۳۳
۶۶۱	ھەشر لەسەر زەھىيەكى نوئى دىكرئ	۳۴
۶۶۲	فەرمايشتى خوداى گەورەھو مەزن لە رۇژى قىامەتدا	۳۵
۶۶۵	سامناكى رۇژى قىامەت	۳۶
۶۶۶	لېپرسىنەھوى بەندەكانى لەلايەنى خوداھو	۳۷
۶۷۲	تۆلە ئى ساندن	۳۸
۶۷۴	ھەرگرتنى نامەى كردار	۳۹
۶۷۶	تەرازووى كېشانى كىرمەھوى خىرو شەر	۴۰
۶۷۹	پىردى سىرات كەوا بەسەرپىشتى دۆزەخەھو	۴۱
۶۸۰	نەستېلى ژوانگە	۴۲
۶۸۲	چۆنىتى ئەھو ھەوزەھو ئاۋمەكى	۴۳
۶۸۷	ھەوزى كەوسەر	۴۴
۶۸۸	تەكاردن ھەيەھەقە	۴۵
۶۸۹	باسى تەكاردنى پېغەمبەرى خۇمان ھەزرىتى موحەممەدى خىشەويستو نازادارد.د.خ	۴۶
۷۰۶	پېغەمبەرانو باۋمەردانىش - بە فەرمانى خودا - تەكە دىكەن بۇ كەسكى تر	۴۷
۷۱۵	بەخشندەھى خودا گەلى گەورەھى، دەرھىنانى يەزدانپەرستەكان لە دۆزەخ	۴۸
۷۲۲	چۆنىتى بەھەشتو باسى كار گوزارانى بەھەشت	۴۹
۷۲۶	باسى خانووى بەھەشتو خاكو زىخو چەوى	۵۰
۷۲۶	چىنەكانى بەھەشتو دەرگاكانى و پايەكانى	۵۱
۷۲۹	سەرچاۋمو رووباركانى بەھەشت	۵۲
۷۳۱	دارو درەختو مېۋەى بەھەشت	۵۳
۷۳۵	ھۆدەھو مالى بەھەشتىيەكان	۵۴
۷۳۷	خىۋەتگاكانى بەھەشت	۵۵
۷۳۷	بازاركانى بەھەشت	۵۶
۷۴۲	لە بەھەشتدا ھەر كەسى ئارەزوو بكا كەشتوكان دىكا، يا رەھەدارى دىكا	۵۷
۷۵۰	چۆنىتى و شىۋەى دانىشتوانى بەھەشت	۵۸
۷۵۴	شىۋەى شىرىنى ژنى بەھەشت	۵۹

زنجیره	پېرستى سەرەباسەكان	لاپەرە
۶۰	يەكەم كەس كە دەچنە بەهەشتەو موحەممەدو ئۆمەتەكەيەتى	۷۵۷
۶۱	كەسانى بەيى لىپرسىنەو دەچنە ناو بەهەشت	۷۵۹
۶۲	زوربەي خەلگى بەهەشت لە ئومەتى موحەممەدن	۷۵۹
۶۳	يەكەم خۆراك و يەكەم خواردنەوى خەلگى بەهەشت جىيە	۷۶۰
۶۴	دانىشتوانى بەهەشت لە بەهەشتا نەمرو جاويدان و هەتا هەتايە لە بەهەشتا دىين	۷۶۲
۶۵	پەردە لادەدرئ و بەهەشتىيەكان پەروەردگارى گەورەو ھىزاي خويان بەچاوى سەر دىيىن	۷۶۳
۶۶	خودا مېھرىبانى و نەوازشت لەگەل خەلگى بەهەشتا دىنوئى و كالاى رەزامەندى....	۷۶۴
۶۷	باس و خواسى دۆزەخ و دەرگاكانى	۷۷۴
	چۆنىتى دۆزەخى	۷۸۳
	خواردن و خواردنەوى دۆزەخى	۷۸۵
	دادو فرىادى دۆزەخيان لەتاو ترسناكى دۆزەخ	۷۸۹
	ئەو كەسەي لە دۆزەخا سزاي لەھەموان سووكتەر	۷۹۳
	گوفتوگۆي خودا لەگەل ھەندئ دۆزەخى	۷۹۴
	نەوشتانەي بەهەشت و دۆزەخ تىياندا ھاوبەشن	۷۹۵
	پايانى ئەم باسە - لە خودا داوا دىكەين كە ئەنجامان باش بى. دواترين كەس كە لە..	۷۹۷
	ئەو بەهەشتىيانەي كەكەمترين بەشيان ھەيە ئەوبەھەشتىيانەيش كەلەلای خودا ...	۸۰۳

غفر الله لي ولوالدي ولسائر المسلمين. وآخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمين.

سوپاس بۆ خودا بە دەستی خۆم لەموراجەعمەو ھەلەبژیری ئەم چاپی جوارەمە بوومەو، لەھەر (۱۰) بەرگی تاج الأصول لە رۆژی ۲۰۰۸/۵/۳۱. لە خوا داوا دەكەم كە بىكا بە فاتحه الخير بۆ بلادو بۆ عيباد.

وصلی الله علی سیدنا محمد وعلی آله وصحبه وسلم.